

16. 9. 1963

X

62 63

3

Reporter

Lab. Vic. ...

[Handwritten signature]

PUNJAB VI DHAN SABHA DEBATES

1963

(September-October Session)

Vol. II Nos. 1-11

(PART I)

Dated :-

9 th Sep tember, 1963.
10 th Sep tember, 1963.
11th Sep tember, 1963.
12th Sep tember, 1963.
13th Sep tember, 1963.
16 th Sep tember, 1963.
17th Sep tember, 1963.
18th Sep tember, 1963.
19 th Sep tember, 1963.
23rd Sep tember, 1963.
24th September, 1963.

Punjab Vidhan Sabha Debates

9th September, 1963

Vol. II No. I

OFFICIAL REPORT



Chief Reporter
Punjab Vidhan Sabha
Chandigarh

CONTENTS

Monday, the 9th September, 1963

| | PAGE |
|--|-------|
| Starred Questions and Answers .. | (1)1 |
| Unstarred Questions and Answers .. | (1)26 |
| Point of Order .. | (1)43 |
| Obituary Reference .. | (1)43 |
| Adjournment Motions .. | (1)46 |
| Call Attention Notice .. | (1)54 |
| No-Confidence Motion .. | (1)54 |
| Announcements by the Speaker, Re.— | (1)55 |
| (i) Panel of Chairmen .. | (1)55 |
| (ii) Extension of time for the presentation of the Report of the Committee on Privileges on the alleged breach of privilege committed by the Editor of "Indian Observer" .. | (1)55 |
| Announcement by the Secretary regarding certain Bills .. | (1)57 |
| Papers laid on the Table .. | (1)57 |
| Excess Demands over Grants and Appropriations for the year 1960-61 .. | (1)58 |
| Resolutions under Article 368 of the Constitution. .. | (1)58 |

[P.T.O.]

Price : Rs. 5.70 nP.

| | |
|--|-------------|
| Presentation of Reports of Regional Committees | .. (1)74 |
| Bill(s) (Introduced and referred to the Regional Committees) | |
| The Punjab Municipal—, 1963 | .. (1)75 |
| The Punjab Municipal Corporations—, 1963 | .. (1)75 |
| Presentation of Report of the Punjabi Regional Committee | .. (1)81 |
| Bill (s) (Introduced) | |
| The Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment)—, 1963 | .. (1)82 |
| The Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment)—, 1963 | .. (1)82 |
| The Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment)—, 1963 | .. (1)82 |
| The Punjab Courts (Amendment)—, 1963 | .. (1)82 |
| The Punjab Betterment Charges and Acreage Rates (Amendment)—, 1963 | .. (1)83 |
| The Punjab Land Revenue (Second Amendment)—, 1963 | .. (1)83 |
| The Punjab Urban Estates (Development and Regulation)—, 1963 | .. (1)83 |
| The East Punjab Holdings (Consolidation and Prevention of Fragmentation) Amendment and Validation—, 1963 | .. (1)84 |
| Bill(s) (Considered) | .. |
| The Punjab Entertainments Duty (Amendment)—, 1963 | .. (1)84 |
| The Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment)—, 1963 | .. (1)85-96 |
| Appendix | |

ERRATA

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES VOL. II, No. 1 DATED THE
9TH SEPTEMBER, 1963

| <i>Read</i> | <i>for</i> | <i>Page</i> | <i>Line</i> |
|---|-----------------|-------------|-------------------------------------|
| requisitioned | requistioned | (1)40 | 12 |
| already | alrady | (1)54 | 11th from below |
| Constitutional | Constitutitonal | (1)55 | 1 |
| Panchayat | Panchcyat | (1)57 | 23 |
| hesitation | hestation | (1)60 | 10 |
| ਤਰ੍ਹਾਂ | ਤ੍ਰਾਂ | (1)61 | Last |
| Delete the word 'ਹੈ' after the word 'ਸਿਕਾਇਤ' (1)62 | | | 14 |
| Delete the word 'ਜਿਤਨੀ' after the word 'ਹਾਂ ਕਿ' (1)63 | | | 4 |
| Mr. | Mrs. | (1)63 | 7 |
| ਇਨ | ਵਿਚ | (1)64 | 7 |
| Speaker | Speak | (1)67 | 23 |
| ਹੈਂ | ਹੈ | (1)69 | 35 |
| Constitution | Coastitution | (1)73 | Last but one |
| Chairmen | Chairman | (1)76 | 26 |
| 1 | 3 | (1)85 | 17 |
| Delete the word 'ਹੀ' after the word 'ਗਰੀਬ ਦੀ' (1)88 | | | 23 |
| wind | w nd | (1)93 | 4th from below |
| Delete the figure '4501·04' | | | 13th from below (under column 6) |
| Kalanaur | Karlanaur | vi | 7 |
| 4,500.00 | 4,5000.0 | viii | Last but one |
| Bhilowal | hilowal | x | Last |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 9th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 a.m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Mr. Speaker : Sardar Trilochan Singh Riasti, please.

Babu Ajit Singh : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : Order please, it is not the time for raising point of order.

(Babu Ajit Kumar still persisted to raise his point of Order.)

Mr. Speaker : I have already called the hon. Member to put his question. Let that question be put and answered first.

SURPRISE VISIT OF GOVERNMENT MIDDLE SCHOOL, DHILWAN KALAN TEHSIL FARIDKOT, DISTRICT BHATINDA

***3783 Sardar Trilochan Singh Riasti :** Will the Chief Minister, be pleased to state —

- (a) whether it is a fact that some teachers of the Government Middle School, Dhilwan Kalan tehsil Faridkot, district Bhatinda were found absent from duty on 6th July, 1963, when the Circle Education Officer, Patiala Division, Nabha paid a surprise visit to the said school on the said date ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the details of the action, if any, taken or proposed to be taken against the teachers referred to in part (a) above ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes.

(b) It is proposed to administer a severe warning to the Headmaster, stop two increments in the case of two teachers, and warn the other two teachers.

बाबू अजीत कुमार : स्पीकर साहिब, जिस दिन आप ने हमें हल्फ दिलाया था उस दिन हम ने इस बात का हल्फ लिया था कि हम हाउस के मेम्बर होते हुए इस हाउस की डिगनिटी को बरकरार रखेंगे और इस विधान के असूलों पर पाबंद रहेंगे । (विघ्न)

Mr. Speaker : Will the hon. Member please resume his seat ? This point will be raised at the appropriate time. Let the question-hour be over.

बाबू अजीत कुमार : स्पीकर साहिब, मैं तो यह पूछना चाहता हूं कि ऐसी पोजीशन में चीफ मिनिस्टर साहिब की तरफ से इस हाउस में कैसे कोई जवाब दिया जा सकता है और जो कुछ उन्होंने कहा है उस पर कैसे यकीन किया जा सकता है ?

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to please resume his seat and not to interrupt during the question hour.

Question No. 3861 is postponed. Next question please.

ਕਾਮਰੇਡ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ : ਸਾਡੇ ਵੀ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਹੁਤ ਔਛਾ ਜੀ । (All right please.)

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਜੀਤ : ਆਪ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵੈਸ਼ਚਨ ਆਵਰ ਕੇ ਬਾਦ ਇਸ ਕੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਪ੍ਰਾਯੰਟ ਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ । ਮਗਰ ਯਹ ਤੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ (ਵਿਧਨ)

Mr. Speaker : I would request the hon. Members not to adopt the attitude that is being adopted by them now. I may inform them that this question is coming up after the question-hour when the hon. Members will have time to have their say.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੋ ਯਹ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਵਾਬ ਦੇਂਗੇ ਇਸ ਪਰ ਯਕੀਨ ਕੌਨ ਕਰੇਗਾ?

Mr. Speaker : You may not believe. No body will force the hon. Member to rely on the answer given by the Chief Minister.

PAYMENT OF T.A./D.A. TO THE MEMBERS OF CENTRAL LIBRARIES,
CHANDIGARH AND PATIALA.

***3587 Lieut Bhag Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that T. A. and D. A. is paid to the members (Including *ex-officio* members) of Tarlok Singh Central State Library, Chandigarh while no such payment is made to the members of Central Public Library, Patiala, if so, the reasons for this difference ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes.

(b) No provision for the payment of T. A. and D. A. to the members of the Advisory Committee for Patiala Library was made when it was formed in 1959. The request for making such a provision was received in 1962, but could not be entertained due to National emergency. Efforts will be made to remove this disparity as soon as possible.

EMBEZZLEMENT IN PHAGWARA CO-OPERATIVE BANK

***3734. Shri Om Parkash Agnihotri :** Will the Chief Minister, be pleased to state—

- (a) whether any embezzlement has recently been detected in the Phagwara Co-operative Bank, if so, the details thereof ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative whether any of the Directors of the said Bank is involved in the said case, if so, the details of action, if any, taken against him ;
- (c) whether any action has been taken against any officers of the Co-operative Department stationed at Kapurthala on account of this embezzlement; if so, what, if not the reasons, therefor ;
- (d) whether the accounts of the said Bank were audited every year, if not the reasons therefor, if so, the circumstances under which the said embezzlement could not be detected earlier ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes ; embezzlement was initially detected in the Phagwara Co-operative Banking Union, Ltd., in January, 1963. The amount involved up till now is Rs 93,310.30 nP.

(b) The case is still being investigated by police.

(c) Yes ; the Assistant Registrar, Co-operative Societies, Kapurthala has been placed under suspension and enquiry is proceeding against him.

(d) Yes; the accounts of the Banking Union were audited every year. The circumstances under which the said embezzlement could not be detected earlier are being enquired into. The auditors concerned have been placed under suspension and enquiry against them is being held.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : मुख्य मन्त्री साहिब ने फरमाया है कि अभी इन्क्वायरी हो रही है। क्या मैं यह पूछ सकता हूँ कि फिर बोर्ड आफ डायरेक्टर्स की रीमूवल के क्या कारण हैं ?

मुख्य मन्त्री : मेरे पास जो इत्तलाह थी वह मैं ने दे दी है । इस से ज्यादा और इत्तलाह मैं नहीं दे सकता ।

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : एक रजिस्ट्रार को अप्रैटिव सोसाइटीज को हटाया गया है, बोर्ड आफ डायरेक्टर्स की रीमूवल का आर्डर दिया है; यह किस आधार पर है जब कि अभी तफ्तीश जारी है ?

मुख्य मन्त्री : अभी इस के कारण नहीं बताये जा सकते क्योंकि अभी केस कोर्ट में जाना है ।

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या यह बताया जा सकता है कि असिस्टेंट रजिस्ट्रार के इलावा डिप्टी रजिस्ट्रार को भी सस्पेंड किया गया है ?

मुख्य मन्त्री : जो खबर मैं ने दी है इस से ज्यादा खबर मेरे पास नहीं है ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब यह बात बतायेंगे कि यह केस कब इनिशियेट किया गया था ?

Mr. Speaker : It is given in the answer that it was done in January, 1963.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, part (b) के बारे में मुख्य मन्त्री जी ने कहा है कि इस के मुताल्लिक इन्क्वायरी हो रही है, मगर मैं इस के मुताल्लिक यह बात पूछना चाहता हूँ कि आया इस में कोई डायरेक्टर भी शामिल है ?

Mr. Speaker : It is a matter of details. Since the matter is being investigated, it may be premature to lay all the details of the case on the table of the House.

श्री मंगल सेन : जनाब, एक डेफिनिट सवाल की शक्ल में यह पूछा गया है । इस सवाल में यह बात साफ तौर पर पूछी गई है कि—

“If the reply to part (a) above be in the affirmative, whether any of the Directors of the said Bank is involved in the said case, if so, the details of action, if any, taken against him”.

Mr. Speaker : The matter is being investigated. The Chief Minister at present is not in a position to give you the details.

AUTHORITY FOR ISSUING CERTIFICATES OF CREDIT-WORTHINESS [FOR SMALL INDUSTRIAL LOANS BY LEGISLATORS

***3765. Comrade Shamsher Singh Josh (Put by Comrade Babu Singh Master) :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the authority to issue Certificates of Credit-worthiness to persons applying for Small Industrial Loans has been withdrawn from the Legislators and entrusted to Sub-Registrars and other Government officials ;

[Comrade Shamsheer Singh Josh]

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether Government intend authorising the Legislators again to issue the said Certificates to avoid inconvenience to the people caused by this arrangement ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes.

(b) No.

श्री मंगल सेन : मुख्य मन्त्री जी ने सवाल के जवाब में कहा है हाँ। मैं यह जानना चाहता हूँ कि जब यह अथॉरिटी बाकायदा दी गई थी तो अब वापस लेने की क्या वजह है?

मुख्य मन्त्री : आपको पता है कि एम. एल. ए. साहिबान अनट्रस्टवर्दी को सर्टिफिकेट दे देते हैं और बहुत से साहिबान के हाथों ऐसे केसिज़ हुए हैं। मैं किसी को जाहिर करके किसी आक्वर्ड पोजीशन में नहीं डालना चाहता। मैं यह भी नहीं चाहता कि कोई दस्तखत करा ले और दस्तखत करने वाले को आदमी का पता ही न हो। इस लिए यह अथॉरिटी वापस ले ली गई है।

पण्डित मोहन लाल दत्त : क्या यह असर वाक्या नहीं है कि गरीब लोगों को हरिजनों को बहुत छोटे छोटे काम के लिये खर्च करके बड़ी दूर दूर जाना पड़ता है? क्या यह नहीं हो सकता कि यह अधिकार उस इलाका के किसी आदमी—बी. डी. ओ. या किसी और ट्रस्टवर्दी को दे दिये जायें ?

मुख्य मन्त्री : किसको क्या देना है, या दिया है यह याद नहीं। अगर किसी को कोई तकलीफ है तो दूर करेंगे।

सरदार गुरबखस सिंघ : सभ-रजिस्ट्रार नुं की अथॉरिटी दिते गये थे किਉं दिते गये ?

मुख्य मन्त्री : सभ-रजिस्ट्रार क्रेडिट वरचीनैस देवेगा अਤੇ ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲ਼ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਪੇ, ਤੇ ਜ਼ਾਇਦਾਦ ਬਾਰੇ ਪੁਛੇਗਾ। ਉਹ ਨੂੰ ਅਥੌਰਿਟੀ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਕਮ ਹੈ ਤਾਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈ ਸਕਾਂ ਜਦ ਉਹ ਗਲਤੀ ਤੇ ਹੋਣ।

सरदार गुरबखस सिंघ : ਰਿਕਾਰਡ ਤਾਂ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

मुख्य मन्त्री : ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਜਾਂਚ ਵਾਸਤੇ ਜਾਏਗਾ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਜਾਏਗਾ।

सरदार गुरबखस सिंघ : ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। (The hon. member could not follow.)

सरदार गुरचरण सिंघ : ਕੀ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਰਿਕਾਰਡ ਫਰੋਲਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ?

Mr. Speaker : No such questions please.

सरदार गुरबखस सिंघ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ?

Mr. Speaker : This authority of attesting the credit-worthiness has not been withdrawn because of any lack of confidence in the hon. Members. But it has been done with a view to take the hon. Members out of their difficulty which they had to face in attesting the credit worthiness of persons who wanted to get loan from the Government.

I know that if an M.L.A., is approached, he has to certify. I think this has been done in order to remove their difficulties.

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਕਿਸੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਇਹ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਜੈਸਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀ ਫਾਸ ਟਾਡਨ : ਕਥਾ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯਾ ਮਿਲਨਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਟੈਸਟੇਸ਼ਨ ਕਰਾਨੇ ਲਈ 200 ਜਾਂ 300 ਰੁਪਯਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਟੈਸਟੇਸ਼ਨ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਜ਼ੂਦ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ।

Sardar Gurnam Singh : May I know from the hon. Chief Minister why the Government has preferred the Sub-Registrars to the Revenue Officers in this matter ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਆਫ ਹੈਂਡ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ।

Sardar Gurnam Singh : Does the Government propose to assign this job to the Revenue Officers ?

Chief Minister : I cannot say anything offhand.

Shri Ram Partap Garg : Since the hon. Chief Minister has stated that as the hon. Members are very busy and cannot verify the credit worthiness

Mr. Speaker : Don't put it in his mouth. He has simply said that M.L.As., always feel embarrassed because they are their voters.

Shri Ram Partap Garg : In view of what the hon. Chief Minister has stated earlier, may I know if the powers given to the hon. Members of certifying in certain other matters are also going to be withdrawn ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਥੇ ਤਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁਛਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਂਦ ਰਾਮ : ਕਥਾ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਤਲਾਏਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਰਾਸ਼ਟਾ ਏਸਾ ਨਿਕਾਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਦੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਰਚ ਨ ਕਰਨਾ ਪਏ ਅਤੇ ਅਟੈਸਟੇਸ਼ਨ ਸਟਿਫਿਕੇਟ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਧੀਰੀ ਤਰੀਕਾ ਆਵੇਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਮਿਡਲ ਕਲਾਸ ਵੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਐਮ. ਏ. ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

COMMITTEE OF PERSONAL ADVISERS

***3796. Chaudhri Hardwari Lal :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the reasons leading to the disbandment of the Committee of Personal Advisers ;

(b) whether it is a fact that some of the Personal Advisers had sent their resignations to the Chief Minister before it had been decided to abolish the said Committee ; if so, the reasons given in those resignations ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) There was no Committee of Personal Advisers as such. Some persons had been appointed as Personal Advisers in their individual capacity. Some of the Advisers had asked to be relieved and as the desired purpose was not being served it was considered that there was no need for any Personal Advisers.

(b) Two Personal Advisers had asked to be relieved but no reasons were given by them.

Chaudhri Hardwari Lal : The hon. Chief Minister has stated that there was no Committee of Personal Advisers as such. Is it not a fact that the Personal Advisers met as a Committee a number of times under the Chairmanship of Shri Ram Narain Chaudhry and even minutes were prepared ?

ਸੁਭ ਸ਼ਾਸ਼ੀ : ਅਗਰ ਮਿਨਟ੍ਸ ਅਪਨੇ ਆਪ ਫਕਟ੍ਰੇ ਹੋ ਜਾਏਂ ਤੋ ਕਥਾ ਕਰੋਂ ਸੈਨੇਂ ਤੋ ਤਨ੍ਹੇਂ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ।

Mr. Speaker : I would like to have a clarification in this regard. Chaudhri Ram Narain was supposed to be the Chairman of this Committee. If the advisers were functioning as individuals, how could there be a Chairman ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਦੇਵੇ ।

Chaudhri Hardwari Lal : The Chief Minister has said that the purpose was not fulfilled. The purpose was always a subject of discussion here. Could the Chief Minister kindly indicate what the desired purpose was and in what way the Personal Advisers have failed ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭੱਜ ਨੱਸ ਕੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਨ, ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਪਿਆ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕਮਾਰ : ਕੀ ਮੈਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਰਸਨਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਟਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਐਡਵਾਈਸ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ?

Mr. Speaker : I have requested the hon. Member not to do anything which might impair the relations. There are certain things which are plain facts but still they should not be mentioned here :

Pandit Chiranji Lal Sharma : The Chief Minister has stated that they were appointed because of emergency. Should the House take it that these advisers are no more there because the emergency has ceased to exist ?

Chief Minister : They have not done well in emergency.

Chaudhri Hardwari Lal : Will the Chief Minister kindly state if it is not a fact that two of the advisers who had asked to be relieved had termed the Committee as totally useless ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਯੂਜ਼ਲੈਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਇਤਨੇ ਫਰਟੂਵਲ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ ਲਾਏ ਸਨ ਉਹ ਮਤਲਬ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : मुख्य मन्त्री साहिब को सीधा और साफ जवाब देना चाहिए । यह भी कोई जवाब है जो उन्होंने दिया है ।

Mr. Speaker : The Chief Minister has already stated that the purpose for which the Personal Advisers were appointed was not fulfilled. The answer is quite clear.

Shri Balramji Dass Tandon : If the hon. Chief Minister is replying to a question he should give some reply to that.

Mr. Speaker : He did not think it worthwhile to continue with that Committee and more so when two Members had asked to be relieved.

चौधरी देवी लाल : पिछले सेशन में मुख्य मन्त्री साहिब ने कहा था कि पण्डित श्री राम शर्मा को इस लिए ऐडवाइजर बनाया गया था कि वह जात पात के बेसिज पर दूसरी पार्टीज से मिलते जाते थे; लेकिन आज वह कहते हैं कि उन्हें एमजेंसी की वजह से ऐडवाइजर बनाया था ।

Mr. Speaker : I have asked for the relevant debate.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : The Chief Minister was pleased to state that there was no designation of Chairman as such. Is he aware of the fact that two programmes were sent to the District Officers for holding meetings by Chaudhri Ram Narain under his designation as Chairman, Committee of Advisers ?

मुख्य मन्त्री : मुझे इस बात का पता नहीं ।

Mr. Speaker : I would request the hon. Chief Minister to check up because the general impression is that he was the Chairman of the Committee.

मुख्य मन्त्री : लेकिन मुझे यह पता है कि यह नोटिफाई नहीं हुआ था ; इतना मैं ने देखा था उस वक्त ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताएंगे कि गजेट नोटिफिकेशन के अन्दर उन का नाम बतौर चेयरमैन नहीं निकला था ?

Mr. Speaker : I will check up this thing.

COMMITTEE OF PERSONAL ADVISERS

***3609. Comrade Ram Chandra :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether the Committee of his Personal Advisers has been wound up ; if so, the reasons therefor ;
- (b) whether any of the Personal Advisers tendered their resignations ; if so, the circumstances under which they resigned ;
- (c) the total expenditure incurred on the said Committee and the details of work done by it ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes. the appointment of Personal Advisers has been notified. This has been done because some of the Personal Advisers had expressed a desire to be relieved and also because the desired purpose was not being served.

(b) Only Sarvshri R.N. Chaudhri and Siri Ram Sharma had asked to be relieved. No reasons were stated by them.

(c) No expenditure has been incurred so far. Since there was no Committee, the question of furnishing the details of work done by it does not arise.

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਚੰਦ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਡਵਾਇਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਲਿਏ ਬਨਾਈ ਥੀ । ਅੱਬ ਚੂੰਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਡਵਾਇਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਏਮਰਜੈਂਸੀ ਮੈਂ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੋਈ ਆਰੋ ਤਰੀਕਾ ਨਿਕਾਲਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਨਾਈ ਥੀ, ਪਰਸਨਲ ਏਡਵਾਇਜ਼ਰ ਰੱਖੇ ਥੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਮ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਥਾ ਇਸ ਲਿਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਅੱਬ ਆਪ ਕਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੁੰਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਚੰਦ : ਮੈਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹੀ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ ਅਪਨਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬਨਾ ਲੀਓ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਬ ਪਹਲੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਕਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸੀ ਲਿਏ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖਤੋਕਿਤਾਬਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਰੋਧਰੀ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਿਖ ਕੇ ਐਡ੍ਰੈਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖਤੋਕਿਤਾਬਤ ਜੋ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਇਥੇ ਲੀਕ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

MOVING GOVERNMENT OFFICES TO SIMLA DURING SUMMER

*3797. **Chaudhri Hardwari Lal :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the names of offices which are to be moved to Simla for three months next summer in accordance with the recent decision of the Cabinet in this connection ;
- (b) the approximate amount of expenditure which Government will incur on the proposed summer exodus to Simla every year ;
- (c) the detailed reasons for the decision referred to in part (a) above ?

Sardar Partap Singh Kairon : A statement containing the required information is laid on the table of the House.

STATEMENT

- (a) (i) The Ministers (including the Chief Parliamentary Secretary) and their personal staff.
- (ii) The Chairman, Punjab Legislative Council, and the Speaker, Punjab Vidhan Sabha, and their personal staff.
- (iii) The Secretaries to Government and their personal staff.
- (iv) The Inspector-General of Police and his personal staff.
- (v) The Director, Public Relations, Tourism and Cultural Affairs, and his personal staff.
- (vi) The Deputy Inspector-General of Police (C.I.D.) and his personal staff.
- (b) About rupees two lacs per annum.
- (c) To maintain the importance/status of Simla and in the interest of efficiency.

Chaudhri Hardwari Lal : Sir, granting that the efficiency of the offices which move to Simla will be increased ; but the efficiency of these offices will depend upon the efficiency of the subordinate offices staying at Chandigarh. How does the Government propose to tackle that aspect of the matter ?

ਸੂਘ ਸਾਨੀ : ਆਕੋਹਕਾ ਠਠਡੀ ਹੀ ਤੀ ਕਹਾਂ ਪਰ ਜਯਾਦਾ ਕਾਸ ਹੀ ਸਕਤਾ ਹੈ ।

Chaudhri Hardwari Lal : Sir, the Chief Minister has not understood my question at all. My point is that the efficiency of the offices moving to Simla will depend upon the efficiency of the offices staying at Chandigarh. How does the Government propose to tackle that aspect of the matter ?

ਸੂਘ ਸਾਨੀ : ਚੇਕਿੰਗ ਕਰੇਰਹੁ ਤੀ ਹੀਤੀ ਰਹੇਗੀ । ਹੁਸਾਰੇ ਜੀ ਆਕਿਸ ਜਾਏਗੇ ਤਸੁ ਸੇ ਏਕੁ ਕੀ ਸਿਸਕਾ ਕੀ ਮਕਾ ਹੀਗਾ ਆਰ ਫੂਸਰੇ ਕਹਾਂ ਸਦੀਂ ਸੋ ਕਹੁ ਜਯਾਦਾ ਫੇਰ ਤਕ ਕਾਸ ਕਰੇਗੇ ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : Will the Chief Minister kindly state whether it will not be advisable to move all the offices to Simla if the efficiency is to increase ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮਿਲਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਥੇ ਮੁਵ ਕਰ ਸਕੀਏ ।

Chaudhri Hardwari Lal : The Chief Minister has referred to the importance of Simla as one of the reasons for the proposed move of offices to that place. Would he kindly state on what factors exactly the importance of the town rests ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਸ ਵਧਦੀ ਹੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸ਼ਿਮਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਿਮਲੇ ਦੀ ਕਿਸ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਧੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਧੇਗੀ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਤਾਅਲੁਕ ਰਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨੁਕਤਾ-ਚੀਨੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਇਸਰਾਏ, ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਫਸਰ ਹਿਲ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰਨ ?

Chaudhri Hardwari Lal : Sir, the Chief Minister was rather evasive in his reply to my supplementary question.

Mr. Speaker : No reflection please. The Hon. Member may repeat his question.

Chaudhri Hardwari Lal : My question was what are exactly the factors on which the importance of the town rests. The Chief Minister said that the moving of offices to Simla will add to the importance of the town. Is population not one of the factors which really lends importance to the town ? Is commercial character of the town not one of the factors which makes its importance ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਮੱਤੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਉਹ ਮੈਂ ਦਸ ਦਿਤੇ ਹਨ ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਨਾਲ ਦੱਤ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਮਲੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਸ਼ਿਮਲੇ ਰਜਣਗੇ ?

Mr. Speaker : It is a matter of opinion.

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਬਿਆਂਗੇ ਕਿ ਸਿਮਲਾ ਸੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਦਫਤਰ ਚਲੇ ਜਾਨੇ ਸੇ ਉਸਕੀ ਅਹਮੀਅਤ ਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਗੀ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ । ਅਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਜਾਨੇ ਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਮੀਅਤ ਬਫ਼ਤੀ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਚੰਦਰ : ਜਬ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੋ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਨਾਯਾ ਗਯਾ ਥਾ ਤੋ ਕੀ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਸਵੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕਰ ਬਨਾਯਾ ਗਯਾ ਥਾ ਕਿ ਸਿਮਲਾ ਸੇ ਗਰੀਬ ਲੋਗ ਅਪਨੇ ਕਾਮਾਂ ਕੇ ਬਾਰੇ ਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ਕੀਓਂਕਿ ਵਹਾਂ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੋ ਅਬ ਜੋ ਕੈਸਲਾ ਕੀਆ ਗਯਾ ਹੈ ਕੀਯਾ ਉਸਸੇ ਧਰ ਉਲਟ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਗੀ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਏਕ ਸਾਨੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਨੇ ਕੇ ਬਾਦ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ ਕੀਯਾ ਬਾਤ ਟਿਕਤੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਉਲਟ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਗੀ ।

SHIFTING SOME GOVERNMENT OFFICES TO SIMLA.

***3766. Comrade Shamsheer Singh Josh (Put by Comrade Babu Singh Master) :** Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that Government has decided to shift some Government offices permanently and some, including those of Ministers, during Summer Season to Simla; if so, the reasons therefor together with the total amount of additional expenditure likely to be incurred per year as a result of the said decision?

Sardar Partap Singh Kairon : First Part.—Yes.

Second Part.—These steps have been taken with a view to suitably bringing together some of the outlying offices of the Government, saving the cost of rents being paid by Government outside while Government's own accommodation at Simla is available and maintaining the importance/status of Simla.

Third Part.—About rupees two lacs per annum.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਜੋ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਅਫੀਸਾਂ ਸੀਲਿ ਮਿਊਂਡ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਜੋ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ?

Chief Minister : This is not the point. It is most uncharitable on the part of the hon. Member to say so.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Is it a fact that relations between the two Governments, viz., Himachal and Punjab have become estranged because of this decision?

Chief Minister : This is not so. This might have been in your mind but it is not a fact.

ADVERTISEMENTS TO "GRAM SAHYOGI" FARIDABAD

***3798. Chaudhri Hardwari Lal :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the weekly "Gram Sahyogi" published at Faridabad under the aegis of Shri Ram Narain Chowdhry's All-India Gram Sahyog Samaj had been given any Government advertisements during 1961-62 and 1962-63; if so, the total amount paid to the paper during this period for advertisements;

(b) whether it is a fact that Government has since stopped giving advertisements to this paper ?

Sardar Gulab Singh (Chief Parliamentary Secretary) : (a) Yes, Rs 9,408.40.

(b) Yes.

Chaudhri Hardwari Lal : Could the Chief Parliamentary Secretary kindly state the reasons for the stoppage of advertisements to the paper in question ?

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਛਪਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੇਨ : ਪਹਿਲੇ ਇਸ "ग्राम सहयोगी" नामक पत्र को 9 हजार रुपए की एडवर्टिज़मेंट्स दी गई थीं तो क्या अब यह एडवर्टिज़मेंट्स इस लिए देनी बंद कर दी गई हैं कि अब मुख्य मंत्री जी के साथ उनकी अनबन हो गई है ?

Mr. Speaker : Dr. Sahib, do you mean to say that everybody has a licence to say whatever he likes.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਠਣ : हमारी अज्ञ यह है कि हम यह बात पिछले सालों से जब से यह भवन बना है यही शिकायत करते चले आ रहे हैं कि यहां का साउंड सिस्टम ठीक नहीं है । आप कुछ कहते हैं, मुख्य मंत्री कुछ और कहते हैं और हम कुछ और कहते हैं । एक दूसरे की बात ही नहीं सुनाई देती और न समझ में आती है । हम अंदाज़े से ही सप्लीमेंट्री पूछते हैं वैसे जो जवाब होता है वह हमें नहीं सुनता । इसे ठीक करना चाहिए और यह जो हमारी सीटों के नीचे घुंगू से लगे हैं इन को ऊपर ही लगा दिया जाए ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : क्या यह समाचारपत्र पहले बंद हुआ था या बंद होने से पहले ही सरकार की तरफ से एडवर्टिज़मेंट्स बंद कर दी गई थीं ?

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ਜੇਕਰ ਅਖਬਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸਤਿਹਾਰ ਕਿਸਨੂੰ ਦੇਣੇ ਸੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਦੀਆਂ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ?

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਮੈਂ ਕੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

Mr. Speaker : Before we take up the next question I would request Shri Mittal ji, who is incharge of the Capital to take into account the feelings of the Hon. Members regarding the accoustic system. In spite of our repeated reminders the Capital authorities have not cared to improve this system. I would request the Minister incharge to use his good offices in this connection so that the accoustic system in the hall is improved.

RESTORATION OF PENSIONS OF SIKH POLITICAL SUFFERERS WHO PARTICIPATED IN THE PUNJABI SUBA MOVEMENT

***3678. Sardar Gurnam Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether Government have decided to restore the pensions of Sikh Political Sufferers who participated in the Punjabi Suba Movement, as assured in the last Session of the Punjab Vidhan Sabha ;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, whether Government have conveyed the said decision to all the persons referred to in part (a) above and started paying pensions to them ?

Sardar Gulab Singh (Chief Parliamentary Secretary) : (a) Yes.

(b) Yes.

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸਫ਼ਰਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨੀ ਅਰਸੇ ਵੀਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ । ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

Sardar Gurnam Singh : Is the Government aware or not that in spite of the decision of the Government in the affirmative the political sufferers have not been given pension upto now ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਵਿਓ । ਫੇਰ ਪਤਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । ਸਾਡੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਆਰਡਰਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ।

Sardar Gurnam Singh : May I know the method ? Are these pensions paid by the local authorities or the District Authorities ?

Chief Minister : I think they are sent by the Political Sufferers' Relief Board.

Sardar Gurnam Singh : May I expect from the Government that they would issue instructions for the payment of pensions to political sufferers at once ?

Chief Minister : I think the instructions are already there. If the hon. Member is aware of any case in which it has not been paid, he may bring that to my notice and I will look into that.

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸਫ਼ਰਰਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਸਟੋਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਆਰਡਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ਼ੂ ਹੋਏ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ।

BARSHAMI METAL INDUSTRIES, BARSHAMI, TEHSIL THANESAR, DISTRICT KARNAL

*3853. **Sardar Piara Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state—

- whether any quota of metal is allotted to Barshami Metal Industries, Barshami, tehsil Thanesar, district Karnal at present; if so, the quantity of the said quota ;
- whether he is aware of the fact that the said firm is not doing any metal work; if so, the action taken or proposed to be taken in the matter ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes. The allotment made to this unit is as under :—

| Period | Copper | | Zinc | |
|----------------------------|--------|------|------|------|
| | | Tons | | Tons |
| October, 1961— March, 1962 | .. | 3.00 | | 2.00 |
| April—September, 1962 | .. | 1.07 | | 1.33 |
| October, 1962—March, 1963 | .. | 1.31 | | 0.77 |

(b) The unit is in production.

UNEMPLOYMENT AMONG NON-FERROUS METAL WORKERS

***3757. Shri Babu Dayal Sharma :** Will the Chief Minister be pleased to state whether Government is aware of the fact that the present reduction in the supply of non-ferrous metal quota has resulted in unemployment among the non-ferrous metal workers ; if so, the details of schemes, if any, under the consideration of Government to remove this unemployment ?

Sardar Partap Singh Kairon : Quotas of non-ferrous metals available to the State were already much too short of the existing capacity and requirements. Following the situation created by the National Emergency, there has been reduction in the quotas of non-ferrous metals allotted to the State by the Government of India because these metals are mostly imported from abroad. It is feared that this reduction will adversely affect the employment situation in the non-ferrous metals industry. The Government has not been able yet to think of any new policy.

श्री बाबू दयाल शर्मा : मुख्य मन्त्री ने सवाल का जवाब देते हुए अनएम्प्लायमेंट को दूर करने के बारे में कुछ नहीं बताया क्या वह कृपया बताएंगे कि इस बारे में क्या कदम उठाए जाएंगे ?

मुख्य मन्त्री : माननीय सदस्य मुझे सुझाव दे दें उन को देख लूंगा ।

श्री फतेह चन्द विज : कब तक शुरू होने की उमीद की जा सकती है?

मुख्य मन्त्री : सरकार इस बारे में ऐक्शन ले रही है । मैं यह नहीं कह सकता कि इस विषय में कितनी देर लगेगी ।

SETTING UP OF A PAPER MILL AT PANIPAT

***3627. Shri Fateh Chand Vij :** Will the Chief Minister be pleased to state whether Government had taken any decision for the establishment of a Paper Mill at Panipat ; if so, when, together with the progress so far made in this direction ?

Sardar Partap Singh Kairon : The industrial licence for the establishment of a Paper Mill at Panipat was granted by Government of India to M/s. Bedi and Co. of Bangalore in February, 1961 a private firm. Necessary steps to set up the Mill are being taken by them. Their foreign collaboration arrangements with the Canadian firm M/s. John Inglis & Co., are under consideration by Government of India and they are also working out the financial arrangements for the Project.

श्री मंगल सेन : क्या मुख्य मन्त्री बताने की कृपा करेंगे कि जैसा कि इन्होंने 1961 में पानीपत में पेपर मिल लगाने के लिए एलान किया था, अब तक इस बारे में क्या पग उठाए गए हैं और यह कब तक चालू की जाएगी?

Mr. Speaker : The Chief Minister has said that the matter is being dealt by the Central Government.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, वह तो केवल इलैक्शन प्रापेगंडा था वहां पर कुछ भी नहीं किया गया । मैं मन्त्री महोदय से इस के बारे में स्पैसिफिक और ठीक जवाब पूछना चाहता हूं कि स्टेट तथा केन्द्रीय सरकार ने क्या किया है?

Mr. Speaker : I would request the hon. Member not to be bitter about everything. It is on record that licences were issued to them. But the hon. Member has stated that it is merely an election propaganda which is incorrect.

श्री मंगल सेन : इस के बारे में 1962 में एनान किया गया था और आज तक उस के सम्बन्ध में कुछ नहीं किया गया । मैं इस बारे में पूरा व्यौरा पता करना चाहता हूँ ।

(No Reply)

BUS ACCIDENT NEAR KHANAURI, DISTRICT PATIALA

***3812. Shrimati Om Prabha Jain :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether any bus accident occurred on 11th October, 1961 near Khanauri in district Patiala;
- (b) If the reply to part (a) be in the affirmative, whether any magisterial enquiry was conducted; if so, the date when such enquiry was ordered and also the date when the enquiry report was received;
- (c) whether it has been stated in the enquiry report that some persons died in this accident; if so, the number of such persons;
- (d) whether any request for compensation etc. was received from the heirs of the deceased referred to above; if so, the action taken thereon?

Sardar Gulab Singh (Chief Parliamentary Secretary) : (a) Yes.

(b) Yes, a Magisterial Enquiry was ordered on 13th October, 1961.

The enquiry report was received on 2nd January, 1962.

(c) According to the enquiry report 21 passengers lost their lives.

(d) Seventeen claim applications were received. These are at present pending in the Court of Motor Accidents Claims Tribunal, Punjab.

बाबू अजीत कुमार : स्पीकर साहिब, यह अटम सेशन बहुत छोटा और ग्रहम है इस लिए मैं आप से प्रार्थना करता हूँ कि आप इस मुद्दा का जवाब सरकार से जल्दी ही मंगवा देंगे ।

Mr. Speaker : The hon. Member unnecessarily criticises everything. I will not permit him to do like this every time. The hon. Member is abusing the leniency being shown to him.

Babu Ajit Kumar : I am sorry, Sir.

CIVIL DISPENSARY LADWA, DISTRICT KARNAL

***3768. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Finance be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the Civil Dispensary, Ladwa, in Karnal District, has been upgraded to a Primary Health Centre; if so, when;
- (b) whether any posts of Doctors are still lying vacant in the said Centre; if so, the reasons therefor?

Dr. Gopi Chand Bhargava : (a) No, Sir.

(b) Yes, Sir. The post of Doctor in the Civil Dispensary has been lying vacant since the transfer of its Civil Assistant Surgeon, Class II (N.G.), in June, 1963. Efforts are being made to post a Civil Assistant Surgeon Class I (Gazetted).

DEDUCTION MADE FROM SALARY OF POLICE PERSONNEL AS CONTRIBUTION TOWARDS THE NATIONAL DEFENCE FUND

***3592. Dr. Baldev Prakash :** Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) whether any amount is deducted from the salary of the Police Personnel in the State as contribution towards the National Defence Fund; if so, the amount being deducted rank-wise;
- (b) whether any constables or other police officers have not agreed to such deduction being made from their pay; if so, their

number, names and ranks, together with the action, if any, taken against them ?

Shri Mohan Lal : (a) No.

(b) In view of (a) above the question does not arise.

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या गृह मन्त्री कृपया बताने की कृपा करेंगे कि स्टेट में पुलिस पर्सोनल की तनखाहों में से नैशनल डिफेंस फंड जबरदस्ती लिया गया है ?

Mr. Speaker : The hon. Minister has categorically denied that.

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, इन्होंने 'नहीं' में उत्तर दिया है लेकिन ऐसी बात नहीं है । हमारे पास कई पुलिस अधिकारी आते और हमें इस बारे में अपनी ग्रीवेंसिज बताते हैं ।

Mr. Speaker : The hon. Member may give in writing. I shall refer these cases to the Government.

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, अभी तो उन के 10 रुपए नैशनल डिफेंस फंड के लिए काटे जाते हैं । यदि आप के नोटिस में लाया जाए तो क्या उन को डिसमिस करा दिया जाए । इस बारे में इस हाउस को भी पता है । इस बारे में इन्क्वायरी करवा कर देख लें ।

Mr. Speaker : Give me a *prima facie* case otherwise I have to accept the Government version. The hon. Member may bring such cases to my notice and I shall take up this matter with the Government.

Home Minister : There is a difference between the compulsory deduction made by the Government and voluntary contribution made by the person concerned. There have been voluntary contributions for which the police personnel took some decisions. They took a decision that one day's pay will be contributed voluntarily by them towards this Fund. It is only with regard to voluntary contribution where they have decided this. There is no order from the Government for compulsory deduction.

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या गृह मन्त्री के नोटिस में यह चीज आई है कि जहां पुलिस पर्सोनल ने वालेंटरी कंट्रीब्यूशन नहीं दी तो उन के विरुद्ध क्या ऐक्शन लिया गया है ?

गृह मन्त्री : ऐसे एक दो केसिज अमृतसर डिस्ट्रिक्ट में हुए हैं जहां पर पुलिस पर्सोनल ने वालेंटरी नैशनल डिफेंस फंड के लिए रुपए नहीं दिए । अगर माननीय सदस्य इस की डिटेल् लेना चाहते हैं तो सैपरेट नोटिस दे दें । पता करके बता दिया जाएगा । अलबत्ता दो शिकायात आई थीं और उनकी इन्क्वायरी की गई थी । लेकिन इस बिना पर कोई आदमी निकाला नहीं गया । जहां तक मुझे याद है गवर्नमेंट की तरफ से स्पेसिफिक इन्सट्रक्शन्ज जारी हुई थीं कि किसी तरह की कोई कम्पलसरी डिडक्शन न की जाए, और न ही करनी चाहिये । लेकिन जहां पर वे खुद वालेंटरी ऑफर करें कि हम एक दिन की तनखाह डिफेंस फंड के लिये देना चाहते हैं तो वहां पर उन की अपनी मर्जी है । ऐसा वे कर सकते हैं ।

सरदार लछमन सिंह गिल : होम मिनिस्टर साहिब ने बताया है कि दो शिकायात आई थीं और उन की इन्क्वायरी की गई थी । हम जानना चाहते हैं कि उन्होंने उन पर क्या फैसला दिया था । क्या मेहरबानी करके वह बताएंगे कि उन शिकायात पर क्या फैसला किया गया था ?

श्री अध्यक्ष : उन्होंने बताया है कि इस कारण से कोई आदमी नहीं निकाला गया । अगर आप ने और इत्तलाह लेनी है तो नोटिस दे दें । (The hon. Home Minister has stated that no official was dismissed on this ground. If, however, the hon. Member wants some more information, he may give a fresh notice.)

डॉक्टर बलदेव प्रकाश : होम मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि अमृतसर के पुलिस आफिशियल के खिलाफ इन्क्वायरी हुई थी क्योंकि उन्होंने इन्कार किया था कि हम फंड नहीं देंगे । आप उन से पूछ कर बताएं कि उस इन्क्वायरी का क्या फैसला हुआ था ।

गृह मंत्री : जहां तक मुझे याद है दो एक कांस्टेबल ने प्रोटेस्ट किया था । उस में कोई सबस्टांस नहीं था । उन्होंने गलत प्रोटेस्ट किया था । कुछ और इत्तलाह लेना चाहते हैं तो मुझे नोटिस दे दें । How can I be expected to remember minute details orally ?

Mr. Speaker : If there is any case in the notice of the hon. Member he may give a fresh notice. I will admit it as a Short Notice Question.

Sardar Gurnam Singh : In view of these protests, general poverty and rising prices, does the hon. Home Minister not consider it proper to issue instructions to the officials not to make even voluntary contributions ?

Home Minister : No. That will be anti-national activity. Whoever will volunteer to contribute from his pay or other earnings, we shall welcome it most.

CANCELLATION OF FIRE ARMS LICENCES IN JAITU CONSTITUENCY IN JULY, 1963

***3782. Sardar Tirlochan Singh Riasti :** Will the Home Minister be pleased to state—

- whether any fire arms licences were cancelled by the State Home Department during the month of July, 1963 in the Jaitu Constituency; if so, their number, and at whose instance this was done ;
- whether any enquiry was held before the cancellation of the said licences ;
- whether any opportunity was given to the licence-holders to show cause why their licences should not be cancelled ?

Shri Mohan Lal : (a) No. Four arm licences were, however, cancelled by the District Magistrate, Bhatinda, on a complaint received by the Government.

(b) No.

(c) No.

सरदार तिरलोचन सिंह रियासती : की वजीर साहिब दसहरो कि उधे दे आदमी आं वल्ले कौड़ी रिप्रेजेंटेशन डिस्ट्रिक्ट अथॉरिटीज नुं दित्त गਿਆ है कि उधे एक 10 नंबर दा बरमास बंदूक लै के.....

Mr. Speaker : The hon. Member should not make a specah. He should put a straight supplementary question.

सरदार तिरलोचन सिंह रियासती : मैं पुछदा हूं कि उनुं ने कौड़ी अकशन लिया है ?

गृह मंत्री : मुझे किसी रिप्रेजेंटेशन का पता नहीं है ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਪਾਰਟ 'ਸੀ' ਵਿਚ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਕੋਈ ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਂਗਾ ।

ENQUIRY INTO THE ALLEGED SUICIDE OF A MARRIED GIRL IN POLICE STATION
'D' DIVISION, AMRITSAR

***3599. Shri Balramji Dass Tandon :** Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether any magisterial enquiry has been instituted into the alleged suicide by a married girl in Police Station 'D' Division, Amritsar, if so, when together with the terms of reference of the enquiry ;

(b) whether any decision has been pronounced by the enquiry Magistrate into the said case, if so, a copy thereof be laid on the table ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes. Shri S.K. Dhir, Magistrate 1st Class held enquiries under section 176 Cr.P.C. as ordered by District Magistrate, Amritsar, on 28th June, 1963, to find out the cause of death of Sudarshan Kumari married girl in 'D' Division, Amritsar.

(b) Yes. A copy of the finding of the Enquiry Officer is laid on the table of the House.

FINDING OF THE ENQUIRY OFFICER

There is no direct evidence in the case and even the circumstantial evidence against the three persons does not prove beyond reasonable doubt that it is a case of homicidal strangulation as so where there are two interpretations, one favourable and the other unfavourable to the accused, are equally weighty, I accept interpretation favourable to the accused. Under the circumstances I am left with only one alternative, i.e., to agree with the Police inquest that this is a case of suicidal strangulation.

In the end I have all sympathies with the father and the relations of the deceased and the women who have struggled hard to get the culprits punished but I cannot help contending that unfortunately the evidence led in the direction of homicidal strangulation is not convincing. I share the sentiments of general public that persons who had made the life of the deceased miserable and who virtually led the deceased to such frustration as to force her to end her life should not go scot free, but it is crime against the social and moral standards of our society and legally we cannot take any action against such persons. Let this incident be an eye-opener to the greedy and unscrupulous in-laws of the girls in our country. If the law has failed to inflict any penalty on such evil doers, I am quite confident that nature would avenge this sacrifice of Asha Rani.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਾਂਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਕਾਗਜ਼ ਮੇਂ ਤੋ ਕੇਵਲ ਇਨਕਵਾਯਰੀ ਕਾ ਪਰਪੱਠ ਹੀ ਦਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਇਨਕਵਾਯਰੀ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਦੀ ਗਈ । ਕਯਾ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੀ ਇਨਕਵਾਯਰੀ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਂਗੇ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਨਕਵਾਯਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਫੀ ਲੰਬੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਵਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੇਂ ਤੋ ਦੇਖ ਲੇਂ ਮੁਝੇ ਕੋਈ ਐਟਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਫਾਇੰਡਿੰਗਜ਼ ਕਾ ਜੋ ਰੇਲੇਵੈਂਟ ਪਾਰਟ ਹੈ ਵਹ ਦੇ ਦਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਾਂਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਤ ਮੇਂ ਆਯਾ ਹੈ ਐਂਦ ਇਨਕਵਾਯਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੁਆ ਹੈ ਵਹ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਕੀ ਭਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਨੇ ਹੁਸਬੈਂਡ ਕੇ ਬਯਵਹਾਰ ਸੇ ਤੰਗ ਆ ਕਰ ਹੀ ਉਸ ਲੜਕੀ ਕੋ ਆਤਮ ਹਤਯਾ ਕਰਨੀ ਪਈ । ਲੇਕਿਨ ਲਾ ਇਸ ਭਾਤ ਮੇਂ

[श्री वलरामजी दास टंडन]

कुछ सहायता नहीं कर सकता । साथ ही साथ मैजिस्ट्रेट साहिब ने लिखा कि मुझे लड़की के माता पिता से हमदर्दी है । इस बात को दृष्टिकोण में रखते हुए क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि उस आदमी के खिलाफ कोई ऐक्शन ले लेंगे?

मन्त्री : ऐसा कोई कानून नहीं है । गवर्नमेंट कोई ऐक्शन नहीं ले सकती, समाज ले सकता है । यही बात रिपोर्ट में भी लिखी है ।

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । चौधरी रणबीर सिंह मेरी तरफ घूर घूर कर देख रहे हैं..... (Laughter)

Mr. Speaker : This is no point of order. The hon. Member should not waste the time of the House like this. He should resume his seat.

CASES OF THEFT IN DISTRICT ROHTAK

***3648. Shri Mangal Sein :** Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) The total number of cases of theft in district Rohtak since April, 1962 to date ;
- (b) the number of such cases traced and untraced ;
- (c) the names of villages where such untraceable thefts have taken place together with the names of Thanas of those villages and the total amount involved in each case ?

Shri Mohan Lal : (a) 372.

| | | |
|--|----|-----|
| (b) Cases traced | .. | 154 |
| Cases untraced | .. | 126 |
| Pending investigation or cancelled | .. | 92 |
| (c) The requisite information is laid on the table of the House. | | |

List of untraced cases from April, 1962

| Serial No. | Case F.I.R. No. and Police Station | Place of occurrence | Property stolen |
|------------|---|---------------------|-----------------|
| | | | Rs nP. |
| 1 | F.I.R. No. 16, dated 1st April, 1962, under section 379 I.P.C., police station Sanaur | Pipli Khera | .. 60.50 |
| 2 | F.I.R. No. 66, dated 4th April, 1962 under, Section 380 I.P.C., police station Gohana | Sonepat | .. 100.00 |
| 3 | F.I.R. No. 44, dated 7th April, 1962 under Section 380 IPC Police Station | Nagar Sonepat | .. 81.50 |
| 4 | F.I.R. No. 73, dated 10th April, 1962 under section 380 I.P.C., police station Sonepat | Rohat | .. 1,400.00 |
| 5 | F.I.R. No. 35, dated 13th April, 1962, under section 379 I.P.C., police station Bahadurgarh | Sanknol | .. 35.00 |
| 6 | F.I.R. No. 36, dated 13th April, 1962, under section 379 I.P.C., police station Bahadurgarh | Kanwara | .. 229.00 |

| Serial No. | Case F.I.R. No. and Police Station | Place of occurrence | Property stolen | |
|------------|---|---------------------------------|-----------------|----------|
| | | | Rs. | nP. |
| 7 | F.I.R. No. 14, dated 18th April, 1962, under section 379 I.P.C., Railway Jind Railway Station | Railway Station Makrauli | | 4.00 |
| 8 | F.I.R. No. 37, dated 25th April, 1962, under section 380 I.P.C., police station Sadar Rohtak | Bonar | .. | 431.00 |
| 9 | F.I.R. No. 20, dated 10th May, 1962, under section 379 I.P.C., police station Railway Jind | Asoda | .. | 75.00 |
| 10 | F.I.R. No. 55, dated 11th May, 1962, under section 380 I.P.C., police station Meham | Saman | .. | 462.00 |
| 11 | F.I.R. No. 44, dated 21st May, 1962, under section 379 I.P.C., police station Sampla | Kansala | .. | 418.00 |
| 12 | F.I.R. No. 45, dated 20th May, 1962, under section 379 I.P.C., police station Baroda | Isapur-Kheri | .. | 260.00 |
| 13 | F.I.R. No. 23, dated 29th April, 1962, under section 379 I.P.C., police station Jind | Railway Station Samar-gopal pur | | 90.00 |
| 14 | F.I.R. No. 53, dated 31st May, 1962, under section 380 I.P.C., police station Jhajjar | Budli | .. | 350.00 |
| 15 | F.I.R. No. 94, dated 3rd June, 1962, under section 380 I.P.C., police station Sonapat | Morhtal | .. | 1,262.00 |
| 16 | F.I.R. No. 95, dated 4th June, 1962, under section 380 I.P.C., police station Sonapat | Rohat | .. | 100.00 |
| 17 | F.I.R. No. 55, dated 9th June, 1962, under section 380 I.P.C., police station Baroda | Mahnana | .. | 157.00 |
| 18 | F.I.R. No. 66, dated 5th June, 1962, under section 380 I.P.C., police station Gohana | Kahni | .. | 200.00 |
| 19 | F.I.R. No. 37, dated 27th June, 1962, under section 379 I.P.C., police station Ganaur | Ganaur | .. | 200.00 |
| 20 | F.I.R. No. 64, dated 28th June, 1962, under section 380, I.P.C., police station Bahadurgarh | Bahadurgarh | .. | 780.00 |
| 21 | F.I.R. No. 110, dated 29th June, 1962 under section 380, I.P.C., police station Sonapa | Sonapat | .. | 189.00 |
| 22 | F.I.R. No. 117, dated 1st July, 1962, under section 380 I.P.C. police station Sonapat | Do | .. | 100.00 |
| 23 | F.I.R. No. 77, dated 3rd July, 1962 under section 380 I.P.C., police station Gohana | Gonana | .. | 100.00 |
| 24 | F.I.R. No. 79, dated 5th July, 1962 under section 380, I.P.C., police station Mehan | Mehan | .. | 200.00 |

[Home Minister]

| Serial No. | Case F.I.R. No. and police station | Place of occurrence | Property stolen | |
|------------|--|-----------------------------|-----------------|----------|
| | | | Rs | nP. |
| 25 | F.I.R. No. 66, dated 7th July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Jhajjar | Taloo | .. | 250.00 |
| 26 | F.I.R. No. 123, dated 6th July, 1962, under section 379 I.P.C., police station Sonapat | Sultanpur | .. | 500.00 |
| 27 | F.I.R. No. 125, dated 2nd July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Sonapat | Do | .. | 500.00 |
| 28 | F.I.R. No. 41, dated 7th July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Ganaur | Agwanpur | .. | 500.00 |
| 29 | F.I.R. No. 42, dated 7th July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Ganaur | Buliquatbapur | .. | 285.50 |
| 30 | F.I.R. No. 56, dated 7th July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Rai | Bakhtawanpur | .. | 1,190.00 |
| 31 | F.I.R. No. 5, dated 23rd July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Gonana | Wazirpur | .. | 500.00 |
| 32 | F.I.R. No. 86, dated 26th July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Gonana | Kasanda | .. | 562.00 |
| 33 | F.I.R. No. 87, dated 26th July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Gonana | Gohana Garh | .. | 200.00 |
| 34 | F.I.R. No. 182, dated 3rd August, 1962, under section 380, I.P.C., police station City Rohtak | City Rohtak | .. | 452.00 |
| 35 | F.I.R. No. 52, dated 4th February, 1962, under section 380, I.P.C., police station Salhawas | Sanola | .. | 1,355.00 |
| 36 | F.I.R. No. 153, dated 7th February, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sonapat | Rohat | .. | 187.00 |
| 37 | F.I.R. No. 42, dated 8th August, 1962, under section 379, I.P.C., police station Railway Jind | Railway Station Bahadurgarh | | 329.00 |
| 38 | F.I.R. No. 207, dated 17th February, 1962, under section 381, I.P.C., police station City Rohtak | Rohtak City | .. | 145.00 |
| 39 | F.I.R. No. 79, dated 16th August, 1962, under section 379, I.P.C., police station Bahadurgarh | Bahadurgarh | | 476.00 |
| 40 | F.I.R. No. 58, dated 27th August, 1962, under section 380, I.P.C., police station Salhawas | Subana | .. | 200.00 |
| 41 | F.I.R. No. 37, dated 30th August, 1962, under section 380, I.P.C., police station Kalanaur | Leh | .. | 300.00 |
| 42 | F.I.R. No. 52, dated 2nd September, 1962, under section 380, I.P.C., police station Ganaur | Charasni | .. | 500.00 |
| 43 | F.I.R. No. 75, dated 5th September, 1962, under section 380, I.P.C., police station Baroda | Angana | .. | 500.00 |

| Serial No. | Case F.I.R. No. and police station | Place of occurrence | Property stolen |
|------------|---|---------------------|-----------------|
| | | | Rs. nP. |
| 44 | F.I.R. No. 62, dated 5th September, 1962, under section 380, I.P.C., police station Salhawas | Mathen Hel | .. 1,950.00 |
| 45 | F.I.R. No. 63, dated 8th September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Salhawas | Gona Hari | .. 250.00 |
| 46 | F.I.R. No. 90, dated 10th September, 1962, under section 380, I.P.C., police station S Ihawas | Gopal Pur | .. 400.00 |
| 47 | F.I.R. No. 77, dated 7th September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Rai | Kundli | .. 40.00 |
| 48 | F.I.R. No. 166, dated 5th September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sonepat | Sonepat | .. 600.00 |
| 49 | F.I.R. No. 49, dated 21st September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Jhaj-Beri | Jhazgarh | ... 521.00 |
| 50 | F.I.R. No. 100, dated 21st September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Meham | Meham | ... 3,050.00 |
| 51 | F.I.R. No. 180, dated 23rd July, 1962, under section 380, I.P.C., police station Sonepat | Lehrana | ... 800.00 |
| 52 | F.I.R. No. 49, dated 19th September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Railway Jind | K.M. 35/3, 35/4 | ... 21.00 |
| 53 | F.I.R. No. 115, dated 9th October, 1962, under section 380, I.P.C., police station Sohana | Chirana | ... 580.00 |
| 54 | F.I.R. No. 85, dated 11th October, 1962, under section 379, I.P.C., police station Rai | Kandali | ... 100.00 |
| 55 | F.I.R. No. 54, dated 9th October, 1962, under section 379, I.P.C., police station Beri | Dhana | ... 61.00 |
| 56 | F.I.R. No. 262, dated 29th October, 1962, under section 379, I.P.C., police station City Rohtak | City Rohtak | ... 20.00 |
| 57 | F.I.R. No. 111, dated 27th October, 1962, under section 380, I.P.C., police station Jhajjar | Jhajjar | ... 800.00 |
| 58 | F.I.R. No. 60, dated 29th October, 1962, under section 380, I.P.C., police station Beri | Beri | ... 39.00 |
| 59 | F.I.R. No. 40, dated 5th December, 1962, under section 382, I.P.C., police station Kalanaur | Kalanaur | ... 32.00 |

[Home Minister]

| Serial No. | Case F.I.R. No. and police station | Place of occurrence | Property stolen |
|------------|---|-----------------------------|-----------------|
| | | | Rs nP. |
| 60 | F.I.R. No. 62, dated 5th December, 1962, under section 380, I.P.C., police station Railway Jind | Sandhara | .. 50.00 |
| 61 | F.I.R. No. 52, dated 8th October, 1962, under section 379, I.P.C., police station Railway Jind | Asoda | .. 50.00 |
| 62 | F.I.R. No. 57, dated 25th October, 1962, under section 380, I.P.C., police station Railway Jind | Railway Station Bahadurgarh | 81.00 |
| 63 | F.I.R. No. 26, dated 28th August, 1962, under section 379, I.P.C., police station Baroda | Butana | .. 120.00 |
| 64 | F.I.R. No. 64, dated 2nd April, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sonapat | Do | .. 100.00 |
| 65 | F.I.R. No. 88, dated 11th May, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sonapat | Sonapat | .. 125.00 |
| 66 | F.I.R. No. 112, dated 17th May, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sonapat | City Rohtak | .. 100.00 |
| 67 | F.I.R. No. 148, dated 9th June, 1962, under section 379, I.P.C., police station City Rohtak | City Rohtak | .. 50.00 |
| 68 | F.I.R. No. 84, dated 23rd July, 1962, under section 379, I.P.C., police station Gohana | Gohana | .. 125.00 |
| 69 | F.I.R. No. 200, dated 4th August, 1962, under section 379, I.P.C., police station Gohana | City Rohtak | .. 120.00 |
| 70 | F.I.R. No. 179 dated 23rd September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sonapat | Sonapat | .. 50.00 |
| 71 | F.I.R. No. 39, dated 13th October, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sadar Rohtak | Jat College | .. 180.00 |
| 72 | F.I.R. No. 83, dated 5th October, 1962, section 379, I.P.C., police station Rai | Kandli | .. 510.00 |
| 73 | F.I.R. No. 119, dated 8th November, 1962, under section 380, I.P.C., police station Bahadurgarh | Railway Station Sonapat | 100.00 |
| 74 | F.I.R. No. 52, dated 12th September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Railway Karnal | Railway Station Sonapat | 200.00 |
| 75 | F.I.R. No. 46, dated 4th April, 1962, under section 380, I.P.C., police station Meham | Kheri | .. 670.00 |

| Serial No. | Case F.I.R. No. and Police Station | Place of occurrence | Property stolen |
|------------|---|--------------------------|-----------------|
| | | | Rs nP. |
| 76 | F.I.R. No. 21, dated 27th April, 1962, under section 379, I.P.C., police station Salhawas | .. | 500.00 |
| 77 | F.I.R. No. 37, dated 17th June, 1962, under section 380, I.P.C., police station Salhawas | Baror .. | 600.00 |
| 78 | F.I.R. No. 69, dated 11th July, 1962, under section 379, I.P.C., police station Bahadurgarh | Daboda .. | 600.00 |
| 79 | F.I.R. No. 58, dated 12th July, 1962, under section 379, I.P.C., police station Rai | Shersha .. | 400.00 |
| 80 | F.I.R. No. 65, dated 3rd August, 1962, under section 379, I.P.C., police station Rai | Manadnoor ... | 1,400.00 |
| 81 | F.I.R. No. 75, dated 6th September, 1962, under section 380, I.P.C., police station Rai | Basori Khurd .. | 640.00 |
| 82 | F.I.R. No. 98, dated 8th September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Meham | Kherika .. | 500.00 |
| 83 | F.I.R. No. 175, dated 21st September, 1962, under section 379, I.P.C., police station Sonapat | Sonapat .. | 500.00 |
| 84 | F.I.R. No. 98, dated 28th September, 1962, under section 380, I.P.C., police station Jhajjar | Mehrana ... | 400.00 |
| 85 | F.I.R. No. 41, dated 4th October, 1962, under section 379, I.P.C., police station Kalanaur | Khereri .. | 250.00 |
| 85 | F.I.R. No. 41, dated 6th October, 1962, under section 379 I.P.C., police station Kalanaur | Khereri ... | 250.00 |
| 86 | F.I.R. No. 3, dated 13th February, 1962, police station Railway Jind | Kharanti .. | 111.00 |
| 87 | F.I.R. No. 33, dated 22nd July, 1962, police station Railway Karnal | Railway Station, Sonapat | 100.00 |
| 88 | F.I.R. No. 41, dated 3rd August, 1963, police station Railway Karnal | Bahadurgarh / | 306.00 |
| 89 | F.I.R. No. 74, dated 12th October, 1962, police station Salhawas | Jamalpur .. | 251.00 |
| 90 | F.I.R. No. 89, dated 20th October, 1962, under section police station Rai | Kundli .. | 3,700.00 |
| 91 | F.I.R. No. 55, dated 28th September, 1962, Railway Karnal | Sandhal Kalan .. | 100.00 |
| 92 | F.I.R. No. 107, dated 23rd October, 1962, police station Meham | Madiana .. | 84.00 |

[Home Minister]

| Serial No | Case FIR No, and Police Station | Place of occurrence | Property Stolen |
|-----------|--|------------------------|----------------------|
| 93 | F.I.R. No. 207, dated 28th October, 1962, police station Sonapat | Sonapat .. | Rs. nP. 40,000.00 |
| 94 | F.I.R. No. 54, dated 24th September, 1962, police station Railway Karnal | Ganaur Railway Station | 5,200.00 |
| 95 | F.I.R. No. 109, dated 13th November, 1962, police station Buroda | Rabra .. | 30.00 |
| 96 | F.I.R. No. 114, dated 28th November, 1962, under section police station Buroda | Naran Khera .. | 553.00 |
| 97 | F.I.R. No. 213, dated 14th November, 1962, police station Sonapat | | 40.00 |
| 98 | F.I.R. No. 217, dated 22nd November, 1962, police station Sonapat | Kilrold Mohana .. | 200.00 |
| 99 | F.I.R. No. 111, dated 30th November, 1962, police station Sampla | Farmana .. | 125.00 |
| 100 | F.I.R. No. 293, dated 10th December, 1962, police station City Rohtak | Rohtak .. | 100.00 |
| 101 | F.I.R. No. 114, dated 11th December, 1962, police station Meham | Meham .. | 60.00 |
| 102 | F.I.R. No. 62, dated 22nd December, 1962, police station Ganaur | Ganaur .. | 1,650.00 |
| 103 | F.I.R. No. 55, dated 27th December, 1962, police station Karanaur | Anwal .. | 167.00 |
| 104 | F.I.R. No. 48, dated 3rd September, 1962, police station Railway Karnal | Sonapat .. | 673.00 |
| 105 | F.I.R. No. 60, dated 17th October, 1962, police station Railway Karnal | Ganaur .. | 415.00 |
| 106 | F.I.R. No. 195, dated 12th October, 1962, police station Sonapat | Sonapat .. | 150.00 |
| 107 | F.I.R. No. 112, dated 16th December, 1962, police station Meham | Farmaba .. | 155.00 |
| 108 | F.I.R. No. 226, dated 23rd December, 1962, police station Sonapat | Sonapat .. | 125.00 |
| 109 | F.I.R. No. 231, dated 31st December, 1962, police station Sonapat | Marthal .. | 600.00 |
| 110 | F.I.R. No. 6, dated 4th January, 1962, police station City Rohtak | City Rohtak .. | 3,000.00 |
| 111 | F.I.R. No. 1, dated 4th January, 1963, police station Salhawas | Rattan Thal .. | 100.00 |
| 112 | F.I.R. No. 5, dated 19th January, 1963, police station Salnawas | Matan Hail .. | 600.00 |
| 113 | F.I.R. No. 6, dated 21st January, 1963, police station Gonana | Gohana .. | 25.00 |

| Serial No. | Case FIR No. and Police Station | Place of occurrence | Property Stolen |
|------------|--|---------------------|-----------------|
| | | | Rs nP |
| 114 | F.I.R. No. 8, dated 18th January, 1963, police station Baroda | Attulana .. | 40.00 |
| 115 | F.I.R. No. 12, dated 27th January, 1963, police station Sadar Kalanaur | Karotha .. | 130.00 |
| 116 | F.I.R. No. 9, dated 27th January, 1963, police station Sonapat | Sonapat .. | 500.00 |
| 117 | F.I.R. No. 9, dated 27th January, 1963, police station Kalanaur | Kalanaur .. | 500.00 |
| 118 | F.I.R. No. 53, dated 3rd February, 1963, police station City Rohtak | City Rohtak .. | 50.00 |
| 119 | F.I.R. No. 10, dated 17th February, 1963, police station Ganaur | Ganaur .. | 4.00 |
| 120 | F.I.R. 24, dated 20th February, 1963, police station Baroda | Gangona .. | 680.00 |
| 121 | F.I.R. No. 47, dated 14th March, 1963, police station Sonapat | Sonapat .. | 600.00 |
| 122 | F.I.R. No. 28, dated 14th August, 1963, police station Meham | Meham .. | 200.00 |
| 123 | F.I.R. No. 37, dated 11th April, 1963, police station Meham | Nandah .. | 150.00 |
| 124 | F.I.R. No. 135, dated 19th April, 1963, police station City Rohtak | City Rohtak .. | 200.00 |
| 125 | F.I.R. No. 16, dated 10th January, 1963, police station City Rohtak | Ditto .. | 125.00 |
| 126 | F.I.R. No. 43, dated 5th March, 1963, police station Sonapat | Sonapat .. | 100.00 |

श्री मंगल सेन : होम मिनिस्टर साहिब ने बताया है कि 372 चोरियों में से 154 ट्रेस हुई और 126 अनट्रेसड रहीं । इन चोरियों के न मिलने का क्या कारण है ?

मन्त्री : रोहक के चोर बहुत होशियार हैं । (जोर की हंसी)

श्री मंगल सेन : क्या उन में मन्त्रिमंडल के चोर भी शामिल हैं ?

Mr. Speaker : The Question hour is over.

(कुछ मेम्बरान और सवाल पूछना चाहते थे) ।

Mr. Speaker : The hon. Member may ask further supplementaries tomorrow.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

PROHIBITION

1029. Shri Balramji Dass Tandon : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state—

- (a) the details of the programme of prohibition carried out by the State Government in the State during the last 15 years ;
- (b) the quantity of liquor consumed through the liquor shops in the State during the years from 1948 to 1962 yearwise ;
- (c) whether the referendum which was earlier proposed to be held in December, 1962 will be held ; if so, when ;
- (d) the total auction money realised from liquor shops in the State for the last 15 years, yearwise ?

Shri Ram Saran Chand Mittal : (a) (i) The prohibition has been introduced in respect of :—

- (i) sale of liquor with effect from the 2nd October, 1948, in Rohtak District ;
- (ii) sale of liquor to students of all ages and to all other persons below the age of 25 years ;
- (iii) unlicensed sale of liquor at bonafide as well as proprietary clubs ;
- (iv) fixation of the limit of retail sale or private possession of foreign spirit at one reputed quart bottle as in the case of country spirit throughout the State ;
- (v) sale of foreign liquor for consumption on the premises of hotels, restaurants, bars, etc., in Amritsar City ;
- (vi) employment of any man under the age of 25 years or of any woman throughout the State on any premises licensed for the sale of any liquor or any intoxicating drugs for consumption on the premises during the licensed hours ;
- (vii) grant of licence for the manufacture and sale of any liquor or intoxicating drug except to a man not below the age of 25 years ;
- (viii) printing, publication, circulation and sale of any newspaper, book, booklet, leaflet, etc., containing any advertisement commending or soliciting the use of any intoxicant and display of liquor in show windows ;
- (ix) fixation of the hours for sale of liquor at licenced hotels, restaurants, bars, etc., from 12 noon to 2.30 p.m. and from 7 p.m. to 11.00 p.m. ;
- (x) licences for retail vend of foreign spirit for consumption on the premises in dak bungalows, railway refreshment rooms and railway dining cars ;
- (xi) Independence day (15th August), Acharya Vinoba Ji's birthday (11th September) and Mahatma Gandhi's birthday (2nd October) and after 2 P.M. on Tuesdays as close days by liquor shops.

Provisions have been made in the Excise Act for inflicting deterrent punishments for illicit distillation.

(b) A statement is enclosed.

(c) *Part I*—No

Part II—Does not arise.

(d) The information is given in the last column of the enclosed statement.

Consumption of Liquor

| Serial No. | Year | | Country liquor in L.P. Gallons | Foreign liquor in L.P. Gallons | Wines and beers in bulk gallons | Total auction money realised from liquor shops |
|------------|---------|----|--------------------------------|--------------------------------|---------------------------------|--|
| 1 | 1948-49 | .. | 1,99,515 | 29,918 | 1,11,148 | 69,05,323 |
| 2 | 1949-50 | .. | 4,11,517 | 32,507 | 93,640 | 78,59,646 |
| 3 | 1950-51 | .. | 2,16,752 | 34,572 | 69,616 | 77,99,939 |
| 4 | 1951-52 | .. | 2,10,223 | 76,083 | 84,875 | 86,29,271 |
| 5 | 1952-53 | .. | 2,06,449 | 74,003 | 83,001 | 80,60,115 |
| 6 | 1953-54 | .. | 2,25,749 | 63,255 | 81,795 | 79,89,017 |
| 7 | 1954-55 | .. | 2,28,092 | 42,052 | 11,05,516 | 92,51,233 |
| 8 | 1955-56 | .. | 2,30,147 | 44,518 | 1,09,126 | 95,73,037 |
| | Pepsu | .. | 3,88,891 | 5,128 | 17,138 | 49,43,013 |
| | | | 6,18,968 | 49,646 | 1,26,264 | 1,45,16,050 |
| 9 | 1956-57 | .. | 7,43,094 | 51,149 | 1,48,274 | 1,68,13,139 |
| 10 | 1957-58 | .. | 6,28,247 | 62,564 | 1,19,800 | 2,57,09,724 |
| 11 | 1958-59 | .. | 6,23,589 | 68,877 | 1,63,038 | 3,07,46,927 |
| 12 | 1959-60 | .. | 6,27,278 | 71,995 | 1,75,233 | 3,31,07,281 |
| 13 | 1960-61 | .. | 6,28,277 | 55,087 | 1,89,132 | 3,29,46,374 |
| 14 | 1961-62 | .. | 6,25,675 | 64,013 | 1,74,427 | 3,35,998 |
| | | | 6,20,051 | 59,269 | 1,85,163 | |
| 15 | 1962-63 | .. | 28,19,753 (Proof Litres) | 2,69,445 (Proof Litres) | 8,41,753 (Bulk Litres) | 3,32,13,084 |

Note.—The figures up to the year 1954-55 relate to erstwhile Punjab only.

LANDOWNERS AND TENANTS IN TEHSIL UNA, DISTRICT HOSHIARPUR
1030. Pandit Mohan Lal Datta : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- the total number of big landowners in tehsil Una, district Hoshiarpur, owning 30 standard acres or more at present, together with their names and addresses ;
- the total surplus area acquired from each of the landlords mentioned in part (a) above, together with the details of the different qualities of lands comprising such area ;
- the acreage of the waste land and cultivated land in their possession separately ;
- the total number of tenants in Una Tehsil who either do not own any land or own less than two acres of land ;

[Pandit Mohan Lal Dutta]

(c) the number of ejected tenants who have so far been settled on the surplus area in the said tehsil ;

(f) the number of tenants in the said tehsil who have been ejected but have not been resettled on the surplus area ;

(g) the number of tenants in the said Tehsil against whom suits for ejectments are pending in the courts at present ?

*Subject :—*Unstarred Assembly Question No. 1030, asked by Shri Mohan Lal Datta, M.L.A., regarding landowners and tenants in Tehsil Una, District Hoshiarpur.

The answer to Unstarred Assembly Question No. 1030, appearing in the list of Unstarred Question on the 9th September, 1963, in the name of Shri Mohan Lal Datta, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected from the Deputy Commissioner, Hoshiarpur.

(Sd.) REVENUE MINISTER.

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 6788-ARII(IV)63/2660, dated Chandigarh, the 7th September, 1963

SUPPLY OF UNIFORMS TO STAFF WORKING IN PUNJAB ROADWAYS, CHANDIGARH DEPOT

1031. Shri Ram Parkash : Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to issue uniforms to the Drivers, Conductors and Workshop Staff of the Chandigarh Depot of the Punjab Roadways ; if so, the time by which the uniforms are likely to be issued to them ?

Sardar Partap Singh Kairon : *Part I—*Yes.

*Part II—*Immediate steps are being taken to supply the Uniforms.

SCALE OF PAY OF DRIVERS, ETC., IN THE PUNJAB ROADWAYS

1032. Chaudhri Ram Parkash : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the present scales of pay of Drivers, Fitters, Head Mechanics, Mechanics and Station Supervisors, Incharge (Workshop), in the Punjab Roadways ;

(b) whether there is any proposal under the consideration of Government, to revise the pay-scales of the said employees ; if so, when and to what extent these are proposed to be revised ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) *Present Scales—*

| | | |
|------------------------------|----|-------------------|
| (i) Driver | .. | Rs 80—4—120 |
| (ii) Fitter | .. | Rs 80—4—100/5—130 |
| (iii) Head Mechanic | .. | Rs 125—5—175 |
| (iv) Mechanic | .. | Rs 75—5—150 |
| (v) Station Service Incharge | | Rs 125—5—250 |

(b) A proposal to revise grades of posts mentioned at (ii) to (v) above is under consideration of the Government. There is no proposal to revise pay-scale of drivers.

DISTRIBUTION OF SUGAR IN VILLAGE JOHAL RAJU SINGHWALA, TEHSIL
TARN TARAN, DISTRICT AMRITSAR

1034. Comrade Ram Chandra : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the total quantity of sugar so far issued by the Government through some co-operative societies to village Johal Raju Singhwala, tehsil Tarn Taran, district Amritsar, since the enforcement of the present sugar ration system stating the date when the quota was received by the said societies and when it was actually distributed to the residents of the said village ;
- (b) the number and names of the persons who have actually drawn sugar in the said village ;
- (c) whether the sugar quota so far received by the said Co-operative Societies has been distributed to all the residents of the said village, if not, the reasons therefor ?

Sardar Partap Singh Kairon : The time and labour involved in collecting the desired information is not commensurate with the benefit likely to be derived.

POST - GRADUATE MEDICAL EDUCATION AND RESEARCH INSTITUTE,
CHANDIGARH

1035. Comrade Ram Chandra : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total amount proposed to be spent on the building and equipment of the Post-Graduate Medical Education and Research Institute, Chandigarh ;
- (b) the target date for the completion of the said Institute ;
- (c) the total amount so far spent on the said Institute ;
- (d) the estimated annual expenditure on the functioning of the said Institute after its completion ;
- (d) the amount provided in the budget for the current financial year for (i) building, equipment and supplies and (ii) staff of Institute separately ;
- (f) the total number of doctors proposed to be employed after the completion of the said Institute and the total number of students likely to be trained each year ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Rs 5.85 crores (Medical and Health Budget and Rs 0.75 crores from Capital Budget, viz.—

(i) *Building*—Rs 3.85 crores from Health Budget and Rs 0.75 crores from Capital.

(ii) *Equipment and Staff*—Rs 2 crores.

(b) First phase in December, 1964 and Second phase during the Second Year of the Fourth Plan period. This is subject to the provision of funds according to need ;

(c) Rs 133.97 lacs upto 1962-63. Rs 85.66 lacs for the year 1963-64.

(d) Rs 1,00 crores approximately (Rs 50 lacs for Institute and Rs. 50 lacs for Hospital).

| | Rs |
|------------------------|-----------|
| (e) Building | 50 lacs |
| Equipment and supplies | 3,97,669 |
| Gazetted Staff | 16,57,474 |
| Non-Gazetted Staff | 9,55,491 |

(f) It is proposed that 360 doctors will be employed after completion of the said Institute. One hundred students are expected to be admitted.

RAIDS CONDUCTED BY THE VIGILANCE DEPARTMENT IN KAPURTHALA DISTRICT

1036. Shri Om Parkash Agnihotri : Will the Home Minister be pleased to state whether any raids were conducted by the Vigilance Department in the Kapurthala District, during the period 1st January, 1963 to 31st July, 1963 ; if so, how many and with what results ?

Shri Mohan Lal : No.

FREE UNIFORMS TO CLASS IV EMPLOYEES IN HOSPITALS IN CHANDIGARH

1051. Shri Om Parkash Agnihotri : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether the Sweepers and other Class IV employees in the Hospital in Sector 12, Chandigarh, are provided with free uniforms ;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, whether it is intended to provide free uniforms to such employees working in the other hospital and dispensaries in Chandigarh ; if so, when ; if not, the reasons therefor ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : (a) Not yet, Sir. The matter is under consideration.

(b) (i) The case for provision of free uniforms to Class IV employees posted in the General Hospital, Sector 16, is also under consideration.

(ii) No uniforms are proposed to be supplied to the Class IV employees of any other hospital and dispensary in Chandigarh, as they are not required to perform indoor duties nor are they required to be on emergent calls during duty/off-duty hours.

RETRENCHMENT OF PATWARIS IN DISTRICT AMRITSAR

1052. Sardar Lachhman Singh Gill : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total number and names of Revenue Patwaris, Kanungos, and Naib-Tehsildars posted in Amritsar District together with the number of Scheduled Castes amongst them in each category during the period from 1st January, 1962 to date ;

(b) the number of persons out of those mentioned in part (a) above who have recently been retrenched or are likely to be retrenched together with the reasons therefor ;

(c) whether there is any proposal under the consideration of Government to re-employ the retrenched Scheduled Castes Patwaris ; if so, the details thereof ;

(d) whether Government have recently received any representation from Scheduled Caste retrenched Patwaris as referred to in part (c) above, if so, when and the action, if any, taken or proposed to be taken in the matter ?

Sardar Ajmer Singh : (a) A statement is enclosed.

(b) Only 19 Patwaris were retrenched in order to absorb the senior permanent Patwaris relieved by the Consolidation Department and also because of a good number of temporary posts abolished on account of National Emergency.

(c) It has already been decided that if any member of the Scheduled Caste has already been retrenched because of the economy measures adopted since 1st November, 1962, he should be restored to his original post.

(d) The representation was received in the month of May, 1963. Action is being taken to absorb the retrenched Scheduled Caste Patwaris,

A statement showing number and names of Patwaris, Kanungos and Naib-Tehsildars posted in Amritsar, District, with effect from 1st January, 1962 to date

20 Patwaris (including 3 of Scheduled Castes)

1. Shri Gurcharan Singh.
2. Shri Wasti Ram.
3. Shri Kartar Chand.
4. Shri Gurbachan Singh.
5. Shri Gian Chand.
6. Shri Bhushan Kumar.
7. Shri Swaran Singh.
8. Shri Joginder Ram.
9. Shri Bali Singh.
10. Shri Kishore Chand.
11. Shri Rulia Ram.
12. Shri Varinder Singh.
13. Shri Ajit Singh.
14. Shri Raghbir Singh.
15. Shri Jagir Singh.
16. Shri Tarlok Singh.
17. Shri Makhan Singh.
18. Shri Davinder Singh.
19. Shri Jawahar Lal.
20. Shri Gurcharan Singh.

9 Kanungos

1. Shri Pritam Singh.
2. Shri Thanesar Dass.
3. Shri Amar Nath.
4. Shri Ved Parkash.
5. Shri Chuhn Singh.
6. Shri Salwant Singh.
7. Shri Lakha Singh.
8. Shri Chanchal Singh.
9. Shri Jagan Nath.

8 Naib-Tehsildars

1. Shri Darshan Singh.

2. Shri Sahib Lal.
3. Shri Balwant Singh.
4. Shri Bias Dev.
5. Shri Kalwant Singh.
6. Shri Om Parkash.
7. Shri Jarnail Singh.
8. Shri Tara Singh.

—————

SUSPENSION OF MUNICIPAL COMMITTEES AND REMOVAL OF PRESIDENTS AND MUNICIPAL COMMISSIONERS FROM THEIR RESPECTIVE OFFICES

1053. Comrade Jangir Singh Joga : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the total number and names of Municipal Committees superseded by Government since 1st April, 1959 to date ;
- (b) the total number of the Presidents of Municipal Committees removed from their respective offices by State Government during the said period, together with their names ;
- (c) the total number of Municipal Commissioners removed during the said period, together with the names of Municipal Committees and the party affiliation of each member ;
- (d) whether in any of the cases referred to in part (c) above, the Government reversed its orders regarding removal ; if so, their number and the reasons therefor in each case ;
- (e) whether in any of the cases referred to in part (b) and (c) above the orders of State Government regarding removal have been challenged in the High Court ; if so, their number, together with the number of cases in which the said orders have been set aside by the said court ?

Subject.—Unstarred Question No. 1053 by Comrade Jangir Singh, M.L.A.

The answer to Vidhan Sabha Question No. 1053 appearing in the list of Unstarred Questions on the 9th September 1963 in the name of Comrade Jangir Singh Joga, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) HOME MINISTER, PUNJAB.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
U.O. No. 6661-ICIV-63, dated 7th September, 1963

—————

ASSESSMENT OF SURPLUS LAND IN DISTRICT SANGRUR

1054. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state with reference to reply to Unstarred Question No. 221 included in the list of questions for 5th November, 1962—

- (a) whether the work of assessment of surplus area in the villages of district Sangrur, which according to part (b) of the reply to the said Unstarred Question was likely to be finished within three or four months has since been finished ; if so, the date on which it was finalised ;

- (b) the date on which the work of assessment of surplus area was started in villages Dhani, Ramgarh Dhani, near Jind in district Sangrur, together with the date when it was finished;
- (c) whether any allotment to tenants has been made so far in any of the 131 villages, referred to in part (c) (ii) of the reply to the said Unstarred Question ; if so, the number of villages where such allotment have been made ;
- (d) whether the village Dhani, Ramgarh Dhani, near Jind falls in the category of 196 villages referred to in part (c)(i) of the reply to the said Unstarred Question where allotment was made or in 131 villages referred to in part (c)(ii) of the said reply where the allotment was not made ;
- (e) the names of the landowners in village Dhani, Ramgarh Dhani, together with the total area of land which stood in the name of each landlord in Revenue Records on 4th July, 1962, and the area of land of each landlord which has been declared surplus after 4th July, 1962, together with the date when it was declared surplus ?

Subject. —Unstarred Assembly Question No. 1054 asked by Comrade Ram Piara, M.L.A., regarding assessment of surplus area, in Sangrur District.

The answer to Assembly Question No. 1054, appearing in the list of Unstarred Questions on the 9th September, 1963, in the name of Comrade Ram Piara, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd. REVENUE MINISTER, PUNJAB.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha.

U.O. No. 7246-ARII(I)63/2661, dated 7th September, 1963

RECOVERY OF ARREARS OF SALES TAX/PROPERTY TAX IN THE
STATE

1055. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state—

- (a) whether the Excise, Taxation and Capital Minister, the Secretary, Excise and Taxation Department and the Excise and Taxation Commissioner, Punjab, have received any letters/representations from any Legislator of Karnal District, during the period from 1st May, 1963 upto-date, in connection with the arrears of Sales Tax and Property Tax against some defaulters, if so, the copies of the same be laid on the table of the House ;
- (b) whether any reply was sent in response to the letters/representations referred to in part (a) above, if so, copies thereof be also laid on the Table of the House, if not, the reasons therefor ;
- (c) whether any enquiry in respect of arrears referred to in part (a) above has been conducted, if so, by whom together with the result of the enquiry, if not, the reasons therefor ;
- (d) whether it is also a fact that arrears of Sales Tax amounting to about rupees one lakh or more were outstanding against certain parties in the State as on 1st May, 1963, if so, the

number and names of those parties, together with the steps, if any, taken since 1st May, 1963 to recover the said arrears from the defaulters ;

- (e) whether it is also a fact that arrears of property tax amounting to rupees one thousand or more were outstanding against certain parties in the State as on 1st May, 1963; if so, the number and names of such parties together with the steps, if any, taken since 1st May, 1963, to recover the arrears ;
- (f) whether any arrears of Sales Tax amounting to more than rupees fifty thousand against certain parties and arrears of property tax for more than rupees one thousand against some parties are still outstanding, if so, the reasons for not making the recoveries ?

Shri Ram Saran Chand Mittal : (a) Yes, a complaint, dated 21st May, 1963 and another dated 31st May, 1963/1st June, 1963 from Shri Ram Piara, M.L.A., regarding arrears of sales tax/property tax were received in the offices of Excise and Taxation Commissioners and the Secretary, Excise and Taxation/Excise, Taxation and Capital Minister, respectively. The copies of these complaints are attached at annexure 'A'.

(b) A reply to the complaint, dated 21st May, 1963 was sent by the Excise and Taxation Commissioner, Punjab, a copy of which is enclosed at annexure 'B'. The other complaint, dated 31st May, 1963 is being looked into at the Government level.

(c) The Excise and Taxation Commissioner receives monthly lists of defaulters from the districts. On the basis of this, further enquiry was not considered necessary by him and a reply was sent to Shri Ram Piara, M.L.A., accordingly. However, on receipt of a complaint, dated 31st May, 1963, the matter is again being looked into at the Government level.

(d) Yes, arrears of sales tax amounting to more than rupees one lakh are outstanding against two firms. One of them is under liquidation since August, 1957 and the liquidator has been approached for payment of Government dues. As regards the other firm, all efforts were made to recover the arrears, but because of the limited liability of the shareholders the efforts proved generally futile. Now the High Court is being moved for compulsory winding up of the company under section 439 of the Indian Companies Act. It is regretted that on account of prohibition laid down in section 26 of the Punjab General Sales Tax Act, 1948, the names of the firms and the amounts due from them cannot be disclosed in public interest.

(e) Yes, a statement giving the required information is enclosed at annexure 'C'. In all these cases, vigorous efforts have been made to effect recovery and a special drive was started in June, last.

(f) Yes, in addition to two cases mentioned in part (d) above, there is one more case where sales tax arrears exceed rupees fifty thousand. Action against the dealer has been taken and he was arrested and detained for 40 days in the judicial lock-up, as provided under the law. The dealer has since been declared insolvent by the Senior Sub-Judge, Ludhiana by his order, dated 16th July, 1963. The name and other details about the party cannot be disclosed for the reasons given in part (d) above.

ANNEXURE 'A'

Phone No. 172, L/309, Model Town,
Karnal, 21st May, 1963.

From Ram Piara Comrade,
M.L.A.
To The Excise and Taxation Commissioner,
Punjab, Patiala.

Subject.—Arrears of Sales Tax and Property Tax.

DEAR SIR,

I have been given to understand that heavy arrears have accumulated against any dealer dealing in motors, trucks and cars with Headquarters at Patiala in respect of Sales Tax and against a Cinema owner of Amritsar in respect of property tax and no officer/officials daring to put the demand even. I am in the know of certain cases where hardship has been exercised for petty recoveries of sales tax or property tax, but in these cases every one including yourself is silent for the reasons best known to your Department or yourself. I do not think that law cares for anybody. Justice demands a fair and equal treatment with every one whether one is in authority or not. I wish that my this information may be wrong and there may be no arrears, but as I took the issue of arrears in the Capital against some powerful element which proved to be so I feel that this information too does not seem to be incorrect. However, in the interest of Government Revenues and fair play and justice I must take up this with you and the Minister for suitable steps for the realization of these arrears. The delay will not be appreciated as I cannot be so patient or helpless spectator like the Government machinery which is richly paid for the performance of the duties particularly for safeguarding the interest of the Government, which are no doubt being performed excepting in the cases of persons either in authority or connected persons in authority are defaulters. But different Articles of the Constitution demand equal treatment with all. As the same treatment has not been afforded by the helpless Government Machinery to the plot purchasers of Neelam Cinema at Chandigarh, so I have become somewhat sceptical about Patiala as well as Amritsar. Your responsibility is very much increased in respect of arrears running according to the best of my information into lakhs, only in one case at Patiala because of your Headquarters at Patiala.

If my information is correct then (Chragh Tale Andhera Ya Andhera or Andher.)

Would you be so good enough to apprise me with the latest and correct picture so that the misunderstanding is removed if the information is not correct or the arrears are realised in case the information is correct.

Hoping to be favoured with an early reply, and oblige.

Thanking you.

Note.—If no reply is received reluctantly I shall have to conclude that the information is correct and Government machinery is helpless.

Yours faithfully,

(Sd.) RAM PIARA, M.L.A.

COPIES TO :

- (1) S. Partap Singh Kairon, Chief Minister, Punjab, for suitable action.
- (2) Shri Ram Saran Chand Mittal, Excise and Taxation Minister, Punjab, Chandigarh
- (3) S. Sampuran Singh, I.A.S., Financial Secretary. As he too is heading a flying squad recruited for detection of taxes levied by the Excise and Taxation Department.

} An early acknowledgement
will be appreciated.

(Sd) RAM PIARA,
M.L.A.

ANNEXURE 'A'

Regd. A.D.

Phone No. 172,
L/309, Model Town,
Karnal, 31st May, 1963

From

Ram Piara Comrade,
M.L.A.

1st June, 1963

To

The Secretary to Punjab Government, Excise and Taxation Department,
Chandigarh.

DEAR SIR,

Reference Memo. No. 659/STN, dated 25th May, 1963 from the Excise and Taxation Commissioner, Patiala, addressed to me in response to my letter, dated 21st May, 1963 (copy enclosed). The memo. under reference says that detailed information has been sent to the Government.

The reply to my letter is vague, cryptic and evasive. It is also irreconcilable on points whereas it is stated "it can be said that there is no basis for your assumptions," the concluding paragraph, as said above shows that information has been sent to Government.

I fail to understand as to where was the necessity of sending the detailed report to the Government if there was no substance in the complaint.

If it is not against the administrative convenience, may I have a copy of the referred to report of the Excise and Taxation Commissioner to the Government. I do not think, its disclosure would be against public interest rather it would be in the public interest to know the report so that one can urge for the realization of outstanding arrears, if any, of sales tax and property tax.

I hope, I will be apprised of the latest situation.

Early reply will be appreciated.

Thanking you.

Yours faithfully,

(Sd) RAMPIARA COMRADE, M.L.A.,
Karnal.

COPY to :—

- (1) S. Partap Singh Kairon, Chief Minister ;
- (2) Shri Ram Saran Chand Mittal, Excise and Taxation (Minister).

ANNEXURE 'B'

No. 659/STN,

Excise and Taxation Commissioner's Office,
Patiala, dated the 25th May, 1963.

From

Shri Daljeet Singh, I.A.S.,
Excise and Taxation Commissioner, Punjab.

To

Shri Ram Piara Comrade, M.L.A.,
L/309, Model Town, Karnal.*Subject.*—Arrears of Sales Tax and Property Tax.

DEAR SIR,

This is to acknowledge your complaint of 21st May, 1963, and to say that from such enquiries as the general information supplied by you made possible, it can be said that there is no basis for your assumptions. However, detailed available information has been sent to Government.

Yours faithfully,

(Sd) DALJEET SINGH,

Excise and Taxation Commissioner, Punjab

ANNEXURE 'C'

STATEMENT

Showing the names of Property Tax defaulters against whom recoverable arrears of Rs 1,000 and more were due on 1st May, 1963

| Serial | Name of district | Name of defaulter | Amount due |
|--------|------------------|--|-------------|
| | | | Rs |
| 1 | Amritsar | .. Shri Ram Kanahya Maha Vidyala | .. 1,593.00 |
| 2 | Do | .. Shri Harbans Singh | .. 4,050.00 |
| 3 | Do | .. Kusem Kumari, Shri Hari Chand | .. 1,452.00 |
| 4 | Do | .. Shri Narsing Dass | .. 4,797.73 |
| 5 | Do | .. Shri Sita Ram Chajju Ram | .. 1,074.64 |
| 6 | Do | .. Shri Joginder Singh | .. 2,209.28 |
| 7 | Do | .. Shri Devi Sahai, Family Trust | .. 2,047.20 |
| 8 | Do | .. Shri Bharat Calico Mill | .. 2,071.70 |
| 9 | Do | .. Shri Gopal Dass Gharsham Dass Hakam Dass | 1,327.50 |
| 10 | Do | .. Shri Durgiana Committee | .. 2,438.00 |
| 11 | Do | .. Madan Gir | .. 1,137.25 |
| 12 | Do | .. Shri Tara Chand | .. 1,146.74 |
| 13 | Do | .. Bindra Ban Audhya Nath | .. 1,029.14 |
| 14 | Jullundur | .. Shri Wazir Chand, son of Nehal Chand | 1,301.00 |
| 15 | Do | .. Shrimati Sheela Devi | .. 1,200.00 |
| 16 | Do | .. Tirath Ram | .. 1,015.00 |
| 17 | Do | .. Darshan Singh | .. 1,156.20 |
| 18 | Karnal | .. Shri Satish Chander Kalra | 1,512.00 |

AGRICULTURAL, LEATHER, HANDLOOM AND JOINT FARMING
CO-OPERATIVE SOCIETIES

1056. Shri Amar Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of landless Agricultural Co-operative Societies, Leather Co-operative Societies, Handloom Co-operative Societies and Joint Farming Co-operative Societies so far formed through the efforts of the Cooperative Department in the State, districtwise ;
- (b) the amount so far granted to each of the said societies in the form of loan, subsidy, grant, etc. ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Statement containing the required information is given below.

(b) Reply will follow as soon as the requisite information is collected.

STATEMENT CONTAINING THE NUMBER OF LANDLESS AGRICULTURAL CO-OPERATIVE SOCIETIES, LEATHER CO-OPERATIVE SOCIETIES, HAND LOOM CO-OPERATIVE SOCIETIES AND THE JOINT FARMING SOCIETIES AS ON 30TH JUNE, 1962

| Name of District | Land-less Agri- cultural Societies | Leather Socie- ties | Hand- loom Socie- ties | Joint Farming |
|------------------|---|---------------------------|---------------------------------|------------------|
| 1. Amritsar | .. | 35 | 78 | 84 |
| 2. Gurdaspur | .. | 51 | 52 | 44 |
| 3. Kangra | .. | 87 | 81 | 7 |
| 4. Lahaul Spiti | .. | .. | 6 | .. |
| 5. Jullundur | 3 | 102 | 90 | 41 |
| 6. Hoshiarpur | .. | 106 | 99 | 50 |
| 7. Ferozepur | 23 | 64 | 30 | 122 |
| 8. Ludhiana | .. | 117 | 62 | 29 |
| 9. Ambala | 17 | 87 | 52 | 45 |
| 10. Simla | 4 | 2 | 1 | 2 |
| 11. Karnal | 32 | 109 | 71 | 178 |
| 12. Rohtak | .. | 101 | 51 | 34 |
| 13. Hissar | .. | 113 | 18 | 73 |
| 14. Gurgaon | .. | 84 | 18 | 43 |
| 15. Patiala | 168 | 65 | 57 | 44 |
| 16. Kapurthala | 26 | 42 | 26 | 52 |
| 17. Bhatinda | 119 | 88 | 19 | 32 |
| 18. Sangrur | 186 | 123 | 53 | 60 |
| 19. Mohindergarh | 46 | 50 | 18 | 12 |
| State Total | 624 | 1,426 | 882 | 952 |

LAND PURCHASED BY HARIJAN WELFARE DEPARTMENT FROM 31ST
JANUARY, 1962 TO DATE

1057. Shri Amar Singh : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

- (a) the total area of land purchased by the Harijan Welfare Department for Harijans in the State, districtwise, giving the names of the villages where purchased, the area of land purchased in the each village, during the period 31st January, 1962, to date ;
- (b) the names of the owners of the land referred to in part (a) above and the amount of compensation paid or yet to be paid to each of the landowners ;
- (c) the number and names of villages, if any, inspected by the State Land Approval Committee for according approval for the purchase of the land referred to in part (a) above ;
- (d) whether the said Committee rejected the proposed purchase of land in any of the said villages in Hissar and Sangrur Districts ; if so, their names ?

The answer to Assembly Question No. 1057 appearing in the list of Unstarred Questions for the 9th September, 1963 in the name of Shri Amar Singh, M.L.A. is not ready. The reply will be sent as the soon as relevant information has been collected.

(Sd.)
Agriculture and Welfare Minister,
Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.
U.O. No. 6531-WGI(ASOI)-63, dated Chandigarh, the 7th September, 1963.

CONSOLIDATION OPERATIONS IN VILLAGE KOT MEHTAB, TEHSIL
AND DISTRICT AMRITSAR

1063. Sardar Kartar Singh Dhillon : Will the Minister for Revenue be pleased to state —

- (a) whether it is a fact that consolidation operations in village Kot Mehtab, tehsil and district Amritsar have since been completed ;
- (b) whether it is provided in the scheme of the said village that 'Shamlat' of Patti Gaga would not be distributed among the share-holders ;
- (c) whether it is a fact that the said 'Shamlat' has been given to certain persons in contravention of the scheme referred to in part (b) above ;
- (d) if the reply to part (c) above be in the affirmative, whether Government propose to cancel the allotment of the said Shamlat to persons referred to in part (c) above ?

Sardar Ajmer Singh: (a) Yes.

(b) Yes.

(c) No.

(d) Question does not arise.

OFFICE OF THE DIRECTOR OF CONSOLIDATION OF HOLDINGS

1064. Chaudhri Ram Singh : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the office of the Director of consolidation of Holdings, Punjab is housed at present in the bungalows owned by a private firm of Jullundur, if so, the total amount paid to-date as rent for those bungalows ;
- (b) whether it is also a fact that the said bungalows were requisitioned on a monthly rent of Rs 825/- and later on de-requisitioned by Government at the request of owners that they wanted those for their personal use ;
- (c) whether the said bungalows were again requisitioned by Government on a monthly rent of Rs 1,625/- if so, the reasons for paying about double the rent paid in the first instance ;
- (d) whether Government considered any proposal for the shifting of the said office to Chandigarh ; if so with what result and the reasons, if any, for not shifting the office to Chandigarh ;
- (e) the total amount of T. A. and D. A. paid to the Director and to the officials of the said office during the year 1961-62 ?

Sardar Ajmer Singh : (a), (b) and (c) At present the office of the Director, Consolidation of Holdings, is not housed in the buildings owned by a private firm. However, it remained housed in the bungalows owned by M/s Amin Chand-Bhola Nath and a sum of Rs 69,614.62 nP. was paid as rent @ Rs 825 per mensem from 27th October, 1956 to 30th April, 1962 till it remained requisited and from 1st May, 1962 to 7th February, 1963 @ Rs 1,625 per mensem settled through private negotiations as the buildings could not be vacated earlier for want of suitable accommodation.

(d) 1st Part.—No.

2nd Part.—No accommodation was available at Chandigarh then. The question for shifting the office to Chandigarh is now under consideration.

(e) Rs 19,631.52 nP.

PANCHOTRA TO HARIJAN LAMBARDARS

1065. Shri Fakiria : Will the Minister for Revenue be pleased to state whether it is a fact that no Panchotra is paid to Harijan Lambardars, verifications made by them are not recognised by Courts and they are not called by Government Officers when the latter pay visits to their villages; if so, the reasons therefor ?

The answer to Assembly Question No. 1065 appearing in the list of unstarred questions on the 9th September, 1963, in the name of Shri Fakiria, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd),
Minister-in-charge.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O. No. 6498-R-I-63/2671, dated the 9th September, 1963.

METALLING OF ROAD BETWEEN NARWANA TO TOHANA

1066. Shri Fakiria : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the metalling of road from Delhi to Narwana and Ferozepur to Tohana is complete ;

(b) whether it is also a fact that a part of the road between Narwana and Tohana has not been metalled ;

(c) if the reply to part (b) be in the affirmative whether Government intend getting the said road metalled to give fillip to trade between Delhi and Ferozepur, if so, when ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. A reach measuring about 12 miles of Ferozepur-Tohana Road between Budhlada and Jakhal is, however, under consideration and is likely to be completed soon.

(b) Yes.

(c) Yes. The road is under construction and will be completed at the earliest subject to availability of funds.

CASES REGISTERED IN CERTAIN POLICE STATIONS IN
DISTRICT KANGRA

1068. Shri Amar Nath Sharma : Will the Home Minister be pleased to state—

(a) the number of cases registered in Palampur, Kangra, Dharamsala and Sujanpura Tira Police Stations in district Kangra, during the period from 1st May, 1963 to 14th August, 1963, separately and the names of the persons against whom these cases were registered ;

(b) the provisions of law under which and the offence for which each of the cases mentioned in part (a) above was registered and the names of the persons arrested, if any, in each case ;

(c) the date of commission of the offence together with the date of registration in each case and the reasons for delay, if any, in registration and prosecution ;

(d) the names of the investigation officer in each of the said cases ?

Shri Mohan Lal : The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with the benefits sought to be derived by the member.

The reply can be furnished regarding any specific case, if called.

CASES REGISTERED IN THE EMPLOYMENT EXCHANGE,
DHARAMSALA

1069. Shri Amar Nath Sharma : Will the Home Minister be pleased to state—

(a) the total number of educated and uneducated persons, males and females, registered during the period 1960-61 and 1961-1962 ; for employment in the Employment Exchange, Dharamsala, district Kangra ; separately ;

(b) the details of the academic qualifications of each of the educated persons referred to in part (a) above category-wise together with the number of persons who got the employment? ■

Shri Mohan Lal : (a) Total number of Educated Persons Registered.

| year | Men | women |
|---------|-------|-------|
| 1960-61 | 4,629 | 404 |
| 1961-62 | 3,978 | 435 |

Total number of un-educated persons registered.

| | | |
|---------|-------|-----|
| 1960-61 | 2,405 | 250 |
| 1961-62 | 2,375 | 320 |

(b) The information is given in the following statement :

STATEMENT

Literate Persons (below middle)

| Year | Men | | Women | |
|---|------------|--------------------|------------|--------------------|
| | Registered | Secured Employment | Registered | Secured Employment |
| 1960-61 | 1,712 | 653 | 282 | 81 |
| 1961-62 | 1,182 | 784 | 187 | 90 |
| MIDDLE AND ABOVE | | | | |
| 1960-61 | 1,195 | 320 | 18 | 21 |
| 1961-62 | 835 | 394 | 15 | 20 |
| MATRICULATES | | | | |
| 1960-61 | 1,488 | 437 | 71 | 23 |
| 1961-62 | 1,702 | 423 | 171 | 56 |
| INTERMEDIATES | | | | |
| 1960-61 | 96 | 18 | 1 | Nil |
| 1961-62 | 135 | 25 | 9 | 4 |
| GRADUATES | | | | |
| <div>Medical Graduates Engg. Graduates Other Graduates</div> <div>MEDICAL GRADUATES</div> <div>1960-61 </div> <div>1961-62 </div> <div>ENGINEERING GRADUATES</div> <div>1960-61 </div> <div>1961-62 </div> <div>OTHER GRADUATES</div> <div>1960-61 136 72 32 19</div> <div>1961-62 124 57 53 21</div> | | | | |

श्री अध्यक्ष : मैं हाउस की इत्तलाह के लिए बताना चाहता हूँ कि मैंने रिकार्ड को चेक अप किया है । श्री राम नारायण का नाम बतौर कमेटी के चेयरमैन गज़ट नहीं हुआ था ।

(I would like to inform the House that I have checked up the record. Shri Ram Narain's name was not gazetted as the Chairman of that Committee.)

POINT OF ORDER

Chaudhri Hardwari Lal : On a Point of Order, Sir. Mr. Speaker, before we enter upon the business set for today, I feel bound to draw your attention to the utter inadequacy of the proposed duration of the current session. There is a huge amount of business before the House. There are about 22 Bills, 15 of which will come up for discussion and passage before the House. Three or four are highly intricate Bills. Besides, Mr. Speaker, we are meeting under the shadow of great happenings in the State. There is an open and systematic victimisation.....

Mr. Speaker : I have got your point that due time should be given for the transaction of the business.

Chaudhri Hardwari Lal : You will feel more convinced, Mr. Speaker that the type of things which we must discuss.....

Mr. Speaker : Please sit down. The Business Advisory Committee is meeting this evening. Not only its Members, but other group leaders are also being invited to attend it. I assure you that adequate time will be given for the consideration of the business before the House during this session. No work will be thrust by the Committee. I permit you to attend the meeting of the Business Advisory Committee. The things will be discussed there.

Now, the next item before the House is "OBITUARY REFERENCE". I would beg of the Hon. Members not to say anything which may mar the dignity of the House.

OBITUARY REFERENCE

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ(ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ 30 ਜੂਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਵਿਚਘਾਰਲੀ ਰਾਤ ਸਾਡੇ ਉਪਰਲੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਅਵਿਨਾਸ ਚੰਦਰ ਬਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਛੜ ਗਏ । ਬਾਲੀ ਜੀ ਕੋਈ 58 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੋ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ । ਜਾਂ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਨਵੀਸੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਵਿਚ । ਅਖਬਾਰ ਨਵੀਸੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ । ਉਹ ਇਤਨੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਕਦੇ ਕੁਝ ਸੁਨਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦੁਜ ਬੜੇ ਧੜੱਲੇਦਾਰ, ਅਸੂਲਪੂਸਤ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

ਬਾਲੀ ਜੀ ਦਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਬਾਲਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰੇ ਸਾਇਆ ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ । ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਰਗਾ ਕਰਤਾ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਰਗਾ ਸਖ਼ਤ ਦਬਾਉ ਅਤੇ ਫੇਰ ਨਿਧੌੜਕ ਅਖਬਾਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਧੌੜਕ ਹੋ ਕੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਲਿਖਣਾ; ਸ਼ਬਦਾਂ ਛਾਪਣਾ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁਕਣਾ ਜਿਥੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਕਰੈਡਿਟ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਬਾਲੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੈਡਿਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਖਬਾਰ ਵਾਲੇ ਕਿਤਨੇ ਦਲੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਚਮੁਚ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਉਹ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਲਗਨ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸਚਮੁਚ ਅਸੂਲਪੂਸ਼ਤ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਕ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤਰਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਪਈ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਪਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਇਆ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ ਵੀ ਉਸ ਕਾਲਿਜ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਥੇ ਆਜ਼ਾਦ ਖਿਆਲ ਰਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸੀ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਾ ਸਨ। ਉਹ ਲਾਲਾ ਲਾਸਪਤ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਲਾਲਾ ਜੀ ਉੱਤੇ ਲਾਠੀ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਲੀ ਜੀ ਹੀ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਕੰਦ ਹੋਏ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਹਰ ਤਹਿਰੀਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅੌਰ ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਸੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨਾ। ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਹਰਫ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸੱਚੇ ਕੁਮੈਂਟਸ ਸੱਚੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਲਭਣੀਆਂ ਹੋਣ, ਸਮੁੱਚੀ ਸੱਚੀ ਡਿਸਕਰਿਪਸ਼ਨ ਲਭਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਢੰਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਛਾਣੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਥੇ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਜਾਏ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੀ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦਿਰਯੁਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਯੋਵਾ ਕੀਤੀ; ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸਭਨਾਂ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ, ਸਭਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨ ਨਾਲ ਸਚਮੁੱਚ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਖ ਤੇ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਏਕੋਟ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਵੇਂ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਵਾਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਖੂਬੀ ਸੀ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ। ਆਖਿਰ ਅਸਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਿਉਂ ਲਈ? ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ? ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੀ ਮੈਮੁਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਤਦ ਹੀ ਤਾਜ਼ਾ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੀਏ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਵਾਕਈ ਬਾਲੀ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਸੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਨ । ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਪਰੇਜ਼ੇਂਟੇਟਿਵ ਸਨ ਹੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਨਿਹਾਇਤ ਉੱਚੇ, ਨਿਹਾਇਤ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ । ਮੈਂ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਬਾਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਮਰੀ ਤਾਜ਼ਾ ਰਖਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹੀਏ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਅਧਿਕਾਰ : ਜੋ ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਆਰ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੇ ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹੇ ਹਨ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ ਦੇ ਸਾਥ ਜੋੜਦਾ ਹਾਂ । ਮੁਝੇ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਦਾ ਸੌਕਾ ਮਿਲਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਤੋਂ 36 ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਸੰਨ 1927 ਤੋਂ ਜਦ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਲੀ ਜੀ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ ।

ਉਸਦੇ ਬਾਦ ਮੁਝੇ ਕਾਫੀ ਅਸੀਂ ਤਕ ਉਨ ਦੇ ਸਾਥ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਦਾ ਸੌਕਾ ਮਿਲਾ ਆਰ ਮੈਂ ਨੇ ਉਨ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇਖੀਂ ਜੋ ਮੈਂ ਅੱਜ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਵਰਕਜ਼ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਮ ਮਿਲਦੀ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਂ ਕੂਟ ਕੂਟ ਕਰ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਥੀਂ । ਆਪ ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥ ਕਾਮ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਅਗਰ ਉਨ ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਚੌੜ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਆਪ ਆਰਾਮ ਤੋਂ ਜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਥੇ ਆਰ ਧੀਰਜ ਰਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਥੇ ਕਿ ਵੱਡੇ ਕਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਲਿਓ ਮੈਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਲੀ ਜੀ ਦੀ ਅਫ਼ਜ਼ਾਇਸ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਲਿਓ ਧੀਰਜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਾਮ ਵੱਡੇ ਅਧੂਰਾ ਚੌੜ ਗਏ ਹਨ ਉਸ ਕਾਮ ਤੋਂ ਅਗੇ ਚਲਾਏਂ ਜੈਸਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਜ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ । ਵੈਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਫ਼ਜ਼ਾਇਸ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ । ਅਗਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਸਾਥ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਜ਼ਤ ਹੈ ਆਰ ਮੈਂ ਉਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਫ਼ਜ਼ਾਇਸ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਿਓ ਕੀਤੀਆਂ ਥੇ, ਜਿਨ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਵੱਡੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੁਏ ਆਰ ਜਿਨ ਖੂਬੀਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਨੀ ਇਜ਼ਤ ਪਾਈ ਮੈਂ ਇਨ ਦੇ ਬਤਲਾਏ ਹੁਏ ਰਾਸ਼ਟਰ 'ਤੇ ਚਲਨੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਿਓ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾਈ ।

ਮੈਂ ਉਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਕ ਅਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਆਰ ਇਕ ਕਾਜ਼ ਦੇ ਸਾਥ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ । ਧੀਰਜ ਦੋ ਏਸੀ ਖੂਬੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੈਂ ਉਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹਿਦਾ ਹਾਂ । ਇਕ ਦਫ਼ਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨੇ ਦੇਖਾ ਕਿ ਬਾਲੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਗੁਸ਼ੇ ਮੈਂ ਥੇ । ਮੈਂ ਨੇ ਉਨ ਤੋਂ ਪੁੱਛਾ ਕਿ ਕੀ ਵਜ਼ਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਅੱਜ ਗੁਸ਼ਾ ਮੈਂ ਹੋ, ਆਪ ਤਾਂ ਕਦੀ ਗੁਸ਼ੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਫਲਾਂ ਅਦਾਮੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਰ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਤੋਂ ਗਾਲੀ ਦੇੀ ਹੈ ਆਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਮੈਂ ਉਨ ਦੇ ਲਿਓ ਉਤਨੀ ਇਜ਼ਤ ਹੈ ਜਿਤਨੀ ਅਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਲਿਓ ਹੈ । ਵੱਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਇਕਤਲਾਫ ਰਖ ਸਕਦਾ ਥਾ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦਾ ਗਾਲੀ ਦੇਨੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਥਾ । ਮੇਰਾ ਕਹਨੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਧੀਰਜ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲੀ ਜੀ ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਿਖਾ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ ਦੇ ਸਾਥ ਮੇਰੇ ਇਕਤਲਾਫ ਹਨ ਉਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹਿਦਾ ਹਾਂ । ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਆਰ ਪਬਲਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਆ ਗਈ ਹਨ, ਉਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਦੇ

[श्री अध्यक्ष]

लिए हमें बाली जी के बतलाए हुए रास्ता पर चलना चाहिए। यदि हम ऐसा करने की कोशिश करेंगे तो बाली जी के लिये यह एक बड़ी श्रद्धांजली होगी।

अब मैं मेम्बर साहिबान से अर्ज करूंगा कि वह उन की याद में दो मिनट के लिए मौन खड़े हों जाएं।

(I fully associate myself with the sentiments expressed by the Leader of the House, as well as the Leader of the Opposition in respect of the late Shri Bali. I have had personal experience of working in the association of Shri Bali. Thirty-six years ago, i.e., in the year 1927, the Students Movement was organised and he was one of its founders. After that I had an opportunity to work with him for a long time, when I realised that Shri Bali possessed such great virtues which are rarely possessed by the public workers of to-day and those virtues were very prominent in him. If he happened to be your colleague in any field of life you could fully depend upon him without any worry and he would certainly do that job for you. As Sardar Gurnam Singh has said, I am also of the view that it is the best way to make references in the memory of Shri Bali if we complete the work started by him during his life time, otherwise it is of no use to make formal references. If we honestly feel any respect for Shri Bali and want to pay our tribute to him, we should try to follow the path by treading which he earned so much popularity and commanded respect in the country. He worked as a torch bearer of freedom for the country throughout his life. We can learn two things from his life history—sincerity towards friends and sincerity to the cause for which we are working. We must develop these two qualities in us by learning from his life history. Once I found Shri Bali in a very angry mood. I asked him the reason, which made him lose his temper. As I had never seen him in such a bad temper. He told me that a certain person had abused the Congress and Pandit Jawahar Lal Ji, for whom he had the same respect as he had for his mother. He further told me that the man concerned could differ with him, but had no business to indulge in abuse. What I mean to say is that Shri Bali has shown us the way to tolerate even those with whom we may have difference of opinion. We should follow the path shown by Shri Bali to remove the weaknesses that have set in the political and public life of our country. If we do like that we would be paying a great tribute to Shri Bali.

Now I request the hon. Members to stand up in silence for two minutes in the memory of the departed soul.)

(The House stood in silence for two minutes.)

Mr. Speaker : With the permission of the House, I will convey its sentiments to the bereaved family.

Voices : Yes, yes.

ADJOURNMENT MOTIONS

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब मेरी एक एडजर्नमेंट मोशन है....

श्री अध्यक्ष : आप जरा बैठ जाइए, हर चीज आ जाएगी। (Will the hon. Member please have patience and resume his seat ? Every thing will come before the House.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : वह नं० एक पर है। इस लिए मैं कह रहा हूँ।

श्री अध्यक्ष : बीस एडजर्नमेंट मोशन्स हैं वह सारी आजाएंगी। एक अर्ज मैं मेम्बर साहिबान से करना चाहता हूँ कि वह इख्ताफ़ राए बेशक रखें लेकिन बराए मेहरबानी ऐसी चीज़ यहां न कहें जिस से रंजश पैदा होती हो या इस हाउस की डिगनिटी में फर्क

आता हो वैसे जो आप की मर्जी आए वह कह लें आप को बोलने के लिए बहुत वक्त दिया जायगा ।

इस के अलावा मैं आप से इजाजत चाहता हूं कि इन 20 एडजर्नमेंट मोशन्स में से जो एक सी हैं वह मैं । इकट्ठी ले लूं पहले मैं नं 1, 3, 5, और 8 को लेता हूं जिन के नोटिस श्री बलरामजी दास टण्डन, श्री मंगल सेन, डाक्टर बलदेव प्रकाश और चौधरी मुख्तियार सिंह जी ने दिये हैं । इन में से एक माननीय सदस्य खड़े हो कर पढ़ दें ।

(There are notices of twenty Adjournment Motions and I shall take all one by one. I would like to make a request to the hon. Members, that they may have difference of opinion, but they should avoid using any such word which may displease any other hon. Member or which may lower the dignity of this august House. Otherwise they would get ample opportunities to say things freely which they may like to say here.)

Besides this, with the permission of the House I would like to take up all those adjournment motions together, which are similar. First I would take up Adjournment Motions Nos. 1, 3, 5 and 8 for which Shri Balramji Das Tandon, Shri Mangal Sein, Dr. Baldev Parkash and Chaudhri Mukhtiar Singh have respectively given notices. I would like that any one of them may read out his motion.) -

Shri Balramji Das Tandon : Sir, I beg to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the prevalent law and order situation in the State, as evident from the murderous attack made on the lives of Comrade Ram Piara, M.L.A., and Shri Rup Lal, Municipal Commissioner, Moga.

The explanatory Memorandum of my motion is:

- “(1) Law and Order situation is seriously worsening.
- (2) The lives of the public men like Comrade Ram Piara, M.L.A., and Shri Rup Lal, M.C., Moga, are not safe.”

श्री अध्यक्ष : मुझे जितनी तवज्जो इस की तरफ देनी चाहिए उतनी मैं ने दी है । आप यह जानते हैं कि यह मैटर सबजूडिस है । इस बिना पर इस बारे में यहां कुछ कहना मुनासिब न होगा क्योंकि इस बारे में बोलने पर कोई हद मुकर्रर नहीं हो सकती । एक दूसरा रैजोल्यूशन ला एण्ड आर्डर की सिचुएशन के बारे में है । मैं कोशिश करूंगा कि उस पर आप को बोलने का मौका दिया जाए, लेकिन रूलज़ के मुताबिक this cannot be permitted. So I disallow it.

(I have given as much careful thought to this matter as it deserves. But as the hon. Members are aware, that this matter is sub-judice. So it would not be desirable to say anything in this connection here because no limit can be imposed for discussion on it. There is a resolution regarding the law and order situation in the State coming before the House. I shall try that the hon.

[Mr. Speaker]

Members are provided with an opportunity to speak on it. But according to the Rules this Adjournment motion cannot be admitted. So I disallow it.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : हम ने जो इस एडजर्नमेंट मोशन पर डिस्कशन मांगी है वह इस केस को डिस्कस करने के लिए नहीं मांगी । हम ने तो ला एण्ड आर्डर को डिस्कस करने के लिए मांगी है जिस के बारे में इन केसों से पता चलता है कि ला एण्ड आर्डर की क्या हालत है । हम ने इन केसों की डीटेल में नहीं जाना । हम ने तो सदन को यह बताना है कि इस हालत के लिए कौन आदमी जिम्मेदार है । That case is already pending in the court. We do not want to discuss it. यह जो ला एण्ड आर्डर की सिबुएशन खराब हो रही है that fact is not disputed. It is everywhere admitted that these things have taken place at different places. इस से ज्यादा ला एण्ड आर्डर की सिबुएशन और क्या खराब हो सकती है कि सरे बाज़ार एक आनरेबल मेम्बर को पीटा जाए ।

Mr. Speaker : A resolution regarding law and order situation is coming before the House and I assure you that you would get ample opportunity. I will see that the hon. Members get time to discuss law and order situation

Shri Harbans Lal : There has been a convention, Sir....

Mr. Speaker : I know the convention better.

Shri Harbans Lal : I will request that the convention may still be observed. My point is, Sir, if you are going to disallow any adjournment motion, then it may not be allowed to be read in the House.

श्री अध्यक्ष : मेरा ख्याल है कि आप फारमैलिटीज़ और टेक्नीकैलिटीज़ में पड़ने की कोशिश न करें । जब एक आदमी गुस्से में होता है अगर

**Note—*

***Shri Balramji Das Tandon, M.L.A.** to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the day to day interference by the Ministers in the working of the State Electricity Board, culminating in the beating of Sub-Divisional Officer, Jhajjar by the I.P.M., Chaudhri Ranbir Singh.

Dr. Mangal Sein, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the manhandling of a Sub-Divisional Officer of Electricity Department posted at Jhajjar by Chaudhri Ranbir Singh, Irrigation and Power Minister, in the month of June, 1963, is a severe blow to the prestige of public servants of Punjab administration and has created a state of lawlessness in the administrative set up of the State. This incident is of a recent occurrence and has deep repercussions on the public. It is, therefore, humbly requested that the business of the House may be adjourned to discuss this serious matter.

Dr. Baldev Parkash, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the assault on an Sub-Divisional Officer of Electricity Board by the Irrigation and Power Minister.

उसे बोलने भी न दिया जाए तो वह और गुरसे में आएगा ।
Let them say what they want to say. There are no hard and fast rules in this connection.

(I think the hon. Member need not try to go into the formalities and technicalities of the matter. He should bear this in mind that when a person is angry and if he is not permitted to express his views, then he gets still more angry. Therefore, I would advise the hon. Member to let them say what they want to say. There are no hard and fast rules in this connection.)

Again, there are Adjournment *Motions at serial Nos. 2, 4 and 6, by Shri Balramji Das Tandon, Shri Mangal Sein, and Dr. Baldev Parkash, respectively. They are all about the beating of an S.D.O., of the State Electricity Board by the Irrigation and Power Minister. It is not a matter on which the business of the House can be adjourned.

So I am of the view that it is not a matter worth raising through an Adjournment Motion. I think, it would be proper if the hon. Home Minister or the Minister for Irrigation and Power makes a statement in the House in this connection as so much has been said about it in the public. I feel this will be in the interest of the Government.

So far as the conduct of the Minister is concerned, it can only be discussed by a substantive motion. I will accept such a motion against the Minister if there is the requisite number of the Members to support it.

श्री मंगल सेन : मेरी प्रार्थना है कि इन की स्टेटमेंट के बाद आप हमें भी बोलने का मौका दें क्योंकि मौका पर जो हुआ था वह हम बता सकें ।

श्री अध्यक्ष : अगर आप किसी मिनिस्टर के कण्डक्ट को डिस्कस करना चाहते हैं तो आप कोई सबस्टान्टिव मोशन ले आएं । उस के बगैर मैं एलायो नहीं कर सकता । रूलज़ से मेरे हाथ बंधे हुए हैं । उस के बगैर एक एडजर्नमेंट मोशन के तहत किसी मिनिस्टर का कण्डक्ट डिस्कस नहीं किया जा सकता । The House has made the rules and I cannot bypass them. (If the hon. Members want to discuss the conduct of a Minister, then they can do so only through a substantive motion. Without that I cannot permit any one to discuss the conduct of a Minister on an Adjournment motion as the Rules do not permit me. The House has made the rules and I cannot bypass them.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : बात सीधी है । क्या वज़ीर साहिब स्टेट के आडिनरी ला से ऐम्प्ट हैं ?

Mr. Speaker : No, who says that ?

Shri Balramji Das Tandon : Sir, if a person threatens another person, he is challaned under Section 107/151. Why in this case should not the hon. Minister be put in the dock ?

Mr. Speaker : It is neither for me nor for the hon. Member to do that.

Shri Balramji Das Tandon : The law and order situation has deteriorated. We should get an opportunity to discuss it.

श्री अध्यक्ष : आप बैठ जाइए । मैं ने कहा है कि आप किसी मिनिस्टर का कण्डक्ट एडजर्नमेंट मोशन के थू डिस्कस नहीं कर सकते । जो आप ने कहा है अगर यह बात हुई है तो नहीं होनी चाहिए थी । मगर यहां पर इस को डिस्कस करने का यह तरीका नहीं है । इस

*Note please see foot note on page 48 ante.

[Mr. Speaker]

के मुतालिक रुलज़ बने हुए हैं । मेरे हाथ तो बंधे हुए हैं । I cannot permit discussion on the conduct of a Minister through an adjournment motion. (The hon. Member may please resume his seat. I have stated that the conduct of a Minister cannot be discussed through an adjournment motion. If, what the hon. Member has stated, has actually happened then it is condemnable; but this is not the proper method to raise it here. There are specific rules about it and I must act accordingly. I cannot permit discussion on the conduct of a Minister through an adjournment motion.)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : On a point of Order, Sir. You were pleased to say that the hon. Minister should make a statement.

Mr. Speaker : This is my personal advice to the hon. Minister to make a statement but I have not or I did not use the word "should". He may make a statement in this connection as it will be in the interest of the hon. Minister himself to make such a statement because so far one version has come before the public.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : It is true that it will be in the interest of the hon. Minister to make a statement, but my point is that there are two persons involved in this matter and if the hon. Minister makes a statement in this House the other person i.e., the S.D.O. will not get any opportunity to explain or place before the House his version of the matter.

Mr. Speaker : Does the hon. Member want that the Sub-Divisional Officer concerned should also be asked to come and make a statement before the House ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : I think when two persons are involved in a case, it would be very proper that both of them are given a hearing.

Mr. Speaker : The hon. Member is an old parliamentarian and had been the Speaker. I would seek guidance from him. Would it be proper to send for the Sub-Divisional Officer and ask him to sit by the side of the hon. Members ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : This point needs a little study. If it is not considered desirable to ask the Sub-Divisional Officer concerned to come here in the House, a Sub-committee of this House may be constituted, before which both the persons concerned, the hon. Minister and the Sub-Divisional Officer, may appear.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : तो स्पीकर साहिब, यह मामला कहां पर खत्म हुआ है । क्या होम मिनिस्टर साहिब स्टेटमेंट देंगे ? (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : मैं ने तो अपनी राय दी है और इस बारे में गलत कहमी नहीं रहनी चाहिये । मेरी राय है कि यह बात मिनिस्टर साहिब और सरकार के इन्टरैस्ट में होगी अगर वह इस बारे में कोई स्टेटमेंट दें । (विघ्न) I cannot force him to make a statement. (I have given my opinion and there should be no mis-understanding about it. In my opinion, it would be in the interest of the Government and the Minister concerned; if he makes a statement in this regard. (Interruption) I cannot force him to make a statement.)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : चौधरी साहिब तो हाथ चलाना और जवान चलाना जानते हैं, तो यह बताएं तो सही (विघ्न)

Chaudhri Hardwari Lal : Mr. Speaker, may I suggest a compromise? The hon. Minister may make a statement and we should be allowed to discuss that here.

Mr. Speaker : No discussion is to be allowed on that statement please.

Again there are five *adjournment motions, Nos. 7, 9, 11, 14 and 16, given notice of by Sarvshri Mangal Sein, Mukhtiar Singh Malik (Chaudhri), Ram Dhari Gaur, Jagan Nath, Babu Singh Master, Gurbaksh Singh Dhaliwal, Bhan Singh Bhaura and Jangir Singh Joga, relating to the flood situation in the State. A motion under Rule 84 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly had already been admitted in this regard and the hon. Members will be able to discuss the flood situation through that motion. I think it will meet the demand of the hon. Members.

श्री मंगल सेन : मेरी प्रार्थना है कि इस के लिये टाइम जरूर मुकर्रर किया जाए ।

श्री अग्रज : मैं दो घंटे का वक्त मुकर्रर कर सकता हूं । (I can allow two hours for discussion on it.)

श्री मंगल सेन : यह तो बहुत थोड़ा है । हम ने तो वजीर साहिब से बहुत सी बातें पूछनी हैं । इन्होंने तो सारे जिले का भट्टा बैठा दिया है । (विघ्न)

(बाबू अजीत कुमार की तरफ से विघ्न)

Shri Mangal Sein, M.L.A. to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely, the havoc wrought in the flood affected areas of Punjab in general and hundreds of villages of Gohana, Jhajjar, tehsil Rohtak and district Karnal by Drain No. 8 in particular due to destruction of crops worth lakhs of rupees, demolition of houses and a considerable loss of human life. Such a devastation has become a regular feature for quite a number of years and the State Government has deplorably failed in taking any remedial measures in this connection.

Shri Mukhtiar Singh Malik, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely, the failure of the Irrigation Department to check floods in certain parts of Haryana and negligently failed to save the villages and people of that area from floods as the floods were the direct result of the defective and improper drainage system. This has brought great disrepute to the whole Irrigation Department.

Shri Ram Dhari Gaur, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely, that most of the Haryana has been affected by floods and particularly 92 villages of Gohana Tehsil have been submerged with 3-5 ft. flood water and property and crops worth crores of rupees have been destroyed due to the negligence of Irrigation Department.

Shri Jagan Nath, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely the grave situation created by semi-famine conditions followed by devastating floods in various parts of our State resulting in tremendous loss of human and animal lives, loss of crops worth crores of rupees and loss of thousands of houses.

Sarvshri Babu Singh Master, Gurbaksh Singh Comrade, Bhan Singh Bhaura and Jangir Singh Joga, M.L.As., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely the large scale destruction of crops and property in the villages of Rohtak and other Haryana Districts of the State because of the recent floods due to failure of flood control measures.

श्री अध्यक्ष : बिल्कुल बच्चों की तरह करते हैं। (विधन) बिज़नेस ऐडवाइजरी कमेटी की मीटिंग शाम को हो रही है। अगर वह यह फैसला करेगी तो मैं डेफिनिटली ज्यादा टाइम एलाउ कर दूंगा। (The hon. Member behaves like a child. (Interruption) The Business Advisory Committee is meeting today in the evening and if it decides so I will definitely allow more time.)

Pandit Chiranjil Lal Sharma : I would submit that at least one day should be allotted for this purpose.

Mr. Speaker : Some of the hon. Members from your side will be present in the meeting. You may talk to them.

Again there are five adjournment motions, Nos. 12, 13, 15, 17 and 18 given notice of by Dr. Baldev Parkash, Shri Balramji Dass Tandon, Sardar Bhan Singh Bhaura, Comrade Jangir Singh Joga, Master Babu Singh, Comrade Gurbaksh Singh and Shri Ajit Kumar, regarding the

*Dr. Baldev Parkash, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely, the strictures passed by the Supreme Court against the Punjab Government and the Chief Minister in Dr. Partap Singh's appeal case. Supreme Court in its decision concluded that the State Government headed by Partap Singh Kairon has acted in vengeance against the appellant and has further said that the allegations of corruption against the Chief Minister which appeared in the Blitz of January 15, 1961 are found to be true in large part. There are serious strictures against the working of the Government by the highest Court of the country and should be discussed in the House at its earliest.

Shri Balramji Das Tandon, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely, the serious aspersions cast on the person of S. Partap Singh Kairon, Chief Minister, Punjab, in the judgement delivered by the Supreme Court of India, in a case filed by Dr. Partap Singh, Ex-Civil Surgeon, Jullundur.

Sarvshri Bhan Singh Bhaura and Jangir Singh Joga, M.L.As., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely, the strictures passed by the Supreme Court against the leader of the House and the Chief Minister Sardar Partap Singh Kairon in the judgement upon the case of Dr. Partap Singh, Civil Surgeon recently.

Sarvshri Babu Singh Master and Gurbaksh Singh, M.L.As., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely the strictures passed by the Supreme Court against the leader of the House and the Chief Minister Sardar Partap Singh Kairon in the judgement upon the case of Dr. Partap Singh, Civil Surgeon recently.

Babu Ajit Kumar, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely strictures passed against the Chief Minister and State Government by the Supreme Court in the appeal of Dr. Partap Singh, Civil Surgeon, Jullundur under suspension.

*Shri Mangal Sein, M.L.A., to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely that recently the Supreme Court of India while declaring judgement in the case of Dr. Partap Singh, Ex-Civil Surgeon has held that the Chief Minister, Sardar Partap Singh Kairon, in order to demoralise the Government Servants makes undue interference in the Administration and besides this there are many other remarks. By this judgement an atmosphere of non-confidence and disappointment has been created in the minds of the Government servants and the public in general. This incident is of recent occurrence. Since it directly relates to the public the matter requires immediate consideration. Therefore, I urge that the business of the House may be adjourned and the matter considered.

strictures passed by the Supreme Court in Dr. Partap Singh's case.

श्री मंगल सेन: जनाब मेरी भी यही *एडजर्नमेंट मोशन है।

श्री अध्यक्ष: आप का नाम भी शामिल कर लेता हूँ। (I include the name of the hon. Member as well.)

Dr. Baldev Parkash : Sir, it is a very serious matter. The ruling of the Chair would be that the conduct of a Minister could be discussed only through a no-confidence motion.

Mr. Speaker : Why should the hon. Member presume that?

(Interruption by Babu Ajit Kumar)

Mr. Speaker : I have shown greater latitude to the hon. Member than was deserved. That will have to be withdrawn.

Would you (addressing the Home Minister), Pandit Ji, like to make a statement?

Home Minister : I would like to make a statement on behalf of the Government within the next two or three days, after studying the judgement of the Supreme Court, when I would place the view point of the Government before the House.

Sardar Gurnam Singh : It appears that the State Government have received a copy of the judgement of the Supreme Court in the Dr. Partap Singh's case. I would request you to have that copy placed at the table of the House so that we may also be able to see that judgement.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : जनाब, होम मनिस्टर साहिब ने कहा है कि वह जजमेंट को पढ़ने के बाद स्टेटमेंट देंगे। जनाब, यह मामला बहुत ही सीरियस है और हम चाहते हैं कि इस पर हाउस के अन्दर बहस हो। जब यह स्टेटमेंट दें तो अगर यह बात आप को मन्जूर हो तो हमें इस पर बहस के लिए कम से कम एक पूरा दिन मिलना चाहिए। मैं ने पहले बताया है कि स्टेट में ला एण्ड आर्डर की बहुत बुरी हालत है। इस के अलावा और भी बहुत सी बातें हैं; मगर सब से ज्यादा सीरियस बात जो है वह यह है कि इस स्टेट के चीफ मिनिस्टर पर देश की हाएस्ट कोर्ट ने बड़े सीरियस नेचर के स्ट्रिक्चर पास किये हैं। अब अगर इस बात को रूलज की आड़ ले कर, ब्रश असाइड कर दिया गया तो इस देश की जनता के साथ, पंजाब के साथ इस से बुरा सलूक नहीं हो सकता। इतने सीरियस मामले को हम एक तरफ फेंक दें, यह ठीक नहीं होगा। चीफ मिनिस्टर साहिब के हाथ में दो करोड़ लोगों की किसमत की बागडोर है। उन पर देश की सब से ऊंची कोर्ट ने इतने सीरियस स्ट्रिक्चर पास किए हैं, जिन का कोई रीवीयन नहीं, कोई अपील नहीं (विघ्न) हां, हो सकता है टाइम गेन करने की कोशिश की जाए, मगर ऐसा नहीं हो सकता कि इस को मामूली बात कह कर टाल दिया जाए कि रूलज नहीं है। अगर रूलज नहीं हैं तो हमें उन को अमैंड करना चाहिए वरना यह ठीक न होगा। आप इस पर हाउस को विचार करने का मौका दें ताकि पंजाब के जजबात, दो करोड़ जनता के जजबात और सुप्रीम कोर्ट की बातें इन के सामने आएँ। (आपोजीशन की तरफ से तालियाँ) मेरी आप से दरखास्त है कि होम मिनिस्टर साहिब की स्टेटमेंट के बाद हाउस को इस पर बहस करने के लिए पूरा दिन मिलना चाहिए ताकि इस मामले पर ठीक तरह से बहस हो सके।

*Note: please see foot note on page 52 ante.

श्री अध्यक्ष : इससे पहले कि मैं कुछ और कहूं मैं यह कहना चाहता हूं कि आप तो काफ़ी रीजनेबल मੈम्बर हैं लेकिन आप ने यह कह कर कि मैं इसे किसी टेक्नीकैलिटी की बिना पर या रूलज़ का वास्ता देकर ब्रश एसाइड कर रहा हूं मेरे पर यह चार्ज लगा कर ज्यादाती की है । मैं इस बात का इज़हार किसी गर्ज से नहीं कर रहा कि मैं भी इस बात को उतना ही सीरियसली महसूस करता हूं जितना कि आप करते हैं । It is not a thing that should be brushed aside. मगर जैसा मैंने अर्ज किया है I am bound by certain rules and regulations. वह रूलज़ आप ही के बनाए हुए हैं । मैं उन रूलज़ से परे नहीं जा सकता । I shall certainly see that not only the statement is made here but the hon. Members also get some time to discuss the same. Of course I cannot say whether the hon. Members get a few hours or a day for this purpose. (Before saying anything else, I want to say this that the hon. Member, who is quite a reasonable person, has done me injustice by levelling a charge upon me that I am brushing aside this matter on some technical ground like the one that the rules do not permit. I have no axe to grind when I say that I too take this matter seriously as do the hon. Members. It is not a thing that should be brushed aside. But as I have already stated I am bound by certain rules and regulations, which have been framed by this House and I cannot go beyond them. I shall certainly see that not only the statement is made here, but the hon. Members get some time to discuss the same. Of course I cannot say whether the hon. Members get a few hours or a day for this purpose.

बाबू अजीत कुमार : मुझे इस को पढ़ने की इजाज़त दे दीजिए ।

Mr. Speaker : No, I will not permit that.

(Interruption by Babu Ajit Kumar)

Mr. Speaker : I would seek your help, Sardar Gurnam Singh Jee. He is going too far.

Sardar Gurnam Singh : It will not happen again, Sir.

CALL ATTENTION NOTICE

Mr. Speaker : There is a call attention notice by Sardar Kulbir Singh under Rule 73 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, regarding entry of a Sales Tax Officer into the shop of a Watch Dealer at Ferozepore Cantonment on 16th August, 1963.

A comprehensive question on this subject has already been admitted and there will be enough of supplementaries to that question. If the hon. Member does not feel satisfied after that question is answered, it will be seen if some time could be allowed for further discussion.

NO CONFIDENCE MOTION

Mr. Speaker : There is a no-confidence motion against the Ministry as a whole given notice of by Sarvshri Jangir Singh Joga, Bhan Singh Bhaura, Babu Singh and Gurbakhsh Singh Dhaliwal. The motion is in order.

Mr. Speaker : Have the hon. Members the leave of the House to move this motion ?

(Forty Members rose in favour of leave being granted)

(1)55

EXTENSION OF TIME FOR THE PRESENTATION OF THE REPORT
OF THE COMMITTEE ON PRIVILEGES ON THE ALLEGED BREACH OF PRIVILEGE
COMMITTED BY THE EDITOR OF "INDIAN OBSERVER"

Mr. Speaker : According to the Constitutional requirements the minimum number of Members to support for the leave being granted is thirty-five. Since forty Members support this motion, the leave is granted.

The leave was granted

(Cheers)

Mr. Speaker : This motion will be taken up in the House at some time in consultation with the Leader of the Opposition and the Leader of the House and some days will be fixed for this purpose.

ANNOUNCEMENTS BY THE SPEAKER

Mr. Speaker : Now there are some announcements to be made.

I. PANEL OF CHAIRMEN

Mr. Speaker : Under Rule 13(1) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly I nominate the following Members to serve on the Panel of Chairmen:

- (1) Sardar Gurnam Singh.
- (2) Pandit Chiranji Lal Sharma.
- (3) Shrimati Dr. Parkash Kaur.
- (4) Major Harinder Singh.

II. REGARDING EXTENSION OF TIME FOR THE PRESENTATION OF THE REPORT
OF THE COMMITTEE ON PRIVILEGES ON THE ALLEGED BREACH OF PRIVILEGE
COMMITTED BY THE EDITOR OF THE "INDIAN OBSERVER".

Mr. Speaker : The Committee of Privileges was entrusted on the 3rd April, 1963, to examine and report on the alleged breach of privilege committed by the Editor of the weekly, 'Indian Observer', New Delhi, in publishing an article under the caption "One Lakh Twenty Thousand to the Indian Observer, Kairon—Observer Affinity Echoes in Punjab Assembly", in its issue dated the 18th March, 1963.

As no time was fixed for the making of the Report, the Committee was required under the first proviso to Rule 279(1) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly to make a report within one month from the date of reference, that is to say the Report had to be made by the 2nd of May, 1963.

I have to inform the House that the Committee could not complete its work within the period prescribed and on request being made, I extended the date, first, up to the 15th of July, and later up to the 31st August, 1963, and when it could not complete its work even by that time, further extended up to the 30th of September, 1963, as the Vidhan Sabha was not in session and was not likely to be in Session near about the dates when the requests were made to me.

On the 17th May, 1963, another reference was made to the Committee of Privileges relating to the Publication of editorial comments in the issue of the Daily 'Pradeep' of Jullundur, dated the 10th April, 1963, under the caption "Punjab Assembly Ke Nazar Battu"

No time was fixed for the making of the Report by the Committee. That being so, in pursuance of Rule 279(1) of Assembly Rules, the Committee was required to make a report within one month from the date of reference i.e. by the 16th June, 1963.

I have to inform the House that the Committee could not complete its work within the time prescribed for the purpose and on being approached by

[Mr. Speaker]

the Committee I extended the date for the making of the Report, first, up to the 31st August, and later up to the 30th of September, 1963, as the Assembly was not in Session when the requests were made to me.

III. There is an announcement, which is a lengthy one, I would seek the indulgence of the hon. Members and would take a minute or two for that.

In view of the long standing demand of the hon. Members, for the expeditious printing of debates, it has been arranged with the co-operation of the Chief Parliamentary Secretary that the Vidhan Sabha Debates be sent to the Government Press for printing, within 48 hours of the adjournment of a particular sitting. In order to facilitate this work the hon. Members are requested to extend their co-operation by returning the copies of their speeches duly approved within twenty-four hours positively so that the corrections, if any, made therein may be incorporated in the debates before sending them to the Press. In case the copies of the speeches supplied to them are not returned within the stipulated period the Reporter's copy will be considered as final and no correction will be allowed thereafter. I hope this practice will be adhered to strictly.

The hon. Members are further requested to place a copy of the couplets, verses and quotations cited by them in their speeches on the Table of the House immediately after concluding their speeches for being included in the Debates correctly, as it is difficult for the Reporters to record them.

Shri Yash Paul : What would be the position if we do not receive those speeches within the period of twenty four hours, during which they have to be returned ?

Mr. Speaker : They are to be returned by the hon. Members after twenty-four hours of their receipt by them.

I think this will be all right.

Voices : Yes, sir.

Mr. Speaker : Again there is a Privilege Motion pending in regard to certain remarks made against certain hon. Members of this House, in the University Senate. I seek indulgence of the House a little more.

Chaudhri Hardwari Lal : Will That be taken up during the current session or during the next session of the Assembly that will be held in February-March, 1964. With the passage of time they may not admit having said those things or may be able to deny that effectively.

Mr. Speaker : The hon. Chief Minister is already seized of the matter. We had discussed this matter, and I may assure the hon. Members that no person, howsoever highly placed he might be, will be allowed to reflect on the conduct of the Members inside the House. I hope the matter will be settled during the current session.

Chaudhri Hardwari Lal : It is all right.

श्री मंगल सेन : जनाब, मैंने एक call attention motion का नोटिस दिया था जिस में जिक्र था कि डाक्टर बलबीर सिंह जो इस हाऊस के एक मन्त्री के भाई हैं....

Mr. Speaker : I have not received that motion so far. I will check it up.

श्री मंगल सेन : बड़े तमजुब की बात है कि मैंने call attention motion भेजा और आप कहते हैं कि मिला नहीं ।

Mr. Speaker : I have not seen it as yet. If it is not taken up today, it will be taken up tomorrow.

Now, the Secretary will make an announcement.

ANNOUNCEMENT BY SECRETARY REGARDING CERTAIN BILLS

Secretary : Sir, I beg to lay on the Table, a statement showing the Bills which were passed by the Punjab State Legislature during its last Budget Session, 1963, and which have since been assented to by the President/Governor.

Statement showing the bills which were passed by the Punjab State Legislature during its Budget Session 1963, and which have since been assented to by the President/Governor.

1. The Punjab Corneal Grafting Bill, 1962.
2. The Punjab Anatomy Bill, 1962.
3. The Punjab Land Revenue (Special Assessments) Amendment and Validation Bill, 1963.
4. The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1963.
5. The Punjab Tenancy (Amendment) Bill, 1962.
6. The Punjab Land Revenue (Special Charges) Amendment Bill, 1963.
7. The Punjab Land Improvement Schemes Bill, 1963.
8. The Punjab Thir and Sem Lands (Reclamation) Bill, 1962.
9. The Punjab Gram Panchayat (Amendment) Bill, 1963.
10. The Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads (Amendment) Bill, 1963.
11. The Punjab Gift Goods (Unlawful Possession) Bill, 1963.
12. The Punjab Excise (Amendment) Bill, 1963.
13. The Northern India Canal and Drainage (Punjab Amendment) Bill, 1963.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨ ਦੋ ਪਰਾਇਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੈਸੇਜ ਭੇਜੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਜਨਾਬ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੈਸੇਜ ਸੀ । ਇਸ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੀ ਕਿੱਲਤ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਦਿਹਾਤਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟ ਅਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ ।

Mr. Speaker : I have already told the hon. Member that I have not received it. Had it been received by me I would have made a mention of the same. If it is not taken up today, it will be taken up tomorrow.

PAPERS LAID ON THE TABLE

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to lay on the Table—

- (1) The Punjab Ordinances Nos. 6 to 11 of 1963.
- (2) The Constitution (Fifteen Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.
- (3) The Constitution (Sixteenth Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.
- (4) The Tenth Annual Report and Accounts of the Punjab Financial Corporation for the year ended 31st March, 1963 as required under Section 38(3) of the State Financial Corporation Act, 1951.
- 5 The Appropriation Accounts of the Government of Punjab for the year 1961—62 and Audit Report, 1963.

[Home Minister]

- (6) Notifications Nos. GSR-53/P.A.16/55/S-20/Amd(1)/63, dated the 25th January, 1963, and GSR-55/P.A. 16/55/S. 20/Amd (2)/63, dated the 28th February 1963 as required under section 20(3) of the Punjab Entertainments Duty Act, 1955.
- (7) Notification No. S.O. 117/P.A.-XVI/55/S-3/1962, dated the 18th March, 1963, as required under section 3(4) of the Punjab Entertainments Duty Act, 1955
- (8) Fifth Annual Report on the working of the National Projects Construction Corporation Limited, New Delhi for the year 1961-62, as required under section 619-A of the Companies Act, 1956 (vide section 200 of the Companies Amendment Act, 1960).
- (9) Annual Accounts of the Pepsu Road Transport Corporation for the year 1961-62, together with the Financial Review and Audit Report, thereon, as required under section 33(4) of the Road Transport Corporations Act, 1950.
- (10) Notification No. G.S.R.-130/CA.4/39/S-68/Amd(2)/63, dated the 28th March, 1963, as required under section 133(3) of the Motor Vehicles Act, 1939.
- (11) The Punjab Commercial Crops Cess Rules, 1963, as required under section 11(3) of the Punjab Commercial Crops Cess Act, 1963.
- (12) Notifications Nos. G.S.R./138/P.A. 16/55/S-20/Amd(6)/63, dated the 11th June, 1963, and G.S.R. 166/P.A.16/55/S-20/Amd(7), dated the 22nd June, 1963, as required under section 20(3) of the Punjab Entertainments Duty Act 1955.
- (13) The Delimitation Commission Order No.2, dated the 24th August, 1963, as required under section 10(3) of the Delimitation Commission Act, 1962.
- (14) The Finance Accounts of the Government of Punjab for the year 1961-62.

EXCESS DEMANDS OVER GRANTS AND APPROPRIATIONS FOR THE YEAR 1960-61

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Sir, I beg to present the Excess Demands over Grants and Appropriations for the year 1960-61. The demands therein have been made on the recommendation of the Governor.

RESOLUTIONS UNDER ARTICLES 368 OF THE CONSTITUTION

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Sir, I beg to move

That this House ratifies the amendments to the Constitution of India proposed to be made by the Constitution (Fifteenth Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.

यह अमैडमेंट जो पेश की है इस में यह लिखा है कि High Court के जजिज की उमर बढ़ा दी जाये क्योंकि जो इन के मुताल्लिक कानून बना है उस में भी यह बढ़ाई गई है । इस लिये मैं House से दरखास्त करूंगा कि इसे पास किया जाये ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House ratifies the amendments to the Constitution of India proposed to be made by the Constitution (Fifteenth Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.

Sardar Gurnam Singh (Raikot) : Mr. Speaker, I have a few observations to make on the amendments proposed to be made in the Constitution of India. I have serious objections to a few of them. Clause 2(a) lays down that the age of a Judge of the Supreme Court shall be determined by such

authority and in such manner as Parliament may by law provide. A similar provision is being made in respect of the High Court Judges. According to clause 4(3) if any question arises as to the age of a Judge of a High Court, the question shall be decided by the President after consultation with the Chief Justice of India and the decision of the President shall be final. Sir, my objection is that this sword of damocles should not hang on the highest judicial authority of India. It is very simple to determine their age before they are appointed either in the Supreme Court or in the High Court. The tendency of the Executive unfortunately in this country in particular and all over the world is to overawe the judiciary. For instance if a judge of a High Court or a Judge of the Supreme Court is appointed and is serving for several years and a year or two before his retirement the Executive may put forward an objection that the Judge has given his age wrongly and they start making an enquiry against him, it may be through the President or through the Chief Justice of India, what will be the natural consequence of that? Natural consequence, Mr. Speaker, will be that the Judges may lose their independence. Mr. Speaker, this is a very clever move on behalf of the Ruling party to overawe the judges indirectly through these amendments.

Mr. Speaker : You have said that this tendency is all over the world.

Sardar Gurnam Singh: If you have noticed my words I said "In this country in particular." In other countries also this tendency is there but there when it is opposed the Executive gives it up. But the Executive in this country is such that in spite of the verdict of the people and inspite of the verdict of the highest authority, it still goes on doing unreasonable things. Therefore, I suggest to the hon. Members of this House that we should recommend to the Parliament that the age of the Judges whether of the Supreme Court or of the High Court should be determined before they are appointed. Where is the difficulty in doing that? Take the case of a High Court Judge. The Chief Justice moves in the matter which goes to the Government or the Chief Minister, and finally to the Hon'ble Chief Justice of India. It is on their recommendation that the appointment is made. Sometimes, the Chief Minister puts in the man whom he knows. What I mean to say is that the Government has ample time to enquire the age of the Judge. Why should they have this sword of damocles hanging on their heads? Well, the clear inference to my mind, Mr. Speaker, is that it is an attempt of the Government to banish rule of law from this country altogether. There are several instances before us. I could illustrate them. But since a no-confidence motion has been admitted and will come before the House I would illustrate my points then as to how the Executive is interfering with the people's lives, how peoples' liberty and freedom is being curtailed at the sweet will of the Ministers and the Executive Officers. I would, therefore, suggest that the age of the Judges should be verified before they are appointed. Mr. Speaker, I would like to say one thing more. A feeling is a foot that the Judges of the High Courts should not have any lure of future employment after their retirement. That can only happen if their salary, their pension, and their emoluments etc. are raised so that they can live upto the standard to which they are accustomed to. I would suggest that there should be a provision in the Constitution in this connection. Why such a provision is not being made? The reason is obvious. The Executive always tempts, but the Judges always repel the temptation. But the effort on the part of the Executive is always there in seeing that justice between man and man and between man and the

[Sardar Gurnam Singh]

State is not done. I would, therefore, suggest that a provision should be made in the Constitution that no Judge, after his retirement, can practise in a court of law or seek employment. I would, therefore, suggest that these provisions should be made in the Constitution and I am certain that the Leader of the House will have no hesitation in supporting me in this connection because these provisions will provide safeguard to the Judiciary above everything. I feel that Dr. Gopal Chandra has moved this motion and has wide experience of Britishers. In the independent India, will also have no hesitation in supporting me in this. I am quite certain of that. Therefore, I again suggest that we should suggest two things to the Parliament while returning this Bill,—one is that the age of the judges whether of the Supreme Court or of the High Court should be verified before their appointment and secondly that no judge should be allowed to seek employment after his retirement. But with this I would certainly say that the salaries and pensions of the judges should be raised so that they can live within those means upto the standard to which they are accustomed to.

Then there is an amendment to article 311 which provides ample safeguards to the Civil Servants whenever any enquiry is instituted against them. The Executive in the case of Civil Servants is feeling that these safeguards should be curtailed as much as possible. Article 311 as framed by the framers of the Constitution originally is a very healthy provision and any curtailment in that will be putting an axe on the civil servants. On this I would like to observe that my experience is that where any enquiry is to be instituted against a Civil Servant the Executive is in search of finding a convenient officer to hold such enquiry. To avoid that temptation on the part of the Government I would suggest that there should be a permanent tribunal who should make enquiries against the Civil Servants and also on complaints made by them because large number of Civil Servants have grievances that they, because of political bias of and other extraneous considerations, have been put down ruthlessly and others who were corrupt, dishonest, etc., were raised to the sky. This is our experience. That feeling can be removed only if there is permanent tribunal and I, at the moment, would say that the Government can select one of the serving High Court Judges to be a permanent Commission for listening to the grievances against the public servants and by the Civil Servants. If it is not acceptable, let there be permanent tribunals, constituted by the senior-most civil servants—say the seniormost Financial Commissioner or two or more Financial Commissioners. But they should be permanent Financial Commissioners. If they set up such good precedents, the other party that will come to rule the State will have to follow the same things. I would like to say that any party who is in power should properly deal with Government servants. I would, therefore, suggest that Article 311 of the Constitution should remain untouched so that civil servants have full opportunity to have their say in case any inquiry is instituted against them. I would also beseech the hon. Members of this House to recommend to the Parliament that Article 311 should not be amended. Well, this is in our hands. We need not recommend this to the Parliament because it is in the hand of the Leader of the House. He can constitute a Commission tomorrow if he so desires. He can do so. But after the Commission is constituted, it should be allowed to work properly. The Commission should hear the complaints of the civil servants. Mr. Speaker, such a

thing is not a novelty. If you study the French system, you will find that their Executive have some sort of such a tribunal and it has gained so much power. Their system of judiciary is not of the type as we have inherited from England. Their tribunal has gained such a tremendous power that people, civil servants and others are very much satisfied with its working. If we also set up some tribunal, it will give satisfaction to the civil servants. Mr. Speaker, take the case of France. A boy after graduating wants to take up some competitive examination, but he is not allowed to compete. He has a forum where he can go and put in his complaint. Similarly, without any repetition, I would request the Leader of the House, if he lends his ears to me and if he thinks that this tribunal will serve the purpose so far as civil servants are concerned, to appoint the tribunal immediately. Of course, the tribunal should be of a type where nobody will be able to say anything or interfere in its working. With these observations, Mr. Speaker, I resume my seat. Thank you.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ (ਧਾਰੀਵਾਲ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜੁਡੀਸਰੀ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਰਖਿਆ ਜਾਏ।

Mr. Speaker : The hon. Member is not relevant. Where is the separation of judiciary from the executive involved in it ? The hon. Member should confine himself to the matter under discussion. There is absolutely no mention of separation of judiciary from the executive.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਨੂੰ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਵਾਪਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਗੱਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਗਿਆਨ ਗੋਚਰੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਇਥੇ ਗਿਆਨ ਗੋਚਰੇ ਰਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਵਾਪਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉਤਰ) : ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਫਰੇਮਵਰਕ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਬਣਾਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਆਈਡੀਅਲਜ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਮਿਹਨਤ, ਲਿਆਕਤ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦ ਇਖਲਾਕੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਈ ਆਈਡੀਅਲਜ਼ ਰੱਖਣ ਦੇ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨਾਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਆਇਆ, ਉਹ ਨਾਲਾਇਕ ਹਨ.....

Mr. Speaker : It does not behove you, Babu ji.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਅਕਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਰਿਟਨ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਤਰਮੀਮਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਾਫੀ ਗੌਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹਨ ਜਾਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁਡੀਸਰੀ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਹੋਵੇ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉਤਨੇ ਹੀ ਅਛੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁਡੀਸਰੀ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਨਾ ਰਹੇ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਉਥੋਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਜਸਟਿਸ ਵਿਦਾਉਟ ਫੀਅਰ ਐਂਡ ਫੇਵਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ; ਨਾ ਤੇ ਜੱਜ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫਲਾਣੀ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ । ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਐਂਪਲਾਏ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੜੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਡੀਟਰਮਿਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਹੈ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜੱਜ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਕ ਜੱਜ ਦਾ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਘੱਟ ਲਿਖਾਈ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਮਰ ਘੱਟ ਲਿਖਵਾਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਵਾਈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਬਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਪੂਰੀ ਇਹਤਿਆਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਜੇ ਗੈਰ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੱਲ ਅਜ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਨਾ ਜਾਂਦੀ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਡੈਮੋਕਰੈਸੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਪਿਲਰ-ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ, ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਅਤੇ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਰੀਮੂਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਖਾਸ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਡੈਫੀਨਿਟ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੇ ਰੀਮੂਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਡੇ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸੇਫਗਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਡੈਫੀਨਿਟ ਚਾਰਜ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੇ ਰੀਮੂਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਜਦੋਂ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੰਗ ਬਣਾਈਏ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲ ਸਕੇ । ਅੱਜ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਐਸੀਆਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਤਹੱਫਜ਼ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਆਪਣੀ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਜਿਤਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਸ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਤਕਲੀਫ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀ ਡੈਮੋਕਰੈਸੀ ਚਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ । ਜਦੋਂ ਐਸੇ ਸੂਰਤ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਦੇ

ਵਿਚ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸੇਫ਼ਗਾਰਡ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਸਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਆਰਟੀਕਲ 311 ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਜਿਤਨੀ ਡੀਮਾਰੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ।

Mrs. Speaker The hon. Member has ample of his say. He should now confine himself to the measure before the House.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਅੱਛਾ ਜੀ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦੂਸਰੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਇੰਫੋਲੇਵੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ। ਜਿਤਨਾ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਅੱਜ ਡੀਮੋਰੇਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਤਨੀ ਡੀਮੋਰੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਜ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ . . . (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to be relevant. Where does the Chief Minister come in? Where does the Government come in? I would request him to pinpoint himself on the issue before the House.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 311 ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਡੀਮੋਰੇਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਸੈਟਿਸਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜੂਡੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੀਮੋਰੇਲਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਡੈਮੋਕਰੈਸੀ ਦਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਅਰੇ ਤਾਂ ਲੋਕਰਾਜ ਦੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਬਾਨ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਲਫਜ਼ ਬਲਫਜ਼ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਥੇ ਕਿਤਨਾ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਬੜੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਇਨਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਮਗਰ ਅਸਲੀਅਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਅਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਮਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਮਲੇ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆਹਲਾ ਸਤਾਹ ਤੇ ਕੀ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਏਸ ਵੇਲੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਿਰਦੇ ਹੋਏ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤਰਮੀਮਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੀ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 311 ਦੀ ਤਰਮੀਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਟੋਨ ਅਪ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਡੀਮਾਰੇਲਾਈਜ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਟੋਨ ਅਪ ਹੋਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਟੋਨ ਅਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਬਲਕਿ ਉਹ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਡੀਮਾਰੇਲਾਈਜ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਡ ਪੁਆਇੰਟਸ ਉਭਾਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਹੋਸਲਾਂ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੇਕਰ ਗੁਡ ਪੁਆਇੰਟਸ ਤਾਂ ਨਾ ਉਭਾਰੇ ਜਾਣ ਪਰ ਬੈਡ ਪੁਆਇੰਟਸ ਹੀ ਉਭਾਰੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਪਰਵਰਸ ਬਿਕਿੰਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਵਰਸ ਬਿਕਿੰਗ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਨਤਾਇਜ਼ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਇਜ਼ਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਰਖਣੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇੱਕ ਦਫਾ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਡਿਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਰੇਗੀ, ਇਹ ਚੀਜ਼ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਐਸੇ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ (ਘੰਟੀ) ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਨਾ ਕਰਨ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਡਰਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਡੀਮਾਰੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਏਗੀ ਤੇ ਕੰਮ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਫਿਊਚਰ ਲਈ ਨਿਹਾਇਤ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਡਿਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 311 ਵਿਚ ਮਦਾਖਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇ।

ਪਰਿਭਟ ਕਿਰੰਜੀ ਲਾਲ ਬਾਮਾ (ਗਜੈਰ) : ਸਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਯਹ ਜੋ ਕਨਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਮੈਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਆਯ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਮਨੇ ਝੇਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਰ ਕਾਕੂ ਕਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਹਾ ਹੈ ਆਰ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਇਸਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਬ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਕਹਨੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਜਬ ਮੈਂ ਆਟਿਕਲ 311 ਦੀ ਰੈਫਰ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਆਰ ਤਸਕੇ ਬਾਦ ਜੋ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਅਬ ਤਰਮੀਮ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਮੈਂ ਇਸ ਆਟਿਕਲ ਦੇ ਸਾਥ ਜੋੜਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ ਤਸੇ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੂੰ ਤੋ ਕਲੇਜਾ ਦਹਲ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਿਰ ਯਹ ਕਧਾ ਕਿਆ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਆਟਿਕਲ 311 ਏਕ ਏਸਾ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ਰਿਏ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਕਾਜ਼ਮੀਨ ਕੋ ਸਿਕਯੋਰਿਟੀ ਫਨ ਸਵਿਸ ਮਿਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਰ ਸੁਖ ਦੀ ਸਾਂਸ ਲੇ ਸਕਤੇ ਹੈਂ। ਕਹ ਇਸ ਤਰਹ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੀ ਦੇ ਸਾਥ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਆਰ ਜੋ ਸਵਿਸ ਰੁਲ੍ਹ ਹੈਂ ਤਨਕੀ ਖਿਲਾਫ਼ਕਰਜ਼ੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਆਰ ਤਸਕੇ ਜਾਯਜ਼ ਹਕ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੋ ਆਟਿਕਲ 311 ਏਕ ਤਸਕੇ ਪਾਸ ਏਸਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਜਿਸਕੇ ਜ਼ਰਿਏ ਕਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖਟਕਟਾ ਸਕਤਾ ਹੈ ਆਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਲੇ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਬ ਜੋ ਯਹ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਇਸ ਆਟਿਕਲ 311 ਦੇ ਸਾਥ ਜੋੜਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ ਤਸੇ ਦੇਖ ਕਰ ਮੈਂ ਕਹ ਸਕਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਜਿਸ ਪਰਪਜ਼ ਦੇ ਲਿਏ ਯਹ ਆਟਿਕਲ 311 ਰਖੀ ਗਈ ਥੀ that very purpose is being marred by incorporating this proviso. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਕਬਾਰਾਤ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੈਂ ਆਰ ਕਾਕੀ ਸਬ ਮੈਂਬਰਾਨ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੈਂ ਆਰ ਮੈਂ ਸਿਫ਼ ਅਪਨੀ ਏਕ ਸਟੇਟ ਦੀ ਕਾਤ ਨਹੀਂ, ਸਬ ਦੀ ਕਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮੈਂ ਆਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਮੈਂ ਸਬ ਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਆਫ

दी रिट्स जो होती हैं वह सरकारी मुलाजमीन की होती हैं कि उनके साथ जुल्म हुआ है and that no opportunity has been given to them to explain their position. अभी आपके सामने कई चीजें आई हैं और मैं कोई एक खास मिसाल नहीं देने चाहता; लेकिन इतनी अर्ज जरूर कर देना चाहता हूं कि अगर यह तरमीम, जो हमारे सामने है, पास कर दी गई तो सरकारी मुलाजमीन की वही हालत होगी जो एक दुकान के मुनीम की है, बल्कि उस मुनीम से भी बदतर हो जाने का अंदेशा है। आखिर यह क्या किया जा रहा है और इस के नतीज क्या होंगे? इस तरफ ध्यान देने की जरूरत है।

Mr. Speaker : How much does this amendment affect Article 311 of the Constitution ?

Pandit Chiranji Lal Sharma : With your permission, Mr. Speaker, I will read out article 311, as amended by the Parliament :—

‘In Article 311 of the Constitution, for clauses (2) and (3) the following clauses shall be substituted, namely :—

- (2) No such person as aforesaid shall be dismissed or removed in rank except after an inquiry in which he has been informed of the charges against him and given a reasonable opportunity of being heard in respect of these charges and where it is proposed, after such inquiry, to impose on him any such penalty, until he has been given a reasonable opportunity of making representation on the penalty proposed, but only on the basis of the evidence adduced during such inquiry :

Provided that this clause shall not apply .—

- (a) where a person is dismissed or removed or reduced in rank on the ground of conduct which has led to his conviction on a criminal charge ; or
- (b) where the authority empowered to dismiss or remove a person or to reduce him in rank is satisfied that for some reasons, to be recorded by that authority in writing, it is not reasonably practicable to hold such inquiry ; or
- (c) where the President or the Governor, as the case may be, is satisfied that in the interest of the security of the State it is not expedient to hold such inquiry.
- (3) If, in respect of any such person as aforesaid, a question arises whether it is reasonably practicable to hold such inquiry as is referred to in clause (2), the decision thereon of the authority empowered to dismiss or remove such person or to reduce him in rank shall be final .”

Mr. Speaker, I would respectfully submit that the rights of the Government servants would be ruthlessly trampled under the iron feet of the inquiring authority. It will be within their unfettered powers to appoint a person of their choice.

तो मैं अर्ज करना चाहता हूं कि जहां तक इन्क्वायरी अफसर मुकर्रर करने का सवाल है यह अख्तियारात तो पहले ही एप्वाइंटिंग अथारिटी को है कि जिस अफसर को चाहे मुकर्रर कर दे। Even after retirement enquiries are held और आपके सामने बहुत सी मिसालें हैं कि क्या क्या हुआ और कसी कैसी इन्क्वायरी

[पण्डित चिरंजी लाल शर्मा]

हुई and a lot has been said already by the Members who have spoken before me. At present this Article 311 is the only safeguard for the protection of the Government servants which is now being amended. अब इस तरमीम के जरिए उस सहारे को जो इस आर्टिकल 311 में मिला हुआ था खत्म किया जा रहा है। यह ठीक नहीं। तो इसी सिलसिले में मैं यह अर्ज कर रहा था कि जिस तरह किसी दुकान के मुनीम की जवाब दलील नहीं होती और बगैर किसी अपील दलील के घर भेज दिया जाता है उसी तरह अब इन मुलाजमीन के साथ किया जा रहा है। इस तरमीम के पास हो जाने के बाद उनको कोई सिविल रिटि और सर्विस नहीं रहेगी और वह बगैर अपील, वकील, दलील के घर भेज दिए जाएंगे क्योंकि उनके लिए बाकी दरवाजे जो आर्टिकल 311 में इस वक्त खोले हुए हैं बन्द हो जाएंगे। इसी लिए मैं अर्ज करता हूँ कि तरमीम उनको वापस भेज दी जाए और यह सिफारिश की जाए कि यह प्रोवाइजो आर्टिकल 311 के साथ नहीं लगना चाहिए।

जहां तक जजों की एज एक्स्टेंड करने की बात है खाह वह हाई कोर्ट के हैं या सुप्रीम कोर्ट के हैं उस बारे में जस्टिस गुरनाम सिंह जी ने ठीक फरमाया है कि जब एक जज को लगाया जाता है तो उसे पता होता है कि उस ने 60 साल की उम्र में रिटायर हो जाना है and it is all right लेकिन जब उसे पता है कि एक अथारिटी ऐसी भी है जो उसके पीरियड आफ सर्विस को एक्स्टेंड कर सकती है तो उसमें डिमारेलाइजेशन का मादा जरूर पैदा होगा।

You will excuse me with reference to any special Judge. मैं समझता हूँ कि 2 या 3 साल बढ़ाने से मौजूदा हालात में कोई फायदा नहीं है। इसलिए मैं चाहता हूँ कि इस ऐमंडमेंट को मंजूर न किया जाए। मैं इन इल्फाज के साथ आपका शुक्रिया अदा करता हूँ कि आप ने मुझे बोलने का मौका दिया है।

श्री चांद राम (साल्हावास, एस.सी.) : स्पीकर साहिब, यह जो ऐमंडमेंट इस सदन में पेश की गई है वह बहुत ही सादा है लेकिन इस पर भी आपोजीशन के मेम्बरों ने आपत्तियां उठाई हैं वह उचित नहीं है। वैसे तो मैं इस मसले में कुछ भी नहीं कहना चाहता था किन्तु उन के एतराजात को सुनते हुए कुछ बातें कहना जरूरी समझता हूँ। इस सदन में आपोजीशन की तरफ से मुतालबा होता है कि कंस्टीच्यूशन में इतनी जल्दी तरमीम आई है यह अच्छी बात नहीं है। उन्होंने यह भी कहा कि संविधान में तरमीम नहीं होनी चाहिए। अगर आपोजीशन के मेम्बर इसी तरह की बातें करते हैं तो मैं हैरान हूँ कि वह किस दुनियां में रहते हैं। यह हिन्दुस्तान की ओइंग सोसायटी है, चेंजिंग सोसायटी है। मैं कहना चाहता हूँ कि हिन्दुस्तान में कुछ लोगों का स्टैंडर्ड आफ लिविंग बहुत ऊंचा होता जा रहा है और कुछ लोग दबते जा रहे हैं, चाहे वह सामाजिक ढंग से या पोलिटीकल ढंग से हो। मैं समझता हूँ कि उन लोगों के लिए सहायता दी जाए। अगर संविधान के अनुसार कुछ रुकावटें आती हों तो उस में तरमीम होनी

चाहिए। अगर ऐसी बात है तो मैं नहीं समझता कि वह किस दुनिया में रहते हैं।
(विघ्न)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। क्या माननीय सदस्य रिलेवेंट हैं ?

श्री अध्यक्ष : ऐसा ही होता है। सब माननीय सदस्य ऐसी बातें करते हैं।
(It happens so that all the hon. Members speak like that.)

श्री चांद राम : मैं ने इस लिए यह बात उठाई है क्योंकि आपोजीशन के मेम्बरों ने एतराजात उठाए हैं। मैं अर्ज कर रहा था कि इस रैजोल्यूशन के अन्दर दो तरफों में हैं। एक के जरिए जजों की रिटायरमेंट एज को बढ़ाना है कि उन की रिटायरमेंट एज 60 वर्ष से 62 वर्ष की जाए। उन को रियायतें मिल रही हैं। आप अन्दाज़ा लगाएं कि जज को रियायत दी जा रही है, लेकिन यह कहा जा रहा है कि उन की पेंशनों में भी इज़ाफा करना चाहिए ताकि उन का स्टैंडर्ड आफ लिविंग ऊंचा किया जा सके। आप गांवों में जा कर देखें कि उन का स्टैंडर्ड आफ लिविंग कितना लो है। मैं वैसे हिन्दुस्तान के जजों पर कोई नुकताचीनी नहीं करना चाहता और न ही उन की जजमेंट पर कोई आक्षेप लगाना चाहता हूं। अगर उन का स्टैंडर्ड आफ लिविंग बढ़ाया जाए तो उस के साथ ही साथ गांव में रहने वालों का भी खयाल रखा जाना चाहिए। जजों के स्टैंडर्ड आफ लिविंग को ऊंचा करने के लिए गांव के लोगों पर टैक्स लगाए जाएंगे और लोग उन टैक्सों को बर्दाश्त नहीं कर सकते अगर उन की तंखाहें बढ़ाई गईं.....

बाबू बचन सिंह : आन ए प्वाइंट आफ आर्डर, सर। क्या इस हाउस में जजों की तंखाहों के बारे में डिस्कशन हो सकती है?

Mr. Speaker : The salaries of the Judges cannot be discussed. I will not permit him to criticise the Judges in any way.

श्री चांद राम : मैं वैसे उन की तंखाहों के बारे में कुछ नहीं कहना चाहता लेकिन लीडर आफ दी आपोजीशन ने खुद इस बारे में कहा है, तब मुझे मजबूर हो कर कहना पड़ा है। उन्होंने कहा है कि जजों का स्टैंडर्ड आफ लिविंग ऊंचा होना चाहिए। तो मेरा भी कहने का हक है कि उन गरीब आदमियों पर जो टैक्स पे करते हैं भार पड़ेगा। आप अन्दाज़ा लगाएं कि जो आदमी लेबरर्स का काम करते हैं, फैक्टरियों में मुलाज़म हैं और अन्य स्थानों पर नौकरी करते हैं उनका स्टैंडर्ड आफ लिविंग भी ऊंचा करना चाहिए।

Mr. Speaker : Do you want that the standard of living of the labourers and that of the Judges should be the same ? You must give them enough to maintain their standard.

श्री चांद राम : मैं यह चाहता हूं कि कम से कम उन गरीब आदमियों की तरफ भी ध्यान देना चाहिए। इस में कोई ऐसी बात नहीं कि मजदूरों की तंखाहें बढ़नी चाहिए। (विघ्न) लीडर आफ दी आपोजीशन ने बात की है (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : उन्होंने कोई ऐसी बात नहीं कही है। प्लीज़ वाइंड अप। (The Leader of the Opposition made no such reference. Please wind up.)

श्री चांद राम : वैसे इस हाउस के मेम्बर होने के नाते मैं अपने विचार प्रकट कर सकता हूं और मेरा अधिकार भी है । इस लिए मुझे कहने का हक है क्योंकि उन्होंने भी ऐसे एतराजात उठाए हैं (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : अगर उन्होंने कोई ऐसी गलती की है तो क्या आप भी गलती करना चाहते हैं । (If he has made a mistake does the hon. Member also want to repeat the same ?)

श्री चांद राम : वह मेरे से ज्यादा जिम्मेदार हैं ।

श्री अध्यक्ष : उन्होंने कोई ऐसी बात नहीं की । उन्होंने कहा है जजों को रिटायर होने के बाद नौकरी के बारे में कोई टैम्पटेशन नहीं होनी चाहिए । इस लिए उन की पेंशनें बढ़ायी जाएं । प्लीज वाइंड अप । (He made no such reference. He said that after retirement the Judges should have no temptation for employment, therefore, their pensions should be increased. Please wind up.)

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं समझता हूं कि आप अपनी बात कह सकते हैं लेकिन हम नहीं कह सकते । मैं ने भी इसी चेयर पर काम किया है और मुझे पता है कि रैलेवेंट और इररैलेवेंट क्या है ? (विघ्न)

Mr. Speaker : The Honourable Member should be relevant. He should not go beyond reasonable limits.

Chief Minister : The Honourable Member could express his views. But, if he went beyond the point, the Honourable Speaker could check him. Even the Leader of the Opposition had gone beyond his point.

बाबू बचन सिंह : आन ए प्वाइंट आफ आर्डर, सर । क्या कोई आनरेबल मेम्बर आप की इजाजत के बगैर इस हाउस के दूसरे मेम्बर को खड़े हो कर मश्विरा दे सकता है ?

श्री अध्यक्ष : किसी ने कोई मश्विरा नहीं दिया । (No body has given any advice.)

बाबू बचन सिंह : आनरेबल मुख्य मन्त्री ने मश्विरा दिया है ।

Chief Minister : The Honourable Speaker has the right to check the Member. So, he should not mind it.

Mr. Speaker : As Leader of the House, he can say what he wants to.

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं इस लिए कह रहा था क्योंकि जैसा यह मसला मेरे लिए है वैसा ही मसला उन के लिए है । (विघ्न)

Mr. Speaker : Please wind up.

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज कर रहा था कि लीडर आफ दी आपोजीशन ने इस रैजोल्यूशन पर काफी तैयारी की हुई थी और उन्होंने इस बारे में अपने विचार रखे लेकिन मैं ने तो उन के विचारों को सुन कर अपनी स्पीच शुरू की है । मैं ने इस के बारे में कोई तैयारी नहीं की थी । मैं अर्ज कर रहा था कि आप गांवों में जा कर लोगों के हालात को देखें तो आप को पता चलेगा कि उन का स्टैंडर्ड आफ लिविंग कितना लो है । मैं चाहता हूं कि जो संविधान की एमेंडमेंट्स इस हाउस में पेश हुई हैं वह पास की जाएं ।

श्री मंगल सेन (रोहताक) : स्पीकर साहिब, आज हाउस के सामने संविधान का पंद्रहवां संशोधन पेश किया गया है, और उस पर विचार हो रहा है। पार्लियामेंट ने इस बारे में कुछ संशोधन स्वीकार किए हैं और राज्य विधान मण्डलों को यह प्रस्ताव स्वीकार करने के बारे में भेजा है और हम इस विषय में अपने विचार व्यक्त कर रहे हैं। बड़े ठंडे दिमाग से सोचने वाली बात है। हिन्दुस्तान की आजादी के बाद बड़े बड़े कानूनदानों ने, संविधान के पंडितों ने बैठ कर भारत का शासन चलाने के लिये और इस दृष्टि से कि भारत में रहने वाला समाज किस तरह से चले भारत का संविधान तैयार किया। 26 जनवरी, 1950 से भारत का आर्इन लागू हुआ, परन्तु हम देखते हैं कि इस तरह साल के अर्थ में एक साल में एक संशोधन तो क्या सवा या डेढ़ संशोधन एक वर्ष के हिसाब से इन्होंने कर दिये हैं। मैं यह बात तो कतई मानने के लिये तैयार नहीं हूँ कि संविधान के पंडित दूर-अंदेश नहीं थे, विद्वान नहीं थे या उन को आने वाले समय का पता नहीं था। उन्होंने यह बात बड़ी संजीदगी से सोची थी कि हिन्दुस्तान की हकूमत को किस तरीके से चलाया जाना चाहिये। उन्होंने बड़ी सोच विचार के बाद यह असूल तय किया था। लेकिन बड़ी बदकिस्मती की बात यह है कि जिन लोगों के हाथ में हकूमत है उन्होंने बड़ी तेजी के साथ हिन्दुस्तान के आर्इन को अपनी मर्जी और अपनी इच्छा के मुताबिक, अपनी सुविधा और आसानी के मुताबिक बदलना शुरू कर दिया। जैसा कि अभी अभी एक सम्मानित सदस्य ने बोलते हुए कहा.....

Mr. Speaker : Please leave him alone. I will not permit you to be irrelevant.

श्री मंगल सेन : बहुत अच्छा जी, मैं केवल यही कहना चाहता हूँ कि हाई कोर्ट के जजों की रिटायर होने की उम्र 62 साल और सुप्रीम कोर्ट के जजों की रिटायर होने की उम्र 65 साल रखी गई है। इन दोनों कोर्टों के जजों की रिटायर होने की उम्र में जो फर्क है वह नहीं होना चाहिये। यह जो कहा गया कि राष्ट्रपति इस बात का निर्णय करेंगे, मैं कहना चाहता हूँ कि इस बात का फैसला उसी समय हो जाना चाहिये जिस समय वे लोग सर्विस में एंटर करते हैं। स्पीकर साहिब, हमें बहुत खदशा है। पिछले तजस्बे से हमें बहुत डर लगता है। आप कहेंगे कि मैं हाउस में खड़ा हो कर ज्यूडीशरी के बारे में कुछ न कहूँ। मैं ज्यूडीशरी की बहुत इज्जत करता हूँ। लेकिन जिस प्रकार यहां पर शासन चल रहा है इस को मैं माल-एडमिनिस्ट्रेशन कहूँ, दुःशासन कहूँ या कम से कम मैं अपनी समझ के मुताबिक.....

Mr. Speaker : Please confine yourself to the point before the House.

श्री मंगल सेन : जनाब, आप मेरी बात सुनिये.....

Mr. Speaker : Please speak either for or against the amendment.

श्री मंगल सेन : मैं, जनाब, कोई ऐसी बात नहीं कहूँगा जो कि प्रोसीजर के खिलाफ हो। मैं आप को भी किसी सूरत में नाराज नहीं करना चाहता क्योंकि आप यहां पर इसी लिये बैठे हुए हैं कि हाउस में काम कायदे और तरीके से चले। मैं आप की इस बात को एप्रेशियेट करता हूँ। मैं कहना यह चाहता हूँ कि जजों को जो एड हाँक बेसिज पर एम्पायंट किया जाएगा उस बात पर हमें खदशा लगता है कि इसमें कहीं पॉलिटिक्स न एंटर हो जाए। यह बात मैं

[श्री मंगल सेन]

नहीं कहता । ला कमिशन की जो रिपोर्ट है उसमें लिखा है । यह जो बात है कि गवर्नर राष्ट्रपति को सिफारिश करेगा कि फलां व्यक्ति को हाई कोर्ट का जज मुकर्रर कर दिया जाए (विधन) वीफ्र जस्टिस राष्ट्रपति की प्रायर सैक्शन ले कर किसी आदमी से भी यह काम ले सकता है, हम चाहते हैं कि यह नहीं होना चाहिये ।

दूसरी बात यह है कि जब भारतीय संविधान की धारा 311 पार्लियामेंट में ज़ेरे बहस आई तो सीजन्ड और वेटर्न पार्लियामेंटरियन श्री डी० सी० शर्मा ने जो कि पंजाब के एक बड़े विद्वान हैं यह शब्द कहे । उन्होंने न संविधान की पंद्रहवीं अमैंडमेंट पर बोलते हुए कहा . . .

"..... but we have to respect the executive but we have also to respect our employees to whatever category they may belong. It will be a sad day for India, if India takes away some of those privileges which are already given to employees. I ask myself. Which way are we moving ? We should move more and more in the direction of democracy, but we are moving more and more in the direction of autocracy. For instance, if a man is dismissed on a criminal charge, I think, he has no case ; but if a man is demoted and is given a job which is lower than the job he was holding, I do not know why you do not give him any chance. I think, democracy is the science and art of distribution of chances of equality all along the line and if you do not do that, if you take away this chance from those employees, you are doing the greatest kind of injustice to them. I, therefore, think that that clause should be looked into and should be taken away."

मेरी हम्बल सबमिशन यह है कि जब ऐसे सीजन्ड पार्लियामेंटरियन लोक सभा में खड़े हो कर यह बात कहें तो मैं उन शब्दों की ताईद करते हुए कहना चाहता हूँ कि उन बेचारों का क्या कसूर है अगर उन को अपरचूनिटी नहीं देते कि अपनी सफाई पेश करें, यहां तक कि चार्ज-शीट भी नहीं दी जाती । यह जो संशोधन करने वाली कलाज़ है उसमें बी० और सी० में लिखा है . . .

"(b) where the authority empowered to dismiss or remove a person or to reduce him in rank is satisfied that for some reason, to be recorded by that authority in writing, it is not reasonably practicable to hold such inquiry ; or

(c) where the President or the Governor, as the case may be, is satisfied that in the interest of the security of the State it is not expedient to hold such inquiry."

सोकर साहिब, यह बड़ी वेगटर्म है । हम जानते हैं कि in the interest of the security of the country के नाम पर कितनी घटनाएं घटी हैं । कम से कम पंजाब में जो गवर्नमेंट सर्वैंट्स के साथ ज्यादाती हुई है वह तो दुनियां जानती है । डाक्टर प्रताप सिंह का किस्सा हमारे सामने है । सुप्रीम कोर्ट ने हमारे मुख्य मन्त्री के प्रशासन के बारे में जो जबरदस्त रिमाक्स, दिये हैं उन को वजह से सिर शर्म के मारे झुक जाता है । इसी तरह से ग्रेवाल का मामला भी हुआ, कपूर साहिब के साथ जो कुछ हो रहा है . . .

(घंटी की आवाज़)

श्री मंगल सेन : जगाव मेरा कहने का मतलब यह है . . .

Mr. Speaker : Shri Mangal Sein should not try to be too clever. He should please wind up.

श्री मंगल सेन : इस प्रकार का जो प्रशासन यहां पर चल रहा है । यह अनडैमोक्रेटिक, और अनजस्टीफाइड है । आने वाली नस्लें हमारी बाबत क्या कहेंगी । इस प्रकार का जुत्मा होता रहे और हम देखते चले जाएं । मन्त्रिमंडल के सदस्य सचिवालय के कमरे में बैठ कर जो

पालिसी बनाते हैं (विघ्न) उस पालिसी को अमली जामा पहनाने वाले सरकारी कर्मचारी ही हैं । (विघ्न) लेकिन इन की तरफ से क्या होता है? कभी मिनिस्टर साहिब एस. डी. ओ. को थप्पड़ मार देते हैं और फिर कहते हैं कि मैं ने नहीं मारा । उन में यह हिम्मत नहीं है कि अपने किये हुए काम का जुरअत के साथ पश्चात्ताप करें । तो इस प्रकार के मिनिस्टर हों
(विघ्न)

श्री चांद राम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहिब मैं यह पूछना चाहता हूं कि आप तो बातें करने लग गए थे उन्होंने जो स्पीच की है क्या वह रैलेवेंट है?

Mr. Speaker : There is another point of order.

सरदार लछमण सिंह गिल : स्पीकर साहिब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि जो राय अभी अभी आनरेबल मेम्बर ने चेयर के बारे में जाहिर की है क्या वह ठीक है?

Mr. Speaker : What Shri Chand Ram has said, is most undignified. I think, he has got the clue from the Chief Minister, who has given him the support.

Chief Minister : The other hon. Member was also irrelevant, but the Honourable Speaker could not check him, as he was, perhaps, busy in some other work. I do not mean to encourage Shri Chand Ram.

श्री अध्यक्ष : उस ने कहा है कि स्पीकर से पूछता हूं । (He said that "I ask from the Speaker".)

श्री चांद राम : आप मुझे मिसइन्टरप्रेट कर रहे हैं तो क्या मैं न बोलूँ?

Mr. Speaker : The Honourable Member should please take his seat. He should not have used the words that he has done.

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं ने कहा था कि मैं जानना चाहता हूं

Mr. Speaker : I am not going to listen to what you say. Will you please take your seat ?

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं बैठ जाता हूं, लेकिन मैंने यह कहा था कि स्पीकर साहिब, मैं जानना चाहता हूं कि क्या वह रैलेवेंट है ।

Mr. Speaker : The hon. Member used the words "पूछता हूं" । I would not allow such like remarks to be made by any person howsoever big he may be. The hon. Member had been a State Minister and he should know the type of language that should be used in the House.

गृह मन्त्री (श्री मोहन लाल) : स्पीकर साहिब, कान्स्टीच्यूशन अमैंडमेंट बिल की बाबत आपोजीशन के मेम्बर साहिबान ने जो अपने ख्यालात का इजहार किया है, मुझे उसके साथ इत्तफाक नहीं है । लीडर आफ दी आपोजीशन ने कुछ खदशात का इजहार किया था सब से बड़ा खदशा जो उन के सामने आया वह यह था कि इस अमैंडमेंट के जरिए भी एग्जैक्टिव को जुडीशरी के ऊपर किसी किसम के खास अख्तियारात मिल रहे हैं, जिन का एग्जैक्टिव की तरफ से नाजायज़ इस्तेमाल हो सकता है । आपोजीशन के लीडर साहिब ने यह भी कहा कि एग्जैक्टिव की यह टैंडेंसी रही है कि जुडीशरी के ऊपर अपने अख्तियारात की कुछ ऐसी तलवार लटका कर रखें ताकि वह उसके दबाव के नीचे रहे । मैं इस महद्द मसले में बहुत ज्यादा कुछ नहीं कहना चाहता । इतना जरूर कहना चाहूंगा कि जो जैनरेलाइजेशन आपोजीशन के लीडर साहिब ने की है उसकी कोई बुनियाद नहीं है । इसमें तो सवाल ही सिर्फ मुख्तसर सा था कि

[गृह मन्त्री]

अगर किसी जज साहिब के उम्र के मुताल्लिक कोई झगड़ा पैदा हो जाए यानी अगर जज साहिब कहें कि मेरी उम्र 60 साल की है और रिकार्ड में वह 52 साल लिखी हुई हो तो उस सूरत में कौन फैसला करेगा कि उन की सही उम्र क्या है । यह एक बहुत लिमिटेड सा दृश्य है । सवाल पैदा होता है कि इसमें जाने की जरूरत क्यों पड़ी ? मेम्बर साहिबान ने अगर वह बिल और उस पर पार्लियामेंट में जो प्रोसीडिंग्स हुई उन को पढ़ा होता तो उस में साफ जाहिर है कि कुछ ऐसे इन्स्टांसिज हुए । उसमें एक इन्स्टांस का तो जिक्र भी आया है लेकिन उसके अलावा भी इन्स्टांसिज होंगी । जस्टिस गुरनाम सिंह जी तो और भी ज्यादा जानते होंगे कि ऐसी इन्स्टांसिज आती हैं जो शायद रिपोर्टिड न हों जिन में इन्क्वायरी हुई हो जिन में बदकिस्मती से जज साहिबान पर ऐसी ऐलीगेशन्ज लगती रही हों कि उन्होंने अपनी उम्र या तो खुद सही लिखवाई न हो और या किसी तरह से वह गलत लिखी गई हो और जिसको वह सही करवाना चाहते हों । जब ऐसी ऐलीगेशन्ज लगीं तो जरूरी था कि कोई न कोई ऐसी अथारिटी हो जो इन्क्वायरी करे और इस बात का फैसला करे कि सही बात क्या है । क्या जज साहिब का नज़रिया सही है या कि रिकार्ड में जो दर्ज है वह सही है । इसलिए इस बात का फैसला करने के लिए इस अमैंडमेंट में एक बड़ा सैल्यूटरी प्रोवीजन रखा गया है कि:

"The age of a Judge of the Supreme Court should be determined by such authority and in such manner as the Parliament may by Law provide. "

इसमें बात सीधी है । पार्लियामेंट ने, लोगों की चुनी हुई पार्लियामेंट ने भी इस के लिए अथारिटी और प्रोसीजर मुकर्रर करना है । तो आप खुद ही बताएं कि इस में ऐंजैक्टिव कहां से आ गई । जहां तक प्रोसीजर का ताल्लुक है वह पार्लियामेंट बाई ला से ले डाउन करेगी और वही उस अथारिटी को मुकर्रर करेगी जिसने इस सिलसिले में कार्यवाही करनी है । इस लिए जब सारा प्रोसीजर पार्लियामेंट ने मुकर्रर करना है तो इस के पेशेनज़र उन की तरफ से जो एतराज किया गया मुझे उसमें कोई वजन दिखाई नहीं देता । मैं अर्ज करूं कि जिन वाक्यात का जिक्र किया गया उन को सामने रखते हुए कान्स्टीच्यूशन में इस तरह की अमैंडमेंट करना जरूरी हो गई थीं । लिहाज़ा यह अमैंडमेंट इस हाउस को जिस तरह पार्लियामेंट ने रिक्मेंड किया है, उसी शर्त में मंज़ूर करनी चाहिए ।

दूसरा एतराज जो आपोजीशन के लीडर साहिब ने किया था वह जज साहिबान के लिए एल्योरमेंट की बाबत था । यह तो शायद उन्हीं को ज्यादा मालूम होगा क्योंकि वह खुद एक जज रहे हैं । बाकी हमारा तो यही ख्याल है और यही विश्वास है कि जज साहिबान एल्योरमेंट से ऊपर होते हैं । यह तो आज हमें जज साहिब की जवानी ही मालूम हुआ है कि वह भी एल्योरमेंट में आ जाते हैं । मैं तो ऐसी बात नहीं कहता ।

Sardar Gurnam Singh : I did not say that. What I said was that the Government was tempting them to allurements.

Home Minister : Well the temptation is either way.

Sardar Gurnam Singh : You are past-master for that.

Home Minister : You are equally good for that.

खैर, मैं तो यह बात नहीं कहता कि जज साहिबान भी एल्योरमेंट में आ जाते होंगे । बहर हाल, जैसा कि मैंने पहले अर्ज किया यह देखना पार्लियामेंट का काम है । जैसा वह वहां पर मुनासिब समझें करें । अगर वह जज साहिबान पर ऐसी कोई पाबन्दी लगाएं कि वह रिटायर

होने के बाद कोई सर्विस न लें, गवर्नमेंट में या प्राइवेट अदारों में कोई धन्धा न करें प्रैक्टिस न करें पालेटिक्स में एन्टर न हों तो इसमें हमें क्या एतराज हो सकते हैं । आखिर जज साहिबान भी हमारे जैसे इन्सान हैं । उन को भी इस बात का ख्याल होता है कि जब वहां से रिटायर हो गए, फारिंग हो गए तो कोई न कोई धन्धा करना है । इस तरह से कोई जज साहिब पालेटिक्स में आ जाते हैं, कोई प्रैक्टिस शुरू कर देते हैं और कोई दूसरी प्राइवेट मुलाजमत या और धन्धा कर लेते हैं । अब हम कौन हैं उन पर पाबन्दी लगाने वाले? पार्लियामेंट, जैसा कि मैंने अभी अभी निवेदन किया, अगर मुनासिब समझे तो पाबन्दी लगा दे । अच्छा काम है । लेकिन जज साहिब को इस तरह से एतराज नहीं करना चाहिए था । जब ऐसे कामों में वह जाते हैं तो क्या गवर्नमेंट की तरफ से एल्योरमेंट की वजह से जाते हैं? क्या जो जज साहिबान प्रैक्टिस शुरू करते हैं, या पालेटिक्स में कूद पड़ते हैं या कोई और प्राइवेट धन्धा करते हैं तो वह भी गवर्नमेंट की तरफ से एल्योरमेंट होती है? मैं समझता हूं कि जज साहिब के एतराज में कोई वजन मालूम नहीं देता था ।

इसी तरह आर्टिकल 311 की अमैंडमेंट के मुताल्लिक भी मेरा ख्याल है कि कोई एतराज वाली बात नहीं होनी चाहिए थी । अब आप देखें कि प्रावीजो के पार्ट (ए) में क्या लिखा है । उसे डिस्मिसल या रिमूवल की हालत में सफाई का मौका उस हालत में नहीं दिया जाएगा जब कि वह डिस्मिस या रिमूव हुआ हो **on the ground of conduct which has led to his conviction on a criminal charge.** जो ऐक्शन 'प्राइमा फेणी' कन्विक्शन के तौर पर लिया गया हो तो उसी हालत में यह प्रावीजो रखा गया है । यह एक अच्छा प्रावीजो है ।

इसी तरह से क्लॉज (सी) में सिक्योरिटी आफ दी स्टेट के बारे में रखा गया है कि कोई ऐसे ढंग से या लाइट मूड में कुछ बात कह दे जिस से सिक्योरिटी आफ दी स्टेट को खतरा पैदा हो जाए, तो उस के खिलाफ ऐक्शन लिया जा सके । और अगर यह प्रावीजन न की जाए तो ऐक्शन लेने में बड़ी देर लग जाएगी क्योंकि सरकारी कर्मचारी के खिलाफ कोई ऐक्शन लेने के लिए लम्बा प्रोसीजर एडाप्ट करना पड़ता है । पहले 'शो काज नोटिस' देना होता है, फिर आर्ग्यूमेंट्स होते हैं फिर रीबट्टल होगा । इस लिए इस क्लॉज पर किसी को कोई एतराज नहीं होना चाहिए ।

इसी तरह से क्लॉज (बी) में रीजनेबल ढंग से एन्क्वायरी होल्ड करने के लिए कहा गया है ।

यह तीनों अमैंडमेंट्स बड़ी मुनासिब हैं और जरूरी हैं । इस लिए मैं मेंबर साहिबान से प्रार्थना करूंगा कि जिस शबल में पार्लियामेंट ने यह बिल हमारे पास भेजा है उसी शबल में यह इस की मंजूरी दें । इस में कोई भी काबले एतराज चीज नहीं है ।

Mr. Speaker : Question is —

That this House ratifies the amendments to the Constitution of India proposed to be made by the Constitution (Fifteenth Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.

The motion was carried

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move—

That this House ratifies the amendments to the Constitution of India, proposed to be made by the Constitution (Sixteenth Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਕਾ ਸਕੋਪ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ ਆਬਜੈਕਟਸ ਆਫ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਮੇਂ ਬਤਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਟੈਂਸ਼ਨ ਆਰ ਰਿਜਨਲ ਡਿਜ਼ਸ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਆਰ ਤਹਕੀਕਾਤ ਕੇ ਬਾਦ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਪਰ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਯਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਾ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਇਨਟੈਗਰਿਟੀ ਆਰ ਸਾਕਰੇਸਿਟੀ ਕੋ ਪ੍ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਯਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਮੇਂ ਏਸੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਜਾਏ ਤਾਕਿ ਜੈਸਾ ਹੁਮ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਕੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਫਿਸ ਸਮਝਾਲਨੇ ਕੇ ਕਕਤ ਆਖ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਹੁਮ ਅਪਨੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਇਨਟੈਗਰਿਟੀ ਆਰ ਸਾਕਰੇਸਿਟੀ ਕੋ ਪ੍ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਆਖੀ ਸ਼ਾਖਾ ਭਰਾਏ। ਮੈਂ ਆਸ਼ਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੇ ਸਵੇਨਯਰ ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕੋ ਸਹਜ਼ੂਸ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਇਸ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਦੀ ਸੰਜੂਰੀ ਦੇਂਗੇ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House ratifies the amendments to the Constitution of India, proposed to be made by the Constitution (Sixteenth Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਏਕੋਟ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਓਥ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਆਦਮੀ ਇਹ ਹਲਫ਼ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਫੇਥਫੁਲ ਰਹੇਗਾ। ਜਦ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਇਲੈਕਟ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਫੇਥਫੁਲਨੈਸ ਦੀ ਓਥ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਰ-ਫਲੂਅਸ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਖੈਰ ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀ ਇਨ ਪਾਵਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਲੈਣ।

ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਬਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਕ ਵੋਟ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਖਾਟ ਤੇ ਖਾਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹਰ ਆਦਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਫੇਥਫੁਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਲੈਣ ਦਿਓ।

Mr. Speaker : Question is —

That this House ratifies the amendments to the Constitution of India, proposed to be made by the Constitution (Sixteenth Amendment) Bill, 1963, as passed by the Houses of Parliament.

The motion was carried.

PRESENTATION OF REPORTS OF REGIONAL COMMITTEES

Mr. Speaker : Now, the Chairman of the Punjabi Regional Committee will present the Report of the Committee on the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, 1963.

(The Chairman was not in his seat)

Mr. Speaker : Since the Chairman of the Punjabi Regional Committee is not in his seat, we take up the next item.

Pandit Amar Nath Sharma (Chairman, Hindi Regional Committee) : *Sir, I beg to present the Report of the Hindi Regional Committee on the

**Done in Hindi.*

Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, 1963.

BILLS (INTRODUCED AND REFERRED TO THE REGIONAL COMMITTEES)

THE PUNJAB MUNICIPAL BILL, 1963

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Municipal Bill.

Mr. Speaker : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Municipal Bill.

Mr. Speaker : Question is —

That leave be granted to introduce the Punjab Municipal Bill.

The leave was granted.

Home Minister : Sir, I introduce the Punjab Municipal Bill.

Home Minister ((Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move —

That the Punjab Municipal Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 28th February, 1964.

Mr. Speaker : Motion moved —

That the Punjab Municipal Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 28th February, 1964.

श्री बलरामजी दास टण्डन (अमृतसर शहर, पश्चिम) : स्पीकर साहिब, जो मोशन गृह मन्त्री साहिब ने पेश की है, जहां तक इस के पहले हिस्से का ताल्लुक है, इस में दो राएं नहीं हो सकतीं, कि यह बिल रिजनल कमेटीज को जाए । यह उन के पास तो जाएगा ही लेकिन जहां तक रिपोर्ट देने की डेट का ताल्लुक है इस बारे में मैं मिनिस्टर साहिब से गुजारिश करूंगा कि इस के लिए ज्यादा टाइम दिया जाय । क्योंकि यह पहले रिजनल कमेटीज के पास जाएगा, फिर यह स्टैंडिंग कमेटी के पास जाएगा । फिर यह बिल तकरीबन 400 क्लोजिज का है, इस लिए इस पर ठीक प्रकार से विचार करने पर ज्यादा समय लगेगा ।

गृह मन्त्री : मैं ने इसी लिए 28 फरवरी, 1964 तक रिपोर्ट देने के लिए तारीख मुकरर कर दी है । पांच महीने का अर्सा मेरे ख्याल में काफी है । यदि फिर भी रिजनल कमेटियां अपनी रिपोर्ट पेश न कर सकीं तो सदन से फिर टाइम लिया जा सकता है । इस लिए इस मोशन को पास कर देना चाहिए ।

Mr. Speaker : Question is —

That the Punjab Municipal Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 28th February, 1964.

The motion was carried.

THE PUNJAB MUNICIPAL CORPORATIONS BILL, 1963

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Municipal Corporations Bill.

Mr. Speaker : Motion moved —

That leave be granted to introduce the Punjab Municipal Corporations Bill.

Mr. Speaker : Question is —

That leave be granted to introduce the Punjab Municipal Corporations Bill.

The leave was granted.

Home Minister : Sir, I beg to introduce the Punjab Municipal Corporations Bill.

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move that the Punjab Municipal Corporations Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 28th of February, 1964.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Municipal Corporations Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 28th of February, 1964.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਬਿਲ, ਜਿਸ

5.00 p.m.

ਨੂੰ ਇੰਟ੍ਰਡਿਊਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 3 ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫਿਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਮਗਰ ਇਹ ਗੌਰ ਤਲਬ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਟੁੰਨਿੰਗ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਾਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਰਿਸਪੈਕਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਾਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀ ਚਲਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਦਾ ਉਥੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਰ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਦੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੌਮੀਨੇਟ ਕੀਤੇ ਸੀ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ ਹੋਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁੱਠੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਇਲੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਬੜੀ ਇਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹਥ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਡਿਕਟੇਟਰ ਯਾਨੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ।

ਮਗਰ ਸਾਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਦੋ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜੋ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਬੜੇ ਦਾਵੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਾਰਮੈਲਿਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਾਨੈ ਮਨ ਤੋਲ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਰਾਧਾ ਨਾਚੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਗੌਰ ਫਰਮਾਉ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜੋ ਧਾਰਮਕ, ਤਜਾਰਤੀ ਅਤੇ ਹਿਸਟਾਰਿਕ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਪਰੀਮੀਅਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇਤਨਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਉਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਜੋ ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰ ਮਰ ਵੀ ਗਏ ਹਨ ਮਗਰ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ

[*Said : Gu'nam Singh, a member of the Panel of Chairman in the Chair*]
ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਰੈਗੂਲਰਲੀ ਪੰਜਾ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀਆਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਮਗਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਤਨੀ ਐਂਡੀਸ਼ੈਂਟ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਕਨੀਅਤ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕੀ। (ਵਿਘਨ) ਲੁਧਿਆਣੇ ਤਾਂ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਰਹੇ ਬਾਂਸ ਨਾ ਬਜੇ ਬੀਸਰੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਤਿੰਨ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ ਮਗਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਵਰੇਨ ਪਾਵਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮਾਲਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਵਾਮ ਦਾ ਹੱਕ ਚੁਗਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਚੁਰਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪਕੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਇ ਗਲ ਦੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਹੋਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਥਲੇ ਲਤਾੜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਇਲਾਜ ਹੈ? ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਵਕਤ ਆਇਆ ਹੈ, ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਮਗਰ ਜੇ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਕ ਛੀਨ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗਲਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਟਿਕ ਕਰੇਗੀ? ਮੈਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਕਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਫਰਵਰੀ

ਵਿਚ, ਕਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਈ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਂਵਾਂਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਦ ਕਰਾਂਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਜੋ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਨਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹਕ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾਨੇਜੋ ਗਧੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡੋਂਗਲਿੰਗ ਗਾਜ਼ਰ ਦੀ ਗਲ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਬਿਹਤਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਿਪਰੇਜੇਂਟੇਟਿਵਜ਼ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਦ ਇਸ ਤੇ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਗੌਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਮਗਰ ਇਹ ਬਿਲ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਡਿਊ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ, ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਲਮਜ਼, ਗੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਗੜਬੜਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਜਗ੍ਹਾ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫੰਡਜ਼ ਫਰਾਹਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋਕਲ ਸੈਲਫ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਿਦਮਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਕੋਲ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਸ਼ਹਿਰ ਡੀਵੈਲਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਦਹੁਰਾਈ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਸਲਮਜ਼ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਇਤਨੇ ਸਲਮਜ਼ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਉਥੇ ਜਰਾਇਮ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਵਧਾਈ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਡਿਕਟੇਟਰ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਜਿਥੇ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਥੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਚਰਚਾ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਅੱਜ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਇਸ ਆੜ ਵਿਚ ਕਿਹੁਣ ਤਾਂ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਿਊਂਸਪਲ ਬਿਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਨੂੰ ਖੋਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖਿਦਮਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਫਿਰ ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਅੜਚਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਅਸੰਬਲੀ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਲਈ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੇ। ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮੀਨੇਟ ਅਤੇ ਐਪੁਆਇੰਟ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਅਤੇ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਨੂੰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਦੂਰ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਿਲ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਦ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਤਦ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਾਸਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਈਟਸ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਭਾਰੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਖ ਵਿਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਬਲੇਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਸਟ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿਦਮਾਤ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆਂ ਰਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਤੇ ਛਾਪਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਸਲਮਜ਼ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਬੇਸ਼ਕ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋ ਸਾਲ ਤਕ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰਵਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਇਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਇਕ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਦੀ ਦੂਜੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਕੂਕ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਤਵਕੋ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਆਸ਼ਵਾਸਨ ਦੇਣ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿ ਡਿਊ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਡਿਊ ਹਨ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲੀ ਖਿਦਮਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਜੋ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੱਦੀਆਂ ਮੱਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਹਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਲੁਧਿਆਨਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਓਵਰ ਡਿਊ ਹਨ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਤੇ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Chairman : This is not a stage for discussion. The Bill has to go to the Regional Committees.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : (अमृतसर शहर पूर्व) : चेयरमैन साहिब, मैं इस बिल का विरोध करने के लिए इस वक्त खड़ा नहीं हुआ । मैं यह अनुरोध करता हूँ कि यह बिल रिजनल कमेटियों के पास जाना चाहिए और पास भी होना चाहिए । लेकिन अगर इस बिल की वजह से अमृतसर और लुधियाना जैसे बड़े शहरों में म्युनिसिपल इलैक्शन न किए जाएं और कार्पोरेशन बिल के पास होने तक इसे रोका जाए तो मैं इस का सख्त विरोध करता हूँ ।

चेयरमैन साहिब, मैं इस बिल की बैकग्राउंड में नहीं जाना चाहता लेकिन यह हकीकत है कि पिछले दस सालों से म्युनिसिपल इलैक्शन नहीं हुए । छः वर्ष से गवर्नमेंट यह कहती चली आ रही है कि हम कार्पोरेशन बिल ला रहे हैं और फिर इलैक्शन करवाएंगे । इस तरह सरकार लोगों का मुँह बंद करने की कोशिश करती रही है । जिस ढंग से सरकार चल रही है इस से यह विश्वास हो जाता है कि यह बिल तीन साल तक पास नहीं हो सकेगा और तीन साल एक म्युनिसिपल कमेटी की साधारण जिन्दगी है । इलैक्शन करवाने और सदस्य के चुनने के लिए चेयरमैन साहिब, अगर इस ढंग से लोगों का और लोकल ब्राडीज़ का अधिकार छीनना है तो हम इसका विरोध करते हैं । या तो यह कह देते कि हम लोगों को उनके अधिकार नहीं देना चाहते । अमृतसर शहर में दस साल से इलैक्शन नहीं हुए और जिस ढंग से यह बिल लाया जा रहा है यह आपके सामने ही है । पहले 28 फरवरी, 1964 तक रिपोर्ट मांगी गई है फिर डेट एक्स्टेंड हो जाएगी और अगला सेशन आ जाएगा और फिर नोटिफिकेशन होगी और फिर सरकार जायजा लेगी कि हवा कैसी है अगर हक में होगी तो इलैक्शन करवाए जाएंगे । इस लिए मैं आनरेबल मिनिस्टर से कहूँगा कि यह बेशक पास करें लेकिन इस तरह से इलैक्शन को रोकना और लोगों के अधिकारों को छीनने की बात न करें और यहां पर आश्वासन दें कि इलैक्शन जहां जहां डियू हैं करवाई जाएंगी और म्युनिसिपल कमेटियां बना दी जाएंगी । अगर चुनाव करवा दिए जाएं तो जब कार्पोरेशन बिल पास होगा तो इन म्युनिसिपल कमेटियों को म्युनिसिपल कार्पोरेशन में बदला जा सकता है । मिनिस्टर साहिब यहां पर यकीन दिलाएं कि चुनाव दो तीन महीने के अन्दर अन्दर ही करवाए जाएंगे ।

चेयरमैन साहिब, यह चुनाव न करवाने के लिए सरकार एक ही चीज़ का नारा लगाती रही है कि हम बिल ला रहे हैं । कमेटी बने 10 साल हो गए और आज यह हालत है कि कई इलैक्शन पेंटीशन हुए, कई मेम्बर हट गए, कई चले गए, कई मर गए और कई वार्ड खाली पड़े हैं वहां पर कोई म्युनिसिपल कमिशनर नहीं है । एक तरफ अधिकारों की बात है और दूसरी तरफ शहरी आज़ादी को पैरों तले कुचला जा रहा है । अगर आज चुनाव करवा दिए जाएं तो इस कमेटी को कार्पोरेशन में बदला जा सकता है । आज अमृतसर के लोग परेशान हैं और अगर सरकार इलैक्शन न करवाएगी तो यह परेशानी और भी ज्यादा बढ़ेगी । इस लिए सरकार को चाहिए कि जल्दी ही म्युनिसिपल कमेटियों के इलैक्शन करवाए ।

Mr. Chairman : Since it is a regional Bill and will be discussed there in details, I hope the hon. Minister will not take much time on it.

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਕੁਝ ਆਪ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਲੰਬਾ ਚੌੜਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਪਰ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੁਝ ਇਕ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਮੁਖਤਮਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪ੍ਰੋਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਡੇਟ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਭੂਲ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕੋਈ ਕਮਿਟੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ.....

(ਵਿਘਨ)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਿਸ ਦੇ ਨਿਕਲੇ ਹਨ ?

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਡੇਟ ਜਾਂ ਟਾਈਮ ਦੀ ਕਮਿਟੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਐਲਾਨ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਬੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਰਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸੁਣੋ ਵੀ ਤਾਂ। ਇਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਬੈਚਿਜ਼ ਵਿਚ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਡਿਊ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਹੈ ਔਰ ਓਥੇ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਰੇਲਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਬਚ ਵਿਚ ਜਦੋਂ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਰੇਲਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਡੇਟ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਪਿਛਲੀ ਦਫ਼ਾ ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਰਿਟ ਪੈਟੀਸ਼ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਈ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਸੈਟ ਐਸਾਈਡ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਰੇਲਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਕਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬੜੀ ਇਨਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਹੋਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲਿਸਟਾਂ ਪਿਛਲੇ ਡਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਚੰਗੀ ਭਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਲਿਸਟਾਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਵੀ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ : ਲਿਸਟਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੈਫੂਲ ਡੇਟ ਅਤੇ ਟਾਈਮ ਫਿਕਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਟਿਕਟਲੀ ਫਾਲੋ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਕਤ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਇਤਨਾ ਅਰਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ

.....

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹਣ ਤੱਕ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ?

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ : ਬਾਬੂ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੁਫ਼ਾਨ ਉਠਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ, ਸੁਪਰਸੀਡ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਪਰਲਿਮੈਂਟ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠੀ ਹੋਈ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਰਸੀਡ

ਕਰਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਓਥੇ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਪਰਸੀਡ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਦੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਿਤਨੀ ਸੁਲਝੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਗਲਤ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੋ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਓਥੇ ਕਿਤਨੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਬੜੇ ਰੀਸੋਰਸਿਸ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਮਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟ੍ਰਸਟ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਇਸ ਲਈ ਵਕਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਝਟ ਪੱਟ ਹੋਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਹੋਣ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਕੋਈ ਕਮਿਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜੇ ਸ਼ੈਡੂਲ ਬਣਾ ਕੇ ਫੇਰ ਡੇਟ ਬਾਰੇ ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਉਥੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਬਾਰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਿੱਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਾ ਕੇ ਲੜਾਉਂਦੇ ਰਹੀਏ; ਲੜਾਉਣਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖਾਉਣਾ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲੜਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਹ ਕਹਿ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਟਾਈਮ ਹੋਰ ਲੱਗੇ ਗਾ। (The hon. Minister may please clear this point as to how much more time will he take.)

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਬਿਲ ਪਿਛਲੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਸਿਡਰ ਕਰਕੇ, ਫਾਈਨਲ ਸ਼ੇਪ ਦੇ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸੈਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ 11 ਏਕਮ 11 ਦਾ ਪਹਾੜਾ ਫੇਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਲੰਬਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲ ਬਣਾ ਕੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਡੀਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸਾਡੀ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੋ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਬਿਲ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕੇ। ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਸ਼ੇਪ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਣ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਵਕਤ ਹਾਊਸ ਦਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪਾਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ।

Mr. Chairman : Question is —

That the Punjab Municipal Corporations Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 28th February, 1964.

The motion was carried.

PRESENTATION OF THE REPORT OF THE PUNJABI REGIONAL COMMITTEE

Principal Rala Ram (Chairman, Punjabi Regional Committee) :

Sir, I beg to *present the Report of the Punjabi Regional Committee on the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, 1963.

* Note : Done in Punjabi.

BILLS (INTRODUCED)**THE PUNJAB LEGISLATIVE COUNCIL CHAIRMAN'S AND
DEPUTY CHAIRMAN'S SALARIES AND ALLOWANCES
(AMENDMENT) BILL, 1963**

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Motion moved —

That leave be granted to introduce the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Question is :—

That leave be granted to introduce the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill.

The leave was granted.

Home Minister : I introduce the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill.

**THE PUNJAB LEGISLATIVE ASSEMBLY SPEAKER'S AND
DEPUTY SPEAKER'S SALARIES (AMENDMENT) BILL, 1963**

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill, 1963.

Mr. Chairman : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Question is —

That leave be granted to introduce the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill.

The leave was granted

Home Minister : Sir, I introduce the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill.

**THE PUNJAB MOTOR VEHICLES TAXATION (AMENDMENT)
BILL, 1963**

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Motion moved —

That leave be granted to introduce the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Question is —

That leave be granted to introduce the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill.

The leave was granted

Home Minister : I introduce the Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill.

THE PUNJAB COURTS (AMENDMENT) BILL, 1963.

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Courts (Amendment) Bill.

THE PUNJAB URBAN ESTATES (DEVELOPMENT AND REGULATION) (1)83
BILL, 1963

Mr. Chairman : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Courts (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Question is—

That leave be granted to introduce the Punjab Courts (Amendment) Bill.

The leave was granted.

Home Minister : Sir, I introduce the Punjab Courts (Amendment) Bill.

THE PUNJAB BETTERMENT CHARGES AND ACREAGE
RATES (AMENDMENT) BILL, 1963.

Minister for Irrigation and Power (Chaudhri Ranbir Singh) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Betterment and Acreage Rates (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Betterment and Acreage Rates (Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Question is —

That leave be granted to introduce the Punjab Betterment and Acreage Rates (Amendment) Bill.

The leave was granted.

Minister for Irrigation and Power : Sir, I introduce the Punjab Betterment and Acreage Rates (Amendment) Bill.

THE PUNJAB LAND REVENUE (SECOND AMENDMENT)
BILL, 1963.

Revenue Minister (Sardar Ajmer Singh) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Land Revenue (Second Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Land Revenue (Second Amendment) Bill.

Mr. Chairman : Question is—

That leave be granted to introduce the Punjab Land Revenue (Second Amendment) Bill.

The leave was granted .

Revenue Minister : Sir, I introduce the Punjab Land Revenue (Second Amendment) Bill.

THE PUNJAB URBAN ESTATES (DEVELOPMENT AND
REGULATION) BILL, 1963.

Excise-Taxation and Capital Minister (Shri Ram Saran Chand Mittal) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Urban Estates (Development and Regulation) Bill.

Mr. Chairman : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Urban Estates (Development and Regulation) Bill.

Mr. Chairman : Question is —

That leave be granted to introduce the Punjab Urban Estates (Development and Regulation) Bill.

The leave was granted.

Excise-Taxation and Capital Minister : Sir, I introduce the Punjab Urban Estates (Development and Regulation) Bill.

**THE EAST PUNJAB HOLDINGS (CONSOLIDATION AND
PREVENTION OF FRAGMENTATION) AMENDMENT
AND VALIDATION BILL, 1963.**

Revenue Minister (Sardar Ajmer Singh) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Holdings (Consolidation and Prevention of Fragmentation) Amendment and Validation Bill.

Mr. Chairman : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Holdings (Consolidation and Prevention of Fragmentation) Amendment and Validation Bill.

Mr. Chairman : Question is—

That leave be granted to introduce the Punjab Holdings (Consolidation and Prevention of Fragmentation) Amendment and Validation Bill.

The leave was granted.

Revenue Minister : Sir, I introduce the Punjab Holdings (Consolidation and Prevention of Fragmentation) Amendment and Validation Bill.

BILLS (CONSIDERED)

**THE PUNJAB ENTERTAINMENTS DUTY (AMENDMENT)
BILL, 1963.**

Excise-Taxation and Capital Minister (Shri Ram Saran Chand Mittal) : Sir, I beg to introduce the Punjab Entertainments Duty (Amendment) Bill.

Excise-Taxation and Capital Minister : (Shri Ram Saran Chand Mittal) Sir, I beg to move—

That the Punjab Entertainments Duty (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

माननीय चेयरमैन साहिब, यह एक बहुत साधारण सा बिल है, इसमें टैक्स बढ़ने का सवाल पैदा नहीं होता। बात यह है कि एक नए पैसे या दो नए या तीन नए पैसे के स्टैम्प को नासिक प्रैस (सिक्योरिटी प्रैस नासिक) छापता नहीं, उनको दिक्कत होती है, इसका कागज नहीं मिलता इसलिए यह तय किया गया कि पांच पैसे के मल्टीपल स्टैम्प छपवाए जाएं। जहां टैक्स एक या दो नए पैसे होगा वह। छोड़ दिया जाएगा। जहां तीन पैसे या चार पैसे होगा वहां हम उसको 5 पैसे ही समझेंगे। मैं समझता हूं कि इस में झगड़े वाली बात नहीं है, हाउस को इसे पास कर देना चाहिए।

Mr. Chairman : Motion moved—

That the Punjab Entertainments Duty (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Chairman : Question is—

That the Punjab Entertainments Duty (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Chairman : The House will now proceed to consider the Bill clause by clause.

CLAUSE 2

Mr. Chairman : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill

The motion was carried.

CLAUSE 3

Mr. Chairman : Question is—

That Clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE I

Mr. Chairman : Question is—

That Clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Mr. Chairman : Question is —

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Excise-Taxation and Capital Minister : Sir, I beg to move—

That the Punjab Entertainments Duty (Amendment) Bill be passed.

Mr. Chairman : Motion moved—

That the Punjab Entertainments Duty (Amendment) Bill be passed.

Mr. Chairman : Question is—

That the Punjab Entertainments Duty (Amendment) Bill be passed.

The motion was carried.

**THE PUNJAB KHADI AND VILLAGE INDUSTRIES BOARD
(AMENDMENT) BILL, 1963.**

Finance Minister (Dr Gopi Chand Bhargava) : Sir, I beg to move—

That the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, as reported by the Regional Committees be taken into consideration.

जनाबे वाला, ऐक्ट तो पहले का बना हुआ है और उसकी वजह से एक स्टेचुटरी बोर्ड बिठाया गया है उसके काम में थोड़ी सी तकलीफ महसूस हुई । पहले तो यही समझते थे कि रूलज़ के मुताबिक है लेकिन एल० आर० ने बताया कि इसको चेन्ज करना चाहिए । हम चाहते हैं कि जो आदमी खादी न पहनता हो वह उस का मेम्बर न रह सके और दूसरे अगर कोई आदमी मारल टर्पीच्यूड में कान्विक्ट हुआ हो वह भी मेम्बर न बन सके और अगर बना हुआ हो तो वह बतौर मेम्बर न रह सके ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਿੰਦੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਆਪਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਗਰ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕਾਇਦੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Chairman : The copies could be distributed to the Members.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੂਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਲਉ।

Mr. Chairman : It appears that copies of the Report have been sent to the Members marked 'confidential'. But, if the Members contend that they have not been received by them, the matter will be examined.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਹ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

Mr. Chairman : There is a great force in what Baboo Bachan Singh has said. So, the matter can be examined.

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਹੀ ਇਥੇ ਤਕਸੀਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

Mr. Chairman : I have been told by the Office that the copies have been sent to the Members. They should be certain about it. If they have not received the same, then there is every force in what Baboo Bachan Singh has said.

Voices : We have received copies, Sir.

Voices : We have not received them, Sir.

Mr. Chairman : I have no reason to disbelieve those Honourable Members who say that they have not received the copies. The position of the office is that they have despatched the Reports to the Members. I, therefore, allow Doctor Sahib (the Minister for Finance) to speak. The House can, thereafter, take the decision on the matter.

ਵਿਜੇ ਬਨਰਜੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਆ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰਲ ਟਰੱਪਿੰਗ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜੂਰਮ ਮੈਂ ਕਾਨਕਿਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਵਹ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਰਹ ਸਕਤਾ ਆਰ ਫ਼ਰੇ ਧਹ ਕਿ ਜੋ ਖਾਦੀ ਨ ਪਹਨਤਾ ਹੋ ਵਹ ਭੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਨ ਸਕਤਾ। ਹਮਾਰਾ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਕਾ ਜੋ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਹੈ ਤਸ ਕੇ ਸੁਤਾਬਿਕ ਜਿਸ ਸੰਸਥਾ ਕੋ ਖਾਦੀ ਕਾ ਕਾਮ ਮਿਲੇ ਤਸ ਕਾ ਸਟਿਫਾਏ ਹੋਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਆਰ ਤਸ ਕੇ ਲਿਏ ਸ਼ਰਤ ਧਹ ਹੈ ਕਿ ਤਸ ਸੰਸਥਾ ਕੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਹੋਂ ਵਹ ਖਾਦੀ ਪੋਸ਼ ਹੋਨੇ ਚਾਹਿਏਂ। ਇਸ ਲਿਏ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤਸ ਕਮੇਟੀ ਮੇਂ ਹੋਂ ਵਹ ਖਾਦੀ ਪਹਨਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਨੇ ਚਾਹਿਏਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਜੋ ਆਦਮੀ ਖਾਦੀ

THE PUNJAB KHADI AND VILLAGE INDUSTRIES BOARD (AMENDMENT) (1)87
BILL, 1963

का काम करता हो मगर खुद खादी पोश न हो उसे खादी में यकीन नहीं होता। इस लिए वह खादी के काम को अच्छी तरह नहीं कर सकता। इस लिए इस बिल में हम ने तजवीज़ की है कि वह मेम्बर नहीं रह सकता। एक रिज्जन्ल कमेटी ने इसे मेज़ारिटी से और दूसरी ने यूनिनिमसली एडाट किया है। इस बिल को मैं पेश करता हूं और उम्मीद करता हूं कि हाउस इसे मंज़ूर करेगा।

Mr. Chairman : Motion moved—

That the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill as reported by the Regional Committees be taken into consideration.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

Mr. Chairman : The motion has been moved. But, I am repeatedly told by the office that the copies have been despatched to the Honourable Members, and I cannot disbelieve them as well.

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਗਰਾਉਂ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹਾਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਉਹ ਲੋਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਖਾਦੀ ਪੋਸ਼ ਹੋਣ। ਦੂਸਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਗੋਲ ਮੋਲ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਾਰਲ ਟਰਪੀਚਿਉਡ ਦੇ ਕ੍ਰਾਈਮ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਵੈਸੇ ਖੱਦਰ ਦਾ ਮੁਦਾਤਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸੀ ਔਰ ਜਿਸ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ ਨੇ ਖੱਦਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਇਥੋਂ ਧਨ ਦੌਲਤ ਲੁਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਖੁਦ ਕਪੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਢਕਣ ਔਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਖੱਦਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਦੌਲਤ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾਉਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਨੇਕ ਖਿਆਲ ਸੀ ਔਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ। ਲੇਕਿਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਖੱਦਰ ਹੁਣ ਐਸੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਲਾਈਸੈਂਸ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੀਰਾਏ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਹਾਨ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਖੱਦਰ ਵਰਗੀ ਸਸਤੀ ਚੀਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਸਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਇਹ ਦਸਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੱਦਰ ਹੁਣ ਚੋਰਾਂ, ਠਗਾਂ, ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟੀਆਂ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਦਰ ਪਾ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟੀਆ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਠਗ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਕੋਟੇ, ਲਾਈਸੈਂਸ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹੋ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ]

ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਬੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਖਿਦਮਤ ਹਨ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹੇ ਬਗ਼ੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਭੈਂਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਐਨੇ ਮਾੜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਤਵਕੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਖੱਦਰ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ, ਕੰਮੀ ਅਤੇ ਜੁਲਾਹੇ ਬੁਣਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ, ਉੱਪਰ ਉਨ ਸਕਣ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਤੇ ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕਣ । ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਖੱਦਰ ਪਹਿਣ ਸਕਣ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਮਹਿੰਗਾ ਕਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੇਸੀ ਖੱਦਰ ਜੋ ਸਸਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਨ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ । ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਖੱਦਰ ਪਾਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਖਿਆਲ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸੱਫੇ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਖੱਦਰ ਪਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜੇਕਰ ਸਾਜ਼ੋ ਸਾਮਾਨ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਸਾਦਗੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਸਸਤੇ ਖੱਦਰ ਨੇ ਕੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਜੋ ਪਗ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੱਦਰ ਦੀ ਪੱਗ ਨਾ ਸਮਝੋ ਇਹ ਪਗੜੀ 107 ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਲਮਲ ਦੀ ਪਗ 8 ਜਾਂ 10 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੱਦਰ ਦੀ ਪੱਗ ਦੀ ਕੀਮਤ ਡੇਢ ਦੋ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖੱਦਰ ਦੀ ਸਸਤੀ ਪੱਗ ਕਹਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਵੀ ਖਰੀਦ ਸਕਣ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਕਸਦ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਕਸਦ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਖੱਦਰ ਐਨਾ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਅਮੀਰ, ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟੀਏ ਹੀ ਖਰੀਦ ਸਕਣ । 107 ਰੁਪਏ ਦੀ ਪਗੜੀ ਗਰੀਬ ਦੀ ਹੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ ਇਕ ਦਰਮਿਆਨੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ । ਇਹ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਠੱਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਲਾਈਜ਼ੈਂਸ ਦੇ ਪਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਆਦਮੀ ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਪਟੜੀ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਖੱਦਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਕਾਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਐਸੇ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਇਸ ਵਿਚ ਐਸੇ ਆਦਮੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨੇਕ ਹੋਣ ਖਾਹ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਭਾ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਖਾਹ ਉਹ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਬਿਲ ਲਿਆਏ ਹਨ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਐਸੇ ਨਿਰਪਖ ਤੇ ਸੱਚੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਭਾਵੇਂ ਖੱਦਰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਮਨਸ਼ਾ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖਦਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਖੱਦਰ ਬੋਰਡ ਵਾਲੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਉਹ ਖਾਦੀ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਖੱਦਰ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਰਸਰੇ ਇਕਤਦਾਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਬੋਝੇ ਬਹੁਤ ਮੈਂਬਰ ਦੂਜੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰਖ ਸਕਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਕਿ ਇ

ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਦੇ ਮਾਹਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਰਖ ਸਕਣ । ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਇਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਰਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਲਿਮਿਟਡ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੀਂ ਹੱਥੀ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜੋ ਆਦਮੀ ਪਟੜੀਆਂ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਚੰਦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਣ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੱਦਰ ਨੂੰ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਬਕੇ ਦੀ ਮਨਾਪਲੀ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏ ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਰਖਿਆ ਜਾਏ ਜੋ ਨੇਕ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਬਿਲ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹਨ ਅਤੇ ਲੁਟਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਮਨਾਪਲੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਮਨਾਪਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖੱਦਰ ਐਨਾ ਮਹਿੰਗਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਚੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਅਜ਼ਾਰਾਦਾਰੀ ਨਾ ਬਣਾਉ ਬਲਕਿ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਹਿਣ ਦਿਉ ਜੋ ਇਸ ਲੁੱਟ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਸਕਣ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਮਮੋਰਲ ਆਦਮੀ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣੇ । ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਆਦਮੀ ਇਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਮਮੋਰਲ ਆਦਮੀ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਇਕ ਅਵਾਜ਼ : ਮਨਿਸਟਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ) ਹਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ । ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਐਨੇ ਇਮਮੋਰਲ ਸਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸ਼ੌਰ ਪਾਇਆ ਹੀ ਪਰ ਆਖਰ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਾੜਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਰਖੋ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਢਿਆ ਕਿ ਇਕ ਅੱਧ ਆਦਮੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਹਾਸਾ) ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਅਤ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਮਮੋਰਲ ਵਾਲਾ ਅਸੂਲ ਸਿਰਫ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਤਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਮਹਿਦੂਦ ਰਖਦੇ ਹੋ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਫੀਅਰ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਖੁਲੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਬੇਸ਼ਕ ਇਮਮੋਰਲ ਕੰਮ ਕਰਨ । ਇਮਮੋਰਲ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰੂਲ ਨੂੰ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ, ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਤਨੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰੋ । ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ ਇਕ ਆਦਮੀ ਜੋ ਚੁਭਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਦਾ ਇਹ ਰੰਗ ਦੇ ਕੇ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਅਤ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਮਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਨੰਬਰ ਦਾ ਬਦਮਾਸ਼ ਖੱਦਰ ਪਾ ਕੇ ਭਲੇ ਮਾਨਸਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਵੀਂ ਹੱਥੀ ਲੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਖੱਦਰ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਆੜ ਲੈ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਲ ਕਢ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਆਦਮੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪਟੜੀ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਖੱਦਰ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੱਦਰ ਚੋਰਾਂ ਠਗਾਂ ਦਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

पण्डित मोहन लाल दत्त : चेयरमैन साहिब, खादी एक महान् विचारधारा है ।

6.00 P.m.

यह महान् आदर्श है जिस के लिए मैं कांग्रेस सरकार की जरूर प्रशंसा करना चाहता हूँ । अगर कोई और हकूमत होती तो शायद इस को न अपनाती । महात्मा गांधी जी ने इस इम्पोर्टेंट काम की ओर ध्यान दिलाया था । यह खादी एक बड़ा महान् आदर्श है । मैं समझता हूँ कि कांग्रेस ने इस ओर विशेष प्रयत्न किया है फिर भी इस विचारधारा को अच्छी तरह से अमल में नहीं लाया गया है । खादी की विचारधारा को महात्मा गांधी ने इस देश के सामने रखा था; उन विचारधाराओं को स्वीकार किया था । आजादी मिलने से पहले इस को नेता पहनते थे । मगर अब वह खादी की रूह काम नहीं कर रही है । खादी का काम करके गरीब लोग रोटी कमाते थे, मेहनत करते थे और मजदूर लोग अपनी रोटी इस धन्धे से कमाते थे । इस के अन्दर विचार यह था कि यह जो मेहनत करते थे वह अजमत थी । इस असूल को बढ़ावा देने के लिए कदम उठाने चाहिए थे लेकिन इन असूलों को इस सरकार ने बिल्कुल रोंद दिया है । इस के बारे में क्या दृष्टिकोण चलता है ? कांग्रेस वालों ने बहुत सारे पैसे कमाने के लिए जायज और नाजायज तरीके से धन कमाने का तरीका अपना लिया है । मैं समझता हूँ कि इस का असूल तो सिम्पल लिविंग एण्ड हाई थिंकिंग है । मैं समझता हूँ कि सादा जीवन अपनाया जाना चाहिए । चेयरमैन साहिब, यह दृष्टिकोण इस सदन में कहीं भी नज़र नहीं आता । खादी एक स्वतन्त्र जीवन का चिन्ह है । हर एक मनुष्य को तन ढांपने के लिए कपड़े की जरूरत होती है और हर एक को चाहिए कि अपनी मेहनत से उस को पैदा करे । यहां पर हर एक को एक दूसरे पर अवलम्बित नहीं होना चाहिए । हर एक को चाहिए कि अपनी जरूरत के मुताबिक मेहनत कर के चीजों को पैदा करे । लेकिन यहां यह होता है कि सब काम सरकार द्वारा ही कराए जा रहे हैं जिस से आम जनता को कोई लाभ नहीं हो रहा है । जीवन के हर एक पहलू पर कांग्रेस सरकार इस तरह से हावी है जिस से यहां की जनता स्वावलम्बित नहीं हो सकती ताकि वह अपने पांवों पर खड़े न हो जाएं । लेकिन देखा जाता है कि हर एक चीज़ पर जनता अफसरों की ओर देखती हैं । मैं चाहता हूँ कि डिसेंट्रलाइजेशन का तरीका अपनाना चाहिए । मैं चाहता हूँ कि गांवों में चीज़ें पैदा की जाएं और वहां पर उन की कंजम्पशन होनी चाहिए । वैसे तो यह खादी की स्कीम बहुत अच्छी है मगर इस स्कीम पर कोई अमल नहीं किया जा रहा है । मैं यह भी कहना चाहता हूँ कि खादी के लिए जो सबसिडी दी जाती है इस से यह काम बिल्कुल तबाह हो रहा है । इस से तो लोग नाजायज फायदा उठा रहे हैं और कई तरह का भ्रष्टाचार चल रहा है और लोग इस के द्वारा अमीर बनते जा रहे हैं । मेहनतकश तबका इस तरह से महरूम होता जा रहा है । मैं चाहता हूँ कि इस को रोकने के लिए कोई प्रबन्ध किए जाने चाहिए जिस से यह तबका तबाह न हो जाए । इस तरह से खादी की सही रूह पैदा हो । अगर इसको अपनाया नहीं गया तो मैं समझता हूँ कि यह खादी धन्धा बिल्कुल तबाह हो जाएगा । इस उद्योग को चलाने के लिए सरकार सहयोग दे ।

चेयरमैन साहिब, मैं चन्द एक बातें बोर्ड के बारे में अर्ज करना चाहता हूँ । मेरे कुछ दोस्तों ने एतराज उठाए हैं । यह बोर्ड एक मनौपली सी बन गई है जिस में बड़े बड़े आदमी

शामिल हैं। इस तरह से खादी की सही स्पिरिट खत्म हो गई है। खादी के लिए सद्भावना की बहुत जरूरत है। इसमें वही आदमी रखे जाने चाहिए जो कि इस के बारे में अच्छी तरह जानकारी रखते हों। मैं अगर डाक्टर साहिब माफ करें तो कुछ बातें अर्ज करना चाहता हूँ। यह कोई निजी आक्षेप नहीं है। मैं चाहता हूँ कि इस धन्धे को चलाने के लिए लोगों का सहयोग प्राप्त करें। लोगों को जो सबसिडी दी जाती है वह न दी जाए। इस से आम लोगों को कोई लाभ नहीं हो रहा है। इस के साथ ही साथ खादी वालों ने अनेक प्रकार के उद्योग-धन्धे चलाए हैं जिस से इस काम को कोई लाभ नहीं हो रहा है बल्कि यह इंडस्ट्री तबाह हो रही है। मैं कहना चाहता हूँ कि गांवों में मशीनें लगाने से लोगों का इस काम के प्रति ध्यान कम होता जा रहा है क्योंकि इस से मेहनत ज्यादा करनी पड़ती है और लाभ कम है। इस तरह से इस को स्माल स्केल इंडस्ट्री तबाह कर रही है और स्माल स्केल इंडस्ट्री को लार्ज स्केल इंडस्ट्री तबाह कर रही है। इस तरह से इनमें कम्पीटीशन बढ़ता जा रहा है। मैं नहीं समझता हूँ कि यह काम कैसे चल सकता है। यह एक अनहैल्दी-सा कम्पीटीशन चल रहा है। चेयरमैन साहिब, खादी के काम को चलाने में सही सलाह नहीं दी जा रही है क्योंकि इसमें खादी के काम में जानकारी रखने वाले मेम्बर कम हैं और इस काम में रुकावटें पैदा हो रही हैं। इस समय जो खादी का काम करने वाले बुनकर हैं वह उसी वक्त तक इस धन्धे में लगे रहेंगे जब तक उन को और कोई यूज फुल रोजगार नुईया नहीं हो जाएगा क्योंकि इस धन्धे से उन को इकनॉमीकली कोई लाभ नहीं है। उन को इस वक्त कोई काम नहीं मिल रहा है जिस से वह इस काम में लगे हुए हैं। जब उनको कोई अच्छा काम मिल जायगा तो वह इस उद्योग धन्धे को छोड़ देंगे।

[*Mr. Speaker in the Chair*]

मैं देखता हूँ कि बुनकर अब धीरे-धीरे अपना काम छोड़ रहे हैं। सूत्र के कितने ढेर लगे हुए हैं लेकिन बुनने वाला कोई नहीं मिलता। यह आज कल जो खादी प्रचलित है यह व्यापारी खादी चल रही है। शहरों में रहने वाले शीकीन लोगों के लिए बड़े-बड़े अच्छे डीजाइन बनाए जा रहे हैं। यह खादी का सही रूप नहीं है। खादी वह है जो कि ग्रामीणों के लिए बने। जैसे लोग घरों में रोटी पकाते हैं वैसे ही घरों में खादी बने। हर परिवार में, हर गांव में सहज रूप से खादी बने तो वह खादी का सही रूप कहला सकता है। यह जो बढ़िया खादी बना कर चण्डीगढ़ और कनाटप्लेस में बेची जाती है यह खादी नहीं है। सही खादी वह है जिस से माकूल रोजगार बुनकर को मिले, माकूल रोजगार कातने वाले को मिले। बड़े-बड़े मैनेजर और बड़े-बड़े अकाउंटेंट रख लिये गए हैं। इतना बड़ा अमला फैला रखा हुआ है जिस तरह से सरकारी मशीनरी होती है इसी तरह से यह खादी की मशीनरी बन गई है। जो लाभ मजदूर को या किसान को पहुंचना चाहिये था वह नहीं पहुंचा। मैं स्वयं खादी का काम करता रहा हूँ। मेरे कुछ अनुभव हैं उन की बिना पर मैंने अपने विचार सदन के सामने रखे हैं। मैंने यह नम्र निवेदन किया है। कटाक्ष के रूप में मैंने यह शब्द नहीं कहे हैं। हो सकता है कि मेरे अनेलेसिज में मेरी असेसमेंट में कोई त्रुटि रह गई हो। परन्तु मुझे काफी अनुभव खादी के बारे में है। जो स्पिरिट महात्मा गांधी ने खादी की अपने देश के सामने रखी थी इस को वही सूरत मिलनी चाहिये। यह मेरी तमन्ना है। इन शब्दों के साथ मैं आप का धन्यवाद करता हूँ।

डाक्टर बलदेव प्रकाश (अमृतसर शहर, पूर्व) : स्पीकर साहिब, यह जो अमेंडिंग बिल हाउस के सामने पेश है इस के सम्बन्ध में मैं ने रिजिनल कमेटी की रिपोर्ट में नोट आफ डिस्सेंट भी दिया है । इस के बारे में बोलते हुए हमारे वित्त मन्त्री डाक्टर गोपी चन्द भार्गव ने जो तर्क दिया है मैं उस की तरफ हाउस की तवज्जुह दिलाना चाहता हूं । डाक्टर साहिब ने कहा है कि इस लिये खादी पहनने वाला बोर्ड का मेम्बर बनना चाहिये क्योंकि खादी वालों की जो आर्गोनाइजेशन है उन का यह नियम है । उस नियम के अनुसार खादी पहनने वाला ही उस बोर्ड का मेम्बर बन सकता है । इसी लिये यह बिल बनाया गया है और खादी पहनने वाला ही बोर्ड का मेम्बर बन सकता है । मैं जानना चाहता हूं कि क्या खादी की संस्था की इस हाउस के लिये कुछ डायरेक्शन हैं और क्या उन्हीं के मुताबिक ही हम ने इस बिल को पास करना है या हाउस इस बात से सहमत है कि इस बिल से इस अमेंडमेंट से उस बोर्ड को फायदा हो सकता है तो क्या उस के मुताबिक हाउस को अपनी राय मोल्ड करनी होगी और बदलनी होगी यह जानते हुए भी कि यह एक नुकसानदेह चीज है । मैं समझता हूं कि अगर डाक्टर साहिब यह आर्गुमेंट हाउस में देते हैं तो इस का मतलब यह है कि we are to seek direction from the Khadi Sansha to enact this legislation. इस तरह से तो जो हाउस की सावरैनिटी है जो इस का अधिकार है उस को डाक्टर साहिब ने खत्म कर दिया है । यह कोई दलील नहीं है कि चूंकि ऐसे नियम है, इस लिये इस बिल को उन के मुताबिक पास करना चाहिये । हाउस को देखना है कि वह लेजिस्लेशन जो वह पास कर रहा है ठीक है या गलत है । जिस तरह से दूसरी इंडस्ट्रीज की तरक्की होनी चाहिये उसी तरह से खादी इंडस्ट्री की भी तरक्की होनी चाहिये । मिसाल के तौर पर मैं पूछना चाहता हूं कि कल को अगर टैक्सटाइल मिलज का कोई बोर्ड बनता है तो क्या सरकार यह पाबंदी लगाएगी कि बोर्ड का वही आदमी मेम्बर बन सकेगा जो कि पावर लूम का कपड़ा पहनता है । क्या सरकार इस प्रकार का कोई इनेक्टमेंट बनाएगी । अगर नहीं बनाएगी तो खादी, के केस में क्यों यह पाबंदी लगाई जा रही है? अगर किसी और इंडस्ट्री में ऐसी पाबंदी नहीं लग सकती तो क्या कारण है कि खादी के केस में यह शर्त रखी जा रही है? कई लोग खद्दर पहनना अफोर्ड नहीं कर सकते क्योंकि खद्दर पहनना आजकल एक लक्शरी है । सरदार अजमेर सिंह जी ने जो कोट पहना हुआ है इस का कपड़ा पन्द्रह रुपए गज से कम नहीं है । एक गरीब आदमी लायक तो हो सकता है लेकिन वह इतना कीमती कपड़ा लेकर नहीं पहन सकता । कोई भी शरीफ आदमी खद्दर वैसे ही पहनना पसंद नहीं करता क्योंकि वह डरता है कि कहीं लोग उसे ब्लैक मार्किट करने वाला या स्मगलर न समझ बैठे

Mr. Speaker : At least I did not expect this thing from the hon. Member.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, आप किसी बस में बैठिये । उस में अगर कोई आदमी खद्दर की टोपी पहने बैठा हो तो

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to please stop this thing here.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : मैं केवल यह कहना चाहता हूं कि कई लोग खद्दर पहनना अफोर्ड नहीं कर सकते लेकिन वे स्किल्ड हैं, लायक हैं और इस इंडस्ट्री के फायदे की बात कर सकते हैं । अगर ऐसे लोगों को बोर्ड का मेम्बर नहीं बनाया जाएगा तो यह इस इंडस्ट्री

की डिससर्विस होगी, यह बात खद्दर के लिये हानिकारक होगी । इस बात के बावजूद अगर मिनिस्टर साहिब बज्रिद रहेंगे तो उन की ज़िद के कारण इस इंडस्ट्री को नुकसान पहुंचेगा । इंडस्ट्री की तरक्की के लिये मिनिस्टर साहिब को लिबरल होना चाहिये, उनका विशाल हृदय होना चाहिये । उन्हें संकीर्ण और नैरोमाइंडिड नहीं होना चाहिये । मिलों की इंडस्ट्री को गवर्नमेंट ने लाखों रुपये का लोन दिया है तो फिर उन को क्यों लोन दिया गया है? सारी डिफेंस फोर्सेज मिलों का बना हुआ कपड़ा पहनती हैं क्या वे सब ट्रेटर्ज हैं? वे तो खद्दर नहीं पहनते लेकिन अपने देश के लिये अपने प्राण तक दे देते हैं । यदि मिल का कपड़ा पहनने वाला इतना बड़ा देशभक्त हो सकता है तो वह खादी बोर्ड का मेम्बर क्यों नहीं बन सकता? इस की देश की इंडस्ट्री समझ कर इस की तरक्की के लिये प्रयत्न करना चाहिये । इस को अपने पांव पर खड़े करने के लिये प्रयत्न करना चाहिये । इस इंडस्ट्री के जो 'नो हाउ' हैं, स्किल्ड आदमी हैं उन को बोर्ड के अन्दर लाना चाहिये ताकि इस का काम अच्छे ढंग से चल सके । एक तरफ तो जो आदमी खद्दर नहीं पहनता उस को डिसक्वालीफाई किया गया है और दूसरी तरफ कुछ डिसक्वालीफिकेशन थों जिन को रिमूव कर दिया गया है । पहले कुछ आदमी थे जो कि मैनेजमेंट के अन्दर खराबी करते थे उन को मेम्बर बनने से डीबार किया गया था लेकिन अब उन की यह डिसक्वालीफिकेशन हटा दी गई है । मैं नहीं समझता कि वह डिसक्वालीफिकेशन क्यों हटा दी गई है । अगर पहले डिसक्वालीफिकेशन रखी गई थी तो उस की जरूर कोई न कोई वजह थी । वे लोग नाजायज़ फायदा उठाते थे । अपनी पोजीशन का फायदा उठा कर वे लोग खद्दर की इंडस्ट्री को नुकसान पहुंचा रहे थे इसी लिये उन को डिसक्वालीफाई किया गया था । लेकिन आज कोई वजह नहीं बताई गई और वह डिसक्वालीफिकेशन हटा दी गई है । आज उन लोगों की वायस है वे लोग मजबूर करते हैं कि उन को बोर्ड में लिया जाए । पांच सात साल की बात है कि सरकार ने हैंड लूम वालों को साढ़े पांच, छः प्रतिशत के करीब रीबेट दिया था । अमृतसर में लाखों रुपयों का गोल माल हो गया.....

Mr. Speaker: What has that "Golmal" to do with this.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, मैं इस पर सिर्फ इतना ही कहना चाहता हूं कि अगर हमने इस देश में खद्दर की इंडस्ट्री को बढ़ावा देना है, अगर हम चाहते हैं कि देश में खद्दर हर आदमी की पोशाक बने तो फिर जरूरी है कि इस इंडस्ट्री को दूसरे ढंग से चलाया जाए । इस के लिए, जैसा कि अब है, एक नैरो क्षेत्र नहीं बनाए रखना चाहिए । यह नहीं होना चाहिए कि सिर्फ कांग्रेस वालों की ही मनौपली हो, कांग्रेस वाले ही इस बोर्ड के मेम्बर बनें कांग्रेस की टिकट लेने वाले के लिए इस का पहनना जरूरी हो, ऐसी बातें नहीं होनी चाहिए । स्पीकर साहिब, सरदार गुरदियाल सिंह जी दिल्ली ने रिजनल कमेटी की मीटिंग में एक बात बताई थी । वह कहानी मैं आप को यहां पर सुनाना चाहता हूं ।

श्री अध्यक्ष : आप उस कहानी को रहने दें और वाइंड अप करें ।

(Please leave that story and wind up now.)

Mr. Speaker : I would request the hon. Member not to mention that here.

Note : Expunged as ordered by the Chair. Please see ruling of the Speaker at page—(1)94.

ਡਾਕਟਰ बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, मेरा मतलब खद्दर के खिलाफ कुछ कहने का एक परसैंट भी नहीं। लेकिन इस बात को जो दिशा दी जा रही है... (*Interruptions*)

सरदार लछमन सिंह गिल : स्पीकर साहिब, मैं दरखास्त करूंगा कि चाहे डाक्टर साहिब की तरफ से जो बात कही गई इसमें उन का मनशा बुरा नहीं था फिर भी जो अल्फाज उन्होंने इस्तेमाल किए हैं वह अच्छे नहीं। उन्हें रिकार्ड में से काट दिया जाना चाहिए।

Mr. Speaker : This will not form part of the proceedings of the House.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : मैं यही निवेदन कर रहा था कि रूलिंग पार्टी की तरफ से कुछ प्रेजुडिसिज खद्दर के सम्बन्ध में कायम किए गए हैं। अगर खद्दर पहनने के लिए आप ने जनता में एक व्यापक विचारधारा कायम करनी है....

Mr. Speaker : The hon. Member should please wind up.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : बस मैं एक मिनट में खत्म ही करने वाला हूं। मैं एक बात यहां पर स्पष्ट कर देना चाहता हूं कि खद्दर के साथ किसी पुलिटीकल पार्टी को वाबस्ता नहीं किया जाना चाहिए। खद्दर किसी पुलिटीकल पार्टी की पोशाक नहीं होनी चाहिए। वालंटियर कोर की एक खास पोशाक हो सकती है लेकिन पुलिटीकल पार्टी को किसी पोशाक में बान्धना समझदारी वाली बात न होगी। इस लिए जब तक इस प्रकार के प्रेजुडिसिज को खत्म नहीं किया जाता तब तक याद रखिए कि खद्दर मासिज के अन्दर नहीं पहुंच पाएगा। खद्दर के पीछे एक फिलास्फी होते हुए भी, खद्दर पहनने की आवश्यकता का ज्ञान होते हुए भी, इस के पीछे देश सेवा का भाव होते हुए भी वह मासिज के अन्दर क्यों नहीं पहुंच पाया? इस के कारणों को किसी प्रकार से भी आंखों से ओझल नहीं किया जा सकता। जरूरत है कि इन पर विचार किया जाए और जो खामियां, जो त्रुटियां इस सम्बन्ध में रही हैं या रहने दी गई हैं उन को दूर किया जाए। बजाए इस के कि जनता और खद्दर के बीच इस वक्त तक जो दीवार खड़ी रही है उसको गिराने की कोशिश की जाती इस बिल के ज़रिए एक नई दीवार खड़ी करने की कोशिश की गई है जिस से खद्दर और भी नैरो क्षेत्र में चला जाएगा। इतनी बात कहकर मैं आप का धन्यवाद करता हूं।

Mr. Speaker : A meeting of the Business Advisory Committee has been fixe to be held at 6.30 p.m. today (9th September, 1963) i. e. immediately after the House adjourns and I would like the Group Leaders to make it convenient to attend that meeting. If any other hon. Member wants to attend that meeting, he will be most welcome.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਤਰਨਤਾਰਨ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਬੜਾ ਸਿੱਧਾ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਆਇਆ ਪਰ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਤਾਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਸਿੱਧੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖਾਈ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਨਾਨ-ਆਫੀਸ਼ਲ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੱਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਖੱਦਰ ਨਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਗਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾਰਲ ਟਰਾਪਿਚਿਊਡ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਲਈ ਕਨਵਿਕਟ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਰਿਜ਼ਨਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕਹੀ ਗਈ ਜਿਸ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਐਨਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬੜੇ ਧਾਰਮਕ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਹਨ,

THE PUNJAB KHADI AND VILLAGE INDUSTRIES BOARD (AMENDMENT) (1)95
BILL, 1953

ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੰਸਥਿਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਕੋਈ ਸਜ਼ਨ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਧਾਰਮਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਮੀਟ ਖਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿਗਰਟ ਬੰਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੱਦਰ ਪਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਉਹ ਮਿਸਾਲ ਹਾਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣ ਕੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ੌਕੀਨੀ ਦਾ ਮਾਰੋਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੌਕੀਨੀ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਮੋਟੇ ਖੱਦਰ ਦੀ ਪਗੜੀ ਸਿਰ ਤੇ ਰੁਕਦਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਬੜੀ ਉਖਿਆਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਚੂੰਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਗੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਪਹਿਨਣਾ ਹੀ ਖੱਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਨਖਰਾ ਕੀ? ਮੋਟਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਰੀਕ ਹਲਕਾ ਫੁਲਕਾ ਖੱਦਰ ਹੀ ਸਹੀ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੀ ਬਾਰੀਕ ਖੱਦਰ ਦੀ ਪਗੜੀ ਲਈ ਔਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ 110 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਪਈ (ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਧੁਆਈ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਸੋ ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਧਾਰਮਕ ਬੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ, ਖੱਦਰ ਕੋਈ ਸ਼ੌਕੀਨੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਪਖੰਡ ਜਾਂ ਰਿਪੋਕਰੇਸੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਇਸ ਲਈ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਚੌੜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਖੱਦਰ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਲ ਹੈ, ਇਹ ਖਾਸ ਆਈਡੀਆਲੋਜੀ, ਇਕ ਫਲਸਫਾ ਹੈ, ਇਕ ਥਾਟ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਚਿਰਝੂਤਾ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਸ ਉਤੇ ਕਾਇਮ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਖਬਰ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਇਹ ਗਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਖੱਦਰ ਅੱਛੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਵਜ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਲਕਾ ਹੋਵੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਖੱਦਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਮਹਿਜ਼ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਹੈਂਡਲੂਮ ਦਾ ਕਪੜਾ ਮਹਿਜ਼ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਸ਼ਪਸ਼ਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਐਕਸਪੋਰਟ ਹੋਵੇ—ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਐਕਸਪੋਰਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਪਰਾਡਕਟਸ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ, ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਅਜਿਹੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਅੱਛੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਇਦ ਇਹ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸ਼ੌਕ' ਦਾ ਲਫਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦਰਅਸਲ ਖੱਦਰ ਪਾਉਣ ਦੀ, ਅਜਿਹੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਪੜਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮੱਸ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਹਿਸਤਾ ਆਹਿਸਤਾ ਇਤਨੀ ਸਾਦਗੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ 24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਕਈ ਵੇਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਕਪੜਾ ਲੈ ਆਓ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪਰਸਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੱਦਰ ਹੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। (ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਬੈਚਿਜ਼ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੱਦਰ ਨਹੀਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੌਂ]

ਪਾਉਂਦਾ; ਪੰਡਤ ਜੀ ਹੁਣ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸਮਝਾ ਆਉਣ ਤਾਂ ਅਲਗ ਗਲ ਹੈ। ਬਹਰ ਹਾਲ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਕਰਕੇ, ਆਈਡਿਆਲੋਜੀ ਕਰਕੇ; ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਕੀਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕੰਪਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਹੈ।

(Sardar Gurdial Singh Dhillon was still in possession of the House when it adjourned.)

Mr. Speaker : It is 6.30 p.m. now. The House stands adjourned till 9 a.m. tomorrow.

(The Sabha then adjourned till 9-00 a.m. on Tuesday, the 10th September, 1963).

APPENDIX

AGRICULTURAL, LEATHER, HANDLOOM AND JOINT FARMING CO-OPERATIVE SOCIETIES

1056 Shri Amar Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of landless Agricultural Co-operative Societies, Leather Co-operative Societies, Handloom Co-operative Societies and Joint Farming Co-operative Societies so far formed through the efforts of the Co-operative Department in the State, district-wise ;
- (b) the amount so far granted to each of the said Societies in the form of loan, subsidy, grant, etc. ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Statement containing the required information is enclosed.

(b) Reply will follow as soon as the requisite information is collected.

STATEMENT

(a) The following is the number of landless Agr. Co-operative Societies, Leather Co-operative Societies, Handloom Co-operative Societies and the Joint Farming Societies as on 30th June, 1962.

| Name of District | Land-less Agri- cultural Socie- ties | Leather Socie- ties | Hand- loom Socie- ties | J/Farm- ing |
|------------------|--|---------------------------|---------------------------------|----------------|
| 1. Amritsar | | 35 | 78 | 84 |
| 2. Gurdaspur | | 51 | 52 | 44 |
| 3. Kangra | | 87 | 81 | 7 |
| 4. Lahaul Spiti | | .. | 6 | .. |
| 5. Jullundur | .. 3 | 102 | 90 | 41 |
| 6. Hoshiarpur | | 106 | 99 | 50 |
| 7. Ferozepur | .. 23 | 64 | 30 | 122 |
| 8. Ludhiana | | 117 | 62 | 29 |
| 9. Ambala | .. 17 | 87 | 52 | 45 |
| 10. Simla | .. 4 | 2 | 1 | 2 |
| 11. Karnal | .. 32 | 109 | 71 | 178 |
| 12. Rohtak | | 101 | 51 | 34 |
| 13. Hissar | | 113 | 18 | 73 |
| 14. Gurgaon | | 84 | 18 | 43 |
| 15. Patiala | .. 168 | 65 | 57 | 44 |
| 16. Kapurthala | .. 26 | 42 | 26 | 52 |
| 17. Bhatinda | .. 119 | 88 | 19 | 32 |
| 18. Sangrur | .. 186 | 123 | 53 | 60 |
| 19. Mohindergarh | .. 46 | 50 | 18 | 12 |
| State Total | .. 624 | 1,426 | 882 | 952 |

LAND PURCHASED BY HARIJAN WELFARE DEPARTMENT FROM
31ST JANUARY, 1962 TODATE

1057 Shri Amar Singh : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

- (a) the total area of land purchased by the Harijan Welfare Department for Harijans in the State, district-wise, giving the names of the villages where purchased, the area of land purchased in each village, during the period 31st January, 1962 to date ;
- (b) the names of the owners of the land referred to in part (a) above and the amount of compensation paid or yet to be paid to each of the land owners ;
- (c) the number and names of villages, if any, inspected by the State Land Approval Committee for according approval for the purchase of the land referred to in part (a) above ;
- (d) whether the said Committee rejected the proposed purchase of land in any of the said villages in Hissar and Sangrur District ; if so, their names ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) and (b). The information is given in Annexure I.

(c) The information is given in Annexure II.

(d) No.

ANNEXURE I

Land purchased by Harijan Welfare Department during the period
31st January, 1962 to 15th September, 1963

| Name of village where land was purchased | Area in acres | | | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount still to be paid |
|--|------------------|---|----|---|---------------------|--------------------------|-------------------------------|
| | A | K | M | | | | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| District Hoshiarpur | | | | | | | |
| | | | | | Rs | Rs | Rs |
| Jand | 20 | 0 | 0 | Shri Gurbachan Singh | 18,000.00 | 8,000.00 | 10,000.00 |
| Chak Gujran | 25 | 3 | 4 | Bishan Singh | 22,500.00 | 10,000.00 | 12,500.00 |
| Phambra | 10 | 0 | 0 | Babu Ram | 9,000.00 | 4,000.00 | 5,000.00 |
| Chebawal | 10 | 0 | 0 | Lachman Singh | 9,000.00 | 4,000.00 | 5,000.00 |
| Harmoya | 11 | 1 | 16 | Mehru Ram | 9,004.25 | 4,000.00 | 5,004.25 |
| Dhaba | 7 | 5 | 10 | Pritam Singh | 4,500.94 | 2,000.00 | 2,500.94 |
| Adamwal | 7 | 4 | 11 | Unti Devi | 4,503.63 | 2,000.00 | 2,503.63 |
| Saila Khurd | 5 | 0 | 15 | Agyia Ram | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Karwar | 12 | 0 | 14 | Diwan Singh | 9,002.59 | 4,000.00 | 5,002.59 |
| Paddi Khushi | 11 | 2 | 0 | Babu Ram | 8,000.00 | 4,000.00 | 4,000.00 |
| Allowal | 5 | 1 | 4 | Kartar Singh | 4,501.04 | 4,501.04 | 4,501.04 |
| Majhara | 5 | 2 | 16 | Ram Kishan | 4,504.50 | 4,504.50 | .. |
| Rupowal | 5 | 0 | 0 | Sadhu Singh | 4,500.00 | 4,500.00 | .. |
| Patti | 5 | 0 | 0 | Bhagat Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| District Kapurthala | | | | | | | |
| No land was purchased. | | | | | | | |
| District Karnal | | | | | | | |
| No land was purchased. | | | | | | | |
| District Ferozepur | | | | | | | |
| Azimgarh | 26 | 3 | 10 | Gurbharatjit Singh and Gurmeet Singh | 22,500.00 | 22,500.00 | .. |

| Name of village where land was purchased | Area in acres A K M | | | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount still to be paid |
|--|---------------------------|---|----|--|---------------------|--------------------------|-------------------------------|
| 1 | 2 | | | 3 | 4 | 5 | 6 |
| District Ferozepore— | | | | | Rs | Rs | Rs |
| <i>concl'd</i> Pakan .. | 53 | 0 | 10 | Buta Singh, Avtar Singh and Jot Singh and Bor Singh | 45,000.00 | 20,000.00 | 25,000.00 |
| Ratta Tehr .. | 252 | 6 | 24 | Rup Chand and his fami- ly | 1,48,500.00 | 66,000.00 | 82,500.00 |
| Bahadurwala .. | 5 | 5 | 11 | Ujagar Singh | 4,500.00 | 4,500.00 | .. |
| Bakainwala .. | 7 | 6 | 13 | Smt. Dalip Kaur | 6,000.00 | 6,000.00 | .. |
| Toota .. | 11 | 4 | 18 | Evacuee pro- perty | 9,000.00 | 9,000.00 | .. |
| Gill .. | 45 | 1 | 6 | Kartar Singh | 36,000.00 | 16,000.00 | 20,000.00 |
| Bazidpur .. | 282 | 0 | 0 | Nathu Ram and Om Par- kash | 1,30,622.00 | 58,000.00 | 72,622.00 |
| Bhangewala .. | 8 | 3 | 7 | Chetan Singh | 5,058.00 | 2,000.00 | 3,058.00 |
| Gujjar .. | 18 | 2 | 15 | Mehr Singh Judge | 9,000.00 | 4,000.00 | 5,000.00 |
| Mansinghwala .. | 14 | 0 | 11 | Sohinder Singh | 4,614.50 | 2,000.00 | 2,614.50 |
| Killianwali .. | 50 | 0 | 0 | Smt. Hargobind Kaur | 36,000.00 | 16,000.00 | 20,000.00 |
| Bakianwala .. | 11 | 4 | 13 | Smt. Dalip Kaur and Om Parkash | 9,000.00 | 1,841.00 | 7,159.00 |
| District Rohtak | | | | | | | |
| Amadalpur .. | 4 | 7 | 13 | Shiv Dyal Singh | 4,310 .. | 2,000.00 | 2,310.00 |
| Do .. | 5 | 0 | 0 | Do | 4,719.37 | 2,000.00 | 2,719.37 |
| Sanga Hera .. | 5 | 0 | 0 | Smt. Kalawati Devi | 4,500.0 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Begha .. | 7 | 0 | 11 | Jinda Ram | 6,450.00 | 6,450.00 | .. |
| Abal .. | 5 | 1 | 7 | Charanjit | 4,560.87 | 2,000.00 | 2,560.87 |
| Bega .. | 5 | 6 | 30 | Bhawani Dass | 5,203.12 | 2,000.00 | 3,203.12 |
| Do .. | 5 | 0 | 10 | Kewal Ram | 4,556.25 | 2,000.00 | 2,556.25 |
| Do .. | 5 | 0 | 10 | Do | 4,556.25 | 2,000.00 | 2,556.25 |

| Name of villages where land was purchased | Area in acres | | | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount still to be paid |
|---|---------------------|---|----|---|---------------------|--------------------------|-------------------------------|
| | A | K | M | | | | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | | |
| | | | | | Rs nP | Rs nP | Rs nP |
| Karlanaur .. | 4 | 7 | 9 | Sing Ram Sant Lal | 4,438.75 | 1,938.75 | 2,500.00 |
| Do .. | 5 | 1 | 19 | Sant Lal | 4,719.37 | 2,000.00 | 2,719.25 |
| Sadat Nagar | 5 | 2 | 2 | Sardar Singh | 4,716.25 | 2,000.00 | 2,716.25 |
| Kanaur .. | 5 | 1 | 13 | Ram Kishan | 4,685.62 | 2,000.00 | 2,685.62 |
| Bega .. | 50 | 0 | 10 | Kewal Ram | 4,556.25 | 2,000.00 | 2,556.25 |
| District Kangra | | | | | | | |
| Phadiar Tika .. | 15 | 0 | 0 | Puran Chand, Sarup Narain, Om Parkash etc. | 22,500.00 | 10,000.00 | 12,500.00 |
| Bhumbar .. | 17 | 1 | 0 | Rama Moti Singh, Purmi Devi | 18,000.00 | 10,000.00 | 12,500.00 |
| District Jullundur | | | | | | | |
| Ladian .. | 5 | 0 | 0 | Pakhar Singh Ram Parkash | 4,500.00 | 4,500.00 | .. |
| Rahon .. | 25 | 0 | 0 | Kundan Singh, Mehr Singh | 22,500.00 | 6,620.00 | 15,580.00 |
| Kanya Kalan | 17 | 7 | 15 | Amar Singh, Santokh Singh etc. | 15,428.00 | 5,428.00 | 10,000.00 |
| Gorsian Piran | 43 | 0 | 1 | Inder Singh and Bhan Singh | 36,000.00 | 16,000.00 | 20,000.00 |
| Nazka .. | 5 | 4 | 12 | Kuldip Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Kadian Qadim | 5 | 6 | 4½ | Ujagar Singh etc. | 4,500.00 | 4,500.00 | .. |
| District Gurdaspur | | | | | | | |
| Chhorian .. | 18 | 4 | 10 | Swinder Paul | 9,282.81 | 4,000.00 | 5,282.81 |
| Chak Madho Singh | 30 | 0 | 4 | Sant Singh | 27,146.25 | 12,000.00 | 15,146.25 |

| Name of village where land was purchased | area in acres | | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount still to be paid |
|--|---------------------|----|----------------------------|---------------------|--------------------------|-------------------------------|
| A.K.M. | | | | | | |
| 1 | 2 | | 3 | 4 | 5 | 6 |
| District Gurdaspur | | | | Rs | Rs | Rs |
| <i>concl'd.</i> Chak Madho Singh | 5 2 | 1 | Smt. Siko | 4,730.62 | 2,000.00 | 2,730.62 |
| Bhadrali .. | 20 5 | 12 | Raghubir Singh | 18,009.00 | 8,000.00 | 10,009.00 |
| Kathlour .. | 15 0 | 0 | Balwant Singh | 9,000.00 | 4,000.00 | 5,000.00 |
| Jhokho Lehri | 12 1 | 15 | Bhag Mal | 9,500.00 | 4,000.00 | 5,500.00 |
| Bhagwansar | 11 0 | 11 | Gurdas Singh | 8,500.00 | 4,000.00 | 4,500.00 |
| Faloura .. | 5 5 | 0 | Dhian Singh | 4,603.12 | 2,000.00 | 2,603.12 |
| Bhadrali .. | 15 4 | 4 | Raghubir Singh | 13,506.75 | 6,000.00 | 7,506.75 |
| Sunder Chak | 10 0 | 5 | Rup Chand | 8,576.56 | 4,000.00 | 4,576.56 |
| Bani Lodhi .. | 5 0 | 0 | Bhikham Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Shangra .. | 6 3 | 9 | Budha Singh | 4,501.88 | 2,000.00 | 2,501.88 |
| Bhadowal .. | 10 0 | 0 | Santokh Singh | 9,000.00 | 4,000.00 | 5,000.00 |
| Basra .. | 14 6 | 0 | Asa Singh | 13,280.62 | 6,000.00 | 7,280.62 |
| Dharamkot | 4 6 | 0 | Labh Singh | 4,275.00 | 2,000.00 | 2,275.00 |
| Hemrajpura | 6 1 | 0 | Gurdeep Singh | 3,715.62 | 2,000.00 | 1,715.62 |
| Gadarian .. | 5 0 | 0 | Tirath Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Talabpur .. | 9 3 | 11 | Smt. Nanki | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Amargarh .. | 35 0 | 0 | Smt. Kartar Kaur | 31,500.00 | 14,000.00 | 17,500.00 |
| Simbli Gujran | 8 1 | 2 | Pyar Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Kot Bhalla | 5 5 | 0 | Gurdeep Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Hayat Nagar | 5 2 | 3 | Charanjit Lal | 4,741.88 | 2,000.00 | 2,741.88 |
| Kaire .. | 12 2 | 0 | Dhian Singh, Gian Singh | 8,949.32 | 4,000.00 | 4,949.32 |
| Awankha .. | 5 1 | 3 | Smt. Taro Devi | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Mughrala | 6 2 | 7 | Jagat Singh | 4,720.31 | 2,000.00 | 2,720.31 |
| Khushi Nagar | 21 6 | 18 | Audit Singh | 18,036.56 | 8,000.00 | 10,036.56 |
| | 10 7 | 9 | | 9,018.25 | 4,000.00 | 5,018.25 |
| Khan Khata | 20 0 | 0 | Nadhan Singh | 18,000.00 | 8,000.00 | 10,000.00 |
| Hemrajpur | 18 0 | 0 | Sharan Singh | 13,050.00 | 6,000.00 | 7,000.00 |

| Name of village where land was purchased | Area in acres | | | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount still to be paid |
|--|---------------------|---|----|---|---------------------|--------------------------|-------------------------------|
| | A | K | M | | | | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | | |
| District Gurgaon | | | | | Rs | Rs | Rs |
| Pingora .. | 30 | 3 | 4 | Tara Chand | 27,000.00 | 12,000.00 | 15,000.00 |
| Dhaliawas .. | 9 | 5 | 16 | Lal Chand | 5,100.00 | 5,100.00 | .. |
| Rampur .. | 5 | 7 | 4 | Vijay Singh | 4,500.00 | 4,500.00 | .. |
| Tankri .. | 5 | 2 | 11 | Sarvshri Amar Singh Jagroop Singh, Jasraj Singh etc. | 4,624.38 | 2,000.00 | 2,624.38 |
| District Bhatinda | | | | | | | |
| Pirkot .. | 32 | 4 | 0 | Sukhdev Kaur | 22,750.00 | 10,000.00 | 12,750.00 |
| Do .. | 52 | 0 | 0 | Sukhdev Kaur and Gurkirpal | 36,400.00 | 16,000.00 | 20,400.00 |
| Achanik .. | 42 | 0 | 0 | Nirander Singh | 37,800.00 | 16,000.00 | 21,800.00 |
| Chak Bodla .. | 48 | 4 | 0 | Sardul Singh | 27,014.50 | 12,000.00 | 15,014.50 |
| Gujjar .. | 36 | 7 | 17 | Mehr Singh | 19,415.00 | 8,000.00 | 11,415.00 |
| District Ambala | | | | | | | |
| Khanpur .. | 15 | 0 | 0 | Tara Singh | 13,500.00 | 13,500.00 | .. |
| Kherwan .. | 50 | 0 | 0 | Miss Sita Sawhney | 45,000.00 | 20,000.00 | 25,000.00 |
| Patti Kalan | 5 | 0 | 0 | Inder Singh, Sant Ram | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Ghanauli .. | 40 | 0 | 0 | Sarup Singh | 36,000.00 | 16,000.00 | 20,000.00 |
| Nagawan .. | 6 | 0 | 0 | Gurmukh Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Behrampur .. | 4 | 0 | 0 | Duni Chand, Ami Chand | 3,600.00 | 3,600.00 | .. |
| Dinarpur .. | 5 | 0 | 0 | Rajinder Kri- shan | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Mehmudpur .. | 6 | 4 | 0 | Ran Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Sarangpur .. | 5 | 0 | 0 | Hardevi | 4,700.00 | 2,000.00 | 2,700.00 |
| Raipur Viran | 5 | 0 | 0 | Budh Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Lotan .. | 5 | 0 | 0 | Dina Nath | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |

| Name of village where land was purchased | Area in acres | | | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount still to be Paid |
|--|------------------|---|----|--|------------------|--------------------------|-------------------------------|
| | A | K | M | | | | |
| 1 | 2 | | | 3 | 4 | 5 | 6 |
| District Ambala concl'd | | | | | Rs | Rs | Rs |
| Bakhnaur .. | 5 | 0 | 0 | Karam Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Tamnoli .. | 4 | 7 | 19 | Budh Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Magharpur .. | 5 | 0 | 0 | Tirath Nath | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Up rli .. | 7 | 4 | 7 | Bhagwan Dass | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Dhamoli .. | 5 | 3 | 4 | Bishambar Nath | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| Mehrabgarh .. | 7 | 0 | 2 | Haveli Ram | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 |
| District Narnaul | | | | | | | |
| Shamspur .. | 47 | 5 | 13 | Dharam Chand Ram Dia Kaur | 22,660.51 | 10,000.00 | 12,660.51 |
| Gurha .. | 29 | 2 | 8 | Ramel Dass | 18,294.25 | 8,000.00 | 10,294.25 |
| Kalyana .. | 17 | 1 | 7 | Behari Lal Prabh Dal | 9,594.38 | 6,000.00 | 3,594.38 |
| Unchait .. | 7 | 7 | 1 | Gansham | 4,540.11 | 2,000.00 | 2,540.11 |
| Karia .. | 33 | 5 | 16 | Tarlok Chand, Dilbag Rai etc. | 18,295.50 | 8,000.00 | 10,295.50 |
| District Amritsar | | | | | | | |
| Kirtowal .. | 170 | 0 | 1 | Chanchal Singh | 13,600.00 | 13,600.00 | .. |
| Singhpura .. | 17 | 0 | 1 | Joginder Singh, Kartar Singh | 13,500.00 | 13,500.00 | .. |
| Daud .. | 24 | 2 | 8 | Harbant Singh, Hazara Singh | 21,870.00 | 19,600.00 | 2,270.00 |
| Jaura .. | 30 | 2 | 10 | Ajaib Singh | 27,281.25 | 10,000.00 | 17,281.25 |
| Mari Megha .. | 42 | 0 | 0 | Dhara Singh, Surjit Singh and Ranjit Singh | 34,950.00 | 14,000.00 | 20,950.00 |
| Fatehpur Rajputan .. | 10 | 0 | 18 | Atma Singh | 9,101.25 | 9,101.25 | .. |
| Mari Megha .. | 30 | 0 | 0 | Hari Singh | 25,500.00 | 10,000.00 | 15,500.00 |
| District Hissar | | | | | | | |
| Jamalpur .. | 50 | 0 | 0 | Jaimal Singh | 42,500.00 | 20,000.00 | 22,500.00 |
| Mangli Kalan .. | 15 | 0 | 0 | Nihal Chand | 13,500.00 | 6,000.00 | 7,500.00 |

| Name of village where land was purchased | area in acres | | | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount still to the paid |
|--|------------------|--------|---|------------------------|------------------|--------------------------|--------------------------------|
| | A | K | M | | | | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| District Hissar <i>concl'd</i> | | | | | | | |
| Nighana Kalan .. | 150 | bighas | Evacuee property | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 | |
| Beran .. | 122 | Do | Do | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 | |
| District Sangrur | | | | | | | |
| Dhani .. | 310 | 5 0 | Smt. Pavitar Kaur and Pri- tam Kaur | 2,65,500.00 | 2,65,500.00 | | |
| Balwar .. | 126 | 5 0 | Kawar Singh, Iqbal Singh etc. | 1,12,500.00 | 50,000.00 | 62,500.00 | |
| Bhagwanpura .. | 40 | 0 0 | Smt. Bhagwant Kaur etc. | 36,000.00 | 16,000.00 | 20,000.00 | |
| Mehmudpur .. | 5 | 0 0 | Kanis Fatma | 4,500.00 | 4,500.00 | | |
| District Ludhiana | | | | | | | |
| Bajra .. | 26 | 2 0 | Parmashwri Dass | 23,576.00 | 10,000.00 | 13,576.00 | |
| Do .. | 26 | 2 0 | Do | 23,576.00 | 10,000.00 | 13,576.00 | |
| Bhamal .. | 37 | 4 0 | Malik Chand | 21,562.00 | 10,000.00 | 11,562.00 | |
| Do .. | 25 | 4 0 | Malik Chand & Subhadrian | 14,313.00 | 6,000.00 | 8,313.00 | |
| Dholewal .. | 17 | 0 0 | Mehma Singh | 17,000.00 | 17,000.00 | | |
| Tanda Jhal .. | 41 | 0 0 | Dharam Parkash | 36,900.00 | 16,000.00 | 20,900.00 | |
| Loharian .. | 5 | 2 0 | Balwant Singh | 4,500.00 | 4,500.00 | | |
| Patti .. | 7 | 6 0 | Joginder Singh | 4,426.00 | 4,426.00 | | |
| District Patiala | | | | | | | |
| Bathoi Khurd .. | 42 | 7 8 | Rani Indra Kumari | 36,000.00 | 16,000.00 | 20,000.00 | |
| Trean .. | 92 | 2 0 | Basant Singh, Lal Singh etc. | 76,500.00 | 34,000.00 | 42,500.00 | |
| Jago Majra .. | 43 | 6 0 | Bibi Daljit Kaur Sarbjit Kaur | 31,500.00 | 14,000.00 | 17,500.00 | |
| Kotla Bajwara .. | 33 | 6 6 | Avtar Singh, Alvail Singh | 27,000.00 | 12,000.00 | 15,000.00 | |
| Pawla .. | 5 | 0 0 | Chanda Singh | 4,500.00 | 2,000.00 | 2,500.00 | |
| hilowal .. | 31 | 2 0 | Surjit Kaur | 22,500.00 | 22,500.00 | | |

| Name of village where land was purchased | area in acres A K M | Names of the owners | Price of land | Amount so far paid | Amount to the paid |
|--|------------------------|---|----------------|--------------------|--------------------|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| District Simla | | | | | |
| Lohanji | .. 60 0 0 | Saranghadhar, Smt. Rajeshwari and Vidya Vati | 31,500.00 | 26,000.00 | 5,500.00 |
| Runan Ghoran | .. 3 0 0 | | | | |
| Bhalon | .. 5 0 0 | | Lachhman Singh | 4,500.00 | 2,000.00 |
| | | | | 2,500.00 | |

ANNEXURE II

Name of villages inspected by the State Land Approval Committee.

| Serial No. | Name of village | Name of District |
|------------|-----------------|------------------|
| 1 | Azimgarh | .. Ferozepur |
| 2 | Pakan | .. Do |
| 3 | Ratta Ther | .. Do |
| 4 | Gill | .. Do |
| 5 | Bahidpur | .. Do |
| 6 | Kirtianwali | .. Do |
| 7 | Dhani | .. Sangrur |
| 8 | Bhagwanpura | .. Do |
| 9 | Bathoi Khurd | .. Patiala |
| 10 | Bhilowal | .. Do |
| 11 | Daud | .. Amritsar |

Punjab Vidhan Sabha Debates

10th September, 1963

Vol. II—No. 2

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Tuesday the 10th September, 1963

| | PAGE |
|---|----------|
| Starred Questions and Answers .. | (2)1 |
| Unstarred Questions and Answers .. | (2)25 |
| Short Notice Question and Answer .. | (2)39 |
| Adjournment Motions .. | (2)40 |
| Call Attention Notices .. | (2)44 |
| Report of the Business Advisory Committee .. | (2)45 |
| Supplementary Estimates (First Instalment) 1963-64 .. | (2)48 |
| Presentation of Report of the Estimates Committee .. | (2)48 |
| Excess Demands over Grants and Appropriations for the year 1960-61 ... | (2)48 |
| Resolutions under clause 2(a) of Article 213 of the Constitution disapproving Ordinances .. | (2)57 |
| BILL | |
| The Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill, 1963 (Continued) .. | (2)85—88 |

Price: **Rs. 4.90 nP.**

ERRATA
to
PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES VOL. II, No. 2 DATED THE
10 TH SEPTEMBER, 1963

| <i>Read</i> | <i>for</i> | <i>on Page</i> | <i>Line</i> |
|--|--------------|----------------|-----------------|
| बताएंगे | बतालएंगे | (2)1 | 21 |
| Add the word 'गुलिस' before the word 'खुद' | | (2)2 | 7 |
| ढँडिआ | ढडआ | (2)8 | 17 |
| डिप्टी | डप्टी | (2)9 | 28 |
| specific | specifiic | (2)13 | 6 |
| promote | pomote | (2)13 | 5th from below |
| ਪੈਦਾ | ਪਦਾ | (2)14 | 29 |
| pending | perding | (2)15 | 22 |
| गवर्नमेंट | गवर्नमट | (2)15 | 27 |
| ਤੁੜ | ਤੜ | (2)16 | 19 |
| ਸਿੰਘ | ਸੰਘ | (2)16 | 28 |
| ਐਸਾ | ਅਸਾ | (2)16 | 32 |
| procedure | proceedure | (2)18 | 5 |
| ਕੀਤੀ | ਕੀਡੀ | (2)18 | 10 |
| बलरामजी | बलारम जी | (2)20 | 27 |
| Gurdial Singh | Gurdal Singh | (2)20 | 5th from below |
| STRENGTH | S RENGTH | (2)21 | 1 |
| †1071 | 1071 | (2)35 | 6 |
| 1081 | *1081 | (2)35 | 21 |
| enclosed | enclased | (2)35 | 31 |
| schools | schol | (2)38 | 27 |
| any | my | (2)47 | 11th from below |
| ਬੇਵਕੂਫੀ | ਬੇਵਕੂਡੀ | (2)50 | 15 |
| ਕਰਤੂਤਾਂ | ਕਰਤਤਾਂ | (2)50 | 21 |
| ਕੋਈ | ਕਈ | (2)51 | 10 |
| ਹੁੰਦਾ | ਹੁਦਾ | (2)51 | 25 |
| ਜੇਲ੍ਹਾਂ | ਜਲ੍ਹਾਂ | (2)52 | 14th from below |
| ਕੋਈ | ਕਈ | (2)53 | 12 |
| Delete श्री मंगल सेन | | (2)54 | 29 |
| ਅਖ਼ਰਾਜਾਤ | ਅਖ਼ਰਾ- | (2)58 | last line |
| an | and | (2)65 | 12 |
| ਮੇਰੀ | ਮਰੀ | (2)66 | 11th from below |
| Delete 'ਨੂੰ' after ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ | | (2)67 | 7 |
| ਆਪਣਿਆਂ | ਆਪਣੀਆਂ | (2)70 | 11 |
| ਮਾਵਲੰਕਰ | ਮਾਵਲੰਕ | (2)76 | 25 |
| would | woud | (2)78 | 11 |
| appointment | appointmen | Appendix | 8 |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 10th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector I, Chandigarh at 9.00 A. M. of Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair

SUPPLEMENTARIES TO STARRED QUESTION *No. 3648

श्री मंगल सैन : स्पीकर साहिब, कल मंत्री महोदय ने बतलाया था कि जिला रोहतक के चोर बड़े होशियार हैं ।

Mr. Speaker : The hon. Member should put a supplementary question. He should not deliver a speech.

श्री मंगल सैन : स्पीकर साहब, मैं तो वही कहने लगा हूँ जो बात कल उन्होंने कही थी

श्री अध्यक्ष : आप सप्लीमेंट्री पूछें और जो उन्होंने कहा था या आप ने कहा था इस को छोड़ें । (Please put a supplementary question and leave aside what the hon. Minister or yourself said yesterday.)

श्री मंगल सैन : मिनिस्टर साहिब ने बताया था कि 372 चोरियां हुईं जिन में से 126 अनट्रेसड रहीं । मैं जानना चाहता हूँ कि इस का क्या कारण है कि इतनी बड़ी तादाद में चोरियां अनट्रेसड रही हैं ?

गृह मंत्री : सब चोरियों के बारे में पता नहीं लग सकता ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : इतनी ज्यादा तादाद में चोरियां अनट्रेसड रह जाना पुलिस की इनएफिशैन्सी जाहिर करता है । क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि आखिर इस का कारण क्या है कि तकरीबन 1/3 हिस्सा चोरियां अनट्रेसड रह गई हैं ?

Mr. Speaker : तकरीबन 40 फीसदी ट्रेस हुई हैं । मैंने All India फिगरज देखी हैं उन से पता चलता है कि हार्डली 40 या 45 फी सदी चोरियां ट्रेस होती हैं । (About 40 per cent have been traced. I have seen All India figures in this respect which show that hardly 40 or 45 per cent thefts get traced.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : हम तो अपनी स्टेट की बात कर रहे हैं । इस का क्या कारण है कि चोरियों की इतनी बड़ी तादाद पकड़ी नहीं गई ?

Pandit Chiranji Lal Sharma : Will the Home Minister be pleased to state whether any complaint has come to his notice that the police officers in the police stations refused to register cases of thefts ?

Home Minister : I have no specific case in my view. If the hon. Member wants information about a particular case he should give a separate notice.

**Note.—Starred Question No. 3648 and reply thereto appear in P.V.S. Debates Volume II No. 1 dated 9th September, 1963*

Pandit Chiranji Lal Sharma : Will the Home Minister kindly state if he would be willing to take action against Police Officers who refused to register cases of thefts?

Mr. Speaker : Definitely he will do so. Do you want him to say that he will take no notice of that?

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या बजीर साहिब बताएंगे कि क्या यह सही नहीं है कि खुद चोरी करवाती है?

श्री अध्यक्ष : आर्डर प्लीज। करवाती है या नहीं करवाती, क्या आप होम मिनिस्टर से यह आशा कर सकते हैं कि वह कहेंगे कि हां करवाती है। **The hon. member should not make such insinuations. (Order please. Does the hon. Member expect the hon. Home Minister to admit that the police themselves encourage the thieves in committing thefts. The hon. Member should not make such insinuations.)**

श्री मंगल सैन : क्या मैं गृह मन्त्री महोदय से पूछ सकता हूं कि जिला रोहतक में पुलिस के काम में जो इतनी इन-एफिशियेंसी नज़र आती है तो जिम्मेदार आदमियों के खिलाफ क्या वह कोई ऐक्शन लेने के लिए तैयार हैं?

Mr. Speaker : Disallowed.

**CASES FILED AGAINST SHRI R. P. KAPUR, FORMER COMMISSIONER,
PATIALA DIVISION**

***3610. Comrade Ram Chandra (Put by Chaudhri Khurshed Ahmed):**
Will the Home Minister be pleased to State :—

- (a) the total number of cases filed by Government or other parties with the permission of Government against Mr. R. P. Kapur, formerly Commissioner, Patiala Division, his wife and mother-in-law;
- (b) the details of allegations levelled against Mr. Kapur and his relations;
- (c) the result of each case?

Shri Mohan Lal : (a) Eight.

(b) and (c) The requisite information in reply to (b) and (c) is contained in the statement which is placed on the Table of the House?

STATEMENT

| Serial No. | Details of allegations levelled against Shri Kapur and his relations | Result of each case |
|------------|--|---|
| (i) | <i>Case F. I. R. No. 26, dated 28th January, 1960 under sections 409/120-B, I.P.C., Police Station Sadar, Karnal</i> | |
| | On the report of the then Vice-Chairman of the State Orphanage Board, Madhuban, (Karnal) a case under sections 120-B and 409 I.P.C. was registered against Shri R. P. Kapur, Raizada Hans Raj and Vaid Jiwan Shanker. This case related to the alleged misappropriation of Rs. 5,000/ from the fund of the Orphanage | Shri R. P. Kapur was discharged but the case against Raizada Hans Raj and Vaid Jiwan Shanker is still under trial in the court of A. D. M., Saharanpur. |

- (ii) *Case F.I.R. No. 100, dated 26th May, 1960 under section 5 (2) Prevention of Corruption Act, police station Sadar Karnal*

The criminal case registered against Shri R. P. Kapur was "filed" and public and formal enquiry under the Public Servants (Enquiries) Act, 1850, was ordered by Government on 26th May, 1961 into the truth of certain imputations of misbehaviour against Shri R. P. Kapur, which *inter alia*, included the following allegations connected with the above case :—

- (a) Shri R.P. Kapur while posted as Commissioner, Ambala Division and functioning as Vice-Chairman of the State Orphanage Board, under the cover of donating 21 acres of land, situated in the revenue state of Kutail District Karnal from the land owned by Shri R. P. Kapur and his family, in favour of the State Orphanage, committed the following acts.
- (b) In September, 56, he alongwith other members of his family made a gift of 21 acres of land from the land of Kapur farm in favour of State Orphanage. After that land had been cleared of Jungle, levelled and developed at considerable expense of the State Orphanage, he got substituted major portion of the donated land which abutted the Grand Trunk Road running from Karnal to Delhi with other under developed and less valuable lands having a reduced road frontage.
- (c) He did not allow the mutation of the donated land which had been developed at the expense and labour of State Orphanage to be attested by the revenue authorities, subordinate to him.
- (d) In the guise of Jungle clearing he got the land belonging to the Kapur farm which had never been donated to the State Orphanage, cleared of Jungle, levelled illegally and without payment by utilising the District Board motor grader.
- (e) The operational expenses for the use of the motor grader of the District Board, Karnal, amounting to Rs 6,000 were waived by the Government on his recommendation and misrepresentation that it had been used for a charitable institution.
- (f) Shri R. P. Kapur, by abusing his official position and authority as a public servant gained pecuniary advantage to himself and or his family members by securing more valuable lands originally belonging to Sarvshri Hargolal Tikka and Gurgi which had become the property of the State Orphanage by exchange with almost useless land belonging to Kapur farm. He thus caused wrongful loss to the State Orphanage and wrongful gain to himself and/or his family members.

The writ petition of Shri R.P. Kapur for quashing the order for holding the formal and public enquiry against him was dismissed by the High Court on 9th August, 1961. Shri R. P. Kapur filed an appeal in the Supreme Court against the order of the High Court which has since been decided. The Supreme Court has held that Shri Kapur's case that the Government of Punjab had acted malafide in ordering the enquiry against him has not been established. The Supreme Court came to the conclusion that the High Court had rightly refused to quash the Government orders for an enquiry against him and the other prayers mentioned in the petition and further directed that the enquiry should not take place so long as the appellant's complaint against Shri Dhingra is not finally disposed of.

Ditto

- (iii) *Case F.I.R. No. 39, dated 4th March, 1959 under section 5 (2) Prevention of Corruption Act and under sections 167/168/406/420 I.P.C., police Station, Chandigarh*

[Home Minister]

This case was registered on the report of Shri M. L. Dhingra. It was "filed", and a public and formal enquiry under the Public Servants (Enquiries) Act, 1860, was ordered by Government on 26th May, 1961 into the truth of certain imputations of misbehaviour against Shri R. P. Kapur, which inter alia, included the following allegations connected with the above case:—

- (a) Shri R. P. Kapur in the year 1954 while functioning as Secretary, Civil Supplies, Transport, Co-operation, Industries and Labour Departments of the Punjab Government, floated or facilitated the floating of a Society which he had reasons to believe had not been registered under the co-operative Societies Act but was a bogus concern under the misleading name of the Punjab Construction Limited, and further helped the aforesaid concern to be appointed as the sole importer of cement from the Dalmia Cements (Bharat) Ltd., and to act as the wholesale distributors of the Cement to be thus imported for the State of Punjab.
- (b) He further arranged or allowed to be arranged funds to the tune of Rs 1,09,250 from eleven District Wholesale Co-operative Societies in the State of Punjab and with a view to help in financing the scheme of the said Punjab Construction Ltd., for import and wholesale distribution of cement.
- (c) He obtained an amount of Rs 10,000 through his wife Shrimati Sheila Kapur on or about 26th April, 1954 from Shri and Shrimati M. L. Dhingra, of Punjab Construction Ltd., as illegal gratification by way of reward or in consideration of getting the aforesaid society appointed as sole importer of cement from the Dalmia Cement (Bharat) Limited.
- (d) He indulged or allowed himself to be indulged directly or indirectly alongwith and in collusion with Shri M. L. Dhingra, his friend, and confederate in trade of import of cement from the Dalmia Cement (Bharat) Limited in wholesale distribution in the State of Punjab without the sanction of the Government.

- (iv) *F.I.R. No. 304, dated 23rd December, 1958 under section 420/114/120-B, I.P.C., Police Station Chandigarh*

This case was registered on the written report of Shri M. L. Sethi, Advocate, Chandigarh for cheating him and his wife in the matter of sale of land for Rs 20,000.

Charges framed against the accused were quashed by the Allahabad High Court.

- (v) *F.I.R. No. 95/1960 under section 447 I.P.C., police station Sadar Karnal*

The prosecution case was that in the year 1957 land belonging to Kapur family was leased out to the State Orphanage and that in May, 1960, the owner of the land took possession of it by ploughing illegally.

The accused were acquitted.

STARRED QUESTION

- (vi) *F.I.R. No. 173, dated 29th August, 1960 under section 453 I.P.C., police station Sadar Karnal*

The prosecution case was that Shrimati Sheila Kapur was the Chairman of the Madhuban Co-operative Cold Storage, Karnal in village Kutail. The Senior Sub-Judge, Karnal issued a warrant of attachment of property on 23rd August, 1960 in execution of an award dated 20th April, 1960 made by Shri M. K. Puri, Deputy Registrar, Ambala Division. Sadhu Ram Bailliff of the Court of Senior Sub-Judge attached the movable and immovable property of the Cold Storage and appointed Shri Harbans Lal as the Spurdar of the attached property and locked the different rooms. It was alleged that Shrimati Sheila Kapur arrived there and refused to accept the prohibitory order of the Court and the locks were broken by her employees at her instance. The accused were, however, discharged by the A. D. M., Saharanpur, and the revision filed by the State was also dismissed.

The accused were discharged.

- (vii) *Complaints dated 20th September, 1959 under section 107/151, Cr. P.C. and 145 Cr.P.C.*

and
(viii)

The proceedings related to a dispute regarding the possession of Madhuban Co-operative Cold Storage, Kutail. S. Kashmira Singh, Inspector Co-operative Societies, Karnal, was appointed liquidator of the Cold Storage by the Assistant Registrar, Co-operative Societies, Karnal and its Spurdar by Senior Sub-Judge, Karnal. It was alleged that Shrimati Sheila Kapur and her employees did not permit him to exercise his control as liquidator and spurdar. S. I. Ram Singh of Police Station Sadar Karnal apprehending breach of peace between the parties initiated proceedings under sections 107 and 145 Cr. P. C. against both the parties. The A.D.M., Saharanpur, however, dropped the proceedings in both these complaints.

The proceedings were dropped.

श्री मंगल सेन : क्या गृह मंत्री बताएंगे कि श्री आर. पी. कपूर के खिलाफ जितने मुकदमे चलाए गए थे उन सब केसों में सरकार के खिलाफ जो फैसला हुआ है उसके मद्देनजर क्या सरकार उन्हें कोई भुआवजा देने के लिये तैयार है ?

श्री अध्यक्ष : यह स्वाल कैसे पैदा होता है जब कि भुआवजा के बारे में ओरिजनल स्वाल में कुछ पुछा नहीं गया ? (How does this supplementary question arise when there is no mention of compensation in the original question itself?)

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब श्री आर. पी. कपूर को जो कमिशनर थे नजायज तौर पर तंग किया गया है.....

Mr. Speaker : I shall have to refuse permission to the hon. Member to put supplementaries as he is in the habit of passing unnecessary introductory remarks with every question.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या गृह मन्त्री जी बताएंगे कि क्या श्री कपूर सब केसिज़ में बरी हो गए हैं ?

गृह मन्त्री : जो इत्तलाह मेज़ पर रखी गई है उस में हर केस के बारे में दिया हुआ है। आप उसको देख सकते हैं।

श्री बलरामजी दास टण्डन : मेरा छोटा सा सवाल है कि क्या श्री कपूर सब केसों में बरी हो गए हैं ?

गृह मन्त्री : मैंने सब इन्फरमेशन मेज़ पर रख दी हुई है।

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या वज़ीर साहिब बताएंगे कि क्या श्री कपूर के खिलाफ कोई डीपार्टमेंटल एन्क्वायरी की जा रही है ?

Mr. Speaker : This question does not arise out of the main question but if the hon. Home Minister wants to reply, he may do so.

EXPENSES INCURRED ON CASES FILED AGAINST SHRI R.P. KAPUR, I.C.S.
(UNDER SUSPENSION)

***3611. Comrade Ram Chandra :** Will the Home Minister be pleased to state the total expenses so far incurred by the Government in prosecuting Mr. R.P. Kapur, I.C.S. (under suspension) and his relations showing separately :—

- (i) the total amount of fees paid to each lawyer at different stages ;
- (ii) the total amount of T.A. paid to each lawyer at each stage ;
- (iii) the amount of salary and T.A. paid to Police and other Government officials incharge of the case ; and
- (iv) the cost of petroleum consumed ; if not included in any of the above items ?

Shri Mohan Lal : The time and labour involved will not be commensurate with any possible benefits to be obtained.

(At this stage Sardar Hazara Singh Gill entered the House and there was thumping from the Opposition Benches)

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, सवाल में पूछी गई कुछ बातों का जवाब तो पहले दिया भी जा चुका है लेकिन इन्होंने सारे सवाल के बारे में यह कह दिया है:—

The time and labour involved in collecting this information will not be commensurate with any possible benefits to be obtained.

स्पीकर साहिब, एक आई. सी. एस. अफसर के बारे में सरकार इतना ज्यादा खर्च करती है, क्या उस के बारे में कुछ जानना हमारा हक नहीं है

श्री अध्यक्ष : मैंने तो इस सवाल को अपनी अक्ल के मुताबिक ज़रूरी समझ कर एडमिट कर लिया था। But under the rules I cannot force the Government to reply according to your liking. (Considering

the question as important according to my light I had admitted it but under the rules I cannot force the Government to reply according to your liking.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, इस केस पर गवर्नमेंट ने लाखों रुपये खजाने से खर्च कर दिया है

श्री अध्यक्ष : आप बताएं मैं किस रूल के तहत इन्हें जवाब देने के लिए मजबूर कर सकता हूँ ? (Could the hon. Member tell me any rule under which I may be in a position to compel the Government to reply this question?)

Shri Balramji Dass Tandon : It is a matter of shame for the Government if they do not reply.

Mr. Speaker : Even Yesterday, I requested the hon. Members to avoid using pungent words. A motion to censure the Government has been admitted. The hon. Member would be free to say anything in this respect when that motion is discussed. I cannot compel the Government to reply this question. I have to go by the Rules.

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : सवाल के (i) पार्ट में पूछा गया है The total amount of fees paid to each lawyer at different stages और (ii) भाग में पूछा गया है the total amount of T. A. paid to each lawyer at each stage. ये ऐसी चीज़ें हैं जिन का जवाब आसानी से दिया जा सकता है। इन का जवाब न देना गवर्नमेंट के डीलेइंग टैक्टिक्स हैं और कुछ नहीं। यह इस के लिए शोमफुल है।

कामरेड बाबू सिधू मासटर : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਨਸਟਾਰਡ ਟਰੀਟ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦੇਣਗੇ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਇਤਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਜਿਤਨਾ ਤੀਜੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।
A large number of persons are involved in it.

Mr. Speaker : Would it be possible for the hon. Minister to reply to parts (i) and (ii) of the question ?

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਅਨ ਸਟਾਰਡ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ।

[Comrade Ram Piara entered the House and there was thumping from the Opposition Benches.]

ARRESTS MADE ON THE CHARGE OF BLACK MARKETING UNDER THE DEFENCE
OF INDIA RULES

***3726. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether any persons were arrested under the Defence of India Rules on charges of black-marketing ;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, the total number of persons so far arrested in the State with the total number of those convicted and released on bail separately ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) (i) Total No. of persons arrested on charge of "black marketing" ..

188

(ii) Total No. of persons convicted ..

35 (10 acquitted)

(iii) Total No. of persons released on bail ..

143

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਸ ਐਕਟ ਹੇਠਾਂ ਫੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬੇਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ?

Home Minister : Their cases are different. ਜਿਹੜੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਬਲੈਕਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਕੇਸ ਪਕੜੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਮਯਾਬ ਕਿਤਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (It has already been replied to.)

ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਾਡਨ : ਕਥਾ ਸਨਕੀ ਸਹੋਦਯ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਜੋ ਕੇਸ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇਚਰ ਕਥਾ ਥੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਨਕੀ : ਇਸ ਦੇ ਲਿਏ ਨੋਟਿਸ ਦੇਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟਾਡਨ : ਕਥਾ ਧਰੁ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੂਰਸਰ ਮੇਂ ਕੌੜੀ ਲੋਗ ਇਸ ਲਿਏ ਹੀ ਪਕੜੇ ਗਏ ਕਥੌਂਕਿ ਉਨ੍ਹੌਂਨੇ ਰੇਟ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਕਰ ਰਖੇ ਥੇ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਯਕਸ਼ : ਸਗਰ ਇਸ ਕਾ ਟਾਲਲੁਕ ਤੋ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਸੇ ਹੈ। (But this thing comes under blackmarketing.)

ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟਾਡਨ : ਉਨ ਕੋ ਧਰੁ ਕਹਾ ਗਯਾ ਕਿ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਕੇ ਕੇਸ ਹੈਂ।

Mr. Speaker : It appears that the Minister is not ready with the reply

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮ ਤਾਂ ਪਕੜੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਸਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

Mr. Speaker : It does not arise out of the main question.

Pandit Chiranji Lal Sharma : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : What is your point of Order ?

Pandit Chiranji Lal Sharma : Sir, my point of Order is that when Comrade Ram Piara is no longer a Member of the Congress Party, he should not sit on the Treasury Benches. He should sit on the Opposition Benches.

Mr. Speaker : He is not sitting on the Treasury Benches which end with Shri Dev Raj Anand.

Pandit Chiranji Lal Sharma : He is hanging between the two.

Mr. Speaker : This is not so. The Treasury Benches end with Shri Dev Raj Anand.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਕੇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਲਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਦਫਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਜਵਾਬ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਡਿਟੇਲ ਹੈ।

(The hon. Member may please refer to the reply which contains the detailed information in this respect.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 10 ਬਰੀ ਹੋਏ। ਕੀ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਬਿਨਾ ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਏ ?

Mr. Speaker : The word is 'acquitted' which means that they were acquitted by the Court.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ : ਕਿਆ ਮਨ੍ਹੀ ਮਹੋਦਯ ਬਤਾਨੇ ਕੀ ਕ੍ਰਪਾ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਕਿਆ ਇਨ ਕੋ ਕੋਈ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਸੋਨੀਪਤ ਸੇ ਮਿਲਨੇ ਆਯਾ ਐਰ ਉਨ੍ਹੋਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਗਲਤ ਕੇਸਿਜ਼ ਬਨ ਗਏ ਹੈਂ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਕਿ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲੋਗੇ। ਕਿਆ ਯਹ ਬਾਤ ਉਨ ਸੇ ਹੁਈ ਹੈ ?

ਗ੍ਰਹ ਮਨ੍ਹੀ : ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੋ ਮਿਲਾ ਥਾ ਲੇਕਿਨ ਬਾਕੀ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਫਾਸ ਟਾਊਨ : ਕਿਆ ਮਨ੍ਹੀ ਮਹੋਦਯ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਜੋ ਲੋਗ ਖਾੰਡ ਕੀ ਬੋਰਿਯੋਂ ਕੀ ਬੋਰਿਯਾਂ ਬਲੈਕ ਮੈਂ ਬੇਚਤੇ ਹੈਂ ਉਨ ਪਰ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡਿਆ ਰੂਲਜ਼ ਕੇ ਤਹਤ ਕੇਸ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਬਨਾਏ ਜਾਤੇ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਯਹ ਤੋ ਏਕ ਹਾਈਪੋਥੈਟੀਕਲ ਸਵਾਲ ਹੈ। (This is a hypothetical question.)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਫਾਸ ਟਾਊਨ : ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਕਾ ਯਹ ਜਵਾਬ ਤੋ ਦੇਂ

Mr. Speaker : It does not arise.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਫਾਸ ਟਾਊਨ : ਅਮ੍ਰਤਸਰ ਮੈਂ ਬਲੈਕ ਕੀ ਬੋਰਿਯੋਂ ਕੇ ਕੇਸ ਪਕੜੇ ਗਏ ਐਰ ਉਨ ਕੋ ਡਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ 500 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਛੋੜ ਦਿਯਾ ਮਗਰ ਜਿਸ ਛੋਟੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਏਕ ਛਾਟਾਕ ਚੀਨੀ ਕੀ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਕੀ ਉਸ ਕੋ ਇਸ ਏਕਟ ਕੇ ਤਹਤ ਪਕੜ ਲਿਆ ?

Mr. Speaker : The hon. Member may put in a Short Notice Question and I will admit that.

Chief Minister : Mr. Speaker, I beg your pardon. It is the right of the Minister to admit a short notice question. The Speaker can only forward that to the Minister concerned.....

(Voices from the Oppositions No, no) (Noise)

Chief Minister : Sir, my view is that the Short Notice Question can only be admitted by the Minister concerned.....

Comrade Ram Piara : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : Please sit down. The hon. Chief Minister is on his legs. Let him complete his sentence.

Comrade Ram Piara : Sir, if the Chief Minister is to speak on a point of Order then he can have precedence otherwise I have precedence.

Mr. Speaker : Would the hon. Member kindly sit down.

Comrade Ram Piara : I want to raise a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : The hon. Member cannot jump in. Let the hon. Chief Minister complete his sentence.

(Interruptions by Babu Ajit Kumar)

Mr. Speaker : The hon. Member, Babu Ajit Kumar is becoming too nasty. I have permitted the hon. Chief Minister to clarify his position.

(Interruption by Babu Ajit Kumar)

Mr. Speaker : Babu Ajit Kumar, I will have to name you. You should feel ashamed of your behaviour. I shall see that you do not get any favour from me.

Comrade Gurbaksh Singh (Dhaliwal) : I want to know whether the Leader of the House will be treated as a Member of the House or he will have precedence over all other Members.

Mr. Speaker : The Leader of the House has some precedence.

(Voices from the Opposition: No, no.)

Sardar Lachhman Singh Gill : He is an ordinary Member of the House.

Mr. Speaker : He is the Leader of the House.

Comrade Gurbaksh Singh (Dhaliwal) : Will he abide by the rules or not ?

Mr. Speaker : Rules are applicable to everybody howsoever big or low he may be.

Chief Minister : Sir, it is not that you cannot accept a Short Notice Question. What I was saying was that you can send that to the Minister concerned and it is he who is to see whether that is to be replied as a Short Notice Question or an ordinary question. Mr. Speaker, in this connection I draw your attention to Rule 54 of the Assembly Rules. I need not read that because I think a copy thereof is lying before you. It will be observed, Sir, that you can send the Short Notice Question to the Minister concerned and it is ultimately he who is to see whether that is to be treated as a Short Notice Question or a normal question.

Sardar Gurnam Singh : Sir, the Rule is very clear. It lays down that a question relating to a matter of public importance may be asked with shorter notice than fifteen days and if the Speaker is of opinion that the question is of an urgent character he may direct that an enquiry may be made from the Minister concerned if he is in a position to reply and, if so, on what date.

Sir, the Leader of the House started by saying that the Speaker can merely send the question to the Minister concerned. He cannot admit that. I submit, Sir, that that is wrong.

Mr. Speaker : If the hon. Leader of the House had heard me, I said that I would admit the question. So far as reply is concerned let the Government express their inability. But so far as the admission of the question is concerned it is the Speaker who can admit that and nobody else.

(Thumping from the Opposition)

Chief Minister : I never deny that.

(Interruptions by Members of the Opposition)

Mr. Speaker : I would request the Leader of the Opposition (Sardar Gurnam Singh) to keep his partymen under control.

COMPLAINT AGAINST SONS OF SHRI Inder Singh OF NILOKHERI

***3862. Comrade Ram Piara :** Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the teaching staff or the Headmaster

of the Nilokheri Government High/Higher Secondary School, district Karnal, lodged a complaint at the Police Station, Butana, district Karnal, against sons of Shri Inder Singh and others for alleged Goondaism and misbehaviour in the school premises at the time of the examination of the students during the period from 10th March to 15th March, 1963, if so, a copy of the report lodged be laid on the Table of the House ;

(b) whether any action has been taken on the said report; if so, what, if not the reasons therefor ?

Home Minister : The reply is laid on the Table of the House.

Mr. Speaker : What about the reply which has been sent to me.

Minister : It was intended that the reply shall be laid on the Table of the House. But if you want, I can read out the reply.

Mr. Speaker : But I should also get the latest reply.

Minister : Sir, it is the same reply which has been supplied to you.

(At this stage, the Home Minister read out the whole text of the reply).

Shri Mohan Lal : (a) A complaint was lodged by the Headmaster, Government Higher Secondary School, Nilokheri at P.S. Butana, district Karnal against Shri Gurvinder Singh, son of Shri Inder Singh of Nilokheri for the alleged Goondaism and misbehaviour in the School premises. A copy of the report lodged is enclosed.

(b) On receipt of the complaint the police intervened. However, no action was taken in the matter as Shri Gurvinder Singh regretted his misbehaviour, and the School authorities were satisfied with it. Gurvinder Singh's parents also took the responsibility for the boy's future good behaviour and conduct. The School authorities declined to take further action in the matter.

Copy of complaint No. 418 dated nil from the Headmaster, Government Higher Secondary School, Nilokheri, Karnal to the SHO, Police station Butana, Karnal.

Subject.—Death threatening on Government duty.

Today at about 10 A.M. Mr. Balbir Singh, a student of J.B.T. Class, Government High School, Tarori came to me and asked me to attest his Admission Form for Honours in Punjabi Examination. I refused to do the same on the grounds that he is a student of the J.B.T. Class Tarori and as such it was beyond my jurisdiction to attest the said 'Form.' He insisted upon me to do the needful but I did not accede to his request. But when I came back from home after the recess break he, with some of his other friends, was seen roaming in the school verandahs. His friend Mr. Gurinder Singh, son of Sardar Inder Singh of Nilokheri village was with him. He (Gurinder Singh) began to abuse me without any cause and used very indecent and filthy language. When I heard such abusive remarks, I approached him ; but he kept on abusing me in a very threatening attitude. As he was calling bad names and threatening me to death, Shri Charanjit Lal, the second master approached him but he was also treated in the same manner, rather severely. Some other members of the staff present there requested him to stop that indecent talk, but who-so-ever approached him was given the same treatment. After some time he left the school of his own accord throwing an open challenge that he would see us both killed.

Under these circumstances, when our honour is at stake and lives are in danger, how can I run the work smoothly under the shadow of threats and intimidation from out side ?

Prompt action may, therefore, kindly be taken so that I, along with my worthy members of staff, are in a position to discharge my duties properly.

Thanking you,

Copy to S.P. Karnal.

Copy to the Inspector of Schools, Ambala Division, Ambala Cantt., with a summary of the background of the case in the following lines to clear up the issue.

Gurinder Singh was a student of this school for several years and passed his Higher Secondary Examination in March, 1962 through this school. Even as a student of the school he had been creating a lot of trouble and indiscipline in the school and in the township. The boy was, however, treated psychologically and every attempt was made in collaboration with his parents to reform him.

Gurinder Singh joined the Dyal Singh College, Karnal last year. He has been coming to this school often some times in a jeep or rickshaw and accompanied by a number of young men, and has teased girls. It took a lot of my time and attention to follow them through the school and to persuade them to leave the school. This young man is a terror for the teachers as well as for the public since on several occasions in the past since he manhandled and abused them and successfully made the police get out of their way.

The main incidents which form the background of the present clash start from the commencement of the Middle Standard examination on 13th February, 1963. Gurinder Singh has a relative and some friends and acquaintances who were appearing in this examination at our centre. He came personally to me in the school and asked me that I should either not interfere in their business of using unfair means in the examination to help certain candidates, or I should take leave from the school. But I did not agree and told him that I would oppose him with all my force. On two or three days of this examination he came alone or accompanied by some friends and tried to force his way up the stairs to the examination centre which was located on the first floor of the school building. I had placed my chair near the stairs to prevent any body going up to use unfair means. On all these occasions I foiled his attempts and forced him away and out of the school. During a scuffle on one of these days Gurinder Singh threw down my spectacles which broke, gave me abuse, used very filthy language for me and my second master who came to my help and threatened both of us with death.

The story was repeated during the Matriculation and Higher Secondary Examination which started on 1st March, 1963.

Today he became desperate when we had torpedoed all his designs and he joined Balbir Singh. He availed of this opportunity to do the utmost harm to the discipline, authority and prestige of the school. He used the filthiest language not only for me and my second master but also for any other teacher who tried to persuade him to leave. His words cannot bear repetition here. He challenged my authority and said that he would do me and my second master to disgraceful death.

It would not be out of place to say that the Superintendents of the examination could not have tackled this desperate unbridled rogue unless I bore the brunt as I did and the University and the departmental examination at this centre would have been reduced to a farce.

In the end I have to submit in a nutshell that Gurinder Singh has capped his inglorious conduct of the past by interfering, on this occasion, in the discharge of duty by me, a Government servant, by making a personal assault on me while I was on Government duty and by trespassing into Government premises forcibly. The whole staff is horror stricken. They cannot depend for help on the parents of the boy who have no control on him or any big man of the town, and even on the police under the present circumstances. They cannot discharge their duties sincerely or satisfactorily. It is, therefore, most urgent that immediate steps be taken to bring Gurinder Singh to his senses.

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि क्या यह सच है कि पुलिस अथारिटी ने स्कूल अथारिटी पर प्रेशर डाला कि वह समझौता कर लें, नहीं तो उनके खिलाफ केस दर्ज करवा दिया जाएगा ?

गृह मन्त्री : मेरी इत्तलाह के मुताबिक यह बिल्कुल गलत बात है ।

कामरेड राम प्यारा : क्या गृह मन्त्री बताएंगे कि किस रूल के मुताबिक यह फैसला किया गया जबकि रिपोर्ट में लफ्ज़ *rogue* है । क्या यह हकीकत नहीं कि वह आदमी चीफ मिनिस्टर साहिब से मिलता है और चीफ मिनिस्टर साहिब जब वहां जाते हैं तो उस के पास ठहरते हैं और इसी लिए प्रेशर डाला गया । **Let the Chief Minister deny this.**

Mr. Speaker : The hon. Member can put a specific question. He should not make a speech.

Comrade Ram Piara : Sir, it is in the report. और चीफ मनिस्टर इस उर्ग के *rogue* नुं पोट्रेक्ट करेदा है । किਉंकि इह आप कुरपट है । मै पृढेदा हां कि की सकूल अषारटीज ते पृस्तर नही पादिया गिया ?

Let him deny this fact.

Mr. Speaker : I warn the hon. Member. I will not permit him to put such supplementary questions in future. He should know the procedure. I am constrained to say that he is going beyond his limits.

Comrade Ram Piara : Supplementary Question, Sir.

Mr. Speaker : No. I will not allow him to put a supplementary question.

Comrade Ram Piara : Sir, I shall read out from the statement which has been supplied to me.

Mr. Speaker : No supplementary question please.

WITHDRAWAL OF CASES AGAINST AKALI WORKERS

***3657. Sardar Gurdial Singh Dhillon :** Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether cases against Akali leaders, Jathedar Mohan Singh Tur and Sardar Hazara Singh Gill, M.L.A., have been withdrawn ;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, whether this has been done as a result of negotiations between the Akali leaders and the Government ; if so, nature of such negotiations and the terms and conditions, if any, on which the cases have been withdrawn ;

(c) whether any steps are being taken to release other political detainees in the State ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) A deputation of Akali workers led by Sant Chanan Singh, President SGPC met the Chief Minister on 4th July, 1963 and requested for withdrawal of cases against Jathedar Mohan Singh Tur and S. Hazara Singh Gill in view of the changed circumstances. Consequently, it was decided to withdraw the cases with a view to promote an atmosphere of good-will and amity.

(c) No.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਆਇਆ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਰੀਪਰਜੇਂਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੌਂਸਲ ਦੀਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ]

ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਬਾਰੇ ਜੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਛਪੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਚਿੱਠੀ ਜਥੇਦਾਰ ਮੌਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਹੀ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਰਦਾਰ ਮੌਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਚਿੱਠੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਦਾਰ ਮੌਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਮਾਰੀ ਮੰਗ ਲਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ? ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ ? ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

It must be laid on the Table of the House.

Chief Minister : I think, Sir, a private letter cannot be discussed here.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ?

Mr. Speaker : You may presume whatever you like.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਰੀਪਰੈਜੇਂਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਗੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

Mr. Speaker : The hon. Minister has said that according to changed circumstances it was thought proper to release him.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਲੀਡ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤਾਬਿਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਜਥੇਦਾਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸ ਝੂਠਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ । ਇਥੇ ਝੂਠ ਸਚ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਚੰਗਾ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਉਹ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸੀ ਜਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਇਨੇ ਸਿਆਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਡੀਫੈਂਸ ਐਫਰਟਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਬਿਹਤਰ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਬੀਬੀ ਫੇਕੀ ਲਾਲ : ਕੀ ਮੈਂ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਯਾਦ ਦਿੱਤਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਸਟੇਟ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕਾਂਸਲਟੇਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਥੀ ਐਂਡ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਗ ਕੀ ਗਈ ਥੀ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਵਕਤ ਡਿਫੈਂਸ ਐਫਰਟਸ ਕੇ ਲਿਓਂ ਯਹ ਕੇਹਰ ਨ ਥਾ ਕਿ

ਰਿਹਾਈ ਕੀ ਜਾਤੀ ਐਰ ਆਜ ਕੀਸੀ ਐਰ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਸਾਮਨੇ ਰਖ ਕਰ ਰਿਹਾਈ ਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੋ ਇਨ ਦੋਨਾਂ ਮੇਂ ਸੇ ਕੌਨ ਸੀ ਕਾਜ ਠੀਕ ਹੈ ?

Mr. Speaker : It is a matter of opinion.

ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਕੰਸਲਟੇਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੂਵ ਸੀ ਉਹ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਸਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੈਡ ਵਲੋਂ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਸੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਛਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਛਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

Sardar Gurnam Singh : Will the hon. Home Minister be pleased to tell us the exact order of withdrawing the case against Sardar Hazara Singh Gill, M.L.A. ? If he is not ready with the reply, may I expect him to place it on the Table of the House ?

Home Minister : The order was for the withdrawal of the case. The actual wordings of the order are on the file which is with the Court. It is a public document and its copy can be obtained. It is not with me. All that was conveyed was that the Government wished to withdraw the case.

Mr. Speaker : May I know whether the sentence was remitted or commuted at the time of withdrawal of cases ?

Home Minister : Sir, there are two things. Certain cases were pending in the Courts. There were other cases in which they had been convicted. The pending cases were withdrawn. As regards the cases in which they were convicted, the sentence has been remitted.

ਅੰਗਰੇਜ਼ : ਜਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਮੇਂ ਕੇਸ ਚਲ ਰਹਾ ਥਾ ਤੋ he did not exercise his right to go to the Supreme Court to get the conviction quashed. ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਯਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਆ ਥਾ ਕਿ ਤਨ ਕੇ ਖਿਲਾਫ cases withdraw ਕਰਤੇ ਹੈ as a result of that he withdrew the appeal from the Supreme Court. ਅਬ rule ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ Member convict ਹੋ ਜਾਏ ਤੋ ਵਹ ਇਸ House ਕਾ Member ਨਹੀਂ ਰਹ ਸਕਤਾ। It is really a very hard case. ਮੈਂ ਇਸ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋ ਭੀ ਲਿਖ ਰਹਾ ਹੂੰ ਕਿ ਅਗਰ cases ਹੀ ਵਿਦੜਾ ਫੁਏ ਹੈਂ ਐਰ conviction ਤਸੀ ਤਰਹ ਸੇ ਸਟੈਂਡ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤੋ he cannot continue to be a Member of this House. But in case he is now disqualified it will be a very hard case. (When the case was in the Supreme Court he did not exercise his right to go to the Supreme Court to get the conviction quashed. It was decided by the Government that the cases against him be withdrawn. As a result of that he withdrew the appeal from the Supreme Court. According to the rules if a Member is convicted he cannot continue to be Member of this House. It is really a very hard case. I am also writing about it to the Government if only the cases have been withdrawn and the conviction stands as here-to-fore he cannot be a Member of this

[ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਬਦ]

House. But in case he is now disqualified it will be really a very hard case.)

Home Minister : I cannot risk any opinion, without getting the point legally examined. I am not in a position to say anything because I have not got it examined legally. If you, Sir, desire, we will have it legally examined.

Mr. Speaker : I have written to the Home Secretary to kindly have the case examined.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਬੈਟਰ ਔਟਮੌਸਫੀਅਰ ਕਰੀਏਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਯਾ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਖਸਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਹੋਈ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਚਿੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਰਿਹਾਈ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੇ ਲਿਖੀ, ਇਸ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟ ਸਬੰਧ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨਾਲ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। The Chief Minister has no right to keep this private letter. ਇਹ ਹੁਣ ਪਬਲਿਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਅਵਾਇਡ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : I would request my predecessor to put a supplementary question. He should not please make a speech.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਐਨਸ਼ੋਅਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਪਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਐਕਸ-ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਚਿੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਬੜੇ ਕੰਸਿਡਰੇਟ ਹਨ, ਇਉਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਜੋ ਡੀਸੀਜ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਬਾਈਲੇਟਰਲ ਹੈ ਜਾਂ ਯੂਨੀਲੇਟਰਲ ਹੈ ?

Mr. Speaker : He should please make no insinuation.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗਾ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Sir, my question has not been answered. I would like to know whether it was bi-lateral or unilateral.

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਅਸਾ ਕੰਟਰੈਕਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਇਹ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਯੂਨਾਨੀਮਸਲੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਰੀਪਰੈਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ, ਚੰਗਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਲਈ ਏਥੇ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਜਿਹੜੀ ਚਿੱਠੀ ਤੁੜ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੈਪਿਸੇਟੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪਰਾਈਵੇਟ ਚਿੱਠੀ ਹੈ, ਪਬਲਿਕ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Sardar Gurnam Singh : Sir, Sardar Mohan Singh Tur was falsely accused of conspiracy to murder the Chief Minister of Punjab. He was also the political opponent of the Chief Minister because he fought election against him. Keeping all these facts in view, did the Government feel that by obliging Mr. Tur, the Chief Minister will get rid of his opponent ?

Home Minister : It is absolutely unwarranted.....

Mr. Speaker : The question put by the hon. Member Sardar Gurnam Singh does not need any reply.

Home Minister : Then the hon. Member should have been stopped.

Mr. Speaker : The Home Minister is at liberty to reply the Question.

Home Minister : It is an unwarranted insinuation. It was nothing of the kind. What have stated earlier is the correct situation.

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि जब पुलिटिकल पार्टिज़ के सभी जिम्मेदार आदमियों ने कहा था कि चीफ मिनिस्टर साहिब, होम मिनिस्टर साहिब हमारी यह दरखास्त है कि इन केसिज़ को वापिस ले लें और उनकी सज़ा खत्म की जाये, सभी पार्टियों की बात तो मानी नहीं गई मगर अब अकेले तुड़ साहिब की बात को मान कर सभी केसिज़ वापस ले लिये, मैं पूछना चाहता हूं कि इस की क्या वजह है?

गृह मन्त्री : इस की वजह बताई जा चुकी है।

Sardar Gurnam Singh : It has been stated by the hon. Home Minister that on the intervention of Sant Chanan Singh this case was withdrawn. Do I understand that if Sardar Chanan Singh recommends the withdrawal of other murder cases, these will also be withdrawn by Government ?

Mr. Speaker : There is a difference.

Chief Minister : It was a political.....

Voices from the Opposition benches : shame, shame.

श्री बलरामजी दास टण्डन : चीफ मिनिस्टर साहिब खुद कहते हैं कि political है। इस से ज्यादा और साफ बात क्या हो सकती है.....

Mr. Speaker : He has not said personal political.

ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਸਿਜ਼ ਸਨ। ਉਹ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡੋ, ਆਉ ਮਿਲ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ he is no more a person to be prosecuted. This is the particular procedure.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਮੰਨੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਣਗੇ ?

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਵਿਉਂਤ ਲੈ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੀ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਐਟਮਸਫੀਅਰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਸੀ।

Sardar Lachhman Singh Gill : Kindly permit me to put only one supplementary which is very important and which concerns my party. As you know, Sir, I have given you every assistance. ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਐਜ਼ ਏ ਪਰਜ਼ੀਡੈਂਟ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਸਮਝ ਕੇ ?

Chief Minister : As President of the S.G.P.C. and belonging to a Group which actually led the agitation.

ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਐਟਮੋਸਫੀਅਰ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

SEPARATION OF THE JUDICIARY FROM THE EXECUTIVE

***3591. Dr. Baldev Parkash (Put by Shri Balramji Das Tandon):** Will the Home Minister be pleased to state whether in the Union Chief Minister's Conference held in June, 1963, the Union Government asked the State Governments to fix a target date for the separation of the Judiciary from the Executive, if so, the date, if any, fixed for the purpose by the Punjab Government ?

Shri Mohan Lal : No. Does not arise.

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बतलाएंगे कि जून, 1963 में चीफ मिनिस्टर की कान्फ्रेंस नहीं हुई थी ?

गृह मन्त्री : इस सवाल में, जो सूचना मांगी गई है उसके लिए मैंने 'नो' कहा है।

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या चीफ मिनिस्टर कान्फ्रेंस में डेट फिक्स नहीं हुई ? अगर वहां नहीं हुई तो पंजाब गवर्नमेंट ने कोई ऐसी डेट मुकर्रर की है जब कि जुडीशरी और ऐक्जैक्टिव को अलग किया जाएगा ?

गृह मन्त्री : हम पीरियडीकली इस प्रश्न को रिव्यू करते हैं। इस साल भी देखेंगे कि ऐसा करने की जरूरत है अथवा नहीं। मगर अभी तक कोई चीज फाइनल नहीं हुई।

Sardar Gurnam Singh : The Honourable Home Minister told us something in the last session over this matter. May I remind him that he has suggested the holding of a meeting of Deputy Commissioners, etc., in this connection in the month of September ? Has he called any such meeting of the Deputy Commissioners to consider this question ?

Home Minister : It was originally proposed to hold this meeting in September, but, now, it will be held in the month of November. The latter meeting is the normal annual meeting of the Deputy Commissioners, Commissioners and other high officers.

चौधरी राम सिंह : क्या मैं जान सकता हूं कि पिछले सेशन में चीफ मिनिस्टर साहिब ने क्या यह कहा था कि जुडीशरी और ऐक्जैक्टिव की सैपेरेशन नहीं होगी ?

श्री अध्यक्ष : उन्होंने यह कहा था कि उस वक्त हालात ऐसे नहीं थे कि सैपेरेशन की जाये। (He had said that conditions at that time were not favourable for separating the Judiciary from the Executive).

कामरेड राम प्यारा : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब यह बतलाएंगे, जैसा कि उन्होंने पहले कहा था कि जिस जिस जगह जुडीशरी ऐक्जैक्टिव से सैपेरेट है उस जगह हालात खराब हैं और जिस जगह नहीं, उस जगह अच्छे हैं, कि अब किस जगह रूल और ला एंड आर्डर व ऐडमिनिस्ट्रेशन अच्छा चल रहा है ? In that connection there was also the view of the Home Minister. What decision did the Government take on that and which view was correct ?

Mr. Speaker : Comrade Sahib, as you are not perfectly all right, so please speak with a low tone. So far as I am concerned, I did not give any ruling as to which view was correct whether of the C. M., or of the Home Minister.

श्री जगन्नाथ : स्पीकर साहिब, एक तरफ तो होम मिनिस्टर साहिब कहते हैं कि अब चीफ मिनिस्टर साहिब जा रहे हैं, और यह चीफ मिनिस्टर बन रहे हैं तो क्या पुलिस का इंतजाम यह अब भी ठीक नहीं कर सकते ?

Home Minister : I would request, Sir, in all humility that the decorum of this House should be maintained. You have been observing, Sir, that very light-hearted and irresponsible remarks are being made in the House, which we resent very strongly. May I appeal to you to kindly keep control over such elements of the House as pass light-hearted and irresponsible remarks?

Sardar Gurnam Singh : I hope the honourable Home Minister treats the Members as honourable Members and not elements in the House.

Mr. Speaker : I was just going to say that we should not do anything which is undignified and which brings the House into disrepute. I also quite agree that no aspersions should be cast on any honourable Member or Minister. The other point is that even half of the Questions meant for the 9th September have not so far been finished. We have to keep that point in view as well.

कामरेड राम धारा : मेरे सवाल का जवाब नहीं आया ।

Mr. Speaker : I cannot force the Home Minister to give the reply.

सरदार मधु सिंह : सुप्रीम कोर्ट ने कभी देर दिए बिना है कि जज्जीशरी अउं ऐग-सैक्टिव वॉक्सी होली चाहीदी है किਉंकि इस उं बिना लोकां नुं सही माअनिआं विंच एनसाद नही मिल सकदा ।

मंत्री : सुप्रीम कोर्ट दी राये उं है, लेकिन एह गॉल सटेटां उं डंडी गਈ है । एह वी कही वार एघे किउं गिआ है कि असूल उं सरकार मंनदी है लेकिन इस दा फैसला करन लਈ बिहडा वकत मुनासिब होवेगा एह देवठ वाली गॉल है ।

श्री बलारमजी दास टण्डन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जब दूसरे कई एक सूबों में जुडीशरी और एग्जेक्टिव अलहदा २ ठीक फंक्शन कर रही हैं तो पंजाब सरकार किन हालात की बिना पर जुडीशरी और एग्जेक्टिव को अलहदा अलहदा करना मुनासिब नहीं समझती ?

मन्त्री : पंजाब के हालात को मजमूई तौर पर सामने रखते हुए सरकार यह महसूस करती है कि प्रेजेंट सेट अप सही है ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : On a Point of Order, Sir. You are observing that no supplementary is being put by the Members on the Treasury Benches except perhaps by one honourable Member, Sardar Gurdal Singh Dhillon. Should I take it that a whip has been issued in this connection ?

Mr. Speaker : The honourable Member is a lawyer. He should know that it is not a Point of Order.

STRENGTH OF THE PUNJAB RAKSHA DAL

***3600. Shri Balramji Dass Tandon :** Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the total strength of the Punjab Raksha Dal since its formation, district-wise and month-wise ;
- (b) the expenditure incurred on the Raksha Dal month-wise and district-wise since its formation ;
- (c) what steps have so far been taken to merge the same with the Home Guards ?

Shri Mohan Lal : (a) A statement (annexure 'A') showing the strength of the Gram Raksha Dal, district-wise and monthwise is laid on the table of the House.

(b) A statement (annexure B) showing the expenditure incurred, upto 31st July, 1963 on the Raksha Dal monthwise, is laid on the table of the House. Since the accounts are not maintained district-wise, but Centrally, it is not possible to furnish the break up for each district.

(c) Punjab Raksha Dal has since been merged with the Punjab Home Guards.

[Home Minister]

ANNEXURE 'A'

STATEMENT SHOWING THE TOTAL STRENGTH OF G.R.D. (INSTRUCTIONAL

| 21st November, to 30th December, 1962 | | December up to 31st December, 1962 | | January, 1963 31st January, 1963 | | February, 1963 28th February, 1963 | | March, 31st 1963 | |
|---------------------------------------|---------------|------------------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------|------------------|-------------------------------------|
| Serial No. | Districts | Volun- teers | Training staff in District | Volun- teers | Training staff in District | Volun- teers | Training staff in District | Volun- teers | Training staff in District |
| 1 | Hoshiarpur .. | 176 | 3 | 1,069 | 76 | 6,339 | 157 | | |
| 2 | Gurdaspur .. | 144 | 7 | 975 | 78 | 21,915 | 143 | | |
| 3 | Amritsar .. | 173 | 4 | 1,149 | 88 | 52,410 | 172 | | |
| 4 | Ferozepore .. | 196 | 4 | 810 | 91 | 1,545 | 195 | | |
| 5 | Kapurthala .. | 96 | 5 | 345 | 53 | 630 | 94 | | |
| 6 | Jullundur .. | 90 | 4 | 1,090 | 47 | 6,435 | 90 | | |
| 7 | Ludhiana .. | 209 | 5 | 25,500 | 84 | 25,863 | 299 | | |
| 8 | Bhatinda .. | 141 | 5 | 1,210 | 76 | 2,245 | 141 | | |
| 9 | Sangrur .. | 124 | 4 | 940 | 50 | 3,075 | 127 | | |
| 10 | Patiala .. | 85 | 2 | 715 | 24 | 4,085 | 75 | | |
| 11 | Ambala .. | 126 | 4 | 895 | 40 | 1,100 | 84 | | |
| 12 | Karnal .. | 105 | 2 | 1,068 | 69 | 2,150 | 104 | | |
| 13 | Hissar .. | 111 | 4 | 1,188 | 83 | 5,820 | 111 | | |
| 14 | Rohtak .. | 194 | 4 | 10,516 | 70 | 12,740 | 195 | | |
| 15 | Gurgaon .. | .. | .. | .. | .. | 1,240 | 38 | | |
| 16 | Mohindergarh | 137 | 3 | 1,090 | 62 | 2,910 | 129 | | |
| 17 | Kangra .. | 132 | 4 | 1,213 | 58 | 5,416 | 137 | | |
| 18 | Simla .. | .. | .. | .. | .. | .. | .. | | |
| Grand Total .. | | 2,239 | 64 | 49,773 | 1,049 | 15,391 | 82,221 | | |

STAFF AND VOLUNTEERS) WHO HAVE BEEN IMPARTED TRAINING DISTRICT WISE AND MONTHWISE

[Home Minister]

ANNEXURE 'B'
EXPENDITURE STATEMENT

| | Rs |
|----------------|------------------------|
| December, 1962 | 60,000.00 |
| January, 1963 | .. 2,15,000.00 |
| February, 1963 | .. 1,13,905.67 |
| March, 1963 | .. 3,34,262.24 |
| April, 1963 | .. 1,97,730.48 |
| May, 1963 | .. 1,89,059.09 |
| June, 1963 | .. 1,82,995.23 |
| July, 1963 | .. 1,43,585.64 |
| Total | .. <u>14,36,538.35</u> |

श्री बलरामजी दास टण्डन : मेरा जो सवाल है उसका जवाब नहीं मिला। मैंने पूछा था the total strength of the Punjab Raksha Dal लेकिन जवाब में इन्होंने ग्राम रक्षा दल कहा है।

मन्त्री : स्पीकर साहिब, मैंने अगर टेक्नीकल जवाब देना होता तो डिपार्टमेंट की तरफ से 'नो' लिखा आया था लेकिन मैंने तो इन को फिर भी कुछ बता दिया है।

श्री बलरामजी दास टण्डन : पार्ट सी. के जवाब में गृह मन्त्री साहिब ने बताया है कि इस को मरज कर दिया है। मैं पूछना चाहता हूँ कि यह डिसेज़न कब लिया गया था ?

मन्त्री : डिसेज़न तो काफी देर से लिया गया था लेकिन काफी बड़ी फोर्स थी जिसे परज करते हुए काफी समय लगा है। जो नोटिफिकेशन हुई है उस की कापी मने दे दी है।

श्री बलरामजी दास टण्डन : जो मन्थली एक्सपेंडिचर की डिटेल्स इन्होंने दी है उस में मार्च, 1963 में 3 लाख 34 हजार रुपया खर्च हुआ है और उस से पहले महीनों में बहुत कम खर्चा होता रहा है। क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि मार्च में ज्यादा खर्चा होने की क्या वजह है ?

मन्त्री : इस बारे में मैं डिटेल्स तो नहीं बता सकता कि खर्चा क्यों कम या ज्यादा हुआ। बात यह है कि कई बार इन्स्ट्रक्टर वगैरह ज्यादा हो जाते हैं और ट्रेनीज़ का नम्बर भी बेरी करता रहता है इसलिए ऐसा होगा।

श्री बलरामजी दास टण्डन : पंजाब रक्षा दल तो होम गार्ड में merge कर दिया गया है। यह जो ग्राम रक्षा दल है does it exist ?

Mr. Speaker : The Punjab Raksha Dal has become the Gram Raksha Dal, which is the rural wing of the Home Guards.

Minister : Sir, the position is that this unit of the Home Guards after its merger has been re-designated as Gram Raksha Dal, and deals with the training of the villagers.

Shri Balramji Das Tandon : So far as the Central enactment is concerned, mention there is only made of the Home Guards. It is not understood how the Government of Punjab have given it the name of the Gram Raksha Dal. Are they competent to do so ?

Mr. Speaker : I cannot throw any light so far as the Constitutional aspect of the matter is concerned. As it is a Central Act, it is for the Central Government to explain the position.

श्री बलराम जी दास टण्डन : मैं जानना चाहता हूँ कि जो सेंटर की इन्वैटमेंट है क्या पंजाब सरकार उसे बदल सकती है ?

Mr. Speaker : It might be within their competence to do so.

Minister : Sir, I would explain the position which is perfectly legal. Whatever we have done, is in accordance with the provisions of the Central Act. We had, in the Home Guards itself, before the merger of the Raksha Dal with it, three different wings, i.e., District Wing, Rural Wing and Urban Wing. Now, we have added another unit, called the Gram Raksha Dal. So we have now four units of the Home Guards instead of three. It is absolutely legal and constitutional.

* **Sardar Gurnam Singh :** May I know whether the three different wings in the Home Guards used to observe the same rules and wear the same uniform ? What would be the position of the Gram Raksha Dal now in this respect ?

Minister : The uniforms and the rules are slightly different. It has to be borne in mind that the new rural unit is to have a large number of villagers trained in the use of arms, not in thousands but in lakhs, in a border state like Punjab.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਗਰਾਮ ਦਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਕਿਤਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਬਾਰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਥੋਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਆਇਆ ਗਰਾਮ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੀ ਵਰਦੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਵਰਦੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਜਿਹੜੇ ਇਨਸਟਰਕਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਖਰਚ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰਦੇ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਵਲੰਟੀਅਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਲਈ ਸਿਰਫ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਅਲਾਓਂਸ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਵਰਦੀ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

Mr. Speaker : The Question Hour is over now. We will have supplementaries tomorrow on this Question.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

APPOINTMENTS AND PROMOTIONS OF SCHEDULED CASTES IN THE AMRITSAR AND CHANDIGARH DEPOTS OF THE PUNJAB ROADWAYS

1033. Chaudhri Ram Parkash : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of non-gazetted posts at present on the sanctioned strength of the Amritsar and Chandigarh Depots of the Punjab Roadways, separately ;

[Chaudhri Ram Parkash]

(b) the number and names of the persons, seniority-wise, holding the said posts substantively or working at present on the said posts with the number and names of the persons belonging to the Scheduled Castes amongst them ;

(c) whether the percentage fixed for purposes of appointments and promotions for Scheduled Castes has been adhered to in the case of the said depots ; if not, the reasons therefor ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Amritsar—1,143. Chandigarh—702.

(b) The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained. Information will be supplied in any particular case, if sought.

(c) Every endeavour is made to stick to the specified percentage for Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

GOVERNMENT ADVERTISEMENTS

1037. Comrade Ram Chandra : Will the Chief Minister be pleased to state the names of all the newspapers including the dailies, weeklies and monthlies published in the State and in Delhi which have been given Government advertisements along with the amounts paid or payable to each of the said dailies, weeklies and monthlies, magazines and journals, etc., since 1st April, 1963 to date ?

Sardar Partap Singh Kairon : A statement containing the required information is as follows :—

Statement showing names of Newspapers including Dailies, Weeklies, and Monthlies published in the State and Delhi, which have been given Government Advertisements during the period from 1st April, 1963 to 31st July, 1963, along with the amounts paid or payable to each of the said Periodical

| Serial No. | Name of Periodical | Amount paid or payable for Government advertisements |
|------------|---|--|
| 1 | 2 | 3 |
| | ENGLISH | Rs nP. |
| 1 | The Daily Tribune, Ambala Cantt. | .. 38,185.00 |
| 2 | The Daily Hindustan Times, New Delhi | .. 35,956.40 |
| 3 | The Daily Times of India, Delhi | .. 30,967.20 |
| 4 | The Daily Patriot, New Delhi | .. 11,716.00 |
| 5 | The Daily Indian Express, New Delhi | .. 7,715.00 |
| 6 | The Daily Statesman, New Delhi | .. 8,712.00 |
| 7 | The Weekly Link, New Delhi | .. 1,330.08 |
| 8 | The Weekly Spokesman, New Delhi | .. 1,404.80 |
| 9 | The Weekly National Sentinal, New Delhi | .. 898.00 |
| 10 | The Weekly Indian Worker, New Delhi | .. 1,109.08 |
| 11 | The Weekly Eastern Economist, Delhi | .. 154.70 |

| Serial No. | Name of Periodical | Amount paid or payable for Government advertisements |
|----------------|--|--|
| 1 | 2 | 3 |
| ENGLISH-CONCLD | | |
| 12 | The Weekly Citizen of India, Delhi | Rs nP. 180. 00 |
| 13 | The Weekly Shankar's Weekly, New Delhi | 149. 60 |
| 14 | The Weekly Punjab Standard, Gurgaon | 344. 00 |
| 15 | The Weekly Delhi Times, Delhi | 48. 00 |
| 16 | The Weekly Indian Times, Delhi | 28. 80 |
| 17 | The Weekly Indian Observer, New Delhi | 358. 80 |
| 18 | The Fortnightly Socialist Congressman, Delhi | 707. 20 |
| 19 | The Monthly Asian Industry, Chandigarh | 373. 60 |
| 20 | The Monthly March of India, Delhi | 400. 00 |
| 21 | The Monthly Indian Farm Mechanization, Delhi | 127. 50 |
| 22 | The Quarterly Cultural Forum, Delhi | 95. 75 |
| 23 | The Quarterly National Integration, Delhi | 255. 00 |
| 24 | The Quarterly Missionary, Delhi | 127. 50 |
| 25 | The Annual Infa Year Book, Delhi | 300. 00 |
| 26 | The Annual 16th Year of Freedom, Delhi | 700. 00 |
| 27 | The Kasturba Sewa Mandir, Rajpura | 300. 00 |
| 28 | The Weekly New India, Delhi | 170. 00 |
| 29 | The Quarterly Gandhi Marg, Delhi | 148. 75 |
| 30 | The Vivekananda, Delhi | 401. 00 |
| 31 | The Fortnightly Krishi Sansar, Delhi | One page (Rate not yet fixed) |
| URDU | | |
| 1 | The Daily Milap, Jullundur | 8,080. 80 |
| 2 | The Daily Tej, Delhi | 4,171. 20 |
| 3 | The Daily Pratap, Jullundur | 3,063. 00 |
| 4 | The Daily Savera, Delhi | 2,118. 00 |
| 5 | The Daily Rohjan, Ludhiana | 1,096. 48 |
| 6 | The Daily Tarjman, Ludhiana | 1,239. 76 |
| 7 | The Daily Pradeep, Jullundur | 767. 60 |
| 8 | The Daily Sadaqat, Ludhiana | 87. 60 |

[Chief Minister]

| Serial No. | Name of Periodical | Amount paid or payable for Government advertisements |
|-------------|--|--|
| 1 | 2 | 3 |
| URDU-CONCLD | | |
| 9 | The Weekly Punjab Congress Patrika, Chandigarh | Rs nP. 2,855.62 |
| 10 | The Weekly Mewat, Gurgaon | 1,220.80 |
| 11 | The Weekly Sner-i-Punjab, Delhi | 892.00 |
| 12 | The Weekly Jagat, Delhi | 394.00 |
| 13 | The Weekly Haryana Tilak, Rohtak | 323.60 |
| 14 | The Weekly Lalkar, Dharmasala | 236.00 |
| 15 | The Weekly Doaba, Jullundur | 235.80 |
| 16 | The Weekly Atalique, Delhi | 183.60 |
| 17 | The Weekly Tufan, Batala | 258.40 |
| 18 | The Weekly Kisan, Ferozepur | 84.00 |
| 19 | The Weekly Chingari, Ferozepur | 144.00 |
| 20 | The Weekly Roshni, Sonapat | 79.20 |
| 21 | The Weekly Jat Gazette, Rohtak | 165.20 |
| 22 | The Weekly Janam Bhoomi, Karnal | 97.20 |
| 23 | The Weekly Harijan, Jullundur | 87.60 |
| 24 | The Weekly Preet, Jullundur | 43.20 |
| 25 | The Weekly Naujwan Mazdoor, Delhi | 110.40 |
| 26 | The Weekly Hindu, Jullundur | 57.60 |
| 27 | The Weekly Hindustan, Jullundur | 60.00 |
| 28 | The Weekly Amrit, Karnal | 18.00 |
| 29 | The Weekly Belag, Karnal | 14.00 |
| 30 | The Weekly Chittan, Ferozepur | 45.60 |
| 31 | The Weekly Sada-i-Waqat, Ludhiana | 42.00 |
| 32 | The Weekly Karnal Times, Karnal | 20.80 |
| 33 | The Weekly Mazdoor Sandesh, Ludhiana | 50.00 |
| 34 | The Weekly Rahber-e-Mazdoor, Gurgaon | 84 cms. (Rate not fixed as yet) |
| 35 | The Monthly Biswin Sadi, Delhi | 127.50 |
| HINDI | | |
| 1 | The Daily Hindi Milap, Jullundur | 9,873.44 |
| 2 | The Daily Hindustan, New Delhi | 7,373.60 |

| Serial No. | Name of Periodical | Amount paid or payable for Government advertisements |
|--------------|--------------------------------------|--|
| 1 | 2 | 3 |
| HINDI-CONCLD | | Rs nP. |
| 3 | The Daily N.B. Times, Delhi | 7,410.00 |
| 4 | The Daily Vir Pratap, Jullundur | 43,90.80 |
| 5 | The Daily Mewat, Gurgaon | 2,399.40 |
| 6 | The Daily Sunehri Bharat, Gurgaon | 1,203.20 |
| 7 | The Weekly Sevagram, Delhi | 1,230.08 |
| 8 | The Weekly Hindi Times, New Delhi | 864.96 |
| 9 | The Weekly Haryana Tilak, Rohtak | 556.80 |
| 10 | The Weekly Paigham-i-Watan, Palwal | 132.00 |
| 11 | The Weekly Chetna, Bhiwani | 106.60 |
| 12 | The Weekly Anand Bhoomi, Hissar | 53.72 |
| 13 | The Weekly Gram Sahyogi, Faridabad | 319.20 |
| 14 | The Weekly Gyan Udhey, Hissar | 212.00 |
| 15 | The Weekly Harya Sandesh, Hissar | 487.52 |
| 16 | The Monthly Jagat, Delhi | 271.50 |
| 17 | The Monthly Sapta Rishi, Jullundur | 59.00 |
| 18 | The Monthly Nai Sadi, Delhi | 127.50 |
| 19 | The Monthly Vishav Jyoti, Hoshiarpur | 42.50 |
| 20 | The Monthly Sushma, Delhi | 212.50 |
| 21 | The Annual Bharat, Delhi | 100.00 |
| PUNJABI | | |
| 1 | The Daily Akali Patrika, Jullundur | 5,531.16 |
| 2 | The Daily Ajit, Jullundur | 4,699.00 |
| 3 | The Daily Ranjit, Patiala | 3,524.40 |
| 4 | The Daily Parkash, Chandigarh | 2,226.56 |
| 5 | The Daily Knalsa Sewak, Delhi | 2,071.88 |
| 6 | The Daily Nawan Hindustan, New Delhi | 1,603.44 |
| 7 | The Daily Sikh, Amritsar | 589.00 |
| 8 | The Daily Ranjit, Bhatinda | 977.60 |
| 9 | The Daily Nawan Zamana, Jullundur | 666.57 |
| 10 | The Daily Doctor, Amritsar | 140.80 |

[Chief Minister]

| Serial No. | Name of Periodical | Amount paid or payable for Government advertisements |
|------------|--------------------------------------|--|
| 1 | 2 | 3 |
| | PUNJABI—CONCLD | Rs nP. |
| 11 | The Weekly Mel Milap, Chandigarh | 1,254.44 |
| 12 | The Weekly Qaumi Ekta, New Delhi | 1,748.00 |
| 13 | The Weekly Fateh, Delhi | 1,264.64 |
| 14 | The Weekly Mauji, Jullundur | 774.00 |
| 15 | The Weekly Kundan, Jullundur | 2,469.80 |
| 16 | The Weekly Pauh Phutti, Patiala | 710.40 |
| 17 | The Weekly Inqlab, Patiala | 488.80 |
| 18 | The Weekly Shamsheer Hind, Patiala | 444.00 |
| 19 | The Weekly Sarpanch, Samana | 84.32 |
| 20 | The Weekly Adhure Sapne, Muktsar | 460.00 |
| 21 | The Weekly Bir Punjabi, Patiala | 308.00 |
| 22 | The Weekly Sukhjiwan, Jullundur | 303.36 |
| 23 | The Weekly Lok Darshan, Delhi | 255.60 |
| 24 | The Weekly Mahatma, Jullundur | 67.20 |
| 25 | The Weekly Sachna Marg, Samana | 102.40 |
| 26 | The Weekly Nia Sama, Ludhiana | 126.00 |
| 27 | The Weekly Sangharsh, Jullundur | 46.00 |
| 28 | The Weekly Daler Punjab, Patiala | 363.20 |
| 29 | The Weekly Lök Yug, Chandigarh | 434.40 |
| 30 | The Weekly Ranjit Nigara, Chandigarh | 344.80 |
| 31 | The Weekly Panth, New Delhi | 445.40 |
| 32 | The Monthly Chetna, Delhi | 85.00 |
| 33 | The Monthly Preet Lari, Preet Nagar | 110.50 |
| 34 | The Monthly Kahani, Amritsar | 229.50 |
| 35 | The Monthly Tarana, Jullundur | 38.25 |
| 36 | The Monthly Kavita, Amritsar | 42.50 |
| 37 | The Monthly Jiwan Priti, Patiala | 38.25 |
| 38 | The Monthly Kanwal, Amritsar | 38.25 |
| 39 | The Monthly Panj Darya, Jullundur | One page (Rate not yet fixed) |
| 40 | The Monthly Preetam, Delhi | 51.00 |

**REMOVAL OF CERTAIN NEWSPAPERS AND JOURNALS FROM THE LIST FOR
PURPOSE OF GOVERNMENT ADVERTISEMENTS**

1938. Comrade Ram Chandra : Will the Chief Minister be pleased to state the names of dailies, weeklies and monthlies whose names have been removed from the list of approved Newspapers and Journals for the purpose of Government advertisements since April and May, 1963, when the policy regarding Government advertisements was revised ?

Sardar Partap Singh Kairon : A statement containing the requisite information is as follows:—

*Statement showing names of the Periodicals (Dailies, Weeklies and Monthlies) which
were removed from the list for the issue of Government Advertisements*

| Serial No. | Name of the Periodical | Place of publication |
|----------------|-------------------------------|--------------------------------------|
| 1 | 2 | 3 |
| ENGLISH | | |
| 1 | The Daily Amrit Bazar Patrika | .. Calcutta |
| 2 | The Weekly Panjab Standard | .. Gurgaon |
| 3 | The Weekly Delhi Times | .. Delhi |
| 4 | The Weekly Indian Times | .. Delhi |
| 5 | The Weekly Indian Observer | .. New Delhi |
| 6 | The Weekly Challenge | .. Simla |
| 7 | The Weekly Himachal Times | .. Dehra Dun |
| URDU | | |
| 1 | The Daily Vir Bharat | .. Jullundur (ceased publication) |
| 2 | The Daily Sadaqat | .. Ludhiana |
| 3 | The Daily Samaj | .. Ludhiana |
| 4 | The Daily Aijmiat | .. Delhi |
| 5 | The Weekly Takkar | .. Jullundur |
| 6 | The Weekly Bnarat Nirman | .. Rohtak |
| 7 | The Weekly Karnal Times | .. Karnal |
| 8 | The Weekly Panjabi Yodha | .. Kapurthala |
| 9 | The Weekly Harijan | .. Jullundur |
| 10 | The Weekly Paignam | .. Sonapat |
| 11 | The Weekly Arya Gazette | .. Jullundur |
| 12 | The Weekly Amrit | .. Karnal |
| 13 | The Weekly Lok Hitkari | .. Jullundur |

[Chief Minister]

| Serial No. | Name of the Periodical | Place of publication |
|---------------|-----------------------------|----------------------|
| 1 | 2 | 3 |
| URDU --CONCLD | | |
| 14 | The Weekly Preet | .. Jullundur |
| 15 | The Weekly Hindustan | .. Jullundur |
| 16 | The Weekly Hingu | .. Jullundur |
| 17 | The Weekly Vishav Sewak | .. Jullundur |
| 18 | The Weekly Lalkar | .. Delhi |
| 19 | The Weekly Naujawan Mazdoor | .. Delhi |
| 20 | The Weekly Chitra | .. Delhi |
| 21 | The Weekly Meo Gazette | .. Gurgaon |
| 22 | The Weekly Belag | .. Karnal |
| 23 | The Weekly Sadai Waqat | .. Ludhiana |
| 24 | The Fortnightly Kalakar | .. Delhi |
| HINDI | | |
| 1 | The Daily Sunehri Bharat | .. Gurgaon |
| 2 | The Weekly Chetna | .. Bhiwani |
| 3 | The Weekly Gram Sahyogi | .. Faridabad |
| 4 | The Weekly Anand Bhoomi | .. Hissar |
| 5 | The Weekly Amar Bharat | .. Delhi |
| 6 | The Weekly Gyan Uday | .. Hissar |
| 7 | The Fortnightly Him Kesri | .. Simla |
| 8 | The Monthly Panch Bhoomi | .. Amritsar |
| 9 | The Monthly Bharat Jyoti | .. Jullundur |
| 10 | The Monthly Narmada | .. Gwalior |
| 11 | The Quarterly Jyotishmati | .. Solan |
| PANJABI | | |
| 1 | The Daily Doctor | .. Amritsar |
| 2 | The Weekly Nia Sama | .. Ludhiana |
| 3 | The Weekly Kamboj Samachar | .. Jullundur |
| 4 | The Weekly Panjabi Patrika | .. Ludhiana |
| 5 | The Weekly Panjabi Panch | .. Amritsar |

| Serial No. | Name of the Periodical | Place of Publication |
|------------|------------------------------|----------------------|
| 1 | 2 | 3 |
| | PUNJABI—CONCLD | |
| 6 | The Weekly Ranjit Nagara | .. Chandigarh |
| 7 | The Weekly Panth | .. New Delhi |
| 8 | The Weekly Navjiwan | .. Singapore |
| 9 | The Weekly Samrat | .. Jullundur |
| 10 | The Weekly Sangharsh | .. Amritsar |
| 11 | The Fortnightly Naresh | .. Bhatinda |
| 12 | The Montnly Bal Sandesh | .. Preet Nagar |
| 13 | The Monthly Gian Amrit | .. Amritsar |
| 14 | The Monthly Arsee | .. New Delhi |
| 15 | Tne Monthly Chetna | .. Delhi |
| 16 | Tne Monthly Alochaua | .. Ludhiana |
| 17 | The Monthly Rishman | .. Patiala |
| 18 | Tne Monthly Panch Parmeshwar | .. Ludhiana |

SMALL SAVINGS FUNDS

1060. Shri Amar Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- the total amount of opening balance of Small Savings Fund as on 1st January, 1956 in the State;
- the totlal collections made in the said fund during the years 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962 and 1963 yearwise;
- the total amount withdrawn by the depositors during each of the years referred to in part (b) above;
- the total amount paid as commission to the Commission Agents during each of the said years;
- the names of the Commission Agents for the said funds in Hissar District, together with their full addresses ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) The collections under Small Savings Securities as on 1st January, 1956 were Rs 15,86, 52, 378.

(b), (c) and (d). The requisite information is given below :—

| Year | Amount collected | Amount withdrawn | Commission paid to authorised Agents |
|------|------------------|------------------|--------------------------------------|
| | Rs | Rs | Rs nP. |
| 1956 | 21,54,99,181 | 14,61,79,181 | 1,28,853.00 |
| 1957 | 25,77,57,000 | 17,74,98,000 | 1,90,575.00 |
| 1958 | 29,98,91,041 | 24,44,68,773 | 3,47,005.73 |

| Year | Amount collected | Amount withdrawn | Commission paid to authorised Agents |
|----------------------------|------------------|------------------|--------------------------------------|
| | Rs | Rs | Rs nP. |
| 1959 | 30,66,01,875 | 26,94,59,324 | 4,84,315.55 |
| 1960 | 34,22,21,205 | 29,31,13,538 | 5,10,027.52 |
| 1961 | 34,61,90,660 | 29,38,97,090 | 4,04,377.70 |
| 1962 | 34,41,72,878 | 30,45,02,757 | 4,32,839.35 |
| 1963 | 21,48,03,747 | 17,89,10,508 | 3,27,875.20 |
| (Jan., 1963 to July, 1963) | | | |

(e) The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained from it.

HOUSE BUILDING LOANS TO CLASS III AND CLASS IV GOVERNMENT EMPLOYEES IN HISSAR DISTRICT

1061. Shri Amar Singh : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state the names of Class III and Class IV Government employees of Hissar district who have been given house building loans or advance during the period January, 1961 to-date, together with the dates when the loan/advance was given in each case ?

Sardar Darbara Singh : The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained.

MEDICAL AID TO M. L. AS.

1067. Shri Om Parkash Agnihotri : Will the Minister for Finance be pleased to state—

- the extent to which free medical aid is given to M.L.As;
- whether M.L.As. are entitled to free medical aid when they are indoor patients ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) & (b) : No free medical aid is given to M.L.As.

PROGRESS OF VARIOUS CONSTRUCTION WORKS IN DISTRICT KANGRA

†1070. Pandit Amar Nath Sharma : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state the progress of construction of the following works in district Kangra, together with the time by which these are likely to be completed—

- Metalled road from Thakardwara to Thural-Alampur ;
- Bridge on Nugal Khad near Balakrupi and Nagni ;
- School Building at Nagrota Bagwan ;
- Industrial Estate at Kangra ; and
- Tourist Rest-house at Baijnath ?

The answer to Assembly Question No. 1070 appearing in the name of Planning and Development Minister, Punjab, is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd) Planning & Development Minister,
Punjab.

†Note.—For final reply please see Appendix to this Debate.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
U.O.No. 7306-BRIII-63, dated nil.

EXPENDITURE INCURRED UNDER THE HEAD 'INDUSTRIES' IN THE
STATE

1071. Pandit Amar Nath Sharma : Will the Chief Minister be pleased to state the total expenditure incurred by the State Government under the Head 'Industries' during the financial year 1961-62, together with the amount surrendered and saved out of the budget provision under the said head for the hilly areas, for the said year, district-wise, and the reasons therefor ?

The answer to Unstarred Assembly Question No. 1071 appearing in the list of questions for the 10th September, 1963, in the name of Pt. Amar Nath Sharma, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) Chief Minister

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha.
U.O. No. 1(100)63-3IB(II), dated 9th September, 1963.

ALLOTMENT OF SURPLUS LAND IN THE STATE

†1081. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total area of land so far declared as surplus in the State, (ii) the total number of tenants eligible for the allotment of the same, districtwise, (iii) and the names of those to whom the said area has so far been allotted (iv) as well as the names of those to whom it is yet to be allotted;
- (b) whether it is a fact that in many cases the said allotments have been cancelled; if so, the number of such cases, together with the reasons for cancellation in each case, districtwise ?

Sardar Ajmer Singh : (a) (i) and (ii) A statement is enclosed.

(a) (iii) (iv) and (b) The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained.

STATEMENT

| Serial No. | Name of the District | Total area of land so far declared surplus | Total number of tenants eligible for the allotment of surplus area whose tenancies were in existence on 15th April, 1953 in respect of erstwhile Punjab area and 30th October, 1956 in respect of erstwhile Pepsu area | |
|------------|----------------------|--|--|--------|
| | | | a(i) | a(ii) |
| 1 | 2 | | St. Acres | Punjab |
| 1 | Hissar | .. | 78,961 | 10,091 |
| 2 | Rohtak | .. | 18,757 | 2,652 |
| 3 | Gurgaon | .. | 11,817 | 5,911 |
| 4 | Karnal | .. | 47,186 | 4,853 |
| 5 | Ambala | .. | 11,251 | 503 |
| 6 | Simla | .. | .. | .. |

†Note.—For final reply please see Appendix to this Debate.

| Serial No. | Name of the District | Total area of land so far declared surplus | Total number of tenants eligible for the allotment of surplus area whose tenancies were in existence on 15th April, 1953 in respect of erstwhile Punjab area and 30th October, 1956 in respect of erstwhile Pepsu area | |
|------------|---|--|--|--------------|
| | | | a(i) | a(ii) |
| 1 | 2 | | St. Acres | Punjab |
| 7 | Kangra | .. | 6,321 | 48,282 |
| 8 | Hoshiarpur | .. | 4,780 | 23,557 |
| 9 | Jullundur | .. | 7,630 | 3,200 |
| 10 | Ludhiana | .. | 6,209 | 112 |
| 11 | Ferozepur | .. | 122,359 | 3,937 |
| 12 | Amritsar | .. | 28,206 | 408 |
| 13 | Gurdaspur | .. | 13,720 | 22,618 |
| 14 | Lahaul and Spiti | .. | 36 | .. |
| 15 | Nathana Sub-Tehsil of Bhatinda District | .. | 1,238 | 575 Pepsu |
| 16 | Patiala | .. | 11,814 | 1,266 |
| 17 | Sangrur | .. | 22,490 | 1,298 |
| 18 | Bhatinda | .. | 16,882 | 3,242 |
| 19 | Mohindergarh | .. | 1,016 | 1,488 |
| 20 | Kapurthala | .. | 1,840 | 754 |

Note.—The number of tenants whose tenancies were created between the period from 15th April, 1953 to 30th October, 1960 and are eligible for the allotment of surplus area in erstwhile Punjab area is still being ascertained.

TENANTS EJECTED FOR NON- PAYMENT OF RENT

1082. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- the total number of landowners in the State, districtwise, who applied for the arrears of rent against the tenants since 1954, yearwise;
- the total number of tenants referred to in part (a) above who produced receipts of rent and also the number of tenants who could not produce such receipts but pleaded that they had actually paid the rent but that receipts were not issued in their favour by the landowners ;
- the total number of tenants so far ejected, districtwise and yearwise since 1954 on the ground that they could not satisfy the revenue authorities regarding the payment of rent and

also the number of tenants who proved that they had actually paid the rent and were not ejected ?

Subject.—Unstarred Assembly Question No. 1082 asked by Comrade Ram Piara, M.L.A. regarding tenants ejected for non-payment of rent.

The answer to Unstarred Assembly Question No. 1082 appearing in the list of Unstarred Questions on the 10th September, 1963, in the name of Comrade Ram Piara, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected from the local officers.

Sd/— Revenue Minister,

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
U.O. No. 7383-ARII(IV)-63/2659, dated 7th September, 1963.

ENCOUNTER WITH BAD CHARACTERS IN VILLAGE VALTOHA DISTRICT
AMRITSAR.

1088. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Home Minister be pleased to state :

- (a) whether Government have given any award to the Police officers who took part in the recent encounter with alleged smugglers in village Valtoha, district Amritsar; if so, the names of such Police Officers ;
- (b) Whether any association, individual or M.L.A. sent any telegrams or applications to the Government condemning the said action of the Police and demanding a judicial inquiry if so, the details thereof ;
- (c) whether any enquiry into the case referred to in part (a) above was conducted; if so, by whom and with what result and a copy of the enquiry report be placed on the Table of the House ?

Shri Mohan Lal : (a) No.

(b) Yes. One telegram from S/Shri Manohar Lal, Hardip Singh, Gurdip Singh and Narain Singh, M.L.A. and one application from Shri Manohar Lal, President, District Congress Committee, Amritsar (Rural).

(c) Yes. Magisterial inquiry was conducted by A.D.M. Amritsar, under the orders of D.M. Amritsar, who justified Police action. The finding of the Enquiry officer is a public document and can be obtained from the District Magistrate, if so desired.

EDUCATIONAL SET UP IN AMRITSAR DISTRICT ACCORDING TO THE NEW
PROGRAMME

1089. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state :—

- (a) whether it is a fact that the working of Sub-Offices of the Education Department has recently been re-organized; if so, the details of the re-organized sub office in Amritsar District ;
- (b) the details of duties assigned to District Education Officers, Deputy District Education Officers and the Block Education Officers ;
- (c) the number of circles/parts into which Amritsar district has been divided under the reorganisation scheme and the names of persons placed in charges of each such circle/part together with the name of place of his headquarters ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes. The details of the re-organised sub-offices in Amritsar District are given as under :—

I. District Level

- (1) There is one District Education Officer whose headquarters are located at Amritsar proper. He is assisted by three Deputy Education Officers.
- (2) The office of D.E.O., Amritsar, comprises the following branches:
 - (i) Establishment ;
 - (ii) Accounts ;
 - (iii) Examination ;
 - (iv) General (including Statistical Branch).
 Besides there are Record and Receipt-cum-Issue Sections.
- (3) One Assistant Education Officer for Physical Education (Man) is attached to D.E. O to look after the promotion of physical education in schools in the district.

II. Block Level

At the Block Level there is one Block Education Officer either a man or a woman. Each Block Education Officer is assisted by a clerk in the disposal of office work.

(b) (i) *Duties of District Education Officer.* —(1) Control, inspection, and supervision of all institutions upto the higher Secondary level ;
 (2) Appointment of and punishment to teachers within the district ;
 (3) Drawal and disbursement of pay to teachers, etc., Travelling Allowances and contingencies for office and the Middle Schools in the district.

(ii) *Duties of Deputy Education Officer.* — (1) Inspection of a fixed number of Middle, High/Higher Secondary Schools ;
 (2) Assistance to the District Education Officer in the disposal of office work and other matters.

(iii) *Duties of Block Education Officer.* —(1) Inspection and supervision of primary schools within his/her jurisdiction ;
 (2) Drawal and disbursement of pay etc., of primary school teachers under his/her jurisdiction.

(c) A statement showing the number of circles as also the names of the Block Education Officers-in-charge of those circles together with the names of their headquarters is as follows.

Statement showing the number of Circles as also the names of Block Education Officers incharge together with the names of their headquarters

| Serial No. | Name of B. E. O. | Block Hqs |
|------------|------------------------|------------------|
| 1 | Shri Santokh Singh | .. Amritsar—I |
| 2 | Shrimati Amrit Kaur | .. Amritsar— II. |
| 3 | Shri Gian Singh | .. Amritsar—III. |
| 4 | Shrimati Bhagwant Kaur | .. Amritsar—IV. |

| Serial No. | Nam of B. E. O. | Block Hqs |
|------------|-------------------------|------------------------------------|
| 5 | Shrimati Balbir Kaur | .. Ajnala—I. |
| 6 | Shri Tarjit Singh | .. Ajnala—II. |
| 7 | Shri Tilak Raj | .. Bhikiwind |
| 8 | Shri Kartar Singh | .. Chohla Sahib. |
| 9 | Shri Gurcharan Singh | .. Chogawan—I. |
| 10 | Shri Saudagar Singh | .. Chogawan—II. |
| 11 | Shrimati Inderjit Kaur | .. Tarn Taran I. |
| 12 | Shrimati Vimla Aggarwal | .. Tarn Taran—II. |
| 13 | Shri Avtar Chand Sharma | .. Gandiwind. |
| 14 | Shri G.R Dhawan | .. Verka H.Q. at Amritsar. |
| 15 | Shri B.K. Singh | .. Jandiala Guru. |
| 16 | Shri Ajit Singh Basara | .. Tarsikka H.Q. at Rasulpur Adda. |
| 17 | Shri Gur Avtar Singh | .. Naushehra Panwan |
| 18 | Shri Jarnail Singh | .. Khadur Sahib |
| 19 | Shri Sardul Singh | .. Valtoha H.Q. at Khem Karan. |
| 20 | Shrimati Ishar Kaur | .. Patti |
| 21 | Shrimati Harbans Kaur | .. Majitha. |
| 22 | Vacant | .. Rayya. |

SHORT NOTICE QUESTION AND ANSWER

TREATING AKALIS AS POLITICAL SUFFERERS

***3689. Shri Balramji Dass Tandon :** Will the Chief Minister be pleased to state —

10.00 A.M.

- whether it is a fact that the Akalis, who participated in the Punjabi Suba Movement have been treated as Political Sufferers, if so, since when;
- the total number of Akali workers treated as 'Political Sufferers, together with their names and addresses;
- whether Government had sought the approval of the State National Workers' (Relief and Rehabilitation) Board for treating the Akalis as Political Sufferers; if so, when, together with the date when the permission was granted by the Board;

[Shri Balramji Dass Tandon]

(d) whether Government have also taken any decision to treat Maha Punjab and Hindi Raksha movement prisoners as 'Political Sufferers' if so, when and if not the reasons therefor ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) No.

(b) Does not arise.

(c) Does not arise.

(d) No.

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या मुख्य मन्त्री जी बताएंगे कि इस बारे में अखबारों में जो खबरें आई हैं और छपी हैं उनके बारे में उनका क्या ब्यान है ?

मुख्य मन्त्री : मेरा ब्यान इस पर यही है कि यह गलत बात है जो कि एक पार्टी के अखबार ने निकाली और अपनी कमियूनिटी के लोगों को जोश दिलाने के लिए निकाली थी कि देखो प्रताप सिंह ने पंजाबी सूबा मूवमेंट के अकाली कैदियों को पुलिटीकल सफरर्ज वाली रियायतें दे दी हैं । यह गलतफहमी फैला कर नफरत फैलाने की कोशिश की गई थी । मैंने एकशन तो नहीं लिया जो ले सकता था और इस के ऊपर अपना ब्यान दे दिया ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या यह ठीक है कि सब से पहले यह खबर 9 जुलाई को इंडियन एक्सप्रेस में छपी थी ?

मुख्य मन्त्री : मैं आपकी पार्टी के अखबार को ज्यादा पढ़ता हूं । (हंसी)

Sardar Gurnam Singh : Is it or is it not true that the Akali Political Sufferers under reference were declared as such because of their sufferings during the National Movement for the freedom of the country and that only the pensions, that had been confiscated for their having taken part in the Akali Agitation for Punjabi Suba, have been restored ?

Chief Minister : So far as the first part is concerned, it is undoubtedly true that they were declared political sufferers because of their taking part in the National movements for the freedom of the country. So far as the second part is concerned, I have already stated the position in detail.

ADJOURNMENT MOTIONS

Mr. Speaker : There is an *adjournment motion given notice of by Shri Chand Ram about the flood situation in the State. He will be glad to note that time has been fixed for the discussion of flood situation, by the House.

There is another †adjournment motion given notice of by Sarvshri Mohan Lal Datta, Om Parkash Agnihotri and Net Ram. The imposition of an Order under Section 144 of the Criminal Procedure Code is an administrative action. Further there has been no precedent when the promulgation of an Order under this Section had been admitted as the subject matter of an adjournment motion in the House. Therefore, I disallow this motion.

*Shri Chand Ram M.L.A to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely, the serious flood situation in the Punjab, particularly in Rohtak, Gurgaon, Karnal, Sangrur and Hissar districts.

†Sarvshri Mohan Lal Datta, Om Parkash Agnihotri and Net Ram M.L.As to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance namely the ban imposed under section 144 Cr. Procedure Code by the District Magistrate Ambala upon holding of meetings and assemblage of persons and peaceful demonstration within the radius of one mile from the Punjab Vidhan Sabha building. It is an unwarranted and illegal interference with the fundamental and constitutional right of citizens of a democratic country in order to show dissatisfaction against the scandalously bad administration which has caused great hardship to the people at large.

चौधरी नेत राम : मैं यह निवेदन करना चाहता हूँ कि यह जो हम ने काम रोको प्रस्ताव रखा है इस पर आपकी तरफ से कहा गया कि यह नहीं माना जा सकता । मैं प्वायंट आफ आर्डर पर खड़ा होते हुए आपसे यह जानना चाहता हूँ कि क्या भारत के पवित्र विधान में हरेक को यह हक मिला है कि वह अपनी आवाज़ उठा सके तो क्या कोई सरकार भारत के पवित्र विधान के खिलाफ जा कर लोगों की आवाज़ को बन्द कर सकती है ? क्या कोई सरकार अपने कुकर्मों को छुपाने के लिए पवित्र विधान (noise and interruptions.)

Mr. Speaker : Order, order Please sit down.

* * * * *

Mr. Speaker : Order, order will you please sit down ?

Voice : Sit down, sit down (noise)

Mr. Speaker : Order, order. Please resume your seat (noise and interruption)

Mr. Speaker : Will the hon. Member please resume his seat ?

Chief Minister : Mr. Speaker, when you say 'Order, Order' but the hon. Member speaking does not care for your orders and persists in speaking, I think all that he says should always be deleted from the proceedings of the House.

Voices from the Opposition Benches : No, No.

Mr. Speaker : Yes, I agree that if an hon. Member having been asked to discontinue his speech/observations, does not stop speaking, whatever he says during that interruption will not form part of the proceedings of the House. (Cheers from the Treasury Benches).

श्री अध्यक्ष : मुझे अफसोस है कि आपने इस हाउस के मੈबर के तौर पर आपरली बिहेव नहीं किया है । मैं तीन दफा खड़ा हुआ हूँ लेकिन आप नहीं बैठे और आपने मेरी नर्मी का गलत फायदा उठाया । चूँकि अपने पहली दफा ऐसा किया है इसलिए I do not want to take strict action लेकिन अगर आपने आयेंदा हाउस के रूलज़ को तोड़ने की कौशिश की then I will be forced to name you. (I am sorry to say that the hon. Member has not behaved properly as a member of this House. I rose thrice but he did not resume his seat and took undue advantage of my leniency. As this is the first occasion that he has behaved in this way I do not want to take strict action, but if he tries to break the rules of the House in future then I will be forced to name him.)

चौधरी नेत राम : स्पीकर साहिब, मैं आपकी हर बात का एहतसाम करता हूँ लेकिन यह मामला ऐसा है कि (noise and interruptions) हमें विधान में यह हक मिला हुआ है

Mr. Speaker : Order, order, Please sit down.

*Expunged as ordered by the Chair

Sardar Gurnam Singh : I think the hon. Member has said nothing except that he respects your ruling.

श्री अध्यक्ष : यह तो ठीक नहीं है कि एक मेम्बर पहले हृद से ज्यादा चेयर को डिफाई करता जाए और बाद में कह दे कि मैं एहतसाम करता हूँ। पंडित जी, बताएं what should I do . आप कहते हैं कि मैं मेम्बरान को नहीं रोकता।

(It is not proper that an hon. Member should go on defying the Chair to the extreme at the first instance and later on say that he respects the Chair. The hon. Home Minister may please tell me as to what should I do. He says that I do not check the Members.)

* * * * *

Sardar Lachhman Singh Gill : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : I would request the hon. Member not to take that seriously.

Sardar Lachhman Singh Gill : I have a right to rise on a point of Order.

Mr. Speaker : Yes, he has the right, but I would request him not to take that seriously.

सरदार लच्छमन सिंह गिल : मैनें बड़े अफसोस नाल कहिणा पैदा है कि वैसे तां होम मनिस्टर साहिब सवेर तें इह कौंस कर रहे हन कि हाउस दी कारवाही बड़े आराम दे नाल चले लेकिन इस बहाने उह जैसे रीमारक्स सवेर तें ही करदे आ रहे हन जिरहे कि इगनोर नहीं कीजे जा सकदे। इनुं ने हुंटे ही फरमाइआ है [* * * *] मैनें बड़े अफसोस नाल कहिणा पैदा है कि उह चंगे अलफाज इसतेमाल नहीं कर रहे। इनुं ने इह अलफाज वापस लैके चाहीदे हन।

सपीकर साहिब, जे कुछ होम मनिस्टर साहिब ने किरा है की उह ठीक है ?

Mr. Speaker : The hon. Home Minister should not use such words and that will not form part of the proceedings of the House.

सरदार गुरनाम सिंह : हम आप के आर्डर की बहुत कदर करते हैं। इस के साथ मैं यह कहना चाहता हूँ कि गृह मंत्री बहुत सियाने हैं और हर एक चीज को अच्छी तरह से समझते हैं। लेकिन इस के बावजूद भी उन्होंने तीन बार इस हाउस को ऐजीटेड करने की कोशिश की है। मैं आप से नहायत अदब के साथ पूछना चाहता हूँ कि जो लफज उन्होंने ने कहे हैं क्या ठीक हैं? क्या यह पार्लियामेंट्री हैं या अनपार्लियामेंट्री हैं?

Mr. Speaker : What the hon. Home Minister has said is not in good taste but unfortunately some hon. Members from the Opposition Benches gave an occasion for that. However, as I have already stated, what the hon. Home Minister has said will not form part of the proceedings of the House.

Members from the Opposition as well as from the Treasury Benches had been very considerate, but now Babu Ajit Kumar and some other hon. Members have been taking too much liberty and have been trying to interrupt the proceedings of the House, to-day as well as yesterday.

Note: *Expunged as ordered by the Chair

श्री अध्यक्ष : मैं कहना चाहता हूँ कि दोनों ओर के मेम्बरों को एक दूसरे की इज्जत करनी चाहिए। एक दूसरे के बरखिलाफ कोई ऐसे लफ्ज नहीं कहने चाहिए जिस से कोई झगड़ा खड़ा हो जाए। अगर आप चाहते हैं कि आराम से इस हाउस का काम चले तो उस के लिए कायदा और कानून बने हुए हैं। उन को फौलो किया जाना चाहिए। मेरे खड़े होने के बावजूद भी श्री नेत राम अपनी बात को ऐक्सप्लेन करते रहे। उस ने मेरी लीनियंसी का नाजायज फायदा उठाया है। अगर ऐसा ही होता रहा तो मुझे फिजिकली उठाने पर मजबूर करेंगे लेकिन मैं इस चीज को एवायड करना चाहता हूँ। कम से कम ऐसी बात नहीं करना चाहता जो कि प्रैसिडेंट बन जाए। मुझे काफी बड़े आदमियों ने कहा है और मुझे इस बारे में खुशी भी है। उन्होंने ने कहा है कि जितना पंजाब असेम्बली का काम अच्छी तरह से चल रहा है उतना और कहीं नहीं चल रहा है। इस लिए मैं चाहता हूँ कि कोई ऐसी बात नहीं होनी चाहिए। अगर किसी ने कोई गालियाँ निकालनी हों तो भी प्रेम से निकालें। हमें एक दूसरे की बात समझने की कोशिश करनी चाहिए।

(I would like to say that hon. Members occupying the Treasury Benches and Opposition Benches should show proper respect to each other. They should not use such words as may cause acrimony. If the hon. Members want that this House should conduct its proceedings smoothly then there are specific rules and regulations which should be observed. Unmindful of this fact that I was on my legs Shri Net Ram, persisted in putting his point of view and took undue advantage of my leniency. If he persistently continued to behave like that, I shall have to take recourse to getting him physically removed from the House much against my wishes. I do not want to take any action which may subsequently become a precedent. I have been told by many a highly placed people and I take pride in that that the work of the Punjab Assembly is conducted more smoothly than that of any other Assembly. I would, therefore, request the hon. Members that they should not act like that and if at all they have to reprove the Opposite Party they should do so in a civilized manner. We should try to understand each other's point of view.)

सरदार गुरनाम सिंह : हम ने आप की रूलिंग मान ली है। पहले सरकारी बेंचों की तरफ से इशू उठाया गया और बाद में अपोजीशन की तरफ से मैं आप से पूछना चाहता हूँ कि जो कुछ गृह मन्त्री ने कहा है क्या वह लफ्ज वापिस नहीं लिए जाने चाहिए।

Mr. Speaker : I have said that this will not form part of the proceedings of the House. Treat them as having been withdrawn

सरदार गुरनाम सिंह : गृह मन्त्री को ऐसे लफ्ज नहीं कहने चाहिए।

Mr. Speaker : I have already said that this will not form part of the proceedings of the House. If the Home Minister withdraws it, then it is good otherwise treat them as having been withdrawn.

बाबू अजीत कुमार : यह एडजर्नमेंट मोशन दफा 144 के बारे में नहीं है। यह स्टेट में ला ऐंड आर्डर के बारे में है। यहां पर दफा 144 नाफिज कर दी गई है ता कि यह लाखों की तादाद में आने वाले प्रदर्शनकारियों को गिरफ्तार कर सकें और प्रधान मंत्री को दिखा सकें कि मेरे बगैर पंजाब की ऐडमिनिस्ट्रेशन कोई सम्भाल नहीं सकता। यह तो प्रधान मन्त्री के सहारे पर काम चला रहे हैं।

Mr. Speaker : No insinuation please.

Mr. Speaker : An order promulgated under section 144 of the Criminal Procedure Code cannot form the subject matter of an adjournment motion.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : There is a call attention notice from Pandit Mohan Lal Datta and others.

Pandit Mohan Lal Datta (Amb) : Sir, I beg to ask for leave to move a call attention motion to discuss a matter of urgent public importance viz., the inhuman beating and dragging out of the school premises Shri Ram Parkash Bagga, the Principal of D.A.V. Higher Secondary School, Bassi Kalan in Hoshiarpur District by a group of men on 14th July, 1963, and subsequently on the same date the merciless beating of Shri Balbir Singh Ex-M.L.A. and the President of the legally constituted managing body of this school who came to the spot afterwards.

It is also intended to censure the conduct of the police and district administration which under the political pressure of the ruling party failed to take any action against the culprits responsible for the dastardly attack on respectable and responsible citizens. This motion is also sought to be moved to censure the conduct of the D.P.I. who without holding an enquiry and affording any opportunity to hear the managing body running the school for the last 40 years granted recognition to a new managing committee formed by the offenders who taking the law into their own hands took forcible possession of this school.

स्पीकर साहिब यह मेरी काल एटेंशन मोशन है। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि डी.ए.वी. हायर सैकेंड्री स्कूल, बसी कलां के हैंडमास्टर के साथ जो धक्के-शाही, सीना-जोरी की गई है उसकी मिसाल इतिहास में कहीं नहीं मिलती....

Mr. Speaker : I feel that this motion is in order. I would request the hon. Home Minister to make a statement about this matter within two or three days, when he finds it convenient.

Home Minister : I have not gone through this matter but I have just been told that this matter is pending in a law court and is therefore *subjudice*.

श्री अध्यक्ष: दत्त साहिब आप के ख्याल में इस की क्या पोजीशन है।

पंडित मोहन लाल दत्त : स्पीकर साहिब, मैं पोजीशन एक्सप्लेन कर देता हूँ। जहां तक स्कूल की मैनेजिंग कमेटी का सम्बन्ध है वह मामला कोर्ट में है। लेकिन इस के साथ ही साथ वहां पर जो सीना जोरी और धक्के शाही की गई है उस के विरुद्ध पुलिस तथा डिप्टी कमिश्नर साहिब के पास रिपोर्ट दी गई थी लेकिन उन्होंने उस पर कोई ऐक्शन नहीं लिया। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इस केस को अधिकारियों ने हश अप कर दिया है। इस का सम्बन्ध कोर्ट से कुछ भी नहीं है। इस लिए इस पर बहस करने की इजाजत देनी चाहिए।

Mr. Speaker : Since I have told the motion in order, I would request the hon. Home Minister to please go through this matter and make a statement covering the points which are not pending in a court of law or which are not *subjudice*.

Home Minister : I am sorry, Sir, I have got a copy of this motion just now. It was not placed before me early. Any how I will make a statement some day later.

श्री अध्यक्ष : मेरे पास कल काल एटेंशन मोशन आई थी और मैं ने कल उसी वक्त ही गर्वनमेंट को भेज दी थी। (I received the notice of this Call Attention Motion yesterday and I forwarded the same to the Government there and then.)

गृह मंत्री : मैं नहीं कहता कि आप ने वह नहीं भेजी लेकिन मुझे नहीं मिली। हो सकता है वह मेरे दफ्तर में पहुंची हो।

मुख्य मंत्री : एडर्जनमेंट मोशन रीसेट अक्रेंस की हो सकती है।

श्री अध्यक्ष : यह काल एटेंशन मोशन है। (This is a Call Attention Motion.)

मुख्य मंत्री : तो फिर ठीक है।

श्री मंगल सैन : स्पीकर साहिब, मेरी एक काल एटेंशन मोशन है।

Mr. Speaker : That deals with an individual case. Therefore, I have disallowed that.

श्री मंगल सैन : मैं प्रार्थना करना चाहता हूं कि इस बारे में गृह मंत्री एक ब्यान दे दें।

Mr. Speaker : Government cannot give a statement on every matter. I have already given my ruling on it.

There is another *Call Attention Notice from Babu Ajit Kumar and others regarding scarcity of sugar for rural population etc.

बाबू अजीत कुमार : स्पीकर साहिब, इन्होंने राशन कार्डों के बारे में तारीख मुक़र्रर कर दी कि इस के बाद नहीं बनेंगे।

हमें मौका मिलना चाहिए ताकि इस बात को अच्छी तरह से डिस्कस किया जा सके। या तो शहरों में भी बंद कर दें, नहीं तो गांव वालों को भी हिस्सा मिलना चाहिए।

Mr. Speaker : I am asking the Minister concerned to make a Statement about the situation dealing with all the points.

REPORT OF THE BUSINESS ADVISORY COMMITTEE

श्री अध्यक्ष : बिज़नेस एडवाइज़री कमेटी, जिस में ग्रुप लीडर भी थे और दूसरे मेम्बरान भी शामिल थे, ने यह रिपोर्ट तैयार की है। यह हाउस की अप्रूवल के लिए बांटी जा चुकी है। (The Business Advisory Committee consisting of Group Leaders as well as other hon. Members has prepared this programme for the conduct of business in the House. It has already been distributed in the House for its approval.)

1. Babu Ajit Kumar M.L.A.
2. Shri Jagan Nath M. L. A.
3. Shri Tek Ram M. L. A.

*to call the attention of Minister to an urgent matter of public importance namely, scarcity of Sugar for the rural population, short supply to urban population, of the State, way of distribution of permits preparation of ration cards, allotment of sugar Depots and enhancement of rates.

**REPORT OF THE BUSINESS ADVISORY COMMITTEE OF THE PUNJAB
VIDHAN SABHA**

The Committee met at 6.30 p.m. on the 9th September, 1963.

Besides the Speaker, the following attended the meeting :—

- (1) Dr. Gopi Chand Bhargava, Finance Minister.
- (2) Pandit Mohan Lal, Home Minister.
- (3) Sardar Gulab Singh, Chief Parliamentary Secretary.
- (4) Comrade Babu Singh (Master).
- (5) Baboo Bachan Singh.
- (6) Dr. Baldev Parkash.
- (7) Chaudhri Devi Lal.
- (8) Comrade Gurbakhsh Singh.
- (9) Sardar Gurnam Singh.
- (10) Chaudhri Hardwari Lal.
- (11) Comrade Jangir Singh Joga.
- (12) Sardar Lachhman Singh Gill.

The Committee recommended that the allocation of time be made as follows :—

I.—BILLS

- | | |
|--|---|
| (1) The Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill, 1963 | } Two days. This will include two hours for discussing the principle underlying the issue of Ordinances |
| (2) The Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries (Amendment) Bill, 1963 | |
| (3) The Punjab Motor Vehicles Taxation (Amendment) Bill, 1963 | |
| (4) The Punjab Courts (Amendment) Bill, 1963 | |
| (5) The East Punjab Holdings (Consolidation and Prevention of Fragmentation) Amendment and Validation Bill, 1963 | |
| (6) The Punjab Betterment Charges and Acreage Rates (Amendment) Bill, 1963 | One day |
| (7) The Punjab Land Revenue (Second Amendment) Bill, 1963 | One day |
| (8) The Punjab Urban Estates (Development and Regulation) Bill, 1963 | One day |

**II.—CONSIDERATION OF NO-CONFIDENCE
MOTION IN MINISTRY BY COMRADE BABU
SINGH (MASTER) AND OTHERS**

Three days. On the last day, the Question Hour will be dispensed with and the duration of the sitting will be extended by one hour. Actual time to be fixed in consultation with the Leader of the House.

III.—MOTIONS UNDER RULE 84

- | | | |
|---|---|----------|
| <p>(1) Consideration of the Government's policy of neglect of the areas comprised in the Hindi Region of the State in general and of districts of Rohtak, Gurgaon, Karnal, Hissar and Mahendergarh in particular in the matter of education and general development (By Chaudhri Hardwari Lal, M.L.A.)</p> <p>(2) Consideration of the failure of the Government in tackling the recurring menace of flood in the State (By Chaudhri Hardwari Lal, M.L.A.)</p> <p>(3) Consideration of the situation created by inadequate and failing supply of canal water in the district of Hissar and Rohtak which resulted in poor Rabi last and in poor current sugar cane and cotton crops and also in extreme scarcity of drinking water for cattle practically throughout the year (By Chaudhri Hardwari Lal, M.L.A.)</p> | } | Two days |
|---|---|----------|

The Committee decided that the allocation of time in respect of remaining Bills including the Bills to be received from the Punjab Legislative Council and other business will be considered at its next meeting.

Home Minister(Pandit Mohan Lal) : Sir, I beg to move —

That this House agrees with the recommendations contained in the Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House agrees with the recommendations contained in the Report of the Business Advisory Committee.

श्री बलराम जी दास टण्डन : स्पीकर साहिब , गुज़ारिश यह है कि यह जो आप ने और दूसरे मेम्बरान ने बैठ कर फैसला किया है इस का हमें एहतदास है। लेकिन मैं कहना चाहता हूं कि नो-कानफीडेंस मोशन पर बहस करने के लिए जो तीन दिन रखे गए हैं वह बहुत थोड़ा समय है इस को बढ़ाना चाहिए। बहुत इम्पार्टेंट मसले पंजाब के हैं जिन पर बहस होगी और जिन की वजह से मोशन लाई गई है।

Mr. Speaker : I have followed what the hon. Member wants to say. I do not want my speech at this stage. The Members of the Business Advisory Committee are quite vocal.

Mr. Speaker : Question is—

That this House agrees with the recommendations contained in the Report of the Business Advisory Committee.

The motion was carried.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਕਲ ਅਸਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਡਜੇਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ.....

Mr. Speaker : What was that about ?

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਜਲਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਤਰ ਨਾਲ ਕੁਟੋ"। ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : It will be brought before the House and if he so desires the Chief Minister can make a statement about it.

SUPPLEMENTARY ESTIMATES (FIRST INSTALMENT), 1963-64.

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Sir, I beg to present the Supplementary Estimates (First Instalment) for the year 1963-64.

PRESENTATION OF REPORT OF THE ESTIMATES COMMITTEE.

Dr. Bal Krishan (Chairman, Estimates Committee) : Sir, I beg to present the report of the Committee on Estimates on the Supplementary Estimates (First Instalment) for the year 1963-64.

EXCESS DEMANDS OVER GRANTS AND APPROPRIATIONS FOR THE YEAR 1960-61.

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Sir, I beg to move—That a grant of a sum not exceeding Rs 16,192 be made to regularise the charges already incurred in excess of the grant voted by the Legislative Assembly for the year ending 31st March, 1961, in respect of Jails.

बाबू बचन सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर ,सर । जनाब, पहली आइटम तो फारेस्ट की है । जेल के बारे में नहीं है ।

वित्त मन्त्री : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करूँ कि वही आइटम पुट की जा सकती है जिस पर वोटिंग होनी हो । जो चार्ज्ड आइटम्ज होती हैं उन पर डिस्कशन तो हो सकती है लेकिन वोटिंग नहीं हो सकती । इस लिये मैं ने वही आइटम मूव की है ।

Mr. Speaker : That is a charged item and there can be no voting on that. The hon. Minister has moved an item on which you can have voting as well.

बाबू बचन सिंह : अर्ज यह है कि फारेस्ट की आइटम इम्पोर्टेंट है । इस में जो कुछ किया गया है बेअसूली बात है । अगर आप इस पर बहस करने की इजाजत नहीं देंगे तो मैं समझता हूँ कि हाउस का जो हक इस किस्म की बेजायतगियों के बारे में बहस करने का है वह मारा जाएगा ।

वित्त मन्त्री : डिस्कशन जिस पर आप चाहें कर सकते हैं । लेकिन जब मुझे कहा जाए कि मैं डीमांड मूव करूँ तो मैं वही डीमांड मूव कर सकता हूँ जिस पर मुझे वोट लेना है । अगर आप उस पर भी बोलना चाहें तो बोल लें मुझे एतराज नहीं है । लेकिन चार्ज्ड आइटम पर बहस तो हो सकती है वोटिंग नहीं हो सकती ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That a grant of a sum not exceeding Rs 16,192 be made to regularise the the charges already incurred in excess of the grant voted by the Legislative Assembly for the year ending 31st March, 1961, in respect of Jails.?

Mr. Speaker : Just as the Finance Minister has stated ordinarily that demand is moved on which there can be voting. The demand to which the hon. Member has referred is a charged item. If the hon. Members want to discuss charged items they can speak on them but these cannot be voted upon. The Finance Minister has moved a demand on which voting is required.

ਬਾਬੂ ਕਚਨ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਲਜ਼ ਕਾ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਫਸਟ ਰੀਡਿੰਗ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਸੈਕੰਡ ਰੀਡਿੰਗ ਹੋਤੀ ਹੈ ਐਂਡ ਫਿਰ ਥਰਡ ਰੀਡਿੰਗ ਹੋਤੀ ਹੈ. . . .

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼: ਸੁਝੋ ਰੁਲਜ਼ ਕਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਚਾਰਜਡ ਆਇਟਮਜ਼ ਪਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕੋਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ। ਜਿਸ ਆਇਟਮ ਪਰ ਕੋਟਿੰਗ ਹੋਨੀ ਹੈ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇਂ ਤਸੀ ਕੋ ਸੂਕ ਕਿਆ ਹੈ। (I know the rules. You can discuss the charged items but cannot vote them. The Finance Minister has moved only that demand which can be voted upon.)

ਬਾਬੂ ਕਚਨ ਸਿੰਘ: ਆਪ ਕਾ ਫਰਮਾਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਢਰਸਤ ਹੈ। ਜਹਾਂ ਤਕ ਚਾਰਜਡ ਆਇਟਮਜ਼ ਕਾ ਟਾਲਕੂਕ ਹੈ ਤਨ ਪਰ ਕੋਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ ਲੇਕਿਨ ਸਕਾਲ ਤੋ ਤਨ ਪਰ ਬਹੁਸ ਕਰਨੇ ਕਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼: ਕਹੁ ਆਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਂ। (That you can do.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਨਾ ਉੱਤਰ): ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਫਾਰੈਸਟ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਜਿਹੜੀ ਰਕਮ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਐਕਸੈਸ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਰਸਤ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਰਕਮ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ 51 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ 51 ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚ ਦੇ ਪਿਛੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਿਸਟਰੀ ਹੈ।

ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਮਕਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਐਂਡ ਉਸ ਮਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਮਾਲਿਕ 50 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹਕਦਾਰ ਸੀ। ਲਕਿਨ ਉਥੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਰੋਲਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਹਿੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਹਿੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਮਾਲਿਕ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਰਡਰ ਕੀਤਾ? ਇਹ ਜਿਤਨਾ ਬੈਲੈਂਸ ਹੈ ਉਹ ਅਫਸਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਪੇ ਕਰ ਲੈਣ। ਉਹ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਪੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਆਈਟਮ ਉਤੇ ਨਿਹਾਇਤ ਗੌਰ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਰ ਪੇ ਕਰਨ। ਉਹ ਪੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਐਂਡ ਮਾਲਿਕ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿਓ। ਉਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਜਦ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੌਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲਰ ਪਾਸ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਤਨੀ ਸਿਆਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤੋਂ ਸ਼ੁਦਾ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਵੀ ਲੀਗਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਰਾਏ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਲਈ ਕਿ ਆਇਆ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਪੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਪਹਿਲੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਖੁਦ ਮਾਲਿਕ ਮਕਾਨ ਨਾਲ 50 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਇਆ ਤੇ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਖੁਦ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਇਹ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਲਾਨਾ ਅਫਸਰ ਐਨਾ ਰੁਪਿਆ ਤੇ ਫਲਾਨਾ ਅਫਸਰ ਐਨਾ ਰੁਪਿਆ ਪੇ ਕਰੇਗਾ। ਜਦ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਫੇਰ ਵੀ ਕਿਰਾਇਆ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਐਂਡ ਉਹ ਕੌਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੀਗਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਕਿੰਨੀ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਗਲ ਹੈ? ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਿਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਾਲ ਰਾਜੀਨਾਵਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਂਡ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ।

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਪਰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਜਿਸ ਅਫਸਰ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ ਇਹ ਰੁਪਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਖੂਨ ਔਰ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਉਡਾਇਆ ਜਾਵੇ ? ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਬੇਵਕੂਫੀ ਕਰਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਉਸ ਨੂੰ **during the performance of duty** ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਔਰ ਜਿਸ ਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਵੀ ਡੀਫਾਈ ਕੀਤਾ, ਡਿਸਉਬੇ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਉਤੇ ਹਰਜਾਨਾ ਜਾਂ ਖਰਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਡਿਸਉਬੇਅੰਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਾਇਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ, ਟੈਕਸ ਪੇਅਰਾਂ ਔਰ ਅਵਾਮ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਮਲ ਵੈਸਟਿਡ ਇੰਟਰੈਸਟਸ ਦੇ ਹਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਬੜਾ ਸਿੰਪਲ ਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੰਸਰੰਡ ਅਫਸਰ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਆਰਡਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਔਰ ਬੇਵਕੂਫੀ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਡਿਗਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਨਤਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਉੱਪਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬੋਝ ਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਰਕਮ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਇਥੇ ਪਾਪਾਂ, ਬੁਰਾਈਆਂ ਔਰ ਜੁਰਮਾਂ ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਥੱਲੇ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦ ਜਦ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟਸ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਮੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਸ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਰੋਟੈਸਟ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਫਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਦ ਜਦ ਵੀ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਆਈਆਂ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਰੋਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬੜੀ ਹਾਈ-ਰੈਂਡਿਡਨੈਸ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕੇਸਿਜ਼ ਹੋਏ; ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿਰੇ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹਾਲ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹ-ਵਾਂਗਾ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਸ਼ਰ ਕਰੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੇਈਮਾਨ ਔਰ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਰਿਕਵਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਕਮ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਇਸ ਆਈਟਮ ਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਅਗੇ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਜੈਕਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਪਰ ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਚਾਰਜਡ ਆਈਟਮ ਹੈ; ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਡਿਗਰੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਲੋਂ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਵਾਏ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਸੂਲ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਖਰਚਾਂ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਰਦਾਰ ਲਭਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ (ਜਗਰਾਓ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਐਕਸੈਸ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਬੱਲੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕੁਲ 43,700 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਲਈ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਰਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ 16,192 ਰੁਪਿਆ ਤਾਂ ਜੇਲਜ਼ ਦੀ ਆਈਟਮ ਹੇਠ ਹੈ ਜਿਹੜਾ "ਵੋਟਿਡ" ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦਾ 27,508 ਰੁਪਿਆ "ਚਾਰਜਡ ਆਈਟਮਜ਼ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਲਏ ਜਾਣੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਾਰੈਸਟ, ਸਿਵਲ ਵਰਕਸ ਐਂਡ ਮਿਸਲੇਨੀਅਸ ਦੇ ਹੈਡਜ਼ ਹਨ। ਫਾਰੈਸਟ ਲਈ 51 ਰੁਪਏ, ਸਿਵਲ ਵਰਕਸ ਲਈ 11,023 ਰੁਪਏ ਐਂਡ ਮਿਸਲੇਨੀਅਸ ਖਰਚ 13,880 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੈਪੀਟਲ ਦਾ ਖਰਚਾ ਜਿਹੜਾ 2,554 ਰੁਪਏ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ "ਚਾਰਜਡ ਹੇਠ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਲ "ਚਾਰਜਡ ਰਕਮ 27,508 ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵੋਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਸਿਰਫ 16,192 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਤੇ ਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਇਧਰ ਬੈਠੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਐਂਡ ਅਹਿਮ ਫੰਕਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਇਕ ਇਕ ਪਾਈ ਅਵਾਮ ਕੋਲੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਬਤੌਰ ਵਾਚਡਾਗ ਨਜ਼ਰ ਰਖੀਏ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਉਹ ਮੁਨਾਸਬ ਤੌਰ ਤੇ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਘਰ ਦੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਲੈ ਲਓ। ਉਹੀ ਘਰ ਵਾਲਾ ਇਕ ਚੰਗਾ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਜਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਜਟ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਕਰੂਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਂਡ ਉਹ ਨਾਅਹਿਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ 43,700 ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ 77,21,540 ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਆਫੀਸ਼ਲ ਦੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਰੇਨ ਅਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1960-61 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਹ ਭੁਲ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤਾਂ ਉਹ ਉਥੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜੁਲਮ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਖਰਚ ਹੋ ਰਹੇ ਰੁਪਏ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੋ ਰਹੇ ਬੇਹਦ ਜੁਲਮ ਸਭ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। (The Jail Administration and the condition of prisoners is not under discussion.)

Finance Minister : On a point of order, Sir. My submission is that the money has been spent. We want only this amount to be regularized under the law. The public Accounts Committee has recommended this.

ਸਰਦਾਰ ਲਭਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਮੇਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਸੁਝੇ ਧੜੇ ਥਾਵੇਂ ਯਾਦ ਦਿਲਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧੜੇ ਜੋ ਖ਼ਰਚਾ ਸਾਂਗਾ ਗਯਾ ਹੈ ਧੜੇ ਪਹਲੇ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਮੇਂ ਤਨ੍ਹੇ ਯਾਦ ਦਿਲਾਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਹਸ ਨੇ ਇਸ ਖਰਚ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦੀ ਫੁੜੀ ਐਂਡ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਅੱਗੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ੇਜ਼ੇਟਿਵਿਜ਼ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤੀ ਦੇ ਬਗੈਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਕਰਤਨ ਸੰਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਲਈ 77,21,540 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਖੁਸ਼ਅਸਲੂਬੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ਼ਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਨ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਕੈਦੀ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋਲ ਬੈਠਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀਆਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਸ਼ਨ ਲਈ ਤੇ ਲਕੜੀਆਂ ਲਈ ਚਾਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਕਰੜੀ ਨਿਗਾਹ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ । ਉਹ ਕੈਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ । ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਲੋਕ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ।

ਫਿਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਟੇਨੈਂਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. ਡੀ. ਦੀ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਮਿਲ ਕੇ ਬੜੀ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਐਕਚੁਅਲੀ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿੰਗ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ 77 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਖਰਚ ਉਸ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚਤ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਰਚ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿਸ ਤੇ ਪੈਣਾ ਹੈ ।
(But the question is as to who has to pay this amount which has already been spent.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕੋਈ ਦੇਵੇ । ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਬੇਦਰੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : Please confine yourself to the Demand before the House.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਡੀਮਾਂਡ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਸਿਵਲ ਵਰਕਸ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੜੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ... ..

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਕੁਝ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਗਏ ਮੀ ਹੂੰ ?

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਵਰਕਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਕੰਟ੍ਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਆਰਥਿ-
ਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਨਾ ਅਹਿਲੀਅਤ ਦੇ ਕਾਰਨ
ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਟ੍ਰੈਕਟਰ
ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ
ਵਲੋਂ ਫਲਾਨੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਆਰਥਿਟਰੇਟਰ ਪਾਸ ਕੇਸ ਜਾਵੇਗਾ.....

ਕਿਸਤ ਸੰਖੀ : ਕਿਸ ਆਈਟਮ ਕੀ ਆਪ ਰੈਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਸਿਵਲ ਵਰਕਸ ਕੀ ਬਾਰਤ ਕਰ ਰਹਾ ਹੂੰ ।

ਕਿਸਤ ਸੰਖੀ : ਸਿਵਲ ਵਰਕਸ ਕੀ ਕੋਈ ਕੇਸ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇ ਲਿਏ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ
ਵਿਚ ਇਕ ਰਕਮ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਰਥਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਦੇਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ
ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਰਥਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਆਫੀਸਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ
ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਨੇ ਕਈ ਰਾਏ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਅਗਰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਏ
ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਆਫੀਸਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਔਰ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ
ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖਰਚ ਗੇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਗਫਲਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ
ਪਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਨਾ ਦੇਣ ।

Mr. Speaker (addressing the Agriculture and Planning Minister) :
No hon. Member has risen from the Treasury Benches to speak and then I
am accused of being partial. Yesterday, neither any list of Members of the
Treasury Benches was furnished to me nor any hon. Member
from that side rose to speak.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ (ਰੋਹਤਕ) : ਅਧਿਕ ਮਹੀਦਯ, ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਕਿਸ ਮਨਤੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
43,700 ਰੁਪਏ ਕਾ ਏਕਸੇਸ ਖਰਚ ਜੋ ਹੁਆ ਹੈ ਉਸ ਕੀ ਸਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਮੈਂ ਸੇ ਕੁਝ ਬੋਟਿਡ
ਆਈਟਮਜ਼ ਹੈ ਯਾਨੀ 16,192 ਰੁਪਏ ਯਹ ਹਮਾਰੇ ਬੋਟੋਂ ਕੇ ਯੋਗੇ ਮੰਜੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੈਂ ਅਰ
ਬਾਕੀ ਚਾਡ ਆਈਟਮਜ਼ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਇਨ ਏਕਸੇਸ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਮੈਂ
ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਆਈਟਮਜ਼ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਯਹਾਂ ਹਮ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਾਧੰਤ
ਆਉਟ ਕਰਦੇ ਹੈਂ ਉਸ ਕੋ ਸਿਫ ਯਹ ਕਹ ਕਰ ਨਜ਼ਰ ਅਨਵਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ
ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਤੋ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਕੀ ਖਾਤਰ ਹੀ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਤੀ ਹੈ...

Mr. Speaker : Please confine your remarks to the subject under
discussion. I will not permit anything irrelevant.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਅਗਰ ਬੋਲਨੇ ਦੇਨਾ ਹੈ ਤੋ ਟਾਈਮ ਸੁਕਰੰਰ ਕਰ
ਦੇਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕ : ਆਪ ਪਾਂਚ ਮਿਨਟ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਂ ।

(The hon. Members can speak for five minutes only)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ : ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਯਹ ਡੀਮਾਂਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਸਦਨ ਇਨ
ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਕੋ ਮੰਜੂਰ ਕਰੇ ਚਾਹੇ ਨ ਕਰੇ ਯਹ ਰਕਮ ਖਰਚ ਤੋ ਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਯਹ ਬਾਤ ਹੈ ਤੋ
ਯਹੋਂ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਲਾਨੇ ਕੀ ਕਯਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਨ ਕੋ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ।

ਅਰ ਇਸ ਬੇਸਿਜ਼ ਪਰ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਯਹ ਸਰਕਾਰ ਬਡੀ ਬੇਸਮਜ਼ੀ ਸੇ ਕਾਮ
ਲੇਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਫਾਓਰੈਸਟ ਕੀ ਆਈਟਮ ਕੇ ਨੀਚੇ 51 ਰੁਪਏ ਕੀ ਰਕਮ ਦੇੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ

[श्री मंगल सेन]

यह रकम है तो छोटी सी अगर जिस अफसर की नालायकी और बेसमझी से यह खर्च करना पड़ा है. . .

श्री अध्यक्ष : यह बात तो बाबू जी कह चुके हैं। आप कोई नया प्वायंट हो तो कहें। (This point has already been referred to by Babu Bachan Singh. The hon. Member may raise some new point.)

श्री मंगल सेन : फिर जनाब मिसलेनियस और रोडवेज का जिक्र आता है। इस में यह 13,880 रुपये की ऐडजस्टमेंट करवाना चाहते हैं। यह एक मौका होता है जबकि हम इन डिपार्टमेंट्स के बारे में कुछ कह सकते हैं। रोडवेज को देखें। रोहतक में बहुत सी बसें बस स्टैंड पर खराब पड़ी हैं और जो बसें चलती हैं वह वक्त पर नहीं चलतीं। पैसा बरबाद होता है। गुड़गांव रोडवेज का तो यह हाल है कि वहां के जो बन्दोबस्त करने वाले हैं वह नए पुर्जे रख कर उन की जगह पुराने पुर्जे लगा देते हैं जिस से गाड़ी सफर के दौरान ही खड़ी हो जाती है। मैं आप को एक मजेदार बात बताऊं। सोनीपत से रोहतक की बस में आए तो एक तो ड्राइवर होता है जो कि गाड़ी चला रहा होता है और उस का एसिस्टेंट होता है जो गियर को सम्भाल कर रखता है ताकि गियर हिल न जाए। इतनी खस्ता हालत में इन की गाड़ियां चलती हैं। ऐसी हालत में इस महकमा पर जो खर्च किया जा रहा है यह ठीक नहीं है।

दूसरी बात जो मैं कहना चाहता हूं वह यह है कि अब राज्यपाल महोदय के रहने की जगह पर साल में जो खर्च हुआ उस से भी ऊपर 11,023 रुपये का फालतू खर्च किया जा रहा है। दरअसल खर्च तो किया है 97 हजार रुपया साल भर में मगर इस वक्त ऐक्सस 11 हजार की दिखाई तो यह हाल है इन की सोशलिस्टिक पैटर्न आफ सोसाइटी का। इतना ज्यादा फर्क है आम आदमी में और इन में। एक लाख रुपया मकान का किराया ही है।

श्री अध्यक्ष : कहां है चर्चा इस में एक लाख रुपये का। (Where is the mention of this One Lakh of rupees in this demand ?)

श्री मंगल सेन : जनाब यह सफा तीन पर है मैं पढ़ कर सुनाता हूं।

"The statutory limit of annual expenditure on the maintenance of the Punjab Governor's residence is fixed at Rs 1,00,000. Accordingly a sum of Rs one lakh was provided for the year 1960-61."

श्री मंगल सेन : जनाब मैं महकमा की बाबत कहना चाहता हूं उन की जात के बारे में नहीं कहना चाहता।

Mr. Speaker : This discussion should be avoided.

श्री मंगल सेन : बहुत अच्छा जनाब अगर आप की मर्जी है कि मैं न बोलूं तो मैं क्या कर सकता हूं।

Mr. Speaker : I do not want to enter into arguments with you.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, चंडीगढ़ में सरकारी इमारतों के सिलसिले में दो ऐवार्ड सरकार के खिलाफ हुए जिस की वजह से सरकार को 2,454 रुपया खर्च करना पड़ा। स्पीकर साहिब, देखने वाली बात यह है कि आखिर इस बात की जिम्मेदारी किस सरकारी अफसर पर आती है। छोटे छोटे पटवारियों, कांस्टेबलों वगैरह को तो मामूली गलती के

लिये सस्पेंड किया जाता है, वजीर साहिबान एस० डी०ओ० तक को थप्पड़ मारते हैं मगर इन के कुछ ऐसे अफसर हैं जो हजारों रुपयों का नुबसान करते हैं उन के कन्धों पर यह जिम्मेदारी डालने को तैयार नहीं होते। यह केंब्रिडज और नैपोटिजम कब तक जनता बरदाश्त करेगी। ऐसी ही बातों की वजह से तो सरकार के खिलाफ नो कांफीडेंस मोशन आती है। यह जो ऐडमिनिस्ट्रेशन में पक्षपात चल रहा है मैं उस के खिलाफ पूरे जोर के साथ आवाज उठाना चाहता हूँ। स्पीकर साहिब, अन्त में मैं यह निवेदन करना चाहता हूँ कि इस सरकार को, जो कि ऐसे काम करती कराती है, यह पैसा हर्गिज नहीं दिया जाना चाहिए।

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक (सफीदों) : स्पीकर साहिब, इस वक्त हमारे सामने 16,192 रुपये के वोटिंड और 27,508 रुपये के चार्ज्ड आइटम्ज हैं। इन में एक आइटम 51 रुपए का है जिसके बारे में साफ लिखा है कि यह खर्च जो सरकार को पड़ा है यह एक अफसर की गलती से पड़ा है। इस में साफ लिखा है :

“There is no use contesting the case unless full payment is made on the 23rd August, 1960 rent, plus interest, plus expenses.”

ऐसी चीजें होती हैं। मैं ने पिछले सेशन में भी इस बात का जिक्र किया था कि इस तरह से कुछ लोगों के साथ ज्यादाती की जाती है, उन को नौकरी से निकाल दिया जाता है, जबर-दस्ती रिटायर किया जाता है, सस्पेंड किया जाता है तो जब वह मुकदमें करते हैं तो डिस्ट्रीटल एमाउंट सरकार को देनी पड़ती है। इस से सरकार की नाअहलियत साबत होती है।

मैं गवर्नर साहिब के खिलाफ कुछ नहीं कहना चाहता मगर 11,023 रुपये की जो रकम उन की कोठी की मुरम्मत के लिये मांगी गई है...

श्री अध्यक्ष : इस बारे में पहले ही कह चुका हूँ।

(I have already given my ruling about this matter.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : मैं गवर्नर साहिब के परसन के बारे में कुछ नहीं कहना चाहता लेकिन यह जो रुपया उन की कोठी की मुरम्मत के लिये मांगा गया है ...।

श्री अध्यक्ष : कर्टसी डिमांड करती है कि हम इस बारे में ऐसी नुक्ताचीनी न करें। यह रुपया उन की जेब में तो जाना नहीं।

(Courtesy demands that we should not indulge in such criticism. After all, this money is not to go in to the Governor's pocket.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : जनाब यह रकम वहां कोठी पर खर्च नहीं हुई बल्कि ठेकेदार की जेब में गई है। चंडीगढ़ और शिमला के गवर्नर साहिब के मकानों का तो नाम ही है। शिमले तो वह जाते ही नहीं। अब सुना है कि तीन महीनों के लिये जाया करेंगे। दरअसल यह 97 हजार रुपया ठेकेदार की जेब में डाल दिया गया है। अफसरों की रिश्वत में गया है। इस लिये मेरी यह दरखास्त है कि यह डिमांड पास नहीं होनी चाहिए।

Mr. Speaker (Addressing the Chief Parliamentary Secretary) : No hon. Member from the Treasury Benches rises to speak and then they complain that they are not getting time. Yesterday, no list of the hon. Members from the Treasury Benches who wanted to speak was furnished to me nor any hon. Member got up.

Chief Parliamentary Secretary : There is no need to speak on this item.

Mr. Speaker : Then they should not complain that they are not being given time.

वित्त मन्त्री (डा० गोपी चन्द भार्गव) . स्पीकर साहिब, इस मोशन पर आज बड़ी इन्टरैस्टिंग बहस सुनने को मिली। लेकिन अगर इन दोस्तों ने इस को पढ़ा होता तो इन को पता होता कि सरकार खर्च करती है, उस को आडिट का महकमा आडिट करता है तब यह पब्लिक एकाउंट्स कमेटी के पास जाता है। यह इसी कमेटी ने सिफारिश की है कि इस खर्च की डिमांड पास की जाए। जो खर्च है उसको देखना पब्लिक एकाउंट्स कमेटी का काम है। उस ने इस बारे में कोई एतराज नहीं किया। मगर यहां कई दोस्तों ने जेल के बारे में जो डिमांड है उस पर एतराज किया कि वहां पर हालत बड़ी खराब होती है, यह होता है, वह होता है। इस बारे में वह लोग जानते हैं जो जेल गए हैं, मगर यहां पर एतराज वह लोग करते हैं जो जेल गए ही नहीं, जिन्होंने जेल की शकल ही नहीं देखी।

यह तो साफ बात है कि इस खर्च की जस्टीफिकेशन पी.ए.सी. ने दी है और उन्होंने कोई
 11 a.m. एतराज नहीं किया। उन्होंने सब हालात मालूम किए और समझा कि यह जरूरी था। आप जानने ही हैं कि जब पंजाबी सूबा एजीटेशन चली तो कम्बल लाने पड़े। सर्दी का मौसम था और कम्बलों के बगैर कैदियों को नहीं रखा जा सकता था इस लिए यह खर्च करना पड़ा। एक्स्ट्रा खर्च की वजह से एक्सेस डिमांड लानी पड़ी। यह खर्च पहले एंटीसिपेटिड नहीं था इस लिए इस में इसको लाना पड़ा। और सारे खर्च का हिसाब अकाउंटेंट-जनरल रखता है। जो खर्च होता है वह बाद में भेजा जाता है इस लिए इस खर्च को सप्लीमेंट्री एस्टीमेट्स में नहीं लाया जा सकता था।

फिर दूसरी आइटम पर एतराज किया गया। यह वह खर्च है जिस की सैंक्शन प्रेजिडेंट ने की है इसके खर्च के बारे में यह कह देना कि यह रुपया राज भवन पर खर्च नहीं हुआ और कन्ट्रैक्टर इसे ले गए तो यह बहुत अजीब बात है। यह तो सैंक्शन हमें भेज दी गई और बाद में आई इस लिए हम इसे सप्लीमेंट्री डिमांड में नहीं ला सकते थे और इसे एक्सेस डिमांड में लाना पड़ा। इस पर एतराज जायज नहीं था।

इसी तरह 2,554 रुपए का खर्च जो कैपिटल वर्क्स, चण्डीगढ़ के सम्बन्ध में किया गया था उस पर एतराज किया गया। ठीक है खर्च हुआ। हम इस खर्च को कर नहीं सकते थे क्योंकि आबिट्रेशन का अवार्ड बाद में हुआ। कोर्ट में केस जाता है और अगर अवार्ड दिया जाए तो वह खर्च देना पड़ता है। यह अवार्ड भी बाद में आया जबकि सप्लीमेंट्री एस्टीमेट्स में नहीं आ सकता था।

इस लिए इस एक्सेस डिमांड में पेश किया गया। वैसे जब भी बजट पेश होता है तो उस पर एतराज किए जाते और यह कहा जाता है कि मेम्बर साहिबान यूं ही एतराज करने की खातिर ही एतराज करते हैं और कोई एतराज पुर मायने नहीं होता। इसी तरह आज भी मैंने मेम्बर साहिबान को सुना है कि वह एक्सेस डिमांड पर बहस करते समय जनरल सी बातें करने लगे। कोई स्पेशल आइटम उन्होंने नहीं ली। एक्सेस डिमांड

RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)57
DISAPPROVING ORDINANCES

पर तो किसी स्पेशल बात को लेना चाहिए था और उस पर सुझाव आने चाहिए थे जैसा कि सप्लीमेन्ट्री डीमांडज पर होता है। एक्सेस डीमांडज को जनरलाइज करना ठीक नहीं।

आप को इस बात की तो इतलाह है ही कि जितने भी केसिज कोर्ट में जाते हैं उन्हें डिफेंड करने के लिए लीगल रिमेम्बरेंसर की सलाह ली जाती है और जब वह एग्री करे और यह ओपीनियन दे कि केस ठीक है और इसे डिफेंड किया जाए तो केस को डिफेंड किया जाता है। फिर अपील पर भी अगर स्ट्रेंथ हो तो अपील पर जा कर केस फाइट किया जाता है। और लीगल रिमेम्बरेंसर ही इजाजत देता है और फिर अगर अपील पर भी डिग्री हो जाए तो उसका क्या इलाज किया जा सकता है। फिर पी. ए. सी. के पास जाता है और वह भी इसको देखते हैं। तो इसका मतलब यह नहीं कि किसी अफसर को सजा दी जाए। जैसा कि कुछ मेम्बर साहिबान ने कहा। ऐसे हालात में डिग्री का रुपया अदा करना होता है फिर जो एकाऊंट्स का महकमा है वहां पर इस को जज किया जाता है और स्टेट्यूटरी कमेटी इसको रैकमेंड करती है तो फिर हमारे पास एक्सेस डीमांड रखने के सिवाय और कोई सूरत नहीं रह जाती। हम हर एक चीज पी.ए.सी. को भेजते हैं। खुद भी एकाऊंट्स के बारे में मुहतात रहते हैं और यह कह देना कि गवर्नमेंट रुपये को बरबाद कर रही है ठीक नहीं। हम गालियां भी खाते हैं लेकिन यह देखते हैं कि जो रुपया हम ने मांगा है वह कैसे खर्च किया जाए।

और फिर यह जो रुपया मांगा जा रहा है यह कोई नई डिमांड नहीं है रुपया खर्च हो चुका है और कानूनी तौर पर हम ने इसे देना है और यह डीमांडज साल के खत्म होने से पहले नहीं आ सकती थी अगर आ जाती तो उन्हें सप्लीमेन्ट्री एस्टीमेट्स में लाने की जरूरत न थी। इस लिए मैं उम्मीद करता हूँ कि आप इन डीमांडज को पास करेंगे।

Mr. Speaker : Question is—

That a grant of a sum not exceeding Rs 16,192 be made to regularise the charges already incurred in excess of the grant voted by the Legislative Assembly for the year ending 31st March, 1961, in respect of Jails.

(After ascertaining the votes of the Members by voices, Mr. Speaker said "I think the Ayes have it." This opinion was challenged and division was claimed. Mr. Speaker after calling upon those Members who were for "Aye" and those who were for "No", respectively, to rise in their places and on a count having been taken, declared that the motion was carried.)

The motion was carried

Mr. Speaker : The Government have very narrowly escaped. There are only fourteen votes in favour and thirteen against the motion. It is, unfortunate, that the Members of the Government have won by a margin of only one vote. The Demand is, however, passed.

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰਟਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ) : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮਸ਼ੋਰੇ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

Mr. Speaker : I am sorry, Sardar Gulab Singh. You were right and I was mistaken. I should have the division bells sounded before calling for the Division. Anyhow, the Demand is passed now.

**RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE
CONSTITUTIONS DISAPPROVING ORDINANCES**

Mr. Speaker : Now, we move to the next item, i.e. Resolution under Clause 2(a) of Article 213 of the Constitution. There is a motion by

[Mr. Speaker]

Shri Balramji Dass Tandon on it but, I would request the hon. Member to speak with some restraint.

Shri Balramji Dass Tandon (Amritsar City, West) : Sir, I beg to move:—

That this House disapproves the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Ordinance, 1963 (Punjab Ordinance No. 10 of 1963).

स्पीकर साहिब, जहां तक ऑर्डिनेंस जारी करने का ताल्लुक है मैं समझता हूँ कि इस के दो तीन पहलू हैं। पहली बात तो यह है कि ऑर्डिनेंस उस वक्त जारी किया जाता है जिस वक्त कि कोई निहायत ही अहम मामला दरपेश हो और ऑर्डिनेंस जारी करने के बगैर कोई चारा न हो। इस के लिये गर्वनर को खास अख्तियारात दिये गये हैं जिस को कि खास मौका पर ही गर्वनर साहिब इस्तेमाल करते हैं। यह मुनासिब नहीं कि सरकार किसी भी मौका पर जब भी किसी बात को करना चाहे इस के मुताल्लिक ऑर्डिनेंस जारी कर दें। इस का मतलब यह भी नहीं है कि गर्वनर चाहे सियाह करे चाहे सफेद चाहे वह ठीक करती है चाहे गलत वह चाहती है कि हर चीज ही जानी चाहिए। ऐसा सरकार के लिये मुनासिब नहीं है। सरकार को कोई काम हालात के मुताबिक करना चाहिए, माहौल बना कर ऐसी बात कोई की जाये तब ही मुनासिब है। स्पेशल पावर्ज किसी खास मौका पर ही इस्तेमाल होने चाहियें। ऑर्डिनरी हालात में इन का इस्तेमाल करना मैं समझता हूँ कि मुनासिब नहीं है। अगर छोटी छोटी बातों पर हम इस तरह के ऑर्डिनेंस जारी करने लग जायें तो मैं समझता हूँ कि यह सरकार के लिये कोई शोभा देने वाली बात नहीं है। मैं किसी की जात के मुताल्लिक नहीं कहता, लेकिन हम चाहते हैं कि हमारे हाउस की डिगनिटी बड़े, हमें इस चीज का भी कोई ख्याल नहीं कि डिप्टी स्पीकर को या डिप्टी चेयरमैन को कुछ मिले, हमें इन बातों से कोई वास्ता नहीं है। मुझे डिप्टी स्पीकर साहिब आप की जात मात्र की पूरी पूरी इज्जत है। हमें अगर इख्तलाफ है तो इस असूल से है कि जो ऑर्डिनेंस जारी किया जाता है उस वक्त जब कि कोई जरूरी मौका मौजूद नहीं होता। स्पेशल अख्तियार उस मौका पर ही इस्तेमाल होने चाहियें जब कि कोई खास वजह हो। मैं सरकार से पूछना चाहता हूँ कि क्या वाकई यह ऑर्डिनेंस जारी करने का मौका था मैं ने यह प्रस्ताव इसी लिए यहां पर रखा है कि सरकार ने ऐसा कानून लाकर इस का दुरुपयोग किया है। यह बात पिछले सेशन में सरकार कभी भी कर सकती थी मगर सरकार ने उस वक्त ऐसा नहीं किया। इन को यह भी मालूम था कि अगले 4-5 माह में यह हाउस मीट करने वाला है यह उस वक्त भी पास करवाया जा सकता था। मगर यह मुनासिब मालूम नहीं देता कि एक आम बात को एक ऑर्डिनेंस का रूप दे दिया जाये। यही बात नहीं बल्कि यह कई बार रिपीट किया गया है कि आम बातों पर ही ऑर्डिनेंस जारी किये जाते हैं। इस एमरजेंसी के अन्दर जब कि हम डिफेंस पर करोड़-हों रुपया खर्च कर रहे हैं क्या इस तरह के अखराजात के लिए ऑर्डिनेंस लाना मुनासिब मालूम देता है? इस तरह का ऑर्डिनेंस लाना इस जमाने में मैं समझता हूँ कि इस से ज्यादा इस पावर का मिसयूज और किसी तरीका से नहीं किया जा सकता। आज एमरजेंसी के अन्दर जब कि हमें हर तरफ से अपने अखरा-

RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(A) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)59
DISAPPROVING ORDINANCE

कम करत हैं, बिल्कुल भी इस बात का ध्यान नहीं देते हुए आर्डिनेंस जारी किया गया। स्पेशल आर्डिनेंस उस हालत में जारी किये जाते हैं जब कि ला एंड आर्डर में कोई बात होने वाली हो या कोई ऐसी बात होने वाली हो जिस का यकदम हमारी स्टेट के फाइनेंस पर असर पड़ने वाला हो, ऐसे आर्डिनेंस का इस्तेमाल होना चाहिए। एक तरफ तो एमरजेंसी के लिये यह महसूस किया जाये कि देश पर बड़ा भारी खतरा है और दूसरी तरफ इस किस्म के आर्डिनेंस जारी किये जायें तो मैं नहीं समझता कि इस से ज्यादा मिसयूज इस बात का और क्या हो सकता है। एक बार नहीं बल्कि कई बार यह देखा गया है कि मामूली मामूली बातों पर स्पेशल आर्डिनेंस का प्रयोग किया जाता है।

दूसरा पहलू इस में यह है कि एमरजेंसी के दौरान हमें इस तरह का काम करना चाहिए या कि नहीं करना चाहिए। जहां तक डिप्टी स्पीकर साहिबा की जात का सवाल है इन के लिये मेरे दिल में इज्जत है, इनको मैं ही नहीं जानता बल्कि सारा हिन्दुस्तान जानता है। हम उन के ख्यालात के बखूबी वाकिफ हैं और मुतफिक हैं। मगर सवाल तो यहां पर एक असूल का है। इस हाउस का कोई औहदेदार अगर लगातार 17 साल से यह एलाउंस नहीं ले रहा और इस एमरजेंसी के जमाने में, जब कि हालात आर्डिनरी नहीं हैं। और जब कि एमरजेंसी के नाम पर हम एक एक पाई की ज़रूरत महसूस करते हुये लोगों से ले रहे हों, इस के मुकाबले में ऐसा खर्च क्या मायने रखता है। आज जनता का आदमी एक एक इंच पर लड़खड़ा रहा है वह अपनी मातृ भूमि की सेवा के लिये एक एक बूंद खून तक की चाहे वह किसी हालत में भी है देने चला जा रहा है। हम पिछले कई महीनों से अखबारों के अन्दर एमरजेंसी के मुतालिलक पढ़ते चले आ रहे हैं, मगर इस तरीका से लोगों के खून पसीना की कमाई का इकट्ठा किया हुआ धन एमरजेंसी के दिनों में ही खर्च किया जा रहा है। मेरा यह कहने से डिप्टी स्पीकर या डिप्टी चेयरमैन पर कोई जाती अटैक करने का मतलब नहीं है। मैं तो सिर्फ यह कहना चाहता हूं कि यहीं खर्च 4 महीने ठहर कर अगर कर दिया जाता तो इस में कोई फर्क पड़ने वाली बात नहीं थी। सवाल तो इस बात का है कि हम लोगों के पास जाते हैं और उन से एक एक पैसा इस मुल्क की हिफाजत के नाम पर मांगते हैं और दूसरी तरफ इस एमरजेंसी के दौरान ही स्पेशल आर्डिनेंस जारी करके अलाउंसिज देने की कोशिश करते हैं। आज लोगों पर पैसा पैसा करके टेक्सों की शक्ल में धन देने के लिए दबाव डाला जा रहा है। हालात ऐसी हो गई है कि उन का गुज़ारा होना मुश्किल है। उन को रोटी भी खाने को पूरी नहीं मिलती उन का मंहगाई भत्ता हटा कर आधा कर दिया गया है इस लिये कि हमें बहुत पैसा मुल्क की डिफेंस पर खर्च करना है। हम ने बसों का किराया बढ़ाया जो कि एक आम आदमी पर सीधा टैक्स है, हम ने बिजली का रेट बढ़ाया, इस लिये कि हमें पैसा आना चाहिए। यह टैक्स हम ने इस हद तक बढ़ाये हैं कि आज तक कहीं सुने भी नहीं थे। आखिर यह सब किस लिए इसी लिये कि किसी तरह से सरकार को खुश किया जाये और डिफेंस के लिये जो पैसा हमें चाहिये उस के लिये सरकार के पास कमी न आने पाये। जनता के ऊपर जो बोझ पड़ता है बेशक पड़े मगर सरकार की आमदनी डिफेंस

[Shri Balramji Dass Tandon]

के लिये बढ़नी ही चाहिए। अगर ऐसी बातों को मद्दे नज़र रखकर सरकार कोई कदम उठाती है तो इस बात को ज़रूर समझे कि इस मौका पर जो तन्खाह बढ़ानी है तो जहाँ जहाँ इस के बग़ैर हम 17 साल से इन के बग़ैर काम चलाते रहे हैं तो इस एमरजेंसी के दौरान भी हम काम चला सकते हैं। मगर यहाँ पर मैं कहीं गलत न समझा जाऊँ मुझे इन की ज्ञात मात्रा से अलाउंस देने में कोई इन्कार नहीं है। मैं खुद इस बात के लिए दस्तखत करने को तैयार हूँ कि हां यह ज़रूर इन को मिलना चाहिए। हमारी भी दूसरी स्टेट्स को तरह पूरी पूरी डिगनिटी होनी चाहिये, लेकिन यह बात मैं समझ नहीं पाया कि ऐसे मौका पर इस तरह के आर्डिनेंस जारी करने की अखिर क्या ज़रूरत थी। इसलिए स्पीकर साहिब, मैं सरकार से गुज़ारिश करूँगा कि वह इन बातों को मद्देनज़र रखने की कोशिश करे और करोड़ों लोगों से टैक्स ले कर उसे इस तरह से फज़ूल खर्च करने की कोशिश न करें। अगर ऐसा किया जाएगा तो मैं समझता हूँ कि सूबे का भला नहीं होगा और न ही इस सरकार का भला होगा।

Mr. Speaker : Motion moved:—

That this House disapproves the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Ordinance, 1963 (Punjab Ordinance No. 10 of 1963).

Since both the Ordinances, one relating to the Deputy Chairman of the Punjab Legislative Council and the other relating to the Deputy Speaker, Punjab Vidhan Sabha, are identical, I hope the speeches made on one Ordinance will be taken to have been made in the other case also. The motion regarding the other resolution will be deemed to have been moved and stated.

Voices : Yes, Sir.

Chaudhri Hardwari Lal (Bahadurgarh) : Mr. Speaker, Sir, I find myself on the horns of a dilemma in speaking on the Bill before the House..

Mr. Speaker : It is not the Bill that is being discussed. It is the Resolutions disapproving the Ordinances which are at present before the House.

Chaudhri Hardwari Lal : Sir, I will seek your permission to speak both on the un-desirability of promulgating the Ordinances and on the bringing forward of the Bills, which now replace the Ordinances. Otherwise there will be a lot of repetition.

Mr. Speaker : I hope the House agrees to this proposal and since the subject matter is the same, there will be no separate discussion on the Bills. The motions regarding the Bills will be deemed to have been moved and stated.

Voices : Yes, Sir.

Chaudhri Hardwari Lal : So, Mr. Speaker, I find myself on the horns of a dilemma. It is my desire to support the proposal for certain additional facilities for the hon. Deputy Speaker, facilities beyond her honorarium of Rs 500. I think it comes to Rs 800, i.e., Rs 500 plus Rs 300 as Compensatory Allowance. But at the same time I greatly abhor the manner in which the Government had handled the whole question of providing these facilities to the hon. Deputy Speaker.

RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)61
DISAPPROVING ORDINANCE

Sir, before I come to the manner employed by the Government in providing these facilities, I would like to say a few words on the Bill, as it has been drafted. It reads—

“.....there shall in addition be provided by the State Government a free-furnished house at Chandigarh for him the maintenance charges of which shall be borne by the State Government or in lieu thereof he shall be paid such allowance not exceeding one hundred and fifty rupees per mensem as the State Government may fix.....”

Now the words are—

“.....in lieu thereof he shall be paid such allowance not exceeding one hundred and fifty rupees per mensem.....”

Would this allowance be paid to the Deputy Presiding Officer as maintenance charges of the house or would this allowance be given in lieu of the free-furnished house? Sir, the financial memorandum accompanying this Bill says—

“.....he shall be provided a free-furnished house at Chandigarh or in lieu thereof he shall be paid such allowance not exceeding one hundred and fifty rupees per mensem. The cost of house including furnishing, etc., is approximately Rs 70,000 and the maintenance charges are likely to come to Rs 3,500 per annum.”

Now this Rs 70,000 is the cost of the house including furnishing, etc.

Mr. Speaker : New house has not been built for the hon. Deputy Speaker or the hon. Deputy Chairman.

Chaudhri Hardwari Lal : I do not know. It is a very lacunic sort of memorandum. Here in the memorandum accompanying the Bill it is said that—

“.....The cost of house including furnishing etc. is approximately Rs 70,000.00”.

Mr. Speaker : As a matter of fact no new house has been built. A house was already there. Even the furniture was there and no new furniture has been purchased or added.

Chaudhri Hardwari Lal : I think the financial memorandum should have been more elaborate. Actually it makes out only that the cost of the house including furnishing is approximately Rs 70,000 and the maintenance charges are likely to come to Rs 3,500 per annum, which means that the maintenance charges would be about Rs 300 per mensem. So, I do not know what to understand by these words “in lieu thereof he shall be paid such allowance not exceeding one hundred and fifty rupees per mensem”. In any case, the ambiguity is there. I do not think the allowance of rupees one hundred and fifty mentioned in the Bill refers only to the maintenance charges because that will be absurd. The maintenance charges are going to be about rupees three thousand five hundred per annum i.e. Rs 300 per mensem. It is obvious that with an allowance of Rs 150 per mensem, the Deputy Presiding Officer would not be able to maintain even the house.

Now, in addition, there is the house costing Rs 70,000 and the rental value of that house will easily come to Rs 400 per mensem. I do not know how the Public Works Department calculates the rent, but I am sure it will easily come to far more than Rs 150 per mensem.

Baboo Bachan Singh : They calculate the rent at six per cent of the cost of a building.

Chaudhri Hardwari Lal : So, I do not know if that allowance of 'not exceeding one hundred and fifty rupees' refers only to the maintenance charges or to the "free furnished house" and all that. In any case, I would request that this ambiguity must be removed.

It is most unfortunate that most of the Bills that come before the House for consideration are very poorly drafted and necessitate very frequent amendments. We have seen it in so many cases. May I suggest to the Government, through you, Sir, that they should make every possible effort to employ efficient staff in the Legal Remembrancer's office. I would also say that the hon. Ministers who commend the Bills to the House should first convince themselves that the Bills are not vaguely or poorly drafted. There can be some exceptions. We cannot be very exacting in the case of Ministers. There may be Ministers who themselves would not be able to understand the language of the Bills (*laughter*). We should be indulgent in the case of those Ministers. But in most cases and especially with regard to this case—I think the Bill stands in the name of the hon. Chief Minister himself—we have a right to expect that the Bills will come to us in proper shape. One should have thought that the Chief Minister would take some pains and would commend to the House a properly drafted Bill.

Sir, I may also point out that judging from the current abuse of discretion in various fields by the Government we cannot possibly vest discretion in the Government, especially in matters, where the Presiding Officers of the House are concerned. According to the present Bill, Government has reserved to itself the right to fix the amount of this allowance, within the maximum limit of Rs 150 and it is open to the Government to fix it at Rs 75, Rs 125 or Rs 110 per mensem. I am quite convinced, Sir, that the Government has also reserved another type of discretion, as would be noticed from the Bill. It has for example, reserved to itself the right of giving a free-furnished house or in lieu thereof an allowance up to the maximum of Rs 150 per mensem. In the present case, the Government has probably provided a free-furnished house to our Deputy Speaker — a house costing Rs 70,000, the maintenance charges of which will be about Rs 300 per mensem. Well the present Deputy Speaker—I do not know that what words I should use—is probably in the good books of the Government. But after a year or so there might be another person holding this office and the Government might turn round and say, "Well, the Act is there and you are entitled either to a free furnished house or to an allowance up to the maximum limit of Rs 150 per mensem". The allowance may be fixed even at Rs 75 per mensem because it will be their discretion, entirely.

Mr. Speaker : But it is the option of the Deputy Speaker either to have a free-furnished house or to have the allowance in lieu thereof.

Chaudhri Hardwari Lal : I do not know what is the position. But this is how the Bill reads—

"...and there shall in addition be provided by the State Government a free-furnished house at Chandigarh for him the maintenance charges of which shall be borne by the State Government or in lieu thereof he shall be paid such allowance not exceeding one hundred and fifty rupees per mensem, as the State Government may fix....."

To me it appears that the discretion vests in the Government, whether to provide a free-furnished house or to give an allowance in lieu thereof. Anyway the Bill as drafted is certainly vague and the Government should end this ambiguity.

The whole thing is so drafted that I cannot make anything out of it. In any case, my point is that we must not vest any discretion in the Government so far as matters relating to allowances and facilities due to the two Presiding Officers are concerned. They must be made independent of the Government as far as we can possibly make them.

Then, Sir, the Government has also reserved to itself the right to determine the period for which the Deputy Speaker can remain in free occupation of the House after he ceases to be the Deputy Speaker. The maximum period has been fixed at 15 days. But there again the discretion of the Government comes in. The Government can allow one day, two days, five days, a week or even fifteen days. We know how things are happening in the State. I, therefore, say that the choice even here should rest with the Deputy Speaker and there should be no discretion vesting in the Government so far as the Deputy Speaker's continuance in free occupation of the House after ceasing to be Deputy Speaker is concerned. It will be a great pity if we were to leave matters relating to the two Presiding Officers at the mercy of the Government. It may be alright in the present case. Even after she ceases to be the Deputy Speaker she may not be disturbed. But there may be another Deputy Speaker who may not be to the liking of the Government. As soon as he will cease to hold that office, the Government will ask him to vacate the house within half an hour or the Police may be deputed to throw him out.

Mr. Speaker : It is a very far-fetched interpretation.

Chaudhri Hardwari Lal : This can easily happen. We know that worse things are happening in the State, very much worse. What I say is quite conceivable. I must draw your attention and the attention of the House to the utter undesirability of the political functionaries being provided with facilities in the shape of free houses etc. etc. You will recall, Sir, that no less a person than the Auditor General of India recently objected to the suggestion of providing facilities to the Central Ministers in any shape except cash and visible remunerations. It was reported in the press. The Auditor General said that the practice of giving facilities in any shape except cash remunerations must be stopped. There may be an addition to their remuneration.

Ever since 1947 we have been helping the holders of political offices to maintain the preposterous pretence that they are receiving meagre salaries. The Ministers here are supposed to get a salary of 1,000 rupees per mensem. But if we add up everything which they are getting in various forms, various invisible forms, you will find that each one of the Ministers would be costing the Government more than Rs 2,000 per mensem up to Rs. 3,000 per mensem.

Mr. Speaker : Kindly confine your remarks to the subject under discussion.

Chaudhri Hardwari Lal : I see your point. But I am illustrating how this thing can be abused and how we can go on maintaining the pretence of meagre salaries. In fact, the Ministers would be getting three thousand rupees per mensem. The Deputy Speaker would be costing us two thousand rupees. The Chief Minister might be costing anything above four thousand rupees.

In the interest of dignity of political offices, in the interest of integrity among the holders of political offices I will never grudge the holders of these offices adequate remunerations. Let me say that, considering the dignity of political offices, considering that we must enable the Chief

[Chaudhri Hardwari Lal]

Minister and the holders of other political offices to remain honest we should sanction even a salary of five thousand rupees for the Chief Minister and adequate salaries even to others. And, Sir, I am not making the point that some of the holders of political offices who are costing us so much are not even worth rupees 100 per mensem in the open market. That is not my point. My point is that whatever they get.

Mr. Speaker : No insinuations please.

Chaudhri Hardwari Lal : I am not making any insinuation.

Mr. Speaker : In making your point you are saying such things.

श्री बलरामजी दास टण्डन : चौधरी साहिब कह worst चीज़ क्या है ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਵੀ ਦਸ ਦਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

Chaudhri Hardwari Lal : The Deputy Speaker would be getting 500 rupees as honorarium plus compensatory allowance.

Mr. Speaker : She is worth more than that.

Chaudhri Hardwari Lal : I will not grudge her anything. But all I say, Sir, is that whatever she and other holders of political offices get should be fully visible to the public. The public should know what they are getting in the shape of remunerations. They must not be in a position to say "we are giving our time and we are serving the State at great personal sacrifice". That is all I am objecting to. Otherwise it is alright. As a matter of fact, the business of fixing small salaries has led to growth of unspeakable hypocrisy in our public life. This hypocrisy is plaguing us in all fields of the national life and especially public life. It has also led to unimaginable corruption. Let us be very clear about these things. It is no use fixing a salary of Rs 500 and then giving a house which would normally cost 1,000 rupees per mensem, giving telephone bills for which would amount to Rs 1,000 a month. Electricity charges might amount to another 500 rupees a month etc. This way it will be squandering public money and encouraging hypocrisy and corruption. I am against granting of facilities to the Deputy Speaker in the shape of free house and all that. Let us give her an allowance of one thousand per mensem. That is perfectly understandable. Apart from the objections which Mr. Tandon raised on grounds of emergency I will raise no objection. Let the allowance be rupees one thousand. I will only discourage the practice of political functionaries getting all kinds of facilities in invisible forms. That is all I object to.

Mr. Speaker : Kindly try to wind up.

Chaudhri Hardwari Lal : I shall now come to the main point. I have no words to condemn the manner in which the Government has handled this question. The House knows that this question has been under consideration for a long time. Your predecessor happens to be here. I hope he will be able to confirm. He himself pleaded for the provision of certain facilities to his Deputy Speaker. The Speaker of the Lok Sabha had been suggesting that the Deputy Speakers should be given certain facilities and their status should be enhanced. It is very gratifying that the Government at long last decided to improve the status of the Deputy Speaker. That is highly creditable. If her status is improved or if she gets a house here she will be able better to discharge her duties at Chandigarh. I do not know what her duties are. You will be in the best position to say what her duties at Chandigarh are when the session is not there. But it is quite proper to give her due facilities, if she has any duties, so that she may be able to discharge them effectively. But it passes my understanding

completely why the Government decided to give effect to their decision in a manner which runs completely counter to the spirit of the Constitution. Obviously, the Government took a decision after we had dispersed in April last. There was some talk going on about it but the decision had not been taken. The Government also know that we would be meeting again in September. But no sooner was the decision taken—it was probably in May or June—that an Ordinance was promulgated to give effect to this decision. As soon as it was decided to give certain facilities the Government did not like to wait even for a few weeks to give effect to that decision. It did not wait for the House to meet and then to present a Bill embodying its proposals. It advised the Governor immediately after the decision was taken to promulgate and Ordinance.

If nothing else, this procedure will prejudice discussion of the measure. It will render discussion of the measure totally unreal. But there is something more serious about it than the mere fact that the discussion will be rendered unreal. One of the conditions for the making of Ordinances is—

“...the Governor is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action.....”.

I do not know how the Government really convinced the Governor that there was an emergent situation, that immediate reasons existed for the Ordinance to be promulgated. There was obviously nothing immediate about it, except some political manoeuvres to which I will not refer or it was perhaps the whim of the Government or the Chief Minister that the decision must go through the very moment it is taken. The Chief Minister's decision once taken cannot wait even for a night for implementation. As soon as it is taken, it must go through. I do not know if there was any urgent reason except these.

Mr. Speaker : The hon. Member should kindly wind up.

Chaudhri Hardwari Lal : Sir, by promulgating Ordinances like this, the Government is violating the spirit and the written provisions of the Constitution. All this poses a number of grave questions—the question if the House will countenance the violation of the spirit and of the written provisions of the Constitution, the question if the House will countenance the inroads on its original functions and specially on its authority as a legislative body and the question if we shall silently watch the Government constituting itself into a menace to the State, the Legislature and the Constitution.

The Articles of the Constitution relating to the Ordinance—making powers had emerged in their present shape, after a very long and spirited debate in the Constituent Assembly when fears were freely expressed that the provisions might come to be abused. Dr. Ambedkar who was piloting the Constitution Bill had skilled these fears by making a categorical statement that the provisions, in question, would be incorporated only to enable the Executive to meet emergent situations, when the Legislature may not be in Session. I will quote Dr. Ambedkar. What he said is very very instructive. He said—

“If I may say so, this article is some what analogous—I am using very cautious language—to the provisions contained in the British Emergency Powers Act, 1920. Under that Act, also the King is entitled to issue a proclamation, and when a proclamation was issued, the executive was entitled to issue regulations to deal with any matter, and this was permitted to be done

[Chaudhri Hardwari Lal]

when Parliament was not in session. My submission to the House is that it is not difficult to imagine cases where the powers conferred by the ordinary law existing at any particular moment may be deficient to deal with a situation which may suddenly and immediately arise. What is the executive to do? The executive has got a new situation arisen, which it must deal with, Ex-hypothesi it has not got the power to deal with that in the existing code of law. The emergency must be dealt with and it seems to me that the only solution is to confer upon the President the power to promulgate a law which will enable the executive to deal with that particular situation because, it cannot resort to the ordinary process of law because, again ex-hypothesi, the legislature is not in session. Therefore it seems to me that fundamentally there is no objection to the provisions contained in article 102."

Mr. Speaker : The hon. Member should please wind up now.

Chaudhri Hardwari Lal: One minute more, Sir, and I have done. I have quoted Dr. Ambedkar. Throughout the debate, I may point out, it was assumed that these provisions would be there to be invoked only in cases of emergency. I would like to know what emergency was there in the matter now under discussion? I only hope the Government will not make a ridiculous situation, will not turn a ridiculous situation into an absurd one by maintaining that immediate reasons existed for the promulgation of the Ordinance. The only graceful course for the Government, Mr. Speaker, is to offer apologies to the House for its remissness in the matter—remissness which is being repeated again and again. The Government should apologise to the House and give a categorical assurance that it will not be guilty ever again of violating the spirit or the letter of the Constitution. I am sorry, if the Government does not apologise and give assurance. The House can then unite regardless of party affiliations, in insisting that Government should respect the Constitution. I sympathise with the object of the Bill. The Deputy Speaker must get due facilities. But, Sir, the Government has to be brought on to the right path so far as its legislative powers are concerned. That is all. I am sorry, if I have taken more time than you were disposed to allow.

(At this stage, the Chief Minister rose to speak).

Mr. Speaker : I hope the Leader of the House's speech will not be the last from the Treasury Benches and that he is intervening in the debate.

Chief Minister : It will not be the last speech from this side.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡੈਲਿਬਰੇਟਲੀ ਮਿਸਰਿਪਰੇਜ਼ੈਂਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ.....

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੌਟਿਵਜ਼ ਇੰਪਿਓਟ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਸਿਨੂਏਸ਼ਨ ਕਾਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਉਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਢੰਗ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਤਾਂ ਭੁਖਾ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ

RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)67
DISAPPROVING ORDINANCE

ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਡੈਕੋਰਮ ਤਾਂ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਥਰੋ ਆਉਟ ਕਰੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਇਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਉਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਗੇਰਮੈਂਟ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਟੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਫਲਾਂ ਫਲਾਂ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰਾਂ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੇਟਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ, ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੇ ਭੀ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਸਟੇਟਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵਾਸਤੇ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਬਿਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜ਼ਾਈ ਡਿੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਲੈਵਲ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਬੱਚਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਏਗਾ, ਹੋਰ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਵਧਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲ ਦੀ ਸ਼ੇਪ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵੇਸੇ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੈਂ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਿੱਚ 4, 5 ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਡਰਾਫਟ ਬਿਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਇਕ ਫਾਇਨੈਨਸ਼ਲ ਬਿਲ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉਪਰ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਦਸਖਤ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ, ਲੇਕਿਨ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਿਰ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਨਾ ਤਾਂ ਤਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਡਿਫੀਕਲਟੀਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਮਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਵੀ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸ ਵਧੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਸਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਕਿਹੜਾ ਹਨੇਰ ਗਰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਰਖੇ ਅਤੇ ਕਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਵਧੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਇਹ ਵੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡੰਗ ਅਫਸਰ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਇਕੱਠੇ ਜਿਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਪਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੋਲੋਂ ਪਿਛਲੀ ਚਿੱਠੀ ਕਢਵਾਈ, ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਦੇਰ ਨਾਲ ਲਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਫ ਹੋਂਡ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਬਿਨਾਂ ਫਾਈਲ ਵੇਖਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੇਟਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗਿਲਟੀ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਜਿਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸਨ ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਕਢ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਉਥੇ ਰਖਦੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਫੀਲਡ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਊਸ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਇਨਸਿਨੁਏਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਇਹ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ (ਵਿਘਨ)।

ਫਾਕੂ ਭਕਜ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਂਸਟ ਆਫ ਆਡਰ ਸਰ, ਕਥਾ ਹਾਤਸ ਸੇਂ ਸੁਫਰਲਿਫ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲੀ ਸਾਮਗਰੀ ਪਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ 'ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ' ਦੇ ਲਫਜ਼ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ?

RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)69
DISAPPROVING ORDINANCE

Chief Minister : Throw him out, but do not say that he is bad so long as he is the Leader of the House.

ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸਟੰਟ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰ ਕੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਆਫ ਨੋ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਗਲ ਰਿਸੈਂਸਰ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਹੀ ਬਦਲੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਨਵੇਅੰਸ ਅਲਾਉਂਸ ਦੇ 300 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 150 ਰੁਪਏ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਰਕਮ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ, ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਹੁਦੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 15 ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਮਕਾਨ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਵਾਇਤ ਚਲਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਘਟ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਬਚ ਸਕੇ ਉਹ ਬਚਾਇਆ ਜਾਏ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਉਪਰ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਮਨੁਵਰਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਨਸਿਨੂਏਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਉਪਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਅਵਾਜ਼ : ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰੋਂਦੀ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾ ਰੋਣ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਰੋਣ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨ। (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

(ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ) (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਵਾਸਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜੇ ਸੋਸ਼ਨ ਸ਼੍ਰੋਕ ਕੀ ਹੈ ਫਿਰ ਲਿਖ **reply** ਵੇਨ ਕਾ ਹੁਕ ਸੁਝੇ ਹੋਨਾ ਚਾਹਿਓ।

Mr. Speaker : The hon. member may speak for five minutes because he has already spoken enough.

(At this stage Sardar Gurdial Singh Dhillon rose to speak.)

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਫਿਲੀਓਂ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਆਪ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਨ ਕਾਨਾਂ ਕ ਲਿਖੋ ਟਾਇਸ ਸੁਕਰੰਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਆਪ ਤਸ ਸਮਧ ਬੋਲ ਲੇਨਾ। (The Business Advisory Committee has already fixed

[Mr. Speaker]
time for discussion of these things. The hon. Member may have his say at the proper time.)

सरदार नूरदाम सिंह ढिल्लों : वह ठीक है जी । चीफ मनिस्ट्र साहिब ऐसी पंचोदगियों में डाल देते हैं कि जिस की वजह से बोलना पड़ ही जाता है ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਗਾਉਂ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਿਪਟੀ

12.00 noon

12.00 noon

ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਲਾਊਂਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਬਿਲ ਦੀ ਸੂਰਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਮੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੋਲਾਂਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਉਪਰ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਐਨਾਂ ਹੀ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੁਣ ਕੇ ਭੇਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਲਾਮ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਇਕੋ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸਰਜੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਚਲਾ ਲਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਰੀਪੀਟ ਕਰਾਂ ਕਿ ਅਗੇਂਜੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰੀ ਚੀਜ਼ ਡੋਮੋਕ੍ਰੇਸੀ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਫਸਲਾ ਅਸੈਂਬਲੀ ਕਰੇ। ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਇਕ ਬਦਕਿਸਮਤ ਸਟੇਟ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੀ ਗੋਰਮਿੰਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਗੇਂ ਵਾਸਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵੀਯਨ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕੋਈ ਆਵਤ ਦੇਸ਼ ਉਪਰ ਆਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਲਿਆ ਕੇ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ 6 ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਪੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਉਪਰ ਭਾਰੀ ਛਾਪਾ ਹੈ। ਫੰਡਮੈਂਟਲ ਗੁਲਜ਼ ਇਹ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਏਧਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਧਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਅਗਜੈਕਟਿਵ ਪਾਵਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਲਿਆ ਕੇ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਡੋਮੋਕ੍ਰੇਸੀ ਖਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਚੋਕੀਦਾਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਚੋਕੀਦਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹੈਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਤਾਂ ਅੰਸ਼ਬਲੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਚੋਕੀਦਾਰ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਖੁਦ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁਲਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ

RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)71
DISAPPROVING ORDINANCE

ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਵਾਂਗੇ ਪਰ ਹੁਣ ਬੜੇ ਸੁਹਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਗਿਲਟੀ ਹੁੰਦੇ। ਠੀਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਮੁਬਾਰਕ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਲੰਬਾ ਅਰਸਾ ਵੀ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਪਾਵਰਜ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮਝੇ। ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਕੂਕ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੀ ਇਕ ਚੌਕੀਦਾਰ ਵਾਲੀ ਹੈਸੀਅਤ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਇੰਚ ਵੀ ਅਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਈਪਾਸ ਕਰਕੇ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਸੂਲਨ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹਾਂ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਯਾਦ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੈਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਝਟ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਾਰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਕੇ ਸਿਰ ਇਹ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜਦ ਪਰੋਗੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਝਟ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਰਾਏ ਦਾ ਇਹ ਪਰੈਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਮੈਜਾਰਟੀ ਦਾ ਇਕ ਡੰਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇ ਪਰੈਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਤਨੇ ਅਵਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਡਮਾਕਰੇਸੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਝਟ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਲੈ ਕੇ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਹੈਂਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਰਡਰ ਪਲੀਜ਼। ਤੁਸੀਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ।

Order please the hon. Member cannot discuss the actions of the Governor.

ਸਰਦਾਰ ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ, ਮੈਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਬਣਾ ਕੇ ਗੋ ਬਰੂ ਕਰਾਏ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜ਼ਰਦਾਰ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫੇਅਲ ਦੀ ਮੁਜ਼ਮਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਗਵਰਨਰ - ਮੈਂਟ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਏ—ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਤੇ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ—ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਦੇ ਹਕੂਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਡਿਕਟੇਟਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਦ ਮਾਲਿਕ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੇਗੀ। ਆਖਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

Mr. Speaker : Please wind up now.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਬਿਲ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਮਿਲਣੀਆਂ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਅੱਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਹਿਲੇ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਨੂੰ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਫਰਨਿਸ਼ਡ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਨਿਸ਼ ਨਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ 150 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

Mr. Speaker : Choice is with the Deputy Speaker and the Deputy Chairman.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਇਹ ਮਕਾਨ ਫਰਨਿਸ਼ਡ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਹੀ ਸਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਧਰਮ ਨਾ ਰਹਨਾ ਚਾਹੇਂ ਅੰਬਾਲਾ ਰਹਨਾ ਚਾਹੇਂ।

It is just possible that the Deputy Chairman may not like to stay at Chandigarh. He may like to stay at Ambala.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਲਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਜ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਜ਼ੋਰੈਂਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਐਜ਼ੋਰੈਂਸ ਲੈ ਦਿਉ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਫਰਨਿਸ਼ਡ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; 150 ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

Mr. Speaker : You are repeating the same argument. Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਬੜਾ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਟਾਂਡੈਂਸੀ ਦੀ ਸਖਤ ਮੁਜ਼ੱਮਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (At this stage Sardar Gurdial Singh Dhillon rose to speak.)

Mr. Speaker : Shrimati Shanno Devi.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤੀ ਸ਼ਾਂਨੋ ਦੇਵੀ (ਜਗਾਬਰੀ) : ਮੈਂ ਧਰਮ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਪਹਿਲੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਿਲੌਂ ਕੋ ਬੋਲ ਲੇਨੇ ਦੇਂ। ਧਰਮ ਇਸ ਹਾਊਸ ਕੋ ਸਪੀਕਰ ਰਹ ਚੁਕ ਹੈ। ਸ਼ਾਯਦ ਧਰਮ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਮੇਂ ਕੁਝ ਰੋਸ਼ਨੀ ਡਾਲਨਾ ਚਾਹੇਂਗੇ। ਮੈਂ ਉਨ ਕੋ ਸੁਨ ਲੇਨੇ ਕੋ ਬਾਦ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹੁੰਗੀ।

Mr. Speaker : I have already called upon the hon. Lady Member. If she does not want to speak then it is a different matter. She can speak while sitting.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਨੋ ਦੇਵੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਸਾ ਕਿ ਆਪ ਕੋ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਸਹੀਨ ਸੇ ਮੇਰੇ ਪਾਂਧ ਪਰ ਚੋਟ ਆਨੇ ਕੋ ਕਾਰਨ ਸੁਝੇ ਤਕਲੀਫ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਇਸੀਲੇ ਤੋ ਮੈਂਨੇ ਆਪਕੋ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਬੋਲ ਲੋਂ। (That is why I have asked the hon. Lady Member to have her say while sitting.)

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਨੋ ਦੇਵੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਤਨੀ ਤਕਲੀਫ ਕੇ ਬਾਬਜੂਦ ਆਜ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੇਂ ਇਸ ਲੇ ਆਈ ਹੂੰ ਤਾਕਿ ਧਰਮ ਸਕੂਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੋ ਚੁਨ ਫੁਏ ਲੋਗ, ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਕੀ ਸਧਾਇਆਂ ਕੀ ਕਿਤਨੀ ਕੀਮਤ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਆਰ ਉਸੇ ਕਿਤਨਾ ਯਧਾਦਾ ਬਨਾਨਾ ਚਾਹੁਤੇ ਹੈਂ। ਜਹਾਂ ਤਕ ਆਡਿ-ਨੱਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਸੁਝੇ ਧਰਮ ਬਾਤ ਮਾਨਨੇ ਮੇਂ ਆਰ ਕਹਨੇ ਮੇਂ ਭਰਾ ਅੀ ਜ਼ਿਜ਼ਕ ਨਹੀਂ

कि कोई भी समझदार आदमी, सैल्फ रैस्पैक्टिंग आदमी इसे कभी भी पसन्द नहीं करता। फिर भी मुझे साथियों की बातें सुनकर निहायत ताज्जुब हुआ। ऐसा मालूम हुआ कि उन्होंने इस आर्डिनेंस को पढ़ा ही नहीं, अच्छी तरह से स्टडी ही नहीं किया। आखिर यह है क्या। दरअसल देखा जाए तो यह कुछ भी नहीं, एक मोअमा है। बड़े काबिल आनरेबल मੈम्बर साहिबान ने इस बहस में हिस्सा लिया। आनरेबल चौधरी हरद्वारी लाल जी ने भी कुछ कहा, टंडन साहिब ने भी अपने ख्यालात का इजहार किया।

स्पीकर साहिब, बड़ी इम्पर्सनल होकर मैं यह बात कहना चाहती हूँ। मैं हाउस को बताना चाहती हूँ कि मैंने अपनी जिन्दगी में देखा सुना कि first deserve then desire. बहुत से लोगों ने डिजर्व न करते हुए भी बहुत कुछ डिजायर किया और बहुत ज्यादा पाया। लेकिन मैं उन बदकिस्मत; नहीं! नहीं! खुशकिस्मत लोगों में से हूँ जिन्होंने कभी, किसी चीज की इच्छा नहीं की; और न ही कुछ पाया। जिन्दगी में खोया ही खोया है। मैं अपनी जमायत की एक सिपाही हूँ। जब जब भी मुझे कोई हुक्म मिला, मैं उस फर्ज को निभाने में जुट गई। उसका पालन करने में मैंने कभी कोई कोताई नहीं की। इसको चाहे आप मेरा कसूर समझ लें या खूबी।

आज से दस साल पहले मुझे इसी तरह का हुक्म हुआ। मुझे इस हाउस का डिप्टी स्पीकर अब की तरह सारे हाउस ने एक मत हो कर बनाया था। मैंने कोई मांग नहीं की थी कि मुझे कोई मकान चाहिए या दूसरी किसी प्रकार की सुविधाएं चाहिए। आज भी मैं हाउस को स्पष्ट शब्दों में बता देना चाहती हूँ कि जहां तक मरा जाती ताल्लुक है, मुझे सरकार से कोई मकान नहीं चाहिए, कोई फैंसिलिटी नहीं चाहिए। बेशक सब कुछ वापिस ले लिया जाए।

सन् 1955 में पंडित जवाहर लाल जी नेहरू ने जो चिट्ठी सब चीफ मिनिस्टर्स को लिखी थी उसकी कापी मेरी फाइल में है। सरदार गुरदयाल सिंह दिल्ली जब रफ कर थे उनके वक्त से यह सिलसिला चलता रहा। उनके वक्त में भी इस सम्बन्ध में बातचीत और खतों किताबत चलती रही और, स्पीकर साहिब, आप के द्वारा भी जो बातचीत हुई या जो कार्रवाई हुई उस के बारे में मुझे दुहराने की जरूरत नहीं। लेकिन फिर भी मुझे आज भी यही कहना है कि मुझे उस मकान में जाने पर न कोई खुशी हुई और न ही मुझे उसको छोड़ने पर कोई रंज होने वाला है। मैं किसी प्रकार की नुकताचीनी का मजमून नहीं बनना चाहती। मुझे निहायत अफसोस है कि यहां पर कुछ ऐसी बातें कहीं गईं। जहां तक मेरा सम्बन्ध है, इस इन्स्टीच्यूशन के मुतल्लिक मेरी अपनी ईमानदारीना राय यह है कि अगर डिप्टी स्पीकर और डिप्टी चेयरमैन कोई अच्छी इन्स्टीच्यूशन नहीं है तो बेशक इसको अवालिश कर दिया जाए। इस में किसी ए. बी. या सी. के व्यक्तित्व का सवाल नहीं है।

स्पीकर साहिब, मैं आप की विसातत से हाउस को यह बताना चाहती हूँ कि मरी किताब में नम्बर अव्वल पर जनता है, नम्बर दो पर हाउस के मेम्बर हैं और नम्बर तीन पर मैं और आप और मंत्रीमण्डल है। मैं समझती हूँ कि इस हाउस की जितनी ज्यादा से ज्यादा शोभा हो सके होनी चाहिए। लेकिन मुझे अफसोस के साथ कहना पड़ता है और मैं

[श्रीमती शन्नो देवी]

आशा करती हूँ कि मेम्बर साहिबान मुझे मुआफ करेंगे जब मैं यह कहूँ कि हमने न कोई अपना स्टेटस कायम किया है, न करना चाहते हैं और न ही हाउस का डैकोरम कायम रखने में मदद दी है। जिस किस्म की बहस हुई, जिस किस्म का आर्डिनेंस हुआ वह भी काबले शर्म बात है।

खुद प्रधान मंत्री, पंडित जवाहर लाल नेहरू जी की भी यही राय थी कि इस आफिस को डिप्टी मिनिस्टर के लैवल पर ट्रीट किया जाए। यह देखना तो हाउस का काम है कि इस आफिस की क्या पोजीशन होनी चाहिए, क्या स्टेटस होना चाहिए। अगर हाउस अपने बकार और स्टेटस की बात नहीं सोचता तो आप की मार्फत मैं निवेदन करना चाहती हूँ कि बेशक इस बिल को नामंजूर कर दिया जाए। मैं उसमें अपनी कोई शान नहीं समझती। आज यहां पर मैं हूँ तो कल कोई और दूसरा आदमी हो सकता है। मैं तो आज भी उसी राय की हूँ कि मुझे कोई आफिस नहीं चाहिए, मुझे किसी चीज़ की इच्छा नहीं। मैं तो सिर्फ काम करना जानती हूँ, अपने फर्ज को निभाना जानती हूँ।

मैबर साहिबान को पता है कि इस हाउस में डाक्टर गोपी चन्द भार्गव एक ही मुझे से पुराने मैबर हैं और दूसरी मैं 1940 से इस हाउस की मैबर चली आ रही हूँ। मेरे सामने कई मंत्री और मुख्य मंत्री बने और चले गए, आये और चले गए। बहुत से लोग बहुत कुछ बने लेकिन मैंने कभी भी कुछ नहीं चाहा। हाउस ने मुझे इतफाक राय से हुक्मन यहां पर बैठाया है। जैसा कि मैंने पहले कहा, मैं किसी चीज़ की इच्छुक नहीं। यह हाउस की मर्जी है कि अगर उसे इस बिल में कुछ स्टेटस कायम करने की बात नज़र आती है तो मंजूर कर ले, नहीं आती तो नामंजूर कर दे। लेकिन जहां तक मेरा ताल्लुक है, मुझे किसी चीज़ की ज़रूरत नहीं, मुझे कुछ नहीं चाहिए। मेरे पास मेरी अपनी कार है।

सरदार गुरुचरन सिंह : आਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਜਿਹੀ discussion ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਣ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਹੈ ਤੇ ਕੋਣ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। It is a general discussion over the question of salary of Deputy Speaker.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਵਸੇ ਤਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਪਰਿਸੀਪਲ ਕ੍ਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। Nothing has been said about the Bills. (Generally, the principle of issuing ordinances has been criticized and nothing has been said about the Bills.)

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ : इतना तो मैं भी समझती हूँ। यहां पर चीफ मिनिस्टर साहिब की तरफ से जो कुछ कहा गया था उस के जवाब में चौधरी हरद्वारी लाल ने कह दिया था कि it is a political move. मैं इतना बता देना चाहती हूँ कि मैं अपनी आत्मा की आवाज़ सुनती हूँ और परमात्मा के सिवा और किसी से नहीं डरती। न कोई मुझे आज तक खरीद सका है और न खरीद सकता है। इस तरह से इस आगस्ट हाउस में ऐसी निकम्मी बातें कही गईं जो किसी को कहनी नहीं चाहिए थीं।

Mr. Speaker : Please don't cast aspersions.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਨੋ ਦੇਵੀ : ਮੈਂ ਧਨ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ dignity ਨੂੰ ਲੋਅਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

Mr. Speaker : After the Chief Minister had spoken, I think you should not have spoken since you are personally involved.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : On a point of order Sir. ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਾਨਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਨੂੰ ਕੌਣ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੌਣ ਵੇਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਨੋ ਦੇਵੀ : ਚੌਥਰੀ ਹਰਫ਼ਾਰੀ ਲਾਜ਼ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ political move ਹੈ। ਆਪ ਬੇਹਤਰ ਜਾਨਦੇ ਹੋ

Mr. Speaker : My point is that the Chief Minister has said more than you could say. ਉਸ ਦੇ ਬਾਦ ਆਪ ਆਰ ਕੁਝ ਨ ਕਹਿੰਦੀ ਤੇ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਆਪਨੇ ਅੱਥ ਆਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ? ਕਿਆ ?

(My point is that the Chief Minister has said more than you could say. It would have been better if you had not said anything after that. Has the hon. lady Member to say anything more or she has finished her speech.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਤਰਨ ਤਾਰਨ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਨਵੇਸ਼ਨ ਅਲਾਊਂਸ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਐਲਾਊਂਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਖਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਆਇਆ, ਤਦ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਐਲਾਊਂਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਬਾਏ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਯੋਗ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਬੀ ਜੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਖੁਦ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਥਰੀ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਰਹੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬੀਬੀ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਦਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈ ਸਕੇ, ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਿਆ ਸੀ, ਚੌਥਰੀ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇ ਸਨ, ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ]

ਦਸਤਖਤ ਕਰਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਿਸ ਟੋਨ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਅਗ਼ਰੇਸਿਵ ਲਹਿਜ਼ੇ ਨਾਲ ਚੌਧਰੀ ਹਰਦੁਆਰੀ ਲਾਲ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੀਮਾਰਕਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਉਹ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਸ਼ੋਭ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਭਦੇ। (ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

Mr. Speaker : Kindly try to avoid such things.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਾਂਗਾ, ਉਹ ਕਰਾਂਗਾ.....

Mr. Speaker : I would request the Honourable Member to raise such points in the party meetings. This is a controversial thing.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਜਿਸ ਗਰੇਸ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਚੰਗਾ ਬਿਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਗਰੇਸ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੋਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੋ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : 11 ਅਪਰੈਲ ਦੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ।

We had heard the speeches delivered on the 11th April)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼-ਕਿਸਮਤ ਹੋ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਵੀ ਖੁਸ਼-ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਕਾਬਲ ਸਪੀਕਰ ਮੁੜ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਜੋ ਇਸ ਵਕਤ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਤਅੱਲੁਕਾਤ ਠੀਕ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਪਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਕਾਨਫਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਪਰੋਜੈਕਟਿੰਗਜ਼ ਕਰਦਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ, 1956-57 ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਲਾਂਗ ਕਾਨਫਰੈਂਸ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਮਾਵਲੰਕਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸਨ, ਸਾਡੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਵਲੰਕਰ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਸਮਝੋ ਕਿ ਸਾਰੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ 8 ਸਾਲ ਸਪੀਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੌਧਰੀ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਕਾਨਫਰੈਂਸਾਂ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਡਾਕਟਰ ਸਤਿਪਾਲ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਸ਼ਨੋਂ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਇਹ 1956 ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਨੇ ਅਮਲ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਸ਼ਨੋਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਨਸਲ ਦੇ ਸੈਕਰਟਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਰੋਲਾ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਢਿਆ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਕਢਵਾਈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਏਧਰੋਂ ਸਾਡੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਏ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਹਮਦਰਦ ਹੋ, ਬੜੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਆਖਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਡੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਬੜੀ ਲਾਗ ਡਿਊ ਸੀ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਆਫੀਸਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਹਾਡੀ ਹਿੰਮਤ

ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਬਦਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਉਪਰੋਂ ਆਈ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਸ਼ੰਨੋ ਦੇਵੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਮੇਰਾ ਜਮਾਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਰ ਪੁੱਤਰ ਅਸੂਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜਾ ਤਾਬੇਦਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰੈਡਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕ ਝੌਂਕ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸਾਡਾ ਘਰੇਲੂ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। (That is our internal affair.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਸੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਉ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਮੁਤਾਬਕ ਚਲੋ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕ ਝੌਂਕ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Please forget about that.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ, ਉੱਤਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ 28 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਪ੍ਰੋਮਲਗੇਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 9 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਬਤੌਰ ਵਜ਼ੀਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 10, 15 ਸਾਲ ਤਕ ਕਦੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਅਤੇ ਮੋਟਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਾਈਲਾਂ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਫਾਈਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਬਣੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 10 ਦਿਨ ਦਾ ਵਕਫਾ ਵੀ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਇਸ ਦਾ ਫੋਰਨ ਇਲਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਇਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਇਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਸਲੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਹ ਹਰ ਵਕਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਮਸਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਇਤਨੀ ਤਾਬੜ ਤੌੜ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਦਸ ਦਿਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਹੜੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਬਿਨਾ ਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਆਪ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੌਰੇ ਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹੋ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਸਫਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਸ ਲਈ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ.....

(At this stage Deputy Speaker occupied the Chair.)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੰਕਸ਼ਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ?

[Deputy Speaker]

(Does the hon. Member think that the Deputy Speaker performs any functions only when the Speaker is absent ?)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਰ ਡਿਪਟੀ ਉਦੋਂ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਾਸ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : 'ਬਾਸ' ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਹਨ।

(The word 'Boss' does not suit here as both are Presiding Officers.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਚਲੋ ਮੈਂ ਚੀਫ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ.....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹੋ। (The hon. Member should study the Constitution.)

Chief Minister : I would request that such things about the Constitution etc., should not be discussed in the House. They can be discussed somewhere else.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ 'ਬਾਸ' ਜਾਂ 'ਸੁਬਰਡੀਨੇਟ' ਨਾ ਕਹੋ। (My request is that the hon. Member should not term one as 'boss' and the other 'subordinate').

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਜੀਤ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਥਮ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਮੈਂਬਰ । ਆਪ ਹੁਸੇਂ ਕਨਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਰ ਕੜਾ ਜੋਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈਂ । ਤੀ ਹੁਸਾਰੀ ਵਰਕਾਸਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਲਿਯੇ ਹੁਸਾਰੀ ਕਲਾਸ ਲਿਯਾ ਕਰੋਂ ਤੀ ਕਹੁਤ ਅਛਲਾ ਹੋ (ਹੁੰਦੀ)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬੜਾ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਟੇਟ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਕਿ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ 28 ਜੂਨ ਦੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅੱਜ ਵਾਲਾ ਬਿਲ 10 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਹਨੇਰੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡਾ ਖਤਰਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰਮੁਲਕੀ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਖਰ ਹੈ ਕਿ ਕੋਹੜੀਆਂ ਨੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਕੋਹੜੀਆਂ ਦੀ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਦਾ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇਤਨਾ ਸਮਝਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸ਼ਿਮਲੇ ਦੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਖਾਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਠੰਡੀ ਆਬੋ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਬੜਾ ਦੁੱਖ, ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸ

RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)79
DISAPPROVING ORDINANCES

ਵੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਜਿਹੀ ਗਰਮ ਹਵਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰੀਫਰਿਜਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੂਲਰਜ਼ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿਲ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹਵਾ ਜਿੰਨਾ ਠੰਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਿਮਲੇ ਜਾਕੇ ਦੋ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਐਫੀਸ਼ੀਂਸੀ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Deputy Speaker : Please wind up now.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ 15 ਫੀਸਦੀ ਰੀਟ੍ਰੋ-ਗ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋ ਗਈ.....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਚੀਜ਼ ਆਪਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਉਸੇ ਤੇ ਬੋਲੋ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਾਵਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਨੋ ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ' ਦੀ ਬਹਿਸ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿ ਲੈਣਾ। (The hon. Member should confine himself to the motion under discussion. The Chief Minister has invited the hon. Members to refer to any thing when the 'No-Confidence Motion' is discussed in the House.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। 15 ਫੀਸਦੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਰੀਟ੍ਰੋ-ਗ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੇਠ ਲੈ ਆਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲੇ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੰਪੈਂਸੇਟਰੀ ਅਲਾਊਂਸ ਉੜਾ ਦਿੱਤਾ; ਸੜਕਾਂ, ਸਕੂਲ ਬਣਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਜੋ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਪਾਸ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਸੀ!

ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੋਟਿਵ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ.....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਾਂਗੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਨਾ ਛੇੜੋ। (I would request the hon. Member not to refer to these matters here.)

Baboo Bachan Singh : I do not believe this Chief Minister. I know how he speaks. ਮੇਰਾ ਰਾਈਟ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਡਿਸਐਪਰੂਵਲ ਲਈ ਬੋਲਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਡਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਡਰਨ ਵਾਲਾ; ਡਰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਹੈ ਜੋ ਕੰਬਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਪਾਪੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੰਬਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਕੂ ਦਯਾਲ ਸ਼ਾਮੀ: ਆਨ ਆ ਫ਼ਾਯ਼ਲ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਮੈਂਡਸ। ਕਥਾ ਕੋਈ ਸੈਂਕੜ ਡਿਊਟੀ ਸੀਕਰ ਕੀ ਫ਼ਸ ਤਰਹੁ ਸੇ ਖਸਕਾ ਸਕਦੇ ਹੁੰ ?

ਜੈਬਰੀ ਵੇਰੀ ਲਾਲ: ਆਪ ਆੀ ਕੋਲਜੇ ਲਗੇ। ਆਪਕੀ ਆੀ ਫ਼ਿਲਸਾ ਸਿਲੇਗਾ, ਕਟਕਾਰੇ ਸੇਂ ਰਹਿਯੇ।

ਤਪਾਖ਼ਯਾ: ਸੈਂ ਕਿਸੀ ਕੀ ਖਸਕਿਯੋਂ ਸੇਂ ਆਨੇ ਕਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਕੋਫ਼ਿਕਰ ਰਹਿਯੇ।
(The hon. Member should rest assured that no body can threaten me.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ: ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੜਾ ਅਹਿਤਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਯਤਨ ਨਾਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਡਿਸਅਗੂਵਲ ਬਾਰੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਲਿੰਗ ਨੂੰ ਡਿਸਓਬੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵਕਤ ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਸਨ, ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ, ਸਪੀਕਰ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਵਲੋਂ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਹੋਈ? ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ?

ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਚੇਅਰ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਲਾਊਂਸ ਘਟਾਣ ਨਾਲ ਘਟਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਲਾਊਂਸ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਚੇਅਰ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਰਿਸਪੈਕਟ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਲਈ ਪਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਕੰਮ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੁਝ ਅਲਾਊਂਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਨਤਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ। ਸਾਡੀ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 28 ਜੂਨ ਅਤੇ 9 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਾਗਿਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਸਟੇਟਸ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀ ਹਨੇਰੀ ਆ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ? ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ

**RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)81
DISAPPROVING ORDINANCES**

ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ, ਇਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਬਯੂਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਹੱਤਕ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਲਾਈਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਡਿਸਰਿਸਪੈਕਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਡਿਸਅਪਰੂਵਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Pandit Chiranjil Lal Sharma (Ganaur) : Deputy Speaker, Madam, I have been listening with rapt attention to the most eloquent speeches made on the floor of the House this morning both by the Members from the Treasury Benches and those sitting on the Opposition Benches. I do not think this was a Bill which necessitated so much discussion. The grouse of the Members sitting on the Treasury Benches, if I mistake not, was that the party was not taken into confidence by the Government or for that purpose by the Leader of the House when promulgating these Ordinances and the grouse of the Opposition is that these Ordinances should not have been promulgated especially when the Legislature was to meet in September. Where was the hurry for promulgating these Ordinances? Otherwise from the speeches delivered today, I find that there is no difference of opinion regarding the Ordinance or you may call it the Bill under discussion. The fact remains that some Members of the Congress Party and Leaders of Groups in the Opposition gave a written representation to the Government somewhere in April, 1963, that some provision for the residences of the Deputy Speaker and the Deputy Chairman should be made. However, Madam, Deputy Speaker, this fact cannot be disputed that there was no hurry for promulgating these Ordinances which the Government did a couple of months back. This fact is not at all disputed that keeping in view the status of the Deputy Speaker and the duties she has to discharge, her dignity should be maintained and provision of free-furnished house etc. should have been made much earlier. I do not understand why the Government took this hasty step.

I know it for certain that the Bill is to be passed because the Members sitting on the Treasury Benches have a thumping majority and it will pass here during the course of a day or two, but the only point in dispute is that in times of Emergency, as it stands today, not only in our State but all over the country, these Ordinances should not have been promulgated in this manner.

Madam, I also heard you while you were making a speech on this Ordinance and I felt that you had taken to heart some of the speeches made here. I can say with confidence, may with a sense of responsibility that no Member of this House, whether sitting on the Treasury Benches or the Opposition Benches, meant disrespect to your person. There was nothing personal. It was only the principle which was being discussed and that principle is that such like decisions should not be taken by the Government through these Ordinances.

I do not want to take much time of the House, but have only to say that while taking such decisions the Government should take the House into confidence. After all these are financial matters which do affect the Exchequer of the State.

With these words, I thank you, Madam.

श्री बलरामजी दास टण्डन (अमृतसर शहर पश्चिम) : जो प्रस्ताव मैंने हाऊस के अन्दर रखा था, मुझे अफसोस है कि जब मैं बोलने के लिए खड़ा हुआ था तो उस वक्त चीफ मिनिस्टर साहिब हाऊस में नहीं थे, वह मेरी तकरीर को सुन नहीं पाये, इस लिए

[श्री बलरामजी दास टण्डन]

वह मेरी किसी भी बात का जवाब नहीं दे पाये हैं। मुझे उनकी तकरीर सुनने का मौका मिला है। मैं समझता हूँ कि जो कुछ उन्होंने कहा उस में से बहुत सी बातें इस बिल से संबंधित नहीं थीं। बात तो बहुत छोटी सी और सीधी सी है कि आर्डिनैस जारी करने से पहले किन किन बातों को सामने रखना चाहिये। दूसरी बात यह है कि जो आर्डिनैस ऐमरजेंसी के दौरान में जारी हो वह कैसा हो (विघ्न)

उपस्थितः जिस वक्त आप पहले बोल रहे थे आप को जल्दी खतम करने के लिए कहा गया था। टाईम लिमिटिड है, इस को जल्दी खतम करने की कोशिश करें।

(The Hon'ble Member was asked to speak with restraint before he started his speech while moving the Resolution. Please try to finish your speech soon as the time is limited.)

श्री बलरामजी दास टण्डन: मैं तो हाऊस की डिगनिटी की ही बात कर रहा हूँ। मैं यह अर्ज कर रहा था कि जिस बात का जवाब वजीर साहिब को देना हो उन को हाऊस में बैठ कर पहले मैमरान को सुनना चाहिये। जब मैंने अपना रैजोल्यूशन भूव किया था मैंने उस वक्त भी यह बात कही थी कि जैसे दूसरी स्टेट्स में होता है हमारी स्टेट में भी वैसे ही होना चाहिये बल्कि उन से ज्यादा होना चाहिये। यह जो कुछ आज किया जा रहा है यह इस से भी काफी देर पहले होना चाहिये था। पहले आर्डिनैस करना और अब सेशन में उसकी जगह बिल लाना मुनासब मालूम नहीं देता। यह जो गवर्नर साहिब को अपने खास इख्तियारात इस्तेमाल करने पड़े हैं यह उनको किसी खास केस में ही इस्तेमाल करने के लिए दिये गये हैं जो कि एक मामूली मसला पर इस्तेमाल किये जा रहे हैं। इस के बावजूद बार बार चीफ मिनिस्टर साहिब ऐमर्जेंसी का ऐलान करते हैं। मुल्क में एक एक पैसा इकट्ठा करने की सोचते हैं। इस वक्त इस को लाने की क्या जरूरत थी? जब असैबनी 17 साल तक इस के बगैर वोट कर सकती थी तो और भी वोट किया जा सकता था। कम से कम ऐमर्जेंसी के सेशन तक ही वोट किया जा सकता था। 2-4 या 6 महीने तक और इंतजार किया जा सकता था। डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं किसी की पर्सनेलिटी पर अटैक नहीं करता, मुझे तो एक असूली बात का तकाजा है। मगर इस के विपरीत चीफ मिनिस्टर साहिब हाऊस में कहते हैं कि हमें डिगनिटी मेनटेन करनी चाहिये। जहां तक हाऊस की डिगनिटी का सवाल है हम किसी बात में भी पीछे नहीं रहना चाहते। मगर जब यह खुद अपने फर्ज की परवाह नहीं करते तो उस वक्त हाऊस की डिगनिटी कहां जाती है? अगर हम कहते हैं कि 4 दिन तक यह हाऊस बैठा रहे तो मैं नहीं समझता कि उस वक्त हाऊस की डिगनिटी कहां चली जाती है जब कि हमें जनता की राय भी प्रगट करने नहीं देते। क्या इन को इस बात का ख्याल नहीं है कि पंजाब में इतने अर्सा से म्युनिसिपल इलैक्शन नहीं हो रहे। इस मुआमले में सरकार की डिगनिटी कहां रह जाती है। अगर लोग मरते चले जायें, उन के खून पसीने की कमाई को यह नचोड़ते रहें, सूबे में ला एंड आर्डर खतम होता चला जाये तो उस वक्त डिगनिटी का कोई ख्याल नहीं रहता। अगर यह यही उपदेश देते जायें, अन्दर से कुछ और बाहर

**RESOLUTIONS UNDER CLAUSE 2(a) OF ARTICLE 213 OF THE CONSTITUTION (2)83
DISAPPROVING ORDINANCES**

से कुछ कहते जायें तो यह तो दोनों रास्तों के ऊपर चलने वाली बात है। यहां पर अकेले आदमी को सड़क पर चलने के लिये लाइसेंस नहीं है। जहां हाऊस के अन्दर डिगनिटी का ख्याल रखने के लिये कहते हैं वहां अगर यह 6 महीने और इन्तज़ार कर लेते तो इस में कौन सा फर्क पड़ सकता था? मैं अर्ज करूंगा कि इस आर्डिनेंस को डिसएप्रूव किया जाये और इतना तो जरूर ही हो जाना चाहिये कि कम से कम ऐमजैसी के दौरान यह नहीं होना चाहिये क्योंकि यह मौका नहीं है कि इस तरह का कोई आर्डिनेंस इस मौका पर जारी किया जाये। इस लिये मैं दरखास्त करूंगा कि इसे डिसएप्रूव किया जाये।

बाबू बचन सिंह : ओन द्रेपुआइंट आफ आरडर, मैडम। जदों मूवर वॉलें किसे रजॉलिउमन दा जवाब आ जावे अउे उंस दा रिपलायी दी हो जावे उां की इस उें बाद दी किसे मैम्बर नुं बोलन दी अजाजत हो सकदी है ?

उपाध्यक्ष : मैं ने आप के कहने से पहले वित्त मन्त्री को बोलने की इजाजत दे दी है। (I have already allowed the Finance Minister to speak before the hon. Member has pointed out.)

बाबू बचन सिंह : मैरा पुआइंट आफ आरडर दी एहो है कि रिपलायी उें बाद ने मूवर बोल चुके उां की डेर किसे नुं बोलन दी अजाजत दिँती जा सकदी है ?

उपाध्यक्ष : आप तो पुराने पार्लियामेंटियन हैं, आप को तो सारा पता होना चाहिये। आप को जब बोलने का मौका दिया जाता है तो आप सब से ज्यादा समय लेते हैं। (The hon. Member is an old parliamentarian and is expected to know the whole procedure. When he is called upon to speak he takes more time than any other hon. Member does.)

Sardar Gurnam Singh : Madam, I submit that after Mr. Tandon has replied to the debate on the resolution moved by him, you have asked the Members from the Treasury Benches to re-open the Debate. Do I understand that Shri Tandon will again be given an opportunity to reply to the points that might now be raised by the Members? What would be the position?

मुख्य मन्त्री : अगर बिल को और रेज़ोल्यूशन को इकट्ठा ले रहे हों तब तो ठीक है और डाक्टर साहिब बोल सकते हैं और अगर सिर्फ रेज़ोल्यूशन की बात है तो हिज़ वाज़ दी लास्ट राइट।

श्री मंगल सेन : मैडम, अभी मुख्य मन्त्री महोदय ने यह पूछा है कि यह बहस बिल और रेज़ोल्यूशन पर इकट्ठी चल रही है या कि सिर्फ रेज़ोल्यूशन पर चल रही है —

उपाध्यक्ष : मंगल सेन जी, आप समझते हैं कि मैं सुन नहीं रही। ऐसी बात नहीं। मेरे पैर में ज़रूर कष्ट है लेकिन कान और आँखें बिल्कुल दुरुस्त हैं। आप बैठ जाइए। डाक्टर साहिब बोल रहे हैं (Does the hon. Member think that I am not listening? It is not so. I am suffering from pain in my foot but my ears and eyes are all right. The hon. Member may please resume his seat. Now Dr. Gopi Chand Bhargava will speak.) (वित्त मन्त्री बोलने के लिए खड़े हुए)

श्री बलरामजी दास टण्डन : आप यह तो बतला दें कि वह कौन सा रूल है जिसके तहत मोशन के मूवर के रिप्लाय देने के बाद और भी कोई बोल सकता है।

उपाध्यक्ष : 108(2) पढ़ लीजिए। (The hon. Member may please read Rule 108(2) of the Rules of Procedure.)

बिस्म मन्त्री (डाक्टर गोपी चन्द भार्गव) : जनाब डिप्टी स्पीकर साहब, मुझे बड़ा अफसोस है कि मेरे खड़े होने से और बोलने की वजह से कुछ मैम्बरों को दुःख पहुंचा है। उसके लिए मुझे बड़ा अफसोस है। मैं समझता हूँ कि चीफ मिनिस्टर के ऐक्सप्लेन करने के बाद और किसी को जवाब देने की जरूरत नहीं होनी चाहिये थी लेकिन एक बात का जवाब जरूर देना चाहता हूँ। खास तौर पर जो मेरे आपोजिट सरदार लछमण सिंह जी बैठे हैं उनकी तकरीर का जवाब जरूरी है। उन्होंने फरमाया है कि कायदा है कि जब हम कानून बनाते हैं या बना सकते हैं तो आर्डिनेंस की क्या जरूरत है और अगर यह आर्डिनेंस बन गया तो यहाँ 'रूल आफ आर्डिनेंस' बन गया। अगर आप रूल को देखें तो पता चलेगा कि आर्डिनेंस के लिए यह जरूरी है कि जब सेशन हो तो उसे कानून की शक्ति में बदल दें, नहीं तो छः हफ्ते के बाद वह लैप्स हो जाता है। उसका मतलब यह भी है कि जब किसी कानून की जरूरत हो और हाऊस सेशन में न हो तो आर्डिनेंस पास कर लिया जाए और बाद में उसे कानून बनाने की कोशिश की जाए। और अगर हाऊस को मंजूर नहीं है तो वह उसे थ्रो आउट कर सकता है। मेरी समझ में एक बात नहीं आई कि यहां कहा तो यह जाता है कि जो ला ले आए हैं वह तो अच्छा है लेकिन वह इस वक्त सपोर्ट नहीं हो सकता या किया नहीं जा सकता। जब यहां पर ऐसी बातें होती हैं तो मुझे बड़ा ताज्जुब होता है। मैं कहता हूँ कि अगर एक चीज़ अच्छी थी और पहले नहीं हो सकी तो अब वह क्यों नहीं हो सकती? जहां तक आर्डिनेंस की बात है मैं साफ कर देना चाहता हूँ कि आर्डिनेंस तो उस वक्त पास करते हैं जब बड़ी मजबूरी होती है। यह कानून चूँकि पहले तैयार नहीं हो सका इसलिए अब लाना पड़ा। इसमें ऐसी कोई बात नहीं है कि जिसको ले कर इसे रद्द करने की कोशिश की जाए। इसे पास होना चाहिए।

बाबू बचन सिंह : मेरा प्वाइंट आफ आर्डर है कि जब कोई मूवर रिप्लाय दे चुका हो उसके बाद अगर किसी आनरेबल मैम्बर को बोलने की इजाजत दी जाए तो फिर मूवर को भी रिप्लाय का हक कायम रहता है।

उपाध्यक्ष : मैम्बर को इजाजत नहीं दे सकते, मिनिस्टर को इजाजत दे सकते हैं? (Permission can be given to the Minister only and not to the Member.)

आशु घनश्याम शिंदे : On a point of order, Madam. डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं मैम्बरों के ठाल घेसाघउगी रूँदी रूँदे उं उंम घेसाघउगी दे घारे उगुडा पिआठ दवाउरे द मारुं उंवे रै मं ठगीं ?

डिप्टी स्पीकर : आशु जी, उगुं पुरा उंवे है। (Yes, the hon. Member has every right to draw my attention to that.)

THE PUNJAB LEGISLATIVE COUNCIL CHAIRMAN'S AND DEPUTY CHAIRMAN'S SALARIES AND ALLOWANCES (AMENDMENT) BILL (2)85

Deputy Speaker : Question is—

That this House disapproves the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Ordinance, 1963 (Punjab Ordinance No. 10 of 1963).

After ascertaining the votes of the Members present by voices, Deputy Speaker gave an opinion. The opinion was challenged. The bells were sounded. The question was put again and lost by a voice voted.

The Motion was declared lost.

Deputy Speaker : Question is :

That this House disapproves the Punjab Legislative Assembly Speaker's and Deputy Speaker's Salaries and Allowances (Amendment) Ordinance, 1963 (Punjab Ordinance No. 9 of 1963.)

The motion was lost.

BILL

THE PUNJAB LEGISLATIVE COUNCIL CHAIRMAN'S AND DEPUTY CHAIRMAN'S SALARIES AND ALLOWANCES (AMENDMENT) BILL, 1963.

Chief Minister : Sir, I beg to move —

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Legislative Council Chairman's and Deputy Chairman's Salaries and Allowances (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Deputy Speaker : The House will now proceed to consider the Bill clause by clause.

CLAUSE 2

श्री मंगल सेन (रोहतक) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैंने थोड़ी सी बातें कहनी हैं। बहुत जल्दी से कह दूंगा और टू दो प्वायेंट कहूंगा।

उपाध्यक्षा : डाक्टर साहिब, स्पीकर साहिब की मौजूदगी में यह फैसला हुआ था कि यह बिल और रेजोल्यूशन इकट्ठे ही ले लिया जाए। इस लिए इस पर अब क्या बोलना है। आप कृपा करके बैठ जाएं (I may tell the hon. Member that it was decided, when the hon. Speaker was in the Chair, that this Bill and the Resolution pertaining thereto be discussed together. Therefore, the hon. Member need not speak on this Bill now. He may please resume his seat.)

श्री मंगल सेन : मैं उस वक्त यहां पर मौजूद तो नहीं था लेकिन आप का कहना मान ही लेता हूं क्योंकि आप की सेहत ठीक नहीं है।

Deputy Speaker : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

श्री मंगल सेन : डिप्टी स्पीकर साहिब, हाऊस में वायास वोट के समय नोज की आवाज नहीं आई इस लिए मेरी अमेंडमेंट कैरी हो गई है।

Deputy Speaker : Please resume your seat.

बहुत से माननीय सदस्य : वह अमेंडमेंट पास हो गई है क्योंकि नोज की आवाज नहीं आई ।

उपाध्यक्ष : वह तो put ही नहीं हुई, पास कैसे हो गई ? (How do the hon. Members presume that the amendment given notice of by Shri Mangal Sein has been passed when it has not been put to the vote of the House ?) (noise)

बहुत से माननीय सदस्य : नहीं जी, आप ने पुट की थी और वह पास हो गई है । यह हमारे साथ धक्का हो रहा है ।

घाघू बचन सिंह : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਮੈਡਮ । ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਮੰਗਲ ਸੈਨ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਡਮਿਟ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

उपाध्यक्ष : यह बात पहले तय हो चुकी है कि बिल और आर्डिनैंस पर इकट्ठी बहस हो जाएगी; बिल के बारे में कोई अमेंडमेंट दगैरह सूच नहीं होगी, सारी मोशज पुट कर दी जाएगी यह अमेंडमेंट जो है यह आर्डिनैंस पर बहस होने से पहले आ चुकी है । यह बात ठीक है । (This had already been decided that the Resolution regarding disapproval of the ordinance and the Bill would be discussed together. No amendment in regard to the Bill would be moved and all the motions would be put by the Chair. This is correct that this amendment was received before the discussion started.)

श्री मंगल सेन : आपने फरमाया है कि बिल पर अलहदा बहस नहीं होगी, यह फैसला हो चुका है । तो इस का मतलब यह तो नहीं कि बिल को पास करने का जो प्रोसेस है वह फालो नहीं किया जाएगा । रूलज़ के अनुसार ही काम चलेगा

उपाध्यक्ष : जेण्टलमैनली एग्रीमेंट्स भी तो मानने होते हैं । (Gentlemanly agreements are also to be honoured.)

श्री बलराम जी दास टण्डन : इस तरीके से रोज बिल पास होते हैं कि या तो वायस वोट्स लिए जाते हैं या लाबीज़ में वोट्स लिए जाते हैं । उसके बाद जो फैसला होता है वह माना जाता है । तो अब भी वोट्स के लिए आपने पुकारा और हम ने हां कर दी और अमेंडमेंट पास हो गई ।

उपाध्यक्ष : अगर हाऊस की इजाज़त हो तो मैं उन की अमेंडमेंट पुट कर दूँ । (If it is the pleasure of the House then I may put his amendment to the vote.)

श्री मंगल सेन : अमेंडमेंट तो पास हो चुकी है, अब वह कैसे पुट होगी ।

श्री बलराम जी दास टण्डन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर । बात यह है कि आपने श्री मंगल सेन का नाम लेकर उनकी अमेंडमेंट पुट की और आयज़ और नोज काल किए । अब माएज़ हैव इट आलरैडी डिक्लेयर हो चुका है तो फिर दोबारा उसे कैसे पुट कर सकते हैं (noise and interruptions)

उपाध्यक्षा : आप गलत चीजें मेरे मुँह में न डालें। मैंने उनका नाम काल नहीं किया। (Please don't put wrong things in my mouth. I did not call his name.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : आपने उनका नाम लेकर अमैंडमेंट पुट की है।
(noise and interruptions.)

उपाध्यक्षा : नो। मैंने तो क्लॉज 2 पुट की थी ; अमैंडमेंट नहीं पुट की
(No. I put Clause 2 to the vote and not the amendment).

आवाजें : नहीं, नहीं, (noise and interruptions)

मुख्य मन्त्री : आपने तो क्लॉज ही पुट की थी। अगर यह कहते हैं कि प्रासीजर फालो नहीं हुआ तो अब कर लें।

उपाध्यक्षा : ठीक है, मैं अब अमैंडमेंट पुट कर देती हूँ (All right, I will put the amendment to the vote of the House now.)

आवाजें : अब नहीं हो सकती (noise)।

श्री मंगल सेन : अमैंडमेंट तो पुट हो कर पास भी हो चुकी है। अब दोबारा कैसे पुट हो सकती है। उस पर तो आएज हैव इट हो चुका है (noise)

Deputy Speaker : Question is—

In the proposed paragraph line 1, for "two thousand and four hundred" substitute "one thousand and two hundred".

The motion was lost.

Shri Balramji Das Tandon : This amendment has already been passed.

(Noise and interruptions).

Deputy Speaker : Question is—

In the proposed paragraph line 6, delete 'one hundred'.

The motion was lost.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਧੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਲਈ ਕੋਈ ਰੂਲਜ਼ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਰਗੂਲੇਸ਼ਨ ਹੈ; ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਕਰੀ ਜਾਉ। ਇਸ ਨਾਲ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਹੀ.....Noise.....

Deputy Speaker : There should be no reflection on the Chair.

श्री बलरामजी दास टण्डन : जब यह अमैंडमेंट वायस बोट से पास हो चुकी है तो अब यह कैसे पुट की जा सकती है (noise) ?

उपाध्यक्षा : टंडन साहिब, ऐसे हाउस की कारवाई नहीं चल सकती। पहले बात को समझ लो फिर बात करो। (In this way business of the House cannot be proceeded with. The hon. Members should please first understand the point and then have their say.)

ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੰਡਨ : ਧਰਮ ਧਰਮ' ਕਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਮੈਂ ਸਮਝਣੇ ਦੀ ਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਸੁਧਾਰਕ : ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕਲਾਜ਼ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਪੁਟ ਕਰਨੇ ਕੇ ਕਲਾਜ਼ ਪੁਟ ਕਰ ਦੀ ਤੋ ਇਸ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ? (noise.)

ਉਪਾਧਿਕਸ਼ਾ : ਮੈਂ ਕਲਾਜ਼ 2 ਪੁਟ ਕੀ ਹੈ ਐਂਡ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਪੁਟ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਆਫੀਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਅੱਥ ਕੀ ਇਨਸਿਸਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ? (I put Clause 2 to the vote of the House and not the amendment. I have consulted the official record. Why do they insist now ?)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਤੁਸੀਂ ਪੁਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਲਈਏ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਸੁਣਿਆ ਹੈ । ਕੁਝ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖੋ । ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਚੇਅਰ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰੋਸੀਜਰ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

Deputy Speaker : The House stands adjourned till 9.00 a.m. tomorrow.

1.30 P.M.

(The Sabha then adjourned till 9.0. A.M. on Wednesday, the 11th September, 1963).

APPENDIX

PROGRESS OF VARIOUS CONSTRUCTION WORKS IN DISTRICT KANGRA

1070. Pandit Amar Nath Sharma : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state the progress of construction of the following works in district Kangra, together with the time by which these are likely to be completed—

- (a) Metalled road from Thakardwara to Thural-Alampur;
- (b) Bridge on Nagal Khad near Balakrupi and Nagni;
- (c) School Building at Nagrota Bagwan ;
- (d) Industrial estate at Kangra ; and
- (e) Tourist Rest House at Baijnath ?

Minister for Planning and Development : (a) Formation work in entire length has been completed with the exception of approaches to Nagni Bridge. The drainage and road structures have been completed with the exception of Bridge at Nagni—Entire works in miles—1—4 completed. The works in miles 5 to 6 also completed except surfacing. The work of collection of stones for soling and wearing completed in miles 10 to 13 and also completed to the extent of 80% in miles 7 to 9. It is expected that by end of March, 1964, the road shall be consolidated with the exception of two coats surfacing and Bridge at Nagni.

(b) Right abutment of Bridge on Nagal Khad at Balakrupi has been completed and left abutment of this Bridge has been completed to 75%. This bridge is likely to be completed during 1963-64 subject to availability of funds. The design of Bridge over Nagal Khad at Nagni is being finalized and work thereon shall be undertaken shortly. This bridge shall be completed in current plan period subject to availability of funds.

(c) The work of building Portion of upgrading Government Higher Secondary School has since been completed. The electrification and water-supply works have to be carried out and these are being got expedited.

(d) In all there are 20 sheds to be completed out of which 8 have been completed. The work on the remaining 12 sheds is in advanced stage and likely to be completed by the end of October, 1963.

(e) The Scheme has not yet been finalized and is at its Planning stage.

EXPENDITURE INCURRED UNDER THE HEAD INDUSTRIES IN THE STATE

1071. Pandit Amar Nath Sharma : Will the Chief Minister be pleased to state the total expenditure incurred by the State Government under the Head 'Industries' during the financial year 1961-62, together with the amount surrendered and saved out of the budget provision under the said head for the Hilly Areas, for the said year, district-wise, and the reasons therefor ?

Sardar Partap Singh Kairon : Rs 1,84,16,418, District-wise surrenders and savings are as follows :—

| Serial No. | Name of District | Amount surrendered | Amount saved | Reasons |
|------------|--|--------------------|--------------|--|
| | | Rs | Rs | |
| 1. | Kangra | 48,297 | 1,14,954 (i) | Non-completion of buildings |
| 2. | Simla | 27,350 | 32,144 (ii) | Non-appointmen/ non-availability of technical staff |
| 3. | Ambala | 11,125 | 2,082 (iii) | Non-supply of machinery by certain firms |
| 4. | Hoshiarpur | 3,850 | 1,579 | |
| *5. | Misc. combined schemes (These schemes were in operation in the plains as well as hilly areas.) | 34,910 | 9,027 (iv) | Inadequate no. of trainees who could be awarded stipend |

Punjab Vidhan Sabha Debates

11th September, 1963

Vol. II—No. 3

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Wednesday, the 11th September, 1963

| | PAGES |
|---|-------|
| Starred Questions and Answers .. | (3)1 |
| Unstarred Questions and Answers .. | (3)28 |
| Adjournment Motion .. | (3)47 |
| Questions of Privilege .. | (3)48 |
| Walk-out .. | (3)51 |
| Call Attention Notices .. | (3)51 |
| Announcement by Secretary regarding a Bill .. | (3)52 |
| Supplementary Estimates (First Instalment), 1963-64 .. | (3)52 |
| 1. Discussion on the Estimates of the expenditure charged on the revenues of the State .. | (3)52 |
| 2. Voting of the Demands for Supplementary Grants .. | (3)52 |
| Appendix, .. | i |

Price : Rs. 5.60 nP. 1

ERRATA
PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES VOL. II—No. 3,
DATED THE 11TH SEPTEMBER, 1963

| <i>Read</i> | <i>for</i> | <i>on page</i> | <i>line</i> |
|-------------|-------------|----------------|-----------------|
| these | hese | (3)1 | 3rd from below |
| ਬਾਬੂ | ਬਾਬ | (3)15 | 27 |
| position | poson | (3)16 | last but one |
| controller | Controllor | (3)18 | last |
| Singh | Singsh | (3)24 | 22 |
| guests | guestos | (3)48 | 7 |
| ਲੇਕਿਨ | ਲੇਕਿ | (3)55 | 8 |
| ਕੋਰਟ | ਕਰਟ | (3)55 | 15 |
| ਲੋੜ | ਲੋ | (3)55 | last |
| ਪੈਦਾ | ਪਦਾ | (3)56 | 8 |
| developing | developings | (3)58 | 26 |
| If | It | (3)75 | 23 |
| ਕੋਪਟਨ | ਕਪਟਨ | (3)75 | 26 |
| ਕੋਈ | ਕਈ | (3)78 | 11 |
| ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ | ਲਿਟੀਗਸ਼ਨ | (3)78 | 11 |
| ਪੈਸੇ | ਪੈਸ | (3)78 | 14 |
| ਦੰਗ | ਦਗ | (3)78 | 31 |
| opposition | oposition | (3)80 | 13th from below |
| ਹੋ | ੀ | (3)88 | 3 |

7. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

1960-1961

PUNJAB VIDHAN SABHA

Wednesday, the 11th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 A.M. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

RAKSHA DAL

***3778. Sardar Gian Singh Rarewala :** Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the law under which the Raksha Dal was organised in the first instance;
- (b) whether it is a fact that the Union Ministry of Home Affairs sent any instructions regarding the amalgamation of the Raksha Dal with the Home Guards ;
- (c) whether the said Dal has been amalgamated with Home Guards ; if so, the changes that have taken place as a result thereof, as regards the designation and functions and personnel organisation of the Dal ;
- (d) the total amount spent to date by Government on the Raksha Dal ?

Shri Mohan Lal : (a) Raksha Dal was organised under executive orders of State Government at the outbreak of the National Emergency.

(b) Yes.

(c) Yes. It has been amalgamated with the Punjab Home Guards as Unit II (Gram Raksha Dal). A copy of the amended Punjab Home Guards Rules merging the two organisations is placed on the table of the House.

(d) Rs 14,36,538.35 nP. (up to 31st July, 1963).

PART III

HOME DEPARTMENT

NOTIFICATION

The 4th September, 1963

No. GSR-206 PA-8/47/S-9/63.—In exercise of the powers conferred by section 9 of the Punjab Home Guards Act, 1947, and all other powers enabling him in this behalf the Governor of Punjab is pleased to make the following rules, namely :—

1. *Short title and commencement.*—(i) These rules may be called the Punjab Home Guards Rules, 1963.

(ii) They shall come into force at once.

2. *Definitions.*—In these rules, unless the context otherwise requires,—

(a) 'Act' means the Punjab Home Guards Act, 1947 ;

(b) 'Appendix' means an appendix to these rules ;

[Home Minister]

- (c) 'Gazetted Officer' means an Officer of the status specified in column (1) below in the case of Home Guards Unit I and in column (2) in the case of Home Guards Unit II, and includes an officer of the status notified as Gazetted by the Government :—

| Column (1) | Column (2) |
|----------------------------------|---|
| (i) Commandant-General | (i) Gram Raksha Dal Chief |
| (ii) Deputy Commandant-General | (ii) Chief Organizer, Gram Raksha Dal |
| (iii) Commandant | (iii) Director, Training, Gram Raksha Dal |
| (iv) Regional Commandant | (iv) Senior Staff Officer |
| (v) Battalion Commander | (v) Zonal Organizer |
| (vi) Battalion-Second-in-Command | (vi) District Organizer |
| (vii) District Commandant | |

(d) 'Government' means the Government of the State of Punjab ;

(e) 'Home Guards' means the Punjab Home Guards constituted under section 2 of the Act ;

(f) 'Home Guards Unit I' means the Home Guards other than the Gram Raksha Dal Unit of the Home Guards ;

(g) 'Home Guards Unit II' means the Gram Raksha Dal Unit of the Home Guards ;

(h) 'Member' means a person appointed as member of the Home Guards under section 3 of the Act ;

(i) 'N .C. Os' means Non-Commissioned Officers from Sub-Section Leader to Havildar ;

(j) 'Non-Gazetted Officer' means an Officer of the status specified in column (1) below in the case of Home Guards Unit I and in column (2) in the case of Home Guards Unit II and includes an officer of the status declared as non-gazetted by an order of the Government :—

| Column (1) | Column (2) |
|--------------------------------|-------------------------------------|
| (i) Company Commander | (i) Company Commander |
| (ii) Company-Second-in-Command | (ii) Company-Second-in-Command |
| (iii) Platoon Commander | (iii) Supervisor (iv) Instructor |
| | (v) Platoon Commander |

Section 9 (b)

3. *Units of Home Guards.*—(1) There shall be the following two units of the Home Guards, namely :—

(i) Home Guards Unit I ;

(ii) Home Guards Unit II.

(2) The control of Home Guards Unit I shall vest in the Commandant-General and that of Home Guards Unit II in the Gram Raksha Dal Chief. The overall control of both the units of Home Guards shall vest in the Government.

(3) The Government may appoint such number of officers as it may think fit for the purpose of assisting the Commandant-General and the Gram Raksha Dal Chief and may assign to them such ranks and such duties as it may think fit.

4. *Organization of Home Guards.*—Home Guards Unit I and Home Guards Unit II shall be organized in such manner as the Commandant-General or the Gram Raksha Dal Chief, as the case may be, with the prior approval of the Government, decide by an order in writing. Section 9 (b)

5. *Strength of Home Guards.*—The strength of each Unit of the Home Guards shall be such as may be fixed by the Government from time to time. Section 9(b)

6. *Enrolment form.*—The enrolment form of members shall be as given in appendix 'A'. Sections 8 and 9(d) Section 9 (b)

7. *Eligibility.*—No person shall be enlisted as a member unless he—

- (i) is a citizen of India, or a subject of Sikkim or of Nepal ; and
- (ii) bears a good moral character, which fact will be verified through the Sarpanch of the village or the Company Commander of Home Guards Unit I or Home Guards Unit II or local police.

8. *Age-limit of Members.*—No person shall be enlisted as a member in the Home Guards unless he has attained the age of sixteen years and is below forty years : Section 9(b)

Provided that the age-limit prescribed above may be relaxed by the Commandant-General or the Gram Raksha Dal Chief, as the case may be, in suitable cases.

9. *Medical fitness.*—No person shall be enlisted in any unit of the Home Guards unless he is medically fit. Section 9(b)

10. *Preference to ex-soldiers and ex-policemen.*—In enlisting members preference shall be given to trained ex-soldiers, ex-I.N.A. personnel, ex-policemen and National Cadet Corps trained personnel. Section 9(b)

11. *Employee Members.*—Such Government employees or other employees as could be made available by their respective employers in the case of emergency may be enrolled as supernumerary or regular members with the permission of the Head of the Office in the case of Government employees and the employer in the case of other employees. Section 9 (b)

12. *Appointment of Gazetted Officers.*—The appointment of Gazetted Officers shall be made by the Government. Section 9 (b)

13. *Appointment of Non-Gazetted Officers and members.*—All Non-Gazetted Officers as well as members shall be selected and appointed by a committee consisting of— Section 9 (b)

- (i) District Magistrate or his representative ;
- (ii) The Senior Superintendent of Police/Superintendent of Police or his representative ; and
- (iii) District Commandant or District Organizer, as the case may be.

CONDITIONS OF SERVICE

14. *Pay and allowance.*—The pay, allowances and amenities, if any, admissible to the members, including Gazetted and Non-Gazetted Officers shall be such as may be determined by the Government from time to time. Section 9(b)

15. *Members to take oath of loyalty.*—Every member on appointment and before receiving a certificate as provided hereinafter shall take a solemn oath or affirmation of loyalty in such form as may be specified by the Government in that behalf. Section 9(b)

16. *Members to receive certificate of appointment.*—(1) Every member shall on his appointment receive a certificate in the form in Appendix 'B' under the signatures of District Commandant or District Organizer, as the case may be, by virtue of which the person holding such certificate shall be vested with the powers, functions and privileges of a Police Officer. Sections 9(b) and 9(c)

(2) A certificate referred to in sub-rule (1) shall cease to have effect whenever the person named in it ceases for any reason to be a member, and on his ceasing to be a member such certificate shall be forthwith surrendered by him to an officer empowered by the District Commandant or District Organizer, as the case may be, to receive it.

17. *Members not to resign without permission or notice.*—No member shall resign unless— Section 9(b)

- (a) he has served for a minimum period of three years, and
- (b) has given one month's notice of his intention to resign ;

Provided that any member may, at any time, be allowed to resign by the Commandant-General or the Gram Raksha Dal Chief, as the case may be, for any cause which may be considered sufficient by either of them.

18. *Discharge of members.*—Any member may be discharged at any time by the authority which had appointed him when his services are no longer required. Section 8(b)

19. *Compensation for damages.*—If a member suffers any damage to his person or property while under training or on duty, he shall be paid such compensation as may be determined by the Government, provided that such damage is not caused by his own negligence or wilful act or omission in contravention of any of the provisions of the Act or rules made thereunder or orders or directions issued by his superior officer. Section 9(b)

Section 9(b)

20. *Uniforms.*—A member shall, while on duty, wear such uniform as may be supplied to him by the Government, and in case it is not supplied then such uniforms as may be specified in that behalf by the Government.

Section 9(b)

(2) A member who for any reason ceases to be a member of the Home Guards shall forthwith deliver to his Company Commander uniform supplied to him as member.

21. *Arms and accoutrements.*—(1) The Home Guards shall be armed with such arms, ammunition and accoutrements as may from time to time, be directed by the Government.

Sections 9(b)
and 9(d)

(2) Every person who for any reason ceases to be a member of the Home Guards shall forthwith deliver up to his Company Commander or Supervisor the arms, ammunition and accoutrements issued to him as member.

22. *Training.*—Every member shall be required to undergo a preliminary course of training in drill, discipline, weapon training and special training of service he belongs to for such period as may be fixed by the Commandant-General in the case of Home Guards Unit I and the Gram Raksha Dal Chief in the case of Home Guards Unit II.

(2) Such members of the public as may offer themselves voluntarily may also be given training in drill, discipline and the use of weapons.

Section 9 (b)

23. *Functions of members.*—Members may be called out to perform such functions in connection with the protection of persons and security of property or the public safety as may be assigned to them from time to time and in particular in —

- (a) helping the Police in village defence schemes in the border districts ;
- (b) patrolling and nakabundi ;
- (c) suppression of disturbance or serious crime ;
- (d) providing nucleus for emergency Relief Organization in important towns ;
- (e) the maintenance of essential services in important towns in emergency ;
- (f) providing relief in the event of natural calamity such as flood or fire ;
- (g) evacuation according to schemes ; and
- (h) rendering social service to the community.

Sections 4
and 9 (d)

24. *Order calling out members.*—Calling out order may call out any member individually or may require any officer of the Home Guards subordinate to the authority giving the order to produce a specific number of members for duty or training at such place or places as the order may specify.

Sections 4, 8,
9 (a) and
9 (d)

25. *Authority for calling out for duty.*—The following officers shall have the authority of calling out members for duty :—

- (a) The Commandant-General or the Gram Raksha Dal Chief or any other officer authorised by any of them in this behalf ;
- (b) The District Magistrate ;
- (c) The Superintendent of Police ;
- (d) Any Police Officer not below the rank of Station House Officer or Border Picket Commander in cases of emergency only, for a period not exceeding ten days at a time ;

Provided that in the case of officers specified in clause (d) a report of the action taken with reasons thereof shall be made immediately by the officer concerned to the Superintendent of Police and the District Commander or the District Organizer, as the case may be.

DISCIPLINE

Section 9(d)

26. *Obedience to orders.*—A member, when called out for duty or training shall, at all times, obey orders and pay compliments to—

- (a) all members of the Home Guards superior to him in rank ; and
- (b) all Police Officers senior to him in rank or rank corresponding to the member's rank.

Section 9 (b)

27. *Dismissal.*—(1) Any member may, for misconduct or for absence from duty without sufficient cause, be dismissed from service :

Provided that no order of dismissal shall be passed unless reasons of dismissal are recorded in writing and the member concerned has been given a reasonable opportunity of showing cause against the action proposed to be taken against him.

(2) The authority competent to pass an order of dismissal in the case of a Gazetted Officer shall be the Government and that in the case of a Non-Gazetted Officer and other members, the Commandant-General or the Gram Raksha Dal Chief, as the case may be.

(3) An appeal against an order of dismissal passed by the Commandant-General or Gram Raksha Dal Chief shall lie to the Government.

(4) The order of the Government passed under sub-rule (2) or sub-rule (3) shall be final and shall not be called in question in any proceedings whatsoever.

28. *Summary powers of Commanders.*—The nature of the punishments that may, for good and sufficient cause, be imposed summarily, the members on whom such punishments may be imposed and the authorities empowered to impose them shall be as specified in Appendix 'C'.

Section 9(b)

29. *Police Ranks of members of Home Guards.*—For the purpose of discipline and paying compliments to various ranks in the Home Guards shall be equated with such police ranks as may be specified by the Government by an order issued in this behalf.

Section 9(c)

30. *Delegation.*—The Commandant-General or the Gram Raksha Dal Chief, as the case may be, may delegate his powers under these rules, excepting the powers of discharge and dismissal, to any officer of his unit subject to such conditions as may be specified in the order.

Sections 8 and 9(d)

31. *Repeal.*—The Punjab Home Guards Rules, 1960, republished with Punjab Government Home Department notification No. G.S.R. 9P-A-8/47/S.9/6, dated 19th December, 1961, are hereby repealed :

Provided that anything done or any action taken under the rules so repealed shall be deemed to have been done or taken under the corresponding provisions of these rules.

APPENDIX 'A'

(See rule 6)

ENROLMENT FORM (a)

1. Name.
2. Father's name.
3. Home Address :—
 - (a) Village
 - (b) Post Office
 - (c) Police Station
 - (d) Railway Station
 - (e) District
4. Age.
5. Profession.
6. Academic qualifications.
7. Present occupation and where employed with complete address.
8. Whether convicted by any criminal court ?
9. Are you willing to be enrolled in the Home Guards Unit I or Home Guards Unit II ?
10. Are you prepared to serve when called for duty in case of Emergency ?
11. Have you ever served in I.A., I.N.A., I.T.F., Police, etc. ?
12. Are you a member of the Army Reserve Force ?
13. What is your hobby ?
14. Any other information you would like to give.

(b) DECLARATION OF ACCEPTANCE FOR ENROLMENT

I,, solemnly declare that the answers I have given to the questions in this form are true and that I am willing to fulfil the engagements made.

Signature

Certified that the applicant understands and agrees to the conditions of enrolment.

(Signature of Enrolling Officer)

(c) FORM OF DECLARATION

I, _____, son of _____, resident of _____, do hereby solemnly declare, and affirm that as a member of the Punjab Home Guards to which I have volunteered after duly understanding the responsibilities and duties which its membership imposes upon me, I will honestly and faithfully discharge my duty without fear or favour irrespective of caste and creed.

(Signature)

Address _____
Enrolment of _____ as _____

is approved.

(Signature of Enrolling Officer)

(d) MEDICAL EXAMINATION REPORT

1. Enrolment number (Adv.)
2. Name.
3. Father's name.
4. Address.
5. Identification marks.
6. Height (i) on day of joining (ii) on day of passing out
7. Weight
8. Chest measurements :
(a) Normal
(b) Expanded
9. Eye-sight.
10. Injection and vaccination.
11. General remarks.

APPENDIX 'B'

(See rule 16)

Form of Certificate for members of the Punjab Home Guards.

The Punjab Home Guards-----Districts.

No.-----

----- son of -----
resident of -----, has been appointed a member of the Punjab Home Guards, Unit I/Unit II, under the Punjab Home Guards Act, 1947, and is vested with the privileges and protection of a Police Officer.
Appointed on the -----

District Commandant/District Organiser

APPENDIX 'C'

(See rule 28)

| Nature of punishment | Members on whom punishment may be imposed | Punishing authority |
|--|--|---|
| 1. Reprimand | Platoon Commanders and other Non-Gazetted Officers | Battalion Commander |
| 2. Admonition | Havildar | Ditto |
| 3. Confinement to quarters and camp for period not exceeding 15 days | Members other than N.C.Os. and above | Ditto |
| 4. Extra guards and fatigues or extra drill | Members other than N.C.Os. and above | Company Commander for a period not exceeding six days and Platoon Commander for a period not exceeding three days |

A. N. KASHYAP,

Commissioner of Home Affairs and
Secretary to Government, Punjab,
Home Department

(No. 7089-HM-63/36552)

No. 7085-9HM-63/36552, dated Chandigarh, the 4th September, 1963
A COPY is forwarded to the Accountant-General, Punjab, Simla, for information.

P. C. BAHL,
DEPUTY SECRETARY, CIVIL DEFENCE,
for Commissioner for Home Affairs and
Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

No. 7085-9HM-63/36553, dated Chandigarh, the 4th September, 1963
COPIES are forwarded to all Heads of Departments and the Registrar, Punjab High Court, Commissioners of Divisions, District and Session Judges and the Deputy Commissioners in the Punjab, for information.

P. C. BAHL,
DEPUTY SECRETARY, CIVIL DEFENCE,
for Commissioner for Home Affairs and
Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

COPIES are forwarded to all Administrative Secretaries to Government, Punjab, for information.

P. C. BAHL,
DEPUTY SECRETARY, CIVIL DEFENCE,
for Commissioner for Home Affairs and
Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

To

All Administrative Secretaries to Government, Punjab.
U.O. No. 7085-9HM-63, dated Chandigarh, the 4th September, 1963.

COPIES are forwarded to the Secretaries/Private Secretaries/Personal Assistants to the Chief Minister, Ministers and the Chief Parliamentary Secretary for the information of Chief Minister, Ministers and the Chief Parliamentary Secretary.

P. C. BAHL,
DEPUTY SECRETARY, CIVIL DEFENCE
for Commissioner for Home Affairs and
Secretary to Government, Punjab,
Home Department

To

The Secretaries/Private Secretaries/Personal Assistants to the Chief Minister and the Chief Parliamentary Secretary.
U. O. No. 7085-9HM-63, dated Chandigarh, the 4th September, 1963.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਆਰਡਰ ਕਿਸ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਸ਼੍ਰੀ : ਧਰ ਅਥਾਰਿਟੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪਹਿਲਾ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਆਰਡਰ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਫਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ?

ਸ਼੍ਰੀ : ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਬਨਾਯਾ ਗਯਾ ਥਾ ਅਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮਾਤਹਤ, ਏਕ ਇੰਡਿਪੈਂਡੈਂਟ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ, ਨੇਸ਼ਨਲ ਏਮਰਜੈਂਸੀ ਕੀ ਸਾਮਨੇ ਰਖਤੇ ਹੁਏ ਬਨਾਯਾ ਗਯਾ ਥਾ । ਲੇਕਿਨ ਬਾਦ ਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮੇਂ ਧਰ ਬਾਤ ਆਈ ਕਿ ਧਰ ਸਟੈਚਿਊਟ, ਬੰਡੀ ਤਸਵਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ ਇਸ ਲਿਏ ਇਸ ਕੀ ਸਟੈਚਿਊਟੀ ਏਗਜ਼ਿਸਟੈਂਸ ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਫਿਰ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕੇ ਮਾਤਹਤ ਲਾਯਾ ਗਯਾ ਥਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਗੋਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ : ਧਰ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਕੇਂਦਰੀਯ ਸਰਕਾਰ ਸੇ ਚਿਟ੍ਰੀ ਆਈ । ਲੇਕਿਨ ਧਰ ਬਾਤ ਪਹਲੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਖੀਨ ਥੀ । ਪਿਛਲੇ ਸੰਬਨ ਮੇਂ ਕੁਝ ਏਤਰਾਜ਼ਾਤ ਠਠਾਏ ਗਏ ਥੇ ਤਨ ਕੀ ਏਂਜ਼ਾਮਿਨ ਕੀਯਾ ਗਯਾ । ਤਨ ਆਬਜ਼ੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਕੀ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਇਸੇ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਮੇਂ ਸਰਜ ਕਰ ਦਿਯਾ ਥਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਸਾਹਿਬ : ਏਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਜੈਸਾ ਮੈਂ ਨੇ ਕਲ ਅਰਥ ਦੀ ਥੀ ਕੇ 2 different units ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਿਟੀ ਹੋਮ ਸੇਕਰਟਰੀ ਯਾ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾਝੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਅਤੇ ਬਜਟ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨ ਡਿਫਰੈਂਟ ਹਨ ?

ਸਾਹਿਬ : ਧਰ ਠੀਕ ਹੈ । ਦੋਨਾਂ ਵਿੰਗਜ਼ ਕੇ ਅਲਹਦਾ ਅਲਹਦਾ ਹੈਡ੍ਰਜ਼ ਹੈ । ਏਕ ਵਿੰਗ ਕਾ ਹੈਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਹੈ ਆਰ ਫੁਲਰੇ ਵਿੰਗ ਰਖਾ ਫਲ ਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਨਰਲ ਸੀਹਨ ਸਿੰਘ ਹੈ । ਤਨ ਕੇ ਅਜਾਤੰਸਿਜ਼ ਮੀ ਡਿਫਰੈਂਟ ਹੈ । ਧਰ ਰਖਾ ਫਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡਿਆ ਕੀ ਚਿਫਟੀ ਕੇ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕੇ ਪੈਟਰਨ ਪਰ ਲਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ । ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਜ਼ ਕੀ ਪਹਲੇ ਹੀ ਵਰੀ ਅਜਾਤੰਸਿਜ਼ ਦੀ ਫੁਲ ਹੈ, ਵਰ ਕਰੀ ਫੁਲ ਥੀ । ਆਯੰਦਾ ਏਕ ਜੈਸੀ ਵਰੀ ਬਨਾਨੇ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਿਆ ਜਾਏਗਾ । ਤਨਮੇਂ ਯੂਨਾਨਿਮਿਟੀ ਲਾਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾਝੇਵਾਲਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਰਾਇਫਲ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਰਖਸ਼ਾ ਫਲ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੈ ?

ਸਾਹਿਬ : ਏਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਦੋਨਾਂ ਕੇ ਡਿਫਰੈਂਟ ਫੰਕਸ਼ਨਜ਼ ਹੈ । ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡਿਆ ਨੇ ਹਰ ਸਟੇਟ ਕੇ ਲਿਏ ਟਾਗਿਟ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿਆ ਹੈ । ਅਰਬਨ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਆਰ ਰੂਰਲ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਮਤੀਂ ਕਰਤੀ ਹੈ । ਜਹਾਂ ਤਕ ਟਾਂਗਾਤਰ ਕਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਤਸ ਕੇ ਲਿਏ 45 ਹਜ਼ਾਰ, 46 ਹਜ਼ਾਰ ਕੀ ਸੀਮਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀ ਹੈ । ਜੋ ਰਖਾ ਫਲ ਕੀ ਸਕੀਮ ਹੈ ਇਸ ਕੇ ਯੁਰਿਏ ਹਰ ਗਾਂਵ ਮੇਂ ਸਿਵਿਲ ਪਾਪੁਲੇਸ਼ਨ ਕੋ ਰਾਇਫਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਰਖਸ਼ਾ ਫਲ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਕਰੂਟਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਅਲਗ ਅਲਗ ਹਨ ?

ਸਾਹਿਬ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਨੇ ਫੁਲਜ਼ ਕੀ ਕਾਸੀ ਮੇਜ਼ ਪਰ ਰਖ ਦੀ ਹੈ, ਤਸ ਮੇਂ ਆਪ ਦੇਖੋਂਗੇ ਕਿ ਰਖਾ ਫਲ ਵਾਲੈਂਟਰੀ ਰੀਕਰੂਟਮੈਂਟ ਕਰਤੀ ਹੈ । ਧਰ ਕਾਮ ਜਨਰਲੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋਤਾ ਹੈ ।

Sardar Gurnam Singh : It has been stated by the hon. Home Minister that Raksha Dal has been merged into Home Guards. He has also just now told us that under the Home Guards Act the number cannot exceed forty-six thousand. But the number evidently has exceeded. Then how is Raksha Dal under the Home Guards Act.

Home Minister : I have not stated that the number cannot be exceeded on account of the Home Guards Act. It is the target laid down by the Government of India. The 'target' means that the Government of India is also subscribing to the funds incurred only up to that extent. There is no restriction that the State Government cannot exceed the targets. The Government of India have formulated a scheme according to which, up to certain limits, the expenditure will be incurred by the Government of India.

Sardar Gurnam Singh : Then what is the necessity of giving it a separate name from the Home Guards if the Home Guards Act does not come in the way of the State Government in the case of numbers ?

Home Minister : I have already tried to explain that Raksha Dal was constituted at the time of emergency. It did some work for a number of months. It trained volunteers and raised volunteer force. So its existence as such was considered expedient to be recognised while taking

decision for its merger in the Home Guards. The Raksha Dal has done substantial and good work in the past months and, therefore, its continued existence was considered necessary.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦ ਰਖਸ਼ਾ ਦਲ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਮਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਖਸ਼ਾ ਦਲ ਅਤੇ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਇਕੋ ਅਫਸਰ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ? ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦੋ ਅਫਸਰ ਕਿਉਂ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰਖਸ਼ਾ ਦਲ ਨੇ ਬੜਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਫੌਰਸ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਖਾਤਰ ਸਾਰਾ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨਲ ਸੈਟ ਅਪ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਅਸਲੂਬੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵਿੰਗ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

Sardar Gurdial Singh Dhillon : The Home Minister was pleased to say that the Government received a letter from the Government of India. Will he be pleased to state the objections raised by the Government of India and the reply sent by the State Government and also whether the State Government was able to satisfy the Government of India in respect of the questions and issues raised by them ?

Minister : So far as the State Government is concerned, I have already stated here that we ourselves realized that it would be better to avoid all objections. We ourselves realized the force of the arguments or objections raised here in the State by certain personalities. We were considering this question even before the receipt of the letter of the Government of India. So far as the positive and specific objection raised by the Government of India or the reply given by the State Government is concerned, I would request the hon. Member to give a separate notice so that, if necessary, I may lay that correspondence on the Table of the House.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : I would like to know whether the Government of India accepted the explanation given by the State Government ?

Minister : The Government of India was perfectly satisfied with the new organizational set up that we have made.

Mr. Speaker : It is an identical question. The hon. Members can ask supplementary questions, if they like.

Sardar Gurnam Singh : No, Sir. It is a separate question.

HOME GUARDS AND RAKSHA DAL ORGANISATION IN THE STATE

***3679. Sardar Gurnam Singh :** Will the Home Minister be pleased to state—

- whether the Punjab Raksha Dal has since been completely merged in the Home Guards ;
- if the answer to part (a) is in the affirmative, whether the said Dal is still retaining the original name or is now known as Home Guards ;
- whether recruitment to the Raksha Dal is made at present by the Commandant-General, Punjab Home Guards only, if not, the names and designations of the persons empowered to make such recruitment ;

[Sardar Gurnam Singh]

- (d) the details of the procedure adopted for incurring expenditure and auditing of the accounts of the said organisation ;
- (e) whether separate funds have been allocated for the Raksha Dal, if so, the exact amount thus allocated ;
- (f) whether any motor vehicles have been provided to the personnel of the Home Guards or the Raksha Dal, if so, the number and type of each such vehicles together with the name and designation of the persons entitled to use them ;
- (g) the names, qualifications and functions of the present Chief of (i) the Home Guards and (ii) the Raksha Dal ;
- (h) whether the uniform prescribed for the personnel of the Home Guards and the Raksha Dal is the same ;
- (i) whether the State Government have recently received any directive from the Union Home Ministry to retain only one organisation, viz., Home Guards, if so, the details of the action, if any, taken thereon ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) No. It now forms a Unit of Home Guards.

(c) No. The recruitment is made under the Home Guards Rules, i.e., appointment to gazetted ranks by the State Government and to non-gazetted ranks/posts and members by a Committee of Officers, consisting of :—

- (i) District Magistrate or his representative ;
- (ii) Senior Superintendent of Police/Superintendent of Police ; or his representative ; and
- (iii) District Commandant or District Organizer, as the case may be.

(d) The expenditure is incurred according to the financial rules prescribed by the Government and the accounts are subject to audit by the Accountant General, Punjab.

(e) Yes. A sum of Rs 44,50,000 for the current financial year.

(f) Yes. A statement showing the number and type of each vehicle together with names and designations of the officers entitled to use them is laid on the table of the House.

(g) Shri Gurdial Singh, I.P., Inspector-General of Police, is the Commandant-General of the Home Guards Unit No. I and General Mohan Singh, who is M.P., is the Chief of the Home Guards Unit No. II (Gram Raksha Dal).

(h) The future pattern of the uniform would be the same.

(i) Suggestions to reorganise Home Guards were received from the Government of India, Ministry of Home Affairs, New Delhi and the same have been implemented.

STATEMENTS

Showing details of vehicles provided to the personnel of Home Guards Unit I and Home Guards Unit II (Gram Raksha Dal)

| Serial No. | Name of the Officer authorised to use the vehicle | Designation | Make of the vehicle | No. of the vehicle |
|------------|---|-----------------|---------------------|--------------------|
| 1 | Gen. Mohan Singh | G.R.D, Chief | Car | One |
| 2 | Capt. Rattan Singh | Chief Organiser | Car | One |
| 3 | Col. Dil Sukh Mann | Commandant | Car | One |

| Serial No | Name of Officer authorised to use the vehicle | Designation | Make of the vehicle | No. of the vehicle |
|-----------|---|-----------------------------------|---------------------|---|
| 4 | Col. Thakur Singh | 2nd-in-Command now Quarter Master | Station wagon | One |
| 5 | Capt. Chaman Singh | Zonal Organiser, | Willy Jeep | Transferred from Rifle Training Scheme (No. not known) PNK 1060 |
| 6 | Capt. Tajinder Singh | Zonal Organiser Central Zone, | do | do |
| 7 | Maj. S. S. Lather | Zonal Organiser, Southern Zone | do | do |
| 8 | Capt. P. S. Shanghai | District Organiser, Amritsar. | do | do |
| 9 | Capt. Gurdial Singh | District Organiser Gurdaspur | do | do |
| 10 | Maj. Baboo Ram | District Organiser, Hoshiarpur | do | do |
| 11 | Capt. Pritam Singh | District Organiser, Kapurthala | do | do |
| 12 | Capt. Assa Singh | District Organiser, Jullundur | do | do |
| 13 | Capt. Harbhajan Singh | District Organiser, Ludhiana | do | do |
| 14 | Capt. Nachhater Singh | District Organiser, Ferozepur | do | do |
| 15 | Capt. Chattar Singh | District Organiser, Bhatinda | do | do |
| 16 | Lt. Gurcharn Singh | District Organiser, Ambala | do | do |
| 17 | Capt. Dharam Singh | District Organiser, Karnal | do | do |
| 18 | | District Organiser, Rohtak | do | do |
| 19 | Maj. Chander Bhan | District Organiser, Mohinderagarh | do | do |
| 20 | Capt. G. S. Chicha | District Organiser, Sangrur | do | do |
| 21 | Capt. Gurdial Singh | District Organiser, Patiala | do | do |
| 22 | Sub. Maj. Ram Chander | District Organiser, Gurgaon | do | do |
| 23 | Capt. Fateh Singh | District Organiser, Hissar | do | do |

STATEMENT—DETAILS OF VEHICLES

| Name of person | Number of vehicle | Type |
|---|-------------------|---------------|
| Shri Gurdial Singh, I.P., Commandant-General, PHG. | 1 | Station Wagon |
| Shri Ranjit Singh, I.P.S., Deputy Commandant-General, PHG. | 1 | Staff car |
| Shri J. C. Vachher, I.P.S., Deputy Director, Civil Defence | 1 | Staff car |
| Shri S. L. Sharma, Regional Commandant, PHG. | 1 | Staff car |
| Shri Hira Singh, Bn. Commander, one (District) Bn. PHG., Amritsar | 1 | Jeep |
| Shri Babu Singh, two (District) Bn. PHG. | 1 | Jeep |
| Brig. Gurbachan Singh, three (District) Bn. PHG., Gurdaspur | 1 | Jeep |

In addition to these vehicles one vehicle light truck has been provided to each Urban Battalion and District Company for the transportation of Stores and Volunteers, etc One heavy truck has also been provided to each Battalion Commander in three District Battalions.

Mr. Speaker : The word 'General' has been used twice. Does the Government recognize him as a General ?

Home Minister : He is called as General Mohan Singh. I am not in a position to state whether any recognition as such is required. He is called and known as General Mohan Singh.

Chief Minister : There is no objection in calling him as General Mohan Singh. He was General in I.N.A. He fought for the freedom of India. The State Government takes pride in calling him as General Mohan Singh. He was commanding the I.N.A. forces and we are, therefore, proud of calling him as General Mohan Singh.

Mr. Speaker : Is the Government prepared to call any other person who fought for the freedom of the country as General ?

Chief Minister : He was the Commander-in-Chief of I.N.A. The Government of Punjab is proud of calling him as General Mohan Singh. He was the leader of the voluntary force.

Capt. Rattan Singh : On a point of order, Sir. Is it not right to use the word 'General' for a person who has been recognised as General even by the foreign countries.

Mr. Speaker : It is not a point of order.

(Interruptions)

Chief Minister : I have already stated the position of the State Government and we will stick to it.

Mr. Speaker : You may stick to it but it is in contradiction of the instructions of the Government of India. There is notification from the Government of India to this effect.

Chief Minister : The Government of India has not pointed it out to us.

Mr. Speaker : The Indian Military Ranks have taken objection to calling the I.N.A. personnel as 'Generals, and 'Majors'. I have great regard for Mr. Mohan Singh. The personnel who fought for the freedom of the country in I.N.A. should be called as 'Generals' or 'Majors' of I.N.A.

Chief Minister : If the Government of India have notified like this, we have no objection calling him as General Mohan Singh of I.N.A. We mean that he is General of the Indian National Army.

Mr. Speaker : The question is whether the word 'General' for a person who is not in the Indian Army can be used in official announcements. I think it will be in contradiction of the instructions of the Government of India.

Chief Minister : I did not mean General of the Indian Army. I mean that he is General of I.N.A. I am thankful to Mr. Speaker who has brought the notification of the Government of India to my notice.

Sardar Gurnam Singh : Is the Chief Minister or is he not aware that he cannot give military rank to a man who does not possess any such rank ?

* * * * *

Sardar Gurnam Singh : I know the politics.....

Mr. Speaker : No such remarks, please.

Sardar Gurnam Singh : The remarks made by the Chief Minister may be expunged

(Interruptions and Noise in the House.)

Home Minister : This discussion, Sir, is not relevant for the time being. There is a particular question before the House. A supplementary should

Note *Expunged as ordered by the Speaker.

relate to the substance of the question itself. The question of designation of a particular General is hardly relevant here.

Mr. Speaker : It is for me to decide whether it is relevant or not.

Minister : I have the right to point it out.

Mr. Speaker : The Government have accepted the position as stated by me. So the matter should have ended there.

Chief Minister : Yes, the matter should end now.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : I would submit, Sir, that the rank of General Mohan Singh should not have become the basis of supplementaries. I have great respects for him for the services rendered by him to the cause of the country. We should avoid such a controversy.

Sardar Gurnam Singh : May I know from the Home Minister whether the Raksha Dal has been merged with the Home Guards under the Central Act or the Punjab Act ?

Home Minister : Under the Central Act, Sir.

Sardar Gurnam Singh : May I know from him if that Act provides for the rank of 'General' in that Organisation?

Minister : I would request the Honourable Member to look at the provisions of the Act itself in this connection. So far as the designation of the Chief of the Raksha Dal is concerned, the Rules framed by the State Government in this connection provide for the same.

Sardar Gurnam Singh : What I want to know is whether there is any provision in the Home Guards Act about the rank of 'General'?

Minister : It is not a supplementary please.

Sardar Gurnam Singh : It is for the Speaker to decide this. The Home Minister is assuming too much power to himself.

Chief Minister : The position in this respect has already been explained by me.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Is any remuneration being paid to General Mohan Singh ?

Home Minister : No remuneration is being paid.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Has any other State in India got Raksha Dal ?

Minister : I do not know. The information will have to be collected from other States.

Mr. Speaker : It is a rural wing of the Home Guards.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : होम मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि रक्षा दल ने बड़ी सबस्टैंशल काम किया है । May I know, Sir, whether the Government have, under consideration, any proposal to promote any other person as General for services rendered in the Raksha Dal ?

Mr. Speaker : No such questions please.

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब यह बताने की कृपा करेंगे कि पंजाब रक्षा दल में कुछ ऐसे लोगों को भी भर्ती किया गया है जो कि मारल टर्पीच्यूड के अलजामात की बिना पर मिलिट्री से डिसमिस किए गए थे ?

Mr. Speaker : Please, please.

कामरेड राम प्यारा : अगर आप इसको ऐप्रूव नहीं करते तो मैं इस सवाल को दूसरी शकल में पुट करता हूँ । क्या होम मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि मिलिट्री से बरतकशुदा कुछ लोगों को भी रक्षा दल में भर्ती किया गया है ?

Minister : I do not know it. I want a separate notice for that.

श्री मंगल सेन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि आई. एन. ए. के जनरल मोहन सिंह पालियामेंट के मेम्बर होते हुए भी पंजाब रक्षा दल के इन्चार्ज के तौर पर रह सकते हैं ? क्या इस सम्बन्ध में उन पर कोई डिसक्वालिफिकेशन की बार है या नहीं ?

Mr. Speaker : He does not draw any pay.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕਮਾਰ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ?

* * * * *

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : order please no such allegation ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਓ। (Order please no such allegations. In case there is any such complaint the hon. Members should bring it to the notice of the Home Minister. (interruptions)

Chief Minister: Such things should not be allowed to form a part of the proceedings of the House. I would request that the same be expunged.

Mr. Speaker : Yes, I agree. These will not form part of the proceedings.

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताने की कृपा करेंगे कि जनरल गुरबख्त सिंह जो कि होमगार्ड के कमांडेंट थे, उन्होंने गवर्नमेंट की कुछ पालिसीज़ के साथ इस्तेफाफ़ होने की बिना पर इस्तीफा दिया था ?

मन्त्री : नहीं । यह बात बिल्कुल ग़लत है । उन की टर्म एक्सपायर हो गई थी इसलिए वह रिलीव होकर चले गए । कोई इस्तीफा वगैरह नहीं दिया ।

श्रीमती सरला देवी : अभी अभी यह पूछा गया था कि क्या किसी दूसरी स्टेट में रक्षा दल संस्था कायम की गई है या नहीं । क्या होम मिनिस्टर साहिब यह बताने की कृपा करेंगे कि बार्डर स्टेट होने के नाते क्या यहां पर यह जरूरी नहीं था कि वर्तमान हालात में रक्षा दल कायम किया जाए ?

मन्त्री : यह बात बिल्कुल सही है । जैसा कि मैंने अर्ज किया बार्डर स्टेट होते हुए और एमरजेंसी को सामने रखते हुए रक्षा दल बनाया गया था ।

सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि रक्षा दल की जो हैडक्वार्टर आर्गेनाइजेशन है उसमें सब के सब कमांडर आई. एन. ए. के हैं ?

मन्त्री : नहीं ऐसी बात नहीं है ।

सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला : क्या होम मिनिस्टर साहिब उनके नाम बताने की तकलीफ़ गवारा करेंगे ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ (Please give a separate notice for that).

* * * * *

* * * * *

Note: Expunged as ordered by the Chair.

Mr. Speaker : I will not allow such question and it will not form part of the proceedings.

ऐसे हालात में कोई लाइन आफ डिमार्केशन खींचना बहुत मुश्किल हो जाती है। इस बात में न जाते हुए कि रूलज की इंक्लीकैलिटीज क्या हैं, जैसा कि मैंने पहले अर्ज किया, फिर आप से यही चाहूंगा कि जिस बात में इस हाउस के या दूसरे हाउस के किसी मेम्बर साहिब का रैफ़रेंस आने वाला हो, उसको एवायड करें। (*Interruption*)

श्री मंगल सेन जी, इस हमाम में सब नंगे हैं अगर आप किसी के बारे में पूछ सकते हैं तो वह भी पूछ सकता है। अगर आप के बारे में कोई पूछे और मैं उसे इजाजत दे दूँ तो आप को कितना बुरा लगेगा। (I will not allow any such question and it will not form part of the proceedings. In such circumstances it becomes rather difficult to draw any line of demarcation. Without going into the technicalities of the rules, I would once again, as I have done earlier, request the hon. Members to avoid any reference to the conduct of members either of this House or the Upper House. (*Interruption*).

I may remind Shri Mangal Sein that all the hon. Members are open to such questions. If he can ask such a question in respect of another hon. Member, the latter can also ask similar question. How ill the hon. Member will feel if I allow another member to do so.)

सरदार लड्डमण सिंह गिल : वी होंम मनिस्टर साहिब दसठ दी घेचल करनगे कि वी वजाह है कि होंमगारड वालियां नुं 7 कारां दिंतीयां गਈयां हन ते रकसा दल वालियां नुं सिरड तिन कारां दिंतीयां गਈयां हन ? एह फरक किछुं रਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

मंत्रि : एस सवाल दे जवाब दिच नो स्टेटमेंट दिती गਈ है एस दिच सड कुड दिंता होइया है। मानजोग मेंबन एन विंच देख लैट।

कामरेड बाब सिंह मासटर : वी जनरल मोहण सिंह नुं टरांसपोंट अडे फरी रैजिस्ट्रेशनल अकाउंटेंशन दी दिंती होई है ?

मंत्रि : जी हां।

चौधरी इन्द्र सिंह मजिठ : क्या कारण है कि कैप्टेन रतन सिंह इस सदन के मेम्बर भी हैं और उन्हें यह फैसिलिटीज भी दी हुई हैं। उनको इस सदन का सदस्य क्यों रहने दिया जा रहा है ?

श्री अध्यक्ष : आप इलेक्शन ट्रिब्यूनल को लिख दें, वह देख लेगा। (The hon. Member may write to the Election Tribunal. They will look into it.)

श्री जगन्नाथ : रक्षा दल के बनाने का एक कारण तो होम मिनिस्टर साहिब ने बताया है कि क्योंकि यह बार्डर स्टेट है इसलिए बनाना जरूरी था। तो क्या वजीर साहिब बताएंगे कि इस का दूसरा कारण यह नहीं है कि जब कभी इस प्रान्त में कोई बड़ी हस्ती आए, जैसा कि प्रधान मंत्री या राष्ट्रपति आए तो इन्हें उन के स्वागत में खड़ा किया जा सके ?

Mr. Speaker : It need not be replied.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਹੜੀਆਂ ਜੀਪਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲੱਡਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਹੋਮਗਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਜਨਰਲ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

Mr. Speaker : It is a question of opinion and suggestion. Let us take up the next question.

LEGISLATION TO DEBAR LEGISLATORS FROM THE MEMBERSHIP OF LOCAL BODIES

***3764. Comrade Shamsheer Singh Josh (Put by Comrade Babu Singh Master) :** Will the Home Minister be pleased to state whether Government is considering any proposal to bring a legislative measure debarring Legislators from the membership of Municipal Committees, Notified Area Committees and Corporations, if so, the time by which the proposal is likely to be finalised, if not, the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : Part (i).—No.

Part (ii).—Does not arise.

Part (iii).—Government have not so far felt the need for debarring legislators from the membership of urban local bodies.

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮਸਿੰਘ : ਕੀ ਗ੍ਰਹ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਬਤਲਾਏਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹोंने ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ ਮੈਂ ਯਹ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਮ. ਐਲ. ਐਫ. ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੇ ਸਦਰਯ ਨਹੀਂ ਰਹ ਸਕਦੇ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਯਹ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਭੀ ਕੋਈ ਕਦਮ ਊਠਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਕੀ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਭੀ ਇਲੈਕਟਡ ਬਾਡੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਮੰਤਰੀ : ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਿਸੀ ਭੀ ਗ਼ਰਬ ਕੀ ਕਿਸੀ ਕਮੇਟੀ ਕਾ ਮੈਂਬਰ ਬਨਾਨੇ ਤੋਂ ਕਿਸੀ ਐਂਜ਼ੇਕਿਟਵ ਆਰਡਰ ਤੋਂ ਡੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਹੀ ਕੋਈ ਐਕਟ ਬਨਾਏ ਤੋਂ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਸਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ ਕੀ ਅਮੇਂਡਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਥਾ। ਉਸ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਰਖ ਦਿੱਤੀ।

Mr. Speaker : What the hon. Member asks is that when the Government has enacted a measure to debar the Members of the Legislature to seek election to Panchayat Samities does not the Minister think it proper to bring a Bill of that type which may debar a Member of the Legislature from becoming a Member of a Municipal body ?

ਮੰਤਰੀ : ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਏਸਾ ਕੋਈ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਲਾਯਾ ਗਯਾ। ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਯਾ। ਯਦਿ ਹਾਊਸ ਚਾਹੇ ਤੋਂ ਉਸ ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Chaudhri Ram Singh : May I know, whether the Government intend to bring an amendment on the pattern of Gram Panchayat Act ?

Mr. Speaker : The poson has already been explained by the hon. Minister.

बाबू बचन सिंह : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि क्या गवर्नमेंट कोई इरादा रखती है कि कोई इस किस्म का पीस आफ लैजिस्लेशन ले आए जिससे लोकल बाडीज़ के मੈम्बर्ज़ पर कोई इसी तरह की पाबन्दी लग सके ?

मन्त्री : मेरी अर्ज़ यह है कि म्युनिसिपल कमेटियों के बारे में हाउस में बिल पेश कर दिया गया है। अगर इस हाउस की मर्ज़ी हो तो यह इस में कोई तरमीम ले आएँ। न तो गवर्नमेंट ने इस बारे में कोई प्रोपोज़ल रखी है और न ही इस का ऐसा करने का कोई इरादा ही है।

मुख्य मन्त्री : स्पीकर साहब, यह एक ऐसा मसला है जिस पर अच्छी तरह से सोच विचार करने की ज़रूरत है। अगर कोई चीज़ जल्दी में कर दे तो डर लगता है कि कोई गलत फैसला न हो जाए। इस के लिए किसी बिल का नोटिस दे दे। वह, इस हाउस से रिजनल कमेटियों के पास चला जाएगा। पब्लिक उपोनियम को देखा जाएगा और पूरे सोच विचार के बाद फैसला किया जाएगा।

MUNICIPAL COMMISSIONERS OF PHAGWARA MUNICIPAL COMMITTEE

***3735 Shri Om Parkash Agnihotri :** Will the Home Minister be pleased to state whether any of the Municipal Commissioners of Phagwara Municipal Committee was recently asked to resign, if so, on what grounds ?

Shri Mohan Lal : Yes. Shri Gurbachan Singh, Member, Municipal Committee, Phagwara, in contravention of Rule 7A of the Municipal Elections Rules, 1952, also got himself elected as a Member of the Panchayat Samiti, Phagwara, which was irregular.

श्री ओमप्रकाश अग्निहोत्री : क्या वज़ीर साहिब बताएंगे कि उस कमिटी के तीन मेम्बरों को थोड़े से अर्सा में मैम्बरशिप से रिमूव कर दिया गया है तो बाकी के मैम्बरों को कब तक रिमूव किए जाने का ख्याल है ?

गृह मन्त्री : जो मैम्बर हमारे नोटिस में आए हुए हैं, उन सब को हम ने रिक्वैस्ट की है कि वह खुद रिज़ाइन कर दें और अगर वे रिज़ाइन नहीं करेंगे तो गवर्नमेंट को उन्हें कानून के मुताबिक कोशिश कर के रिमूव करना पड़ेगा।

ENFORCEMENT OF GRATUITY SCHEME IN THE MUNICIPAL COMMITTEES IN THE STATE

***3736. Shri Om Parkash Agnihotri :** Will the Home Minister be pleased to state whether the Gratuity Scheme has been implemented in all the Municipal Committees in the State, if so, the number of Municipal Committees where it has been enforced together with the details of the steps being taken to enforce the same in the remaining Municipal Committees ?

Shri Mohan Lal : No it has been decided to examine this question and for this purpose necessary data is being collected.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : क्या वज़ीर साहब बताएंगे कि यह डेटा कौन कुलैक्ट कर रहा है और कब से कुलैक्ट हो रहा है ?

श्री अध्यक्ष : यह डेटा गवर्नमेंट कुलैक्ट कर रही है। (This data is being collected by the Government.)

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, Question No. 3710 has been left out.

Mr. Speaker : That has been withdrawn.

**ANNUAL INCOME/EXPENDITURE OF NOTIFIED AREA COMMITTEE,
NANGAL TOWNSHIP**

***3664. Shri Surinder Nath Gautam:** Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the total income of the Notified Area Committee, Nangal Township, during the year 1961-62,
- (b) the funds provided in the annual budget of the said Committee for the year 1961-62, for the development of private colonies, viz, Raj Nagar, Railway Road, Old Gurdwara, Sharma Store, Sarai Pholo Ram etc. separately and the amount actually spent for the purpose in each case during the said period?

Shri Mohan Lal : (a) Rs 1,40,314.

(b) The required information is not available owing to the out break of fire in the office of the Notified Area Committee, Nangal Township, which destroyed the records of the Committee.

श्री अध्यक्ष : मैं हाउस से एक रिक्वेस्ट करता हूँ । यह ठीक है कि प्वायंट आफ आर्डर रेज करना मेम्बरों का हक है लेकिन जब कोई मिनिस्टर कुछ पढ़ रहा है तो उसे पहले अपना जवाब कम्पलीट करने दें और उसके बाद प्वायंट आफ आर्डर रेज करें। श्री जगन्नाथ जी अब आप अपना प्वायंट आफ आर्डर रेज कर लें ।

(I wish to make a request to the House. I admit that every Member has a right to rise on a point of order. But I request the hon. Members not to interrupt a Minister by raising a point of order, when he is reading out something. Let him finish first and then the hon. Member should rise on a point of order. I would request Shri Jagan Nath to raise his point of order now.)

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वांट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहब, श्री बनवारी लाल के सवाल नं. 3710 के भाग (ए) में पूछा गया है:—

- (a) Whether any posts are reserved for Harijans in the Municipal Committees in the State in accordance with the percentage fixed by Government for Harijans, if so, the total number of Harijans excluding Sweepers at present employed in each Municipality in the State?

*X X X X X X X

Chief Minister - These remarks should be expunged.

Mr. Speaker : This should not form part of the 'proceedings.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : वजीर साहिब ने जवाब दिया है कि वह रिकार्ड जल गया है इस लिये कोई जवाब दे नहीं सकते । मैं पूछना चाहता हूँ कि आया उसी 1961-62 के साल का ही रिकार्ड जला है या सारा ही जल गया है ?

श्री अध्यक्ष : इस के लिए आप इन को नोटिस दें ।

(The hon. Member will have to give a fresh notice for that.)

COMPLAINT AGAINST DISTRICT FOOD CONTROLLER, ROHTAK

***3649. Shri Mangal Sein :** Will the Home Minister be pleased to state whether Government have received any complaint against the District Food Controller of Rohtak District during this year, if so, the contents thereof?

***Note.—**Expunged as ordered by the Chair.

Shri Mohan Lal : Yes. A copy of the complaint which was made by Shri Ram Sharma is laid on the table of the House.

Copy of a complaint No. 318-19, dated the 6th July, 1963 from Shri Shri Ram Sharma, Sewa Asharam, Rohtak, to the address of the Home Minister, Punjab, with a copy to the Chief Minister, Punjab.

The whole town rather the District Rohtak is fed up with your present D. F. S. O. Sardar Amar Singh. On your last visit you have yourself seen something of it.

He appears to be non-corrupt but he is whimsical and stubborn. By not issuing sufficient permits according to need in spite of the available stock he has created scarcity resulting in black-marketing.

He, if cannot be put right, may be sent to some less important place.

With regards.

श्री मंगल सेन : मन्त्री महोदय ने बताया है कि पण्डित श्री राम शर्मा जी की तरफ से रोहतक के डिस्ट्रिक्ट फूड कन्ट्रोलर के खिलाफ शिकायत आई है उसने शार्टेज क्रियेट कर रखी है। शर्मा जी इस सदन के एक बड़े मेम्बर रहे हैं, इतने पुराने और रिस्पॉन्सिबल मेम्बर और जो विजिलेंस कमेटी के चेयरमैन रहे हों...

श्री अध्यक्ष : अब सवाल भी करें। (Now come out with your question please.)

श्री मंगल सेन : मैं पूछना चाहता हूँ कि इतने रिस्पॉन्सिबल मेम्बर की तरफ से आई शिकायत पर इन्होंने क्या ऐक्शन लिया?

गृह मन्त्री : हमने डिप्टी कमिश्नर, रोहतक से इन्क्वायरी कराई थी उसने कहा कि इसमें डी. एफ. सी. का कसूर नहीं है। सीमेंट की सप्लाई कम होती है तो वह सारे लोगों की तसल्ली नहीं करा सकता।

श्री मंगल सेन : अगर वह जनता की तसल्ली कराने में असमर्थ रहा तो क्या सरकार ऐसे टैक्टलैस, बेसमझ....

श्री अध्यक्ष : No insinuations please. अगर चीज ही कम हो तो सब को मैटिसफाई नहीं किया जा सकता। (No) insinuations please. He cannot satisfy everyone when the material is in short supply.)

श्री मंगल सेन : तो क्या ऐसे गलत आदमी के खिलाफ इन्होंने कोई ऐक्शन लिया?

श्री अध्यक्ष : इन्होंने कहा है कि रिपोर्ट करवाई है वह गलत आदमी नहीं है।

(He has stated that he has not been found corrupt as a result of an enquiry.)

डा० बलदेव प्रकाश : क्या मन्त्री सहोदय बताएंगे कि जो सीमेंट लोगों की ब्रह्मा मिलता है वह किसी सेंट प्रोसीजर के मुताबिक मिलता है या कि डिप्टी कमिशनर की डिस्क्रिप्शन के मुताबिक यह होता है?

मन्त्री : यह सारा काम प्रोसीजर के मुताबिक ही होता है ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : Will the hon. Home Minister kindly state if he also received a complaint recently, say within 6 or 7 days, from the business community of Sonapat against the District Food Controller of Rohtak ?

Home Minister : I do not remember exactly whether this complaint is specifically against the District Food Controller. But I know this that there are complaints in regard to certain challans made there. I do not think there are any specific allegations against the District Food Controller.

सरदार लड्डमन सिंह गिल : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਫਸਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਕਰਾ ਸਕੇ he should be considered an unfit officer?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (Every action is taken under the rules.)

ਸਰਦਾਰ ਲੱਡਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੀਮਿੰਟ ਵਗੈਰਾ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੇਨ : क्या मन्त्री सहोदय यह बतायेंगे कि अभी पिछले दिनों जब यह गोहाना और रोहताक के डूबे हुए लोगों को देखने के लिए तयारीक ले गए थे तो क्या उन को कोई डैपूटेशन डी. एफ. सी. के खिलाफ मिला था ?

मन्त्री : नहीं, उस के खिलाफ कोई नहीं आया ।

CONTROL OVER PRICE LINE OF ESSENTIAL COMMODITIES

***3566. Shri Rup Singh Phul :** Will the Home Minister be pleased to state the steps so far taken by Government to keep the price line of essential commodities under control in the State during the Emergency ?

Shri Mohan Lal : The answer is laid on the table of the House.

The following steps have been taken :

- (i) Immediately the Emergency was declared, all District Magistrates and the District Food and Supplies Controllers/Officers in the State were asked to watch the anti-social activities of unscrupulous businessmen and where necessary to take action against such persons under the Defence of India Rules.
- (ii) Arrangements have been made to collect weekly reports showing prices of all the essential commodities from all Districts to enable Government to take timely action should the situation so warrant.
- (iii) An order entitled the Punjab Commodities Price Marking and Display Order, 1962 was promulgated on 1st December, 1962, requiring all

traders engaged in retail and wholesale business to mark/display prominently on their shops the prices of all the essential commodities in a conspicuous manner. Violation of the Order has been made punishable with fine or imprisonment or both.

- (iv) An Economic Committee has been constituted at Chandigarh to keep a watch on the prices of essential commodities and suggest remedies, where necessary. A Price Vigilance Committee at the State level, comprising representatives various Departments is also being formed.
- (v) Over 600 Fair Price Depots have been set up all over the State for sale of foodgrains for purposes of stabilising market prices. Now sugar distribution has been started through sugar depots.
- (vi) Enumeration of house-holders in all the important towns of the State has been completed for regulating supplies of sugar and other essential commodities.
- (vii) Government Fair Price Shops for sale of provisions and other consumers goods at fair prices have been opened at Chandigarh, Simla and Nangal. These shops were meant originally for Government employees only but these are now being thrown open gradually to the general public. More such shops are being opened in the towns having population between 30,000 and 50,000 through private enterprise.
- (viii) The Co-operative Department is organising Co-operative Consumers Stores in towns of the State with population of 50,000 and above, number being sixteen. Consumers Stores in three towns, namely, Amritsar, Jullundur and Ludhiana have already been set up. In addition, Labour Commissioner has been asked to immediately organise Consumers Co-operative Societies for labour at the two Textile Mills at Bhiwani and in all other big industrial establishments in the State.
- (ix) All the District Food and Supplies Controllers in the State have been instructed to devote maximum time, on 'Top priority' basis, on work relating to holding the Price Line and distribution of various controlled commodities.
- (x) Meetings of the trade, in various commodities, in the State are being convened to discuss with them various measures necessary for maintaining the price line.
- (xi) A comprehensive order under the Defence of India Rules is under preparation for Government to be able to launch prosecutions, where necessary, and also to be able to direct maintenance of accounts, limits of quantities of various commodities which may be held, declaration of godowns and the quantities held, and to regulate distribution of various commodities at various stages and other such necessary requirements.

Shri Rup Singh Phul : May I know from the Home Minister the reasons for high prices prevailing in the hilly areas in spite of so many steps taken by the Government ?

श्री अध्यक्ष : उन्होंने सारी डिटेल् दे दी है । (The hon. Minister has given all the details.)

Shri Rup Singh Phul : Sir, the statement is no doubt there. But I am enquiring the reasons why the prices are still rising in the hilly areas of the State.

श्री अध्यक्ष : आप वैसे इन को पूछ लें । (The hon. Member should enquire this from the Minister informally.)

Mr. Speaker : Next question please.

(At this stage Sardar Kulbir Singh rose to put the next question on behalf of Shri Balramji Dass Tandon:)

Mr. Speaker: Has the hon. Member got Shri Tandon's written authority with him ?

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਹਿ ਗਏ ਸਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਬਾਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਰਮਿਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਅਗੇ ਨੂੰ ਲਿਖਕੇ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰੋ । (I will permit the hon. Member this time but in future he must obtain the authority in writing.)

APPOINTMENT OF COMMITTEE TO RECOMMEND MEASURES TO CHECK RISE IN
PRICE OF COMMODITIES

*3598. Shri Balramji Dass Tandon (Put by Sardar Kulbir Singh) :
Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) whether Government have appointed any committee to recommend measures to check rise in prices of commodities for daily use; if so, the names of the members of the said Committee together with the terms of its reference and the date of appointment ;
- (b) the number of meetings of the said committee so far held and the names of the places where these meetings were held ;
- (c) whether the said committee has submitted its report to the Government ; if so, a copy thereof be laid on the Table ;
- (d) the details of the action, if any, taken by the Government on the report referred to in part (c) above ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(i) A Price Vigilance Committee was formed on 5th August, 1963 comprising of representatives of Finance, Planning, Co-operative, Civil Supplies and Agriculture Departments, and the Statistical Organisation of the Punjab Government, to review prices of important commodities and to recommend measures to check rise in their prices.

(ii) The proposal to appoint an Advisory Committee, comprising of representatives of various Trade Associations with Director, Food and Supplies as its Chairman was announced on 1st September, 1963 with a view to fix fair wholesale and retail margins for various trades. The Trade Associations have been asked to nominate their representatives on the Committee and intimation from them is still awaited.

(b) So far only one meeting of the Price Vigilance Committee has been held at Chandigarh.

(c) No.

(d) Does not arise.

PERMITS FOR BRICKS ISSUED BY SUB-DIVISIONAL MAGISTRATES, MOGA,
DISTRICT FEROZEPORE

*3702. Sardar Gurcharan Singh : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that permits for purchase of bricks are being issued at present by the Sub-Divisional Magistrate, Moga, district Ferozepore ;

(b) whether it is also a fact that every person, who is given such a permit is charged two rupees (Rs. 2) per thousand of bricks in addition to their price, if so, the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) No.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਬੀ) ਪਾਰਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨੌ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਗੇ ?

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਆਇਆ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਵਾਲੰਟੇਰੀਲੀ ਚੰਦਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਉਹ ਲੋਕ ਸੈਂਕੜੇ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਐਫੀਡੈਵਿਟ ਦੇਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਰਕਮਾਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ...

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਵੀ ਐਸਾ ਆਦਮੀ ਦਸੋ ਤਾਂ ਵੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗੇ। (He has stated that he would take action even if there is one such case.)

FAIR PRICE SHOPS AT CHANDIGARH

***3564. Shri Rup Singh Phul :** Will the Home Minister be pleased to state—

(a) the total number of Fair Price Shops so far opened by the Government in Chandigarh together with the total expenses incurred on their management ;

(b) the total amount of profit accrued to or loss caused to Government so far in running the said shops ?

Shri Mohan Lal : (a) 8 Fair Price Shops have been opened in Chandigarh. The apportionment of expenditure on management chargeable to the shops is under the consideration of Government.

(b) The Administrative Department has submitted proposals regarding charging of rent and establishment expenses (including audit expenses) but Government has yet to take a decision on these proposals. The shops are working on the principle of "no profit no loss".

ਸ਼੍ਰੀ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਫੂਲ : ਕਥਾ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਧਰ੍ਹ ਸ਼ਾਪਸ ਡਯੂਰਿੰਗ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੀ ਰਹਿੰਗੀ ਯਾ ਬਾਦ ਮੈਂ ਭੀ ਜਾਰੀ ਰਖੀ ਜਾਏਗੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਤੀ ਇਨ੍ਹੋਂ ਜਾਰੀ ਰਖਣੇ ਕਾ ਫ਼ਰਾਦਾ ਹੈ।

LETTERS OF COMMUNIST MEMBERS IN DISTRICT JAIL, HISSAR

***3781. Comrade Hardit Singh Bhathal (Put by Comrade Bhan Singh Bhaura) :** Will the Home Minister be pleased to state the total number of working days on which outgoing letters of Communist detenus in District Jail, Hissar, were not censored and sent out and the incoming letters meant for them were not censored and delivered to them on the same day together with the reasons thereof ?

Shri Mohan Lal : Nil.

ARTIFICIAL DENTURES FOR SOME COMMUNIST DETENUS DETAINED IN DISTRICT JAIL, HISSAR

***3779. Comrade Hardit Singh Bhathal (Put by Comrade Bhan Singh Bhaura) :** Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that Communist detenus Hari Singh, M.L.C. and Comrade Bhag Singh Sajjan detained in District Jail,

[Comrade Hardit Singh Bhathal]

Hissar, applied to Government for providing them with artificial dentures ; if so, the date of their applications ;

(b) whether it is also a fact that the Government sanctioned some amount for this purpose ; if so, the date on which it was sanctioned ;

(c) whether the dentures have actually been provided to the said detenus ; if so, when ; if not, the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes. On 14th February, 1963.

(b) Yes. The amount was sanctioned in case of Shri Bhag Singh Sajjan on 3rd May, 1963 and in case of Shri Hari Singh, M.L.C., on 13th June, 1963.

(c) No. As no facilities for providing dentures are available at Hissar, where the detenus were detained the two detenus have been transferred to Central Jail, Patiala, from where they will be sent to the Rajindra Hospital, Patiala for being provided with dentures.

श्री जगन्नाथ : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि जिस हिसार जेल का इस सवाल में हवाला दिया गया है क्या वह इन्होंने खुद विजिट की है?

मन्त्री : जितना जवाब मैं न देना था दे दिया है ।

WITHHOLDING OF LETTERS OF COMMUNIST DETENUS IN DISTRICT JAIL, HISSAR

***3780. Comrade Hardit Singhs Bhathal** (Put by Comrade Bhan Singh Bhaura) : Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Jail Authorities have withheld any incoming and outgoing letters of the Communist detenus in District Jail, Hissar ; if so, the total number of and the contents of such letters together with the reasons for the same ;

(b) whether the detenus concerned were informed of this action of the jail authorities in each case ?

Shri Mohan Lal : (a) It will not be in public interest to disclose the information asked for.

(b) Yes.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜਿਹੜੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਹਨ ਅਤੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਕ ਦਸਤ ਵਿਚ ਕੀ ਹਿੱਚ ਹੈ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਲ ਪਬਲਿਕ ਇਨਟੈਰੈਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

SARPANCHES SUSPENDED IN N.E.S. BLOCK, MALERKOTLA, IN 1963

***3725. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

(a) whether any Sarpanches were suspended in N.E.S. Block, Malerkotla, during the year 1963, if so, their number ;

(b) the names of the Sarpanches in the said Block against whom cases of embezzlement were proved during the period mentioned in part (a) above.

Sardar Darbara Singh : (a) Yes, one.

(b) Shri Amar Singh.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਐਂਬੈਜ਼ਲਮੈਂਟ ਦਾ ਕੇਸ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਡੀ. ਡੀ. ਪੀ. ਓ. ਨੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਰਦਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਗਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਦੋਂ ਤਕ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

—————

MISAPPROPRIATION OF PANCHAYAT FUND IN GRAM PANCHAYAT AT
KHARKHARA, GHULE BLOCK, DISTRICT KARNAL

***3852. Sardar Piara Singh :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

(a) whether Government have recently received any complaint against the Sarpanch, Gram Panchayat, Kharkhara, Block Ghule, in district Karnal, if so, the action taken thereon ;

(b) whether it is a fact that some funds of the said Panchayat have been misappropriated, if so, the details thereof ?

Shri Darbara Singh : (a) No.

(b) No.

—————

PANCHAYAT DEHRA, BLOCK LADWA RADAUR, DISTRICT KARNAL

***3854. Sardar Piara Singh :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether it is a fact that the charge of the Panchayat Dehra, Block Ladwa Radaur, district Karnal, has not yet been taken over though the Sarpanch and four panches of the said Panchayat were suspended about five months back, if so, the reasons therefor ?

Sardar Darbara Singh : No. On representation from the Sarpanch, Deputy Secretary, Development (I), has been appointed an Enquiry Officer, and proceedings to take over charge from the Sarpanch has been stayed.

—————

ZILA PARISHAD TRIBUNALS

***3659. Sardar Gurdial Singh Dhillon :** Will the Minister, for Planning and Development be pleased to state—

(a) whether Government has recently appointed any Zila Parishad Tribunals in the State ; if so, the manner of appointment of the members of such Tribunals ;

(b) the functions of the said tribunals ?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes, Sir. The Chairman, Zila Parishad and the Deputy Commissioner of the district are the *exofficio* members of the Tribunal while the District Development and Panchayat Officer has been nominated by Government as the third member ;

(b) The attention of the hon'ble Member is drawn to section 124 of the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishad Act, 1961 in this connection.

—————

HANSI-BASSOLA AND NARNAUND-KHERI SORAN ROAD IN TEHSIL HANSI,
DISTRICT HISSAR

***3825. Shri Amar Singh :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state the approximate date by which Hansi-Bassola and Narnaund-Kheri Soran roads in tehsil Hansi, district Hissar, are likely to be completed ?

Sardar Darbara Singh : The portion from Hansi to Narnaund is already a metalled and tarred road.

The portion from Narnaund to Barsola via Kheri Sheron does not find a place in the III Five-Year Plan ; and as such the question regarding the date of its completion does not arise at this stage.

श्री अमर सिंह : क्या मन्त्री सहोदय फरमाएंगे कि अगर तीसरी फाइव-इयर प्लैन में इस सड़क को नहीं रख सके तो आगे की प्लैन में इसे बनाने का विचार है ।

मन्त्री : पैसा मिल गया तो जरूर बनाएंगे ।

CONSTRUCTION OF ROAD FROM MAJRA TO JULANA VIA PETWAR, BAS, MOHLA AND BARCHHAPAR IN DISTRICT HISSAR

***3826. Shri Amar Singh :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to construct a road from Majra to Julana via Patwar, Bas, Mohla and Barchhapar in Hissar District, if so, the date by which it is likely to be implemented ?

Sardar Darbara Singh : Part I.—No.

Part II.—Question does not arise.

श्री अमर सिंह : यह जो हमारे एरिया के रास्ते हैं यह बीस पच्चीस दिहातों को मिलाते हैं और मेरी समझ में नहीं आता कि प्लैन किधर की बनाई जा रही है और हमारे एरिया में क्यों इन सड़कों को बनाने की ओर ध्यान नहीं दिया जा रहा है ?

Mr. Speaker : It is a question of opinion

APPOINTMENT OF HEAD CLERK IN BLOCK NIHAL SINGH WALA, DISTRICT FEROZEPUR

***3618. Sardar Gurcharan Singh :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

(a) whether it is a fact that advertisements for the appointment of a Head Clerk in Block Nihal Singh Wala, district Ferozepore, were issued first calling applications for 10th July, 1963, then for 15th July, 1963 and then for 27th July, 1963 on which date the candidates appeared for interview but the appointment was made on 26th July, 1963 ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, whether he is aware of the fact that the person appointed on 26th July, 1963 was a dismissed hand from the Army and further does not fulfil the conditions prescribed for the post, if so, the action taken against the authorities concerned for making this irregular appointment ?

Sardar Darbara Singh : (a) No.

(b) Does not arise.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਾਰਟ (ਏ) ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ "ਨੋ" । ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਰਕ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾਂ ਡੇਟਸ ਗਲਤ ਹਨ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ "ਨੋ" ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਲਰਕ ਤਾਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ; ਇਹ ਜਵਾਬ ਡੇਟਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਸੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਪਾਰਟ (ਬੀ) ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਐਸਚਨ ਡਜ਼ ਨਾਟ ਐਰਾਇਜ਼, ਤਾਂ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਗਲ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕਲਰਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਡਿਸਮਿਸ ਸੁਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਡਿਸਚਾਰਜਡ ਹੈ, ਡਿਸਮਿਸਡ ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਰੀਲੀਵਿੰਗ ਸਰਟਿਫਿਕੇਟ ਇਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਰਖਣ ਲਗਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਰਖਣ ਲਗਿਆਂ ਇਸ ਗਲ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਟਿਸਫਾਇ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਪਿਆ ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਈਆਂ ਜਾਂ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

Mr. Speaker : I think let the hon. Minister check up the position in regard to this matter as the facts stated by the hon. Member are different than what has been stated in the reply.

Minister : All right, Sir, I will check it up.

Mr. Speaker : Next question please.

OFFICE OF DEVELOPMENT COMMISSIONER FOR HILL AREAS

***3588. Pandit Mohan Lal Datta:** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

- (a) the present strength of the office of the Development Commissioner for Hill Areas together with the total amount of salary and T.A. drawn by the employees during the year 1962-63 ;
- (b) whether the office of the Hill Commissioner is proposed to be shifted to Simla, if so, the reasons therefor and the additional expense per year involved in locating the office at Simla ;
- (c) the total number of Blocks in the Hill Areas together with the total number of Blocks visited by the officers of the said office during the period referred to in part (a) above ;
- (d) the details of schemes taken in hand by the Government to develop each Block and the funds allocated for the implementation of the said schemes together with the results so far achieved ?

Sardar Darbara Singh : (a) (i) 24.

(ii) Rs 62,627.51 (Salary).

(iii) Rs 1,299.90 (T.A.)

(b) (i) Shifted to Simla on 7th August, 1963. Simla is located in Hill Areas and is nearer to Kulu and Kangra areas via Bilaspur and Mandi than Chandigarh.

(ii) Rs 25,000 per year approximately.

(c) 46.16 Blocks were visited by the Commissioner, Hill Areas, during 1962-63 (first half). During the second half he was abroad on deputation and the post was held in abeyance.

(d) The Hill Areas Third Five-Year Plan has been drawn up for the region as a whole, against an allocation of Rs 22.50 crores out of the breakable portion of the State Plan. The size of the annual Plan and its district-wise break-up is determined in the beginning of each year and its

[Minister for Planning and Development]

implementation is ensured by the Hill Areas Organisation. The break-up of the scheme is not made block-wise, except in the case of departmental schemes transferred to Samitis for implementation. In the latter case, the blockwise break-up is done in consultation with the Zila Parishads.

Details of the entire developmental programme being implemented this year in each Block are available with the Block Samitis concerned. The result of the implementation of these schemes will be known at the end of the year only.

श्री मोहन लाल दत्त : क्या यह हकीकत नहीं कि होशियारपुर और गुरदासपुर के हिल्ली एरियाज शिमले से दूर हैं और इस कारण इस दफ्तर को शिमले में ले जाने से जनता को दिक्कत होगी और इलाके की तरक्की में बिघन पड़ेगा ?

श्री अध्यक्ष : इन्होंने कहा है कि यह नज़दीक पड़ता है ।
(The hon. Minister has stated that it would be nearer to the hilly areas.)

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

CONSTRUCTION OF PRESS COLONY AT CHANDIGARH

1039. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state whether Government have dropped the plan of facilitating the construction of a Press Colony at Chandigarh ; if so, the circumstances in which this proposal was conceived and has now been dropped ?

Shri Ram Saran Chand Mittal : (i) No, Sir. The scheme has not been dropped.

(ii) The second part of the question does not arise.

SUPPLY OF ELECTRICITY TO VILLAGES IN DISTRICT KANGRA

1072. Shri Amar Nath Sharma : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether any villages have been electrified in district Kangra during the year 1962-63 ; if so, the names of such villages ;

(b) the names of villages in the said district that are proposed to be electrified during the years 1963-64 and 1964-65 ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Yes, 34. The names are given in the annexure.

(b) The names for the years 1963-64 and 1964-65 have not yet been finalized.

ANNEXURE

Nirmand, Koei, Bael, Wera, Bro, Jagatkhana, Sishu, Dhoran, Balkrupi, Ladret, Lohala, Sajla, Dehan, Mathiara, Bashist, Khrot, Pharer, Ballah, Kachhal Jagian, Panapur, Dada Siba, Rajehar, Patti, Balotanian, Jand, Majhal, Bharoli, Khankknol, Chakhar, Kholi, Gojra, Banchi, Malipather, Deharasari.

SMALL SCALE INDUSTRIES IN DISTRICT KANGRA

2073. Shri Amar Nath Sharma : Will the Chief Minister be pleased to state whether any small scale Industries were started in district Kangra in 1961-62 ; if so, the names of such industries and the places where these

*Note—*Reply to Unstarred Question No. 1062, having been received late from the Government, is being printed at the end of this debate as appendix,

were started together with the quantity of quota allotted to each Industry and the annual production of each.

Sardar Partap Singh Kairon : Yes. A list showing the names of the Industrial Units in question as well as the quota allotted is laid on the Table of the House. Annual Production statistics are not available.

STATEMENT

| Serial No. | Name and address of the Unit | Nature of industry | Quota allotted if any |
|------------|--|----------------------------|--|
| 1 | M/s. Pholo Mal-Mela Ram, Kulu .. | Trunks Buckets etc. | 1.810 ton B.P. Sheets 1.260 ton G.P. sheets |
| 2 | M/s. Pheru Mal-Mehar Chand, Kulu | Ditto | 1.810 tons B.P. Sheets 1.260 tons G.P. Sheets |
| 3 | Mullick Mechanical Works, Kulu .. | Ditto | 1.810 tons of B. P. Sheets 1.260 tons of G. P. Sheets |
| 4 | Shri Ram Lal, village and post office Bhuntar, Kulu | Ditto | 1.810 tons B.P. Sheets 1.260 tons G.P. Sheets |
| 5 | M/s. Bhota Sheets Metal Production Co-operative Industrial Society, Bhota, tehsil Hamirpur | Ditto | 1.810 tons B.P. Sheets 1.260 tons G.O. Sheets |
| 6 | M/s. Bhagsu Oil and Soap Production-cum-Sale Co-operative Society, Dharamsala | Soap .. | One ton Palm Oil |
| 7 | M/s. Shri Ram-Surrinder Kumar village and post office Nadaun, tehsil Hamirpur | Soap .. | One ton Palm Oil |
| 8 | M/s. Subash Chandra, son of Baldev, village Balausi, post office Dhaned, tehsil Hamirpur | Electric Engineering Works | |
| 9 | M/s. Daya Ram, son of Geegor Ram village Kohli Batta, post office Dola, tehsil Dehra | Flour Mills | |
| 10 | Bir Ex-servicemen Agricultural Implements Co-operative Society, village and post office Bir, tehsil Palampur | Agricultural implements | |
| 11 | Gaggal Agricultural Wood Workers Co-operative Society, Gaggal, tehsil Kangra | Furniture | |
| 12 | Kangra Wood Workers, Co-operative Society, Kangra | Furniture | |
| 13 | Nagrota Automobiles Co-operative Industrial Society, Nagrota Bagwan | Engineering | |
| 14 | Nurpur Weavers Co-operative Society, Nurpur | Pashmina Shawls | |
| 15 | Palampur Handloom Co-operative Industrial Society, Palampur | Shawls | |

JEEPS ALLOTTED TO RAKSHA DAL ORGANISATION

1075. Sardar Ajaib Singh Sandhu : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the total number of Jeeps at present districtwise, in the State with the Raksha Dal Organisation and the names and designations of persons to whom these have been allotted ;
- (b) the total quantity of petrol and mobil oil consumed so far by each Jeep and the amount spent on repairs in each case since the said allotment ;
- (c) whether Government has recently received any complaint that the Jeep of Kapurthala Raksha Dal is being used for private purposes ; if so, the details of the action taken or proposed to be taken thereon?

Shri Mohan Lal : (a) A statement showing the requisite information is at annexure I.

(b) Jeep wise expenditure is not readily available. However, total expenditure incurred on the transport amounts to Rs 48,224.31 nP.

(c) Yes. It has been sent to Deputy Commissioner for enquiry and report.

ANNEXURE I

STATEMENT

| Serial No. | Name of the officer authorised to use the vehicle | Designation | Make of the vehicle |
|------------|---|-----------------------------------|---------------------|
| 1 | Capt. Chanan Singh | .. Zonal Organiser, Border Zone | Willy Jeep |
| 2 | Capt. Tejinder Singh | .. Zonal Organiser, Central Zone | Do |
| 3 | Maj. S. S. Lather | .. Zonal Organiser, Southern Zone | Do |
| 4 | Capt. B. S. Shanghai | .. District Organiser, Amritsar | Do |
| 5 | Capt. Gurdial Singh | .. District Organiser, Gurdaspur | Do |
| 6 | Maj. Baboo Ram | .. District Organiser, Hoshiarpur | Do |
| 7 | Capt. Pritam Singh | .. District Organiser, Kapurthala | Do |
| 8 | Capt. Assa Singh | .. District Organiser, Jullundur | Do |
| 9 | Capt. Harbhajan Singh | .. District Organiser, Ludhiana | Do |
| 10 | Capt. Nachhattar Singh | .. District Organiser, Ferozepur | Do |
| 11 | Capt. Chattar Singh | .. District Organiser, Bhatinda | Do |

| Serial No. | Name of the officer authorised to use the vehicle | Designation | Make of the vehicle |
|------------|---|-------------------------------------|---------------------|
| 12 | Lt. Col. Gurcharan Singh | .. District Organiser, Ambala | Willy Jeep |
| 13 | Capt. Dharam Singh | .. District Organiser, Karnal | Do |
| 14 | Post Vacant | .. District Organiser, Rohtak | Do |
| 15 | Maj. Chander Bhan | .. District Organiser, Mohindergarh | Do |
| 16 | Capt. G. S. Chicha | .. District Organiser, Sangrur | Do |
| 17 | Capt. Gurdial Singh | .. District Organiser, Patiala | Do |
| 18 | S. M. Ram Chander | .. District Organiser, Gurgaon | Do |
| 19 | Capt. Fateh Singh | .. District Organiser, Hissar | Do |

OUTSTANDING TACCARI LOANS IN VILLAGE GAZIPUR, SUB-TEHSIL SULTANPUR, DISTRICT KAPURTHALA

1076. Sardar Ajaib Singh Sandhu : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- whether there are any persons in village Gazipur, sub-tehsil Sultanpur, district Kapurthala, against whom Taccari loans are outstanding; if so, their names, the amount and date since when it is outstanding in each case;
- the details of the steps so far taken or being taken for the recovery of the said loan;
- the names of defaulters out of those referred to in part (a) above who have not remitted any amount so far together with the reasons therefor in each case?

The answer to Assembly Question No. 1076 appearing in the list of Unstarred Question on the 11th September, 1963 in the name of Shri Ajaib Singh Sandhu, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) Revenue Minister.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
U.O.No. 7904-TL-III-63/4537, dated 10th Sep'tember, 1963.

LANDOWNERS FINED UNDER THE PUNJAB SECURITY OF LAND TENURES ACT, 1953

1083. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state the total number of landowners who have been fined up to rupees one hundred in the State, districtwise, since 1953 under section 14(2) of the Punjab Security of Land Tenures Act, 1953?

Subject.—Unstarred Assembly Question No. 1083 asked by Comrade Ram Piara, M.L.A. regarding landowners fined under the Punjab Security of Land Tenures Act, 1953.

[Revenue Minister]

The Answer to Unstarred Assembly Question No. 1083 appearing in the list of Unstarred Questions on the 11th September, 1963, in the name of Comrade Ram Piara, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) Revenue Minister.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O.No. 7382-AR II(11)-63/2672, dated 9th September, 1963.

SALE OF LAND IN OPEN AUCTION BY THE TEHSILDARS (SALES)

1084. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total area of land placed at the disposal of Tehsildars (Sales) in the State, districtwise, for sale in open auction together with the total area of land so far auctioned, districtwise ;
- (b) whether it is a fact that out of the said areas of land some have been purchased by the Harijans who applied to Government for loans for making the payment to Government of the said lands ; if so, the area of land sold to Harijans in the State, districtwise, and the total number of Harijans who applied for the loans ;
- (c) the total amount sanctioned and placed at the disposal of district authorities for advancing loans to the Harijans who purchased lands in the open auction together with the amount which has actually been advanced since the inception of the scheme for sale of lands through open auction ;
- (d) whether it is also a fact that some of the Harijans referred to in part (b) above could not get the loans ; if so, the reasons therefor together with the number of those who could not deposit the 3/4th balance of the said auction money necessitating the re-auction of lands, districtwise ?

Subject.—Question No. 1084.

Answer to Vidhan Sabha question No. 1084 appearing in the list of starred questions to be asked in the meeting of Punjab Vidhan Sabha being held on the 11th September, 1963, is not ready. The information required for answering the question is being collected and it will take a fortnight before the question can be answered. This information is being conveyed to the Speaker who is requested to kindly extend the time for answering the question under proviso (II) to rule 41 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly.

(Sd.) Revenue Minister.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O.No. 1640/C(Reh), dated 10th September, 1963.

TEACHERS CHARGE-SHEETED IN AMRITSAR DISTRICT

1090. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the number of teachers charge-sheeted, districtwise, due to poor results of students in the schools and colleges throughout the State during the current year, together with the criteria, if any, kept in view at the time of their charge-sheeting ;
- (b) the names of the teachers out of those referred to in part (a) above who are teaching in the schools of Amritsar District

and since when together with the details of charge-sheet given to each ;

- (c) whether any action has been taken against the teachers referred to in part (b) above ; if so, against whom and the nature thereof ?

Subject.—Unstarred Assembly Question No. 1090 by Comrade Makhan Singh Tarsikka regarding teachers Charge-sheeted in Amritsar District.

The answer to Assembly Question No. 1090 appearing in the list of Unstarred Questions on the 11th September, 1963 in the name of Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd)—Chief Minister.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
U.O.No. 325-Ed-II(4E)-63, dated 10th September, 1963.

THROWING OF A BOMB IN JAIN MANDIR IN PATTI DISTRICT AMRITSAR
1091. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) whether any person caused damage to the Jain Mandir, Patti, district Amritsar, by throwing a bomb therein during the last year together with the number of deaths caused as a result thereof and a copy of the report of the enquiry held by the Government into the said occurrence be placed on the Table of the House ;
- (b) whether Government have given or propose to give any compensation to the relatives of the deceased referred to in part (a) above ;
- (c) whether Government propose to give any subsidy for repairing the said Mandir which is said to be deriving its origin since Budha's age ?

Shri Mohan Lal : (a) An explosion took place on 2nd September, 1962 in the central compartment of the Jain Temple at Patti, District Amritsar, as a result of which one person sustained injuries and died. A copy of the report of enquiry held by Shri A.D. Kaushal, District and Sessions Judge, Amritsar, is placed on the Table of the House.

(b) No.

(c) No.

In the court of Shri A.D. Koshal, Commission of Inquiry (District and Sessions Judge) Amritsar.

Inquiry in respect of the circumstances and causes which led to an explosion reported to have occurred on the 2nd September, 1962 at 8 A.M. within the precincts of Jain Mandir at Patti, District Amritsar and to the death of Kashmiri Lal consequent upon injuries sustained as a result of the explosion—Inquiry ordered by the Governor of Punjab under section 3 of the Commissions of Inquiry Act, 1952.

REPORT

On the 2nd of September, 1962, there was an explosion within the precincts of the Jain Mandir at Patti, District Amritsar, at about 8 A.M. and, as a result thereof, one Kashmiri Lal sustained injuries and died. By virtue of Notification No. 70(807)-62/39449, dated 10th September, 1962 issued under Section 3 of the Commissions of Inquiry Act, 1952, the Governor of Punjab, being of the opinion that the incident of explosion was a matter of public importance, appointed me as the Commission of Inquiry for the

[Home Minister]

purpose of making an inquiry in respect of the circumstances and causes which led to the explosion and the death above-mentioned. I was directed to complete the inquiry and send my report to the Government not later than the last day of September, 1962.

2. On receipt of a copy of the Notification from the Government, I issued notices to the President of the Managing body of the Jain Mandir at Patti, to the public in general and to the District Magistrate, Amritsar, stating that the inquiry shall start at the Patti Public Works Department Rest House on the 14th September, 1962 at 10 A.M. and calling upon all persons who may be able to throw light on the circumstances and causes which led to the explosion and to Kashmiri Lal's death, to come and appear before me for making depositions during the course of inquiry. Copies of such notices were affixed at prominent places in Patti town and their contents were also proclaimed therein by beat of drum.

The inquiry was started as scheduled, but no individual appeared before me such as would have been prepared to offer themselves as witnesses. However, the Punjab State was represented by Shri Bhag Singh, District Attorney, Shri Balak Singh Bagga, Public Prosecutor, and Shri Vasudeva, P.D.S.P. Amritsar. On the other hand, the Punjab Jain Community, the Punjab Jain Bradari, the S.A. Jain Maha Sabha, Punjab, and the Mahabir Jain Sabha Patti put in appearance through Sarvshri K.K. Jain, R.K. Jain and S.K. Jain Advocates (hereinafter referred to as counsel for the Jain community).

4. The site of the explosion was thoroughly inspected by me on the 14th September, 1962 in the presence of counsel for the parties and I recorded a detailed inspection note, of which a resume may conveniently be given here. Reference in this connection may also be made to plans Exs. S.K. and C.W. 8/1 which depict the location of relevant places.

The Jain Mandir is situated in the thick of the *abadi* of Patti town in a lane having a width of only 89" and lying in an east-westerly direction. The lane adjoins the temple on the south and on the other side of it is situated a big newly built house belonging to Shri Sundar Lal Jain (J.W. 4). From the lane above-mentioned branch off two side-lanes, one to the south and another to the north, on the latter of which lies the entrance to the Jain temple. The temple is visible from the windows and doors of various houses lying in its vicinity.

The Jain Temple is a four storeyed building having an old type massive construction. The idol is installed in the third storey.

The main entrance leads to the *deorhi* of the temple on the right side of which and adjoining the lane lies a bath room with a hand pump installed inside it. Towards the east of the bath-room and adjoining it is situated a small L-shaped room having three windows in its southern part which open on the 89" wide lane described above. The floor of this room lies at a height of about 63" above the level of the lane. The shutters and *Chaukhats* of the two windows lying on the eastern side were missing practically in their entirety while the shutters of the third window except for a few chips were also missing, but the *chaukhat* was intact. The outer wall of the southern leg of the L-shaped room was lying damaged on the outside, with some of the bricks blown off, and a part of it was bulging towards the lane. The arches above the windows were also lying damaged with the bricks blown off. The two arches on the eastern side were bulging towards the lane.

In the two legs of the L-shaped room six built-in almirahs which are divided into three or four compartments each by means of wooden shelves. These almirahs as well as a wooden almirah lying in the northern leg of the room were lying damaged to a considerable extent.

The southern leg of the room is the place where the explosion occurred. Two of the built-in almirahs lie in the northern wall of this leg. Parties were agreed that the said wall is about 10 feet thick. The almirah in the western side of the wall (hereinafter referred to as the western almirah) appeared to have had two shelves, and therefore, three compartments. The wall on both sides as well as the back of this almirah was lying damaged. Parts of the upper shelf were found stuck up in the wall and were lying charred. That portion of the central compartment of the almirah which was still intact exhibited cracks and was lying blackened. Although some other parts of the room had also been blackened, the blackening was most prominent in the compartment last mentioned (hereinafter referred to as the central compartment). The other two compartments of

the western almirah were also lying blackened, but not to the same extent as the central compartment. The central portion of the right hand pillar separating the two almirahs in the northern wall had been completely blown off and its debris was lying on the lower shelf of the adjoining almirah. The *chaukhat* and shutters of the western almirah were completely missing. In the central compartment a white substance appeared to be sticking to the wall. That portion of the northern wall of the room which adjoins the western almirah was bulging out very much and was in a dangerous condition. This portion had been displaced from its original position by about 3". The displacement had caused a huge vertical crevice in the left hand farther corner of the western almirah. The construction of the L-shaped room is in small type *Nanak Shahi* bricks some of which were missing at a point just above the place where the lower shelf in the western almirah should have been, with the result that a cavity had been formed in the corner.

The top and bottom portions of the pillar separating the two almirahs in the northern wall of the southern leg of the room were in existence, but were found to be in a damaged condition. As already stated, the central portion of the pillar had been blown off.

The floor of the L-shaped room is an old pucca one. Just in front of the western almirah there is a depression in the floor to an extent of about 1/4th of an inch. The depression is flanked on both sides by cracks but the structure of the floor is continuous.

In the southern leg of the room, the ceiling is made of wooden planks and was found lying blackened in the central portion which is just in front of the western almirah. The roof was inspected from the second storey and found to be all damaged and raised upto an extent of about 9".

The northern wall of the house of Sundar Dass was lying blackened at the portion which faces the central window of the southern leg of the L-shaped room. Some doors, windows and sun-shades in Sunder Das's house were lying damaged.

5. I shall now state the respective cases put forward on behalf of the Punjab State and the Jain Community.

The case for the Punjab State is that the explosion took place in the central compartment which had been lying locked up over a period of quite a few years and probably since 1947. Inside the compartment had been lying a powerful bomb which exploded on being subjected to some slight movement, the cause of the movement being a matter of surmise merely. The various compartments of different almirahs in the L-shaped room were being used by worshippers at the temple, for storing their clothes which were needed for a change before or after the worship. Some of the compartments had been allotted to regular worshippers each one of whom had been in possession of his own compartment for a considerable period.

Just before the explosion took place Kashmiri Lal deceased who was a regular worshipper of the temple came down-stairs and was having his change of clothes in the L-shaped room. Tarsem Lal (C.W. 4) was filling his pail with water from the handpump in the bath-room. Chanan Ram (C.W. 3) and his son Subash Chander (C.W. 2) aged 6 years were in the vicinity of the Jain Temple, while returning from a walk. Krishan Lal (C.W. 1), a boy aged 10 or 11 years, was carrying cow-dung on his head to his house and was negotiating the turn at the south-western corner of the temple. Gura Singh (C.W. 6) was going from his house to the bus-stand in order to purchase fuel-wood from a stall. He was on a road running parallel to the lane on which the Jain Temple lies, and situated some distance away. This was the state of affairs when the explosion took place. Krishan Lal, Subash Chander and Tarsem Lal were injured as a result of the explosion which was accompanied by a lot of smoke smelling of sulphur. Kashmiri Lal received burns on the whole of the front of his body. After the smoke cleared off, the worshippers came down-stairs, and people from the vicinity collected. Kashmiri Lal was removed to the hospital at Patti.

Gura Singh (C.W. 6) at once rushed to the scene of occurrence, saw what had happened and hastened to the Police Station where he lodged report Ex. C.W. 6/1 at 8.10 A.M. In the report he stated that he was going near the Jain Temple at about 8 A.M., when there was a powerful explosion in the Jain Temple, that a lot of smoke was emitted, that the temple and the house of Sundar Dass had been damaged and that one Kashmiri Lal who was present in the lower part of the temple had been injured and removed to the Patti hospital.

[Home Minister]

A.S.Is. Harcharan Singh (S.W. 10) and Balwant Singh (S.W. 1) went to the temple at once. The latter was deputed to go to the hospital and record the statement of Kashmiri Lal which he did in the form of document Ex. S.B. after obtaining opinion Ex. S.B./1 from Dr. Puran Singh Bhatia (S.W. 3) that Kashmiri Lal was in a fit condition to make a statement. All that Kashmiri Lal could say was that he was changing his clothes in the L-shaped room after the *Puja* when there was an explosion accompanied by flame and he was burnt all over shouted for help and came out of the room, when Dev Raj, Narinjan Dass, Tarsem Chand and others came there and brought him to the Patti hospital on a cot. Statement Ex S.B. bears the thumb-impression of Kashmiri Lal and is attested by Kalyan Dev (S.W. 2) and Banarsi Das (S.W. 4).

On the day of the occurrence no doctor was attached to the Patti Civil Hospital where Mohan Lal dispenser (S.W. 5) was incharge. He gave a couple of morphia injections to Kashmiri Lal, whereafter the latter was removed in a taxi to Amritsar. Dr. Puran Singh Bhatia (S.W. 3), who accompanied Kashmiri Lal to Amritsar, looked after the injured person on the way. Kashmiri Lal was also accompanied by his brother, his father and a few other well-wishers as well as by constable Ram Parkash (C.W. 12). This party went direct to the Casualty Department of the V.J. Hospital at Amritsar and Dr. Harbans Singh, Casualty Medical Officer, issued admission ticket Ex. C.W. 7/1. Immediately, thereafter, however, Dr. Bhatia and relatives of Kashmiri Lal insisted that the medico-legal examination of Kashmiri Lal must precede his admission in the hospital. As the condition of Kashmiri Lal was found to be satisfactory, Dr. Harbans Singh referred the case to the Civil Surgeon, to whose office Kashmiri Lal was taken in his cot as the taxi in which he had been brought to Amritsar had already been dispensed with. Dr. Kuldip Singh Bindra, Assistant to Civil Surgeon (S.W. 6) who was to carry out the medico-legal examination of Kashmiri Lal was not present, but was stated to be at his clinic near the Regent Cinema Chowk. Dr. Bhatia went to the clinic in a rickshaw, contacted Dr. Bindra and told him that Kashmiri Lal, who had been injured in a bomb explosion at Patti, was on his way to the office of the Civil Surgeon and that he should examine his injuries at once. Dr. Bindra replied that Dr. Bhatia should go to the Civil Surgeon's office and that Dr. Bindra would follow. Dr. Bindra reached his office at 11.30 A.M. where Kashmiri Lal was present, and was examined by Dr. Bindra for his injuries. As soon as the examination came to a close Dr. Bindra made his endorsement Ex. RA/2 on admission ticket Ex. R.A. The endorsement was to the effect that Kashmiri Lal should be admitted and attended to immediately. Kashmiri Lal was then taken in his cot to Dr. Harbans Singh who had him admitted to the West Male Surgical Ward of the hospital at once. This was done at 1.30 P.M. In spite of their best efforts, however, the doctor-in-charge of the Ward could not save Kashmiri Lal who died at 4 P.M.

On reaching the spot and deputing A.S.I. Balwant Singh to go to the hospital at Patti, A.S.I. Harcharan Singh inspected the site of the explosion and took into possession numerous articles including three locks, one of which is Ex. S. 6, and a piece of newspaper Ex.S.H. The contents of the newspaper showed that it must have been published on 1st August, 1947.

Inspector Baldev Singh (S.W.11) and D.S.P. Sukhpal Singh (S.W.12) also reached the spot and found 200 to 300 persons, including a large number of Jains present there. These two senior Police Officers had it announced that anybody who was in a position to impart any information about the person responsible for the explosion should convey the same to them. However, there was no response from any member of the crowd. From the circumstantial evidence and the statements of some of the worshippers of the temple, the Police concluded that the central compartment had been lying locked just before the explosion and that Chaman Lal (C.W. 10) as well as one Joginder Lal were in possession of the lower-most compartment of the western almirah. As Chaman Lal and Joginder Lal were not giving any satisfactory replies to enquiries about the persons in possession of the central compartment, they were arrested. Many other worshippers were also detained, but were let off on the same evening as they could not provide any clue to the mystery. Chaman Lal and Joginder Lal were interrogated but were released as innocent on the 7th of September, 1962. A couple of days thereafter Chaman Lal made a statement according to which one Kanshi Ram who used to be a teacher at Tarn Taran, but had died in 1953-54, was in possession of the central compartment over which his lock remained up to the time of explosion.

No further light could be thrown on the causes and circumstances leading to the explosion by the State counsel... as the investigation had been cut short due to the institution of the present Inquiry.

6. The case for the Jain Community may be stated thus. The Jains are peace loving people, every one of whom is wedded to the cult of non-violence. No article which can be used as an instrument of violence is to be brought into the temple so much so that even small sticks, umbrellas and ordinary knives are banned by the scriptures. It is impossible, therefore, that a Jain should have been responsible for the explosion.

According to the principles governing the Jain Temple, no part of the temple property is to be locked up by any individual for appropriation to his own use, nor had any compartments in the almirahs of the L-shaped room been allotted to specific individuals. No worshipper whether he was a regular visitor to the temple or not, was using any particular compartment for an appreciable length of time. The central compartment was not in the possession of any particular individual, nor dedicated to the use of a particular person. The explosion must probably took place on the depression in the floor adjoining the western almirah, but even if it occurred in the central compartment, it was due to the planting of a bomb by an outsider at the instance of Sardar Hardip Singh between whom and the Jain Baradari there was no love lost and who was a very influential person, being the sister's husband of S. Partap Singh Kairon, the Punjab Chief Minister. The outsider was also no other person than Gura Singh (C.W. 6) who had lodged the F.I.R. with the police and who had been seen going towards the temple shortly before the explosion and returning therefrom sometime thereafter. Gura Singh was an absolute stranger to the Jain Muhalla in which the temple is situated and in which the Jains live as a compact community.

Kashmiri Lal, Krishan Lal, Subash Chander and Tarsem Lal were no doubt injured as stated by the Public Prosecutor and Kashmiri Lal was also removed to the Civil Hospital, Patti immediately where his statement was recorded by A.S.I. Balwant Singh, that statement, however, is not contained in document Ex. S. B. which is a concoction. No doctor being available at the Patti Civil Hospital, Kashmiri Lal's relatives were obliged to take him in a taxi to Amritsar for treatment. A Constable was sent with Kashmiri Lal by A.S.I. Balwant Singh. The constable halted the taxi in front of the Patti Police Station where thumb-impressions of Kashmiri Lal were taken on four blank sheets of paper by another police official. When the party reached the Casualty Department of the V. J. Hospital at Amritsar, Dr. Harbans Singh issued the necessary admission ticket, but withdrew the same after constable Ram Parkash had whispered something in his ear. Dr. Harbans Singh then referred the case to the Civil Surgeon for medico-legal examination and paid no heed to the request of the relatives of Kashmiri Lal that the latter was in a serious condition and that his medical treatment should be the foremost consideration. The relatives were obliged to take him to the office of the Civil Surgeon where they were told that Dr. Bindra who was at his clinic near the Regent Cinema Chowk should be contacted. They took Kashmiri Lal in the taxi to Dr. Bindra, who, however, refused to examine Kashmiri Lal immediately and directed him to be taken to the office of the Civil Surgeon where he (Dr. Bindra) would reach at 12.05 P.M. after he had attended to his other patients at the clinic, which he would do till 12.00 noon. Kashmiri Lal was, therefore, taken to the office of the Civil Surgeon over again and Dr. Bindra arrived there at 12.30 P.M. The medico-legal examination lasted for about 45 minutes where after Dr. Bindra made his endorsement Ex. R.A./2. It was in these circumstances that Kashmiri Lal could not be admitted into the V. J. Hospital before 1.30 P.M. If Kashmiri Lal had been given proper medical treatment at 8.30 A.M. when he was taken to the Patti Hospital, it was possible for him to recover. The treatment was delayed by five hours and for this delay, the Punjab State, Constable Ram Parkash, Dr. Harbans Singh, and Dr. Bindra were all responsible, the chief blame attaching to the Punjab State and Dr. Bindra.

7. During the Inquiry 12 witnesses were examined on behalf of the Punjab State, six on behalf of the Jain Community and fifteen as court witnesses.

8. In order to determine the causes and circumstances leading to the explosion, the first point which requires determination is the extent spot from which the explosion emanated and the condition thereof. In this connection the main guiding factors are the testimony of Shri Jagtar Singh, Assistant Director, Forensic Science Laboratory, Chandigarh (S.W. 7) and Shri U. P. Bhattacharya, Assistant Inspector, Explosives, Northern Circle Agra (S.W. 8). Both of them are unanimous in opining that the explosion must have resulted from country-made explosive material lying in

[Home Minister]

the central compartment. Their main reasons for forming this opinion may be summarised as follows :—

- (1) Several places in the L-shaped room as well as in the neighbourhood had been blackened. This indicates that the explosive substance was country-made.
- (2) The explosion had a lot of blasting effect, but not much shattering force. This fact is also indicative of the explosive substance being country-made.
- (3) The damage caused was most marked in the area surrounding the central compartment and in that compartment itself. The rear wall of the compartment had signs of depressions, while the other two chambers of the western almirah did not reveal the presence of such signs. The whole of the pillar separating the two almirahs in the northern wall had been displaced from its original position and pushed towards the east, while the central portion of the pillar had been completely damaged and its debris had fallen to the eastern side. The upper and lower shelves of the central chamber had been blown out. The damage to the brick work surrounding the western almirah was also considerable and a deep cavity adjoining the central chamber had been formed in the wall and both the wooden shelves of the central chamber had been blown out, while those parts of the shelves which were lying sunk in the brick-work had been blackened at the edges. All these circumstances lead to the conclusion that the explosion took place in the central chamber.

Shri Bhattacharaya was further of the opinion that the explosion occurred while the windows in the southern wall of the L-shaped room and opening on to the lane were lying closed. This conclusion was reached by him on the basis of the fact that the shutters of the windows had been blown off and the roof had been raised up.

I find myself in complete agreement with the opinion of the experts as mentioned above. The nature of the damage caused to the central chamber and the area immediately surrounding it is very strongly suggestive of the explosion having taken place in the central compartment and of its having resulted from country-made explosive material. It is further clear that if the window in the southern wall of the L-shaped room had been lying open when the explosion took place, their shutters and *chaukhats* would not have been blown off nor would the damage to the roof of the room have been so extensive.

Shri Bhattacharya was also inclined to the view that there was some probability that the shutters of the western almirah were lying closed at the time of the explosion, but he had added that it was extremely difficult for him to be sure on the point. He could not in fact rule out the possibility that all the damage actually caused could have resulted from an explosion in the central chamber even if the almirah had no shutters. It is the case of both the parties, however, that all the compartments of the western almirah were shuttered ones. It is further clear that the shutters of this almirah were completely missing after the explosion. Had they been lying open when the explosion took place, most probably they would not have been damaged or blown off and the blast would have struck the windows, the roof and other obstructions in its way. In this view of the matter I am inclined to give some importance to the probability pointed out by Shri Bhattacharya.

I have no hesitation in stating here that it is most unlikely that the explosion should have resulted from explosive material lying on that part of the floor of the southern leg of the L-shaped room which adjoins the western almirah, as was at one time suggested by learned counsel for the Jain Community. The depression in the floor is not at all such as may have been suddenly caused by a blast. The depression is flanked by small cracks, but otherwise the floor is continuous. According to Shri Bhattacharya there would have been a cavity at the site of the depression if the theory propounded on behalf of the Jain Community was correct. I have no reason at all to reject the expert evidence in this regard, and I am clearly of the opinion that the depression in the floor was not spot where from the explosion emanated. Learned counsel for the Jain Community also did not press the theory last-mentioned at the argument stage and put forward his various contentions on the assumption that the central compartment was that portion of the room where the explosive material had been lying and ultimately burst.

It has been strenuously urged on behalf of the Punjab State that the central compartment had been lying locked for many years, and most probably since 1947, and that it had been in the possession of one Kanshi Ram who died about eight years back. It is sought to be inferred that Kanshi Ram, who was a worshipper at the temple, was responsible for placing a powerful country-made bomb in the central compartment, that the bomb had been lying in the compartment since before the death of Kanshi Ram and that the explosion occurred due to the bomb having been subjected to some slight movement. So far as the evidence on the record goes, there is paractically nothing which may help me arrive at a finding in agreement with the proposition laid down by the learned Public Prosecutor, even though I have all along been at pains to discover the truth in this regard. Shri Sundar Das (J.W. 4), Shri Mulkh Raj (C.W. 9), Sukhchain Lal (J.W. 3), Shri Chaman Lal Jain (C.W. 10), Shri Babu Ram Jain (C.W. 11), Shri Lal Chand Jain (C.W. 13) are the only witnesses who could have thrown some light on the point and all of them have been questioned in regard thereto. Every one of them has stated that none of the various compartments in the almirahs of the L-shaped room was ever locked or allotted to any particular individual. It is true that except for Mulkh Raj (C.W. 9) all these witnesses are Jains and are, therefore, more or less interested in taking up the position that none of the compartments was ever allotted or locked. Mulkh Raj (C.W. 9), though not a Jain, but a Brahmin, is the Pujari of the Jain temple and his position is no better than that of the other witnesses. All the same, the fact that the witnesses are to some extent interested in stating as they have done, is not sufficient for me to discredit them merely on that ground... There must be some evidence to show that they were actually not stating the truth. In this connection my attention has been drawn by the learned Public Prosecutor to the testimony of Mulkh Raj (C.W. 9), Shri Chaman Lal (C.W. 10) and Shri Sundar Dass (J.W. 4). Mulkh Raj (C.W. 9), who has been working as a Pujari at the temple for the last 5 or 6 years, stated that he had been keeping his clothes throughout in one particular compartment of the wooden almirah. Chaman Lal Jain also admitted that during the period of 4 or 5 months preceding the explosion he had been keeping his clothes regularly in the lower-most compartment of the western almirah. According to Sundar Dass Jain (J.W. 4), who is one of the leaders of the Jain Baradari at Patti, Chaman Lal and Joginder Lal used to keep their clothes in the lower-most compartment of the western almirah and they have been doing so continuously for the last 4 or 5 years. From this evidence it stands established that Mulkh Raj and Chaman Lal (C.Ws) were certainly using specified compartments for storing their clothes for long periods. It does not follow, however, that the compartments used by them were kept locked and although it may be reasonable to presume under the circumstances that some other compartments were also being regularly used by certain individuals who were regular worshippers at the temple, it is not possible for me to go further and hold that such individuals put their locks on the compartments respectively used by them. It is true that three locks including lock Ex. S. 6 were recovered from the site of the explosion by the police soon after the occurrence, and I am not impressed by arguments of the learned counsel for the Jain Community that the locks had been introduced by the Police by way of concoction, there is no acceptable evidence that any one of the locks pertained to the central compartment. The learned Public Prosecutor has relied upon portions C to C of statement Ex. S. Q. and to A of statement of Ex. S.R. made by Chaman Lal to the police that the central compartment had been lying locked for the previous nine or ten years and that it was in the possession of Master Kanshi Ram deceased. These statements were denied by Chaman Lal in the witness-box as incorrect and although they may be used for the purpose of contradicting Chaman Lal as provided in Section 145 of the Indian Evidence Act, they are not substantive evidence and cannot furnish the basis of a finding by me. There being no other evidence about the central compartment having had any lock on it, the stand of the State on the point cannot be held to have been established. It may be, for aught one knows, that actually the central compartment had a lock on it, but I cannot give a finding to that effect in the absence of sufficient evidence in support thereof. incidently this brings me to an unfortunate feature of this case. The investigation by the Police was suspended as soon as the present inquiry was ordered and evidence which might otherwise have been made available to the Commission if the investigation had been completed, is lacking, and in the absence thereof, this inquiry must remain inconclusive in respect of various points.

The learned Public Prosecutor laid great emphasis on the recovery of a piece of newspaper Ex S.H. from the site of the explosion. The piece has been produced in a partially burnt condition with stains on it such as may have been caused by its coming into contact with sulphur. Although the learned counsel for the Jain Community has argued that the piece had also been introduced by the police as a matter of concoction, there is no material on the record to support the argument and I am inclined to hold that the piece was recovered from inside the L-shaped room from a point shown at No. 15 in plan Ex. S.K. It does appear that the piece was lying

[Home Minister]

some part of the L-shaped room immediately before the explosion and that it got stained and charred as a result of the explosion. It will, however, be too much to infer merely from this fact that the piece was lying in the central compartment or that its date indicated the point of time when the bomb which ultimately exploded had been stored therein. It may well be that the piece had been placed by some of the worshippers in one of the compartments (which need not necessarily have been the central compartment) in order to protect the clothes needed for a daily change from dust or moisture, but it does not follow that this was done as soon as or shortly after the piece was printed. It may be that it was brought in the L-shaped room many years after 1947 for the purpose stated above. I do not at all mean to suggest that the paper could not have come out of the central compartment as a result of the explosion. But before I can hold that to be the state of affairs there must be evidence to support such a finding and that evidence is again lacking.

My finding, therefore, is that the explosion took place in the central compartment and that it was a powerful explosion. It is not established that the bomb had been lying in the central compartment since 1947 or that the compartment had been lying locked.

8. The next point which arises for determination is as to who was responsible for placing the bomb in the Central compartment. My task in this regard appears to me to be still more difficult as the various witnesses have not been able to throw much light on the matter. On the basis of statement of Ex. S. Q. made to it by Chaman Lal, the Police arrested him and Joginder Lal with a view to get information out of him as to who was the person who had been in possession of the central compartment. The matter did not proceed further till Chaman Lal and his son were released from custody as innocent. This was on the 7th September, 1962. Later on Chaman Lal made another statement which led police to believe that one Kanshi Ram, who died 8 or 9 years back, had been in possession of the central compartment. In the meantime, however, the Jain Baradari asserted that it was Gura Singh who was really responsible for the whole mischief. The investigation was directed to the shifting of various theories above given, but no conclusion could yet be reached when this inquiry was ordered. I have examined statement Ex. S.B. made by Kashmiri Lal before his death to A.S.I. Balwant Singh. I have also examined the other three injured persons as well as Shri Chanan Ram, all of whom were near the place of occurrence at the time of the explosion, as Court Witnesses. Neither Kashmiri Lal in statement Ex. S.B., nor the other injured persons have been able to enlighten the Commission on the point. Shri Chanan Ram has also not been of any help. Gura Singh was examined by me as C.W. 6, and, very naturally, he has denied that he was in any way responsible for planting the bomb in the L-shaped room. On behalf of the Jain Community, however, Raj Kumar and Hans Raj have been examined as J.Ws. 5 and 6 respectively, and their testimony is to the effect that Gura Singh was seen by them going towards the temple before the explosion and returning there from after the explosion, in the company of two other Sikhs. The witnesses have further stated that Gura Singh was seen carrying a canvas bag on both the occasions. On the basis of this evidence, learned counsel for the Jain Community have contended that Gura Singh was the real culprit. It is also urged that Gura Singh was a Police lackey, that the police was under the thumb of S. Hardip Singh, the sister's husband of the Punjab Chief Minister and that, therefore, no steps were taken by the police to investigate the case on the correct lines. The stand taken on behalf of the Jain Community involves examination of the assertion that the relations between S. Hardip Singh on the one hand and the Jain Community on the other were highly strained on account of political reasons and that S. Hardip Singh employed Gura Singh to place the bomb in the temple in order to demoralize the Jains. In this connection reliance is placed mainly on the testimony of Shri Sundar Dass (J.W. 4). According to this witness the history of the said relations was made up of the following facts :—

- (a) Up to 1952, the relations between Sardar Hardip Singh and the Jain Community were good and Shri Partap Singh Kairon had the support of the Jain Community for election to the Punjab Assembly in that year, as against his rival candidate, Shri Amrao Singh.
- (b) In the 1953 elections to the Municipal Committee at Patti, one Shri Baij Nath Patharia, who had the support of S. Hardip Singh, was opposed by Shri Sundar Das Jain who became President of the Patti Municipal Committee replacing S. Hardip Singh.
- (c) During the Presidentship of S. Hardip Singh, the license for salt-petre vending was auctioned for Rs 250 but the auction-money rose to

Rs 6,000 during the Presidentship of Shri Sundar Dass Jain. S. Hardip Singh got upset over this development. A complaint was instituted against Shri Sundar Das and the Executive Officer under the Administration of Evacuee Property Act, but the prosecution was not sanctioned by the . . . then Deputy Commissioner. The Public at Patti observed a Hartal as a protest against the institution of the proceedings.

- (d) In the 1957 General Elections, S. Narain Singh Shehbazpuri, the Congress candidate, was opposed by Shri Mastana, the candidate of the Communist party. As the relations between S. Hardip Singh and the Jain Community had already become strained, the latter supported Shri Mastana.
- (e) In the 1959 Municipal Elections, nine members were elected to the Patti Municipal Committee. Out of them five belonged to the party of Shri Sundar Dass Jain, while the other four were in the opposite camp. The President was elected by the secret ballot method at meeting presided over by Shri R.S. Kang, Sub-Divisional Magistrate, Patti. Dr. Narinjan Singh was elected President on account of a ruse played by the Sub-Divisional Magistrate on the members inasmuch as he announced against facts that the names of the candidates for the election were mentioned in a particular serial order. The members, most of whom were illiterate, were misled by the announcement. Sundar Dass filed a petition to the High Court for the issuance of a writ in this connection, but it was ordered (*vide* High Court judgement dated 25th August, 1959, Ex. J.D.) that the dispute involved a question of fact which could not properly be decided by the High Court in the proceedings then before it.
- (f) On 12th November, 1959 a rape case was registered against Shri Pal, a son of Shri Sundar Das Jain, but ended in acquittal on the 9th September, 1960.
- (g) In the 1962 general elections, the Jain Community as a whole voted for Shri Hazara Singh Gill whose rival candidate for election to the Punjab Assembly seat was Shri Hardip Singh.

Except for the words of Shri Sundar Das Jain there is nothing to show that S. Hardip Singh was really responsible for the institution of the saltpetre case against Shri Sundar Dass Jain and of the rape case against his son. On the other hand, Shri Sundar Dass Jain admitted in cross-examination that the action of the Police in arresting him in the saltpetre case was condemned by a unanimous resolution of the Patti Municipal Committee on 14th June, 1955, when Shri Hardip Singh and Shri Kalyan Dev were present. This gives a direct lie to the witness and, in the absence of any reliable evidence in support of his assertion that Shri Hardip Singh was at the back of all the action taken against Shri Sundar Das Jain on the criminal side and the reverses suffered by him in connection with the municipal elections, I cannot come to a finding that the assertion has been substantiated. It is no doubt true that Chaman Lal (C.W. 10) has also stated that the Jain Community opposed Shri Hardip Singh in the last General Elections, but Shri Kalyan Dev, the present President of the Patti Municipal Committee, has a different story to tell. He repudiated the suggestion that during the last general elections the Jain Community voted as one man for Shri Hazara Singh Gill. On the other hand, he asserted that the President of the Jain Baradari namely, Shri Gian Chand Jain, who has appeared as a party to the present proceedings, was an election agent for Shri Hardip Singh. The truth of this assertion was not denied, although Shri Sundar Das Jain feigned ignorance about it. It is to be noted, however, that it was suggested to Kalyan Dev on behalf of the Jain Community that Gian Chand was the only member thereof, who had sided with Shri Hardip Singh. In this connection I may also refer to the testimony of Babu Ram Jain (C.W. 11) who is admittedly one of the leaders of the Jain Baradari. He stated that his relations with Shri Hardip Singh were good, although, according to him, S. Hardip Singh and the Jain Baradari were not on good terms. It is further admitted by Shri Sundar Das himself that he proposed the name of S. Gurdip Singh for Vice-President of the Patti Municipal Committee in June, 1960 and that consequently S. Gurdip Singh was elected Senior Vice-President of that body. He volunteered, however, that he was coerced into supporting S. Gurdip Singh's party as the latter had promised to help Shri Sundar Das Jain in the rape case against his son only if such support was given. It is admitted on all hands that S. Gurdip Singh belongs to the group of S. Hardip Singh. It is conclusively established, therefore, that even in the year 1960 S. Hardip Singh had the support of Shri Sundar Das Jain, who also admitted that he had signed the Congress pledge which he had not repudiated so far.

[Home Minister]

The evidence discussed above is not at all sufficient to serve the basis for a finding that the relations between Hardip Singh and the Jain Baradari were strained or that they were strained to such an extent that S. Hardip Singh would cause a powerful bomb to be exploded in the Jain Temple in order to demoralise the Jains.

9. Even if it be assumed, and this may really be the truth, although it has not been substantiated, that the relations between Jain Community and S. Hardip Singh were considerably strained, there is nothing to show that Gura Singh, who is no doubt a police lackey, planted the bomb or that he did so at the instance of S. Hardip Singh. The suspicion (and it is no more than a mere suspicion) of the Jain Community that Gura Singh planted the bomb, is based on what Raj Kumar and Hans Raj J. Ws have told the Commission in the witness-box. If their testimony be taken for granted, one would think that it was practically impossible for Gura Singh to have been responsible for planting of the bomb. I have already accepted the opinion of Shri Bhattacharya that the windows of the L-shaped room opening into that lane were lying closed at the time of the explosion. This means that Gura Singh, who is a Sikh, and was accompanied at the relevant time by two other Sikhs, had the guts to go into the temple through its entrance (and not through the windows as is suggested on behalf of the Jain Community), to enter the bath room and then the L-shaped room, to place the bomb in the central compartment, to make some unknown arrangement sufficient to explode the bomb after a few minutes, and then to come away un-noticed by anyone except Raj Kumar and Hans Raj. The time chosen by Gura Singh for the alleged planting was 8 A.M. when worshippers were expected to come to the temple in large numbers, and to be bathing in the bath-room as well as changing clothes in the L-shaped room. From the point of view of the mischief-monger, such a time would be particularly inopportune. And then there is nothing to show that the bomb was a time-bomb. According to the two experts produced before me a clock mechanism or acid mechanism, an acid mechanism or a safety-fuse must be used in the case of a time-bomb. If any of these devices is pressed into service, it must also leave some evidence after the explosion such as might show that the bomb was a time-bomb. It is possible, however, that instead of a safety-fuse, some sort of crude device may be used which would carry the fire to the explosive material, but then, if Gura Singh used such a device, his task must be held to be all the more difficult. As already stated, the Jain temple is in the thick of the village abadi and is visible from the windows and doors of numerous houses situated in its vicinity. The time of the day when Gura Singh is stated to have gone towards the temple was such that not only the worshippers coming to the temple, but numerous other persons would be moving about, and it would be only a mad man who could be expected to plant a bomb as well as a non-safety fuse in the temple and come away after igniting the same in the hope that nobody was going to notice him and that there was no real danger of his being apprehended.

Much has been on behalf of the Jain Community of their assertion that the police paid no heed to the fact that Gura Singh had been seen near the site of the explosion by Raj Kumar and Hans Raj before and after the occurrence; but I do not think I am concerned with this aspect of the matter in this enquiry, the scope of which is limited.

For the foregoing reasons I am of the opinion that Gura Singh is not proved to have had anything to do with the explosion nor is there any material on the record to indicate the identity of any particular person who may have been responsible for placing the bomb in the central compartment. It was urged by the Public Prosecutor that Kashmiri Lal himself may have placed the bomb there, that in the alternative, Kanshi Ram deceased may have done so or that Chaman Lal and Joginder Lal may have been real culprits. All these possibilities, as is conceded by the learned Public Prosecutor arise from mere suspicions and none of them may be in conformity with the truth. As the evidence on the record stands it is not possible for me even to say whether it was one of the regular visitors to the temple or an outsider who had planted the bomb. It does appear extremely probable, however, that the bomb was not a time-bomb.

10. The discussion so far disposes of that part of the inquiry which relates to the causes and circumstances leading to the explosion; and I shall now examine the evidence in order to find out the causes and circumstances leading to the death of Kashmiri Lal. It is clear that he died of extensive burns sustained by him as a result of the explosion which took place while he was in the L-shaped room. There is nothing to indicate that he planted the bomb or handled it just before the explosion. Soon after he was injured, numerous persons arrived at the spot and took him to the Civil Hospital, Patti where he was given a couple of morphia injections by Mohan Lal, dispenser (S.W. 5). During the interval between the two injections his statement was recorded by A.S.I. Balwant Singh. Thus far there is no divergence of opinion between the State and the Jain Community. It is also common ground between them that no doctor was attached to the hospital and that Mohan Lal was incharge thereof. It is further admitted on all hands that Dr. Puran Singh Bhatia (S.W. 3) examined Kashmiri Lal, found his condition to be satisfactory and accompanied him to Amritsar. It is also not denied by either party that constable Ram Parkash accompanied the party which took Kashmiri

Lal to the V.J. Hospital. Learned counsel for the parties have conceded that Kashmiri Lal reached the V.J. Hospital, Amritsar round about 10.30 A.M. and was admitted to the West Male Surgical Ward not earlier than 1.30 P.M. According to the case put forward on behalf of the Punjab State, the burns sustained by Kashmiri Lal were of such a nature that no medical treatment could have been effective. On the other hand, it is insisted on behalf of the Jain Community that a case of burns is never hopeless and that the promptitude with which a victim of burns is taken to the hospital and given proper treatment is the main factor on which his survival depends. In this connection the deposition of Dr. Satontar Rai, Resident Surgeon and Surgical Registrar, V.J. Hospital, Amritsar (C.W. 7) is very important. It was this witness who afforded treatment to Kashmiri Lal after the latter's admission into the V.J. Hospital. He stated in the examination-in-chief that the nature of the burns of Kashmiri Lal was such that no treatment could have possibly saved him. It appears that by the word 'Possibly' the witness meant 'most probably', as is clear from some other parts of his testimony. He deposed in reply to a court question :

"The burns were no doubt superficial, but the condition of Kashmiri Lal had become serious because the burns were very extensive. The delay attendant upon the treatment of Kashmiri Lal must have harmed him. All the same, I have every reason to believe that he could not have been saved, even if the treatment had been started as soon as he received the burns. This I say because the burns were very extensive, and there was no probability of Kashmiri Lal's survival."

The matter was pursued further by Shri K.K. Jain, learned counsel for the Jain Community, and the witness added :—

"By saying that most probably Kashmiri Lal would not have survived even if he had been medically treated as soon as he got the burns, I do not mean that there were no chances of his survival. Such chances were there, but they were meagre."

The opinion expressed by Dr. Satontar Rai as quoted above has not been challenged by the learned Public Prosecutor and it appears to me that it was of the utmost importance for Kashmiri Lal to receive proper medical treatment as soon as he sustained the burns, if the chances of his recovery were to be exploited to the fullest extent. No doubt such chances were meagre and, for aught we know, Kashmiri Lal may not have recovered even if the best medical treatment was made available to him soon after the explosion. The point, however, is whether the possibility of his survival could have been turned into a reality, if the treatment was not delayed. According to Dr. Satontar Rai, morphia, intravenous fluids and blood transfusions act as anti-shock treatment. Kashmiri Lal had no doubt been given a couple of morphia injections round about 8.30 A.M., but the other forms of treatment could not be started before 1.30 P.M. The gap of more than five hours between the receipt of the burns by Kashmiri Lal and full medical treatment cannot be ignored, as it must have contributed to the ultimate condition of shock, of which Kashmiri Lal died, coming on. In the face of Dr. Satontar Rai's testimony, it is not possible for me to lay down, in conformity with the contention of the learned Public Prosecutor, that even if proper medical treatment have been given to Kashmiri Lal at about 8.30 A.M., it would most certainly have proved futile. In this view of the matter, the delay above mentioned must be regarded as one of the causes leading to Kashmiri Lal's death, and it is, therefore, necessary to determine the reasons and persons responsible therefor.

Patti is a sizable town having a population of round about 15,000. The Civil Hospital there is a Government institution to which the inhabitants of the town and the surrounding areas have the right to look forward for help in case of need. As stated above, the hospital has been without a qualified doctor for quite a few months. This state of affairs was responsible for no proper medical treatment being afforded to Kashmiri Lal soon after he sustained the burns. Mohan Lal dispenser (S.W. 5) did what he thought best and gave a couple of morphia injections to Kashmiri Lal. Perhaps he could do no more. But things may have been entirely different if a qualified doctor had been functioning at the hospital. He may have been able to give fluids intravenously and also blood transfusions, as there is no reason to believe that the Patti Civil Hospital is not equipped for such treatment being made available to needy patients, especially in time of emergency. It is no doubt true that Dr. Puran Singh Bhatia (S.W. 3) was present at the Civil Hospital while the statement of Kashmiri Lal was being recorded by the A.S.I. That does not mean, however, that Dr. Bhatia would have felt called upon to use the hospital equipment or that he could do so effectively at a short notice. That appears to be the reason why Mohan Lal dispenser advised the relatives of Kashmiri Lal to take him to Amritsar and Dr. Bhatia presumably agreed to adopt the suggestion.

For the reasons stated above, I hold that the Punjab State cannot be absolved from responsibility for the delay with which Kashmiri Lal was afforded full medical treatment.

[Home Minister]

11. The party which took Kashmiri Lal to Amritsar reached there at about 10.30 A.M. but even then his admission into the V.J. Hospital did not come about. The evidence about the circumstances in which Admission Ticket Ex. R.A. was withdrawn by Dr. Harbans Singh, Casualty Medical Officer (C.W. 5) is conflicting. According to Sukh Chain Lal (J.W. 3), who is the brother of Kashmiri Lal deceased, the admission ticket was withdrawn by Dr. Harbans Singh after constable Ram Parkash (C.W. 12) had whispered something in the doctor's ear. Immediately thereafter the doctor asked Sukhchain Lal to return the chit, which he did. The doctor then crossed out the writing on the chit saying that Kashmiri Lal's was a police case and that the medico-legal examination must precede admission in the hospital. Sukhchain Lal entreated the doctor to admit Kashmiri Lal and give him medical treatment at the earliest, but no heed was paid to this request. Dr. Bhatia (S.W. 3) deposed that after the admission ticket had been filled in, the police papers, which the constable was carrying, were shown to the doctor, when the latter said that the first thing to be done was that Kashmiri Lal should be examined for his injuries by the Civil Surgeon. In re-examination the witness added :

"I told the C.M.O. that Kashmiri Lal's was a case of extensive burns, that he should be admitted to the hospital at once and that the Surgeon to examine him could do so in the Ward. Such a request was also made by Kashmiri Lal's brother. The C.M.O. told us that the condition of Kashmiri Lal was quite satisfactory, as his pulse was allright and he was under morphia. I also examined the pulse of Kashmiri Lal at that time and found it to be satisfactory."

Dr. Harbans Singh (C.W. 5) has taken the stand that it was Dr. Bhatia who suggested first that Kashmiri Lal should be examined medico-legally before admission, but the witness added that he told Dr. Bhatia and the constable that accidental cases were to be admitted to the hospital without reference to the Civil Surgeon, and that the police was to be informed and would do the rest. Dr. Harbans Singh further stated that the constable and Dr. Bhatia nevertheless insisted that medico-legal examination must be done and that it was thereafter that the admission ticket was withdrawn and the case of Kashmiri Lal was referred to the Civil Surgeon. Ram Parkash constable (C.W. 12), asserts that it was at the instance of Dr. Bhatia and the relatives of Kashmiri Lal that the admission ticket was withdrawn and the case referred to the Civil Surgeon.

The conflict appearing in the evidence and referred to above is quite obvious and has presumably arisen from the fact that such of the four witnesses concerned wants to shift the blame for the delay of three hours from 10-30 A.M. to 1.30 P.M. from himself to somebody else. The chief responsibility, however, was that of Dr. Harbans Singh, who actually issued the admission ticket to begin with, but later on withdrew the same. The withdrawal was no doubt made in order that the medico-legal examination of Kashmiri Lal may precede his admission in the hospital, but it is difficult to say as to who insisted on this procedure being adopted. It may be, as Dr. Bhatia says, that Dr. Harbans Singh changed his mind as soon as the police papers which the constable was carrying were shown to him. It may also be that Dr. Bhatia insisted that the medico-legal examination must be given primary importance. Dr. Bhatia himself has denied that it was so, but I am not inclined to take him at his word. In cross-examination he admitted :

"I did not apply any medicine to the burns of Kashmiri Lal, as he was a medico-legal case and I thought that he must be medically examined by a Government Doctor before he received medical aid."

This clearly shows that Dr. Bhatia had his own ideas about the relative importance of the treatment and the medico-legal examination. He may well have, therefore, insisted on the medical examination preceding everything else.

It appears to me highly improbable that Sukhchain Lal or the other relations of Kashmiri Lal should have attached much importance to the medico-legal examination. They were vitally interested in saving Kashmiri Lal and that was the one thing to which they attached supreme importance. The constable also does not appear to have had any interest in insisting upon the medico-legal examination being held before anything else was done. He had brought a letter from A.S.I., Balwant Singh and that letter (Ex S.C.) was addressed to the Officer Incharge of V.J. Hospital. It was for the hospital staff to arrange for the medico-legal examination and to inform the police about the result thereof. After delivering the letter to Dr. Harbans Singh, the constable was not to do anything except to wait for the result. He was not interested in having the medico-legal examination carried out by the Civil Surgeon *before any treatment was given to Kashmiri Lal.*

In the circumstances above discussed, Dr. Harbans Singh must be held to be mainly responsible for withdrawing the admission ticket and referring the case to the Civil Surgeon. The procedure adopted by him was not only wholly unnecessary, but was also opposed to the practice followed by Dr. Harbans Singh himself

hitherto. It follows that he was, to say, the least, negligent in the performance of his duties. He should have known, as most probably he did, that Kashmiri Lal could develop serious shock symptoms at any time and that it was of paramount importance that he should at once be given proper medical treatment. This aspect of the matter, however, was ignored by him. Whether it was he who insisted on the medico-legal examination being held by the Civil Surgeon before Kashmiri Lal was admitted in the hospital, or the idea was put into his head by somebody else, is immaterial. He was duty-bound to have Kashmiri Lal admitted in the hospital at once and to arrange for his medico-legal examination according to the prevailing practice. Had he done his duty properly, the treatment of Kashmiri Lal should have started three hours earlier than it actually did ; and those three hours may have proved to be valuable.

There is still another aspect of the matter which needs consideration. A lot of argument was directed by learned counsel for the Jain Community to showing that Dr. Kuldip Singh Bindra (S.W. 6) was also guilty of serious dereliction of duty inasmuch as he did not examine Kashmiri Lal as soon as the latter was taken in the taxi to Dr. Bindra's clinic in the Regent Cinema Chowk, that the examination was conducted at 1.30 p.m. in the Civil Surgeon's office and that Dr. Bindra had tampered with the record and had changed the timings of the arrival of Kashmiri Lal at the office and his examination from 1.15 p.m. to 11.15 a.m. and 1.30 p.m. to 11.30 a.m., respectively. I have examined the argument and the relevant evidence in detail and find myself unable to agree with the learned counsel for the Jain Community. If the timings on certificate Ex. S.D./1 had been changed as alleged, I am sure that the change would be detectable by the naked eye. I have minutely examined the certificate and am of the opinion that the timings appearing thereon must be taken to have been noted by Dr. Bindra when the certificate was prepared and that no change has been effected therein later on. The letter 'A' in 'A.M.' appearing at both the relevant places in the certificate is clearly legible and does not at all appear to have been formed as a result of over-writing. It is further clear that the time of the examination as mentioned in the certificate signifies that point of time when the examination began. According to various witnesses including Sukhchain Lal, the examination lasted for a period ranging between 30 to 45 minutes. Sometime must also have spent in taking Kashmiri Lal from the office to the Civil Surgeon to the Casualty Department and from there to the Ward. If allowance is made for all this, Kashmiri Lal could not have reached the Ward before 2.30 p.m. It is clear, however, and this fact is not challenged on behalf of the Jain Community that Kashmiri Lal arrived in the Ward at 1.30 p.m. Taking this time as the correct time of the admission, it must be held that the examination of Kashmiri Lal by Dr. Bindra must have started at or before 12.30 p.m. and that it could not have been delayed till 1.30 p.m. As it is, according to Dr. Bindra, the examination started at 11.30 p.m., as is also stated by him in certificate Ex. S.D./1. Sukhchain Lal (J.W. 3) has asserted that when Kashmiri Lal was taken in a taxi to the clinic of Dr. Bindra, the latter refused to hold the examination at once and said that Kashmiri Lal should be taken to the Civil Surgeon's office, where Dr. Bindra would reach after 12.00 noon, as he was to see his private patients till then. This testimony is opposed to that of Dr. Bhatia (S.W. 3), who stated :—

"We took Kashmiri Lal to the office of the Civil Surgeon. No doctor was present there. It was a Sunday. A clerk was present and he said that the examination would be carried out by Dr. Bindra who was then at his private clinic in Regent Cinema Chowk. We took Kashmiri Lal to his private clinic where I and the constable contacted Dr. Bindra who asked us to go back to the office where he would be following immediately. It was past 11.00 then. We went back to the office of the Civil Surgeon and Dr. Bindra came there. He examined Kashmiri Lal for his injuries in my presence. I was then sitting across the table. Dr. Bindra gave us a chit for immediate admission into the V. J. Hospital, where Kashmiri Lal was taken and admitted."

This statement appears to be fully reliable. If Dr. Bhatia is interested in any body it is Kashmiri Lal and his relatives. He asserted that he was a family doctor of Kashmiri Lal and although this assertion is denied by Sukhchain Lal (J.W. 3) as incorrect, the latter had to admit that he himself had been getting medicines from Dr. Bhatia. He further admitted that Kashmiri Lal was engaged in insurance business although he expressed ignorance as to whether Dr. Bhatia did the entire work for Kashmiri Lal on the medical side in so far as that business was concerned. Although I have every sympathy for Sukhchain Lal in his bereavement which must have been extremely painful to him, I cannot help remarking that he has not exhibited absolute regard for truth in the witness-box with respect to certain important matters. According to the statement of

[Home Minister]

Dr. Bhatia who did so much for Kashmiri Lal, Sukhchain Lal and Kashmiri Lal's father as well as other well-wishers of Kashmiri Lal had requested the doctor to go with them to Amritsar. Such a request was not only natural under the circumstances, but it is also reasonable to presume that the doctor would not have been so officious as to accompany Kashmiri Lal to Amritsar without having been asked by anyone to do so. Dr. Bhatia and some other witnesses also deposed that he had left the hospital for his house in order to get his emergency bag ready and that he was later on picked up from his house by Kashmiri Lal's relatives who came there in a taxi. Sukhchain Lal (J.W. 3) has, however, taken an entirely different stand. He stated :—

“Dr. Bhatia did not leave the hospital till Kashmiri Lal was removed after being placed in the taxi. Dr. Bhatia did not at all go to his house, but accompanied us to Amritsar right from the Patti Hospital. I did not ask Dr. Bhatia to go with us to Amritsar nor did anybody else make a request to him in that regard in my presence. So far as I know, he came into the taxi on his own. I did not ask him to stay away. It is incorrect that I asked Dr. Bhatia to accompany us to Amritsar, that he went to his house on the plea that he would prepare his emergency bag, that we actually picked him up from his house and that we did all this as he was our family doctor.”

This statement does not inspire any confidence in me and I am constrained to accept the testimony of Dr. Bhatia, as well-wisher of Kashmiri Lal as he was. That part of his testimony which I have quoted above leaves no room for doubt that Dr. Bindra hastened to the Civil Surgeon's office as soon as he was contacted by Dr. Bhatia and that the examination of Kashmiri Lal was not delayed due to any thing on the part of Dr. Bindra. It is further clear that the examination was conducted in the immediate presence of Doctor Bhatia and I cannot imagine that Dr. Bindra would have had the temerity to put wrong timings in certificate Ex. S.D. 1 in the very view of Dr. Bhatia.

Shri K.K. Jain, learned counsel for the Jain Community, has relied upon another part of Dr. Bhatia's statement in which he said that Dr. Bindra began the examination of Kashmiri Lal at 12.15 or 12.30 P.M. and that Kashmiri Lal was admitted in the V.J. Hospital at about 1 P.M. Dr. Bhatia also said in still another part of his statement that the admission of Kashmiri Lal might have taken place round about 1.30 P.M. It is argued that if these statements be taken into consideration, the time when Dr. Bindra started the examination of Kashmiri Lal could not be earlier than 12.30 P.M. I do not think, however, that the testimony of Dr. Bhatia leads to any such result. He had given the timing according to rough estimate ; and his deposition leaves no room for doubt that Dr. Bindra not only stated, when he was contacted in his clinic, that he would be coming to his office immediately, but that he actually reached his office without any unnecessary delay. In this connection I may also refer to the statement made by Dr. Harbans Singh (J.W. 5), in the examination-in-chief that Kashmiri Lal was brought to him for the second time at about 12.30 P.M. This witness no doubt stated also in cross-examination that the time had been given by him according to a very rough estimate, that it might really have been 1 P.M. or 1.30 P.M. and that he was not at all sure about it. I think, however, that the first impression of the witness may be more in accord with facts.

It remains to be seen as to why the admission of Kashmiri Lal was delayed for about an hour when he reached or could have reached the Casualty Department of the V.J. Hospital after his medico-legal examination at about 12.30 P.M. For this gap of one hour no explanation is forthcoming from any quarter. I am fully inclined to agree with learned counsel for the Jain Community that the relatives of Kashmiri Lal and Dr. Bhatia could not have detained Kashmiri Lal elsewhere and that they would have taken him straight to the Casualty Medical Officer after his examination by Dr. Bindra. But whether the delay was occasioned by the C.M.O., not being immediately available or on account of his being engaged in examining some other patients, or by the fact that they had to wait in the Ward before the doctor available attended to them, or by some other factor, must remain a matter for surmise in the absence of any evidence in that connection. All that can be said is that from the material available on the record, Dr. Bindra cannot plausibly be held to be blame-worthy.

12. To sum up, my findings are as follows :—

- (1) The explosion, which was a powerful one, took place at about 8 A.M. on 2nd September, 1962 in the central compartment while the windows of

the L-shaped room were lying closed and the shutters of the said compartment were also probably in the same condition. It is not established that the bomb had been lying in the compartment since 1947 or for any definite period preceding the explosion. It is also not established that the compartment had been lying locked.

- (2) There is nothing to show, and it appears extremely improbable, that the bomb was a time-bomb.
- (3) It is not established that the relations between S. Hardip Singh and the Jain Baradari were strained or that they were strained to such an extent that S. Hardip Singh would cause a powerful bomb to be exploded in the Jain temple in order to demoralise the Jains.
- (4) Gura Singh (C.W. 6) is not proved to have had anything to do with the explosion nor is there any material on the record to indicate the identity of any particular person who may have been responsible for placing the bomb in the central compartment. From the evidence available, it is not possible even to say whether it was one of the regular visitors to the temple or an outsider who had planted the bomb or as to how and by whom the bomb was exploded.
- (5) Kashmiri Lal died from extensive burns sustained by him as a result of the explosion which occurred while he was in the L-shaped room at about 8 A.M. on 2nd September, 1962. If proper medical treatment had been made available to him at once, there were some chances, though meagre, of his recovery. Such treatment was afforded to him after a delay of about five hours and this delay, which must be viewed as one of the factors contributing to his death, was occasioned because—
 - (a) the Civil Hospital at Patti had been without a qualified doctor for a few months, so Kashmiri Lal had to be removed to the V.J. Hospital at Amritsar and
 - (b) Kashmiri Lal was not admitted to the V.J. Hospital at 10.30 A.M. i.e. as soon as he was brought thereto, but was referred by Dr. Harban^s Singh (C.W. 5) to the Civil Surgeon for medico-legal examination with the result that his admission to the hospital materialised only at 1.30 P.M.

Dr. Harbans Singh (C.W. 5) was negligent in the performance of his duties ; but from the evidence on record it is not made out that Dr. Kuldip Singh Bindra (S.W. 6) was also to blame for the delay.

13. Before concluding, I would like to remark that I have very much appreciated the valuable assistance afforded to me by the learned Public Prosecutor, Shri Balak Singh Bagga and learned counsel for the defence, Shri K.K. Jain , Advocate.

This report shall be submitted to the Government at once.

Sd/-.....
Commissioner of Inquiry,
District and Sessions Judge,
Amritsar.

30th September, 1962

8th Asvina, 1884 (Saka)

ADJOURNMENT MOTION

Mr. Speaker : There is an adjournment motion given notice of by Shri Gian Chand regarding service of eviction orders upon 300 families residing in Nabha House Estate, Simla.
10.00 A.M.

It is quite an important matter and if the Government like it can make a statement.

Shri Gian Chand : Sir, I do not wish to move it.

Mr. Speaker : The hon. Member should have sent intimation in advance.

QUESTIONS OF PRIVILEGE

Mr. Speaker : There is a Privilege Motion given notice of by Sardar Gurdial Singh Dhillon.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Sir, I beg to move a motion for breach of privilege of the Members of the House constituted by the presence of a large number of C.I.D. staff in the precincts of the House, the lobbies, visitors' galleries and even in the legislators' hostel and flats watching, over hearing and blocking the movements of the members and also harassing their guests present in the galleries thereby causing unnecessary embarrassments to the members and the public, also impeding the members in the discharge of their duties as members of this august House.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵੈਸੇ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਅਜ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : I do not know how it went to the press. I did not say anything. It is a very serious matter.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਵੈਸੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਇਹੋ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਅਗੇ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਤਵੱਜੂਹ ਦਿਲਾਈ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਤੇ ਸ਼ਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ CID ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੌਣ ਹੈ।

Mr. Speaker : You resent the posting of C.I.D. in these places or have you to say anything more?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : I resent this very much on my behalf and on behalf of most of the Members of this House.

Mr. Speaker : There are identical motions which have been given notice of by Sarvshri Baldev Parkash, Kulbir Singh, Inder Singh Malik and Comrade Ram Piara.

Comrade Ram Piara : Sir, my motion is little different.

Mr. Speaker : But the subject-matter is the same.

Pandit Ji, (addressing the Home Minister) would you like to say anything in this connection.

ਕਾਸਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਕੂਰ ਦੇ ਸਕਤਾ ਹੂੰ.....

Mr. Speaker : This is not the stage for giving evidence. Let the hon. Member hear the Home Minister first and then I will decide the matter.

ਕਾਸਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ.....

Mr. Speaker : The hon. Member will have ample opportunities to say what he likes. Let me hear the views of the Home Minister first.

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ, (ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਲਾਲ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਕ ਆਈਡੈਂਟੀਕਲ ਮੋਸ਼ਨ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਸਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਵੱਲੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੈਕਰਟੇਰੀਏਟ ਵਿੱਚ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੋਈ 3, 4 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਟਾਈਮ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਨੋਟ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ 9 ਵਜ਼ ਕੇ 10 ਮਿੰਟ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਵੀ

9 ਵਜ਼ ਕੇ 10 ਮਿੰਟ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਇਹ ਮੌਜ਼ਨ 9 ਵਜ਼ ਕੇ 3 ਮਿੰਟ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਈ. ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੈਂਟ ਰਿਪੋਰਟਸ ਮੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ... (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ 8 ਵਜ਼ੇ ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : So far as time is concerned it does not take away the importance of the matter. According to Rules the Privilege motion can be moved any time before the House.

Chief Minister : Sir, we are not objecting to time. The Home Minister has already said that he will make a statement in this connection after getting the information from the I. G. Police.

Home Minister : Sir, I have written to the Inspector General of Police in this connection and within a few hours I will be in a position to get the information. Then I will be able to make a statement on this subject tomorrow.

Mr. Speaker : In view of what the Home Minister has said, let us wait the statement of the Government.

ਡਾਕਟਰ ਕਲਵੇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਸੁਣੀ ਜਾਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਧਨ ਏਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਰਿਯਸ ਬਾਤ ਹੈ। ਸਕਾਲ ਤੀ ਧਨ ਹੈ ਕਿ ਆਯਾ ਧਨ ਬਾਤ ਹੋਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨੋਟਿਸ ਮੇਂ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਜੀ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਧਨਾਂ ਪਰ ਲਗਾਈ ਮੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : It is much more serious. Even the Speaker is not spared by the C.I.D.

Home Minister : I would like to state at this moment that it is not within my knowledge. I have, therefore, to enquire the position from the Inspector-General of Police. I am ascertaining the position from him and after that, as already stated, I will make a statement.

Dr. Baldev Parkash : Then it is definitely a matter of privilege. It should be referred to the Privileges Committee and proper action should be taken thereon.

Sardar Gurnam Singh : I agree with the Home Minister that he should have time to find out the exact position. But I expect from him to say that if it is true he will immediately pass orders to the C.I.D. to vacate these areas.

Chief Minister : Not only that. If it is found to be true we will see that no-body is posted without the permission of the Speaker or without having informed him earlier.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਮੈਂ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਲੋਜਿਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਮਅਜ਼ ਕਮ ਸਟਾਫ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਐਨਾ ਪ੍ਰੀਡਾਮੀਨੈਂਟਲੀ ਫਿਰਦੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਪਏ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਲਣਾ ਫਿਰਨਾ ਵਾਜਬ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਗੈਸਟਸ ਜਿਹੜੇ ਵਿਜ਼ਿਟਰਜ਼ ਗੈਲਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਆਕੇ ਬੈਠੇ; ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਬੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਕਰਨ।

Mr. Speaker : If the hon. Members do not bring any visitor with them in the lounge then it will be easier for the staff of the Sabha Secretariat to know whether a person who comes in the building belongs to the C.I.D or not. So far as posting of C.I.D. is concerned it is one of the most serious matters and it has been agitating my mind for the last 20 hours and I will see that the Government make amends if they have been guilty of this. They have no business to post them here without my prior permission.

Chief Minister : Sir, the Government is always at your beck and call. We will see that nobody enters the premises of the Assembly without your express approval.

Mr. Speaker : I am taking up the matter with the Chief Minister at personal level.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Sir, the Hon. Chief Minister has just been pleased to say that no man should be posted without the permission of the Speaker so far as Assembly chamber is concerned. Mr. Speaker, the legislators' hostels are also under the control of the Speaker and there too no man should be posted without your prior permission.

Mr. Speaker : Let me have the Home Minister's views in the matter and then I will see that this matter is decided once for all. So far as my jurisdiction is concerned I can assure the hon. Members that no encroachment whatsoever will be permitted by anybody. (*Thumping from the Opposition*).

* * * * *

Mr. Speaker : Will the hon. Member please sit down. I am very sorry for having permitted him to speak. He is incorrigible and is in the habit of making insinuations. Instead of putting his point he has lost confidence in me. These words will not form part of the proceedings. So far as posting of Police in the Hospital is concerned it is not my business. The hon. Member levelled allegations that political people were at the back of his assault. As a safer course, the Government might have posted the Police there. But I am not concerned with the posting of Police at the Hospital or at his residence or even at Karnal. I am concerned about the posting of these personnel in the Assembly precincts and in the buildings under the jurisdiction of the Speaker. I would request the hon. Member (Comrade Ram Piara) to have some control on himself.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : I may submit, Sir, that the hon. Member, Comrade Ram Piara, has come to the House after a lot of pent up feelings. Kindly let him have his out-burst.

Mr. Speaker : He should get friends and not lose them. I am constrained to say that we lose the importance of the matter by indulging in casting reflections and insinuations. When the Chief Minister and the Home Minister have assured.....

* * * * *

These proceedings will not form part of the debate. The Press may also make a note of this.

Comrade Ram Piara : He is a corrupt man, a very corrupt man.

*Expunged as ordered by the Chair.

WALK OUT

Mr. Speaker : It is my final warning to comrade Ram Piara. If he gets up again without my permission I shall have to ask him to withdraw.

(At this stage Comrade Ram Piara made some remarks which were inaudible and staged a walk out).

(Interruption by Shri Jagan Nath)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਗਨਨਾਥ ਜੀ, ਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ? (Why does Shri Jagan Nath behave like children ?)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਾਉ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ 101 ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। (The hon. Member also says hundred and one things while sitting.)

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : I have received some call attention notices. One is from Chaudhri Devi Lal. He is not present in the House.

ਇਹ ਸੀਮੰਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜਾ *ਕਾਲ ਅਟੈਂਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਗਰ ਦੀ ਸਕੋਰਸਿਟੀ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦੇਣ।

There is one more @ call attention notice given by Shri Ajit Kumar (I have recieved some Call Attention Notices. One is from Chaudhri Devi Lal. He is not present in the House. It would be better if the hon. Home Minister makes a reference about the call attention regarding cement while making statement on the scarcity of sugar. There is one more call attention notice given by Shri Ajit Kumar.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਹ ਡਿਫਰੈਂਟ ਹੈ ਜੀ।

Mr. Speaker : This matter has already been dealt with.

Mr. Speaker : Then there is a Call Attention Notice regarding murder of a lady at Mansa.

Since it is an individual case, it cannot form the subject matter of a call attention. I would seek the co-operation of the hon. Members. They should not make the call attention notices so cheap. Matters regarding the general good of the State should be brought in through these notices.

*Shri Amar Singh to ask for leave to move a call attention motion to discuss an urgent matter of public importance viz scarcity of cement for the rural areas and the method of distributions in the urban areas is not fair in the State.

@Babu Ajit Singh to ask for leave to move a call attention motion to discuss a matter of sufficient public importance viz., the news published in "The Tribune" dated the 11th September, 1963, regarding presence of intelligence men outside the office of the Speaker.

Mr. Speaker : Then there is a Call Attention Notice from Shri Kulbir Singh regarding flowing of timber by the Himachal Pradesh Government and theft thereof.

The actions of the Himachal Government cannot be brought under discussion here.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਸ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਆਦਮੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੇਸ ਸਬ-ਜੁਡਿਸ ਹੈ। (This case is *Sub-judice*.)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਲਾ ਦਾ ਪਰਾਸੈਸ ਸਟਾਰਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। (The process of law has started.)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

Mr. Speaker : I am told that it is a *sub-judice* case.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਕੇਸ ਸਬ-ਜੁਡਿਸ ਨਹੀਂ।

Mr. Speaker : The process of law has actually started. When FIR is lodged, the case becomes sub-judice. The hon. Member may, however, see the Home Minister in this behalf.

ANNOUNCEMENT BY SECRETARY REGARDING A BILL

Mr. Speaker : The Secretary will now make some announcement.

Secretary : Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, 1963, and the Punjab Excise (Second Amendment) Bill, 1963 passed by the Punjab Legislative Council on the 9th September, 1963, have been received. I also lay a copy each of the said Bills on the Table of the House.

SUPPLEMENTARY ESTIMATES (FIRST INSTALMENT) 1963-64.

(Discussion on the Estimates of the expenditure charged on the revenues of the State)

Mr. Speaker : If any hon. Member wants to raise discussion on the Estimates of expenditure charged on the revenues of the State, he can do so. (No hon. Member rose to speak).

VOTING OF THE DEMANDS FOR SUPPLEMENTARY GRANTS

Mr. Speaker : According to the previous practice and in order to save the time of the House, all the Demands for Grants appearing on the Order paper will be deemed to have been read and moved. The hon. Members can raise discussion on the Demands but while speaking they will have to indicate the Demand No. on which they want to raise discussion.

The cut-motions given notice of by various hon. Members will also be deemed to have been read and moved.

Guillotine will be applied half an hour before the hour of interruption.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 8,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 22-Jails.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 14,64,660 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 23-Police.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964 in respect of 30-Public Health.

DEMANDS FOR SUPPLEMENTARY GRANTS

(3)53

That a Supplementary sum not exceeding Rs 1,32,060 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 31-Agriculture.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 3,20,010 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 35-Industries.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 3,32,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 39-Miscellaneous, Social and Development Organisations.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 7,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 70-Forest.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 46,96,270 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 71-Miscellaneous

That a Supplementary sum not exceeding Rs 21,08,430 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 78-A-Expenditure connected with National Emergency, 1962.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 55,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 103-Capital Outlay on Public Works.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 17,47,510 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of loans to Local Funds-Private Parties, etc.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 33-Animal Husbandry.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 43-Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Works-Commercial.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 50-Public Works.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 99-Capital Outlay on Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Works.

DEMAND No. 2

(23—Police)

1. Shri Roop Lal Mehta :

That the demand be reduced by Re 1.

DEMAND No. 5

(35—Industries)

2. Shri Roop Lal Mehta :

That the demand be reduced by Rs. 100.

3. Sardar Ajaib Singh Sandhu :

That the demand be reduced by Re 1.

DEMAND No. 9

(78-A—Expenditure connected with National Emergency, 1962)

4. Babu Ajit Kumar :

That the demand be reduced by Rs 100.

DEMAND No. 10**(103—Capital Outlay on Public Works)****5. Sardar Ajaib Singh Sandhu :**

That the demand be reduced by Re 1.

DEMAND No. 11**(Loans to Local Funds—Private Parties, etc.)****6. Babu Ajit Kumar :**

That the demand be reduced by Re 1.

DEMAND No. 2**(23—Police)****7. Comrade Babu Singh, Master :**

That the demand be reduced Rs. 10.

DEMAND No. 4**(31—Agriculture)****8. Comrade Babu Singh, Master :**

That the demand be reduced by Rs 100.

DEMAND No. 6**(39—Miscellaneous, Social and Developmental Organisations)****9. Comrade Babu Singh Master :**

That the demand be reduced by Re 1.

DEMAND No. 11**(Loans to Local Funds—Private parties, etc.)****Shri Roop Lal Mehta :**

That the demand be reduced by Rs 2,00,000.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਰੀਕਾਰਡ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਹਿਸ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਦੋ ਦਿਨ ਹੀ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : One day is allocated for the discussion of the Supplementary Estimates and one day is allocated for the Appropriation Bill on the Supplementary Estimates.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੌਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਚੰਦ ਪੁਆਇੰਟਸ ਨੂੰ ਹੀ ਟੱਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਲਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਗੋਰਮਿੰਟ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ 11,590 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਇਕ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹਾਊਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰੈਵੀਨਿਊ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸੀ; ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕਦਮਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਗਰੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਉਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਇਹ ਕੇਸ ਸੰਨ 1959 ਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਕਤੂਬਰ 1959 ਵਿਚ ਮਿਸਬੀਹੋਵੀਅਰ, ਗਰੇਸ ਇਨਡਿਸਿਪਲਿਨ ਅਤੇ ਇਨਸਬਾਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਚਾਰਜਜ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਐਫ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮਿਸਟਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਗਰਾਊਂਡ

ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਜਿਤਨੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਹ ਗਲਤ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਜੇ ਗਲਤ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗੇ ਸਨ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੋਈ ਬਲਕਿ ਜਿਹੜਾ 1,300 ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਸਿਰ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਜਾਵੇ ਮਗਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਿਹੜਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦਾ ਹਕ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਗਲਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਉਸ ਦੀ ਇੰਟੈਂਸ਼ਨ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਜ਼ਿਦ ਨਾਲ ਉਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਹ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਗਈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਗਲਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਡਿਗਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਹ ਗਲਤ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਉਸ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਮੈਲਾਫਾਈਡੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ? ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰਦੀ ਲੇਕਿਨ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਜੋ ਵੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਉਹ ਸਭ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

Mr. Speaker : Please try to avoid the use of such words.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਧਾਨ ਨੇ ਜੋ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਖਤਲਿਫ ਬਹਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਛੀਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਜ਼ਰਾ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਸੇਕਰਿਟ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਕੇਸ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਪਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਟੀਚਰ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਰੋਣੀ, ਜ਼ਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਟੀਚਰ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਲੁਤਫ ਦੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਟੀਚਰ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਜੁਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇਹ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਟੀਚਰ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬਰਤਰਫੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਟੀਚਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੌਰਲ ਟਰਪੀਚਿਊਡ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੜਾ ਸੰਗੀਨ ਅਲਜ਼ਾਮ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਔਰਤ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਕਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਮਲਾਜ਼ਮ ਛੁੱਟੀ ਤੇ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਇਆ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਇਹ ਸੰਗੀਨ ਅਲਜ਼ਾਮ ਸੀ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਟੈਕਨੀਕਲ ਗਰਾਊਂਡਜ਼ ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਫਸਰ ਇਹ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਫਾਰਿਸ਼ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਂਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਨਾ ਵਡਾ ਅਲਜ਼ਾਮ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਹਿਜ਼ ਟੈਕਨੀਕਲ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਉਹ ਅਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਟੀਚਰ ਨੇ ਜੋ ਇਮੌਰਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਮੌਰਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਉਸ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਗਲ ਵੇਖੋ। ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਟੀਚਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸਦਾ ਕਸੂਰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ; ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਸਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੁਆਵਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸਾ ਜੋ ਉਸਦਾ ਬਣਦਾ ਸੀ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਗੌਰ ਫਰਮਾਓ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਵੱਡੀ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਟੀਚਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮੌਰਲ ਟਰਪੀਚਿਊਡ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਸੂਰ ਹੀ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੀਇੰਸਟੇਟ ਹੀ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਉਸਨੂੰ ਰੁਪਏ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੇਕਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਉਹ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਰਿਆ ਦਿਲੀ ਮੁਲਾਹਿਜ਼ਾ ਫਰਮਾਓ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਬਲਿਕ ਫੰਡਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਮੌਰਲ ਟਰਪੀਚਿਊਡ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾਈਏ ਬਲਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦਾ ਗੁਪਿਆ ਵੀ ਦੇਈਏ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣੀ ਹੈ?

ਇਕ ਅਰਜ਼ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਨਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲਾ ਹਿਸਾਰ ਦੀ ਭਿਵਾਨੀ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦਨੌਦ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਰੁਧ ਇਹ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰਾਂ ਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ ਬਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕਾਮਨ ਲੈਂਡ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮੁਫਾਦ ਲਈ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੇਕਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਪਿੰਡ

ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਜ਼ ਬਾਜ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਗਈ? ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਡਿਮੈਂਡਰੇਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਕੂਕ ਤੇ ਕਿਉਂ ਛਾਪਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋ? ਪੰਚਾਇਤ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭਲਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਕ ਵੀ ਭਲਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਮੁਤਾਬਕ ਚਲਣ ਦਿਉ। ਜੇਕਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਸਾਜ਼ ਬਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਜ਼ ਬਾਜ਼ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੰਚਾਇਤ ਵਾਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮੈਲਾਫਾਈਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਤਨੀ ਡਿਮੈਂਕ੍ਰੇਟਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਨਮੂਨਾ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਚਾਇਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਜਮਹੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਅਰਜ਼ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਅਜ ਵੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੋ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਲਈ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੀ ਸਵੀਟ ਵਿਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਵੀ ਇਸ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹੋ ਹਰਕਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ, ਜਨਾਬ, ਮਾਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਜਾਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੈ। ਉਹ ਥਾਂ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਪਰਪਜ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਇਮਪਾਰਟੈਂਟ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਥੇ 27 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਾਲ ਰੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਸ 27 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 49 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਪਾਇਆ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਫੀ ਏਕੜ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬਜਾਏ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੈਸ ਕਰਨ ਦੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੈਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਫੀ ਏਕੜ ਵੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੈਸ਼ਨ ਜਜ਼, ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਵਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਜਜ਼ ਨੇ 49 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਵਾਇਆ ਅਤੇ 3 ਲਖ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਗਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਜਮਹੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਕਾਰਕਰਦਗੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ ਕਿ ਕਿਥੇ 49 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਤੇ ਕਿਥੇ 3 ਲਖ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਜਜ਼ ਨੇ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ। ਮੈਂ ਅਗੇ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ 6 ਰੁਪਏ ਫੀ ਏਕੜ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁੱਲ 600 ਰੁਪਏ ਫੀ ਏਕੜ ਪਾਇਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 49 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ 3 ਲਖ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਿਉ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਕੇ ਡਿਵੈਲਪ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਯੂ ਪੀ ਵਿਚ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਗਾਂਜੀਆਬਾਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁਲ ਬਹੁਤ ਸਸਤਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ। ਯੂ. ਪੀ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਕੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਗਾਂਜੀਆਬਾਦ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਡਿਵੈਲਪਿੰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਬਲਕਿ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਐਜ਼ੋਰੇਂਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖੋ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਡਿਵੈਲਪਿੰਗ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਉਸਦਾ ਭਾ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਲਗਾਓ।

ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰੈਂਟ ਵੈਲਿਊ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਤਾਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਰਗਾ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਦੀ ਤਰਫ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁੜਗਾਉਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੈਸਰਜ਼ ਰਾਣੀ ਸ਼ਿਵਰ ਪੋਲਟਰੀ ਬਰੀਡਿੰਗ ਫਾਰਮ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਡ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2,00,000 ਰੁਪਏ ਲੋਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Has this money been given by the Financial Corporation ?

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਅਗਰ ਡਿਨਾਂਸ਼ਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲੋਨ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਇਹ ਲੋਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। (The hon. Member may please tell the name of the Department who has decided to give this money.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਅੱਛਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

"A Modern Poultry Farm, on organised basis, has been set up near Gurgaon for poultry breeding industry on a large scale with foreign/collaboration. With a view to developing the poultry industry in the State, it was decided towards the end of the financial year 1962-63, to give a loan of Rs 2,00,000 to Messrs Rani Shaver Poultry Breeding Farm Private Ltd. As it was not then possible to provide funds through the Supplementary Estimates, 1962-63 (Second Instalment), advance to meet the expenditure of Rs. two lakhs was sanctioned from the Punjab Contingency Fund and an equivalent amount is now required to recoup the Fund".

ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਰਮ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਹਨ; ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਫਰਮ ਨੂੰ

ਲੌਨ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਕਤ ਗਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਰਮ ਨਾਲ ਕੁਲਬੋਰੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਕੰਟਿਨੈਂਸੈਂਸੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲੌਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੀਜ਼ਨ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਜਟ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰਵਾਈਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਐਲੋਕੇਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਰਮ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਟਿਨੈਂਸੈਂਸੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲੌਨ ਦੇਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੇਵਰਿਟਿਜ਼ਮ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਗੱਲਡ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰਡਰਜ਼ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਸੁਨਾਰਾ ਦਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਈਡ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬੇਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਰਮ ਨੂੰ ਕੰਟਿਨੈਂਸੈਂਸੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲੌਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੈ? ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਨੂੰ ਲੌਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੇ ਵਕਤ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੌਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। (The firm will return the amount of loan.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਤਾਫਿਕ ਹਾਂ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਲੌਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਰਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਬਣਾ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਨਾਂਸ਼ਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਰੀਫਿਨਾਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ 12 ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਗਿਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ (ਵਿਘਨ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਘਯਾ : ਕਧਾ ਆਪ ਕੀ 12 ਤੰਗਲਿਆਂ ਹਨ? (Has the hon. Member 12 fingers?)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ 12 ਪੋਟਿਆਂ ਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੋਟੇ ਤਾਂ 15 ਹੁੰਦੇ ਹਨ, Please wind up. (There are fifteen joints of fingers of one hand. Please wind up.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ: ਅੱਛਾ ਜੀ, ਲੇਕਿਨ ਗਿਣਨ ਲਈ 12 ਹੀ ਪੌਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

(Interruptions by Capt. Rattan Singh)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨਾ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਰਮ ਨੂੰ 4, 10, 20 ਲੱਖ ਜਾਂ 1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਬੀਮਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਅਸੈਟਸ ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ ਕਿ ਕੰਟਿਨਜੈਂਸੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । (ਘੰਟੀ)

ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ, ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਫਿਨਾਂਸ ਦੇ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਫੰਡਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਡਾਕਾ ਨਾ ਪਵੇ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਵੀ ਹਨ ਜਿਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਵਕਤ ਬੱਝਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲੇਅਰਿੰਗ ਮਿਸਟੇਕਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਸੈਟ ਅਪ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ । ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਵਲ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੇਕਾਇਦਗੀਆਂ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਟ ਆਫ ਦੀ ਵੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਉਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸਾ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਂਦ ਰਾਮ (ਸਲ੍ਹਾਕਾਸ ਐਸ. ਸੀ.): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਮੀ ਅਮੀ ਏਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਪਰ ਕੁਝ ਬਾਤਾਂ ਕਹੀਆਂ । ਉਨ੍ਹੀਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਞ ਸੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਸਹਗਲ, ਜੋ ਕਿ ਏਕ. ਸੀ. ਕੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਏਕ ਏਸਿਸਟੈਂਟ ਥਾ, ਦਾ ਕੇਸ ਬਯਾਨ ਕਿਆ ਆਰ ਸਾਥ ਹੀਂ ਕਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਡਿਕੀਟਲ ਅਸਾਤੰਟ ਦੇਨਾ ਪੜਾ । ਉਨ੍ਹੀਂ ਨੇ ਆਗੇ ਨਹੀਂ ਪੜਾ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲਿਯੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਕੀ ਹੈ ਆਰ ਉਸ ਦੇ ਯਰਿਯੇ ਸਟੇ ਆਡਰ ਸਾਂਗਾ ਹੈ । ਕਹੁ ਅਪੀਲ ਅਮੀ ਤਕ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ । ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਪਹਲੇ ਯਹੁ ਅਸਾਤੰਟ ਦੇਨੇ ਸੇ ਈਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਆ ਥਾ ਲੇਕਿਨ ਬਾਦ ਮੈਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਦਫ਼ਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਨਾ ਪੜਾ । ਲੇਕਿਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮੈਂ ਈਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀ ਫੁੜੈ ਹੈ । ਉਨ੍ਹੀਂ ਨੇ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ

करने की खातिर नुक्ताचीनी करनी होती है। मैं नहीं समझता कि जब एक बात बिल्कुल साफ लिखी हुई है उस को मद्देनजर रखते हुए भी इन की नुक्ताचीनी जायज़ थी। इस केस से भी जाहिर है कि गवर्नमेंट किस तरह से ट्रैक्स रेयर्ज का रुपया बचाने की कोशिश करती है। मुरारो लाल ने नोटिस दिया। गवर्नमेंट ने वह केस ला डिपार्टमेंट को रेफर किया। ला डिपार्टमेंट का हेड एक रिटायर्ड सैंशनज़ जज है और खासा लीगल ल्युगिनरी है। गवर्नमेंट को ला डिपार्टमेंट का एडवाइस माननी पड़ती है। अगर गवर्नमेंट ने उस की एडवाइस न ली होती तो और बात थी। उन्होंने ने कहा कि नोटिस को इग्नोर करो। (विधन) उस के बाद कोर्ट में डिग्री हो गई। (विधन) जो नुक्ताचीनी और हुई है उस का जवाब तो वित्त मन्त्री देंगे, मैं ज्यादा तकसील में नहीं जाना चाहना।

बहुत से लोक-भलाई के काम हैं जिन के लिये गवर्नमेंट ने रुपया मांगा है। मैं हाउस का ध्यान उन कामों की तरफ दिलाना चाहता हूँ। गवर्नमेंट ने किसी ऐसे काम के लिये रुपया नहीं मांगा जिस से लोगों का फायदा न होता हो। कांगड़ा और दूसरे हिल्टो एरियाज़ को डिवल्प करने के लिये और डीकैस मैयर्ज पर खर्च करने के लिये रुपया मांगा गया है। हो सकता है गवर्नमेंट के किसी अफसर का रक्वा काम की ज्यादाती की वजह से ऐसा बैसा हो लेकिन जब गवर्नमेंट को यह एडवाइस मिलती है कि फता फता नोटिस को इग्नोर किया जाना चाहिये तो फिर गवर्नमेंट को बैसा करना ही पड़ता है। लेकिन गवर्नमेंट ने पहले ही कहा है कि ऐसे कदम उठाए जा रहे हैं जिन के द्वारा जो डिक्लीटल अमाऊंट्स पे किये गए हैं उन की जिम्मेदारी अफसरों पर फिक्स की जाए जिनकी नंगलीजैस के कारण सरकार को वह नुकसान उठाना पड़ा है। गवर्नमेंट उन अफसरों से उस रुपये की रिकवरी करेगी जो कि उस को पे करना पड़ा है। ऐसी बात तो गवर्नमेंट पहले ही कर रही है। मैं समझता हूँ कि जिन अफसरों की लापरवाही के कारण सरकार को ज़ेरबार होना पड़ा है उन से वह रुपया वसूल किया जाएगा।

श्री अध्यक्ष : दो लाख रुपये के बारे में आप क्या कहना चाहते हैं जो कि मुर्गियों के लिये दिया गया है ? (What has the hon. Member to say about Rs. 2 lakhs which have been given for the poultry farm ?)

श्री चांद राम : आप ने तो खुद ही फरमाया था कि वह कर्जा है वह तो वापस कर दिया जाएगा।

श्री अध्यक्ष : वे कहते हैं कि वह दो लाख रुपया सरमायादारों को क्यों दिया गया है, हरिजनों को देते तो अच्छा था। (The objection raised by Baboo Bachan Singh is as to why this amount has been advanced to a capitalist. It would have been better if it was given to poor Harijans.)

श्री चांद राम : अब आप मेरी ज़बान से कुछ कहलवाना चाहते हैं, यह ठीक नहीं है...

Mr Speaker : I am sorry. The hon. Member was taking too much stress on two Lakh Rupees.

श्री चांद राम : दो लाख रुपया पोल्टरी फार्म के लिये कर्जा दिया गया है; वह वापस आ जाएगा। हो सकता है कि इस रुपये से हरिजनों को भी फायदा पहुंचे।

[श्री चांद राम]

मैं तो इस बात का कायल हूँ कि जो काम आज तक हरिजन करते रहे हैं अगर वह काम ऊँचो जाति के लोग भी करने लग जाएं तो ऊँच नीच का भेद भाव कम हो जाएगा। यह जो दो लाख रुपया दिया गया है इस का जवाब वित्त मंत्री महोदय देंगे कि वह कितनी बड़ी सोसाइटी है। इस के बारे में मैं कुछ नहीं कह सकता। वैसे इस में मुझे कोई एतराज वाली बात मालूम नहीं होती क्योंकि वह तो लोन है। अगर ग्रांट होती या सबसिडी होती तो और बात थी; एतराज वाली बात थी कि एक गरीब आदमी को न दे कर एक सरमायादार को दिया गया है। यह तो स्टेट में इंडस्ट्री को बढ़ावा देने के लिये एक अटेम्प्ट है।

[Pandit Chiranji Lal Sharma, a Member of the Panel of Chairmen, in the Chair.]

इस में बहुत सी ऐसी बातों का भी जिक्र है जिन का संबंध डीकेंस से है। मैं समझता हूँ कि उन्होंने केवल नुक्ताचीनी की खातिर ही नुक्ताचीनी कर दी है वरना कहीं पर रोड्ज के लिये रुपया मांगा है और कहीं पर हिल्ली एरिया की तरक्की के लिये रुपया मांगा गया है जहां पर कि जराए आमदोरफत बहुत ही मायूसकुन है। अगर वहां पर मीन्ज आफ कम्युनिकेशन अच्छे हो जाएं तो वहां के लोगों का जीवन स्तर भी ऊँचा हो जाएगा। यही तो हमारी सरकार का टागोट है। अगर इस को फुलफिल करने के लिये कोई मैपर लाया जाता है तो हर्षे इस को बैलकम करना चाहिये। बाबू बचन सिंह ने जो नुक्ताचीनी की है उस के कोई खास मायने नहीं हैं। जो रकम सरकार ने मांगी है उस से हमारे सूबे को फायदा पहुंचने वाला है। इस लिये इस पर आपत्ति उठाने की आवश्यकता नहीं है। मैं इस को स्पोर्ट करता हूँ और आशा करता हूँ कि हाउस जल्दी ही इस को पास करेगा; ज्यादा नुक्ताचीनी करने की जरूरत नहीं है।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ Major Head 22 Jails ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੇ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਗੁਡਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। 1959-60 ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ 11,37,592 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੀ ਉਹ 1962-63 ਵਿਚ 38,19,095 ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਖਰਚ ਦੇ Head ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 1959-60 ਵਿਚ ਖਰਚ 7,89,988 ਰੁਪਏ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ 1962-63 ਵਿਚ ਇਹ ਖਰਚ 26,43,360 ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਝ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਾਬਲੇ ਗੌਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਜੇ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕੋਰਟ ਫੀਸ ਦੀ ਰਕਮ ਪੂਰੀ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੰਗ ਆਏ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹੜਤਾਲ ਨਾ ਕਰਨ, ਡਿਸਮਿਸ ਨਾ ਹੋਣ, ਕੁਖ ਹੜਤਾਲ ਨਾ ਕਰਨ, ਗੋਲੀ ਨਾ ਚਲੇ, ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਾਬਲੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੀ ਬੜ੍ਹੀ ਤਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕਾਨਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬੈਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੰਮ ਇਕ

ਰੀਟਾਇਰਡ ਚੀਫ ਜ਼ਿਸਟਿਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਰੀਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਤਬਕਾ "ਜੇਲ ਵਾਰਡਰਜ਼" ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੇਂ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਤੌਰ ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਡੀਵਿਜ਼ੁਅਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜੇਲ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਿਜਨਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੀ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਸਿਪਲਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਂਟਰਟੇਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਗੇ ਭੇਜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ—

"I may respectfully bring to your kind notice that Police Constables and Jail Warders have been enjoying the same grade of pay from the period of British Regime till the present democratic set-up. Whenever there was any increase effected in the Pay Grade of Police Constables, the Jail Warders enjoyed that benefit as well. After the partition of the country, the Police enjoyed thrice the benefit of increase in their Pay Scale and Jail Warders also enjoyed this increase twice. Now from 1st October, 1962, the Police have enjoyed an increase in their Pay Scale, but the poor Jail Warders have been kept bereft of this benefit, enjoyed by the Police.

As a result of the strenuous efforts of the Jail Warders, the production of Jails have considerably stepped up, but the poor and deserving warders have been entirely ignored. Jail Warders enjoy no rest and are to shoulder grave responsibilities while on duty.

In view of the facts detailed above, I may request your nobleself that our pay scale should be fixed up just in equivalent to that of the Police."

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਡਿਸਿਪਲਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਾਬਲੇ ਰਹਿਮ ਹੈ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਵਰਕਿੰਗ ਆਵਰਜ਼ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ, ਨੇਚਰ ਆਫ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਪਕੜ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਇਹੀ ਵਾਰਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ, ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਰਕੇ ਐਨੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਣਾ ਨਿਹਾਇਤ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖਾਣ ਲਈ ਰੋਟੀ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਤਨੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਡਿਸਿਪਲਨ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਡਿਸਿਪਲਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਸਰਾਸਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਤੇ ਕੋਈ ਫੌਰੀ ਤਵੱਜੁਹ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣਾ ਪਵੇ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਚਾਹੇ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਕੋਈ ਵੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਦੇ ਡੀਫੈਂਸ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਮਗਰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

[ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ]

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਕਾਂਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਅਰਜ਼ੀ ਪਰਚੇ ਨਾਲ, ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਫ਼ੌਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਹੜਤਾਲ ਹੋ ਜਾਣ, ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਹੋ ਚੁਕੇ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲ ਜਾਣ ਜਾਂ ਲੋਕੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਐਸੀ ਗਲ ਵਾਰਡਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਹ ਬੜੀ ਅਫਸੋਸ ਨਾਕ ਗਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਮਖਾਹ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਗੌਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰੇ।

ਅਗੇ ਚਲਕੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮਹਿਕਮਾ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਐਡੀਸ਼ੈਂਸੀ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਜਰਾਇਮ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਧਦੀ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ....

Mr. Chairman : I would request the hon. Member to confine his remarks to the Supplementary Estimates under discussion.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਆਮ ਹਾਲਤ ਦਸਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਖੈਰ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹਾਂ।

ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਨੰਬਰ 3 ਸਫ਼ਾ 10 ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਜ਼ਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੱਖ ਵੱਲ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜ਼ਾਈਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੀ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਖਮੀ ਉਥੇ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਲਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਉਸ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਕਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਉਹ ਸੈਪਟਿਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਪਰ.....

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਇਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?

Mr. Chairman : So far as the point of Order raised by the hon. Member is concerned, I would like to inform him that I have already sent a message to the Deputy Speaker to occupy the Chair.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਸਹੀ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਇਹੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਤਕਲੀਫ਼ ਪਾਏ ਤਾਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਜੇ ਵਿਚ ਪਾਵੇ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਮਈਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲਗਣ ਕਰਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਕਢੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸੈਪਟਿਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸਰਜਨ ਨੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਉਥੋਂ ਲੈ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਵੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਰੰਗ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਦੇ ਘਰ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਹੀ ਮਰੀਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਬਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

Mr. Chairman: May I know the particular Demand under which the hon. Member is discussing this incident ?

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਹੈਲਥ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਥਲੇ ਮੈਂ ਜਨਰਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Chairman: I would request the hon. Member to confine himself to the Demands under discussion.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਡੀਮਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

Mr. Chairman : The hon. Member is going beyond the scope of the Demand under discussion. He is trying to be too general.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਾ 22 ਉਪਰ ਡੀਮਾਂਡ ਨੰਬਰ 9 ਹੈ। ਇਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਵੱਡੀ ਧਾਂਦਲੀ ਮਚਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੈਸਜ਼ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ 50 ਰੁਪਏ ਲੈ ਲਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਬਿਠਾਈ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਹਥਕੜੀਆਂ ਵਿਖਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਡਰ ਪਾਈ ਰਖਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਪਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ 50 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਂਗਾ ਲੇਕਿਨ ਡੀ. ਸੀ. ਨੇ ਖੁਦ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸੇ ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਪਾਸ ਉਹ ਕੇਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਵੇਰ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਿਠਾ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਕ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚਕਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਤਕ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਸਨਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁੜਗਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਰਾਇਟੀ ਸ਼ੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਾਸਤੇ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ 1962 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਹ ਸ਼ੋ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਰਾਇਟੀ ਸ਼ੋ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਐਟਰੈਕਟਿਵ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਰੋਂ ਕੁਝ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ.....

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ?

Mr. Chairman : No interruption please.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸੌ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਆਮਦਨੀ ਹੋਈ ਉਹ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਰਖਾਸਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਡੀ. ਸੀ. ਨੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸੌ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਉਸ ਸੌ ਲਈ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹ ਕਿਸ ਲਈ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਸਤਿਹਾਰ ਕਿਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਕਲ ਹੈ। ਫਿਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਟਿਕਟਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਪ ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਤੇ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਨੇ ਵੇਚੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2,200 ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਵੇਚੀਆਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਤਫਸੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਿਰਫ ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਆਪ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ 1962 ਵਿਚ ਸੌ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੇਚੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਟਿਕਟਾਂ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਲਈ ਚੰਦਾ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਖੋਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਇਹ ਲਿਆ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿੰਟ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਟਿਕਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਲਾਟਰੀ ਕਢੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਲਾਟਰੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਟਿਕਟਾਂ ਮਹਿਕਮਾ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਾਟਰੀ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਢ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਟਿਕਟਾਂ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਸੀਦ ਬੁਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫਾੜ ਫਾੜ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਵੇ ਉਸ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ (ਜਾਂਲਖਰ ਗੁਰੂ ਤੇਜ ਸੂਰ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਜਪਾ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਭੀਸ਼ਾਣਡਾ ਦੇ ਜ਼ਰਿਏ 13,89,10,590 ਕੀ ਸਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਇਸ ਸੌ ਸੇ ਕੋਈ 12 ਕਰੋੜ ਏਕ ਲਾਖ ਰੁਪਏ ਜੋ ਕੰਟਿਜੈਂਸੀ ਫੰਡ ਹੈ ਤਸ ਸੌ ਸੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਕੀ ਪੇ ਕਰ ਦਿਯਾ ਹੈ ਜੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏਸੀ ਸਕੀਮਾਂ ਪਰ ਖਰਚ ਕੀਯਾ ਥਾ ਜੋ ਸੇਕਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਥੀ ਅੰਦਰ ਜਿਨ ਪਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਥਾ ਲੇਕਿਨ ਕਹਾਂ ਸੇ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਆਯਾ ਥਾ।

इस सम्बन्ध में मैं हाउस की तबजोह दो तीन चीजों की तरफ दिलाना चाहता हूँ। पहली बात तो यह है कि इन सारी सप्लीमेट्री डीमांड्स को देखते हुए पता चलता है कि कोई 15 के करीब ऐसी आइटम्स हैं जिन में 990 लाख रुपये डिफ्रीज के जरिये पंजाब गवर्नमेंट को देना पड़ा है जो कि सब-जज या सीनियर सब-जजों की अदालतों ने गवर्नमेंट पर डिग्रियाँ की हैं। इस सम्बन्ध में मैं गवर्नमेंट की तबजोह दिलाना चाहता हूँ कि या तो इस के ला डीपार्टमेंट में कोई डिफेक्ट है या इन चीजों की तरफ कुछ अफसरों ने ध्यान नहीं दिया हालांकि ब्लाक एकाउंट्स कमिटी की तरफ से गवर्नमेंट की तबजोह बार बार खिंची गई थी लेकिन फिर भी इस तरफ तबजोह नहीं दी। अगर देखा जाए तो इन केसों में पहला केस यह नज़र आता है कि एक ऐगरीवड पर्सन ने कुछ गवर्नमेंट को नोटिस दिया, लेकिन उस नोटिस को इग्नोर किया गया। उसने दूसरी बार नोटिस दिया, उस को भी इग्नोर किया गया। आखिर केस अदालत में गया और अदालत ने डिग्री दी। सिरफ यह ही नहीं; कुछ केसों में डिफेज भी हुई है और कुछ हद तक गवर्नमेंट के बनाये हुए रूलज़ पर अमल नहीं किया गया जिन की तरफ गवर्नमेंट को जल्दी से जल्दी ध्यान देना चाहिए। अगर इसी तरह से इस तरफ ध्यान न दिया गया तो इस का नतीजा यह होता है कि केस फेल हो जाता है जिस के कारण गवर्नमेंट पर एस्पर्सनज़ आती हैं। अभी बाबू बचन सिंह जी ने एक केस का जिक्र किया था जो सरदार गुरदेव सिंह महकमा तालीम के एक एम्पलाई का है। यह बात ठीक है कि इस केस की तरफ ज्यादा तबजोह नहीं दी गई। सरदार गुरदेव सिंह ने एक के बाद एक-कई ऐसे फेल किये जिन के कारण वह सर्विस में नहीं रह सकता था, लेकिन मुझे अफसोस है कि वह अब भी सर्विस में है। इस बारे में मुझे आप की मारफत, चेयरमैन साहब, गवर्नमेंट से यह कहना है कि इस के जो रूलज़ एण्ड प्रोसीजर बने हुए हैं उन पर बाज़ अफसरान की तरफ से अमल नहीं किया गया। ऐसा मालूम होता है कि अफसरान रूलज़ एण्ड प्रोसीजर का मुताबक नहीं करते। अगर रूलज़ एण्ड प्रोसीजर का मुताबक किया जाता तो इन केसों में सरकार के खिलाफ डिग्री न होती। अगर इस केस को देखा जाए तो पता चलता है कि इस सरदार गुरदेव सिंह को जिस आर्डर से सस्पेंड किया गया था या बाद में डिसमिस किया गया था उस पर दस्तखत ज्वायंट डाइरेक्टर के हैं जिस को किसी किस्म का इस तरह से सस्पेंड करने या डिसमिस करने का अख्तियार नहीं था। इस लिए मेरी अर्ज़ है कि आयन्दा के लिए यह हिदायत जारी की जाए कि रूलज़ के मुताबक जिस अफसर को इस तरह के अख्तियारात हों वही ऐसे आर्डर जारी करें।

तीसरी बात जो मैं आप के जरिये, चेयरमैन साहब, गवर्नमेंट के ध्यान में लाना चाहता हूँ वह है जिस का अभी सरदार बचन सिंह ने जिक्र किया है और वह हैं रानी शिवर पोल्टरी फार्म की चेयरमैन साहब, अगर बजट को देखा जाए तो पता चलता है कि गवर्नमेंट ने 5 लाख 62 हजार रुपये हरिजनों और बैकवर्ड क्लासिज़ के लिए छोटे पैमाने पर पोल्टरी फार्म खोलने के लिए रखे हुए हैं और इन के लिए 15 मकामात निश्चित किए गये हैं। जहां पर हरिजन और बैकवर्ड क्लासिज़ के लोग पोल्टरी फार्म बना सकेंगे। जहां तक रानी शिवर पोल्टरी फार्म का संबंध है मैं अर्ज़ करता हूँ कि

[श्री राम किशन]

यह महकमा पहले ऐनीमल हसबैंडरी के नीचे था लेकिन अब यह महकमा इण्डस्ट्री का पार्ट हो गया है और इण्डस्ट्री चाहे स्मालस्केल हो या लार्जस्केल स्टेट सरकार की यह पालिसी है कि वह स्कूल के बच्चों की सेहत के विचार से उन को अण्डे सप्लाई करना चाहती है। मैं नहीं कहता कि यह बात ठीक है या गलत मगर यह उन की पालिसी है। इस लिये यहां पर अण्डों की पंदावार को बढ़ाना चाहते हैं। मगर मेरी यह राय है कि यह जो दो लाख रुपया दिया गया है यह कंटीन्यूंसी फण्ड की बजाए स्टेट एड टू इण्डस्ट्रीज एक्ट के नीचे दिया जाना चाहिए था। पिछले बजट में उस के तहत पंजाब सरकार की इजाजत से 65 लाख रुपया दिया गया। उस में से दो लाख इधर भी दिया जाता तो ठीक था। यह रुपया पंजाब फिनांस कॉर्पोरेशन से भी दिलवाया जा सकता था मगर वह उस को ही रुपया देती है जिस को देने की इजाजत उन के रूल देते हैं। यह जो फार्म खोला जा रहा है यह कैंनेडा की एक फर्म के साथ कोलंबोरेशन से खोला जा रहा है, अगर वह फर्म तब तक नहीं खोल सकती थी जब तक कि उन को यहां से दो लाख रुपया न मिल जाता। यह कदम यकीनन अच्छा है मगर मेरी राय है कि यह रुपया स्टेट इण्डस्ट्रीज एक्ट के तहत दिया जाता तो ज्यादा अच्छा था।

चेयरमैन साहिब, दो और बातों की तरफ मैं आप की तबज्जुह दिलाना चाहता हूं। एक तो यह है कि महा लक्ष्मी शूगर मिल को पंजाब सरकार को पैसा देना पड़ा है मैं समझता हूं कि इस सिलसिले में जो ऐग्रीमेंट है, उस को सरकार को अच्छी तरह से देखना चाहिए। जहां तक मुझे मालूम है यह जो जमीन है यह पंप्सू से पहले महाराजा सरकार को जो ऐग्रीमेंट है उस को स्टडी कर लेना चाहिए ताकि कहीं खामखाह ही यह पैसे न देने पड़ जाएं।

फिर, जनाब, इस में कुछ ऐम्पोरियमज और छोटी-मोटी इण्डस्ट्रीज का भी जिक्र है। मुझे खुशी है कि पंजाब सरकार स्माल स्केल इण्डस्ट्रीज को योग दे रही है। मगर मैं एक बात की तरफ इन का ध्यान दिलाना चाहता हूं कि जो ऐम्पोरियम चल रहे हैं शिमला, कुल्लू या कांगड़ा में इन के मुताल्लिक यह ख्याल तो रखना ही चाहिये कि घाटा न डालें। अगर यह प्रॉफिट नहीं निकाल सकते तो घाटे पर भी नहीं चलने चाहिए।

मैं आप की विसातत से दो तीन और चीजों की तरफ सरकार का ध्यान दिलाना चाहता हूं। जिस तरह से श्री कुलबीर सिंह जी ने हस्पतालों वगैरह का जिक्र किया तो यह जो पब्लिक हेल्थ के तहत स्कीमें चालू हुई हैं हम उन का स्वागत करते हैं। गवर्नमेंट आप इंडिया की एक और स्कीम है वाटर-सप्लाई की। उन्होंने सारी स्टेट्स को हिदायत की है कि यह देखें कि किस जगह ऐसी स्कीमें चलाई जानी चाहिए। इस काम के लिये हिन्द सरकार ने पैसा देना है तो इस लिये हमारी सरकार को इस काम को तेजी से करना चाहिए ताकि हम इन सारी स्कीमों के लिये उन से पैसा ले सकें। पंजाब में

भिवानी, महेंद्रगढ़, ऊना, कांगड़ा वगैरह में ऐसे इलाके हैं जहां लोगों को पीने का पानी नहीं मिलता। जो भी स्कीम हम इन के लिये बनाएंगे वह सारा रुपया गवर्नमेंट आफ इंडिया ने देना है। हम इसका स्वागत करते हैं और हम आशा रखते हैं कि पंजाब सरकार जल्द से जल्द सारे इलाकों में ऐसी स्कीमों चालू कर देगी ताकि अगले बजट सेशन में हमें इस के लिये ज्यादा से ज्यादा रुपया मिल सके।

फिर चेयरमैन साहिब, जो देर के केसिज़ हैं, रैंड-टेपिज़म के केसिज़ हैं जिस की वजह से यह डिले के केसिज़ हुए उन की तरफ सरकार को ज्यादा ध्यान देना चाहिए। और जिन अफसरों की वजह से यह नुकसान हुआ है उन से पूछताछ की जाए। एंजुकेशन के महकमे में सरदार गुरदेव सिंह और श्री देव राज के केसिज़ हुए। यह महकमा चीफ मिनिस्टर साहिब के पास है और वह रोज स्टेटमेंट्स देते हैं कि हम नै मौरलज़ को ऊंचा करना है, तालीम को सुधारना है, मगर जब वहां पर ऐसे केसिज़ देखते हैं तो शर्म आती है। यह इतना बड़ा महकमा है, 15 के करीब तो इस के विंग्स हैं और उस के मुताबिक ही दूसरा अमला है और कहते हैं कि हम दो हजार चिट्ठियां रोजाना डिस्पोज़ आफ करते हैं मगर फिर भी ऐसे ऐसे डिले के केसिज़ हो जाते हैं। डायरेक्टर की तरफ से चिट्ठी जाती है मगर दो साल तक उस को जवाब ही नहीं दिया जाता। कोई रीमाइंडर नहीं दिया जाता। नतीजा यह होता है कि देवराज को भी नुकसान होता है और सरकार को भी नुकसान होता है। यह चीज़ें रकनी चाहिए।

एक बात मैं फिशरी डिपार्टमेंट के बारे में कहना चाहता हूं। उस में एक नई पोस्ट क्रियेट करना चाहते हैं। इस बारे में मैं यह कहना चाहता हूं कि यह महकमा, जो फिशरीज़ बना रहा है, चाहे गोबिन्द सागर में हो, सुखना लेक में हो, इस बात का ध्यान में रखा जाना चाहिये कि यह फिशरीज़ सैल्फ सफ़ीशैंट हों। आज कल तो यह सरकार पर बोझ ही पड़ रहा है। कोई भी स्कीम सैल्फ सफ़ीशैंट नहीं है। जहां तक गोबिन्द सागर की स्कीम का ताल्लुक है कहते हैं यह चौथी प्लान में सैल्फ सफ़ीशैंट होगी। यानी सात साल बाद। तब तक इस पर खर्च ही खर्च होगा। इस तरह से काम नहीं चलेगा। दूसरी स्टेट्स में तो ऐसी हालत नहीं है। वह सैल्फ सफ़ीशैंट हो रही हैं। पंजाब में इतना पानी होते हुए भी और इतने पैसे देते हुए भी यहां की स्कीमों सैल्फ सफ़ीशैंट नहीं हो रही हैं।

फिर आप से दरखास्त है कि जितने भी डिफ़ैक्ट्स हैं और जितने प्वाइंट्स के बारे में एंस्टीमेट्स कमेटी ने बताया है उन सब की ओर ध्यान दिया जाए ताकि अगली एंस्टीमेट्स कमेटी में यह चीज़ें फिर न आ सकें और प्वाइंट्स न दुहराए जाएं। मुझे उम्मीद है कि सरकार इसकी तरफ तबज्जुह देगी। इन अल्फाज़ के साथ मैं सप्लीमेंट्री डीमांडज़ को पूरी तरह स्पॉट करता हूं।

षाष्ठ अजीउद्दुल्लाह (सिपहं घेत, ओ.एस.सी.): श्रीमान चेअरमैन साहिब, ऑन सपलीमेंटरी एंस्टीमेट्स उ घासि हें रहीं है एिस विच दै उंठि पुराएंट्स उंठि निहू उंठि मँ घेलांगा। मै एिस सभप विच आपणीआं दै कट मॅसन्ज वी दित्तीआं हें एीआं उंठि अउ एिस दै ठाल गी। एख दै उंठि पुराएंट्स उंठि कट करंगा। एिस विच डीमांड नंबर 2 है जिस दामैज रैड पुलिस है

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਇਸ ਵਿਚ ਗੈਰਗੰਨਾਇਸ਼ਨ ਆਫ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਲਈ 14,64,660 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਇਸ ਮਦ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਚੰਗਾ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਾਧਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਥਾਂ, ਥਾਂ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਕੋਂਸਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੈਕਟਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕਨਵੀਨਰ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਐਂਗੇਜੇਮੈਂਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਵੇਖੀ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੱਛਾ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰ ਵੀ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

[Mr. Speaker in the Chair.]

ਮੈਂ ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਭੀੜ ਹੈ, ਸੰਕਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸਰਹਦਾਂ ਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ, ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਬੁਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਸੀਬਤ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਫੜਾ ਦਫੜੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਦੋ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਇੰਨਾਂ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ 54 ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਂਗਜ਼ਿਲਰੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਹਰ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ 100—125 ਆਦਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਰੇੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਤੜਪ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 5 ਤੋਂ 7 ਵਜੇ ਤਕ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਅੱਜ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ 14,64,660 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ— ਇਸ ਬਾਰੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਰਮੀ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਫਸਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਕੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਪਏ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਗਾਰਡ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਕੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈ ਸਕਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ-ਲਾਈਨਜ਼ ਦੀਆਂ ਵਹੀਕਲਜ਼ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਐਂਗਜ਼ਿਲਰੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕਾਮਯਾਬ

ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਆਫਰ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਫਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਫੰਡਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪਿਲਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਸਿਵਾਏ ਇਨਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖਰਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਇਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਮਦਨ ਵਧਾਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਰਚ ਦੇ ਐਂਗਜ਼ਿਲਰੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਮੁਫਤ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਖਰਚ ਦਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪਾ ਲਿਆ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਦਿਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਜੋ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕਮ ਉਮਰ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਫਿਰ ਜੋ ਸਿਖਲਾਈ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਚਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਾਈਫਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ; ਇਕ ਮਾਰਚ ਪਾਸਟ ਤੇ ਫਿਰ ਜਾਂ ਡਮੀ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਪਰੇਡ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਬਾਰੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਡੀਫੈਂਸ ਕੌਂਸਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇਸ ਵਿਚ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਨ ਆਫੀਸਲ ਵੀ ਲਏ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਆਮ ਲੋਕ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੇ ਕੇਵਲ ਆਫੀਸਲ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਟ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : You are not expected to say what the people say here in this House. You can have a public meeting in the Chowk of Ludhiana and say whatever you want to say.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦੀ ਐਂਗਜ਼ਿਲਰੀ ਗਾਰਡ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਇਕ ਐਸਟੀਮਡ ਮਕਸਦ ਸੀ, ਫੇਲ ਹੋਈ ਇਸ ਲਈ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਪਾਂ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਪੈਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਏਜ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਰੈਕਟਰ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਦੇ ਕਰੈਕਟਰ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਾਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਜਾਗੀਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : The hon. Member may bring it to the notice of the Chief Minister and the Home Minister.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਠੇਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : The hon. Member should please try to give some good points of the Government as well.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੋਵੇ ਵੀ।

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀਮਾਂਡ ਨੰਬਰ 9 ਵਿਚ 8,76,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਡੀਮਾਲੀਸ਼ਨ ਸੁਕੈਡ ਵਾਸਤੇ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿਖਲਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਘਬਰਾਹਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਇਸ ਸੁਕੈਡ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਖਾਈਆਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਪਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

Mr. Speaker : It is a very far-fetched presumption. If there are no trenches it does not mean that there is no emergency. The hon. Member should please resume his seat. I will not allow him to say anything more.

* * * * *

Mr. Speaker : These proceedings shall not form part of the debate.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਈਟ ਆਫ ਸਪੀਚ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : I have put up with your behaviour so long. I will not tolerate such things any more. You have become incorrigible. You have cast reflections even on the President.

Babu Ajit Kumar : I have not finished as yet but I am being forced to finish.

Mr. Speaker : Will you please sit down ? Otherwise I will have to ask you to withdraw. (*Interruptions*)

Capt. Rattan Singh : (Garhshankar) : Sir, I thank you very much for having given me an opportunity to bring before the House the good work done by our Government. I am very sorry to note that Mr. Ajit Kumar has indulged.....

Mr. Speaker : Leave him alone.

Capt. Rattan Singh : All right, Sir..

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਡੀਮਾਂਡ ਨੰ. 11 ਤੇ ਇਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

Mr. Speaker : I shall see to it when it comes.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਪੈਨਸੇਟਰੀ ਅਲਾਊਂਸ ਸ਼ਿਮਲਾ ਅਤੇ ਹਿਲੀ ਏਰੀਆ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏਥੇ ਫੇਰ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਥੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਕੇ ਇਤਨਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਿੱਲ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕੀ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ.....(ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਿਲ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। (ਹਾਸ)

*Expunged as ordered by the Chair.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਵਿਚ ਸਾਇਲ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਬੜਾ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਅੱਜ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਖ ਕਾਰਨ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਸਾਇਲ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸਾ ਦੇਵੇਗੀ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਇਥੇ ਦੋ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਕਾਮ-ਰੇਡ ਰਾਮਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਤਾਫਿਕ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖਸਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਿਟ ਪੈਟੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਰ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਰ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਵੱਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਵਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਨਜਸਟਿਸ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਐਪਰੋਚ ਕਰੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੀਗਲ ਰਾਈਟਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਕ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਇਕ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਅਸੂਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੀ ਰਿਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਹਾਰ ਗਈ। ਜੇ ਕੇਸ ਫਾਈਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਿਦਫਰਾ ਕਰ ਗਈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਫੀਸ਼ਲਜ਼ ਨੂੰ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਫੀਸ਼ਲਜ਼ ਆਪਣੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਗੱਲ ਇਥੇ ਰਾਣੀ ਸ਼ਿਵਰ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਦੀ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਪੋਲਟਰੀ ਫਾਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਰਾਣੀ ਸ਼ਿਵਰ ਪੋਲਟਰੀ ਬਰੀਡਿੰਗ ਫਾਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਫਾਰਮ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਅੱਛੀ ਬਰੀਡ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਬਰੀਡ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਸਲ ਅਤੇ ਇਹ ਫਾਰਮ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਅੱਛੀ ਨਸਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਟਰੇਯਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਟੈਕਨੀਕਲ ਜੇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਪੋਲਟਰੀ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਪੋਲਟਰੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਛੇ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ 8 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਰਗੇ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਤਿੰਨ ਪੌਂਡ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਏਥੇ ਅਜੇ ਬੱਚੇ ਚਲਣ ਫਿਰਨ ਜਿਤਨੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਤਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸਰ। ਕੀ ਮੈਂ ਆਨ-ਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੁਰਗਾ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਡੇਢ ਸੇਰ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ? (ਹਾਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਠ ਹਫਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਸਤ ਦਿਨ ਨਹੀਂ। (The hon. Member said 8 weeks and not 7 days please.)

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਬੜੀਆਂ ਅਜੀਬ ਅਜੀਬ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਲਫਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ। ਇਥੇ ਜੋ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਲਤ ਅਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹਨ। ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਜ ਹੀ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਤੇ 14 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 5 ਰੁਪਏ 67 'ਨਵੇਂ ਪੈਸੇ ਇਕ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਤੇ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਕੋਈ ਫੌਜ ਚੀਨੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਫੇਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨ ਆਨੇ ਰੋਜ਼ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਕਪੜਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਟੀ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਉਸੇ ਤੁੰਗ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਮਾਉਸੇ-ਤੁੰਗ ਦੀਆਂ ਰਾਈ-ਟਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਧਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਅਪੌਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬੈਂਕਰਪਸੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਗੈਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ : ਆਨ ਆਰਡਰ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਅਪੌਜੀਸ਼ਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਲਿਐਂ ਕੰਕਰਟਸੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : Do not be very sensitive about all these things. Those living in glass houses should not throw stones at others. Of all the hon. Members Shri Mangal Sein has risen to say that this is objectionable when every sentence uttered by him contains something of that sort.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ : ਮੇਰਾ ਸਤਲਕ ਧੜ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਇਨਕੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਰ ਹਸ ਮੀ ਏ ਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨਦੇਪੁਆਇੰਟ ਆਰਡਰ ਸਰ।

Mr. Speaker : But after all there should be some limit to the points of Order. After every other second the hon. Member gets up on a point of Order. I would request the hon. Members not to make a point of Order so cheap.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਕੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰਾਂ; ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਮੰਗਲ ਸੈਨ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ। (No)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉੱਚਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਆਨਰਰੀ ਸੇਵਾ ਹੈ..... (ਸ਼ੋਰ)

Pandit Chiranji Lal Sharma : I rise on a point of Order, Sir. My point of Order is that the hon. Member, Captain Rattan Singh, is trying to eulogise the Government to the sky. The discussion is to take place on particular items. Is he entitled to do that ?

Mr Speaker : When you can run the Government down, he can say something in favour of that. The hon. Member has himself been in the Chair. It is very embarrassing that after every other second an hon. Member may rise on a point of Order and there is no sense in that. A point of Order should not be made so cheap. The hon. Members on the Opposition Benches always have their say where as no body from the Treasury Benches rises on a point of Order.

Pandit Chiranji Lal Sharma : They sit like silent spectators.

Mr. Speaker : The hon. Member should try to wind up. The Finance Minister has also to give reply to the debate and I want that before he speaks, two or three Members should speak on the Demands.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਕੋਈ ਗੱਲ ਅਕਲ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਸਰਦਾਰ ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ) ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਢੱਗੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਜ਼ੈਦੁਲ ਹਕੀਮ : ਕੀ ਸਰਦਾਰ ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਗਾ ਲਖੜ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਲਿਓਂ ਫ਼ਸਤੈਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

Mr. Speaker : If the hon. Member has used the word Dhagge, he should withdraw it.

ਸਰਦਾਰ ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵਿਦਫ਼ਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸੱਤ ਲੱਖ ਸੀ, ਹੁਣ ਛੱਬੀ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਵੱਲ ਮੈਂ ਗੌਰਮਿਟ ਦੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਤਵੱਜੂਹ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਰੂਰਲ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾਰੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰੂਰਲ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਨਾਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲੇਬਰ ਲਭਦੀ ਹੈ, ਨਾਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਨਾ-ਕਾਫੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਵੈਲਪਿੰਗ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫਾਈਨੈਂਸਿੰਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਗੁਰੂ ਵੀ ਹਨ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਗਰਾਉਂ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਜਟ ਰਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਤੁਸੀਂ ਡਿਮਾਂਡ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਸਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਾਈਨੇਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਬੜਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਹੋਰ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਏ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਇਤਨੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਫੇਰ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਫਾਈਨੇਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਭੈੜਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਬਜਟ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਮ ਅਜ ਕਮ ਇਕ ਗਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਪਰੈਲ, 1962 ਦੇ ਵਿਚ ਬਜਟ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਵੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੀ ਔਰ ਉਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਜਟ ਰਖਿਆ ਸੀ ਮਗਰ ਅੱਜ ਇਹ 14 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਹੋਰ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗਫਲਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਵੀ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਜਟ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਲਿਆਉਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਅਹਿਲੀ-ਅਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਔਰ ਕਿੱਥੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਖਦੀ ਹੋਈ ਬਜਟ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕੀ, ਕੋਈ ਪਲੈਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਔਰ ਅੱਜ ਫੇਰ 14, 15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੀਮਾਂਡਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਇਨਵਾਈਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਔਰ ਇਹ ਇਕ ਲੜਾਕੂ ਸਰਕਾਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਇਕ ਬਣੀਏ ਦੇ ਵਹੀ ਖਾਤੇ ਵਰਗਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਗਲ ਹੈ ਇਕ ਟੀਚਰ ਦਾ 13 ਰੁਪਏ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੌਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਸਨ ਔਰ ਫੇਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ 113 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਪਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ। ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਿਆ ਔਰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਅਹਿਲ ਅਫਸਰ ਉਸ ਬਦਇਖਲਾਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਕ ਜਾਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਡਿਸਮਿਸਲ ਦੇ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੌਰਟ ਵਿਚ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਟੀਚਰ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਔਰ ਇਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਪਿਆ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਚੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : Did he actually use these words ?

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਹਾਂ ਜੀ।

ਸਰਦਾਰ ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ।

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, I may request that I shall brook no interruption. I am not going to spare the Government for its failures etc.

Mr. Speaker : I want to know as to who used the words, "Chore" and "Lucha".

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਗਾਂਦੇ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੋਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : Doctor Sahib (*addressing the Finance Minister*), I am sorry for the attitude adopted by Sardar Harchand Singh. He should have rather felt ashamed of what he did. If anybody else had used such unparliamentary words, he would certainly have brought that thing to my notice for necessary action. However these words are unparliamentary and should be avoided.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਫਲਤਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਇਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਔਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਜੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਬ ਦੇਹ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਈਏ। ਮੈਂ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਉਸ ਟੀਚਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਖਲਾਕੀ ਜੁਰਮ ਦਾ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਸੀ ਔਰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਜਾਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਮਿਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਐਸੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਇਖਲਾਕ ਤੋਂ ਇਤਨੀਆਂ ਗਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਏਬੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣ ਕਿ ਉਸ ਜਾਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਕਿਉਂ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਐਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਏਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਟੇਟ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ 85% ਆਬਾਦੀ ਵਲ ਤਵੱਜੋ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਜੂਕੇਟ ਕਰੀਏ ਔਰ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਲਈ ਠੀਕ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਰੀਏ। ਲਕਿਨ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਲਈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਰਕਮ ਰਖੀ ਸੀ ਔਰ ਹੁਣ ਵੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਕਮ ਰਖੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅਫਸਰ ਹਨ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ੈਂਟਲੀ ਸੁਣਨ ਵੇਰ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਹਦ ਤਕ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕੇਸ ਹਨ ਇਹ ਇਤਨੇ ਸਿੱਧਲ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਐਲ. ਆਰ. ਦੀ ਰਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਐਰ ਜੇ ਐਲ. ਆਰ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੌਸਟ ਇਨਕਪੀਟੇਂਟ ਹਨ।

Mr. Speaker : Please do not use harsh words.

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, my point is that the legal opinion of the Legal Remembrancer has been turned down by every court., i.e. the District Courts and the High Court. So, he should be made to pay the money. ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮਦ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਮਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ੁਗਰ ਮਿਲ ਨੂੰ ਕਈ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਪਿਆ।

ਕਲ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਸੇ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਣਾ ਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ ਅਦਾਲਤੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਨੰਬਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਆਈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕਿਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੇ ਡਿਗਰੀ ਹੋਈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੀਨੋਲਾਈਜ਼ ਕਰੋ ਜਿਸਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਫੇਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਕੇ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਜਾਇਆ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਉਥੇ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਜਾਇਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਐਂਬੈਜਲਮੈਂਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫਲਡਜ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲੇ ਸਰਵੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਸਿਸਟਮ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਲਈ ਡਿਲਿਬਰੇਟਲੀ ਟੈਂਡਰ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਤਬਰ, ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਫਲਡਜ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵਰਕ ਚਾਰਜ ਸਿਸਟਮ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਲਡਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਫਲਡ ਆ ਜਾਣ। ਤੁਸੀਂ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਜੇ ਉਸੇ ਫਲਡਜ਼ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀਰੀਅਸ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਉਹ ਕਿਸ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਫਲਡਜ਼ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਰਚ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਵਕਤ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਕੰਮ ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਆਬਪਾਸੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਲਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਜਾਇਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਘੰਟੀ) ਉਥੇ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਕੰਟਰੈਕਟ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਵਰਕ ਚਾਰਜ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਇਸ ਲਈ ਰਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਠੀਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇ ਦੇਣ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਿਚ ਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵਰਕ ਚਾਰਜ ਸਿਸਟਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਇਕ ਐਸੀ ਸਟੇਟ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੰਮ ਇਸ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਚਾਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕਢ ਦੇਣ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲੱਡਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਗਬਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਥੇ ਪੱਥਰ ਪਾਕੇ ਤਾਰ ਦਾ ਜਾਲ ਬਣਾਕੇ ਸਪੱਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਪੱਥਰ ਚੰਗੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪੱਥਰ ਘਟ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਰ ਘਟ ਲਗੀ ਤੇ ਉਹ ਬਚ ਗਈ। ਫਜਾਇੇ ਇਸਦੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਹ ਤਾਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ.....

Mr. Speaker : This case is sub-judice. Therefore, please do not refer to it.

Sardar Lachhman Singh Gill : If it is sub-judice, then I will not refer to it. ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : Please wind up now.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕਨਕਰੀਟ ਪਰੋਪੋਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਆਪ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੇ ਸੇਵੀ ਹੋ। ਆਪ ਏਸੀ ਬਾਜ਼ੇ ਜ ਕਰੋ। (The hon. Member knows the inner secrets of this Department. He should not disclose such things here.)

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, On the basis of my experience, I am making a proposal to the Government. ਪਹਿਲੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਮੇਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਰਕ ਚ ਰਜ ਸਿਸਟਮ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੰਮ ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਾਕਿ ਇਹ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਕੋਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਡਸੀਵ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੰਮ ਦਾ ਟੈਕਨੀਕਲ ਚੈਕਰ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਹੀ ਅਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਏ. ਬੀ. ਸੀ. ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਸੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂਡੀਕਲ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਹੈਲਥ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਮਨਿਸਟਰ ਇਤਨਾ ਕਾਬਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਵਜ਼ੀਰ ਇਸ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲੀ ਛੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਸਿਆਹ ਸਫੈਦ ਕਰਨ। ਸੈਂਟਰਲ ਗੋਰਮੈਂਟ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਡ-ਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟੈਕਨੀਕਲ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੀਫ ਟੈਕਨੀਕਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰਜ਼ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਸਤੇ ਕਾਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਤਨੇ ਕਾਬਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ।

Mr. Speaker : Please wind up now.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਚੰਗਾ ਜੀ। ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇ ਲਈ ਇਕ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਮਕਰਰ ਕਰੋ ਤਾਕਿ ਜਿਤਨੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਰੋਕੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਲਫਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਇਹ ਐਸੋਰੇਸ਼ ਲੈਕੇ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਦਸੀਆਂ ਹਨ, ਦੂਰ ਕਰਨਗੇ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਐਸੋਰੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬਜਟ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

श्री रूप लाल मेहता (पलवल) : स्पीकर साहिब, मैं आपका बहुत मशकूर हूँ जो आपने मुझे अपने ख्यालात का इजहार करने का मौका दिया है, मैं अपने वित्त मन्त्री महोदय को यह सप्लीमेंट्री बजट पेश करने के लिए मुबारिकबाद देता हूँ क्योंकि उन्होंने यह एस्टीमेट प्रान्त की तरक्की के कार्यों के लिए रखे हैं। मैं इस के साथ यह भी अर्ज करता हूँ कि वित्त मन्त्री महोदय को मुख्तलिफ महकमों की तरफ से मांगे आई हैं और उन मांगों की बिना पर उन्होंने यह रुपया प्रोवाइड किया है। कुछ आइटम्स ऐसी हैं जिन के बारे में मैं कह सकता हूँ कि उन महकमों में पिछले साल का रुपया ही खर्च नहीं किया लेकिन दुबारा फिर मांग लिया। उनकी तरफ मैं वित्त मन्त्री महोदय का ध्यान दिलाना चाहता हूँ मिसाल के तौर पर पिछले साल इस सदन से होम गार्डज़ के लिए 24 लाख 33 हजार रुपए मन्जूर करवाए गए थे लेकिन वह रुपया पूरा खर्च नहीं किया गया और अब फिर 14 लाख रुपया मांगा जा रहा है। आखिर पता तो लगे कि यह रुपया कहां और कैसे खर्च हो रहा है। मैं तो समझता हूँ फ़ज़ूल खर्चियां हो रही हैं। सुबह रक्षा दल के बारे में सवाल पूछे जा रहे थे और तरह तरह की क़्यास आराइयां हो रही थीं। मैं मानता हूँ कि एमरजेंसी है और उसके नाम पर रक्षा दल और होम गार्डज़ को ज़्यादा से ज़्यादा रुपया देना चाहिए। लेकिन इस का मतलब यह नहीं कि एमरजेंसी के नाम पर रुपया लेकर उसे जाया किया जाए। पिछले दिनों आपने अखबारों में पढ़ा होगा कि हमारे प्रांत की सरकार में जिस एक खास मन्त्री को बदलनुवानियों की बिना पर मन्त्रिमण्डल से बरखास्त किया था उसे अब चीफ़ एडवाइज़र मुकर्रर किया है और..

Mr. Speaker : Please keep your Gurgaon politics to yourself and do not mention it here.

श्री रूप लाल मेहता : मेरा कहने का मतलब यह है कि मुझे डर है कि यह जो 14 लाख रुपया मांगा जा रहा है वह इस किस्म के एडवाइज़रों पर खर्च होना है, उनके दूर पर खर्च होना है, भत्तों पर खर्च होना है और यह अननसैसरी बोझ है (*Cheers from the opposition.*) मैं स्पीकर साहिब आपके द्वारा अपनी सरकार को बताना चाहता हूँ कि हम जनता की गाढ़े पसीने की कमाई को इस तरह खर्च करने की इजाज़त नहीं दे सकते।

इसके अलावा मैं ने, इंडस्ट्री की मद के बारे में कट मोशन दे रखी है। इस से मेरा मकसद यह है कि मैं इस सिलसिले में जो कुछ मेरे हलके में हो रहा उसकी तरफ सरकार का ध्यान दिलाऊँ। यह ठीक है इंडस्ट्री के काम बड़ी तेज़ी से हो रहे हैं और पंजाब में उद्योग की तरक्की हो रही है। लेकिन मैं यह अर्ज करना चाहता हूँ कि सरकार ने 1963 के शुरू में पलवल में रूरल इंडस्ट्रियल एस्टेट बनाने का फैसला किया था लेकिन मुझे यह देख कर बहुत अफसोस हुआ है कि उसके लिए एक पैसा भी इस बजट में नहीं रखा गया है। इन हालात में यह कैसे समझा जा सकता है कि यह सरकार पसंमांदा ईलाकों की तरक्की कर रही है। इसके बरअक्स हालत यह है कि कर्ज़ों की मद नीचे एक प्राइवेट कम्पनी को जिसका नाम राप्पी शेवर प्राइवेट लिमिटेड कम्पनी है दो लाख रुपया पोल्ट्री फार्म के लिए कर्ज़ा दिया जा रहा है।

स्पीकर साहिब, मैं सरकार को ध्यान एक बात की ओर दिलाना चाहता हूँ। पलवल ब्लॉक समिति ने पंजाब सरकार से एक प्रस्ताव से 5 लाख रुपये मांगे थे जिससे पलवल से चंदोट की सड़क बन सके। इस के साथ ही एस. ई. से और पंचायती राज विभाग से 3 लाख और तेरह हजार रुपये मांगे थे ताकि इस रुपये से बाकी की लिक रोड्स तैयार की जाए। इस के साथ यह भी प्रार्थना की गई थी कि यह लोन बीस सालों में वापिस लिया जाए। लेकिन बड़े अफसोस से कहना पड़ता है इस के बारे कुछ भी सुनवाई नहीं हुई है। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि सप्लीमेंट्री एस्टीमेट्स में भी कई डिमांडें आती हैं लेकिन सरकार ने गुड़गांव जिला के फलड्ज के बारे में कोई प्रोवीजन नहीं दिया है। पिछले सेशन में भी मैं ने प्रार्थना की थी। उस वक्त कहा गया था कि 5 लाख रुपया सोलडे के लोगों को आबाद करने के लिए दिया जाए। फिर 2 लाख रुपये रखे गए। लेकिन नेशनल एमरजेंसी आ जाने के बाद कहा गया कि इस वक्त फंड्स नहीं है इस लिए यह स्कीम बन्द हो गई। मैं मानता हूँ कि हमारी सरकार प्रान्त की तरक्की के लिए बहुत कुछ करने जा रही है। लेकिन मुझे बहुत अफसोस से कहना पड़ता है कि मुर्गी पालन के लिए एक प्राइवेट कम्पनी को 2 लाख रुपये लोन के तौर पर दिए जा रहे हैं। अगर सरकार ने रुपया देना ही है तो 1,500 रुपये के हिसाब से कई हरिजनों को दिया जाता तो बेहतर था जिस से गरीब जनता भी लाभ उठाती। लेकिन इस के विरुद्ध कौन्सिलियन फर्म की कोलंबोरेशन से यह काम एक मेजर जनरल की स्त्री पोल्ट्रीफार्मिंग का काम कर रही है। उसे 2 लाख रुपये दिये गए हैं। इस के साथ ही फौजी किसानों की ज़मीन एक्वायर की गई है और यह ज़मीन उस फर्म को दी गई है। यह गरीबों के साथ बहुत बेइंसाफी हो रही है। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि अगर कोई इंडस्ट्री विभाग तथा कार्पोरेशन से कर्ज लेता है तो उसे कर्जा लेते वक्त सिक्योरिटी देनी पड़ती है लेकिन सरकार ने उस के साथ बहुत नमी बर्ती है। उसे कन्ट्रैजेंसी फण्ड से रुपया दिया गया है ताकि सिक्योरिटी का झगड़ा न उठाना पड़े। इस तरह करने से अननैससरी पंजाब के एक्सचेंजर पर हैवी बर्डेन पड़ रहा है। यह हैवी बर्डेन मैं ही नहीं महसूस कर रहा बल्कि इस सदन के प्रायः सभी सदस्य महसूस कर रहे हैं। मैं पूछना चाहता हूँ कि इस फर्म की क्या एसैट हैं? मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि बड़ी फैमिली के तले गरीब लोगों को क्यों रौंथा जाता है? यह कहाँ का न्याय है?

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इस वर्ष में गुड़गांव जिला में फलड्ज आए हैं उस ने इस इलाके में बहुत नुकसान पहुंचाया है। खादर के 12 गांव सोलड दागपुर, राजपुर खादर आदि में पानी ही पानी खड़ा है। इस तरह तहसील नूह पलवल ज़िला में फलड आये और 20, 30 गांव पानी से घिरे हुए हैं। पलवल सिवल लाइन, गवर्नमेंट हाई स्कूल के चारों तरफ पानी खड़ा है लेकिन सरकार ने इस पानी को निकालने का कोई प्रबन्ध नहीं किया। चौची ड्रेन बिल्कुल नाकामयाब साबित हुई है। लिक ड्रेन नहीं बनी। सरकार को इस तरफ ध्यान देना चाहिए। पलवल ब्लॉक को रुरल इंडस्ट्री ब्लॉक डीक्लेयर किया हुआ है लेकिन इंडस्ट्रीज हैड क नीचे कोई प्रोवीजन नहीं किया गया। मैं जानता हूँ कि सरकार इंडस्ट्री को बढ़ाने के लिए प्रोत्साहन देती है लेकिन हमारे इलाके को इग्नोर किया जा रहा है। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि हमें

[श्री रूप लाल मेहता]

अपनी कांस्टीच्युएँसी में जाना पड़ता है और लोग हमें पूछते हैं लेकिन हमें हर बात पर शर्मिन्दा होना पड़ता है। इस लिए मैं सरकार से प्रार्थना करना चाहता हूँ कि हमारा इलाका बहुत ही पिछड़ा हुआ है उस की तरक्की के लिए कोई सम्भव पग शीघ्र ही उठाए जाएं ताकि वहाँ की जनता सुख का सांस ले सके। स्पीकर साहिब मैं आपका शुक्रिया अदा करता हूँ कि आप न मुझे बोलने के लिए समय दिया।

Mr. Speaker : Comrade Babu Singh please. After him Shri Khurshed Ahmed will be allowed to speak for about three or four minutes and then the hon. Finance Minister will reply to the Debate.

Pandit Chiranji Lal Sharma : I may also be allowed to speak for about four or five minutes.

Mr. Speaker : The hon. Finance Minister has to reply to the points raised during the discussion today and there is not much time left. It will be difficult to accommodate the hon. Member today.

Pandit Chiranji Lal Sharma : I have to make out certain important points, Sir.

Mr. Speaker : The hon. Member will get time during discussion on the Appropriation Bill.

कामरेड बाबू सिंघ मासटर(ढुल): सपीकर साहिब, अੱਜ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਭੀ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਡਿਮਾਂਡ ਵਿਚ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਡਿਕਰੀਟਲ ਐਕਾਉਂਟ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਡਿਟੇਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। **There are the three gods in a State.** ਉਹ ਕੌਣ ਹਨ? ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੀਗਲ ਰਿਮੋਬਰੈਂਸਰ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਫਾਈਨੈਂਸ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਐਕਾਉਂਟਾਂਟ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਹ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਸਲਟ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ 80 ਸੀ: ਪੀ: ਸੀ: ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਦ ਲੀਗਲ ਰਿਮੋਬਰੈਂਸਰ ਨੂੰ ਕੰਸਲਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਮਾਂਡਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗਲ ਮੈਂ ਰੈਡ ਟੇਪਇਜ਼ਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਬਾਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਇਨਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਰਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਿਰ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਔਰਤ ਦਾ ਭੋਸ ਬਣਾ ਕੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 2800 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੇ

ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੋਲੋਂ ਪਾਸ ਕਰਾਏ ਗਏ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਟੀਚਰ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ੂਰੀ ਮੰਗੀ। ਉਸਨੂੰ ਮੰਜੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 120 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਪਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 120 ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਚੁਸਤੀ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਸਕੂਲਜ਼ ਜਾਂ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਸਕੂਲਜ਼ ਦੇ ਐਕਸਪਲਾਨੇਸ਼ਨ ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ, 1962 ਵਿਚ ਮੰਗੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਮਾਈਂਡਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਦਫਤਰ ਦੀ ਚੁਸਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਕਿ ਇੰਚਾਰਜ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਖੁਦ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੰਪੈਨਸੇਟਰੀ ਅਲਾਊਂਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਵਰੀ, ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ, 1963 ਤੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕੰਪੈਨਸੇਟਰੀ ਅਲਾਊਂਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ 50 ਫੀਸਦੀ ਫਿਰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਇਸ ਅਲਾਊਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ 200 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 15 ਰੁਪਏ ਡੇਲੀ ਅਲਾਊਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਰਾਨੀ ਸ਼ੇਵਰ ਪੌਲਟਰੀ ਬਰੀਡਿੰਗ ਫਾਰਮ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ ਨੂੰ 2 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਕਰਜ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ਕਿ ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ 5 ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 8000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇੰਡੀਵਿਜ਼ੁਅਲ ਨੂੰ 2 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ.....

Mr. Speaker : No repetition please.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਨਵਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਕਈ ਸੈਂਕੜੇ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਜਰ ਹੈਡ 31-ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਵਾਰਡਨ ਆਫ ਫਿਸ਼ਰੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਨਵੀਆਂ ਕ੍ਰੀਏਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਲਾਸ 3 ਅਤੇ ਕਲਾਸ ਚਾਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮ ਵਿਚਾਰੇ 60, 60 ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਟੰਬਰਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਟਰੈਂਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ 15, 15 ਸੌ ਅਤੇ 18, 18 ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਨਵੀਆਂ ਕ੍ਰੀਏਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਅਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੱਤਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੇਖਣ ਕਿ ਗਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਕ੍ਰੀਏਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਅਗੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੈਅੰਤੀ ਆਏ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਸੈਲੀਬ੍ਰੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 5 ਨਵੇਂ ਪਸੇ ਰੀਬੇਟ ਜਿਆਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕਈਆਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ 2 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਨਰਲ ਬਜਟ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਵਿਚ ਇਹ ਰਕਮ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਕਤਾਹਬੀਨੀ ਦੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ]

ਗਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਗਈ। ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਬੜੀ ਹਾਸੋ ਹੀਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਾਂਗੜੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨਵਾਰ ਬਨਾਉਣ ਅਤੇ ਲੋਫ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਸੇਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਪਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇਕਰ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜਾ ਕਾਸਟਲੀ ਪਵੇਗਾ।

Mr. Speaker : Please wind up.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਪਹਿਲੇ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਏ, ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਤਿਆਰ ਮਾਲ ਖਪਤ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਬੁੱਧੀ ਮਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਦਮ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਡਿਕਰੀਟਲ ਅਮਾਉਂਟ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਆਇੰਦਾ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਨਾ ਹੋਣ। ਲਾਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਐਡਵਾਈਸ ਉਪਰ ਅਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Chaudhri Khurshed Ahmed (Nuh) : Mr. Speaker, I have nothing new to present, but I am just to remind the House about a thing which I presented during the last Budget Session. I presented a letter from the wives of the military personnel from my district and that letter contained something which relates to the proceedings of the House today. It referred to the land acquired for M/S Rani Shiaver Poultry Breeding Farm Private Ltd., for which we are sanctioning a loan of Rs 2,00,000 and that too a "Interest Free Loan".

I still want to remind the House that this company or these intruders have already occupied our lands and have paid not even a penny of compensation to the land owners whose children are starving even today because of their deprivation of the source of their livelihood. Now with what conscience can we sanction this loan of rupees two lakhs to these intruders, as the representatives of the people of Punjab.

Voices from the opposition benches : Shame, shame.

Chaudhri Khurshed Ahmed : Personally I do not want to be much bitter about this. But it appears, Sir, that children of Gurgaon District are being deprived of ordinary bread for providing eggs outside that district and for providing eggs to Delhi so that one family or their friends may flourish. It is not possible for Gurgaon people to consume eggs as they are mostly vegetarians. So the defence put up by certain Members is absolutely baseless. The most painful thing, Mr. Speaker, is that the whole of the district is in the grip of floods and the total amount sanctioned for seven lakh of people whose lands are completely under water and all the crops have been destroyed is Rs 3,00,000 when all the representatives of that district have been going about and demanding relief for the victims of the floods, one single family is being sanctioned a loan from the State Exchequer of two lakhs of rupees for the advancement of their private business.

Again, Sir, agriculture is being neglected there for the sake of industrialization and these industries are being given to the near and dear ones of some people, who are rightly or wrongly, sitting on the front benches of the Treasury side. As I pointed out during the Budget Session the land was allotted to one party and again this sum of Rs 2,00,000 has been paid to the same party which has not as yet paid the compensation to the land owners whose land was acquired. The strange thing, Sir, is that the loans given in the name of Gurgaon District are given to the people who are absolutely strangers to that district and who come to that district only

after getting land and other facilities from the Government. It is very regrettable that in such circumstances in some villages, atleast thirty of the villages are under water for atleast five or six years, since 1958, the People have not sown any crops. So, Sir, we are paying money for the development of or in the name of Gurgaon District from the coffers of the State for the benefit of the rich and not the poor.

This is all that I wanted to say, Sir. Thank you very much.

वित्त मन्त्री (डाक्टर गोपी चन्द भार्गव) : जनाब स्पीकर साहिब, जिन साहिबान ने सप्लीमेंट्री ऐस्टीमेट्स पर अपने ख्यालात का इजहार किया है उन का मैं बड़ा मस्कूर हूँ । एक बात मैं जरूर अर्ज कर देना चाहता हूँ कि जो ख्यालात जैनरल बजट पर उन को जाहिर करने चाहिये थे उन की इस वक्त जरूरत नहीं थी । उस वक्त डीमांड्स पहले डिस्कशन में आती हैं और जो आप के दिल में आए आप कह सकते हैं । लेकिन सप्लीमेंट्री बजट पर यह उम्मीद की जाती है कि क्योंकि खास चीज के लिए डीमांड आई है, डीमांड्स का नम्बर बजट के मुताबिक ही होता है, जैनरल डिस्कशन में उन को जिक्र नहीं होना चाहिए । ना मालूम कौन सी डीमांड थी जिस का जिक्र किया गया । सरदार साहिब ने हम को राए दी कि इस तरह से इरीगेशन डीपार्टमेंट को चलाया जाए । इरीगेशन डीपार्टमेंट को चलाने का सवाल नहीं था । यह बात तो जैनरल बजट पर की जाती तो ज्यादा मौजू होती और ज्यादा बेहतर होता । इस बजट का एनलैसिस मैं आप को बताऊँ कि किस तरह से है । वह खर्च इस तरह से है: गवर्नर का स्टाफ, 10,500, इस की मंजूरी प्रैजिडेंट साहिब देते हैं ।

| | |
|---|--------------------|
| Decretal amounts | .. Rs 2,54,010 |
| Jails Industries | .. Rs 8,00,000 |
| National Emergency | .. Rs 35,73,000 |
| Agriculture | .. Rs 1,32,000 |
| Mahalakshmi Mills | .. Rs 2,35,000 |
| Industries | .. Rs 1,32,000 |
| Development Organisation | .. Rs 37,32,000 |
| Forest | .. Rs 7,00,000 |
| Purchase of urban property | .. Rs 46,96,270 |
| Capital Outlay on Public Works | .. Rs 55,00,000 |
| Loans to Local Funds—Private Parties | .. Rs 17,47,510 |
| Public Debt (Discharged) (Repayment of Ways and Means Advances obtained from the Reserve Bank of India) | .. Rs 12,01,00,000 |

[वित्त मन्त्री]

तो एतराज किया गया कि यह तेरह करोड़ का सप्लीमेंट्री बजट क्यों आ गया। कहा गया कि नहीं आना चाहिए था। यह भी अलजाम लगाया गया कि चूँकि खर्चों का सही अंदाज़ा नहीं लगा सकती इस लिए यह सरकार ही नाअहलियत है। मगर स्पीकर साहिब, यह भूल गए कि तेरह करोड़ में से बारह करोड़ रुपया वेंज एण्ड मीज़ का है जो कि कॉम के वक्त रिज़र्व बैंक से कर्जा लिया गया और बाद में पे करना था। चूँकि वह मेन बजट में नहीं आया था इसलिए सप्लीमेंट्री बजट में आया। कोई आदमी इस बात का ख्याल नहीं कर सकता है कि मुझे फलों वक्त पर फलों काम के लिए कितने रुपए की जरूरत होगी। यह रुपया रिज़र्व बैंक से कर्जा की शक्ल में लिया गया था। वह हमने लिया और वापिस कर दिया। यह बारह करोड़ रुपए की आइटम एक रस्मी तौर पर पेश की गई है।

इसके अलावा कोई एक करोड़ और कुछ लाख रुपया है। उसमें ज्यादातर रुपया ऐसा है, खर्चा ऐसा है जिसका ताल्लुक एमरजेंसी के साथ है। पुलिस पर कुछ रुपया खर्च किया गया। इसके अलावा 46,96,270 रुपया गवर्नमेंट आफ इंडिया को पे किया उस ज़मीन के सिलसिले में जो कि हमने उन से ली जिसे मुसलमान इर्बकुई छोड़ गए थे। कुछ ज़मीन थी, कुछ मकान थे जो हमने लिए। वह ज़मीन और मकान आगे हमने लोगों को दिए। इसमें नुकसान वाली क्या बात है। यह तो स्टेट के फायदे वाली बात है। क्या यह भी नाजायज़ खर्च है? पहिले गवर्नमेंट आफ इंडिया से फैसला नहीं हो पाया था। इसलिए वह रुपया मांगा गया।

यहां पर यह एतराज किया गया कि यह रुपया सरकार के कंसोलिडेटिड फंडज में से क्यों दिया जाता है। यह एतराज किया गया कि इस रुपए को खर्च करने का सरकार को अख्तियार नहीं जब तक हाऊस इसको वोट न कर दे। मैं अर्ज करूँ कि कंसोलिडेटिड फंडज इसीलिए रखे जाते हैं कि अगर किसी डिमांड के लिए यहां से सैंक्शन न हुई हो, जरूरी खर्चा आ जाए तो खर्च किया जा सकता है। जहां तक एप्रोप्रिएशन का ताल्लुक है, उसका फैसला अक्टूबर—दिसम्बर में होता है। इस लिए ऐसे मौकों पर कंसोलिडेटिड फंडज में से रुपया ले लिया जाता है और बाद में उसको रीकूप कर दिया जाता है आप से सैंक्शन लेकर। जब बजट में रुपया कंसोलिडेटिड फंड में रखा तो वह इसीलिए रखा कि जब जरूरत पड़े तो उसमें से खर्च कर लिये जाए। इसलिए ऐसा मालूम होता है कि बजटिंग के तरीके को जाने बगैर ही मेरे कुछ दोस्तों ने यहां पर नुक्ताचीनी की खातिर नुक्ताचीनी की।

इसके अलावा जो एतराजात हुए उन में से ज्यादातर डीक्रीटल एमाऊंट्स की बाबत हुए। आखिर जो केस कोर्ट में जाता है और उस पर कोर्ट में डिग्री होती है तो वह रुपया हमें पे करना ही पड़ता है। चूँकि उन खास आइटम्ज़ के लिए पहिले प्रोवीज़न नहीं था उन को पे करना है। वह रुपया पे करने के बाद उस के मैरिट्स और डी-मैरिट्स पर अलग से एक्शन होता है। वह डिपार्टमेंटल एक्शन होता है। उस पर एक्सप्लेनेशन हो या सज़ा दी जाए, यह बिल्कुल अलग बात है। यह एक कायदा बना हुआ है। इस सिलसिले में एल. आर. को कन्सल्ट किया जाता है। एल. आर. उस

केस पर जो राए देता है उसी के मुताबिक गवर्नमेंट को आगे कदम उठाना होता है । अगर कोर्ट्स में जाने से पहिले आर्बिट्रेशन के जरिए फैसला न हो जाए तभी कोर्ट्स में केसिज जाते हैं क्योंकि लोगों को अपील करने का एक कान्स्टीच्यूशनल राईट है । जैसे गवर्नमेंट को भी राईट है वैसे हर एक को यह राईट है । और जिस केस की बाबत यह कहा गया कि कन्सालिडेटेड फंड में से रुपया क्यों दिया गया उसकी बाबत भी अपील हुई है । हम नहीं मानते कि वह जजमेंट ठीक हुई हो इसलिए हमने अपील की है । वही एक तरीका है हमारे पास । यह एक तरीका है कि जितना रुपया उस डिग्री का हो वह हाई कोर्ट में जमा होना होता है । वह असल में अभी पे नहीं किया । अगर हाई कोर्ट का फैसला हमारे खिलाफ होगा तो वह पे करेंगे । आखिर जो राए वकील, ला डिपार्टमेंट हमको देता है, वह हमें माननी होती है, ला डिपार्टमेंट हमारा लीगल एडवाइजर होता है । वह एडवोकेट से मश्वरा करके जो सलाह हमें देता है वह हमको माननी होती है । जब यह फैसला हो जाता है कि अपील करना जरूरी है तभी अपील की जाती है । उस वक्त हम कोई दूसरी बात नहीं कर सकते । कोशिश की जाती है कि हर केस को पहिले आर्बिट्रेशन के जरिए किया जाए, कम्प्रोमाईज कर लिया जाए, कोर्ट में जाने की नौबत ही न आए ।

ठीक है कि गलतियां भी होती हैं । जब कोई गलती होती है तो जो अफसर गलती करता है उसकी पूछताछ होती है । उसकी बाबत फैसला होता है । जिस अफसर की गलती होती है वह डिपार्टमेंट उसके खिलाफ ऐक्शन लेता है । यह कहना कि बिल्कुल लापरवाही की जाती है, यह बिल्कुल गलत बात है । मेरे दोस्तों को शायद यह मालूम नहीं कि उन के खिलाफ डिपार्टमेंटल ऐक्शन भी होता है । कितने केसिज में ऐसा हुआ है ।

फिर यही बात नहीं । जो खर्चा हम करते हैं उसकी आगे काफी छानबीन होती है । जो खर्चा होता है उसका हिसाब-किताब एकाउंटेंट जैनरल-रखता है । बहुत से एतराजात तो वहाँ पर किए जाते हैं । उसके बाद उनका आडिट होता है । आडिटर्ज एतराज करते हैं । फिर ए. जी. के बाद मामला पी. ए. सी. में जाता है । पी. ए. सी. सभी अफसरों को बुला कर खर्च का हिसाब-किताब पूछती है । उसके बाद गवर्नमेंट को रिकमेंडेशंस की जाती हैं । गवर्नमेंट ऐसी हालत में ऐक्शन लेती है और फैसला करती है कि उसकी क्या सजा होनी चाहिए । सजा दी जाती है । ऐक्शन लिया जाता है । कई बार जो आफिसर रेस्पॉसिबल होता है उसको खर्चा पे करना पड़ता है । एक केस मुझको अभी याद है । दो साल पहिले की बात है । कोई लैंड की कम्पैसेशन का मामला था । उस पर ईटैस्ट देना पड़ा । जिस अफसर की गलती से वह रुपया देना पड़ा उसकी पूछताछ हुई और उसी पर डाला गया । इसलिए लापरवाही वाली कोई बात नहीं और न ही यह बात है कि हम इस सिलसिले में सजग नहीं हैं । जैसा कि मैंने पहिले कहा हमारी यही कोशिश होती है कि आर्बिट्रेशन से फैसला हो जाए । लेकिन जब लोग खुद ही कोर्ट में जाना चाहें तो हमारे लिए मजबूरी हो जाती है ।

डिक्रीटल एमाउंट्स एक तरह का खर्च है । और जो बिजनेस में हो उस का यह खर्चा होगा ही । जो लोग बिजनेस करते हैं व्यापार करते हैं या ठेकेदारी करते हैं उन

[वित्त मन्त्री]

के झगड़े होते ही रहते हैं। पराइस का झगड़ा हो सकता है और कई किस्म के झगड़े हो सकते हैं। जहां दो आदमी होंगे वहां झगड़ा होगा ही क्योंकि आज कल ऐसी स्पिरिट लोगों में आई हुई है कि वह ला कोर्ट के जरिए ही अपने झगड़ों का फैसला कराना चाहते हैं।

सरदार लछमन सिंह गिल : मास्टर गुरदेव सिंह का केस बड़ा सीरियस है। आप की मेहरबानी होगी अगर आप उस पर भी कुछ रोशनी डाल दें।

Mr. Speaker : Please do not interrupt him.

वित्त मन्त्री : मैं पहले तो यह कह दूँ कि हर बात का जवाब देना मेरे लिए जरूरी नहीं है। यह ठीक है कि मास्टर गुरदेव सिंह का जिक्र बजट में आया है। कुछ रुपया बतौर डिफ़ीटल एमाउंट के पे किया गया है जो कोर्ट में रखा गया है। इस का कारण यह है कि गलत अफसर ने उसे सस्पेंड कर दिया और डिस्मिस कर दिया था। बाद में यह चीज देख कर ठीक भी कर दिया। मुझे यह मानने में कोई एतराज नहीं है कि वह खराब आदमी था उसे सर्विस में नहीं रहने देना चाहिए और उसे सर्विस से निकालने के लिए ही ऐसा किया था मगर यह हुकम गलत अफसर ने कर दिया था जिस की बिना पर वह कोर्ट में चला गया और कोर्ट ने उसे बहाल कर दिया। अब इस वक़्त वह कोर्ट में नहीं गया है और उस के खिलाफ डीपार्टमेंट कार्यवाही कर रहा है

श्री मंगल सैन : आन ए प्वायंट आफ इनफ़रमेशन, सर।

Mr. Speaker : He does not give way.

श्री मंगल सैन : स्पीकर साहब, मैं ने बड़ी सिम्पल चीज़ पूछनी है।

श्री अध्यक्ष : वह बैठते नहीं। आप उन्हें बैठने के लिए मजबूर नहीं कर सकते।

(He is not giving way. You cannot force him to give way.)

वित्त मन्त्री : फिर यहां पर दो लाख रुपये के लोन का बहुत जिक्र किया गया है। यह लोन जैसा कि इस में लिखा हुआ है 1962-63 के आखीर में दिया गया था। और उस साल के सप्लीमेंट्री एस्टीमेट्स में नहीं आ सका था इसलिए इस साल रखा गया है। यह रुपया कंटीनजेंसी फण्ड में से दिया गया था क्योंकि आर्डिनरी बजट में वह सैंकशन नहीं हो सका था इस लिए यह अब सप्लीमेंट्री एस्टीमेट्स में लाया गया है। आप को शायद मालूम नहीं कि पहले पोल्ट्री फार्म एनीमल हसबैंडरी के अण्डर था लेकिन उस को फरोग देने के लिए इस को अब इंडस्ट्रीज डीपार्टमेंट के अण्डर रखा गया है क्योंकि जब कोई ऐसी चीज़ आती है यानी जब किसी को इंडस्ट्रियलाइज़ करना हो तो इस का मतलब है कि उस को बड़े जोर से चलाना चाहते हैं। पोल्ट्री फार्म का काम तब तक तेज़ नहीं चलाया जा सकता जब तक नर और मादा दोनों ही अच्छी बरीड के न हों। आप को मालूम है कि डेनमार्क एक छोटा सा मुल्क है लेकिन उस ने पोल्ट्री के काम को और दूध के काम को लार्ज स्केल पर चलाया हुआ है जिस की वजह से वह अपने मुल्क से अण्डे और मक्खन अपनी जरूरत पूरी कर के बाहर दूसरे मुल्कों को भेजता है। वह दूसरे मुल्कों को दूध और मक्खन टिन कर के भेजता है। किसी इण्डस्ट्री को चलाने के दो तरीके होते हैं, एक विलेज इण्डस्ट्री का होता है यानी स्माल स्केल पर उस इण्डस्ट्री को गांव में चलाया जाता है और दूसरा तरीका लार्ज स्केल इण्डस्ट्री का होता है।

विलज इण्डस्ट्री में अच्छी ब्रीड के परिन्दे अगर मिल जाएं तो वह कामयाब हो सकती है लेकिन विलजिज में अच्छी ब्रीड के बर्ड मिलने मुश्किल होते हैं। लेकिन लार्ज-स्केल पोल्ट्री पर मिल जाते हैं क्योंकि वहां अपने बच्चे पैदा करने का पूरा इन्तजाम होता है। तो अगर किसी ने लार्ज स्केल पर पोल्ट्री चलाने के काम के लिए लोन के लिए एप्लाई कर दिया तो.....

बाबू बचन सिंह : ग्रान ए प्वायंट आफ इनफरमेशन, सर, सवाल तो यह है कि उस पोल्ट्री फार्म के लिए किसी कार्पोरेशन से उसे कर्जा क्यों नहीं मिला? गवर्नमेंट ने क्यों आउट आफ दि वे जा कर उसे लोन दिया है ?

वित्त मन्त्री : हर कार्पोरेशन के रूल्ज होते हैं और स्टेट इण्डस्ट्रियल कार्पोरेशन के रूल्ज के मुताबिक वह पोल्ट्री फार्म के लिए कर्जा नहीं दे सकती थी। बाकी इण्डस्ट्रीज के लिए वह कार्पोरेशन लोन देती है। इस लिए यह हमें देना पड़ा। हम हर इण्डस्ट्री के लिए हर तरह की सहुलतें देते हैं। इण्डस्ट्री के लिए अगर कोई लोन मांगता है तो उसे लोन दिया जाता है, अगर कोई बिजली मांगता है तो उसे बिजली देने का प्रबन्ध किया जाता है और कोई लोहा या दूसरा रा मैटीरियल मांगता है तो उसे वह देने की कोशिश की जाती है। कई दफा तो कई इण्डस्ट्री चलाने के लिए अण्डर राईट करने की जरूरत पड़ती है। लार्ज-स्केल इण्डस्ट्रीज को चलाने के लिए कई तरह की सहुलतें देनी पड़ती हैं। हम कई इण्डस्ट्रीज को कर्जा देते वक्त अण्डर राईट करते हैं।

बाबू बचन सिंह : कोई मिसाल दीजिए।

Mr. Speaker: Kindly do not interrupt him. Let him finish his speech.

वित्त मन्त्री : तो मैं अर्ज कर रहा था कि यह रुपया दिया जा चुका है। एमरजेंसी की हालत में जब किसी चीज की जरूरत पब्लिक इंटेस्ट में हो तो गवर्नमेंट का फर्ज बन जाता है कि उस चीज के तैयार करने वाली इण्डस्ट्री को हर तरह की सहुलत देने की कोशिश करे। आप को यह तो मालूम ही है कि चीफ मिनिस्टर साहब ने यह स्टेटमेंट दी थी कि हर स्कूल के बच्चे को जो वैजिटेरियन न हो एक अण्डा दिया जायगा और जो वैजिटेरियन हो उसे दूध सरकार की तरफ से दिया जायगा। जब हम ने स्कूल के बच्चों को अण्डे देने हैं तो अण्डे लार्ज-स्केल पर पैदा भी होने चाहिए। कहने का मतलब यह है कि ऐसी चीजों के लिए गवर्नमेंट को यह दो लाख तो क्या इस से ज्यादा भी खर्च करना पड़े तो यह करने को तैयार है। अगर इसे और खर्च करने की जरूरत होगी तो भी यह करेगी। यह रकम लार्ज-स्केल इण्डस्ट्री को बढ़ाने के लिए दी गई है इस में और कोई चीज नहीं है।

इन डीमांडज में इण्डस्ट्रीज के लिए पहले रकम जो बजट में प्रोवाइड नहीं की हुई थी वह अब की गई है। हर सरकार को अपना काम चलाने के लिए सप्लीमेंट्री डीमांडज लाने की जरूरत होती है। No Government can be run without that. सालाना बजट में कई चीजें शामिल नहीं हो सकती। यह एक जरूरी बात है। कोई भी सरकार अपना काम आयरन केज में बन्द रह कर नहीं चला सकती। इसी लिए तो

सप्लीमेंट्री एस्टीमेट्स का कायदा बना हुआ है। इस लिए मैं उम्मीद करता हूँ कि इन सब खर्चों को सदन पास कर देगा। (थम्पिंग)

Mr. Speaker : Now I will apply guillotine. No amendment can be moved at this stage. Therefore, Babu Ajit Kumar, if you have to say anything you please speak on the Appropriation Bill in respect of these Demands.

Mr. Speaker : Question is—

That a supplementary sum not exceeding Rs 8,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 22—Jails.

The motion was carried.

Mr. Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs 14,64,660 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 23—Police.

The motion was carried.

Mr. Speaker : If the hon. Members permit me, I will put all the remaining Demands together to the vote of the House.

Voices : Yes.

Mr. Speaker : Question is—

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 30—Public Health.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 1,32,060 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 31—Agriculture.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 3,20,010 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 35—Industries.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 3,32,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 39—Miscellaneous, Social and Developmental Organisations.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 7,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 70—Forest.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 46,96,270 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 71—Miscellaneous.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 21,08,430 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 78—A—Expenditure connected with National Emergency, 1962.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 55,00,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 103—Capital Outlay on Public Works.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 17,47,510 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of Loans to Local Funds—Private Parties, etc.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964 in respect of 33—Animal Husbandry.

That a Supplementary sum not exceeding Rs. 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 43—Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Works—Commercial.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 50—Public Works.

That a Supplementary sum not exceeding Rs 10 be granted to the Governor to defray the charges that will come in course of payment for the year ending the 31st March, 1964, in respect of 99—Capital Outlay on Irrigation, Navigation, Embankment and Drainage Work.

The motions were carried.

(The House then adjourned till 9.00 A.M. on Thursday, the 12th September, 1963).

APPENDIX

(Please see page 28 of this debate)

LOANS AND GRANTS GIVEN BY HARIJAN WELFARE DEPARTMENT TO HARIJANS IN HISSAR DISTRICT

1052. Shri Amar Singh : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state the total amount of grants and loans given by the Harijans Welfare Department to the Harijans in Hissar District during the years 1960-61, 1961-62 and 1962-63 yearwise and itemwise.

Sardar Gurbanta Singh : A statement giving the desired information is enclosed.

Statement showing the total amount of grants and loans
given by the Welfare Department to the Scheduled
Castes etc. in Hissar District during the years
1960-61, 1961-62 and 1962-63

| | 1960-61 | 1961-62 | 1962-63 |
|---|---|---|---------|
| | Rs | Rs | Rs |
| (1) Subsidy for the purchase of agricultural land | 64,000 | 42,000 | 43,000 |
| (2) Subsidy for houses/wells under the Land Purchase Scheme | 16,000 | 10,500 | 12,000 |
| (3) Subsidy for Houses | 37,750 | 29,250 | 18,000 |
| | (And not 36,750 as indicated in reply to Unstarred Assembly Q. No. 667 asked in Feb., 1963) | (This included an additional allocation of Rs 8,250/- made later) | |
| (4) Houses sites | 3,000 | 1,800 | 1,400 |
| (5) Drinking Water Wells | 8,000 | 7,300 | 7,500 |
| (6) Community Centres | 4,000 | 4,000 | — |
| (7) Legal Assistance | 9,000 | 1,830 | 1,319 |
| (8) Midwifery Training | — | 740 | 745 |
| (9) Subsidy for seeds etc. | 3,000 | —Scheme dropped— | |
| (10) Interest-Free-Loan | 5,500 | 11,000 | 8,825 |
| | | (Original Provision was Rs 11,000/-) | |

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

पुणे विधानसभा

Punjab Vidhan Sabha Debates

12th September, 1963

Vol. II—No. 4

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

| <i>Thursday, the 12th September, 1963</i> | PAGES |
|--|----------|
| Starred Questions and Answers .. | (4)1 |
| Unstarred Questions and Answers | (4)21 |
| Adjournment Motion .. | (4)31 |
| Call Attention Notices .. | (4) 32 |
| Statement by the Irrigation and Power Minister regarding Flood Situation .. | (4)33 |
| Statement by the Home Minister regarding presence of the C.I.D. personnel in the Assembly Chamber Building .. | (4)38 |
| Bill(s)— The Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment)—,1963 (Introduced and referred to the Regional Committees) .. | (4)45 |
| No-Confidence Motion .. | (4)46 |
| The East Punjab Urban Rent Restriction (Amendment)—,1962.. | (4)47 |
| Resolution regarding closing the Post-Graduate Research and Medical Institute, Chandigarh, for the duration of the Emergency .. | (4)48—82 |

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATE VOL. II No. 4, DATED THE
12TH SEPTEMBER, 1963.

| Read | for | page | line |
|----------------------|-------------------------|-------|------------------|
| this | thi | (4)1 | 13 |
| Committees | komm'itees | (4)4 | 15 |
| है | ह | (4)10 | 3 |
| मपये | रपए | (4)11 | 18 |
| मरपच | मरपच | (4)14 | 19 |
| टेक्स | टक्स | (4)15 | 17 from below |
| 1962—63 | 1962—6 | (4)21 | 2 from below |
| state | sate | (4)25 | 15 |
| UNDER | UND R | (4)26 | 20 |
| applicant's | application | (4)26 | 14 from below |
| हरद्वारी लाल | हरिद्वारी लाल | (4)33 | 16 |
| one | on | (4)33 | 7 from below |
| unplanned | unplained | (4)33 | 5 from below |
| immediate | immidiate | (4)33 | 2 from below |
| श्री अध्यक्ष | श्री अध्यक्ष | (4)36 | 11 from below |
| चौधरी | चौधरी | (4)37 | 3 from below |
| पुटेमट | पुटेमट | (4)40 | 19 |
| no | 10 | (4)40 | 9 from below |
| material | m terial | (4)47 | 20-21 from below |
| colleges | colle es | (4)50 | 3 from below |
| एमरजेंसी | एमरजनी | (4)59 | 9 |
| बड़े | बड़ | (4)60 | 1 |
| करें | कर | (4)60 | 18 |
| श्री बाबू दयाल शर्मा | श्री बाबू दयाल शर्मा | (4)63 | 4 from below |
| है | है | (4)63 | 3 from below |
| लेंवां | लेंवां | (4)67 | 3 |
| मुंडियां | मंडियां | (4)67 | 18 |
| पंजाब | पंजाब | (4)67 | 19 |
| डाक्टर | डाक | (4)68 | 5 from below |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Thursday, the 12th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh at 9.00 a.m. of the Clock, Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

STARRED QUESTION NO. 3705 (POSTPONED)

Mr. Speaker : Question No. 3705 is postponed.

Shri Jagan Nath : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : What is your point of Order ?

श्री जगन्नाथ : श्रीन ए प्वायंट ऑफ ऑर्डर, सर । जितने भी हरिजनों के सम्बन्ध में सवाल हैं, वह सब पोस्टपोन कर दिए जाते हैं और इस तरह हमें पीछे डालने की कोशिश की जा रही है । इस सवाल में कोई पेचीदगी नहीं थी । तीस जून को कबिनेट का फैसला हुआ था और मीटिंग भी हो चुकी है तो फिर क्या जस्टीफिकेशन है कि हमें जवाब नहीं मिलते ?

Mr. Speaker : I have caught the point of the hon. Member and I myself feel that there was absolutely no justification for postponing this question.

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Mr. Speaker : It is for me to decide whether there is justification or not. Now the first part of the question is—

“Whether Government has recently decided to reserve 10 per cent Ministerial posts for purpose of promotion for the Scheduled Castes employees in the State,”

and it is a matter of policy. The hon. Minister can easily say ‘yes’ or ‘no’. It does not need much time. The next part of the question is—

“If so, a copy of instructions, if any, issued to all Heads of Departments in the State in this respect be placed on the Table of the House ;”

I don't think it takes more than five minutes to check up if some instructions have been issued. The last part of the question reads—

“whether Government is considering to raise the percentage referred to in part (a) above to bring it at par with that fixed by the Government of India ?”

Even in this case I do not consider that it needs too much time to answer this part of the question.

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਉਣ ਵਿਚ ਇਕ ਜਸਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਪਾਰਟਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ—ਇਹ ਜਵਾਬ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਪਾਰਟ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ?
(I do not think there was any part in this question to which no reply could be given at this stage.)

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਸਾਰਾ ਜਵਾਬ ਤਦ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਪਾਸੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਟ ਪਾਰ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਪਾਰਟਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। (But the hon. Minister could say that the Government have decided to bring up at par. Moreover the reply to two other parts could also be given)

ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਆਪ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉ ਕਿ ਪਾਰਟਲੀ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰੈਸੀਡੈਂਟ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਪਾਰਟਲੀ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇੰਟੈਂਸਟ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।
(The precedent is already there that replies to questions are given in parts. It is in the interest of the Government itself to reply such questions so that the Opposition may not exploit.)

Shri Chand Ram : Sir, is it not a fact that a decision in regard to the reservation of posts for purposes of promotions has already been taken by the Cabinet as reported in the newspapers? I think the hon. Minister could easily answer this question.

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਾਰ : ਫ਼ਨ ਕੀ ਆਪ ਕੀ ਸਵਦ ਕੀ ਝਲਕ ਨਹੀਂ। (The hon. Minister does not need the help of the hon. Member.)

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਰਟ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੀ ਪਰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਣਾ ਸੀ। ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਜਵਾਬ ਵਾਸਤੇ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ।

Mr. Speaker : Have you asked the Government of India about this matter ?

Minister : Yes, Sir.

Mr. Speaker : Would it be possible for you to ask an officer of the Department to show me the communication addressed to the Government of India in this regard ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋਏ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਸੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੜੀ ਆਕਵਰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (The hon. Minister should have given reply to the extent it was ready otherwise the position of the Government becomes awkward.)

ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਜਨਾਬ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪਾਰਟਸ ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਇੰਟੈਂਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਡੀਲੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਚੰਗੀ ਬਣਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੂਰੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅਗੋਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਆਣਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੋਮਵਾਰ ਤਕ ਮੰਗਵਾ ਦਿਉ। (I only wanted to say that in the next elections the Opposition may not try to exploit the situation, therefore such things should be avoided, I hope the hon. Minister will be in a position to answer this question on Monday).

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਜਨਾਬ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਚਿੜ ਚਿੜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਮਵਾਰ ਤਕ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ ਇਸ ਵਿਚ ਚਿੜ ਚਿੜ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਜਵਾਬ ਹੈ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸੋਮਵਾਰ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਪਾਰਟਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਭੀਖਰੀ ਝੰਡਰ ਸਿੰਘ ਸਲਿਕ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਥਮਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਕੀ ਕੋਈ ਮ. ਟੀ. ਡਿ. ਸ. ਕੇ ਪਾਸ ਦੋ ਪਾਰਟਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੋ ਕਹਿ ਉਸੇ ਵਿਦਵਾਨਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : Now the hon. Minister will give reply to the whole question on Monday. I have requested him to answer this question on Monday next.

ਭੀਖਰੀ ਝੰਡਰ ਸਿੰਘ ਸਲਿਕ : ਕੀ ਮੈਂ ਜਾਨ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਨ ਦੋ ਪਾਰਟਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਨ ਕੇ ਪਾਸ ਸੌਜ਼ੂਦ ਹੈ ?

ਸਕੱਤਰੀ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਦਫਤਰ ਸੌਂ ਪੜਾ ਹੈ। (ਕਿਘਨ)

STARRED QUESTION NO. 3673 POSTPONED

Mr. Speaker : Question No. 3673* is also postponed. I would request the hon. Minister to treat it as 'Unstarred Question' and supply the information in writing at an early date.

ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਹ : ਜਨਾਬ, ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਸੀ ਕਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣੇ ਦੇ ਲਿਏ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਡਾਟਰਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : Again these three questions have been postponed.

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਆਪ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਨੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਵੇ।

STARRED QUESTION No. 3674 POSTPONED

Mr. Speaker: The next question on the agenda (No. 3674) is also postponed.

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਂਦ ਰਾਮ : ਜਨਾਬ, ਇਨ੍ਹोंने ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਏਗੇ ਧਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋਗੇ।

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਦੇ ਦਿਓਗਾ।

RESERVATION OF POSTS FOR HARIJANS IN THE MARKET COMMITTEES

***3712. Shri Banwari Lal :** Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state whether any posts are reserved for persons belonging to Scheduled Castes in the Market Committees of the State in accordance with the percentage fixed by Government for them, if so, the total number of employees as also the number of Harijan employees in each of the Market Committees of the State, district-wise at present?

Sardar Gurbanta Singh: (i) Yes.

(ii) A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

| Serial No. | Name of Committee | District | Total number of employees | Number of Harijan/Scheduled Castes employees |
|------------|-------------------|-----------|---------------------------|--|
| 1 | Ambala City | .. Ambala | 8 | 2 |
| 2 | Ambala Cantt. | .. Do | 12 | 0 |
| 3 | Jagadhri | .. Do | 13 | 0 |
| 4 | Kalka | .. Do | 4 | 0 |

| Serial No. | Name of Committee | District | Total number of employees | Number of Harijan/Scheduled Castes employees |
|------------|-------------------|------------|---------------------------|--|
| 5 | Kurali | .. Ambala | 5 | 2 |
| 6 | Kharar | .. Do | 2 | 0 |
| 7 | Morinda | .. Do | 3 | 0 |
| 8 | Manimajra | .. Do | 5 | 0 |
| 9 | Rupar | .. Do | 4 | 3 |
| 10 | Ballabgarh | .. Gurgaon | 4 | 0 |
| 11 | Hodel | .. Do | 9 | 1 |
| 12 | Nuh | .. Do | 2 | 0 |
| 13 | Palwal | .. Do | 9 | 4 |
| 14 | Rewari | .. Do | 12 | 0 |
| 15 | Sohna | .. Do | 1 | 0 |
| 16 | Karnal | .. Karnal | 13 | 2 |
| 17 | Kaithal | .. Do | 13 | 2 |
| 18 | Ladwa | .. Do | 11 | 0 |
| 19 | Madlauda | .. Do | 3 | 1 |
| 20 | Gharaunda | .. Do | 6 | 0 |
| 21 | Panipat | .. Do | 5 | 0 |
| 22 | Fatehpur Pundri | .. Do | 3 | 0 |
| 23 | Smalkha | .. Do | .. | 2 |
| 24 | Shah Bad Markanda | .. Do | .. | .. |
| 25 | Thanesar | .. Do | 16 | 3 |
| 26 | Tarori | .. Do | 7 | 1 |
| 27 | Bhiwani | .. Hissar | 13 | 0 |
| 28 | Ding | .. Do | .. | .. |
| 29 | Hansi | .. Do | 16 | 2 |
| 30 | Hissar | .. Do | 33 | 6 |
| 31 | Dabwali | .. Do | 15 | 2 |
| 32 | Kalanwali | .. Do | 6 | 0 |
| 33 | Loharu | .. Do | 4 | 0 |

| Serial No. | Name of Committee | District | Total number of employees | Number of Harijan/Scheduled Castes employees |
|------------|-------------------|--------------|---------------------------|--|
| 34 | Sirsa | .. Hissar | 20 | 3 |
| 35 | Tohana | .. Do | 22 | 4 |
| 36 | Uklana | .. Do | 14 | 3 |
| 37 | Bahadurgarh | .. Rohtak | 4 | 0 |
| 38 | Gohana | .. Do | 6 | 0 |
| 39 | Rohtak | .. Do | .. | .. |
| 40 | Sampla | .. Do | 4 | 2 |
| 41 | Sonepat | .. Do | 11 | 0 |
| 42 | Amritsar | .. Amritsar | 16 | 3 |
| 43 | Ajnala | .. Do | 2 | 0 |
| 44 | Bhikiwind | .. Do | 5 | 0 |
| 45 | Gohra | .. Do | 6 | 0 |
| 46 | Patti | .. Do | 6 | 3 |
| 47 | Rayya | .. Do | 6 | 0 |
| 48 | Tarn Taran | .. Do | 11 | 1 |
| 49 | Abohar | .. Ferozepur | 12 | 2 |
| 50 | Ferozepur | .. Do | 7 | 1 |
| 51 | Fazilka | .. Do | 8 | 1 |
| 52 | Jalalabad | .. Do | 4 | 0 |
| 53 | Moga | .. Do | 18 | 5 |
| 54 | Muktsar | .. Do | 8 | 2 |
| 55 | Makhu | .. Do | 2 | 0 |
| 56 | Malout | .. Do | 8 | 2 |
| 57 | Talwandi Bhai | .. Do | 4 | 1 |
| 58 | Zira | .. Do | 3 | 1 |
| 59 | Giddarbaha | .. Do | 5 | 1 |
| 60 | Guru Har Sahai | .. Do | 4 | 0 |
| 61 | Batala | .. Gurdaspur | 16 | 4 |

| Serial No. | Name of Committee | District | Total number of employees | Number of Harijan/Scheduled Castes employees |
|------------|-------------------|---------------|---------------------------|--|
| 62 | Dina Nagar | .. Gurdaspur | 4 | 0 |
| 63 | Dhariwal | .. Do | 3 | 0 |
| 64 | Gurdaspur | .. Do | 5 | 1 |
| 65 | Qadian | .. Do | 4 | 2 |
| 66 | Pathankot | .. Do | 7 | 3 |
| 67 | Banga | .. Jullundur | 4 | 1 |
| 68 | Jullundur City | .. Do | 13 | 3 |
| 69 | Jullundur Cantt. | .. Do | 5 | 2 |
| 70 | Nakodar | .. Do | 6 | 0 |
| 71 | Nawan Shahr | .. Do | 8 | 1 |
| 72 | Phillaur | .. Do | 5 | 0 |
| 73 | Jagraon | .. Ludhiana | 14 | 0 |
| 74 | Khanna | .. Do | 6 | 3 |
| 75 | Ludhiana | .. Do | 16 | 3 |
| 76 | Mullanpur | .. Do | 4 | 0 |
| 77 | Masrali | .. Do | .. | .. |
| 78 | Raikot | .. Do | 3 | 0 |
| 79 | Samrala | .. Do | 4 | 0 |
| 80 | Garh Shankar | .. Hoshiarpur | 2 | 0 |
| 81 | Hoshiarpur | .. Do | 9 | 1 |
| 82 | Mukerian | .. Do | 4 | 1 |
| 83 | Urmar Tanda | .. Do | 5 | 0 |
| 84 | Bareta | .. Bhatinda | 7 | 1 |
| 85 | Bhatinda | .. Do | 10 | 0 |
| 86 | Budhlada | .. Do | 11 | 1 |
| 87 | Faridkot | .. Do | 9 | 0 |
| 88 | Goniana | .. Do | 9 | 1 |
| 89 | Jaitu | .. Do | 9 | 1 |
| 90 | Kotkapura | .. Do | 14 | 1 |

| Serial No. | Name of Committee | District | Total number of employees | Number of Harijan/Scheduled Castes employees |
|------------|-------------------|-----------------|---------------------------|--|
| 91 | Mansa | .. Bhatinda | 12 | 2 |
| 92 | Maur | .. Do | 10 | 2 |
| 93 | Raman | .. Do | 8 | 0 |
| 94 | Rampuraphul | .. Do | 12 | 1 |
| 95 | Bhucho | .. Do | 6 | 2 |
| 96 | Kapurthala | .. Kapurthala | 4 | 0 |
| 97 | Sultanpur | .. Do | .. | .. |
| 98 | Phagwara | .. Do | 5 | 0 |
| 99 | Ateli | .. Mohindergarh | 4 | 0 |
| 100 | Charkhi Dadri | .. Do | 8 | 1 |
| 101 | Kanina | .. Do | .. | .. |
| 102 | Mohindergarh | .. Do | .. | .. |
| 103 | Narnaul | .. Do | 7 | 1 |
| 104 | Patiala | .. Patiala | 13 | 2 |
| 105 | Bassi Pathana | .. Do | 4 | 1 |
| 106 | Doraha | .. Do | 6 | 3 |
| 107 | Gobindgarh | .. Do | 2 | 0 |
| 108 | Nabha | .. Do | 14 | 5 |
| 109 | Rajpura | .. Do | 13 | 4 |
| 110 | Samana | .. Do | 7 | 0 |
| 111 | Sirhind | .. Do | 5 | 0 |
| 112 | Dera Bassi | .. Do | 4 | 0 |
| 113 | Ahmedgarh | .. Sangrur | .. | .. |
| 114 | Barnala | .. Do | 15 | 0 |
| 115 | Dhuri | .. Do | 9 | 1 |
| 116 | Jind | .. Do | .. | .. |
| 117 | Lehragaga | .. Do | 7 | 1 |
| 118 | Malerkotla | .. Do | 11 | 1 |
| 119 | Narwana | .. Do | .. | 3 |
| 120 | Sangrur | .. Do | 8 | 2 |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|-----|-------------|---------|----|---|
| 121 | Sunam | Sangrur | | |
| 122 | Safidon | Do | 12 | 1 |
| 123 | Julana | Do | 11 | 1 |
| 124 | Tapa | Do | 5 | 1 |
| | | Do | 9 | |
| 125 | Uchana | Do | 6 | 1 |
| | | | | 0 |
| 126 | Bahadurgarh | Do | 7 | 0 |

श्री बनबारी लाल : स्पीकर साहिब, एक मार्किट कमेटी में कोई 12-13 एम्पलाइज होते हैं मगर इन में एक भी शैड्यूलड कास्ट का नहीं होता। क्या वजीर साहिब बतायेंगे कि इस से पहले इन्होंने कभी सोचा ही नहीं। अम्बाला कैट जगाधरी, महेंद्रगढ़ और कनीना हरक की मार्किट कमेटी में कोई 13, 14 के करीब मुलाजिम हैं। मगर इन में कोई भी बैकवर्ड क्लासिफ़ा तथा scheduled castes employee नहीं है क्या वजीर साहिब बतायेंगे कि इस का क्या कारण है कि उन में अब तक इन जातियों से क्यों नहीं लिये गए ?

Mr. Speaker : The Minister could not make distinction between employees of different Communities. He has to look to the general interest of all the inhabitants of the State.

मंडरी : स्पीकर साहिब, मार्किट कमेटीयां उां एक उरुां दीयां अटॉनॅमस बाडीयां हुंदीयां हन। इह उां असीं इंसट्रक्सनं दिंदे हां कि उमीं परसैटेज पूरी करे। अजे उक इह इंसट्रक्सनं कॅडी 32-34 मिउंसपल कमेटीयां विंच पूरीयां हॅडीयां हन। आहिसता आहिसता शैडिउलड कास्टस भरती करके असीं उनुं दी परसैटेज पूरी करन दी कॅमिंस करे।

बाबू अजीत कुमार : की वजीर साहिब जिनुं मार्किट कमेटीयां विंच शैडिउलड कास्टस दी परसैटेज ँट है उितनी देर उँक किसे हॅर कास्ट दे आदमी नुं भरती ना करन दीयां हँदाइतां जारी करनगे।

मंडरी : ऐसा कॅडी रूल नही है। अगॅं लॅडी जिहडीयां वेकॅंसीयां हॅटगीयां उनुं विचें 20 फीसदी हरीजनं लॅडी राखवीयां कीतीयां जाहगीयां अडे इह सिलसला उस वॅले उँक जारी रहेगा जदें उँक इनुं दी उनुं कमेटीयां विंच परसैटेज पूरी नही हॅ जांदी।

बीधरी इन्दर सिंह मलिक : कौन कौन सी पोस्टों पर हरिजनों को मार्किट कमेटीयां में एम्प्लॉय किया जायेगा ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕੋਈ ਬਲਾਕ ਸਿਸਟਮ ਨਹੀਂ । ਪੋਸਟ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਭੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਲਿਕ : ਕਹਿ ਕੌਨ ਕੌਨ ਸੀਪੋਸਟੋ ਹੋ ਜਿਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਕੀ ਭਰਤੀ ਕੀਆ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ । ਸੈਕਟਰੀ, ਕਲਰਕ, ਯਾ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ । ਪੋਸਟ ਕੀ ਕੁਝਾਹਤ ਕਰਕੇ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਜਵਾਬ ਦੇਂ ।

ਸਰਕਾਰੀ : ਪੋਸਟੋਂ ਜੋ ਭੀ ਕੈਂਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਹਲੇ ਧੜ ਦੇਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਂ ਪੋਸਟੋਂ ਇਤਨੀ ਹੈਂ ਆਰ ਇਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਇਤਨੇ ਹਰਿਜਨ ਲਿਯੇ ਜਾਯੋਗੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਂਦ ਰਾਮ : ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੁਝੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਧੜ ਨੇ ਏਕ ਅਟਾਨੀਮਸ ਭਾਡੀ ਹੈ ਫਿਰ ਕਥਾ ਕਹਿ ਜੋ ਹਿਦਾਯਤੋਂ ਦੇਂਗੇ ਆਯਾ ਕਹਿ ਉਨ ਪਰ ਅਮਲ ਕਰੇਗੀ ?

ਸਰਕਾਰੀ : ਹਮ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਬੋਰਡਜ਼ ਕੋ ਹਿਦਾਯਤੋਂ ਦੇਂਗੇ ਜੋ ਆਗੇ ਚਲ ਕਰ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੋ ਹਿਦਾਯਤੋਂ ਦੇਂਗੇ ਕਿ 20 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਪੋਸਟਸ ਹਰਿਜਨਾਂ ਕੇ ਲਿਯੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰ ਦੀ ਜਾਯੋਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਂਦ ਰਾਮ : ਕਥਾ ਕੁਝੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਥਾਯੋਗੇ ਕਿ ਅਗਰ ਇਨ ਕੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੋ ਕਿਸੀ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਾ ਮਾਨਾ ਤੋ ਇਸ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕਥਾ ਏਕਸ਼ਨ ਲੇਂਗੀ । ਕਥਾ ਇਨ ਕੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਏਸਾ ਰੂਲ ਯਾ ਪਾਵਰ ਹੈ ?

ਸਰਕਾਰੀ : ਅਗਰ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤੋ ਉਸ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਏਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੁਝੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗੋਂ ਲਈ ਖਾਲੀ ਪੋਸਟਾਂ ਵਿਚ 20 ਫੀ ਸਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੋਸਟਾਂ ਹਰਿਜਨਾਂ ਲਈ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੇਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਹ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਬੇਵਕੂਫ ਭਰਤੀ ਕਰੋਗੇ । (ਹਾਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਰਲਾ ਦੇਵੀ : ਕੁਝੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ ਹੁਯੇ ਕਥਾਯਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਇਨ ਕੀ ਕਾਤ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨੇਂਗੀ ਤੋ ਇਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਥਾ ਪ੍ਰੋਕੀਜ਼ਨ ਰਖਾ ਹੁਆ ਹੈ ? ਕਥਾ ਕੁਝੀਰ ਸਾਹਿਬ ਧੜ ਕਥਾਯੋਗੇ ਕਿ ਕੌਨ ਸੀ ਏਸੀ ਪ੍ਰੋਕੀਜ਼ਨ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਹੈ ।

UTILIZATION OF AMOUNT COLLECTED UNDER THE PUNJAB TEMPORARY TAXATION ACT, 1962

*3846. **Shri Jagan Nath :** Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state the manner in which the amount so far collected under the Punjab Temporary Taxation Act, 1962, has been or is proposed to be utilized by Government ?

Sardar Gurbanta Singh: The amount collected under the Punjab Temporary Taxation Act, 1962, is proposed to be utilized on schemes for the betterment of the social and economic conditions of the Scheduled caste, details of which are being worked out.

ਸ੍ਰੀ ਜਸਜਨਾਥ ਕਧਾ ਕੇਰੀ ਕਾਝੀ ਸੰਕੀਧਹੁ ਕਰਾਯੋਗੇ ਕਿ 1½ ਸਾਲ ਸੇ ਲੋਗੀ ਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਫੁਆ ਹੈ ਸਗਰ ਅਕ ਕੀਨਸੀ ਸਕਾਕਟ ਪੜ ਰਹੀ ਹੈ ਕੇ ਜਿਸ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸੇ ਅਕ ਤਕ ਸਕੀਸ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੀ ?

ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਟੈਕਸਿਜ ਲਾਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਾਸਤੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਮਕਾਨ 5 ਕਰੰਡ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਾਲੀਅਤ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਸੀ ਪਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਕੀਮ ਡਰਾਪ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਜਿਤਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਹ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਪਲੈਨ ਤੋਂ ਹੀ ਲਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਐਡਹਾਕ ਬੇਸਿਜ ਤੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਕੀਮ ਬਦਲਨੀ ਪਈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਚ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਰੁਪਿਆ ਕੱਢਾਂਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਚਾਨ੍ਦ ਰਾਮ : ਜੋ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਕਾਨ ਕਰਨੇ ਥੇ ਕਹੁ— ਸਕਾਨ ਇਸੀ ਸਕੀਮ ਸੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਥੇ ਧਾ ਕਿ ਐਰ ਕਿਸੀ ਸੇ ?

Mr. Speaker (Addressing Shri Chand Ram) : Did you get this information when you were a Member of the Punjab Government ?

ਸ੍ਰੀ ਚਾਨ੍ਦ ਰਾਮ : ਧਹੁ ਜਨਾਕ ਬਾਦ ਕੀ ਕਾਰ ਹੈ। ਧਹੁ ਤੀ ਚੀਫ ਸਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਨਾਯਸ ਕਿਆ ਥਾ। ਧਹੁ ਕਾਰ ਸੇਰੇ ਸਿਨਿਸਟਰ ਹੀਨੇ ਕੇ ਕਰਤ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Mr. Speaker : I would respectfully request the Ex-Minister not to make use of the information which he got in his capacity as a Member of the Council of Ministers.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਰਕਮ 1966 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.....

Mr. Speaker : The hon. Member may have to rise twenty times on a point of Order. But I am not bound to give him time.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਇੱਕਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਪੈਣੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਉ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਨਾਇਨਸਾਫੀ ਹੈ ਕਿ...

Mr. Speaker : I say I am not bound to listen to you every time. You have used the word 'Na-insafi' 10 times yesterday. I am not bound.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਤੁਸੀਂ ਬਾਉਂਡ ਹੋਵੋ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੋ ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਦ ਤਕ ਸਕੀਮ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ ?

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to please resume his seat. Every time he is casting reflection on the Chair. He should please resume his seat otherwise I will be compelled to ask him to withdraw from the House.

(At this stage some hon. Members rose to put supplementaries.)

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : यह चौथा दिन है और एक दिन के भी सवाल खत्म नहीं हुए। मैं अब और सप्लीमेंट्री सवालों की इजाज़त नहीं दूंगा। अगर यही हाल रहा तो दूसरे की और आपकी सारी मेहनत यों ही जाएगी। (It is the fourth day of the Session and we have not been able to complete even one day's question list. I would not allow any more supplementaries because if it continues like this all the labour of my Secretariat and that of the hon. Members would go waste.)

RESERVATION OF SEATS FOR HARIJANS FOR MARKET COMMITTEES' ELECTION

*3711. **Shri Banwari Lal :** Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

(a) whether any seats are reserved for Harijans in case of elections to the Market Committees in the State, if so, the total number of members of each Market Committee in the State at present together with the number of Harijans amongst them separately ;

(b) if the reply to part (a) above be in the negative, the reasons therefor ?

Sardar Gurbanta Singh (a) No.

(b) According to section 12 of the Punjab Agricultural Produce Market Act, 1961, elections to Market Committees are conducted from amongst Producers (Dealers), Weighmen, brokers and other functionaries. Therefore, no specific representation for Harijans can be provided.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਜਦ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਚਮੜੇ ਦਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਰਿਪਰੇਜੇਂਟੇਟਿਵ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਤੋਲਾ ਹੈ, ਡੀਲਰ ਹੈ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੈ ਉਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਫਾਈਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਨਕਾਰੀ ਲਾਲ : ਜਦ ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੇ ਬੋਟ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੀ representation ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕਾਗਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕੀ ਸੁਝਾਵਾਂ ਹਨ ? ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਯਦਿ ਕਹਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : It is a matter of opinion.

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਨਾਥ : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ ਕਿ ਕਹਿ ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਰਾਸਰਾਜ ਲੇ ਆਯੋਗ, ਸੋ ਕਹਿ ਤੋ ਕਹਿ ਲੇ ਨਹੀਂ ਆ ਪਾਏ

Mr. Speaker : I would ask Shri Jagan Nath to please resume his seat. He should not bring in the name of Mahatma Gandhi.

ਬੀਬੀ ਭੰਡਾਰੀ : ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿ ਅਗਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੀਲਰ, ਪ੍ਰੋਡੂਸਰ ਆਦਿ ਹਰਿਜਨ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਹ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਏ ਵੀ ਹਨ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਜਦ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਘੱਟ ਹੈ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਘੱਟ ਹੈ, ਰਿਪਰਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਆਮ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਹਰਿਜਨਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰੱਖਣਾ ਵਾਜ਼ਿਬ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹਾਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦਾ ਭੀ ਵੋਟ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਡਿਫਾਈਨ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਡੈਫਿਨੀਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਸਰਪੰਚ ਹੋਵੇ, ਖੁਦਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਲਿਸਟ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਵੀ ਵੋਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਵੀ ਵੋਟਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੰਦਿਰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੌਣ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰੂਲਜ਼ ਇਸ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਹਾਂ।

(At this stage Sardar Gurcharan Singh wanted to ask another supplementary question.)

Mr. Speaker : The hon. Minister has frankly told the hon. Member that he has not read the rules today.

[Mr. Speaker]

Therefore it is not possible for him to give a definite answer to his question. I would, therefore, request the hon'ble Member not to pursue this matter further.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਬਹੁਤ ਅੱਡਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ !

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੌਂ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੋਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਵੇ, ਲਹਾਵੇ, ਧਕਾਵੇ, ਝੁਲਾਵੇ ਅਤੇ ਉਤਰਾਵੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਜੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੌਂ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲਾਈਸੈਂਸਦਾਰ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੋਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਗਲ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਹੈ ਸਿਰਫ ਗੁੰਅਰਜ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਲਾਈਸੈਂਸਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਬਾਕੀ ਤੋਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪੱਲੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਸੀਟਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਹਰੀਜਨ ਪੰਚ ਜਾਂ ਸਰਪੰਚ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 90 ਵੀਂ ਸਦੀ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੇਹੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਇੰਟੈਨਸ਼ਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਮਦਾਦ ਮਿਲੇ।

(At this stage Babu Ajit Kumar again rose to ask a supplementary question).

Mr. Speaker : The hon. Member may meet the Minister concerned separately and discuss this matter thread bare with him. Next question please.

AMOUNT OF ENTERTAINMENT DUTY REALISED FROM CINEMAS IN CHANDIGARH AND PATIALA

*3776. **Sardar Gian Singh Rarewala** : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state the total amount realized from the following Cinema Houses, separately by way of entertainment duty during 1961-62 and 1962-63 :—

| | |
|--------------------|---------------|
| (1) Neelam Cinema | .. Chandigarh |
| (2) Kiran Cinema | .. Chandigarh |
| (3) Jagat Cinema | .. Chandigarh |
| (4) Capital Cinema | .. Patiala |
| (5) Phul Cinema | .. Patiala |

Shri Ram Saran Chand Mittal : A statement giving the requisite information is laid on the table of the House.

STATEMENT

| S. No. | Name of the Cinema House | Amount realised | |
|--------|---------------------------|---------------------------------|--------------------------------|
| | | 1961-62 | 1962-63 |
| | | Rs | Rs |
| 1 | Neelam Cinema, Chandigarh | .. Nil | 95,636.64 (September, 1962) |
| 2 | Kiran Cinema, Do | .. 1,75,274.39 | 1,57,264.97 |
| 3 | Jagat Cinema, Do | .. 62,840.00 (December 1961) | 2,17,033.74 |
| 4 | Capital Cinema, Patiala | .. 1,39,147.97 | 1,54,734.01 |
| 5 | Phul Cinema, Patiala | .. 1,29,394.30 | 1,29,606.90 |

Note. — The Jagat Cinema, Chandigarh, started functioning in December, 1961 while the Neelam Cinema, Chandigarh, started functioning in September, 1962.

सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि वसूली कौन सी तारीख को हुई है।

मन्त्री : मैंने तो सारी इन्फरमेशन 1961-62 की और 1962-63 की दी हुई है। यह स्टैम्पस तो हर टिकट पर लगती हैं।

सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला : मैंने तो पूछा है कि एंटरटेनमेंट टक्स की वसूली कब हुई है ?

मन्त्री : बात यह है कि जो सिनेमा के मालिक हैं वह खजाने से स्टैम्पस कैश पेमेंट करके खरीद लेते हैं और बाद में टिकटों पर लगा कर लोगों से वसूल करते हैं।

सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला : क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि क्या कुछ एरियर्ज भी बाकी रहते हैं ?

मन्त्री : एरियर्ज का तो सवाल ही पैदा नहीं होता क्योंकि सिनेमा के मालिक स्टैम्पस एडवांस पैसे दे कर खरीदते हैं।

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, सवाल नं. 820 जो मैं ने एक्साइज तथा टैक्सेशन मिनिस्टर से 15 मार्च, 1963 को पूछा था उस का जो इन्होंने रिटन रिप्लाइ दिया था उस में नीलम सिनेमा के आगे कुछ भी फिगर नहीं दी हुई और अब यह कह रहे हैं कि वह एंटरटेनमेंट टैक्स देते रहे हैं। क्या मैं पूछ सकता हूं कि अब कंटाडिक्शन क्यों की जा रही है ?

Mr. Speaker : The hon. Member may hand over this reply to me in my Chamber. I will compare it with the reply now given by Government and if there is any contradiction, I will take up the matter with the Government.

कामरेड राम प्यारा : जब मुझे यह जवाब मिला था तो ..

Mr. Speaker : The reply to the question which you are referring to is neither with me nor with the Minister. How can he give information off hand ? Please pass on that reply to me and I will look into it. If there is any discrepancy in the replies then I will permit half an hour discussion on this question. (*Cheers from the Opposition*).

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਸੂਲੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਲਿਸਟ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ 5 ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਨੇ ਕਿਤਨੀ ਕਿਤਨੀ ਰਕਮ ਦਿਤੀ ਪਰ ਉਸਦੇ ਹੇਠ ਇਕ ਨੋਟ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨੀਲਮ ਸਿਨੇਮੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲਿਸਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ?

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਮੁਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ? (*noise*)

Mr. Speaker : I think, by giving this note the Government have given justification as to why the Neelam Cinema paid less duty as compared to other cinemas. The justification given is that Neelam Cinema started functioning late whereas other Cinemas were started much earlier.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Sir, what I wanted to ask is that if advance money is taken for the tickets to be sold then why Neelam Cinema has been excluded from the list ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨੀਲਮ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ 95,636 ਰੁਪਏ ਦਾਖਲ ਕਰਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਸਿਨੇਮੇ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਘਟ ਇਸ ਲਈ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਤੰਬਰ, 1962 ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ। (*It has been stated that Neelam cinema deposited Rs 95,636 as entertainment duty. The Government have simply given justification that Neelam cinema paid less duty as compared to other cinemas because it started functioning in September, 1962.*)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Why is the figure nil for the year 1961-62 against the Neelam Cinema. I myself went to see the pictures in this Cinema many a time. Why was the entertainment duty collected from me not deposited ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸਿਨੇਮਾ ਸਤੰਬਰ, 1962 ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ 1961-62 ਵਿਚ duty pay ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (*This cinema started functioning in September, 1962. Therefore, the question of depositing duty in 1961-62 does not arise.*)

Minister : Sir, this is the exact position.

PROHIBITION

***3658. Sardar Gurdial Singh Dhillon :** Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state—

(a) whether any new policy for the enforcement of Prohibition in the State has been decided upon by the Government; if so, the details thereof ;

- (b) whether any steps are being taken to bring down the prices of liquor sold by Government auctioned shops ; if so, the details thereof ?

Shri Ram Saran Chand Mittal: (a) A new orientation has been given to the Prohibition Policy in so far as it has been decided as a first step to curb the evil of illicit distillation and reduce the strength of country liquor. Regarding eradication of illicit distillation, additional police staff has been posted along with the excise staff for the purpose. As to reduction in strength of country liquor it has been decided that with effect from 1st April, 1964, the strength of country liquor will be 60° as against 80° obtaining today. Gradual reduction in strength would facilitate the enforcement of total prohibition in course of time.

(b) Yes. It has been decided that with effect from 1st April, 1964 the price of a bottle of plain country liquor will be Rs 6.50 and of a bottle of spiced liquor Rs 6.70 nP. A provision fixing the price will be incorporated in the terms of excise licenses for 1964-65.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਕਿਉਂ ਸਸਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ?

(ਹਾਸਾ) (Is this the objection of the hon. Member as to why the price of the wine is being decreased ?) (laughter)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਚਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ।

Mr Speaker: What difference will it make. People will start taking two bottles of wine instead of one. (laughter)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਘਟ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਵਧ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਸਕੱਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਤਜ਼ਾਦ ਰਾਏਂ ਹੈਂ, ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਮ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਕੇ ਲਿਏ ਹੁਸ਼ੀਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਐਂਡ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਬਾਜ਼ : ਆਪ ਕੀ ਕਥਾ ਰਾਏਂ ਹੈ ?

ਸਕੱਤਰੀ : ਧੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਬਾਦ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ।

Sardar Gurnam Singh : Will the hon. Minister be pleased to state if they propose to give contracts to the liquor sellers ?

Minister : The matter has not been finally decided.

Sardar Gurnam Singh : What precautions would be taken against adulteration of liquor ?

Minister : Sir, very shortly a Bill will come before the House prescribing the manufacture of labels, keeping of labels and all other things.

Mr. Speaker : It may not be in the fitness of things to make a statement about the provisions of the Bill. The hon. Minister should say that a comprehensive Bill is coming before the House.

Minister : Sir, the Bill has been passed by the Council. It will come up before this House now.

पंडित मोहन लाल दत्त : क्या वज़ीर साहिब बताएंगे कि सरकार ने इस मसला का हल यह निकाला है कि शराब सस्ती कर दो फिर खुद इलिसिट डिस्टिलेशन बन्द हो जाएगी ? मैं यह पूछना चाहता हूँ कि प्रोहिबिशन के बारे में सरकार की डेफ़ेनिट पालिसी क्या है और क्या कंपलीट प्रोहिबिशन करनी है या नहीं ?

मन्त्री : प्रोहिबिशन के बारे में अभी हमारी पालिसी वही है कि टोटल प्रोहिबिशन करनी है और हमारा यही गोल है। इस बारे में आल इंडिया लैवल पर एक कमेटी बनी है जिस के चेयरमैन जस्टिस टेक चन्द हैं। जब उस कमेटी की रिपोर्ट आएगी तो देखा जाएगा। अभी हमारी पालिसी यही है कि कंपलीट प्रोहिबिशन, कंपलीट प्रोहिबिशन।

श्री निहाल सिंह : वज़ीर साहिब ने फरमाया है कि पहली अप्रैल, 1964 से शराब की बोतल की कीमत साढ़े छः रुपये होगी। मैं पूछना चाहता हूँ कि बैकवर्ड एरियाज़ और हरिजनों को इसमें कोई रियायत होगी या उन के लिए भी वही कीमत होगी ? (हंसी)

सरदार गਿਆन सिੰघ राडेवाला : बी वज़ीर साहिब दस ठगे कि सराब दी कीमत बिच उ कुआलटी बिच कमी कर देणा परेहिबिशन बल बरम है नां उस पालिसी दे रीवरस बरम है ?

मन्त्री : बड़ा खतरा पहले यह है कि अगर कानून के ज़रिए टोटल प्रोहिबिशन करेंगे तो नाजायज़ शराब की कशीद बहुत बढ़ जाएगी। इस लिए पहले नाजायज़ शराब की कशीद को कंट्रोल में करना बहुत ज़रूरी है जिस की तरफ यह कदम उठाया है।

सरदार गुरदियाल सिंघ चिल्लो : बी वज़ीर साहिब दस ठगे कि चीफ मिनिसटर साहिब ने जे चेंपरी मंडर सिंघ नू परेहिबिशन ओडवाएरीज़र मुंकरत कीता है बी सराब दी ताकत 80 डिगरी उं 60 डिगरी करन लयी उनुं दी मिनसूरी लटी गयी सी अउ बी उह मिनसूरी देन लयी तਿਆर जे गये सन ?

गुरि मंडरी : एह चेंपरी साहिब दी रिक्मैन्डेसन नाल ही रीदिया है। (हंसा)

Shri Ram Kishan : Will the Minister be pleased to state if there is any proposal under the consideration of the Government for the nationalisation of the liquor trade ?

Excise, Taxation and Capital Minister : No such proposal is under consideration.

Shri Ram Kishan : What suggestions were made by the Punjab Government to the Tek Chand Committee when the Committee visited Punjab ?

Minister : The Government have not so far met that Committee.

कामरेड राम प्यारा : जैसा कि मंत्री जी ने फरमाया है कि अप्रैल, 1964 में शराब की कीमत घट जाएगी। तो 1963-64 में ठेकेदारों से जो एडीशनल कोटे के हिसाब से पैसे चार्ज किए जा रहे हैं क्या 1964-65 में भी उसी हिसाब से रेट चार्ज किए जाएंगे ?

मन्त्री : मैं इस बारे में कहना चाहता हूँ कि 1963-64 में कीमतों पर कंट्रोल नहीं था। 1964-65 के बारे में अभी तक मामला फाइनलाइज़ नहीं हुआ है। यह मामला अभी अंडर कंसिड्रेशन है। लेकिन मैं कहना चाहता हूँ कि उस के बारे में जो शर्तें होंगी वही रेट्स चार्ज किए जाएंगे।

कामरेड राम प्यारा : मैं मन्त्री जी से पूछना चाहता हूँ कि 1962-63 में जो एक्साइज डियूटी चार्ज कर रहे थे वही 1964-65 में चार्ज करेंगे ?

मन्त्री : मैं इस बारे में नहीं कह सकता कि कितनी परसेंटेज होगी क्योंकि यह मामला अभी तक ज़ेरे गौर है।

सरदार गुरदियाल सिंह डिल्लों : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि सरकार की तरफ से प्रोहिबिशन एक मज़ाक सा बन गया है। इस में सरकार ने कितने पहलुओं को तब्दील किया है। पता नहीं लगता कि इस बारे में ठीक पोजीशन क्या है। मैं चाहता हूँ इस सवाल पर ज्यादा डिटेल् में डिस्कशन की जाए क्योंकि शराब के ठेके किसी को दिए जाते हैं और उस का लाभ किसी दूसरी फैमिलीज उठा रही है। इस लिये मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इस बारे में आप हाउस में सैपेरेट टाइम दीजिए ताकि इस पर अच्छी तरह से डिस्कशन की जा सके।

Mr. Speaker : The hon. Member may please give a regular notice. I will examine and try to do whatever is reasonably possible.

श्री मंगल सैन : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि गांवों में चोरी छुपे शराब निकलती है, उस के बारे में जैसा कि मंत्री महोदय ने उत्तर भी दिया है इस को चैकअप किया जाता है, इस के बावजूद भी गांवों में शराब निकलती हो तो उस के बारे में सरकार क्या पग उठा रही है ?

मन्त्री : यह साधारण सा मैटर है। जो केस नोटिस में आता है वहां पुलिस छापा मारती है इक्साइज के अधिकारी छापा मारते हैं। अगर फिर भी लोग नाजायज़ शराब निकालें तो इस का क्या इलाज हो सकता है।

EMPLOYEES IN PUBLIC HEALTH DEPARTMENT AT CHANDIGARH

3626. Chaudhri Sunder Singh : Will the Minister for Excise and Taxation and Capital be pleased to state the strength of the following categories of employees in the Public Health Department at Chandigarh :—

- (a) (i) Mechanical Supervisors, (ii) Chargemen, (iii) Assistant Superintendents, (iv) Foremen, (v) Fitters, (vi) Supervisors, (vii) Pump Drivers, (viii) Assistant Drivers, (ix) Meter Readers and (x) Telephone Attendants ;
- (b) the number of the persons belonging to scheduled castes in each of the categories mentioned in part (a) above;
- (c) whether the representation of Harijans in each said categories is in accordance with the percentage fixed for them if not, the steps that Government proposes to make up the deficiency ?

Siri Ram Saran Chand Mittal : (a) and (b) A statement is laid on the table of the House.

(c) Yes., Sir.

It may, however, be explained that reservation percentages are worked out on the total strength of various categories of posts on the departmental basis.

[Excise, Taxation and Capital Minister]

STATEMENT

Parts (a) and (b).

| Serial No. | | Total strength | No. of Scheduled Castes |
|------------|---------------------------|----------------|-------------------------|
| (i) | Mechanical Supervisors | .. 26 | 7 |
| (ii) | Chargemen | .. 3 | .. |
| (iii) | Assistant Superintendents | .. 1 | .. |
| (iv) | Foreman | | .. |
| (v) | Fitters | .. 26 | 6 |
| (vi) | Supervisors | | .. |
| (vii) | Pump Drivers | .. 53 | 8 |
| (viii) | Assistant Pump Drivers | .. 53 | 11 |
| (ix) | Meter Readers | .. 12 | .. |
| (x) | Telephone Attendants | .. 3 | 1 |

ਚੋਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੀਟਰ ਰੀਡਰਜ਼ 12 ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹਰੀਜਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਕੈਨੀਕਲ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ 26 ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 7 ਹਰੀਜਨ ਹਨ । ਅਗਰ ਇਹ ਫਿਗਰਜ਼ ਗਲਤ ਹੋਣ ਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵੇਗੀ ?

ਸੰਤੀ : ਅਗਰ ਤਨ ਕੇ ਨੋਟਿਸ ਮੈਂ ਲਾਯਾ ਜਾਏਗਾ ਤੋ ਜਾਂਚ ਕੀ ਜਾਏਗੀ । ਗਲਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਣੇ ਪਰ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ ।

ਚੋਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਮੰਨ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨਗੇ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੀਟਰ ਰੀਡਰ 12 ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ?

ਸੰਤੀ : ਮੈਂ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟੋਟਲ ਸਟਰੈਂਥ 177 ਹੈ ਅਰਿਤਸ ਮੈਂ 33 ਸਿਡਕੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਏਂਪਲਾਇਡ ਹੈ, ਇਨ ਕੀ ਪਰਸੈਂਟੇਜ 19.63 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਬਨਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਮੈਂ ਸਿਫ 0.37 ਕਾ ਡਿਫੈਂਸ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਮੂਲੀ ਹੈ । ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਟਰ ਰੀਡਰਜ਼ ਕੇ ਲਿਏ ਕੋਈ ਕੰਡਿਡੇਟ ਨ ਆਯਾ ਹੋ ਯਾ ਸੂਫੇਕਲ ਆਦਮੀ ਨ ਮਿਲਾ ਹੋ ।

ਚੋਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਲਈ ਕੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ?

ਸੰਤੀ : ਆਇੰਦਾ ਕੋਕੋਸੀਯ ਪੁਰ ਕਰਤੇ ਸਮਧ ਧਿਆਨ ਰਖਾ ਜਾਯਗਾ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਹੈ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਵਧਾ ਕੇ ਹੀ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਿਲੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 177 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚੋਂ 33 ਹਰੀਜਨ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ 19.63 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਆਨ ਦੀ ਹੱਲ ਜਾਂ ਇੰਡੀਵਿਜ਼ੁਅਲ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਕੇਟੇਗਰੀਵਾਈਜ਼ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਮਿਉਨੀਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਕਲਾਸ ਫੋਰ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਵੀਪਰ ਹਨ ਤਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਕੱਤਰੀ : ਜੋ ਟੋਟਲ ਫਿਗਰਜ਼ ਬਤਾਏ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਹਨ। ਪਰਸੋਟੇਜ ਦੀ ਫਿਗਰਜ਼ ਕੈਟੇਗਰੀ-ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬਤਾਏ ਹਨ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਲਾਸ ਥਿਰੀ ਅਤੇ ਕਲਾਸ ਫੋਰ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆਨ ਦੀ ਹੱਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

ਸਕੱਤਰੀ : ਕੈਟੇਗਰੀਕਾਫ਼ੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

Mr Speaker : Question hour is over.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਕਲ੍ਹ ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Mr Speaker : Further supplementaries will be allowed on this question tomorrow.

RE-ANSWER GIVEN BY HOME MINISTER TO A QUESTION IN RESPECT OF THE WITHDRAWAL OF CASES AGAINST SARDAR HAZARA SINGH GILL, M.L.A.

Sardar Gurnam Singh : Sir, in answer to a supplementary about the release of Sardar Hazara Singh Gill, M.L.A., the Home Minister had stated the other day that the order withdrawing the cases against him is on the file which is with the court and that a copy thereof can be obtained from the court. I may submit that the document in question is not on the file and that the case after conviction has been consigned to records.....

Home Minister : I would explain the position, Sir. There were two categories of cases against Sardar Hazara Singh Gill, i.e., pending case, and those in which he had already been convicted. My reference about that order was with regard to the pending cases which were withdrawn. In regard to the cases in which he was convicted, there is no question of placing a copy of that order on the file.....

Mr Speaker : The hon. Member may see the Home Minister personally and get the matter cleared. What the Honourable Member, however, wants to know is whether the sentence was remitted or commuted.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS.

CASES OF KIDNAPPING OF BOYS AND GIRLS.

1041. Comrade Ram Chandra : Will the Home Minister be pleased to state :

- (a) the number of cases of boys and girls of small ages kidnapped in the State, district-wise during the years 1961-62, 1962-63 and 1963-64 upto date ;

[Comrade Ram Chandra]

(b) the number of children traced out and recovered out of these;

(c) the action taken against the culprits involved in such cases ?

Shri Mohan Lal: (a) & (b) The required information is given in the following statement.

(c) These persons have been proceeded against according to the law.

STATEMENT

| Serial No. | District | No. of cases of boys and girls of small ages kidnapped in the State during | | | No. of children traced and recovered |
|------------|------------------|--|---------|---------|--------------------------------------|
| | | 1961-62 | 1962-63 | 1963-64 | (b) |
| 1 | Hissar | 10 | 10 | 4 | 19 |
| 2 | Rohtak | 2 | 5 | 3 | 8 |
| 3 | Gurgaon | 10 | 16 | 5 | 25 |
| 4 | Karnal | 13 | 15 | 3 | 26 |
| 5 | Ambala | 11 | 17 | 13 | 41 |
| 6 | Simla | 1 | .. | .. | 1 |
| 7 | Kangra | 10 | 5 | 5 | 18 |
| 8 | Hoshiarpur | 6 | 4 | 2 | 8 |
| 9 | Jullundur | 14 | 13 | 3 | 28 |
| 10 | Ludhiana | 7 | 9 | 8 | 19 |
| 11 | Ferozepur | 28 | 18 | 8 | 46 |
| 12 | Amritsar | 16 | 17 | 8 | 35 |
| 13 | Gurdaspur | 11 | 10 | 6 | 23 |
| 14 | Patiala | 9 | 10 | 8 | 25 |
| 15 | Bhatinda | 11 | 5 | 5 | 21 |
| 16 | Sangrur | 1 | 6 | 4 | 10 |
| 17 | Kapurthala | 3 | 8 | 4 | 11 |
| 18 | Mohindergarh | .. | 1 | .. | .. |
| 19 | Lahaul and Spiti | .. | .. | .. | .. |

**CASES OF THEFT OF DRUGS AND MEDICINES FROM GOVERNMENT
HOSPITALS/DISPENSARIES**

1042. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) the number of cases of theft of drugs and medicines from Government Hospitals and Dispensaries in the State during the years 1962-63 and 1963-64 to date, districtwise along with the names of Hospitals and Dispensaries from which the medicines were stolen ;

(b) the action taken against the offenders in each case ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : (a) There have been 4 cases of theft of drugs and medicines during the year 1963-64 in the following hospitals and Dispensaries/Primary Health Centres:—

(i) Primary Health Centre, Bajakhana, District Bhatinda.

(ii) E.S.I. Dispensary, Sonapat, District Rohtak.

(iii) R.B. Johdhamal Kuthalia Government T.B. Sanatorium, Tanda District Kangra.

(iv) V.I. Hospital, Amritsar.

No such case was reported during 1962-63.

(b) The cases are yet under investigation.

**DIRECT BUS SERVICES FROM CHANDIGARH TO DHARAMSALA AND
CHANDIGARH TO KULU VIA PATHANKOT, BAIJNATH**

1074. Shri Amar Nath Sharma : Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to ply buses direct from Chandigarh to Dharamsala and Chandigarh to Kulu via Pathankot, Baijnath; if so, when the same is likely to be implemented ?

Sardar Partap Singh Kairon : A direct bus service has been started between Dharamsala-Kalka via Nangal -Chandigarh with effect from 27th August, 1963. There is no proposal for the present to link Kulu with Chandigarh via Pathankot and Baijnath.

CANALISING WEST BEIN IN KAPURTHALA DISTRICT

1077. Sardar Ajaib Singh Sandhu : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) whether he has recently received any representation from the people of Kapurthala District regarding the canalising of West Bein ; if so, when, whom and the details thereof together with the action, if any, taken thereon.

Chaudhari Ranbir Singh : (a) Yes, 3 representations were received on 3rd August, 1963, 24th August, 1963 and 5th September, 1963, respectively from :—

1. Shri Atma Singh, Ex-M.L.A.

2. Secretary, Shiromoni Gurdwara Parbandhak Committee.

3. Villagers of Miani Bahadar.

So far as the departmental action on Serial No. 1 representation is concerned it is stated that the scheme of canalising West Bein has been

[Minister for Irrigation and Power]
prepared after taking into consideration the Choes in Hoshiarpur District outfall in river Beas and the work has been started in the reach from Sultanwind to Ahli.

As regards the request mentioned at serial No. 2 the Secretary S. G. P. C. Amritsar has been informed that the present embankment of the bund does not pass over the land belonging to Gurdwara Paibandhak Committee. The request of villagers of Miani Bahadar is also being considered for the final alignment which is yet to be approved.

PRODUCTION OF POTATOES IN KANGRA DISTRICT

1078. Shri Amar Nath Sharma : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state —

- (a) the average production of potatoes in district Kangra;
- (b) whether any marketing facilities are provided to the producers of the said crop ;
- (c) if the reply to part (b) be in the negative, whether Government intend setting up cold storage or warehouses in the said district to enable the producers to store their produce and sell it when they want to do so ;
- (d) if the reply to part (c) above be in the affirmative, the approximate date by which the cold storage or warehouses are likely to be set up ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) 21,100 tons per annum.

(b) Yes. The Co-operative Marketing Societies, Nagrota provides such facilities.

(c) Question does not arise.

(d) The matter is under consideration of the State Warehousing Board. The date by which the warehouses are likely to be set up cannot be indicated at this stage.

CORRECTION OF GIRDAWARIS IN THE STATE

1085. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total number of tenants, tehsil-wise, in the State who applied for the correction of Girdawaris since 1958, year-wise together with the total number of those whose girdawaris have been corrected ;
- (b) the number of tenants whose applications for correction of girdawaris could not be decided for six months, one year, one to two years and for more than two years, separately, together with the reasons for the delay in each case ;
- (c) whether it is a fact that Government have recently issued instructions to dispose of the applications for the correction of Girdawaris within three months ; if so, the details thereof and the action ; if any, taken thereon so far ?

Subject.—Unstarred Assembly Question No. 1085, to be asked by Comrade Ram Piara, M.L.A. regarding the number of wrong entries in Khasra Girdawaris etc. since 1958.

The answer to Assembly Question (Unstarred) No. 1085 appearing in the list of Unstarred Questions on the 12th September, 1963 in the name of Shri Ram Piara, M.L.A. is not ready.

2. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected from the local officers.

(Sd.)

Revenue Minister,
Punjab.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O. No. 7815-ARI(V)-63/4582, Chandigarh-4, dated the 11th September, 1963.

ALLOTMENT OF INFERIOR EVACUEE LANDS

1086. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total area of inferior evacuee land in the State, district-wise, which is to be leased out or allotted to Harijans, military personnel, and others together with the basis of its allotment ;
- (b) whether any committees for the allotment of the said inferior evacuee lands have been set up in each tehsil or district ; if so, the names of the members of each such committee together with the criteria, if any, kept in view while nominating them ;
- (c) the total number and names of the Harijan members and members belonging to the category of Ex-servicemen on the said Committees tehsil-wise or district-wise in the State ;
- (d) the basis on which the allotment is to be made to the Harijans, military personnel and others ;
- (e) whether it is a fact that in certain tehsils of the State allotment of inferior evacuee lands has been made and later cancelled; if so, the reasons therefor together with the probable date by which the said-lands would be re-allotted ;
- (f) the designation of the authority under whose orders the first allotment referred to in part (e) above has been cancelled ?

Subject.—Assembly Question No. 1086 Unstarred.

The answer to Assembly Question No. 1086 appearing in the list of Unstarred Questions on the 12th September, 1963 in the name of Comrade Ram Piara, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.). . .

Revenue Minister.

[Revenue Minister]
To

The Speaker, Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 9513-JN(IV)-63/4549.

Chandigarh, dated the 10/11th September, 1963.

INCREASE IN THE PAY-SCALES OF THE EMPLOYEES OF THE JAIL
DEPARTMENT

1092. Comrade Makhan Singh Tarsika : Will the Home Minister be pleased to state :—

- (a) whether there is any proposal under the consideration of Government to set up a Pay Committee for the revision of the pay-scales of the Jail Employees ; if so, the details thereof ;
- (b) if the reply to part (a) be in the negative, whether Government intend to make the recommendations of the Police Commission applicable to the Jail Employees ?

Shri Mohan Lal ; (a) No.

(b) No.

APPLICATIONS FOR FAMILY ALLOWANCE AND FINANCIAL ASSISTANCE BY
DETENUS UNDER DEFENCE OF INDIA RULES

1093. Comrade Makhan Singh Tarsika : Will the Home Minister be pleased to state —

- (a) the names of the detenus at present in the various jails in the State under the Defence of India Rules who have applied to the Government for family allowance, together with the dates and details of their applications and the replies, if any, given to them so far by Government in this regard ;
- (b) whether the family allowance has been sanctioned to any one of them ;
- (c) whether any of the detenus has applied for financial assistance for fighting the cases and election petitions launched against them ; if so, the names of the application and the details therefor ?

Shri Mohan Lal : (a) A statement indicating the requisite information is as follows:—

(b) No.

(c) Shri Makhan Singh Tarsikka, M.L.A. applied to Government for the grant of sufficient allowance to defend the case pending against him under section 307/324 I.P.C., as he had no source of income. He pleaded that this was always done during the British Regime. (He cited Fatehwal Murder case and Sheikh Abdullah's case in this connection). He further pleaded that his Assembly Allowance of about Rs 500 per month was stopped due to his detention. The request of the detenu for grant of financial assistance for the defence of the case was rejected by Government after due consideration.

Statement regarding applications for family allowance and financial assistance by Detenus under Defence of India Rules.

| Serial No. | Name of Detenu | Date of receipt of application | Details of the application | Orders passed by Government |
|-------------|--|--------------------------------|--|---|
| 1 | Shri Sarwan Singh | .. 17th January, 1963 | He has stated that he has been detained under the Defence of India Rules, 1962. He has requested for grant of family allowance as was given to detenus during the British Regime and during the years 1948—52 under the Congress Government. | The matter is under the consideration of Government and the detenu will be apprised of the position as soon as final decision is taken. |
| 2 | Shri Jagtar Singh | .. 17th January, 1963 | Ditto | Ditto |
| 3 | Shri Rajinder Singh | .. 17th January, 1963 | Ditto | Ditto |
| 4 | Shri Hazara Singh | .. 26th December, 1962 | He has stated that he has been detained under the Defence of India Rules, 1962. He has requested for grant of Rs 200 per mensem as family allowance for the maintenance of his wife and education of his son. | Ditto |
| 5 6 7 | Shri Sohan Singh Josh Shri Gurcharan Singh Shri Rakshi Ram | } .. 14th March, 1963 | { They have stated that they have been detained under the Defence of India Rules and that as Detenus in other States are given family allowance they may also be allowed this concession. | Ditto |
| 8 | Shri Dhanpat Rai Nahar | .. 19th February, 1963 | He has stated that on account of his detention his family members have been deprived of the only bread winner and they are in financial difficulty. He has further stated that his eldest son has left schooling for non-payment of fees. He has requested that he may be granted reasonable family allowance as was done during the pre-independence and post-independence periods. | Ditto |

| Serial No. | Name of Detenu | Date of receipt of application | Details of the application | Orders passed by Government |
|------------|----------------------------|--------------------------------|--|--|
| 9 | Shri Darshan Singh Jhabbal | .. 19th February, 1963 | He has stated that on account of his detention, his family members have been deprived of the only breadwinner and they are in financial difficulty. He has further requested that he may be granted reasonable family allowance as was done during the pre-independence and post-independence periods. | The matter is under consideration of Government and the detenu will be apprised of the position as soon as final decision is taken |
| 10 | Shri Hazara Singh . | 18th February, 1963 | He has stated that on account of his detention his family members are in financial difficulty. He has requested for grant of maintenance allowance | Ditto |
| 11 | Shri Raghbir Singh | .. 26th February, 1963 | He stated that on account of his detention, his family members are in financial difficulty and his wife generally remained sick and needed money. He requested for the grant of reasonable family allowance. | Rejected. The detenu has been informed accordingly |
| 12 | Shri Bishan Singh | .. 20th March, 1963 | He stated that on account of his detention, his family members were in financial difficulty. He requested that his children be granted adequate maintenance allowance. | Ditto |
| 13 | Shri Fauja Singh | .. 20th March, 1963 | He has stated that on account of his detention, his family members are in financial difficulty and the education of his children is suffering. He requested for the grant of family allowance. | The matter is under the consideration of Government and the detenu will be apprised of the position as soon as final decision is taken |
| 14 | Shri Mange Ram Vats | .. 20th March, 1963 | He has stated that on account of his detention, his family members are in financial difficulty and the education of his children is suffering. He has requested that he may be granted family allowance | Ditto |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|----|-------------------------------------|---------------------|--|--|
| 15 | Shri Dhanpat Rai Nahar | 27th April 1963 | He has stated that on account of his detention, his family members are in financial difficulty. He has requested for grant of family allowance. | The matter is under the consideration of Government and the detenu will be apprised of the position as soon as final decision is taken |
| 16 | Shri Darshan Singh | .. 27th April, 1963 | He has stated that the detenus should be granted family allowance in deserving cases. He has requested for grant of family allowance. | Ditto |
| 17 | Shri Hari Singh, M.L.C. | .. 16th May, 1963 | He has stated that as he has been detained by Government under the Defence of India Rules, his family may be granted an allowance of Rs 200 per mensem. | Ditto |
| 8 | Shri Shamsheer Singh Josh M.L.A. | 16th May, 1963 | He has stated that on account of his detention his monthly Assembly allowance has been discontinued and that he has no other source of income. He has requested for grant of family allowance. | Ditto |
| 19 | Shri Ajit Singh | .. 28th June, 1963 | He has stated that the Punjab Government should bear educational expenses of his son Shri Makhan Singh and that his son should be allowed other facilities and subsistence allowance may be given to his mother and younger son. | Rejected. The detenu has been informed accordingly |
| 20 | Shri Gurcharan Singh | .. 30th July, 1963 | He has stated that on account of his detention, his family had been deprived of the breadwinner and were in financial difficulty. He requested for the grant of maintenance allowance. | Ditto |
| 21 | Shri Bishan Singh | .. 30th July, 1963 | He has stated that on account of his detention, his family members were in financial difficulty. He requested that his children be granted adequate maintenance allowance. | Ditto |

| Serial No. | Name of Detenu | Date of receipt of application | Details of the application | Orders passed by Government |
|------------|----------------|--------------------------------|----------------------------|-----------------------------|
|------------|----------------|--------------------------------|----------------------------|-----------------------------|

| | | | | |
|----|------------------------------|-------------------|--|---|
| 22 | Shri Harkishan Singh Surjeet | 7th January, 1963 | The detenus in their joint representation have stated that some of the detenus have dependents who have nothing to fall back upon except their meagre earnings and that it is not proper that their dependants should starve because of no fault of theirs. They have requested that they should be given family allowance. | The matter is under the consideration of Government and the Detenus will be apprised of the position as soon as final decision is taken |
| 23 | Shri Chanan Singh Dhut | | | |
| 24 | Shri Ram Kishan Bharolian | | | |
| 25 | Shri Mota Singh Jhabbal | | | |
| 26 | Shri Dalip Singh Johal | | | |
| 27 | Shri Jarnail Singh | | | |
| 28 | Shri Gurbux Singh Atta | | | |
| 29 | Shri Darshan Singh | | | |
| 30 | Shri Raghbir Singh | | | |
| 31 | Shri Karnail Singh | | | |
| 32 | Shri Ghuman Singh | 29th August, 1963 | These detenus in their joint representation have stated that due to their absence as bread-earners their families have suffered great hardships and have been reduced to penury and that they should be granted handsome allowance to maintain themselves and relieve them of day to day needs with respect to food, clothes and other household articles. They have further pleaded that family allowance was given to the detenus in 1948 and also previous to that year | Ditto |
| 33 | Shri Dhanpat Rai | | | |
| 34 | Shri Sohan Singh Josh | | | |
| 35 | Shri Gurcharan Singh | | | |
| 36 | Shri Bakshi Ram | | | |

ADJOURNMENT MOTION

Babu Ajit Kumar : Sir, I ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the deteriorating condition of the persons belonging to the Scheduled Castes, landless labourers and shelterless wandering tribes which has led to their starvation, helplessness, miserable condition and poverty. These people, not able to get work, migrate to other States for earning livelihood to feed their children. In case, immediate action to provide these people with food, clothes, shelter and employment is not taken, it will create condition of famine in the State.

Mr. Speaker : I disallow this motion on the ground that it is not a matter of recent occurrence, though it is a matter of urgent public importance. Then it is a continuing process and there is also a resolution on this subject. You can speak on that when it comes before the House.

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। उस दिन डाक्टर लोहिया ने भी पार्लियामेंट में कहा था कि हिन्दोस्तान की साठ फी सदी आबादी यानी 27 करोड़ पापुलेशन ऐसी है जिस की आमदनी तीन आने पर डे है। और यही मसला हमारी ऐडजर्नमेंट मोशन का है। अगर आप इजाजत दें तो इस पर बहस हो जानी चाहिये क्योंकि यह मसला उन लोगों का है जिन को पेट भर कर खाना भी नहीं मिलता।

Mr. Speaker : I will discuss the question with Master Ji (Agriculture and Welfare Minister). It is a very important matter, no doubt, but it is not a recent one. For admitting Adjournment Motions, I have to go by the relevant Rules. What has been happening to the Scheduled Castes and Harijans, has been continuing for ages and is still continuing. So the Rules do not permit me to admit the motion. In view of the importance of the matter, however, an opportunity will be provided to discuss the matter.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਜਨਾਬ, ਅਨਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਹੁਣ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੇਕਾਰੀ ਵਧੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : No, I will not admit the motion. The position has already been explained by me.

चौधरी नेत राम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। आदरणीय स्पीकर साहिब, मेरी प्रार्थना यह है कि मैंने जो यह काम रोकू प्रस्ताव दिया था वह हिन्दी में दिया था। लेकिन जो कागज़ मुझे दिया गया है उस में यह अंग्रेज़ी में दिया गया है। इस का क्या कारण है?

श्री अध्यक्ष : चूँकि कई दोस्त हिन्दी जानते नहीं हैं इस लिये आम तौर पर काम रोकू प्रस्ताव अंग्रेज़ी में तर्जमा कर के हाउस में बाँटा जाता है। पंजाबी का भी इसी तरह से होता है। ताहम अगर आप अंग्रेज़ी नहीं पढ़ सकते तो मैं कह दूंगा कि आप को हिन्दी में दे दिया जाए।

(As many hon. Members do not know Hindi, the Adjournment Motions are generally translated into English before copies thereof are supplied to persons concerned. It is done likewise in the case of adjournment motions given notice of in Punjabi. If, however, the hon. Member, Chaudri Net Ram, feels some difficulty in reading English, I will direct the office to supply him a copy of the Adjournment Motions in Hindi.)

चौधरी नैत राम : आदरणीय स्पीकर साहिब, मैं बड़े आदर और सत्कार के साथ आप से गुज़ारिश करना चाहता हूँ कि यह मसला, जिस के बारे में मैं ने सदन में काम रोकू प्रस्ताव पेश किया है, बड़ा अहम है। इस का ताल्लुक उन सब गरीब लोगों से है जो कि खाना-बदोश हैं या जिन को पूंजीपतियों ने धक्के दे कर गांव से निकाल दिया है और वे लोग जंगलों में जा बसे हैं; चाहे वे हरिजन हैं, चाहे छोटे किसान हैं और मजदूर हैं। उन सब की यह हालत है कि सारा दिन काम करने के बाद पेट भर कर रोटी नहीं खा सकते। इस लिये मैं बहुत ही आदर से अर्ज करूंगा कि इस मसले पर बहस की इजाजत होनी चाहिये। जब बच्चा भूख से बिल्व रहा हो और मां की छाती की तरफ लपके तो मां ही अपनी छाती पर ज़हर लगा ले उसी तरह से अगर सरकार भी जब गरीबों की चीखोपकार को नहीं सुनती तो हमारे लिये यही एक तरीका रह जाता है कि हम आप से निवेदन करें कि आप हमें इस पर बहस करने की इजाजत दें।

श्री अध्यक्ष : चूंकि यह बड़ा अहम मसला है और काफी लोग इस का शिकार होते हैं इसी लिये मैं ने वादा किया है कि मैं गवर्नमेंट से कहूंगा कि कोई ऐसा तरीका निकाला जाए जिस से इस मसले पर बहस हो सके। एडजर्नमेंट मोशन के बारे में मैं रूल का पाबंद हूँ। यह मसला ऐसा है जो कि एडजर्नमेंट मोशन के रूल के मातहत डिस्कशन में नहीं लाया जा सकता। मैंने पहले ही कह दिया है कि मैं कोशिश करूंगा कि किसी तरह से यह मामला हाउस के सामने आ सके। (It is a very important matter and lot of people fall victim to it. Therefore, I have promised to sound the Government to find out some way of discussing this matter in the House. My hands are bound by the rules governing the Adjournment Motions. This matter cannot be raised through an Adjournment Motion. I have already stated that I will try to find out some way of bringing this matter before the House.)

चौधरी राम सूरूप : आन ए प्वायंट ऑफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, क्या आप की इजाजत से मैं इन्तज़ामिया मामले की तरफ आप का ध्यान दिला सकता हूँ। ट्रेजरी बैंकों वालों ने इस पंखे का मुह अपनी तरफ कर लिया है। क्या यह आप की इजाजत से किया है ?
(विघ्न) (हंसी)

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : As regards the *Call Attention Notice given by Sarvshri Ajit Kumar and Jagan Nath, I disallow it as the matter has already been dealt with.

बाबू अजीत कुमार : जनाब, यह काल अटेंशन नोटिस इन आर्डर है। रीसैंट अक्करेंस का तो यह नहीं है लेकिन अर्जेन्ट जरूर है।

***Sarvshri Ajit Kumar and Jagan Nath M.L.As.** to ask for leave to move a call attention motion to discuss a matter of sufficient public importance viz., migration of Scheduled Castes, Scheduled Tribes, Wandering Tribes and landless labourers to the other States of India due to unemployment, hunger and poverty.

STATEMENT BY THE IRRIGATION AND POWER MINISTER
ON THE FLOOD SITUATION

(4)33

Mr. Speaker : I have already promised that I will look into the matter to see if some way could be found out.

There is another *call attention motion by Shri Amar Singh. इसी बारे में एक काम्प्रीहेंसिव मोशन चौधरी हरद्वारी लाल जी की तरफ से आई हुई है जिस पर डिस्कशन होगी। उस वक्त आपको भी अपनी बात कहने का मौका मिल जाएगा।

(There is another call attention motion by Shri Amar Singh. A similar comprehensive motion has also been tabled by Chaudhri Hardwari Lal which will be discussed. The hon. Member (Shri Amar Singh) will also have an opportunity to speak on it.)

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहिब, जिन ड्रेन के मुतालिक काल अटेंशन नोटिस दिया गया है वह 23 मार्च, 1959, को बनी थीं। इन से 26 देहात तबाह हुए हैं लेकिन अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि मिनिस्टर साहिब इस तरफ बिल्कुल ध्यान नहीं दे रहे। इस मामले की तरफ आप का ध्यान दिलाने के लिये मैं यह काल अटेंशन मोशन लाया था। मैं हैरान हूँ कि हमारी तरफ से आई हुई कोई भी चीज मानी नहीं जाती।

श्री अध्यक्ष : आप ने शायद सुना नहीं। मैंने कहा है कि इसी तरह की एक मोशन चौधरी हरद्वारी लाल की तरफ से है। उसपर डिस्कशन होगी। आप को भी उस वक्त बोलने का मौका दिया जाएगा। (Perhaps the hon. Member has not listened to me. I have said that a similar motion has also been tabled by Chaudhri Hardwari Lal. It will be discussed in the House. The hon. Member (Shri Amar Singh) will also be given time to speak on that.)

पंडित मोहन लाल दत्त : स्पीकर साहिब, मेरी भी एक काल अटेंशन मोशन है।

श्री अध्यक्ष : आप की वह काल अटेंशन मोशन अभी एग्जामिन नहीं हुई। उसको कल ले लेंगे। (The call attention motion given notice of by the hon. Member has not yet been examined. That will be taken up tomorrow.)

STATEMENT BY THE IRRIGATION AND POWER MINISTER
ON THE FLOOD SITUATION.

बाबू बचन सिंह : आन ए प्वाइंट आफ आर्डर, सर। मेरी अर्ज यह है कि कल जो यहां पर इंटेलिजेंस के आदमियों के मुतालिक प्वाइंट उठाया गया था उस पर होम मिनिस्टर साहिब ने स्टेटमेंट देने की बाबत कहा था।

श्री अध्यक्ष : उस पर वह स्टेटमेंट दे रहे हैं। पहिले चौधरी रणवीर सिंह अपनी स्टेटमेंट दे दें। उसके बाद पंडित जी स्टेटमेंट देंगे। (He will be making that statement. Let the Minister for Irrigation & Power make his statement first. Panditji (Home Minister,) will follow him.)

*Shri Amar Singh, M.L.A. to ask for leave to move a call attention motion to discuss a matter of sufficient public importance viz. on drain of 75 miles came into existence from Rajthal to Hansi in waterlogging area under anti-waterlogging scheme in the month of March, 1959, due to the unpained drain, people of this area are meeting flood havoc or irreparable loss every year, 26 villages are under 3' to 5' water at present due to heavy recent rain, breach of Hissar Major at Pali and uncleaned drain. No immediate proper relief has so far been given to the marooned people of this area.

सरदार गुरनाम सिंह : और सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट के बारे में जो स्टेटमेंट देनी थी उसकी क्या पोजीशन है ?

श्री अध्यक्ष : उसके मुताबिक भी देखिए । (Please wait for that also.)

Irrigation and Power Minister (Chaudhri Ranbir Singh) : Sir, Punjab is witnessing devastating floods annually or bi-annually particularly since 1947. Some of them like that of the year 1955 are unprecedented in the known history. Floods caused by rainfall of high intensity are causing terrible devastation and bringing untold misery to the people of the State. The following factors are considered mainly responsible for heavy flooding:—

- (a) Inadequate drainage system.
- (b) Inadequate water-ways under embankments of roads, railways and irrigation channels.
- (c) Spills from the rivers and breaches in the river embankments.
- (d) Absence of dams and check-dams in the river catchment.
- (e) Denudation of hills.
- (f) High water-table.
- (g) Absence of Watt Bandi around fields due to prevailing wet cycle.
- (h) Gradual reduction in the flood absorption capacity of village ponds due to abandoning the practice of deepening these ponds by villagers.

Floods are occasioned by heavy cloud burst. These have occurred in the past and are bound to follow in future. In investigating the causes of flooding and suggesting the remedial measures the aim is to reduce the ferocity of the floods and afford protection against them on the basis of experience of each year.

चौधरी नेत रास : व्यवस्था प्रश्न । सीकर साहिब, मेरी आत्मा को इस बात पर बड़ा दुःख हो रहा है कि नहर और बिजली के मन्त्री इंग्लिश भाषा का इस्तेमाल कर रहे हैं जो कि विदेशी भाषा है । मालूम नहीं कि यह हिन्दी भाषा जानते नहीं या यह खुद भी विदेशी हैं . . .

श्री अध्यक्ष : यह कोई प्वाइंट ऑफ आर्डर नहीं. (This is no point of order.)

सिंचाई तथा विद्युत मन्त्री : मुझे इस बात पर अफसोस होता है (विघ्न)

Irrigation and Power Minister : Huge losses have been sustained by the residents of the State as a result of floods experienced in the past few years. The damage experienced to crops and houses for various years in the years 1955 to 1962 is given below :—

| Serial No. | Year | Damage experienced in Crores Rs |
|------------|------|---------------------------------|
| 1. | 1955 | 36.26 |
| 2. | 1956 | 1.95 |
| 3. | 1957 | 2.37 |
| 4. | 1958 | 35.90 |
| 5. | 1959 | 2.33 |
| 6. | 1960 | 21.54 |
| 7. | 1961 | 9.22 |
| 8. | 1962 | 39.38 |

Considering the magnitude of the losses it was considered absolutely necessary to take remedial measures. In the first case it was proposed

to construct pilot section drains and embankments along rivers in reaches where vast spilling used to take place. It was estimated that about Rs 28 crores were required to construct 290 miles length of embankments apart from reconditioning old embankments and their subsidiary protection works, constructing 5,180 miles length of drains, canalizing and training choes in the first stage. Work on flood protection and drainages was given priority over other anti-waterlogging schemes, firstly to eradicate the flood menace and secondly to arrest the increase in the waterlogging. State resources being limited, Government of India was approached to render loan assistance for the execution of such schemes. Government of India allocated Rs 3.94 crores during the Second Five-Year Plan period. In addition to the allocation by Government of India Rs 1.12 crores more were found from the State resources during the 2nd Plan period. During the first year of the Third Plan about Rs 290 lacs were spent.

With the limited funds available we were able to construct 265 miles length of embankments along various rivers in different reaches and execute 2,250 miles length of drains and choes in the pilot stage by the advent of monsoons 1962.

The flood protection embankments and subsidiary protection works along the rivers have been with standing the fury of various floods since their construction for the last 2-3 years, except minor mishaps here and there. About 2 lacs acres area have been provided with protection along the rivers.

The drains constructed in the pilot stage are not very effective in draining off the area expeditiously and in reducing the duration of abnormal floods, but these are helping to a great extent in draining off the flood waters quickly. Timely Rabi sowings have been ensured in the areas where these drains have been constructed which had otherwise not been possible in the past when these were not in existence. Unprecedented floods were again witnessed by the State during September, 1962. A careful thought was, therefore, again given to the areas which got flooded so as to find out the permanent remedial measures to fight the menace once for all. Besides opening out new drainages, the pilot sections of the drains are proposed to be widened and deepend.

It is now assessed that about Rs 80 crores in all are required to meet with the exigency and it would be necessary to construct the embankments along rivers and rivulets along with the subsidiary protection works in a length of about 510 miles and to construct and widen drains and canalize choes in a length of about 5,800 miles. Amount even required for the execution of emergent items of only priority schemes works out as Rs. 40 crores.

Budget allotment for the year 1962-63 was Rs 269.5 lacs against the plan allocation for the year as Rs 364.5 lacs. The actual expenditure, however, has been of the order of Rs 595 lacs. Similarly plan allocation for the year 1963-64 is Rs 327 lacs against which it is now proposed to spend Rs 728.18 lacs.

In the current Monsoons unprecedented rainfall and thereby floods have been experienced in the Western Jumna Canal Tract. Other parts of the State only patches which are low lying and are not connected with the drains have been flooded. The rainfall experienced at Sampla and Dhandlan in Rohtak District during August, 1963 is 28 inches and 32 inches, respectively. Further I give the rainfall recorded in August, 1960 and 1963 at some of the stations experienced in the catchment of various drains

[Irrigation and Power Minister]
in the Western Jumna Canal Tract. The rainfall recorded at Anta in 1963 is 31.65 inches against 17.55 inches in 1960, at Munak in 1963 is 24.2 inches against 17.8 inches in 1960. Similarly the intensity of rainfall has also been very heavy. In a spell of 3 days the rainfall recorded at Anta is 17.75 inches against 10.7 inches in 1960, at Munak is 10.70 inches against 10.00 inches in 1960, at Rohtak is 12 inches against 6.5 inches in 1960, at Rindhana 12.4 inches against 8.3 inches in 1960. The following are the important schemes which are under execution in this tract :—

- (1) Canalizing Chautang Nadi and remodelling Dhanaura Escape for a discharge of 12,000 cusecs.
- (2) Remodelling Indri Drain and Drain No. 2 to cater for spills of Saraswati, Chautang and Rakshi Nadies into river Yamuna from a discharge of 300 cusecs to 6,300 cusecs.
- (3) Constructing outfall of Nai Nallah, viz., Diversion Drain No. 8 for a discharge of 6,500 cusecs.
- (4) Constructing Jahazgarh Outfall Drain for a discharge of 450 cusecs.
- (5) Raising embankments of Drain No. 8 and providing Second Line of Defence to Rohtak Town.
- (6) Gatunchi Drain for a discharge of 1,300 cusecs.
- (7) Nah-Ujina Drain for 200 cusecs at outfall of Ujina Drain in Rajasthan.

The scheme of raising embankments of Drain No. 8 and providing second line of defence to Rohtak was completed before the Monsoons. The work on Nah-Ujina Drain has recently been started and could not be started earlier as the clearance was not given by the Central Water and Power Commission due to its outfall being in Rajasthan and U.P. Work in the intermediary stages on the remaining schemes was carried out before the Monsoons of the year 1963.

It has been possible to pass a discharge of 850 cusecs in the case of canalizing Chautang Nadi. In the case of Main Drain No. 2 peak discharge of 2,600 cusecs has been carried against the previous record of 1,600 cusecs.

सरदार गुरदयाल सिंह दिल्ली : स्पीकर साहिब, इन से यह स्टेटमेंट मेज़ पर ही रखवा दीजिए । यह बहुत लम्बी है और हमारे लिए बरदाश्त करना भी मुश्किल हो गया है ।

श्री अध्वक्षा : मेरा ख्याल है कि यह अब खत्म होने वाली है । क्यों चौधरी साहिब कितना वक्त और लगेगा ? (I think it is about to be finished. I would like to know from the Minister for Irrigation and Power, how much more time would he require to complete his statement).

सिंचाई तथा विद्युत मंत्री : बहुत जल्दी खत्म हो जाएगी ।

Diversion Drain No. 8 was made ready to run 1,100 cusecs at the off take under normal conditions and 1,400 cusecs under strained conditions. It was made ready to carry a discharge of 2,500 cusecs near its outfall into river Yamuna. It has actually carried the same discharge this year. This is in addition to the 1,200 cusecs capacity of Drain No. 8 below the Diversion

Drain regulator. Jahazgarh Outfall Drain was made ready to carry a discharge of 200 cusecs but the same could not function as Delhi people were not prepared to take any discharge. Gaunchi Drain was made to carry a discharge of 500 cusecs and it has worked effectively. In addition Hansi Branch has been draining out flood discharge to the tune of about 1,300 cusecs from Safidon and upper areas as otherwise this would have been added to discharge in Drain No. 8. The water in the area around tehsil and Mandi Safidon has lowered by 3 to 4 in feet.

Due to the improvement in the Drainage System, i.e., increase in the capacity of the drains and their effective working, Jahazgarh-Bhindwas Depression which used to take many a month to fill up have now been filled quickly in about a fortnight's time in spite of the fact that Diversion Drain No. 8 had also been running full.

Most of the waters now upstream of the regulator on Drain No. 8 are being carried by Diversion Drain No. 8. It is expected that the areas at Gohana and downstream upto Rohtak will be drained off in about a week's time provided there is no further rainfall. The area below Rohtak upto Chuchhakwas is expected to be cleared in another week's time. The water level at Gohana has already dropped by $3\frac{1}{2}$ feet.

Though Rohtak is worst flood-affected district, this year due to experience of 50 per cent more rainfall as compared to the rainfall of 1960, yet the damages as assessed so far are comparatively less. As for instance 6 lives have been lost this year against 38 in 1960. Similarly damage to houses and crops this year amounts to Rs 17.6 lacs and 1.74 crores, respectively against the corresponding loss of houses and crops as 63 lacs and 2.3 crores, respectively in the year 1960.

The total damage experienced to crops and houses in the State is Rs 3.73 crores as assessed so far this year against the corresponding damages of 39.38 crores in 1962 and 21.54 crores in 1960.

The Government have actually spent in the last year and proposes to spend in the current year about double the provision in the Third Five-Year Plan. This has been done by diverting funds from other Plan Schemes in spite of difficult position on account of Emergency. The amount required for the whole programme is huge and the Central loan assistance and State resources being limited, there is no other alternative except to phase the programme according to the availability of funds over some years. The works constructed for interim stages with the available funds are giving the desired relief.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Will it be possible for the hon. Minister to supply copies of the statement made by him just now, to the Members today ?

Mr. Speaker : My office will supply copies of this statement to the hon. Members.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : It would be better if a statement to be read by a Minister is limited to one or two pages. Lengthy Statements comprising more than one or two pages might be got placed on the Table of the House. The hon. Minister was reading the statement in a wonderful way but still there is some limit to the patience of the Members.

श्री श्री अमर सिंह : स्पीकर साहिब, तहसील हांसी में फलड से अब भी इतनी तबाही हुई है लेकिन उस तहसील के बारे में एक हरफ भी मंत्री साहिब ने अपनी स्टेटमेंट में नहीं कहा (विन्धन)

स्पीकर साहिब, हांसी के बारे में इन की स्टेटमेंट में एक लफ्ज़ भी नहीं आया इस लिये मैं कह रहा हूँ कि यह

श्री अध्यक्ष : जब फ्लड सिचुएशन पर बहस होगी उस वक़्त आपने जो कुछ कहना हो कह लेना। अब आप बैठ जाएं। (The hon. Member may say anything he likes in this connection when the flood situation is discussed in the House. He may please resume his seat now.)

चौधरी अमर सिंह : जब, स्पीकर साहिब, मैंने वहाँ की फ्लड सिचुएशन के बारे में काल एटेंशन मोशन का नोटिस दिया था तो आपने एलाऊ नहीं किया था और अब मिनिस्टर साहिब ने स्टेटमेंट दी है तो उस में हांसी के बारे में जिक्र नहीं किया गया तो हम इस बारे में कहें न तो क्या करें ?

कामरेड बाबू सिंह मास्टर : स्पीकर साहिब, मेरी एक काल एटेंशन मोशन है।

श्री अध्यक्ष : बाकी की काल एटेंशन मोशनेज़ कल ली जाएंगी। (The remaining call attention motions will be taken up tomorrow.)

STATEMENT BY THE HOME MINISTER REGARDING PRESENCE
OF THE C.I.D. PERSONNEL
IN THE ASSEMBLY CHAMBER BUILDING

Home Minister (Pandit Mohan Lal) : Strong objection has been taken by some members, in the course of Privilege and Call Attention Notices moved by them, to the presence of plain clothes security staff within the precincts of the House. It has been added that the C.I.D. staff had also been drafted into the M.L.A's Hostel and Flats to watch the movements of members and overhear what they talked about. While it is correct that the normal plain clothes staff was detailed for security duty in the Vidhan Sabha building, there is no truth in such staff having been deputed for any function at the M.L.As' Hostel and Flats, much less for the purpose of watching their movements or overhearing their conversation. (Interruptions) I am to emphasise that it is a normal function of the State Government imposed on them by Law, to make necessary security arrangements at all times and places in the State to ensure that un-social elements are not permitted to disturb the normal life of its citizens. It was in compliance with this requirement that the plain clothes staff was deputed at the Vidhan Sabha building too. It would not be out of place for me to mention that such arrangements have always been made in previous Sessions too. The scale of these arrangements was last revised and determined, when the present Vidhan Sabha building was occupied and there has been no variation in the scale since. Since there was information with Government that certain elements were planning to stage a demonstration in front of the Vidhan Sabha and had it also on their cards that they would infiltrate a few men into the building to create a disturbance there, the security staff was particularly alerted to keep vigilance in that respect. There is absolutely no truth in the suggestion that the staff had been deputed to watch any particular dignitaries or members of the House. This is the correct position about the presence of the plain clothes staff on the Vidhan Sabha premises, which was

specially noticed day before yesterday. I am also to mention it for the information of the House that security arrangements through plain clothes officers are also in force in the Parliament House in New Delhi and what we do here is in normal course. The Government would be most reluctant to divest themselves of this responsibility on the premises of this House. If, however, the Hon. Speaker and the House would take a decision to absolve the Government of this responsibility, we would abide by that decision.

Sardar Gurnam Singh : Most unsatisfactory statement.

Shri Mangal Sein : A most unsatisfactory statement.

स्पीकर साहिब, जब यह बात आप के नोटिस में आई...

Mr. Speaker : Order please. The hon. Minister has made the Statement and it would not be desirable to discuss it now.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Mr. Speaker, we strongly resent the presence of the C.I.D. Staff in the precincts of the Legislature building, in the lobbies and the galleries. I am very glad that the hon. Home Minister has admitted that the staff was present in this building but the reasons given are that they are posted for the purpose of security—'security' means security of the lives of the Ministers, legislators or against some agitation. But, Sir, the usual practice, so far as it prevails, within this hall or buildings is that the total responsibility lies with the Speaker. I am really amazed at the suggestion given in the last sentence that if the Speaker took a decision and if the House approved to absolve the Government of this responsibility, they would abide by that decision. Mr. Speaker, so far as the posting of this security Staff is concerned, this is purely an administrative matter and there is no question that the House should be consulted. 'House' means 'majority of the House', which is the 'Leader' himself. So my suggestion is that so far as the House is concerned, it should not have been mentioned. It is purely your discretion, Sir, and no member of the C.I.D. should be posted within the precincts of the Assembly without your permission.

So far as the posting of C.I.D. staff at the Legislators' Hostel and flats is concerned, which has been denied, I may state, Sir, that the office of the CID is strategically located in the upper storey of flats occupied by Sardar Gian Singh Rarewala and Chaudhri Hardwari Lal which is coincidentally also opposite my own room in the M.L.As' new hostel and we are being observed every time by them whether they come there on the pretext of stationery or some other thing. You were pleased, Sir, to state that the office of the C.I.D. should be removed from there but it is still there. Let them continue there. We are not doing anything that jeopardizes the security of the State. It may jeopardize the position of certain people. I am sorry that in respect of our suggestion, the pure and simple answer should have been that the Intelligence Staff will be removed and nothing will be done unless and until the Speaker was informed and his permission was sought, but they have stated that if the House approved, they will abide by the decision. Anyway you are wiser in this matter. Thank you.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇੰਨਫਰਮੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਸਟਾਫ ਅਸੈਂਬਲੀ ਪ੍ਰੀਸਿਕਟਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੀਨਾਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕੰਸਲਟੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਸੀ ?

Mr. Speaker : Now the Leader of the Opposition will speak for a minute or two please.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਰਾਏਕੋਟ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦਾ ਸਟਾਫ ਲਾਇਆ। ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਪਣੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਢ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਾਈਟ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲ ਸਮਝੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਨਸਲਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਇਖਤਿਆਰ ਹਨ ਉਹ ਕੰਪਲੀਟਲੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕੋਈ ਇਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾ ਸਕੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਟਾਫ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਈਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਅੰਦਰ ਰਖ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਟ੍ਰਾਂਗਲੀ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। (ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਤਾਲੀਆਂ।)

ਫਿਰ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਲੰਗਡੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਡਿਮਾਂਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਸਟਾਫ ਅੰਦਰ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬੰਬ ਬਾਹਰ ਪੈਣਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟਾਫ ਅੰਦਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਤਨੀ ਬੁਰੀ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਗੈਲਰੀਆਂ ਦੇ ਫੇਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਈਨਾਤ ਕਰਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੇ ਸਟ੍ਰਾਂਗਲੀ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰਾਈਟ ਆਪਦਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਾਈਟ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਕਰੋ। (ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਤਾਲੀਆਂ।)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਕੀ ਮੈਂ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਦਫਾ 144 ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਅਸੰਬਲੀ ਦੇ ਇਕ ਮੀਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਸੀ.....

Minister for Finance : On a point of Order, Sir. My point of Order is that no discussion can be allowed on the statement.....

Sardar Lachhman Singh Gill : On a point of Order, Sir. My point of order has not yet been disposed of. How can another point of Order be raised till the point of Order raised earlier is disposed of ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : If you allow me to say something, I think the position would become clear. The position is that if a statement had been made quite independently, of the motion pending before the House, no discussion or for that matter no observations could be made by any other Member at that time, and the hon. Minister would have been right in making his observation. But here the position is quite different and the Privilege Motion is still pending for disposal. It is with reference to that the hon. Home Minister has made the statement and the other Members have got the right to place their point of view before the Chair.

Mr. Speaker : Ordinarily no statement is allowed to be made on the statement of a Minister. But in this case I have to make up my mind in regard to the Privilege motion that was tabled in the House, and therefore,

I have to hear the views of both the sides before I can give my decision. The hon. Members can speak for a few minutes and then I will give my ruling.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, कल यहां पर एक प्रिविलेज मोशन हाऊस के सामने आई थी और होम मिनिस्टर ने यहां पर उसके बारे में जवाब दिया था जिस से बिल्कुल साफ था कि ऐसी इनफरमेशन इन के पास नहीं थी कि सी. आई. डी. का कोई आदमी इस बिल्डिंग के अन्दर डिप्यूट किया गया या कोई ऐसा हुकम जारी किया गया था ?

बाबू बचन सिंह : वह झूठा ब्यान था

Mr. Speaker : The hon. Member should not mar the sanctity of the occasion. It is the most important decision of my life that I have to make today. I would request the hon. Members to put up with what is said by each other.

महोदय लक्ष्मण सिंह गिल : एहि ठां बिलबुल गलत बिआनी कर रिहा है। (विपक्ष)
He is a responsible Minister. He should not behave like that.

Mr. Speaker : When anything is said from the Opposition Benches, he has the right to reply in return.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : अभी जो स्टेटमेंट पंडित मोहन लाल ने दिया है वह इस के उलट है। यह मोस्ट अनयुजुअल प्रेक्टिस है जो पहले जारी रही है तो क्या इन्हें कल नहीं पता था कि इस चेम्बर के प्रिक्टीस में सी. आई. डी. है। हम ने जब कल बात की तो इन्होंने बताया कि इन के पास इस किस्म की कोई इनफरमेशन नहीं है, फिर चीफ मिनिस्टर ने भी कहा था कि कोई ऐसी बात नहीं है और आज इस के बिल्कुल उलट ब्यान दिया गया है। फिर यह कहा गया है कि पार्लियामेंट में इस तरह की बात है कि सिक्वोरिटी स्टाफ है इस लिये यहां पर भी यह सी. आई. डी. स्टाफ की डिप्यूटी लगाई गई। इस से तो साफ जाहर है कि यह एक सोबी समझी प्लान के मुताबिक सी. आई. डी. लगाई गई थी। क्या होम मिनिस्टर को पता नहीं था (Voices from the Opposition : Shame, shame)

He is the Home Minister. He knows everything.

अगर कल का ब्यान ठीक न था और आज का ठीक है तो इस होम मिनिस्टर को आफिस में नहीं रहना चाहिये। यह एक बहुत सीरियस मामला है और हाऊस के मेंबरान से संबंधित है तो यह कैसे माना जा सकता है कि होम मिनिस्टर को पता ही न हो कि इस हाऊस के अन्दर सिक्वोरिटी स्टाफ प्लेन कपड़ों में पिछले पांच साल से चला आ रहा है।
If he does not know this thing, he is unfit to remain as Home Minister.

अगर इन को पता था तो कल ही कह देते, इस तरह गलत ब्यानी नहीं करनी चाहिये थी। अगर यह एक अनयुजुअल प्रेक्टिस थी तो इसको क्यों न आज तक बन्द किया गया ?

श्री मती शम्शो देवी (जगाधरी) : स्पीकर साहिब, यह बहुत सीरियस और अहम मामला

[श्रीमती शन्नो देवी]

है इस पर बड़े गौर से विचार होना चाहिये । इस आगस्ट हाउस की डिगनिटी को कायम करने केलिये हमें खुद विचार करना चाहिये और अपने आप पर थोड़ा ज़बत से काम लेना चाहिये ।

The hon. Members of both sides of the Houses अगर ज़बत रखें तो इस पर विचार ठीक ढंग से हो सकेगा ।

शाउटिंग से या गलत जवाब देने से विचार नहीं हो सकता । इस पर तो बड़ी गम्भीरता से सोच समझ कर फैसला करने की ज़रूरत है । (Interruptions)

श्री अध्यक्ष : जब विधान सभा सैक्रेटेरियेट को इस नए चेंबर में शिफ्ट किया गया तो क्या सी. आई. डी. स्टाफ की पोस्टिंग के बारे में कोई आर्डर्स रिवाइज़ किए गए थे ?

Was my predecessor taken into confidence ? Was anybody i.e., the Speaker, the Deputy Speaker or the Secretary taken into confidence ? (Were the orders regarding the posting of security staff revised at the time of shifting Vidhan Sabha Secretariat in the New Chamber? Was my predecessor taken into confidence ? Was anybody i.e., the Speaker, the Deputy Speaker or Secretary taken into confidence ?)

गृह मंत्री : यहां पर दो प्वायंट्स रेज़ किए गए हैं । मैं ने कल होम सैक्रेटरी और आई. जी. पुलिस के साथ इस मामले के मुताल्लिक डिस्कस किया था और पोजीशन को अंडरस्टैंड किया था । जहां तक यहां पर सिक्योरिटी स्टाफ की पोस्टिंग का संबंध है वह यह है कि गवर्नमेंट पर एक तरह का आब्लीगेशन है कि वह इस तरह का इन्तज़ाम करे और हर जगह पर जहां ज़रूरत हो सिक्योरिटी मैयर्ज़ उठाए । विधान सभा के प्रीसिक्टस में भी यह प्रबंध ज़रूरी हो जाते हैं ताकि कोई अनडिज़ायरेबल एलीमेंट कोई वाक्या न करदे । इस की ज़िम्मेदारी गवर्नमेंट पर आती है कि जहां भी ऐसी बात हो वह प्रबंध करे और यह प्रबंध करना डिपार्टमेंट का काम है । पुलिस की यह ज़िम्मेदारी है और यह उसका काम है कि सिक्योरिटी का प्रबंध करे । कई दफा हमारे प्राइम मिनिस्टर खफा हो जाते हैं और कह देते हैं कि सिक्योरिटी स्टाफ की ज़रूरत नहीं । और एमरजेंसी के दौरान कोई ऐसा प्रबंध न किया जाए । लेकिन फिर भी गवर्नमेंट की तरफ से सब तरह के सिक्योरिटी अरेंजमेंट्स किए जाते हैं । (विघ्न)

सरदार लडभट सिंघ गिल : देवे धां विषे पूछीम भनिमटर उे विषे एहदा चीठ भनिमटर । एहनां नुं एम मिलमिले दिच पूछीम भनिमटर दाना नहीं लैठा चाहीदा ।
Mr. Speaker, he is talking in Punjab and must talk of it.

Mr. Speaker : He is talking about the principle and not about individuals.

गृह मंत्री : मैं ने यह बात इस लिए कही है कि यह ज़िम्मेदारी पुलिस डिपार्टमेंट पर है और इस ज़िम्मेदारी को अदा करने के लिये उन्हें तदाबीर खुद अख्तियार करनी पड़ती है । इस ज़िम्मेदारी की अदायगी के लिये जो इन्तज़ाम वह करते हैं उन में वह न तो मिनिस्टर को कंसल्ट करना ज़रूरी समझते हैं और न किसी और को कंसल्ट करते हैं ।

सरदार लडभट सिंघ गिल : उगाडी बीभुरादे विसे होर उं उमीं साढ विछिं नहीं बहिंछे विपुलिस नुं नां उं उगाडुं पृढट दीलैउ है उे नाही सपीकर साहिब नुं । ओर उं उगाडा भउलघ सपीकर साहिब नहीं उं होर बी है ?

Mr. Speaker : The hon. Members should not create an embarrassing situation. Let the Home Minister make the statement. You may not accept it as a gospel truth. Nor do I accept every word or coma of it as a gospel truth.

गृह मन्त्री : इस लिये मैंने पोजीशन वाज़ह कर दी है। (*interruptions*)

पुलिस डीपार्टमेंट अपनी ज़िम्मेदारी समझ कर इस तरह की सिक्वोरेटी का इन्तज़ाम करता है। पहले भी यह होता रहा है और वैसे भी उन्होंने ने कहा है कि मिनिस्टर या चीफ मिनिस्टर की मन्ज़ूरी का इस में सवाल न था। मुझे इस से पहले मालूम नही था कि कोई इस तरह के इन्तज़ाम हुए हैं। (*interruptions*) यह इन्तज़ाम (*Noise*)

सरदार लडमट सिੰघ गिल : उगानुं आप इस गल दा पता सी कि बेंछी ज़िम्मेदारी दी गल एबे बरनी चाहीदी है। इस उगुं दी गैर ज़िम्मेदारी ठाल घिआठ नहीं देठ चाहीदा सी।

गृह मन्त्री : यह गैर ज़िम्मेदारी के लफज़ कह रहे हैं पर मैं पूरी ज़िम्मेदारी के साथ इस पोजीशन को वाज़ह कर रहा हूं।

Mr. Speaker : The Home Minister is exceeding the limits. I am not supposed to accept every word or coma of what he says as a gospel truth. I know what I have to do.

गृह मन्त्री : मुझे स्पीकर साहिब, दुःख है कि आप ने ऐसे रिमाकर्स किए आप जो अधिकार है जो चाहे कहे।

श्री अध्यक्ष : मैंने पूरी ज़िम्मेदारी से कह है। (*Interruptions*)

गृह मन्त्री : मैं आप से एक बात अर्ज़ करूंगा। वह यह कि अगर आप मुझे इजाज़त देना चाहते हैं तो आप कृपा करके अपोजीशन के मੈबर साहिबान को पहले चुप कराएं, आप इन पर कंट्रोल करें। अगर इस तरह से गैर ज़िम्मेदारी के साथ कहा जायेगा तो मुझे भी रिटॉर्ट करना पड़ेगा। मैंने इन की किसी बात में दखल नहीं दिया आप कृपा करके इन पर कंट्रोल करें।

बाबू बदन सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। क्या यह हकीकत है कि आप इस हाउस को कंट्रोल नहीं कर रहे ?

Mr. Speaker : Sardar Gurnam Singh Ji, I would request you to ask the Members on your side not to put me in an embarrassing position. It is a most serious question.

गृह मन्त्री : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज़ कर रहा था कि जहां तक पुलिस डीपार्टमेंट का संबंध है यहां के इन्तज़ाम के बारे में उनकी पोजीशन अब भी वही है। यह ज़िम्मेदारी उन पर ही आयद होती है और उन को निभानी पड़ती है।

जहां तक दफा 144 का सवाल है और उस को इस डिमांस्ट्रेशन से संबंध है इस के मुतालिक मैं अर्ज़ करूँ कि यहां पर कुछ मैबर साहिबान ने यह बात कही कि दफा 144 लगी हुई थी इस लिये एक मील के घेरे के अन्दर डिमांस्ट्रेशन हो नहीं सकती थी। इस के मुतालिक

[गृह मंत्री]

मैंने अभी स्टेटमेंट दिया है इसमें लफ्ज़ इनफिल्ट्रेशन का इस्तेमाल किया गया है। इन हालात को मद्देनजर रखते हुये यह मुनासिब समझा गया कि जो सिक्योरिटी स्टाफ है इस को और भी विजिलेंट कर दिया जाये। मैं यह चीज़ वाज़ह करनी चाहता हूँ कि जहां तक पुलिस डीपार्ट-मेंट का ताल्लुक है उनको अब भी यह चीज़ निभानी चाहिये, उनकी यह ज़िम्मेदारी है कि वह विधान सभा में भी भेयर्ज़ लें। अगर आप चाहें कि इस को बंद कर दें तो इस के लिए एक ही सूरत है कि अगर आप ऐसा कोई फैसला कर दें तो हमें इसे बन्द करना पड़ेगा वरना अब भी पुलिस की वही पोजीशन है और उन को अपनी ज़िम्मेदारी निभानी चाहिये।

सरदार गुरदयाल सिंह डिल्लों (तरनतारन) : स्पीकर साहिब, इस से पहले कि मैं कुछ और अर्ज करूं मैं मिनिस्टर साहिब से कहना चाहता हूँ कि इन्होंने जो कुछ कहा है वह बड़े वाज़ेह अल्फाज़ में कहा है और बड़ी दयानतदारी के साथ कहा है। मगर मुझे अफसोस है कि एक बात इन्होंने प्रोटेक्शन के मुताल्लिक कही कि प्राइम मिनिस्टर की प्रोटेक्शन के लिये ऐसा किया जाता है, लेकिन मैं यह अर्ज करना चाहता हूँ कि कहां प्राइम मिनिस्टर और कहां चीफ मिनिस्टर। यह तो वह बात हुई कि कहां राजा भोज और कहां दूसरा...

अपोजीशन की तरफ से आवाज़ें : गंगू तेली।

सरदार गुरदयाल सिंह डिल्लों : इस के इलावा होम मिनिस्टर साहिब ने कुछ मुश्किलात बताई हैं। मगर मैं यह बात अर्ज कर दूँ कि जब भी पुलिस आई तो स्पीकर की इन्फरमेशन से आई। बतौर स्पीकर रहने के मुझे एक दो वाक्यात याद हैं। यह चीज़ किसी तरह से मानी नहीं जा सकती कि इस विधान सभा के अन्दर कोई काम स्पीकर की इन्फरमेशन के बगैर किया जा सके। एक दो वाक्यात का तो मुझे इल्म है, मगर यह चीज़ किसी तरह से मानी नहीं जा सकती। इस सभा का मैं कोई 8 साल स्पीकर रहा हूँ और मेरी इन्फरमेशन यह है कि इन वज़ीरों में से सब से ज्यादा समझदार वज़ीर यह होम मिनिस्टर साहिब हैं। मगर यह भी इस तरह की बात करें कि पार्लियामेंट के अन्दर भी सर्टन प्रिविलेजिज़ और प्रोटेक्शनज है। जहां तक मैं समझता हूँ यह हाउस किसी और की भी प्रोटेक्शन में नहीं है, सिवाये स्पीकर के। It is an independent body. It is an independent Legislature. No body can post any man from outside without your permission.

यह एक गलत चीज़ है। हम इसे किसी तरह से भी एक्सेप्ट नहीं करेंगे कि यहां पर कोई ऐसी बात आपके नोटिस में लाये बगैर की जा सके।

You can, Mr. Speaker, take them on your watch and ward staff and make them a part and parcel of your Secretariat. No other position should prevail.

Mr. Speaker : I am very much disappointed to hear the statement given by a responsible Member of the Government. The least I can say is that it is the most unfortunate statement that I have heard during the last 15 years. I categorically refuse to accept the position that has been stated by the Home Minister that it is the Speaker and House to decide and if I have to be here in this Chair I will see that no C.I.D. is posted without my written permission. I have directed my office to cancel all the passes that have been issued to the C.I.D. to enter the premises of this House. The

statement that he has made about the Parliament and its lobbies is absolutely against facts. It has absolutely no bearing on the facts. No C.I.D. man is allowed in lobbies and Members' lounge. I would seek the co-operation of the hon. Members also. Whereas I have issued instructions to my office not to issue any passes to the C.I.D. I have also instructed my Watch and Ward staff not to permit any outsider in the Members' lounge so that they can make out who belongs to the C.I.D. and who is the guest of the Members. I have issued strict instructions to my Watch and Ward staff not to permit any outsider in the lounge where the Members sit. The Home Minister has purposely refrained to touch the question that has been agitating my mind. Four C.I.D. men were outside my Chamber. (*Voices: shame*). I have their names with me. I wrote to the Chief Minister about it and have received a reply of four lines that he has asked the Inspector General of Police to see me. But the I.G. has not come so far. It is a matter of utmost importance and I refer this to the Committee of Privileges with the hope that the Members of the Committee will rise above narrow party politics and party loyalties and discuss this matter in a most calm, cool and dispassionate manner.

The Privilege motion has been accepted and is referred to the Privileges Committee. (*Thumping from the Opposition Benches*).

BILL(S)

**THE PUNJAB AGRICULTURAL PRODUCE MARKETS
(AMENDMENT) BILL, 1963**

INTRODUCED AND REFERRED TO THE REGIONAL COMMITTEES

Agriculture and Welfare Minister (Sardar Gurbanta Singh) : Sir, I beg to move for leave to introduce the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill.

Mr. Speaker : Motion moved—

That leave be granted to introduce the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill.

Mr. Speaker : Question is—

That leave be granted to introduce the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill.

The leave was granted.

Agriculture and Welfare Minister : Sir, I beg to introduce the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill.

Agriculture and Welfare Minister (Sardar Gurbanta Singh) Sir, I beg to move—

That the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 20th September 1963.

Mr. Speaker : Motion moved

That the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 20th September, 1963

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill be referred to the Regional Committees with a direction to make a report by the 20th September, 1963.

The motion was carried.

NO-CONFIDENCE MOTION

Mr. Speaker : The Finance Minister told me this morning that the No-Confidence Motion be taken up on the 16th, 17th and 18th instant. The Home Minister also wants to make a statement before that. I would, therefore, request him to make his statement tomorrow the 13th instant so that both the motions and the statement can be taken up together on the 16th.

Home Minister : May I point out that we propose to make a very comprehensive statement ? It is going to be pretty long. I would have it stencilled and get more than 300 copies prepared. A copy of it will also be placed on the table of the House. But, unfortunately, it would not be possible to supply that statement tomorrow. I would, therefore, seek your permission to make the statement on Monday before the proceedings of the House start.

Mr. Speaker : You had stated in the meeting of the Business Advisory Committee that you will make a statement in the House before the No-Confidence Motion is taken up.

Home Minister : If you think it proper, I will not take the time of the House in reading over the statement. I will just place it on the table of the House and supply a copy of it to each Member. I am sorry that in spite of my best efforts, it will not be possible for me to make the statement tomorrow.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, स्टेटमेंट कम से कम एक दिन पहले जरूर मिलना चाहिये ताकि सारे मੈम्बर उसे पढ़ लें। तभी वह नो-कॉन्फिडेंस मोशन में हिस्सा ठीक तरह से ले सकेंगे। अगर गृह मंत्री महोदय 16 तारीख को स्टेटमेंट देंगे तो यह अच्छा होगा कि नो-कॉन्फिडेंस मोशन 17 से शुरू हो।

Mr. Speaker : It would be better if the Home Minister could supply the statement tomorrow.

Home Minister : It will be difficult to place it on the table of the House tomorrow before the House disperses. I will, however, try, but I do not think I would be able to do so.

Sardar Gurnam Singh : If you remember, Sir, it was stated in the Business Advisory Committee meeting that the No-Confidence Motion will be taken up on Tuesday, Wednesday and Friday.

Mr. Speaker : No dates were specified. Final decision was to be taken up in consultation with the C.M.

गृह मंत्री : मैं सोमवार को इन टाइम दे दूंगा ताकि मੈम्बर साहिबान पढ़ लें। मैं समझता हूँ कि डेट्स जिस तरह फिक्स की गई हैं उसी तरह चलें तो ठीक होगा।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿਟ ਦਾ ਇਤਨਾ ਲਾਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤਾਂ...

Mr. Speaker : Sardar Lachman Singh, please don't say like this.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਲਾਇਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਿਦਭਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਕਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਇਕ ਦਿਨ

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਨ ਮੰਗਲ, ਬੁਧ ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

Mr. Speaker : The Home Minister stands by his assurance to make his statement before the No-Confidence Motion is taken up. I would again request him to supply the statement by tomorrow afternoon. I will see that it is despatched to the Members immediately.

Now, I would request the Members of the Business Advisory Committee to come to my room for the meeting of the Committee.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

Mr. Speaker : I will try to get it circulated tomorrow by express mail.

[*Deputy Speaker in the Chair*]

THE EAST PUNJAB URBAN RENT RESTRICTION (AMENDMENT) BILL, 1962

(RECEIVED FROM THE COUNCIL FOR CONCURRENCE OF
THE VIDHAN SABHA)

Shrimati Om Prabha Jain : Madam, I beg to move—

That the East Punjab Urban Rent Restriction (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

May I also speak a few words on this subject, Madam?

Deputy Speaker : Yes, please.

Shrimati Om Prabha Jain : Madam, it is a very simple and non-controversial Bill, which has already been passed by the Legislative Council. I am sorry to point out a mistake in the printing and cyclostyling of the material which has been provided to us. It is about the—

“Power to transfer proceedings from one appellate authority or Controller to another”.

It is a marginal title and should have been given as such, otherwise it is likely to cause some misunderstanding. I am sure the Members would take this in the spirit as meant consideration and treat it as a part of the marginal note.

Madam, as already stated, it is a very simple and non-controversial Bill. It only seeks to give certain powers to the High Court and the District Judges to transfer the cases from one appellate authority or Controller to another. It has been noticed in normal routine that the cases put up to one Controller could not be transferred to another. We know that in all civil and criminal proceedings, the litigants are entitled to get their cases transferred. But, so far as this Act is concerned, there is no such provision. Only the High Court is vested with certain inherent powers, which are, however, exercised only in rare cases. It has been felt that the litigants are experiencing genuine difficulties in getting their cases transferred. Not only the litigants, but also the controller is sometimes put in an embarrassing position, when he wants to transfer the case to another controller due to the personal reasons or otherwise or another appellate authority.

[Shrimati Om Prabha Jain]

Therefore, it is in all fairness that these powers should be given. In some States, such powers do exist. I, therefore, hope the House will agree to it.

Thank you.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the East Punjab Urban Rent Restriction (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

(No Member rose to speak.)

Deputy Speaker : Question is—

That the East Punjab Urban Rent Restriction (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

The motion was carried.

Deputy Speaker : The House will now take up the consideration of the Bill clause by clause.

CLAUSE 2

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 1

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Deputy Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Shrimati Om Prabha Jain : Madam, I beg to move—

That the East Punjab Urban Rent Restriction (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be passed.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the East Punjab Urban Rent Restriction (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be passed.

Deputy Speaker : Question is—

That the East Punjab Urban rent Restriction (Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be passed.

The motion was carried.

RESOLUTION REGARDING CLOSING THE POST-GRADUATE RESEARCH AND MEDICAL INSTITUTE, CHANDIGARH, FOR THE DURATION OF THE EMERGENCY

Pandit Chiranji Lal Sharma (Ganaur) : Madam, I beg to move—

This Assembly recommends to the Government that the Post Graduate Research and Medical Institute, Chandigarh be closed for the duration of the Emergency.

डिप्टी स्पीकर साहिबा, कोई अनरेबल मॅम्बर ने मुझ से कहा कि भाई यह रैजोल्यूशन क्या सूचकिया है और मैं कुछ एम्बैरेस्ड सा महसूस करता रहा। लेकिन, डिप्टी स्पीकर साहिबा, हमारे हेल्थ मिनिस्टर डा. गोपीचन्द भार्गव ने पंजाब का दौरा करके सब हस्पतालों और

डिस्पेंसरियों की जो हालत देखी उस सिलसिले में 26 अगस्त, 1963 को ट्रिब्यून अखबार में एक एडीटोरियल छपा जिस के रैलेवेंट एक्सट्रेक्ट्स में हाउस के सामने रखना चाहता हूं। उस में लिखा है :—

“The Punjab Health Minister, Dr. Gopi Chand Bhargava, was recently reported to have come back, after a tour of hospitals and health centres in the State, a disappointed man. He came across different kinds of anomalies in hospitals in different parts of the State. The most notable one, of course, is the “running” of nearly as many as 600 institutions without doctors.

A Welfare State of the kind that has been achieved in the West would continue to remain a far cry for India for many decades to come. But the people would believe that the country is moving in the direction of that destination if there were some improvement in the quality and quantity of service which they come across in public institution like hospitals.

However, facts tell a different tale. Many hospitals lack not only in doctors and dispensers but also in basic material essentials. Dr. Bhargava himself noticed that there were cases of regular hospital buildings having or nothing inside them.

In contrast, there are institutions crammed full of specialists and equipment and yet there are so exclusive and costly as to fall outside the reach of any but the highest paid or the most influential sections of society.

This topsy-turvydom cannot be the result of any deliberately conceived policy but of the absence of it. Maladjustment and maldistribution of a colossal scale must be at work to produce this kind of chaos.

इस के इलावा एक आर्टिकल डाक्टर तुलसी दास डायरेक्टर आफ मैडिकल इंस्टीच्यूट का 14 अप्रैल, 1963 को निकला और एक पैम्फलेट इंस्टीच्यूट आफ पोस्ट ग्रेजुएट मैडिकल एजुकेशन एंड रिसर्च” के नाम से डायरेक्टर आफ पब्लिक रिलेशन्स की तरफ से मेंबर साहिबान के पास भजा गया है। डा. तुलसी दास की स्टेटमेंट के मुताबिक और इस पैम्फलेट के मुताबिक this Institute would initially cost Rs. 6.6 crores and Rs one crore will be the recurring expenditure every year, और सालाना जो उसका रिकरिंग एक्स्पेंडीचर होगा वह एक करोड़ होगा। डिप्टी स्पीकर साहिबा, अढ़ाई करोड़ रुपया तो पंजाब के सारे हस्पतालों और डिस्पेंसरियों पर खर्च होता है और इस अकेले इंस्टीच्यूट पर एक करोड़ रुपया सालाना खर्च होना है। यह चीज है जिस ने मुझ यह रजोल्यूशन लाने के लिए मजबूर किया। डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह जो पैम्फलेट डायरेक्टर पब्लिक रिलेशन्स की तरफ से मिला है उस से मालूम होता है कि when fully functioning it will train 300 students. The number of specialists which will work will be 200 doctors. Apart from these specialists there will be house surgeons and House Physicians and total number of doctors thus on staff will be no less than 300.

डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस पैम्फलेट के मुताबिक अब इस इंस्टीच्यूट में 75 स्पेशलिस्ट्स काम कर रहे हैं और हाल ही में 8 सितम्बर, 1963 के ट्रिब्यून में एक इशतहार निकला है जिस के मुताबिक 300 डाक्टरों की जरूरत है जो कि 350 से लेकर तीन हजार रुपया माहवार पर लगाए जाएंगे।

[Pandit Chiranji Lal Sharma]

It is claimed that not more than 20 students will be admitted—I lay stress on 20 in each specialities. But, only 28 students have been admitted so far in 7 specialities (75 specialists are already thereto teach them). अब इन हालात में, इस से पेशतर कि मैं कुछ और कहूं, आप की विसातत से इस हाउस की तबज्जुह मैं एस्टीमेट्स कमेटी की 1962-63 की रिपोर्ट, की तरफ दिलाना चाहता हूं जिस के चेयरमैन एक काबल डाक्टर हैं।

Fortunately, the Committee is headed by a competent doctor and I have due regards for him. On perusal of that Report, you will find, Deputy Speaker, there is a mention at page 3 of it :

“The Committee were informed that the total number of registered medical practitioners in the State as it stood on the 4th September, 1962 was 6,103 including private practitioners. This means that there is one doctor for about 3,325 persons. The Committee were also informed that there were 281 vacancies of doctors, 250 for male doctors and 31 for lady doctors and that there were 121 rural and 12 urban dispensaries where there were no doctors. In one rural dispensary there had been no doctor since 1953”.

डिप्टी स्पीकर साहिबा, कितने काबलोरहम हैं हालात देहातों के, हस्पतालों और डिस्पेंसरियों के। यह बात मैं ही नहीं कहता बल्कि इस हाउस की वह कमेटी कहती है जो कि चुने हुए प्रतिनिधियों की संस्था है और जिस के हैड एक काबल डाक्टर हैं।

उस कमेटी ने यह फतवा दिया है :

“This is a very sorry state of affairs. The Committee recommend that steps should be taken to appoint doctors in hospitals, dispensaries and maternity welfare centres where there are no doctors and additional doctors where their number is inadequate. It is no use starting a dispensary without posting a doctor there for years together.”

During the course of oral examination the departmental representative stated that the required number of doctors was not available for appointment in Government Hospitals/Dispensaries.

डिप्टी स्पीकर साहिबा, एक तरफ तो हमारी एस्टीमेट्स कमेटी के यह ख्यालात हैं जोकि कमेटी ने अपनी रिपोर्ट में लिखे हैं और जो मैं ने पढ़कर सुनाए हैं और दूसरी तरफ ट्रिब्यून जैसे लीडिंग अखबार ने लिखा है कि स्टेट में 600 हस्पताल और डिस्पेंसरियां ऐसी हैं जिन में न डाक्टर हैं, न दवाइयां हैं।

In this context, with your permission, Madam Deputy Speaker, would also like to refer to the Report of the Committee on Estimates, where in our Prime Minister has been quoted. These are the views of the Prime Minister, viz.—

“It is often said that one of the difficulties in the way of providing medical services in villages or some of our hilly areas is that doctors, young and old, do not at all like to go there. It is because the amenities of city life are not available there. I do not question their desire to have those amenities but I think that doctors should recognise and should also inculcate in the young whom they often teach in the medical colleges, that it is essential for us and for them to go to the villages and to the hill areas and all the remote places.”

The Prime Minister's views further quoted in the Report of the Estimates Committee are—

“Since long I am of the opinion that it should be made compulsory and obligatory on the part of a medical student who has taken a degree, etc., to spend a year or two in the village before beginning his career. I believe some years back we did make a rule about doctors in Government service i.e., that they should spend some time in the rural areas. We want medical help to go to our villages, but leave that out for the moment. I think it is essential for the training of young men and women to go and work there. He or she must know the conditions that prevail there. He or she must know how to meet those conditions”.

डिप्टी स्पीकर साहिबा, आज हालत यह है और मैं ही यह हालत ब्यान नहीं करता बल्कि खुद सरकार की यह कमेटी कहती है, हस्पतालों में मरीजों से यह कहा जाता है कि दवाई लाओ और हस्पतालों के सामने मैडीकल स्टोर्ज खोले जाते हैं कि जाओ वहां से दवाई लाओ और दूसरी तरफ हालत यह है कि मैं आपको आज सुबह का किस्सा बताता हूं। जब मैं होस्टल में अपने कमरे में बैठा था तो मेरे पास एक अफसर मिलने आया और ऐसे ही तबदला ख्यालात करते हुए जिक्र आया कि सुना है कि इस किस्म का रैजोल्यूशन आया है तो उसने कहा कि कल का किस्सा है कि 12 सैक्टर के हस्पताल में एक सरकारी आफिशियल गया तो वहां नर्स ने इन्जेक्शन लगाने से इन्कार कर दिया और रजिस्टर में यह एंट्री कर दी कि injection is issued and given.

There are no doctors, there are no medicines and people are suffering due to non-availability or shortage of medicines. With your permission, I would refer to page 6 of the Estimates Committee's Report. The Report says—

“The Committee learnt that there was a general complaint that people did not get adequate supply of medicines from the hospitals/dispensaries. Even the indoor patients were not supplied the necessary medicines from the hospitals/dispensaries, and therefore, a large percentage of patients had to buy medicines from the market.....”.

पंडित भागीरथ लाल: वह अफसर कौन था उसका नाम ही बता दो।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा: उस अफसर का नाम इस राज में बताना तो उसकी मौत के वारंट्स पर दस्तखत करना है। नाम बताना मैं मुनासिब नहीं समझता। I have no reasons to disbelieve that officer.

उपस्थिता: वहां पर तो डाक्टरों को ट्रेनिंग देते हैं। फिर बाद में जहां डाक्टरों की जरूरत होगी वहां भज देंगे। (The doctors are given training there. After the training the doctors will be sent wherever necessary.)

पंडित चिरंजी लाल शर्मा: जनाब, उनकी ट्रेनिंग का यह आलम है :

I do not want to minimise the importance of this Institute. I do not want to minimise the importance of research work—research in medicine etc. But the fact remains that the people in villages who are to work hard to just earn their living, die because of paucity of medicines and because of absence of doctors in the dispensaries there. I fail to understand why the Government do not realise the responsibility that rests on their shoulders.

[पंडित चिरंजी लाल शर्मा]

डिप्टी स्पीकर साहिबा, अमृतसर के हस्पताल पर 35 लाख रुपया खर्च होता है। पटियाला के हस्पताल पर 32 लाख रुपया खर्च होता है। जो मुफ़्फ़सल यानी डिस्ट्रिक्ट हैडक्वार्टर्स पर हस्पताल हैं उनकी इम्पारटेंस को मिनीमाइज करते हुए everything is being centred in the Capital of the State for the reasons best known to the Government.

मैं कहता हूँ जरूर ट्रेनिंग दो लेकिन यह ट्रेनिंग पंजाब के चार मैडीकल कॉलेजों और हस्पतालों में दी जा सकती है और वहां पर भी यह सारा रिसर्च बक हो सकता है। Can not training be given in four Colleges of the State? लेकिन इन ऐम्ज और आब्जेक्ट्स को अमली जामा पहनाने के लिये क्या हालत है इस नारे में लिखा है :

You will excuse me, Madam, if I refer, with your permission to the Aims and objects of this Institute as they are given in the Pamphlet. They are .—

- (1) To promote researed of a high type in various fields of Medicine.
- (2) To Provide incentive for research in Social and Preventive Medicine.
- (3) To establish a Central integrated Department of Social and Preventive Medicine and guide graduates for post-graduate studies in this subject.
- (4) To impart training to brilliant young persons in the methodology of medical research.
- (5) To institute courses for post-graduate medical education of the highest standard possible, e.g., M.D., M.S., Ph.D., D.Sc., etc. etc.
- (6) To prepare suitable medical graduates for teaching appointments in the medical colleges.
- (7) To provide ample facilities in collaboration with the Punjab University, for post-graduate studies in basic subjects, e.g., anatomy, Phisiology and Pharmacology.
- (8) To develop experimental medicine to the highest pitch, for providing basis for knowledge of cause and cure of disease.
- (9) To set up degree and post-graduate courses in Nursing.
- (10) To promote research to indigeuous drugs.

Now, Madam, I came to the grades of pay that are being given to the doctors employed in this institute. It is written in the Pamphlet that the grades of these specialists are among the highest in the country. As is stated there in this Pamphlet, the pay grades of these specialists range between Rs. 350 to Rs. 3,000 and all red-tapism has been cut short in the matter of fixing of pays as in the matter of recruitment. "These pay-scales are even better than those of the All India Institute of Medical Sciences."

No one can deny that the Institute established in the Capital of the country is an All India Institute, but it is written with pride that "these pay scales are even better than those of the All-India Institute of Medical Sciences".

श्री यशपाल : एक ही भाषा में बोलें तो ज्यादा मज़ा आएगा.....(Noise)

पंडित चिरजी लाल शर्मा : काश कि मैं आपके जजबात का एहतराम कर सकता लेकिन बात यह है कि कुछ आदत बन जाती है। मैं मुफ़्तसल कोर्टस में प्रैक्टिस करता हूँ और आपके राज में अदालतें ऐसी हैं और बाज औकात ऐसे आदमियों से वास्ता पड़ता है जिन को मातृभाषा में समझाना पड़ता है। लेकिन कई ऐसे आदमी हैं जैसे कि आजकल हमारे श्री बैनरजी एस. डी. एम. लगे हुए हैं जिन्हें हिन्दी नहीं आती और उनको अंग्रेजी में समझाना पड़ता है।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि एक बार डाक्टर सुशीला नायर चंडीगढ़ तशरीफ लाई और उन्होंने कहा था —

“.....that Primary Health Units should not suffer at the hands of such costly Institute.”

मेरे कहने का मतलब यह है कि आप देहातों का दौरा करें। आप देखें कि वहां पर पत्रडज के कारण कितनी तबाही हुई है। मच्छरों की बहुतायत हो गई है। काफी विमारियां फैल गई हैं लोगों को दवाइयाँ सप्लाई नहीं हो रही हैं। लोग चीखो पुकार कर रहे हैं लेकिन वहां पर न डाक्टर ही भेजे जाते हैं और न ही दवाइयाँ ही भेजी जाती हैं मैं तो अपने इलाके की बात बता सकता हूँ कि मेरे इलाके में कितनी तबाही हुई है। अगर इतनी तबाही पत्रडज के कारण पंजाबी रिजन के इलाके में होती तो वहां पर हिन्दुस्तान के बड़े से बड़े आदमी पहुंचते। वहां के लोग हाहाकार मचाते और उनको सब प्रकार की फैसिलिटीज मुहैया की जाती। लेकिन बड़े अफसोस से कहना पड़ता है कि मेरे इलाके को दवाइयाँ भी मुहैया नहीं की गई।

Since we have no press, nobody cares to go there.

मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि हमारे इलाके में पानी के कारण जज़ीरे बने हुए हैं मैंने इस बारे में पहले भी कई दफा सरकार का ध्यान दिलाया था लेकिन इस नकारखाने में तूती की आवाज़ कौन सुनता है। मैं अर्ज कर रहा था कि खेतों में जाने के लिए कोई रास्ता नहीं है इस के लिए सरकार कोई इंतजाम नहीं कर रही है।

Has the Government any cogent reasons to give.

मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि आप देहातों में जा कर देखें। आप को पता चलेगा कि डिस्पेंसरियों, हस्पतालों और रूरल डिस्पेंसरियों में 1953 से डाक्टर नहीं है। कई बार यह बात सरकार के नोटिस में लाई गई थी लेकिन इस पर कोई तवज्जुह नहीं दी जाती।

अगर आपके पास इस बारे में कोई जबाब है तो बताएं। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि दस साल से रूरल डिस्पेंसरियों में डाक्टर महज इसलिए नहीं भेजे गए क्योंकि वह डिस्पेंसरियां देहातों में हैं। मैं इस बारे में ज्यादा तफसील में नहीं जाना चाहता। अगर कहीं शहरों में डाक्टर न हों तो सब शोर मचाने लग पड़ते हैं लेकिन देहातों को कोई नहीं पूछता।

(विघ्न)

Deputy Speaker : No interruptions please.

पंडित चिरजी लाल शर्मा : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं अर्ज कर रहा था कि यहां पर अर्थात् चंडीगढ़ के रिसर्च इंस्टीच्यूट पर करोड़ों रुपए खर्च किए जा रहे हैं। अगर आप

[पंडित चिरंजी लाल शर्मा]

इन रुपयों को यहां पर खर्च न करें और देहातों में डिस्पेंसरियों पर, प्राइमरी हेल्थ सेंटर पर खर्च करते तो बहुत ही अच्छी बात होती। लोग सरकार की प्रशंसा करते। मुझे भी इस बात से खुशी होती कि सरकार देहातों के लिए कुछ कर रही है। अगर आप ने रिसर्च का काम करना ही है तो आप स्टेट में 4 कालिजों में जो कि स्टेट में अलहदा 2 जगह पर है रिसर्च कर सकते हैं।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं अर्ज कर रहा था कि इस समय सारे हिन्दुस्तान में नैशनल एमर्जेंसी मौजूद है और लोगों ने फौज के लिए रुपए इकट्ठे कर के सरकार को दिए हैं। लोगों ने अपनी जिन्दगी की कीमती चीजें सरकार को दी हैं लेकिन सरकार ने इस वक़्त भी नैशनल एमर्जेंसी की कोई परवाह नहीं की और 300 पोस्ट्स एडवर्टाइज कर दीं। मैं सरकार से पूछना चाहता हूँ कि एक तरफ तो नैशनल एमर्जेंसी के नाम पर रिट्रैचमेंट की जाती है, 300 क्लर्कों को नौकरी से बरतर्फ किया गया, 3,100 पटवारियों पर कुल्हाड़ा चलाया गया। मैं कहना चाहता हूँ कि यह कितना अन्याय है। सरकार उस की मदद तो करती नहीं। उसके उल्टे यहां पर एक रिसर्च इंस्टीट्यूट स्थापित कर दिया है। इस का जवाब यह देते हैं कि यहां डाक्टरों को दींच करेंगे। अगर ऐसी बात है तो 5, 6 साल तक वह स्टूडेंट्स को पढ़ाएंगे और उसके बाद जा कर यह स्कीम मैटीरियलाइज होगी। इस तरह से 5, 6 साल के बाद जा कर सरकार देहातों में डाक्टर नियुक्त करेगी।

मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि डाक्टर गोपी चन्द भार्गव जी ने सारे पंजाब का दौरा किया और जा जा कर उन की तकलीफ का जायजा लिया। मैं डाक्टर साहिब का मान करता हूँ।

मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि ऐंस्टीमेट्स कमेटी में भी इस बारे में जिक्र किया गया है लेकिन यह बात मेरी समझ से बाहिर है। इस पर 6.6 करोड़ रुपया व्यय खर्च किया जा रहा है। मुझे डाक्टर तुलसी दास जी से कोई ग्रज नहीं है। मुझे डाक्टर दीपक भाटिया से कोई ग्रज नहीं है। मैं इसके साथ यह भी कह देना जरूरी समझता हूँ कि एक बार मुझे पिम्पल की बीमारी हो गई थी। मैंने सोचा कि चंडीगढ़ में स्पेशलिस्टों की भरमार है तो क्यों न यहां पर अपने आपको एग्जामिन करालूँ। मैंने इस बारे में डाक्टर भाटिया से रिक्वेस्ट की। उन्होंने मेरे ऊपर बड़ी मेहरबानी की। उन्होंने मुझे डॉक्टर 12 के रिसर्च इंस्टीट्यूट में भेज दिया और कहा कि इस को अच्छी तरह से एग्जामिन किया जाए। मैं वहां पर गया था। वहां जाने पर पता चला कि वहां पर सिर्फ स्पेशलिस्ट नहीं है। मैं तो यह अपनी निजी इनफॉर्मेशन दे रहा हूँ। मैं कहना चाहता हूँ कि मेरा उन के साथ कोई ग्रज नहीं। मैं तो नैशनल एमर्जेंसी को सामने रखते हुए कह रहा था।

I should not be misunderstood.

मेरे रैजोल्यूशन का मतलब यह है कि नैशनल एमर्जेंसी के वक़्त चंडीगढ़ में इस रिसर्च इंस्टीट्यूट पर इतना खर्च न किया जाए। इसके साथ ही साथ अगर सरकार देहातों में डिस्पेंसरियां खोले, वहां पर दवाइयां मुहैया करे, इसके साथ ही छोटे हस्पतालों, प्राइमरी हेल्थ सेंटरों, मेटरनिटी होमों के ऊपर रुपया खर्च करें तो मैं समझता हूँ कि यह बहुत ही अच्छी बात होगी।

This is the purport of my resolution.

मैं चाहता हूँ कि पंजाब हर तरह से तरक्की करे। मैं इस बारे में कोई विरोध नहीं करना चाहता। मैं तो चाहता हूँ कि एमर्जेंसी के नाम पर इतना खर्च न किया जाए। आप उन की तरफ देखें जिन 300 क्लर्कों को आप ने एमर्जेंसी के नाम पर बरतर्फ किया है और 3,100 पटवारियों को निकाला है। उन गरीबों की तरफ भी ख्याल करें। उन की मदद करें।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं जानता हूँ कि गोल्ड कंट्रोल केन्द्रीय सरकार का मामला है। इस पर भी सरकार कोई ध्यान नहीं दे रही है। मैं पूछना चाहता हूँ कि चंडीगढ़ की कितनी सिविल आप्लेशन है। चंडीगढ़ को इतनी सहूलतें क्यों दी जा रही हैं? जहां पर पहले ही 16 सैक्टर में बड़ा हस्पताल है और लोग वहां से ही अपना इलाज करा सकते हैं। अगर सरकार ने रिसर्व का काम चालू ही करना था तो वह पटियाला और अमृतसर में चालू कर सकती थी। इस तरह से सरकार रुपए को बचा सकती थी। यहां पर हर एक फैसिलिटीज मुहैया की जा रही हैं। मैं पूछना चाहता हूँ कि इस का क्या कारण है?

उपाध्यक्षा : माननीय सदस्य को पता है कि यह पंजाब सरकार का कैपिटल है ?
(The hon. Member should know that this is the Capital of Punjab.)

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि नैशनल एमर्जेंसी को सामने रखते हुए इतना खर्च नहीं करना चाहिए। (विघ्न)

उपाध्यक्षा : आप कितना और समय लेंगे ? (How much more time will the hon. Member take ?)

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं 10, 15 मिनट में अपनी स्पीच खत्म कर दूंगा।

कैप्टन रत्न सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिबा, आप इन्हें ही स्पीच करने दें।

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं कैप्टन रत्न सिंह का शुक्रिया अदा करता हूँ कि इन्होंने इतनी सहानुभूति प्रकट की है। (विघ्न)

Deputy Speaker : Order please. No interruptions please.

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं कभी भी किसी को इंटरूप्ट नहीं करता हूँ और न ही मैं इन इंटरूप्शनों की परवाह करता हूँ। मैं अर्ज कर रहा था कि देहातों में डाक्टर नहीं भेजे जाते हैं और साथ ही लोग बिना दवाइयों से तकलीफें उठा रहे हैं।

Recently the Health Department announced that one Doctor was removed from each Health Unit to provide other Health Units which are lying vacant, i.e. to rob Peter to pay Paul.

मैं कहना चाहता हूँ कि हिन्दुस्तान की 80 प्रतिशत जनता देहातों में बसती है। सरकार को तो उन की तरफ विशेष ध्यान देना चाहिये। सरकार का यह फर्ज भी है। मैं चाहता

[पंडित चिरंजी लाल शर्मा]

हूँ कि उन को सब प्रकार की एमेनिटीज मुहैया की जाएं। जिस से वह जान सकें कि यह हमारी सरकार उन की भलाई के लिए यथासम्भव उपाय कर रही है। मैं कहना चाहता हूँ कि इस प्रकार का रिसर्च इंस्टीट्यूट खोल कर सफेद हाथी खड़ा करने से कोई लाभ नहीं होगा। मैं कहना चाहता हूँ कि पंजाब में 600 हस्पताल और डिस्पेंसिरियां हैं जहां पर डाक्टर मौजूद नहीं हैं। मैं प्रार्थना करना चाहता हूँ कि इस ओर सरकार को ध्यान देना चाहिये।

डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप से पोस्ट-ग्रेजुएट इंस्टीट्यूट के फैक्ट्स और फिगर्स के बारे में अर्ज करूँ। Three hundred doctors for three hundred students. This is really something which is unheard of in the history of the world. तीन सौ स्टूडेंट्स और तीन सौ डाक्टरों। स्कैलज आफ पे के बारे में मैंने पहले ही आप से अर्ज कर दी है। आल इंडिया इंस्टीट्यूट आफ मेडिकल साइंस दिल्ली में है। यहां के उन से भी ज्यादा स्कैलज होंगे। दिल्ली चंडीगढ़ से कम्पैरेटिवली महंगा शहर है।

If 20 post-graduate students in each ? speciality have to be trained (as mentioned in the booklet I have already referred to)

पंजाब में चार मेडिकल कालेज हैं, इस का मतलब यह हुआ कि पांच स्टूडेंट्स हर कालेज में हर स्पेशियलिटी में इजीली ट्रेन किये जा सकते हैं। फिर ज्यादा प्रोफेसर्स की जरूरत नहीं है। Give them Research Assistants. जो इक्विपमेंट पहले खरीदा हुआ है वह उन को दे दिया जाए। इस तरह पोस्ट-ग्रेजुएट ट्रेनिंग का मसला हल हो सकता है। मैं पहले अर्ज कर चुका हूँ कि मेडिकल कालेज अमृतसर पर 35 लाख रुपया सालाना खर्च होता है और पटियाला मेडिकल कालेज पर 32 लाख रुपया सालाना खर्च होता है। चंडीगढ़ वाले इंस्टीट्यूट पर पहले 6.6 करोड़ रुपया खर्च होगा और बाद में एक करोड़ रुपया सालाना खर्च हुआ करेगा।

All over the world, Medical Colleges carry on research and post-graduate teaching. Why cannot this be done in our State ?

एक चीज मैं सजैस्ट करता हूँ। सैक्टर 16 वाला जो अस्पताल है इस को जेनरल अस्पताल बना कर मैटर्नटी अस्पताल के तौर पर इस्तेमाल किया जाए और सैक्टर 12 वाला जो इंस्टीट्यूट है उस को जेनरल अस्पताल के तौर पर इस्तेमाल किया जाए। आप पंजाब की हालत पर रहम करें। इस पर एक करोड़ रुपया जो सालाना खर्च हुआ करेगा वह रुपया देहात के गरीब लोग, जो सुबह से शाम तक मरते हैं, देंगे। वे लोग मालगुजारी देते हैं, टैक्स तो वसूल किया जाता है उन लोगों से लेकिन खर्च किया जाता है चंडीगढ़ में Over a few individuals. यह ठीक है कि जब तक रिसर्च वर्क नहीं तब तक मेडिसन में तरक्की नहीं हो सकती। लेकिन अगर इतना खर्च करना है तो फिर एमर्जेंसी का लफ्ज़ निकाल दें। (विधन) I have never been personal on the floor of the House. But facts are facts and they must be squarely faced.

आप बज्रुर्ग हैं, पंजाब के मुख्य मन्त्री भी रहे हैं, हेल्थ डीपार्टमेंट आप के पास है। यह खुद इन की ओर जर्जर्जेशन है कि अस्पतालों की क्या हालत है। मैं किसी खास अस्पताल की शिकायत करूँ तो मुझे शोभा नहीं देता। मैं किसी अफसर पर जाती अटैक करूँ तो यह भी मेरी आदत नहीं है, लेकिन यह देख कर दुख होता है कि at the cost of ruralites and at the cost of villages, चंडीगढ़ में इतनी रेलेशियल बिल्डिंगज बनाई जा रही हैं। देहात के लोग तबाह हो रहे हैं। मैं हाउस का ज्यादा समय नहीं लेना चाहता। मैं आप के जज्बात का एहतराम करता हुआ ब्रूँठ जाता हूँ वरना यह टॉपिक तो ऐसा है कि one can speak for hours. मेरे दोस्त यहां पर जलवा अफरोज हैं वे भी अपने ख्यालात का इजहार करने के लिये खाहिशमंद हैं। मैं गवर्नमेंट से यह अपील करना चाहता हूँ कि during the course of emergency, यह कलोसल वेस्ट आफ मनी रोका जाना चाहिए और यह रुपया देहात पर खर्च किया जाना चाहिए।

Deputy Speaker : Motion moved—

This Assembly recommends to the Government that the Post-Graduate Research and Medical Institute, Chandigarh, be closed for the duration of the Emergency.

श्री बाबू दयाल शर्मा (पटौदी) : उपाध्यक्ष महोदया, मैं इस प्रस्ताव का विरोध करने के लिये खड़ा हुआ हूँ जो कि मेरे अजीज आनरेबल मेंबर ने पेश किया है। (विघ्न)

Deputy Speaker : All of us here are hon. Members and should be addressed as such.

(श्री जगन्नाथ की तरफ से विघ्न)

उपाध्यक्षा : मैं विघ्न पसंद नहीं करती। (I do not like interruption.)

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : मुझे वे अजीज कहते हैं और मैं बनने के लिये तैयार हूँ तो फिर कन्ट्रोवर्सी किस बात की है ? (हंसी)

श्री बाबू दयाल शर्मा : अजीजों को दुरुस्त करना पड़ता है, नहीं तो वे बिगड़ जाते हैं। मैं यह कहना चाहता हूँ कि एक तरफ तो मेरे दोस्त कहते हैं कि सूबे में बहुत से अस्पताल डाक्टरों के बिना हैं दूसरी तरफ अगर सरकार डाक्टरों को बनाने के लिये, नये डाक्टर ज्यादा ट्रेन्ड करने के लिये इन्स्टीट्यूशन खोलती है तो वे इस बात की मुखालिफत करते हैं। यह उन की लौजिक मेरी समझ में नहीं आई।

उपाध्यक्षा : बाबू दयाल जी, इन बातों का जवाब तो मिनिस्टर साहिब देंगे।
(These points will be replied to by the hon. Minister.)

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : मेरी बड़ी इन्सोर्सेंट सबमिशन है कि श्री बाबू दयाल जी डिप्टी मिनिस्टर होते होते रह गए हैं इस लिए he considers himself a part and parcel of the Government and is replying on behalf of the Government.

श्री बाबू दयाल शर्मा : मैं यह कहना चाहता हूँ कि प्रोफ़ेसर और एक्सपर्ट तो वहीं पर तैयार होंगे। जब इतनी जगहें डाक्टरों की खाली हैं तो ट्रेन्ड डाक्टर तो वहीं पर तैयार किये जाएंगे। यह तो हमारे सौभाग्य की बात है और मैं इस बात पर गवर्नमेंट को बधाई देता हूँ कि उन्होंने यह इन्स्टीट्यूट कायम किया है। मैं डाक्टर साहिब का इस बात के लिये शुक्रिया अदा करता हूँ। अंग्रेज यहां पर सौ साल से भी ज्यादा हुकूमत कर गये लेकिन ऐसा इन्स्टीट्यूशन तो उन्होंने भी नहीं खोला। यूनियनिस्ट पार्टी, जो कि देहात वालों की हमदर्दी का दावा करती थी, जो कि दावे करते नहीं थकते थे कि हम देहात के बही खाहों हैं, वह भी ऐसी संस्था न खोल सकी। उन पर तो किसी ने कोई पाबंदी नहीं लगाई थी कि ऐसे कामों के लिये ज्यादा खर्च न करो। जो लोग रूरलाइट्स की हमदर्दी का दावा करते थे, उन्होंने कितने अस्पताल गांव में खोले थे, कितनी सड़कें बनाई थीं और कितने स्कूल खोले थे? ..

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : मैं न किसी गवर्नमेंट को डीफैंड नहीं किया। (विघ्न)

Deputy Speaker : Baboo Bachan Singh.

बाबू बचन सिंह : आन ए ध्वाइंट आफ पर्सनल ऐक्सप्लेनशन, मैडम। मैं आप से यह जानना चाहता हूँ कि मुझे से क्या कसूर हो गया था कि मुझे कोटोका गया है?

कैप्टन रत्न सिंह : आप अपनी जगह पर नहीं बैठे हुए थे।

बाबू बचन सिंह : अपनी जगह पर बैठूं या न बैठूं, यह कोई कम्प्लेशन नहीं। सिर्फ उसी वक्त अपनी जगह पर बैठना जरूरी है जब कि मैं कुछ बोलूं। (विघ्न)

उपाध्यक्षा : मुझे बड़े अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि बावजूद इस बात के कि आप सब चेयर का भी एहताराम करते हैं फिर भी इस तरह से हाऊस के डेकोरम को खराब किया जाता है। मैं आप से निवेदन करूंगी कि मुझे यह चीज पसन्द नहीं है। मेहरबानी करके मुझे मजबूर न करें कि मैं बार बार उठकर आप को अपने फरायज की बाबत याद दिलाऊं। (विघ्न)

(I am sorry to say that despite the fact that the hon. Members have full respect for the Chair, the decorum of the House is spoiled like this. I do not like this. Please do not compel me to stand up and remind you again and again about your functions). (Interruption).

Deputy Speaker : I do not want any interruptions from any side.

बाबू बचन सिंह : मैं अपने बारे में आप से यह जानना चाहता हूँ कि मैंने किस वक्त डिबेट में किसी को टोका है या इन्ट्रूट किया है?

उपाध्यक्षा : मैंने यह समझा था कि आप ने कुछ कहा है। अगर मैंने गलत समझा तो मुझे अफसोस है। (I was under the impression that the hon. Member had said something. If I was wrong, I am sorry.)

बाबू बचन सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैंने बिल्कुल कुछ नहीं कहा था (interruption)

उपाध्यक्षा : श्री बाबू दयाल जी, आप किसी पुरानी हुकूमत का हवाला न दें। इसी प्रस्ताव पर जो कुछ आप ने कहना हो वही कहें और इस तरह से इन्ट्रूप्शंस इन्वाइट न

करें। (I would request Shri Babu Dayal not to refer to any old regime. He should confine himself to the resolution under discussion and not invite interruptions).

श्री बाबू दयाल शर्मा: डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं न तो किसी पुरानी गवर्नमेंट को सपोर्ट कर रहा हूँ और न ही उसे कन्डैम कर रहा हूँ। मैं तो सिर्फ इस रैजोल्यूशन को मुखालफत में एक आर्गुमेंट दे रहा हूँ। इन्होंने अपने प्रस्ताव में यह फरमाया है कि चूँकि इस समय एमरजेंसी चल रही है इसलिये इस समय के अन्दर इस संस्था को बन्द कर दिया जाए। यह इन का प्रस्ताव है। डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं तो इन की बातें सुन कर हैरान होता हूँ। एक तरफ तो कहते हैं कि एमरजेंसी का सिर्फ बहाना किया जाता है। और दूसरी यह मांग करते हैं कि एमरजेंसी की वजह से क्यों इस संस्था को खोल रखा है, इसे बन्द कर देना चाहिये। मैं अपने दोस्तों को कहूँगा कि अगर आप यह समझते हैं कि इस वक्त मुल्क में एमरजेंसी नहीं है फिर तो यह इन्स्टीच्यूशन बननी ही चाहिए। इस की मौजूदा हालात में निहायत जरूरत है और मैं तो समझता हूँ कि पंजाब गवर्नमेंट ने इस इन्स्टीच्यूशन को खोल कर स्टेट के ऊपर एक बहुत भारी एहसान किया है। मुझे पूरा यकीन है कि यह संस्था पंजाब का नाम रोशन करेगी। इस के द्वारा बड़े बड़े ऐक्सपर्ट पैदा होंगे। जो जो डाक्टर यहां से पैदा होंगे वह उन हस्पतालों और डिस्पेंसरियों में जाकर काम करेंगे जिन में इस वक्त डाक्टर नहीं हैं।

श्री मंजल सैन: आन ए प्वाइंट आफ आर्डर, मैडम। आप की विसातत से मैं इन आनरेबल मॅबर साहिब से यह जानना चाहता हूँ कि क्या बिल्डिंगों में से भी आदमी पैदा होते हैं। उन के पैदा होने का तो रास्ता ही और है।

उपाध्यक्षा: क्या यह भी कोई प्वाइंट आफ आर्डर है? मैं आप से फिर निवेदन करूँगी कि इस तरह से इन्ट्रूट न करें। आप पहले उन्हें अपनी बात खत्म कर लेने दें। उसके बाद जो प्वाइंट आफ आर्डर उठाना होगा उठा लेना। (Is it a point of order? I would again request the hon. Members not to interrupt like this. Let him have his say and then raise any point of order if you so desire.)

पंडित चिरंजी लाल शर्मा: डिप्टी स्पीकर साहिब, प्वाइंट आफ आर्डर तो कही जा रही किसी बात से निकलता है और यह जरूरी है कि strike the iron when it is hot.

उपाध्यक्षा: आप इस हाउस के एक सीनियर मॅबर हैं। मैं आप से तबक्को करूँगी कि आप मेरी मदद करेंगे। (The hon. Member is a very senior member of this House. I would expect of him to assist me.)

श्री बाबू दयाल शर्मा: मैं यह अर्ज कर रहा था कि इस इन्स्टीच्यूशन की बेहद जरूरत है। मैं उन आनरेबल मॅबर साहिब को क्या कहूँ जिन्होंने प्वाइंट आफ आर्डर उठाया है। आखिर जो भी इन्स्टीच्यूशन होती है वह किसी बिल्डिंग में होती है। वहां ट्रेनीज के बैठने

[श्री बाबू दयाल शर्मा]

के लिये कमरे होते हैं, बड़े बड़े हाल होते हैं। उन्हीं में बैठ कर वह लोग पढ़ते हैं, अध्ययन करते हैं। डाक्टरों का पैदा होना भी एक टर्म है और मैंने उसी टर्म का इस्तमाल किया है। मगर अफसोस की बात है कि कोई आदमी त्यागी तो हो सकता है मगर जरूरी तौर पर अक्लमन्द नहीं हो सकता। वहर हाल, मैं यह कहने जा रहा था कि इस चीज की हमारे सूबे के अन्दर एक बड़ी भारी जरूरत थी। उस जरूरत को पंजाब गवर्नमेंट ने पूरा किया है। हमें इस बात का फायदा है कि जहां सारे हिन्दुस्तान में इस प्रकार की तीन इन्स्टीच्यूशंस हैं वहां चौथी इन्स्टीच्यूशन पंजाब में कायम की गई है। इस पर हमें गवर्नमेंट की दाद देनी चाहिये कि ऐसी हालत में जब कि चारों तरफ बहुत भारी खर्चा हो रहा है उसको भी मीट करना है, डिवायल-मेंट के इखराजात को भी पूरा करना है लेकिन साथ ही साथ कितनी बड़ी इन्स्टीच्यूशन खोली है जिस पर कि एक करोड़ रुपया सालाना खर्च होगा। मैं कहता हूं कि यह खर्चा हर हालत में होना ही चाहिये। बगैर खर्च किए तो कोई चीज बन ही नहीं सकती।

श्री जन्मनाथ : लेकिन दवाइयां तो आप खा जाते हैं।

श्री बाबू दयाल शर्मा : दवाइयों के सिलसिले में भी इस रिसर्च इन्स्टीच्यूट की अशद जरूरत है। हम हर साल दूसरे मुल्कों से करोड़ों रुपए की दवाइयां मंगवाते हैं (विघ्न) इस इन्स्टीच्यूशन में इस बात की भी रिसर्च की जाएगी कि जो सैकड़ों दवाइयां हम बाहर से मंगवाते हैं उन को कैसे अपने मुल्क में बनाया जा सकता है (विघ्न)

उपाध्यक्षा : आर्डर प्लीज। मैंने आप से कई दफा कहा है कि इन्टरव्यूशन न कर लेकिन मुझे अफसोस से कहना पड़ता है कि आप हाऊस के डेकोरम का खयाल नहीं रख रहे। बाबू दयाल जी आप भी मुनासिब बात ही कहें जिसका इस के साथ ताल्लुक हो। आपको यह भी बताना चाहिए कि जहां जहां देहातों में डाक्टर नहीं हैं वहां डाक्टर भेजे जाएं।

(Order please. I have already requested the hon. Member not to interrupt but I am sorry to observe that he is not caring for the decorum of the House. I would also like Shri Baba Dyal to be quite relevant. He should also emphasize the necessity of providing doctors in those rural areas which are without them).

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैंने तो अपनी स्पीच में यह कहा है कि क्यूंकि एमरजेंसी चल रही है इस लिये एमरजेंसी के दौरान इस इन्स्टीच्यूट को बन्द कर दिया जाए।

श्री बाबू दयाल शर्मा : अफसोस इस बात का है कि इन के पास आर्गुमेंट ही एक है। मैं अर्ज करूंगा कि जब तक हमारी यह कांग्रेस गवर्नमेंट है, जब तक हमारे लायक बुजुर्ग डाक्टर गोपी चन्द भागवत हैं जिन्होंने इस देश को बनाया है, ऐसी इन्स्टीच्यूट्स खुलेंगी और जरूर खुलेंगी और इस तरह से एक एक देहात के अन्दर हस्पताल और डिस्पेंसरियां खुलेंगी। आप देखेंगे कि पांच साल के अन्दर यह बात जरूर जरूर पूरी होगी।

Pandit Chiranji Lal Sharma : We wish these things could materialise.

श्री बाबू दयाल शर्मा : एक एक देहात के अन्दर डिस्पेंसरी खुलेगी और वहां पर एक्सपर्ट डाक्टर होंगे। मगर किसी भी मुल्क की डिवलूपमेंट करने के लिये यह निहायत जरूरी है कि उसमें कुछ सब करना पड़ता है, कुछ खर्च करना पड़ता है। हमारी और हमारी गवर्नमेंट की सब से बड़ी मुसीबत तो यह है कि कुछ तो हमारी पब्लिक बहुत सहनशील है, भोली है, त्यागी है मगर एक बात बड़ी खराब हो रही है कि कुछ लाइल्मी होने से, कुछ भोलापन होने से यहां पर अपने रिप्रिजेंटेटिव भेजते वक्त कुछ गलती हो जाती है जिसका नतीजा यह होता है कि बावजूद इस बात के कि गवर्नमेंट की तरफ से नेक काम होते हैं, कन्स्ट्रक्टिव काम होते हैं

उपाध्यक्षा : बाबू दयाल जी, मैं आप को यह बात कहने की इजाजत नहीं दे सकती कि जनता ने यहां पर गलत नुमाइंदे भेजे हैं (I cannot permit the hon. Member to say that the public have sent wrong type of representatives here.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : तो ऐसे नुमाइन्दों को, जो गवर्नमेंट के किसी अच्छे काम को, किसी कन्स्ट्रक्टिव काम को भी पसन्द नहीं करते, उन के मुताबिक जो कुछ भी नाम आप मुझे फरमाएं मैं कह देता हूं, इसमें मुझे क्या एतराज हो सकता है। कन्स्ट्रक्टिव काम को न होने देना, उसमें गवर्नमेंट का हाथ न बाँटना और गवर्नमेंट के हर बढ़िया काम की मुखालफत ही करना जिन का काम हो उन के बारे में आप मुझे फरमाएं कि क्या कहूं। (विघ्न)

Pandit Chiranji Lal Sharma : Madam, with due deference I beg to submit that the hon. Member is casting reflections on the elected members of this august House. I would request you to kindly check him ?

उपाध्यक्षा : मैंने उन को पहिले ही कह दिया है। (I have already pointed it out to him.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : मैं तो यह कह रहा था कि यह इन्स्टीच्यूट कायम करके पंजाब सरकार ने एक बहुत बड़ा कन्स्ट्रक्टिव कदम उठाया है। इस से देहातों के अन्दर इस वक्त हस्पतालों में डाक्टरों की जो कमी है वह बहुत जल्दी पूरी होगी। लोगों की एक बहुत बड़ी तकलीफ दूर होगी। इस के अलावा गवर्नमेंट को करोड़ों रुपये का फारेन एक्सचेंज जो दवाइयों पर खर्च करना पड़ता है वह भी बचेगा क्योंकि इस सिलसिले में भी इस इन्स्टीच्यूट में रिसर्च होगी। इस लिये मैं यह कहूंगा कि इस लाइन में तजरुबाकार हमारे डाक्टर साहिब ने यह इन्स्टीच्यूट खोलकर एक बड़ी मुश्किल को हल करने की कोशिश की है जो कि हमारे सामने पेश थी।

12.00 noon | जो जो बातें इन्होंने कही हैं उन सब का जवाब मैंने देना है। आगे इन्होंने कहा है . . .

Pandit Chiranji Lal Sharma : Kindly ask the Finance Minister to have him as his Deputy.

श्री बाबू दयाल शर्मा : इस से आगे इन्होंने एतराज किया है कि यह इन्स्टीच्यूट बहुत मंहंगी पड़ रही है और इस का खर्च बहुत ज्यादा है। मैं कहता हूँ कि जब डाक्टर वहाँ इतने ज्यादा रखे हुए हैं तो खर्चा तो जरूर ज्यादा होगा ही। उस वक्त इस इन्स्टीच्यूट पर एक करोड़ रुपया खर्च हो रहा है। जब इस का बजट और ज्यादा करेंगे। (घंटी की आवाज़)

उपाध्यक्षा : आप एक मिनट के अन्दर जो बात आप ने जरूरी कहनी हो कह लीजिए और खत्म कीजिए। (The hon. Member may please say some important points within a minute and finish his speech.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप का फर्मावरदार मेंबर हूँ आप अगर अभी कहें तो मैं अभी बैठ जाता हूँ लेकिन मेरे पास इस इन्स्टीच्यूशन के मुताबिक कहने के लिये अभी बहुत सी बातें हैं। जो नुक्ताचीनी इन्होंने की है उस सब को मैंने कण्ठेम करना है। इस लिये मुझे इन सब बातों का जवाब देने के लिये कम से कम एक घंटा और बोलने के लिए चाहिये।

उपाध्यक्षा : इसी लिये मैंने पहले कहा था कि हाउस बोलने के लिये कोई टाइम लिमिट कर दे। आप इन बातों का जवाब देना डाक्टर साहब के लिये छोड़ दें और अगर आप ने कोई खास बात कहनी हो तो वह एक मिनट में कह लें। आप पहले ही 15 मिनट बोल चुके हैं।

(That is why I had suggested that the House may fix sometime limit for the speeches. The hon. Member may say any particular point that he might have to say and within a minute and leave the criticism to be replied by the hon. Finance Minister. He has already taken 15 minutes.)

कामरेड राम चन्द्र : आन ए प्वाइंट आव आर्डर, मैं यह दर्शाफत करना चाहता हूँ कि जो बातें अपोजीशन की तरफ से इस रेज़ोल्यूशन पर कही गई हैं क्या मेंबर साहबान को उन का जवाब देने का अख्तियार नहीं है ?

उपाध्यक्षा : आप तो पुराने सुलझे हुए मेंबर हैं, आप सोचें कि अगर सारे मेंबर एक दूसरे का जवाब देते रहेंगे तो बहस का लेवल बहुत नीचे चला जाएगा। If the hon. Member still likes it, I can permit him to do so. (The hon. Member is a seasoned parliamentarian I hope he could realise that the level of the debate will be lowered if every Member is allowed to reply to what others have said here. If he still likes it, I can permit him to do so.)

कामरेड राम चन्द्र : मगर बहस का जवाब देना सब का हक है।

उपाध्यक्षा : अगर आप सब चाहते हैं तो जरूर जवाब दें। (If all the hon. Members like it then they may do so.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : तो मैं अर्ज कर रहा था कि इस इन्स्टीच्यूट का सब से बड़ा फायदा यह है कि दवाइयां मंगाने के लिये जो फारन एकस्चेंज नहीं मिल रही उस दिक्कत को

दूर करने में यह काफी मददगार साबित होगी क्योंकि यह दवाइयों की खोज करेगी। इस का दूसरा फायदा यह होगा कि यहां बड़े बड़े तज्जुबाकार डाक्टर तैयार किये जाएंगे।

चौधरी अमर सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम, अभी आप ने यहां रुलिंग दी थी कि श्री बाबू दयाल एक मिनट में अपनी स्पीच खत्म कर दें, लेकिन अब इन्होंने कई मिनट बातों में गुज़ार दिये हैं। क्या हमें बोलने के लिये टाइम नहीं मिलेगा ?

Deputy Speaker : You are not listening to the Chair. I will not allow this.

श्री बाबू दयाल शर्मा : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं क्या जल्दी करूं। यह फरमाते हैं कि यहां दो सौ से ज्यादा स्पेशलिस्ट हैं। इस में क्या एतराज करने की बात है। हम तो चाहते हैं कि यहां और भी ज्यादा स्पेशलिस्ट हों क्योंकि यहां रिसर्च का काम होना है। फिर एक तरफ इन्होंने कहा है कि यह इस इन्स्टीच्यूट में गए तो उन्हें किसी खास मर्ज का स्पेशलिस्ट नहीं मिला। यही तो हम कहते हैं कि यहां अभी और स्पेशलिस्ट की ज़रूरत है क्योंकि यहां जो मालदार आदमी बीमार होते हैं वे दूसरे देशों में अपना इलाज कराने जाते हैं और देश का बहुत रुपया बाहर जाता है। अगर यहां पर हर बीमारी के स्पेशलिस्ट होंगे तो वह तमाम रुपया जो इस वक्त देश से बाहर जाता है बच जाएगा। इस लिये हमें स्पेशलिस्टों की ज़रूरत है और स्पेशलिस्ट तैयार करने के लिये ही तो यह इन्स्टीच्यूट बनाई गई है जिस पर यह एतराज कर रहे हैं।

सरदार गुरदयाल सिंह धिल्लों : आन ए प्वायंट आव आर्डर, मैडम। मैं आप से यह पूछना चाहता हूं कि अगर इस रेजोल्यूशन को टाक आउट ही करना है तो बेशक श्री बाबू दयाल को ही बोलने दें और अगर कुछ सजैन्ज वगैरा लेने हैं तो किसी और को भी टाइम दें।

उपाध्यक्षा : मेरा तो टाक आउट कराने का कोई इरादा नहीं। आप देख रहे हैं कि मैं घंटी बजा रही हूं और यह बैठ नहीं रहे। 15 मिनट की बजाए यह 20 मिनट बोल चुके हैं और बैठ नहीं रहे। आप ही बताएं कि मैं इस में क्या कर सकती हूं। (I do not intend to get this resolution talked out. The hon. Member might have seen that I am ringing the bell repeatedly but the hon. Member speaking is not coming about it and is not resuming his seat. He has taken 20 minutes instead of 15 minutes allowed to him. The hon. Member (Sardar Gurdial Singh Dhillon) may please let me know as to what else can I do.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : जो इन्होंने ने एतराज किए हैं मैं उन का ही जवाब दे रहा था। अब मैं अपनी सीट पर बैठ जाता हूँ।

सरदार लड्डमण सिंह गिल (ਜਗਦੀਪ) : ਮਾਠਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਹੈਲਥ ਠਾਲ ਤਾਅਲੁਕ ਰਖਦਾ ਹੈ..

उपाध्यक्षा : हाउस ने 1½ बजे तक बैठना है और 12 बज चुके हैं ; हमारे पास बहुत थोड़ा टाइम रह गया है। इस लिये अगर आप साहिबान की मर्जी हो तो हर मेंबर के बोलने के लिये कोई टाइम लिमिट रख दें। (कुछ आवाजें: जी हां, दस मिनट कर दें।) दस मिनट ठीक हैं।

(I think ten minutes are more than sufficient. The Sabha will adjourn at 1.30 p.m. and it is already 12.00 noon. Thus the time at our disposal is very limited. If it is the sense of the House sometime limit may be fixed for the speeches. (Some voices: yes, ten minutes be fixed for each Member) I think ten minutes are more than sufficient.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : On a point of order, Madam.

उपाध्यक्षा : Orders please. मुझे यह देख कर बड़ा अफसोस होता है कि श्री बाबू दयाल एक डिसिप्लिंड जमात से ताल्लुक रखने वाले हैं और इस तरह बिहेव कर रहे हैं।

(Order please. I regret to say that Shri Babu Dayal who is a Member of a disciplined party, is not behaving properly.)

सरदार लड्डमण सिंह गिल : डिपटी सपीकर साहिबा, उमीं किहा है कि इस ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇਕ ਡਿਸਿਪਲਿੰਡ ਜਮਾਤ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਮੈਂਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰੋਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਉਸੀਂ ਇਕ ਐਸੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੋ ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਅਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(Interruptions by Shri Babu Dayal Sharma and Captain Rattan Singh)

उपाध्यक्षा : मैं वित्त मंत्री जी से प्रार्थना करती हूँ कि वह इन्हें कंट्रोल में रखें। यह बार बार खड़े हो रहे हैं। They must obey the Chair. (I would request the hon. Finance Minister to keep these hon. Members of his party under control who are repeatedly rising up in their seats, They must obey the Chair.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : जो बात आप ने मेरे इन-डिसिप्लिंड होने की कही है

उपाध्यक्षा : आप बैठ जाएं वरना आप को सदन से बाहर जाना पड़ेगा।

(The hon. Member should resume his seat otherwise he will have to leave the House.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਪਰਧਾਨ ਜੀ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈਲਥ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਇਕ ਅਜਾਦ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੈਲਥ ਯਾਨੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੋ ਹੀ ਤਾਂ ਐਸੇ ਮਾਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਗੇ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੈਲਥ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਲ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸਟੇਟ ਦੀ ਸਿਰਫ 15 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਮਿਲਿਟਰੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਮਗਰ ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀਆਂ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਇਹ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਜੋ ਗਲਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਾਈਏ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਹੈਲਥ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਗਲ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਬੜੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਜਿਸ ਲਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 200 ਅਜਿਹੇ ਵਡੇ ਹਸਪਤਾਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਡਾਕਟਰ ਹਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗਲ ਸਚ ਸਚ ਆਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਆਪਣੀ ਕਨਸਟੀਚੂਐਂਸੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 12—14 ਘੰਟੇ ਲਾਕੇ ਖੁਦ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਏਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੀਲਿੰਗਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਪਰੋਚ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਹੈਲਥ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਇਕ ਸਕੀਮ ਚਲਾਈ, ਜੋ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਭਵਿਖ ਇਥੇ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਦਸ ਦਸ ਜਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੋ ਡਾਕਟਰ—ਇਕ ਮੇਲ ਤੇ ਇਕ ਫੀਮੇਲ, ਲੇਡੀ ਹੈਲਥ ਵਿਜ਼ਿਟਰ, ਨਰਸਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟਰੀ ਇਨਸਪੈਕਟਰਜ਼ ਰਖੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤਾਂ ਠੀਕ ਰਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਅਗਰ ਇਹ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਵਰਤਨਾ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਾਪੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ ਤੇ ਦਿਲ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਂਗੜੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਡੇਢ ਸਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ 10, 15 ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਸਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸਨ, ਮਗਰ ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਰਿਵਰਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਹਾਈਲੀ ਐਜੂਕੇਟਿਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹਤਰਾਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਹੂਲਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਲਾਊਂਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਅਤੇ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਉਹਸਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਭਜਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਗਲ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਮਗਰ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀਆਤ ਨੂੰ ਨਾ ਪਾਉ। ਇਹ ਗਲ ਰੋਜ਼ੇ ਰੋਜ਼ਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਦੋ ਵਿੰਗ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦਸ ਮਿੰਟ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਬਾਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਥੇ ਦੋ ਧੜੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧੜਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਸ਼ਨੂਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪੈਟ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਡੈਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡਿਫੈਂਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। (I too was going to point it out to the hon. Member.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਇਹਤਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮਗਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਥੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰ ਸਕੇਗਾ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਆਪ ਨਾਲ ਐਗਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਤਰਫ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਮਾਮੂਲੀ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਐਨਰਜੀ ਜਾਇਆ ਨਾ ਕਰਨ। 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਖੀਏ ਮਗਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਕਨਸਟੀਚੂਐਂਸੀ ਖਾਸੀ ਐਡਵਾਂਸਡ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਗਰ ਇਹ ਕਿਤਨੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵੀ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਟੇਟ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਚੰਗਾ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਜੀਨਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਚੱਲੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਕਮੋਡੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਸਿਕਿਓਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਤਨਜ਼ਲੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਅਨੂਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਤ ਸਨ। ਪਰ ਜੋ ਨਵੀਂ ਪੋਸਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਵੇਰ ਕੈਨਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਫੁਲਸਫਰਾਂ ਕੁਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ? ਲੋਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਇਥੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਅੱਜ ਤੋਂ 50 ਸਾਲ ਬਾਦ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਜਨਰਲ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇਜ਼ ਮੌਰਾ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮ ਸਿਹਤ ਚੰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨਸਟੀਚੂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਆਮ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਤੋਂ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਾਨਯੋਗ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸ ਸਕਣਗੇ? ਕੀ ਅੱਜ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ? ਆਮ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਸ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ; ਨਾਂ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਮਸ਼ਵਰਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੁੜਗਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੁਰੇਡੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਲਾਜ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। (ਘੰਟੀ)

ਜਨਾਬ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੰਤਲਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦਾ ਲੀਡਰ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਂਦਿਆਂ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਚੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਏਰ, ਮੈਂ ਇਕ ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ 200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਡਾਕਟਰ ਹਨ ਅਤੇ 600 ਹੋਰ ਰਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਰੀਸਰਚ ਲਈ ਕੋਵਲ 25 ਸਟੂਡੈਂਟ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਮੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਰਚੁਨਿਟੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ? ਜੇਕਰ ਰੀਸਰਚ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਜਾਵੇ ਵਿੱਚ ਕਿਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮੁੰਡੇ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰੀਸਰਚ ਕਰ ਸਕਣ। ਫਿਰ ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਗਾ ਡਾਕਟਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਰੁਪਿਆ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਆਮ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਇਕ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਬਣਾ ਕੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਖਲੀਜ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਖਲੀਜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੋਕ ਇਸ ਹੱਦ ਤਕ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਸ ਬੁਲਬੁਲ ਪਾਸ ਆਉਣ ਅਤੇ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਵਿਚ ਰਹਿਣ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਗਲੈਕਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਜੋ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਬਨਾਉਣੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਤੋਂ ਕਢ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਿਹਾਤੀਆਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨਾਲ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ]

ਨਾ ਪੇਡੇ ਅਤੇ ਬਜਾਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਬਣਾਣ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ; ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਹੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਹੋ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪੱਖ ਵਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਦੁਣ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਅੱਜ ਦਾ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਜੇ ਕਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਭਾ ਸਕੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉ ਅਤੇ ਇਸ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੋ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਫੀਲਿੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਇਨਸਟੀਚੂਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉਗੇ।

ਤਪਾਧਯਕਸ਼ਾ : ਪੇਸ਼ਰ ਇਸ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਆਰ ਮੈਂਬਰ ਕੋ ਬੋਲਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਹੂੰ ਮੈਂ ਧਹ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਨੀ ਹੂੰ ਕਿ ਧਹ ਏਕ ਅਹਮ ਸਸਲਾ ਹੈ ਆਰ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਓਹਨੇਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਸੌਕਾ ਦਿਯਾ ਜਾਏ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੇ ਹਰ ਏਕ ਮੈਂਬਰ ਕੋ ਦਸ ਮਿਨਟਸ ਕੇ ਲਿਯੇ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਤਸਮੀਦ ਹੈ ਆਪ ਸੁਝੇ ਸਦਕ ਦੇਂਗੇ ਤਾਕਿ ਸਾਰਾ ਕਾਮ ਅਚਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕੇ।

(Before I call upon any other hon. Member to speak I want to make an observation. This is an important matter and I would like that the hon. Members belonging to the medical profession should be given time to speak. As for the time limit the hon. Members have already agreed that ten minutes be given to a member for making his speech. I do hope they will cooperate with me in conducting the business accordingly.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਢੜੀ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਯੰਟ ਆਫ ਆਡੰਰ। ਆਪ ਨੇ ਅੱਖੀ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੋ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਸੌਕਾ ਦਿਯਾ ਜਾਏ ਤੀਂ ਬਧਾ ਬਾਕਿਯੋਂ ਕੋ ਸੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿਯਾ ਜਾਏਗਾ ?

ਤਪਾਧਯਕਸ਼ਾ : ਧਹ ਅਹਮ ਸਾਸਲਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਤੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਸਹਸੂਸ ਕਰਤੀ ਹੂੰ ਕਿ ਡਾਕਟਰਜ਼ ਕਾ ਪ੍ਰਾਯੰਟ ਆਫ ਵਿਯੂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਨਾ ਚਾਹਿਯੇ। (This is an important issue. I may be wrong but I do feel that we must have the view point of the hon. Members belonging to the medical profession.)

ਡਾਕਟ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਧਹ ਰੇਜ਼ੋਲੂਯੂਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਰ ਅਹਮ ਹੈ ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸ ਪਰ ਟਾਇਮ ਲਿਮਿਟ ਨਹੀਂ ਰਖਨੀ ਚਾਹਿਯੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਂ (ਤਰਨ ਤਾਰਨ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਧਹ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੰਡਤ ਚਿਰੰਜੀ ਲਾਲ ਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਸੇ ਆਯਾ ਹੈ ਮੈਂ ਨੇ ਇਸ ਕੋ ਪੜ੍ਹਾ ਆਰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਨਕੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਨਾਯਤ ਇਸ ਇਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਪਰ ਕੰਸੇ ਪੜ੍ਹ ਗਈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਪਰ ਜਬ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ

मैडिकल एजुकेशन के लिये यह एक अहम कहदम उठाया गया है। इस की सारे देश में बहुत जरूरत थी और इस के लिये चार इन्स्टीच्यूशन सारे देश में बनाई गई, जिन में से एक पंजाब में चंडीगढ़ में बनाई गई। मैं यह देख कर हैरान हुआ कि पंडित जी ने यह प्रस्ताव रखा और फिर इस बात पर कि इसे एमरजेंसी के दौरान बन्द कर दिया जाए।

डिप्टी स्पीकर साहिब, यह बात बिल्कुल साफ है कि मैडिकल रिसर्च इन्स्टीच्यूट का बहुत सा हिस्सा बन चुका है ; स्टाफ काम करने लग पड़ा है। तो इस सूरत में यह प्रस्ताव लाना ठीक न था। अगर इसे मान भी लिया जाए तो इसका क्या असर पड़ेगा ? कहा गया है कि एमरजेंसी के कारण इसे एक दम बन्द किया जाए। एमरजेंसी का तो पता नहीं कब तक चलेगी। मुझे तो इस एमरजेंसी शब्द पर हैरानी हुई कि यह कहाँ से आ गया। (हंसी) एमरजेंसी का लफ्ज पता नहीं इन्होंने कहाँ से हासिल किया है जो हर जगह जड़ दिया जाता है। पंडित चिरंजी लाल जिन्होंने यह रेजोल्यूशन मूव किया है यह खुद इस एमरजेंसी के मुखालिफ है और यह कहते सुने गये हैं कि एमरजेंसी एक बनावटी चीज है। पता नहीं अभी यह कितना अर्सा और चले। इस को हर पहलू में इस्तेमाल किया जाता है, क्या पोलिटिकल और क्या सोशल। इस एमरजेंसी में कई तरह के ख्यालात कवर हो जाते हैं। मैं समझता हूँ कि यह एक ऐसा लफ्ज है जिस में हर छोटी से छोटी और हर बड़ी से बड़ी बात कवर हो जाती है। मैं नहीं जानता कि अगर यह एमरजेंसी 10 साल रही तो पता नहीं हम कहाँ तक पहुँच जायेंगे। मैं अपने जाती तजरबे की बिना पर कह सकता हूँ कि मैंने तकरीबन दुनिया के तमाम देशों में घूमा है, कुछ पहले और कुछ अब जबकि इस आफिस में आया, मुझे बाहर के मुल्कों में घूमने का मौका मिला है। मुझे इस बात के कहने में जरा भी झिझक नहीं है कि कम अज कम एशिया और दूसरे समाल मिडल ईस्ट कंट्रीज में हमारे इस इन्स्टीच्यूट के मुकाबले का और कोई इन्स्टीच्यूट नहीं है। हम इन तमाम देशों में सब को लीड करते हैं।

दरअसल यह जो मसला है यह एजुकेशन का है। इस रेजोल्यूशन में ऐसी बातें लाई गई हैं जैसे कि खर्च ज्यादा है, कम होना चाहिये। यह एक ऐसी बात है जो एक जरनल बात पर भी कही जा सकती थी। यह तो एक महदूद मजमून है मगर बातें इस तरह की कर रहे हैं जैसे कि डाक्टरों की तन्वाहें और भत्ते बगैरा। मूवर साहिब एक पढ़े लिखे शख्स हैं, वकील हैं। वह कहते कि एजुकेशन होनी चाहिये या कि नहीं होनी चाहिए अगर होनी चाहिए तो एम. डी तक हो, एम. बी. बी. एस. तक हो इस तरह का कोई सवाल रखते। यह काम तो रिसर्च का है जो कि और प्राब्लम है। जो कलिनिकल रिसर्च है इस का मैडिकल एजुकेशन से गहरा संबंध है। मगर तालीम के सवाल को छोड़ कर एक ऐसी बात बना दी कि यह इन्स्टीच्यूट बनाया जाये या न बनाया जाये। अगर बाहर के मुल्कों में जाकर देखें तो रिसर्च के काम पर इतना खर्च किया जाता है जिस की कि कोई हद नहीं। अगर आप ने इस के लिये कोई हद मुकर्रर कर दी तो हम मैडिकल एजुकेशन, जो कि हम देना चाहते हैं, नहीं दे पायेंगे। इनका यह कहना कि अगर आप एम. डी., एम. बी. बी. एस. तक ही रखना चाहते हैं तो रिसर्च के बारे में लोगों को बाहर जाना पड़ेगा और जिसके लिये हमें फारेन एकस्चेंज को जरूरत होगी। मैं नहीं कह सकता कि मुरार जी डिसाई की जगह अब कृष्णामाचारी जी का

[सरदार गुरदयालसिंह ढिल्लों]

फारन-अकस्वेंज क्या वियू हो। एमरजेंसी को लेकर मगर यह तो मैडिकल एजुकेशन देने का सवाल है। यह तो कोई और ही प्रब्लम है। मैडिकल एजुकेशन को हमेशा के लिये ब्लाक कर देना मुनासिब नहीं। एमरजेंसी के नाम पर यह कहना ठीक नहीं, पता नहीं यह कितनी देर जारी रहेगी। इस लिये मैं यह कहूंगा कि इनको इस तरह के आर्गुमेंट्स देने बन्द कर देने चाहियें। यह ठीक नहीं है। यह कहा जा सकता है कि फलां फलां खर्च ज्यादा है, यह कम कर देने चाहिये। मगर जहां तक मैडिकल रिसर्च का सवाल है यह काम एक बहुत ही बड़े पैमाने का है। 3 करोड़ और 10 लाख रुपया तो कुल इस पर खर्च होना है। अभी तक हम कोई महज 75 लाख रुपया खर्च कर पाये हैं। 2 करोड़ 10 लाख रुपया हम ने इस की बिल्डिंग के खर्च के लिये देना है। यह तो एक एजुकेशनल खर्च है जो कि कोई खास नहीं है। हमारा इस इन्स्टीच्यूट पर थर्ड फाईव ईयर प्लैन और फोर्थ फाईव ईयर प्लैन में खर्च करने का प्रोग्राम है। जिस प्रसैटेज के हिसाब से यह प्रोविजन की गई है उसी प्रसैटेज के हिसाब से हम खर्च करना चाहते हैं। मैडिकल एजुकेशन के लिये 25 प्रतिशत रखा गया है और अभी हम इस में से महज 17 प्रतिशत तक खर्च कर पाये हैं। जो खर्च दिया गया है आखिर यह तो होना चाहिये। मगर यहां पर कहा गया कि रूरल एरियाज के लोगों को तकलीफें हैं क्योंकि वहां हस्पतालों में दवाइयां नहीं मिलतीं। दूसरी तरफ कहा जाता है कि लोगों को मैडिकल एजुकेशन न दी जाये। फिर यह कहा गया कि एक आध केसिज बड़े हाई लैवल तक के पकड़े गये हैं। मैं समझता हूं कि इन्स्टीट्यूशन का मकसद महज मैडिकल एजुकेशन का ही है और कोई नहीं। इस इन्स्टीट्यूशन के 12 डिपार्टमेंट्स के हैं जिन में से अभी 4 सेंटर चलाये हैं। आप बाहर के मुल्कों का अन्दाज़ा लगाये किस तरह से खुले दिल से इन इन्स्टीच्यूशन पर खर्च किया जा रहा है। जिस ढंग से यू. एस. ए. में, जर्मनी में खर्च हो रहा है उस को देख कर पता लगता है कि वह लोग कितने रिसर्च माइंडिड हैं। मैं यह नहीं चाहता कि आप इस पर उन की तरह खर्च करें। आप उतना तो खर्च करें जितना कि कोटा मुकर्रर है। मगर मुझे गिला इस बात का है कि जो खर्च किया जा रहा है वह कोटा से भी कम है और इस पर भी एतराज किया जा रहा है। रिसर्च का बड़ा भारी काम है जोकि हम ने करना है। इस के इलावा इस के साथ 1,000 बेड्स का एक हस्पताल है। अभी तक इस की एक बिल्डिंग है जो कि रेकरिंग एक्सपेंडिचर से तैयार हुई है। अगर नान रैकरिंग एक्सपेंडिचर हो तो उस में तो भला कमी नहीं हो सकती है मगर यह तो इस खर्च में से है जो कि पंहले ही रैकरिंग है। एक बात मैं जरूर अर्ज करूंगा कि मैं इस बात के मुताल्लिक अपने बर्जुग डायरेक्टर साहिब से अभी तक बात नहीं कर पाया। मैं नहीं चाहता था कि मैं इस के मुताल्लिक यहां पर कोई बात कहूं क्योंकि जब तक सारी बात उन के नालिज में न लाई जाये मुनासिब नहीं था। मगर चूंकि एक बात यहां कही गई है इस लिये मैं यहां पर कहना फर्ज समझता हूं। यह एक आम चर्चा की बात है इस लिये अगर यहां कह दो जाये तो कोई हर्ज नहीं है। कहा यह जाता है कि युनिवर्सिटी ने जो बिल्डिंग बनवाई है इस के मुकाबले में इस इन्स्टीट्यूशन की बिल्डिंग पर जो खर्च आ रहा है यह कहीं ज्यादा है। बतौर एक सैनेटर के मुझे यूनिवर्सिटी में जाने का मौका मिला है। यह पता नहीं कि ज्यादा खर्च की क्या वजह है। मगर मुझे इस बात का फखर है कि यूनिवर्सिटी ने जो बिल्डिंग तैयार की

है वह पी. डब्ल्यू. डी. वालों की बिल्डिंग से भी कम खर्च में तैयार हुई है हालांकि उन के पास काम करने वाले भी पी. डब्ल्यू. डी. के ही आदमी हैं। मैंने खर्चों के जोड़ का भी मुकाबला किया था, मगर अब मेरे पास नहीं है। इस के साथ ही जो बिल्डिंग मैडिकल इंस्टीट्यूट के लिये बनाई जा रही है इस पर बहुत खर्च पड़ता है। यह बिल्डिंग अभी अंडर कन्स्ट्रक्शन है। मगर जू जू प्लिंथ लैवल से ऊपर उठती है बैसे ही खर्च बढ़ता जाता है। अगर इस के मुतालिक इंजिनियर्स की राय ली जाये तो मेरा ख्याल है कि यह खर्च बच सकता है। दूसरी बात जो है वह यह है कि इन इनडोर मरीज, जो यहां पर दाखिल होते हैं, उनकी यह आम शिकायत है कि खर्च ज्यादा है। कहां तक दुरुस्त है, जब तक खुद न पहुंचू तब तक नहीं कह सकता; लेकिन यह जरूर है कि आम आदमियों की पहुंच इस इंस्टीट्यूट तक जरूर होना चाहिये। क्योंकि इस के तैयार होने में उन्हीं का रुपया लगा हुआ है। इन लोगों की यह शिकायत दुरुस्त है और इस पर ध्यान देना चाहिये।

मैं अन्त में अपने बहुत ही समझदार दोस्त श्री चिरंजी लाल जी से कहूंगा कि वे इसे वापस ले लें क्योंकि यह किस को पता है कि यह एमरजेंसी कब तक चले और किस किस को इससे फायदा हो या किस किस को इस से नुकसान हो। हमें तो ऐसे अनुसर से लड़ना चाहिये जो खराबियां पैदा कर रहा है।

डाक्टर बलदेव प्रकाश (अमृतसर शहर, पूर्व) : यहां जो बहस चल रही है वह मैडिकल इंस्टीट्यूट फार रिसर्च के विषय में चल रही है। इस के संबंध में श्री चिरंजी लाल जी ने जिस मसले को उठाया है और हाउस के सामने प्रस्तुत किया है। इस के बनने पर कोई एतराज नहीं बल्कि गवर्नमेंट की बंड प्लैनिंग के बारे में एतराज है। अगर अच्छी प्लैनिंग के बारे कोई अन्दाजा लगाना चाहे तो वह यह देखे कि मासिज को किस ढंग से खुशहाल करने की योजना बनाई गई है। अगर सिर्फ इसलिये प्लैनिंग की जाए कि एशिया में सब से शानदार इंस्टीट्यूट हमारी सरकार ने बना दी है और इस का क्रेडिट लेना चाहे तो मैं कदापि नहीं मान सकता कि यह प्लैनिंग अच्छी है। हमें तो आधारभूत बातों को कंसिडरेशन में लाना है। जिन आम लोगों की खून पसीने की कमाई के रुपए से चीज बनाई जा रही है वह उन के काम आती है कि नहीं, अगर आती है तो किस हद तक आती है। यही वजह थी कि हम चंडीगढ़ बनने की प्लैन को क्रिटीसाइज करते रहे और यहां जो असम्बली की बिल्डिंग बनी उसको भी क्रिटीसाइज किया। यही नहीं, सैक्रिएट और झील के बनने पर क्रिटीसिज्म हुई। इस सब के पीछे क्या था? केवल यही कि जनता इन से खुशहाल हो रही है या नहीं। मेरी समझ में इस तरह की जितनी भी प्लैनिंग है जिस से जनता की आधारभूत चीजों की भी पूर्ति नहीं हो सकती उसे हम बंड प्लैनिंग ही कहेंगे। और यही बात इस रिसर्च इंस्टीट्यूट के बारे में है। इस पर जितना रुपया खर्च हुआ है क्या उसके मुकाबले में आम जनता को आराम मिला है, यह देखने वाली बात है।

एक आदमी जो भूख से तड़प रहा है उसके लिये पहली चीज रोटी है। उसे रोटी मिलनी चाहिये न कि सरकार यह कहे कि हम ने रिफ्रीजरेटर एक कारखाना खोल दिया है इस लिए

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

वह उसमें चीज़ें रख कर प्रिज़र्व कर सकता है। इसी तरह अगर एक आदमी गांव के अन्दर एपेंडिसाइटस से बीमार है तो उसे वहां पर दवा मिलनी चाहिये न कि यह कहा जाना चाहिये कि देखो मैंने एक इंस्टीचूट बना दी है जो एशिया में सब से बड़ कर है। दिल्ली साहब ये कहा कि इसे क्रिटिसाइज़ नहीं करना चाहिए लेकिन क्या मैं पूछ सकता हूं कि एक आदमी जो कुल्लू में रहता है उसके लिए अगर एक्सर का प्लांट वहां पर न हो और यहां पर 300 मील की दूरी पर इतनी भारी इंस्टीच्यूट बना दी जाए तो क्या उसे यहां तक लाते लाते उसका दम न निकल जाएगा ?

श्री अमर नाथ शर्मा : अब कुल्लू में एक्सरे प्लांट लग गया है।

डाक्टर बलदेव प्रकाश : जब आपकी बारी आएगी तब आप बोल लीजिएगा। मैं यह कहना चाहता हूं कि इस तरह की बैड प्लैनिंग करके इन्होंने एक गलती की है और वह इन्हें मान लेना चाहिये। अगर कोई चीज़ बनानी ही थी तो यहां के रूरल, सोशल, इकनॉमिक हालात देख कर बनाने की एडवाइस दी जाती तो मैं समझ सकता था कि कोई चीज़ अच्छी बन रही है लेकिन ऐसा नहीं हुआ। एकरॉग एडवाइज़ दी गई और प्लैनिंग ठीक नहीं हुई। अब मैं इस के बारे में एक सुझाव देना चाहता हूं कि इस सारी इंस्टीचूट की बिल्डिंग को मिलिट्री के हवाले कर देना चाहिये और यहां पर एक मिलिट्री बेस हास्पिटल बना देना चाहिये।

हमें ताज्जुब होता है जब मैं ट्रैजरी बैचिज़ की तरफ बैठे हूँ भाइयों की तरफ से यह सुनता हूँ कि डाक्टरों की कमी है और गांव में डाक्टर नहीं पहुंचते। इस का क्या कारण है ; कभी सोचा उन्होंने ? और अगर यही हाल रहा तो भले ही इंस्टीचूट बन गई लेकिन आने वाले 20 साल तक डाक्टर गांव में नहीं जा सकते। उसका कारण मैडिकल कालेजों की कमी नहीं। उसका कारण यह है कि डाक्टरों को जो सुविधाएं यहां चंडीगढ़ में मिल सकती हैं या किसी शहर में मिल सकती हैं क्या वह देहात में मिल सकेंगी ? तो फिर डाक्टर को क्या पड़ी है कि वह गांव में जाए। आप यकीन मानिए, यह ऐसी वैसी बात नहीं। अगर आप एड्वर्टिज़मेंट दीजिए एक चंडीगढ़ हास्पिटल के लिये और एक किसी गांव के हस्पताल के लिये तो डाक्टर सिर्फ चंडीगढ़ आने के लिये ही तैयार होंगे और गांव के लिये कोई तैयार नहीं होगा। जब डाक्टर यहां बिजली के पंखे के नीचे रह सकता है, कार ले कर जा सकता है, काफी हाउस में बैठ कर काफी पी सकता है, दोस्तों के साथ गप्पें मारते रह सकता है तो उसे क्या पड़ी है कि गांव में जाए।

मैं मानता हूँ, जैसा कि दिल्ली साहब ने कहा कि रिसर्च जरूरी है लेकिन यह भी जरूरी है कि लोगों को जो बीमारी से तड़प रहे हैं, दवाई मिले। उनको राहत मिलना जरूरी है। अगर हम सही मायनों में उन्हें राहत देना चाहते हैं तो यह जरूरी है कि उनकी प्राथमिक आवश्यकताओं की पूर्ति करने के लिए सही ढंग से काम करें। हवाई किले बना बना कर हम कुछ नहीं कर सकते। डाक्टरों के लिये कोई भी ऐसी योजना नहीं बनाई जानी चाहिये कि डाक्टर तो पैदा हों लेकिन गांवों में 50 साल तक भी न पहुंच सकें।

लोगों को यह कहना कि वे तुम्हारी योजनाओं की सफल बनाने के लिये कुरबानी करें इस से पहले यह देखना जरूरी है कि कब तक कुरबानी करते रहें। अगर किसी का बेटा बीमार है तो आप कह सकते हैं कि भाई सब रखो इंस्टीचूट बन रही है, डाक्टर पहुंच

जाएगा। लेकिन डाक्टर नहीं पहुंच सकता तो आप फिर कह सकते हैं कि कोई बात नहीं तुम्हारा बेटा मर गया और कुरबानी दी लेकिन हम तुम्हारे पोतरे के बीमार होने तक जरूर योजना पूरी कर देंगे। तो इस तरह से आप लोगों का भला नहीं कर सकते।

हमारे पास 4 मैडिकल कालेज हैं और वह बिल्कुल अच्छी तरह से काम कर रहे थे। क्या वहां डाक्टर नहीं बनते थे? मुझे पूरा इल्म है और मैं हाउस को सामने यह कह सकता हूं कि जो डाक्टर वहां थे उन्होंने कालेजिज के अन्दर जान डाली हुई थी लेकिन अब उन्हें यहां लाया गया है। मुझे उनके लिये पूरा रिगार्ड है, मैं उनकी बहुत इज्जत करता हूं, लेकिन उन के चले जाने के बाद मैडिकल कालेजिज खाली हो गए हैं। दिल्ली साहब ने खर्च जस्टीफाई किया है। लेकिन मैं कहता हूं कि जब किसी चीज का बेस ही खराब हो तो उसका क्या बन सकता है।

इस इंस्टीच्यूट पर जो प्रति स्टूडेंट खर्च आएगा वह भी मैं बतलाना चाहता हूं। इन्होंने 200 स्टूडेंट्स पढ़ाने हैं जो एम. बी. बी. एस. करके यहां आएंगे और एम. एस. और एम. डी. करेंगे। अगर खर्च देखा जाय तो एक स्टूडेंट पर एक साल में 25 हजार रुपया खर्च आएगा और इस तरह से उस पर तीन साल में 75 हजार रुपए खर्च हुआ, जो एक लाख के करीब तक ही जाएगा, कम नहीं होगा। यह उस वक्त खर्च होगा जब इंस्टीच्यूट अपने देश में बनी है। मुझे ताज्जुब होता है जब मैं देखता हूं कि एक स्टूडेंट विलायत से 10, 15 हजार रुपये खर्च करके एफ. आर. सी. एस. कर के आ सकता था तो उसके लिये एम. एस. पर और एम. डी. पर एक लाख खर्च होगा। यह फजूल खर्ची नहीं तो और क्या है?

इसकी वजह क्या है? वह यह कि इन्होंने बेसिज गलत चुने हैं। इनको चाहिये था कि मैडिकल कालेज के अन्दर रिसर्च इंस्टीच्यूट खोल देते और वहां से उन्हें तैयार कर के गांव के अन्दर भेज देते। लेकिन यहां तो दृष्टिकोण ही गलत है। सोचते हैं कि आजादी मिल गई है तो हमारा स्टैंडर्ड उन मुल्कों की तरह होना चाहिये जैसे अमेरिका और इंग्लैंड का स्टैंडर्ड है। और यही ख्याल करके कि हम एक ऐसी चीज बनाएं जिसका मुकाबला दुनिया में न हो, यह इंस्टीच्यूट बनाई गई। मुझे तो यह भी पता लगा है कि अब मैडिकल यूनिवर्सिटी बनाने के खाब भी लिए जा रहे हैं। अगर इन का यह खाब प्रेक्टिकल शेप अस्तयार कर गया तो देहातों के एक भी हस्पताल में आप को डाक्टर दिखाई नहीं देगा, सारे के सारे यूनिवर्सिटी में ही दिखाई देंगे। मैं अर्ज करूंगा कि हम को वास्तविकता के रास्ते पर आना चाहिये। आज हमारा मुल्क गरीब है, इस के अन्दर हस्पतालों में डाक्टर होने चाहिये, डिस्पेंसर होने चाहिये और सब किस्म की दवाइयां होनी चाहिए। जब तक हम लोगों को यह फेसिलिटी नहीं दे सकते तब तक हमारा यह जो रिसर्च इंस्टीच्यूट बनाया है इस का कोई फायदा नहीं है। अगर कोई मेंबर साहिब मुझे यह साबत कर के बता दे कि इस इंस्टीच्यूट के होते हुए सब देहातों में डाक्टर जल्दी पहुंच जाएंगे तो मैं इस रेजोल्यूशन के खिलाफ वोट दे दूंगा। लेकिन यह इंस्टीच्यूट तो सफेद हाथी के बराबर है और यह तो मिनिस्टर्ज और उन के खासुलखास जो हैं उन के दायरे के लिये है। इस से सिर्फ यही लोग फायदा उठा सकते हैं। डिप्टी स्पीकर साहिबा, बाहिर

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

से कौन आकर यहां पर इलाज करवा सकता है ? मुझे यह इस्लाम मिली है कि लाखों रुपए का सामान यहां पर डम्प हो रहा है। वह खरीद लिया गया है, लेकिन उस की उतनी कुआंटिटी में जरूरत नहीं थी। इन्होंने 200 के करीब कैट्रिक नाइफ खरीदे हैं। मैं यह नहीं कहता कि इस में कोई गोल माल हुआ है लेकिन जरूरत से ज्यादा सामान खरीदने की क्या जरूरत थी ? इन्होंने यह बेसिज है कि एशिया में इस रिसर्च इंस्टीच्यूट को सब से बड़ा बनाना है। इस लिये उस चीज को इन वियू रखते हुए शायद इन्होंने सोचा होगा कि हमारे पास 10/12 नाइफ एशिया के सब रिसर्च इंस्टीच्यूट्स से ज्यादा होने चाहिये। लेकिन मैं जानना चाहता हूं कि उन का फायदा क्या है। आज तो हमारे लिए एक पाई देनी भी मुश्किल है। मैं यहां पर चेतावनी दिलाना चाहता हूं कि इस सूबे की गरीब जनता को जिसे वक्त पर दवाई नहीं मिलती, जब यह पता लगा कि हमारे टैक्स का वसूल किया हुआ रुपया जो सरकार के खजाने में जाता है वह किस तरह से आलीशान इमारतों पर खर्च हो रहा है और हम बीमारियों से मर रहे हैं तो वह दिन दूर नहीं होगा जब जनता खुद इस इंस्टीच्यूट को खत्म कर देगी।

श्री प्रताप सिंह बख्शी (पालमपुर) : डिप्टी स्पीकर साहिब, जो रेजोल्यूशन आज हाउस के सामने पेश हुआ है मैं उस से इत्फाक नहीं करता हूं और मैं समझता हूं कि पंजाब की अगाम भी इस से इत्फाक नहीं करेगी। जहां इस स्टेट में तरक्की और तामीर की बातें हुई हैं वहां मैडिकल साईड में भी इस स्टेट ने नुमायां तरक्की की है। आप जानते हैं कि ब्रिटिश रिजीम के समय यहां पर लोगों की एव्रेज उमर 20 साल थी लेकिन आज एव्रेज उमर 47 साल हो गई है। इस लिये अगर एमरजेंसी का बहाना लगा कर यह कहा जाए कि इस मैडिकल रिसर्च इंस्टीच्यूट को बंद कर दो तो यह बात जचती नहीं। आप जानते हैं कि दुनिया में साईंस किस कदर तरक्की कर रही है, इस लिये हम क्यों पीछे रहें। हम भी मैडिकल साईंस के मैदान में तरक्की करना चाहते हैं। मैं समझता हूं कि यह हमारी खुश-किस्मती है कि यहां इस किस्म का इंस्टीच्यूट बना है। इस के साथ ही और भी खुशी की बात यह है कि डाक्टर तुलसी दास, जो हिन्दुस्तान के चोटी के डाक्टरों में शुमार हैं, इस रिसर्च इंस्टीच्यूट के रूहेरवां हैं और वह मैडिकल साईंस को आगे ले जाने की कोशिश कर रहे हैं। पंजाब में इस से अच्छी बात और क्या हो सकती है।

इस के इलावा जो रूरल डिस्पेंसरीज की शिकायत की गई है कि वहां पर डाक्टर नहीं हैं यह बात ठीक है। डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप की वसातत से डाक्टर भार्गव साहिब से रिक्वेस्ट करूंगा कि इस बात की तरफ जरा अच्छी तरह तवज्जो दें और जिन रूरल डिस्पेंसरीज में डाक्टर नहीं हैं वहां डाक्टर प्रोवाइड किए जाएं। मेरा अपना गांव चढियार है जो कि फौजियों का गांव है। दूसरी जंगे अजीम में फौजी भर्ती के सिलसिले में जिला कांगड़ा में यह अव्वल नम्बर पर था और आज भी वहां के जवान सरहदों पर सीना तान कर दुश्मन का मुकाबला करने के लिये डटे हुए हैं। लेकिन मुझे अफसोस से कहना पड़ता है कि वहां पर जो प्राइमरी हेल्थ सेंटर है उस में काफी देर से डाक्टर नहीं भेजा गया। जब जनरल ट्रांसफर हुई थीं तो उस वक्त वहां के डाक्टर की कोई तबदीली अमल में नहीं लाई गई थी लेकिन

बाद में मुझे पता लगा है कि किसी मिनिस्टर साहिब ने अपने किसी रसूख से ट्रांसफर आर्डर करवा लिये। वहां 20/25 हजार की आबादी है मगर बिना डाक्टर के क्योंकि मैडिकल एड का कोई इन्तजाम नहीं। मैं गुजारिश करूंगा कि वहां पर जल्दी से जल्दी डाक्टर भेजा जाए। मुझे खुशी है कि करनल भाटिया जो इस वकत डायरेक्टर हैल्थ सर्विसिज हैं खुद फौज में रहे हैं इसलिये वह जरूर मेरे गांव में, जो कि सोलजर्ज का गांव है उन की फैमिलीज के इलाज केलिये वहां पर जल्दी डाक्टर भेजने की मेहरबानी करेंगे।

1.00 p.m.

एक साबका फौजी कमांडर के होते हुए जो अब डायरेक्टर हैं और इस महकमा के मालक हैं यह बात शोभा नहीं देती कि नैशनल एमरजेंसी के दौरान एक गुंजान आबाद फौजी इलाके का प्राइमरी हैल्थ सेंटर बिना डाक्टर के रहे। जहां तक रिसर्च इंस्टीच्यूट का ताल्लुक है इस के बारे में मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि इसे ज्यादा से ज्यादा तकवीयत मिलनी चाहिये और हाउस को इस बात की स्पोर्ट करनी चाहिये। मैं अपने फाजल दोस्त पंडित जी, जिन्होंने यह प्रस्ताव मूव किया है, से अर्ज करता हूं कि वह इस प्रस्ताव को वापस ले लें क्योंकि इस इंस्टीच्यूट के जरिए अपने देश का नकशा बदलना है। आज दूसरे मुल्कों—रूस, अमेरिका वगैरा में औस्त उमर हम से डयोढ़ी या दुगनी है। हम ने भी उस निशाने तक पहुंचना है। तो उस के लिए जरूरी है कि ज्यादा से ज्यादा रिसर्च करें जिस से ज्यादा से ज्यादा जानें बचाई जा सकें। मुझे यह कहते हुए खुशी होती है कि तिब्बती मैदान में हम हर लिहाज से काफी आगे हैं। मलेरिया का नामोनिशान बाकी नहीं रहा। मैं अपने जिला कांगड़ा की बात करता हूं कि आजकल के दिनों में वहां घरों में कोई पानी देने वाला नहीं होता था लेकिन आज मैं मजबूती से कह सकता हूं कि वहां अब मलेरिया का नामोनिशान नहीं है। तपेदिक पर काबू पा लिया गया है और (interruptions) अगर आपोजीशन करनी हो तो दूसरी बातों में हो सकती हैं लेकिन जिस चीज से जनता का फायदा हो उसकी आपोजीशन करना शोभा नहीं देता। इसलिये मैं अपने लायक दोस्त से अर्ज करता हूं कि वह अपना प्रस्ताव वापिस ले लें।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ, ਉੱਤਰ): ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਭੁਖੇ ਮਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜਦੋਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਂਦੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਕੀ ਗਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਲਈ ਨਾਹਰੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਂਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਲਕਾ ਸਾਹਿਬਾ, ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਬਰੈਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਭੁਖੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਲਕਾ ਨੇ ਬੜੇ ਮਾਸੂਮਾਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੈਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਕ ਖਾ ਲੈਣ। ਅੱਜ ਇਹੋ ਹਾਲ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਟਰੇਜਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਚੇਤੇ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣ ਕੇ, ਜੋ ਭਾਵੇਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ.....(ਸ਼ੋਰ ਤੇ ਵਿਘਨ).....

डिप्टी स्पीकर : बाबू जी, उसी+ इस उर्ग+ के रीमार्क्स पास ना करें।

It is not in good taste. (The hon. Member should not pass such remarks. It is not in good taste.)

बाबू बचन सिंह : मैनु+ अफसेस+ है अउ+ सेक्टर+ मेरे रीमार्क्स+ ठाल+ किसे+ नुं+ दुध+ रेंडिआ+ है+ उं+ मीं+ उरु+ लफज+ वापस+ ले+ लै+दा+ हां+

श्री सुरेन्द्र नाथ गीतम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर (noise)

Deputy Speaker : Please do not make interruptions.

श्री सुरेन्द्र नाथ गीतम : मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि क्या कोई मॅबर इस तरह के रिमार्क्स कर सकता है कि पार्टी से निकाले हुए हैं।

उपाध्यक्ष : जब मैंने उनको कह दिया है कि यह लफज मुनासिब नहीं हैं तो फिर आप क्यों चाहमखाह इंटरप्ट कर रहे हैं ? (Why is the hon. Member interrupting unnecessarily when I have already pointed it out to Baboo Bachan Singh that these words are not in good taste.)

श्री सुरेन्द्र नाथ गीतम : मेरी अर्ज यह है कि यह अफ्फाज इन को वापिस लेने चाहिये ।

बाबू बचन सिंह : मैंने पहले ही वापस ले लिए हैं। डिप्टी स्पीकर साहिब मुझे अफसोस से कहना पड़ता है कि इनकी बात तो यह है कि जैसे एक दफा एक गांव में गीत हो रहे थे और एक गवईया सारी रात हीर गाता रहा तो जब सुबह हुई तो इन जैसे एक आदमी को जाग आ गई और कहने लगा कि यार हीर की लड़ी ही सुना दो (हंसी) । मैंने अफाज वापिस भी ले लिए हैं लेकिन वह सोए हुए जागे हैं। तो मैं अर्ज कर रहा था कि मेरे बहुत से दोस्तों ने जो सामने बठे हैं मलका फांस जैसी ही बातें की हैं। कुछ मॅबर यह कहते हैं कि हमारे गांव में डाक्टर नहीं, दवाइयां नहीं, हमारी इतनी फौजी खिदमात हैं और हम बहुत दुखी हैं लेकिन फिर भी डाक्टर चाहे मिले या न मिले, दवाइयां मिलें या न मिलें और हम बेशक मर जाएं लेकिन यह सफेद हाथी जरूर बंधा रहना चाहिये और यह इंस्टीच्यूट जरूर चलनी चाहिये। मैं एक बात और अर्ज कछुं कि पिछले दिनों मैंने जर्मनी के बारे में एक किताब पढ़ी जो वहां की सरकार ने अपने गुड प्वायंट्स देने के लिए और प्रापेगंडा करने के लिये छापी थी। उसमें हम बर्ग की यह खसूसियत बताई गई है कि वह ऐसा शहर है कि जांह जितनी सारे योरप में ब्रियूरीज हैं उस से भी ज्यादा और बढ़िया अकेले हम्बर्ग शहर में है। जिन लोगों को खाने को रोटी मिलती है, लोग खुशहाल हैं और सारे ऐशोइशरत के सामान हैं उन लोगों के लिये तो यह अपनी खूबी की बात लिखना शोभा की बात है कि उनके हां सारे योरप से ज्यादा ब्रियूरीज है लेकिन इस पंजाब में जो आज निहायत नाजक हालात में से गुजर रहा है इस तरह की बातें करना और सफेद हाथी बांधना कहां तक बजा है ? आप गौर फरमाएं कि पिछले साल जब टैम्पेरेरी टक्सेशन की बात चलती थी तो लोगों ने जगह जगह मुजाहरे किए कि हम टैक्स नहीं दे सकते और जब लोगों की ऐजीटेशन पिच पर थी तो हमारे सूबा में कहत पड़ा और वह इस लिये पड़ा कि हमारे इलोके में भारी फलडज आए

और सरकार की अपनी रिपोर्ट के मुताबिक 40 करोड़ रुपए का लोगों का नुकसान हुआ। उसके बाद एक चीज और हुई और वह यह कि चीन का हमला हुआ और उस वक्त लोगों ने 6 करोड़ रुपए डिफेंस फंड में दिए और 10 करोड़ रुपए के बांड्स खरीदे। इतना बोझ लोगों ने खुद सहा। अब फिर फलड़ आ गए और सरकार की अपनी रिपोर्ट के मुताबिक हजार दो हजार गांव तबाह हुए हैं और हजारों हरिजनों के मकान मिट्टी का ढेर हो गए हैं

उपाध्यक्ष: आप शायद उस वक्त यहां नहीं थे जब यह फैसला हुआ था कि हरेक मمبر 10 मिनट बोलें ताकि सब मمبرान को बोलने का मौका मिल जाए। इस लिये आप प्रस्ताव पर ही बोलें। (Perhaps the hon. Member was not in the House when it was decided that every member should take ten minutes only so that others should also get time to speake. So he should confine him self to the resolution.)

बाबू बचन सिंह: तो मैं अर्ज कर रहा था कि जब ऐसे हालात हो गए हैं तो ऐसे हालात में सब से पहला सवाल यह होना चाहिये कि जो गरीब आदमी हैं क्या उन को हम तालीम और मैडिकल सहुलतें दे सकते हैं या नहीं। मैं पूछना चाहता हूं कि क्या इस सरकार ने लोगों के लिये मैडिकल का इतना इंतजाम कर दिया है कि उस इंतजाम के बाद इन के पास इतने पैसे हैं कि यह सारे रिसर्च के काम किए जा सकते हैं। अगर पिछले पंद्रह सालों में इस सरकार ने लोगों के लिये पूरी मैडिकल सहुलतें वहम नहीं पहुंचाई, हस्पतालों में पूरे बैड्स और दवाइयों का इंतजाम नहीं किया और तपेदिक, कोढ़ और दूसरी बीमारियों को काबू में लाने का इंतजाम नहीं किया तो मैं पूछना चाहता हूं कि क्या किया है।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं पूछना चाहता हूं कि इस सूबे की सारी टैक्सेशन 50 करोड़ रुपया है और इस इंस्टीच्यूट पर एक करोड़ रुपया सालाना खर्च किया जा रहा है। तो आप देहातों में जाकर देखें कि गरीब लोग किस तरह से अपनी ज़िन्दगी बसर कर रहे हैं। गांवों में भूखमरी है। फलड़ के कारण कितनी बीमारियां पैदा हो गई हैं। उस तरफ तो सरकार का ध्यान जाता नहीं है। ऐसी हालत में सरकार को दवाइयां मुहैया करनी चाहिए थी। लेकिन यहां पर कहा जाता है कि यह इंस्टीच्यूट एशिया में सब से आलीशान और बड़ा है। क्या यह यादगार बनाने के लिये ही अरबों रुपए खर्च किए जा रहे हैं? मैं कहना चाहता हूं कि शाहजहान ने भी आगरा में एक मकबरा अपनी बेगम की यादगार में बनाया था। उस पर उसने काफी खर्च किया। मैं कहना चाहता हूं कि इस तरह आलीशान इमारतें तैयार करने से कोई फायदा नहीं है। क्या यह यादगार हमें रोटी, कपड़ा मुहैया करेंगी? लोगों को तो रहने के लिये मकान चाहिये, खाने के लिये रोटी चाहिये। सरकार तो इस तरफ ध्यान नहीं देती। मैं कहना चाहता हूं कि हमें यादगार इमारतों की जरूरत नहीं है। गरीब लोग, जो प्याज से रोटी खाते हैं उन से भी टैक्स वसूल किया जाता है और उस टैक्स को बड़ी बेरहमी से इन शानदार इमारतों के बनाने के लिए खर्च किया जा रहा है। यह भी कहा जाता है कि चंडीगढ़ सारे हिन्दुस्तान में एक बड़ा आलीशान शहर बनाया गया है। हिन्दुस्तान के गांवों

[बाबू बचन सिंह]

की हालत ऐसी है जो कि ब्यान नहीं की जा सकती। मैं आप का ध्यान पिछले 16 सालों तरफ दिलाना चाहता हूँ जबकि हिन्दुस्तान के दो टुकड़े हुए। पश्चिमी पाकिस्तान से लोग बेघर हो यहां पर आए उस वक्त लोग एक एक दाने के लिये तरसते थे। मैं यह भी कहना चाहता हूँ कि हमारा पंजाब अभी अपने पैरों पर नहीं खड़ा हुआ। अभी तक हमारे सूबे में भुखमरी है। पिछले कई सालों से फलडूज आ रहे हैं और अब भी गांवों के लोग एक एक दाने के लिये भटकते फिरते हैं। लेकिन बड़े अफसोस से कहना पड़ता है कि यहां पर गरीबों का रुपया बड़ी बेरहमी से, बड़ी बेदरदी से खर्च किया जा रहा है। ऐसी शानदार इमारतों को जितनी लानत दी जाए उतनी थोड़ी है।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, आज यह देखने की जरूरत है कि फलडूज आने पर लोगों को बीमारियों से बचाया जाए। उनको रिलीफ दिया जाए। अगर सरकार ने इन चीजों को नज़र-अन्दाज़ करके बड़ी 2 और शानदार इमारतें बनाने की तरफ ध्यान रखा तो मैं सरकार को बता देना चाहता हूँ कि देहातों की गरीब जनता इस चीज़ को कभी बर्दाश्त नहीं करेगी।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह सही बात है कि यह इंस्टीच्यूट चन्द मिनिस्टर साहिबान, चन्द सरमायादारों के लिये और चन्द बड़े 2 आदमियों के लिये बनाया गया है। यह इंस्टीच्यूट चन्द वज़ीरों की खिदमत के लिये खोला गया है? इस से देश का भला नहीं होगा। यह सब के लिये तो नहीं है। मैं कहना चाहता हूँ कि पंजाब के बड़े माहिर डाक्टर यहां पर इस लिये बुलाए गए हैं ताकि वह इन वज़ीरों का इलाज कर सकें। (घंटी)

उपाध्यक्षा : आप ऐसी बात न कहें। (The hon. Member may not talk in this strain.)

बाबू बचन सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं अर्ज़ कर रहा था कि यह सारी फैसिलिटीज़ हमारे मुख्य मन्त्री को ही मिल रही हैं। हमारे मुख्य मन्त्री 2 महीने हस्पताल में दाखिल होते हैं। वह पहले अमृतसर में दाखिल होते थे। वहां पर डाक्टर तुलसी दास उन्हें दवाइयां मुहैया करते थे। इस लिये उन को फायदा पहुंचाने के लिये यहां पर लगाया गया। (विघ्न)

Deputy Speaker : Do not be personal. Please wind up.

बाबू बचन सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं सरदार प्रताप सिंह कैरों की पर्सनैलिटी के बारे में कुछ नहीं कहना चाहता। (विघ्न)

उपाध्यक्षा : बाबू जी, आप बहुत सियाने पार्लियमेंटोरियन हैं। आप ऐसी बातें न करें। प्लीज़ वाइंड अप। (Addressing Baboo Bachan Singh) (The hon. Member is a parliamentarian of good standing; he should not talk in this strain and wind up now.)

बाबू बचन सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं अर्ज़ कर रहा था कि हमारे मुख्य मन्त्री का फर्ज़ है कि लोगों की सेहत का खयाल रखें, गरीबों की हालत को सुधारें लेकिन यह इंस्टीच्यूट उन की सेहत को ठीक रखने के लिये ही खोला गया है। (विघ्न) यहां पर गरीबों की कोई सुनवाई नहीं होती है। उन के लिये तो कोई रिसर्च नहीं होती है। मैं समझता

हूं कि यह इंस्टीच्यूट पंजाब के लिये एक कलंक है। मैं दरखास्त करता हूं कि इस को जल्दी ही खत्म कर दिया जाए ताकि यहां से रुपया बचा कर देहातों की डिस्पेंसरियों पर खर्च किया जाए।

डाक्टर बाल कृष्ण (होशियारपुर) : डिप्टी स्पीकर साहिब, यह रेजोल्यूशन मेरे एक काबिल दोस्त पंडित चिरंजी लाल शर्मा ने एक बड़ी अच्छी काबिलियत के साथ और बड़े जोशीले शब्दों के साथ इस हाउस में पेश किया है। मैं उन को इस बारे में दाद दिये बगैर नहीं रह सकता। लेकिन वह एक बात भूल गए। वह यह है — that he should not shut his eyes to the danger and consequences which would result if this most useful institution of the State is closed for a temporary period.

इस से क्या होगा? (1) जो सरकार ने इस पर लाखों रुपये खर्च किए हैं वह अनप्रोडक्टिव हो जाएगा। (2) इस समय इंस्टीच्यूशन को खत्म कर देने से देश की डिवलपमेंट को भारी सैट बैक पहुंचेगी। (3) इस इंस्टीच्यूशन को बन्द कर देने से रिसर्च का काम ठप हो जाएगा। इस के साथ ही साथ इस इंस्टीच्यूशन में जो स्टाफ काम कर रहा है वह मिलना ही बहुत मुश्किल है। मैं एक डाक्टर की हैसियत से कह सकता हूं कि ऐसा स्टाफ मिलना नामुमकिन है। इस के लिये एबिलिटी 1. **Doctors with highest Post-Graduate qualifications.**

2. **Of very high calibre and experience with aptitude for research work and national out-look.**

जिन के अन्दर missionary spirit हो ऐसे डाक्टरों की जरूरत है और ऐसे डाक्टरों की हिन्दुस्तान में बहुत ही कमी है। यहां पर मेरे दोस्तों ने कहा कि "ट्रिव्यून" के अन्दर कई सौ डाक्टरों की जगह के बारे में एडवर्टिजमेंट की गई है। मैं उन की वाकफियत के लिये बताना चाहता हूं कि इतने हाई कैलिबर के डाक्टर नहीं मिल रहे हैं। इस लिये इन्होंने यह वैकेसीज एडवर्टाइज की है। मैं यह भी कहना चाहता हूं कि हमें हिन्दुस्तान में से ही नहीं बल्कि दूसरे मुल्कों से भी काबिल डाक्टर मंगाने चाहिये जो कि इस इंस्टीच्यूशन के लिये अच्छे साबित हो सकें। मैं यह भी अपने दोस्तों की वाकफियत के लिये कहना चाहता हूं कि इन डाक्टरों ने देश के लिये बड़ी सैक्रीफाइस की हैं। उनकी बाहिर 10, 15 हजार की प्रैक्टिस थी। लेकिन उन्होंने देश के हित को सामने रखते हुए अपने आप को औफर किया है। इस से बड़ी कुर्बानी और क्या हो सकती है? मैं अर्ज करना चाहता हूं कि यहां से काफी संख्या में लोगों को बाहिर के मुल्कों में ट्रेनिंग लेने के लिए और पोस्ट ग्रेजुएट डिग्री प्राप्त करने के लिये लाखों रुपये खर्च करने पड़ते थे। उन्हें अब यहां पर ही शिक्षा मिल जाएगी। इस के साथ ही यहां पर रिसर्च का काम भी होगा जो कि इस देश के लिये बहुत ही जरूरी और फायदेमन्द है।

[डा० बाल कृष्ण]

डिप्टीसीकर साहिबा, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि नैशनल एमरजेंसी के वक़्त इस की और भी बड़ी जरूरत महसूस होती है। आपको मालूम होगा कि दूसरे महायुद्ध में इसी रिसर्च का नतीजा था कि ऐटम बम्ब तैयार किया गया जो कि जापान में गिराये गये। मैं कहना चाहता हूँ कि साईंस में रिसर्च ही की वजह से बड़े मुल्कों ने अपने को आगे बढ़ाया है। इसी तरह से हम भी मैडिसिन्ज में रिसर्च कर के आगे तरक्की करना चाहते हैं। इस लिये मैं समझता हूँ कि इस को एमरजेंसी के वक़्त चालू रखा जाए जिस से रिसर्च का काम चलता रहे। मेरे कुछ दोस्तों ने कहा है कि यह इंस्टीच्यूशन चन्द आदमियों के लिये ही बनाया गया है। मुझे यह बात सुन कर बहुत अफसोस हुआ है। मैं कहना चाहता हूँ यह इंस्टीच्यूशन हमारे सूबे के लिए एक ऐसैट है। इस से स्टूडेंट्स को बहुत फायदा होगा। इस से हिन्दुस्तान की शान बड़ी होगी। हिन्दोस्तान के जो विद्यार्थी बाहर के देशों में धक्के खाते फिरते हैं उन के लिये यह इंस्टीच्यूशन बहुत यूज़फुल साबित होगा। इस को बन्द करना तो हमारे देश के लिये लानत होगी। हम इस को प्रफुल्लित देखना चाहते हैं। हम चाहते हैं कि यह इतनी उन्नति करे कि बाहर के देशों के विद्यार्थी यहां पर आ कर रिसर्च का काम सीखें जैसे कि प्राचीन काल में बाहर के लोग यहां की सभ्यता सीखने के लिये आया करते थे। हम इच्छा करते हैं कि अब के लोग यहां पर डाक्टरी सीखने के लिये आया करें, रिसर्च का काम सीखने के लिये आया करें। आपोजीशन ने कहा है कि खर्च बहुत हो गया है। ऐसी इंस्टीच्यूशन पर खर्च तो होता ही है क्योंकि ऐसे इंस्टीच्यूशन की यूज़फुलनेस महीना, दो महीने, साल या दो सालों में साबित नहीं हो सकती। इन की यूज़फुलनेस एस्टैब्लिश करने के लिये तो बहुत समय का अरसा दरकार होता है। इस लिये कुछ समय के बाद ही मेरे दोस्तों को इस संस्था की यूज़फुलनेस महसूस होगी। यह हिन्दुस्तान के लिये बायसे फर्र होगा। मैं ऐंस्टीमेट्स कमेटी का चेयरमैन हूँ। यहां पर उस कमेटी की रिपोर्ट की तरफ रेफ़रेंस किया गया है। मेरे काबिल दोस्त ने कहा कि बहुत से अस्पताल बिना डाक्टरों के हैं। अस्पतालों में ऐडिकुएट सप्लाय ऑफ मेडिसिन्ज नहीं है, वहां पर काफी अकम्पोजीशन नहीं है। मैं यह मानता हूँ कि रिपोर्ट में यह दर्ज है कि चन्द अस्पतालों में डाक्टरों नहीं हैं और वहां पर ऐडिकुएट सप्लाय ऑफ मेडिसिन्ज नहीं है। लेकिन उस की वजह मालूम करने के लिये मेरे काबिल दोस्त ने कोशिश नहीं की। उस की वजह यह है कि मैडिकल डीपार्टमेंट को स्टेट बजट से जो हिस्सा मिलता है वह बहुत कम है उन की वाकफियत के लिये मैं अर्ज कर दूँ कि टोटल बजट का जो हिस्सा क्युरेटिव और प्रिवेन्टिव साईडों पर खर्च होने के लिये इयर-मार्क किया हुआ है, उसका ऐंजुकेशनल इंस्टीच्यूशन या रिसर्च इंस्टीच्यूट पर जो खर्च होता है वह सारा 17 परसेंट है। आप अंदाज़ा लगाएं कि यह कितनी थोड़ी रकम है। इस रकम से बाहर के अस्पताल या डिस्पेंसरीज किस तरह से इफ़ैक्ट होते हैं। जहां तक मुझे इल्म है इस इंस्टीच्यूट के बनाने से बाहर के हैड-क्वार्टर अस्पताल, तहसील अस्पताल या रूरल डिस्पेंसरीज किसी तरह से भी एडवर्सली एफ़ैक्ट नहीं हुई, बल्कि नित्य नय अस्पताल खुलते जा रहे हैं। उन के लिये अच्छे से अच्छे डाक्टर ट्रेड किये जा रहे हैं। अगर यह कहा जाए कि वहां पर अस्पताल खाली पड़े हैं तो मैं मानता हूँ कि यह ठीक है कि कुछ अस्पताल खाली पड़े हैं। लेकिन कितने अस्पताल खाली पड़े हैं? सिर्फ 80 (विघ्न) जो रिपोर्ट पिछले साल की थी उस को छोड़िये,

उस का जिक्र पिछले साल का था। मैं आज का जिक्र कर रहा हूँ। इस वक्त सारे 80 अस्पताल खाली पड़े हैं (विघ्न) वह भी इस लिये कि हमने सिविल डाक्टरों को परसुएड किया कि वे एमरजेंसी कमीशन लेकर आर्मी में चले जाएं। चूनांचि बहुत से डाक्टर आर्मी में चले गए। इस इंस्टीट्यूशन के बारे में मैं यह लफज भी कहना चाहता हूँ कि this institution's main function is not to cater to the needs of common patients but to produce teachers for other medical institutions.

इस संस्था का मुख्य एम research करना, टीचर्स को ट्रेन करना और स्पेशलिस्ट पैदा करना है, यही इस का मेन आबजेक्ट है। हमारे प्रदेश में, रोहतक, अमृतसर, पटियाला और लुधियाना में चार मैडिकल कालेज हैं। उनके लिये टीचर्स कहाँ से आएंगे? आप देखते हैं कि डाक्टरों के लिये कितनी बार एडवर्टाइज करना पड़ता है लेकिन फिर भी डाक्टर नहीं मिल रहे। चार मैडिकल कालेजों के लिये टीचर कहाँ से आएंगे? उन टीचरों को ट्रेन करने के लिये हमने इस इंस्टीट्यूट को सेट अप किया है।

Deputy Speaker : Please wind up.

डाक्टर बाल कृष्ण : मेरे काबिल दोस्त पुराने पार्लियामेंटरियन बाबू बचन सिंह जी ने कहा कि हम डिस्पेंसरी से ही दवाई ले लिया करेंगे। यह तो पुराना ख्याल है। आज कल तो नई रोशनी का जमाना है। **We want specialists and not quacks.** इनसानी जिन्दगी बहुत प्रेशर होती है। बाहर के लोग आते हैं तो कहते हैं कि **"Life in India is very cheap. It is in the hands of quacks. who play with it."** हम तो स्पेशलिस्ट्स के पास जाना चाहते हैं, और जब इस के लिये हम इन्तज़ाम करते हैं तो मेरे दोस्त रोकते हैं, रुकावटें पैदा करते हैं। जहाँ तक इस बात का ताल्लुक है कि यह इंस्टीट्यूशन मिनिस्टरों के इलाज के लिये बनाया गया है, इस बात का जवाब तो मिनिस्टर साहिब खुद देंगे। लेकिन मैं यह कहना चाहता हूँ कि मिनिस्टर तो अपने इलाज के लिये प्रदेश में से कहीं से भी डाक्टर को बुला सकते हैं या उस के पास खुद जा सकते हैं। मैं इस बात के साथ एग्री नहीं करता। इस का मेन मकसद तो टीचर पैदा करना है, रिसर्च रकना है। किसी मिनिस्टर के जाती फायदे के लिये इसे नहीं बनाया गया। इस लिये नहीं बनाया गया कि डाक्टर यहां पर आ कर रहें और मिनिस्टरों का इलाज करें।

एक बात मैं और कहना चाहता हूँ कि यहां पर कहा गया है कि रूरल एरियाज में हस्पताल नहीं खोले गए और ऐट दी कास्ट आफ रूरल एरियाज यह इंस्टीट्यूट खोला गया है। मैं खुद रूरल एरिया का रहने वाला हूँ। मैं जानता हूँ कि रूरल एरियाज में आलमोस्ट पांच मील के रेडियस में अस्पताल और डिस्पेंसरीज खोल रहे हैं। हर एक ब्लाक में हेल्थ सेंटर खोले जा रहे हैं। सब-सेंटर खोले जा रहे हैं। इस लिये यह संस्था ऐट दी कास्ट आफ रूरल एरियाज नहीं खोली जा रही। यह तो उन के कहने का एक ढंग है।

Deputy Speaker : Please wind up

डाक्टर बाल कृष्ण : अन्त में मैं अपने दोस्त से प्रार्थना करूंगा कि वे अपने इस प्रस्ताव को वापस लें और इस इंस्टीट्यूशन को चलने दें। इन शब्दों के साथ डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं आप का शुक्रिया अदा करता हुआ अपना स्थान लेता हूँ।

श्री अमर सिंह (नारनौद, एस. सी.) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस प्रस्ताव पर आपोजीशन की तरफ से और सरकारी बैंचों की तरफ से बहुत से मेंबर साहिबान बोले हैं। इकनोमिस्ट्स की तो यह थ्युरी है कि पहले नेसेसिटी, फिर कम्फर्ट और बाद में लग्जरी होनी चाहिये। लेकिन यहां पर सरकार का कुछ और ही नज़रिया है। यहां पर पह पहले लग्जरी के लिये कोशिश की जाती है और बाद में नेसेसिटी का ख्याल किया जाता है। बहुत से मेंबरान ने रूरल एरियाज़ का काज़ भी प्लीड किया है। मैं भी यह अर्ज़ करना चाहता हूँ कि सब से ज़रूरी बात यह है कि हर रूरल एरिया में रहने वाले आदमी को मैडिकल एड मिलनी चाहिये। मैं सदन में कहना चाहता हूँ कि 15 अगस्त को हमारे इलाके में बारिश की शकल में आसमानी आफत आई। इतनी ज़बरदस्त बारिश हुई कि वहां पर आज तक 26 गांव में तीन से पांच फुट तक पानी है। लेकिन मैडिकल रिसर्च इंस्टीट्यूट बनाने वालों के दिमाग में यह बात नहीं आई कि वहां पर मुसीबत ज़दा लोगों को मैडिकल एड पहुंचाई जाए। वहां पर लोग मलेरिया बुखार से पीड़ित हैं। उन को कोई दवाई नहीं भेजी गई। रिसर्च इंस्टीट्यूट वालों को उन मुसीबत ज़दा लोगों का कुछ फिक्र नहीं हुआ। उन को तो सिर्फ इंस्टीट्यूट कायम करने का ही फिक्र है। (विघ्न) हमारे हां हांसी में एक हेल्थ सेंटर है। वह डेढ़ साल तक तो किसी भी डाक्टर के बगैर ही रहा। वहां पर एक लेडी डाक्टर हो थी। अगर कोई गरीब आदमी बीमारी की हालत में उसके पास जाता और उस के कोई आपरेशन होना होता तो वह लेडी डाक्टर साहिबा इन्कार कर देती थीं और कहतीं कि यह आपरेशन तो ऐसा है जिसे मेल डाक्टर ही कर सकता है। डिप्टी स्पीकर साहिबा, जहां पर मेल डाक्टर नहीं हैं और सिर्फ लेडी डाक्टर ही हैं वहां औज़ार भी इस किस्म के हैं कि अगर किसी खच्चर का भी आपरेशन करना हो तो उसके के लिये भी वह औज़ार मुनासिब नहीं बैठते। (Chaudhri Amar Singh was still in possession of the House when it adjourned.)

Deputy Speaker : The House stands adjourned till 9 a.m. tomorrow.

(The Sabha then adjourned till 9 a. m. on Friday, the 13th September, 1963.)

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

13th September, 1963

Vol. II—No. 5

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Friday, the 13th September, 1963

| | PAGE |
|--|------------|
| Starred Questions and Answers .. | (5) 1 |
| Unstarred Questions and Answers .. | (5) 29 |
| Adjournment Motion .. | (5) 44 |
| Questions of Privilege .. | (5) 45 |
| Call Attention Notices .. | (5) 62 |
| Announcement by the Speaker regarding— | |
| Committee on Petitions .. | (5) 66 |
| Statements laid on the Table of the House .. | (5) 66 |
| Announcement by the Secretary regarding certain Bills .. | (5) 69 |
| Second Report of the Business Advisory Committee .. | (5) 70 |
| Papers laid on the Table of the House .. | (5) 71 |
| Bill (s)— | |
| The Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment)—, 1963 .. | (5) 72 |
| The Punjab Appropriation (No. 3)—, 1963 .. | (5) 85 |
| The Punjab Appropriation (No. 4)—, 1963 .. | (5) 87—105 |
| Appendix .. | i—ii |

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price: Rs 550 B.P.

ERRATA

to

Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II, No. 5,
dated the 13th September, 1963

| <i>Read</i> | <i>For</i> | <i>Page</i> | <i>Line</i> |
|----------------------------------|-------------|-------------|------------------|
| during | durin | (5) 2 | 20 |
| Government | Goveornment | (5) 2 | Last |
| already | alreay | (5) 3 | 2 |
| राजस्थान | राजस्थान | (5) 9 | 10 |
| debate | dabate | (5) 43 | last |
| रैजोल्यूशन | रैजोल्यूशन | (5) 49 | 3 |
| आपने | आप | (5) 52 | 23 |
| Add 'to' after the word 'resort' | | (5) 59 | 10 |
| speech | speach | (5) 61 | 9 from below |
| Kamaraj | Kamraj | (5) 62 | 11 |
| instances | intances | (5) 62 | 2 from below |
| malafides | malefides | (5) 63 | 9 from below |
| discussed | dicussed | (5) 63 | 8 from below |
| Secondary | Seeondary | (5) 66 | 18 |
| beginning | begnining | (5) 66 | 8 from below |
| इन्होंने | इन्होंने | (5) 72 | 25 |
| अमेंडमेंट | मन्डमेंट | (5) 72 | 26 |
| बोर्ड | बोर्डज | (5) 74 | 8 |
| आबाओ-अजदाद | अबाओ-अजदाद | (5) 74 | 16 |
| गघठ | गघठ | (5) 81 | 10 from below |

| <i>Read</i> | <i>For</i> | <i>Page</i> | <i>Line</i> |
|---------------------------------------|-----------------|-------------|-----------------|
| बात | बात | (5) 82 | 18 |
| प्वायंट्स | प्वायंट्स | (5) 84 | 12 |
| क्योंकि | क्योंकि | (5) 85 | 2 |
| वाली | वाली | (5) 85 | 8 |
| Finance Minister | Fiance Minister | (5) 86 | 7 from below |
| Delete 'की' occurring before 'इनाज़त' | | (5) 87 | 10 |
| बावजूद | बावजूद | (5) 89 | 5 |
| के | की | (5) 89 | 6 |
| देंगे | दगे | (5) 89 | 9 |
| नैगिलजैस | नैगिलजस | (5) 89 | 11 |
| लेने | लने | (5) 89 | 12 |
| गवर्नमेंट | गवर्नमट | (5) 89 | 22 |
| लेकिन | लकिन | (5) 89 | 23 |
| discusses | discuses | (5) 91 | 21 |
| रामायण | रामायाण | (5) 91 | 26 |
| सैन | मैन | (5) 96 | 1 |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 13th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 a. m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

SUPPLEMENTARIES TO* STARRED QUESTION NO. 3626

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕਲ੍ਹ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ 177 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਸਟਰੈਂਗਥ ਵਿਚੋਂ 33 ਆਦਮੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਲਏ ਗਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 33 ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨੇ ਆਦਮੀ ਕਲਾਸ IV ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਸਵੀਪਰਜ਼ ਹਨ ?

ਕਰ ਤਥਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਕੇ ਲਿਏ ਸੈਪਰੇਟ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹਿਏ, ਜਿਤਨਾ ਸਕਾਲ ਪ੍ਰਭਾ ਗਯਾ ਥਾ ਉਸ ਕਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੀ ਰਿਪਰੈਜੇਂਟੇਸ਼ਨ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੀ ਕੀ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੈਟੇਗਰੀ ਨੰ० ਆਠ ਮੇਂ 53 ਆਦਮੀ ਹੈਂ ਜਿਨ ਮੇਂ ਸੇ 11 ਆਦਮੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਕੇ ਲਿਏ ਗਏ ਹੈਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਪਰਸੋਂਟੇਜ਼ ਮੁਕਰਰ ਕੀ ਹੁਏ ਹੈ ਕਹ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੀ ਗਈ ਹੈ । ਐਂਦਰ ਬਾਕੀ ਕੇ ਲਿਏ ਆਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਰ ਜੋ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹੋਂਗੀ ਉਨ ਕੇ ਲਿਏ ਹਿਦਾਯਾਤ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੀ ਗਈ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕੇਕੈਨਸੀਜ਼ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਕੋ ਦੀ ਜਾਏ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ 11 ਆਦਮੀ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਅਤੇ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੇ ਲਏ ਗਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 21 ਵੀਂ ਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਸਦੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਲੈਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਸਦੀ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੇ ਲੈਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

*Starred Question No. 3626 with reply appear in Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II, No. 4, dated 12th September, 1963.

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 21 ਵੀਂ ਸਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹਰੀਜਨ ਤੇ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਲਈ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 2 ਵੀਂ ਸਦੀ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਲਈ ਹੈ ਤੇ 19 ਵੀਂ ਸਦੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲਈ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ 19 ਵੀਂ ਸਦੀ ਹਰੀਜਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੈਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਦੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 11 ਆਦਮੀ ਜਿਹੜੇ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 4 ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੈਟੇਗਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੀ ਰਿਪਰੈਜੇਂਟੇਸ਼ਨ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਠੀਕ ਹੈ ?

ਏਕਸਾਇਜ਼, ਟੇਕਸੇਸ਼ਨ ਤਥਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਧਰ ਕਹਾ ਹੈ ਕੇ 11 ਕੇ 11 ਹੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਲਿਏ ਹੈਂ।

Babu Ajit Kumar : I challenge this statement.

Mr. Speaker : The hon. Member has other remedies. Throwing challenges in the House will not do. If he is very sure of himself he should convince me and I will see what can be done.

DAMAGE CAUSED BY RAINS IN TEHSIL HANSI, DISTRICT HISSAR

***3824. Shri Amar Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the total estimated damage caused by the heavy rains during the month of August, 1963, in tehsil Hansi, district Hissar;
- (b) whether it is a fact that damage has been caused due to the non-existence of syphons and pumping stations at a number of places on Petwar Distributary and Hissar Major ;
- (c) if the reply to part (b) above be in affirmative, whether Government are constructing any new syphons and pumping stations for draining out the flood water in the said tehsil; if so, the number of syphons and pumping stations that are proposed to be constructed together with the names of places at which and the time by which these are likely to be constructed;
- (d) the details of the steps being taken by Government at present for checking waterlogging caused by the canals, rains and floods?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) The damage is being assessed.

(b) No.

(c) Question does not arise.

**Note.*—Additional reply to Starred Question No. 3824 received from the Government has been printed in the Appendix.

(d) Three Pumping Stations along Hissar Major Distributary and three along Petwar Distributary have already been installed, which are functioning efficiently.

श्री अमर सिंह : क्या वजीर साहब बताएंगे कि क्या यह सही बात है कि गंगन खेड़ी के पास कोई साइफन न होने की वजह से और नाला गंगन खेड़ी से शेखपुरा तक डिसकन्टीन्यू कर देने के कारण, हर साल गंगन खेड़ी के चारों तरफ 5, 5 और 6, 6 फुट पानी खड़ा हो जाता है और आज भी खड़ा है ?

Mr. Speaker : The hon. Member should try to get information. He should not give information.

Shri Amar Singh : All right, Sir. क्या मंत्री महोदय बतलाएंगे कि शेखपुरा की तरफ उस नदी में कोई साइफन न होने के कारण वहां गंगन खेड़ी के पास पांच पांच, छः छः फुट पानी भर जाता है ?

मंत्री : गंगन खेड़ी का पानी निकालने के लिए वहां पर 41 क्यूसेक्स का एक पम्पिंग सैट लगाया हुआ है, जो कि काम कर रहा है ।

श्री अमर सिंह : यह गलत है । वहां पर 16 क्यूसेक्स पानी निकालने के लिए एक पम्पिंग सैट जो 100 हारस पावर के इंजन से चलता है लगाया हुआ है । मैं इस जवाब को चैलेंज करता हूं । क्योंकि एस० डी० ओ० नहर वाला ज्यादा पानी नहीं निकालने देता—बन्द भी करवा देता है ।

Mr. Speaker : Here too I have to say what I have said in the case of a question put by Shri Ajit Kumar. I have to accept what the Minister says. If the hon. Member has anything to the contrary he should convince me and I will take up the matter with the Minister concerned.

श्री अमर सिंह : क्या मंत्री महोदय यह फरमाएंगे कि क्या यह हकीकत है कि अक्टूबर, 1962, में ज़िला हिसार के डी० सी० ने सुलपानी, पाली और माजरा गांव के पानी को निकालने के लिए वहां एक पम्पिंग सैट लगाने की प्रपोज़ल इन के पास भेजी थी ?

मंत्री : इस सवाल के लिए नोटिस चाहिए ।

Shri Amar Singh : I had put a specific question and it is this. Is it a fact that damage has been caused due to the non-existence of syphons and pumping stations at a number of places on Petwar Distributary and Hissar Major ? Sir, the question of giving separate notice in this case does not arise.

श्री अध्यक्ष : सवाल के इस पार्ट का जवाब उन्होंने ने दे दिया है । आप ने पूछा था कि क्या साइफन न होने के कारण वहां नुकसान हुआ है और इस के जवाब

[श्री अध्यक्ष]

में उन्होंने ने कहा है कि नहीं हुआ। (The hon. Minister has already replied to this part of the question. The hon. Member wanted to know whether damage had been caused due to the non-existence of syphons etc., and he has replied in the negative.)

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहब, मैं ने तो पूछा है कि क्या डी० सी० हिसार ने वहां कुछ पम्पिंग सेट लगाने की प्रायोजन भेजी थी ? इस का जवाब नहीं दिया गया।

Mr. Speaker : No please. Next question.

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहब, मुझे इस बारे में कुछ सप्लीमेंट्रीज पूछ लेन दें। मिनिस्टर साहब सवाल का जवाब तो दे नहीं रहे.....

श्री अध्यक्ष : आर्डर प्लीज, मैं ने अगला सवाल काल कर लिया है। अगर इस तरह से इतने २ सप्लीमेंट्रीज पूछने की इजाजत दी जाए तो यह सवाल कैसे खत्म हो सकते हैं ? आज पांचवां दिन हो गया है और अभी 9 तारीख की लिस्ट चल रही है। (Order, please. I have already called the next question. How will the question lists for the Session be completed, if on each question so many supplementaries are allowed. Today is the fifth sitting of the Vidhan Sabha and we have not yet completed the list for the 9th September, i.e., the first sitting.)

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहब, वह बड़ा वाटर-लाग्ड एरिया है, उस के बारे में मेरा हक है कि सवाल पूछूं।

Mr. Speaker : The hon. Minister has already replied to the question asked by the hon. Member. He is not being deprived of his right to put supplementary questions during the Question Hour.

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहब, यह बड़ा जरूरी मामला है। वहां साइफन नहीं लगाया गया जिस की वजह से वह इलाका वाटर-लाग्ड हो गया है।

Mr. Speaker : The hon. Member is wasting the time of the House. I cannot permit it. Syphon is not a matter which concerns the whole State.

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहब, वहां वाटरलागिंग हो गई है। लोग बड़े परेशान हैं और उस बारे में न कल मंत्री महोदय ने अपनी स्टेटमेंट में कोई जिक्र किया था और अब आप सवाल भी नहीं पूछने दे रहे।

Mr. Speaker : There is going to be a discussion on floods. इस बारे में आप उस वक्त जो दिल चाहे बोल लेना । (There is going to be a discussion on floods. The hon. Member may mention these things to his satisfaction at that time.)

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहब, हमारे इलाके के लिए तो यह ज़िन्दगी और मौत का स्वाल है.....

Mr. Speaker : What can I do about it ?

श्री अमर सिंह : हमारे लिए ज़िन्दगी और मौत का स्वाल है । मिनिस्टर साहब जवाब देना नहीं चाहते और आप पर्मिट नहीं कर रहे और मिनिस्टर साहिब हंस रहे हैं, इस लिए मैं प्रोटेस्ट करता हूँ और वाक-आउट करता हूँ ।

(At this stage Shri Amar Singh staged a walk-out.)

श्री अध्यक्ष : आप वापस आ जाएं । शायद आप ने मेरे ख्याल में बस की सीट बुक करवा रखी है, इस लिए आप जा रहे हैं और प्रोटेस्ट कर के नहीं जा रहे । (The hon. Member may please return to his seat. Perhaps he has got a seat reserved in the bus. That is why he is leaving the House and not staging a walk-out as a protest.)

TRAINING OF CHOES IN GAGRET AND AMB BLOCKS IN HOSHIARPUR DISTRICT

***3590 Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether any steps were taken to train any Choe in Gagret and Amb Blocks in Hoshiarpur District during the year 1962-63 to prevent erosion of land and destruction of crops ; if so, the details of schemes, if any, together with the progress made on each scheme and the results achieved?

Chaudhri Ranbir Singh : Yes. Training works with the help of stone armoured spurs have been carried out on Soan Nadi at Oel and Mubarkpur near Amb and Gagret in Hoshiarpur District.

A geological reconnaissance survey of Amb Block in Hoshiarpur District for minor irrigation has been carried out.

पण्डित मोहन लाल दत्त : मेरा प्रश्न था कि चोओं के बारे में क्या स्कीम बनाई गई है लेकिन इन्हीं ने जो जवाब दिया है वह शायद स्वां नदी के बारे में है । मेरा स्वाल डेफिनिट है जिस में मैं ने पूछा है कि दोनों बलाक्स में कौन २ से चोओं को ट्रेन करने के लिए स्कीम हाथ में ली हुई है ?

Irrigation and Power Minister : I have stated in the reply that training works with the help of stone armoured spurs have been carried out on Soan Nadi.....

पंडित मोहन लाल दत्त : यह तो स्वां नदी बारे बताया है, चौग्रों बारे भी बताएं ?

मन्त्री : दोनों चीजें कर रहे हैं । यह दोनों इन्टर-लिन्कड हैं ।

पंडित मोहन लाल दत्त : बदकिस्मती से मन्त्री महोदय हरियाना से ताल्लुक रखते हैं । इन को पता नहीं कि हमारे इलाके में क्या हालत है ।

श्री अध्यक्ष : I do not think he is ready with details. आप इन से मिल लें और सारी बात बता दें, यह आप को सैटिसफाई कर देंगे । (I do not think he is ready with details. The hon. Member may see him and he will be able to satisfy the hon. Member.)

Pandit Chiranji Lal Sharma : The hon. Member has just now remarked that unfortunately the hon. Minister belongs to Haryana. Is it a misfortune to be born in Haryana ?

पंडित मोहन लाल दत्त : नहीं, मेरा मतलब यह था कि इन को हमारे हां के हालात का पता नहीं ।

Mr. Speaker : I would like to have the permission of the House to limit the number of supplementary questions to five in the case of an ordinary question and to a little larger number in the case of an important question. I am suggesting this because we have not been able to complete in five sittings the List of Questions for one day. Have I the permission of the House to fix this limit ?

(The House agreed to it)

पंडित मोहन लाल दत्त : क्या मन्त्री महोदय को इतलाह मिली है कि ऊना तहसील के अन्दर भी फलड्ज से नुकसान हुआ है ? जिस तरह मैदानी इलाकों के अन्दर इन को रोकने के लिए स्कीमें बनाई गई हैं क्या उस इलाके के लिए भी बनाई गई हैं ?

मन्त्री : जनाब, नसराला चो भी हुशियारपुर में ही है और स्वां भी एक चो ही है । मैं ने कहा है कि जानकारी की जा रही है और जो काम हुआ है वह बता दिया है ।

पंडित मोहन लाल दत्त : अगर मैं यह कहूं कि जो बांध स्वां नदी वगैरह पर बनाए गए हैं वह बह गए हैं तो क्या मन्त्री महोदय इस बारे में तहकीकात करेंगे ?

श्री अध्यक्ष : यह सवाल पैदा नहीं होता । आप इन से मिल लें । यह आप की डिफिकल्टीज़ रीमूव करने की कोशिश करेंगे । (This supplementary does not arise. The hon. Member may see the hon. Minister who will try to remove his difficulties.)

मन्त्री : अगर कोई फैक्ट्स होंगे ।

चौधरी बालू राम : क्या वज़ीर साहिब को पता है कि हुशियारपुर में नसराला चो और स्वां के इलावा और भी कोई चो हैं ?

मन्त्री : जी हां, बहुत हैं ।

IRRIGATION FACILITIES IN GAGRET AND AMB BLOCKS IN DISTRICT HOSHIARPUR

***3589. Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to provide Irrigation facilities in Gagret and Amb Blocks in district Hoshiarpur by installing tube-wells and executing Minor Irrigation Schemes; if so, the details thereof together with the stage at which it is at present and the approximate time by which it is likely to be finalised ?

Chaudhri Ranbir Singh : Yes, Minor Irrigation Schemes are being investigated in these areas. No details can be given as the schemes are yet under investigation and it is uncertain when these investigations would be completed.

पंडित मोहन लाल दत्त : क्या मन्त्री महोदय यह बताएंगे कि वह कौन कौन से गांव हैं जहां पर यह माइनर स्कीमें चालू की हैं ?

श्री अध्यक्ष : इन्होंने कहा है कि यह अभी फाइनलाईज़ नहीं हुई । (The hon. Minister has stated that the schemes have not been finalised so far.)

CHANNELIZATION OF RIVER BETWEEN NANGAL AND RUPAR

***3665. Shri Surinder Nath Gautam :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether there is any scheme under the consideration of Government to channelise the river between Nangal and Rupar; if so, the time by which the said scheme is expected to be finalized and implemented ?

Chaudhri Ranbir Singh : No. The question of time does not arise.

EMBEZZLEMENT IN RAJASTHAN CANAL PROJECT

***3749. Shri Ram Kishan :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether Government has recently detected any embezzlement involving lakhs of rupees in the Rajasthan Canal Project, if so, the details thereof and the action, if any, taken in the matter ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) No.

(b) Does not arise.

श्री राम किशन : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि क्या ऐसी कोई खबर अखबारों में छपी है और इन के सामने कटिंग पेश हुई ?

मन्त्री : जी हां, यह खबर तीन अगस्त के ट्रिब्यून में छपी थी ।

श्री राम किशन : अगर यह इन के नोटिस में आई थी तो क्या इन्होंने इस को कन्ट्राडिक्ट किया ?

मन्त्री : इस की कोई आवश्यकता नहीं समझी गई, मगर इस को ध्यान में रखते हुए जवाब दिया गया है ।

श्री राम किशन : मन्त्री महोदय ने कहा है कि इस को कन्ट्राडिक्ट करने की आवश्यकता नहीं समझी गई । इस एम्बेजलमेंट के केस के बारे में खबर सारे अखबारों में निकली थी, तो क्या वजह थी कि इस को कन्ट्राडिक्ट करने की जरूरत महसूस नहीं की गई ?

श्री अध्यक्ष : खबरें तो रोज छपती ही रहती हैं । अगर वह जवाब देना शुरू कर दें तो यह और तो काम ही न कर सकें । (Such news-items appear in the Press daily. If the hon. Minister were to contradict them then he would not be able to do anything else.)

Shri Ram Kishan : Sir, a news item about a serious case of embezzlement has appeared in the Press.

श्री अध्यक्ष : एम्बेजलमेंट का केस कोई सीरियस नहीं होता । (हंसी)
(A case of embezzlement is not a serious matter.) (Laughter)

GHAGGAR RIVER DISPUTE

***3748. Shri Ram Kishan:** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether any correspondence or meeting has recently taken place between the Union Government, Rajasthan Government and Punjab Government regarding Ghaggar River Dispute; if so, the details thereof and the decisions taken in this respect ?

Chaudhri Ranbir Singh : Yes. Prolonged correspondence has taken place.

2. A meeting fixed for the purpose by the Government of India was postponed. Efforts are being made to finalize the matter.

श्री राम किशन : मन्त्री महोदय ने कहा है कि घघर के सम्बन्ध में मीटिंग पोस्टपोन कर दी गई । मैं इन से पूछना चाहता हूँ कि क्या घघर डिस्प्यूट के सम्बन्ध में राजस्थान, दिल्ली और पंजाब गवर्नमेंट्स में पिछले साल कोई मीटिंग हुई ? अगर नहीं हुई तो क्यों नहीं हुई ?

मन्त्री : स्पीकर साहिब, इसी सिलसिले में हिन्दोस्तान के इरीगेशन ऐंड पावर मिनिस्टर, राजस्थान के मिनिस्टर, चीफ इंजनियर और ऐडिशनल चीफ इंजनियर आज चंडीगढ़ आए हुए हैं । वह पंजाब के इंजनियरज और मेरे साथ इस सिलसिले में बात-चीत करेंगे ।

श्री अध्यक्ष : चौधरी साहिब, आप ने उन को बताना था कि how deeply our people feel about this matter. आज अगर वह यहां गैलरी में होते तो अच्छा था । (The hon. Minister would have done well to communicate them how deeply our people feel about this matter. It would have been better if they were here in the gallery today.)

मन्त्री : जनाब, वह इसी सिलसिले में साइट देखने गए हैं ।

श्री राम किशन : वजीर साहिब ने कहा है कि यह सारे लोग बातचीत करने के लिए आए हैं । क्या मन्त्री महोदय के नोटिस में यह बात आई है कि लोक सभा में सैंटरल इरीगेशन मिनिस्टर ने स्टेटमेंट दी है कि राजस्थान सरकार ने इस बारे में एक स्कीम सबमिट की है । क्या इस सम्बन्ध में कोई स्कीम पंजाब सरकार के जेरे गौर है या उन्होंने ने राजस्थान सरकार से कन्सलटेशन इस सिलसिले में किया है ?

मन्त्री : पंजाब की 15 करोड़ और राजस्थान की पौने पांच करोड़ की स्कीम है जो हिन्द सरकार के पास है । आज ही सैंटरल पावर मिनिस्टर ने मुझे बताया है कि सोमवार को लोक सभा में घघर के बारे में डिस्कशन होगी ।

श्री राम किशन : मैं ने पहले भी सवाल किया था कि आया इस सम्बन्ध में राजस्थान सरकार, भारत सरकार और पंजाब सरकार में कोई मीटिंग हुई थी ?

मन्त्री : मीटिंग तो होती रहती है, मगर खास इसी पर्पज के लिये कोई मीटिंग नहीं हुई । दूसरी मीटिंगों में घघर डरेनेज का जिक्र आता रहा है ।

EXTENSION OF DANG MINOR AND BALIYALI MINOR OF DISTRICT
HISSAR

***3847. Shri Jagan Nath :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to extend the Dang Minor and Baliyali Minor in district Hissar; if so, the time by which it is likely to be implemented?

Chaudhri Ranbir Singh : No.

श्री जगन्नाथ : जनाब, वज़ीर साहिब ने, आराम से कह दिया है 'नो'। मैं पूछना चाहता हूँ कि क्या रूकावट पड़ी थी कि यह एक्सटेंशन नहीं की जा सकी ?

मन्त्री : पानी की कमी की वजह से एक्सटेंशन नहीं की गई ।

श्री जगन्नाथ : इन्होंने ने पानी की कमी के कारण नहीं बताए और कह दिया "नो" ।

मन्त्री : आप ने जो पूछा था उसका ही जवाब देना था ।

PERMISSION TO ENGINEERS OF IRRIGATION DEPARTMENT TO APPEAR
IN THE UNION PUBLIC SERVICE COMMISSION ENGINEERING
EXAMINATION

***3813. Shrimati Om Prabha Jain :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that permission was granted to Engineers working in the Irrigation Department of the Punjab Government for appearing in the Engineering Examination conducted by the Union Public Service Commission last year ;
- (b) if the reply to part (a) above be in the affirmative whether similar permission has been granted this year also, if not, the reasons thereof ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Yes.

(b) No. In view of the great demand of the Defence Department for Engineering, taking into consideration the requirements of the State it has been decided not to spare our Engineers for the Civil posts. However, the matter is being reconsidered.

Sir, the latest position is that we have taken a decision to permit them.

CONTRACT WORK ON DRAIN NO. 8

***3784. Comrade Ram Piara :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) whether the Minister for Irrigation and Power and Chief Engineer Drainage, received any letter/representation regarding Drain No. 8 from any Legislator of Karnal District, drawing

their attention towards the defects in the work done or the work in progress on fall/Regulator of drain No. 8 (about one mile or so westwards to G.T. Road); if so, the details thereof;

- (b) whether any reply was sent in response to the letter/representation referred to in part (a) above; if so, details thereof be laid on the Table of the House;
- (c) the action so far taken in the representation/letter referred to in part (a) above;
- (d) the name of the contractor executing the work referred to in part (a) above together with the amount for which the contract has been given;
- (e) whether the said work had been completed before the mishap occurred during the period 14th August to 18th August, 1963;
- (f) the total amount paid to the said contractor upto date together with the details of first and last payment;
- (g) the total estimated loss due to the mishap on the point of Regulator?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Yes. As per Annexure 'A'.

- (b) Yes. The letter was acknowledged informing the Legislator that the matter was being looked into, as per Annexure 'B'.
- (c) Enquiry report is under examination.
- (d) M/s Nav Bharat construction Co., Chandigarh were allotted this work costing Rs 2,66,518, which includes the cost of material which was to be supplied by the Department.
- (e) The said work is practically complete. No damage to the work has occurred during the period 14th August, 1963 to 18th August, 1963 or thereafter till today.
- (f) (i) Total amount paid for work done up to 19th April, 1963 is Rs 1,05,791.
(ii) First running payment was made on 16th December, 1962 for Rs 6,301.
(iii) The contractor has not yet been finally paid. However, his last bill was paid on 20th April, 1963 for Rs 14,032.
- (g) Question does not arise.

ANNEXURE 'A'

Copy of letter No. nil, dated 6th July, 1963, from Shri Ram Piara, M.L.A., Karnal to the address of I.P.M./Chief Engineer, Irrigation Works, Punjab, Chandigarh.

Some one has brought to my notice that on Main Drain No. 8 there is a fall at a distance of one mile or so West-ward from G. T. Road. The contract of the construction of the same fall is with such a contractor who is connected with some one in authority. The contractor is alleged to have not used the material according to the specifications and

[Irrigation and Power Minister]

it is also alleged that besides the material, the work done or completed is defective. I am unaware of the facts, but I feel it is my duty to bring it to your kind notice to avoid any future damage as happened in the case of Damala Bridge, perhaps you know that I was the first legislator to take up Damala Bridge issue in the Vidhan Sabha through an Assembly Question.

Now I would suggest in the larger interest that you may kindly be sure about the work completed and the material used therein.

If you feel satisfied, my misunderstanding may be removed, otherwise some steps may be taken so as to avoid any loss or damage. This may please be treated as *most urgent*.

Would you kindly acknowledge the receipt of this letter so that I may feel satisfied that you will at least look into and if necessary, do something which is warranted.

I shall feel obliged for the same.

ANNEXURE 'B'

IRRIGATION AND POWER MINISTER

July 9, 1963

My dear Comrade Sahib,

I have received your letter of the 6th July, regarding the alleged use of defective material, etc., on Drain No. 8 and am looking into the matter.

Yours sincerely,

Sd/— RANBIR SINGH.

Comrade Ram Piara, M.L.A.,
Karnal.

कामरेड राम प्यारा : सिचाई मन्त्री ने फरमाया है कि कोई डैमेज नहीं हुआ और यह भी फरमाया है कि—

'Enquiry report is under examination'

तो क्या मैं जान सकता हूँ कि किस किस प्वायंट पर इन्कवायरी हुई और कब से ग्रंडर कन्सिडरेशन है ?

मन्त्री : जब से आप की शिकायत आई इन्कवायरी शुरू है और कुछ लोगों का ख्याल है कि इस के मुताबिक नुकसान नहीं हुआ ।

कामरेड राम प्यारा : मैं यह पूछना चाहता हूँ कि जब मेरी चिट्ठी आई है वह दो महीने की बात है तो क्या इन्कवायरी कम्पलीट हो चुकी है और क्या गवर्नमेन्ट उसे खोलना नहीं चाहती ?

मन्त्री : अभी वह ग्रंडर कन्सिडरेशन है ।

कामरेड राम प्यारा : इन्होंने ने मुझे 9-7-63 को इतलाह दी थी कि "I am looking into the matter" तो उन्हें इन्कवायरी के प्वायंटस इस हाऊस में बताने में क्या एतराज है ?

Minister : The enquiry report has not reached the Circle Office as yet. Action will be taken by that office. As and when action is taken, they will send information to the Government,

कामरेड राम प्यारा : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि जो इन्क्वायरी कमेटी बनाई गई उसको यह प्वायंट रेफर किया गया था कि जो रेगुलेटर बनाया गया था वह सही जगह पर नहीं था ? ऊपर से दो मिनिस्ट्रों के कहने पर, जहां पर बनाया था वहां न बना कर दूसरी जगह बना दिया गया था ।

मन्त्री : अभी इन्क्वायरी हो रही है लेकिन जैसा कि माननीय सदस्य ने कहा ऐसी किसी बात के लिए नहीं हो रही है । इन्क्वायरी इस बात के लिए हो रही है कि रोहतक ज़िले के अन्दर जो डरेनेज वर्क्स बने हैं आया उन्होंने पूरे तौर पर काम किया है या नहीं और उनमें क्या कमी रह गई जिस से रोहतक ज़िले को नुकसान पहुंचा । रेगुलेटर जहां पर बनना था बनाया गया था ।

कामरेड राम प्यारा : मेरा तो सिम्पल सा सवाल था कि जो रेगुलेटर जी. टी. रोड से एक मील के फासले पर बनाया गया था वह ठीक उसी जगह बनाया गया जहां पर बनना था या गलत जगह पर बनाया गया ?

Mr. Speaker : He has just now said about that.

Comrade Ram Piara : Sir, let him say so.

मन्त्री : मुझे इसके लिए समय अपेक्षित है ।

श्री अध्यक्ष : चौधरी साहिब, इस के लिए समय क्यों अपेक्षित है ? वह रेगुलेटर की बात पूछ रहे हैं कि गलती से किसी जगह बना या नहीं तो आप ने अभी जवाब दिया था कि यह गलती से नहीं बना है । (Addressing Chaudhri Ranbir Singh, Irrigation and Power Minister) (I want to know as to why the hon. Minister requires notice. The hon. Member just now asked if the regulator was installed at a wrong place to which the hon. Minister replied that it was not installed at a wrong place.)

मन्त्री : अध्यक्ष महोदय, मैं ने समय इस लिए मांगा है कि इन्होंने ने पूछा है कि रिकार्ड के मुताबिक किस जगह बनना था और कहां पर बना है तो इस के लिए रिकार्ड देख कर ही बता सकता हूं कि यह एक जगह या दूसरी जगह पर बनना था और कहां पर बनाया गया ।

Mr. Speaker : It is unlike Chaudhri Ranbir Singh to say so.

कामरेड राम प्यारा : जनाब, इस रेगुलेटर की वजह से 2 करोड़ से ज्यादा रुपए का नुकसान हो गया है । क्या सिचाई मन्त्री बताएंगे कि यह दुरुस्त नहीं कि हरभजन सिंह ठेकेदार ने यह काम किया और वह कैरों साहिब का रिश्तेदार है और किसी की हिम्मत नहीं पड़ती कि वह पूछ सके, even the Ministers cannot dare go there?

(Interruptions)

मन्त्री : यह बिलकुल गलत है, मैं आप तीन दफा वहां हो कर आया हूं। और अफसर भी गए हैं।

कामरेड राम प्यारा : जनाब, यह सब डरते हैं और इनकी हिम्मत नहीं पड़ती। यह ठेकेदार हरभजन सिंह कैरों साहिब की बीवी के चचे का लड़का है। इस लिए कोई भी वहां पर इन्स्पेक्शन के लिए नहीं जाता।

(*Interruption*) (*Noise*)

Mr. Speaker : It is really unfortunate that the hon. Member puts me in an embarrassing position.

मेरा जी तो नहीं चाहता था लेकिन आप ने मजबूर कर दिया है कि ऐसा रिमार्क करूं। It does not look nice. सोमवार को नो-कानफीडेंस मोशन पर बहस शुरू होनी है, आप जो चाहें कह लेना। लेकिन इस तरह हर बात में एस्पर्शन नहीं होने दूंगा। (It is really unfortunate that the hon. Member puts me in an embarrassing position. I did not want to say something but he has compelled me to make such remarks. It does not look nice. The discussion on the No Confidence Motion will commence from Monday, the 16th September, 1963 and the hon. Member can have his say. But I will not allow such aspersions to be cast in this manner.)

मन्त्री : अध्यक्ष महोदय, जहां तक ठेकेदार का ताल्लुक है कि उस ने रेगुलेटर गलत जगह पर बनाया, यह ठीक नहीं। जो जगह महकमे ने कही थी वहीं पर यह रेगुलेटर बनाया गया था। और it was constructed according to the designs and plans. वहां पर सेंट्रल गवर्नमेंट के मिनिस्टर साहिबान और बाकी राज्यों के बड़े-बड़े अफसर भी गए हैं और इसे देख आए हैं।

कामरेड राम प्यारा : क्या सिंचाई मन्त्री बताएंगे कि क्या यह हकीकत नहीं कि इस रेगुलेटर पर जो बड़े अफसर काम करते हैं उन्हें सुरेन्द्र सिंह कैरों ने कैनाल रैस्ट हाउस में बुलाया और धमकी दी कि अगर तुम ने कोई बात कही तो तुम्हें सस्पेंड कर दिया जाएगा ?

(*Interruption*) (*Noise*)

और फिर जो माल वहां चोरी हुआ उसका पता लगने पर भी इसी वजह से किसी के खिलाफ कारवाई नहीं की गई ?

Mr. Speaker : This supplementary question need not be replied.

कामरेड राम प्यारा : जनाब स्पीकर साहिब, यह हकीकत है कि उन्होंने न यह भी कहा कि जो वहां जाएगा उस पर कुत्ते छोड़ दिए जाएंगे । दो करोड़ रुपये का नुकसान कर दिया गया । I want to know whether it is a fact or not ?

(*Interruption*)

Mr. Speaker : I have asked the hon. Minister not to reply this question.

(*Noise*) [*x x x x]

Mr. Speaker : I would request the hon. Minister not to reply this question. This supplementary question will not form part of the proceedings.

कामरेड राम प्यारा : सप्लीमेंट्री, सर । जनाब, मैं तो एक हकीकत बयान कर रहा हूं और इन्हें इसका जवाब....

(*विघन*)

Mr. Speaker (*Addressing the Home Minister*) : Comrade Ram Piara casts reflections every time when he rises to speak. If you move a motion that he should be suspended from the service of the House, I shall support it. There are some hon. Members who are not behaving properly in the House.

कामरेड राम प्यारा : मैं तो खुद ही हाऊस से विदड्रा कर लूंगा लेकिन मुझे यह आप को बताने का हक होना चाहिए । I do not want to put you in such an embarrassing position but कैरों फैमिली ने लूट मचाई हुई है.....

Mr. Speaker : The hon. Member has put a number of supplementary questions. He brings in Kairon family every time. By so doing the weight of his supplementary questions is lost. He seems to have 'Kairon Phobia' and 'Kairon Mania'. There is a limit to everything.

सरदार लड्डमन सिंघ गिल : सपीकर साहिब, मेरा प्पुआइंट आफ आरडर एिग है कि एिषे किसे कंन्टरैक्टर दा नाउं मैन्सन् कौडा गिआ है कि पंजाब विच कौएँ औसा कंन्टरैक्टर है जिस तें एिरीगोसन् मनिस्टर अउे एिंजनीअर डरदे हन् ।

Mr. Speaker : The hon. Member should not make a speech. He may please state his point of order.

सरदार लड्डमन सिंघ गिल : की एिग दॅसिआ जा सकदा है कि एिउना खतरनाक कंन्टरैक्टर जिस दा एेबे नं मैन्सन् कौडा गिआ है एुह कौन्हे सकदा है अउे किषे रहिंदा है ? I have the right to know all this.

***Note :—**Expunged as ordered by the Chair.

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਉ ।

ਸਕੱਤੀ . ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਿਸੀ ਕੰਟੇਨਰੈਂਟਰ ਸੇ ਨਹੀਂ ਡਰਜ਼ੀ । ਇਨਕੀ ਧਰ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮਪਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਕਿਉਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਪਤਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਹੀ ਲੜਕਾ ਹੋਵੇ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ : ਕਾਮਰੇਡ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਸ ਗਲ ਦਾ ਲੁਤਫ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਵੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਅੰਬਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਰੋਂ ਫੋਬੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਮੈਲਿਸ਼ੀਅਸ ਇਨਟੈਂਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਹਰ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਰੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਟ ਪੁਟ ਲਉ ਇਹੋ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । (ਹਾਸਾ)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਕਾਕਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਜੀ ਨੇ ਏਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕੀਆ ਥਾ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਅਫਸਰ ਕੋ ਬੁਲਾ ਕਰ ਨਾਜਾਯਜ਼ ਸੁਦਾਖਲਤ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਮੈਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਈਰੈਲੈਕਟ ਤੋ ਹੈ ਨਹੀਂ । ਕਥਾ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਤਾ ਸਕਦੇ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾ ਕੋਈ ਏਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਥਾ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਜਹਾਂ ਤਕ ਇਸ ਸਵਾਲ ਕੀ ਲੀਗੈਲਿਟੀ ਕਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਹਮੇਂ ਧਰ ਭੀ ਬਤਾ ਦਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਕਥਾ ਹਮੇਂ ਏਸੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਥਾ ਨਹੀਂ ।

Mr. Speaker : Even at the cost of being misunderstood, I have been giving latitude to the Members of the Opposition. I have been giving them more than their due.

ਮੈਂ ਨੇ ਕਬੀ ਕਿਸੀ ਕੇ ਰਾਇਟ ਪਰ ਕਨਟ੍ਰੋਲ ਕਰਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀ ਇਸ ਸੇ ਤੋ ਧਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਈਰੀਗੇਸ਼ਨ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕਾ ਕੋਈ ਹਾਥ ਹੈ । ਏਸੀ ਹਾਲਤ ਮੇਂ do you expect the Irrigation and Power Minister to be in touch with Shri Surinder Singh Kairon ? (Even at the cost of being misunderstood, I have been giving latitude to the Members of the Opposition. I have been giving them more than their due. I have never tried to curb anybody's rights but this question evidently shows that Irrigation Minister had some interest in this case. In such a circumstance do you expect the Irrigation and Power Minister to be in touch with Shri Surinder Singh Kairon ?)

Dr. Baldev Parkash : It is possible that he might have received the complaint.

ਸਕੱਤੀ : ਇਸ ਕੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਕੰਪਲੇਂਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Comrade Ram Piara: My letter which was sent to the Minister concerned as per registered acknowledgement due states that the contractor is very close to the man in authority.

श्री अध्यक्ष: कामरेड जी की कोई चिट्ठी ऐसी नहीं होती जिस की एकनौलेजमेंट ड्यू ना होती हो। मेरा ख्याल यह है कि आपके पास इस की रसीद भी होगी (हंसी) (Every letter written by Comrade Ram Piara is always as per acknowledgement due. I think he might be in possession of its receipt too. (Laughter))

Comrade Ram Piara: I have got with me a copy of the letter I wrote. I *lay this on the Table of the House.

मन्त्री: माननीय सदस्य को कौन नहीं जानता कि उन का कैरों साहिब से गिला है।

श्री अध्यक्ष: आप हर लफ्ज के साथ सुरिन्दर सिंह कैरों का नाम क्यों जोड़ते हैं यह बात मेरी समझ में नहीं आती? (I fail to understand why the hon. Member connects everything with Sardar Surinder Singh Kairon?)

कामरेड राम प्यारा: आप देख लें मैं ने लिखा है: The contractor is related to the man in authority और हरभजन सिंह की पटियाले के सिनमा में सुरिन्द्र सिंह कैरों के साथ सांझ है।

Mr. Speaker: I would request the hon. Member Shri Dev Raj Anand to exercise his influence on Comrade Ram Piara who sits by his side.

श्री मंगल सेन: क्या मन्त्री महोदय बतायेंगे कि जब पानी आया तो क्या रैगुलेटर टूट गया था, अगर टूट गया था तो क्या उस से कोई आदमी मारा गया था?

मन्त्री: कोई रैगुलेटर नहीं टूटा मगर बाढ़ के दौरान 6 आदमी मारे गये। इस बात की इतलाह मेरे पास नहीं है कि वे कौन कौन कहां कहां मरे हैं।

मरदार लडभट सिंघ गिल: किसे कंट्रैक्टर नुं कम देठ उं पचिलां बी एच नगीं देधिआ ज़ांदा कि उस दा केंटी रैलेटिव गवर्नमेंट विच मनिस्टर ज़ां किसे हेंर वंडी पेंसट उे उां नगीं? मैं मनिस्टर साहिब वेलें पृढठां चारुंदा हां कि बी एच घारे केंटी वृलज उन?

मन्त्री: यह रूलज देख कर ही बताया जा सकता है।

*Not actually laid on the Table.

JOSI MINOR IN TEHSIL PANIPAT, DISTRICT KARNAL

***3769. Chaudhri Ran Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

- (a) Whether Government is aware of the fact that the Josi Minor, in tehsil Panipat district Karnal, is badly damaged and water over-flowing its banks destroys the crops of the adjoining villages, namely, Qavi, Shera, etc., especially in the rainy season;
- (b) If the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of action, if any, taken by Government so far in this respect?

Chaudhri Ranbir Singh: (a) Yes. At present Josi Distributary is closed, so the question of its overflowing does not arise. The crops in village Qavi, Shera, etc., have been damaged by heavy rains and floods in the adjoining drains and not by the over-flowing of the distributary.

(b) An estimate amounting to Rs 3,921 has been prepared, for reconditioning the banks of Josi Distributary.

चौधरी रण सिंह : स्पीकर साहिब, मैं चौधरी साहिब की स्टेटमेंट को चैलेंज करता हूं क्योंकि फसलों का नुकसान जो कबी और शेरा के एरिया में हुआ है वह इसी माइनर की वजह से हो रहा है। अभी भी माइनर की पटरी के ऊपर से पानी चल रहा है और इस ने फसलों को खराब किया है।

(No reply)

श्री रुलिया राम : चौधरी साहिब ने फरमाया कि पानी माइनर पर से फलो नहीं होता लेकिन जैसा कि चौधरी रण सिंह ने बताया और मुझे भी पता है कि फलो हो रहा है, तो क्या मैं पूछ सकता हूं कि उसके बनने की कोई उम्मीद है ?

मंत्री : उम्मीद तो कभी नहीं छोड़नी चाहिए। मैं ने तो पहले ही कह दिया है कि बनाने की कोशिश हो रही है।

ELECTRICITY CONNECTIONS FOR TUBE-WELLS ETC. IN TEHSIL REWARI

***3761. Rao Nihal Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the total number of applications for electricity connections for tube-wells in tehsil Rewari that are pending and since when;
- (b) the total number of tubewells energized from 1st April, 1963 to 1st August, 1963 in the area referred to in part (a) above;
- (c) the total number of applications pending for connections for domestic purposes in the above-mentioned tehsil and since when these are pending;

- (d) whether Government intend to take some steps to expedite the disposal of the pending applications referred to in parts (a) and (c) above;
- (e) whether it is the policy of Government to give only one connection for a flour mill in a village;
- (f) the steps, if any, Government is taking to energize the State tube-wells in the Rewari tehsil?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) 219. Since January, 1963.

(b) 21.

(c) 103, since July/August, 1963.

(d) Yes.

(e) No.

(f) The estimates for 9 State-owned tubewells in Rewari Tehsil are under the process of sanction by the competent authority.

REQUISITION OF LAND FOR REHABILITATION OF REFUGEES IN
JAGADHRI TOWNSHIP

***3701. Shri Ram Parkash :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that about 60 acres of land requisitioned and acquired in the year 1949 for rehabilitation of refugees at Jagadhri Township, was declared low-lying area unfit for Rehabilitation purposes;
- (b) whether it is also a fact that some other area of land was requisitioned and acquired in the year 1953 in place of the area mentioned in part (a) above;
- (c) whether the purpose for which the land referred to in para (b) above was achieved;
- (d) whether Government is considering to restore the low-lying area or land to the original owners; if so, when or it intends to use this land for some other purpose?

Sardar Ajmer Singh : (a) Yes. An area measuring about 51 out of 225.22 acres of land was declared as floodable.

(b) Yes. An area measuring 31.56 acres was requisitioned in the year 1953 to provide alternative plots to those displaced persons whose original plots had come in floodable area.

(c) Yes.

(d) There is no proposal to restore this area to the original owners as Government still requires it for development of the Township to solve housing problem.

CONSOLIDATION WORK IN VILLAGE SARAI NAGA DISTRICT FEROZEPUR

***34597. Sardar Gurcharan Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the work of consolidation of holdings in village Sarai Naga, district Ferozepore, has been completed since long;
- (b) if the reply to part (a) be in the affirmative, whether it is a fact that certain changes are now being made in the matter of consolidation work in the said village and cases re-opened; if so, the reasons therefor ?

Sardar Ajmer Singh : (a) Yes.

(b) One application under section 42 is pending and when it is finalised the Additional Director, Consolidation will pass orders.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਸੋਲੀਡੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਰਬਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕਿਸ ਦੇ ਵਲੋਂ ਆਈ ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਹ ਦਰਖਾਸਤ ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਬਾਲਿਗ ਲੜਕੇ ਵਲੋਂ ਉਸਦੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਈ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਔਰ ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਹ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮੈਟਰ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੰਸੋਲੀਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਜਦ ਹਾਲੇ ਤਾਈਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁਣ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਦਰਖਾਸਤ ਵਿਚ ਹੈ ?

ਮੰਤ੍ਰੀ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਜਿਤਨੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਂ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੜਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲਿਕ ਬਣਾ ਕੇ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿਲਵਾਈ ਗਈ ਹੈ ਔਰ ਇਸਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮਾਲਿਕ ਬਣਾ ਕੇ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

REINSTATEMENT OF REVENUE PATWARIS IN AMRITSAR DISTRICT

***3708. Sardar Lachhman Singh Gill :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the number and names of the Revenue Patwaris suspended with effect from 1st January, 1962 to date in Amritsar District together with the reasons therefor;
- (b) the names of Patwaris referred to above who have since been reinstated by the Settlement Officer/Revenue Assistant, Amritsar, together with the date of each one's reinstatement;
- (c) whether it is a fact that some of the reinstated Patwaris have not been put on their duties so far; if so, the reasons therefor?

Sardar Ajmer Singh : (a) and (b) A statement is as under—

(c) No.

Statement showing the number and Names of the Revenue Patwaris suspended from 1st January, 1962 to date in Amritsar District, reasons therefor and those reinstated

| Number | Names of Revenue Patwaris | Reasons for the suspension | Date of reinstatement |
|--------|---------------------------|--------------------------------|------------------------|
| 12 | Sarvshri— | | |
| | Balwant Rai | Tampering with revenue records | Dismissed from service |
| | Ajit Singh | Negligence of duty | 3rd September, 1962 |
| | Ram Murti | Absence from duty | 13th March, 1963 |
| | Chanchal Singh | Tampering with Revenue Records | 13th September, 1962 |
| | Lakshmi Chand | Ditto | 21st March, 1963 |
| | Jarnail Singh | Criminal case | 30th April, 1962 |
| | Balwant Rai | Carelessness in service | 6th May, 1963 |
| | Hari Singh | Ditto | 6th May, 1963 |
| | Ajit Singh | Absence from duty | 28th May, 1963 |
| | Dalip Singh | Ditto | 23rd May, 1963 |
| | Dev Raj | Negligence of duty | Still under suspension |
| | Nirmal Singh | Tampering with Revenue Records | 13th August, 1963 |

ਸਰਦਾਰ ਲਡਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਡਿਸਮਿਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਰੀਇਨਸਟੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀ, ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹਾਰਡਸ਼ਿਪ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂਨੂੰ ਦਸ ਦਿਉ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂਨੂੰ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ । ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਿਸਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਟੈਪਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਉਸਤੇ ਵੀ ਇਹੀ ਚਾਰਜ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕੇਸ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਜਿਸ ਕਾ ਚਾਰਜ ਪ੍ਰਕ ਹੋ ਗਯਾ ਕਹ ਡਿਸਮਿਸ ਹੋ ਗਯਾ ਐਰ ਜਿਸਕਾ ਨਹੀਂ ਫੁਆ ਕਹ ਰੀਵਿਸਟੇਟ ਹੋ ਗਯਾ । ਇਸ ਮੈਂ ਕੋਈ ਅਨਯੂਯੁਅਲ ਕਾਜ਼ ਤੋ ਨਹੀਂ । (If the charges levelled against someone are proved he is dismissed and if the charges are not substantiated he, is re-instated. I think there is nothing unusual in it.)

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, at first, all were suspended ; later one or two were dismissed and some of them are still under suspension. So the position is not very clear.

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਰੀਇਨਸਟੇਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਸਾਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕਈ ਕੇਸ ਐਸੇ ਹਨ ਐਰ ਇਕ ਕੇਸ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੰਦੇ ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਟੈਪਰਿੰਗ ਦਾ ਚਾਰਜ ਮੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ 3 ਆਦਮੀ ਉਥੇ ਗਏ ਐਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਰੀਇਨਸਟੇਟ ਹੋ ਗਿਆ। Can this be an honest enquiry ? Is the Minister again prepared to make an enquiry ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪ੍ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਆਨੈਸਟ ਇਨਕੁਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । . . .

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕਦੀ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਸਆਨੈਸਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀਆਂ ਆਨੈਸਟਲੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਡਿਸਆਨੈਸਟੀ ਹੋਵੇਗੀ । A person should be considered honest unless he proves to be otherwise.

REVISION OF PAY SCALES OF PATWARIS AND KANUNGOS

*3707. **Sardar Lachhman Singh Gill :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the pay scales of Revenue Patwaris have recently been revised; if so, the details thereof and the date from which these were given effect to ;

- (b) whether there is any proposal under the consideration of Government to revise/raise the pay-scales of Kanungos ; if so, the details thereof and the time by which it is likely to be implemented ?

Sardar Ajmer Singh : (a) *First Part.*—Yes.

Second Part—Pay-scale was raised from Rs 50—1—60/2—80 to Rs 60—4—80/5—120/5—175 with effect from 1st April, 1962.

Ad hoc increase of Rs 5 and the share of copying fee admissible to Patwaris was dispensed with.

(b) *First Part.*—Yes.

Second Part.—It is not possible to give details at this stage.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਪਟਵਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਗੋ ਦੇ ਦੋ ਮੁਖਤਲਿਫ ਅਹੁਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਗੋ ਵੱਡਾ ਹੈ ਔਰ ਪਟਵਾਰੀ ਉਸਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

Minister : This is correct.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਗੋ ਘਟ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੇ **grade** ਅਸੀਂ ਵਧਾ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਔਰ ਕਾਨੂੰਗੋਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਅਸੀਂ ਟੇਕ ਅਪ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : A categorical statement was made by the Revenue Minister during the last session that the pay-scales of Kanungos will be duly revised. May I know the reasons for the inordinate delay in revising the same so far ?

Minister : The position is that the case is with the Finance Department having been sent to them for the second time.

RECOVERY OF TACCAVIS ETC.

***3747. Shri Ram Kishan :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total amount of Government dues recoverable as on 31st March, 1963 from people on account of land revenue, water rates, taccavis, etc., district-wise and item-wise ;
- (b) the total amount realised up to 31st July, 1963, item-wise and district-wise?

Sardar Ajmer Singh : (a) and (b) Four statements showing the recoverable arrears of Land Revenue, Water Rate (Abiana), Betterment Charges and Taccavi Loans as at the end of 31st March, 1963 and amount realised up to 31st July, 1963 are laid on the Table of the House.

[Revenue Minister]

STATEMENT I—LAND REVENUE

Statement showing the arrears and recovery of Land Revenue

| S. No. | District | Recoverable arrears of Land Revenue at the end of 31st March, 1963 | | Amount realised from 1st April, 1963 to 31st July, 1963 | |
|--------------------------|--------------|---|-----------|---|--|
| | | Rs | | Rs | |
| 1. | Hissar | .. | 10,93,547 | 32,46,337 | |
| 2. | Rohtak | .. | 2,77,364 | 17,04,385 | |
| 3. | Gurgaon | .. | 15,750 | 7,84,651 | |
| 4. | Karnal | .. | 3,11,230 | 10,91,034 | |
| 5. | Ambala | .. | 2,23,892 | 9,97,672 | |
| 6. | Simla | .. | 10,912 | 29,897 | |
| Total Ambala Division | | .. | 19,32,695 | 78,53,976 | |
| 7. | Kangra | .. | 4,151 | 3,81,836 | |
| 8. | Hoshiarpur | .. | 2,74,840 | 13,62,183 | |
| 9. | Jullundur | .. | 8,88,492 | 15,53,427 | |
| 10. | Ludhiana | .. | 30,686 | 11,31,111 | |
| 11. | Ferozepur | .. | 7,27,860 | 18,61,552 | |
| 12. | Amritsar | .. | 15,12,382 | 11,28,614 | |
| 13. | Gurdaspur | .. | 12,97,788 | 11,62,456 | |
| 14. | Kapurthala | .. | 2,58,145 | 5,39,134 | |
| Total Jullundur Division | | .. | 49,94,344 | 91,20,313 | |
| 15. | Patiala | .. | 8,24,916 | 14,07,858 | |
| 16. | Bhatinda | .. | 4,44,925 | 10,49,780 | |
| 17. | Sangrur | .. | 9,08,334 | 20,39,461 | |
| 18. | Mohindergarh | .. | 43,063 | 3,14,610 | |
| Total Patiala Division | | .. | 22,21,238 | 48,11,709 | |
| Total State | | .. | 91,48,277 | *2,17,85,998 | |

*This includes recovery from new demands and out of arrears on 31st March, 1963.

STATEMENT II—WATER RATE

Statement showing the arrears and recovery of Abiana (Water Rate)

| S. No. | District | Recoverable arrears of Abiana at the end of 31st March, 1963 | | Amount realised from 1st April, 1963 to 31st July, 1963 | |
|--------------------------|--------------|--|-------------|---|--|
| | | Rs | | Rs | |
| 1. | Hissar | .. | 7,80,650 | 62,65,773 | |
| 2. | Rohtak | .. | 2,12,695 | 22,00,019 | |
| 3. | Gurgaon | .. | 27,221 | 3,19,885 | |
| 4. | Karnal | .. | 7,81,549 | 18,41,910 | |
| 5. | Ambala | .. | 1,25,286 | 2,94,626 | |
| 6. | Simla | .. | — | — | |
| Total Ambala Division | | .. | 19,27,401 | 1,09,22,213 | |
| 7. | Kangra | .. | 16 | 143 | |
| 8. | Hoshiarpur | .. | 91,029 | 41,960 | |
| 9. | Jullundur | .. | 1,21,683 | 2,42,181 | |
| 10. | Ludhiana | .. | 310 | 4,08,230 | |
| 11. | Ferozepur | .. | 12,58,673 | 48,35,784 | |
| 12. | Amritsar | .. | 31,99,549 | 22,52,110 | |
| 13. | Gurdaspur | .. | 6,80,045 | 2,90,803 | |
| 14. | Kapurthala | .. | 1,31,325 | 1,37,888 | |
| Total Jullundur Division | | .. | 54,82,630 | 82,09,099 | |
| 15. | Patiala | .. | 13,11,048 | 11,34,106 | |
| 16. | Bhatinda | .. | 8,04,411 | 39,01,818 | |
| 17. | Sangrur | .. | 14,21,728 | 39,44,000 | |
| 18. | Mahindragarh | .. | 12,412 | 78,049 | |
| Total Patiala Division | | .. | 35,49,599 | 90,57,973 | |
| Total State | | .. | 1,09,59,630 | *2,81,89,285 | |

*This includes recovery from current demands and out of the arrears on 31st March, 1963.

[Revenue Minister]

STATEMENT III—BETTERMENT CHARGES

Statement showing the arrears and recovery of Betterment Charges

| S. No. | District | Recoverable arrears of Betterment Charges at the end of 31st March, 1963 | Amount realised from 1st April, 1963 to 31st July, 1963 |
|--------------------------|----------|---|--|
| | | Rs | Rs |
| 1. Hissar | .. | 28,67,070 | 44,45,003 |
| 2. Rohtak | .. | 96,555 | 6,13,602 |
| 3. Karnal | .. | 2,15,841 | 3,48,935 |
| 4. Ambala | .. | 31,520 | 19,968 |
| Total Ambala Division | | 32,10,986 | 54,27,508 |
| 5. Jullundur | .. | 56,469 | 1,49,883 |
| 6. Ludhiana | .. | 10,434 | 84,409 |
| 7. Ferozepur | .. | 3,17,696 | 12,05,740 |
| 8. Hoshiarpur | .. | — | 745 |
| 9. Kapurthala | .. | 4,345 | 12,424 |
| Total Jullundur Division | | 3,88,944 | 14,53,201 |
| 10. Patiala | .. | 7,24,092 | 3,81,187 |
| 11. Sangrur | .. | 1,66,356 | 13,70,581 |
| 12. Bhatinda | .. | 6,81,657 | 12,93,237 |
| 13. Mohindergarh | .. | 12,490 | 76,143 |
| Total Patiala Division | | 15,84,595 | 31,21,148 |
| Total State | | 51,84,525 | *1,00,01,857 |

*This includes recovery from current demand and out of arrears on 31st March, 1963.

STATEMENT IV—TACCAVI LOANS

Statement showing the arrears and recovery of Taccavi Loans

| S. No. | District | Arrears on 31st March, 1963 | Recovery from 1st April, 1963 to 31st July, 1963 |
|--------------------------|----------|--------------------------------|--|
| | | Rs | Rs |
| 1. Hissar | .. | 11,80,636 | 9,16,332 |
| 2. Rohtak | .. | 39,35,186 | 27,64,816 |
| 3. Gurgaon | .. | 4,37,015 | 15,71,445 |
| 4. Karnal | .. | 10,83,143 | 10,48,412 |
| 5. Ambala | .. | 4,19,510 | 6,17,230 |
| 6. Simla | .. | 3,632 | 48,320 |
| Total Ambala Division | | 70,59,121 | 69,66,555 |
| 7. Kangra | .. | 2,786 | 1,24,959 |
| 8. Hoshiarpur | .. | 5,23,923 | 9,97,621 |
| 9. Jullundur | .. | 14,68,454 | 11,51,910 |
| 10. Ludhiana | .. | 82,483 | 16,63,544 |
| 11. Ferozepur | .. | 58,56,547 | 21,85,566 |
| 12. Amritsar | .. | 16,94,028 | 4,34,984 |
| 13. Gurdaspur | .. | 33,25,484 | 4,48,638 |
| 14. Kapurthala | .. | 8,21,257 | 9,51,782 |
| Total Jullundur Division | | 1,37,74,962 | 79,59,004 |
| 15. Patiala | .. | 63,78,232 | 33,89,583 |
| 16. Bhatinda | .. | 19,59,087 | 9,23,609 |
| 17. Sangrur | .. | 1,03,86,209 | 61,15,555 |
| 18. Mohindergarh | .. | 4,78,907 | 6,38,361 |
| Total Patiala Division | | 1,92,02,435 | 1,10,67,108 |
| GRAND TOTAL | | 4,00,36,518 | *2,59,92,667 |

*This includes recovery from current demands and out of arrears on 31st March, 1963.

श्री राम किशन : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि इस रकम को रिकवर करने के लिए कोयसिब मैथड भी इस्तेमाल किए गए थे ?

Minister : Sir, the position is that when the amount of loan is not paid back, then a notice has to be issued to the person concerned. In some cases, even an attachment or arrest has to be made. So, all these things have to be done.

Mr. Speaker : It means that steps were taken in accordance with the provisions of the law.

श्री राम किशन : इस स्टेटमेंट से पता चलता है कि 31 मार्च, 1963 तक सुखतलिफ मद्धों के नीचे 6 करोड़ 53 लाख 890 रूपए डियू थे, मैं पूछना चाहता हूं कि इस रकम की वसूली पहले क्यों नहीं की गई। यकलखत इस साल वसूल करने की क्यों जरूरत पड़ी ?

मंत्री : अरज यह है कि 1958 ਵਿਚ ਫਲੱਡਜ਼ ਆਏ, ਫੇਰ 1960 ਵਿਚ ਆਏ ਅੰਦਰ 1961 ਵਿਚ ਵੀ ਆਏ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਕਾਵੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਲੀਏ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰਨੀ ਪਈ ਅੰਦਰ ਏਰੀਅਰਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੱਲੇ ਪੈਸਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ?

मंत्री : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਏਰੀਅਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਐਸੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 8/8 ਸਾਲ ਤਕਾਵੀਆਂ ਲਈਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੰਦਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ?

मंत्री : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸਦਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇ ਵੀ ਏਰੀਅਰਜ਼ ਹਨ ?

Mr. Speaker : How is it relevant ? This supplementary does not arise.

श्री राम किशन : क्या मंत्री महोदय बताएंगे कि बैटरमेंट चार्जिंज के बारे में पंजाब सरकार ने कोई कमेटी बैठाई थी जिस के चेयरमैन सरदार दरबारा सिंह थे। उस कमेटी ने क्या रिपोर्ट पेश की थी ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ, ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ ਔਰ ਉਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ : ਕੀ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੇਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਸਾਥ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਨੂੰ ਘਟਾਨੇ ਜਾਂ ਵਧਾਨੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਤੀ-ਕਿਤਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਝੁਲਮ ਨਹੀਂ ।

TACCAVIS GIVEN TO THE PEOPLE OF BHIWANI

*3845. **Shri Jagan Nath** : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) the total amount distributed blockwise as Taccavis in tehsil Bhiwani during the current year ;
- (b) the criteria adopted while giving 'Taccavis' to the people in the said tehsil ?

Sardar Ajmer Singh :

| (a) Block | Amount |
|------------|----------|
| | Rs |
| Bhiwani .. | 88,785 |
| Tosham .. | 1,05,435 |
| Loharu .. | 1,46,780 |
| Total .. | 3,41,000 |

(b) Generally Rs 25 were given as fodder taccavi to the persons who own cattle up to five in number and Rs 50 were given to persons owning more than five cattle. Besides Rs 15 to 25 were given as seed taccavi to the needy persons according to their holdings.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

NOTICE ISSUED TO MEMBERS OF PHAGWARA CANE-GROWERS CO-OPERATIVE SOCIETY

1043. **Comrade Ram Chandra** : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Registrar, Co-operative Societies, Punjab, has issued a registered notice to each member of the Phagwara Cane growers Co-operative Society to make good the amount of Rs 50,000 paid by them towards the Defence Fund as contribution on behalf of the Society; if so, the reasons therefor ?

Sardar Partap Singh Kairon : Yes. The matter has since been regularised and no action is proposed to be taken against the members of the Society.

ARREARS OF MUNICIPAL TAXES OUTSTANDING AGAINST GOVERNMENT
EMPLOYEES

1044. Comrade Ram Chandra : Will the Home Minister with reference to the reply to Unstarred Question No. 1322 included in the list of questions for 22nd December, 1958 be pleased to state—

- (a) whether the arrears of municipal taxes outstanding against Government Officers have been paid by the Officers concerned by now;
- (b) the present position of the cases, if any, municipality-wise, in which the said arrears have still to be realised ?

Subject—Unstarred Assembly Question No. 1044 regarding arrears of Municipal Taxes outstanding against Government employees.

The answer to Assembly Question No. 1044 appearing in the List of Unstarred Questions for the 13th September, 1963 in the name of Comrade Ram Chandra, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/ MOHAN LAL,
Home Minister, Punjab.

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh
U.O. No. 7351-6CI-63, dated 11th July, 1963.

DISPENSARIES AT KHUDIAN, TEHSIL DEHRA AND AT BAROH, TEHSIL KANGRA

1079. Shri Amar Nath Sharma : Will the Minister for Finance be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government for the construction of buildings for opening dispensaries at Khudian, tehsil Dehra, and at Baroh tehsil Kangra; if so, when these buildings are likely to be completed ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : Dispensaries are already functioning at Khudian and Baroh. As for the dispensary buildings and staff quarters, a sum of Rs 60,000 has been allotted in the Third Five-Year Plan of the Health Department, out of which a sum of Rs 33,000 has been proposed in the annual Plan for 1964-65. It is proposed to start the implementation of the scheme during 1964-65 subject to availability of funds in that year.

POSTS OF MEDICAL OFFICERS LYING VACANT IN THE STATE

1080. Shri Amar Nath Sharma : Will the Minister for Finance be pleased to state the total number of posts of Medical Officers at present lying vacant in the State, district-wise and dispensary-wise and the details of the steps, if any, being taken to fill them up ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : Reply is as follows:

Part I.—398

Parts II and III.—The requisite information is tabulated in annexure I.

Part IV.—Details of steps being taken to fill up the vacant posts are given below :—

- (i) The Public Service Commission have been requested to recommend the names of suitable candidates for filling up 400 vacancies in the cadre of P.C.M.S. II and their recommendations are expected shortly.
- (ii) Pending the receipt of the recommendations of the Commission, Doctors are appointed on six months basis.
- (iii) Superannuated Doctors are re-employed in order to meet the shortage.
- (iv) In order to provide incentives to the doctors (already serving elsewhere and doing their own business) to join P.C.M.S. II, advance increments on the basis of past experience and post-graduate qualifications are also given to them and age-limit for recruitment of such doctors has been raised up to 50 years.
- (v) The intake of the students in the Medical Colleges has been increased and the duration of the M.B.B.S., course has been reduced from 5 years to 4½ years with effect from 1963.
- (vi) The resignations of doctors are not generally accepted and they are not allowed to leave service as far as possible.
- (vii) Grade of P.C.M.S. II doctors was also revised from Rs 250 550 to Rs 250—750 and of P.C.M.S. I from Rs 600—900 to Rs 750—1,250.

ANNEXURE I

LIST OF VACANT POSTS

HISSAR

| | | |
|--------------------------------------|----|---|
| 1. Eye and E.N.T. Specialist, Hissar | .. | 1 |
| 2. Medical Officer | .. | 1 |
| 3. Canal Dispensary, Kalanwali | .. | 1 |
| 4. Canal Dispensary, Panjuana | .. | 1 |
| 5. Canal Dispensary, Sirsa | .. | 1 |
| 6. Primary Health Centre, Naqipur | .. | 2 |
| 7. Ditto Mangali | .. | 1 |
| 8. Ditto Siswali | .. | 1 |

[Finance Minister]

HISSAR—concl'd

| | | | |
|-----|-------------------------------------|----|----------|
| 9. | Primary Health Centre, Bhattu Kalan | .. | 1 |
| 10. | Ditto Sorkhi | .. | 2 |
| 11. | Ditto Odhan | .. | 1 |
| 12. | Ditto Rania | .. | 1 |
| 13. | Ditto Ratia | .. | 1 |
| 14. | Assistant Health Officer, Hissar | .. | 1 |
| 15. | Rural Dispensary, Badopal | .. | 1 |
| 16. | Ditto Chang | .. | 1 |
| 17. | Rural Dispensary, Bahal | .. | 1 |
| 18. | Rural Dispensary, Bara Guda | .. | 1 (N.G.) |
| 19. | Rural Dispensary, Bhiwani Khera | .. | 1 (N.G.) |
| 20. | Lady Haily Women Hospital, Bhiwani | .. | 1 (N.G.) |

ROHTAK DISTRICT

| | | | |
|-----|--|----|-----------------|
| 21. | Medical Officer Eye and E.T.N. School Health Services Clinic, Rohtak | .. | 1 |
| 22. | Primary Health Unit, Gohana | .. | 1 |
| 23. | Ditto Kilo | .. | 1 |
| 24. | Ditto Kahnaur | .. | 2 |
| 25. | Ditto Nahar | .. | 2 (Gaz. & N.G.) |
| 26. | Ditto Kathura | .. | 1 |
| 27. | Assistant Health Officer, Rohtak | .. | 1 |
| 28. | Rural Dispensary, Sanghi | .. | 1 |
| 29. | Rural Dispensary, Jakhauli | .. | 1 |
| 30. | Primary Health Centre, Madina | .. | 1 (N.G.) |

GURGAON DISTRICT

| | | | |
|-----|---|----|----------|
| 31. | B.K. Hospital, Faridabad | .. | 3 |
| 32. | Medical Officer Eye & E.N.T. School Health Services Clinic, Gurgaon | .. | 1 |
| 33. | Primary Health Unit, Goraora | .. | 1 |
| 34. | Ditto Bawal | .. | 1 |
| 35. | Ditto Ghangaula | .. | 2 |
| 36. | Ditto Dadola | .. | 1 |
| 37. | Rural Dispensary, Sohlra | .. | 1 |
| 38. | Civil Dispensary, Mirpur | .. | 1 (N.G.) |
| 39. | Ditto Mohna | .. | 1 |
| 40. | Ditto Ferozepore-Jhirka | .. | 1 |
| 41. | Ditto Pinangwan | .. | 1 |

GURGAON DISTRICT—concl'd

| | | | | |
|-----|-------------------|-----------------|----|----------|
| 42. | Rural Dispensary, | Tigaon | .. | 1 |
| 43. | Ditto | Dahina Zainabad | .. | 1 |
| 44. | Ditto | Bhongranla | .. | 1 |
| 45. | Ditto | Ujina | .. | 1 |
| 46. | Ditto | Tappa Bilachpur | .. | 1 |
| 47. | Canal Dispensary, | Sohna | .. | 1 |
| 48. | Ditto | Faridabad | .. | 1 (N.G.) |

KARNAL DISTRICT

| | | | | |
|-----|--|-----------|----|---------------------------|
| 49. | Civil Hospital, | Karnal | .. | 1 (N.G.) |
| 50. | Ditto | Panipat | .. | 1 (Recently up graded) |
| 51. | Eye and E.N.T., | Karnal | .. | 1 |
| 52. | Medical Officer, School Health Services, Clinic | | .. | 1 |
| 53. | Canal Dispensary, | Mundri | .. | 1 |
| 54. | Ditto | Munak | .. | 1 |
| 55. | | | | |
| 56. | Ditto | Binjhol | .. | 1 |
| 57. | Primary Health Centre, | Guhla | .. | 1 |
| 58. | Ditto | Nilokheri | .. | 1 |
| 59. | Ditto | Bapoli | .. | 1 |
| 60. | Ditto | Radaur | .. | 1 |
| 61. | Ditto | Jhansa | .. | 2 |
| 62. | Ditto | Kaul | .. | 2 |
| 63. | Ditto | Siwan | .. | 1 |
| 64. | Ditto | Nissing | .. | 1 |
| 65. | Rural Dispensary, | Chhattar | .. | 1 |
| 66. | Primary Health Centre, | Ahar | .. | 2 (Gaz. & N.G.) |
| 67. | Primary Health Centre, | Indri | .. | 1 (N.G.) |
| 68. | Rural Dispensary, | Nauratha | .. | 1 (N.G.) |
| 69. | Rural Dispensary, | Dhatrath | .. | 1 (N.G.) |
| 70. | Assistant Health Officer, | | .. | 1 (N.G.) |

AMBALA DISTRICT

| | | | | |
|-----|---|-------------|----|---|
| 71. | Canal Dispensary, | Morinda | .. | 1 |
| 72. | Canal Dispensary, | Shahzadpur | .. | 1 |
| 73. | Eye and E.N.T. Specialist School Health Services, Clinic | | .. | 1 |
| 74. | Primary Health Centre, | Raipur Rani | .. | 1 |
| 75. | Ditto | Khizerabad | .. | 1 |

[Finance Minister]

AMBALA DISTRICT—concl'd

| | | | |
|-----|---|----|----------|
| 76. | Primary Health Centre, Mustafabad | .. | 1 |
| 77. | Ditto Sadhaura | .. | 1 |
| 78. | Ditto Bharatgarh | .. | 1 |
| 79. | Ditto Belaspur | .. | 1 |
| 80. | Rural Dispensary, Morni | .. | 1 |
| 81. | Assistant Health Officer, Ambala | .. | 1 |
| 82. | Medical Officer, Anaesthesia (General Hospital), Chandigarh | .. | 1 |
| 83. | Medical Officer, Health, Education Bureau | .. | 1 |
| 84. | Primary Health Centre, Chamkaur Sahib | .. | 1 (N.G.) |
| 85. | Central Jail Hospital, Ambala | .. | 1 (N.G.) |
| 86. | Civil Dispensary, Boothgarh | .. | 1 (N.G.) |
| 87. | Assistant Health Officer | .. | 1 (N.G.) |

SIMLA DISTRICT

| | | | |
|-----|-----------------------------------|----|----------|
| 88. | Isolation Hospital, Simla | .. | 1 |
| 89. | Primary Health Centre, Syri | .. | 1 |
| 90. | Rural Dispensary, Chausa | .. | 1 |
| 91. | Hardinge Sanatorium, Dharampore | .. | 1 |
| 92. | Primary Health Centre, Dharampore | .. | 1 |
| 93. | V.D. Clinic, Kandaghat | .. | 1 (N.G.) |

KANGRA DISTRICT

| | | | |
|------|--|----|---|
| 94. | V.D. Team, Kulu | .. | 2 |
| 95. | School Health Service Scheme, Dharamsala | .. | 2 |
| 96. | Primary Health Centre, Ani | .. | 1 |
| 97. | Ditto Gangatha | .. | 1 |
| 98. | Ditto Haripur | .. | 1 |
| 99. | Ditto Dadasiba | .. | 1 |
| 100. | Ditto Barsar | .. | 1 |
| 101. | Ditto Chadhiar | .. | 1 |
| 102. | Ditto Bhota | .. | 1 |
| 103. | Ditto Bhoranj | .. | 1 |
| 104. | Assistant Health Officer, Dharamsala | .. | 1 |
| 105. | Assistant Health Officer, Kulu | .. | 1 |
| 106. | Rural Dispensary, Re | .. | 1 |
| 107. | Rural Dispensary, Khundian | .. | 1 |
| 108. | Rural Dispensary, Baroh | .. | 1 |
| 109. | Leprosy Treatment Centre, Kandbari | .. | 1 |
| 110. | Hydel Dispensary, Joginder Nagar | .. | 1 |
| 111. | Rural Dispensary, Kangoo | .. | 1 |

KANGRA DISTRICT—concl'd

| | | | |
|------|--|----|----------|
| 112. | Rural Dispensary, Rehan | .. | 1 |
| 113. | Junior Assistant Doctor T.B. Sanatorium, Tanda | | 1 |
| 114. | Civil Dispensary, Sujan Pur Tira | .. | 1 (N.G.) |
| 115. | Ditto Ladauri | .. | 1 (N.G.) |
| 116. | Ditto Macloed Ganj | .. | 1 (N.G.) |
| 117. | Rural Dispensary, Saraj | .. | 1 (N.G.) |
| 118. | Women Civil Hospital, Dera Gopi Pur | .. | 1 (N.G.) |
| 119. | Women Dispensary, Pir Silohi | .. | 1 (N.G.) |

LAHAUL & SPITI DISTRICT

| | | | |
|------|-------------------------------|----|----------|
| 120. | Civil Dispensary, Kaza | .. | 1 (N.G.) |
| 121. | Primary Health Centre, Sagnam | .. | 1 |

HOSHIARPUR DISTRICT

| | | | |
|------|--|----|----------|
| 122. | Civil Dispensary, Bhunaga | .. | 1 |
| 123. | Primary Health Centre, Haroli | .. | 2 |
| 124. | Ditto Daulatpur | .. | 1 |
| 125. | Ditto Dasuya | .. | 1 |
| 126. | Ditto Jaijon | .. | 2 |
| 127. | Ditto Saroya | .. | 1 |
| 128. | Ditto Chakowal | .. | 1 |
| 129. | Ditto Anandpur Sahib | .. | 1 |
| 130. | Ditto Bhakalpur | .. | 1 |
| 131. | Assistant Health Officer, Hoshiarpur | .. | 1 |
| 132. | Rural Dispensary, Sahiba | .. | 1 |
| 133. | Ditto Gorhimansowal | .. | 1 |
| 134. | Ditto Santokhgarh | .. | 1 |
| 135. | Anti-Hook-Worm Unit, Hoshiarpur | .. | 1 |
| 136. | Canal Hospital, Nangal | .. | 2 |
| 137. | Ditto Talwara | .. | 1 |
| 138. | Civil Dispensary, Gardiwala | .. | 1 (N.G.) |
| 139. | Ditto Bodla | .. | 1 (N.G.) |
| 140. | Rural Dispensary, Naru Nangal | .. | 1 (N.G.) |
| 141. | Police Recruit Training Centre, Jahan Khellan | .. | 1 (N.G.) |

JULLUNDUR DISTRICT

| | | | |
|------|-----------------------------------|----|---|
| 142. | Family Planning Clinic, Jullundur | .. | 1 |
| 143. | Canal Dispensary, Nawanshahr | .. | 1 |
| 144. | Civil Dispensary, Rahon | .. | 1 |
| 145. | Primary Health Centre, Bilga | .. | 1 |

[Finance Minister]

JULLUNDUR DISTRICT—concl'd

| | | | |
|------|---------------------------------|----|----------|
| 146. | Primary Health Centre, Shahkot | .. | 1 |
| 147. | Ditto Mazafarpur | .. | 1 |
| 148. | Ditto Kala Bakra | .. | 1 (N.G.) |
| 149. | Ditto Kartarpur | .. | 1 |
| 150. | Ditto Adampur | .. | 1 |
| 151. | P.A.P. Jullundur | .. | 5 |
| 152. | Primary Health Centre, Mahatpur | .. | 1 (N.G.) |
| 153. | Primary Health Centre, Jandiala | .. | 1 (N.G.) |
| 154. | Civil Dispensary, Jamshar | .. | 1 (N.G.) |
| 155. | Civil Dispensary, Farala | .. | 1 (N.G.) |
| 156. | Assistant Health Officer | .. | 1 (N.G.) |
| 157. | | | |

LUDHIANA DISTRICT

| | | | |
|------|---|----|----------|
| 158. | Canal Dispensary, Ludhiana | .. | 1 |
| 159. | Medical Officer, Sahar Health Clinic, Ludhiana | .. | 1 |
| 160. | Civil Dispensary, Rai Kot | .. | 1 |
| 161. | Primary Health Centre, Sidhwan Bet | .. | 1 |
| 162. | Ditto Gurusar Sadhar | .. | 1 |
| 163. | Ditto Machhiwara | .. | 1 |
| 164. | Ditto Samrala | .. | 1 |
| 165. | Ditto Hathur | .. | 1 |
| 166. | Ditto Hambran | .. | 2 |
| 167. | Ditto Maland | .. | 1 (N.G.) |
| 168. | City Dispensary, Ludhiana | .. | 1 (N.G.) |
| 169. | Police Hospital, Ludhiana | .. | 1 (N.G.) |
| 170. | Rural Dispensary, Gujjarwal | .. | 1 (N.G.) |

FEROZEPUR DISTRICT

| | | | |
|------|--------------------------------------|----|---|
| 171. | Civil Hospital, Fazilka | .. | 1 |
| 172. | Civil Hospital, Abohar | .. | 1 |
| 173. | Family Clinic, Ferozepur | .. | 1 |
| 174. | Canal Dispensary, Fazilka | .. | 1 |
| 175. | Canal Dispensary, Ferozeshah | .. | 1 |
| 176. | Primary Health Centre, Chak Sherwala | .. | 1 |
| 177. | Ditto Khui Khera | .. | 1 |
| 178. | Ditto Kassona | .. | 2 |
| 179. | Ditto Thathi Bhai | .. | 2 |
| 180. | Ditto Daroli Bhai | .. | 1 |
| 181. | Ditto Kot Issa Khan | .. | 1 |

FEROZEPUR DISTRICT—concl'd

| | | | |
|------|--|----|----------|
| 182. | Rural Dispensary, Kaman Wali | .. | 1 |
| 183. | Ditto Ladhuka | .. | 1 |
| 184. | Ditto Lambochar | .. | 1 |
| 185. | Primary Health Centre, Guru Harsahai | .. | 1 (N.G.) |
| 186. | Ditto Mamdot | .. | 1 (N.G.) |
| 187. | Ditto Ferozeshah | .. | 1 (N.G.) |
| 188. | Ditto Doda | .. | 1 (N.G.) |
| 189. | Ditto Jandwala Bhima Shah | .. | 1 (N.G.) |
| 190. | Civil Dispensary, Chirok | .. | 1 (N.G.) |
| 191. | Canal Dispensary, Ferozepur | .. | 1 |
| 192. | Ditto Mukatsar | .. | 1 |
| 193. | Women Section Civil Hospital, Mukatsar | .. | 1 |
| 194. | Assistant Health Officer, Ferozepur | .. | 1 |

AMRITSAR DISTRICT

| | | | |
|------|-------------------------------------|----|------------------------|
| 195. | Eye and E.N.T. Specialist, Amritsar | .. | 1 |
| 196. | Nutrition Field Unit, Amritsar | .. | 1 |
| 197. | Primary Health Centre, Ram Dass | .. | 1 |
| 198. | Ditto Sirhali | .. | 1 |
| 199. | Ditto Naushahra Punuan | .. | 2 |
| 200. | Ditto Mianwind | .. | 1 |
| 201. | Ditto Sursing | .. | 2 |
| 202. | Ditto Gharyala | .. | 1 |
| 203. | Ditto Lopoka | .. | 1 |
| 204. | Ditto Rajoka | .. | 1 |
| 205. | Ditto Baba Bakala | .. | 1 (N.G.) |
| 206. | Rural Dispensary, Jasraua | .. | 1 |
| 207. | Ditto Subhra | .. | 1 |
| 208. | Ditto Butela | .. | 1 |
| 209. | Ditto Jalalabad | .. | 1 |
| 210. | Ditto Sohar Thathi | .. | 1 |
| 211. | Ditto Bhindi Aulakr | .. | 1 |
| 212. | Ditto Chahar Pur | .. | 1 |
| 213. | Primary Health Centre, Tarsika | .. | 1 (N.G.) |
| 214. | Punjab Mental Hospital, Amritsar | .. | 2 (1—G. and 1—N.G.) |
| 215. | Civil Dispensary, Patti | .. | 1 (N.G.) |
| 216. | Civil Dispensary, Majitha | .. | 1 (N.G.) |
| 217. | Canal Dispensary, Rayya | .. | 1 (N.G.) |
| 218. | Rural Dispensary, Sareng Dev | .. | 1 (N.G.) |

[Finance Minister]

DISTRICT AMRITSAR—concd

| | | | |
|------|---|----|----------|
| 219. | Rural Dispensary, Khem Karan | .. | 1 (N.G.) |
| 220. | Anti-Rabic Department, V. J. Hospital,- Amritsar | .. | 1 (N.G.) |
| 221. | Women Section, Civil Hospital, Tarn Taran | .. | 1 (N.G.) |
| 222. | Assistant Health Officer, Amritsar | .. | 1 (N.G.) |

GURDASPUR DISTRICT

| | | | |
|------|--|----|----------|
| 223. | Civil Hospital, Dalhousie | .. | 1 |
| 224. | Civil Dispensary, Aliwal | .. | 1 |
| 225. | Civil Dispensary, Dunera | .. | 1 |
| 226. | Primary Health Centre, Gharota | .. | 1 |
| 227. | Ditto Mand | .. | 2 |
| 228. | Ditto Bham | .. | 1 |
| 229. | Ditto Fatehgarh Churian | .. | 1 |
| 230. | Ditto Ganda Ka Chone | .. | 2 |
| 231. | Ditto Ranjit Bagh | .. | 1 |
| 232. | Assistant Health Officer, Gurdaspur | .. | 1 |
| 233. | Anti-Hook-Worm Unit, Gurdaspur | .. | 1 |
| 234. | Rural Dispensary, Bhagowal | .. | 1 |
| 235. | Primary Health Centre, Kahnuwan | .. | 1 (N.G.) |
| 236. | X-ray and Anaesthesia Department, Gurdaspur | .. | 1 (N.G.) |
| 237. | Civil Dispensary, Dera Baba Nank | .. | 1 (N.G.) |
| 238. | Civil Dispensary, Hargobind Pur | .. | 1 (N.G.) |
| 239. | Civil Dispensary, Morera | .. | 1 (N.G.) |
| 240. | Canal Dispensary, Aliwal | .. | 1 (N.G.) |
| 241. | Canal Dispensary, Madhopur | .. | 1 (N.G.) |

PATIALA DISTRICT

| | | | |
|------|------------------------------------|----|--------------------|
| | Rajindra Hospital, Patiala | .. | 10 |
| 242. | Civil Hospital, Rajpura | .. | 2 (1 G.+1 N.G.) |
| 243. | Central Jail, Patiala | .. | 1 |
| 244. | Pepsu Bhakra Canal Colony, Patiala | .. | 1 |
| 245. | Family Planning, Gharuan | .. | 1 |
| 246. | Primary Health Centre, Gheruar | .. | 1 |
| 247. | Ditto Payal | .. | 1 |
| 248. | Ditto Sauja | .. | 1 |
| 249. | Ditto Ajnanda | .. | 1 |
| 250. | Ditto Harpalpur | .. | 2 |

PATIALA DISTRICT—concl'd

| | | | |
|------|---------------------------------|----|----------|
| 251. | Primary Health Centre, Kauli | .. | 1 |
| 252. | Ditto Chinarthal Kalan | .. | 1 |
| 253. | Ditto Dera Bassi | .. | 1 (N.G.) |
| 254. | Ditto Shutrana | .. | 1 |
| 255. | Rural Dispensary, Kularan | .. | 1 |
| 256. | Ditto Fatehgarh Sahib | .. | 1 |
| 257. | Ditto Kalayan | .. | 1 |
| 258. | Ditto Bahadurgarh | .. | 1 (N.G.) |
| 259. | Ditto Sanaur | .. | 1 (N.G.) |
| 260. | Lady Dufferin Hospital, Patiala | .. | 2 (N.G.) |
| 261. | Assistant Health Officer | .. | 1 (N.G.) |

SANGRUR DISTRICT

| | | | |
|------|-----------------------------------|----|----------|
| 262. | Canal Dispensary, Harigarh | .. | 1 |
| 263. | Ditto Ladda | .. | 1 |
| 264. | Ditto Dialpura | .. | 1 |
| 265. | Primary Health Centre, Sherpur | .. | 1 |
| 266. | Ditto Mahal Kalan | .. | 1 |
| 267. | Ditto Amargarh | .. | 1 |
| 268. | Ditto Tappa | .. | 1 |
| 269. | Ditto Jullana | .. | 1 |
| 270. | Ditto Safidon | .. | 1 |
| 271. | Ditto Kalayat | .. | 1 |
| 272. | Ditto Longowal | .. | 1 |
| 273. | Ditto Bhawanigarh | .. | 1 |
| 274. | Ditto Kauhrian | .. | 1 |
| 275. | Ditto Moonak | .. | 1 |
| 276. | Ditto Dhanaula | .. | 1 |
| 277. | Ditto Ujhana | .. | 1 |
| 278. | Assistant Health Officer, Sangrur | .. | 1 |
| 279. | Rural Dispensary, Farehgarh | .. | 1 |
| 280. | Ditto Lohal Badi | .. | 1 |
| 281. | Ditto Heria Ka | .. | 1 |
| 282. | Civil Dispensary, Lehragaga | .. | 1 (N.G.) |
| 283. | Civil Dispensary, Hadiya | .. | 1 (N.G.) |
| 284. | Rural Dispensary, Mastuana | .. | 1 (N.G.) |

BHATINDA DISTRICT

| | | | |
|------|----------------------------------|----|-------------------|
| 285. | Civil Hospital, Faridkot | .. | 2 (1 G+1 N.G.) |
| 286. | Family Planning Clinic, Bhatinda | .. | 1 |
| 287. | Canal Dispensary, Bhatinda | .. | 1 |

[Finance Minister]

BHATINDA DISTRICT—concl'd

| | | | |
|------|---|----|----------|
| 288. | Canal Dispensary, Dhapai | .. | 1 |
| 289. | District School Medical Officer, Bhatinda | .. | 1 |
| 290. | Primary Health Centre, Bajekhana | .. | 1 |
| 291. | Ditto Bhagta | .. | 2 |
| 292. | Ditto Sangat | .. | 1 |
| 293. | Ditto Budhlada | .. | 1 |
| 294. | Ditto Panjgrain Kalan | .. | 2 |
| 295. | Ditto Sardool Garh | .. | 2 |
| 296. | Ditto Ballanwali | .. | 2 |
| 297. | Primary Health Centre, Jand Sahib | .. | 1 |
| 298. | Assistant Health Officer, Bhatinda | .. | 1 |
| 299. | Primary Health Centre, Nathana | .. | 1 |
| 300. | Rural Dispensary, Boha | .. | 1 (N.G.) |
| 301. | Rural Dispensary, Gollewal | .. | 1 (N.G.) |

KAPURTHALA DISTRICT

| | | | |
|------|--------------------------------|----|----------|
| 302. | R.J. Hospital, Kapurthala | .. | 1 (N.G.) |
| 303. | Civil Hospital, Sultanpur | .. | 1 |
| 304. | T.B. Clinic, Kapurthala | .. | 1 |
| 305. | Primary Health Centre, Dhilwan | .. | 1 |
| 306. | Ditto Bholath | .. | 2 |
| 307. | Ditto Panchat | .. | 1 |
| 308. | Ditto Begowal | .. | 2 |
| 309. | Ditto Kala Singhiana | .. | 1 (N.G.) |
| 310. | Ditto Tibba | .. | 1 |
| 311. | Rural Dispensary, Dhalliwal | .. | 1 |
| 312. | Ditto Talwandi Chaudhrian | .. | 1 |
| 313. | J. J. Hospital, Phagwara | .. | 1 (N.G.) |
| 314. | Rural Dispensary, Bhulla Rai | .. | 1 (N.G.) |

MOHENDERGARH DISTRICT

| | | | |
|------|-----------------------------------|----|---|
| 315. | Civil Hospital, Narnaul | .. | 2 |
| 316. | Family Clinic, Narnaul | .. | 1 |
| 317. | Primary Health Centre, Ateli | .. | 1 |
| 318. | Ditto Kanina | .. | 1 |
| 319. | Ditto Gopi | .. | 2 |
| 320. | Ditto Sehlog | .. | 1 |
| 321. | Ditto Satnali | .. | 1 |
| 322. | Ditto Nangal Chaudhrian | .. | 1 |
| 323. | Assistant Health Officer, Narnaul | .. | 1 |
| 324. | Rural Dispensary, Bhojawas | .. | 1 |

MOHENDERGARH DISTRICT—Conld

| | | |
|---|----|-------------------|
| 325. 4th Touring Dispensary, Mohindergarh | .. | 1 |
| 326. Women Hospital, Mohindergarh | .. | 1 (N.G.) |
| 327. Assistant Leprosy Officer | .. | 4 (N.G.) |
| 328. B. C. G. | .. | 10 (8G+2 N.G.) |
| 329. E. S. I. | .. | 9 |

CONSTITUTION OF COMMITTEES TO ALLOT INFERIOR EVACUEE LAND
IN KARNAL DISTRICT

1087. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that certain committees at district or tehsil level in Karnal District were constituted by the Punjab Government or by the Deputy Commissioner, Karnal, for the allotment of inferior evacuee lands to Harijans and the Military personnel; if so, the names of the persons who were nominated to work on the said committees, tehsil-wise;
- (b) the total number of meetings, if any, held by each of the said committees in district Karnal and the number of persons to whom the said inferior land was allotted at the meetings held till the 15th August, 1963 ;
- (c) whether it is a fact that the allotment made by the committees mentioned above has been cancelled; if so, the designation of the authority who cancelled it together with the reasons therefor ;
- (d) whether it is fact that the said committees have now been reconstituted; if so, the reasons therefor together with the names of members of the reconstituted committees, tehsil-wise ?

Subject.—Assembly Question No. 1087 Unstarred.

†The answer to Assembly Question No. 1087 appearing in the List of Unstarred Questions for the 13th September, 1963 in the name of Comrade Ram Piara, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) REVENUE MINISTER

To

The Secretary, Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O. No. 9514 JN (IV) 63/4601, dated the 12th September, 1963.

†Note :—The reply to unstarred question No. 1087 received late from the Government has been printed in the Appendix to this debate.

BETTER CLASS TO DETENUS IN JAIL

1094. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Home Minister be pleased to state—

(a) the names of the detenues at present in the various jails in the State under the Defence of India Rules, who have been given better class and the date of giving better class in each case;

(b) the names of the detenues who have not so far been given better class together with the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : (a) and (b) A statement indicating the requisite information is as follows.

Statement regarding grant of better class treatment to detenues.

(a)

| Serial No. | Names of detenues at present confined in the jails who have been given 'B' class treatment | Date of grant of 'B' class treatment |
|------------|--|--------------------------------------|
| 1. | Master Hari Singh, M. L. C. | .. 26th November, 1962 |
| 2. | Shri Harnam Singh Chamak, M. L. A. | .. 4th December, 1962 |
| 3. | Shri Hardit Singh Bhathal, M. L. A. | .. Ditto |
| 4. | Shri Raghbir Singh, s/o Prit Singh | .. 17th January, 1963 |
| 5. | Shri Des Raj, s/o Duni Chand | .. 3rd March, 1963 |
| 6. | Doctor Bhag Singh, s/o Sunder Singh | .. 22nd March, 1963 |
| 7. | Shri Satwant Singh, s/o Narinjan Singh | .. 15th April, 1963 |
| 8. | Shri Tika Ram Sukhan, s/o Sohan Lal | .. 20th May, 1963 |
| 9. | Shri Ajit Singh, s/o Inder Singh | .. 6th July, 1963 |
| 10. | Shri Bhag Singh Sajjan, s/o Nihala | .. 9th July, 1963 |
| 11. | Shri Hazara Singh Hamdam, s/o Gurdit Singh | .. 27th July, 1963 |
| 12. | Shri Chanan Singh Brar, s/o Zora Singh | .. 23rd July, 1963 |
| 13. | Shri Jagtar Singh, s/o Shanker Singh | .. 3rd August, 1963 |
| 14. | Shri Gurcharan Singh, s/o Teja Singh | .. 30th July, 1963 |
| 15. | Shri Rajinder Singh, s/o Batan Singh | .. 11th August, 1963 |
| 16. | Shri Rachhpal Singh, s/o Bishan Singh | .. 23rd August, 1963 |
| 17. | Shri Fauja Singh, s/o Rur Singh | .. Ditto |
| 18. | Shri Mange Ram Vats, s/o Hazari Lal | .. 28th August, 1963 |
| 19. | Shri Amarnit Singh, s/o Chanan Singh | .. Ditto |
| 20. | Shri Shamsher Singh Josh, M. L. A. | .. 26th November, 1962 |
| 21. | Shri Makhan Singh Tarsikka, M. L. A. | .. 25th November, 1962 |
| 22. | Shri Kishori Lal, s/o Raghunath | .. 10th July, 1963 |
| 23. | Shri Vidya Dev, s/o Kanshi Ram | .. 21st July, 1963 |
| 24. | Shri Ram Kishan Bharolian, s/o Munshi Ram | .. Ditto |
| 25. | Shri Gurbax Singh Dakota, s/o Waryam Singh | .. Ditto |
| 26. | Shri Raghbir Singh, s/o Ram Parkash | .. 5th May, 1963 |
| 27. | Shri Chanan Singh Dhut, s/o Basant Singh | .. 8th July, 1963 |
| 28. | Shri Jarnail Singh, s/o Parduman Singh | .. Ditto |
| 29. | Shri Gurbax Singh Atta, s/o Partap Singh | .. 10th July, 1963 |
| 30. | Shri Harkishan Singh Surjit, s/o Harnam Singh | .. Ditto |

| Serial No | Names of detenus at present confined in the jails who have been given 'B' class treatment | Date of grant of 'B' class treatment |
|-----------|---|--------------------------------------|
| 31. | Shri Dhanpat Rai Nahar, s/o Mehnga Ram | .. 30th July, 1963 |
| 32. | Shri Dalip Singh Johal, s/o Inder Singh | .. Ditto |
| 33. | Shri Mota Singh, s/o Atma Singh | .. Ditto |
| 34. | Shri Ghuman Singh, s/o Pala Singh | .. 29th August, 1963 |
| 35. | Shri Sohan Singh Josh, s/o Lal Singh | .. 22nd July, 1963 |
| 36. | Shri Bakhshi Ram, s/o Ranjhu | .. Ditto |
| 37. | Shri Gurcharan Singh, s/o Panna Singh | .. 20th July, 1963 |
| 38. | Shri Dalip Singh, s/o Janmeja Singh | .. 30th August, 1963 |
| (b) | | |

| Serial No. | Names of the detenus who have not been given 'B' class treatment | Reasons for non-grant of 'B' class treatment |
|------------|--|---|
| 1. | Shri Darshan Singh, s/o Bawa Singh | .. He did not fulfil any of the qualifications laid down by the Government for the grant of 'B' class treatment |
| 2. | Shri Karnail Singh, s/o Sarwan Singh | .. Ditto |
| 3. | Shri Sarwan Singh, s/o Banta Singh | .. Ditto |
| 4. | Shri Bishan Singh, s/o Sawan Singh | .. Ditto |
| 5. | Shri Imdad Hussain | .. Ditto |

GIVING OF "A" CLASS TO DETENUS IN THE JAILS

1095. Comrade Makhan Singh Tarsikka: Will the Home Minister be pleased to state—

- whether Class 'A' has been given to any of the detenus so far ;
- whether the Legislators under detention are entitled to class 'A'; if not, the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : (a) No.

(b) No. Only those detenus are entitled to 'A' Class treatment who by social status, education or habit of life have been accustomed to a superior mode of living.

* * *

DEVELOPMENT OF RUPAR TOWN AS A TOURIST CENTRE

1103. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state whether Government is considering any proposal for developing Rupar Town as a Tourist Centre; if so, the details thereof and the time by which it is likely to be implemented ?

Sardar Partap Singh Kairon : No, Sir.

**Note:* Unstarred Question No. 1102 along with its reply, received late from the Government, has been printed in the Appendix to this debate.

CASES OF MURDER ETC. REGISTERED IN KARNAL DISTRICT

1139. Chaudhri Mukhtiar Singh Malik : Will the Home Minister be pleased to state the number of cases of murder, dacoity, robbery, House breaking, criminal trespass, theft, rape, criminal assault and hurt registered in Karnal District, Police Station-wise, from January, 1962, to date together with the names of the persons challaned and the result thereof in each case ?

Shri Mohan Lal : The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefits sought to be derived.

The reply can, however, be furnished regarding any specific case, if required.

ADJOURNMENT MOTION

Shri Nihal Singh (Mahendragarh): Sir, there is an adjournment motion given notice of by me.

Mr. Speaker : The hon. Member may please resume his seat. I am going to take them one by one.

There is an adjournment motion given notice of by Shri Nihal Singh about changing the site of pig iron plant from Narnaul to some other place near Satrod in Hissar District. I think it is a matter of administrative convenience.

The hon. Member may discuss this matter either with the Home Minister or some other representative of the Government. I don't think he would be in a position to reply today.

श्री निहाल सिंह : स्पीकर साहिब, यह बहुत जरूरी मामला है ।

Mr. Speaker : I have not said that it is unimportant.

श्री बनवारी लाल : जनाब यह सारे जिला का मामला है और इस के लिए कम से कम एक घंटा डिस्कशन के लिए चाहिए (शोर) मेरी अर्ज है कि रा-मैटी-रियल तो महेन्द्रगढ़ में होता है लेकिन कारखाना हिसार में लगा दिया है । यह हमारे जिले के साथ ज्यादाती है.....

Mr. Speaker : May I know what the hon. Member has said ?

आवाजें : उन्होंने कहा है कि जिले के साथ ज्यादाती है ।

श्री बनवारी लाल : जनाब, कम से कम एक घंटा डिस्कशन के लिए जरूर मिलना चाहिए.....

Mr. Speaker : I have already requested the hon. Member to see the hon. Minister in this connection. Since the hon. Minister would not be able to reply at a short notice, it would be unfair on my part to ask him to state the position.

श्री बनवारी लाल : तो सोमवार को जवाब दे दें ।

Mr. Speaker : They will be too busy during the first three days of the next week. I shall, however, consult them if sometime can be found out. He may give notice of a Short Notice Question and I shall admit it. However, it is for the Government to reply to it or not.

QUESTIONS OF PRIVILEGE

Mr. Speaker : There is a Privilege Motion given notice of by Shri Yash Paul that I did not read out the motion expressing want of confidence in the Ministry and on this account the Speaker himself has been guilty of breach of Rules regulating the procedure of this House. I may inform the hon. Member that there are other remedies available to him and he can use those remedies. Privilege motion cannot be moved against the Speaker.

श्री यशपाल : मेरी दरखास्त यह है.....

सरदार लड्डमण सिंह गिल्ल : ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਖਾਸਤ ਅਸੀਂ ਸੁਣ ਚੁਕੇ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ.....(ਸੋਰ)

(Interruptions by Sardar Jai Inder Singh and others)

Mr. Speaker : No interruptions please. The hon. Member Shri Yash Paul perhaps wanted to say something.

श्री यशपाल : मेरी दरखास्त यह है कि उस दिन वह मोशन सारी पढ़ी नहीं गई जो कि रूलज़ के मुताबिक पढ़ी जानी चाहिए थी.....

Mr. Speaker : Order please, I do not admit that. I have already stated that if the hon. Member feels that the Speaker is guilty of breach of Privilege, he can have recourse to proper remedies. I may, however, inform him that there has been no breach of privilege because the motion was read out. So far as the reasons mentioned in the notice are concerned, they were for the use of the Speaker to enable him to decide about the admissibility of the motion. For instance when a notice of Call Attention is given an explanatory note is appended to the motion to show as to why and for what reasons the attention is sought to be called. Similarly a note was appended to this motion also. This explanatory note is appended simply for the Chair to enable it to decide whether or not the motion can be admitted in the light of the reasons given therein. I do not think if any of the Members sitting on my left rose under any misunderstanding. Anyway may I know from them if anyone got up under any misunderstanding ?

ਆਕਾਸ਼ : ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ (ਹਾਸ)

[Sardar Harchand Singh rose to speak.]

ਆਕਾਸ਼ : ਥੈਠ ਜਾਓ, ਥੈਠ ਜਾਓ (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker: Ordinarily I would not have given so much time, if the privilege motion had been directed against some one else. Since this motion concerns me I do not want to create a feeling that because I am in the Chair, I have not allowed time. I would have preferred the Deputy Speaker to occupy the Chair, but it could not be done.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ)

(ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਠੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। (All right, the hon. Member has given out what he had in his mind.)

Sardar Gurdial Singh Dhillon: Mr. Speaker, after your observations and also after the assurance from the hon. Members who stood in favour of the No-confidence motion that they very well knew what for they were standing, I do not think there are any doubts left about the matter.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਚੁੰਕਿ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਇੰਪਰੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। I have already stated that if they feel so very strongly about it then they can avail of other remedies at their disposal. The hon. Member who has given notice of the Privilege Motion has contradicted himself in the motion.

ਦੂਸਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛਪ ਗਈ ਹੈ।

(Since this motion concerns me I do not want to give this impression that I stood in any body's way in the expression of his feelings. I have already stated that if they feel so very strongly about it, then they can avail of other remedies at their disposal. The hon. Member who has given notice of the Privilege Motion has contradicted himself in the Motion.)

The second point raised by him is that this motion had been published in the press before having been moved in this House.)

Shri Yashpaul : No, I have not said so.

Mr. Speaker : It is written here in the notice of the Motion, given by the hon. Member that—

“The publication of the substance of the Motion of No-Confidence in the newspapers before it could be circulated among the Members”

श्री यशपाल : तो इस का क्या मतलब हुआ ?

श्री अध्यक्ष : मेरा खयाल है कि आप इतनी अंग्रेजी तो जानते हैं । (I think, the hon. Member knows this much of English.)

श्री यशपाल : अगर आप मुझे थोड़ा मौका दें तो मैं सारी बात ऐक्सप्लेन कर दूँ । आखरी फैसला आपका होगा । पहली गुज़ारिश यह है कि आपने फरमाया कि आपने यह मोशन पढ़ दी मगर मैं इस बात से इत्तफाक नहीं करता । जो मोशन है उसका एक हिस्सा ही आपने पढ़ा, सारी मोशन नहीं पढ़ी....

Sardar Lachhman Singh Gill : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to co-operate with the Chair, and let the hon. Member Shri Yashpaul make his observation.

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, what will be the use of my rising on a point of Order after the hon. Member speaking had had his say. I might have to contradict him or to stop him from making his observations.

श्री अध्यक्ष : मैं ने कहा है कि चूंकि यह मोशन मुझ से कन्सर्न करती है इस लिए मैं यह इम्पैरेशन नहीं देना चाहता कि मैं ने उनको बात करने का मौका नहीं दिया । I would not have allowed anybody else to do so. I have already stated that since this motion concerns me I do not want to give this impression that I did not give opportunity to the mover to have his say I would not have allowed anybody else to do so.)

Sardar Lachhman Singh Gill : Mr. Speaker, the matter at present before the House does not concern Shri Prabodh Chandra but the Speaker of the whole House.

Mr. Speaker : But unfortunately, Prabodh Chandra is the Speaker at this time. Therefore, I would request the hon. Member to co-operate and let Shri Yash Paul complete his observations.

श्री यशपाल : मुझे गिल साहिब से भी ज़्यादा एहताराम स्पीकर का भी है और श्री प्रबोध चन्द्र का भी है । मैं आपका ध्यान रूल 65(2) की तरफ दिलाना चाहता हूँ जिस में यह लिखा है ।

65(2). “If the Speaker is of opinion that the motion is in order he shall read the motion to the Assembly and shall request those members who are in favour of leave being granted to rise in their places and if not less than thirty-five members rise accordingly.....”

[श्री यशपाल]

तो यह रूल इस तरह है और इसके मुताबिक आपने फ़रमाया कि आपने मोशन पढ़ दी लेकिन मेरी गुज़ारिश है कि इस रूल के मुताबिक आपने मोशन नहीं पढ़ी है।

The motion reads as follows:—

“This House expresses its want of confidence in the Ministry as a whole on the following grounds :—”

Mr. Speaker : I have already given my ruling that these grounds were for the guidance of the Chair.

Shri Yash paul : But my contention is.....

Mr. Speaker : I have heard the contention of the hon. Member.

Shri Yash paul : I have not yet completed my contention.

Mr. Speaker : No more speech, please. I would not allow any lengthy speech.

श्री यशपाल : मेरी गुज़ारिश यह है कि..... (विघ्न) इस के बारे

में मेरी गुज़ारिश यह है कि सरकार के विरुद्ध पेश किए गए अविश्वास प्रस्ताव का सारा विवरण पढ़ कर सुनाया जाना चाहिए था। मैं आगे यह अर्ज करना चाहता हूँ कि आप ने उस मोशन को एडमिट कर लिया है लेकिन हाउस में वह मोशन सर्कुलेट नहीं हुई और हाउस के माननीय सदस्यों को इस विषय में कोई जानकारी नहीं है बल्कि हाउस में मोशन मूव होने से पहले ही अखबारों में छप गई है। This is my point. In this connection I would invite the attention of the Chair to what is used in my notice. It reads—

“The publication of the substance of the motion of No Confidence in the newspapers before it could be circulated among the Members.”

आप ने इस के बारे में तारीख़ मुकर्रर कर दी है। टाईम फ़िक्स कर दिया है लेकिन अभी तक मੈम्बरों को पता नहीं कि मोशन में क्या रीजनज़ दिए गए हैं। आप मेरे साथ इत्तेफ़ाक़ करेंगे that it is a clear breach of privilege of the Members and I would request you to please refer it to the Committee of Privileges.

Mr. Speaker : So far its publication in the newspapers is concerned my office is in no way responsible for or concerned with it.

अगर कोई मੈम्बर नोटिस देता है और कोई अखबारों में पब्लिश करने के लिए दे देता है तो इस की ज़िमेदारी न मेरे पर आती है और न ही मेरे दफ़तर पर

कोई जिम्मेदारी जाती है। कुछ दिन हुए लोक सभा में भी इस पर फैसला हुआ था, और मैं समझता हूँ कि यह मुनासिब भी है कि अगर कोई मੈम्बर कोई मोशन या रैजोल्यूशन देता है तो वह हाउस में पहले आए और बाद में अखबारों में छपें।

I would request the hon. Members here to follow that procedure.

(So far its publication in the newspapers is concerned my office is in no way responsible for or concerned with it. If a Member giving notice of a Privilege Motion gives it to the Press for publication then I am not responsible for it. Nor is my office responsible for it. Some days back, a ruling was given by the Hon. Speaker of the Lok Sabha in that Sabha that if a Member gives notice of a motion or resolution, it should first come before the House and then it may be published in the news papers. I think that is quite appropriate. I would request the hon. Members here to follow that procedure).

श्री यशपाल : मैं ने कब कहा है कि यह आप के तथा आप के दफतर का कोई कसूर है ? लेकिन यह ब्रीच आफ प्रिविलिज जरूर हुई है। इस लिए इस को प्रिविलिज कमेटी को सौंप दिया जाए। जो भी कोई डिफाल्टर होगा उस पर कमेटी विचार करेगी।

सरदार लछमण सिंह गिल : आन ए प्वाइंट आफ आर्डर, सर। मैं जानना चाहता हूँ कि क्या आप ने डिस्कशन होने से पहले यह काल एटेंशन मोशन एक्सेप्ट कर ली है या कि नहीं।

श्री अध्यक्ष : यह काल एटेंशन मोशन नहीं है। यह प्रिविलिज मोशन है। (This is a Privilege Motion and not a Call Attention Motion).

(Interruptions by Sardar Jai Inder Singh).

Home Minister (Shri Mohan Lal): Sir, I have nothing to argue about the merits of the case. Much can be said on either side. If the Chair has already given a ruling, I have nothing to say. Otherwise I would humbly submit that since this privilege motion relates to the hon. Speaker or relates to an order passed by the Chair, it would be in the dignity of the Chair itself, if the motion is referred to another agency, the Committee of Privileges itself for examination and decision.

Mr. Speaker: I am sorry, no Privilege Motion can be accepted against the Speaker. However, there are other remedies available which can be resorted to. The argument advanced by the hon. Home Minister is like the one advanced by him yesterday that the House should take a decision and in the House, the Government have the majority. In this way he wants to circumvent all the rights of the Speaker.

Home Minister: I would be the last person to do so. But since it affects an order passed by the Chair itself, it would be in the dignity of the Chair that it should be referred to the Privileges Committee.

Mr. Speaker: Unfortunately, I am sorry I cannot oblige him on this point.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : It is very well known that some times the notice of a Privilege Motion comes at the eleventh hour when there is very little time left for circulation.

(Interruption by Shri Amar Nath Sharma)

श्री अध्यक्ष : पंडित अमर नाथ जी, आप बताएं कि क्या कहना चाहते हैं ? क्या आप सिर्फ अपनी आवाज़ गर्वनमेंट-तक ही पहुंचाना चाहते हैं ? (What does the hon. Member Shri Amar Nath Sharma want to say ? Does he only want to convey his feelings to the Government ?)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : I may also submit that the proper time for raising the point, whether or not the No-Confidence Motion was read in full or whether or not the proper procedure was adopted, was the time when it was put to the House for leave being granted. The leave was granted on the 9th morning. That whole day passed, the 10th passed, the 11th passed and the 12th September passed, but this point was not raised for four days and it is after four days that this point has been raised.

Mr. Speaker : It is absolutely out of order. It is an after thought. But it concerned me, I did not check it in the beginning and allowed some time lest there may be any kind of feelings.

बाबू बचन सिंह : आन ए प्वाइंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहिब हमारे हाउस के राइट्स के कस्टोडियन हैं । अगर स्पीकर साहिब हमारे राइट्स की हिफाज़त न करें तो क्या उन के खिलाफ नो कंफिडेंस मोशन लाई जा सकती है या प्रिविलिज मोशन लाई जा सकती है ?

Mr. Speaker : Expressing lack of confidence in the Speaker.

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਪਜ਼ਲੀ ਪੁਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਕੀ ਆਪ ਨੂੰ ਵਰਡ ਬਾਈ ਵਰਡ ਪੁਟ ਨਹੀਂ 'ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਫੈਕਟਸ ਪੁਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । They are part of the motion and they should have been read so that every Member whosoever wanted to rise should have known the basis on which the no-confidence motion was brought against the Ministry and could decide whether or not to support the same. I do not want to challenge your ruling in any way but I only want to know your opinion or findings on this point.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I thought that the matter had ended after your ruling. But it appears that the hon. Minister is not satisfied. What I feel is that they are feeling agitated on the admission of the no-confidence motion. (Interruptions) Mr. Speaker, the purpose of reading the motion is that the Members should know what it is for and I can assure you as Leader of the Opposition that we were not misled about the no-confidence

motion and we knew what it was, (Cheers from the Opposition Benches) and knowingly voted for it. Therefore, the matter does not admit of any doubt on this account.

Mr. Speaker : Even if one hon. Member says that he stood up under any misunderstanding, I would be prepared to reconsider my ruling. I find that everyone is saying that he did not rise under any misunderstanding.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि हाउस में जब मोशन, रैज़ोल्यूशन और बिल एडमिट होते हैं उस में इतना ही होता है कि फ़लां फ़लां मोशन, रैज़ोल्यूशन और बिल की क्लोज़ पुट की जाती है। उस वक्त उस के बारे में पूरी डिटेल्ज़ नहीं बताई जाती और न ही पढ़ कर सुनाई जाती हैं। उसी तरह से यह मोशन एडमिट की गई थी।

It was stated that there was a no-confidence motion against the ministry and we were very clear about it when we stood up in support thereof.

Home Minister : I thought that the arguments had ended. But I am not prepared to concede the arguments which have been advanced by the Leader of the Opposition and other Members sitting on that side. The Rule is mandatory and it is not the privilege of one section of the House, who are directly concerned or who voted in favour of the leave being granted, but it is the privilege of the whole House to know the contents of the motion. The Rule provides.....

Mr. Speaker : I have read the Rule and have also got the advice of the people who know something about the Rules.

The motion was read. The reasons given therein do not form part of the motion. Nobody objected to that at that time. It is after four days that this point is being raised with a view to taking advantage of it.

(Interruptions) (Uproarious scene)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਹੋਇਆ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ; ਪਰ ਇਹ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਨ।.....

Mr. Speaker : It is an after thought.

Captain Rattan Singh : Sir, you were pleased to say that this concerned your person and that you were open to conviction. Could you kindly refer this matter to the Speaker, Lok Sabha.

Mr. Speaker : I am at liberty to refer any matter, which I consider fit, to him. Do you want that I should refer to him all that is said and done here every day?

Captain Rattan Singh : Sir, you can refer to him anything about me.

(विघ्न)

कामरेड राम प्यारा : आन-ए-प्वायंट आफ आर्डर, सर । स्पीकर साहिब, मैं यह कहना चाहता हूँ कि जिन लोगों ने इस मोशन के हक में वोट दिया था उन को आप ने दोबारा पूछ लिया था और वे सब के सब इस के हक में हैं । उन्होंने ने अपनी राय सोच समझ कर दी । मुझे समझ नहीं आती कि अब इस पर आब-जैक्शन करने की कौनसी बात है । अगर आप ज्यादा से ज्यादा करना चाहते हैं तो आप उन लोगों से पूछ लीजिए जो कि उस वक्त खड़े नहीं हुए थे और अब खड़े होना चाहते हों तो हो जाएं ।

(लाऊड थनिंग)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੀ ਰੁਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਫਿਰ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਔਨਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਔਨਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਰੁਲਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

(विघ्न)

श्री यश पाल : आन ए परस्नल एक्सप्लेनेशन, सर । स्पीकर साहिब, आप ने फरमाया है कि मैं ने जो मोशन दी है यह आफटर थाट है, मैं समझता हूँ कि आप के रिमाकर्स काफी अनचैरीटेबल हैं.....

श्री अध्यक्ष : मुझे मालूम है जो कुछ मैं ने कहा है । मैं ने कहा है कि यह ख्याल बाद में आया है । (I know what I have said. I have said that it is an after thought.)

श्री यश पाल : जनाब, मुझे बाद में ख्याल नहीं आया । आप मेरी प्रार्थना सुन लीजिये । बाद में ख्याल आने का सवाल ही नहीं है । जिस दिन आप मोशन एडमिट की थी मैं उसी दिन इसे मूव करना चाहता था । लेकिन मैं ने सोचा कि जिस दिन आप तारीख का ऐलान करेंगे उसी दिन रूल पढ़ कर सुना दूंगा । कल आप ने तारीख का ऐलान किया है और आज मैं ने पढ़ कर सुना दी है । यह आफटर थाट नहीं है ।

(विघ्न)

(विघ्न)

* + + +

*Note: —Expunged as ordered by the Chair.

Mr. Speaker : These proceedings will not form part of the debate.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Sir, I rise on a point of Order.

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to kindly resume his seat.

(At this stage Pandit Chiranji Lal Sharma resumed his seat).

Mr. Speaker : There is an other Privilege Motion given notice of by Captain Rattan Singh.

It is wholly out of order.

Captain Rattan Singh : Sir, I would like to submit.....

Mr. Speaker : It is for me to decide.

(Voices : Kindly read out the motion)

Mr. Speaker : His motion reads as under—

“ * * *
* * *

- (1) The statement of the Speaker that no C.I.D. man would be posted within the premises of the Punjab Vidhan Sabha, which has, in fact, been the practice for the last many years;
- (2) Information conveyed to the House that the Speaker had directed his Secretariat to cancel all passes issued to the C. I. D. staff by his Secretariat based upon the practice of many years;
- (3) Statement by the Speaker that the passes had been issued to the C.I.D. men, incharge of security arrangements, without his knowledge, though it is a fact that all actions of his Secretariat are considered to be done under his authority”.

My ruling on this is that the admission of the strangers during the sitting of the Assembly to those portions of the Assembly Chamber which are not appropriated for the exclusive use of the Members is to be regulated in accordance with the orders made by the Speaker. The Speaker, whenever he thinks fit, can order the withdrawal of strangers from any part of the Assembly Chamber.

The motion is, therefore, wholly out of order.

Captain Rattan Singh : Sir, I do not challenge your authority to cancel the passes. My point is that when the passes were issued under your authority, you were supposed to know of them. I would submit, Sir, that this has created a lot of confusion in my mind. Sir, you categorically said the other day that the C. I. D. men had been posted without your permission and, at the same time, you have said that you have cancelled their passes. Sir, if they had valid passes they were right in entering the

Assembly premises. These two statements of yours leave a room for doubt. I do not know which of these is correct. In view of this, your questioning the statement of the Hon. Home Minister was uncharitable.

श्रीमती शन्तो देवी: आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मिस्टर स्पीकर ! मुझे निहायत अदब के साथ दरखास्त करनी है कि अभी तो असेम्बली के सेशन का एक हफ्ता ही गुजरा है और एक हफ्ता और आने वाला है । जो कुछ किसी ने कहना है या सुनना है उसे कहने सुनने से रोका नहीं जा सकता । लेकिन यह जो कहने का ढंग है यह ठीक नहीं है । कहा जाता है कि औरतें आपस में लड़ती झगड़ती रहती हैं लेकिन मुझे तो ऐसा डर लगता है कि यहां पर पांच सात बहनों का बैठना नामुमकिन हो गया है । सो मैं आप से पुरअदब दरखास्त करूंगी कि आप हाऊस के मेम्बरान से कहिए कि मेहरबानी करके कुछ अच्छे तरीके से बिहेव करें। जो कुछ कहना हो कहें, जो कुछ सुनाना हो सुनाएं और सुने लेकिन हाऊस की शान को बरकरार रखा जाना चाहिए ।

Mr. Speaker : It is not a point of Order. It is a request.

The hon. Member, Captain Rattan Singh has said that the passes to the C.I.D. were not issued without my knowledge. But they were not issued for spying on the Speaker or the Members. If somebody misuses the courtesy shown to him, restrictions have to be imposed. I cancelled those passes because I found that the purpose for which they were issued was not being served.

गृह मन्त्री: स्पीकर साहिब, इस के मुताल्लिक मैं किसी कन्ट्रोवर्सी में नहीं पड़ना चाहता लेकिन यह जरूर प्रार्थना करना चाहता हूं कि यह जो पासिज इशू हुए थे यह 33 थे । इन के मुताल्लिक इस सेशन के शुरू होने से पहले डी. आई. जी., सी. आई. डी. ने आप के सैक्रेटेरिएट को बाकायदा दरखास्त दी थी जिसमें सी. आई. डी. के आफिसर्स के नाम, उन के डैजिगनेशंस वगैरा लिखे हुए थे । इसके बाद जो पासिज आप के सैक्रेटेरिएट की तरफ से जारी हुए हरेक पर हैड कांस्टेबल, डी. एस. पी और दूसरे आदमियों के नाम और डैजिगनेशंस लिखे हुए थे । इसलिए जो भी सी. आई. डी. के आदमी सिक्योरिटी पर्पजिज के लिए यहां पर आते रहे हैं वह उन पासिज की बिना पर ही आते रहे हैं जो कि आप के सैक्रेटेरिएट से इशू हुए थे ।

इस के इलावा वह इसी सेशन के दौरान ही नहीं आए । जब से यह विधान सभा बनी है, और यहां तक कि ज्वाइंट पंजाब में भी यही प्रोसीजर था । इसी तरह से पिछले सेशन में भी आते रहे, उससे पिछले सेशन में भी, यानि कि हर सेशन में आते रहे हैं और उस के लिए बाकायदा डी. आई. जी., सी. आई. डी. ने आप के सैक्रेटेरियेट को ऐप्लीकेशंस दी और आप के सैक्रेटेरिएट से वह पास इशू होते रहे । इसलिए जैसा कि मैंने पहिले अर्ज किया उन्हीं पासिज की बिना पर सी. आई. डी. के आदमी सिक्योरिटी पर्पजिज के लिए यहां आते रहे । यह बात मैंने सिर्फ हाऊस के मैम्बर साहिबान की इतलाह के लिए अर्ज की है ।

बाकी यह एक रूटीन का मैटर है कि यह आप के इल्म में था या नहीं था। यह तो आप जानें, मैं नहीं जानता। लेकिन यह बात साफ है कि उन की एंटी के लिए आप के आफिस को बाकायदा तौर पर दरखास्त दी गई थी।

सरदार गुरुबखश सिंघ: आन ए पुआर्डिट आर आरडर सर। उस वेले होम मनिस्टर साहिब ने साफ़ तौर पे एह दिसिआ सी कि मैनु सी.आई.डी. ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ 33 ਆਦਮੀ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਵਿਘਨ)

सरदार लडमन सिंह गिल : सिंपी उरुं किउं नहीं आउं-दे? जे कौरी गिला है ते इतुं दे धिलाड मॅशन आर न कनडीडैस लै आउ। (Interruptions)

Mr. Speaker: It is their outlook. I have nothing to do with it.

यह भी ठीक है कि उन को पासिज़ इशू हुए लेकिन वह तो सिक्क्योरिटी पर्पज़िज़ के लिए एस्टैब्लिशमेंट कार्ड थे। (Interruptions) अगर आप किसी आदमी को इस बात की इजाज़त दें कि वह रात को आप के घर में सो जाए लेकिन बजाए इसके वह रात को डाका मारने लगे और उसपर आप उसको घर से निकाल दें तो किसी को क्या गिला हो सकता है।

(It is their outlook. I have nothing to do with it. It is true that passes were issued to them but those were Establishment cards issued for security purposes. (Interruptions). Suppose you permit some one to stay at your house for the night. But if instead of spending the night peacefully, he starts committing theft and you turn him out; then I don't think that anybody should object to it)

गृह मन्त्री: पास के ऊपर जो अल्फाज़ लिखे हुए हैं ज़रा उन को पढ़ कर सुना दें।

Mr. Speaker: I do not want to lower the dignity of the House by entering into any controversy with the hon. Home Minister. We can cross swords outside.

जहां तक मेरे चेम्बर के बाहर भी सी.आई.डी. के आदमियों के लगाए जाने का ताल्लुक है मैंने यह बात चीफ मनिस्टर साहिब के नोटिस में लाई कि मेरे कमरे के बाहर सिक्क्योरिटी वाले खड़े थे और जो भी आदमी अन्दर जाता था या मेरे कमरे से बाहर आता था उसका नाम मेरे अर्दली से पूछते थे। क्या यह सी.आई.डी. का लेजिटिमेट फंक्शन है? मैं नहीं चाहता था कि वह

सारी बातें मैं यहां पर लाऊं लेकिन चूंकि he has set the ball rolling then मुझे कुछ कहना पड़ता है कि जब कल पासिज कैंसल करने का आर्डर दिया गया तो उसके बाद दो सी. आई. डी. के आदमी हमारे एक कांग्रेस के बैचिज पर बैठे हुए सरदार कर्तार सिंह से पास बनवाकर विजिटर्ज गैलरी में घुस आए (*Voices of Shame Shame from the Opposition*) (*Interruptions*) I was informed that he was 'Kartar Singh', It was not stated whether he was Gyani or someone else. Anyhow इस तरह से भी हुआ। यह एक गलत तरीका है। हां, अगर कोई सी. आई. डी. का आदमी छुट्टी पर है तो उसको राईट है कि वह अगर चाहे तो यहां आए और प्रोसीडिंग्स को देख ले। मगर जब सी. आई. डी. वाले इगूटी पर आ कर इस तरह से स्पाइंग करते हैं और वाच रखते हैं तो मैं समझता हूं कि it is a very serious thing and I would request the members on both the sides that while making recommendations they should make sure कि कोई आदमी इस नीयत से तो नहीं आया। हो सकता है कि दो चार दस आदमी किसी तरह से लाबीज या गैलरीज में आ जाएं और शोर मचाना शुरू कर दें। ज्यादा न कहता हुआ, मैं आप से रिक्वेस्ट करूंगा कि चाहे आप किसी ग्रुप या पार्टी के हों, आप को ऐसे आदमी की बोना-फाईडीज के बारे में पूरी तरह से तसल्ली कर लेनी चाहिए। अगर किसी मेम्बर की रिकमेंडेशन पर कोई पास इशू हुआ हो और वह आदमी किसी तरह से भी यहां पर खलल डालता है तो मैं आप को प्वाइंट आऊट कर दूंगा कि that hon. Member will forfeit the right to get passes.

इसके अलावा मैं आप से एक और रिक्वेस्ट करना चाहता हूं। इस वक्त पासिज की मांग काफी है और कई दफा एक एक मेम्बर साहिब दो दो, चार चार, आठ आठ और दस दस पासिज की मांग एक ही दिन के लिए करते हैं। ऐसे वक्त में I am put in very embarrassing position. तरीका यह है कि पहिले हर एक मेम्बर को एक पास दिया जाता है और उसके बाद अगर गैलरीज में जगह हो तो और पास भी इशू कर दिए जाते हैं। उसके लिए फर्स्ट कम फर्स्ट सर्वड वाला तरीका अपनाया जाता है। इसलिए ऐसी हालत में अगर मेरा स्टाफ कुछ थोड़ी बहुत सख्ती का भी इस्तेमाल करे तो मैं समझता हूं कि उसे आप गुस्ताखी नहीं समझेंगे क्योंकि अकामोडेशन विल्कुल लिमिटेड है। (*Interruptions*) परसों एक आदमी ने कहा कि मुझे 14 पास चाहिए। जगह नहीं थी। काफी गुस्ता हो गए। मैंने कहा कि आप पांच सात मेम्बर साहिबान से दस्तखत करा लाएं तो काम बन जाएगा लेकिन वह नहीं माने। कहने लगे कि यह तो आप का काम है; अगर कर सकते हैं तो करें, नहीं कर

सकते तो न करें। आप इस बात को एप्रीशीएट करेंगे कि इस तरह से काम नहीं चल सकता। आखिर हरेक को अपने ऊपर थोड़ा बहुत रैस्ट्रेन रखना चाहिए। सो मैं चाहूंगा कि हमें इस तरह की सिचुएशन को एवायड करना चाहिए।

हाऊस का काम शान्ति से चलना चाहिए। कुछ आदमी इस नेचर के हैं कि शोर हो, कोई कन्ट्रोवर्सी हो ताकि वह उसका गलत फायदा उठा सकें। यह नहीं होना चाहिए। हाऊस की डिगनिटी को मेनटेन करना निहायत जरूरी है। जो हो गया सो हो गया मगर आइन्दा के लिए मैं कहूंगा कि जितने दिन भी हम यहां पर हैं हमें हाऊस की डिगनिटी को मार नहीं करना चाहिए। इस कुर्सी पर मैं रहूं या न रहूं, इधर के मैम्बर उधर हों या उधर के इधर हों यह भी सवाल नहीं। कम से कम हाऊस की डिगनिटी इन सब बातों से ऊपर होनी चाहिए।

Let us now move on to the next item. (I do not want to lower the dignity of the House by entering into any controversy with the hon. Home Minister, we can cross swords outside. So far as the posting of C.I.D. personnel outside my Chamber is concerned, I brought this fact to the notice of the Chief Minister that the security people standing outside my room had enquired from my orderly the names of all the persons going in and coming out of it. Is this the legitimate function of the C.I.D.? I did not want to mention all these matters here but since he has set the ball rolling, I am constrained to point out that two C.I.D. men got passes from Sardar Kartar Singh, a member sitting on the Congress Benches, after I had passed orders for the cancellation of their passes, and gained entry into the visitor's gallery. (*voices of Shame Shame from the Opposition*) (*Interruptions*) I was informed that he was 'Kartar Singh'. It was not stated whether he was Gyani or someone else. Anyhow, this was improper. Of course, if some C.I.D. official happens to be on leave he can come here and watch the proceedings. But when the C.I.D. personnel posted here on duty to do spying work and keep a watch like that then I think it is a very serious thing and I would request the members on both the sides that while making recommendations for the issue of passes, they should make sure about the bonafides of such persons. It is just possible that a few persons may find their way to the lobbies and the galleries and create disturbance. Without going into the details, I would request the hon. Members, irrespective of the group or the party to which they belong to make themselves sure about the bonafides of such persons. I may point out to the hon. Members that in case some visitor, who obtains a pass on the recommendation of an hon. Member, is found guilty of creating

any sort of disturbance here the hon. Member concerned will forfeit the right to get the passes.

Besides, I would like to make another request to the hon. Members. There is a great demand for passes these days. Sometimes one hon. Member asks for two, four, eight and even ten passes for one sitting. On such occasions I am put in a very embarrassing position. According to the present practice one pass is issued on the recommendation of an hon. Member. More passes are also issued subject to the availability of seats in the galleries. The procedure adopted for that is first come first served. The accommodation in the galleries is very limited. If my staff happens to be somewhat strict in this respect, I hope the hon. Members will not take it ill. (*Interruptions*). Day before yesterday, some gentleman asked for 14 passes, but it was difficult to issue so many passes to one hon. Member. He felt annoyed. I suggested him to get the relevant forms signed from five or six members for that but he did not agree. He said that it was my business to arrange for the passes and if I could do that it was well and good. The hon. Members would appreciate that in this way things can not go on smoothly. After all everybody should exercise some restraint on himself. So I would like that we should avoid such a situation.

The business of the House should be transacted in a cool and calm atmosphere. Certain hon. Members want that there should be some controversy or noise so that they may take advantage of that. That should not happen. It is essential to maintain the dignity of the House. Let bygones be bygones but I would like that no hon. Member should do anything in future which lowers the dignity and prestige of the House. It does not matter whether this Chair is occupied by me or not or the members change sides, but the dignity of the House should be kept above all these considerations and preserved at all costs. Let us now proceed with the next item. (*Interruptions*)

गृह मन्त्री : मैं आप से प्रार्थना करना चाहता हूँ.....(विघ्न)

• सरदार लच्छमन सिंह गिल : आप किस प्वाइंट पर खड़े हुए हो ? क्या यह भी कोई तरीका है ? आखिर प्वाइंट आफ आर्डर है या क्या है ?

सरदार जैइन्दर सिंह : बेईमानी कर सकते हैं.....: (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : सरदार जैइन्दर सिंह, अगर आप इस बेईमानी का यहां पर जिक्र न ही करें तो अच्छा है। (It would be better if Sardar Jai Inder Singh does not make a reference to this 'beimani')

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : (तरन तारन) : स्पीकर साहिब, पंडित मोहन लाल जी का जो अब बयान आया कि उन्होंने बाकायदा तौर पर आप से इजाजत ले रखी थी उस से, मैं समझता हूं, कि गवर्नमेंट की पोजीशन साफ हो गई है। (Cheers from the Treasury Benches)

श्री अध्यक्ष : उन को सुन तो लो; बाद में तालियां बजाना। (First listen to what the hon. Member says and then resort thumping)

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : अगर यह कल या पहले दिन ही इस पोजीशन को बता देते तो बहुत सी जो गर्मगर्म और गलत फहमी की बातें हुईं और इस हाऊस में काफी शोर रहा वह शायद बिल्कुल ही न होता। लेकिन फिर भी एक बात आप से अर्ज करूंगा कि अगर सी. आई. डी. वाले पास मांगते हैं तो कम अज्र कम आप तक वह बात जरूर आनी चाहिए ताकि आप भी अन्दाजा लगा सकें।

यह बात भी समझ में नहीं आई कि 33 आदमियों को पास देने की क्या जरूरत थी। यहां पर इतनी खतरनाक बात तो कोई है नहीं या कंवरांनी जगदीश कौर जैसी कोई यहां है नहीं कि उन को बाहर निकालने की जरूरत पड़ जाए।

श्रीमती शन्नो देवी : मैं आप से कहूंगी कि औरतों को बीच में मत लाइए।

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : मैंने तो यूं ही मजाक में कहा है।

सरदार लच्छमन सिंह गिल : स्पीकर साहिब, इन्हें कहें कि कंवरांनी जगदीश कौर के लफ्ज वापिस लें।

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : यह कहा गया कि सी. आई. डी. के 33 आदमी लगाए गए। तो मैं यह कह रहा था कि यहां पर ऐसे खतरनाक आदमी कोई नहीं बैठे हुए कि इतने लोगों को निगरानी करने के लिए लगा दिया जाए। (विघ्न)

ਇਹ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੜਾ ਇਤਥਾਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਇਤਲਾਹ ਦੇਵੇ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਤਲਾਹ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

गृह मन्त्री : स्पीकर साहब, मैं एक अर्ज करना चाहता हूँ क्योंकि मुझे डर है कि इस चीज़ से जो आपने कही है कोई गलतफहमी न पड़ जाए। इसलिये आप सदन में बतला दें कि उन दो साहिबान के नाम क्या है जिन्होंने वह दो पास इशू कराये थे।

ਸ੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਆਪ ਕਿਨਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾਵਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ? ਕੀ ਉਨਕੇ ਨਾਮ ਜਿਨ ਕੋ ਧਰ ਪਾਸ ਇਸ਼ੂ ਕੀਏ ਗਏ ਧਾ ਉਨ ਸੈਂਸਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹੋਨੇ ਇਸ਼ੂ ਕਰਾਏ ? (Whose names does the hon. Home Minister want to know ? Does he want to know the names of the persons to whom those passes were issued or the names of the hon. Members on whose recommendation those passes were issued ?)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਨ੍ਰੀ : ਜਿਸ ਸੈਂਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ਼ੂ ਕਰਾਏ ਥੇ ਮੈਂ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

Mr. Speaker : Sardar Kartar Singh had got these two passes issued. I am sorry, he is a member of the Opposition.

ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਾਈਡ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ **you are there to correct us, punish us and say anything you may like.** ਕਲ ਤੋਂ ਜੋ ਇੰਪਰੈਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ; ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨਾਲਿਜ਼ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਪਰ ਜੋ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹੋ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਦ ਤਕ ਇਹ ਇੰਪਰੈਸ਼ਨ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ । (Interruption from the Opposition Benches) **Just hear me.** ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਤਨੀ ਹੀਟ ਜੈਨਰੇਟ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਇੰਪਰੈਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ **Government is out to put police here.** ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਮਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ । (Again interruption from Opposition Benches).

Mr. Speaker : Order please. Listen to the hon. Minister attentively.

ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਯਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਸਾਈਡ ਕੀਤਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਮੈਂ ਨੇ ਸਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । (I have not taken it ill.)

ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਫਰਮ ਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਵੀ ਹੋ । ਇਹ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ; ਤੁਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਦਿਉ । ਪਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਾਈਡ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਾਈਟਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਪਰੋਟੈਕਟ ਕਰੋ । **After all you are here for this purpose. We are also to be protected by you.**

ਸਰਦਾਰ ਲਫਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਇਹ ਕਿਸ ਕਪੈਸਿਟੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ?

Mr. Speaker : He can say because they have joint responsibility.

ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ, ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਇਹ ਆਮ ਪਰੈਕਟਿਸ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਦੋਸਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦਸੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਠਾਣ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਲਏ ਹੋਣੇ ਹਨ । (Voices of shame, shame from the Opposition Benches.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਅਫਸਰ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਇਥੇ ਕੱਲ੍ਹ ਆਏ ਸਨ, ਉਹ ਛੁੱਟੀ ਤੇ ਸਨ ਜਾਂ ਆਨ ਡਿਊਟੀ ਸਨ ?

Mr. Speaker : How can I say this ?

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਨਾਥ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਲਿਯੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਥੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਜੁਆਇੰਟ ਰੈਸਪਾਂਸੇਬਿਲਿਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਹਮਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਸੁਨਿਯੋਂ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਬਿਨਾਸ਼ ਕਾਲੇ ਕਿਸ਼ੀਤ ਬੁਢਿ' ।

Mr. Speaker : There is another *privilege motion given notice of by Sarvshri Ajit Kumar and Jagan Nath, M.A.L.s about some remarks of the Chief Minister.

The statements made outside the House cannot form the subject matter of a privilege motion. I rule it out of order.

(At this stage Babu Ajit Kumar rose to say something).

Mr. Speaker : I have already given my ruling. There should be no discussion on it now.

*The Chief Minister has levelled charge of being 'Jai Chands' against the Leaders of the Opposition Parties, including some hon. Members of this House. A news item has appeared in the "Hind Samachar" and "Parbhat" dated 9th September, that on the 7th of September, while delivering a speech at Khandoor Sahib in District Amritsar he has called the Opposition Parties as hounds and besides he assured that he had already given them shoe beating individually and will do so again as and when an other opportunity arises. That like a hunter he was sitting on a 'machan' at a safe place and they are barking from below. To level such mean charges against the opposition parties, including the hon. Members of this House, is an insult to them and a breach of our privilege. As we vehemently criticise the Chief Minister and his Government, he has lost his balance of mind. Therefore this Privilege Motion may be referred to the Privileges Committee.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker: There is a Call Attention Notice from Shri Mohan Lal Datta. इसमें उन्होंने कहा है कि क्योंकि पब्लिक में इस मिनिस्टरी के काम करने के तरीके पर बड़ा गुस्सा पाया जाता है इस लिये वह उन मिनिस्ट्रों के नाम जानना चाहते हैं जिन्होंने कामराज प्लान के तहत अपने अस्तीफे दे दिए हैं। These affairs actually relate to the organizational set-up of the party. Therefore, it cannot form the subject-matter of a call attention motion.

(There is a call attention notice from Shri Mohan Lal Datta. In this he has stated that since the public is very much agitated on the way of working of the Punjab Ministry, he wants to know the names of the Ministers who have tendered their resignations under the Kamraj Plan. These affairs actually relate to the organizational set-up of the party. Therefore, it cannot form the subject-matter of a call attention motion).

पण्डित मोहन लाल दत्त : स्पीकर साहब, इनके त्याग पत्र सारे प्रान्त और सारे देश को एफेक्ट करते हैं।.....

Mr. Speaker : There are two other indential call attention notices from Comrade Babu Singh (Master), Comrade Bhan Singh Bhaura, Shri Om Parkash Agnihotri and Shri Mohan Lal Datta, M.L.A.s, about the hunger strike by some tenants of Murtzapur village in Karnal District.

It has been held in the Lok Sabha that the matter relating to hunger strike cannot form the subject-matter of a call attention notice or any other motion. I, therefore, disallow it.

श्री ओम प्रकाश अग्निहोत्री : स्पीकर साहिब, करनाल सब-जेल में मुज्जारों ने हंगर स्ट्राइक कर रखी है। यह बड़ा गम्भीर मामला है.....

Mr. Speaker : I have given my ruling. The hon. Member may please resume his seat.

There is another Call attention notice from Sardar Gurcharan Singh, M.L.A. It relates to the matter regarding the forcible collection of funds from the accused persons in their court rooms by the Magistrates.

The Chief Minister has said that orders have been issued that no funds would be collected.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਕੋਰਟਸ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਰੁਪਿਆ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ.. ..

श्री अध्यक्ष : आप इस तरह के दो चार इनस्टांसिज़ मेरे पास लायें, मैं चीफ मिनिस्टर साहब के नोटिस में ले आऊंगा। (The hon. Member may please bring some such intances to my notice and I shall take up the matter with the Chief Minister.?)

पण्डित चिरंजी लाल शर्मा : स्पीकर साहिब यह मामला जुडीशरी से सम्बन्ध रखता है क्योंकि कोर्टस में इनसाफ बेचा जा रहा है। वहां उस वक्त तक जमानत नहीं ली जाती जब तक कि मुलजम पैसे न दे दें।

श्री अध्यक्ष : आप इस मामले को जब नो कानफीडेंस मोशन पर बहिस होगी, उस वक्त टच कर लें। (The hon. Member can touch upon this matter during the discussion on the No-confidence motion.)

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहब, जहां तक चीफ मिनिस्टर साहब का ताल्लुक है वह तो कई उलझनों में उलझे हुए हैं और अभी उलझे रहेंगे और जब यहां नो-कॉनफीडेंस मोशन पर बहिस होगी तब भी शायद वह यहां न हों। हमें तो इन चीजों का जवाब यहां पर ही मिलना चाहिए।

Mr. Speaker He is expected to be here day after tomorrow.

There is another call attention notice from Sarvshri Babu Singh Master and Gurbakhsh Singh Dhaliwal regarding some remarks about the teachers made by the Chief Minister while addressing a Defence Rally at village Kokri Kalan, district Ferozepur. I disallow it. The hon. Members will, however, get opportunity to refer to this matter during the course of discussion on 'No-Confidence' motion.

Then there is a notice of Call Attention motion from Dr. Baldev Parkash which relates to the re-instatement of Shri R. P. Kapur, I. C. S.

It is a very important matter. I, however, disallow it. At the same time, I would like the Home Minister to make some observations about it.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहब, जिस तरीका से श्री आर.पी. कपूर की सस्पेंशन की गई और फिर रीइन्स्टेट किया गया इन चीजों से गवर्नमेंट की मैलाफाइडी जाहर होती है.....

श्री अध्यक्ष : आपको गवर्नमेंट की मैलाफाइडीज को डिस्कस करने के मौके नो-कॉनफीडेंस मोशन पर बहिस के दौरान बहुत मिलेंगे। (The hon. Member will get ample opportunities to mention the malefides of the Government when the no-confidence motion is dicussed.)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : इस सम्बन्ध में मेरा निवेदन है कि कम अज कम इस बारे में गवर्नमेंट की तरफ से स्टेटमेंट तो यहां आए so that we may prepare ourselves.

Mr. Speaker : I have already said that the matter is very important and would like the Home Minister to make some observations about it

(At this stage Sardar Gurdial Singh Dhillon rose to speak).

Mr. Speaker : I have already said that it is a very important matter.

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : मैं श्री कपूर के बारे में कुछ अर्ज करना चाहता हूँ....

श्री अध्यक्ष : मैंने कह दिया है कि यह बड़ा इम्पोर्टेंट मामला है । (I have already said that this is a very important matter.)

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : इसी लिये तो मैं कुछ कहना चाहता हूँ ।

श्री अध्यक्ष : मैंने पंडित जी को कह दिया है.....(I have suggested to the Home Minister.....)

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : जनाब, यह मेरे पीछे कुछ ऐसा सैट आफ पीपल बैठा हुआ है....जिनका काम शोर करना ही है, यह कोई बात सुनने नहीं देते ।

श्री अध्यक्ष : उन्होंने अपनी ड्यूटी करनी है, आप अपनी ड्यूटी करते जाएं । (हंसी) (They have to perform their own duty and the hon. Member should go on doing his own.) (laughter)

Chaudhri Devi Lal : On a point of Order, Sir.....

Mr. Speaker : Is this an occasion for a point of Order ? Let the hon. Member who is already on his legs complete his sentence.

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : स्पीकर साहिब, यह जो नो कन्फीडेंस मोशन आ रही है इसमें सुप्रीम कोर्ट की फाईंडिंग के बारे बहुत सी बातें आ रही हैं । मगर फाईंडिंग एक तो नहीं है, दस हैं जिनमें इनके खिलाफ स्ट्रिक्चर्ज पास की गई हैं ।

श्री अध्यक्ष : तो इसको ग्यारवीं बना लें । (The hon. Member may consider it to be the eleventh.)

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : इस तरह से उनको थोड़े ही दिन पहले रीइन्स्टेट करने से बहुत सारी डिफीकल्टीज़ पैदा होती हैं । ऐसा मालूम होता है कि जो कुछ उसने किया वह ठीक था और इनकी साइड कमजोर है । इस वजह से मैं जानता हूँ कि चीफ मिनिस्टर साहिब को इस बारे में वाज़े तौर पर अपनी पोजीशन क्लीयर करनी चाहिए पेशतर इस के कि नो कन्फीडेंस मोशन पर बहस हो सके ।

श्री अध्यक्ष : आप प्राइवेटली इनसे कह लें । (The hon. Member may talk to him (the Chief Minister) privately.)

डा० बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, इस तरह से लाखों रुपया जाया करके चार साल के बाद उनको रीइन्स्टेट कर दिया है और फिर उन को इस सारे अर्से की

तनखाह और अलाउंस भी देने हैं। यह बताएं कि यह जो लाखों का खर्च किया गया है यह क्यों किया गया है ?

Mr. Speaker : I have already said that it is a very important matter and Home Minister will make a statement. But he is not expected to make this statement off hand. The Earliest he can do so is on Monday next. If he wants he may touch upon this matter in the statement that he is about to make but I cannot force him to do so.

चौधरी देवी लाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। आपने उन से कहा है कि आप अपनी ड्यूटी अदा करें वह अपनी ड्यूटी अदा करें। क्या ड्यूटी आपने अलाट करनी हैं या कि किसी और ने बाहर से करनी है ?

Mr. Speaker : I allot duties to my staff.

(सरदार जै इन्द्र सिंह की तरफ से विघ्न)

श्री अध्यक्ष : जिसके आप जैसे दो चार दोस्त हों उसको दुश्मन की जरूरत नहीं। (हंसी) (No body need feel short of enemies, if he has a few friends like the hon. Member.)

बाबू बचन सिंह : स्पीकर साहिब, अर्ज यह है कि सरकार ने लाखों रुपया एक अफसर को दे दिया और एक ऐसे अफसर को जिसके मुताल्लिक यह था कि वह आदमी कुरप्ट है और गवर्नमेंट ने उस पर इल्जाम लगाया.....

Finance Minister : On a point of Order, Sir. I would like to know the subject on which the discussion has been allowed. Mr. Speaker, you have given your ruling and after that no discussion can take place. If an hon. Member belonging to some party makes certain remarks, then Members belonging to the other party will have the right to reply. The Appropriation (Nos. 3 and 4) Bills are to be discussed today and according to the decision of the Business Advisory Committee, these are to be passed today. This time is being taken away from my right of reply to discussion on these Appropriation Bills. I would, therefore, request that no time be given for this discussion.

श्री अध्यक्ष : मैं आपको ऐशुयर करता हूँ कि आपके टाइम में से एक सैकंड भी नहीं लिया जाएगा। जब वक्त आए आप जितना जी चाहे बोल लें। But I would request the hon. Members to stop this discussion now. (I assure the hon. Finance Minister that I will give him full time and he can utilise it in having his say. But I would request the hon. Members to stop this discussion now.)

ANNOUNCEMENT BY THE SPEAKER

PETITIONS COMMITTEE

Mr. Speaker: Under Rule 293 (1) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I nominate the following members to serve on the Committee of Petitions for the Autumn Session, 1963, of the Punjab Vidhan Sabha—

- (1) Shrimati Shanno Devi ... Deputy Speaker *Ex-Officio* Chairman
- (2) Shrimati Dr. Parkash Kaur.
- (3) Shrimati Sarla Devi.
- (4) Chaudhri Inder Singh Malik.
- (5) Comrade Hardit Singh Bhathal.

Mr. Speaker : The Home Minister will now make the statement.

STATEMENTS LAID ON THE TABLE

1. *Statement by the Home Minister on the supply position of sugar and cement.*
2. *Statement regarding Shri Om Parkash Bagga, Principal, D.A.V. Higher Secondary, School, Bassi Kalan in Hoshiarpur District
Call Attention Notice by Sarvshri Om Parkash Agnihotri and Mohan Lal Datta.*

Home Minister (Shri Mohan Lal): Sir, these are two big statements. If the hon-Members desire, I can lay them on the Table of the House.

Voices: Yes.

Home Minister I beg to lay these two statements on the Table of the House.

Supply position of sugar and cement

SUGAR

AVAILABILITIES

Control, on prices and distribution of sugar was enforced by the Government of India with effect from 17th April, 1963. The Punjab State has been allotted a monthly quota of 14,000 tonnes. An additional *ad-hoc* allotment of 2,000 tonnes was obtained from the Government of India to give the scheme a satisfactory initial start. A further quantity of 2,000 tonnes was obtained from them in the beginning of July as advance allotment, adjustable against future quotas.

The demand for sugar both in rural and urban areas is on the increase due to the high prices of Khandsari and gur, higher than the price of sugar. Even such people, particularly in rural areas, as were previously consuming gur and khandsari, are now going in for sugar. The ban imposed by the Government of India on the movement of khandsari from U. P. and a further rise in the prices of gur and shakar has accentuated the shortage of sugar in the State. The Government of India have been informed of the position and have

STATEMENT ON THE SUPPLY POSITION OF SUGAR AND CEMENT (5) 67

been requested to either allot a quota of khandsari from U. P. to be moved against permits to be issued by State Government, or, in the alternative to increase the State's quota of crystal sugar to make up for the deficiency caused by the ban on khandsari imports from U. P.

CONTROLLED DISTRIBUTION

The State's actual requirement of sugar is much higher than the allotted quantity of 14,000 tonnes. With a view to make the best of the available supplies, the distribution of sugar has been regulated. In towns, the distribution has been entrusted to the depots/fair price shops nominated by the retailers associations. In villages, it has been entrusted to the Co-operative Federation. In the towns, distribution of sugar to consumers is made on the basis of cards at $1\frac{1}{4}$ kilogram per head per month. A cent per cent house to house check of cards has been made last month in all towns of the State, except Amritsar, Ludhiana and Jullundur, where the check is still continuing. Special squads have been sent out from headquarters to check cards again in towns where the checking has been completed by the local staff. The intention is to save sugar by this means to the maximum extent and allot more quantities to rural areas and establishments.

The Government of India are being constantly pressed to increase the allotment of sugar to the State. They have expressed their inability to increase the quota, but they have agreed to make a special allotment to the State for Dussehra and Diwali festivals. The quantities have not yet been indicated. The normal quota also may be increased by the Centre from the next crop. All possible efforts will be made in this direction.

Vigorous efforts are being made also to check black-marketing and other mal-practices in the distribution of sugar. So far, 75 cases of black-marketing of sugar have been detected ; including cases of Co-operative Societies. All these cases have been registered with the police.

Verification of applications of sugar permits for marriages on which sugar permits have been issued is in progress throughout the State.

The issue prices of sugar have been fixed uniformly for all parts of the State. Lahaul and Spiti, Kulu, Manali, as also other distant places in other hilly areas and villages all over the State get sugar at the same rates as have been fixed for towns. The prices fixed are Rs 1.18 per kilogram for ordinary grades, Rs 1.21 for superior grades (except A-29, A-30 grades which is selling at Rs 1.23 per kilogram). Issues are being made on 'no profit on loss' basis.

As a result of these measures, there is now, speaking by and large, satisfaction in the State with the distribution arrangements. So long as the Government of India do not allot us larger supplies of sugar, the only thing we can do is to make the best of the monthly quota of 14,000 tonnes.

The sugar shortage in the country is due to the poor crop of last year and the decision of Government of India to export 5 lakh tonnes of sugar out of the State to earn the much needed foreign exchange. This decision has been taken in national interest and it is the duty of one and all in the country not to exaggerate difficulties. As patriotic citizen, we should try to reduce our consumption of sugar to the minimum.

CEMENT

In case of cement, our difficulties are due again, in common with other States, to inadequate allotment of cement made to the State by the Centre. The allotment asked for and allotment actually made during the last six quarters, are as below:—

| <i>Quarter.</i> | <i>Demand</i> (in tonnes) | <i>Allocation</i> (in tonnes) |
|---------------------------------------|------------------------------|----------------------------------|
| 1. I/62 (January to March, 1962) | .. 2,60,958 | 1,13,100 |
| 2. II/62 (April to June, 1962) | .. 2,59,923 | 1,13,100 |
| 3. III/62 (July to September, 1962) | .. 2,39,936 | 1,13,100 |
| 4. IV/62 (October, to December, 1962) | .. 2,57,035 | 1,13,100 |
| 5. I/63 (October to December, 1962) | .. 2,57,035 | 5,000 |
| 6. II/63 (April to June, 1963) | .. 2,72,228 | 96,135 |

The smaller allotments from January, 1963, are due to the large diversion of cement stocks to Defence needs. We are, of course, continuing to press the Government of India for larger allotments. We have approached the Government of India for an *ad-hoc* allotment of 25,000 tonnes for the flood affected areas.

[Home Minister]

Statement by the Home Minister, regarding Shri Om Parkash Bagga, Head Master, D. A. V. Higher Secondary School, Bassi Kalan.

Ch. Balbir Singh (P.S.P.) Ex-M.L.A., is the President of the D.A.V. College Managing Committee, Hoshiarpur. This Committee had a number of schools of the District under its control and the S.A.S. Higher Secondary School, Bassi Kalan, Police Station Sadar Hoshiarpur was one of these. The Committee had employed Shri Om Parkash Bagga of Hoshiarpur, a P.S.P. worker, as Headmaster of that school (wrongly mentioned as Ram Parkash Bagga in the 'Call Attention Notice'). The arrangement was not liked by the local residents of Bassi Kalan and so they formed a Committee of their own to run the School, severing all connections with the D.A.V. College Managing Committee, Hoshiarpur. This Committee also terminated the services of Shri Om Parkash Bagga.

2 On 25th July, 1963, the Director of Public Instruction, Punjab, received from Shri Jagan Nath, President, Managing Committee, S.A.S. Higher Secondary School, Bassi Kalan, a letter dated the 22nd July, 1963 in which a request for the approval of the new Managing Committee of the School was made. Attached to the request was an attested copy of the Certificate of registration of the Society from the Registrar, Firms and Societies, dated 22nd July, 1963, as also a memorandum of association of "Swami Servanand Anglo Sanskrit Secondary School" Bassi Kalan, which laid down the aims and objects of the new Committee. It had been prayed in that application that the people of Bassi Kalan had established S.A.S. School, Bassi Kalan in 1915 and a local Managing Committee had been duly constituted which managed the School for a long time. After some time the Managing Committee decided to get their School affiliated to D.A.V. College, Managing Committee, Hoshiarpur. The Building, etc., had all been put up by the people of Bassi Kalan who had also shouldered the entire financial responsibility of the School. The property of the School had always vested in the Local Committee consisting of the representatives of Bassi Kalan. They also represented that due to certain reasons, the said D.A.V. College Managing Committee took an arbitrary decision to dissolve the local Managing Committee to which the local people never reconciled and demanded its revival. Since the local people lost all hope to get legitimate control of the affairs of the School from the D.A.V. College Managing Committee, they called a meeting of the local community and people of the surrounding area and a new Managing Committee was duly elected which also resolved that affiliation of the School to the D.A.V. College Managing Committee be ended forthwith. The new Managing Committee got itself registered with the Registrar, Firms and Societies on 22nd July, 1963 after framing their articles of Association, etc., and applied to the Department for its approval.

3. The Director of Public Instruction asked the Circle Education Officer, Jullundur to examine the case and send his comments in the matter. On 16th August, 1963, a deputation of the newly elected Managing Committee consisting of its President and one more office-bearer called upon the D. P. I., requesting him to approve the newly elected Managing Committee. In consultation with the field officer concerned, the Director of Public Instruction approved the Managing Committee on 16th August, 1963. Under Article 233(ii) of the Punjab Education Code, a School which has to be recognised has to be under a regularly constituted managing body which is approved by the Department and is registered. Every change in the Management has to be reported to the Department. Since the Committee had been duly registered with the Registrar, Firms and Societies on 22nd July, 1963 and had been duly constituted as per their application dated 22nd July, 1963 and was in actual control of the School, the Education Department accorded approval to the new Managing Committee. In view of the facts stated above, the decision taken was in order.

4. On the written report of Shri Om Parkash, Headmaster, S.A.S. Higher Secondary School, Bassi Kalan, which was produced before Shri Guru Dutt Uppal, Deputy Superintendent of Police, Hoshiarpur on 4th July, 1963, case F.I.R. No. 136 dated 5th July, 1963, under section 448/147/323 I.P.C. was registered at Police Station Sadar against Sarvshri Ram Labhaya, Jagan Nath, Ram Rattan M. L. A., Onkar Nath, Bal Kishan, Gian Chand, Gurdial Chadha, Thakar Dass and Sansar Chand along with other persons for entering the building of the School. According to his report, these persons were alleged to have asked Shri Om Parkash to go out of the School and when he refused to do so, these persons molested and beat him and tore his clothes. The School building was locked by these persons. Ch. Balbir Singh also rushed to the spot and requested these persons

not to disturb their possession of the School and that they should desist from misbehaving with other teachers of the School. It was further alleged that Ch. Balbir Singh and Shri Rajinder Nath Mehta were beaten by these persons, who had forcibly taken possession of this School. The medical examination of Sarvshri Om Parkash and Balbir Singh had revealed simple injuries with blunt weapon.

5. The investigation of this case was firstly taken up by S. I. Gajjan Singh, S.H.O., Police Station Sadar and later the investigation was entrusted to Shri Pritam Singh, District Inspector. The District Inspector had asked Shri Balbir Singh who claimed the possession and ownership of this School by the D.A.V. College Managing Committee, Hoshiarpur, to furnish documentary evidence to substantiate their version which is awaited. The case is, therefore, still pending investigation. Moreover, Ch. Balbir Singh has also filed a complaint in the court of Shri R. D. Garg, Magistrate, 1st Class, Hoshiarpur, under section 323/147/448 I.P.C. against the other party. Shri Om Parkash Bagga has also filed a similar complaint in the same court. The date of hearing in these cases is 12th September, 1963.

6. Ch. Balbir Singh held a public meeting (200/250) at Bassi Kalan on 14th July, 1963 in which he and Vaid Kartar Singh, member of S.G.P.C. (Master Tara Singh Group) condemned the role of Shri Ram Rattan, M.L.A., (Congress) and others for creating dispute in Bassi Kalan School Affairs. A procession was also taken out after the termination of the public meeting in which slogans demanding "Justice" were raised. The residents of Bassi Kalan staged a black flag demonstration against Ch. Balbir Singh but owing to the presence of police no untoward incident took place.

7. Ch. Balbir Singh has moved the court of General Assistant, Hoshiarpur for action under section 145 Criminal P. C. and next date of hearing is fixed for 12th September, 1963. He has also filed a Civil Suit in the court of Sub-Judge, Hoshiarpur regarding the School and day to day proceedings are being held. It is learnt that the D.A.V. College Managing Committee, Hoshiarpur have also filed a writ petition in the High Court.

8. The possession of this School had been taken over by the Local Managing Committee before the police went there even according to the written statement of the Principal in the F.I.R. The Police had, therefore, no hand in the delivery of possession as alleged. The case has not been hushed up but is pending investigation for want of evidence to be adduced by the complainant. Further developments are being watched. Some force has been detailed in the village to maintain law and order.

ANNOUNCEMENT BY SECRETARY

Mr. Speaker: Now the Secretary will make some announcement.

Secretary: Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill, 1963, and the Punjab Shops and Commercial Establishments (Amendment) Bill, 1963, passed by the Punjab Legislative Council on the 10th and 11th September, 1963, have been received. I also lay a copy each of the said Bills on the Table of the House.

I have also to inform the House that the Punjab Entertainments Duty (Amendments) Bill, 1963, passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 9th September, 1963, and transmitted to the Punjab Legislative Council has been agreed to by the said Council without any recommendation on the 11th September, 1963.

SECOND REPORT OF THE BUSINESS ADVISORY COMMITTEE

Mr. Speaker: I beg to report the time-table fixed by the Business Advisory Committee in regard to Appropriation Bills and other Business. The Report reads—

The Committee met on the 12th September, 1963.

Besides the Speaker, the following attended the meeting—

1. Pandit Mohan Lal, Home Minister.
2. Sardar Gulab Singh, Chief Parliamentary Secretary.
3. Chaudhri Devi Lal.
4. Sardar Gurnam Singh.
5. Comrade Babu Singh (Master) ... By special invitation.
6. Baboo Bachan Singh ... Ditto
7. Dr. Baldev Parkash ... Ditto
8. Chaudhri Hardwari Lal ... Ditto
9. Comrade Jangir Singh Joga ... Ditto
10. Sardar Lachhman Singh Gill ... Ditto

The Committee recommended that the legislative business detailed below may be taken up by the House as follows:—

| <i>Date</i> | <i>Business</i> | <i>Time allocated</i> |
|-------------------------------------|---|-----------------------|
| Friday, the 13th September, 1963 | 1. The Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, 1963, as reported by the Regional Committee ... | — |
| | 2. The Punjab Appropriation (No. 3) Bill, 1963, in respect of Excess Demands over Grants and Appropriations, 1960-61 | Half an hour |
| | 3. The Punjab Appropriation (No. 4) Bill, 1963, in respect of Supplementary Estimates (First Instalment), 1963-64 ... | |
| Friday, the 20th September, 1963 | 1. The Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, 1963 ... | Rest of the day |
| | 2. The Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill, 1963 ... | |
| | 3. The Punjab Excise (Second Amendment) Bill, 1963 ... | |

The Committee decided that allocation of time in respect of the following business will be made at its next meeting:—

I. Bills.

1. The Punjab Passengers and Goods Taxation (Amendment) Bill, 1963.
2. The Punjab State Faculty of Ayurvedic and Unani Systems of Medicine Bill, 1963.
3. The Punjab Shops and Commercial Establishments (Amendment) Bill, 1963.
4. The Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners Bill, 1963 (As reported by the Joint Select Committee).

II. Other Motions.

1. Consideration of the Tenth Annual Report and Accounts of the Punjab Financial Corporation for the year ended 31st March, 1963 (By Shri Balramji Dass Tandon, M.L.A.)
2. Consideration of the Fifth Annual Report of the working of the National Projects Construction Corporation Limited, New Delhi, for the year 1961-62. (By Shri Balramji Dass Tandon, M.L.A.)
3. Consideration of the Punjab Commercial Crops Cess Rules, 1963 (By Shri Balramji Dass Tandon, M.L.A.)

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to move—

That this House agrees with the recommendations contained in the Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House agrees with the recommendations contained in the Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Speaker : Question is—

That this House agrees with the recommendations contained in the Report of the Business Advisory Committee.

The motion was carried.

PAPERS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to lay on the Table the Annual Accounts of the Mandi Kulu Road Transport Corporation for the year 1961-62 together with the Financial Review, Balance Sheet and Audit Report thereon as required under section 33 (4) of the Road Transport Corporations Act, 1950.

BILL (S)

THE PUNJAB KHADI AND VILLAGE INDUSTRIES BOARD (AMENDMENT)
BILL, 1963 (RESUMPTION OF CONSIDERATION) (concl'd.)

Mr. Speaker: Sardar Gurdial Singh Dhillon was on his legs; but he is not present now.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉਤਰ) : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਤੇ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਦੇ ਖਾਰੇ ਵੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਡਿਸਪੋਜ਼ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦਿਹਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵਕਤ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਆਈ; ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਇਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲ ਸਕਾਂਗੇ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਨੀਕੈਲਿਟੀਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ We should try to accommodate each other. (The hon. Minister has said that he would supply the statement soon. We should not go into such technicalities. We should try to accommodate each other.)

ਗੁਰੂ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਦਸ ਵਜੇ ਤਕ ਤੁਹਾਡੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵਾਂ।

Mr. Speaker : I shall see that copies of the same are distributed in the Legislators Hostels as soon as those are received in my office.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ (ਰੋਹਤਕ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਜ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੋਨੋ ਮਨਡਮੈਂਟ ਪੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ। ਕੁਝੀ ਦਿਲਚਸਪ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਯਹ ਬੋਰਡ ਕੋ ਰਨ ਕਰਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਯਹ ਫਰਮਾਤੈ ਹੈ ਕਿ ਪਹਲੇ ਇਸ ਬਾਤ ਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਥੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਕੀ ਸੇਕਸ਼ਨ 6 ਕੀ ਸਬ ਸੇਕਸ਼ਨ (1)(d) ਮੈਂ ਲਿਖਾ ਹੈ —

(Disqualifications for the appointment as members of the Board)

"6.(1) A person shall be disqualified for being appointed or for continuing as a member of the Board, if he —

(d) has directly or indirectly by himself, by his wife or son, or by any partner, any share or interest in any subsisting contract or employment with, by or on behalf of the Board ;"

ਐਂਦਰ ਆਬ ਜੋ ਪਹਲੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਥੀ ਉਸਕੋ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲੈਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਯਾ ਹਮ ਜਾਨ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਲੇ ਪਾਬੰਦੀ ਕਯੋਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਥੀ ? ਇਸਲਿਯੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਥੀ ਕਿ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਹੋ ਵਹ ਏਸੇ ਲੋਗ ਨ ਹੋਂ ਜਿਨਕਾ ਅਪਨਾ ਮੁਫਾਦ ਯਾ ਇਨਟ੍ਰੇਸਟ ਹੋ ਐਂਦਰ

अब यह पाबन्दी विदग्ध कर रहे हैं। आप देख लें कि किस तरीके से यह हर मामले में इस तरह करते हैं। जिनका इन्ट्रेस्ट, जिनका स्वार्थ और जिनका मुफाद हो वह अपने कुन्बे के लोगों को अकमोडेट करवा सकें। इस ख्याल से इस एमेण्डमेंट को देख कर हैरानी होती है कि वह संस्था जो खादी का प्रचार करती हो और यह भी कहलवाती हो कि हम आदर्शवादी हैं, गांधी वादी हैं, हममें त्याग और तपस्या है आज इस तरह की एमेण्डमेंट पेश करें तो यह बात अवश्य समझ में आ सकती है कि वह पतन और गिरावट की ओर जा रही है।

स्पीकर साहिब, मैं आपके द्वारा मन्त्री महोदय, डाक्टर भार्गव, जो इसके वजीर हैं और खादी बोर्ड के चेयरमैन भी हैं, से निवेदन करूंगा कि वह इस एमेण्डमेंट को तो कम से कम न लाएं, इनकी तो खादी के बारे में श्रद्धा है। और फिर यह बोर्ड में ऐसे लोग लाना चाहते हैं जिनके पास ठेके हों, जिन की धर्मपत्नी नौकर हो तो यह ठीक नहीं। क्या यह मुख्य मन्त्री के लड़कों के असर के कारण है? (विघ्न)

श्री अध्यक्ष: नो प्लीज। यहां पर तो notified की बजाए certified करना है। (No, please. The amendment proposed is to substitute "certified" for "Notified".) The hon. Member may please wind up in one minute. No such references please.

श्री मंगल सेन: मैं सिर्फ इतना ही कहना चाहता हूँ कि डाक्टर साहिब ने जितनी तपस्या और त्याग अपने जीवन में किया है उस पर यह एमेण्डमेण्ट लाकर पानी न फेर दें और ऐसी नावाजब बात इनके हाथों से नहीं होनी चाहिए। यह लोग मासूम हैं। इन पर यह जान बूझ कर इस तरह की तरसीम पास न करवाएं।

(At this stage the Deputy Speaker occupied the chair)

श्री चांद राम (साल्हावास 'एस. सी'): डिप्टी स्पीकर साहिब, यह जो एमेण्डमेण्ट आज पेश की गई है इसके मुताबिक जो सर्टिफाइड इन्स्टीच्यूशन हैं वह कौन से हैं? यह तो आप जानती ही हैं जिनके शेयर हैं, उनके रिश्तेदार मुलाजिम हैं और फिर वह डायरेक्टर हो सकते हैं। डाक्टर साहिब खादी का काम आज से नहीं, कितनी मुद्त से कर रहे हैं। और मुझे इनकी सेवा और शख्सीयत का एहत्ताम है। लेकिन मैं यह कहूँ कि यह काम नाकाम रहा और बहाना बना दिया गया है कि यह अटानोमस बोर्ड है। फिर कोई अपील नहीं। चेयरमैन को ही पावर हो सकती है। लेकिन अगर वैस्टिड इन्ट्रेस्ट आ गए तो ठीक न होगा। डाक्टर साहिब भी और मैं भी चाहता हूँ कि खादी के काम को बढ़ावा मिले लेकिन जो आदमी इस बोर्ड को घेरे हुए हैं वह इसकी तरक्की के रास्ते में रुकावट हैं।

जो फ्राड, मिसएप्रोप्रिएशन और इर्रिगुलरेटीज हैं वे इस लिये हैं कि सरकारी तौर पर इन पर किसी किस्म की चैकिंग नहीं, इनका अपना ही काम है, अपने ही डायरेक्टर हैं। और फिर एक बात और है कि इसके साथ जो इन्स्टीच्यूशन हैं वह कोई नई नहीं।

(श्री चांद राम)

जो है भी वह उन्हीं लोगों में से हैं। और जब कोई नई रियायत मिलती है तो वह अपने बीच में से ही कोई नया नाम रख कर इन्स्टीच्यूशन बना लेते हैं। फिर कहा जाता है कि गांधी जयन्ती पर कॉन्सैशन और रीबेट दिया जाए। वहां भी सब आपस में ही इधर उधर कर दिया जाता है। अब आप अंदाजा लगाएं कि क्या तरक्की होगी। विलेज इंडस्ट्री में हमारे समाज की वीकर क्लास है, आरटिज़न हैं परन्तु फिगरज़ शो करती हैं कि उनका मुफ़ाद नहीं। न ही उनका खादी बोर्ड में हाथ है। यह बोर्ड तो एक रैल्म सी बना दी गई है। फिर आल-इण्डिया खादी बोर्डज जो कमिशन देता है उसका फायदा इन लोगों को नहीं मिलता।

मैं चाहता हूँ कि अगर इसके लिये आप कोई कमिशन बैठाएं जो इनके किये हुए कामों की पूरी तरह से जांच करे तो इनको इसकी सही पोजीशन वाज़ह हो जायेगी। आज वह इनसे मिल कर इस संस्था में काम कर सकता है जिसके कोई रिसोर्सिज़ हैं। डाक्टर साहिब एक बहुत ही सुलझे हुए पुराने गांधीवादी लीडर हैं, जिन्होंने इस संस्था में रह कर गांधी जी के चलाये हुए इस काम पर बड़ी श्रद्धा दिखाई है। लेकिन मैं समझता हूँ कि गांधी-भक्ति की सच्ची मिसाल तभी कायम हो सकती है अगर इस संस्था में वह लोग लिये जावें जिनका अबाओ-अजदाद से खादी के बुनने बनाने का ही आकूपेशन है। आज वह लोग मारे मारे फिरते हैं। उनको कोई रोज़गार नहीं मिलता। आप आज जो इनके सेल्ज़मैन देखते हैं वह बड़े अच्छे लिबास में चिकने चुपड़े नज़र आते हैं। यह वही हैं जो इनके अपने हलके के लोग हैं, शहरी हैं, देहातियों को तो दाखल नहीं होने दिया जाता। इनके लिबास में जमीन आसमान का फर्क है। मैं इस के लिये डाक्टर साहिब को मशवरा दूंगा कि अगर देहातियों में से लिये जायें तो इस ढंग से बहुत सी डीसेंट्रलाइजेशन हो सकती है।

दूसरी बात मैं यह कहना चाहता हूँ कि आप देखें कि आया सही मामलों में गांव में स्माल स्केल इंडस्ट्री की डिबेल्पमेंट हुई है। देखने में यह आया है कि बहुत सारे आदमी अपने इस काम से डिसलाज हुए हैं। मैं रीक्वैस्ट करूंगा कि आप इस पर एक कमेटी बैठाएं जो इस बात की पड़ताल करे कि पिछले 10 साल में इस संस्था ने क्या काम किया है। आप अंदाजा लगायें कि इनको 37 लाख रुपया बतौर लोन मिला है। आप देखें कि जहां पंजाब में स्माल-स्केल इंडस्ट्री बढ़ी है वहां जो विलेज इंडस्ट्री में काम करने वाले हैं उनका कारोबार बिल्कुल ही खत्म हो गया है। अगर वह इनकी संस्था में आकर काम भी करना चाहते हैं तो इनको अनटचेबलज़ की तरह दूर ही रखा जाता है। कल परसों मेरे पास एक डैपूटेशन आया, जिन्होंने बताया कि उन्होंने चंद एक सेंटर खोले थे जिनमें नवीं-दसवीं जमात के बच्चे काम करने के लिये दाखल हो गये थे। उनको रोज़ाना 2 रुपए के हिसाब से बतौर बज़ीफा दिया जाता था। काम खत्म हुए को 6 महीने हो गए मगर उन्हें कुछ नहीं मिला। मैंने उनको डाक्टर साहिब के पास, जोकि चेयरमैन हैं एक चिट्ठी देकर भेजा। उन्होंने वापस आकर मुझे बताया कि चिट्ठी तो उन्होंने ले ली है मगर जवाब कोई नहीं दिया। मैं एक मिसाल देता हूँ कि आज 3 महीने हो

गये हैं मगर अभी तक उनको कुछ नहीं मिला। मैं अर्ज करूँ कि इस खादी बोर्ड में ऐसे ऐसे आदमी हैं जो रिश्वत लेकर काम करते हैं। मैंने जालन्धर से लिखा कि आपके सेंटर में ऐसे ऐसे आदमी हैं जो रिश्वत लेकर काम करते हैं, इनकी इन्क्वायरी की जाये। खादी बोर्ड में होते हुए भी टेम्परेरी काम पर लगाये जाने वाले भी ऐसे आदमी हों जो रिश्वत लेकर काम करें तो मैं समझता हूँ कि यह तो गांधी जी के आशाओं के बिल्कुल ही बरखिलाफ है। मैं यह बात सिर्फ उनके नोटिस में लाने की गर्ज से नहीं कह रहा बल्कि मैं तो इस गर्ज से कह रहा हूँ कि बजुर्ग मिनिस्टर साहिब को और भी बहुत से काम हैं, शायद वह इसमें पूरी तवज्जुह न दे सके। अगर वह चाहते हैं कि सही हालात का पता लगे तो उनको चाहिए कि वह इसके मुताल्लिक एक कमेटी बैठायें जो सारे हालात की जांच पड़ताल करे, जो पिछले काम हुए हैं उनको भी देखे और जो लोग कुरप्शन करते हैं उनको इस संस्था से बाहर निकालने की सिफारिश करे। मैं इस पर ज्यादा कुछ नहीं कहना चाहता, मगर यह एक बिल डिस्कशन के लिये आ गया है और इसमें चंद एक एमैंडमेंट्स भी हैं इसलिये मुझे कुछ कहना पड़ा है। वहां तरक्की सिर्फ उन लोगों को ही मिलती है जिनके रिश्तेदार यहां अच्छी जगह पर लगे हुए हैं। वहां सिर्फ मैंने ही इस चीज को महसूस नहीं किया बल्कि इस हाउस के बहुत से मੈबर साहिबान इस चीज को महसूस करते हैं। इनका अपना ही फैमिली एफेयर का एक सर्कल बनाया हुआ है, विशियस सर्कल है, जिसको तोड़ने के लिये सरकार की ओर से कोई ठोस कदम उठाये जायें। गरीब लोगों और बेवसीले लोगों के लिये वहां पर कोई जगह नहीं है।

वित्त मंत्री (डाक्टर गोपीचन्द भार्गव) : जनाब डिप्टी स्पीकर साहिब, यह बिल एक अनकंट्रोलवर्शयल सा है। मगर इसकी एक बात को ही लेकर इसे बार बार कहा गया है और इसे कंट्रोलवर्शयल बना दिया है। बहस इस बात पर ही होती रही कि इसमें खादी पहनने वाले को ही क्यों रखा जाये और दूसरों को क्यों न इजाजत हो। मैंने पहले दिन ही बिल पेश करते समय कहा था कि जो लोग खादी का काम करने वाले हैं या इंतजाम करने वाले हैं उन सब के लिये जरूरी है कि वह खादी पोश हों। जो खादी पोश नहीं है, न तो वह उस संस्था का काम कर सकता है और न ही उसके इंतजाम में किसी तरह का हिस्सा ही ले सकता है, चाहे वह खादी बोर्ड में काम करता है या इसकी तरफ से चलाये गये वीविंग सेंटर्ज में काम करता है। जो इनकी कमेटी बनाई गई है उसके लिये भी जरूरी है कि इस कमेटी में काम करने वाले मैबर भी खादी पोश हों। जो लोग खादी को दूसरे तरीके से देखते हैं, इसको एक व्यापार समझते हैं या जिन लोगों का खादी पर फेथ न हो वह खादी का काम नहीं कर सकते।

उपाध्यक्ष : Sorry to interrupt you. जिन लोगों ने खादी में काम किया जैसे कि बाबू बचन सिंह, पंडित मोहन लाल दत्त जी वगैरा हैं आप इनको इस खादी के काम में क्यों नहीं ले लेते ? (Sorry to interrupt you. Why don't you take Baboo Bachan Singh, Pandit Mohan Lal Datta etc., in the organization of Khadi who have worked in this field ?)

Sardar Gurcharn Singh : They are not Congress men.

वित्त मंत्री : अब सवाल यह है कि हम खादी पहनावे की शर्त क्योंकि लगाना चाहते हैं? इसकी वजह यह है कि जिस आदमी की कैपीटैलिस्टिक मैटैलिटी है, जो इस पर फेथ नहीं रखते, उनसे यह संस्था का काम नहीं हो सकता। जो यह समझते हैं कि खादी के बगैर दूसरा कपड़ा पहन कर वह खादी के काम को फरोग दे सकते हैं उनका यह ख्याल गलत है। इसलिये जो आफिशियल्ज इस संस्था में काम करते हैं या जो इसमें इन्ट्रैस्टिड हैं उन के लिये यह शर्त लगा दी गई है कि वह खादी पोश हों। जिनका इस पर विश्वास नहीं या जो इस संस्था को ही फ्राड समझते हैं और इस के पहनने वाले को ब्लैक मार्किट करने वाला कहते हैं उनकी यह बात मेरी समझ में नहीं आई। यह कहा जाता है कि खादी पहनने वाले ब्लैक मार्किटिंग करते हैं। मैं आर्गुमेंट में नहीं जाना चाहता लेकिन क्या मैं यह कहूँ कि ब्लैक मार्किटिंग करने वाले ज्यादातर वे लोग हैं जो खादी नहीं पहनते। इसका अर्थ यह नहीं कि सभी ब्लैक मार्किटिंग करते हैं, लेकिन मैं यह जानता हूँ कि खादी पहनने वाला ब्लैक मार्किटिंग नहीं करता। चौधरी चांद राम को शायद सारी वर्किंग का पता नहीं। मैं नहीं समझता कि उन्होंने किस तरह से यह कहा कि रुपया खा जाते हैं। उन्हें पता नहीं है; रुपया खाया नहीं जाता। यही नहीं, खादी के एडवाइजरी बोर्ड में भी यह एतराज किया गया कि खादी के काम करने वाले रुपया खा जाते हैं मैं उनको चैलेंज करता हूँ कि अगर ऐसी बात है तो वह साबित करके दिखाएं (थम्पिंग) मैं तो यह जानता हूँ कि रुपया बाकायदा डिस्ट्रीब्यूट होता है और हम उन लोगों को मदद देते हैं जो कोआपरेटिव सोसाइटी बनाते हैं। हां यह जरूर देखा जाता है कि एक सोसाइटी बड़ी ईमानदारी से यह सोचती है कि काम चलाया जाए लेकिन उससे अगर काम नहीं चलता और रुपया खर्च हो जाता है तो इसका अर्थ यह नहीं कि रुपया खाया गया। चौधरी चांद राम अच्छी तरह से जानते हैं क्योंकि इन्होंने लैडर की सोसायटी चलाई थी लेकिन वह चली नहीं। वह अब भी कोशिश कर रहे हैं कि वह चले और हम भी मदद देते हैं और देना चाहते हैं लेकिन अगर सोसाइटी न चले और रुपया खत्म हो जाए तो इसको इस तरह से कहना कि रुपया खा लिया जाता है यह ठीक नहीं है।

हमारी वर्किंग इस तरह से है कि हम रूई कातियों को देते हैं और वह हमें सूत बना कर देते हैं। उसके लिये हम फिक्सड प्राइस देते हैं जो उस कीमत से ज्यादा होती है। अगर हम बाजार में सूत कतवाते या बाजार के भाव से खरीदते लेकिन चूंकि इंडस्ट्री को फरोग देना है इसलिये हम ज्यादा कीमत देते हैं। और इसके बाद यानी जब कातियों से सूत आ जाता है तो जुलाहों से खादी बनवाते हैं। उसके बाद हम उसे बेचते हैं। इसमें कोई शक नहीं कि यह कपड़ा मंहगा पड़ता है लेकिन चूंकि इस व्यापार को हमें बढ़ाना है इसलिये हर तरह की मदद इसके लिये दी जाती है चाहे मंहगा ही क्यों न खरीदना पड़े लेकिन खरीदते हैं। इसी तरह अगर कोई संस्था ऐसी है जो कातियों से सूत बनवाती है तो हम उसको भी मदद देते हैं।

जो रुपया इस पर खर्च होता है उसका हिसाब-किताब चार्टर्ड एकाउंटेंट देखता है और अंत में आडिटर जनरल के पास जाता है क्योंकि यह संस्था गवर्नमेंट की है। इसी तरह से रिबेट का हिसाब-किताब परफैक्ट तरीके से चलता है। हम दुकानदारों से बाकायदा रसीद लेते हैं कि कितना कितना उन्होंने बेचा और उस सारी रकम पर जो रसीदों के जरिये हमारी नालिज में आती है रिबेट दिया जाता है। (*Quorum Bells sounded*) जो लोग यह कहते हैं कि रिबेट में भी रुपया खा जाते हैं वह लोग काम की वर्किंग को नहीं जानते। और अगर उन्हें बताया जाता है तो उन्हें यकीन नहीं होता जैसे कि हमने कहा कि हमारे पास बीवर्स डेढ़ लाख हैं तो कहते हैं कि गलत है। आपको पता होना चाहिए कि हमारे पास इतने काम करने वाले हैं कि इस साल पौने तीन करोड़ रुपए की व्हाइट, ऊनी, और रेशमी खादी बिकी है। कुछ हमारे प्राविसिज के अन्दर और कुछ दूसरे प्राविसिज में जा कर बिकी है और कुछ दूसरे प्राविसिज से यहां आकर बिकी है। तो फिर आप कैसे कह सकते हैं कि काम कम हुआ।

जो विलेज इंडस्ट्रीज की बड़ी बड़ी संस्थाएँ हैं उनको कमीशन से रुपया जाता है और सीधा जाता है। उन्होंने बाकायदा फार्म बनाए हुए हैं उनके मुताबिक जो भी इंडस्ट्रीज के लिये स्कीम बनी है, रुपया दिया जाता है। उस में दो इंडस्ट्रीज ऐसी हैं जो पहले बहुत स्माल-स्केल पर थीं, एक तो शहद की है। शहद पहले जिला कांगड़ा में एक या दो जगह पर होता था और अब आप को जानकर खुशी होगी कि शहद का काम तमाम कांगड़ा जिला में, ऊना और कुल्लू में चलता है और कम-अज्र-कम डेढ़ लाख पौंड शहद तैयार किया जाता है। दूसरा काम यहां दियासिलाई बनाने का होता है उसके दो ही सेंटर हैं वहां पर लोगों से बांस की तीलियां कटवाते हैं फिर उनको डिप करके वह संस्था दियासिलाइयां बनाती हैं। उसमें बहुत थोड़ा काम है क्योंकि तीलियां ज्यादा नहीं बन सकतीं। इसलिये इन सेंटरों को बंद करना पड़ा है। इस के अलावा हाथ से चावल बनाने का काम है, खास के साथ आटा पीसने का काम है, फिर हाथ से कागज बनाते हैं, कोल्हू से तेल बना कर बेचते हैं, इसके इलावा खाने के नाकाबिल तेल से साबुन बनाते हैं, मुंज से बान बनाते हैं और सूतली बनाई जाती है। यह जो दस्तकारियां हैं इनको रुपया देने के लिये एक प्रोसीजर है। रुपया तब दिया जाता है जब कोई कोआप्रेटिव सोसाइटी बन जाए और रजिस्टर होने के बाद कोआप्रेटिव डिपार्टमेंट से उसकी रिकमेंडेशन आए। इसके साथ ही मैं यह भी बता देना चाहता हूँ कि रुपया उनको सारा इकट्ठा नहीं दिया जाता बल्कि किस्तों में दिया जाता है और उन से उसके इस्तेमाल होने का सर्टिफिकेट लिया जाता है। यह मैं मानता हूँ कि काम उतना नहीं चला जितना कि हम चाहते थे। उसकी वजह यह है कि लोग संकोच करते हैं कोआप्रेटिव सोसाइटियां बनाने के लिये। कोआप्रेटिव सोसाइटी 11 आदमियों की बन सकती है जो कि एक फैमिली के न हों। अगर उन्होंने तेल का कोल्हू लगाना हो तो वह एक या दो कोल्हूओं से ज्यादा नहीं चला सकते क्योंकि ज्यादा तेल नहीं बिक सकता लेकिन

(वित्त मंत्री)

फिर भी ऐसी सोसाइटियों की तादाद काफी है। हम खादी कमिशन से कई लाख रुपया लाकर इन उद्योगों के लिये देते हैं। हमारा जो खादी बोर्ड है जब उनके पास कोऑपरेटिव सोसाइटियों की दरखास्तें आती हैं तो वहां इन्स्पेक्टर भेज कर उनकी तस्दीक करवाई जाती है, उनका काम देखा जाता है और फिर बाद में उनको रुपया दिया जाता है। इसके इलावा जो उनका हिसाब-किताब होता है वह भी हम खुद ही देखते हैं जिस तरीके से हम काम करते हैं, उस में किसी के रिश्तेदार के आने का सवाल ही नहीं है। नए कायदे के मुताबिक जैसे मैं पहले बता चुका हूँ Co-operative Society एक खानदान की नहीं बन सकती। जब कोऑपरेटिव सोसाइटी बन जाए और रजिस्ट्रार, कोऑपरेटिव सोसाइटीज़ व ज्वायंट डाइरेक्टर आफ इंडस्ट्रीज़ यह रिकमेंड कर दे कि इनको रुपया मिलना चाहिए तो फिर हम रुपया दे देते हैं इसके इलावा चमड़े की सोसाइटियों का जिक्र किया गया। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि बोर्ड बनने से पहले गवर्नमेंट आफ इंडिया ने लोगों को रुपया दिया था। कई ऐसे लोग थे जो काम करना चाहते थे लेकिन उनको जो रुपया मिला था वह इमारतों पर ही खर्च हो गया था और काम करने के लिये उनके पास कुछ नहीं रहा था। हम को सेंटर की तरफ से हिदायत आई थी कि आप सोसाइटियों को देखें और जो काम कर सकती हैं उनको और रुपया दिया जाए ताकि वह काम कर सकें। इसलिये हमने उनको और रुपया दे दिया। 85 प्रतिशत हम कोऑपरेटिव सोसाइटियों को शेयर मनी भी देते हैं जो कि उनको पांच साल में वापस करनी पड़ती है। फिर हम उनको वर्किंग कैपिटल भी देते हैं। लेकिन अगर वह ठीक तरह से काम न करे तो हमें फिर भी उनको मौका देना पड़ता है। अगर वह बिलकुल ही काम न करे तो फिर हम रजिस्ट्रार कोऑपरेटिव सोसाइटीज़ को कहते हैं कि हमारा इतना रुपया लगता है वह वापस मिलना चाहिए। इसलिये मैं हाउस को बताना चाहता हूँ कि इसमें कोई गुंजाइश नहीं है कि कोई अपने किसी रिश्तेदार को रुपया दे देवे। हम शख्सी तौर पर कोई काम नहीं करवाते। शख्सी तौर पर तो कोई खादी का काम कर ही नहीं सकता जब तक कि रूलज़ के मुताबिक कोई सोसाइटी न बन जाए। उसमें किसी फिनांसर का हाथ नहीं होता जो लोग काम करते हैं उनको तनखाह मिलती है। हमारे जो सेक्रेटरी हैं 20-20 साल से वह काम करते चले आ रहे हैं उनको 300 रुपया महीने का मिलता है। कौन आदमी है जो 20-22 साल के तजर्बे के बाद 300 रुपया नहीं कमा सकता। फिर वे ग्रेजुएट भी हैं। वह बोर्ड में काम करता था स्पिनर्स एसोसियेशन जब बना था तो उस वक्त उसे हम एक सौ रुपया देते थे, उसके बाद 150 रुपए किए गए और 1953 तक वह 150 रुपये माहवार पर काम करता रहा और अब 1963 में हमने 300 रुपया देना शुरू किया है क्योंकि कम तनखाह से गुज़ार नहीं हो सकता। इसके इलावा उसे और कुछ नहीं मिलेगा। हां प्राविडेंट फंड उसको रिटायरमेंट पर जरूर मिलेगा। बाकी हमारे पास कई मैट्रिक और कई अग्रण्डर-मैट्रिक ट्रेनीज़ भी आते हैं। उनको हम 30 रुपए पहले देते हैं फिर दो-तीन महीने के बाद 40 रुपए देते हैं और बाद में उनकी तनखाह 70 रुपए तक कर देते हैं जिसके बाद

वह इन्क्रीमेंट लेकर ऊपर पहुँच सकते हैं। यह ठीक है कि कुछ आदमी काली भेड़ें हैं लेकिन उनके होने से सारा काम खराब नहीं हो जाता। उनके खिलाफ हम एक्शन ले लेते हैं। अब भी एक केस चल रहा है जिसकी वजह से बहुत सारे भाई नाराज हैं। मुझे अफसोस से कहना पड़ता है कि जब हम किसी गबन करने वाले को पकड़ते हैं तो फिर यही साहिबान जो नुक्ताचीनी करते हैं सिफारिशें लेकर आते हैं। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि अगर हमारा काम खराब होता तो यह काम इतना बढ़ कैसे सकता था। यह सेवा का काम है, इससे गरीबों को काम मिलता है। अगर आप जनता को काम देना चाहते हैं तो सिवाए ग्रामोद्योग के और कोई तरीका नहीं है। कारखाने लगाने से तो चंद आदमियों को काम मिलता है। सारे हिन्दुस्तान में कारखानों में कुल 7½ लाख आदमी मुलाज्म हैं लेकिन खादी में 1½ लाख आदमी मुलाज्म हैं। सिवाए विल्लेज इन्डस्ट्री के मासिज को रोजी देने को और कोई तरीका नहीं है। गांव में अगर लोगों को रोजी देनी है तो इसके अलावा कोई अच्छा तरीका नहीं.....

श्री चांद राम : उनकी एवरेज वेजिज क्या हैं, यह भी बता दें।

Deputy Speaker : Please ask these questions after he has finished his speech. Don't interrupt him now.

वित्त मंत्री : एवरेज वेजिज काम पर मुनहसर है। जितना काम करेगा उतनी वेज लेगा। स्पिनिंग का हम आठ आना देते हैं। इतना और कोई नहीं देता है। मैं खुद इस काम को जानता हूँ और 1924 से खादी के काम में हूँ। जिस तरह गांधी जी ने इस काम को बढ़ाया है और जिस तरह वेज फिक्स किया है उसी तरह चल रहा है। जब हमारा काम कम हो गया था तो स्पिनर्ज कहते थे कि वेज वेशक कम दे दो लेकिन काम जरूर दो। अगर उनको कुछ न मिलता होता तो कौन इस काम में आता। फिर लोग यह काम पार्ट-टाइम करते हैं तो इसकी वेज का क्या हिसाब लगाएं क्योंकि होल टाइम कोई नहीं करता है। वीवर्ज भी होल-टाइम नहीं करते हैं। हमें प्रापेगंडा करके लोगों को होल-टाइम काम करने की तरफ लगाना होगा। तो मैं अर्ज कर रहा था कि बोर्ड का यह काम है कि जो रुपया कमीशन का आए उसको आगे बांट देना है और फिर इन्स्टालमेंट्स में वसूल कर लेना है। इतना काम बोर्ड का है। तो इसमें वही आदमी आने चाहिए जो इस काम में दिलचस्पी रखते हों जो लोग कैपिटलिस्ट सिस्टम में इन्ट्रैस्टिड हैं उनको हम नहीं आने देना चाहते क्योंकि वह हमारा काम खराब करेंगे। हम चाहते हैं कि जो आदमी खादी में और विल्ले इन्डस्ट्री में इन्ट्रैस्टिड हैं वही इस काम आए। हम प्रोपेगंडा करते हैं मगर अभी तक बहुत कामयाब नहीं हुए हैं। जो खादी का काम करते हैं विल्लेज इन्डस्ट्रीज की चीजों को इस्तेमाल करते हैं वही इस बोर्ड में आए ताकि इस इन्डस्ट्री की तरक्की हो और बोर्ड का काम ठीक चले। इसी लिये यह कायदे बनाये गए। तो मैं उम्मीद करता हूँ कि आप इस बिल को मंजूर करेंगे।

उपाध्यक्षा : चांदराम जी, अब आप पूछ लें जो पूछना चाहते हैं। I would ask Shri Chand Ram to put any question if he likes.)

श्री चांद राम : पूछने को तो बहुत कुछ है लेकिन अगर आदमपुर दोआबा सेंटर के बारे में ही कुछ बता दें तो काफी है।

Finance Minister : Madam, the hon. Member has no right to speak for the second time.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill as reported by the Regional Committees be taken into consideration.

The motion was carried.

CLAUSE 2.

Deputy Speaker : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 1.

Deputy Speaker : Question is—

That clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Deputy Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Madam, I beg to move—

That the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, as reported by the Regional Committees be passed.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, as reported by the Regional Committees be passed.

उपाध्यक्षा : मुझे बड़े अफसोस से कहना पड़ता है कि ट्रेजरी बेंचों पर बहुत कम हाजरी है और हालांकि यह पार्टी खादी की सब से बड़ी श्रद्धालू है। जब खादी की बात हो रही हो तो कोरम न हो तो इस से ज्यादा अफसोस की बात क्या हो सकती है। मुझे डर है कि कहीं मुझे दुबारा घंटी न बजानी पड़े। (I am really very sorry to say that there are very few Members present on the Treasury Benches although the Congress party is the greatest devotee of khadi. Nothing can be more regrettable than the fact that when the khadi is being discussed there is no quorum. I fear, I shall have to ring the quorum bells again.)

Pandit Chiranjil Lal Sharma : That is the positive proof of the interest that they have got in it.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਮੋਰਿੰਡਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਨਾ ਬੋਲਾਂ ਲੇਕਿਨ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੋ ਚਾਰ ਗਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਬੋਰਡ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਖਾਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੈਲੰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸੋ। ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਨ ਵਿਚ 1963 ਦੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

"E. Physical verification of stores

Physical verification of stores of all the Spinning and Weaving Centres was conducted at the close of the year 1961-62 ; in respect of 12 centres shortages of stores worth Rs 0.08 lakh were noticed. The results of physical verification of the remaining 28 centres were not made available to Audit. Action taken to investigate the shortages and to regularise them is not known".

ਤੋਂ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਡਿਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ 12 ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲ ਘਟ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 28 ਸੈਂਟਰ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਆਡਿਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਚੌਧਰੀ ਚਾਂਦ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮਪੁਰ ਦੁਆਬਾ ਦਾ ਸੈਂਟਰ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਸ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਓਥੇ ਇਕ ਬੜੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੱਦਰ ਦਾ ਬੜਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲ ਮਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੇ ਨਾ ਚਲਾਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਗ਼ਬਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਕੜਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਗਿਲਟੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਲੇਕਿਨ ਦੂਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਫਰਜ਼ ਸ਼ਨਾਸੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਗੋਲ ਮਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਫਰਜ਼ ਸ਼ਨਾਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ....।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। (The hon. Member should not base his observation on hearsay.)

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਨਹੀਂ ਜੀ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਕਿੱਤ ਸੰਤਰੀ : ਧਰ ਕੇਸ ਸਬਜ਼ਡਿਸ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਭੀ ਕਤਾਝੰਗਾ ਕਿ ਕਿਸਨੇ ਕਧਾ ਕਧਾ ਹੈ ਐਰ ਕਿਸਨੇ ਕਧਾ ਨਹੀਂ ਕਧਾ ਹੈ ਐਰ ਕਿਨ ਸਾਥੀਯੋਂ ਕੀ ਸਦਦ ਸੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਮੈਂ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਜਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਜਾਏ ਉਸ ਗਿਲਟੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈ ਲਿਆ । ਆਖਰ ਉਸਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਸੀ ? ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਕਸੂਰ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਸੀ । ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਬਜ਼ਡਿਸ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ।

ਕਿੱਤ ਸੰਤਰੀ : ਕਧਾ ਸਾਨਨੀਧ ਸਦਸਧ ਕਤਾਝੰਗੇ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਏਕਸ਼ਨ ਲਧਾ ਐਰ ਕਧੋਂ ਲਧਾ ਗਧਾ ?

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਮਲੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ ।

ਕਿੱਤ ਸੰਤਰੀ : ਸੁਝੇ ਪਤਾ ਹੈ ਤਭੀ ਤੋ ਸੈਂ ਸਾਨਨੀਧ ਸਦਸਧ ਸੇ ਪੂਝ ਰਹਾ ਹੂੰ ।

ਬਾਕੂ ਕਚਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਂਡੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸੈਡਸ ਜਕ ਦੋ ਆਨਰੇਬਲ ਸੇਂਡਰ ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਾਤ ਤਧ ਨ ਕਰ ਸਕੋਂ ਤੋ ਕਧਾ ਤਸ ਕਕਤ ਤਨ੍ਹੇ ਚੇਧਰ ਕੋ ਏਡ੍ਰੇਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਏ ?

Deputy Speaker : The hon. Members should address the Chair. They should not address each other.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਗ਼ਬਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਦੀ ਦੇ 28 ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਡਿਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਸਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਕਿੰਨੀ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਕਿੱਤ ਸੰਤਰੀ : ਕਧਾ ਸਾਨਨੀਧ ਸਦਸਧ ਕਤਾਝੰਗੇ ਕਿ ਧਹ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸ ਸਾਲ ਕੀ ਹੈ?

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਇਹ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ 1962-63 ਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰੇਜਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੁਹਮਤਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਨਾਨ-ਆਫੀਸ਼ਲ ਮੈਂਬਰ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨੇ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਅਗਰ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਵਰਦੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਵਕੀਲ ਹੈ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਰਦੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਦੀ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ 4, 5 ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸੈਕਟਰੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸਬੰਧ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂ ਵਿੰਗਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਾਮੋਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਢ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, 1956 ਵਿਚ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਸੈਟਸ ਦਸਣ (ਵਿਘਨ)।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕਾਂਗ੍ਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੀ ਸਬੰਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗ੍ਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)।

Deputy Speaker : I have already suggested to the hon. Finance Minister to take Babu Bachan Singh and Pandit Mohan Lal Datta in the Board.

ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੱਤ, ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਔਰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਲੀਡਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੱਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਰਲ ਗਿਰਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਨੀਪਤ ਵੂਲਨ ਮਿਲਜ਼, ਖਰੜ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 4 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਗਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਿਠਾ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਰੜ ਦੇ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਮੌਰਲ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਬੋਰਡ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚਲੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। (ਘੰਟੀ)।

(ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸੁਝਾਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂਬਰ ਲਏ ਜਾਣ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਾਕਫੀਅਤ ਰਖਦੇ ਹੋਣ।

Pandit Chiranji Lal Sharma: I rise on a point of Order, Madam. My point of Order is that it was announced by the Hon. Speaker that half-an-hour discussion will be allowed on this matter. It is nearly 12 noon now. The Appropriation Bills have also to be passed today. I would request you, Madam, to kindly take this fact into consideration.

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਨ੍ਦ ਰਾਮ : ਉਪਾਧਿਕਸ਼ ਮਹੋਦਯਾ, ਮੈਂ ਆਪਸੇ ਰਿਕਵੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਮੁਝੇ ਬੋਲਨੇ ਕੇ ਲਿਏ 2 ਮਿਨਟ ਦੇਂ ਕਯੋਂਕਿ ਮੈਂ ਏਕ-ਦੋ ਪ੍ਰਾਯੰਟ੍ਰੱਸ ਪਰ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੀ ਕੀ ਕਲੈਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ।

ਉਪਾਧਿਕਸ਼ਾ : ਆਪ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਪਨੀ ਬਾਤ ਕਹ ਲੇਂ ਕਯੋਂਕਿ ਅਬ ਸਮਯ ਬਹੁਤ ਕਮ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਜਵਾਬ ਦੇਨਾ ਹੈ। (Since the time at [our disposal is very short and the hon. Finance Minister has also to give reply the hon. Member may conclude his remarks now.)

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਨ੍ਦ ਰਾਮ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਬਾਤੋਂ ਕਹੂੰਗਾ ਐਂਦਰ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇਂ। ਮੈਂਨੇ ਅਪਨੀ ਸਪੀਚ ਮੈਂ ਪਹਲੇ ਆਦਮਪੁਰ ਦੋਆਬੇ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਾ ਥਾ ਲੇਕਿਨ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਤਾਯਾ। ਮੈਂ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੀ ਸੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਉਸਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਤਾਏਂ।

ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਮੈਂ ਯਹ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਖਾਦੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪਾਨੀਪਤ ਐਂਦਰ ਹਿਸਾਰ ਮੈਂ ਏਕ-ਦੋ ਸੋਸਾਇਟੀਓਂ ਕੋ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਸੇ ਏਕ ਲਾਖ ਰੁਪਯਾ ਤਕ ਗ੍ਰਾਂਟੋਂ ਦੀ ਹੈਂ ਜਬਕਿ ਯਹ ਸੋਸਾਇਟੀਓਂ ਚਮੜੇ ਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਤੀ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਏਸੀ ਹਾਲਤ ਮੈਂ ਯੇ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਕਯੋਂ ਦੀ ਗਈ ਹੈਂ। ਇਸ ਕੀ ਇਨਕੇ ਪਾਸ ਕਯਾ ਜਸਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੈ?

ਵਿਸ਼ ਮੰਤ੍ਰੀ (ਡਾਕਟਰ ਗੋਪੀ ਚਨ੍ਦ ਭਾਗਵ) : ਜਨਾਬ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਮਾਨਨੀਯ ਸਦਸਯ ਨੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਸਕਾ ਸੰਬੰਧ ਸਪਿਨਿੰਗ ਐਂਡ ਵੀਵਿੰਗ ਸੈਂਟਰਜ਼ ਸੇ ਹੈ, ਕਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਯਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨਕੀ ਵਾਕਫਿਯਤ ਕੇ ਲਿਏ ਬਤਾ ਦੇਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਆਡੀਟਰਜ਼ ਜੋ ਆਬਜੇਕਸ਼ਨ ਰੇਜ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਵਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਹੋਂ ਕਯੋਂਕਿ ਉਸਕੇ ਬਾਦ ਆਬਜੇਕਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਜਵਾਬ ਦਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਜਵਾਬ ਤਸਲੀਬਕਸ਼ ਹੋ ਤੋ ਉਨ੍ਹੇਂ ਰਿਮੂਵ ਕੀਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਤਕ ਖਾਦੀ ਗ੍ਰਾਮ ਉਦਯੋਗ ਸੰਘ, ਆਦਮਪੁਰ ਕੀ ਆਡਿਟ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਉਸਕਾ ਆਡਿਟ ਅਕਾਊਂਟੇਂਟ ਜਨਰਲ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ (ਵਿਧਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਨਨਾਥ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਯੰਟ ਆਫ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ, ਮੈਡਮ। ਕਯਾ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਸਦਸਯ ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਸੋ ਸਕਤਾ ਹੈ? ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸੋ ਰਹੇ ਹੈਂ।

खान अब्दुल गफार खां : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं सो नहीं रहा था बल्कि नीचे झुक कर आनरेबल मिनिस्टर साहिब की स्पीच सुनने की कोशिश कर रहा था क्योंकि उनकी आवाज़ अच्छी तरह से सुनाई नहीं दे रही थी क्योंकि लाउड-स्पीकर काम नहीं करता ।

वित्त मन्त्री : डिप्टी स्पीकर साहिबा, यहाँ पर माननीय सदस्य ने आदमपुर वाले केस का जिक्र किया है उस के बारे में मैं कहना चाहता हूँ कि एक पुलिस इन्स्पेक्टर इन्क्वायरी पर लगा था । उसने अपनी रिपोर्ट की थी । केस में कुछ नहीं था । मतलब यह हुआ कि वहाँ पर कोई एतराज़ वाली बात नहीं थी लेकिन उसके खिलाफ एतराज़ किया गया । देखने वाली बात यह है कि यह एतराज़ किसने किया और किसने करवाया । यह एतराज़ उन्होंने करवाया जो आदमी कल्परिट के रिश्तेदार हैं कि इस आदमी से खद्दर खरीदा है । इसके नतीजा के तौर पर इन्क्वायरी हुई लेकिन कोई ऐक्शन अभी तक नहीं लिया गया क्योंकि कोई कसूर साबित नहीं हुआ । अफसरों ने बदला तो उन आदमियों के दवाब के नीचे आकर लिया । इस लिये यह काम इनका है हमारा नहीं है । यह कहा गया है कि कांग्रेस पार्टी के आदमी खद्दर पहनते हैं इसलिये हम उनको बोर्ड में लाना चाहते हैं ।

(बाबू अजीत कुमार और पंडित चिरंजी लाल की ओर से विघ्न)

डिप्टी स्पीकर : आर्डर प्लीज ।

वित्त मन्त्री : इसमें कांग्रेस पार्टी के साथ मिलने का कोई ताल्लुक नहीं है बोर्ड से किसी भी पार्टी का कोई ताल्लुक नहीं है । बोर्ड पार्टी की भावना से ऊपर है और वह सब का है । उनकी तरफ से कहा गया है कि बाबू बचन सिंह और पंडित मोहनलाल जी खद्दर पहनते हैं उनको बोर्ड पर लिया जाए । मुझे इसमें बड़ी खुशी होगी । मैं अपने दूसरे मैम्बरों को रिजाइन करवा कर भी उनको लेने के लिये तैयार हूँ । (थम्पिंग) मुझे कोई एतराज़ नहीं है । मैं काम करना चाहता हूँ और किसी के साथ भी काम कर सकता हूँ क्योंकि काम करने की खातिर काम करना है तो किसी के साथ भी किया जा सकता है । (विघ्न) डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह कहा गया है कि बेईमानी बहुत होती है इस का जवाब मैं दे चुका हूँ । अब इसका जवाब देने की ज़रूरत नहीं है इस लिये मैं उम्मीद करता हूँ कि इस बिल को पास किया जाए ।

Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, as reported by the Regional Committees be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB APPROPRIATION (No. 3) BILL, 1963.

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Madam, I beg to introduce the Punjab Appropriation (No. 3) Bill.

Finance Minister : I beg to move—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be taken into consideration at once.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be taken into consideration at once.

Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Deputy Speaker : The House will now proceed to consider the Bill clause by clause.

CLAUSE 2.

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 3.

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried.

SCHEDULE

Deputy Speaker : Question is—

That Schedule stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 1.

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Deputy Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Finance Minister : Madam, I beg to move—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be passed.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be passed.

Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 3) Bill be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB APPROPRIATION (No. 4) BILL, 1963.

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Madam, I beg to introduce the Punjab Appropriation (No. 4) Bill.

Finance Minister : Madam, I beg to move—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be taken into consideration at once.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be taken into consideration at once.

(वित्त मन्त्री खड़े थे जब कि चौधरी जगन्नाथ ने प्वायंट आफ आर्डर रेज किया)

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम। आपने पंडित चिरंजीलाल को की इजाजत दी है लेकिन उधर डाक्टर साहिब भी खड़े हैं। उनको किसी दूसरे की बात तो सुनाई नहीं देती।

Deputy Speaker : This is no point of order. Please resume your seat.

पंडित चिरंजी लाल शर्मा (गनौर) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह जो एप्रोप्रिएशन बिल हाउस के सामने पेश है इसके सप्लीमेंट्री ऐंस्टीमेट्स पहले मंजूर हो चुके हैं। अब इसको मैं क्या कहूँ, एप्रोप्रिएशन बिल है या कि मिसएप्रोप्रिएशन बिल है। इसमें 13 करोड़ रुपये की रकम मांगी जा रही है। दोनों तरफ से तकरीरें हुईं। इस डिस्कशन के दौरान जो एतराज्जात अपोजीशन की तरफ से उठाए गए उनका जवाब ट्रेजरी बैचिज़ के मेम्बरान की ओर से दिया गया और उनको डीफेंड करने की कोशिश की गई जैसा कि उनका फर्ज है। बहर हाल, जो हकीकत है वह किसी से छिपती नहीं है हकीकत को नज़र अंदाज़ नहीं किया जा सकता। एक चीज़ जिसकी बाबत बार बार एतराज किया जाता है उसका जिक्र हमारी ऐंस्टीमेट्स कमेटी की रिपोर्ट में भी आया है। जनरल बजट के वक्त भी ऐंस्टीमेट कमेटी ने इसकी बाबत एतराज किया और अब भी विद फुल ऐम्फेसिज़ जो अल्फाज़ रिपीट किए हैं अगर उनको पढ़ा जाए तो रौंगटे खड़े हो जाते हैं कि हकूमत की ज़रा सी लापरवाही की वजह से, अफसरान की नैग्लिजेंस की वजह से और मैं समझता हूँ कि लीगल रिमैम्बरसर, ला डिपार्टमेंट की बैंकरप्सी की वजह से हकूमत के खज़ाने पर जो डाका डाला गया है वह नाकाबले बरदाश्त है। डिप्टी स्पीकर साहिबा, आपकी विसातत से और आपकी इजाजत से मैं हाउस की तवज्जो ऐंस्टीमेट्स कमेटी की इस रिपोर्ट की तरफ दिलाना चाहता हूँ। दस लाख की डिक्लीटल एमाउंट के मुताल्लिक इस कमेटी की रिपोर्ट में जो वर्डिंग है उसका मुलाहिजा फरमाइए। यह वह कमेटी है जो कि इस आगस्ट हाउस ने इलैक्ट की हुई है। इसमें लिखा है :

“The Committee have made their observations in regard to the huge sums asked for the payment of decretal amounts in the Supplementary Estimates in their earlier Reports also. The Committee observed that this time also the amount asked for to satisfy decrees passed by the courts against the Government ran to the tune of about 10 lakhs. This leads the Committee to believe that the examination of various cases done by the Law Department on receipt of notices under section 80 C.P.C. was not thorough and

[पंडित चिरंजी लाल शर्मा]

complete. In some cases the Departments appear not to have consulted the Law Department at all. Had the cases been properly examined by the Law Department it is very likely that considerable amount which the Government has to pay by way of costs could have been saved. The Committee reiterate their earlier recommendation on the subject that the various Departments should invariably consult the Law Department on receipt of notices under section 80 C.P.C. and the Law Department also should be so geared up as to be in a position to give detailed and sound legal opinion ———."

डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह सप्लीमेंटरी ऐस्टिमेट्स का जो प्रिंटेड मैटर हमको दिया गया है इसको आप देखिए, लाखों रुपयों की डिग्रियां हैं। नौ और दस लाख के दरम्यान की डिग्रियां हैं। यह किस वजह से हैं? ला डिपार्टमेंट के लोगों को कोई अपने घर से तो यह रुपया नहीं देना पड़ता। वह कहीं से कमाकर तो नहीं लाते। यह रुपया वह रुपया है जो मालगुजारी के तौर पर, आबियाना और दूसरे टैक्सों के तौर पर सूबे की गरीब जनता देती है। यही रुपया डिपार्टमेंट वालों की लापरवाही की वजह से कास्टस की शकल में, डिक्लीज की शकल में दिया जाता है। आखिर, डिप्टी स्पीकर साहिबा, इसका कारण क्या है? कारण यह है कि अफसरान यह समझते हैं कि गाड़ी तो यूं ही चल रही है, और यूं ही चलती रहेगी। नोटिस आते रहते हैं आते रहेंगे और सरकार यह रुपया अदा करती रहेगी। मैं समझता हूँ कि यह एक एलार्मिंग स्टेट आफ एफेयर्स है। सैक्शन 80 का नोटिस दो महीने का दिया जाता है जो कि मैनेजटरी और इम्पैरेटिव होता है। I have been crying hoarse on the floor of this House. I have been giving concrete cases to this effect. लेकिन उसकी कोई परवाह ही नहीं की जाती। इस तरह का एक नोटिस दफा 80 सी० पी० सी० 11 दिसम्बर, 1962 को देहली के एक एडवोकेट की मार्फत कलैक्टर को दिया गया, चीफ सैक्रेटरी को दिया और सैक्रेटरी टू दि इरीगेशन मिनिस्टरी को दिया गया। पर्सनल लेवल पर मैं ने इसको टेक अप किया। वह नोटिस एक्नालेजमेंट ड्यू रिसीट से दिया गया। रजिस्ट्री कराके भेजा गया। यहां पर सुबार्डीनेट लैजिसलेशन कमेटी की एक मीटिंग में मैंने डिप्टी सैक्रेटरी मिस्टर महाजन को पर्सनल लेवल पर उसकी बाबत कहा। नोटिस की एक नकल दी और बताया कि इस तरह से गवर्नमेंट को सफर करना पड़ता है।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं आपकी विसातत से बताता हूँ कि डाईवर्शन ड्रेन नम्बर 8 के लिए किसी आदमी की जमीन एक्वायर की जाती है। उसको उसका मुआवजा नहीं मिला, कोई कम्पेंसेशन नहीं मिला। सैक्रेटरी को चिट्ठी लिखी। लेकिन उन्होंने इतनी कर्टसी नहीं दिखाई कि उस चिट्ठी को एक्नालेज भी करते। मैंने इस सिलसिले में बजट सेशन में भी जिक्र किया। लेकिन डिप्टी स्पीकर साहिबा, कितने अफसोस की बात है कि बावजूद इस बात के कि कानून में एक मैनेजटरी और इम्पैरेटिव प्रोविजन है, लेकिन उसकी परवाह ही नहीं की जाती। दो महीने के अन्दर नोटिस का जवाब मिलना चाहिए लेकिन वह नहीं दिया जाता। जब एक चीज लीगली मैनेजटरी है तो समझ नहीं आती कि ला डिपार्टमेंट क्यों इस मामले में सोया रहता है। क्यों नहीं सारे केस को सक्कुटीनाईज किया जाता। सैक्रेटरी कन्सर्न्ड ला डिपार्टमेंट से कन्सल्ट

करके इतना ही जवाब दे सकता है कि There is no force in the case, notice is defective, this or that. उसके बाद अगर यहां पर सवाल उठाया जाए तो गवर्नमेंट यह कह सकती है कि हमने नोटिस का जवाब दे दिया था। उसके बाद अगर एक आदमी अदालत का दरवाजा खटखटाता है और डिग्री हो जाती है तो उस वक्त हमारे फाइनैंस मिनिस्टर यह कहने में हक बजाना हैं कि बावजूद गवर्नमेंट की तरफ से जवाब चले जाने की डिग्री हो गई है। लेकिन मैं इस मौके पर आपकी विसातत से पूछता हूँ कि हकूमत के पास इस बात का क्या जवाब है कि बावजूद एक मंडटरी प्रोवीजन होने के क्यों नहीं दो महीने के अन्दर अन्दर नोटिस का जवाब दिया जाता ? क्या आनरेबल फाइनैंस मिनिस्टर साहिब हाउस में खड़े होकर यह एशोरेंस दंगे कि जो अफसर इस तरह की नैग्लिजेंस के लिए जिम्मेदार हैं, जिन अफसरान की लापरवाही की वजह से हकूमत को सफर करना पड़ता है, जिन अफसरान की नैग्लिजेंस की वजह से हकूमत के खजाने पर डाका डाला जाता है उनके खिलाफ वह सख्त से सख्त एक्शन लने के लिये तैयार होंगे ? मिनिस्टर साहिबान तो यहां पर यह जवाब दे सकते हैं क्योंकि उनके कान खँचे जा सकते हैं लेकिन डिपार्टमेंट कन्सर्न्ड के सैक्रेटरी के कान हम नहीं खँच सकते क्योंकि उनके पास हमारी डाइरेक्ट एप्रोच नहीं हो सकती। डिप्टी स्पीकर साहिबा, कितने अफसोस का मुकाम है कि गरीब लोगों के पैसे वकीलों के पास जाते हैं, वह सरकार को नोटिस देते हैं लेकिन उनका जवाब देने तक की तकलीफ गवारा नहीं की जाती। सप्लीमेंटरी एस्टीमेट्स की बहस का जवाब देते हुए फाइनैंस मिनिस्टर साहिब ने अपनी तकरीर के दौरान फरमाया था कि क्या करें कोर्ट्स फैसला करती हैं, इसलिये गवर्नमेंट को रुपया देना पड़ता है। गवर्नमेंट को रुपया देने का हक है। मैं आपकी विसातत से बड़े अदब के साथ उनसे पूछता हूँ कि आखिर गवर्नमेंट को यह रुपया खर्च करने का हक किस ने दिया है ? गवर्नमेंट को यह हक इस हाउस ने दिया है लेकिन साथ ही यह हाउस गवर्नमेंट से इस बात की भी तवक्को करता है कि वह अपनी जिम्मेदारियों को भी पूरा करे। अगर वह दिये गए इस हक का नाजायज इस्तेमाल करती है, उसे पूरा करने में लापरवाही करती है तो हाउस के मੈम्बरान को पूरा हक हासिल है कि वह आन दी फ्लोर आफ दी हाउस इस बात के लिये, इस लापरवाही और नैग्लिजेंस के लिए ऐक्सप्लेनेशन माँगें।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, बजट सेशन को गुजरे छः महीने हो चुके हैं। उस वक्त भी डिक्लीटल एमाउंट्स का लाखों रुपया मांगा गया था और अब इन छः महीनों में दस लाख रुपए की और रकम मांगी गई है। मैं समझता हूँ कि सिर्फ तिफल तसल्लियों से हमारा काम नहीं चलेगा। इन सब बातों के लिये हमारे सामने कोई कोजैट ऐक्सप्लेनेशन दिया जाना चाहिए। ट्रेजरी बैचिज पर से इस बात के लिये सिर्फ जवाब यही दिया गया कि क्या करें, अदालतें डिग्रियाँ कर देती हैं। अगर मुताल्लिका केसिज की पूरी तरह जाँच पड़ताल की जाए, डिटेल्ज में जाकर सकस्टिनाइज किया जाय, सैक्शन 30 का नोटिस आता है तो उसको एग्जामिन किया जाए उसका जवाब दिया जाय और जवाब में अगर आपके केस में कोई फोर्स है तो बेशक कह दिया जाए कि आप गवर्नमेंट के खिलाफ

[पंडित चिरंजी लाल शर्मा]

दावा कर दो लेकिन कुछ तो हो । लेकिन हालत यह है कि नोटिस को एक्नालेज तक नहीं किया जाता, जवाब तक नहीं दिया जाता । एक नहीं अनेकों ऐसे केसिज हैं । जैसा कि मैंने पहले अर्ज किया इसी तरह का एक नोटिस मैंने सन् 1957 में दिया फिर सन् 1960 में दिया लेकिन किसी का जवाब नहीं आया । फिर मैंने पर्सनल लैवल पर सरदार अजमेर सिंह जी को लिखा और सात दिन के अन्दर जवाब आ गया । मैं हैरान होता हूँ कि गवर्नमेंट डिपार्टमेंट के अफसरान करते क्या हैं । जब सी. पी. सी. के अन्दर एक साफ प्रोवीजन है, मैडेटरी है तो क्या ला डिपार्टमेंट भी इस को नहीं समझ सकता ? ला डिपार्टमेंट में से होकर हमारे कई अफसर हाई कोर्ट के जज बनते हैं । हाई कोर्ट के जज हमारे ला डिपार्टमेंट में लीगल रीमैम्ब्रेंसर रहे हैं । अगर उनको हायर लैवल पर कन्सल्ट किया जाए तो मैं समझता हूँ कि कोई वजह नहीं कि सरकार के खिलाफ इस तरह की डिग्रियाँ हों । मगर होता क्या है ? हकूमत की सारी मशीनरी का ही यह हाल है कि एक क्लर्क और असिस्टेंट ने जो कुछ लिख दिया अफसरान उसी को आगे पुट कर देते हैं । They do not apply their mind at all. They simply say, "No, Yes, agree or do not agree". This is how they discharge their duties.

मैं आपकी विसातत से अपने फाइनेंस मिनिस्टर साहिब से मोदबाना गुजारिश करता हूँ कि वह इस तरह की बातों का सीरीयस नोटिस लें । रोजाना यहां पर इसी तरह की अमर कहानियाँ सुनने को मिलती हैं । ऐस्टीमेट्स कमेटी की रिपोर्ट में बड़े सख्त अल्फाज में इस टेंडेंसी की मुजम्मत की गई है । जैसा कि मैंने शुरू में अर्ज किया यह कमेटी इसी हाउस के जरिये इलैक्ट की हुई है । अगर उसकी सिफारिशात पर गौर और अमल नहीं किया जाता तो फिर उसके बनाने की ही क्या जरूरत है । यह इस हाउस की इलैक्टिड बाडी है और डाक्टर बालकृष्ण इसको चेयरमैन हैं । I must pay compliments to the committee itself. जो बात हो उससे दबते नहीं और विद फुल फोर्स पुट करते हैं । लेकिन अफसोस है कि its recommendations are thrown in the waste paper basket. This is bad. दुख तो यह है कि इस हाउस की कमेटी की रिपोर्ट हो और उसकी परवाह न की जाए । This is a very sorry state of affairs.

Deputy Speaker : Kindly wind up.

पंडित चिरंजी लाल शर्मा : उस दिन हमारे आनरेबल मैम्बर कैप्टन रत्न सिंह ने गवर्नमेंट की बड़ी तारीफ की थी और कहा था कि गवर्नमेंट ने यह बड़ा नेक काम किया है....

उपाध्यक्षा : आप गवर्नमेंट की निन्दा और तारीफ को छोड़िए और कोई बात कहनी हो तो कह लीजिये । (The hon. Member should leave aside the deprecation or appreciation of Government and should give Constructive suggestions.)

पण्डित चिरंजी लाल शर्मा : उन्होंने यह कहा था कि by restoration of the compensatory allowance गवर्नमेंट ने जो काम किया है यह बड़ा नेक काम किया है। डिप्टी स्पीकर साहिबा आपको मालूम है और रिकार्ड शो करता है कि जब यह एलाउंस हटाया गया था तो उसके खिलाफ यहां पर कितनी एजीटेशन हुई थी और इस हाउस ने पूरी स्ट्रेंथ के साथ इस एक्शन को अपोज किया था और कहा था कि यह कंपेंसेटरी एलाउंस एबालिश न किया जाए और गवर्नमेंट ने पूरी स्ट्रेंथ से अपने इस एक्शन को ऐडवोकेट किया था और यह दलीलें पेश की थीं कि यहां पर फेयर प्राइस शाप्स खोली जायेंगी और चीजें गवर्नमेंट एम्प्लाइज को सस्ती मुहैया की जायेंगी। यह चीज जाहर करती है कि गवर्नमेंट खुद प्रॉब्लमज क्रियेट करती है और लोगों में टैरर पैदा करती है और बाद में उन प्रॉब्लमज का हल ढूँढ कर पेश करती है और उसका क्रेडिट अपने ऊपर लेने की कोशिश करती है। इस चीज के लिए they want to be complimented, जो फैसला आज से चार या पाँच माह पहले इसने किया था उसको अब यह बदल रही है लेकिन the hands of the clock cannot be put back but they are trying to do that यह जाहर करता है कि सरकारी मुलाजमीन की जो डिमांड थी कि कंपेंसेटरी एलाउंस एबालिश न किया जाये क्योंकि यहाँ चण्डीगढ़ और दूसरे पहाड़ी स्थानों पर बाकी जगहों के मुकाबले में मंहगाई ज्यादा है, ठीक थी। और इनका जो पहला फैसला था that was without giving full thought and consideration.

उपाध्यक्षा : अगर आप हर चीज को ही आज डिस्कस करेंगे तो 16, 17 और 18 को जो तीन दिन नो कान्फीडेंस मोशन पर बहस होने वाली है उस दिन किस चीज पर आप बोलेंगे ? (If the hon. Member discusses all these things today, what will be discussed in the debate to be held from 16th to 18th when the no-confidence motion is going to be discussed.)

पण्डित चिरंजी लाल शर्मा : इस हकूमत के इमाल के बारे में डिप्टी स्पीकर साहिबा मेरे पास इतना मैटीरियल इकट्ठा है कि उससे रामायण और महाभारत जैसी बड़ी किताबें लिखी जा सकती हैं और अगर आज मैं इन चीजों के बारे में जिनका जिक्र इन डिमांडज में किया गया हुआ है कुछ नहीं कहता तो मैं आपने फर्ज की कोताही करूँगा। तो मैं अर्ज कर रहा था कि यह गवर्नमेंट खुद पहले प्रॉब्लमज क्रियेट करती है and when there is a hue and cry तो यह सौलूशन ढूँढ लाती है और उसका क्रेडिट लेने की कोशिश करती है। मैं अर्ज करता हूँ कि यह कोई क्रेडिट लेने वाली बात नहीं है। जो कुछ उस दिन कैप्टन रत्नसिंह ने कहा था उसमें कौनसी ऐसी बात थी जिसका वह इस गवर्नमेंट को क्रेडिट दिलाना चाहते थे। फिर उन्होंने कहा कि यहाँ इस स्टेज में 'रूल आफ ला' है। मैं समझता हूँ कि अगर यहाँ इस हाउस में कोई यह कहे कि यहाँ 'रूल आफ ला' है तो मैं समझता हूँ कि वह बेवकूफों की दुनिया में रहने वालों की बात होगी। आज की ही अखबारों में छपी खबर को देख लीजिये कि सुप्रीम कोर्ट की

[पण्डित चिरंजी लाल शर्मा]

स्ट्रिक्चर से बचने के लिये डर की वजह से उस आई. सी. एस. अफसर को इन्होंने रीइन्स्टेट कर दिया है जिस पर यह कई तरह के मुकदमों चला रहे थे और इन मुकदमों पर लाखों रुपया सरकारी खजाने से खर्च किया गया है। इन चीजों के होते हुए कैसे कोई यह कह सकता है कि यहाँ रूल आफ ला है। क्या यह रूल आफ ला की निशानी है कि इस हाउस के एक आनरेबल मੈम्बर को सरे बाज़ार पीटा जाए? इन चीजों के बावजूद अगर कोई मੈम्बर कहे कि *there is a rule of law in Punjab*, I am simply ashamed of it,

(घंटी की आवाज़)

डिप्टी स्पीकर साहिब, एक दो चीज़ें मैं इण्डस्ट्री के बारे में अर्ज़ करूँगा कि इसमें काटेज इण्डस्ट्रीज़ के बारे में माँग की गई है जोकि 47 हजार रुपए की है। इसमें लिखा है—“It is proposed to set up a regular Cottage Industries Emporium at Simla”. इस सिलसिला में हाउस की तबज़ूह ऐस्टीमेट कमेटी की रिपोर्ट की तरफ दिलाना चाहता हूँ It is stated therein:

“A sum of Rs. 47,000 has been asked for in connection with the establishment of Cottage Industries Emporium at Simla.

The Committee regret to observe that mostly the staff was recruited on an *ad hoc* basis and no reference was made to the Public Service Commission.....”

एक तरफ तो यह कहते हैं कि एमरजेंसी है। देश पर आपत्ति आ गई है क्योंकि चीन ने हमला कर दिया है और सरकारी मुलाज़मों की तनखाहों और भत्तों पर कुल्हाड़ा चलाया जा रहा है लेकिन दूसरी तरफ 47 हजार रुपया से शिमला में एम्पोरियम खोल कर जाया किया जा रहा है। फिर एडहाक बेसिज़ पर उसके लिए स्टाफ की रिक्रूटमेंट कर ली गई है और पब्लिक सर्विस कमीशन और सुबार्डीनेट सर्विसिज़ सिलैक्शन बोर्ड के थरु उनकी रिक्रूटमेंट नहीं की गई। The very provisions of the Constitution have been thrown to winds. चन्द इंडीविज्युल्ज़ को प्रोवाइड करने के लिये यह चीज़ की गई है।

फिर डिप्टी स्पीकर साहिब 20 हजार रुपया एक आश्रम स्थापित करने के लिए खर्च किया जा रहा है। यह देख कर बहुत दुख होता है कि जितनी रकम भी खर्च की जा रही है यह सारी की सारी पंजाबी रिजन में खर्च की जा रही है। मेरे इलाके के लिये तीन आने की रकम भी खर्च करने के लिये प्रोवीजन नहीं की गई। हमारे इलाके के साथ जिस तरह का इस्त्याजी सलूक वर्ता जा रहा है वह इससे साफ जाहिर है। एम्पोरियम खोला जाए तो भी शिमला में। इंडस्ट्री की कोई चीज़ खोली जाए तो करतापुर में और आश्रम भी खोलना हो फिलौर में खोला जाता है। (घंटी) डिप्टी स्पीकर साहिब, सिर्फ इन चीज़ों को टच अपौन ही कर रहा हूँ।

Deputy Speaker: I may tell the hon. Member that he is not the only speaker. There are many other hon. Members who have yet to speak. He should please wind up now.

पण्डित चिरंजी लाल शर्मा : बहुत बेहतर डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं अर्ज कर रहा था कि फिलौर में 27,940 रुपये की रकम से एक आश्रम स्थापित हो रहा है। मैं इन से पूछना चाहता हूँ कि कौनसी एमरजेंसी थी जो यह सारी चीजें सप्लीमेंटरी डिमांडज़ में लाई गई हैं। अगर इन चीजों को अगले बजट में लाकर अच्छी तरह सोच विचार करके इस सदन से पास करा लिया जाता तो क्या हर्ज की बात होती। हैरानी की बात तो यह है कि हजारों रुपया इंडस्ट्रियल एम्प्लोरियम और आश्रम वगैरह पर खर्च करके सप्लीमेंटरी ऐंस्टीमेट्स में यह रकम माँगी जा रही है लेकिन इन ऐंस्टीमेट्स में भयंकर फलडज़ के नाम पर एक पाई भी प्रोवाइड नहीं की गई। हमारी सरकार के किसी मिनिस्टर ने यह परवाह नहीं की कि आज रोहतक और करनाल बरबाद हो रहे हैं। चारों तरफ देहातों में मकानों की छतों तक पानी भर गया है और फसलें बिलकुल तबाह हो गई हैं। वहाँ के लोगों को फलड रिलीफ देने के लिये इन सप्लीमेंटरी ऐंस्टीमेट्स में जित्त तक नहीं किया गया है।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, इन सप्लीमेंटरी ऐंस्टीमेट्स के सफा नम्बर 24 और 25 पर कैपिटल आउटले के नीचे आप देखेंगे कि कई तरह की फज़ूल खर्चियाँ की गई हैं। एक और चीज़ का तलख तज़्ज़बा हमारे लोगों को हो रहा है जो महकमा तालीम से ताल्लुक रखता है। आज किसी कचहरी में जाकर देखें मैजिस्ट्रेट की अदालतों के बाहर तीन चार सौ की लाइनें लगी रहती हैं जोकि फीस मुआफ करवाने के लिये अपने आप को वैकवर्ड डिकलेयर करके ऐफीडैविट तस्दीक कराने होते हैं, that too by 1st Class Magistrates क्योंकि महकमा तालीम की एक चिट्ठी के मुताबिक उन्हें एक तस्दीकशुदा ऐफीडैविट स्कूल को देना पड़ता है।

अब मैं अर्ज करता हूँ कि गवर्नमेंट ने यह प्रोवाइड किया कि ऐफीडैविट दे सकते हैं लेकिन अगर ऐसी बातें होती हैं तो ऐफीडैविट की क्या सैक्टिटी रही। आखिर हाई कोर्ट ने जो ओथ कमिश्नर मुकर्रर किये हुए हैं वह किस लिये हैं? और फिर यह काम मास्टरों को भी दिया जा सकता था। अब जो हो रहा है वह सब के सामने है। लड़के को हैडमास्टर के पास ले गए और डी०एम० का सर्टीफिकेट ले गये तो वह फरमाते हैं कि नहीं यह तो फर्स्ट क्लास मैजिस्ट्रेट का नहीं है वह लाइये। इस तरह की बातें होती हैं। यह एक नमूना है। और यह हाल उस महकमे का है जो कि चीफ मिनिस्टर साहिब के पास है। तो मैं डाक्टर साहिब से कहूँगा कि यह बड़ा ऐक्यूट प्राब्लम है। एक तरफ तो लोगों को फलड ने मार रखा है और दूसरी तरफ इस तरह से गरीबों को कहा जाता है कि 37 मील चल के ज़िला हैडक्वार्टर्ज़ पर जाएं। उन गरीब हरिजनों से इसकी उम्मीद करना फज़ूल है। यह भी भला कोई कनसैशन है। होना तो यह चाहिए कि हर एक को मौका हो कि वह इससे फायदा उठा सके और इसमें कोई तकलीफ न हो। (घंटी) अब मैं ज्यादा न कहता हुआ यही कहूँगा कि जो बातें मैंने कही हैं

(पण्डित चिरंजी लाल शर्मा)

उनकी तरफ ध्यान दिया जाए और चूंकि सरदार गुरुबन्ता सिंह जी हरिजनों के लीडर हैं तो अगर यह इन बातों का जवाब दें तो मैं इसको वैलकम करूंगा ।

उपाध्यक्षा : पेशतर इसके कि मैं किसी और आनरेबल मैम्बर को बोलने के लिये कहूँ मैं चाहती हूँ कि कोई टाइम लिमिट मुकर्रर कर दी जाए । आध घंटा तो पण्डित चिरंजीलाल जी ने ही ले लिया है और बज़ीर साहिब ने जवाब भी देना है और यह आप का फैसला है कि इसको पास भी आज ही करना है । May I fix five minutes for each hon. Member ? (Before I call upon the next hon. Member to speak, I would like the House to fix some time limit for speeches. The hon. Member Pandit Chiranji Lal has taken half an hour. The hon. Minister too has to give a reply to the debate and according to your decision this Bill has to be passed to-day. May I fix five minutes for each hon. Member?)

सरदार लच्छमन सिंह गिल : मेरी राय है कि पाँच मिनट कम हैं । हाँ इन्होंने तो तार्इद ही करनी है इन के लिये यह काफी हैं मगर जिस ने अपने इलाके की डिफिकल्टीज़ बतानी हों उनके लिये यह पाँच मिनट में बतानी मुश्किल हैं । इस लिये हमारे लिये दस मिनट रख दें ।

Deputy Speaker: All right, I will allow only seven minutes to each Member. After six minutes, I will ring the bell and the Member will have to wind up.

श्री मंगल सैन (रोहतक) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, आज सदन के सामने ऐग्रो-प्रियेशन बिल नम्बर चार विचाराधीन है और हमारे मन्त्री महोदय सदन से इस बात की इज़ाजत चाहते हैं कि इनको 13 करोड़ 89 लाख से भी ऊपर रुपया खर्च करने की अनुमति दी जाए ।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, जब हम इस खर्च की डिटेल्ज़ को देखते हैं तो रंज होता है । इसको देखने से पता चलता है कि हमारी सरकार किस तरह से गरीब किसान, मज़दूर और अवाम का रुपया बेदर्दी और बेरहमी से खर्च करती है । इस सरकार की नालायकी के कारण लाखों रुपया 11 मुकद्दमों में सरकारी मुलाज़मों को देना पड़ रहा है । कहा जाता है कि 15, 16 साल से जब से हुकूमत इनके हाथ में आई है इन्होंने लोगों के इकनॉमिक स्टैंडर्ड को रेज़ किया है । उनके मौरल्ज़ को ऊंचा किया है । इनके नेशन बिल्डर्ज़ कहलाने वाले टीचर इस हद तक गुस्ताख हो गए हैं कि वह औरत का भेस बना कर लड़की को अगवा करने की कोशिश करने की जुर्रत करते हैं । उसको नौकरी से हटाया जाता है मगर इनफ्लूएंशल हलकों में सलाह होती है और उसको रीइन्स्टेट कर दिया जाता है । मगर वह फिर भी सरकार के मुंह पर चपत मारता है और सरकार से पैसा भी लेता है । यह है इनका आदर्श जो अपने आपको गांधीवादी

कहते हैं। मैं पूछता हूँ कि क्या एक बदचलन आदमी को रीइन्स्टेट करके गाँधीवाद का ऐक्सपैरिमेंट हो रहा है ? डिप्टी स्पीकर साहिब, 1957-62 के अपने टैन्थोर में हमने देखा कि एक डिवीजन के स्तर का जिम्मेदार अफसर रैंड हैडिड पकड़ा गया जिसके लिये वह सस्पेंडिड रखा मगर उसे इनाम दिया कि अम्बाला डिवीजन के रक्षा दल का इन्चार्ज बना दिया। मैं कहता हूँ कि सरकार ही मौरल टर्पीच्यूड ऐनकरेज करती है और कहती यह है कि हम गाँधी वादी हैं। जहाँ पर लीडरों का पतन हो जाता है वहाँ पर लोगों का चरित्र भी गिर जाता है।

उपाध्यक्ष : आप जो कहना चाहते हैं वही कहिए, गाँधीवाद को छोड़िए।

(The hon. Member should confine himself to his point and leave aside Gandhian philosophy.)

श्री मंगल सैन : मैं सिर्फ असूल की बात कर रहा हूँ। इसमें जिक्र है कि “दो” लाख रुपया दे कर डैनमार्क के स्पैशलिस्टों की मदद से यहाँ पर एक पोल्ट्री फार्म कायम करना है और ऐग्रीकल्चर मिनिस्टर साहिब अन्दाज़ा लगा रहे थे कि वहाँ पर फर्स्ट क्लास ब्रीडिंग होगी। अब ब्रीडिंग यह खुद करेंगे या पता नहीं किससे करवायेंगे। यह फरमाते हैं कि मुख्य मन्त्री जी का मकसद यह है कि हर एक बच्चे को अन्डा देंगे। मगर यह समझ में नहीं आता कि इतने अण्डे कहाँ से आएंगे। मुख्य मन्त्री जी के घर में तो पैदा नहीं होते और न ही ऐसी कोई मशीन है। मतलब यह है कि यह नामुमकिन सी बात है। एक सीनियर काँग्रेसी मੈम्बर से बात हुई वह कहने लगे कि मुख्य मन्त्री जी ने एक शुगल बनाया है। यह बात तो खैर हम जानते हैं कि उनको शुगल बनाने की आदत है। पहले 34 वज़ीरों की एक फौज खड़ी कर ली।

उपाध्यक्ष : आगे चलिये। (He should proceed further.)

श्री मंगल सैन : जी हाँ मैं आगे ही जा रहा हूँ। फिर सलाहकार समिति बना डाली। वहाँ जब गड़बड़ शुरू हुई तो एक फाइन मौरनिंग उसको डिसबैंड कर दिया। तो मतलब यह है कि मुख्य मन्त्री जी को शुगल बनाने की आदत है। अब यह शुगल शुरू किया है मगर इससे बच्चों के इखलाक पर कैसा असर पड़ेगा। उनको सुधारने के लिये उनकी डाइट को सुधारना होगा। यह तो कहते हैं कि शराब पियो अंडे खाओ। एक तरफ प्रोहिबिशन करते हैं और दूसरी तरफ शराब की खपत बढ़ाते हैं। हमें तो यह गोरख धंधा समझ नहीं आता। फिर रक्षा दल के लिये पैसा दिया है। जो इस आर्गनाइजेशन को तैयार करने वाले हैं उनको तैयार करने के लिये है। मैंने एक सवाल में पूछा था कि इसका क्या कारण है कि पार्लियामेंट के एक मੈम्बर को रक्षा दल का इन्चार्ज बना रखा है। यह कितनी अजीब बात है कि एक ऐसा आदमी जो कि एक पुलिटिकल पार्टी को रिप्रेजेंट करता है उसको इस आर्गनाइजेशन का जैनेरल बना दिया गया है। कहते हैं कि उसने बड़ी देशभक्ति की है। ठीक है, कर रखी होगी, बड़ी अच्छी बात है, मगर जो आदमी यह करता है वह किसी पर ऐहसान नहीं करता, अपना फर्ज पूरा करता है। यह सरकार कुछ इस किस्म की है कि इसको जब तक कोर्ट

[श्री मंगल सैन]

की ठोकर न लगे यह मानती नहीं। इस हाउस के एक सीनियर मैम्बर बाबू बचन सिंह ने बोलते हुए मालेरकोटला का किस्सा बताया था। यह इस सरकार की आदत है कि यह ज़मीन सस्ते भाव पर ले लेती है। फरीदाबाद के किस्से का आपको पता ही है।

इस हाउस के आनरेबल मैम्बर चौधरी खुरशीद एहमद ने बताया था कि किस तरह पहले ज़मीन जो ली उसकी कीमत 47 हजार रुपया डाली गई और फिर इस एवार्ड के खिलाफ कोर्ट में गए तो तीन लाख और कुछ रुपये मिले। डिप्टी स्पीकर साहिबा यह बात मैंने इसलिये कही कि इस प्रकार की धांधली हर जगह पर मची हुई है। कोर्ट्स में जाकर किस तरह इस सरकार को घुटने टेकने पड़ते हैं। श्री आर.पी. कपूर के केस में क्या हुआ जहाँ पर एस.पी., डी.एस.पी., और न जाने किस किस को तरक्की दी गई प्रमोशन की गई। रिकार्ड को गलत बनाया गया, फ़ैबरीकेट किया गया और इतना कुछ करने के बाद हथियार टेक दिये। यह हालत है हमारी सरकार की।

एक माननीय सदस्य : रोहतक का भी कह दो।

श्री मंगल सैन : रोहतक के बारे में एक दिन रखा गया है उस दिन इनकी पोल पट्टी खोलेंगे। (हंसी) यह एलान करते फिरते थे कि हमने फ्लडिंग को कंट्रोल कर लिया है और अब रोहतक में एक बूंद भी पानी नहीं जाएगा। ठीक है एक बूंद तो नहीं गई परन्तु 5,000 क्यूसेक पानी बहने लगा। यह इनकी नैगलीजेन्स और इनएफीशेन्सी है। लेकिन इनमें जो इतनी भी हिम्मत नहीं कि अपनी नैगलीजेन्स को मान लें। श्री लाल बहादुर शास्त्री ने जो देखा कि बहुत से रेल के एक्सीडेंट हुए हैं तो उसने समझा कि यह मेरी इनएफीशेन्सी की वजह से हुए हैं। उसने हिम्मत की और अस्तीफा देकर मन्त्री मण्डल छोड़ दिया। लेकिन यहाँ पर क्या हालत है? हर तरफ इससे कहीं भयानक बाढ़ आई और हजारों लोग घर से बेघर और दर से बेदर हो गए लेकिन यह वज़ीरी संभाले बैठे हैं। इस सिचाई के वज़ीर से क्या उम्मीद की जा सकती है जिसकी आदत ही बन गई हो कि किसी एस.डी.ओ. को पीट दिया और उससे इनका झगड़ा हुआ और फिर किस बेरहमी से पीटा। वह आपके सामने है। जहाँ इस तरह के वज़ीर हों वहाँ लोगों की हालत क्या बेहतर हो सकती है।

उपाध्यक्ष : आप किसी डीमांड का भी हवाला दें। (The hon. Member should also refer to some demand.)

श्री मंगल सैन : मैं डीमांड नं० 15 का जिक्र कर रहा हूँ कि किस तरह से टोकन ग्रांट मांगी जा रही है। यह इसलिये कि नालायक मन्त्री है जैसा ही वज़ीर वैसी ही उसकी ग्रांट। आज तीन सौ से अधिक गाँव पानी में हैं और 6 हजार घर बरबाद हो चुके हैं, करोड़ों रुपयों की फसलें बरबाद हो गईं लोग घर से बेघर और दर से बेदर हो गए हैं और यह खदर की टोपी पहन कर देहात में जाकर 25 रुपये का रिलीफ बाँटते हैं। इससे उन्हें क्या रिलीफ मिलेगा? मैंने खुद देखा है कि लोग भूखे

ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਫਰਾਡ ਖੇਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਦੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ । ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਝੂਠੇ ਵਾਇਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਕਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਅਨਵਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਏ ਹਨ । ਲੋਕੀ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਦਬਾ ਦਬ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਖਾਦੀ ਦੀ ਇਕ ਬੜੀ ਹੀ ਫਰਾਡੂਲੈਂਟ ਸਕੀਮ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ 2-2 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਰੀਬੇਟ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ 14 ਆਨੇ ਗਜ਼ ਖੱਦਰ ਦਿਉ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਵੀ ਪਹਿਨ ਸਕਣ । ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਅਛੂਤਾਂ ਨਾਲ ਵਾਇਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ । ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸਣ ਕਿਹੜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਐਡਰੈਸ ਕਰੋ । (The hon. Member should address the Chair.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਸਕੀਮ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ । ਜੇ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਸਕੀਮ ਆਉਂਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ । ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਝੂਠੇ ਵਾਇਦਿਆਂ ਤੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਜੀਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ । ਹੁਣ ਰਾਮਰਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਮਰਾਜ ਪਲੈਨ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਔਰ ਉਹ ਦਿਨ ਆ ਜਾਏਗਾ ਜਦ ਇਥੇ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, and that will be a deliverance day for the poor people and for the Scheduled Castes in the State.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਰਡਰ ਪਲੀਜ਼, ਇਹ ਘੰਟੀ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ? (Order please; what is this bell meant for?) (Interruptions)

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਸ੍ਰੀ ਚਿਰੰਜੀ ਲਾਲ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਚਾਂਦਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਏਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਰਕੂਲਰ ਮੈਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਜਾਂ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਮਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਫੰਸਟ ਕਲਾਸ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਿਰਫ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਡੈਕਲੇਰੇਸ਼ਨ ਲੈ ਲਉ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੀਸ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਉ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਕੋਲੋਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਾ ਲਿਉ । ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਫੀਸ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ.....

ਤਪਾਘੋਸ਼ਾ : ਮੈਂ ਨਿਹਾਯਤ ਆਦਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਲੰਗੀ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਚੋਧਰ ਕੀ ਮਾਰਫਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਏ (I request the hon. Members that whatever they want to as certain from the hon. Minister they may do so through the Chair.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਅਜਿਹੀ ਸਪੀਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਕਲੈਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ?

उपाध्यक्षा : सिर्फ़ चेयर की माफ़त । (He can do so only through the Chair.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਫ਼ ਮੁਕਰ ਗਏ ਹਨ । ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਨੇ ਇਕ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਪ੍ਰੋਡਿਯੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

Deputy Speaker : Please resume your seat.

(Interruptions)

उपाध्यक्षा : अगर कुछ मैम्बर साहबान कहें कि यह गलत है और कुछ कहें कि यह गलत नहीं है, तो हाउस इस तरह से चल नहीं सकता । (If some hon. Members assert that a certain statement is wrong and the others contradict that; the proceedings of the House cannot be conducted smoothly.)

श्री चांद राम : आन ए प्वाइंट ਆਫ ਆਰਡਰ ਸੈਡਸ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ.....

उपाध्यक्षा : आप बैठ जाइए । (Please resume your seat.)

श्री चांद राम : मैं गड़बड़ करने के लिए नहीं खड़ा हुआ हूँ । मेरा तो प्वाइंट ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ.....

Deputy Speaker : How can the hon. Member disturb the proceedings of the House? What for am I sitting in the Chair? If the hon. Members behave like that I will have to vacate the Chair. I cannot allow all these interruptions.

श्री चांद राम : आन ए प्वाइंट ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸੈਡਸ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਕਥਾ ਏਕ ਮਿਨਿਸਟਰ ਹਕੀਕਤ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਬਿਆਨ ਦੇ, ਜਿਸਕਾ ਗਰੀਬਾਂ ਕੇ ਊਪਰ ਝਲਟਾ ਅਸਰ ਪਏ ਤੋ ਆਪਕੇ ਪਾਸ ਉਸਕਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਹੈ ?

उपाध्यक्षा . इसका इलाज है, आप लिखकर भेजें (The hon. Member should send it to me in writing, I have got the remedy for that).

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 250 ਬੱਚੇ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਲਏ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਹ ਮਰ ਗਏ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਗਲ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਬੱਚੇ ਚੰਗੀ ਨਸਲ ਦੇ ਸਨ ।

(Interruptions)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮੈਡਮ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 250 ਬਰਡਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਨਾ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਰਡਜ਼ ਲਏ ।

उपाध्यक्षा : आप लिख कर मेरे पास भेज दीजिए। अगर बात गलत हुई तो मैं देखूंगी (The hon. Member may send it to me in writing. If it is found incorrect, I shall see to it)

वित्त मंत्री : डिप्टी स्पीकर साहब, मैं आपकी माफ़त सब से यह दरखास्त करना चाहता हूँ कि मुझे चन्द मिनट दे दें.....

श्री जगन नाथ : आपको डाक्टर साहब, 40 साल हो गए हैं.....

उपाध्यक्षा : जगन्नाथ क्या बच्चों वाली बात करते हैं । (I would ask Shri Jagan Nath not to behave like a child.)

वित्त मंत्री : मैं जानता हूँ कि सब भाई मुझ से अच्छा बोलते हैं और अच्छे ओरेटर्स हैं। और यह ठीक भी है कि ओरेटरी दिखानी भी चाहिए लेकिन दूसरे को भी अगर अर्ज़ करनी हो तो उसको भी मौका दिया जाना चाहिए जो एतराज़ अब किए गए हैं अगर वह जनरल बजट जब पेश हुआ था उस वक्त करते तो बेहतर था क्योंकि उस वक्त डिस्कसन के लिये कई दिन मिलते हैं और अब तो चंद मिनट ही मिलते हैं। जिन अलफ़ाज़ से उन भाइयों ने हमको याद किया है उसके लिए भी मैं उनका मशकूर हूँ। एक भाई ने तो कहा याद रखो। आपके दिन आखरी आ गए हैं अब सरकार नहीं रह सकती। मैं अर्ज़ करना चाहता हूँ कि सरकार सिर्फ़ मिनिस्टर्स की ही नहीं, सरकार में असेम्बली भी शामिल है, इस में ट्रेज़री बैंचें भी हैं और आपोजीशन वाले भी शामिल हैं अगर गवर्नमेंट जाएगी तो आप सब जाएंगे (शोर) आप भी गवर्नमेंट का ही पार्ट हैं (विरोधी पक्ष की ओर से शोर) ज़रा सबर होना चाहिए, शोर का क्या फायदा है। मैं चेयर की प्रोटैक्शन चाहता हूँ।

उपाध्यक्षा : आर्डर प्लीज़।

वित्त मंत्री : एक साहिब ने गांधीवाद और गांधी टोपी पर नुक्ताचीनी की है। खैर, उनकी मर्ज़ी है जैसे चाहें कह सकते हैं। (विधन) श्री चिरंजीलाल जी ने डिक्लीटल एमाउंट्स पर एतराज़ किया था। अब मैं उसका क्या जवाब दूँ। मैंने पहले कहा था कि बजट में इस वक्त डिक्लीटल एमाउंट्स आती है, वह चार्ज्ड एमाउंट्स है, उनका आप हमसे क्या जवाब चाहते हैं। जहाँ तक अफसरों को पूछने का ताल्लुक है उसके लिए मैं अर्ज़ करना चाहता हूँ कि पी. ए. सी. जब महकमों के हिसाब-किताब वगैरह पड़ताल करती है तो उन्हें हमें जवाब देना पड़ता है। हम उन अफसरों से जवाब लेकर उनको भेजते हैं जिन की वजह से गवर्नमेंट को नुक्सान उठाना पड़ा होता है। ऐसे केस भी हैं कि जिन अफसरों की गलती की वजह से डिग्री हुई हमने वह डिग्री की रकम उनकी

[वित्त मंत्री]

तनखाह से वसूल की है। यहाँ पर मैं यह नहीं बता सकता कि किस के पैसे काटे गए हैं। मैं आपको सिर्फ इतना ही बताना चाहता हूँ कि हमको भी बहुत रंज होता है जब किसी अफसर की गलती से गवर्नमेंट के खिलाफ डिग्री होती है। हम उनकी जवाब तलवी करते हैं और जहाँ मुनासिब समझते हैं ऐक्शन भी लेते हैं।

इसके अलावा यहाँ एतराज किया गया कि एक्वायंटमेंट्स के वक्त पब्लिक सर्विस कमिशन के साथ क्यों नहीं मशिवरा करते। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि गवर्नमेंट को यह अख्तियार है कि वह पब्लिक सर्विस कमिशन की सलाह से या बगैर सलाह के भी जिस पोस्ट को चाहे उनके परव्यू से निकाल कर एक्वायंटमेंट कर सकती है। बहुत दफा तो पब्लिक सर्विस कमिशन भी ऐग्री कर जाता है कि बेशक हमारे परव्यू से पोस्ट निकाल लो और रिक्लूटमेंट कर लीजिए गवर्नमेंट ने पब्लिक सर्विस कमिशन के परव्यू से निकालने से पहले कभी कोई एक्वायंटमेंट नहीं की है। इस लिए यह एतराज बेमायनी है। इसके इलावा कम्पेन्सेट्री अलाउंस के बारे में कहा गया कि गवर्नमेंट पहले हटा कर बाद में खुशनूदी या नाम हासिल करने के लिये फिर दे देती है। मैं अर्ज करता हूँ कि गवर्नमेंट नाम पाने के लिये कुछ नहीं करती। मैं समझता हूँ कि आपोजीशन की तरफ से जो नुकताचीनी होती है वह गवर्नमेंट की ज़िन्दगी है। उसी से गवर्नमेंट अच्छी तरह काम करती है नहीं तो निकम्मी हो जाए गवर्नमेंट नाम पैदा करने के लिये कुछ नहीं करती।

इसके इलावा हरिजन भाइयों की तरफ से एतराज किया गया कि उन्हें पोल्ट्री के लिये बहुत कम रुपया दिया गया है मैं पोल्ट्री के काम के बारे में कुछ नहीं जानता और न ही मैंने स्कीमें स्टडी की हैं। लेकिन मैं समझता हूँ कि कुछ रुपया उनको अपने पास से भी लगाना चाहिए। आप जानते हैं कि कोओपरेटिव सोसाइटियों को जब रुपया दिया जाता है तो उनको अपने पास से भी कुछ रुपये लगाने पड़ते हैं। आप को पता है कि हरिजनों को जो ज़मीन देने की स्कीम है उसके लिये उन्हें दो हजार रुपया अपने पास से देना पड़ता है या कर्जा ले कर देना पड़ता है। इसलिये इस में भी शायद कोई ऐसी बात होगी यहाँ पर एतराज किया गया कि दो लाख रुपया पोल्ट्री के लिये किसी को क्यों दिया गया है। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि वह फारेन कोलैबोरेशन के साथ बड़े लार्ज स्केल पर पोल्ट्री ब्रीडिंग का काम शुरू हुआ है जिस पर बहुत खर्च आना है। हमने उनको लोन दिया है जिस पर सूद लेना है। यह भी कोई एतराज वाली बात नहीं है। जो छोटे पोल्ट्री वाले हैं वह ब्रीडिंग का काम नहीं करते अंडे वगैरह ही सप्लाय करते हैं इसलिये उन्हें ज्यादा सरमाए की ज़रूरत नहीं होती फिर यहाँ पर एतराज हुआ कि दो लाख रुपया खादी खरीदने वालों को कमिशन का क्यों दिया जाता है। खादी वाले जो हैं वह खादी के खरीदने वालों को 5 प्रतिशत कमिशन देते हैं। गवर्नमेंट ने यह सोचा कि वह कमिशन की रकम हम अपने पास से दे देते हैं ताकि खादी इंडस्ट्री को नुकसान न हो और खरीदने वालों को भी फायदा पहुंचे। इस बात में किसी का नुकसान नहीं है। इन अल्फाज के साथ मैं उम्मीद करता हूँ कि यह हाउस इसको पास करदे।

मर रहे हैं उन की फसलें बरबाद हैं और इस सारी हालत की जिम्मेदारी सिंचाई मन्त्री पर है और फिर जो वह लोग बरबाद हो गए तो यह गाँधी भक्त भिक्षा के दाते बन कर उन्हें 25 रुपए दे रहे हैं। कितने शर्म की बात है। (घंटी)

इसलिये मैं फिनाँस मिनिस्टर डाक्टर भार्गव साहिब से निवेदन करूँगा कि आप तो ज़िन्दगी भर सिंचाई पर खड़े रहे। और इस दलदल में आप अब फँस गये आपकी अब उमर भी नहीं है इसलिये आप अपनी तपस्या और त्याग को बरबाद न करें और मन्त्रिमण्डल को छोड़ दें। आप पर भी इस तरह के वज़ीरों की नाअहलिअत का असर पड़ता है। (विघ्न) (घंटी)

श्री चाँद राम (साल्हावास एस. सी.) : डिप्टी स्पीकर साहिब, समय बहुत कम है इसलिये मैं एक दो बातों की तरफ ही सरकार का ध्यान दिलाऊँगा। अगर सारी एडमिनिस्ट्रेशन में कोई कमी रही है तो यह कि जो मिनिस्ट्रों का और गवर्नमेंट पार्टी का नज़रिया है वह अफसरों तक नहीं पहुँचा। अफसरों की एपरोच में कोई तबदीली नहीं आई। अगर आपने सोशलिज्म को लाना है गरीब आदमी के स्टैंडर्ड आफ लिविंग को ऊँचा करना है तो अफसरान पर इस बात का जोर देना चाहिए और इस विचार का और इस भावना का असर उन पर हो जाए तो नुक्ताचीनी नहीं होगी। (विघ्न) बदकिस्मती से सरकारी अफसरान अपनी पुरानी आदत के अनुसार काम करते हैं इस लिये उनकी जिम्मेदारी जो होनी चाहिए वह पूरी नहीं हो रही और नतीजे के तौर पर गवर्नमेंट पार्टी को नुक्ताचीनी का शिकार होना पड़ता है। (विघ्न) मेरा ख्याल है कि इसकी जिम्मेदारी अफसरान पर है। कोई नुक्ताचीनी करता है तो कोई खुशामद करता है, किसी की तारीफ की जाती है और किसी की बुराई। मैं समझता हूँ कि अगर हमने सोशलिज्म को लाना है तो इसके इलावा और कोई चारा नहीं कि जो आम शिकायात लोगों की हैं उन्हें दूर किया जाए। अफसरान को वक्त के मुताबिक अपने आपको ढाल लेना चाहिए। बहुत सी बातें ऐसी होती हैं कि उनके बारे में अगर अफसरान ध्यान रखें तो गवर्नमेंट की बदनामी न हो। श्री चिरंजीलाल जी ने जो कहा है कि बैकवर्ड क्लासिज़ के लोगों को सर्टिफिकेट मिलने में देर लगती है यह ठीक है और पता नहीं इस दिक्कत को मिनिस्टर साहिब समझते हैं या नहीं।

महोदय लडभट मिश्र गिल : उमीं दी समझते हैं कि भलिमतव मागिष घे-ममझ उठ ? (विघ्न)

श्री चाँद राम : मेरी अर्ज़ यह है कि शैड्यूलड ट्राइब्ज़ और शैड्यूलड कास्ट्स की तो पहले से ही क्लैरिफिकेशन है और कान्स्टीच्यूशन इसे रैकगनाइज़ करती है और इसी के अनुसार उन्हें मुराआत देनी पड़ती है। लेकिन कैबिनेट के फैसले के अनुसार जो इकनामिक बेसिज़ पर बैकवर्ड डिक्लेयर किये गए थे उन्हें बहुत सी मुश्किलात का सामना करना पड़ रहा है। अप्रैल में सर्कुलर जारी हुआ था और जो मीमो डी.पी. आई. की तरफ से जारी हुआ उसमें शैड्यूलड कास्ट्स और शैड्यूलड ट्राइब्ज़ का जिक्र नहीं है। इसमें बैकवर्ड क्लासिज़ का जिक्र है। लेकिन इसके बारे में बहुत कठिनाई आ रही है। मैंने खुद भी खर्च करके टैलीफोन करके एक गरीब की मदद करने की कोशिश की। लेकिन मैंने महसूस किया कि

[श्री चांद राम]

गरीब लोगों को तंग किया जाता है। दस बारह दफा जाने पर भी सर्टिफिकेट नहीं मिलता। डिस्ट्रिक्ट हैडक्वार्टर्स से आसानी से सर्टिफिकेट नहीं मिलते और फिर आजकल फ्लड्ज हैं इसमें तो लोगों को आर पार जाने में बहुत कठिनाई है। फिर जब विद्यार्थी जाए तो पेरेंट भी साथ जाए और यह कई बार मुमकिन नहीं हो सकता। मैं जानता हूँ कि एटेस्टेशन कैसे की जाती है। पिलान डबा के एक केस का मुझे पता है कि वह लड़का रोहतक आया और साथ अपने दादा को ले गया लेकिन उसे दादा का नाम याद नहीं था तो उसे मुश्किल पेश आई जब मैजिस्ट्रेट ने उससे दादा का नाम पूछा, इस तरह के वाक्यात जब होते हैं तो मिन्नत समाजत की जाती है और फिर सर्टिफिकेट मिलता है। तो मैं चाहूँगा कि इस दिक्कत को वजीर साहिब दूर करें।

मैंने मास्टर गुरबंता सिंह जी को एक चिट्ठी लिखी, चीफ मिनिस्टर साहिब को भी एक चिट्ठी लिखी मगर आज तक उनकी एकनालेजमेंट नहीं हुई। यह हाल इस ऐजुकेशन के महकमे का है। मैं किसी की पर्सनैलिटी पर अटेक नहीं कर रहा और न ही उनका मैं यहाँ पर नाम लेना ही चाहता हूँ। मैं तो सिर्फ इतना ही अर्ज करूँगा कि इस महकमे का एक ऐसे आदमी से ताल्लुक है जोकि आठ दस महीने इस गवर्नमेंट के मिनिस्टर रह चुक हैं वह खुद भी जाकर रिमाइंड कराते हैं मगर उसकी एकनालेजमेंट नहीं पहुँचती। इस महकमे के मुताल्लिक लोगों को कुछ गलत फहमियाँ पैदा हो गई हैं जो कि दूर होनी चाहिए। मैंने सरकार को यह बात साफ लिखी है कि 1½ साल के अर्सा तक इन हरिजन बच्चों ने अपने माँ बाप से खर्च लेकर पढ़ाई की है ये सब इन स्कूलों के हैडमास्टर्स की गलत नीति का नतीजा है। इसलिये मैं कहूँगा कि वह सारी की सारी रकम उन हैडमास्टर साहिबान से ही वसूल की जाये जिन्होंने कि इस तरह की गलतफहमी डाली है।

एक बात मैं यहाँ पर पुलिस के महकमे के मुताल्लिक भी कहना चाहूँगा, वह यह कि आई. जी. के आर्डर से 200 के करीब काँस्टेबल शिमला में ज़िला रोहतक के लगाये हुए हैं। जब ज़रूरत पड़ती है तो उन्हें छुट्टी लेकर आना पड़ता है। एक दफा के चक्कर में 32-33 रुपये इनके थर्ड क्लास के किराये पर ही लग जाते हैं? इसलिये ऐसे लोगों की तनखाहें बहुत थोड़ी हैं इसकी कंटेंटमेंट तभी होगी अगर इस इलाके के लोगों को उनके अपने ज़िले के नज़दीक ही लगाया जाये।

उपाध्यक्षा : अगर आपको यह मनज़ूर हो कि थर्ड रीडिंग पर नहीं बोलना तो इस मौका पर ही जो कुछ कहना हो कहा जाय तो क्या यह फैसला आपको मनज़ूर है।
(If the hon. Members agree let there be no discussion at the 3rd reading stage and they may say whatever they want to, at this very stage.)

Voices : Yes Madam, we all agree.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (ਸਿਧਵਾਂ ਬੇਟ ਐਸ. ਸੀ.) : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਐਪਰੋਪੀਏਸ਼ਨ ਬਿਲ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

“Loans to deserving members of Scheduled Castes and Backward Classes”.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਐਕਸਪੀਰੀਐਂਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਦੀ ਕਰੋ । (The hon. member should make some constructive criticism.)

Babu Ajit Kumar : Madam, It is written in the Supplementary Estimates that—

“As a part of programme of uplift of Scheduled Castes and other Backward Classes, it is proposed to run poultry farms in their ownership at the places largely inhabited by them.....”

ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ 1,500/-ਲੋਨ ਦਾ ਸੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਲਿਫਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15 ਬਲਾਕ ਚੁਣੇ ਹਨ । 15 ਬਲਾਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 21 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ । ਇਹ ਲੋਨ ਜਿਹੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਡੀਟੇਲ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ :—

| | ਰੁਪਏ |
|-------------------------|-------|
| (1) ਸੈਡ ਬਨਾਉਣ ਲਈ .. | 500 |
| (2) ਪੋਲਟਰੀ ਇਕੁਇਪਮੈਂਟ .. | 200 |
| (3) ਪਰਚੇਜ਼ ਆਫ ਚਿਕਨ .. | 300 |
| (4) ਫੀਡ ਐਂਡ ਮੈਡੀਸਨਜ਼ .. | 500 |
| ਜੋੜ .. | 1,500 |

ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਜਾਤੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ 1,500 ਰੁਪਏ ਨਾਲ 100 ਚਿਕਨਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ । ਜੇ ਅਸੀਂ 300 ਚਿਕਨਜ਼ ਲਈ ਸੈਡ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਸਦੇ ਲਈ 300 ਮੁਰਬਾ ਗਾਂਥ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ 700 ਰੁਪਿਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਇਹ 500 ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜਾ ਹੈ । 700 ਰੁਪਿਆ ਤਾਂ ਸੈਡ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ 300 ਰੁਪਿਆ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਖਰਚਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 1,000 ਰੁਪਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ 300 ਚਿਕਨਜ਼ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ 200 ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਕੁਇਪਮੈਂਟ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 400 ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਕੁਇਪਮੈਂਟ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਪੋਲਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ । ਫਿਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਭਲਾ ਮੰਨੀ ਜਾ

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਿਕਨਜ਼ ਤੇ 1/-ਫੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਸ ਤੇ 300 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆਉਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਫੀਡ ਦੇ ਲਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਵੇਗਾ :—

| | |
|--|----------|
| ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਚੌਥੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ 5 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ 1 ਮਹੀਨੇ ਦਾ .. | 150 ਰੁਪਏ |
| ਪੰਜਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ 8ਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ 8 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ 1 ਮਹੀਨੇ ਦਾ .. | 240 ਰੁਪਏ |
| 9ਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ 10ਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ 10 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ 15 ਦਿਨ ਦਾ .. | 150 ਰੁਪਏ |
| 11ਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ 14ਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ 15 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ 1 ਮਹੀਨੇ ਦਾ .. | 450 ਰੁਪਏ |

ਜੋੜ

990

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 14 ਜਾਂ 15 ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਚਿਕਨਜ਼ ਅੰਡੇ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਖਰਚ ਛੱਡ ਕੇ 990 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਪੈਣੇ ਹਨ । 30% ਜੋ ਕਾਜ਼ਮੈਲਿਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ 200 ਜਾਂ 210 ਬੱਚੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿਣਗੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੀਡ ਤੇ 990 ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਦੇ ਆਉਣਗੇ.....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ 4 ਮਿੰਟ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੂਰੇ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ।
(The Hon. Member has taken four minutes. How long will he take more to speak ?)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮੈਂ ਏਸ ਇਕ ਆਈਟਮ ਤੇ ਅਤੇ ਸੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 200 ਵਿਚੋਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ 150 ਮੁਰਗੀਆਂ ਅੰਡੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 100 ਅੰਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਔਸਤ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 2,594 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖਰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ 25 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਮਿਲਣਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ 1½ ਰੁਪਿਆ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ 14 ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਖਵਾਏਗਾ ਉਹ ਇਹ ਸਕੀਮ ਚਾਲੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣ । 4 ਘੰਟੇ ਕਚੈਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਪੌਲਟਰੀ ਚਲਾ ਲਈ । ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤਆਲੁਕ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੱਖਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਟਿਕਟ ਟੀਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਿਉਂ ਕੱਟਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਲੱਕਤੇ ਤਾਈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਤਜਰਬੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ।

ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਖਾਦੀ ਬਾਰੇ । ਹਰ ਆਦਮੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਬਤੌਰ ਲੋਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 5,62,500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਖਾਦੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ

Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Deputy Speaker : The House will now take up the Bill clause by clause.

CLAUSE 2.

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 3.

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried.

SCHEDULE

Deputy Speaker : Question is—

That Schedule stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 1.

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Deputy Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Finance Minister (Dr. Gopi Chand Bhargava) : Madam, I beg to move—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be passed.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be passed.

Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Appropriation (No. 4) Bill be passed.

The motion was carried.

(The Sabha then adjourned till 2.00 P.M. on Monday, the 16th September, 1963.)

908—13-11-1963—386—C., P. & S., Pb., Patiala.

APPENDIX

[Please see foot-note at page (5) 2 of this debate]

No. 19803-IW (3)-63/34780

FROM

The Secretary to Government, Punjab,
Irrigation and Power Departments.

TO

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.
Dated Chandigarh the 5th/6th December, 1963.

Subject :—Starred A. Q. No. 3824 asked by Shri Amar Singh, M. L. A.
Damage caused by rains in tehsil Hansi, district Hissar.

SIR,

I AM directed to refer to you to the Starred Assembly Question No. 3824 of the August-September, 1963 Session which was due for answer on the 9th September, 1963. The reply in respect of this Question was despatched to you on the 9th September, 1963, copy of which is enclosed herewith for ready reference. With reference to para (a) of the question it may be stated that the total estimated damage to crops caused by heavy rains during the month of August, 1963 in Hansi Tehsil comes to Rs 7,36,100. Apart from this, a damage of Rs 81,600 was caused to houses.

Yours faithfully,

Sd/-

SUPERINTENDENT IRRIGATION WORKS,
for Secretary to Government, Punjab,
Irrigation and Power Departments.

[Please see foot-note at Page (5) 41 of this debate]

CONSTITUTION OF COMMITTEES TO ALLOT INFERIOR EVACUEE LAND IN KARNAL DISTRICT

1087. Comrade Ram Piara: Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that certain committees at district or tehsil level in Karnal District were constituted by the Punjab Government or by the Deputy Commissioner, Karnal for the allotment of inferior evacuee lands to Harijans and the Military personnel ; if so, the names of the persons who were nominated to work on the said committees, tehsil-wise ;
- (b) the total number of meetings, if any, held by each of the said committees in district Karnal and the number of persons to whom the said inferior land allotted at the meetings held till the 15th August, 1963 ;

- (c) whether it is a fact that the allotment made by the committees mentioned above has been cancelled; if so, the designation of the authority who cancelled it, together with the reasons therefor;
- (d) whether it is a fact that the said committees have now been re-constituted; if so, the reasons therefor, together with the names of members of the reconstituted committees, tehsil-wise ?

Sardar Ajmer Singh : (a) Yes. Advisory Committees were constituted at the Tehsil level by the Additional Deputy Commissioner, Karnal. The names of the members of these committees are given below :—

1. Tehsil Karnal

- (i) Shri M. R. Vaid, I.A.S.,
Additional Deputy Commissioner, Karnal, (Chairman)
- (ii) Shri Ram Piara, M.L.A. (Member) Karnal.
- (iii) Shri Mool Chand Jain, Advocate, Karnal.
- (iv) Shri Jagjit Singh Mann, Rais and Landlord, Karnal.

2. Tehsil Thanesar

- (i) Sub-Divisional Officer (Civil), Thanesar (Chairman).
- (ii) Shri Ran Singh, M.L.A. (Member) and
- (iii) Chairman of the Panchayat Samities Thanesar and Ladwa (Member).

3. Tehsil Panipat

- (i) Sub-Divisional Officer (Civil), Panipat (Chairman).
- (ii) Shri Chuhar Singh, M.L.A., Model Town, Panipat (Member).
- (iii) Shri Ranpat, Chairman, Block Samiti, V. Kurar (Member).
- (iv) Shri Naurang Singh, Member, Zila Parishad of Village Ahar, tehsil Panipat (Member).

4. Tehsil Kaithal

- (i) Sub-Divisional Officer (Civil), Kaithal (Chairman).
- (ii) Shrimati Om Prabha Jain, M.L.A. (Member).
- (iii) Shri Narsingh Dass, Chairman, Block Samiti, Kaithal (Member).
- (iv) Shri Har Charan Singh, Chairman, Block Samiti, Pundri (Member).
- (v) Shri Pokhar Dass Mehta, Sarpanch, Ladwa Baba (Member).

| (b) | Name of Tehsil | Total number of meetings held | Number of persons to whom the land was allotted up to 15th August, 1963 |
|-------|----------------|-------------------------------|---|
| (i) | Karnal | ... | 2 |
| (ii) | Thanesar | ... | Nil |
| (iii) | Panipat | ... | 1 |
| (iv) | Kaithal | ... | 6 |

(c) Only the allotments made by the Committee in tehsil Karnal, were cancelled by the Deputy Commissioner, Karnal, as the Additional Deputy Commissioner, Karnal, Chairman of the Committee, was not present in the meetings when the allotments were made. The allotments were to be made by the Deputy Commissioner and the Committees were there, only in advisory capacity.

(d) Only in tahsil Karnal, the Committee was reconstituted on 9th August, 1963 as there were certain allegations against one of its members. The names of the members of the new Committee are given below :—

- (i) Shri M. R. Vaid, Chairman, Additional Deputy Commissioner, Karnal.
- (ii) Shri Ram Piara, M.L.A., Karnal (Member).
- (iii) Shri Jagjit Singh Mann, Rais and Landlord, Karnal (Member).
- (iv) Shrimati Om Parbha Jain, M.L.A., Kaithal (Member).

[Please see foot-note on page (5) 43 of this debate]

INDUSTRIAL DEVELOPMENT OF RUPAR CONSTITUENCY

1102. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for the Planning and Development be pleased to state whether Government have received any Memorandum regarding the Industrial Development of Rupar Constituency under the scheme for the Industrial Development of Hilly areas ; if so, the details of the Memorandum together with the details of the action, if any, taken thereon be laid on the Table of the House.

Sardar Darbara Singh : (i) No.

(ii) Question does not arise.

325

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

24

Punjab Vidhan Sabha Debates

16th September, 1963

Vol. II—No. 6

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Monday, the 16th September, 1963

| | PAGES |
|--|------------|
| Starred Questions and Answers .. | (6)1 |
| Unstarred Questions and Answers .. | (6)35 |
| Short Notice Question and Answer .. | (6)44 |
| Questions of Privilege .. | (6)49 |
| Call Attention Notice .. | (6)53 |
| Observations by the Speaker .. | (6)54 |
| Statement by the Home Minister regarding the case of Dr. Partap Singh .. | (6)54 |
| No-Confidence Motion .. | (6)73 |
| Personal Explanation by the Chief Minister .. | (6)115 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (6)116—118 |
| Appendix | |

Price : Rs. 7.10

ERRATA

To

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES VOL. II. No. 6
DATED THE 16TH SEPTEMBER, 1963

| <i>Read</i> | <i>For</i> | <i>Page</i> | <i>Line</i> |
|--------------------------------|--------------------|---------------|----------------|
| together | stogether | (6)7 | 12 |
| Accommodation | Accommedation | (6)20 | 13 from below |
| TEACHERS | TEACHERS | (6)20 | Ditto |
| ਜਿਹੜੀ | ਜਹੜੀ | (6)34 | 28 |
| do so | doos | (6)34 | 31 |
| teachresses | teachreses | (6)38 | 2 |
| Lessees | Lesses | (6)39 | last |
| property | peoperty | (6)47 | 4-5 |
| Revenue Minister | Sardar Ajmar Singh | (6)48 | 1 |
| form | from | (6)53 | 20 |
| Hon. Speaker's | Hon. Speakers | (6)54 | 2 from below |
| *Note | Note | (6)54 and | 3 „ „ |
| | | (6)55 | |
| Ordered | orderd | (6)55 | 3 „ „ |
| Supreme | Snpreme | (6)56 | 30. |
| these | theses | (6)58 | 17 from below |
| investiga- | investiga-s | (6)59 | 17 |
| November | Novembere | (6)59 | 19 |
| the | th- | (6)59 | 20 |
| are | tare | (6)59 | 17 from below |
| to | o | (6)59 | 16 from below |
| dated | datdd | (6)61 | last |
| Home Minister | Mome Minister | (6)64 | 1 |
| against | againt | (6)64 | 6 |
| medicine | mediciene | (6)64 | 16 |
| Vigilance | Vigilancee | (6)64 | 19 |
| ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਤ ਸਿੰਘ | ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ | (6)74 | 2 from below |
| ਜੇਗਾ | ਜਗਾ | | |
| ਬਠਿੰਡਾ | ਬਠਿਡਾ | (6)80 | 23 |
| ਪੰਜ | ਪਜ | (6)82 | 7 |
| ਸ਼੍ਰੀ | ਸ਼ਾ | (6)96 | 15 |
| ਬਾਬੂ | ਬ ਬੂ | (6)102 | 1 |
| Add in the beginning | | (6)102 | last |
| “ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਮੈਂ ਕੋਰਟੇਨ” | | | |
| is | it | (6)116 | 5 |
| allotted | alloted | (i) of appen- | 6 |
| | | dix | |
| Administrative | Administrator | (vii) „ | 16 |
| Officer | Officer | | |
| Mai Hiran Gate | Mori Hira Gate | (xv) „ | 36 |
| Rama News Agency | Ram Newas Agency | (xvii) „ | 5-6 from below |
| Nairobi | Naiobi | (xviii) „ | 3 from below |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday the 16th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh, at 2.00 P.M. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

* SUPPLEMENTARIES ON STARRED QUESTION No. 3845

श्री जगन्नाथ : जैसा कि मन्त्री महोदय ने बताया है कि तहसील भिवानी के अन्दर 3 लाख 41 हजार रुपया तकावी के रूप में दिया है, मैं पूछना चाहता हूँ कि वहाँ इतनी राशि देने के लिए सरकार पर कौन सी आफत आई थी ?

माल मंत्री : इस मिलमिले दिच उबे दे लें तं नै लिखिआ सी, उनुं नुं उकादी छिडी, की मानजोग मैघर नुं इस घारे बेंडी छितराज है।

श्री जगन्नाथ : क्या माननीय मन्त्री कृपया बताएंगे कि सरकार ने तहसील भिवानी के बारे में हाल ही में एक स्टेटमेंट दी थी जिस में लिखा है कि वहाँ पर प्यास और भूख की वजह से हजारों की संख्या में पशु मरे थे ?

माल मंत्री : मन्त्रिसिटी दे मिलमिले दिच उं स्टेटमेंट इसू होई सी।

श्री जगन्नाथ : क्या वहाँ पर हजारों की संख्या में पशु सरकार की गलत नीति से मरने पर जिम्मेदारी चीफ मिनिस्टर पर नहीं आती ?

(No reply)

RESERVATION OF 10 PER CENT POSTS FOR PROMOTIONS FOR SCHEDULED CASTES GOVERNMENT EMPLOYEES IN THE STATE

*3705. Shri Chand Ram,
Sardar Ujagar Singh,
Shri Banwari Lal,
Sardar Gurmej Singh,
and Babu Ajit Kumar :

Will the Minister for Agriculture
and Welfare be pleased to state—

(a) whether Government has recently decided to reserve 10 per cent Ministerial posts for purpose of promotion for the Scheduled Castes employees in the State, if so, a copy of instructions, if any, issued to all Heads of Departments in the State in this respect be placed on the Table of the House ;

(b) whether Government is considering to raise the percentage referred to in part (a) above to bring it at par with that fixed by the Government of India ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) Yes. A copy of the instructions issued in this respect is placed on the Table of the House.

(b) No. No information regarding the fixation of reservation in promotion cases has so far been received from Government of India.

* Starred Question No 3845 alongwith its reply appears in PVS Debates Vol. II No. 5, dated 13th September, 1963.

[Agriculture and Welfare Minister]

No. 6486-5WGII-63/19193

FROM

The Secretary to Government, Punjab,
Scheduled Castes and Backward Classes Department.

To

ALL HEADS OF DEPARTMENTS, COMMISSIONERS OF DIVISIONS,
DEPUTY COMMISSIONERS AND THE DISTRICT AND SESSIONS
JUDGES IN THE STATE AND REGISTRAR, PUNJAB HIGH COURT,
CHANDIGARH.

Dated Chandigarh, the 12th September, 1963

Subject.—Reservation for the members of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and
Backward Classes in promotion cases.

SIR,

I am directed to refer you to the subject noted above, and to say that at present reservation for Scheduled Castes, Scheduled Tribes and other Backward Classes is applicable to new appointments and not to promotions which are governed by consideration of merit and seniority alone. Since these castes/classes are poorly represented in various services in the upper grades under the State Government, it has been under the active consideration of Government that some reservation in higher grade posts as well should be made for them. It has now been decided that except in the case of All-India Services, 10 per cent of the higher posts to be filled by promotion should be reserved for the members of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Backward Classes (9 per cent for the members of Scheduled Castes and Scheduled Tribes and 1 per cent for the Backward Classes), subject to the following conditions :—

- (a) the persons to be considered must possess the minimum necessary qualifications ; and
 - (b) they should have at least a satisfactory record of service.
2. The receipt of this communication may please be acknowledged.

Yours faithfully,
(Sd.) ...

ASSISTANT SECRETARY, POLITICAL,
for Secretary to Government, Punjab,
Scheduled Castes and Backward Classes Department.

A COPY is forwarded to all (i) Financial Commissioners, Punjab, and (ii) Administrative Secretaries to Government, Punjab, for information and necessary action.

(Sd.) ...
ASSISTANT SECRETARY, POLITICAL,
for Secretary to Government, Punjab,
Scheduled Castes and Backward Classes Department.

To

- (i) All Financial Commissioners, Punjab.
- (ii) All Administrative Secretaries to Government, Punjab.

U.O. No. 6486-5WGII-63, dated Chandigarh, the 12th September, 1963

A COPY is forwarded to the Secretary to the Council of Ministers, for information, with reference to his U.O. reference No. 728-PCM-63, dated the 27th June, 1963.

(Sd.) ...
SUPERINTENDENT, WELFARE GENERAL II,
for Secretary to Government, Punjab,
Scheduled Castes and Backward Classes Department.

To

The Secretary to the Council of Ministers.

U.O. No. 6486-5WGII-63, dated Chandigarh, the 12th September, 1963

A COPY is forwarded to the Secretary to Governor, Punjab, for information and necessary action.

(Sd.)
SUPERINTENDENT, WELFARE GENERAL II,
for Secretary to Government, Punjab,
Scheduled Castes and Backward Classes Department.

To

The Secretary to Governor, Punjab.

U.O. No. 6486-5WGII-63, dated Chandigarh, the 12th September, 1963

A COPY is forwarded to Secretaries/Private Secretaries to Chief Minister/Ministers/Chief Parliamentary Secretary, Punjab, for the information of the Chief Minister/Ministers/Chief Parliamentary Secretary.

(Sd.)
SUPERINTENDENT, WELFARE GENERAL II,
for Secretary to Government, Punjab,
Scheduled Castes and Backward Classes Department.

To

The Secretaries/Private Secretaries/Chief Minister/Ministers/Chief Parliamentary Secretary.

U.O. No. 6486-5WGII-63, dated Chandigarh, the 12th September, 1963

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲਈ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ 10 % ਨੌਕਰੀਆਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਰਖੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਕੀ ਰਖੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਘਟੋ ਘਟ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਇਹ ਰਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਅਸਿਸਟੈਂਟਾਂ, ਸੁਪਰਡੈਂਟਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਕੰਪੀਟੀਟਿਵ ਟੈਸਟ ਰਖੇ ਹਨ ਕੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਕੈਂਡੀਡੇਟਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਟੈਸਟ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਪੇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਕੈਂਡੀਡੇਟਸ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਖਰੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਲਿਸਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਕੈਂਡੀਡੇਟਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ 10 % ਅਤੇ ਐਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਲਈ 20 ਫੀ ਸਦੀ ਪੋਸਟਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਰਖਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ 10 % ਪੋਸਟਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਰਖੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਐਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟਾਂ ਲਈ 20 % ਪੋਸਟਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹਨ।

PLYING OF BUSES WITHOUT ROUTE PERMITS

***3650. Shri Mangal Sein :** Will the Chief Minister be pleased to state whether any buses were found to be plying in the State without permits during the last few months; if so, the names of the Company/Companies plying such vehicles ?

Chief Parliamentary Secretary (Sardar Gulab Singh) : A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

Statement

Definite period, for which information is required, is not indicated in the question. However, information has been collected for the period from 15th April, 1963 to 15th August, 1963. Buses of the following Companies were found plying without route permit .—

1. Hissar-Nili Bar Co-operative Transport Society, Hissar.
2. Ganjibar Bus Service, Hansi.
3. Fatehgarh Sahib Bus Service, Sirhind.
4. Sandhu Roadways, Amritsar.
5. Krishan Murrari, Patiala.
6. Partap Roadways, Patiala.
7. Kaushal Bus Service, Patiala.
8. Hissar District Transport Co-operative (Private), Hissar.
9. Ram Nath, c/o Patiala Roadways, Patiala.
10. Patiala Bus Service, Sirhind.
11. Gurcharan Singh, Sarwan Singh, Patiala.
12. Sangrur Bus Service, Sangrur.
13. Himachal Pradesh Government Transport Co, Nahan.
14. The Hansi Sharma Transport Co-operative Society, Ltd., Hansi.
15. Haryana Ex-Servicemen Transport Co., Dadri.
16. The Patiala Engineering Transport Co., Rampura Phul.
17. Seth Mool Chand Berikalan.
18. Hind Transport Co., Rohtak.
19. Dadri Haryana Transport Co.
20. Shiwalik Transport Co., Hoshiarpur.
21. Kulu-Transport Co-operative Society, Kulu.
22. Prince Bus Service, Kapurthala.
23. State Transport Co., Kapurthala.
24. The Mussafir Bus Service, Mansa.
25. The Ex-Servicemen Transport Co-operative Society (P) Ltd., Barnala.
26. The New Suraj Transport Co. (P) Ltd., Amritsar.

27. Himalya Transport Service, Batala.
28. Jublee Highway Transport Co. (P) Ltd., Pathankot.
29. New Suttlej Transport Company (P), Jullundur.
30. Dwarka Dass of Dharipur (Batala).
31. Jind Bhiwani Transport Co., Bhiwani.

श्री मंगल सैन : क्या चीफ पालियामेंटरी सैक्रेटरी कृपया बताएं कि उन्होंने जो स्टेटमेंट सदन में रखी है क्या स्टेटमेंट के आइटम नम्बर 3 पर फतेहगढ़ साहिब बस-सर्विस सरहन्द की कुछ बसें बिना परमिट भी चलती रही हैं ?

चीफ पालियामेंटरी सैक्रेटरी : माननीय सदस्य इस बारे में सैपरेट नोटिस दें; पता करके बता दिया जाएगा ।

श्री मंगल सैन : क्या माननीय पालियामेंटरी सैक्रेटरी बताने की कृपा करेंगे कि उन डिफाल्टरों के विरुद्ध सरकार की ओर से क्या ऐक्शन लिया जा रहा है ?

चीफ पालियामेंटरी सैक्रेटरी : उन के बखिलाफ केसिज कोर्ट्स में हैं । 4 केसिज में फैसला हो चुका है और 2 केस अभी तक कोर्ट में पेंडिंग हैं ।

श्री मंगल सैन : क्या पालियामेंटरी सैक्रेटरी कृपया बताएं कि जिन 4 केसिज का फैसला हो चुका है उन के नाम क्या हैं ?

चीफ पालियामेंटरी सैक्रेटरी : माननीय सदस्य नोटिस दें, पता करके बताया जाएगा ।

श्री अध्यक्ष : आप ने ओरिजिनल सवाल में ऐसे नामों के बारे में नहीं पूछा है ।
(The hon. Member has not asked the names of such cases in his original question.)

श्री मंगल सैन : स्पीकर साहिब, इस के बारे में रूलज ऐसे हैं कि हम डाइरेक्ट Chief Minister के रिश्तेदारों के बारे में सवाल नहीं पूछ सकते हैं । इसी लिए यह सवाल किया गया है ?

श्री अध्यक्ष : आप ने सवाल किया था कि क्या पिछले चन्द महीनों कोई ट्रान्सपोर्ट कम्पनी बिना परमिट के बसें चलाती पकड़ी गई तो उन्होंने वह जवाब दे दिया है । लेकिन जैसा कि आप ने कहा कि उन के रिश्तेदारों के बारे में बताया जाए उस के लिए how can you expect the Minister to carry all these details with him ? (The original question of the hon. Member was whether during the last few months any buses had been found plying in the State without permits. The Minister has replied to it. But now the hon. Member wants to know as to who among them are related to the Chief Minister. How can you expect the Minister to carry all these details with him.)

श्री मंगल सैन : उन से ऐसी आशा नहीं थी ।

STARTING BUS SERVICES FROM KURALI TO SISWAN AND CHANDIGARH TO MULLANPUR, DISTRICT AMBALA

*3767. Comrade Shamsheer Singh Josh (Put by Comrade Babu Singh Master : Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any

[Comrade Shamsher Singh Josh]

proposal under the consideration of Government to start Bus Service on the Kurali-Siswan road and the Chandigarh-Mullanpur road in Ambala District ; if so, the time by which the said proposal is likely to be finalised ?

Chief Parliamentary Secretary (Sardar Gulab Singh) : Yes, shortly.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸ਼ੌਰਟਲੀ ਦੀ ਕੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : इस का मतलब है जल्दी से जल्दी। (It means at the earliest).

COMPLAINT AGAINST S.D.M., MALERKOTLA

***3727. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Chief Minister be pleased to state whether he has recently received any complaint against the S.D.M., Malerkotla, if so, the details of action, if any, taken thereon ?

Sardar Partap Singh Kairon : Yes. The explanation of the S.D.M., Malerkotla, has been called for.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਨੇਚਰ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਦ ਤਕ ਸਾਰੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤਦ ਤਕ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ।

SHIFTING OF OFFICES TO SIMLA

***3602. Shri Balramji Dass Tandon (Put by Shri Mangal Sein) :** Will the Chief Minister be pleased to state whether any offices of the State Government and offices of some Ministers have been shifted to Simla, if so, the details thereof together with the reasons for this shift ?

Sardar Partap Singh Kairon : The office of the Commissioner, Hill Areas, has been shifted from Chandigarh to Simla so far. The office of the Director, Land Records (at present located at Jullundur) and the office of the Chief Conservator of Forests (at present located at Chandigarh) will also be shifting to Simla permanently when the necessary office and residential accommodation become available there.

These decisions have been taken with a view to the proper functioning of the offices concerned, saving the cost of rents being paid by Government outside while Government's own accommodation in Simla is available, and maintaining the importance/status of Simla.

DISCRETIONARY GRANTS FOR THE MINISTERS

***3645. Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether any sums have been given to Ministers as discretionary grants for the year 1963-64 ; if so, the details of the amounts of such grants placed at the disposal of each Minister ;
- (b) the amount of said grants so far spent by each Minister with the details of the works on which and the names of the places at which it was spent ;
- (c) the total amount of the said grants, if any, spent in the backward hilly areas with special reference to Gagret and Amb Blocks of district Hoshiarpur ;

(d) whether Government have laid down any rules for spending the discretionary grants ; if so, the details thereof ?

Sardar Darbara Singh (Planning and Development Minister) : (a) Yes.

| | | |
|----------------------------------|----|-------------|
| Chief Minister | .. | Rs 3,50,000 |
| Seven Ministers @ Rs 80,000 each | .. | Rs 5,60,000 |
| Chief Parliamentary Secretary | .. | Rs 40,000 |

| | | |
|-------|----|-------------|
| Total | .. | Rs 9,50,000 |
|-------|----|-------------|

(b) & (c) Statements 'A' and 'B' indicating the required information are laid on the Table of the House.

(d) Yes. A copy of the instructions is laid on the Table of the House.

Statement 'A' showing the amounts of grants so far spent by each Minister with details of work together with the places where it has been given

| Serial No. | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|------------|-------------------------------------|-------------------|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Rs | |
| 1 | S. Partap Singh (Chief Minister) | 25,000 | Installation of tube-well along with machinery in village Umra, tehsil Hansi, for drinking purposes |
| 2 | | 5,000 | Construction of School building for the Blind at Hissar |
| 3 | | 40,000 | For the Public School at Hissar |
| 4 | | 10,000 | Construction of building for Sital Industrial School for Girls, Amritsar |
| 5 | | 10,000 | Improvement in the sanitary conditions of the Pingalwara, Amritsar, run by Bhagat Puran Singh |
| 6 | | 2,500 | Construction of building, etc., of D.A.V. Higher Secondary School, Patti |
| 7 | | 5,000 | Construction of Balmiki Hostel at Rohtak |
| 8 | | 660 | Purchase of Gobar Gas Plant for the village Panchayat of Khandoor, district Ludhiana |
| 9 | | 8,000 | Purchase of Hospital equipment, beds, medicines, stationery, etc., for Municipal Dispensary at Rahon, district Jullundur |
| 10 | | 20,000 | Construction of a bridge over 'Indri Escape' at R.D. 129,950, district Karnal |
| 11 | | 40,000 | Construction of a bridge on Nand pur Choe, tehsil Sirhind |
| 12 | | 50,000 | For Mata Gujri College, Fatehgarh Sahib, district Patiala |

[Planning and Development Minister]

| Serial No. | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|------------|---|-------------------|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Rs | |
| 13 | (S. Partap Singh Chief Minister) | 5,500 | Contribution towards Dussehra Festival expenses incurred in 1962-63 at Kulu Valley |
| 14 | | | Construction of bridges on Uppar Bari Doab Canal Circle, Amritsar :— |
| | | 7,192 | (a) Bridge R. D. 270,320 Sabraon Branch Escape |
| | | 7,313 | (b) Bridge R.D. 302,770 Sabraon Branch Escape |
| | | 7,753 | (c) Bridge R.D. 306,900 Sabraon Branch Escape |
| | | 4,909 | (d) Bridge R.D. 15,000 Khwaspur Distributary |
| 15 | | 5,000 | For Music College at Gurdaspur |
| 16 | | 1,500 | For Balmela Daily Milap, Jullundur |
| 17 | | 24,000 | For construction of five bridges in Banga illaqa, district Jullundur |
| 18 | | 2,000 | For construction of room in the school at village Gadri, tehsil Jhajjar |
| 19 | | 25,000 | Purchase of Science equipment for the Middle School at village Bachodh, district Mohindergarh |
| 20 | | 5,000 | For M.L. National College, Yamunanagar |
| 1 | 2. Shri Gopi Chand Bhargava, Finance Minister | 6,000 | For Nari Naketan, Jullundur City |
| 2 | | 1,500 | Construction of culvert at Panjuana, tehsil Sirsa |
| 3 | | 2,500 | Construction of pucca water tank for collection of rain water for Agricultural purposes in village Ujjhe, tehsil Dehra Gopipur |
| 4 | | 250 | Purchase of books on Sarvodaya and Gandhian Ideology for Chhatterjees Memorial Library, Hissar |
| 5 | | 500 | Construction of Khatri for drinking water at village Banoh, tehsil Hamirpur |
| 6 | | 500 | Construction of Khatri for drinking water at Dhail, tehsil Hamirpur |

| Serial No. | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|------------|--|-------------------|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Rs | |
| 7 | 2 Shri Gopi Chand Bhargava, Finance Minister— <i>contd</i> | 1,500 | Construction of a well for drinking water at village Bhindla, tehsil Hamirpur |
| 8 | | 800 | Construction of a well for drinking-water at village Tikka Chabutra, tehsil Hamirpur |
| 9 | | 800 | Construction of a baoli for drinking-water at Tikka Budgar, tehsil Hamirpur |
| 10 | | 800 | Construction of a well for drinking-water at Madhani, tehsil Hamirpur |
| 11 | | 800 | Construction of a Khatri for drinking water at village Chhail, tehsil Hamirpur |
| 12 | | 500 | Repair to an approach road at Dhaniara, tehsil Palampur |
| 13 | | 1,000 | Construction of a Chabutra on a well and installation of a water tap on the well at village Sakri, tehsil Nurpur |
| 14 | | 200 | Repair to a well for drinking-water at Tikka Rhee, village Chabutra, tehsil Hoshiarpur |
| 15 | | 2,200 | Construction of agricultural drains in Gandhi Samarak Nidhi, Patti Kalyana |
| 16 | | 5,000 | Construction of boundary wall of Gandhi Smarak Nidhi, Patti Kalyana, tehsil Panipat. |
| 17 | | 650 | Construction of a Khatri for drinking water at Kufri-Da-Tela Dolt, village Chamiana, tehsil Hamirpur |
| 18 | | 1,000 | Construction of a Khatri for drinking-water near Devi-Ka-Mandir, village Chamiana, tehsil Hamirpur |
| 19 | | 3,000 | Construction of an approach road from Primary School to Devi-ka-Mandir, village Chamiana, tehsil Hamirpur |
| 20 | | 650 | Construction of a Khatri for drinking-water at village Pakhi, tehsil Palampur |
| 21 | | 1,000 | Construction of a well for drinking-water at village Miana, tehsil Hamirpur |
| 22 | | 4,000 | Construction of a Serai at Chamiana, tehsil Hamirpur |

[Planning and Development Minister]

| Serial No | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|-----------|---|-------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| 23 | 2. Shri Gopi Chand Bhargava, Finance Minister— <i>contd</i> | 650 | Construction of a baoli for drinking-water at village Gharind, Tappa Kanerar, tehsil Hamirpur |
| 24 | | 500 | Construction of a Khatri for drinking water at village Jole, tehsil Hamirpur |
| 25 | | 500 | Construction of a baoli for drinking water in village Bajauri, Tikka Ghanal, tehsil Hamirpur |
| 26 | | 500 | Construction of Khatri for drinking water at village Chomoila, tehsil Hamirpur |
| 27 | | 500 | Construction of a Khatri for drinking-water at village Patlandar, tehsil Hamirpur |
| 28 | | 500 | Construction of a Khatri for drinking water at village Garaoru Mehale Nargale, tehsil Hamirpur |
| 29 | | 500 | Construction of a Khatri for drinking water at village Kandhelu, tehsil Hamirpur |
| 30 | | 1,000 | Construction of a Khatri for drinking-water at village Tikki Khalania Maura Ghotchial, tehsil Dehra Gopipur |
| 31 | | 500 | Construction of a room in Primary Girls School, village Chamiana |
| 32 | | 800 | Construction of a Khatri for drinking-water at village Nalahi, tehsil Hamirpur |
| 33 | | 800 | Construction of khatri for drinking-water at village Sathotha, tehsil Hamirpur. |
| 34 | | 500 | Construction of Khatri for drinking water at village Jhanpana, tehsil Hamirpur |
| 35 | | 500 | Construction of a Khatri for drinking water at village Bhatera, tehsil Hamirpur |
| 36 | | 800 | Construction of a Khatri for drinking water on road side village Majhog Sultani, tehsil Hamirpur |
| 37 | | 500 | Construction of an aproach road at village Tikkru, tehsil Hamirpur |
| 38 | | 1,000 | Construction of a well for drinking-water at Tikka Moch, tehsil Nurpur |

| Serial No. | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|------------|--|-------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Rs | |
| 39 | 2 Shri Gopi Chand Bhargava, Finance Minister— <i>contd</i> | 2,500 | Construction of Udhog Hall in the premises of Gandhi Samarak Nidhi, Nai Talimshala, village Harsemansar, tehsil Una |
| 40 | | 800 | Construction of protection wall on Nullah at village Narghale, tehsil Hamirpur |
| 41 | | 500 | Construction of protection wall on Nullah Pukhri-da-Tela, village Garaorn Nehale, tehsil Hamirpur |
| 42 | | 1,000 | Construction of a well for drinking-water at village Kohla, tehsil Hamirpur |
| 43 | | 500 | Construction of a Khatri for drinking water at village Lambri, tehsil Hamirpur |
| 44 | | 1,500 | Repair of approach road 'Koori-da-Panga' Ghalta, from Mohalla Rampurian to Mohalla Bootbahian, village Chalet, tehsil Una |
| 45 | | 250 | Repair of an approach road in Mohalla Tapyiwala, village Chalet, tehsil Una. |
| 46 | | 2,000 | Repairs of a well for drinking water in Weaver's Basti, village Tarowal, tehsil Garhshankar |
| 47 | | 2,000 | Construction of stairs and pucca Verandah in the Hospital Building at village Kultham, tehsil Banga |
| 48 | | 250 | For prohibition work throughout the State |
| 49 | | 500 | Purchase of books for Gandhi Study Circle Library, Patiala |
| 50 | | 100 | Purchase of books for Gandhi Samarak Nidhi, Nai Talimshala, village Urdhan, tehsil Rajpura |
| 51 | | 100 | Purchase of books for Gandhi Samarak Nidhi, Nai Talimshala, village Gajju-khera, tehsil Rajpura |
| 52 | | 100 | Purchase of books for Gandhi Samarak Nidhi, Nai Talimshala, village Harsemansar, tehsil Dasuya |
| 53 | | 500 | Purchase of books for Gandhi Study Circle Library, Jullundur |

[Planning and Development Minister]

| Serial No. | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|------------|---|-------------------|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Rs | |
| 54 | 2. Shri Gopi Chand Bhargava, Finance Minister—concl'd | 500 | Purchase of books for Gandhi Study Circle Library, Amritsar |
| 55 | | 500 | Purchase of books for the Gandhi Study Circle Library, Hissar |
| 56 | | 500 | Purchase of books for the Gandhi Study Circle Library, Rohtak |
| 57 | | 500 | Purchase of books for the Gandhi Study Circle, Library, Hissar |
| 1 | 3. Shri Mohan Lal, Home Minister | 1,000 | Construction of Panchayat Ghar at village Karwan, Palwal Sub-Division |
| 2 | | 500 | Construction of Panchayat Ghar at village Basau Barwan |
| 3 | | 1,100 | Construction of Hostel accommodation at— (1) Hariyana Harijan Hostel |
| | | 1,100 | (2) Dhanak Primary School, Gowkaran Road, Rohtak |
| | | 1,100 | (3) Balmiki Hostel, Rohtak |
| 4 | | 1,000 | Construction of building in Arya Higher Secondary School, Narwana |
| 5 | | 1,000 | Construction of an approach road/school building, pavements, etc., in village Muzara Dingarian, tehsil Garhshankar |
| 14. | S. Darbara Singh, Planning and Development Minister | 1,000 | Construction of Panchayat Ghar-cum-Rest House at Rehon, district Kangra |
| 2 | | 3,000 | For Science material required for National Higher Secondary School, Bilga, district Jullundur |
| 3 | | 2,000 | Construction and furnishing the Science Laboratory of Girls High School, Ajnaha, tehsil Hoshiarpur |
| 4 | | 2,500 | Construction of a bridge on the distributary that falls on way from Bilga to Nagra, tehsil Phillaur |
| 5 | | 2,000 | To purchase equipment for Science Laboratory for Khalsa Higher Secondary School, Atta, tehsil Phillaur |

| Serial No. | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|------------|---|-------------------|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Rs. | |
| 1 | 5. S. Gurbanta Singh (Agriculture and Welfare Minister) | 500 | Digging of a well in Primary School Building of village Birdhana, tehsil Jhajjar |
| 2 | | 1,500 | Construction of Primary School building at Badana, tehsil Jhajjar |
| 3 | | 2,000 | Construction of School building of Khalsa High School, Khera Majja |
| 4 | | 2,200 | To provide barbed wire for Mahila Ashram, Hoshiarpur |
| 1 | 6. Shri Ram Saran Chand Mittal, Excise Taxation and Capital Minister | 5,000 | Construction of building of Primary School at Beri, tehsil Jhajjar |
| 2 | | 1,000 | Construction of a portion of the building of Harijan Dharmshala at village Chahal near Faridkot |
| 3 | | 2,000 | Construction of School building of Jain Muni Shri Vimal Chander Higher Secondary School, Sanmati Nagar (Kup Kalan), district Sangrur |
| 4 | | 1,000 | Pavement of streets of village Azamnagar (Sihar), tehsil Narnaul |
| 5 | | 1,000 | Construction of Primary School building at Iteli and Begpur, tehsil Narnaul |
| 6 | | 5,000 | Construction of building of A.S.D. Higher Secondary School, Narnaul |
| 7 | | 5,00 | Completion of the School building of village Jaitale, tehsil Narnaul |
| 8 | | 500 | Construction of Primary school building in village Chinalya, tehsil Narnaul |
| 1 | 7. Shri Ranbir Singh (Irrigation and Power Minister) | 500 | For hand-pump for Harijans of village Bilona, tehsil Kaithal |
| 2 | | 1,000 | Installation of an electric pump in village well at Mundi, tehsil Rewari |
| 3 | | 1,000 | Extension of school building at village Bagge uttar, tehsil Fazilka |
| 4 | | 1,800 | Installation of electric fans in W.L. Arya Girls High School, Nawanshahr |
| 5 | | 2,000 | For School building/road construction in village Panniwala Mota, tehsil Sirsa |
| 6 | | 500 | For well for Harijans of village Ludhiana, tehsil Jind |

[Planning and Development Minister]

| Serial No. | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|------------|---|-------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| 7 | 7. Shri Ranbir Singh, Irrigation and Power Minister— <i>concd</i> | Rs 2,000 | Purchase of research books for the Library of Vishveshvaranand Vedic Research Institute, Hoshiarpur |
| 8 | | 1,000 | Construction of Chopal for Harijans of village Wazirpur, post office Garhi Harsaru, district Gurgaon |
| 9 | | 2,000 | For School building at Ajrawar, tehsil Rajpura |
| 10 | | 5,000 | Extension of School building of Bharat Tek Girls High School, Rohtak |
| 11 | | 500 | For Chopal for Harijans in village Badsa, post office Badli, district Rohtak |
| 12 | | 1,000 | For seating arrangements for public in the compound of district Court, Rohtak |
| 13 | | 5,000 | Extension of the building of Adarsh Gurukul Singhpura, village Sunderpur, district Rohtak |
| 14 | | 2,000 | For Brigadier Hoshier Singh open-air Theatre at Bahadurgarh, district Rohtak |
| 15 | | 8,000 | For the construction of dining hall in the Boarding house of A.I. Jat Heroes College, Rohtak |
| 1 | 8. S. Ajmer Singh (Revenue Minister) | 1,500 | Construction of building for the Rifle Club at Majri, tehsil Samrala |
| 2 | | 1,500 | For the installation of a tube-well and the construction of additional accommodation for Ramgarhia Higher Secondary School, Ludhiana |
| 3 | | 2,500 | Construction of additional accommoda- tion for Khalsa College for Women, Ludhiana |
| 4 | | 2,500 | Construction of additional accommoda- tion for Malwa Training College, Ludhiana |
| 5 | | 2,000 | Construction of additional accommoda- tion for Guru Nanak Engineering College, Ludhiana |
| 6 | | 5,000 | For Girls School building in village Kahnaur, district Rohtak |
| 7 | | 5,000 | For Girls School building at Anwal, tehsil Rohtak |

| Serial No | Name of Minister | Amount sanctioned | Purpose and place |
|-----------|--|-------------------|--|
| | | Rs | |
| 8 | 8. S. Ajmer Singh (Revenue Minister)— <i>concl'd</i> | 2,000 | Construction of additional accommodation for village Isru, tehsil Samrala |
| 9 | | 2,000 | Construction of the building for Primary School for Girls at Kalkha, tehsil Panipat |
| 10 | | 2,000 | Repair of Old Library building of village Barohli, tehsil Sirhind |
| 11 | | 1,500 | Construction of village School building at Shamgarh alias Chhota Samrala, tehsil Samrala |
| 1 | S. Gulab Singh (Chief Parliamentary Secretary) | | <i>Nil</i> |

Statement 'B'

| Serial No. | Name of District with Block | Amount sanctioned |
|------------|--------------------------------------|-------------------|
| | | Rs |
| 1 | District Hoshiarpur— Gagret Block | .. 1,750 |
| 2 | District Hoshiarpur— Amb Block | .. <i>Nil</i> |
| 3 | District Kangra | .. 28,650 |
| 4 | District Kulu | .. 5,500 |

Instructions for spending the Discretionary grants

These grants will be sanctioned subject to the following considerations :—

(i) The Chief Minister, Ministers and the Chief Parliamentary Secretary will generally keep in mind, for guidance, the following categories of works/schemes for assistance, provided the benefit accrues to the general public :—

- (a) Drinking Water-supply Schemes.
- (b) Permanent Works for Improvement of Agriculture.
- (c) Permanent Works for Improvement of Rural Sanitation.
- (d) Village Roads, including Small Bridges and Culverts.
- (e) Improvement to Schools or Dispensary Buildings where such institutions already exist and are inadequately housed.

[Planning and Development Minister]

(f) Construction of godowns for storage of goods.

(g) Library books.

(h) Allocation to Panchayats or for works connected with Panchayats.

(i) Uniforms to be supplied to poor school children.

These categories are, however, illustrative and not exhaustive. The Chief Minister, Ministers and the Chief Parliamentary Secretary can sanction grants-in-aid for any work or scheme which is likely to improve conditions in the countryside or benefit the community as a whole.

(ii) The condition of a matching contribution from the beneficiary need not be insisted upon, but the Chief Minister, Ministers and the Chief Parliamentary Secretary, while sanctioning the grant, will keep in mind the possibility of making the beneficiaries contribute.

(iii) Grants-in-aid will not ordinarily be admissible to denominational institutions. They may, however, be given to any such institution where the particular item of work for which the grant is made, represents a distinct expansion of existing facilities and the institution is open to all communities living in the area.

(iv) Grants will be admissible throughout the State, both in the Block and non-Block areas.

(v) Grants-in-aid should ordinarily not be given for the same work or scheme by more than one Minister. As soon as it is noticed that more than one Minister has sanctioned grants for the same work or scheme in the same area, the Financial Commissioner, Development, shall bring the matter to the notice of the Chief Minister/Minister/Chief Parliamentary Secretary concerned and obtain his orders for utilisation of the grant elsewhere.

3. As the grant is to be spent at the discretion of the Chief Minister, Ministers and the Chief Parliamentary Secretary, the works or schemes which they would like to be executed out of the amount at their discretion should be intimated by them to the Financial Commissioner, Development, along with the amount of grant-in-aid which they would like to be paid for each work. The Financial Commissioner, Development, will take necessary action regarding the allotment of these funds to the Deputy Commissioners concerned immediately for being utilised/spent during the financial year through the District Board (till their abolition), Zila Parishad, Panchayat Samiti or the Panchayat concerned, the Public Works Department (Buildings and Roads and Irrigation Departments) or any other Government agency, or Municipal Committee, as may be indicated by the Minister, etc., for the purpose for which it is given. However, in cases where the major portion of the expenditure on a particular project is to be borne by the management of the institution themselves, then the grant should be disbursed to the management of the institution for the execution of the said work/scheme, subject to the condition that the Deputy Commissioner will ensure that proper accounts are maintained by the said institution and that these accounts are audited by the Audit Department. It will also be the responsibility of the Deputy Commissioner to see that the grant-in-aid is properly and fully utilised during the financial year in which the sanction is given. As soon as the work has been completed, a certificate to this effect will be sent by the Deputy Commissioner to the Audit Department. The Deputy Commissioner shall also ensure that proper accounts of all moneys spent on such schemes by the District Board/Zila Parishad/Panchayat Samitis or Panchayats, as the case may be, are properly maintained and kept for the purpose of audit. The Deputy Commissioner will also ensure that detailed accounts of all such expenditure are otherwise maintained in accordance with the procedure applicable to Local Development Works.

पंडित मोहन लाल दत्त : यह सूचना जो मुझे प्राप्त हुई है इस से जाहिर होता है कि पिछड़े हुए पहाड़ी इलाकों में ग्रांट बहुत कम दी गई है या दूसरे शब्दों में उन को कुछ भी नहीं दिया गया। क्या मिनिस्टर महोदय इस बात का विश्वास दिलाएंगे कि आइंदा अगर उन की जायज कीमांड होगी तो उस को पूरा किया जाएगा ?

Mr. Speaker : It is a suggestion for action.

पंडित मोहन लाल दत्त : मैं पूछना चाहता हूँ कि क्या आईदा के लिए उन का ध्यान रखा जाएगा ?

मन्त्री : जरूर रखा जाएगा ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : The hon. Minister for Planning and Development be pleased to state if the discretionary grant of the Chief Minister during the year 1962-63 was also 3 lakhs of rupees or it was less than that ?

Minister : I have not got this information with me. I need a separate notice for this.

पंडित मोहन लाल दत्त : जो सूचना प्राप्त हुई है इस के मुताबिक से क्या यह बात सिद्ध नहीं होती कि मन्त्री महोदय केवल उन्हीं इलाकों को ग्रांट देते हैं जिन से उन की आंखें मिलती हैं, जो उन के अपने इलाके हैं और जिन में उन के अपने कांग्रेस के सदस्य ही चुने गए हैं और आपोजीशन वालों को नजर अंदाज किया जाता है ?

**RESIGNATION BY THE CHAIRMAN, MEMBER/MEMBERS OF THE DISTRICT
CITIZENS COUNCIL, KARNAL**

***3865. Comrade Ram Piara. :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that the Chairman, member/members of the District Citizens Council, Karnal, have tendered their resignations during the period from 15th July to date; if so, the names of those who resigned and copies of their resignations be laid on the Table of the House ;
- (b) whether it is also a fact that a no-confidence motion was also tabled against the Chairman of the said Council; if so, the names of those who tabled it, the date when it was tabled and the contents thereof ;
- (c) whether the said resignations of the Chairman and of the member/members have been accepted ; if so, when, if not, the reasons therefor ;
- (d) whether any enquiry by the Government into the contents of the resignations or no-confidence motion referred to above has been conducted ; if so, by whom and with what result ; if not, the reasons thereof ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes. Shri Mool Chand Jain, Chairman, District Citizens Council, sent his resignation on 1st August, 1963. No resignation from any other member/members of the District Citizens Council, Karnal, have been received.

(b) Yes. A no-confidence motion was tabled against Shri Mool Chand Jain, formerly Chairman, the District Citizens Council, Karnal, on 6th August, 1963. A copy of the no-confidence resolution is laid on the Table of the House.

(c) No. As Shri Jain had offered to resign in protest against what he called the partial attitude of administration in the investigation of Shri Ram Piara's assault case, it was considered proper to look into his complaint before accepting his resignation.

(d) (i) A report was called for in the matter and the allegations were reported to be false. According to Government's information a move was afoot from the members of the District Citizens Council, Karnal to move a motion of no-confidence against Shri Mool Chand Jain much earlier than 1st August,

[Chief Minister]

1963. Having come to know about it, Shri Mool Chand Jain sent in his resignation on 1st August, 1963 by post.

(ii) No enquiry into the contents of the no-confidence motion has been ordered.

With the permission of the Chair, Shri Jasmer Singh of Shahabad moved a resolution of no-confidence against Shri Mool Chand Jain, Chairman. The motion was seconded by Shri Rulia Ram, M.L.A. The resolution runs as under :—

The activities of Shri Mool Chand Jain since his nomination as Chairman, District Citizens Council, are most derogatory to the high position which he holds. He has been exploiting the families and relations of the ex-servicemen by getting gratifications as his usual fee from them for redressing their just or unjust grievances.

The families having war tradition have no faith in him due to his various utterances in public against the martial races for his political motives.

The activities of Shri Mool Chand Jain are not in the interest of well being of people or in the interest of defence efforts.

The members (signatories) have no confidence in him and he be removed.

- (Sd.)
1. Jasmer Singh of Shahabad.
 2. Gurrinder Singh of village Shamgarh.
 3. Multan Singh, M.L.A., Butana.
 4. Hakumat Rai of Panipat.
 5. Hukam Singh, M.L.C., Karnal.
 6. Mehar Singh Gyani, Thanesar.
 7. Nand Lal of Village Masana.
 8. Benarsi Das Gupta, M.L.A., Thanesar.
 9. Amar Nath, Chairman, Market Committee, Kaithal.
 10. Rulia Ram, M.L.A., Gharaunda.
 11. Chuhar Singh, M.L.A., Samalkha.
 12. Parsani Devi, M.L.A., Rajaund.
 13. Kishan Singh of Mandhwal.
 14. Lal Singh (Retd. Captain) village Nissing.
 15. Ran Singh, M. L. A., Radaur.
 16. Nishan Singh of Karnal.
 17. Ram Pal Singh, M.L.A., Pundri.
 18. Daya Ram of Taraori.
 19. Rattan Singh, Karnal Co-operative Transport, Karnal.
 20. Vir Singh Gyani of Pehowa.
 21. Jagjit Singh Man, Karnal.
 22. Fateh Chand Vij, M.L.A., Panipat.
 23. Ratti Ram, President, Municipal Committee, Karnal.

The no-confidence move against Shri Mool Chand Jain was carried unanimously. Sarvshri Madho Ram and Mool Chand left the meeting when the resolution was put to vote.

कामरेड राम प्यारा : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि श्री मूल चन्द जैन के खिलाफ नो-कान्फीडेंस मोशन आने से पहले उन के खिलाफ कोई कंप्लेंट गवर्नमेंट के पास पहुंची थी ?

मुख्य मन्त्री : मैं इस तरह नहीं बता सकता, आप सवाल पूछेंगे तो पता कर के बता दिया जाएगा ।

कामरेड राम प्यारा : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि नो-कान्फीडेंस मोशन में जो ऐलीगेशन्ज लगाए गए हैं उन के बारे में गवर्नमेंट ने इन्क्वायरी क्यों नहीं की ?

मुख्य मन्त्री : यह बात सूझी भी नहीं और न ही ऐसा करने का इरादा है । हो सकता है कि कुछ लोकल झगड़े हों ।

कामरेड राम प्यारा : जहां तक नो-कान्फीडेंस मोशन का ताल्लुक है उस की कापी तो सप्लाई कर दी गई है लेकिन साथ ही श्री मूल चन्द जैन के इस्तीफे की कापी मांगी गई थी वह सप्लाई नहीं की गई, इस का क्या कारण है ?

मुख्य मन्त्री : कोई भी कापी सप्लाई नहीं की जानी चाहिये थी । जो कर दी गई है वह भी नहीं होनी चाहिये थी ।

Mr. Speaker : This will be the last supplementary.

कामरेड राम प्यारा : मैं, जनाब, हीट में नहीं आऊंगा । मुझे पूछ लेने दें । क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताएंगे कि आया उन का इस्तीफा मंजूर किया गया है या नो-कान्फीडेंस मोशन को ऐक्सेप्ट करके दूसरा चेयरमैन नामीनेट किया गया है ?

मुख्य मन्त्री : सैक्रेटरी से पूछ कर बताऊंगा, मुझे इस तरह से याद नहीं है ।

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, यह बात तो क्लीयरली पूछी गई थी, बतानी चाहिये थी । खैर मैं और सवाल पूछ लेता हूं । क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताएंगे कि गवर्नमेंट ने जो चेयरमैन नामीनेट किया है आया रुल्ज में ऐसी कोई प्रोवीजन है कि अगर उन के खिलाफ नो-कान्फीडेंस मोशन आए तो गवर्नमेंट उस को ऐक्सेप्ट कर लेगी ?

मुख्य मन्त्री : इस का जवाब रुल्ज देख कर दिया जा सकता है ।

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Will the Chief Minister be pleased to state as to why the procedure of no-confidence was allowed in the case of a nominated Chairman ? The nominated Chairman ought to be removed by the nominating authority.

Chief Minister : I did not know about it. It was done locally. I know nothing about it. When the information reached the Secretary, he conveyed that to me.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Will the Chief Minister be pleased to state whether he disapproved of the action when the matter came to his notice ?

Chief Minister : No. Whatever was done, was done there locally. I was non-plussed.

श्री मंगल सैन : क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताएंगे कि यह जो नो कान्फीडेंस मोशन जैन साहिब के खिलाफ लाया गया क्या यह इस लिये लाया गया कि जैन साहिब ने राम प्यारा पर जो ज़ुल्म हुआ और उस के बारे में जो गलत इन्क्वायरी हुई

Mr. Speaker : No comments on investigation.

श्री मंगल सैन : मैं जानना चाहता हूं

Mr. Speaker : No please. It is an insinuation without foundation.

कामरेड राम प्यारा : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि क्या यह हकीकत है कि उनके खिलाफ नो-कान्फीडेंस मोशन पर दस्तखत करवाने के लिये डी. सी. और जी. ए. खूब सरगम रहे ?

श्री अध्यक्ष : फिर गर्मी आ गई आप को । (The hon. Member has again flared up.)

Comrade Ram Piara : Mr. Speaker, I have got proof with me.
Mr. Speaker : But the Chief Minister has denied this.

कामरेड राम प्यारा : क्या उन के नोटिस में यह बात आई है कि असेम्बली में मेरे सवाल पहुंचने के बाद डिस्ट्रिक्ट अथारिटीज से मिल कर मैबरो से मज्जीद दस्तखत करवाए गए ?

Mr. Speaker : How can you expect the Chief Minister to answer this question ?

Comrade Ram Piara : Sir, he sent the Chief Parliamentary Secretary. He sent a telephone there. I have got proof with me.

श्री अध्यक्ष : आप अभी कह रहे थे कि मैं गर्मी में नहीं आऊंगा । अगर आप के पास कोई कन्ट्राडिक्टरी चीज है तो मुझे बताएं मैं इत्तलाह ले दूंगा । (विघ्न)
(The hon. Member had just stated that he would not lose temper; if he has got some contradictory information with him he may supply the same to me and I will get the matter cleared.)
(Interruption)

* * * *

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : स्पीकर साहिब, आनरेबल मैबर ने सवाल पूछा है क्या डी. सी. उस में ऐक्टिवली हिस्सा लेता रहा है या नहीं । साथ में अपनी इस बात को स्पोर्ट करने के लिए उन के पास डाकुमेंटरी सबूत भी है । क्या चीफ मिनिस्टर साहिब के लिए इस को कन्ट्राडिक्ट करने के लिए

Mr. Speaker : I have already asked the honourable Member to send me the documents. I will examine them and then send them to the Government.

PAUCITY OF ACCOMMODATION AND OF TEACHERS IN CERTAIN SCHOOLS AT HANSI, HISSAR DISTRICT

*3828. Shri Amar Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether he is aware of the fact that at present there is paucity of accommodation and the number of teachers is inadequate in Government Girls High School, Government Junior Basic Training School and Higher Secondary School for Boys at Hansi, Hissar District ;
- (b) whether Government propose to provide more accommodation for the said schools and to increase the number of teachers therein; if so when ;

Note, —*Expunged as ordered by the Chair.

- (c) whether it is a fact that some amount has been sanctioned recently for the construction of a building for Government Girls High School at Hansi, if so, the details of the steps being taken in this connection?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) There is inadequate accommodation in all the three schools, and shortage of staff in Government Girls High School and Government Junior Basic Training School. It is being verified if shortage of staff exists in Government Higher Secondary School for Boys. Information on this point will be supplied to the member later.

(b) A Science Block in the Government Higher Secondary School for Boys, Hansi, has recently been completed. Funds have been provided to the Government Girls Higher Secondary and Basic Training School to have additional accommodation on rent. Steps have been taken to make good the shortage in staff.

(c) No.

श्री अमर सिंह : जो जवाब चीफ मिनिस्टर साहिब ने दिया है उसके पेशे नज़र में उन्हें बाताना चाहता हूँ कि हायर सैकंडरी गर्ल्स स्कूल ऐसे हैं जैसे अस्तबल। बच्चों के बैठने के लिए मुनासिब जगह नहीं है। वहाँ पर स्कूल के लिए न तो कोई प्लॉट लिया गया है और न ही कोई ज़मीन एक्वायर की गई है।

Mr. Speaker : The hon. Member should please put the supplementary in the proper form. He can ask as to what steps have been taken by the Government to implement the assurance.

श्री अमर सिंह : क्या मुख्य मन्त्री जी फरमाने की कृपा करेंगे कि हांसी में हायर सैकंडरी स्कूल फार गर्ल्स के लिए कोई जगह ली गई है या नहीं ?

मुख्य मन्त्री : बात यह है कि हमने लड़के और लड़कियों की सहायता के लिए स्कूल खोल दिए हैं। ठीक है कि कहीं कहीं बिल्डिंग नहीं हैं लेकिन शुरू शुरू में काम चलाना है। वैसे हमने यहां हैडमिस्ट्रेस को कह दिया है कि अगर कोई और इमारत स्कूल के लिए किराए पर मिले तो उसको ले लें।

श्री अमर सिंह : क्या मुख्य मन्त्री जी फरमाएंगे कि क्या यह हकीकत है कि जे. बी. टी. स्कूल और हायर सैकंडरी स्कूल की लड़कियां वहां पर बरामदों में बैठती हैं और उन के बैठने के लिए और कोई जगह नहीं है ?

मुख्य मन्त्री : ठीक है बरामदों में बैठती होंगी, जगह की कमी है। अगर आप यह चाहते हैं तो जब तक इमारत का इन्तज़ाम न हो तो स्कूल बन्द कर देता हूँ। लेकिन हमारा यह निशाना है, निश्चय है कि चाहे इमारत इस वक्त न भी मिल सके फिर भी विद्या का काम आगे नहीं डालना है। विद्या जरूर देनी है। इसलिए अगर इस वक्त बच्चों को कोई तकलीफ भी है तो क्या हुआ। कोशिश कर रहे हैं कि उन के लिए किराए की इमारत ही मिल जाए। मैं तो आप मैबर साहिबान से भी यह कहूंगा कि आप इन इमारतों को हासिल करने में हमारी मदद कीजिए। जब आप इस किस्म की नुक्ताचीनी करते हैं तो इसका मतलब यह कि जब तक सभी सहायतें न मुहैया हो जाएं वहां पर नए स्कूलों को खोला ही न जाए।

FULL FEE CONCESSION IN ECONOMICALLY
BACKWARD STUDENTS

***3644. Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether Government has given full fee concession to the students declared economically backward in accordance with the recent policy of the Punjab Government;
- (b) whether there is any proposal under the consideration of Government to compensate privately-managed schools for according full fee concession to students referred to in part (a) above who are studying in those schools;
- (c) if the reply to part (b) above be in the negative, whether Government intend to compensate the privately-managed schools in the backward hilly areas immediately or in the near future ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes, in Government Secondary Schools.

(b) Yes, the matter is under examination.

(c) Question does not arise.

पंडित मोहन लाल दत्त : सवाल के भाग 'बी' का जवाब देते हुए मुख्य मंत्री जी ने फरमाया है कि मामला ज़ेरे गौर है, क्या मैं उन से पूछ सकता हूँ कि इसका फैसला कब तक हो जाएगा ?

मुख्य मंत्री : इस वक़्त मसला पैसे का है। आप को पता है कि इस दफ़ा कितने सैलाब आए हैं। उन के लिए भी पैसा देना है। जब फलड्स के लिए पैसा देना है तो ज़रूरी है कि जो दूसरे काम हम करने का इरादा रखते थे उन में से पैसा निकालना होगा। उन को काट कर बाढ़ पीड़ितों के लिए पैसा देंगे। इसलिए यह नहीं कहा जा सकता कि कब तक इसका फैसला हो जाएगा।

पंडित मोहन लाल दत्त : अगर इस मकसद के लिए स्टेट में सभी जगहों पर पैसा नहीं दिया जा सकता तो क्या सरकार पिछड़े हुए पहाड़ी इलाकों के प्राइवेट स्कूलों को रियायत देने के लिए तैयार है ?

मुख्य मंत्री : हम चाहेंगे कि वह उन स्कूलों को दे दें। उन की मैनेजिंग कमेटी भी बसा ही रखेंगे। अगर वह इस तरह करें तो सुमकिन हो सकता है।

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਲੱਡਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਲੀਫ ਦੇਣ ਲਈ ਦੂਜੀਆਂ ਮਦਾਂ ਤੇ ਕਟ ਲਗਾਈ ਜਾਏਗੀ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਇਮਦਾਦ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਲ ਪ੍ਰਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੜੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨਵੀਂ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਪਵੇਗਾ। ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਡ ਦੋ ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਫਸਲ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਫੌਰੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਕਟ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਵੇਂ ਬੋਝ ਨੂੰ ਚੁਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਲਖਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਾਲਿਸੀ ਸੈਟ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਵੇਖ ਸਕਣ ਕਿ ਹੁਣ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਅਮਰਜੈਂਸੀ ਤੇ ਵੀ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਹੱਲਾ ਮਾਰਾਂਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਫੀਸ ਮਾਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਟੈਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ?

Mr. Speaker : I also join in request of the Honourable Members to the C. M., because a lot of time is wasted in going to a magistrate for getting an affidavit attested by him. The persons concerned should be permitted to get the affidavits attested by the Sarpanches.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਥੇ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ.....

Mr. Speaker : I have read in the papers that Sarpanches have been authorised to attest the forms.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਖੁਦ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਪਵੇਗਾ।

Pandit Chiranji Lal Sharma : May I know whether instead of an affidavit attested by a Magistrate, a certificate produced by the individuals concerned will do ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਜੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਪੱਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਫਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਤੰਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਆਂਗਾ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਰਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੰਗੀਆਂ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਅਟੈਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤੰਗੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਕੀਉ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਥੇ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਆਥੋਰਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੀ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼ ਔਰ ਐਮ. ਪੀਜ਼. ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਥੋਰਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

(May I know from the Chief Minister why M.L.A.s and M.P.s have not been authorised when a Sarpanch has been authorised ?)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਵੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਸਰ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਮੁਢਲੇ ਸੰਤ੍ਰੀ ਜੀ ਫਰਮਾਏਗੇ ਕਿ ਜੋ ਹਰਿਜਨ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਐਫੀਡੈਵਿਟ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਤਨਕੇ ਸੁਤਾਲਿਕ ਕਥਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਆ ਗਯਾ ਹੈ ?

ਮੁਢਲੇ ਸੰਤ੍ਰੀ : ਮੁਢਲੇ ਚੀਫਰੀ ਲਕਖੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਤਾਯਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥੋਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋ ਸਮੀ ਕਾਕਯਾਤ ਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਹੈਡਮਾਸਟਰੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਸਕੂਲਰ ਲੈਟਰ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਕਚੇ ਕਾ ਕਾਪ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਕੇ ਪਾਸ ਇਸ ਕਿਸਮ ਕਾ ਐਫੀਡੈਵਿਟ ਦੇ ਦੇ ਔਰ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਤਸਕੋ ਅਟੈਸਟ ਕਰਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਰਖ ਲੇ। ਕਾਕੀ ਜੋ ਕਾਰਯਵਾਹੀ ਕਰਨੇ ਕਾਲੀ ਹੋ ਕਹੁ ਕਾਦ ਸੋ ਕਰ ਲੀ ਜਾਏ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੀਜ਼ੋਟਲੀ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਮਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਤੇ ਉਸ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ ?

Chief Minister (Addressing Agriculture and Forest Minister) : Please leave this aside. There is no need to reply.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਉਠੇ ਸੀ ਪਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਸੋਂ ਜਿਹੜੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਜ਼ਰਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲੋਂ ਤਸਦੀਕ ਸ਼ੁਦਾ ਐਫੀਡੇਵਿਟ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਫੀਸ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੂਜੀ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ? ਕੀ ਉਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਰਸੋਂ ਜ਼ਰਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਕਹੀ ਹੈ।

(No reply)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਜ਼ਰਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਉਠਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੁਰਕੀ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਗੱਲ ਹੈ ?

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚੁਪ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਗੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਪ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸਨ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਤਸਦੀਕ ਸ਼ੁਦਾ ਐਫੀਡੇਵਿਟ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਰਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਉਸ ਦਿਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

Mr Speaker : The Honourable Member should not go after technicalities. The Chief Minister has stated that he will look into the matter and that the maximum relief will be provided to the students.

CONSTRUCTION OF HOSTEL BUILDING FOR GOVERNMENT GIRLS HIGHER SECONDARY SCHOOL, BIJWANI

***3849. Shri Jagan Nath :** Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to

construct a Hostel building for the Government Girls Higher Secondary School at Bhiwani, district Hissar : if so, the time by which it is likely to be implemented ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) No.

(b) Does not arise.

श्री जगन्नाथ : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जब कि भिवानी तहसील जो कि बड़ी बैकवर्ड है, में सिर्फ एक ही लड़कियों का हायर सैकेंडरी स्कूल है और लड़कियों को काफी दूर दूर से वहां पढ़ने के लिए आना पड़ता है, इस चीज को सामने रखते हुए क्या वह एक होस्टल बनाना जरूरी नहीं समझते ?

TERMINATION OF SERVICES OF TEACHERS

***3729. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Chief Minister be pleased to state the total number of teachers in the State recently served with one month notice for the termination of their services together with the number of teachers out of them who were recruited through the Subordinate Services Selection Board ?

Sardar Partap Singh Kairon : Services of 27 teachers were recently terminated after giving one month's notice. Out of these 8 were recruited through the Subordinate Services Selection Board.

कामरेड भान सिंह भौरा : की मੁੱਖ मंत्री जी दसटगे कि मिनुं मासटरਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਸਰਕਾਰ ਬਗੈਰ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਕੀਤੇ ਦੇ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਟਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਹੀ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

Mr. Speaker : The honourable Member should not expect the C. M. to say that the services of those teachers were terminated on the basis of the report of the C.I.D. How can he admit this ?

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਿਸੇ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਸਰਵਿਸ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਥੇ ਅੱਠ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

श्री संगल सैन : क्या मुख्य मंत्री जी बताएंगे कि किन कारणों की बजह से इन टीचर्स की सर्विस टर्मिनेट की गई ?

Chief Minister : Their services were terminated without assigning any reasons. This is within the power of the Government.

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, the question is very important but the reply of the Chief Minister is not convincing.

Mr. Speaker : Well, you may put a supplementary to Government to elicit more information, if they can give the same to you.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ 27 ਮਾਸਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ 8 ਮਾਸਟਰ ਸਥਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਰਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕਿੰਨੀ ਸਰਵਿਸ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਰਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਤਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਸਨ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਇਸ ਕੇ ਬਾਰੇ ਤੁਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦੋ। (He wants a separate notice to answer this question.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ० ਆਈ० ਡੀ० ਦੀ ਆਈ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੈਕਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਡਕਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ ਜਾਂ ਮਾਰਲ ਟਰਪੀਚਿਊਡ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੀ ?

Mr. Speaker : He has said that he has not got the details with him.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਜਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਇਸ ਸੇਂ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੁਛੇ ਗਏ ਥੇ। (The reasons had not been asked for in the main question.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੈਨ : ਕਧਾ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਏਗੇ ਕਿ ਇਨ ਟੀਚਰਜ਼ ਕੋ ਕਧਾ ਇਸੀ ਕਜਹੁ ਸੇ ਨਿਕਾਲਾ ਗਧਾ ਹੈ ਕਧੋਂਕਿ ਧਹੁ ਕਾਂਗਰੇਸ ਪਾਰਟੀ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਥੇ ?

Mr. Speaker : No please.

Chief Minister : Such an insinuation should not be allowed to be made by any Honourable Member.

Mr. Speaker : How can I prevent an Honourable Member when he suddenly rises up and makes such remarks ?

Chief Minister : Such remarks should not form a part of the proceedings.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟੀਚਰਜ਼ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਗਿਆਂ ਕੀ ਇਸ ਪਰਿਸੀਪਲ ਨੂੰ ਫਾਲੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਐਪਰੂਵਲ ਲੈ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਅਲ-ਹਿਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਪੁਛ ਲਉ ? These things are not done with the consent of the Chief Minister. There is a regular procedure of the department for the purpose.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : On a point of order, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵੇਰੀ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਕਟ ਦਿਓ' 'ਹਟਾ ਦਿਓ' ।

I have my own feelings about it. The Chief Minister should not suggest things in this way to the Speaker. It is for the House to decide such matters.

Mr. Speaker : The Honourable Member should not go after this type of sentimentalism. He should not bother how the Chief Minister addresses me and how I address him. These are small things. What is due to the Honourable Member will be given to him. When in the Chair, I have to give rulings.

COMPLAINT FROM PRESIDENT OF ASIA ELECTRIC CO. MAZDOOR UNION, PHAGWARA

***3739. Shri Om Parkash Agnihotri:** Will the Chief Minister be pleased to state whether he has recently received any complaint from the President of Asia Electric Co. Mazdoor Union, Phagwara, about the non-issue of receipt for the contribution paid by them towards the National Defence Fund ; if so, the details of the action, if any, taken by Government so far or proposed to be taken against the defaulters ?

Sardar Partap Singh Kairon : Yes.

The matter was referred to the Vigilance Department and according to the enquiries made by them the Management of Asia Electric Co., Phagwara was not found at fault.

Pandit Chiranji Lal Sharma : Will the hon. Chief Minister kindly state if any amount donated by the Mazdoors of this factory was deposited in the National Defence Fund ?

Chief Minister : Yes, please

Pandit Chiranji Lal Sharma : Was the amount deposited in the name of the Mazdoor Union of that company ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : That I cannot say, ਮਗਰ ਉਹ ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪੈਸਾ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਰਟ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਦੰਗਲ ਦੇ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚਿਠੀ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ । ਮੇਰੀ ਇਤਲਾਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪੈਸਾ ਵੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੈ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਫਗਵਾੜੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੰਗਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੇ ਗਏ । ਉਹ ਪੈਸਾ ਚਿਠੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਫਰੇਸ਼ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਉਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਵਾਵਾਂਗੇ ।

Mr. Speaker : I think we should stop putting further supplementaries to this question because of what has been stated by the hon. Chief Minister.

Pandit Chiranji Lal Sharma : One more supplementary question please.

Mr. Speaker : If the hon. Member convinces the hon. Chief Minister about this case, he will certainly take action.

Pandit Chiranji Lal Sharma : One more supplementary question please. Will the hon. Chief Minister kindly state if the money donated by the Mazdoors to the National Defence Fund could be utilized for purchasing or for selling the tickets for the wrestling match ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਕਤ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਇਤਲਾਹ ਆਈ ਉਹ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ 17 ਜਨਵਰੀ 1963 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਗਨੀ-ਹੋਤਰੀ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਵਾਬ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਸਮਝੋ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ।
I will take up the matter with the Chief Minister. (I have already stated that the hon. Members may bring any information to my notice which they consider to be wrong. I will take up the matter with the Chief Minister).

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਕੇਸ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.....

Mr. Speaker : Whatever is stated by the Government has to be accepted as true unless the hon. Member proves to the contrary.

EX-SUB-REGISTRAR, PHAGWARA

***3738. Shri Om Parkash Agnihotri :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any case of embezzlement has been substantiated against the ex-Sub-Registrar, Phagwara ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the action, if any, Government propose to take against him ?

Sardar Ajmer Singh : (a) No.

(b) Does not arise.

ਸ਼੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਨਿਹੋਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਨੰ. 1338 ਦੇ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਕਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਲੇ ਲਿਖ ਕਰ ਦਿਓ ਹੈ ਕਿ ਉਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 190 ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਂਡੀਜ਼ਮੈਂਟ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਸਗੋਂ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ 'ਨੋ' ਦਿਓ ਹੈ । ਜੇ ਇਨ ਦੋ ਜਵਾਬਾਂ ਮੇਂ ਸੇ ਕੌਨ ਸਾ ਠੀਕ ਸਮਝਾ ਜਾਏ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਮੈਨੂੰ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਇਹੀ ਜਵਾਬ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਐਲਾਨ ਆਰਥ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਆਇਆ ਹਾਂ । ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਲ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ I will check it up.

ਸ਼੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਨਿਹੋਤਰੀ : ਇਨ ਦੋ ਜਵਾਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲਿਖਾ ਹੁਆ ਸੀਜ਼ੂਰ ਹੈ । ਸਵਾਲ ਨੰ. 1338 ਹੈ । ਯਹ ਜਵਾਬ ਹੈ :

'The allegation related to the acceptance of cash towards public funds from the parties concerned in the registration of documents without issuing any

receipts or the tickets and thus committing embezzlement of the amount so accepted. The allegations were found substantiated, to the extent of embezzlement of Rs 190."

अब इन्होंने जवाब दिया है कि उस ने कोई ऐम्बेज़लमेंट नहीं की। इन दोनों में से कौन सा जवाब ठीक समझा जाए ?

माल मंत्रि : इस विषय आन्तरिक मंत्रि ने कुछ गलत बयान दिया है। ऐलिकेसन सन अउ पुलिस पास कुछ सचुत वीसी पर सभसटांसिएट का मतलब है कि इस हद तक पक्के हो कि अदालत विषय सभसटांसिएट हो सकत।

The man was found to be of a shady character as he had indulged in so many irregularities. For this purpose he was removed. Action to challan him was dropped because it was thought that it would not stand the test in the law court.

सरदार लखमन सिंह गिल : इस पर मरिक्मा वी, आप वी अउ ऐल० आर० वी उपीनीअन बनाविंदे हो कि इस आदमी ने ऐम्बेज़लमेंट कीती है। फिर पता नहीं सरकार अदालत विषय केम लैगाए लयी किउं ठीक नहीं समझदी ? पबलिक साहमते इह किस उरुं साबत कर सकदे हो कि उषे ऐम्बेज़लमेंट होयी कि नहीं ?

Mr. Speaker : The hon. Revenue Minister has stated that there is no difference between the reply given earlier and the one given now. He was satisfied that embezzlement was committed. But it was not considered to be a fit case to be taken to the law court as according to the opinion of the Legal Remembrancer, the case would not have succeeded there.

Sardar Lachhman Singh Gill : It is the hon. Minister who is saying that it was thought that it would not stand the test in the law court. He is not saying that the Legal Remembrancer so advised.

Revenue Minister : No, it is not the advice of the Legal Remembrancer. It is probably the legal agency in the District which advised us so. At one stage actually it was recommended that prosecution should be launched. The question was examined and the evidence was found to be insufficient for taking the case to the law court.

श्री मंगल सैन : On a point of order, Sir.

श्री अध्यक्ष : आप ने यह किताब देखी होगी। आप के 90 फी सदी प्वायंट आफ आर्डर ऐसे ही होते हैं। (The hon. Member must have seen this book. His points of order, in 90 per cent cases, are no points of order.)

श्री मंगल सैन : मैंने तो इस सारे सेशन में दो तीन ही प्वायंट्स आफ आर्डर किये हैं, यह चौथा कर रहा हूँ। वज़ीर साहिब चूँकि बड़े काबिल वकील रहे हैं इसी लिए इन्होंने बड़ी खूबसूरती के साथ यह बयान की कोशिश की है कि कोर्ट में चालान नहीं कर सकते। मैं आप की रुलिंग चाहता हूँ कि इन्होंने श्री वासदेव को कांग्रेस इलैकशन में अस्सिस्टेंट रजिस्ट्रार होने के नाते.....

Mr. Speaker : Please do not bring in the 'party' here. If any hon. Member tries to refer to the matters relating to the Jan Sangh Party here, I

[Mr. Speaker]

will not permit that. Similarly I would request the hon. Member not to bring in matters relating to the Congress Party here.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੇਨ : एक आदमी जिसके अन्दर यह इन्स्टिड है उस को सेव करना चाहते हैं, क्या यह इस ढंग से कर सकते हैं ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : उसको नौकरी से निकाल दिया है what else do you want. (He has been dismissed from service. What else does the hon. Member want.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੇਨ : नौकरी से निकाल देना ही काफी नहीं है। मैं जानना चाहता हूँ कि क्या सचिव रूलज़ में ऐसा प्रोवीज़न है कि जो सरकारी मुलाज़म कुरण्ट है, जिसने इर्रगु-लेरिटीज़ की हैं तो क्या उसके खिलाफ ऐक्शन लेना चाहिये या नहीं ?

Mr. Speaker : The hon. Minister has already stated that because officers of the Legislative Department said that it was not a fit case and that it would not stand the test in the law court, the Government did not prosecute him.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੌਂ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਗਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : On a point of order, Sir. ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਐਮਓ ਐਲਓ ਏਜ਼ਓ ਅਤੇ ਐਮਓ ਪੀਜ਼ਓ ਆਥੋਰਾਈਜ਼ਡ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਨਜ਼ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਅਤੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੇ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਹੈ ?

Mr. Speaker : His services have been terminated.

Comrade Babu Singh Master : It is not a sufficient action.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਰੈਵਨਿਯੂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੀਗਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਲੀਗਲ ਉਪੀਨੀਅਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕੈਰੈਕਟਰ ਸ਼ੇਡੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਰੁਪਿਆ ਗੋਲ ਮਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੀਗਲ ਰੀਮੈਂਬਰੈਂਸਰ ਨੂੰ ਕਨਸਲਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਤਕ ਕਨਸਲਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਹੁਣ ਲੀਗਲ ਰੀਮੈਂਬਰੈਂਸਰ ਨੂੰ ਕਨਸਲਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਜਨ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੀਗਲ ਰੀਮੈਂਬਰੈਂਸਰ ਨੂੰ ਕਨਸਲਟ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਤੇ ਸ਼ਕ ਹੋਵੇ, ਕਢ ਦਿਉ ਤੇ ਫਿਰ ਲੀਗਲ ਸਲਾਹ ਲੈਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦੇ ਦਿਉ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਢ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਰਗੜਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਉ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੰਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਆਪ ਰੀਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਐਕਸ-ਸਪੀਕਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਂਛਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਏ. ਆਰ. ਓ. ਤੇ ਡੀ. ਆਰ. ਓ. ਨਾ ਤਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਲਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦਮੀ ਲਗਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਪੀ. ਆਰ. ਓ. ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਾਂਛਨ ਲਗਾਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

Mr. Speaker : I have already said that the 'party' matters should not be brought in here.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਮੈਂ ਕੋਈ ਅਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੀ. ਆਰ. ਓ. ਦੇ ਨਾਲਿਜ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਕੁਰੱਪਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : The hon. Member can take that up in the 'party'.

Sardar Lachhman Singh Gill : On a point of Order, Sir. Is it relevant to bring in party matters here ?

Mr. Speaker : I have already asked them not to bring in party matters here.

MANUFACTURE OF SEAMLESS TUBES

***3752. Shri Ram Kishan :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether there is any scheme under the consideration of Government to set up a plant for the manufacture of seamless-tubes in the State, if so, the details thereof ;

(b) the place where the said plant is proposed to be set up and the total estimated expenditure on the said scheme ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) & (b) Yes. Details of the scheme in regard to plant and machinery, raw-materials, technical personnel etc., are being worked out. The total expenditure likely to be involved on the scheme can be estimated only after these details have been finalised. The plant is proposed to be set up near Sonapat subject to this place being approved by the foreign collaborators.

Shri Ram Kishan : Will the hon. Chief Minister be pleased to state if the licence for this plant has been sanctioned by the Government ?

Mr. Speaker : It is to be sanctioned by the Government of India.

Chief Minister : It is a correct presumption, Sir, that the licence is to be granted by the Government of India. We hope to get this licence.

Shri Ram Kishan : Will the hon. Chief Minister be pleased to state the party with whose collaboration the plant is proposed to be set up ?

Chief Minister : I would request the hon. Member to just go in the Office and contact the Officers concerned, who will give him the whole information.

Shri Ram Kishan : Will the hon. Chief Minister be pleased to state if the tentative agreement with the collaborators has been signed and whether it is in accordance with the policy laid down by the Government of India in this regard for the duration of the Third Five-Year Plan ?

Mr. Speaker : It is the Government of India who are to permit this collaboration and they know whether or not it is in accordance with the policy laid down from time to time. It is not for the Government of Punjab.

Shri Ram Kishan : Sir, according to the National Policy 51 per cent of the shares are to be held by the Government. May I therefore, know, if in this case 51 per cent of the shares are given to the collaborators or 51 per cent shares have been taken over by the Punjab Government ?

Mr. Speaker : The hon. Chief Minister has said that nothing has so far been finalised.

Next question please.

SKILLED INDUSTRIAL WORKERS

***3751. Shri Ram Kishan** : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that skilled industrial workers in this State are migrating to foreign countries ;
- (b) whether Government has received any complaints so far from the industrialists and other sections in the State regarding the shortage of skilled labour, if so, the action if any, taken or proposed to be taken to prevent the exodus referred to in part (a) above.

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Government have no information to this effect.

(b) No.

श्री राम किशन : मैंने यह सवाल के पार्ट (ए) में पूछा था whether it is a fact that skilled industrial workers in this State are migrating to foreign countries. तो मुख्य मंत्री साहिब ने कहा है 'No' तो मैं जानना चाहूंगा कि क्या यह बात उनके ध्यान में नहीं ?

श्री अध्यक्ष : आप होम मिनिस्टर साहिब से पूछ लें क्योंकि उन्होंने लुधियाना में स्टेटमेंट दिया था कि We do not object to this migration. (The hon. Member should better ask the Home Minister who gave a statement at Ludhiana that we do not object to this migration.)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਈਗਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਵੇ । ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਸਕਿਲਡ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਹੀ ਕਮਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਤਾਂ ਦਿਵਾਲਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਦਿਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਲਗਾ । ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਲ ਨਵੇਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਹੈਂਡ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ 18,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਨੌਜਵਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦਿਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ ।

Shri Ram Kishan : Will the hon. Chief Minister be pleased to state if it will not affect our factories here in the State ?

Chief Minister : No, it will not. I will be happy to produce more skilled workers so that we can get more jobs.

Shri Ram Kishan : Has anything appeared in the Press in this regard ?

Chief Minister : I do not recollect.

Mr. Speaker : Next question please.

Unemployment among Goldsmiths

***3758 Shri Babu Dayal Sharma :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether Government is aware of the fact that the enforcement of the Gold Control Order has resulted in unemployment among Goldsmiths in the State ;

(b) If the reply to part (a) be in the affirmative, whether there is any proposal under the consideration of Government to rehabilitate the goldsmiths in other professions ; if so, the details thereof and the time by which it is likely to be finalized ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes.

(b) State Government have already formulated a scheme for the relief and rehabilitation of displaced goldsmiths. A note giving details of the Scheme is laid on the table of the House.

Measures taken for the rehabilitation of the displaced goldsmiths as a result of the enforcement of the Gold Control Rules.

I. *Concessions for the education of children and wholly dependents of displaced goldsmiths.*—Free text books upto Higher Secondary/J. B. T. standard upto a maximum limit of Rs. 200/- per annum per family will be supplied to sons, daughters and wholly dependent brothers and sisters of displaced goldsmiths whose income is less than Rs. 100/- per month.

II. *Training Facilities.*—Arrangements have been made for free training in Technical and Industrial Schools and Training Centres of Industries Department. Orders have been issued to give preference to displaced goldsmiths, their sons, daughters and wholly dependent brothers and sisters in the matter of admissions to Industrial Training Institutes and also to allow relaxation in age-limit and educational qualifications in suitable cases.

III. *Facilities for employment of displaced goldsmiths.*—(a) The displaced goldsmiths will be given preference for employment on class III and class IV posts under the State Government. The prescribed age-limit for entry into Government service for these posts will also be relaxed upto 40 years.

(b) The Employment Exchanges in the State have been asked to give preference to unemployed goldsmiths in the matter of submissions of names of persons registered by them to the employers who notify their vacancies to them. Action has also been taken to request Industrial Associations throughout the State to give preference to displaced goldsmiths for employment on suitable jobs.

IV. *Grant of licences for coal depots, brick-kilns and retail depots of controlled commodities.*—Co-operative Societies and Associations of goldsmiths will be given preference in the matter of grant of licences for coal depots, brick-kilns and retail depots of controlled commodities by relaxing the condition of previous experience of the trade, where necessary.

V. *Loans and Subsidies for new Industries.*—(a) The displaced goldsmiths are eligible for taking advantage of the existing facilities for the grant of loans and subsidies under the State Aid to Industries Act, 1935, for starting industries both in the case of

2011-12-10 (10) 11

individuals and industrial co-operatives which are adequate. The Industries Department has been asked to give preference and special consideration to cases of displaced goldsmiths and their co-operatives.

(b) Loans will be advanced for the purchase of sewing machines/Ambur Charkha with an additional loan of Rs 300 loan for ancillary equipment.

(c) Loan up to Rs 1,000 repayable with interest for a period of five years for starting petty business or trading establishment will be advanced.

श्री बाबू दयाल शर्मा : क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि आपने जो कोऑपरेटिव सोसाइटीज बनाईं तो जब तक वह कोऑपरेटिव सोसाइटीज बनाएंगे तब तक उनका गुजारा कैसे चलेगा और निर्वाह कैसे होगा ? क्या उनकी अकेले अकेले भी मदद करेंगे ?

मुख्य मन्त्री : मेरा ख्याल है कि उनकी अकेले अकेले की मदद के लिए भी स्कीम बनाई गई है ।

श्री बाबू दयाल शर्मा : चीफ मिनिस्टर ने बताया है कि उन के लड़कों को उद्योग घरों में ले जा कर शिक्षा देंगे और वजीफा दिया जाएगा ताकि उनकी तालीम पूरी हो सके । तो इस अर्सी में जब तक वह तालीम पाएंगे उनकी फैमिली के गुजारे का क्या प्रबन्ध होगा ?

श्री अध्यक्ष : उन के कुम्बों को काम देने के बारे में जिक्र नहीं है । (There is no mention of providing work to their families.) (Interruption) (Sardar Lachhman Singh Gill rose to put his supplementary question.) The question hour is over now.

STARRED QUESTION NO. 3752*

Chief Minister : Sir, certain additional information has been passed on to me regarding question No. *3752 on the subject of manufacture of seamless tubes.

Mr. Speaker : Could we not postpone it till tomorrow ?

Chief Minister : Then, Sir, the whole question should be postponed.

Mr. Speaker : All right. This question will be taken up tomorrow.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਜਹੜੀ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੁੱਛੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ, ਕਿਸੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

Mr. Speaker : If it has been laid on the table of the House, he can doos.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : How can he say what he has passed on.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਤਵੱਜੁਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਾਸੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ।

*Note. Starred question No. 3752 and reply thereto appear at page (6)31 ante of this debate.

Mr Speaker : The whole question will be taken up tomorrow.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

EFFECT OF INCREASE IN EXCISE DUTY AND COST OF ELECTRICITY ON THE CONSUMPTION OF ELECTRICITY

1045. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether after the imposition of the excise duty and consequent increase in the cost of electricity there has been an increase or decrease in its consumption, if so, to what extent ?

Chaudhri Ranbir Singh : The total consumption of electricity in April, May and June, 1963 was more than in the corresponding period of the previous years. Even in case of domestic and commercial consumers, the consumption during these months is more than in the corresponding period of the previous year. However, the correct assessment regarding the impact of enhanced rate of duty would require some more time, and a reduction in future development of consumption was considered to be natural.

SETTING UP INDUSTRIAL TECHNICAL TRAINING CENTRES

1046. Comrade Ram Chandra : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether Government have decided to start 14 Industrial Technical Training Centres in the State with a view to give relief to the goldsmiths in the State ; if so, the basis on which, the placing for setting up such Training Centres were selected ;

(b) the dates when the above mentioned Centres started working together with the arrangements made for housing the Institutes' Teachers and the Taught ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) and (b) No. They are however, being given preference in the matter of admission to the Industrial Training Institutes for training different trades. Even relaxation in upper age limit and qualifications has been allowed to accommodate the goldsmiths affected by the Gold Control Rules.

WHOLE-SALE CO-OPERATIVE STORE, DISTRICT AMRITSAR

1096. Comrade Makhan Singh Tarsikka, : Will the Chief Minister be pleased to state whether the accounts of the whole-sale Cooperative Store, District Amritsar relating to the years, 1960-61, 1961-62 and 1962-63 have been got audited ; if so, the details of irregularities ; if any, detected ?

Sardar Partap Singh Kairon : There is no Cooperative Society bearing the name of Whole-Sale Co-operative Store, District Amritsar.

AUDITING OF ACCOUNTS OF JANDIALA, TARN TARAN AND AMRITSAR MUNICIPAL COMMITTEES

1097. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Home Minister be pleased to state whether the accounts of Municipal Committees of Jandiala, Tarn Taran and Amritsar were audited during the years, 1960-61 1961-62 and 1962-63 ; if so, the details of irregularities, if any, detected in the case of each Municipal Committee ?

Subject.—Unstarred Vidhan Sabha Question No. 1097 to be asked by Shri Makhan Singh Tarsikka, M.L.A., regarding the audit of Accounts of Municipal Committee, Jandiala, Tarn Taran and Amritsar.

Assembly Business

Note.—Unstarred Question Nos. 1101, 1137 and 1148 along with their replies have been printed at the end of this debate as Appendix, as their replies were received late from Government.

The answer to Assembly Question No. 1097 appearing in the list of the Unstarred Question on the 16th September, 1963 in the name of Shri Makhan Singh Tarsikka, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.)

Home Minister.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 8508-CI(7CI)-63/
1963.

dated Chandigarh, the 13th September,
1963.

INCREASE IN AGRICULTURE PRODUCTION IN DISTRICT KANGRA

1100. Shri Amar Nath Sharma : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state whether there has been any increase in the agricultural production in district Kangra during the last ten years; if so, to what extent, tehsil-wise ?

Subject.—Assembly Question No. 1100 (Unstarred).

The answer to Assembly Question No. 1100 appearing in the list of Unstarred Questions on the 16th September, 1963 in the name of Pt. Amar Nath Sharma, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) Gurbanta Singh,

Agriculture and Welfare Minister.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 4613-FP(VI)-63/5796, Chandigarh, dated the 13th September,
1963.

GOVERNMENT GIRLS HIGHER SECONDARY SCHOOL, RUPAR

1104. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state whether Government has finally selected the site for the construction of the building for Government Girls Higher Secondary School, Rupar; if so, where and the steps so far taken to construct the said building and the probable time by which it is expected to be completed ?

Sardar Partap Singh Kairon : Yes, a site near the Gandhi Memorial National High School, Rupar has been selected. Proceedings for acquisition are underway. A science block at the new site will be constructed during 1964-65. The rest of the building will be constructed when the emergency is over and funds are available.

SCIENCE BLOCK FOR GOVERNMENT COLLEGE, RUPAR

1105. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that a Science Block has recently been sanctioned for the Government College, Rupar; if so, the time by which the building for the said block is likely to be constructed ?

Sardar Partap Singh Kairon : Yes. The work has been taken in hand and will be completed shortly.

REMISSION IN LOCAL RATE AND LAND REVENUE IN CERTAIN VILLAGES OF
TEHSIL HANSI, DISTRICT HISSAR

1125. Shri Amar Singh : Will the Minister for Revenue be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to remit land revenue in villages Rajthal, Bhaini, Amirpur, Narnaund, Sulchani, Khanda Kheri, Jamni Khera, Kani Kheri, Ugalan, Bhaklana, Bas Petwar, Shurana, Pali, Mazra Kumtta, Gangan Kheri, Moth, Pathi and Milakpur in tehsil Hansi, district Hissar on account of damage by heavy rain and breaches in canals and drains and where 90 per cent crops are 3' to 5' under water, if so, the details thereof ;

(b) whether any other local rate due from the said villages referred to in part (a) above has also been remitted ; if so, the details thereof and the total amount likely to be remitted ?

Sardar Ajmer Singh : (a) The matter regarding remission of land revenue and abiana in flood affected districts including Hissar District is however, under consideration of Government.

(b) No local rate due from the villagers referred to in part (a) above has been remitted so far.

EJECTION OF TENANTS IN HISSAR DISTRICT

1126. Shri Amar Singh : Will the Minister for Revenue be pleased to state the number and names of tenants ejected from their lands in Hissar District either through the Courts or otherwise during the period from January, 1962 to-date together with the number of those belonging to Scheduled Castes amongst them ?

Subject.—Unstarred Assembly Question No. 1126 asked by Shri Amar Singh, M.L.A. regarding ejection of tenants in Hissar District.

The answer to Unstarred Assembly Question No. 1126 appearing in the list of Unstarred Questions on the 16th September, 1963, in the name of Shri Amar Singh, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) Ajmer Singh,
Revenue Minister, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 7480-ARII(II)-63/2750, Chandigarh, dated the 13th September, 1963.

PAY-SCALE OF TEACHERS/TEACHRESSES OF SOCIAL EDUCATION (MOBILE SQUAD)

1136. Comrade Babu Singh Master : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether there is any regular grade of pay of teachers/teachresses of the Social Education (Mobile squads) at present working in the rural areas of the State ; if so, what ;

(b) whether it is a fact that there are some teachers/teachresses of the Social Education (Mobile squad) who are working at a fixed salary ; if so, their name squadwise ;

(c) whether any qualifications have been prescribed to make a teacher/teachress of the Social Education eligible for a regular

grade ; if so what, together with the number and names (squadwise) of teachers/teachresses of the Social Education who possess the said qualifications but have been given fixed pay ?

Subject.—Unstarred Vidhan Sabha Question No. 1136 asked by Comrade Babu Singh Master, M.L.A. regarding pay-scale of teachers/teachresses of social education (mobile squad).

The answer to Assembly Question No. 1136 appearing in the list of Unstarred Questions on the 16th September, 1963 in the name of Comrade Babu Singh Master, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) Gurbanta Singh,
Agriculture and Welfare Minister,
Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 308-AQ-EDII(3E)-63, dated 13th September, 1963.

**DIVERSION OF NULLAHS INTO DRAIN NO. 8 IN DISTRICT KARNAL
AND ROHTAK**

1140. Shri Mangal Sein : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state the names of drains and Nullahs in district of Karnal and Rohtak which have been diverted into drain No. 8 ?

Chaudhri Ranbir Singh : No new drain/Nullahs except its own tributaries have been diverted into Drain No. 8 in districts of Karnal and Rohtak.

RESIDENTIAL/COMMERCIAL PLOTS AT CHANDIGARH

1141. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Excise Taxation and Capital be pleased to state —

- (a) the total number of residential/commercial plots transferred to second allottees at Chandigarh during the period from 1st December, 1962 to 31st March, 1963 together with the name and address of the persons to whom and the month in which each such plot was transferred ;
- (b) the names and addresses of the allottees whose plots have so far been resumed by Government together with the plot number in each case ;
- (c) whether any penalty has been charged from the original allottees/holders of the plots referred to in part (a) if so, the rate at which it has been charged ;
- (d) whether any penalty has been charged from holders of any Cinema Plots at Chandigarh ; if so, their names together with the amount/rate of penalty charged ?

Subject.—Unstarred Assembly Question No. 1141 by Shri Ram Piara, M.L.A. regarding Residential/Commercial plots at Chandigarh.

The answer to the Assembly Question No. 1141 appearing in the list of Unstarred Questions on the 16th September, 1963 in the name of Comrade

Ram Piara, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.)-

Minister for Excise, Taxation and
Capital, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O. No. 7901-C(2)-63, dated Chandigarh, the 13th/16th September,
1963.

RELIEF CUTS IN WESTERN JAMUNA CANAL FROM KARNAL DOWNWARDS

1142. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

- (a) whether any scheme for the construction of inlets in the Western Jamuna Canal from Karnal downwards is under the consideration of Government ; if so, the details thereof together with the decision, if any, so far taken thereon ;
- (b) whether it is a fact that relief cuts in the Western Jamuna Canal were made last year and again this year from Karnal downwards, if so, at what places stating the details, if any, of permanent arrangements Government propose to made to avoid such cuts in future ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) No sir.

(b) Yes sir, Relief cuts were made in the Western Jamuna canal near Karnal at R.D. 120 left and at R.D. 122 on the right to allow the accumulated flood water to flow. To provide permanent relief a scheme is under formulation with the Superintending Engineer, Karnal Drainage Circle, Karnal.

REGISTERED FACTORIES IN PATIALA DISTRICT

***1147. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Home Minister be pleased to supply a list of all the registered factories of the Patiala District as at present ?

Shri Mohan Lal : The registered factories of the Patiala District are as follows :—

**UNDER SECTION 2-M(i)
(Factories Working with Power)**

1. Central Jail, Patiala.
2. Works Centre, Rajpura.
3. Works Centre, Patiala.
4. Punjab Government Press, Patiala.
5. Government Industrial Training Institute, Nabha.
6. Northern Railway Workshop, Rajpura.
7. Government Industrial Training Institute, Patiala.
8. Pepsu Road Transport Corporation Workshop, Nabha Road, Patiala.
9. Yadavinder Power House, Patiala.
10. Power House, Kandaghat.
11. Aggarwal Industries (Lessees Chaudhry and Co.), Sirhind.
12. Gobind Cotton and Oil Mills (Lesses Shakti Cotton Co.), Nabha.

[Home Minister]

13. Mehta Brothers, Sirhind.
14. Jawahar Mal Girdhari Lal Lessees Bharat Trading Co. Ltd., Nabha.
15. Mohinder Factory, Sirhind.
16. Bharat Trading Cotton and Oil Mills, Factory Area, Patiala.
17. Hari General Mills, M/s Suraj Bhan-Rayti Kumar, post office Samana Mandi.
18. Sirhind Cotton Ginning and Rubber Factory, Sirhind.
19. The Samana Rice Factory, Samana.
20. Tej Ginning Factory, Nabha.
21. Mohinder Oil and General Mills, Doraha.
22. Government Central Workshop, Patiala.
23. Hindustan Milk Food Manufacturer, Vir Diwan Circular Road, Nabha.
24. Kundan Lal and Sons (Jahori Mal Raj Kumar), Samana.
25. Patiala Flour Mills, Patiala.
26. Sadhu Ram-Shiv Lal (Krishna Flour Mills), Toba Baba Dhayana near Anardana Chowk, Patiala.
27. Dhani Ram Ronak Ram, Rice and flour Mills, near Anaj Mandi, Patiala.
28. Ronak Ram Turi Ram, Flour Mills, Patiala.
29. Devi Dass Gupta Flour Mills, Patiala.
30. Ganesh Factory Township, Rajpura.
31. Ramji Das Dev Raj, Flour and Oil Mills, Sanori Gate, Patiala.
32. Hardyal Hargobind, Flour and Ice Mills, Sirhind.
33. Anand Co-operative Multipurpose Society Ltd., Rajpura Township.
34. Sarup Chand Sham Lal Rice Factory, Patiala.
35. Nabha Rice and Oil Mills, Railway Road, Nabha.
36. Raj Industries, G. T. Road, Rajpura.
37. Sant Lal Banshi Lal Rice and General Mills, Asian Mills, Nabha.
38. Amar Nath Suri Ram, Dal, Rice and Oil Mills, Sirhind Gate, Mills, Patiala.
39. Rosmin Dev and Co., near Railway Station, Patiala.
40. Sardar Dal Rice and Oil Mills, Mohalla Jai Raj, near Shai Samadha, Patiala.
41. Patiala Biscuit Manufacturer Ltd., Patiala.
42. Jain Industries, Chandigarh, Road, Rajpura.
43. Rakh Rai Industries, G. T. Road, Rajpura.
44. Gobind Ram Ghasi Ram, Patiala.
45. Modi Cotton Ginning and Oil Mills, Patiala.
46. Modi Oil and General Mills, Lessees Marwha Steel Trading Co., Gobindgarh.
47. Gopal Oil Mills, Circular Road, Nabha.
48. Thapar Oil Mills, Doraha.
49. Tandan Oil and General Mills, Doraha.
50. Roshan Lal Brij Lal, Dal, Oil and Ginning Mills, Raghu Majra, Patiala.
51. Jiwan Singh and Sons, near Rajindera Hospital, Patiala.
52. The Patiala Co-operative Press Anardana Chowk, Patiala.
53. Army Press, Dharampura Road, Patiala.
54. Phulkian Press (Regd.), Arna Barna Bazar, Patiala.
55. Janindra Printing Press, G. T. Road, Rajpura.

56. Paradise Industries, Sanori Gate, Patiala.
57. Sodi Magh Singh Charan Singh, 7 Factory Area, Patiala.
58. Patiala Ayurvedic Pharmacy, Sirhind.
59. Knit Bone and Gihue Works, Rajpura.
60. Burmah Shell Petrol Depot, Patiala.
61. The Indian Hume Pipe Factory, Ltd., Rajpura.
62. Ganga Ram Dhani Ram Flour and Steel Rolling Mills, Amloh.
63. Hira Singh Hazoor Singh, Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
64. Guru Nanak Steel Works Amloh Road, Gobindgarh.
65. Khalsa Iron Rolling Mills, Gobindgarh.
66. Mangat Industries, Doraha.
67. National Steel Rolling Mills (Goel Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
68. Panesar Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
69. Punjab Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
70. Ram Tirth Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
71. Rama Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
72. Sant Ram Ramji Lal Rolling Mills, Gobindgarh.
73. Sulekh Ram-Banarsi Dass Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
74. Sarswati Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
75. Shri Ganesh Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
76. Shiv Sarswati Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
77. The Iron Factory General Mills Beyond Railway Line, Gobindgarh.
78. Vishkarma Steel Rolling Mills, Mandi Gobindgarh.
79. Asa Ram-Khushi Ram Steel Rolling Mills, Amloh.
80. Vijay Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
81. Aggarwal Steel Rolling Mills, G. T. Road, Gobindgarh.
82. Banta Singh-Kartar Singh, Gobindgarh.
83. Babu Ram-Harnam Dass Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
84. Battan Lal Aggarwal Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
85. Chiranji Lal Steel Rolling Mills, Patiala.
86. Dev Gan Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
87. Diwan Chand Chanpat Rai, Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
88. Dashmesh Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
89. Gopal Mills, Gobindgarh.
90. Gang Ram Asha Ram Rolling Mills, Gobindgarh.
91. Gupta Iron and Steel Galvanising Co., Gobindgarh.
92. Guru Arjan Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
93. Gopal Iron and Steel Works (Gopal Mills,) Gobindgarh.
94. Goyal Steel Industries, Gobindgarh.
95. Gobindgarh Steel Rolling Mills, G. T. Road, Gobindgarh.
96. Jai Bharat and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
97. Guru Ram Dass Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
98. Krishna Iron and Steel Rolling Mills, Amloh Road, Gobindgarh.
99. Shankar Iron and Steel Rolling Mills, Nabha Road, Amloh.
100. United Iron and Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
101. Hans Raj and Sons Steel Fabricating Industries, Bassi.
102. Modi Wire Products, Mandi Gobindgarh.
103. Himalaya Engineering Corporation, 1st Industrial Society Ltd., Industrial Area, Rajpura.
104. Adrash Iron and Steel Production Co., Ltd., Rajpura.
105. Navyug Trading Corporation 24 Factory Area, Patiala.

106. Megh Chand and Sons, 9 Factory Area, Patiala.
107. Mangat Industries, Factory Area, Patiala.
108. Asiatic Stainers Works, Factory Area, Patiala.
109. Durga Iron and Steel Industries, G. T. Road, Sonnti, post office, Amloh.
110. Malwa Toka Factory, Amloh Road, Gobindgarh.
111. Rajpura Metal Industries, Industrial Area, Rajpura.
112. Bharat Industries, Industrial Area, Rajpura.
113. M. P. Plant Sewing Machine, Vazirpur, post office, Bassi.
114. Chiranji Lal and Sons Sewing Machine near E. B. Office, Bassi Pathana.
115. Pt. Ramji Dass Harbans Lal, Bassi Pathana.
116. S. R. Sewing Machine Co., Sirhind.
117. R. S. Sewing Co., Bassi.
118. Kuldip Industries, Factory Area, Patiala.
119. Verma Brothers Engineering Works, Industrial Area, Rajpura.
120. Mangal Engineering Works, Lahori Gate, Patiala.
121. N. V. Co. (Regd.), Bahadurgarh Fort near Patiala.
122. Swastika Iron and Steel Works, Village Jasser (Amloh), post office, Mandi Gobindgarh.
123. Prem Foundry, Doraha.
124. Karishana Machinery Works, Bassi Pathana.
125. Anant Engineering Works, Sirhind.
126. Karishna Engineering Works, Industrial Area, Patiala.
127. The Basant Tools Co., Factory Area, Patiala.
128. Surjan Engineering Works, Bassi.
129. Janta Iron Works Industrial Area, Patiala.
130. Phula Ram Hans Ram Iron and Steel Rolling Mills, Bassi.
131. Sardar and Sons, Factory Area, Patiala.
132. The Bharat Industrial Co-operative Society Ltd., Rajpura.
133. Sun Rise Industries, Sirhind.
134. Dhiman Steel Rolling Mills, Gobindgarh.
135. Bharat Transformer Corporation, Patiala.
136. Hindustan Wire Product P. Ltd., Co., Factory Area, Patiala.
137. Patiala Electric Ltd., Co The Mall, Patiala.
138. B.G. Potteries Factory Area, Patiala.
139. B.G. Switch Gear Factory P. Ltd., Patiala.
140. B.G. Motors, Patiala.
141. Punjab Auto Engineering, The Mall, Patiala.
142. The Road Master Industries of India Ltd., Rajpura.
143. Goetze India Private Ltd., Bahadurgarh.
144. Jai Industries, G.T. Road (Khanna Side), Gobindgarh.
145. India Ball Bearing Industries near Railway Crossing, Sirhind.
146. Escorts Limited Automobiles Division, Bahadurgarh.
147. Indra Auto Sales, Lahori Gate, Patiala.
148. Shri Jain Ice and Cold Storage, Bahera.
149. Karishna Ice Factory, Nabha.
150. Sardar Ice Factory, Factory Area, Patiala.
151. Bassi Engineering Works Ltd., Factory Area, Patiala.
152. Kasauli Electric Supply Co., Kasauli.
153. Babu Ram Manohar Lal (Sunder Floor Mills) near Anardana Chowk, Patiala.

UNDER SECTION 2 M(ii)
(Factories Working without Power)

1. Jail Works, Nabha.

Saw Mills
UNDER SECTION 85 WITH POWER

1. Ram Singh Saw Mills, Lakkar Mandi, Doraha.
2. Dhian Singh Saw Mills, Lakkar Mandi, Doraha.
3. Jagat Singh Saw Bands, Morinda Bus Stand, Bassi Pathana.
4. Shri Hari Ram Rikhi Ram Saw Band, Bassi Road, Sirhind.
5. Tara Singh Saw Mills, Kasturba Sewa Mandir Road, Rajpura Township.
6. Kapur Singh Saw Mills, Kasturba Sewa Mandir Road, Rajpura.
7. Gurbux Singh Saw Mills, Chandigarh Road, Rajpura.
8. Niranjana Singh Saw Mills, Chandigarh Road, Rajpura.
9. Ram Rakha Saw Mills, Patiala Road, Rajpura Township.
10. Nathu Ram Saw Mills, Safewadi Gate, Patiala.
11. Shingra Singh Saw Mills, Sanauri Gate, Patiala.
12. Sham Singh Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
13. Dalip Singh Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
14. Amar Singh Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
15. Balwant Singh Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
16. Vidya Sagar Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
17. Nirmal Singh Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
18. Uttam Singh Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
19. Bir Singh Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
20. Bansal Saw Mills, Nabha Gate, Patiala.
21. Shri Bhag Singh, Railway Road, Nabha.
22. Ram Chand Saw Mills, Railway Road, Nabha.
23. Ram Lal Saw Mills, Samana Mandi.
24. Sajjan Singh Saw Mills, Samana Mandi.
25. Ram Lal Babu Ram Kalsi, Saw Mills, Lakkar Mandi, Doraha.
26. Jiwan Singh Partap Singh Saw Mills, Lakkar Mandi, Doraha.
27. Punu Singh Saw Mills, G. T. Road, Gobindgarh.
28. Gurbachan Singh, Nirbhay Singh, Amloh Road, Gobindgarh.
29. Gurdev Singh Saw Mills, Amloh Road, Gobindgarh.
30. Shri Ram Partap Saw Mills, Amloh.
31. Mohan Singh Sanauri Gate, Patiala.
32. Pyare Lal Atma Ram Saw Mills, Safebedi Gate, Patiala.
33. Bains Ara Factory, Patiala.
34. Harbhajan Singh Saw Factory, Gobindgarh.

ROUTE PERMITS FOR RICKSHAW SCOOTERS TO HARUANS
IN EHL STATE

1165. Sardar Ujagar Singh : Will the Chief Minister be pleased to state the names and addresses of the Harijans who have been granted route permits for rickshaw-scooters in the State during the period from 1st January, 1962 to date together with the total number of permits given to persons not belonging to the Scheduled Castes during the said period ?

Sardar Partap Singh Karion : (i) No record is maintained showing as to which of the rickshaw-Scooter permit holder is a Harijan.

(ii) The total number of rickshaw-Scooter permits issued from 1st January 1962 to date, in the State is 36.

**EXAMINATION OF AUDIT REPORTS OF THE COOPERATIVE
SUGAR MILLS PANIPAT BY THE REGISTRAR
CO-OPERATIVE SOCIETIES PUNJAB.**

1166. Chaudhri Mukhtiar Singh Malik : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Registrar, Cooperative Societies, Punjab, has examined the audit report for the Years 1957-58, 1958-59, 1959-60, 1960-61, 1961-62 and 1962-63 in regard to the Co-operative Sugar Mills, Panipat, district Karnal if so, the details of irregularities, if any, pointed out in the said reports and the action, if any taken thereon ?

Sardar Partap Singh Kairon : Time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with the benefit likely to be derived.

VEHICLES OF PUNJAB ROADWAYS AT ROHTAK

1172. Shri Mangal Sein : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the total number of vehicles at present with the Punjab Roadways at Rohtak alongwith the make of each and the number out of them in working order at present ;
- (b) whether any complaints regarding their working have been received, if so, the details thereof.

Sardar Partap Singh Kairon : (a) The total No. of vehicles with the Punjab Roadways, Rohtak at present, is 51. All are of Dodge/ Fargo make. 45 vehicles out of them are in working order at present.

(b) Yes. A few complaints were received regarding their working. Speedy remedial action was taken. The condition is now normal.

SHORT NOTICE QUESTION AND ANSWER

DAMAGE BY FLOOD DURING JULY AND AUGUST, 1963

***4092. Shri Ram Kishan :** Will the Minister for Revenue be pleased to state :—

- (a) the detailed information about the loss of human life, cattle heads, villages affected, houses damaged and the acreage of crops destroyed in the various districts of the State by the rains and floods in July and August, 1963 and the relief provided to the affected persons ;
- (b) the details of the works regarding drainage and anti-flood measures, if any, taken in hand during the period from April 1963 to August, 1963 to cope with the menace of flood ?

Sardar Ajmer Singh : (a) There were no floods in July, 1963 . There were heavy rains in August, 1963, which brought floods in their wake, Statements 'A' and 'B' showing details of damage and relief provided respectively are laid on the table of the House.

(b) No new drainage scheme has been taken up during the period from April, 1963 to August, 1963 . Efforts were confined to complete the works already under execution so as to provide maximum relief to the areas during the monsoons of 1963 .

STATEMENT

Statement showing the approximate figures of damage caused to

| Serial No. | Name of Division Name of District | Number of Villages affected | Total area affected (in sq. miles) | Population affected (No.) | Lives lost (No.) | Cattle heads lost No. Value (In Rs.) | |
|---------------------------|--------------------------------------|---|------------------------------------|---------------------------|------------------|---|--------|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| JULLUNDUR DIVISION | | | | | | | |
| 1 | Amritsar | | | Nil | | | |
| 2 | Gurdaspur | | | Nil | | | |
| 3 | Kapurthala | 6 | 1 | 2000 | — | — | — |
| 4 | Hoshiarpur | 10 | NA | 147 | 1 | — | — |
| 5 | Kangra | 9 | — | 979 | 4 | 54 | 5,860 |
| 6 | Jullundur | 29(27+2)* | NA | NA | — | — | — |
| 7 | Ferozepur | | | Nil | | | |
| 8 | Ludhiana | 42 | | 11 | 2 | — | — |
| 9 | Lahaul & Spiti | | | Nil | | | |
| AMBALA DIVISION | | | | | | | |
| 10 | Ambala | 25 | 4 | 4,580 | 1 | 3 | 620 |
| 11 | Simla | | | Nil | | | |
| 12 | Karnal | 384 | 473 | 204,534 | — | 51 | 9,800 |
| 13 | Gurgaon | 220 | 84 | 45,366 | 2 | — | — |
| 14 | Hissar | 87(63+24)* | 90 | NA | — | — | — |
| 15 | Rohtak | 371 | 329 | 195,868 | 6 | 34 | 10,400 |
| PATIALA DIVISION | | | | | | | |
| 16 | Patiala | 97(96+1)* | 7 | 745 | — | — | — |
| 17 | Bhatinda | 7 Damage in the 7 villages which were affected on 3rd September, 1963 | | | | | |
| 18 | Sangrur | 156 (112-44) | 115 | 92,027 | 5 | 7 | 2,000 |
| 19 | Mohindergarh | | | Nil | | | |
| <hr/> | | | | | | | |
| Total | | 1,434 | 1,114 | 547,731 | 21 | 149 | 28,680 |
| <hr/> | | | | | | | |

*Damage of those villages not included in this statement, Damage is being

A

Crops Treasure etc., by heavy summer rains & floods of 1963.

| Loss To Houses | | | | Loss To Crops | | | Dam age caused to peo- perty of Local bod- ies Zila Parishad, Panchyats & other Private Institutions (in Rs.) |
|-----------------------|----------------------|-------|-------------------|---------------------------------|-----------|-------------------|---|
| Completely Damaged | Partially Damaged | | | Area aff- ected(in acres) | Maundage | Value in (Rs.) | |
| No. | Value (in Rs.) | No. | Value (in Rs.) | | | | |
| 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 |
| Nil | | | | | | | |
| Nil | | | | | | | |
| — | — | — | — | 290 | NA | NA | — |
| 13 | 4,000 | 22 | 3,850 | 100 | 797 | 10,847 | 600 |
| 7 | 825 | 20 | 5,000 | 31 | 333 | 3,456 | 3,655 |
| — | — | — | — | 1,410 | NA | 197,712 | — |
| Nil | | | | | | | |
| 60 | 18,200 | — | — | 4,667 | 1,9,322 | 4,83,858 | 5,500 |
| Nil | | | | | | | |
| 303 | 51,500 | 100 | 15,329 | 14,851 | NA | 69,881 | 3,900 |
| Nil | | | | | | | |
| 470 | 83,135 | 2,891 | 2,51,952 | 87,916 | 1,236,525 | 85,48,932 | — |
| 247 | 55,800 | 417 | 48,830 | 27,618 | 137,150 | 19,01,944 | — |
| 200 | 20,000 | 616 | 61,600 | 10,203 | NA | 840,898 | — |
| 3,062 | 6,93,910 | 4,485 | 10,66,735 | 167,648 | 937,135 | 1,74,72,801 | — |
| | | | | | | | |
| 1 | 200 | 22 | 2,040 | 3,155 | NA | 2,43,414 | — |
| is being assessed. | | | | | | | |
| 1,099 | 13,78,490 | 1,136 | 5,67,500 | 66,300 | 247,456 | 32,60,534 | — |
| | | | | | | | |
| 5,462 | 23,06,060 | 9,709 | 20,22,836 | 384,189 | 2,578,718 | 3,60,34,277 | 13,655 |

assessed in respect of these villages.

STATEMENT 'B'

The details of the amounts placed at the disposal of the Deputy Commissioners of the flood affected districts for distribution as gratuitous relief and taccavi loans:—

| Serial No. | Name of District | Gratuitous relief | Taccavi loans |
|------------|------------------|-------------------|---------------|
| | | Rs. | Rs. |
| 1. | Rohtak | 10,50,000 | 10,00,000 |
| 2. | Karnal | 2,00,000 | 3,50,000 |
| 3. | Gurgaon. | 1,50,000 | 3,00,000 |
| 4. | Hissar | 15,000 | — |
| 5. | Ambala | 25,000 | — |
| 6. | Sangrur | 1,00,000 | 1,40,000 |
| 7. | Hoshiarpur | 20,000 | — |

Besides, Government have also placed a sum of Rs. 1,75,000/- at the disposal of the Director, Animal Husbandry for prevention of diseases among cattle in the flood-affected area.

श्री राम किशन: यह जो स्टेटमेंट दिया गया है इस के अन्दर यह बताया गया है कि 21 जानों का नुकसान हुआ है, क्या मन्त्री जी यह बतायेंगे कि आया उन की फैमिलीज को कोई रिलीफ भी दिया गया है या कि नहीं? अगर दिया गया है तो यह किस शबल के अन्दर दिया गया है?

Minister : The matter regarding relief to be given to the families of those who have lost their lives is under considerations.

Shri Ram Kishan : May I know the details of the relief which is contemplated to be given?

Minister : No decision has yet been taken. We are considering what a mount should be given to them.

श्री मंगल सेन : क्या रेविन्यू मिनिस्टर साहिब यह बताएंगे कि पाटं 'बी' के जवाब में कहा गया है कि पहले काम को मुकम्मल करने के लिए ऐक्शन लिया गया। मैं पूछना चाहता हूं कि आखिर ऐंटी फ्लड मैजर्ज के बारे में क्या ऐक्शन लिया है?

मंत्री : दरअसल गॉल एंडर है कि जिन ज़मीनों ड्रेनेज पधियां हैं, उनमें से कुछ ज़मीन बरतन वासते दरकर तਿਆर कीते गये हन अउर कही ज़िल्लियां दिंच एंडर केम मरु वी हो चुका है।

(At this stage three or four hon. Members rose to put supplementary questions).

Mr. Speaker : The House will be having a discussion on the flood situation. The hon. Members can speak on it at that time.

श्री राम किशन : जो स्टेटमेंट दिया गया है इस में यह बात जाहर नहीं होती कि रोहतक, करनाल, हिसार और अम्बाला को कोई रिलीफ दिया गया या नहीं?

मन्त्री : यह इनफॉर्मेशन शायद आप को मिली नहीं ; ग्रैट्नीट्सली यह रोहतक को 10 लाख, 50 हजार रुपये है और हिसार को 15 हजार रुपये है ।

श्री राम किशन : अम्बाला और हिसार को कितना कितना तकावी लोन दिया गया है ? स्टेटमेंट में तो कुछ भी नहीं है ।

Minister : I am not sure. But it does not mean that nothing would have been given.

Shri Ram Kishan : I want to know the reasons why taccavi loan has not been given to the people of these districts ?

QUESTIONS OF PRIVILEGE

3-00 p. m.

Mr. Speaker : Notices of certain privilege motions have been received. One has been received from Shri Jagan Nath. It is regarding misreporting of proceedings of the House in the daily 'Milap' dated 14th September, 1963 .

श्री अध्यक्ष : डेली मिलाप में एक खबर रिपोर्ट हुई है जिस में लिखा है कि "गलती-तसलीम करने की बजाये मँबर को तकरीर करने से रोक दिया गया ।" अनफार्चुनेटली इस तरह की आब्जरवेशन आनी नहीं चाहिये । (दिघन) आप बात तो सुनें । पहले मैं इस के मुताल्लिक प्रैस गैलरी कमेटी की रिपोर्ट लूंगा फिर इस के बाद उन का वियू देखते हुए कोई ऐक्शन लिया जायेगा । In case the newspaper concerned does not make suitable amends for that I shall see what action is called for. (It has been reported in the daily Milap that instead of admitting his mistake the Speaker stopped a member from speaking. Such an observation is indeed very unfortunate. (Interruption). Please listen I shall refer the matter to the Press Gallery Committee first and suitable action will be taken after considering their views. In case newspaper concerned does not make suitable amends for that I shall see what action is called for.)

श्री जगन्नाथ : स्पीकर साहिब, यह एक बहुत जरूरी मसला है । अगर आप मेरी बात नहीं सुनते तो ऐसे अखबार को जो बिल्कुल गलत खबरे दे रहा है मैं इस हाउस में ही फाड़ देता हूँ ।

श्री अध्यक्ष : मालूम होता है अभी इन का बचपन गया नहीं ।

(The hon. Member is still in his childhood.)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Mr. Speaker, I have to say a word about it. The Proprietor and Editor of the paper against which this motion has been brought is a Member of this House. Therefore, I do not think there is any need to consult the Press Gallery Committee. The facts are evident. I hope that the hon. Member—Editor of the paper—who is present here will not hesitate to make amends for it.

Dr. Baldev Parkash : Sir, this matter should be referred to the Committee of Privileges.

Mr. Speaker : I want to have cordial relations with the press and the Members.

बाबू बचन सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि जब वोट आफ नो कान्फीडेंस पर बहस हो रही हो तो क्या इस के दौरान प्रिविलेज मोशन के लिए जो टाइम लगाया जा रहा है, जो कि बिज़नेस एडवाइज़री कमेटी की तरफ से अलाटिड टाइम के इलावा है, क्या हमें दिया जायगा ?

Mr. Speaker : No please, this matter is going to be finalised in a minute or so .

The other notice of a question of Privilege has been received from Sarvshri Babu Singh Master, Gurbakhsh Singh and Bhan Singh Bhaura. It is about the privilege motions moved by Shri Yash Pal, M. L. A. and Shri Rattan Singh, M. L. A. on 13th September, 1963.

Since this concerns my person, I would like the matter to be dropped and to start with a clean slate now.

Sardar Gurnam Singh : But you may kindly give your ruling on it.

Mr. Speaker : The hon. Members giving notice of the motion have said that the moving of privilege motions against the Speaker is something unheard of in the history of Parliamentary democracy.

I think they will become wiser now and will not raise matters which are not in accordance with Rules but will do what is permitted by rules.

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, the matter is very serious. But if you do not wish to proceed with it, we will bow before your ruling.

Mr. Speaker : I would request the hon. Members to finish this episode and start with a clean slate.

कामरेड राम प्यारा: स्पीकर साहिब, पोजीशन यह है कि हमने आपकी मार्फत प्रोटेशन लेनी है और अगर इस हाउस के कुछ मੈਂबर आप पर ही रिफ्लैक्ट करना शुरू कर दें तो हमारा प्रिविलेज एट स्टेक हो जाएगा इस लिए I humbly submit that this matter should be referred to the Committee of Privileges.

Mr. Speaker : I do not think they had any mala fide intentions.

These were the pressure tactics to influence the judgment of the Speaker which have been agitating my mind but I can assure you that these pressure tactics will not work on me. You will have your dues.

(Thumping from the Opposition benches)

Mr. Speaker: There is an other notice of a Privilege Motion about some undignified remarks having been made by Pandit Mohan Lal about the Speaker.

I will take up the matter with the Chief Minister. Unfortunately he was not present that day. I will take up the matter with him.

Sardar Gurnam Singh : We would like to know what is that matter which is agitating your mind. Then you can take up the matter with the Chief Minister.

Mr. Speaker : The motion is regarding abusive language used by the Home Minister for the Speaker in the lounge of the Assembly Chamber.

I think this is something which concerns me and Pandit Mohan Lal. We will talk over this matter

(Voices from the opposition : No, Sir)

चौधरी बेबी लाल : यह पर्सनल मामला नहीं है।

बाबू अजीत कुमार : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਾਊਟ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

श्री अध्यक्ष : क्या यह आप हमारी मदद करते हैं ?

(Does it amount to helping me ?)

डा. बलदेव प्रकाश : होम मिनिस्टर ने जो भी वाक्य या शब्द इस्तेमाल किए हैं जैसा कि कई आनरेबल मੈम्बर साहिबान ने सुना है तो वह एक आपकी नहीं सारे हाउस की बेइज्जती का सवाल है। होम मिनिस्टर साहिब यहां बैठे हैं वह स्पष्ट कर दें कि वास्तविक स्थिति क्या है ?

Home Minister : I think, he is very right.

श्री अध्यक्ष : मेरी राय यह थी कि हम आपस में बात कर लें, लेकिन अगर वह कुछ कहना चाहते हैं, तो कह लें।

(I am of the opinion that we should discuss it between ourselves but if the Home Minister wants to say something he may do so.)

गृह मन्त्री : अगर मैं कुछ नहीं कहूंगा तो गलतफहमी होने के इमकानात हैं इस लिए मैं वाजेह तौर पर कहना चाहता हूं कि यह बात बिल्कुल गलत है। मैं ने कोई ऐसे लफ्ज नहीं कहे जा कि ऐब्यूसिव हों। मैं कट्टाडिक्ट करता हूं। **I categorically deny it.**

Mr. Speaker : I accept what the hon. Home Minister has said. I would request the hon. Members also to accept it.

चौधरी देवी लाल : इन्होंने 20 या 25 आनरेबल मੈम्बरों के सामने ऐब्यूसिव लैंग्वेज इस्तेमाल की है।

श्री मंगल सेन : अभी होम मिनिस्टर साहिब ने यह कहा है कि उन्होंने कुछ नहीं कहा। यह सरासर झूठ बोलते हैं। इन्होंने कहा था और लैंग्वेज ऐब्यूसिव थी।

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, there is a Privilege Motion before you regarding use of abusive language by the Home Minister for the Speaker which is very undesirable. The notice has been given by very responsible Members of this House. The Home Minister has denied this allegation. The point has become rather more serious i. e. whether the words were actually used by the Home Minister or not. It necessitates an enquiry.

Mr. Speaker : I will have a talk about this matter with the Chief Minister and the Home Minister and will take the Leader of the Opposition also into confidence.

Sardar Gurnam Singh : I am thankful to you, Sir. But, Mr. Speaker, after the statement of the Home Minister you have said that you accept that. It means that you do not believe the Members who have given this notice. They are also responsible Members of this House.

Mr. Speaker : I think there is some misunderstanding somewhere. Since I am personally involved in the matter I would request for some time to consider it and talk over with the Chief Minister. We will discuss about it.

Sardar Gurnam Singh : Will you take us into confidence?

Mr. Speaker : Yes, I will take you into confidence.

चौधरी देवी लाल : जनाब स्पीकर साहिब, इस में आपके पर्सनली इनवाल्व होने का सवाल नहीं है। इन्होंने 20, 25 आनरेबल मੈम्बरों के सामने ऐब्यूसिव लैंग्वेज इस्तेमाल की है और जब यह असैम्बली के अन्दर ऐसा कर सकते हैं तो बाहर तो करेंगे ही। जनाब उन्होंने बाकायदा मजमा लगा कर के यह रवैया अस्तियार किया। मैं समझता हूं कि यह चेयर की डिस्रिस्पैक्ट है।

Mr. Speaker : I would request the hon. Members to give me some time to talk this matter over with the Chief Minister and the Home Minister. So far as I am concerned, when the Home Minister has denied that I have accepted it as a gentleman. But when I say that I have accepted I do not mean that the Members who have given in writing are wrong. The Home Minister has said that he did not use any abusive language. It is just possible that the Members might have felt that language harsh.

कानरेड राम प्यारा : जनाब, आपने यह फरमाया कि यह पर्सनल मामला है लेकिन मैं यह कहता हूँ कि जिस मੈम्बर ने प्रिविलेज मोशन दी है और लिख कर आप तक पहुंचाई है तो उसके प्रिविलेज का भी सवाल है।

श्री अध्यक्ष : प्लीज गिव मी ए लिटल टाइम। मैं चाहता हूँ कि मैं होम मिनिस्टर साहब से बातचीत करूँ और जो भी बात होगी वह आपके सामने रख दूँगा। जहाँ तक एब्यूसिव लैंग्वेज का सवाल है, मैं समझता हूँ कि यह किसी भी मੈम्बर को कि सी दूसरे आनरेबल मੈम्बर के लिए इस्तेमाल नहीं करनी चाहिए। (Please give me a little time. I want to discuss this matter with the Home Minister and I shall convey to you the sum and substance of my talk with him. So far as the abusive language is concerned I think no member should use such a language against his fellow hon. Members.)

सरदार लछमन सिंह गिल : जनाब स्पीकर साहिब, मैं पूछना चाहता हूँ कि होम मिनिस्टर साहब ने अपनी राय दे दी तो क्या इतना काफी है कि आप उस पर फैसला कर लें और दूसरे मੈम्बरों की राय न सुनें ?

Mr. Speaker : I will discuss this matter with the Leader of the House. I will take you into confidence as well.

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, there is no question of taking me into confidence. Will you take the House into confidence ?

Mr. Speaker : I will take the House into confidence.

श्री बाबू दयाल शर्मा : आपने सुना नहीं, स्पीकर साहब, मेरा प्वाइंट आफ आर्डर था।

श्री अध्यक्ष : आपका पता नहीं लगता कि बैठे हैं या खड़े हैं। बेंच पर खड़े हो कर पूछिए। (हंसी) (I cannot make out whether the hon. Member is sitting or standing; let him stand upon the bench and then ask. (Laughter)

(इस वक्त श्री बाबू दयाल सीट पर खड़े हो गए) (हंसी)

श्री बाबू दयाल : क्या कोई आनरेबल मੈम्बर हाउस में किसी आनरेबल मੈम्बर या मिनिस्टर को झूठा कह सकता है ?

श्री अध्यक्ष : मेरी स्टैंडिंग इंस्ट्रक्शन है कि कोई भी अनपार्लियामेंट्री एक्सप्रेशन या लफ्ज इधर से या उधर से इस्तेमाल किया जाए तो उसको रिकार्ड पर नहीं लाना चाहिए। (My standing instructions are that any unparliamentary expressions or words used from either side, should not be recorded.)

श्री बाबू दयाल शर्मा: स्पीकर साहिब, जिन्होंने झूठ का लफ्ज इस्तेमाल किया है उन से यह विदड़ा करवाया जाए।

श्री अध्यक्ष: मैं ने कह दिया है कि यह वापिस ले लिया गया समझा जाएगा।
(I have already told that it will be deemed to have been withdrawn.)

CALL ATTENTION NOTICES

श्री अध्यक्ष: एक call attention notice डाक्टर मंगल सेन की तरफ से है। (There is a call attention notice from Dr. Mangal Sein.)

श्री मंगल सेन: स्पीकर साहिब, गुड़गांव जिले में फिरोजपुर जिरका एक गांव है वहां असला बनाने की फैक्टरी पकड़ी गई है। [* * * * *]

श्री अध्यक्ष: आप का प्वाइंट होम मिनिस्टर साहिब के नोटिस में ला दिया गया है। मैं उन से रिक्वेस्ट करूंगा कि जब वह बोलें तो इस प्वाइंट को जरूर टच करें। मैं मैम्बर साहिब से रिक्वेस्ट करूंगा कि आप को सारी कौम को बुरा नहीं कहना चाहिए। आप के यह अल्फाज पार्ट आफ प्रोसीडिंग नहीं समझे जाएंगे। (The point raised by the hon. Member has been brought to the notice of the Home Minister and I would request him to touch this matter at the time of making his speech. I would also ask the hon. Member not to damn the whole community for the acts of a few persons. The words used by him will not form part of the proceedings.)

The Government is seized of it and they will take whatever steps are necessary.

Now, there is a Call Attention Notice from Babu Ajit Kumar, M.L.A.

Babu Ajit Kumar: Sir, I ask for leave of the House to discuss a matter of urgent public importance, namely, the Hindi Text taught in the IV Class on page 119 the following couplet occurs in the Lesson 'Cheen Kee Sair' (A tour of China).

उड़न खटोले, उड़न खटोले,
चीन देश पहुंचा दे मानू
जहां किसानों, मजदूरों ने,
बना लिया है अपना राज।

This is an act of treachery on the part of the Education Department headed by the Chief Minister.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੈਂਸੀ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਟੈਕਸਟ ਬੁਕ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

“ਉਡਨ ਖਟੋਲੇ, ਉਡਨ ਖਟੋਲੇ
ਚੀਨ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇ ਮਾਨੂ (ਵਿਘਨ)

श्री अध्यक्ष: मैं feel करता हूं कि प्रेजेंट सिक्रेशन के मुताबिक यह चीज नहीं होनी चाहिए। मैं चीफ मनिस्टर साहिब से रिक्वेस्ट करूंगा कि वह उस का नोटिस लें। (I

*Note.—Expunged as ordered by the Chair.

[श्री अध्यक्ष]

feel that in view of our strained relations with China such words should be expunged from the book. I would request the hon. Chief Minister to take notice of it.)

OBSERVATIONS BY THE SPEAKER

Mr. Speaker : Hon. Members, you are going to discuss a very serious matter to-day, namely, the motion of No-confidence against the Ministry. I do earnestly hope that during this discussion the speeches of hon. Members, whether from the side of the Opposition or from the Treasury Benches, will be characterised by sobriety and restraint.

There should really have been no need for me to make this observation because I am entitled to presume that in all discussion Members make sober and restrained speeches, I am, however, constrained to make this observation because during the last few days speeches and comments in this House have been far from being sober or restrained. I am deeply distressed to have to say that the proceedings of our House have given an occasion to the outside world not to think well of us. Our proceedings have been marked by unfortunate tempers and bitter controversy.

In the debate that is going to ensue now there is ample scope for giving vent to one's feeling but such expression should be dignified so that every one may think that the Members of this House are capable of really high standard of debate.

The time at our disposal is very short. Therefore, the mover of this motion will speak for 20 or 25 minutes.

The Opposition will get about five hours and 7½ hours will be given to the Members of the Treasury Benches.

Sardar Lachhman Singh Gill : Why, Sir ?

Mr. Speaker : They are greater in number.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Mr Speaker, this morning the hon. Home Minister has made a statement regarding the case of Dr. Partap Singh in the Punjab Legislative Council and a copy of this statement was also laid on the Table of that House. Some copies of this statement have also been distributed to the Members of this House. Should I take it that this statement is deemed to have been laid on the Table of this House ?

STATEMENT BY THE HOME MINISTER REGARDING THE CASE OF DR. PARTAP SINGH

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir the hon. Member is right. I lay a copy of the statement on the Table of the House. It relates to the Judgement of the Supreme Court in the case of Dr. Partap Singh.

The judgement of the Supreme Court in the case of Dr. Partap Singh (Civil Appeal No. 80 of 1963), delivered on September 2, 1963, gives rise to many points, constitutional, legal and factual.

2. [* * *] At any rate is such a judgement relevant for the purpose of judging the conduct of a minister if he is not a party or witness in a case ?

Note : 1. Expunged as ordered by the Chair.
Hon. Speakers ruling on the subject appears in P.V.S. debates Vol. II No. 15, dated 30th September, 1963.

3. It is a fundamental principle of justice that no man should be condemned unheard. "The laws of God and Man" said Fortescue J. in Dr. Bentley's case, "both give the party an opportunity to make his defence, if he has any."

4. A striking example of the above mentioned principle is furnished by the case of General Medical Council *versus* Spackman (1943 AC 627). Dr. Spackman was found to have committed adultery with a patient by the High Court in a divorce case to which he was a party. The Medical Council instituted proceedings against him in respect of this adultery and the Doctor was invited to state his case and produce the evidence in support of it. The Doctor sought to negative the High Court's finding of adultery by tendering evidence, which though available was not called in the divorce proceedings. The Council refused to hear fresh evidence on the subject and directed the erasure of the Doctor's name from the register. The House of Lords held that the Council should have heard the evidence and quashed the order.

5. It is significant that Doctor Spackman was a party to the divorce proceedings and yet he was allowed to lead fresh evidence before the Medical Council. A fortiori, a person who is not a party or witness in a case would have at least the same rights. As a matter of fact for a person, who is not a party or witness in a case, findings of a court have no relevance, whatsoever for the purpose of judging his conduct. There is no principle of law or justice or morals which requires that he be assumed guilty of misconduct on the basis of such a judgement.

6. It may be suggested that article 141 of the Constitution of India stands in the way of a minister challenging findings of the Supreme Court. Article 141 reads as under :

"The law declared by the Supreme Court shall be binding on all courts within the territory of India."

The meaning of this article is plain. Every Court in the country is under a duty to follow the law declared by the Supreme Court. It has no wider effect. It does not over-ride the principles of relevancy of judgements or principles of natural justice. It is submitted that article 141 does not stand in the way of a minister challenging findings of the Supreme Court. He may, if necessary, show that a judgement is erroneous, specially on findings of fact.

7. It is now necessary to consider whether a judgement of the Supreme Court in which aspersions have been cast against a minister in a case to which he is neither a party nor a witness is at all relevant for judging his conduct. There is no doubt that in a judicial proceeding the judgement would not be relevant to prove the truth of aspersions cast on him. Does a different rule prevail in other spheres ? It is submitted that the same rule prevails in other spheres because the rule is based on the highest principles of justice and if it were not so, it will have far reaching consequences on the working of a democratic Government. [* * *]. For this purpose it is relevant to point out that judgement of a Magistrate, a Sub-Judge, a District and Sessions Judge or a High Court would stand on the same footing as judgement of the Supreme Court.

Note.—(1) Expunged as ordered by the Chair.

(2) Hon. Speaker's ruling on the subject appears in the P.V.S. Debates, Volume II, No. 15, dated 30th September, 1963.

[Home Minister]

8. The Constitution expressly enacts in article 163(3) that "the question whether any and if so what advice was tendered by ministers to the Governor shall not be enquired into in court." The whole object of this enactment was to impersonalise Government's action provided it is duly authenticated and to prevent the action of Governor being challenged on the ground of *mala fides* unless perhaps when a particular party is able to show that the whole Government including the Governor had bad faith. This is the situation in Australia where no question of *mala fides* of the Governor in Council can be alleged (*Duncan versus Theodore*—23 CLR 510 at 544 and *Australian Communist Party versus Commonwealth*—(1951) 83 CLR at 257-258).

9. It may be mentioned that the Chief Minister was not a party to the writ petition filed by Dr. Partap Singh. Indeed he was not allowed to be made a party. On 21st August, 1961, Dr. Partap Singh filed a petition in the Punjab High Court for impleading S. Partap Singh Kairon, Chief Minister, as a party. In para (4) of the petition it was stated :—

"For the fair and impartial trial of the petition it is necessary that the personal affidavits of the persons concerned should be before this Hon'ble Court and *until and unless the person concerned is party to the petition, he is not under any legal obligation to put in the statement.*"

This petition was dismissed by Pandit J. on 3rd November, 1961. It was observed in the order, "learned counsel for the petitioner (Dr. Partap Singh) concedes that S. Partap Singh Kairon is not a necessary party to this petition and no relief has been claimed against him". Dr. Partap Singh filed a Letters Patent Appeal which was dismissed in limine, on 22nd December, 1961. Affidavit of the Chief Minister was also not filed in accordance with the advice tendered by the State Advocate-General. It is, therefore, submitted that as the Chief Minister was not a party to the case, the judgement of the Supreme Court should not be taken into consideration for the purpose of judging his conduct.

10. Before adverting to the findings of fact arrived at by the Hon'ble Judges of the Supreme Court who wrote the majority judgement (hereinafter referred to as "the majority") it may be stated that in coming to the conclusion that the impugned orders were *malafide* they applied the theory of "dominant purpose". For this theory they relied on two authorities as is apparent from the following quotation :—

"The courts have, on occasions, resolved the difficulty by finding out the dominant purpose which impelled the action, and where the power itself is conditioned by a purpose, have proceeded to invalidate the exercise of the power when any irrelevant purpose is proved to have entered the mind of the authority (*See Sadler versus Sheffield Corporation*, as also Lord Denning observed in *East Fitzwilliam, etc., versus Minister of T. & C. Planning*).

These authorities were not cited at the Bar. If these authorities had been cited, the counsel for the State Government would have been able to point out

that there are at least five tests for determining the validity of an action where a plurality of purpose is alleged. Reference was also made to four other authorities [(1956) 1 A.E.R. 341 at p. 345 ; (1925) A.C. 338 (PC) at p. 343; (1926) 1 Ch. 66 C.A. at p. 85; (1915) A.C. 372] which could be distinguished had these been cited at the Bar.

11. S.A. de Smith, in *Judicial Review of Administrative Action* (1959 edition at page 194), says that there are at least five tests that a court might apply where the actor has sought to achieve unauthorised as well as authorised purposes. *He further says that the choice of one test in preference to another may materially affect the decision of a case.* The five tests set out by him in brief are :—

- (1) What was the true purpose for which the power was exercised? If the actor has in truth used his power for the purpose for which it was conferred, it is immaterial that he was thus enabled to achieve a subsidiary object.
- (2) What was the dominant purpose for which the power was exercised?
- (3) Would the powers still have been exercised if the actor had not desired concurrently to achieve an illicit purpose? This test has been applied by the High Court of Australia.
- (4) Was any of the purposes pursued an authorised purpose? If so, the presence of concurrent illicit purposes does not affect the validity of the act.
- (5) Was any of the purposes pursued an unauthorised purpose? If so, and if the unauthorised purpose had materially influenced the actor's conduct the power has been invalidly exercised because irrelevant considerations have been taken into account.

If test No. 1 or test No. 3 or test No. 4, had been applied in this case the result of the case would have been quite different.

12. The first case cited by the majority is *Sadler versus Sheffield Corporation* (1924 1 Ch. 435). The relevant part of the head-note is:—

“held, further, that, even if the grounds were mixed grounds, compounded in part of financial and in part of educational grounds, they were not educational grounds within the meaning of that sub-section.”

The facts of the case were that the plaintiffs, who were the headmasters and headmistresses respectively of certain public elementary non-provided schools in the City of Sheffield, contested the validity of the notices on the ground that they were not based on educational grounds as required by section 29 of the Education Act, 1921 and brought these actions for declarations that the notices were invalid and inoperative and for relief by injunction. The Court, having found as a result of the evidence that the real and only grounds for the dismissal of the plaintiffs were financial and that the alleged educational grounds, were merely colourable, held that the notices of dismissal were not based on educational grounds, as required by section 29, sub-section 2 (b), of the Education Act, 1921, and were, therefore, invalid and inoperative. On the facts of this case it is thus quite clear that the judgement does not support the theory of dominant purpose.

13. The next case referred to by the majority is the case of *Earl Fitzwilliam's Wentworth Estates Co. Ltd. versus Minister of Town and Country Planning* [1951] 2KB 284]. In this case, there is no doubt that Lord Justice Denning, in

[Home Minister]

a dissenting judgement, propounded the dominant purpose theory, but at page 307 he states:—

“What is the legal position when the board have more than one purpose in mind ? In the ordinary way, of course, the courts do not have regard to the “purpose” or, ‘motive’ or ‘reason’ of an act but only to its intrinsic validity. For instance, an employer who dismisses a servant for a bad reason may justify it for a good one, so long as he finds it at any time before the trial.”

The case went on appeal to the House of Lords, and the judgement of the majority was affirmed without adverting to Lord Justice Denning's observations. It is respectfully submitted that in accordance with the exception made by Lord Justice Denning the theory of the dominant purpose would not apply to the holding of an inquiry with a view to find out whether a public servant deserves punishment or not. Where several purposes co-exist attempts to find out the dominant purpose have an air of unreality.

14. It may be pointed out that in RAHIMTOOLA v. NIZAM OF HYDERABAD (1958, Appeal Cases, 379) Lord Denning, had in his judgement cited a number of cases not referred to at the Bar. The other Law Lords, as stated in the head-note, held:—

“We must not be taken as assenting to the views of Lord Denning upon a number of questions and authorities in regard to which the House has not had the benefit of the arguments of counsel or of the judgements of the courts below.”

15. Another point which may now be dealt with is the vagueness and indefiniteness of the allegations made by Dr. Partap Singh in his petition. The Hon'ble Judges of the Supreme Court who wrote the minority judgement (hereinafter referred to as “the minority”) observed as under:—

“The appellant (Dr. Partap Singh) did not give full details of all allegations with respect to the reasons for the Chief Minister being displeased with him. He made certain statements in indefinite terms in the petition. He did not make them more specific. His explanation for this is that he did so as there had been no specific denial of the general allegations by the persons concerned. This is no good explanation for his not making definite assertions of facts which could be helpful to the Court in determining whether these facts would have constituted good reasons for the Chief Minister's displeasure and for his acting *mala fide* in getting the various orders issued by the Governor. It was really for the appellant in the first instances, to make definite allegations in his petition. He makes indefinite allegations, there is nothing for the other party or the persons concerned to deny. They can take advantage of the vagueness of the appellant's own allegations. Their retinence in that regard cannot give advantage to the appellant when he himself is in default in not making definite allegations.”

This point has not been discussed in the majority judgement written later on. It is respectfully submitted that due weight should have been given to this point.

16. It will now be appropriate to give a resume of the relevant facts. Dr. Partap Singh was transferred to Jullundur in April, 1956. There were some complaints against him in the Press during 1958-59, but it was only on 11th July, 1960, that a written complaint, bearing the date 6th July, 1960,

from Shri Gopal Singh was received by the Vigilance Department through the Secretary, Non-Official Vigilance Committee of the State, alleging charging of unauthorised fee by Dr. Partap Singh. On 20th July, 1960, the complaint was forwarded by the Vigilance Department to the Health Department for expression of opinion. On 23rd July, 1960, two complaints, bearing the date 23rd July, 1960, were sent by Shri G. D. Sondhi, I.E.S. (Retd.), to the Director, Health Services, with copies to the Chief Secretary containing allegations about inefficient handling of cases in the Jullundur Hospital, which was at that time under the charge of Dr. Partap Singh. On 27th of July, 1960, complaints of Shri G. D. Sondhi were forwarded to the Deputy Commissioner, Jullundur by Shri B. S. Grewal, I.C.S., the then Secretary, Health Department,—*vide* his D. O., dated the 27th July, 1960. *It appears from this letter that Shri Grewal had heard similar complaints from other responsible Officers.* On 28th July, 1960, the Deputy Commissioner, Jullundur, forwarded the complaint of Shri G. D. Sondhi to the Superintendent of Police, Jullundur for enquiry and report. On the 3rd October, 1960, the complaint of Shri Gopal Singh was referred for investigation, as no reply had been received from the Health Department. This was, registered as enquiry No. 70 on 29th October, 1960. On 6th November 1960, the Superintendent of Police, Jullundur, submitted his report to the Deputy Inspector-General of Police, Jullundur, with copies to Deputy Commissioner, Jullundur and Deputy Inspector-General of Police, Vigilance. In his report, he mentioned that in addition to general complaints of corruption, many instances of misconduct had come to notice warranting a regular enquiry against Dr. Partap Singh, after his transfer from Jullundur. The report of Superintendent of Police is worthy of perusal. He came to the conclusion that the Civil Surgeon is a thoroughly corrupt officer. He gave various specific instances of corruption and misconduct. He said :—

“Everyone who has been contacted and the public in general has a word of condemnation for the callous and rude behaviour of Dr. Partap Singh and the staff working under him corruption is prevailing on a mass scale in the local hospital under the patronage of Dr. Partap Singh. Medico legal cases are started intentionally to meet their corrupt ends. Fees are charged from every employee who comes to the hospital to get a fitness certificate. Those who cannot pay are harassed and cajoled into by bribe money. The plight of the patients who are unable to grease the palm of the doctor is miserable etc., etc.”

17. On 7th November, 1960, the Deputy Commissioner, Jullundur, forwarded the report of the Superintendent of Police,—*vide* his D.O. letter addressed to the Chief Secretary recommending action against Dr. Partap Singh, after his immediate transfer. The Commissioner, Jullundur Division, agreed with the recommendations of the Deputy Commissioner.

18. On 11th November, 1960, on the basis of the report of Superintendent of Police, Jullundur, forwarded to Deputy Inspector-General of Police, Vigilance, the Deputy Inspector-General of Police, Vigilance sought the permission of the Government for holding a regular enquiry against Dr. Partap Singh. On the 18th November, 1960, the then Chief Secretary, Shri Mangat Rai, I.C.S., discussed the report of the Superintendent of Police, Jullundur and

[Home Minister]

the recommendation of the Deputy Commissioner and the Commissioner, Jullundur, with the Chief Minister. *The Chief Minister approved the transfer of Dr. Partap Singh but desired that he be given a good station.*

19. On the 7th of December, 1960, Superintendent of Police, Vigilance, forwarded the report of Shri Jodh Singh, Deputy Superintendent of Police, Vigilance, Jullundur to the Additional Deputy Inspector-General of Police, Vigilance. The following conclusions were arrived at by the Deputy Superintendent of Police, Vigilance, Jullundur, investigating the case, after he had taken the evidence of a number of people from different walks of life :—

- “(i) That Dr. Partap Singh, Civil Surgeon, Jullundur, has been admitting patients in the Private Ward of the hospital by hook or by crook although their official position did not warrant their admission in the Private Ward.
- (ii) That this admission was out of corrupt motives in order to fleece money out of the unfortunate patients.
- (iii) That the fees charged by him were beyond the schedule fixed by Government.
- (iv) With a view to avoid Income-tax Authorities, he would not issue the receipts for the sums actually received by him from the unfortunate patients.

All the above circumstances speak eloquently for the registration of the regular enquiry against Dr. Partap Singh, Civil Surgeon. Before this enquiry is registered he should be transferred to an out-lying district so that he may not be able to hamper the progress of the enquiry”.

20. On the 16th December, 1960, the Deputy Inspector-General of Police, Vigilance forwarded the report to the Secretary to Government, Punjab, Vigilance Department and suggested that the enquiry be registered according to the procedure prescribed for inquiries. On the 30th December, 1960, the Secretary in the Vigilance Department requested Deputy Inspector-General of Police, Vigilance to furnish the final report in the case.

21. It will be noticed that the enquiries had been carried out in the normal course and had passed through the hands of various high-ranking officers.

22. On 7th January, 1961, the Chief Minister, sanctioned leave preparatory to retirement in spite of the advice of the office to the contrary. It was notified on 27th January, 1961.

23. On the 9th January, 1961, the Superintendent of Police, North, Vigilance Department, directed the Deputy Superintendent of Police, Vigilance, Jullundur to treat the copy of the D. O. letter, dated the 6th November, 1960, of the Superintendent of Police, Jullundur, already sent to him, as the original complaint in this case and directed him to complete inquiry at a very early date. Accordingly, on the 11th January, 1961, this inquiry was registered as enquiry No. 3 of 11th January 1961.

24. On the 13th of January, 1961, the Inspector, Vigilance addressed a communication to Dr. Partap Singh to find out his availability for clarification of certain points in relation to the inquiry pending against him.

25. At this stage, it is convenient to deal with the inferences which the majority have drawn from the communication, dated the 13th of January, 1961. The majority have observed :—

* * * * *

26. The finding of the majority that the publication of the article in Blitz which appeared in its issue, dated 14th January, 1961 seems to be the starting point of action taken against Dr. Partap Singh is not borne out by the facts mentioned above. On the other hand it is clear that before the article appeared, action had commenced. The Superintendent of Police, Jullundur, had, on 6th November, 1960, submitted his report, after investigation, into various allegations against Dr. Partap Singh and the Deputy Superintendent of Police, Vigilance, had also given a preliminary report on 6th December, 1960. On the 30th December, 1960, the Government called for a final report.

27. The dates October 29, 1960, January 11, 1961 and April 17, 1961, mentioned by the majority have reference not to the dates of any complaints but the dates, according to which the Vigilance Department after preliminary enquiries had been completed, registered the enquiries for further formal enquiry. The procedure of enquiries followed by the Vigilance Department, Punjab, is laid down in Standing Order No 1 of 1960, C.I.D., Vigilance Department, para (XI) of which is reproduced here for ready reference :—

“As soon as complaint is received, it will be entered serially in a ‘Complaint Register’ and enquiry should be started and completed expeditiously. A preliminary enquiry will, however, be made if the allegations are of general and vague nature with a view to find out whether or not it is worthwhile to make a detailed enquiry into the matter. Such preliminary verification should be completed most expeditiously and confidentially if expedient, and if there appears to be a *prima facie* case for a detailed enquiry, the case will be entered in another register called the ‘Enquiries Register’ — A cross reference will be given in the ‘Enquiries Register’ regarding the entries in the ‘Complaints Register’ and *vice versa*. The enquiries will then be taken up and all steps taken to go into the same thoroughly and expeditiously. Necessary records will at once be taken into possession and the relevant evidence recorded. The accused officer will be examined and given an opportunity to explain his position as soon as feasible during the inquiry. The accused officer will be confronted only with the allegations regarding which his explanation has to be taken. No unnecessary information regarding details will be leaked out to the accused officer”

28. It is thus quite clear that the letter dated 13th January, 1961, from the Vigilance Inspector was written with a view to examine Dr. Partap Singh and giving him opportunity to explain his position. It was in no sense the starting point of action against him as decided by the majority and had no connection with the publication of the article in Blitz.

(1)*Note—Expunged as ordered by the Chair.

(2) Hon Speaker's ruling on the subject appears in PVS Debates, Volume II, No, 15 datdd the 30th September, 1963.

[Home Minister]

29. It may further be pointed out that this point has a vital bearing on the whole reasoning of the majority, because if the action did not follow the publication of the article in the Blitz and the enquiries had started long before, the alleged annoyance at the publication of the Blitz would be irrelevant for the purpose of judging the *bona fides* of the inquiries.

30. The majority has made a further point that the report of the vigilance Inspector was not produced. They observe :—

“The order refers to investigations made by the Vigilance Department into certain complaints against the appellant but though the *bona fides* of these inquiries as well as the *bona fides* of the action taken under the impugned order were questioned the report of the Vigilance Inspector was not placed before the Court to enable it to judge what exactly the complaints were and whether they were the same as the charges listed in the charge-sheet against the appellant. The above has to be judged in the context of the feature that there is a tape-recorded conversation which the appellant had with the Vigilance Inspector (tape record No. 16) in the course of which the Inspector appears to suggest that he himself did not believe in the reality of the complaints”.

31. On 15th February, 1961 the Inspector, Vigilance submitted his report, which is reproduced below :—

“I visited Kanpur and contacted Dr. Partap Singh, Civil Surgeon, on leave and requested him to give his view-point in this case as well as in inquiry No. 3, dated 12th January, 1961 but he did not make a statement saying that he would do it after going through the record. In fact he did not want to give a statement in writing at this stage. It is requested that the charge-sheet may be framed against Dr. Partap Singh in this case for violating the medical ethics.

Submitted.”

The report reproduced above clearly shows that even if it had been produced it would not have shown what exactly the complaints were and whether they were the same as the charges listed in the charge-sheet framed against Dr. Partap Singh.

32. The point made by the majority about the tape-recorded conversation, which Dr. Partap Singh had with the Vigilance Inspector, is met by the majority. They observe :—

“Whatever views the Vigilance Inspector expressed about the various charges framed against the appellant in the tape-recorded talk No. 16 on February 13, 1961 even if they be his real views in the matter, is no index of the fact that the superior officers who had investigated the case had formed a similar opinion and that the action taken by the Government a few months later informally framing charges with respect to those matters

was actuated by malice. The letter, Annexure J, dated June 3, 1961, stated that the evidence brought on record was sufficiently expressed by the Vigilance Inspector who had really no business to express them when he was deputed to get the explanation or the appellant's version about certain allegations against him, is not sufficient, in our opinion, to look at this assertion in the letter with suspicion."

33. To continue with the resume, the Deputy Inspector-General of Police, Vigilance,—*vide* his letter, dated 8th March, 1961 submitted the final reports in inquiry No. 70, dated 29th October, 1960 and inquiry No. 3, dated 11th January, 1961. This report was received by the Government on 9th March, 1961. The Deputy Inspector-General of Police Vigilance summed up the gist of the two reports in para 3 of his letter, referred to above which is reproduced below:—

"Perusal of the reports creates an impression that the hospital was mere a mercenary institution where the shylocks callous of all human feelings, were concerned more in taking of their pound of flesh than in the performance of their official and moral duties. Instances have been proved where the Civil Surgeon as well as subordinate staff not only showed negligence in the performance of their duties but also insisted upon the payment of fees even in cases where the victims were quite poor. Most of the cases referred to in the report show the avarice of the Civil Surgeon in collecting money by fair or foul means. In a majority of cases he forced the patient to pay higher amounts of fees and then blatantly issued receipts for smaller amounts or did not issue any such receipts. There is also an instance in which he forced the patients to consult him at his residence so that he could extract from them consultation fee. In cases, where probably, he had not performed his duties efficiently he had secreted away the bed head tickets, it has also come on record that the Civil Surgeon did not fix days for rendering free expert advice to the people in the hospital as required by the Director of Health Services. Thus, there is a considerable evidence available for initiating regular departmental proceedings against Dr. Partap Singh. It is reported that he has since proceeded on leave preparatory to retirement and is due for superannuation in June, 1961. It is recommended that action against him should be initiated at an early date. It may be mentioned here that the Civil Surgeon, who has given his leave address of Kanpur has not given a detailed statement when approached by the investigating officer."

34. The final report in inquiry No. 27, dated 17th April, 1961 was submitted by the Deputy Inspector-General of Police, Vigilance with his letter, dated 17th May, 1961. This inquiry had arisen out of the statement of Dr. Mrs. Khosla, dated 21st July, 1959. The Deputy Inspector-General of Police, Vigilance had reported:—

"A considerable oral evidence is available to show that Dr. Partap Singh had been extracting large amounts as fees from patients in an unauthorised manner and against their will for rendering medical aid to them in the Civil Hospital. In the cases cited, the incomes of the patients were below the prescribed limits entitling

[Mome Minister]

the Government employees to charge fees from them. No doubt the evidence is mostly oral but there is some circumstantial evidence also available to corroborate the charges. Further, cumulatively the whole evidence can be considered as sufficiently strong for serious action against the Civil Surgeon for his misconduct.

"There is a considerable oral as well as documentary evidence available that the Civil Surgeon abused his official position in obtaining large quantities of valuable medicines by coercing his subordinates to issue chits in his favour as well as in the favour of his wife.

"There is also a considerable evidence available to show that the medicines obtained by the Civil Surgeon were far in excess than are normally given to a patient at a time. It has been proved particularly in the case of tablets of yeast that the medicine taken by the Civil Surgeon could last for about two years though he obtained them within a couple of months."

35. The case, after scrutiny by the Government in the Vigilance Department was sent to the Law Department, on 20th May, 1961 for vetting the charge-sheet. On the 27th May, 1961, the case was returned by the Law Department suggesting suspension of Dr. Partap Singh and his retention in service beyond the date of his superannuation, under rule 3.26(d) of the C.S.R. The charge-sheet was also examined by the Law Department and some suggestions were made. On the 30th May, 1961, the Secretary, Vigilance Department after reciting the facts recommended that the consolidated charge-sheet be served on Dr. Partap Singh and further that his suspension, revocation of leave and extension in service till the inquiry is completed be also approved.

36. On the 2nd of June, 1961, Chief Minister, approved the action proposed by the Secretary. Orders revoking the leave of Dr. Partap Singh, continuing him in service and placing him under suspension for purposes of inquiry were issued on 3rd June, 1961. On June 29, 1961, the charge-sheet along with the statement of allegations was sent to Dr. Partap Singh.

37. It will be noticed from the above resume that the orders, dated 3rd June, 1961, were issued as a result of inquiries which commenced long ago and in which all officers concerned condemned the conduct of Dr. Partap Singh. After the final reports were received by the Government, the Secretariat Officers recommended the starting of disciplinary proceedings and the Chief Minister only accepted their recommendations. No question of his wreaking vengeance on Dr. Partap Singh can arise on the facts stated above.

38. The following extract from the judgement of the High Court shows that the Administrative Department file containing all the facts mentioned above were also produced in that court by the Advocate-General :—

"We called upon the learned Advocate-General, to satisfy us that before the order of suspension of the petitioner there were charges of misconduct against the petitioner with the respondent which went to form the basis of the order of suspension. The learned Advocate-General produced the Administrative Department file and therein we found that on June 2, 1961, before the order of suspension was made, there was a complete charge-sheet embodying the seven charges which was subsequently given to the petitioner for explanation and which is going to be the basis of the inquiry."

39. The other points made out in the majority are:—
- (a) that the operation on Surinder Singh Kairon was entrusted to Dr. Partap Singh by the Chief Minister;
 - (b) that the Chief Minister was displeased at the conduct of Dr. Partap Singh permitting his son to leave Jullundur before he was cured;
 - (c) that the Chief Minister was angry with Dr. Partap Singh for having sent Kirpa Singh out of his house;
 - (d) that the displeasure of the Chief Minister was the cause of transfer of Dr. Partap Singh ;
 - (e) that the sanction of the leave preparatory to retirement showed that the Government had no idea on that date that charges would be formulated against Dr. Partap Singh and that his retirement would be postponed for completing such an inquiry ;
 - (f) that adverse remarks against Dr. Partap Singh in respect of the year 1st April, 1959 to 31st March, 1960 were communicated to him only late in February, 1961 as a result of unfriendly feelings ;
 - (g) that the relations of the Chief Minister and the members of his family were at first friendly with Dr. Partap Singh and there must be a cause for change.

These points may now be dealt with *adseriatim*.

40. The majority have held :—

“the question that next falls to be considered is whether the operation was entrusted to the appellant by the Chief Minister or not. Apart from the probabilities of the case, the extracts we have made from the tape-recorded talks No. 2 and 6 and the reference to Sardar Saheb would indicate that the Chief Minister was concerned in entrusting the operation to the appellant and the inference is more readily drawn because in the face of the allegations in the affidavit and the tape-recorded talk between the appellant neither Mrs. Kairon, nor the Chief Minister has placed her or his version of the matter before the Court by making any statement on oath. In the circumstances we have no hesitation in holding that it was at the instance of the Chief Minister that the appellant undertook the operation on the Chief Minister's son.”

It is respectfully submitted that the reference to ‘Sardar Saheb’ in tape-records was hearsay evidence and should not have been relied on for arriving at this finding. Further, it is not clear as to what probabilities the majority had in mind. It is true that the Chief Minister did not file an affidavit but as already explained above it was not necessary for him to do so. In this respect attention is invited to the opinion of the minority referred to in para 15.

41. The contents of the petition in respect of the alleged operation were not clear and the majority themselves observed :—

“There is no documentary evidence that the appellant performed the operation which he claims to have performed in the shape of hospital records. The appellant's explanation for the absence of any such record was that the operation was necessitated by the nature of the disease which Surinder had contracted and for this reason the Chief Minister desired the operation to be performed in secret. Accordingly the operation was performed not at Jullundur which is a big city where the Chief Minister and his family were well-known but in a rural dispensary about 50 miles away from his headquarters town.”

[Home Minister]

The above explanation given by the Doctor in the Supreme Court is not correct because no rural dispensary is located at a distance more than 40 miles from Jullundur District. The view-point of the minority on this point is reproduced :—

“The Chief Minister’s son, Surinder Singh Kairon, contracted a disease for which he had to be operated in April, 1960. The Chief Minister asked the appellant to perform the operation secretly, outside Jullundur. The appellant did so. Surinder, however, before he was completely cured, left Jullundur for a few days. This annoyed his mother who conveyed to the appellant that the Chief Minister was indignant at the appellant’s inability to ensure that the boy did not leave his place. This incident, it is alleged, culminated in acrimony and hostility on the part of the Chief Minister towards the appellant. There is no allegation that the boy suffered on account of his leaving the appellant’s house prior to his being cured completely. There is nothing in the record of the alleged conversation between the appellant and the wife of the Chief Minister, tape-recorded talks Nos. 6 and 2 in April and May, respectively, to show that the Chief Minister has asked the appellant to perform the operation. Any statement attributed to the Chief Minister, by his wife, even if the talk was with her, is not evidence of what the Chief Minister had stated, as Sardarni Partap Singh Kairon has not been examined. Surendra has denied in his affidavit the appellant’s performing any operation on him at the relevant time. In these circumstances, it is not possible to hold that the Chief Minister did ask such a favour from the appellant and that even if the appellant’s allegation is correct he felt so annoyed with the appellant at Surendra’s leaving Jullundur for a few days, be it from the house of the appellant or from the Circuit House, as to break all such friendship with the appellant as has been alleged by him and swing over to the other extreme and harbour such grudge against him as to abuse his position as the Chief Minister, get unjustified inquiries launched against him and get the impugned orders passed”.

It is submitted with respect that the view-point of the minority appears to be more convincing. It will not be out of place to point out that Dr. Partap Singh did not specify the nature of operation, the place at which it was performed or its date. The tape-recorded talk also does not mention specifically any operation having been performed on Surinder Singh Kairon.

42. The majority has next held that the Chief Minister was displeased at the conduct of Dr. Partap Singh in permitting his son to leave Jullundur before he was completely cured. The learned Attorney-General had urged that the tape-record on the subject for the talk between Sardarni Partap Singh Kairon and Dr. Partap Singh was inadmissible in evidence of proving what the Chief Minister said to his wife and as such the court should hold that the hostility on the part of the Chief Minister owing to this incident was not established. The majority dealt with this submission in the following manner:—

“It is true that the statement of Mrs. Kairon as to what the Chief Minister told her would be merely hearsay and would not be

admissible in evidence as a statement of the Chief Minister but the tape-recorded talk does show that she herself was greatly displeased with the appellant and it was really to emphasise the displeasure of the family and its head that the Chief Minister's name was brought in. In the circumstances we do not consider that the respondents derive any advantage from this technical objection to the reception of the Chief Minister's statement second-hand".

43. With great respect, if the conclusion of the majority is that it is not proved that the Chief Minister was angry but only that Mrs. Kairon said that he was angry, no objection can be taken to the conclusion. But later on the majority proceeds on the assumption that the Chief Minister did really become angry because of this operation for they observe :—

"From April, 1960 onward we find that there is a change in the attitude of the Chief Minister. The operation on Surinder and the incidents connected with it and the sending out of Kirpa Singh relate to this period. This apparently led the order for his transfer from Jullundur to Amritsar".

Therefore, while ruling out the evidence as hearsay, the majority as in fact treated it as evidence.

44. The next finding which concerns the Chief Minister is that if he was obliged by Dr. Partap Singh for providing board and lodging to Kirpa Singh, it would not be a violent inference to draw that the Chief Minister was angry with Dr. Partap Singh for having sent Kirpa Singh out. With great respect it is submitted that such an inference does not follow from this circumstance. The minority has held on this point as follows:—

"Another reason for the Chief Minister's harbouring a grievance against the appellant is said to have arisen in April, 1960 on account of the appellant's asking the Chief Minister's friend, Kirpa Singh whom he had kept as a guest for about 7 months, to leave the appellant's house. Kirpa Singh was the Manager of National Motors at Jullundur. It is alleged in the petition that this firm was either directly or indirectly owned by Surindra Singh Kairon or a close relation, of his. This allegation is very vague. Both Kirpa Singh and Surindra Singh have denied Surinder Singh's having any concern with the National Motors at Jullundur. Kirpa Singh did stay at appellant's house in the alleged period. His letter Exhibits D-I however, does not indicate that he felt annoyed at leaving the appellant's house where he had stayed from September, 1959 to the end of March, 1960. In fact, Kirpa Singh, by his letter, expressed his thanks to the appellant. There could, therefore, be no reason for the Chief Minister to feel annoyed and bear grudge against the appellant on account of Kirpa Singh not staying as a guest of the appellant from April, 1960, even though Kirpa Singh was a friend of the Chief Minister and was kept as a guest by the appellant at the instance of Surendra Singh, as appears from the tape-recorded talk No. 15".

45. The finding of the majority on this point seems to be in contradiction with the finding arrived at teat. The Chief Minister entrusted the operation

[Home Minister]

of his son to Dr. Partap Singh round about the end of April. If the Chief Minister was really displeased with Dr. Partap Singh for turning out Kirpa Singh of the house in the end of March, 1960, he would not allow Dr. Partap Singh to either perform an operation on Surendra Singh Kairon or treat him for any other ailment.

46. Transfer of Dr. Partap Singh from Jullundur to Amritsar was not the result of any annoyance on the part of the Chief Minister. It was ordered on the report of the Superintendent of Police, dated 6th of November, 1960, and the recommendation of Deputy Commissioner and Commissioner, Jullundur. That the Chief Minister had no annoyance is evident from the fact that while approving his transfer he had desired that Dr. Partap Singh be given a good station. On this point the minority has observed as follows:—

“The appellant’s transfer from Jullundur to Amritsar was ordered in December, 1960. Jullundur, according to the appellant’s statement in court, is a coveted station for Civil Surgeons. He had over stayed there the normal period of three years. His transfer cannot be attributed to malice of the Chief Minister, when an inquiry had been instituted against him in connection with a complaint regarding the discharge of his duties. Transfer, in such circumstances, was the most natural order to be passed by the Head of a Department. It may be that for the convenience of its officers transfers are usually ordered in March and April, and are not ordered shortly before the period of retirement. But any transfer outside that period or sometime before retirement, for administrative reasons, cannot be said to be a transfer ordered *mala fide*.”

47. One of the circumstances which the majority have taken into consideration is the fact that leave preparatory to retirement was granted notwithstanding the fact that on the 29th October, 1960 there was some complaint received by the Department regarding Dr. Partap Singh having improperly taken Rs 16 from a patient in July, 1960. The majority has inferred from this :—

“In other words, the Government had no idea at that date that charges should be formulated against the appellant and that his retirement should be postponed for completing such an inquiry.”

It is respectfully submitted that the resume of the inquiry shows that by December 18, 1960, there were some preliminary reports in which Dr. Partap Singh had been condemned but no final report had been received by then. It is further submitted that if the Chief Minister had any grudge against Dr. Partap Singh he would not have sanctioned leave preparatory to retirement from December 18, 1960, in the presence of those reports. The proper inference that should be drawn from this is that the Chief Minister’s mind did not work against Dr. Partap Singh but, on the contrary, he was taking a very judicious attitude and he was awaiting the final report before taking any action against him. It was for that reason that he, in spite of the advice of the office to the contrary, allowed him to proceed on leave preparatory to retirement. It is an irony of fate that the sanction of leave preparatory to retirement has now been taken to indicate that the charges were non-existent on the date when leave was sanctioned.

48. Another circumstance that has been taken into account by the majority is that while previously confidential reports had been good, adverse remarks against Dr. Partap Singh in respect of the year 1st April, 1959 to 31st March, 1960 were communicated to him only late in February, 1961. The majority observed :—

“What we have stated earlier regarding the unfriendly feelings which developed with the Chief Minister from about April-May, 1960 onward seems to lend some support to this suggestion.”

It is submitted that it has already been shown above that no unfriendly feelings developed with the Chief Minister from about April-May, 1960. In this respect the minority observed :—

“In February, 1961, the appellant received a copy of the remarks entered in his annual confidential file for the year, April 1, 1959 to March 31, 1960. ‘Professionally he is reported to be somewhat above average. Yet, there has been persistent complaints about his avarice and lack of integrity’. The appellant did not appear to have taken any action in connection with the adverse remarks communicated to him till June 29, 1961 except in so far that he asked the Director of Health Services about the period during which a representation against such remarks could be made. In his representation, dated June 29, 1961 which was submitted beyond the usual period for making representation, the appellant said :—

“I am constrained to point out that these observations by Shri Kairon, Chief Minister (Government in the Health Department) do not reflect an honest opinion in the context of certain facts on record, a few of which are outlined below?”

and referred to the various matters stated by him in the petition. The written statement shows that these remarks were not made by the Chief Minister, but were made by the Secretary in the Health Department. We do not know when these remarks were made. The mere fact that they were communicated in February, 1961 does not mean that they were recorded near about that date. Annual remarks, in the nature of things, must be made after some appreciable time from the close of the year as they are based on the receipt of the remarks from the departmental head, who take their own time in submitting such remarks. Even if they were made near about February, 1961, that would not show that they were made maliciously on account of the Chief Minister's ill-will as, by that time, the various complaints against the appellant which had come to the notice of the enquiring officer, would have also come to the notice of the Government. The complaints, according to the charge-sheet framed against the appellant, mostly relate to the years 1959 and 1960.”

It may be added that the annual confidential reports file of Dr. Partap Singh, shows that the remarks above-mentioned were made by Shri B.S. Grewal, I.C.S., Financial Commissioner and Secretary, Health Department, on 2nd December, 1960.

[Home Minister]

49. The majority has held—

“that some explanation has to be forthcoming as to why there was a sudden change of attitude from May, 1960, or thereabout and more particularly after 1961.”

With respect it is submitted that there was no change of attitude on the part of the Chief Minister. In view of the damaging reports of Superintendent of Police, Jullundur and Deputy Superintendent of Police, Vigilance, Jullundur and the recommendations of the Deputy Commissioner, Jullundur, Commissioner, Jullundur and the Chief Secretary, the Chief Minister approved of the transfer of Dr. Partap Singh. After January, 1961, final reports were received by the Government and no Government could but order action on these reports. It is apposite to reproduce here the observations of the minority on this point:—

“The recorded conversation between the appellant and the Inspector-General of Prisons in November, 1960 tends to indicate that the appellant's relations with the Chief Minister could not have been bad in November, 1960 as he had sought the advice of the I.G. of Prisons about this reporting to the Government about the attitude of the District Magistrate at that meeting. If the relations between the Chief Minister and the appellant were as bad as we are asked to believe, such an idea in connection with the attitude of the District Magistrate, even if it was improper, could not have occurred to the appellant at the time when the I.G. of Prisons himself had told him : ‘In my opinion that matter was hushed up’.”

50. The evidence regarding the supply of medicines and a Singer Sewing machine to Mrs. Kairon, was highly contradictory and the conflict could only be resolved by production and cross-examination of witnesses. Unfortunately this is not done in proceedings under article 226 of the Constitution, and normally disputed questions of fact are not decided in such proceedings. It is, however, not necessary to deal further with this matter as the only inference drawn from it by the majority is that Dr. Partap Singh was friendly with the Chief Minister's family in July, 1959. Dr. Partap Singh had wanted to use this material for the purpose of showing that further unreasonable demands led to the breaking of relations between him and the Chief Minister. The majority did not accept this plea and remarked as under:—

“The appellant's further allegations that Mrs. Kairon or the other members of the Chief Minister's family demand of him the supply of other costly articles and that his refusal to comply with them enraged the Chief Minister, must be discarded as an embellishment for which there is no support in the evidence placed before the court.”

There is no allegation in the petition or evidence or finding that the Chief Minister had any knowledge of the receipt of medicines or a Singer Sewing machine.

51. One minor point may now be mentioned. The majority observe:

“Similarly, there are others (charges) which had been made earlier but had been dropped or their falsity had been admitted

on earlier occasions but were stated to have been revived for the purpose of justifying this inquiry.

It is not quite clear whether the majority is just mentioning the allegations of Dr. Partap Singh or they are giving any finding on this point. If it is interpreted as a finding, it is submitted that there is no material to substantiate this.

52. The majority have relied a great deal on the tape-record renderings produced by Dr. Partap Singh of certain alleged talks between him and some other persons. It is submitted that the rendering of the tape-records filed by Dr. Partap Singh are of no value. In this connection, the following extract from the High Court judgement is apposite and reproduced:

"Now it has been held by Bhandari C.J. in *Rup Chand v. Mahabir Parshad* 1956 P.L.R. 441, that a statement recorded on a tape recorder is admissible in evidence, but without subscribing to this opinion, it may be stated straight way that this mechanical process of obtaining statements is fraught with possibilities of such tampering as to render a statement or conversation something quite contrary to what might have been stated by the speaker originally or in the first instance. After a statement or a conversation has been recorded, the tape can be replayed and in most tape-recorders by reverse playing the recording cleared or wiped off. This means that words or sentences can be tampered with. After tampering the tampered tape can be replayed on another tape-recorder and the second tape will produce recorded statement or conversation which will appear to be natural in continuity but which has in fact been so tampered with that it has lost its value as a correct representation of statement or conversation. If reliance is placed upon no more than record of statement or conversation on the tape, it cannot be said to be basically reliable evidence. The only way to ensure the veracity of such statement or conversation is to examine the person whose statement or conversation has been tape-recorded, to put the recording to him, and then to let him say what he has to say about the same. Without this to proceed to rely upon such piece of evidence is to tread on extremely unreliable ground. This is a writ petition and it not being a suit there has been no question of examining witness and consequently those whose statements or conversations are said to have been recorded on the tapes filed in Court have not been examined with regard to the same. If confronted with such statements or conversations they might well have turned round and proved the falsity of whole or part of such statements or conversations. So without going into the questions of admissibility of such evidence, the recordings, without examination of the persons whose statements or conversations have been recorded, cannot be taken as reliable piece of evidence which can be depended upon.

When questioned at the bar in the Supreme Court, Dr. Partap Singh admitted that the tape-records could be tampered within the manner mentioned in the

[Home Minister]

High Court judgement. In the circumstances, an affidavit of a person like him is clearly inadequate to vouchsafe the authenticity of the tape-records relied upon in the case. It is true that the State Government reproduced the tape-recorded talks on their machine with the permission of the High Court. But this reproduction was indistinct and therefore little could be made out of the alleged conversations.

53. Before concluding it is appropriate to mention that apart from complaints of Dr. Partap Singh's avarice, misconduct and corruption it was reported to the Chief Minister by Dr. Gopi Chand Bhargava, Minister of Finance, that he was misbehaving with lady nursing candidates who had to be medically examined by him. He was reprimanded by the Chief Minister and it was for the above reason that a general circular was issued that no lady should be examined by Civil Surgeons except in the presence of a lady doctor or a nurse.

54. In conclusion it is submitted that it is true that where there is a division of opinion between the Judges, the final order follows the judgement of the majority. Any one who is not bound to act upon the order, but is called upon to exercise his own judgement, is not only entitled but ought to look at the minority opinion, in this case two as against three, and test the logic of the majority pronouncement for himself by the reasoning of the minority. If on such material as there was before the Supreme Court there could be only so marginal success for Dr. Partap Singh the facts from the file are such as to convince any one that if they were to be taken into account, the decision would certainly have been in accordance with the minority view, arrived at even without those facts. The judgement does not preclude any other authority not bound by it from looking at all the available material put before it and coming to a different conclusion which in this matter all that material clearly points to. From all that has been stated above, it will be appreciated that the Chief Minister acted throughout in accordance with the correct and best principles of just administration.

MOHAN LAL

Chaudhri Hardwari Lal : Mr. Speaker, will it be open to discussion ?

Mr. Speaker : According to the arrangement arrived at, this statement was to be made before the discussion of no-confidence motion and the statement will also be discussed during the course of discussion on the no-confidence motion.

Chaudhri Hardwari Lal : But, Sir, there is a difficulty. There is a whip according to which some of us cannot speak on the no-confidence motion.

Mr. Speaker : This is a matter between the hon. Member and his party.

Chaudhri Hardwari Lal : Sir, it has great relevance with the point that I have to make.

Mr. Speaker : The hon. Member can represent to his party.

Chaudhri Hardwari Lal : That is right. But it may not be possible for some of us to take part in the debate on the no-confidence motion. Therefore, Sir, I would request that there should be separate time for the discussion of the statement which has been laid by the Home Minister on the Table of the House. The statement is highly contentious.

Mr. Speaker : The hon. Member may not speak on the no-confidence motion. He can speak on the statement alone.

Mr. Speaker : Sardar Jangir Singh 'Joga'.

✓ NO CONFIDENCE MOTION

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਸੈਂਬਲੀ ਗਰੁਪ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

"ਇਹ ਹਾਊਸ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

(This House expresses its want of confidence in the Ministry as a whole.) ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਜੂਹਾਤ ਇਹ ਹਨ :—

(i) ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇੰਤਹਾ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

(ii) ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ, ਅਨਾਜ ਤੇ ਟੈਕਸ, ਜਨਰਲ ਬਿਕਰੀ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪੈਸੇਜ਼ਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਪਾਰਕ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੈਵੀ ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜੀ ਦਸਵੀਂ ਤਕ ਫੀਸ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਹ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਗ੍ਰਾਊਂਡਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਕਰੋ।

(The hon. Member need not read the grounds of no-confidence motion. He may make a speech.)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਣ ਹਨ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕਈ ਆਦਮੀ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਰਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿਫੈਂਸ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਛੱਡਣ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ, ਨਿਰਪਖਤਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਕੌਮੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ)। ਏਸ ਕੌਮੀ ਰਖਿਆ ਫੰਡ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਹਫ਼ਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਫੰਡ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਪਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਦਲਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਔਰ ਅਗਾਂਹ ਲਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਮਤਭੇਦ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮਤਭੇਦ ਜ਼ਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਸੂਲੀ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਾਤੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਲੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਪੈਸੇਨਜ਼ਰ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੱਦੀ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਵੀ ਸੀ ਕਿ

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਉਹ ਗੱਦੀ ਛੱਡ ਵੀ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਲੇਕਿਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਚਿਮੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁਲੇਖੇ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪਰਬੰਧ ਦੀ ਕ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਲਾਈ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤੇ ਰੀਝ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਸੁਗਾਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਫੇਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਖਾਤਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਤਾਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਧ ਦੀ ਨਾ ਖਾਣੀ ਪਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਜ਼ ਰਗੜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤਕ ਮੁਅੱਤਲ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਅਖਲਾਕ ਦਾ ਇਹਤਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਦੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ (*cheers from the Opposition*) ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡਣ ਵਿਚ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਮਰਾਜ ਪਲੈਨ ਤਹਿਤ ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੱਦੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਚਿਮੜੇ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਖਲਾਕ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਤੇ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਤ ਭੇਦ ਜ਼ਾਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਾਲਿਸੀ ਤੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੂਲੀ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਮਲਾਂ ਤੇ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਪਾੜਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾੜਾ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੱਦੀ ਸਾਂਭੀ ਸੀ ਤਾਂ 14 ਨੁਕਤਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੂਧ ਰਾਜ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖੜੇ ਹਲ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਸਵਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਾਖੀ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਕੇ ਲਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਤੇ ਅਮਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਾੜਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਅਸੂਲ ਵਰਤਦੀ ਸੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਦੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁਣ ਅਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਗੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਹ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਇਕ ਜ਼ਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਚਲਣ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਖੁਦ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਸਦਰ ਥਾਣੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਮਰੇਡ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਏਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਕਰਾਈ ਜਾਏ (ਸ਼ੋਰ) ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬੰਦੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਥੇ ਜੋ ਧਾਂਧਲੀ ਮਚਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ ਚਾਨਣ ਪਾਉਣਗੇ ਚੂੰਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਛਪਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਆਵਾਜ਼ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਬਾਨ ਬੰਦ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਧਨੌਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤੇ ਬਰਨਾਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਪਦਮ ਲਾਲ ਨਾਲ ਜੋ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ

ਮੈਂ ਕਿ ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਲਾਐਂਡ ਆਰਡਰ ਤੇ ਬਦਨੁਮਾ ਪੱਥਾ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਪੰਜ ਕੱਕਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ-ਕਰਨਾਲ ਮਰਡਰ ਕੇਸ, ਕਲੇਅਰ ਕੇਸ, ਕਪੂਰ ਕੇਸ, ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਕੇਸ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਰਨਾਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਰਗੜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗਰੇਵਾਲ ਹਿੰਮਤ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਉਹ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਲਟਕ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਕਲੇਅਰ ਵਰਗੇ ਲਾਇਕ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਆਤਮਘਾਤ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਸ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਬਕਾ ਮਨਿਸਟਰ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਪਾਉਣਗੇ। ਕਪੂਰ ਵਰਗੇ ਨਿਡਰ ਅਫਸਰ, ਜਿਸਨੇ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਅੱਜ ਤਕ ਰਗੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਕਸੂਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੈਪਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਚੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਤੇ ਕਈ ਕੇਸ ਘੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਆਖਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਤਾ ਛਬੀਲ ਦਾਸ ਵਰਗੇ ਲਾਇਕ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹਥ ਧੋਣੇ ਪਏ। ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਚੌਧਰੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝੱਜਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਇਕ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਦੀ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਸੁਚੱਜੇ ਰਾਜ ਪਰਬੰਧ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) ਉਸ ਅਫਸਰ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਸੂਰ ਸੀ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਜੋ ਟੈਕਸ ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਹ ਟੈਕਸ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਤੋਂ ਵਧੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ (*Shame Shame.*) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਵਕਤ ਦੀ ਤੰਗੀ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਛੱਡਦਾ ਹਾਂ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਹੀ ਰਖ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ (*At this stage the hon. Member laid the *copies of judgements of the Supreme Court which were in two volumes, on the Table of the House:*

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਜ਼ਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨੀ ਅੰਤਰ ਗਰਦੀ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ)

ਪੰਡਿਤ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨਾਥ ਗੋਤਸ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਏਂਟ ਆਫ ਆਡਰ, ਸਰ। ਕਧਾ ਕੀਏ ਸੰਭਾਰ ਅਪਨੀ ਤਕਰੀਰ ਪੜ੍ਹਕਰ ਸੁਨਾ ਸਕਤਾ ਹੈ? ਕਹੁ ਅਸੀਂ ਤਕਰੀਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਾਂ। (ਸ਼ੋਰ)

Mr Speaker : He says that he is not reading out his speech but he is simply referring to the notes. I accept what he says.

(ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਜ ਅਕਬੁਲ ਗਫਾਰ ਖਾਨ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਏਂਟ ਆਫ ਆਡਰ। ਮੇਰੀ ਦਰਖਾਸਤ ਧਰ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟਸ ਜੋ ਹੋਰੇ ਹਨ ਉਨ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਤਕਰੀਰ ਕੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਨ ਕਿ ਉਨ ਕੋ ਪੜ੍ਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਧਰ ਨੋਟਸ ਕੋ ਰੈਫਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਬਲਿਕ ਸੁਸਲਸਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

*Placed in the Library.

[खान बख्तुल गफार खां]

जैसा कि कोई व्यक्त पढ़ रहे हैं या कितना पढ़े जा रहे हैं। यह तो श्रद्धांशक कर सकरीर पढ़े जा रहे हैं नोट्स को ऐसे कीमती रक्षक करता है, क्या इस की इजाजत है ?

बामरेड जंगीर सिंघ नेगा : मैं पढ़ू नगीं विहा, नोट्स नू देख विहा हां अडे नोकर बहिंदे तें उां नोट्स वी मेस तें राख दिंदा हां (सोर) हिउ सपरीम कॅरट दाने फैसला है उस बाबे उनूँ दे मिंजर बहिंदे हन कि कैरें उां घेदेस है। हिउ सारा कसूर उां उनूँ दे लख-खिआं तें पडनी दाने है। मैं, सपीकर साहिब,.....

Mr. Speaker : None of his friends has said so. Do not put unnecessary things in their mouths.

बामरेड जंगीर सिंघ नेगा : मैं अरज करेदा हां कि पेबल विपॅरट तें पਹिलां नें उनूँ दे लखिआं ਉਤੇ ਅਤੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਚਾਰਜ ਸੀਟ ਲਗੀ ਸੀ ਜੋ ਧੋ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਵਿਪੱਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਨੇ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਸਿਨਮੇ ਬਣ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਐਨੀ ਭਰਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਧ ਜਾਣਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਮੌਸਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਡਾਕਟਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਭੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਹਨ। ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਬੜਾ ਢੰਡੇਰਾ ਪਿਟਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਕੌਮ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਹੜੇ ਹਲੂ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੇਮ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖੂਬ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਹ ਹੜ੍ਹ ਹਰ ਸਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਹਰ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਫਸਲਾਂ, ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਕੰਸਟਰਕਟਿਵ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 18 ਲੱਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਆ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ 65,000 ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਵਸਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਮੁਰਤਜ਼ਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਹਰੀਜਨ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਲੇਕਿਨ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਕੋਲੋਂ 20,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਚਾਰੇ ਨਾ 20,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਿਰ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ।

ਮੈਂ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਕ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 16,000 ਆਦਮੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 25 ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸ ਰੱਦੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੋਕੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ $6\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ $4\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 250 ਗ੍ਰਾਮ ਖੰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 1,400 ਗ੍ਰਾਮਜ਼ ਖੰਡ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਲਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਹ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਝਗੜੇ ਹਨ ਉਹ 2, 2 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ ਉਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਟਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੈਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲੀਆ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮਾਲੀਆ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡਾ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਮਾਲੀਆ ਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ। $\frac{1}{2}$ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਲਿਕ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੈਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਸੀ ਉਥੇ ਛੋਟੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡੀ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੈਰਾਲਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮਾਲੀਆ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਗਰ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਡਾਪਟ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਰਚ, ਕਮਾਦ ਅਤੇ ਕਪਾਹ ਤੇ ਟੈਕਸ ਪੈਨਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਇਤਨਾ ਸ਼ੋਰ ਵੀ ਨਾ ਪੈਂਦਾ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੈਸੇਜਰ ਟੈਕਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ 12 ਆਨੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਆਨਾ ਪੈਸੇਜਰ ਟੈਕਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ 1 ਰੁਪਏ ਉਤੇ 4 ਆਨੇ ਟੈਕਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਚੌਧਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹਨ.....

Mr. Speaker : No such remarks please.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹੁਣ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸੀਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੀਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਰੇਟ 7 ਰੁਪਏ 80 ਨਏ ਪੈਸੇ ਹੈ ਪਰ ਬਲੈਕ ਵਿੱਚ 12 ਰੁਪਏ 14 ਨਏ ਪੈਸੇ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੌਸ਼ਨ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਔਰ ਸਿਨਮੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਣਛਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਕੋ-ਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਸਿਨਮੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖੁਦ ਹੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਟਿਆਲੇ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਬਦਲਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਭਦੋੜ ਹਾਊਸ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਰ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਧੋਬਰ ਰੀਪੋਰਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ?

Mr. Speaker : There was no such thing in the Dhebar Report.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਜੇ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਹੈ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਵੇਗੀ। ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਕੋਮੀਫੰਡ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਜ਼ਾਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਮੈਂ ਸਿਆਸੀ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਸਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਜ਼ੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁੰਕਿ **Emergency** ਲਾਗੂ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੇਬਸ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹਰਜਾਨਾ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸਾਂ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਸੋਹ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ 40 ਆਦਮੀ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ

4 ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਆਧਾਰ, ਕੋਰਲ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਸੀ' ਕਲਾਸ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਇਥਲਾਕੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਜਿਹੜੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੈਟਰ ਕਲਾਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਡਾਕਟਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਏ., ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਹਨ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤਕ 'ਸੀ' ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼, ਜਿਹੜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵੀ ਉਘੇ ਵਰਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਸੀ' ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦਲਾ ਲਊ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੀਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਾਮਰੇਡ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਨੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ 50,000 ਰੁਪਿਆ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਡਿਫੈਂਸ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਤਾਲਿਬ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

Mr. Speaker : Please wind up now.

(Interruptions by Pandit Amar Nath Sharma).

Mr. Speaker : Pandit Amar Nath Ji, if you cannot sit silent, will you please go out to the lobbies ?

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਫਿਰਕਾ ਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫਿਰਕਾਦਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਾਨਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਫਿਰਕਾਦਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਭੈੜੇ ਕਦਮ ਤਾਂ ਖੁਦ ਫਿਰਕਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਲਵਲਕਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਅਤੇ ਗੱਦਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਲਕਿੜੀਆਂ ਭਰੀ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਸਰਕਾਰ ਫਿਰਕਾਦਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਸੰਕਟ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਭ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ? ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ? ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਧੱਕੜਸ਼ਾਹੀ, ਰਾਜ-ਪੁੰਝ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਲੋਟੂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਤਾਈਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੰਗ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਪਿਛਾ-ਖਿੱਚੂ ਅਤੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਾ-ਖਿੱਚੂ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਹਨ

[ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਕੋਲੋਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ? ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਕਈ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਲੀਡਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਬਿਹਤਰ ਲੀਡਰ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ? ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਧੜੇ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਫੁਟ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੁਟ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਖਸੀਅਤੀ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੜਾਈ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੜਾਈ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ, ਸਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ, ਕੋਟੇ ਦੀ ਅਤੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਅੱਜ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਪਰ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਅਮਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਵਿਕਾਸ ਲਈ, ਫਿਰਕੂਪਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਲਈ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵਧ ਲੋਕ ਹਿੰਦੁਸ਼ੀ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਇਕੱਠ ਹੋਣ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਸਾਡੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਸ ਅਮਲ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ *ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਵੇਗਾ।

Mr. Speaker : Motion moved—

"That this House expresses its want of confidence in the Ministry as a whole."

(Shri Harbans Lal rose to speak).

Mr. Speaker : Shri Harbans Lal Ji, you have been given 25 minutes to speak, but not a minute more or a minute less.

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ (ਬਠਿੰਡਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੇ ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਆਥਰ ਤਾਂ ਹੈ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਨਸੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਤੇ ਉਪਰ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗਲ ਉਪਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਆਥਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀਕਲੀ ਅਖਬਾਰ "ਨਿਊ ਏਜ" ਮਿਤੀ 15 ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ :

"The No-Confidence motion against the Punjab Government moved by the Communist Group in the Vidhan Sabha at Chandigarh this week has been supported by the Right Wing opposition parties. Their motives in doing so are not particularly honest quite obviously."

4-00 p.m.

The Weekly has not used the proper expression.

ਇਸ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਮੂਵ ਹੋਏ ਮਤੇ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਾਈਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : I am not concerned with what is given in the Paper. I am concerned with what is said in the House, and will not allow to say

Placed in the Library.

any undignified words whether they are written in the Bible or anywhere /

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਉ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। (Please do not go into the writings of others. The position will become quite embarrassing if you start quoting such things.)

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਰਾਏ ਰਖਦੀ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : "ਬੇਈਮਾਨ" ਲਫਜ਼ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੋਵੇਗੀ।

(It will be desirable to avoid the use of word 'Beiman'.)

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਏ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਜਨਸੰਘ" "ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ" ਜਾਂ "ਸੁਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ" ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਰਾਵਾਂ ਰਖੀਆਂ? ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਗੱਦਾਰਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਚੀਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਕੌਂਸਲ ਬਣੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਂਗੇ। ਜੋ ਪਬਲਿਕ ਮੀਟਿੰਗਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਨਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਤੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਬੋਲਣਗੇ ਉਥੋਂ ਅਸੀਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਬੋਲਾਂਗੇ। ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਉਤੇ ਇਸੇ ਰੋਗ ਕਾਰਨ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ? ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੈਨ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉਤੇ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜਿਤੂਣ ਦਾ ਹੜ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਡੋ ਅਡੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਔਰ ਫੇਰ ਉਹ ਵੀ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ।

ਪਿਛਤੋਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੂਝਬੂਝ ਨਾਲ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਡੋ ਅਡੋ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਹ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਤੇ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਹਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਤੌਰ ਤੇ "ਡਿਸਆਨੈਸਟ" ਸਮਝਦੇ ਨੇ—ਮੈਂ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੋਟਿਵ ਲਗਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅੱਜ ਇੱਕਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਰਲ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਵਧਣੀ, ਕੋਈ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਾਮਿਆਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ।

ਜੋ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਚਾਰਜਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਚਾਰਜਜ਼ ਹਨ ਵੀ ਉਹੀ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ, ਭਰਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ,

[ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਪਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਅਜੇ ਡੇਢ ਪੰਨੇ ਦੇ ਸਾਲ ਹੋਏ ਹਨ ਈਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਮੌਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਭੰਡ ਸਕਦੀ ਸੀ ਭੰਡਿਆ ਲੇਕਿਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਨਾਂ ਕੁ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ 154 ਦੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਕੁਲ ਪੰਜ ਸੀਟਾਂ ਜਿਤ ਕੇ ਆਈ। (Interruption)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਨੌਂ ਸੀਟਾਂ ਜਿਤ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ; ਪੰਜ ਨਹੀਂ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ: ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ—ਨੌਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਕਹਿ ਦੇਣ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ। The fact is that they have won nine seats. (It is not a question of your saying like that. The fact is that they have won nine seats).

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ: ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ, ਜੋ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਵਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗਲ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਐਜੇ ਹਨ ਜੋ ਚੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਰਵੇਯਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ। ਇਸ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕੋ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਰਖੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਕੁਝ ਇਥੇ ਵਾਪਰਿਆ, ਕਿਸ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਉਪਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਤੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕੀਤੀ; ਉਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਤਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਤਾਰੀਖਦਾਨ ਹੀ ਜੋ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਣਗੇ ਲਿਖਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਨਵਾਂ ਰੱਵਈਯਾ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ: ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਹਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਵਈਆ ਠੀਕ ਬਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਥੇ ਜੇ ਸਚਮੁਚ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਚੀਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅੰਗ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਫਿਰਕਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ "ਝੂਠ" "ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਝੂਠ" ਕੋਈ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਹਿਮਿਤ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਡਟ ਕੇ, ਜ਼ੁਰਅਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ

ਪ੍ਰੋਟੀ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਵਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਲੜਖੜਾ ਕੇ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। (*Cheers from the Treasury benches*) ਜਿੱਥੇ ਜਨਸੰਘ ਵਲੋਂ ਹਿਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਉਥੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਾਈ। ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਟੇਢੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗੀ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਖੂਨ ਦੀ ਹੌਲੀ ਖੇਲੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਲੇਕਿਨ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ (*Cheers from the Treasury benches*)। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਲੈਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੋਲੇ ਤੇ ਝਗੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਿੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁੱਠ ਕਰਕੇ ਰਖਿਆ।

Mr. Speaker : The hon. Member has made sweeping remarks about the Akali Party, and I will find it very difficult to control the Members from the Opposition when they level such like charges against the party to which he belongs. As a matter of fact the Akali Party's past is not so bad as the hon. Member has put it. They have not been only getting concessions from the British Government, but they had been fighting for the freedom of the country also. Since the hon. Member has used such like remarks, I will not be able to check them if they hit back.

Sardar Gurnam Singh : Unless the observations made by the hon. Member are expunged and he keeps a restraint, we will deal with the Congress Party in the same manner.

Mr. Speaker : I have already told him this very thing.

Sardar Gurnam Singh : We will deal with the Congress Party and their Leaders in this very manner because the hon. Member is speaking without any restraint.

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਬੁੱਢ ਸੂਬਾ ਸੰਨ੍ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਸੋਂ ਸੇ ਆਏ ਹੁਏ ਹੈਂ। ਸਰਕਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਕਹੀਂ ਸੇ ਆਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੀ ਖਿਆਲ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਉਹ ਮੈਂ ਇਥੇ ਜਾਹਰ ਨਾ ਕਰਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

Mr. Speaker : It is not the question of my holding of this view. If the hon. member takes it in that light then he should not expect me to give shelter to his party when the Members from the Opposition level such charges, whether they are based on facts or not. Akali Party's pre-independence period was not so bad as it has been said to be.

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਪਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕਦੇ ਰਿਆਇਤ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ

[ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਹ ਚਿੱਕੜ ਉਛਾਲਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਛਾਲਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਕਤਦਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਪਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਜੋ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸ ਮਤਲਬ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਮਕਸਦ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਡਿਫੀਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਟ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਨੀਅਤ ਤੇ ਸ਼ਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਨੇ। ਇਸ ਮਤੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋ ਹੁਣ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਐਕਸਟਰੀਮ ਹਦ ਤਕ ਮੁਖਤਲਿਫ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਮਤਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਨੇ। (*interruptions*). ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਐਲਾਈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ ਸਿਵਾਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਬੁਰਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਮੁਜਰਮ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਪਰੋਗਰਾਮ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜੇ ਮਾਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰਾਂਤ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਰਾਂਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਪਲਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ, ਇੰਡਸਟਰੀਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਦੋਵੇਂ ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਕਿਤਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੇਕਰ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹਦ ਤਕ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹਲ ਕਰ ਸਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਗੇ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦ ਰਖ ਸਕੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਦਾਵੇ ਸ਼ੁਮਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਬਤ

ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਮਾਂ ਵਿਚ ਇੰਟਰਫੀਅਰੈਂਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਇਕ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਰੂਲ ਵਿਚ ਰੈਡ ਟੋਪ ਬੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਿਚ ਆਪ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਰੈਡ ਟੋਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਔਰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ, ਅੰਡਰ ਸਕਰੇਟਰੀ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਪਾਸ ਹੀ ਉਹ ਫਿਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਔਰ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੁਣ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਰੈਡਿਟ ਵੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਸ ਮੌਜ਼ਨ ਦੇ ਮੂਵਰ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੂਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਡੈਮੋਕਰੈਸੀ ਵੀ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰੂਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਇਥੋਂ ਫਿਰਕੇਦਾਰੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਛੁੜਾ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਔਰ ਸਿਹਰਾ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਥੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਚਲੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ ਤਦੋਂ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਥੇ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਥੇ ਨਾ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ, ਨਾ ਜਨਸੰਘ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਥੇ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਚਲੇਗਾ। ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਲੀਡਰ ਸਦਾ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਇਥੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਦਾ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਰੂਲ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਹਰਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। (*Interruptions from the Opposition Benches*) ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਮੌਜ਼ਨ ਦੇ ਮੂਵਰ ਸਨ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਕੁਝ ਕਹੇਗਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕੁਝ ਕਹੇਗਾ। (*Interruptions by Sardar Harchand Singh*)

Mr. Speaker : Would Sardar Harchand Singh please keep silent. I am trying to manage it as best as I can.

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਰਹਿੰਦੀ ਆਈ ਹੈ। (*Interruptions*)

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ *Interruptions* ਵਲ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

Mr. Speaker : Sardar Harchand Singh, you do not even know what to talk and what not to talk. Will you please keep silent ?

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਈਮਾਨਦਾਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਦਾ ਇਕੋ ਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇਗਾ।

ਮੈਂਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਵਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਡੀ. ਆਰ. ਓ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡੀ. ਆਰ. ਓ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਪੋਸਟਪੋਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (*Interruption by Sardar Lachhman Singh Gill*)

Mr. Speaker : Sardar Gurnam Singh Jee, would you request Sardar Lachhman Singh to keep quiet and not to interrupt ? He will have time to have his say.

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਡੀ. ਆਰ. ਓ. ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਨੁਕਸੇ ਅਮਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦੋ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਵਾਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮੈਂਨੂੰ ਬਰਨਾਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਵੈਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਰੈਡਿਟ ਦਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਈ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਦਿਹਾਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਗ਼ੈਰ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਇਕਤਸਾਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਨਾ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਲਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਰਚ ਘਟ ਕਰਨ ਲਈ 18 ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿਵਾਇਆ। (ਤਾੜੀਆਂ) (ਵਿਘਨ)

Babu Ajit Kumar : Under public pressure.

Mr. Speaker : The hon. Member will have his say. He should him attentively.

[डा० बलदेव प्रकाश]

(एक माननीय सदस्य: अच्छे नहीं, बुरे।)

चलो बुरे अफसर ही सही, मुझे उस अफसर से क्या लेना है, कार्रवाई करता है तो हमारे मोहन लाल जी उसे धोने की कोशिश करते हैं। मगर जो स्ट्रिक्चर यहां के मुख्य मन्त्री के खिलाफ पास किये गए हैं उन स्ट्रिक्चर्स को पंडित मोहन लाल जी की एक बया सैंकड़ों स्टेटमेंट्स भी धो सकती हैं? कभी नहीं धो सकतीं। मैं तो कहता हूं कि उस कलंक के टीके को जो कि इन के माथे पर इस फैसले से लगा है सात समुद्रों के पानी से भी नहीं धोया जा सकता। (अपोजीशन की तरफ से तालियां)

स्पीकर साहिब, मैं ज्यादा ला के मामले में नहीं जाऊंगा। उस तरफ एक बहुत काबिल मैम्बर जो कि लीडर आफ दी आपोजीशन हैं और जो कि एक रिटायर्ड जज हैं वह इस की धज्जियां उड़ाएंगे लेकिन मैं इन से एक बात पूछना चाहूंगा कि अगर किसी सुप्रीम कोर्ट की मेजरिटी जजमेंट किसी को फांसी की सजा देती है तो क्या ऐसा कोई कानून है जो यह कहकर उसको बचा ले कि चूंकि फलां शख्स इस में पेश नहीं हुआ, या एक आदमी यह कहता है या माइनारिटी जजमेंट यह कहती इस लिये इस की सजा खत्म की जाए? कभी नहीं। यह हर्गिज नहीं हो सकता। नानावती का केस हमारे सामने है। हम ने देखा कि देश की जनता और सरकारी मशीनरी उस के साथ थी मगर सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट ने खिलाफ कुछ न हो सका। वह एक आला फौजी अफसर था और इस एंमरजेंसी के में वह देश के लिए बहुत काम कर सकता था मगर सब कुछ होते हुए भी वह आज जेल चारदीवारी में बन्द पड़ा है। आज इस देश में डेमोक्रेटिक ढांचा अपनाया गया है। डेमोक्रेसी का यह तकाजा है कि इस की इम्पार्टेंस को बढ़ाया जाए, इस को इस का योग्य स्थान दिलाया जाए। इसके फैसलों को गलत और झूठा नहीं कहा जा सकता। यह कहा गया कि यह केस में पार्टी नहीं थे और यह उस मुकदमे में पेश नहीं हुए। मैं कहता हूं बड़ा अच्छा हुआ, बच गए, बाल बाल बच गए वरना परजरी के इलजाम में इन के खिलाफ मुकदमा चलता और यह जेल के अन्दर होते। (अपोजीशन की तरफ से तालियां) स्पीकर साहिब, कुछ ऐकीडेक्ट्स हाई कोर्ट में दिये गए। मैं डिटेल में नहीं जाऊंगा। कहा गया कि आपरेशन ही नहीं हुआ। जनाब मैं एक मैडीकल मैन होने के नाते कह सकता हूं कि जहां आपरेशन होता है वहां पर 'सकार' भी होता है।

Mr. Speaker : How is the hon. Member bringing in the Chief Minister ? He did not make any affidavit. He did not say anything.

डा० बलदेव प्रकाश: मैं कहता हूं कि नहीं गए तो अच्छा हुआ वरना अगर वहां पर भी गलत बयानी करते तो अच्छा न होता, यह बच न सकते। मगर बचने की तो अब भी उम्मीद नहीं है। मगर मैं इन को एक तरीका बताता हूं जिस के मुताबिक यह बच सकते हैं। और वह यह है कि या तो यह सीधी तरह से डेमोक्रेटिक ट्रेडीशन्ज का ध्यान रखते हुए और पूरी तरह से प्रेस फुली कि चूंकि कांग्रेस चाहती है इस लिये मैं अस्तीफा देता हूं। अगर यह मुश्किल है और ऐसा यह नहीं कर सकते क्योंकि इन्होंने देश की सेवा ही करनी है जो कि यह वगैर कुर्सी के कर नहीं सकते तो सिर्फ एक ही तरीका है इन के पास और वह यह कि यह पार्लियामेंट में कांग्रेस की मेजरिटी के बलबूते पर पंडित जी से कह कर कांस्टीट्यूशन में इस तरह की अमैडमंट करालें कि जिस बीन में इन के खिलाफ यह फैसला दिया है उस को

सुप्रीम कोर्ट पर से डिसमिस कर दिया जाए। इस के सिवा और इन के पास कोई रास्ता नहीं जिस से इन का बचाव हो सके। अगर किसी चपरासी के खिलाफ ऐसी बात हो जाए, स्ट्रिक्चर पास हो जाए फिर चाहे वह माइनोरिटी जजमेंट हो या मेजोरिटी जजमेंट मगर जो एक्सेप्टेड जजमेंट है उस को तो मानना ही पड़ेगा और सरकार उस चपड़ासी को बहाल नहीं रख सकती अगर कानून ने एक चपड़ासी को नहीं रखा जा सकता तो यह समझ नहीं आता कि एक चीफ मिनिस्टर को कैसे बचा कर रखा जा सकता है फिर भले ही सौ होम मिनिस्टर स्टेटमेंट दें। जनता के दिमाग से इस बात को निकाला नहीं जा सकता कि यहां का मुख्य मंत्री मैलाफाइड नजरिए से काम करता है, बदला लेने की भावना से काम करता है, वह अपराधी है और मुख्य मंत्री की कुर्सी पर बैठा है जहां पर वह बैठ नहीं सकता। इस लिये मैं चाहता हूं कि अगर यह ईमानदारी दिखाना चाहते हैं तो फौरन इस मिनिस्ट्री को डिसमिस कर दिया जाए (तालियां) और अगर ऐसा नहीं किया जाता तो इस हाउस को चाहिए कि वह ख्याल रखे कि उस ने इस देश में डेमोक्रेसी को आगे बढ़ाना है, इस में कुछ कन्वेन्शन करनी है। मुख्य मंत्री तो एक जायेगा तो दूसरा आ जायेगा—मगर हम ने इस देश में कुछ कन्वेन्शन कायम करनी हैं जो कि हजारों सालों तक चलेंगी और उस को आने वाली हमारी सन्तान याद करेगी। इन्हीं कन्वेन्शन पर यहां डेमोक्रेसी चलेगी।

मैं इस हाउस के सामने अपील करूंगा कि अगर यह आज डेमोक्रेसी को ठीक ढंग से नहीं चला सकते और इस तरह के सुप्रीम कोर्ट के फैसले की कदर नहीं कर सकते और पुरानी कन्वेन्शन को कायम न रखते हुए सुप्रीम कोर्ट के फैसले को इस तरह नष्ट कर देने वाले सरदार प्रताप सिंह कैरों को गद्दी पर कायम नहीं रहने देना चाहिए। यह बहुत नैरो और संकीर्ण नजरिया है। आज गद्दी कायम रख कर देश की सब से अच्छी न्यायालय की तोहीन की जा रही है।

स्पीकर साहिब, आज हमारे श्री हरबंस लाल जी जो कि स्टेट मिनिस्टर रहे हैं और जिन्होंने बड़ी भारी कुरबानी की है कि मंत्री मंडल से अस्तीफा दिया और शायद अब फिर तक में हों और मौका ढूँढ़ते हों उन्होंने सफाई पेश करते हुए कहा कि इस अपोजीशन के नजरिए अलग, अलग, इस की पालिसी अलग और इन के एक्शन अलग; तो यह कैसे मन्त्रिमण्डल के विरुद्ध अविश्वास का प्रस्ताव ले आए। यह ठीक है कि हमारा दृष्टिकोण अलग अलग है तो यह कोई जस्टीफिकेशन नहीं कि यह प्रस्ताव नहीं लाना चाहिए। इस तरह से क्या बेइमानियों को छुपाया जा सकता है या इस तरह की बुराइयां जो आज आ गई हैं उन्हें पनपने दिया जा सकता है? हमारे दृष्टिकोण अलग हैं। हमारी भी बहुत सी पार्टियां हैं और उन के नजरिए और प्रोग्राम अलग हैं। लेकिन यह प्रस्ताव इस बात का सबूत है कि आज इस तरह की एक क्रांति आ रही है और लोगों को सोचने के ढंग में परिवर्तन आ रहा है। आज विचार धारा बदल रही है और इस तरह की कष्ट वज्जारत को उखाड़ बाहर करने के लिए मजमूई तौर पर आज खड़े हो रहे हैं। इस तरह की वज्जारत को गिराने के लिए आज अपने तमाम डिफरेंसिज को एक तरफ रख कर एक हो गए हैं। सब चाहते हैं कि यह वज्जारत न रहे। यह अपोजीशन पार्टियां एक हो कर इस बात की आवाज बुलन्द कर रही हैं कि यह वज्जारत न रहे जिस में बेइमानी है। यह एक असूल की चीज है कि जिस वज्जारत ने हर तरह का कुरपशन का लाईसेंस ले रखा हो उसे गिराना ही चाहिए। इन्होंने जो पार्टी अलायन्स किए वह कौन नही

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

जानता। आज इस वज्जारत में इतनी गिरावट आ गई है कि नाली में गिरने के बराबर है फिर कांग्रेस की वज्जारतों ने कहां पर अलायन्सिज नहीं किए? मुस्लिम लीग से, सोशलिस्ट पार्टी से, डी. ए. म. के. से और न जाने किस किस से अपनी ताकत और पावर को कायम रखने के लिए अलायन्सिज किए। उस वक्त यह नज़रिया कहां था? क्या उस वक्त श्री हरबंस लाल जी को खयाल न आया। और अगर आज इस सरकार और इस चीफ मिनिस्टर की बुराइयों को प्रगट करने के लिए, इन की करतूतों और बेइमानियों पर से पर्दा फाश करने के लिए अपोजीशन पार्टियां मिल गई हैं तो यह क्या बुरी बात है। फिर यह एकता एक एतहासिक एकता है और इस बात का सबूत है कि तमाम आपोजीशन इस मन्त्रिमण्डल को नीचे लाने के लिए एक हैं। आप यह बात नोट कर लें कि कोई भी आपोजीशन पार्टी इस तरह की बददियानत हकूमत को बरदाश्त नहीं कर सकती। हम तो चाहते हैं कि यह कैबिनेट समाप्त हो ताकि इनकी करतूतों का लोगों को भी पता लगे और फिर यह लोगों के सामने जाएं और दुबारा इलैक्शन करवाएं। आज पंजाब की हालत केरल से अच्छी नहीं। आप जानते हैं कि किस तरह वहां पर मिड-टर्म इलैक्शन करवाएं गए। यहां तो हालत और भी बुरी है। सारी की सारी बात इकट्ठी हैं मैं दावे के साथ कह सकता हूं कि हमारा इस सरकार को चैलेंज है कि वह मिड-टर्म इलैक्शन करवाएं और अपने अलग अलग नज़रिए पेश करें और अपनी करतूतों के बारे में लोगों को बताएं कि हम ने यह कुछ किया है और इस लिए हमें वोट दो। जनता समझ चुकी है कि आज किस तरह की हकूमत है और आप ही देख लें कि किस तरह इस मिनिस्ट्री का जनाज़ा निकलता है। (विघ्न)

यह बाई इलैक्शन का जिक्र करते हैं; लेकिन मिड-टर्म इलैक्शन होनी चाहिए। यह अपने लीगल एक्सपर्ट्स से सलाह कर लें। पहले जो इन्हें सुझाव दिया गया वह ला मिनिस्ट्री ने ठीक तरह से नहीं दिया था और वह मान गए हैं कि गलती कर बैठे हैं। (विघ्न)

स्पीकर साहिब, मैं कुरप्शन का जिक्र करूं। कुरप्शन के बारे में कहा जाता है कि बहुत है। स्पीकर साहिब, आप अन्दाजा लगाएं कि किस तरह आज कुरप्शन बढ़ी हुई है। पंजाब के अन्दर कोई भी काम नहीं जो कैरों साहिब के लड़कों के हाथों में सीमित न कर दिया गया हो। आज किसी रिश्तेदार के नाम पर फैक्ट्रीज, कोल्ड स्टोरेज, मोटरों के लाइसेंस, परमिट, कोटे और एजेन्सियों, मैं किस किस का जिक्र करूं, कोई भी शोबा ऐसा नहीं जहां पर एक ही परिवार के मੈम्बरों का हाथ न हो। अगर मैं किसी का नाम लूंगा तो यह शायद आप गैरमुनासिब बात कहेंगे लेकिन सारी कुरप्शन का आधार एक ही परिवार है और वह चीफ मिनिस्टर का परिवार है। इस लिए इस पर हाउस में डिस्कस करने की इजाज़त होनी चाहिए।

Mr. Speaker : There is no constitutional bar to one's having more than one cinema.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, कोई एक बात इस तरीके से की गई हो तो जाइज होती है। लेकिन यहां पर तो इन बातों की बहुत बड़ी लिस्ट है जो चीफ मिनिस्टर ने अपनी गद्दी को कायम रखते हुए अपने परिवार और रिश्तेदारों के लिए कीं। कोई ऐसा शोबा नहीं जहां इन के लड़के और रिश्तेदार नहीं। आप बहुत लिस्ट देखें। मैं उस को पढ़ कर देता हूं कि कौन कौन से काम

हैं जो चीफ मिनिस्टर के लड़कों और रिश्तेदारों ने सम्भाल रखे हैं। मेरे पास वह फिंगर भी है कि मुख्य मन्त्री के पास पहले कितनी प्रापर्टी थी और अब कितनी प्रापर्टी है। इन के लड़कों और रिश्तेदारों के पास आज क्या कुछ है। आप, स्पीकर साहिब, यह लिस्ट देखें—

- (1) and (2) Two Bungalows in Civil Lines, Amritsar.
- (3) and (4) Two Cinemas, i.e., 'Parkash' and "Nandan" at Amritsar.
- (5) Cold Storage at Amritsar.
- (6) Surinder Co-operative Farm at Tarn Taran, Amritsar District.
- (7) Dhillon Co-operative Farm, Amritsar.
- (8) Amritsar Friends House Building Society.
- (9) Kairon Brick-Kiln Society.
- (10) The National Motors (Agency for cars, trucks and buses of different makes), Amritsar.
- (11) and (12) Two Brick-Kilns in village Kairon and Jaura, Amritsar District.
- (13) Occupying Palatial (Muket) House, Amritsar.
- (14) Cement Depot at Tarn Taran, district Amritsar.
- (15) Huge loans in the names of the aforesaid and other societies and concerns from the Punjab Co-operative Banks.
- (16) Steel, cement, timber and other building material by way of permits or by way of appropriations from Government Departments.
- (17) National Motors at Jullundur.
- (18) Gurdish Film Corporation, Jullundur.
- (19) Another licence secured for another cinema at Ludhiana.

इस लिस्ट के अन्दर 34 आइटम्स हैं। (विघ्न) मैं यह कहना चाहता हूँ कि यह एक इंडीकेशन है इस बात की कि चीफ मिनिस्टर कुरप्ट है, यह मैंने इस लिए पढ़ दी, स्पीकर साहिब, कि एक आदमी ने अपने रिश्तेदारों को कैसे इस तरह की नाजायज़ रियायतें देकर इतनी चीजें दे दीं और चीफ मिनिस्टर के रिश्तेदार तो दोतीन साल में ही करोड़ों रुपए के मालिक बन गए। जायदादें बना लीं, कारें, बंगले, मोटर एजेंसियां, लाइसेंस—यह डेमोक्रेसी का ढंग है। अगर यह कुरप्शन नहीं तो और क्या है?

Mr. Speaker : There is nothing wrong about owning these things.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, मैं आप को चीफ मिनिस्टर की कुरप्शन की कुछ मिसालें बताना चाहता हूँ। कीन नहीं जानता कि एक सब से बड़े सिनेमा की आकशन होती है और असूल के मुताबिक हाइएस्ट बिडर को वह सिनेमा मिलना चाहिए। उसे गायब कर दिया जाता है और जो सैक्ण्ड हाइएस्ट बिड वाला है उसे वह सिनेमा साइट नहीं दी जाती। और कानून की अवहेलना करके, कानून को एक तरफ रख कर इस सिनेमा साइट की एक लाख और कुछ हजार की बिड को मंजूर नहीं किया जाता और फिर इनके रिश्तेदारों को नैगोसिएशन के जरिए वह सिनेमा साइट अलाट कर दी जाती है। अगर यह कुरप्शन नहीं तो कुरप्शन किस चिड़िया का नाम है? (शेम, शेम) फिर यहां पर ही बस नहीं। वह जगह किसी और काम के लिए इयर-माकर्ड थी। वहां पर कुआटर्ज बनने थे और गवर्नमेंट की नोटिफिकेशन भी थी पर इस चीफ मिनिस्टर साहिब की कुरप्शन का नमूना देखिए कि इस गवर्नमेंट नोटिफिकेशन को विदड्रा कर लिया गया और बगैर नकशा के बिजडिंग खड़ी कर ली। नकशा म्यूनिसिपल कमिटी में बाद में दिया जाता है। मेरे पास नकशा पास होने की डेट्स मौजूद हैं। अगर आप इस को कुरप्शन नहीं कहते तो कुरप्शन किस चिड़िया का नाम है?

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

और देखिए स्पीकर साहिब, यहां पर सिर्फ चीफ मिनिस्टर की ही बात नहीं। इस मन्त्रिमण्डल में कोई भी ऐसा मन्त्री नहीं जिसे त्याग मूर्ति कहा जा सके और जिसके बारे में कोई आरोप न हो। मैं ज्यादा डिटेल्स में नहीं जाना चाहता। मुख्य मन्त्री को छोड़ दीजिए। दूसरे वज़ीर को लीजिए कि किस किस तरह उसने एक फिल्म कंपनी बना कर लाखों रुपए कमाए। फिर सीमेंट का काम और कई किस्म के ठेके अपने रिश्तेदारों को दे दिए। और न जाने कितने ही ऐसे कनसन्ज हैं जिन से उसके इन्स्ट्रुट जुड़े हुए हैं, लुधियाना में क्या कुछ नहीं किया गया। मैं नाम लूँ तो आप कहेंगे कि पर्सनल हूँ। लेकिन आज जनता का हर एक आदमी अच्छी तरह से जानता है कि इस सूबे के अन्दर इस मन्त्रिमण्डल ने कहां तक कुरप्शन फैला रखी है।

Mr. Speaker : Kindly speak without a sting. Owing of these things is not objectionable. If it is objectionable only then you can say that.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, मैं कुरप्शन के बारे में ज्यादा नहीं कहना चाहता क्योंकि मेरे पास इस के मुताल्लिक बहुत सी फिगरज हैं जिस के लिए बहुत ज्यादा टाईम की जरूरत है इस लिए मैं इन को यहीं पर छोड़ता हूँ।

दूसरी बात जो मैं कहनी चाहता हूँ वह यह है कि इस सरकार की पालिसी पूरी तरह से फेल हुई है। गरीब लोग टैक्सों के बोझ के नीचे दबे जा रहे हैं। ऐमरजेंसी के नाम पर लोगों से वसूल किया हुआ पैसा अपने लोगों पर खर्च करने में पानी की तरह बहाया जा रहा है। इस के इलावा, स्पीकर साहिब, यह सरकार चीजों के निरखों को कंट्रोल करने में बिल्कुल फेल हुई है। इस तरफ इंतजाम करने के लिए सरकार के पास बड़ी से बड़ी मशीनरी है। यह इस को दुगनी, तिगनी या इस से भी और ज्यादा बढ़ा सकती है। मगर इस सूबे की बदकिस्मती है कि जब से यह सरकार आई है, मार्केट से कोई न कोई चीज़ गायब ही रहती है। कभी मार्केट से चीनी गायब हो जाती है, कभी कोयला गायब हो जाता है, कभी मिट्टी का तेल नहीं मिलता। गरजे कि ऐसा सिलसला बना हुआ है कि कोई न कोई चीज़ गायब ही रहती है। मैं कहता हूँ कि सरकार इस मुआमले में अटर्ली फेल हुई है। मार्केट की इस किस्म की हालत बनाई हुई है कि एक चीज़ का हल होता है और दूसरी के लिए समस्या खड़ी हो जाती है। इस का मूल कारण यह है कि सरकार की मशीनरी बड़ी नाकस है, जिस में कुरप्शन फैली हुई है। यही वजह है कि सरकार किसी भी चीज़ को चलाने में नाकामयाब हुई है। यह तो महज़ अपना काम चलाने की गर्ज से इन्होंने एक विशियस सर्कल बनाया हुआ है। वह एक खास हलका है जिस को चलाने की गर्ज से सरकार के सारे रिसोर्सिज इस्तेमाल किये जाते हैं।

Mr. Speaker : Kindly wind up now. The time is fixed.

डा. बलदेव प्रकाश : ऐट दि मोस्ट 5 मिनट्स और लूंगा, स्पीकर साहिब, मैं सिर्फ यह बात कहनी चाहता हूँ कि लोगों के ऊपर टैक्सों का इतना बोझ है। मगर फिर भी सरकार के खजाने में पैसे की कमी है। दरअसल सरकार का पैसा खर्च ही इस ढंग से किया जाता जैसे किसी ने अपने बैंकों में पैसा जमा करा रखा हो, जनता का इस से कोई सरोकार ही न हो। स्पीकर साहिब, मैंने कल एक एडजर्नमेंट मोशन दी थी, पता नहीं क्यों एडमिट नहीं हुई, आपने अखबारों में पढ़ा होगा कि हमारे हां एक आई. सी. एस. आफिसर 4 साल सस्पेंड रहा। सरकार ने इस केस पर लड़ने के लिये लाखों रुपया खर्च किया। कई कई वकील किये और

जितना जितना वह मांगते गये यह अपने बाप दादा की कमाई समझकर, जनता के गाढ़े खून पसीने की कमाई का पैसा अपने गुनाहों को छुपाने की गर्ज से लगाते रहे। जब सुप्रीम कोर्ट ने सरकार के खिलाफ फैसला दे दिया तो इन को चाहिये था कि वह इस पर कायम रहती और कहती कि हम आप को 4 साल की तन्खाह भी देते हैं और जो इस के इलाउंसिज हैं वह भी देती और कहती कि **We treat you as an officer on duty**. मगर ऐसे नहीं किया। जनता से टैक्सों का निचोड़ा हुआ पैसा पहले तो इन्होंने बरबाद किया, सिर्फ इसी लिये कि वह अपने गुनाहों को छुपाना चाहते थे। इस तरह के गलत कदम उठाने वाली सरकार को कोई अधिकार नहीं कि वह मन्त्रिमंडल की कुर्सियों पर बैठे। जब इन से कहा गया कि आप जनता का पैसा खाहमखाह क्यों बरबाद कर रहे हैं तो इन्होंने कहा कि रुपये का मेरे सामने कोई सवाल नहीं, मैं तो एक असूल के ऊपर लड़ रहा हूँ। मगर कोर्ट में गुनाह साबत हुए और इस के खिलाफ रिट्रक्चर्ज पास हुए मैं तो कहता हूँ यह तो कुछ भी नहीं, सुप्रीम कोर्ट में जो जो मुआमले गये हैं इन में और भी ज्यादा रिट्रक्चर्ज आने वाले हैं।

एक बात मैं आपके सामने और रखनी चाहता हूँ कि इन की अपने सूबे के लोगों के लिये कितनी हमदर्दी है। हमारे सूबे में बाढ़ आ गई। लोग अपने अपने घरों से निकल कर दरखतों के नीचे आ गये। उन का सब कुछ तबाह हो गया, उन का सब कुछ बरबाद हो गया। यह मौका था जब कि उन को इमदाद देने की जरूरत थी। इस मौके की एक बात, स्पीकर साहिब, मैं आपके ध्यान में लाना चाहता हूँ कि ऐन इस मौका पर हमारे मुख्य मन्त्री जी एक लाख लोगों की फौज दिल्ली ले जाने की सोच रहे थे, पंडित जी की हौसला अफजाई के लिये। यहां पर बाढ़ आई और मुख्य मन्त्री जी के दिमाग का दृष्टिकोण ऐसा है कि वह अपनी एक लाख की फौज लेकर दिल्ली जा रहे हैं। इन के दिमाग में यह बात नहीं आई कि मेरे सूबे की क्या हालत है और मैं इस सूबे के लोगों को ले जाकर दिल्ली की गलियों में यह नारे लगाऊँ कि पंडित नेहरू जिंदाबाद। यह इस बात को समझाने की कोशिश करें। मुख्य मन्त्री जी एक बड़े अच्छे बजुर्ग हैं। इन से कोई पूछे कि आखिर यह गलत बात आपके दिमाग में आ कैसे गई। अगर किसी ने इनको आकर कहा कि आप ऐसा गलत स्टैप न उठाये तो इन्होंने उसे कैपिटलिस्ट्स का एजेंट कहा। मैं इन से अब यह बात कहूंगा कि यह दिल्ली जाकर पंडित जवाहर लाल नेहरू जिंदाबाद कहने को तैयार हुये तो क्या यह कैपिटलिस्ट मैटलिटी के एजेंटों से कम हैं? क्या यही इन का असूल है कि जिसे चाहो कान से पकड़ कर अन्दर बन्द कर दो और जिसे चाहो छोड़ दो? कांग्रेस के अंदर इन के इतने समझदार साथी हैं:—श्री दुर्गा दास, सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला, सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों और श्री हरद्वारी लाल जिन्होंने मुख्य मन्त्री को बेहद समझाने की कोशिश की मगर इन्होंने किसी की नहीं सुनी। आखिर जलूस के नाम पर जगह जगह से पैसा इकट्ठा किया तो क्या यह पैसा इकट्ठा करने के लिये मुख्य मन्त्री ने एक चाल की थी; क्या यह सट्ट था?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਮੈਂ ਜਨ ਸੰਘ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ (ਹਾਸ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਵਾਲ ਸਿੰਘ : ਹੋਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪੈਸੇ ਠਰਮਾ ਦੇਣ ਕੇ ਫਿਰੋਂ ਵੀਤੇ ਹਨ ?

डाक्टर बलदेव प्रकाश : इस के बाद मैं एक बात और यहां पर कहनी चाहता हूँ कि ऐमरजेंसी का नाम लेकर इन्होंने इस सिचुएशन को एक्सप्लायट किया है। मैं यह चीज विश्वास के साथ कहता हूँ कि अब औरतों सब कुछ ऐमरजेंसी के नाम पर जाता रहा ; अगर कोई चीज बची है तो कौम का कैंरेक्टर बचा है अगर अब इस पर और बोझ डाला गया तो यह कैंरेक्टर भी फ़ेल हो जायेगा। आज हालत यह है कि हम एक हानिकारक दुश्मन का मुकाबला करने के लिये खड़े हुए हैं। मगर हम देखते हैं यह सरकार लोगों की कमजोरी दूर करने में इन की ज़रूरियात पूरी करने में, भूख दूर करने में 100 प्रतिशत फेल हुई है। इस सरकार ने कोई भी ऐसा काम नहीं किया जो जनता के हित का हो। मैं यहां पर यही कहूंगा कि इनके हाथों से आज जनता का एक एक आदमी तंग है। मुख्य मन्त्री और इस की सरकार को अपनी गद्दियां छोड़ देनी चाहिये। अब तो हालत और भी बद से बदतर होती जा रही है। इन के खिलाफ सुप्रीम कोर्ट के जज मैट आ गये हैं, फिर भी यह आंख नहीं खोलते बल्कि लोगों पर और टैक्सिज़ लगाते जा रहे हैं। हर जगह मुख्य मन्त्री और इस की मशीनरी की इंटरफ़ीयरेंस है। लोगों के साथ कोई फ़ेअरली ट्रीटमेंट नहीं होता, ना ही लोगों को कोई सहूलियात ही दी गई है ; इस लिये मैं इस मन्त्रिमंडल को इम्पीच करता हूँ। बेहतर यही है कि यह सब अपने आप गद्दियां छोड़ दे वरना इस सूबे के हर कोने से, हर शहर से और हर गली कूचे से यही आवाज़ आयेगी कि मुख्य मन्त्री जी गद्दियां छोड़ दो।

[Deputy Speaker in the Chair]

श्री यशपाल (जालन्धर) : डिप्टी स्पीकर साहिब, असैम्बली के कम्युनिस्ट ग्रुप ने अदमे-एतमाद की तहरीक पेश की है और आपकी इजाज़त से इस पर बहस हो रही है लेकिन मुझे हैरानी इस बात की है कि यह अपोजीशन वाले आज अदमे-एतमाद की तहर कि क्यों पेश कर रहे हैं ? इन के नुक़ता निगाह से तो जिस दिन से कांग्रेस की सरकार बनी है, उसी दिन से इन लोगों की तरफ से अदमे-एतमाद ही अदमे-एतमाद है। 1952 से लेकर, जिस वक़्त कांग्रेस की मिनिस्ट्री नए आर्डिन के तहत बनी, आज तक जितने भी अपोजीशन के मੈम्बर सभियान यहां बैठे हैं चाहे वह किसी असूल को लेकर इकट्ठे हुए हों या उनका गठजोड़ हुआ हो, इन्होंने कभी एतमाद का इज़हार नहीं किया। (ट्रैजरी बैचिज़ की तरफ से प्रसंशा) जिन लोगों की ज़िन्दगी का ध्येय ही यह रहा हो कि कांग्रेस के खिलाफ अदमे-एतमाद हमेशा करना है उनके इस प्रस्ताव की मैं दो कीड़ी भी कीमत नहीं समझता (प्रसंशा)। आज तो यह सुप्रीम कोर्ट के फतवे भी लाये जाते हैं। ग़ेवाल या कपूर या डाक्टर प्रताप सिंह के केसिज़ का हवाला देते हैं लेकिन क्या यह बात रोज़े रोशन की तरह अयां नहीं है कि जिस दिन से यह कांग्रेस सरकार बनी है उसी दिन से इस अपोजीशन का काम कांग्रेस के खिलाफ नारे लगाना रहा है ? फिर आज डाक्टर बलदेव प्रकाश कौन सी नई बात कर देंगे जो गली कूचे में यह नारे लगाते फिरेंगे कि प्रताप सिंह गद्दी छोड़ दो। यह पहले भी नारे लगाते रहे हैं। और अब एक बार नहीं, 100 बार, सारी दुनियां के लाउडस्पीकर इकट्ठे करके जोर-जोर से चिल्ला-चिल्ला कर यह नारे लगाएं लेकिन जब तक जो लोग इधर बैठे हैं, उन के रहते हुए प्रताप सिंह और प्रताप सिंह की सरकार यानी कांग्रेस की सरकार कभी मुस्तफ़ी नहीं हो सकती (प्रसंशा) (विघ्न)

अब ज़रा ज़िगर थाम कर बैठो। डिप्टी स्पीकर साहिबा, आपकी माफ़त में इन लोगों को, जो अपोजीशन की बैचिंग पर बैठे हुए हैं, बतलाना चाहता हूँ कि पंजाब ने जो प्रगति की है और तिरक्की की जो मंज़िलें तय की हैं वह कोई और नहीं कर सकता और अब भी जो मंज़िलें या टारगेट पंजाब सरकार ने अपने सामने बांध कर रखे हैं, उनकी तरफ यह बड़ी तेज़ी से कदम बढ़ा रही है। (प्रशंसा) डिप्टी स्पीकर साहिबा, इन विरोधी बैचों पर बैठे हुए भाइयों की हकावटें डालने के बावजूद प्रताप सिंह की सरकार, कांग्रेस की सरकार या जो इधर बैठे हैं उनकी सरकार सारे सूबे को तिरक्की की तरफ ले जा रही है। अगर पंजाब की तिरक्की के बारे में सर्टिफिकेट लेने की बात है तो वह इन अपोजीशन वालों की तरफ से नहीं बल्कि हिन्दुस्तान के प्राइम मिनिस्टर पंडित जवाहर लाल नेहरू का सर्टिफिकेट पंजाब सरकार को मिला हुआ है और उन लोगों के सर्टिफिकेट इस सरकार के पास हैं जो सारी दुनियां में चक्कर लगा कर पंजाब में आकर और इस की तिरक्की देख कर यह कहते हैं कि अगर किसी जगह तिरक्की हुई है तो वह पंजाब है जिसका नक्शा ही बदल गया है। लेकिन यह है कि चिल्लाते चले जाते हैं, "यहां की हालत खराब है, यहां की हालत खराब है"। जनाब डिप्टी स्पीकर साहिबा, इन्होंने अदमे-ए तमाद की तहरीक पेश करते हुए जो ग्राउंड्स रखे हैं वह महज़ टिगू आफ लाइज़ के अलावा और कुछ नहीं हैं। इस में कहीं कंसिस्टेंसी नज़र नहीं आती। अगर आप इनकी तकरीरें सुनें और जैसे जैसे सुनते जाएंगे तो पता चल जाएगा कि इन्होंने जो खिचड़ी पकाई है, उसकी दाल कहीं है, नमक कहीं है, और पानी कहीं है, और चावल किसी दूसरी जगह है। अगर विश्लेषण करें तो मैं दावे के साथ कह सकता हूँ कि जिन बातों के आधार पर यह कांग्रेस मिनिस्ट्री को इम्पीच करना चाहते हैं, अगर उन बातों को दुनियां की किसी भी अदालत के सामने रखा जाए तो कांग्रेस की यह वज़ारत नहीं बल्कि अपोजीशन के यह मੈबर मुलजिमों के कटहरे में खड़े होंगे। मैं बतलाना चाहता हूँ कि दुनियां के अन्दर सब से बड़ी एक अदालत है और वह है जनता की अदालत; जम्हूरियत में जनता की अदालत से बढ़ कर और कोई अदालत नहीं होती। (शोर) और जनता ने ही इस सरकार के नुमाइंदों को जो जनता के ही नुमाइंदे हैं, चुन कर भेजा है। इस पिगल-वाड़ा-अपोजीशन को, जिस ने एक दूसरे का सहारा लेकर खड़े होने की कोशिश की तो है, उसको इलैक्शन में तीन बार डिफीट मिल चुकी है। सन् 1952 में जनता ने इन्हें ठुकराया सन् 1957 में जनता ने इन्हें पीट दिया है और सन् 1962 में भी जनता इन्हें ठुकरा चुकी है। और यह यहां पर कहते हैं कि कांग्रेस की सरकार गद्दी से हट जाए। मैं कहता हूँ कि कांग्रेस की सरकार को बनाने वाले या प्रताप सिंह की सरकार को बनाने वाले डाक्टर बलदेव प्रकाश नहीं, गुरनाम सिंह नहीं, देवी लाल नहीं, बल्कि यह लोग जो इधर बैठे हैं और जिनको जनता ने चुन कर भेजा है वह हैं। यह पिगलवाड़ा अपोजीशन जो यहां पर बैठी है. . . .

डिप्टी स्पीकर: यश जी, बार बार पिगल वाड़ा न कहें? (The hon. Member should not repeat the word 'Pingal Wara'?)

श्री यशपाल: डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं यह कहना चाहता हूँ कि कांग्रेस की सरकार तो एक आइना है; इस में जिसकी जैसी शकल होगी वैसी ही दिखाई देगी (शोर)

उपाध्यक्ष: आप मुझे एंड्रेस कीजिए। मेरा फंक्शन मुझे करने दीजिए।
(The hon. Member should address me and let me perform my functions.)

श्री यश पाल: मैं आप की मार्फत ही गुजारिश करता हूँ। यह कहते हैं कि सरदार प्रताप सिंह के राज्य में कुरप्शन बढ़ गई है इसलिए प्रताप सिंह की सरकार इस्तीफा दे। लेकिन मैं यह कहना चाहता हूँ कि कुरप्शन की जिम्मेदार सरकारी बैचिज नहीं बल्कि पिगलवाड़ा-अपोजीशन है और मैं इस का सबूत पेश करना चाहता हूँ? आप जानते हैं कि जब कांग्रेस ने अंग्रेजों के हाथ से ताकत छीनी उस वक्त कांग्रेस के हाथ में जो मशीनरी आई—वह कुछ खास हालात की पैदावार थी। (शोर)

5-00 p. m. डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस बात से कोई इन्कार नहीं कर सकता कि जब हमारे देश में आजादी आई तो उस के साथ ही डेमोक्रेसी और ब्यूरोक्रेसी में कशमकश शुरू हो गई (शोर)

Deputy Speaker: The hon. Member should say something concrete.

श्री यशपाल: मैं अर्ज कर रहा था कि आजादी मिलने के बाद डेमोक्रेसी और ब्यूरोक्रेसी में कशमकश हुई। डेमोक्रेसी कहती थी कि राज लोगों का है और ब्यूरोक्रेसी चूँकि विदेशी लोगों का बनाया हुआ ढांचा था इसलिए उन का खयाल था कि राज नौकरशाही का है। इस सारी भावना को बदलने के लिए काफी वक्त दरकार था। मैं इस बात को मानता हूँ कि अंग्रेजों की गुलामी की वजह से और उस से पहले यहां के हालात की वजह से हमारा नेशनल कैरेक्टर उतना मजबूत नहीं था जितना कि होना चाहिए। इन बातों को मद्देनज़र रखते हुए हमने जितनी बार भी कोशिश की कि ब्यूरोक्रेसी की बात लोगों के दिमागों से निकाल दें उतनी बार ही अपोजीशन वाले भाइयों ने उन लोगों का साथ दिया जिन को कांग्रेस सरकार निकालना चाहती थी। अब तक कांग्रेस सरकार ने 4,013 अफसरों को सज़ा दी है। उन में से 94 आदमी कनविकट हुए हैं और 1,390 की डिसमिसल हुई है। जब गवर्नमेंट कुरप्शन दूर करने के लिये इतने आफिसर्स के खिलाफ एक्शन लेने में कामयाब हुई है तो मैं हैरान हूँ कि उस बात को कैसे यह अपोजीशन वाले भाई नज़र-अंदाज़ कर रहे हैं। अगर एक दो केसों का फैसला सरकार के खिलाफ हो गया तो उस का दिन रात चर्चा करते हैं। मैं पूछता हूँ कि जो केस हाई कोर्ट या बड़ी अदालत में गए उन की गिनती क्या सिर्फ तीन है? 1961 में 74 केसिज़ अदालतों के सामने गये और फिर 1962 में 95 केसिज़ कोर्ट्स में गए थे, जिन में कि 72.34 प्रतिशत गवर्नमेंट को फतह हुई थी। जो केसिज़ गवर्नमेंट जीतती है उन का यह जिक्र नहीं करते लेकिन यहां पर बार बार उन चन्द केसिज़ का जिक्र करते हैं जो कि सरकार हार गई है। अब आप बताएं कि कुरप्शन फैलाने की जिम्मेदारी अपोजीशन वालों की है या सरकार की है? कामरेड जंगीर सिंह जोगा भी काफी देर तक जेलों में रहे हैं और उन्होंने सैक्रीफाइसिज़ की हुई है इसलिए मैं उन का जाती तौर पर एहताराम करता हूँ। उन्होंने कहा था कि कांग्रेस यहां पर फिरकाप्रस्ती फैलाने की जिम्मेदार है। लेकिन मैं हाउस को बताना चाहता हूँ कि अगर पंजाब में कांग्रेस गवर्नमेंट न होती तो यहां पर आज ईंट के साथ ईंट जुड़ी हुई नज़र न आती। मैं फथ के साथ कह

सकता हूँ कि यह सरदार प्रताप सिंह की ही बज्जारी थी जिस ने पंजाब में हिन्दुओं और सिखों की फिरकाप्रस्ती को रोके रखा है। आप जानते हैं कि हिन्दुस्तान में सूबों के नाम पर, इलाकों और भाषा के नाम पर कई जगहों पर फसादान हुए। बम्बई में यहूदों के नाम पर, इलाकों और भाषा के नाम पर कई जगहों पर फसादान हुए। बम्बई में यहूदों के नाम पर, इलाकों और भाषा के नाम पर कई जगहों पर फसादान हुए। बम्बई में यहूदों के नाम पर, इलाकों और भाषा के नाम पर कई जगहों पर फसादान हुए।

बामरेड जेनीर सिंघ जेगा : छि गलत बरि बरे छन । मै छिटुं छी मटेमैट हूँ सैल्लन बरदा छं ।

Deputy Speaker: No interruption please.

श्री यशपाल : मैं यह बता रहा था कि यह कम्युनिस्ट पार्टी फिरकादाराणा पार्टियों की हमायत करती रही है। 1947 से पहले जब कांग्रेस वाले आजादी के लिए लड़ाई लड़ रहे थे उस वक्त मुस्लिम लीग की हमायत करने वाली कम्युनिस्ट पार्टी ही थी और इन लोगों ने ही फिरकाप्रस्ती की बुनियाद रखी थी। (बिघ्न)

Deputy Speaker: Order please.

डा. बलदेव प्रकाश : जब कोई मँम्बर गलत बयानी करता हो तो क्या उसे कंटाडिक्ट नहीं किया जा सकता ?

Chief Minister: Shut up.

[Mr. Speaker in the Chair.]

सरदार गुरुचरण सिंघ : On a point of order, Sir. बी सी डी भलिगट्ट भलिगट्ट बिसे मैम्बर हूँ मट अप बरि मवटे छन ?

Mr. Speaker : Mr. Yash, if you have used the words objected to, will you please withdraw them ?

Voices : It was the Chief Minister who used these words and not Shri Yash.

Chief Minister : When the Member was shouting, I did say these words. But, these may please be changed into "Keep quiet".

Mr. Speaker : The hon. Member will get three minutes more.

श्री यशपाल : मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इस नो-कॉन्फीडेंस मोशन को एनेलाइज किया जाए तो मुलजिम्ओं के कटहरे में आपोजीशन खड़ी होती है। कम्युनिस्ट मँम्बरों ने बार बार कहा है कि हमारे कम्युनिस्ट साथियों को रहा नहीं किया गया। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि जो लोग रिहाई का मुतालबा करते हैं वह वाक्यात से आखें मूंद कर ऐसी बात करते हैं। कम्युनिस्टों को किन हालात में कैद किया गया है यह किसी से लुकी छिपी बात नहीं है। मैं समझता हूँ कि सरकार ने उनको गिरफ्तार करके उन पर एहसान किया है (शोर) अगर सरकार उन को गिरफ्तार न करती तो पता नहीं लोग उनका क्या हशर करते (cheers from Government Benches.)

श्री अध्यक्ष : इन चार आदमियों के साथ क्या दुश्मनी थी जो इन को लोगों के रहस्य पर छोड़ दिए ? (हंसी) (Was there any enmity with these four Communist Members who have been left at the mercy of the people ?) (Laughter).

श्री यशपाल : इन लोगों ने अच्छा सबूत दिया इस लिए छोड़ दिया होगा। तो मैं यह अर्ज कर रहा था कि मेरा थीसिस ही यह है कि अपोजीशन मुलजिमों के कटहरे में खड़ी है। इन्होंने सुनालवा किया है कि पंजाब सरकार को इस लिए मुस्तफी हो जाना चाहिए, क्योंकि सरकार उनके नजरबन्दों के साथ अच्छा सलूक नहीं कर रही है। उनको खाने के लिए उमदा खाना नहीं मिलता है। उनको क्या मिलता है और क्या नहीं मिलता है, यह तो जेल वाले जाने या सरकार जाने, लेकिन मैं यह जानता हूँ कि कम्युनिस्टों ने पंजाब में लगातार मीटिंगें करके गड़बड़ फैलाने की कोशिश की ताकि लोग नेशनल डिफेंस फंड में चन्दा न दें (Noise and shouts of झूठ झूठ।)

कामरेड बाबू सिंघ भासटर : आठ ऐ पदार्थि आठ आठडर, सर। मेरी अरज है कि मेशन दे मुदर लਈ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 20/25 ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਹ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਹ ਕਿਸ ਅਥਾਰਟੀ ਠਾਲ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ?

Mr. Speaker : I have already asked him to wind up.

श्री यशपाल : स्पीकर साहिब, इन लोगों ने न सिर्फ यह प्रापेगंडा किया कि चन्दा मत दो बल्कि यह भी प्रापेगंडा किया कि फौज में भर्ती नहीं होना चाहिये... (loud noise and shouts of झूठ झूठ) जालंधर में इन्होंने नवम्बर, 1962 में एक मीटिंग की जिसमें इन्होंने फैसला किया कि कोई ऐसा ढंग निकाला जाए कि जिस से चीन की मदद की जाए (गोर) कम्युनिस्ट पार्टी के एक एक कामरेड किसी मकसद के लिए मास्को चले गए। वह आज तक वापस नहीं आए हैं। उन्होंने वहां जाकर चीन की ऐम्बेसी की मारफत चीन को कंटैक्ट किया कि हम तुम्हारी मदद करेंगे... (शोर) ऐसे लोगों के बारे में अगर यह कहा जाए कि उनको क्यों नजरबन्द किया और फिर उनकी तरफ से यह कहा जाए कि पंजाब सरकार इस लिए मुस्तफी हो जाए कि वह उनको मक्खन नहीं देती, दूध मलाई नहीं देती तो इन को शर्म आनी चाहिये। (गोर) मैं अर्ज करता हूँ कि पंजाब सरकार नहीं बल्कि अपोजीशन मुलजिमों के कटहरे में खड़ी है। अगर पंजाब में पूरी तरह डेमोक्रेसी कामयाब नहीं हो सकी तो इस की जिम्मेवारी भी इन के ऊपर है। इन लोगों ने जगह जगह पर बेअसली बातें की हैं और यही वजह है कि पंजाब के अन्दर कोई अच्छी अपोजीशन पैदा नहीं हो सकी। आज दावा करते फिरते हैं कि हम इस लिए इकट्ठे हुए हैं कि पंजाब की वज्जात को गिरा देंगे। मैं कहता हूँ कि अगर 100 लंगड़े इकट्ठे हो जाएं तो भी वे एक सही साबित आदमी का मुकाबिला नहीं कर सकते। मैं कहता हूँ कि यह कभी भी पंजाब सरकार पर अलजाम नहीं लगा सकते। वैसे इन की जवान कौन पकड़ता है। जिस अधिकार के बलबूते पर यह आज मोशन पेश कर रहे हैं और जिस तरह के अलजामात लगा रहे हैं वह अधिकार इसी जमहूरी सरकार के दिए हुए हैं। क्या अगर इन की सरकार होती वह यह अधिकार कभी देती? हरगिज

नहीं। हमारे दिए हुए अधिकार हैं और हम बरदाश्त करते हैं। अगर यह चाहते हैं कि पंजाब तरक्की करे तो उसका रास्ता यह है कि यह अपने असूल पर कायम रहें और अपनी पालिसी पर कायम रहें। यह नहीं कि एक कहते फिरें कि गुरु गोलवलकर पर पाबन्दी लगनी चाहिए तो दूसरे कहें कि कम्युनिस्ट गिरफ्तार किए जाने चाहिए।

टैक्सों के बारे में कहते हैं कि सरकार ने बहुत टैक्स लगा दिए, इस लिए सरकार मुस्तफ़ी हो जाए। मैं अर्ज करता हूँ कि यह टैक्स सरकार ने अपनी मर्जी से नहीं लगाए, बल्कि अपोज़ीशन की मंजूरी से लगाए हैं। अक्टूबर 1960 में जब तीसरे प्लान पर बहस हो रही थी तो आपोज़ीशन के तमाम लीडरों ने एक ज़वान से कहा था कि भारत सरकार से ज्यादा से ज्यादा रुपया लो और भारत सरकार से रुपया लेने का मतलब है कि पंजाब में और टैक्स लगाओ! पंजाब सरकार ने पंजाब के लिए 2,87 करोड़ रुपये का प्लान बनाया था। खदशा था कि भारत सरकार 2,87 करोड़ रुपए की मंजूरी नहीं देगी। अपोज़ीशन की तरफ से मुतालबा था कि प्लान के लिए ज्यादा रुपया रखो; चाहे 2,87 करोड़ की बजाए 3,87 करोड़ रुपए के टैक्स लगा दो। उस वक़्त आपोज़ीशन पार्टी के लीडर ने कहा था —

“आज हमारी गवर्नमेंट ने तीसरी पांच साला योजना के लिए अपने खर्च का अंदाज़ा हमारे सामने रखा है। यह 2,87 करोड़ रुपए का है। वह अन्दाज़ा सैंटर के पास हो आया है और जैसा कि बज़ीर साहिब ने बताया है इस बात का अंदेशा है कि अब बात चीत जो होने वाली है उसके दौरान वह इस में कमी कर दें कि जिस से पंजाब का काम न चले। यह अंदेशा उन्होंने जाहिर किया है। इस के लिए उन्होंने सारे हाउस से अपील की है कि वह इस में गवर्नमेंट का साथ देंगे। मैं समझता हूँ कि इस में अपील करने की ज़रूरत ही नहीं है। इस सूबे में रहने वाला हर पंजाबी दिल से यह सहमस करता है कि पंजाब को इन कामों में तरक्की करने के लिए सब से ज्यादा रकम मिले क्योंकि पंजाब ने अपनी मेहनत के काफी नमूने पहले ही मुल्क के सामने रखे हैं.....”

यही बात न सिर्फ आपोज़ीशन के लीडर ने कही बल्कि इसी कम्युनिस्ट पार्टी के एक लीडर डाक्टर भाग सिंह ने कही। उन्होंने कहा था और इसी हाउस में कहा था —

“ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ 287 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਪਲਾਨ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਥੋੜੀ ਕਹਾਂਗੇ ਔਰ ਹਕੂਮਤ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਅਸੀਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵਾਂਗੇ.....।”

फिर इस के बाद आपोज़ीशन के एक और सरकारवादी लीडर ने कहा था

Mr. Speaker : Please wind up now. You have already taken three minutes more than due to you.

श्री यशपाल : एक और लीडर श्री देवी लाल ने जो अब अपोज़ीशन में हैं कहा था —

“तो इन सज़ैशन्ज़ को ध्यान में रखते हुए हमें कोशिश करनी चाहिये कि जो 2,87 करोड़ रुपया है यह कम न होने पाए, ज्यादा अगर हो जाए तो अच्छी बात है.....”

Mr. Speaker : Please wind up now.

श्री यशपाल : तो मैं आखिर में यह कहना चाहता हूँ कि पंजाब में जो टैक्स लगे हैं वह आपोजीशन की मंजूरी में लगे हैं जो आज सस्ती शहरों से हासिल करने के लिए कह रही है कि टैक्सों के नाम पर सरकार मुस्तफी हो जाए। मैं निवेदन करना चाहता हूँ कि यह बताएं कि कहां टैक्स लगना चाहिए और कहां नहीं लगना चाहिये। यह पिगलवाड़ा आपोजीशन खुद कहती है कि शहरों में ज्यादा टैक्स लगने चाहिए या गांव में ज्यादा लगने चाहिए। एक पार्टी कहती है कि गांव में ज्यादा टैक्स लगे हैं तो दूसरी कहती है शहरों में ज्यादा लगे हैं। एक कहते हैं कि अनाज की ट्रेड नैशनेलाइज होनी चाहिये तो दूसरे कहते हैं कि नहीं होनी चाहिए। एक कहते हैं ट्रामपोर्ट नैशनेलाइज होनी चाहिये तो दूसरे कहते हैं कि नहीं होनी चाहिए। मैं कहता हूँ कि इनका इत्फाक ऐसा नहीं होना चाहिये कि जब तक लूट का माल नहीं मिला तो इकट्ठे और जब लूट का माल मिल गया तो आपस में लड़ाई। इत्फाक का कोई असूल होना चाहिये और प्रोग्राम के मुताबिक होना चाहिए। मुझे यह पिगलवाड़ा आपोजीशन बताए कि इनका कोई सांझा प्रोग्राम है। अगर है तो बताएं। महज गालियां निकालना कोई प्रोग्राम नहीं होता। इन शब्दों के साथ मैं कहूंगा कि मुलाजिमों के कटहरों में पंजाब सरकार नहीं, आपोजीशन खड़ी है। इन को लिखों त्याग-पत्र दे देना चाहिये।

बाबू बचन सिंह (लुधियाना उत्तर) : स्पीकर साहिब, अर्ज यह है कि शुरु ही में मैं आपको धकीन दिलाना चाहता हूँ कि भद्रार्थों की तरह मैं किसी को गालियां नहीं दूंगा मैं जो बात भी कहूंगा वह वाक्यात पर मबनी होगी।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि 1950 में डाक्टर गोपी चन्द भार्गव ने सरदार प्रताप सिंह कैरों को अपनी मिनिस्टरी में से ड्राप कर दिया था और नई मिनिस्टरी में उस को नहीं शामिल किया। उस के बाद सरदार प्रताप सिंह कैरों प्रदेश के प्रधान बनाए गए। उस वक्त सरदार प्रताप सिंह कैरों ने दसूहा में अपने भाषण में कहा था कि पंजाब में 90 प्रतिशत मुलाजिम कुरप्ट हैं। उस वक्त उन पर बहुत नुक्ताचीनी हुई। मैं सारे सीन को देखता चला गया और वह वक्त फिर याद आया जब कि करनाल मंडर केस में सेशन जज ने एक पुलिस अफसर के मुतालिक कुछ रिमावर्स किए। वह रिमावर्स क्या थे? वह सेशन जज साहिब लिखते हैं और उसके विरुद्ध सिट्रक्चर भी पास की। उस पर हमें गौर से सोचना चाहिए। उस पर हमें अमल करने की कोशिश करनी चाहिये। उन्होंने सरदार गुरचरण सिंह मान के बारे में जो कुछ कहा वह हाउस में बयान कर देता हूँ।

“.....he has not felt shy in admitting that he has no regard for truth.”

Further it is written in this judgement that

“He could make such a damaging statement to his work as a Police Officer only if he were sure that no departmental action will be taken against him for admitting any number of irregularities in the maintenance of records.”

Again Mr. Speaker, in that judgement it is written—

“It is Gurcharan Singh Mann who is the liar”

मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि मौलवी अब्दुल गनी डार ने 11 नवम्बर, 1960 को इसी हाउस में एक सवाल उठाया था। आज मैं कह सकता हूँ कि सरदार गुरचरण सिंह मान एक

बहुत झूठे और बेइमान पुलिस अफसर हैं। उस ने झूठ बोलने में कोई कसर छोड़ नहीं रखी। सचाई के लिए उस के पास कोई रिकार्ड नहीं है। उस के विरुद्ध कोई ऐक्शन लिया जाना चाहिये लेकिन उस को डिप्टी सुपरिन्टेंडेंट प्रमोट कर दिया।

(शेम शेम की आवाजें)

मैं अर्ज कर रहा था कि हमारे चीफ मिनिस्टर साहिब आफिस से बाहिर यह कहते हैं कि 90 प्रतिशत मुलाजिम कुरप्ट हैं पर जब से इन्होंने आफिस संभाला है उस वक़्त से कुरपशन बढ़ती जा रही है। मैं तो कहना चाहता हूँ कि हमारे चीफ मिनिस्टर साहिब तो कुरप्ट आफिसरों को पनाह दे रहे हैं। स्पीकर साहिब, समय की कमी के कारण यहां पर मैं अच्छी तरह से बयान नहीं कर सकता लेकिन मैं सदन को बतलाना चाहता हूँ कि हम ने इस मामले को एक मैमोरेण्डम की शकल में राष्ट्रपति को पेश किया है। हम ने उस मैमोरेण्डम में बड़ी जिम्मेदारी से इल्जाम लगाए हैं।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि हमारे चीफ मिनिस्टर साहिब पालिटिक्स के स्टूडेंट हैं। पहले सुना करते थे कि आटोक्रेसी है, डेमोक्रेसी है, व्यूरोक्रेसी है लेकिन हमारे चीफ मिनिस्टर साहिब ने एक नई चीज़ ईजाद कर दी है। वह है कुरप्टोक्रेसी। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इस सूबे में इस चीफ मिनिस्टर ने जितना नाजायज फायदा उठाया है उतना और किसी चीफ मिनिस्टर ने नहीं उठाया।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि चीफ मिनिस्टर के लड़के सरदार सुरिन्द्र सिंह ने धानी गांव, जिला संगरूर में एक बेवा औरत की लड़की के साथ शादी कराई। उस औरत की जायदाद कोर्ट आफ वार्ड के मुताबिक लाखों रुपए की है और उस की जमीन हजारों बीघे थी। लेकिन इन्होंने उसे किस तरह मुजारों से छुड़ाया और कौन सी साजिश की इन सब चीज़ों को हथ्याते के लिए। 310 एकड़ जमीन 2 लाख, 65 हजार रुपए में बेची। यह जमीन सरकार ने खरीदी। मैं कहना चाहता हूँ कि इस तरह की कुरपशन हिन्दुस्तान की हिस्ट्री के रिकार्ड में रहेगी।

Mr. Speaker : That was done under the Governor's orders.

कामरेड राम प्यारा : ग्रान-ए-प्वाइंट आफ आर्डर, सर। आप ने फरमाया है कि गवर्नर साहिब ने आर्डर किए हैं। मैं इस के बारे में अर्ज करना चाहता हूँ कि अगर गवर्नर साहिब के आर्डर फाइल में नहीं तो कहां गए?

Mr. Speaker : Has the hon. Member seen the file ?

Comrade Ram Piara : The Government have admitted that they are not on the file.

Mr. Speaker : This was no point of Order. Anyway, I will check it up myself.

बाबू बचन सिंह : मुझे इस बात का कोई वास्ता नहीं है कि गवर्नर साहिब ने क्या आर्डर किए। चीफ मिनिस्टर ने किसी चालाकी से कृषि मंत्री को एग्री करवा लिया।

श्री अध्यक्ष : आप भले आदमी हैं। आप ऐसी बातें न करें। (The hon. Member is an old Parliamentarian, he should not cast such aspersions.)

बबू बचन सिंह : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज कर रहा था कि मेरा इस बात से कोई वास्ता नहीं है लेकिन सवाल यह है कि पंजाब सरकार ने 1953 में सिक्कोगिटी आफ टैन्कोर एक्ट पास किया था और इसी तरह से पैप्सू में पैप्सू टेनेसी एक्ट पास किया था। उस में यह प्रोवीजन है कि ज्यादा से ज्यादा 200 रुपए फी एकड़ या लैंड रैविन्यू का 90 गुणा के हिसाब से मिल सकते हैं। लेकिन जिस ढंग से मुजारों को जमीनों से बेदखल किया गया है उस की मिसाल कम ही मिलेगी। इस के साथ ही साथ मैं यह अर्ज करनी चाहता हूँ कि उसका दूसरा दामाद, जिस का नाम सरदार रणजीत सिंह है, संगरूर जिले में उस की नाकिस जमीन सरकार ने खरीदी है। इसके बारे में मैं अपनी बात नहीं कह रहा हूँ बल्कि सरकार की आडिट रिपोर्ट, जो हमें कुछ दिन हुए मिली थी उस में लिखा है कि 50 एकड़ जमीन 50,000 रुपए को सरकार ने खरीदी है। इस के बारे में आडिट रिपोर्ट में जो लिखा है वह मैं पढ़ कर सुना देता हूँ।

"The land was purchased in March, 1958. Some of the produce of the farm during 1959-60 was sold in the market or to the tenants for their consumption instead of being preserved for seed purposes. It was explained by the department that the seed produced was not of good quality due to inadequate water facilities."

मैं कहना चाहता हूँ कि 1958-59 में 1,072 रुपए और 1959-60 में 333 रुपए घाटा पड़ा लेकिन फिर भी उन के करीबी रिश्तेदारों को फायदा देने के लिए सब कुछ किया गया। मैं कहना चाहता हूँ कि इस जमीन पर वही पैप्सू टेनेसी एक्ट लागू क्यों नहीं होता है? मैं कहना चाहता हूँ कि इन पर तो यह बात लागू होती है। बिल्ली के भागों छिक्का छूटा। मैं कहना चाहता हूँ कि इन्होंने किस तरह से नाजायज फायदा उठाया है।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि सरदार रणजीत सिंह जो सरदार प्रताप सिंह कैरों के पुत्र सरदार सुरिन्द्र सिंह कैरों के साढ़ू हैं उस ने किस तरह से आउट आफ वे में 15 पुलिस अफसरों को सुपरसीड किया है। उसे अमृतसर में ही सीनियर सुपरिटेण्डेंट पुलिस लगाया। किस लिए उस को अमृतसर में लगाया गया इस के बारे में मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि वहां पर इन के दुश्मनों से बदला लिया है और झूठे मुकदमे बनाए। सरदार सज्जन सिंह मिरगिदपुरी पर किस तरह से दफा 302 के मातहत झूठे मुकदमे खड़े किये गए जिस में वह बाइज्जत तौर पर बरी हुए। अभी अभी यह बात इस हाउस में बहस की मौजूर रही है कि किस तरह से सरदार रणजीत सिंह ने जय्येदार मोहन सिंह तुड़ पर 302 और 120 दफात के मातहत मुकदमे बनाए जो आखिर में इस गवर्नमेंट को थूका हुआ चाटना पड़ा और मुकदमा वापस लेना पड़ा। इस तरह से यह सरकार अपने रिश्तेदारों को निवाजती है। एक और बुराई इस गवर्नमेंट ने की। रणजीत सिंह को फिर तरक्की दी गई और उस को डी. आई. जी. बना कर होम गार्ड का काम संभाल दिया। जिस को कहते हैं जैनरल, जापानी जैनरल.....

Captain Rattan Singh : Sir, I take strong exception to what Baboo Jee has said.

Mr. Speaker : I would request Baboo Jee not to use such remarks. He is a patriot and he worked for the freedom of the country.

बबू बचन सिंह : स्पीकर साहिब, मैं निहायत जिम्मेदारी से कहता हूँ। जो आदमी को हैसियत में था वह जापान में मिल गया तो उन्होंने उस को

जैनरल बना दिया। जब सुभाष चन्द्र आए, जो कि आजाद हिन्द फौज के नेता थे तो वह उस वक्त बाहर नहीं था जेल के अंदर था।

Chief Minister : This is all-wrong, and we will contradict it.

बाबू बचन सिंह : उस सरदार रणजीत सिंह को, जिन को इस तरह से निवाजा गया, आज शहरी होम गार्ड का इन्चार्ज बना दिया गया है। दूसरी तरफ जैनरल मोहन सिंह को देहाती रक्षा दल का इन्चार्ज बना दिया गया। वह इस लिये कि मारी की सारी प्राइवेट फौज बन जाए। रक्षा दल और होम गार्ड को मिला कर इस तरह से एक फौज बनाई है कि जिस वक्त जरूरत हो जाती अग्राज के लिए इस्तेमाल किया जा सके। (विधन) मैं इस के आगे जाना चाहता हूं। सरदार हरचरण सिंह बरार, जो चीफ मिनिस्टर के भाई के दामाद हैं.....

Mr. Speaker : This is too far-fetched.

बाबू बचन सिंह : जो चार्ज शीट प्रेजिडेंट को दिया गया है.....

Mr. Speaker : I would request Baboo Jee not to refer the hon. Members by name. He can refer them in an indirect way.

बाबू बचन सिंह : मैं कहता हूं कि दूसरे रिश्तेदारों को भी इसी तरह से लैंड टैन्थोर एक्ट की ज़द से बचाने के लिये एक हजार नहीं 70 हजार रुपये के करीब खटाया गया। हुआ क्या? अमृतसर जिले में एक गांव है। जब अमृतसर का जिक्र आता है तो पलड गेट खुल जाते हैं। उस जिले में एक गांव है जिस का नाम है दयाल भड़िग। जहां की रहने वाली बीबी प्रकाश कौर है। उस में ऐसी ज़मीन थी जिस में कुछ भी नहीं होता था। उस के बारे में आडीटर्ज ने लिखा है कि यह ज़मीन ऐसी है... “...the land had kallar patches and was not suitable for raising most of the crops...” जिस में हर साल घाटा पड़ता है। उस ज़मीन को पचास हजार रुपये में खरीदा गया। कल्लर वाली ज़मीन की कीमत 50 हजार रुपया दी गई। उस ज़मीन में एक कुआं था और एक ट्यूबवैल था। ज़मीन तो खरीद ली गई लेकिन कुआं और ट्यूबवैल छोड़ दिये गये। वह कुआं और ट्यूबवैल आसमान पर नहीं थे। वह भी तो ज़मीन में ही थे। उन को छोड़ दिया गया। फिर क्या किया। 38 हजार रुपये का एक नया ट्यूबवैल लगाया गया। जब मुरब्बा बन्दी हुई तो 3,400 रुपया परकोलेशन वैल के लिये फिर देना पड़ा। अब हालत क्या है? हालत यह है कि ज़मीन दयाल भड़िग के उन्हीं लोगों के कब्जे में है। डाक्टर अवतार सिंह उसी तरह से बतौर टेनैंट उस में खेती करता है और सरकार को हर साल घाटा पड़ रहा है। यह सारी रियायत और रवादारी इस लिये की गई कि अपने दोस्तों को, अपने मित्रों को और अपने रिश्तेदारों को उन्ही तरह से पैसे खटाए जाएं।

इस से आगे मैं और अर्ज करूं। यह मिलसिला इतना लम्बा है कि अगर मैं इस ज़मीन के मिलसिले को जारी रखूं तो कई घंटों इस पर अर्ज कर सकता हूं। इस ज़मीन के मिलसिले में आडीटर्ज साहिब ने हमारे नोटिस में ऐसी बातें लाई हैं जिन के लिये हम उन के मश्कूर हैं। उन बातों से जाहिर होता है कि यह सरकार जो मुज़ारों की हमदर्द है, उन की हमदर्दी का दम भरती है, उस ने अपने दोस्तों को, अपने लैंड लार्ड साधियों को मुनाफा खटाने के लिये मुज़ारों

[बाबू बचन सिंह]

को बरबाद करने की कोशिश की है। जिला अमृतसर के मानावाला गांव के बारे में आडीटर्ज लिखते हैं :—

“The land was purchased in March, 1958. The tenants cultivating the land have refused to give possession to Government. On appeal by one of the tenants, the Additional Financial Commissioner, Punjab, held in March, 1961, that the tenants could not be ejected under the Punjab Security of Land Tenures Act, 1953.”

Further it is reported by the Auditor in this Report that—

“It was intimated in October, 1962, that a writ petition had been filed in the Punjab High Court against the decision of the Additional Financial Commissioner and the final decision in the matter was awaited.”

यानी गवर्नमेंट ने एडीशनल फाईनैन्शल कमिश्नर के फैसले पर इक्तफा नहीं की और उन मुजारों को बरबाद करने के लिये इन्होंने रिट पेटिशन की और इस पर यह कहते हैं कि हम मुजारों के हामी हैं। आगे देखिये, स्पीकर साहिब, यह हरिजनों के बड़े हामी बनते हैं। इन्होंने कहा कि हम 2,522 हरिजनों को जमीन देंगे। हर एक को पांच पांच एकड़ जमीन देंगे। उस के लिये 50 लाख 44 हजार रुपया लिया गया। लेकिन अक्टूबर, 1962 तक जमीन सिर्फ 1,286 आदिमियों को दी गई। उस में भी लुफ्त की बात यह है कि जिन आदिमियों को जमीन खरीद कर दी उन में से 164 आदिमियों ने कहा कि अरे बाप यह जमीन हल जोतने की है? यह तो कल्लर है, रेत है, इस में फसल नहीं बोई जा सकती। उन्होंने मुअद्बाना अर्ज की कि हमें यह जमीन न दें, हम नहीं लेना चाहते। आगे चलिये। जो जमीन इन्होंने खरीदी उस जमीन का मालिक कौन था। एक आदमी जिस का उस जमीन से दूर का भी वास्ता नहीं था, उस ने दस्तखत कर के वह जमीन बेच दी। अब देख रहे हैं कि उस के खिलाफ क्या ऐक्शन लिया जाए। जिस जमीन को कुर्क किया हुआ था इन्होंने उस को खरीद लिया। इसी तरह से एक और जमीन जो कि फौरेस्ट डीपार्टमेंट की थी उस को खरीद लिया। इस से आगे अर्ज करूं (विघ्न)

एक बात इन्होंने मारके की की है। ऐस्टीमेट्स कमेटी की रिपोर्ट में लिखा है कि पंजाब की पंचायतों ने 12 हजार कुछ सौ एकड़ जमीन तीन लाख कुछ सौ रुपयों में बेच दी। यानी 27 रुपये एकड़ में जमीन बेच दी। जो जमीन मकानों के लिये, दूकानों के लिये या फैक्टरियों के लगाने के लिये थी उस को 27 रुपये फी एकड़ के हिसाब से बेच दिया। इस सरकार के जेरे साया बिक गई। ऐस्टीमेट्स कमेटी ने रिपोर्ट की। फाईनैन्शल कमिश्नर मिस्टर फ्लेचर ने करनाल में तकरीर करते हुए कहा है

Mr. Speaker : The hon. Member should not bring in Mr. Fletcher.

बाबू बचन सिंह : उन्होंने कहा कि इस सरकार के जेरे साया देहात में चौदह लाख एकड़ पंचायतों की जमीन है लेकिन उस में से आठ लाख एकड़ पर नाजायज कब्जा लिया हुआ है। क्या यही इस सरकार की काबलियत है? (घंटी)।

स्पीकर साहिब, मैं एक बात और अर्ज करना चाहता हूं। इस सरकार ने अभी अभी एक काम किया है जिस के लिये कम अर्ज कम गुड़गांव के भाइयों को तो बहुत मशकूर होना

हिये । बहुत देर तक गुड़गांव कनाल प्राजैक्ट की बात चलती रही । सरकार ने कहा कि हम गुड़गांव टनल कनाल तो नहीं बल्कि गुड़गांव कनाल बनाएंगे जो सीधी ओखले से निकलेगी । उस ओखले से निकलने वाली कनाल पर एक करोड़ 23 लाख रुपया बरबाद करने के बाद ऐमर-जैसी के झूठे नाम पर, झूठा बहाना बना कर उसको भी बन्द कर दिया । लोगों की जमीन बरबाद कर दी, पंजाब का रुपया बरबाद कर दिया और इस वक्त वहां पर बिल्कुल कोई काम नहीं हो रहा । मैं कहता हूं कि उस कनाल के सिलसिले में इन्होंने कभी भी यू. पी. गवर्नमेंट को एपरोच नहीं किया क्योंकि आगरा कनाल से पानी लेना था । उन के साथ किसी तरह का कोई समझौता नहीं हुआ । वह पानी का एक कतरा भी देने के लिए तैयार नहीं लेकिन इस के बावजूद इन्होंने इतनी भारी रकम को बरबाद कर दिया । स्पीकर साहिब, जब तक जमना पर कोई बहुत बड़ा बान्ध न बांधा जाए ओखले से पानी नहीं लिया जा सकता क्योंकि तीन मन्थ्र में जितना पानी आगरा कनाल को मिलता है उससे एक कतरा भी ज्यादा नहीं जा सकता ।

कहा गया है कि पंजाब ने सरदार प्रताप सिंह के अहद में बहुत तरक्की की है । मैं पूछता हूं कि जब पंजाबियों ने लायलपुर आबाद किया, जब पंजाबियों ने सरगोधा को आबाद किया, जब पंजाबियों ने मिटगुमरी को आबाद किया क्या उस वक्त सरदार प्रताप सिंह कैरों वहां थे ? क्या सरदार प्रताप सिंह की बदौलत ही वह जमीनें आबाद हुईं ? पंजाबियों ने जो कलकत्ता में जाकर, बम्बई में जाकर, मद्रास में जाकर ट्रांसपोर्ट में कामयाबी हासिल की क्या उन की मदद करने के लिए सरदार प्रताप सिंह वहां पर थे ? जब पंजाबियों ने दिल्ली को जाकर आबाद किया, क्या उस वक्त भी सरदार प्रताप सिंह उनके साथ थे ? कीनिया में जाकर, टांगा नीका में जाकर, अमेरिका, कनैडा और इंग्लैंड में जाकर पंजाबियों ने जो जमीन आबाद की और जो कामयाबी हासिल की, क्या वह भी सरदार प्रताप सिंह की बदौलत थी ? क्या सरदार प्रताप सिंह की सरकार वहां थी ? असल बात यह है कि पंजाबियों में हिम्मत है, पंजाबियों में हौसला है । लेकिन अफसोस का मुकाम है कि उन का नाजायज फायदा उठाने के लिये यह कुरण्ट लोग कुरण्शन पर कुरण्शन किए जा रहे हैं ।

स्पीकर साहिब, इस के साथ ही आखिर में मैं एक बात और कहकर खत्म कर दूंगा । हमारे मेहरबान दोस्त यश जी ने कहा कि हमने कब इनका एतमाद किया, कब हमने इन के साथ कोआप्रेशन की । स्पीकर साहिब, अगर यह भूल न गए हों, इन को याद होना चाहिये कि जब चीन ने हिन्दुस्तान पर हमला किया था उसके बाद पिछले साल नवम्बर में जब असेम्बली यहां पर बैठी थी तो सरदार प्रताप सिंह कैरों ने आपोजीशन को इलतजा की, दरखास्त की कि आईए और हमारे साथ मिल कर काम कीजिए ।

श्री अध्यक्ष: यह दरखास्त तो मैंने की थी । (This request was made by me.)

बाबू बचनसिंह: उसके बाद यह बजट सेशन आया उस मौके पर हमारे मेहरबान गवर्नर साहिब ने अपने ऐड्रेस में इस बात को तस्लीम किया कि आपोजीशन वालों ने गवर्नमेंट को पूरी कोआप्रेशन दी है । उन्होंने इस बात को माना कि अगर पूरी उन्होंने कोआप्रेशन न दी होती तो हमारी कामयाबी न होती । लेकिन अगर इन जैसे नादान दोस्त इस मुल्क को

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਮਿਲ ਜਾਏ, ਜੋ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇਨਤਜ਼ਾਰ ਸੇਂਡਾਲ ਰਹੇ ਹੋ, ਜੋ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਡਿਫੈਂਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਜੋ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਚੀਨ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਾਥ ਸੇਂਡੇਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਦਾਨ ਵਾਸਤਾਂ ਦੀ ਸੀਜ਼ੂਰੀ ਸੇਂਡੁਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਸੇਂਡਾਲਤ ਧਰੁ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾ ਬਚਾ ਇਨ ਸੇਂਡੇਨਾ ਆਯਾ ਫੁਆ ਹੈ। ਬਚਾ ਬਚਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਫ਼ੀਸਰਾਂ ਸੇ, ਇਸ ਆਫ਼ੀਸਰਾਂ ਸੇਂਡੇਨਾ ਸੇਂਡੇਨਾ ਹੈ ਅਰੁ ਇਨ ਦੀ ਇਨਫੋਰਮੇਸ਼ਨ ਪਰ ਰੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਨ ਦੀ ਨੰਗੀ ਦੀ ਕਰਨ ਸੇ ਮੈਂ ਅਰੁ ਜ਼ਯਾਦਾ ਫੁਆਲਾਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਾ ਲੇ ਕਰਨ ਆ ਕਰਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅਰੁ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਸੇਂਡੇਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਰਨਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੀ ਸ਼ਹਰ ਸੇਂਡੇਨਾ, ਗਾਂਵ ਸੇਂਡੇਨਾ ਕਿਸੀ ਆ ਜਗਨ ਸੇਂਡੇਨਾ ਕਰਨਾ ਦੇ ਕਰਨ ਆਪ ਦੀ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਯਾ ਕਿ ਕਰਨ ਕਰਨ ਕਿਸ ਆ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਲੋਟ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਇਸ ਕਾਨੂੰਮਤੀ ਦੇ ਕਰਨ ਵਲੋਂ ਜੋ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਕਿ—

ਉਂਦੀਏ ਬਾਦੇ ਮੁਖਾਲਫ ਸੇ ਨਾ ਘਬਰਾ ਆਉਕਾਬ।

ਯੇਹ ਤੋ ਚਲਤੀ ਹੈ ਤੁਝੇ ਉਂਚਾ ਉਤਾਨੇ ਕੇ ਲੀਏ॥

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡਾ ਇਕ ਪ੍ਰਜਾਵਾਦ, ਜਮਹੂਰੀ ਸਕਲ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਵਿਰੁਧ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਾ ਗਿਰਾਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਵੋਟਾਂ ਪਿਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਾ ਗਿਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਕ ਰਵਾਜ ਹੀ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਪੋਗੰਡਾ ਦੀ ਖਾਤਿਰ, ਸੇਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਾਂਸਟੀਚੂਸ਼ਨਲ ਰਾਈਟਸ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। * * * *

Mr. Speaker : The hon. Member should not criticize what is happening in Parliament. His remarks about Parliament will not form part of the debate.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਰੀਟੀਸੀਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਕੇਵਲ ਰੈਫਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਪਰਗਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕੀਤਾ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 23 ਅਤੇ 46 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮਰਨਵਰਤ ਰਖਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਕਿ “ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ”। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨਾਮੋਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੇਨ 1927 ਦੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਸਜਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ

Note : Expunged as ordered by the Chair.

ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਯੋਗ ਥਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਦਮ ਇਹਤਮਾਦ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੰਡ ਦੀ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸਾਡੇ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੇਖ : On a point of order, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਚੀਨੀ ਕੇ ਡਿਥੋ ਦਿਓ ਫੁਏ ਹੈ, ਕੋਠੇ ਦਿਓ ਫੁਏ ਹੈ ਸਭ ਕਾਂਗਰੇਸ਼ੀਓਂ ਕੋ ਦਿਓ ਫੁਏ ਹੈ। ਥਣੀ ਕਲੈਕ ਸਾਕੀਟ ਕਰਦੇ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਦਮ ਇਹਤਮਾਦ ਦਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

Shri Jagan Nath : On a point of order, Sir.

Mr. Speaker : The hon. Member has been wasting the time of the House. I will not permit him now.

Shri Jagan Nath : Sir, I want to raise a point of Order.

Mr. Speaker : I will not permit the hon. Member. He should let the hon. Member complete his speech.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਅਦਮ ਇਹਤਮਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੰਦ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪਣੀ ਟੈਨਿਊਰ ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ 13 ਆਉਂਸ ਫੀ ਕਸ ਅਨਾਜ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਅਜ ਉਸਨੂੰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾ ਕੇ 16½ ਆਉਂਸ ਫੀ ਕਸ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਦਮ ਇਹਤਮਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੰਦ ਹਨ, ਜੋ ਚੀਨ ਦੀ ਏਜੰਟੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਸਰਹੱਦ ਵਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਠੁੱਡਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ "ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੋਜਲੀ ਫੱਢੇ ਕੁੱਟਣ"—ਚੰਦ ਕੋਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਅਦਮ ਇਹਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਨਾਜ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਹਾਮੀ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਫੋਰਡ ਫੋਊਡੇਸ਼ਨ, ਫੂਡ ਇਨਕੂਆਇਰੀ ਕਮੇਟੀ, ਬੰਬੇ, ਪਲੈਨਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਤੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕਣਕ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਭਾ 14 ਰੁਪਏ ਫੀ ਮਣ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਪਰੋਡਿਊਸ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਭਾ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭਾ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਿਰੇਗਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਣਕ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭਾ ਤੇ ਖਰੀਦ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਉਪਾਰ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਕਾਮਰੇਡ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਤਾਂ ਉਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਣ ਲਗਾ ਕਿ ਮਾਂ ਹੁਣ ਕੌਣ ਨੰਬਰਦਾਰ ਬਣੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਬਣੇਗਾ। ਉਸ ਲੜਕੇ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ]

ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਜੇ ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੌਣ ਬਣੇਗਾ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਣਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਲੜਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੌਣ ਬਣੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਦ ਵੀ ਤੂੰ ਨੰਬਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਵਜ਼ਾਰਤ ਹਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ। ਇਹ ਹਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਸੀਟਾਂ ਲੈਂਦੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਖਾਬ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹੱਥ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬਾਗ ਡੋਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਇਥੇ ਲੈ ਆਏ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਤੇ ਬੇਸ਼ਕ ਰੱਜ ਲੈ ਆਇਆ ਕਰਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਥੇ ਸਗੋਂ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ, ਰੁਕੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ ਮਤਾ ਲਿਆਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੌਕੀ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕਰਦੇ ਪਏ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਈ ਮਸ਼ਕਾਂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਫੌਕੀ ਬੰਬ ਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਹਵਾਈ ਮਸ਼ਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ।

ਜਨ ਸੰਘੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕਰਿਤੀ ਦੇ ਹਾਮਿਓਂ, ਸੁਣੋ, ਧਵਜ ਨੂੰ ਪਰਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓ ਸੁਣੋ; ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਦਾ ਸਤਿਆ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਡਾਉਣ ਵਿਧ ਰਿਲੀਜਨ ਕਹਿ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੋਟ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰਨ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੋਟ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲੈ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਕਾਣੀ ਵੰਡ, ਕਾਣੀ ਡੰਡੀ ਤੇ ਪਾਸੰਗ ਤੇ ਡੰਡੀ ਮਾਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੰਡੀ ਦੇ ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਤੇ ਡੰਡੀ ਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਡਾ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਕੰਡਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਕੜੀ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਮਿਲ ਕੇ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲੈ ਆਏ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ 'ਰੋਂਦੀ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕਰਾਵਾਂ ਦੇ'।

Mr. Speaker : The hon. Member should wind up now. He has spoken for 15 minutes. The hon. Member must keep in mind that he is not addressing a public meeting at Mukatsar but is speaking in this House.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਬਟਾਲੇ ਜਾਂ ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੈ ਆਏ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰ

ਕੇ 4 ਲਖ ਏਕੜ ਸਰਪਲਸ ਰਕਬਾ ਕੱਢ ਕੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਹਰੀਜਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਬਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਮਰੇਡ ਭਰਾ ਜਿਹੜੇ ਸੋਸਲਿਜ਼ਮ ਲਈ ਫੋਕਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਤਾ ਲੈ ਆਏ ਹਨ।

Mr. Speaker : The hon. Member should please wind up now. He has already taken fifteen minutes

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 6 ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਮਾਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲੈ ਆਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚੋਚਿਆ ਕਿ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਤਨੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਔਸਤ ਪੈਦਾਵਾਰ 7 ਮਣ ਫੀ ਏਕੜ ਹੈ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ $11\frac{1}{2}$ ਪੱਕੇ ਮਣ ਪੈਦਾਵਾਰ ਫੀ ਘੁਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ $7\frac{1}{2}$ ਮਣ ਹੋਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ $6\frac{1}{2}$ ਮਣ ਫੀ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 15 ਮਣ ਫੀ ਏਕੜ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1947 ਵਿਚ ਇਥੇ 2,900 ਮੀਲ ਪੱਕੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਸਨ ਉਥੇ ਹੁਣ $6\frac{1}{2}$ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਲਉ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ 5 ਗੁਣਾ ਵਧ ਗਏ ਹਨ, ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ 5 ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਰਟਸ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ $2\frac{1}{2}$ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ 10/11 ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਤਰਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ.....

Mr. Speaker : The hon. Member can have five or six minutes more. I was wrong. He has so far spoken for 9 minutes.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਮਾਇਤਮਾਦ ਦਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ, ਜਿਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਤਨੀ ਤਰਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁਲ ਇਸਤਮਾਲ ਸ਼ੁਦਾ ਅਰਾਜ਼ੀ ਦਾ 41 ਫੀ ਸਦੀ ਇਸਤਮਾਲ ਸ਼ੁਦਾ ਅਰਾਜ਼ੀ ਸਿਰਫ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 1948 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਲਬ-ਇਲਮਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ 14 ਫੀਸਦੀ ਅਜ਼ਾਫਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ 400 ਫੀਸਦੀ ਅਜ਼ਾਫਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 54 ਫੀ ਸਦੀ ਅਜ਼ਾਫਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 95 ਫੀਸਦੀ ਅਜ਼ਾਫਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 60 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ 80 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਇਥੇ ਹੋਈ ਤਰਕੀ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਓਹੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਰਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨ ਸੰਘੀ ਭਰਾ ਚੀਨ ਦੇ ਏਜੰਟ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂ ਖਿੱਚੂ, ਫਿਰਕੂ, ਅੱਡੀਚੁਕ, ਬੂਟ ਚੱਟ, ਮਗਰਮੱਛ, ਘਾਉ ਘੱਪ, ਫਸਲੀ ਬਟੋਰੇ, ਬਰਸਾਤੀ ਮੋਂਡਕ, ਚਰਚਲ ਦੀਆਂ ਜੂਆਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਕੈਂਪ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਵਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰੇ ਕਰਦੇ ਪਏ ਨੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ]

ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਖੁੰਜੇ ਵਿੱਚ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹੋਣ ਜਿਹੜੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਅ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹੋਣ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਧੋਤੀ ਟੋਪੀ ਜਮਨਾ ਪਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁੰਜੇ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਰਕਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਚਾਰ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹਿੰਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਸੀ, ਤੀਜੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਥੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁੰਜੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਮਤਾ ਲੈ ਆਏ ਹਨ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੈ ਆਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੂਬਾ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਥਾਂ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਜਾ ਕੇ ਗਰੀਬ ਰੋਹੜੀ ਵਾਲਿਆਂ, ਰਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਹਲਵਾਈਆਂ ਤੇ ਹਜ਼ਾਮਾਂ ਕੱਲੇ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਕਸ਼ਾ ਫੰਡ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਵਖਰ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ਤ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪਛਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪੂਲਰ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਤੇ ਲੋਕ ਇਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਨਾ ਦਿੰਦੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁੰਢ ਦੀ ਗੱਠੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵਪਾਰੀ ਬਣ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਕੇ 8, 9 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਅਮਰੋਹੇ ਦਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਜਿਤ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅਦਮਿਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਹੋਲਸੇਲ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਾ ਕੇ ਰਿਟੇਲ ਸੇਲ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਲਭੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਰਾਖੀ ਜੀ ਨੇ 6 ਅਕਤੂਬਰ, 1946 ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ —

6-00 p.m.

“They (Communists) seem to have made trouble-shooting their profession... But it seems they do not make any distinction between fair and foul, truth and falsehood.....”

“Moreover, they seem to take their instructions from Russia, whom they regard as their spiritual home rather than India. I cannot countenance this dependence on an outside power.....”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁੰਜੇ

ਲਾਹੌਣ ਵਿਚ ਗੋਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਿਰ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਾਇਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਨ। ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਾਮਤ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਉਹ ਦੋਸਤ ਅੱਜ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗ ਆਉਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਝੁਟ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਬਣ ਗਏ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਜਲਸੇ ਕੀਤੇ ਮਗਰ ਅਜ ਫਿਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੂਸਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਕਿਉਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਆਦਿ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ, ਪਸ਼ੂ, ਡੰਗਰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। 'Agrarian Reform Law of the Peoples Republic of China' ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

"The land, drought animals, farm implements and surplus grain of the landlords and their surplus houses in the countryside shall be confiscated."

ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਥੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਪਰ ਇਥੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਤਨਾ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਇਖਤਿਆਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਖਤਿਆਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ 6 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸਤਾਂ ਤੇ ਦੇ ਕੇ ਮਾਲਕ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਢਾਈ ਲਖ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਬਸਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਗਲਤ ਅਤੇ ਬੇਸਲੈਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਤਾੜੀਆਂ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਮੋਗਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ? ਇਹ ਗਲ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ, ਇਸ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਦ ਦਿਆਨਤ ਹੈ

Mr. Speaker : Please withdraw that word. (*Interruptions*)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸਾਡਾ ਜੋ ਇਹ ਮਤਾ ਹੈ ਇਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? (*Is it not against other Ministers?*) (*Interruptions*)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸਾਰੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜੁਲਦੀਆਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਦਿਆਨਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਟ੍ਰੇਜਰੀ ਬੈਂਚ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ]

ਵਲੋਂ ਸਾਡੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਕਈ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਮਯੂਨਿਸਟ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਚੀਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਘਟ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਫੌਜ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਇਥੇ ਕੋਲਡ ਸਟਰੇਜ ਤੇ ਸਿਨਮੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਵੱਡੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਬਣਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਕ ਪਤਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈ ਹੈ? ਨਹੀਂ; ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਸਿਰ ਸੁਟ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਦ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਕਰੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹੈ: (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੁਆਲਿਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

[** * * * *]

ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੇ ਚਾਰਜ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਜਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦ ਠੱਸ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇਖੋ। 5 ਅਗਸਤ, 1961 ਨੂੰ ਕਾਟਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਅਰਰ ਚੈਕ ਨੰਬਰ ਸੀਓ ਐਫਓ 829951 ਸਤੱਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਿਤਾ। ਅਤੇ 30,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਮਰਸ਼ਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਉਂਟ ਫਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। (interruption)

Chief Minister : Sir, it is all untrue.

Sardar Gurcharan Singh : Sir, I have given the No. and date of the cheque. The hon. Chief Minister may clear his position when he will reply to the debate.

Mr. Speaker : Will the hon. Member (Sardar Gurcharan Singh) please substantiate what he has said ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਚੈਕ ਨੰਬਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇਖੋ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਗਲਤੀਆਂ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਆਰਓ ਟੀਓ ਏਓ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੌਗੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮੌਗਾ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ 19 ਮਾਲਕ ਸਨ। (ਵਿਘਨ) 10 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘੱਤ ਸਰਦਾਰਨੀ ਸਾਹਿਬਾ.....

Mr. Speaker : I will not permit that.

***Note :—**Expunged as ordered by the Chair.

ਫਿਰ ਇਸ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਸਾਢੂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਿਸੇਦਾਰਾਂ ਨੇ, ਜੋ ਮਜ਼ਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਆਦਮੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਇਮਦਾਦੀ ਸਨ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਗੇ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਸਾਢੂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚੈਲੰਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਧੌਕਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕੈਨਸਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹਾਈ ਹੈਂਡਿਡਨੈਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੰਪਨੀ ਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬਸ ਦਾ ਇਕ ਟਾਈਮ ਮਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਮਿਟ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁੱਖੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। (ਵਿਰੋਧੀ ਪਖ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ਮ)

ਮੈਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਹਦ ਤਕ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫੈਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ। ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਜ ਤਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲਸ ਵੀ ਰੁਪਏ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲਸ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕੀਤੀ (ਵਿਘਨ) ਸ਼ੋਰੀ, ਸਰ; ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ

Mr. Speaker : The hon. Member should withdraw the word 'ਬੇਈਮਾਨੀ'.

Sardar Garcharan Singh : I withdraw, Sir.

ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਦਾ, ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਲੋਟ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਸਤ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਰ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਲਸ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਛਦੇ ਹੋ? ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਪੀ. ਦਾ ਭਾਈ ਹੈ। ਮੈਜ਼ਾਰਟੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੈਸ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਨੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਲਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਲਖ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਅਜ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਪ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਪਰ ਉਹ ਬੱਚਾ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੈ। (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧੀਕੀ ਇਕ ਸਾਲਸ ਬਣ ਕੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਿੰਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ]

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਦਦਿਆਨਤੀ ਨਾਲ ਕਰਪਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਘੰਟੀ) ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਕਟਸ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਤਮਹੀਦ ਨਹੀਂ ਖੰਨ੍ਹੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹਾਸੀਆ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਸਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵਕਤ ਹੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪ ਕਰਪਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਜੋ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ (ਘੰਟੀ) ਸੋਗੀ, ਸਰ; ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਉਹ ਲਗਭਗ 2,800 ਘੁਮਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਇਹ ਡੀਗਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਏ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਟੈਨੈਂਟਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਹ ਕਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ ਇਹ ਗਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੁਜ਼ਾਏ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਕਰ ਨਾਲ ਸੁੱਕ ਗਏ ਹਾਂ। 2,800 ਘੁਮਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਪਲਸ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਵੇਚੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਾਖਿਲ ਕਰਵਾਈ। ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਸਟਾਮ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚੀ ਗਈ, ਇਹ ਗਲ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਡਿਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਇਹ ਅਬਜੈਕਸ਼ਨ ਲਗਾਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 2,800 ਘੁਮਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੰਨ 1958 ਵਿਚ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਹ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰ ਦਿਉ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਮਰਲਾ ਵੀ ਸਰਪਲਸ ਡਿਕਲੇਅਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਪਲਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਮਰਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀ। ਇਹ ਸਭ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੈਮਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਪਲਸ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਇਹ ਆਪ, ਦੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਵੀਆਂ, ਇਕ ਮਦਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਦੋ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਵੀ ਗਿਣ ਲਉ ਤੇ ਫਿਰ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੱਤਾਂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਿਣੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਪਲਸ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵੈਲ ਰਨ ਫਾਰਮ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਫਾਰਮ ਲਈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਸਕਰਾਈਬਡ ਲਿਮਿਟ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਗਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਕਤ ਮੁਕੱਰਰਾ ਵਿਚ ਦਰਖਾਸਤ ਹੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਜਾਅਲੀ ਦਰਖਾਸਤ ਲੈ ਕੇ ਵੈਲ ਰਨ ਫਾਰਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ। ਰੈਵਿਨਿਊ ਰੀਕਾਰਡ ਨੂੰ ਟੈਂਪਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਰ ਸਾਲੇ ਨਵੇਂ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਫਾਰਮ ਬਣ ਸਕੇ। ਨਵੇਂ ਆਦਮੀ ਲਗਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਇਥੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲ

ਡੀਕਾਰਡ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਲੜਕਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖੁਦ ਕਾਸ਼ਤ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ) ਫਿਰ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ 30 ਸਟੇਂਡਰਡ ਏਕੜ ਖੁਦ ਕਾਸ਼ਤ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ਆੜ੍ਹਤੀ ਪਾਸ 8,000 ਮਣ ਨਰਮਾ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਗਰੇਅਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕੁਤੂਪਮਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਕਈ ਤਕਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਮੇਰੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਮੰਨ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਪਲੀਟੀਕਲ ਸੈਕਟਰੀ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤਨਖਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ? ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਰਨ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ? (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ)

Mr. Speaker : How is the Chief Minister responsible for this ?

Sardar Gurcharan Singh : He is, Sir, responsible for it.

ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸੈਕਟਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ?

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉੜਾ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੋਰੋ ਦੇ ਈਮਾ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੌਰ ਪਬਲਿਕ ਰੀਲੇਸ਼ਨ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹੀ। ਉਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਡੀ. ਪੀ. ਆਰ. ਓ. ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟੀ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਫੈਮਲੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਇਨਾਇਤ ਇਸ ਬੀਬੀ ਤੇ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਅਜ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਇਨਸਟੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਵਿਰੋਧੀ ਪਖ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ) (ਵਿਘਨ) These are facts, Sir.

PERSONAL EXPLANATION BY THE CHIEF MINISTER

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੋਰੋ) : ਆਨ. ਏ. ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸ-ਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਾਰ ਵੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਕ ਜ਼ਿਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਕ ਚੈਕ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਰੋਧੀ ਪਖ ਵਲੋਂ ਨੌ, ਨੌ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਚੈਕ ਨਾ ਮੈਂ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਝੂਠ ਹੈ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਵਲੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨੌ, ਨੌ)

[ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ]

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਨੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਕੋਈ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। It is all lie.

(noise)

An hon. Member from opposition:— No body it going to believe you.

Chief Minister : It is all lie.

Sardar Gurcharan Singh: What was the reason ?

(Interruptions)

Mr. Speaker : It would have been better if he had dealt with these things at the proper time. I have, however, permitted him to speak on a point of personal explanation.

Voices from the Opposition Benches : No, no.

Mr. Speaker : The Chief Minister categorically denies the charges levelled against him by the hon. Member Sardar Gurcharan Singh.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਈਟ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਫ਼ਾ ਰਿਪਲਾਈ ਦੇਣ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਜੈਨ : On a point of order, Sir. ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਆਯਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟੋਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਦਿਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਡਾਕਟਰ ਕਲਵੇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਜਨੇਸ ਏਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮੈਂ ਯਹ ਨੋਟਲਾ ਕਿਆ ਗਯਾ ਥਾ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ 1½ ਘੰਟਾ ਲੋਂਗੇ ਆਰ ਜਬ ਪਰਸਨਲ ਚੀਜ਼ਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਏ ਹੈਂ ਆਯਾ ਉਨ ਕੋ ਅਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਕਿ ਵਹ ਉਸੀ ਕਕਤ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੈਂ ?

(Interruptions by Shri Amar Nath Sharma.)

Mr. Speaker : Pandit Amar Nath Ji, you are the Chairman of the Hindi Regional Committee. You should be a little more responsible than Sardar Jai Inder Singh.

Anybody can rise on a Point of Personal Explanation at any time, because it is very difficult to demarcate as to where the Personal Explanation begins. In fact, official capacity cannot be separated from personal capacity.

NO-CONFIDENCE MOTION

RESUMPTION OF DISCUSSION

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਖਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਨੌ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਆਖੀ ਹੈ . . .

"That the ministry has failed to take suitable steps to counter the growth of communal and reactionary forces in the State"

ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਲੰਮੀ ਚੋੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਿਰਫ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੇ ਹੀ ਅਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਤੇ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੂੰਹ ਆਵੇ ਕਹੀਏ; ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀ ਜਾਓ। ਇਹ ਵੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੌਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੌਸਨ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਹ ਬੀਲਾਂ ਗਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਕੰਟਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਸਕਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੌਸਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਲਿਖ ਸਕਣ; ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਸਕਣ ਯਾ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਣ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਖਤਮ ਹਨ। ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅੰਤ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਥੇ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯਾ ਇਉਂ ਸਮਝੇ ਇਸ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੇ ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਦਮੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਦੂਜਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਵੇ ਉਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਕਹੀਏ। ਏਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੋ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੌਸਨ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਉਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕੋਈ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਏਥੇ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲਾਜ਼ਿਕ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੌਸਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਹੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਇਕਠੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੌਸਨ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਮੌਸਨ ਤੇ ਵੋਟ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਅੱਜ (ਵਿਘਨ)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਦਾ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੌਸਨ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਸ ਮੌਸਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਨਾਨ-ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਧੜੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਨਾਨ-ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਨਾਨ-ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਐਡਾਪਟ ਕਰਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਟੇਪ ਬਮਿ-ਊਨਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕੌਮਿਊਨਿਸਟ ਉਸ ਲਈ ਕਤਅਨ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਤਿਆਰ ਹਨ ਉਸ ਲਈ ਕਮਿਊਨਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹੋ ਵਜਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਲੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਲਈ ਮੁਹਤਾਜ਼ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਗਨੋਰ

[ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਊਡਲਿਜ਼ਮ ਦਾ; ਇਹ ਹੁਣ ਇਤਨਾ ਵਧੇਰੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਥੇ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕੁ ਕੋਪਟਲਿਸਟ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਨੈਗੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਹੋਣ ਉਸ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਵੀ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕੀ ਕੋਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਫੇਰ ਏਥੇ ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਵਧੇਰੇ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਲਈ ਦੋ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਪਾਰਟੀਸੀਪੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੌਣ ਕੌਣ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਏਥੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਵਧੇਗੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਰਥਿਕ ਕੋਪੈਸਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੇ ਵਧੇ ਹਾਂ, ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ।

ਏਥੇ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਵੀ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦਿਉ। ਆਖਿਰ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਕੋਈ ਤਜਰਬਾ ਹੀ ਗੰਦਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆ-ਉਣਗੇ। ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਗਬਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਤਜਰਬਾ ਦਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਝਗੜੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਡੀ ਦੋ ਰੁਖੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ।

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਦੋ ਰੁਖੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਰਅਸਲ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਈਨੋ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੂਰਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸੂਰਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। (ਹਾਸਾ) ਸਾਡੀ ਪਾਲਿਸੀ ਬੜੀ ਕਨਸਿਸਟੈਂਟ ਅਤੇ ਡੈਫਿਨਿਟ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਆਫ ਸੰਸਾਇਟੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੋ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਸਤਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ; ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਰਏ ਹੋ; ਉਥੇ ਦੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ—ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਅਤੇ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਆਲਿਮ ਫਾਜ਼ਿਲ ਅਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

(The hon. Minister was still in possession of the House.)

Mr. Speaker : The time is over and the House stands adjourned till 9.00 A.M., tomorrow, Tuesday, the 17th. But, before we disperse, I have to make an announcement which shall be off the record.

(The Sabha then adjourned till 9.00 A.M. on Tuesday, the 17th September, 1963).

APPENDIX

(Please see page 35 of this debate dated 16.9.63)

ALLOTMENT OF CEMENT TO KANGRA DISTRICT

1101. Shri Amar Nath Sharma : Will the Home Minister be pleased to state :—

- (a) the quantity of cement allotted to Kangra district during the year 1962-63 and from 1st April, 1963 to 14th August, 1963;
- (b) the procedure, if any, followed for the distribution of the cement referred to in part (a) above in the said district;
- (c) whether any percentage was fixed for the distribution of the said cement to the rural areas and for Panchayat and Block Samiti work, if so, what, tehsil-wise ?

Shri Mohan Lal :

- (a) (i) 1962-63 4899 Tonnes
- (ii) April, 63 to Sept. 63 2507 Tonnes
- (b) There is distribution control on cement. Permits are issued by Sub Divisional Officers (Civil)/District Food and Supplies Controller, Kangra/Assistant Food and Supplies Officer, Kulu.
- (c) No.

PROVIDING CERTAIN AMENITIES IN 12D TYPE QUARTERS IN SECTOR 23, CHANDIGARH

1137. Comrade Babu Singh Master : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state whether any estimates for fixing of iron bars in the windows, provision of water taps in W. Cs and bath showers in the bath rooms in 12D type quarters in Sector No. 23 Chandigarh were sanctioned during the period from 1956 to 1962; if so, the amount thereof; and the year in which the said amenities were provided in the said quarters ?

Shri Ram Saran Chand Mittal : (i) No such estimate has been sanctioned,

(ii) The rest of the question does not arise.

(ii)

SUSPENSION OF CERTAIN EMPLOYEES OF GOVERNMENT
AYURVEDIC HOSPITAL, PATIALA

1148. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Minister for Finance be pleased to state :

- (a) whether it is a fact that Sarvshri Surjit Singh, Sohan Singh, Ward Boy and Tota Ram, Paricharik of the Government Ayurvedic Hospital, Patiala, have recently been suspended;
- (b) If the reply to part (a) above is in affirmative the nature of charges levelled against them and the action so far taken thereof?

Dr. Gopi Chand Bhargava : (a) Yes, sir.

(b) A statement showing the nature of charges is as follows :

STATEMENT

(i) **Shri Surjit Singh, Ward Attendant**

He had committed sodomy with a patient admitted in the Govt. Ayurvedic Hospital, Patiala. The case was registered with the Police authorities, who have already challaned Surjit Singh in the court of Magistrate 1st Class, Patiala. The judgement is still awaited.

(ii) **Shri Sohan Singh, Ward Attendant**

He had stolen a bed sheet from the Govt. Ayurvedic Hospital, Patiala. The case was registered with the Police authorities who have already challaned Sohan Singh in the court of Magistrate 1st Class, Patiala. The judgement is still awaited.

(iii) **Shri Tota Ram, Paricharik**

He was arrested by the Police authorities on the 17th July, 1963, on the complaint lodged by Shmt. Miran Devi, Ward Attendant of the Government Ayurvedic Hospital, Patiala to whom he (Shri Tota Ram) had teased and threatened to molest. The case was registered by the Police under section 354/294 I.P.C. and the investigations are being conducted by them.

RESIDENTIAL/COMMERCIAL PLOTS AT CHANDIGARH

1141. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state—

- (a) the total number of residential/Commercial plots transferred to second allottees at Chandigarh, during the period from 1st December, 1962 to 31st March, 1963, together with the name and address of the persons to whom and the month in which each plot was transferred ;
- (b) the names and addresses of the allottees whose plots have so far been resumed by Government together with the plot number in each case ;
- (c) whether any penalty has been charged from the original allottees/holders of the plots referred to in part (a) ; if so, the rate at which it has been charged ;
- (d) whether any penalty has been charged from holders of any Cinema plots at Chandigarh ; if so, their names together with the amount/rate of penalty charged ?

Shri Ram Saran Chand Mittal : (a) 72 plots have been transferred in the names of 2nd allottees during the period 1st December, 1962 to 31st March, 1963. The names, addresses and month in which the plot was transferred have been given in Annexure 'A'.

(b) The plot numbers, Sectors, names and addresses of the allottees whose plots have so far been resumed is given in the Annexure 'B'.

(c) The penalty has been charged at $4\frac{1}{2}$ per cent per annum from the original allottees/holders of the plots.

(d) The penalty has been charged at $4\frac{1}{2}$ per cent per annum from the Cinema plot holders and the amount charged and the names of the plot holders is as under :—

| <i>Name</i> | <i>Amount charged</i> | <i>Rate of penal interest</i> |
|-------------------------|-----------------------|-------------------------------|
| | Rs. nP. | |
| 1. M/s Cineramas | .. 8,773·86 | 4 per cent per annum |
| 2. M/s Ram Lal Sham Lal | .. 22,644·54 | 4 per cent per annum |

ANNEXURE 'A'

| Serial No. | RP/CP No. | Name and address of the 2nd allottee | Date of transfer |
|------------|-----------|--|------------------|
| 1 | CP-621 | Shrimati Gurdial Kaur, C/o Shri G.S. Sidhu, House No. 2-D, Sector 4, Chandigarh .. | 22-2-63 |
| 2 | CP-1182 | Partap Singh, House No. 11-JD/3-A, Sector 20-B, Chandigarh .. | 30-1-63 |
| 3 | RP-3499 | Major Surjit Singh, C/o Commandant, M.D.C., Delhi Cantt. | 12-2-63 |
| 4 | RP-4924 | Shri Harwant Singh Brar, 22 Marathas, C/o 56 A.P.O. | 24-12-62 |
| 5 | RP-4922 | Shrimati Beant Kaur, C/o Shri Ram Singh, M/s Hari Singh and Sons 10, Hall Gate, Amritsar .. | 28-1-63 |
| 6 | RP-5043 | Mrs G. Surjit Singh, Headmistress, Government Girls High School, Sanaur, Patiala | 1-1-63 |
| 7 | RP-5634 | Shri Tarlok Singh, son of Shri Kartar Singh Bagga, 234, Adarsh Nagar, Jullundur City. .. | 26-11-62 |
| 8 | RP-5793 | Shri Naginder Singh, son of Rao Prithi Singh, House No. 4, Street C, Sector 9-C, Chandigarh .. | 25-3-63 |
| 9 | RP-2907 | Shrimati Anila Sud, 30 Bolingoroke Grove, London, S.W. 11 .. | 28-3-63 |
| 10 | RP-2975 | Shri Jasjit Singh, son of Dr. Gurdev Singh, Deputy Director, Health Services, Chandigarh .. | 6-12-62 |
| 11 | RP-4916 | Shri K. C. Chib, Controller of Food Accounts, Food and Supplies, Chandigarh .. | 8-3-63 |
| 12 | RP-4451 | Shri Amrik Singh, C/o Bawa Gurbax Singh, Nirankari Darbar, Sector 21-A, Chandigarh .. | 5-3-63 |
| 13 | RP-4455 | Shrimati Janki Devi, C/o Bawa Gurbax Singh, Nirankari Darbar, Sector 21-A, Chandigarh .. | 5-3-63 |
| 14 | RP-3311 | Shri Sutish Chander Sehgal, Advocate, Punjab High Court, Chandigarh .. | 1-1-63 |
| 15 | RP-3534 | Shri Surjit Singh, C/o S. Puran Singh, I-E, Sector 18-A, Chandigarh .. | 7-2-63 |
| 16 | RP-3145 | Shrimati Bhag Wanti, W/o Shri Harbhagwan Khagur, Advocate, House No. 14-D, Sector 18-A, Chandigarh | 8-3-63 |
| 17 | RP-5566 | Shri H. S. Kawatra, Under-Secretary, Food and Supplies, Punjab, Chandigarh .. | 20-2-63 |
| 18 | RP-5693 | Shrimati Sheel Kaur, C/o Society Cinema, Ludhiana .. | 20-2-63 |
| 19 | RP-5323 | Shrimati Urmila Sethi, C/o Miss K. L. Sethi, Malaut Mandi, (Ferozepur) .. | 28-3-63 |

| Serial No. | RP/CP No. | Name and address of the 2nd allottee | Date of transfer |
|------------|-----------|--|------------------|
| 20 | RP-5302 | Shrimati Kalyani Chopra, 8-Lord Sineha Road, Calcutta-16 .. | 25-2-63 |
| 21 | RP-5580 | Shri A. S. Midha, 131-/D-1, Chanakaya Puri, Satya Marg, New Delhi .. | 14-2-63 |
| 22 | RP-8578 | Shri Nar Singh Dass Puri, 12-JB/174, Street D, Sector 23-B, Chandigarh .. | 6-3-63 |
| 23 | RP-5830 | Shri Radha Shyam, son of Late Shri Lal Chand, Dhan Mandi, Ganga Nagar .. | 28-3-63 |
| 24 | RP-6490 | Shri Bakhshish Singh, Cinema Road, Khanna .. | 15-1-63 |
| 25 | RP-6416 | Shrimati Nirmala Jindal, daughter of Shri Madan Lal, Aggarwal, Jand Gali, Patiala .. | 26-3-63 |
| 26 | RP-6527 | Shri Kanwar Lal Mago, 11-JD/8, Sector 15-D, Chandigarh .. | 23-1-63 |
| 27 | RP-7410 | Shri Hira Singh Ahuja, F/18, Rajpura Road Colony, Patiala .. | 10-1-63 |
| 28 | RP-7402 | Shri Gian Chand Soni, 24-Railway Colony, Jullundur City .. | 19-1-63 |
| 29 | RP-7388 | Shri Ascharya Lal Tandon, House No. 32-G, Sector 23-D, Chandigarh .. | 21-12-62 |
| 30 | RP-7000 | Shri Bhagwan Dass Lakhanpal, son of Bhagat Ram, State Bank of India, Chandigarh .. | 25-2-63 |
| 31 | RP-7334 | Shrimati Swaran Kaur, Captain Amarjit Singh Brar, Harinder Singh and Shrimati Sukhnandan Kaur, Mohalla, No. 23, Sadar Bazar, Jullundur Cantt. .. | 14-3-63 |
| 32 | RP-8614 | Shri Mangu Ram Gupta, 10-JC/5, Street O, Sector 7, Chandigarh .. | 16-1-63 |
| 33 | RP-8609 | Shri Ravinder Krishan Palta, Shri Rajinder Krishan Palta, sons of Late Raghbir Singh, C/o Shrimati Amar Wati Palta, House No. 7, Street B, Sector 7-C, Chandigarh .. | 5-2-63 |
| 34 | RP-8453 | Shri Ranjit Singh Grewal, C/o Shri Z. S. Bains, 40 Ashoka Road, New Delhi .. | 13-5-63 |
| 35 | RP-6967 | Shrimati Kanta Handoo, W/o Professor Jia Lal Mandoo, Government College, Rohtak .. | 21-12-62 |
| 36 | RP-8419 | Shri Roshan Lal Chalana, C/o Shri Jagan Nath Khungar, Cloth Merchant, Malaut Mandi, district Ferozepur .. | 25-2-63 |
| 37 | RP-8390 | Shri Manishwar Chander Vena, Officer on Special Duty, Punjab Engineering College, Chandigarh .. | 16-1-63 |
| 38 | RP-8212 | Shrimati Bhupinder Kaur Rai, Assistant Registrar, Co-operative Societies, Hamirpur, district Kangra .. | 10-1-63 |
| 39 | RP-8209 | Shrimati Tara Malhotra, House No. 10-E, Sector 8-C, Chandigarh .. | 3-1-63 |
| 40 | RP-8053 | Shri Narindera Singh, son of Shri SSS. Santokh Singh, 4 Municipal Road, Dehra Dun, U.P. .. | 10-1-63 |

| Serial No. | RP/CP No. | Name and address of the 2nd allottee | Date of transfer |
|------------|-----------|---|------------------|
| 41 | RP-7898 | Shrimati Manjit Kaur, W/o Shri Mohinder Singh, House No. 4-D, Sector 19-B, Chandigarh .. | 19-4-63 |
| 42 | RP-7994 | Shri Mohan Singh, C/o Ranjit Watch House, Shop No. 67, Sector 22-D, Chandigarh .. | 6-3-63 |
| 43 | RP-6931 | Miss Kaushalya, daughter of Vaid Ralla Ram, House No. 4227/5, Lahel Colony, Patiala .. | 18-3-63 |
| 44 | RP-6284 | Shri Madan Lal, son of Shri Durga Dass, House No. 13 JE/70, Sector 28-B, Electricity Colony, Chandigarh .. | 10-1-63 |
| 45 | RP-6278 | Shri Shiv Charan Malhotra, 10-P/41, Sector 27-C, Chandigarh .. | 21-3-63 |
| 46 | RP-6228 | Shri Amar Nath Malhotra, 12-D/91/C/23-B, Chandigarh .. | 6-3-63 |
| 47 | RP-6220 | Shri Kartar Chand, son of Shri Ganda Ram, C/o Shri Som Nath Batra, Political Branch, Civil Secretariat, Chandigarh .. | 3-4-63 |
| 48 | RP-6208 | Shrimati Shanti Devi, 1488, Street S, Sector 22-B, Chandigarh .. | 7-2-63 |
| 49 | RP-6158 | Shri Sita Ram, son of Diwan Chand, Natural Guardian and father of Shri Yash Ram, C/o Ram Drishan Gopal, Commission Agent, Subzi Mandi, Simla .. | 7-2-63 |
| 50 | RP-6078 | Shrimati Savitri Devi, daughter of Shri Jagan Nath, village Fagleh, tehsil Dehra Gopipur, district Kangra .. | 5-3-63 |
| 51 | RP-5873 | Shri Ram Bhagwan Dass, son of Shri Jagiri Mal, Shop No. 14, Sector 20-C, Chandigarh .. | 15-2-63 |
| 52 | RP-9895 | Shrimati Tej Bir Anand, W/o Shri Narinder Singh Anand, House No. 39-A, Sector 8-B, Chandigarh .. | 22-3-63 |
| 53 | RP-11340 | Shri Inderjit Singh, C/o M/s Every Cycle Industries, 23-A, Industrial Area, Chandigarh .. | 25-2-63 |
| 54 | RP-10990 | Shri Chanan Singh, C/o Shri Devinder Singh Dhillon, House No. 9-Fc/223, Sector 22-A, Chandigarh .. | 5-3-63 |
| 55 | RP-10983 | Shri Jagjit Singh Chadha, House No. 9F-M/2, Street J, Sector 19-C, Chandigarh .. | 1-2-63 |
| 56 | RP-10951 | Shrimati Sita Devi, 9-R, Sector 18-C, Chandigarh .. | 5-3-63 |
| 57 | RP-10666 | Shrimati Kailash Soi, W/o Shri Om Parkash Soi, Ram Niwas, Mohalla Sat Sudan, Chaura Bazar, Ludhiana .. | 28-3-63 |
| 58 | RP-10659 | Sarvshri Anand Chatrath Arbind Chatrath, C/o Shri Manmohan Chatrath, 23, Part Street, Calcutta-16 .. | 5-3-63 |
| 59 | RP-11282 | Shri Gurbaksh Singh, C/o Shri Ram Sarup, S.C.F. No. 6, Sector 18-C, Chandigarh .. | 25-2-63 |
| 60 | RP-11283 | Shri Anand Parkash, son of Shri Moti Ram, House No. 1344, Jullundur Cantt. .. | 10-1-63 |
| 61 | RP-11150 | Shrimati Kartar Kaur, C/o Shri Ram Chand Mahajan, S.C.F. No. 6, Sector 18-C, Chandigarh .. | |

| Serial No. | RP/CP No. | Name and address of the 2nd allottee | Date of transfer |
|------------|-----------|---|------------------|
| 62 | RP-9555 | Shrimati Maya Devi, W/o Shri Lal Singh, C/o Shri H.S. Sandhu, House No. 11-JD/41 .. | 21-2-63 |
| 63 | RP-9490 | Shri Amar Nath, C/o Gulati Stores, Sector 22-D, Chandigarh .. | 7-2-63 |
| 64 | RP-9491 | Shri Amolak Singh, son of Shri Inder Singh, C/o Sardar Flour Mills, Sector 20-D, Chandigarh .. | 10-1-63 |
| 65 | RP-11049 | Shri Harchand Singh, Khalsa High School, Krarar, Ambala .. | 15-3-63 |
| 66 | RP-9203 | Shrimati Vidya Wati, C/o Shri Raghu Nath Sahai, S.C.F. No. 8, Sector 22-D, Chandigarh .. | 25-2-63 |
| 67 | RP-10497 | Shrimati Kulwant Kumari, W/o Shri Rajinder Pal Advocate, House No. 25-A, Sector 18-A, Chandigarh .. | 24-12-63 |
| 68 | RP-10215 | Shri Inderjit Sharma, Administrator Officer, Public Relation office, Chandigarh | 14-2-63 |
| 69 | RP-10060 | Capt. B.S. Tyagi, 98/14 Field Regiment, C/o 56, A.P.O. | 30-1-63 |
| 70 | RP-11995 | Shrimati Krishna Chadha, W/o Shri Raghu Nath Sahai, S.C.F. No. 8, Sector 22-D, Chandigarh | 4-3-63 |
| 71 | RP-12151 | Shri Parduman Singh, Assistant, State Bank of Patiala, Patiala .. | 29-3-63 |
| 72 | RP-12272 | Shri Suheel Rattan Chopra, Deputy Superintendent, Punjab Civil Secretariat, Chandigarh .. | 25-2-63 |

ANNEXURE 'B'

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|----------------------------|--------|----------------------|
| 1 | Shri Sewa Singh Bindra, C/o M/s Sewa Singh-Nanak Singh, House No. 2862/2, opposite Veterinary Hospital, Ambala City | 47 | .. | Industrial Area |
| 2 | M/s Jagan Nath-Kesho Nath, C/o M/s Sant Furniture Works, Kartarpur | 49 | .. | Ditto |
| 3 | Shri Rup Lal, Timber Merchants, Sadar Bazar, Moga | 41 | .. | Ditto |
| 4 | M/s R. J. M. Industries, House No. 27-E, Sector 21-D, Chandigarh | 168 | .. | Ditto |
| 5 | M/s Vijay Brother, Cement Stockists, Bajwara, Chandigarh | 170 | .. | Ditto |
| 6 | M/s Bimber Iron and Steel Rolling Mills, Samrala, district Ludhiana | 121 | .. | Ditto |
| 7 | M/s Chandigarh Spun Pipe Co., New Delhi | 29 | .. | Ditto |
| 8 | M/s Modern Foundry Works Ltd. . | .. 39 | .. | Ditto |
| 9 | Shri Santokh Singh | .. 38 | .. | Ditto |
| 10 | Shri Shanti Sarup, c/o Shri Krishan Kumar, Baban House, Simla-1 | 56 | .. | Ditto |
| 11 | M/s Krishna Furnishers, Amritsar | .. 23-A | .. | Ditto |
| 12 | Shri Om Sarup Nayar, House No. 3, Nangal Township | SCF-2 | .. | Industrial Area 16-D |
| 13 | Shri K. L. Sethi, 245/F, Rajinder Nagar, New Delhi | SCF-20 | .. | Industrial Area |
| 14 | Shri Brij Lal, c/o M/s Banta Ram- Baij Lal, Sunam Mandi | SCF-9 | .. | 9-D |
| 15 | Shrimati Saroj Lata Jain, w/o Shri Pal Jain, 65, Middle Bazar, Simla | SCF-10 | .. | 10-D |
| 16 | Shri Janak Raj Kakar and Inder Raj, Pan-nagarh Base, district Burdwan, Bengal | 2 ways SCF-23 and 24 | .. | 19-C |
| 17 | Shri Som Datt Kapil, 14-K, Sector 21-A, Chandigarh | SCF-6 | .. | 8-B |
| 18 | Shri Baij Nath, G.T. Road, Khanna | .. SCF-8 | .. | 8-B |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|--------------------------|--------|--------------|
| 19 | Shri Khazan Singh Grewal, c/o Bhupinder Cement Works, Surajpur | SCF-18 | .. | 10-B |
| 20 | Shrimati Jagdish Rani, c/o Dr. B. N. Kapoor, Medical Practitioner, Railway Road, Jammu | SCF-19 | .. | 15-C |
| 21 | Shri Birbal Dass-Tirath Ram, village and post office Nathana (district Ferozepur) | SCF-91 | .. | Grain Market |
| 22 | Shri Chaju Ram, Shop No. 10, Bus Terminus Sector 17, Chandigarh | Booth 13, 14, 19, and 20 | .. | 18-C |
| 23 | M/s Singh Bros, c/o Aroma Hotel, Chandigarh | Chakki Site No. 45 | .. | Grain Market |
| 24 | Shri Kulwant Rai, c/o M/s Banta Ram-Brij Lal, Sunam Mandi | SCF-54 | .. | 23-C |
| 25 | Shri Harbans Lal-Keso Ram, Sector 20-A, Chandigarh | Rodder Shop Site 3 | .. | Grain Market |
| 26 | Lt. Col. O. P. Nath, I.G., Civil Hospital, Bihar, Patna | 71 | .. | 9-A |
| 27 | Shri Narain Dass Seth, 160 Cross Street, Calcutta-7 | 18 | .. | 9-D |
| 28 | Shri Bagat Singh Chawla Advocate, Picadilly House, Simla | 33-P | .. | 9-B |
| 29 | Shri Balwant Singh, EL-185, Attari Bazar, Jullundur City | 46-P | .. | 9-D |
| 30 | Shri Radha Krishan Lamba, c/o Shri Panna Lal, The Mall, Simla | 10 | .. | 8-B |
| 31 | Shri Des Raj, C/o Ram Chand and Co., Bangkok | 47 | .. | 9-A |
| 32 | Shri Harcharan Singh, 27 Lawrance Road, Amritsar | 39-A | .. | 18-A |
| 33 | Shri Charnjit Singh, 286, Kucha Atashbazan, Nabha | 77 | .. | 18-B |
| 34 | Shri Puran Singh, Utensil Manufacturers Bazar, Thatorian, post office Jandiala, (district Amritsar) | 132 | .. | 18-A |
| 35 | Shri Pritam Singh, 14 Gokhle Market, Delhi | 57-P | .. | 18-B |
| 36 | Shri Kulkh Raj Mehra, C/o Devi Dyal Sukh Dyal, Katra Ahulwalia, Amritsar | 108 | .. | 18-B |
| 37 | Shri M. L. Kachhar, c/o Central Hotel, Simla | 174 | .. | 18-C |
| 38 | Shri Dev Raj, 21, Faiz Bazar, Delhi | 216-P | .. | 18-C |
| 39 | Shri N.N. Kochhar, 61, Gandhi Road, Chandausi, Moradabad | 172-P | .. | 18-C |
| 40 | Shri Jindas Rai Jain, c/o Roop Chand Jain Kabari Bazar, Mir Ganj, Delhi | 184 | .. | 8-C |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 41 | Shri Ram Kishan, M.L.A., Jullundur City | 112 | .. | 18-A |
| 42 | Shri Balwant Singh, House No. 182, ER, Pacca Bagh, Jullundur City | 111 | .. | 18-A |
| 43 | Shri Asa Singh, c/o Karam Singh, Municipal Commissioner, Nabha | 494 | .. | 22-D |
| 44 | Shri Harbans Lal, 59-G, Nizam Din West, New Delhi | 132 | .. | 18-C |
| 45 | Shri Jugal Kishore, Labour Officer, Kanpur Cotton Mill, Kanpur | 74 | .. | 18-C |
| 46 | Shri Chuni Lal Biz, House No. XV-8690, Basti Ara Kashan, Pahar Ganj, New Delhi | 99 | .. | 8-B |
| 47 | Shri Basant Lal, 1258, Tilak Nagar, New Delhi | 193 | .. | 22-B |
| 48 | Shri Bishan Dass, c/o Des Raj Vohra, 925, B.C. Bazar, Ambala Cantt. | 105 | .. | 22-B |
| 49 | Shri Chaman Lal, post office Giddar Baha Mandi, district Ferozepur | 165 | .. | 8-B |
| 50 | Shri Satya Pal, Roshanara Road, Shakti Nagar, Delhi | 220 | .. | 22-C |
| 51 | Shri Hans Raj Raswal, c/o Delhi Public Library, Delhi | 249 | .. | 22-C |
| 52 | Shri Mohan Lal, Arora, Government Contractor, Jani Bazar, Jammu | 473 | .. | 22-B |
| 53 | Shri Bahadur Singh, Akkara Bazar, Kulu (Kangra) | 264 | .. | 22-C |
| 54 | Shri Om Parkash, Postal Clerk, Suraj Gali, New Durgiana Temple, Amritsar | 273 | .. | 22-C |
| 55 | Shri Tara Chand, c/o Mittal Press, Bhatinda | 64 | .. | 22-C |
| 56 | Shri Ram Gopal and Sons, Sirki Bazar, Bhatinda | 38/E | .. | 21-C |
| 57 | Shri Surrinder Nath, c/o Mathra Dass-Sant Ram, Railway Road, Batala | 66 | D | 21-D |
| 58 | Shri Dharam Pal Bahri, Ajit Pura, Jullundur City | 69 | D | 21-D |
| 60 | Shri Madan Mohan, c/o M/s Bishan Dass & Sons, Bhatinda | 25 | C | 21-C |
| 61 | Shri Kishan Dass, c/o M/s Ram Dass-Bhola Mal, Bhatinda | 33 | C | 21-C |
| 62 | Shri Harnam Singh, Ahluwalia, C/o Krishana Chemical Works, Phagwara | 22 | F | 21-B |
| 63 | Shri Gurbachan Singh, C/o Phagwara Transport Co., Phagwara | 24 | F | 21-B |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|----------|--------|--------|
| 64 | Shri Daulat Ram, c/o Krishna Chemical Works, Phagwara | 25 | F | 21-B |
| 65 | Shri Parma Nand, Mandi Giddar Baha, district Ferozepur | 53 | A | 21-B |
| 66 | Shri Piara Lal, Mandi Giddar Baha, district Ferozepur | 59 | A | 21-D |
| 67 | Shri Des Raj, son of Dhuni Chand, post office Dhabwali, tehsil Sirsa | 60-P | A | 21-D |
| 68 | Shri Roshan Lal, post office D habwali, tehsil Sirsa | 61-P | A | 21-D |
| 69 | Shri Ram Lal, post office Dhabwali, tehsil Sirsa | 63 | A | 21-D |
| 70 | M/s Ram Ditta Mal, Chander Bhan, post office Dhabwali, tehsil Sirsa | 68 | A | 21-D |
| 71 | M/s Hira Lal-Kalu Ram, post office Dhabwali, tehsil Sirsa | 69 | A | 21-D |
| 72 | Shri Daulat Ram, c/o G. B. Kaushal, Mech., S.D.O., P.W.D., Chandigarh | 37 | F | 21-B |
| 73 | Shri Ajit Singh Brar, post office Guniana Mandi | 353 | I | 22-C |
| 74 | Shri Roop Lal, post office Guniana Mandi | 356 | I | 22-C |
| 75 | Shri Amar Nath, c/o M/s Munshi Ram-Lachhman Dass, Giddar Baha, district Ferozepur | 41 | F | 21-B |
| 76 | Shri G. D. Koohhar, Retd. Superintendent of Police Kamptee, Nagar | 3 | | 2-B |
| 77 | Shri Maharaj Krishan, c/o Electric Industries, Rainak Bazar, Jullundur City | 86 | .. | 18-D |
| 78 | Shri Jagan Nath-Amin Chand, c/o M/s Bhagwan Dass-Jagan Nath Pansari Mandi, Dubwali, district Hissar | 2 | F | 21-C |
| 79 | Shri Sant Singh, Retd. S.D.O., village and & post office Badowal, district Ludhiana | 15 | F | 21-D |
| 80 | Shri Hans Raj, L.S.M.F. I/C. Dispensary, Allawal pur, district Jullundur | 53 | F | 21-D |
| 81 | Shri Shiv Chand, c/o M/s Shiv Chand-Waliati Chand, Mandi Dubwali, district Hissar | 1-P | F | 21-C |
| 82 | Shri Jagdish Mittera, The Mall, Solan, Simla Hill | 15-P | H | 16-D |
| 83 | Shri Gurdial Singh, 32-R, Model Town, Ambala City | 245 | .. | 8-B |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 84 | Shri Suraj Parkash, Brahim Nagar, Amritsar | 43 | E | 21-B |
| 85 | Shri Amin Singh Sidhu, 121, Model Town, Ludhiana | 7 | D | 21-B |
| 86 | Shri Janki Dass Chopra, Super Cycle & Allied Industries, Super House, Ludhiana | 9 | E | 21-B |
| 87 | Shri Darshan Singh Bhatia, The Mall Jabalpur Cantt. M.P. | 20 | G | 21-A |
| 88 | Shri Hans Raj and Sons, 8/701, Kudewal Ajmeri Gate, Delhi-6 | 12 | G | 21-A |
| 89 | Shri M. L. Nayar, United Friends Film Distributor, Railway Road, Jullundur City | 17 | G | 21-A |
| 90 | Shri Chetan Sarup Sarian, C/o Hans Radio, Railway Road, Jullundur City | 18 | G | 21-A |
| 91 | Shrimati Gurdei, w/o late Rattan Chand, C/o Rishi Ram Dawan, Government Industrial School for Girls, Panipat | 13 | G | 21-A |
| 92 | Shri Kundan Singh, House No. 250, Arya Nagar, Gazia Bad, Meerut | 8 | G | 21-A |
| 93 | Shri Dharam Vir Tenja, 17, Beadan Pura, Karol Bagh, Delhi | 29 | C | 10-A |
| 94 | Shri Labh Singh, 30, Model Town, Jullundur City | 39 | | 9-C |
| 95 | Shri Bhagwan Dass, Petal Pharmacy, Pehar Gang, New Delhi | 4 | H | 10-D |
| 96 | Shri Jagdish Lal Chetrath, Vidya Niwas, 20 North Villa Road, Dehra Dun | 44 | C | 10-A |
| 97 | Shri Rajinder Nath. Prop. M/s Rajinder Nath Gupta & Co., Gaowhala Bazar, Hoshiarpur | 34-P | E | 21-D |
| 98 | Shri Mulkh Raj Chadha, C/o M/s Bashiser Nath-Ram Nath, Kotwali Bazar, Dharamsala | 33 | C | 16-D |
| 99 | Shri Shri Ram, C/o Shri Jagan Nath, Education Department, Ambala Cantt. | 43 | C | 10-A |
| 100 | Shri Rupdman Singh, C/o Bodhbagh Singh, Railway Station, Ambala Cantt. | 2 | K | 10-B |
| 101 | Shri Nihal Krishan Sood, Flat No 12, 28 Southern Avenue, Calcutta-26 | 11-P | B | 10-B |
| 102 | M/s Chander Mal-Munshi Ram, Commission Agent, Mandi Dubwali | 10 | J | 21-D |
| 103 | Shri Walaiti Ram Sehgal, post office Zira, district Ferozepur | 19 | C | 21-D |
| 104 | M/s Ram Lal-Bhola Ram, post office Dubwali, district Hissar | 8 | J | 21-B |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|------------|--------|--------|
| 105 | Shri Joginder Pal Sathi, Bazar Sarafin, Brattan Street, Jullundur City | 5 | J | 21-D |
| 106 | Shri Piara Lal, Prop., M/s Pyara Lal, Arjan Singh, Commission Agent, Makho, district Ferozepur | 20 | C | 21-D |
| 107 | Shri I. D. Mittal, post office Shahzadpur, district Ambala | 17 | J | 21-D |
| 108 | Shri Nand Kishore, c/o Harish Kumar, Whole sale Cloth Merchant, Bazar Mitha, Jullundur City | 19 | E | 21-D |
| 109 | Shri Ram Parshad, c/o Bank of Patiala, Jamuna Nagar | 13 | K | 21-D |
| 110 | M/s Tirth Ram-Ganpat Rai, c/o Ganpat Rai Advocate, Joti Pura, district Hissar | 15 | J | 21-A |
| 111 | Shri Tirth Ram, c/o M/s Chuni Lal, Commission Agent, Nawan Shahr Doaba | 20 | K | 21-D |
| 112 | Shri Mela Ram, Inside Mori Gate, Ferozepur City | 12 | J | 16-D |
| 113 | Shri Narain Dass, Delhi | 13 | C | 21-A |
| 114 | Shri Charan Dass, c/o Mela Ram, Hauz Qazi, post office Building, Delhi | 72 | E | 21-A |
| 115 | Shri Bant Ram, son of Siri Ram, c/o M/s Ranqui Ram-Banarsi Dass Saraf, Bhatinda (Pepsu) | 102 | .. | 22-D |
| 116 | Shri Chet Singh Pleader, Malerkotla | 64 | .. | 22-D |
| 117 | Shri Hira Singh, S.O., Horticultures No. 4, New Government Nursery Nizamud-din, New Delhi | 23 | J | 21-A |
| 118 | Shri Sardari Lall Jain, National Talkies, post office Banga, district Jullundur | 6 | L | 21-A |
| 119 | Srimati Mina Vati, w/o Shri M. L. Anand, 91 Composite Platoon, c/o A.P.O. | 55-P 56 | C | 21-B |
| 120 | Shri Tirlok Ram, Canteen Contractor Dagshai, Simla Hill | 25 | A | 21-A |
| 121 | Shri Kapoor Singh Nangia, post office Banga, district Jullundur | 4 | B | 21-B |
| 122 | Shri Gian Chand, c/o Nauria Mall-Sumer Chand, Khatrij-Piara Lal, Delhi | 3 | V | 23-D |
| 123 | Shri Jawahar Lal Sehgal, C/o M/s Saini Dass -Raj Kumar, Guru Bazar, Amritsar | 6 | V | 23-D |
| 124 | Shri Panna Lal, son of Ghamri Lall, village 4 Danoda, tehsil Narwana, district Sangrur | 4 | V-1 | 23-D |
| 125 | Shri Shori Lal, c/o M/s Sain Dass-Raj Kumar, Guru Bazar, Amritsar | 7 | V | 23-D |
| 126 | Shri Ujjagar Singh, Dua Addl-16-B, Pran Nath, Pt. Street, Calcutta-25 | 24 | D | 16-D |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 127 | Shri Parkash Singh Motor Stand Mandi, Dabwali | 5 | C | 2-B |
| 128 | Shrimati Harbans Kaur, c/o Shri Naranjan Singh, Controller's Office, Patiala | 25 | D | 21-A |
| 129 | Shri Vidya Sagar, M.A., Civil Surgeon Office, Chamba | 77 | .. | 22-A |
| 130 | Shri Kidar Nath Trehan, B-287, Delhi Road, New Delhi | 60 | .. | 18-C |
| 131 | Shri Banwari Lal Malvai, C/o Shri Arjan Lal Keshkari, B. Block, Ganga Nagar | 37 | .. | 22-A |
| 132 | Shri Jai Ram Sud, C/o M/s Diwan Mal & Sons, Rani Bazar, Simla | 24 | S | 23-D |
| 133 | Shri Prem Nath Mehra, Katra Khazana, Amritsar | 11 | S | 23-D |
| 134 | Shri Surinder Kumar Shukla, 110 Bak-sanpura, Jullundur City | 14-P | R | 23-A |
| 135 | Shri Daljit Kumar Ahuja, Nash Villa, Simla | 15-P | J | 23-D |
| 136 | Shri Jagdish Kumar Jhangi, Member, City Board, post office Box No. 46, Railway Board, Saharanpur | 7 | J | 23-D |
| 137 | Shri Gurbakhsh Singh, Thandi Khuhiwala, 2262/3 Kutra Kanboz KatraJatian wala, Amritsar | 13 | P | 23-D |
| 138 | Shri Chand Narain Rana, D. C., Simla | .. 14 | M | 16-A |
| 139 | Shri M R. Gopal, Government Contractor, post office Sita Ram Pur, West Bengal | 28-P | G | 16-D |
| 140 | Shri Ram Chand, C/o M/s Ram Chand-Balak Ram, Basuli, Pepsu | 26 | B | 10-C |
| 141 | Shri Tek Singh Chema, C/o Continental Corporation, 9, Browns Way, Madras | 3 | B | 10-A |
| 142 | Shri V. P. Nanda, Managing Director, Rohtak-Delhi Transport Co. Bhatinda | 10 | E | 10-A |
| 143 | Shri Hari Chand, Clerk, Punjab Co-operative Union, Model Town, Jullundur City | 6 | J | 16-D |
| 144 | Shri Sahib Singh, Assistant Commissioner, Northern Railway, Dharampura | 22 | D | 10-A |
| 145 | Shri Gurbachan Singh, C/o Shri Pritam Singh Sahni, Post-Box 5985, Nairobi | 9-P | C | 11-A |
| 146 | Shri Balwant Singh Saraf, son of Bachan Singh, Hospital Road, Bhatinda | 1 | E | 11-A |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 147 | Shri Haranam Singh Saraf, son of Shri Bachan Singh, Hospital Road, Bhatinda | 2 | E | 11-A |
| 148 | Shri Hans Raj, son of Shri Nathu Ram Khatri, Land owner, village Dalichana, post office Kali Afgana, tehsil Batala, district Gurdaspur | 9 | J | 16-D |
| 149 | Shri Hardita Mal, son of Shri Widhawa Mal, Bhatinda | 6 | E | 11-A |
| 150 | Shri Daya Ram, son of Shri Lachman Dass, C/o M/s Phuman Mal Ladhon, Bhatinda | 5 | E | 11-A |
| 151 | Shri Lal Chand, 4, Middle Bazar, Simla | 448 | .. | 22-B |
| 152 | Shri Jagan Nath Bhalla, 67-C, Walkar Bar, 23-P Road, Malabar Hill, Bombay | .. | .. | 5 |
| 153 | Shri Shanti, C/o H.D. Kapur, & Sons, 3546 Kutab Road, Delhi | 21 | Y | 23-D |
| 154 | Shri Lal Chand, son of Shri Jawa la Parshad, 7 post office Pehowa, district Karnal | 7 | X | 23-D |
| 155 | Shri Bansi Lal Aknoor, Contractor, Jammu and Kashmir State | 4 | V-2 | 23-C |
| 156 | Shri Hazara Singh, C/o M/s Hazara Singh and Sons, 25 Jatan Bazar, Alwar State, Kedeh | 10 | H | 16-D |
| 157 | Shri Sadhu Singh, son of Hazara Singh, village Chelaki, post office Morinda, district Ambala | 35-P | C | 15-B |
| 158 | Shri Ganpat Rai, C/o Kulwant Rai, Mandi Gobindgarh | 9 | F | 11-A |
| 159 | Shri R. K. Kapoor, C/o No. 173, Khurbhura, Dehra Dun | 28-P | H | 11-A |
| 160 | Shri Vidya Sagar, C/o M/s Ramji Lal-Ram Gopal, Ganesh, Bazar, Hoshiarpur | 5-P | B | 21-D |
| 161 | Shri Charanji Lal, C/o Deepak Book Stall, inside Mori Hira Gate, Jullundur City | 2 | G | 11-A |
| 162 | Shri Nikka Ram, son of Shri Nadhu Ram, Opposite Amrit Talkis Katra | 28 | D | 11-A |
| 163 | Shri Gian Chand, Nautan Building Megitha Road, Amritsar | 17 | D | 11-A |
| 164 | Shri Nauria Ram Sharma, Narain Nagar, Gol Bagh, Amritsar | 520 | .. | 22-C |
| 165 | Shri N.N. Mahindra, 480, Price Author St. L. Manterial post office, Canada | 25 | Y | 23-D |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 166 | Shrimati Pushpa, w/o Mr. N. Amar, Managing Director Karnta Ltd., Railway Road, Ambala City | 543 | .. | 22-C |
| 167 | Shri Karam Singh, c/o M/s Labh Singh-Karam Singh, General Iron Merchant, Tanda Road, Jullundur City | 31 | G | 21-C |
| 168 | Shri Abnasha Singh, c/o Avtr and Store Co., Raghunath Bahai, Jamu Town | 32 | G | 21-C |
| 169 | Shri Kirpal Singh, 4/4 Patel Nagar East, New Delhi | 1-P | C | 21-D |
| 170 | Shrimati Sumitra Devi, Kaushalya Devi, 61, Gandhi Road, Chandausi | 606 | .. | 22-D |
| 171 | Shri Banarsi Das, son of Piara, house No. 456/11, Guru Ka Mahal, Amritsar | 560 | .. | 22-B |
| 172 | Shri Megh Raj, Suraj Auto Stores, Himalya Road, Kashmiri Gate, Delhi-6 | 596 | .. | 22-B |
| 173 | Dr. Parkash Chander Mehtar, M.O. I/C. Oppathotne Department, Victoria hospital, post office Bharatpur, Rajasthan | 558 | .. | 22-C |
| 174 | Shri Bir Singh, 19-B, Pudha Pokhar Road, Calcutta | 556 | .. | 22-C |
| 175 | Shri Sohan Lal Bhatia, c/o M/s Sohan Lal, Wholesale, Druggist, Bhagirath Palace, Chandani Chowk, Delhi-6 | 11-P | B | 15-A |
| 176 | Shri O. G. Dutta, Technical Assistant, Locoshed Malaya, Railway, Singapur | 9 | E | 15-C |
| 177 | Shri Vidya Sagar, Jai Hind Printing Press, Jullundur | 21 | J | 23-D |
| 178 | Shri Ram Parkash-Shanti Sarup, c/o Krishna Ayurvedic and Union Pharmacy, Jagraon, district Ludhiana | 54 | J-D | 15-D |
| 179 | Shri Yog Ram, Manager, Bank of Patiala, Faridkot | 41-P | C | 15-D |
| 180 | Shri Budh Ram, son of Shri Jai Dyal, Mohan Lal Street, Muktsar | 7 | D | 15-C |
| 181 | Shri Lachmi Narain-Sadhu Ram, son of Shri Ram Chand, Jagraon Mandi | 36 | E | 15-B |
| 182 | Shri Tarlok Singh, village Bulaspur, post office Khanna, tehsil Samrala, district Ludhiana | 30-P | G | 15-D |
| 183 | Shri Dina Nath Syal Retd., Manager, Sirhind, N. Railway | 17 | D | 15-D |
| 184 | Shri Pritam Chand Sood, C/o Nile Provision Store Ltd., Post Office Box 541, Jinja (Uganda, B.E. Africa) | 23 | K | 21-D |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|----------|--------|--------|
| 185 | Shri Bhagat Singh-Suraj Banshi, 19/1 Harish Chattarji Road, Calcutta-25 | 22 | C | 10-D |
| 186 | Shri Pritam Singh Roopra, c/o The Indian Building Contractors Lt., post office Box 374, Jinja Uganda, B.E. Africa | 3 | J | 11-A |
| 187 | Shrimati Harjinger Kaur, w/o Shri Sarmukh Singh, 10-D Puddapukha Road, Calcutta-20 | 14 | C | 15-B |
| 188 | Shri Walaiti Ram, c/o M/s Ram Lal-Kishore Chand, Oil Merchants, Moga Mandi, district Ferozepur | 16 | H | 15-B |
| 189 | Shri Amar Singh, post office Box, No. 160, Taboo Tanganza, B.E. Africa | 11 | C | 16-D |
| 190 | Shri Gurcharan Dass Alias, Gora Lal, Halwai, Sadar Bazar, Bhatinda | 28 | N | 23-D |
| 191 | Shri Gopal Dass Khullar, 16-E/22, Patel Nagar, New Delhi | 21 | A | 15-A |
| 192 | Shri Ramji Das Sapta Prop, Lakhshmi Paint Mart, Fatehpuri, Delhi | 40-P | E | 23-D |
| 193 | Shri Shadi Lal Ohri, G.E. Office M.E. S., Lucknow | 58 | F | 21-D |
| 194 | Shri P. N. Joshi, Votas Ltd., 8, Netajee Subash Road, Calcutta | 7-P | A | 15-A |
| 195 | Shri Madan Lal, son of Dhanpat Rai Aggarwal, Kaithal, Karnal | 15 | G | 23-D |
| 196 | Shri Brij Lal Arora, c/o M/s Jagan Nath-Brij Nath, Bhacho Mandi, Ferozepur | 12 | H | 23-D |
| 197 | Shri Amar Chand, c/o M/s Phuman Ram-Budh Ram, Mandi Phul | 27 | E | 23-D |
| 198 | Shri Bishamber Nath Mehra, 312, Tehsil Bazar Ganga Nagar, Rajasthan | 42 | E | 23-D |
| 199 | Shri Lal Chand Behl, Katra Bhai Sant Singh, Kucha Gosian, house No. 882/10, Amritsar | 70 | B | 24-D |
| 200 | Shri Parma Nand Bagran Block No. T-159, Chamber Colony, Bombay | 27 | Y | 23-D |
| 201 | Shrimati Bhopi, c/o Shri Sumer Singh, house No. 11-F/94/B/23-A | 13 | D | 7-C |
| 202 | Shri Ichhia Dhari Sharma, c/o Ram Newas Agency, Sector 22-D, Chandigarh | 2 | E | 19-B |
| 203 | Shri Kundal Lal Dhina, c/o Post Office Box No. 3409, Nairobi | 37 | B | 19-D |
| 204 | Shri Manohar Lal, Government Contractor Cottage 7, West Patel Nagar, New Delhi | 5 | Q | 15-D |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 205 | Shri Harbans Lal Mahajan, B.A.L.L.B. Pleader, Amritsar | 46 | .. | 22-C |
| 206 | Shri Harbans Singh, Chak No. 12-Z, post office and district Sri Ganga Nagar (Rajasthan) | 15 | D | 24-D |
| 207 | Shri Roop Lal Arora, P.W/18, West Patel Nagar, New Delhi-5 | 22 | F | 15-B |
| 208 | Shri Chaman Lal-Pyare Lal, Commission Agent, New Misri Bazar, Amritsar | 4 | M | 15-C |
| 209 | Mrs. Ajit Kaur, C/o Shri Sohan Singh, Kamboj, Kucha Thobian, Chowk Chint Purni, Amritsar | 13 | J | 11-B |
| 210 | Shri Raj Pal Bhatia, Janam Bhoomi, Karnal | 13-P | E | 15-A |
| 211 | Shri Gokal Chand, S.D.O., Drainage Sub- Division, Rohtak | 14-P | B | 15-A |
| 212 | Shri Murli Dhar Bhatia, A-740, Sadar Karnal | 12-P | B | 15-A |
| 213 | Shri Chander Mohan, Government Con- tractor Cottage No. 7, West Patel Nagar, New Delhi | 78-P | Q | 15-D |
| 214 | Shri Roshan Lal Jain, Member Lock Mfg., Co., Mohan Singh Road, Amritsar | 5 | D | 15-D |
| 215 | Shri Mangat Ram, Singal Shop No. 376, 17 Bazar No. 4, Ferozepur Cantt. | 17 | J | 24-A |
| 216 | Shri Babu Ram, Watch Dealer Gurgaon,, district Ludhiana. | 22 | G | 23—D |
| 217 | Shri Brij Bhushan, Engineering Contractor, 12-B, 19-A, Chandigarh. | 15 | H | 16—A |
| 218 | Shri Major B.D. Gulati, 4/8 Gorkha Rifle, C/o of 56 A.P.O. | 3—P | F | 15—C |
| 219 | Shri Niwas c/o M/s Kundan Lal Yaspal, Village & Post Office Dhuri | 2 | Q | 15—D |
| 220 | Shri Balkrishan, C/o M/s Bakhtawar Singh, Bal Krishan, Government Contractor Bhawan, village and Post Office Kaithal, Karnal. | 3 | Q | 15—D |
| 221 | Shri Bageshri Parshad c/o Pandit Lalta Parshad, Dharampura Bazar, Patiala | 8 | H | 23—D |
| 222 | Shri Ram Parkash, Main Post Office Box 1526, Nairobi Kenya, B.E. Africa. | 6 | J | 15—C |
| 223 | Shri Bachan Singh, 8/2 Hasting Street, Calcutta—1 | 23 | D | 15—C |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|----------|--------|--------|
| 224 | Shri Sohan Singh Roopra, Post Office box 374, Jinja, B.E. Africa | 8 | J | 11—A |
| 225 | Shri Daulat Singh Roopra, Post Office box 374, Jinja Uganda, B.E. Africa | 5 | J | 11—A |
| 226 | Shri Hari Ram Sharma, C/o Rama News Agency, 22—D, Chandigarh | 3 | E | 19—B |
| 227 | Shri B.P. Sharam, District Health Officer, Sangrur | 6 | H | 23—D |
| 228 | Shri Lalta Parshad, Contractor, Dharam pura Road, Patiala | 7 | P | 23—D |
| 229 | Shri Raghbir Singh, House No. 191—A, Sental Posal, Sental Kuala Lumpur (Malaya) | 16 | R | 15—C |
| 230 | Major Ajmer Singh, 2nd Bihar Ragt., C/o 56 A.P.O. | 13 | H | 15—C |
| 231 | Shri Gami Chand, son of Shri Sant Ram, C/o M/s Roshan Lal and Co., Dhobi Bazar, Bhatinda | 34 | R | 19—A |
| 232 | Shri Raj Kumar, C/o S.C.F.4, Sector 22—D Chandigarh | 6 | F | 19—B |
| 233 | Shri Didar Singh Sod, Post Office Box 374, Junja, Uganda, B.E. Africa | 9 | J | 11—A |
| 234 | Shri Darshan Singh Roopra, C/o The Indian Building Contractors Limited, Post Office No. 374, Jinja Uganda B.E. Africa | 4 | J | 11—A |
| 235 | Shri Kabul Singh Roopra, C/o The Indian Building Contractors Limited, Post Office No. 374, Jinja Uganda, B.E. Africa | 6 | J | 11—A |
| 236 | Shri Ram Gopal Puri, son of Shri Noharia Ram Puri, village and post office Sangol, tehsil Smarala, district Ludhiana | 26 | H | 23-D |
| 237 | Shri Moti Ram, son of Shri Ganga Ram Gupta, Senior Drawing Master, S.R. M. P., High School, Jammu | 30-P | B | 15-A |
| 238 | Shri Sapuran Singh Barsar, Post Office Box No. 1364, Nairobi, Kaneya Colony | 47 | B | 11-A |
| 239 | Shri Jagat Singh, C/o R.N. Behl, Post Office Box No. 1138, Nairobi | 20 | 1 | 9-A |
| 240 | Shri Jai Dyal Anand, Inspector of Police, East Government of India, Sahjahan Road, New Delhi | 9-P | F | 15-A |
| 241 | Shri Bhola Nath, C/o M/s Amra Mal-Bhola Nath, Braswari Merchant, Bara Bazar, Batala | 1-P | J | 16-D |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 242 | Shri Vishwa Nath, son of Khan Dass, Panjabi Market, Hatras | 3 | E | 23-D |
| 243 | Shri Inder Singh, Hari Sabha Road, Muzaffarpur, Bihar | 7 | E | 15-A |
| 244 | Shri Kewal Krishan Khosla, C/o M/s Walaiti Ram Khosla and Sons, Post Office Box No. 45, Taroro Uganda Protectorate, Africa | 2 | C | 19-D |
| 245 | Shri Ram Lal Sethi, House Master, Ravi Ram, Purana Guda Khana, Patiala | 20 | B | 15-A |
| 246 | Shri Jagdish Chander, C/o State Bank of India, Jahangirabad | 4 | G | 19-A |
| 247 | M/s Girdhari Lal-Kishan Chand, Timber Merchant, Katra Karam Singh, Amritsar | 68-P | C | 24-D |
| 248 | Shri Banarsi Dass, M/s Kirpa Ram-Banarsi Dass, Mukhtsar, district Ferozepur | 13 | F | 15-B |
| 249 | Shri Joginder Singh-Kirpal Singh, C/o Shri Ram Asra Sakri, Typist Katchery, Ferozepur Cantt. | 12 | E | 19-B |
| 250 | Shri Krishan Lal Gupta, Prop., Sher-I-State, Gumat Bazar, Jammu Tawi, | 25-P | L | 23-D |
| 251 | Shrimati Amrit Kaur, C/o Amritsar Cloth House, 96, Lower Bazar, Simla | 15 | J | 23-D |
| 252 | Shri Bhushan Chander Khanna, Prop., National Trading Co., Moti Jhil, Muzaffarpur | 6 | E | 15-A |
| 253 | Shri Dewan Chand Nanda, C/o Chand Company, 81 Netaji Subhash Road, Calcutta | 49 | C | 24-D |
| 254 | Shri Jaswant Rai, C/o M/s Jaswant Rai, Cloth Merchant, Sadar Bazar, Bhatinda | 27 | M | 23-D |
| 255 | Shri Krishan Lal, son of Shri Puran Dass, Cloth Merchant, Station Road, Joh Salar Tara Nagar (Bihar) | 435 | C | 22-C |
| 256 | Shri Hans Raj Kohli, C/o Punjab Kashmir Bus Service Jammu | 7 | W | 23-D |
| 257 | Shri Ram Chand, C/o M/s Roshan Lal and Co. Dhobi Bazar, Bhatinda | 1 | K | 19-A |
| 258 | Shri Ganga Singh, C/o Avtar Hotel, 11/1, Lake Road, Calcutta-29 | 23 | B | 15-D |
| 259 | Shrimati Qush Rani, C/o M/s Lal Woollen and Silk Mills, Putli Ghar, Amritsar | 2 | L | 23-D |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|--|----------|--------|--------|
| 260 | Shri Harjit Singh, C/o Shri Dharampal, Licence Clerk, Municipal Board, Ganga Nagar, Rajasthan | 30-P | Z | 23-D |
| 261 | Shri Amar Singh John, 9/J-F Shannagar Road, Calcutta-38 | 34 | B | 15-A |
| 262 | Shri Sohan Lal Narula, Shiv Kunj, Patiala | 7-P | J | 15-C |
| 263 | Shri Sugan Lal C/o M/s Mori Lal-Gopi Chand, Goashala Road, Abohar | 4 | R | 15-A |
| 264 | Shrimati Gurdip Kaur, W/o Shri Pritam Singh Grewal, Kothi Gurdip Niwas, Model Gram, Ludhiana | 51 | R | 15-A |
| 265 | Shri Subhash Chand Arora, House No. 12/244 Sarup Nagar, Kanpur | 27 | E | 23-D |
| 266 | Shri Parkash Chand, C/o Jaisha Ram-Bishan Narain, Booth No. 27, Sector 22-D | 5 | V | 27-D |
| 267 | Shri Amar Nath Soni, Excise Inspector (Retd.), N.D. 406, Sardha Nand Street, Adda Hoshiarpur, Jullundur City | 10 | E | 27-D |
| 268 | Ch. Attar Singh, A.L.B., 60-N Cottage, The Mall, Simla | 7 | H | 19-A |
| 269 | Shri Inder Singh, 19, Goaba Gaon Street, Calcutta-6 | 7 | D | 7-C |
| 270 | Shrimati Gaya Wanti, village Brahman Majra, post office Gaugrana, district Ludhiana | 47 | H | 27-D |
| 271 | Shri Sardari Lal Kalia, D.P.I. Office, Chandigarh | 36 | L | 16-A |
| 272 | Shri Satish Chandra Bishwas, C/o Madho Bhawan, 110/1/1, Harison Road, Calcutta-7 | 47 | B | 15-A |
| 273 | Shri Mansha Ram, C/o Hindustan Const. Co., Ltd., Chandigarh | 4 | F | 15-A |
| 274 | Shri Raj Kumar Katyal, 4/2, Commisariat Road, Hastings, Calcutta-22 | 5 | A-1 | 20-A |
| 275 | Shri Hans Raj, C/o Hans Raj-Ghan Chand, Talwandi Bhai, district Ferozepur | 16 | D | 27-D |
| 276 | Shri Gurnam Singh, son of Sher Singh, Toba Babu Dhiana, Patiala | 230 | | 12-A |
| 277 | Shri Hari Ram Mittal, K-58, Venaya Nagar, New Delhi-3 | 5 | Q | 27-D |
| 278 | Shrimati Maya Wanti, C/o M/s Lacchman Dass-Jai Pal, Tobacco Merchants, Sammana Mandi, Patiala | 16 | W-1 | 20-A |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|----------|--------|--------|
| 279 | Shri Jagjit Singh, No. 3, Wingham Siggals, I.A.F. Palam, Delhi Cantt. | 11 | J | 20-A |
| 280 | Shri Brahm Dev Khanna, Principal Mathematical Instt., Amritsar | 8 | Y | 20-A |
| 281 | Shri Prithapal Singh, 4B/16, Tilak Nagar, New Delhi-18 | 4 | S | 20-A |
| 282 | Shri Manmohan Kapur, Kapur Lains, Solan | 40 | B | 7-C |
| 283 | Shri Hardev Singh, Pleader, Rajpura | 2 | G | 27-D |
| 284 | Shri Amarjit Singh Grewal, C/o Globe Pictures, Railway Road, Jullundur City | 11 | C | 20-D |
| 285 | Shri Mastan Singh, Punjab P.W.D., Elect. Branch, Sales Section, Simla | 6 | 1 | 20-A |
| 286 | Shri Sujjan Singh China, S.D.O., P. W.D., I. B., Punjab Bhakra Canal Colony, Patiala | 24 | C | 10-A |
| 287 | Shri Sudarshan Singh, Maurija House, Jaipur | 18 | H | 20-A |
| 288 | Shri Bakhshish Singh, Divisional Accountant, Fatehabad, district Hissar | 57 | P | 20-A |
| 289 | Shri Gian Singh, Medical Office, Malwa Sugar Mills Ltd., Dhuri | 6 | A-1 | 20-A |
| 290 | Shri Manohar Singh Kalra, 3126/A, Kacha Bazar, Ambala Cantt. | 21-P | B | 20-A |
| 291 | Shri Fateh Chand, Bir Trading Co., The Mall, Patiala | 10 | J | 27-D |
| 292 | Shri Kalyan Singh, D.P.I. Office, Chandigarh | 27 | L | 16-A |
| 293 | Shri Bishamber Dass Trehan, C/o Shri Lajpat Rai Khosla, House No. 27-F, Sector 21-B, Chandigarh | 1-P | G | 27-D |
| 294 | M/s Hargobind Nathu Lal, Sarhind Mandi, Pepsu | 10 | C | 15-D |
| 295 | Shri Telu Ram Sardha, village and post office Jaspalon, district Ludhiana | 43 | A | 21-B |
| 296 | Shri Raja Ram, Reader to Judicial Magistrate, Rupar | 29 | L | 16-A |
| 297 | Shri Ram Lal, Excise Cont., Kharar | 1 | F | 20-A |
| 298 | Shri Madan Gopal, C/o Ram Lal, House No. 6-D, 7-C Sector, Chandigarh | 59 | C | 20-A |
| 299 | Shri Hukam Chand, C/o Delhi Transport, Mani Majra | 26 | B | 20-A |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|----------|--------|--------|
| 300 | Shri Mulkh Raj Chadha, c/o Bashesar Nath-Ram Lal, Kotwali Bazar, Dharamsala | 19 | Y | 20-A |
| 301 | Shri Pritam Singh, S.C.F. No. 3, Sector 22-D, Chandigarh | 23 | D | 20-A |
| 302 | Shrimati Chaker Varti, village and post office Bandheri, Tehsil Una, Hoshiarpur | 8 | G | 19-G |
| 303 | Shri Jagir Singh, 3-Katira Koli Line, post office Bhawanipur, Calcutta-26 | 75 | D | 27-D |
| 304 | Shri Surrinder Kumar Nagpal, C/o Kamel Optician, Sector 22-C, Chandigarh | 11 | C | 20-A |
| 305 | Shrimati Jagdish Kaur, C/o Shri Hanumant Singh, Bombay Motor House, Bizianagram | 14 | K | 11-A |
| 306 | Shri Kundan Lal, C/o Amar Hotel, Sector 22-D, Chandigarh | 25 | Q | 27-D |
| 307 | Shrimati Surjit Kaur, C/o Shri Gurbachan Singh, Advocate, House No. 33-C, Sector 21-B, Chandigarh | 32 | Q | 15-A |
| 308 | Shri Mohinder Singh, C/o Major C.B. Bedi, Plot No. 5 D, Sector 3-A, Chandigarh | 32 | D | 27-D |
| 309 | Shrimati Jasbir Kaur, Quater No. 4, 11-JC, Street T, Sector 19-C, Chandigarh | 24 | E | 27-D |
| 310 | Shri Lacchman Dass, 12-JC/1, Street U, Sector 19-C, Chandigarh | 13 | N | 20-A |
| 311 | Shri Arjan Singh, Ass't., O/o Director, Agriculture, Punjab, Chandigarh | 25 | K | 27-D |
| 312 | Shri mati Harbhajan Kaur, C/o Dhudan House, Lehal Colony, Patiala | 3 | K | 27-D |
| 313 | Shri Surinder Singh, C/o Rajinder Singh, House No. 30-E, Sector 14, Chandigarh | 14 | D | 27-B |
| 314 | Shri Natha Singh, C/o M/s Parmeshri Dass-Shanti Parkash, 29-F, Sector 16-A, Chandigarh | 7 | M | 27-B |
| 315 | Shri Joginder Singh, Attorney to Shri Budh Singh, Cantt., Railway Station, Meerut City | 20 | C | 27-B |
| 316 | Shri Kailash Chander Kapur, Flat No. G-8, New Police Line, Delhi | 1-P | B | 19-A |
| 317 | Shri Dhani Singh, village Daon, tehsil Kharar, district Ambala | 5 | B | 20-A |
| 318 | Shri Ajit Singh Giani, House No. 75-D, Sector 27-D, Chandigarh | 75 | D | 27-D |

| Serial No. | Name and address of allottee | Plot No. | Street | Sector |
|------------|---|----------|--------|--------|
| 319 | Shri Gurcharan Singh, Assistant, Registrar, Co-operative Society, Patiala | 25 | H | 20-A |
| 320 | Shri Vidya Parkash, Shani Niwas, Near Kali Temple, Sadar Bazar, Jaballpur Cantt. (M.P.) | 7 | C | 11-D |
| 321 | Shri Roshan Lal Kohli, Post Box No. 3288, Nairobi | 5 | E | 11-A |
| 322 | Shri Prem Lal Gandhi, R-711, Rajinder Nagar, New Delhi-5 | 21 | G | 11-B |
| 323 | Shri Kulwant Singh, Deputy Superintendent, Punjab Civil Sectt., Chandigarh | 34-E | R | 15-A |
| 324 | Shri Ragha Nath Nair, Assistant, P.S.E.B., Patiala | 28-P | D | 20-A |
| 325 | Shrimati Vimal Nair, C/o Raghu Nath Nair as above | 13-P | J | 20-A |
| 326 | Shri Gumani Shah, Subzi Mandi, Chandigarh | 5 | N | 20-A |
| 327 | Shri Anand Parkash, 86, The Mall, Simla | 32-P | I | 20-A |
| 328 | Shri Charnjit Singh, E-104, Kasturba Nagar, New Delhi | 10 | J | 20-A |
| 329 | Shrimati Roop Rani, C/o B.K. Chopra, 300-A, Railway Colony, Ambala Cantt. | 30-P | Z | 23-D |
| 330 | Yograj Goswami, Dharampura Lodge, Subzi Mandi, Delhi-7 | 7 | W | 23-D |
| 331 | Shri Dhuni Chand Singla, 23, Nagla Market, Chandigarh | 46 | K | 20-A |
| 332 | Shri Nirjain Singh, 29-H, Sector 27-D, Chandigarh | 6 | E | 15-A |
| 333 | Shrimati Pritam Kaur, C/o Jagjit and Co., Shop No. 9, Sector 27-D, Chandigarh | 22-P | S | 27-D |
| 334 | Shrimati Balbir Kaur, w/o Shri Joginder Singh Arora, Wasti Dhob, Amritsar | 26 | M | 23-D |
| 335 | Shri Gurbaksh Singh, C/o Shri Sardul Singh, House No. 14-S, Sector 27-D, Chandigarh | 19 | S | 23-D |
| 336 | Shri Kahan Singh, 55-Gori Mandi, Ambala Cantt. | 44-P | R | 23-D |
| 337 | Shri Ved Pal, House No. 5-R, Sector 20-A, Chandigarh | 9 | C | 20-A |
| 338 | Shri Jagan Nath, Kurali Road Rupar | 13 | J | 27-D |

Punjab Vidhan Sabha Debates

17th September, 1963

Vol. II—No. 7

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Tuesday, the 17th September, 1963

| | PAGE |
|--|----------|
| Starred Questions and Answers .. | (7)1 |
| Unstarred Questions and Answers .. | (7)28 |
| Question of Privilege .. | (7)37 |
| Discussion on the Statement regarding the case of Dr. Partap Singh .. | (7)37 |
| Personal Explanation by Sardar Harcharan Singh Brar .. | (7)40 |
| Announcement by the Secretary regarding certain Bills .. | (7)42 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (7)42 |
| Personal Explanation by Shri Harbans Lal .. | (7)62 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (7)62 |
| Personal Explanation by Shri Mangal Sein .. | (7)70 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (7)70 |
| Walk-out by the Opposition .. | (7)82 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (7)82—88 |
| (Contd). | |

Price : Rs. 4.50 nR.

ERRATA

to

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES
VOL. II No. 7, DATED THE 17TH SEPTEMBER, 1963

| <i>Read</i> | <i>For</i> | <i>Page</i> | <i>Line</i> |
|---------------|------------|-------------|--------------|
| VIDHAN | VIDHA | (7)4 | heading |
| मैनूफैक्चरर्ज | मैनूफचरर्ज | (7)7 | 6 from below |
| जेरेगौर | जरेगौर | (7)8 | 7 |
| मुझे | मुझ | (7)9 | 24 |
| डिटेलज | डिटल्ज | (7)9 | 24 |
| रिजर्वेशन | रिजर्वशन | (7)12 | 21 |
| malice | malise | (7)20 | 29 |
| सैक्रेटरी | सक्रेटरी | (7)20 | 31 |
| बोमिट | मोमिट | (7)26 | 23 |
| the | he | (7)30 | 18 |
| levelling | evelling | (7)30 | 19 |
| निरख | निखर | (7)64 | 8 from below |
| यह | यहते | (7)66 | 6 |
| शहरी | शहरों | (7)66 | 14 |
| hurl | hurt | (7)67 | 2 from below |
| power | powers | (7)67 | 1 from below |
| टिच | टिब | (7)72 | 13 |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 17th September, 1963.

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector, 1, Chandigarh, at 9.00 a.m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ARRESTS MADE UNDER THE DEFENCE OF INDIA RULES

- *3647. Shri Mangal Sein :** Will the Home Minister be pleased to state.
- (a) the total number of persons arrested in the State district-wise under the Defence of India Rules after the declaration of State of Emergency together with the nature of charges against each ;
 - (b) the total number of such persons released so far district-wise ;
 - (c) the total number of persons against whom cases have been filed in the Courts together with the number of persons who are on bail and the number of persons who are in jails, at present in the State ?

Shri Mohan Lal : (a), (b) and (c)—The Statement is laid on the Table of the House.

Signature

STATEMENT

| Name of District | (a) | | (b) | | (c) | |
|------------------|-------------------------------|---|-------------------------------|---|------------------------------|---|
| | Total No. of persons arrested | Nature of charge | Total No. of persons released | Total No. of persons against whom cases filed in courts | Total No. of persons on bail | Total No. of persons in jail at present |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
| Hissar .. | 13 | 8 for profiteering and black-marketing 4 for harbouring Pakistani dacoits 1 for hampering war efforts | One acquitted | 11 | 11 | 1 |
| Rohtak .. | 69 | 69 for black-marketing, profiteering and for not displaying price list | .. | 21 | 65 | 4 |
| Gurgaon .. | 8 | 7 for not displaying price lists 1 for not marking price on cloth | .. | 7 | 5 | 3 persons convicted till rising of court and also fined Rs 100 each |
| Karnal .. | 17 | 3 for not displaying price list 3 for refusing to sell sugar 10 for black-marketing 1 for prejudicial speech | 3 discharged | 8 | 14 | .. |
| Ambala .. | 45 | 22 for profiteering, hoarding and not displaying price list | .. | 14 | 45 | .. |

(72)
[Home Minister]

PUNJAB VIDHAN SABHA

[17th SEPTEMBER, 1963]

| | | | | | | | |
|------------|----|----|---|--------------|----|----|----|
| | | | 7 for preparing Gur in restricted area | | | | |
| | | | 1 for taking jeep outside Punjab | | | | |
| | | | 4 for preaching objectionable matter | | | | |
| | | | 1 for publishing objectionable matter | | | | |
| | | | 2 for trespassing in prohibited area | | | | |
| | | | 1 for delivering lecture hatred and disaffection | | | | |
| | | | 7 for inciting co-workers to go on strike | | | | |
| Simla | .. | 9 | 9 for black-marketing in sugar, K. Oil and Ghee | .. | 9 | 9 | .. |
| Kangra | .. | 1 | 1 for inciting people not to contribute towards N.D.F. | 1 | 1 | .. | .. |
| Hoshiarpur | .. | 7 | 3 for prejudicial acts against the State (1 withdrawn) (2)acquitted | 3 | 5 | 4 | .. |
| Jullundur | .. | 33 | 30 for black-marketing | 3 | 6 | 29 | .. |
| | | | 1 for propagating prejudicial for safety of the State | 1 expired | | | |
| | | | 2 for giving prejudicial news in the paper | | | | |
| Ludhiana | .. | 21 | 13 for black-marketing | 2 discharged | 10 | 19 | .. |
| | | | 2 for exciting people not to contribute towards N.D.F. | | | | |
| | | | 6 for raising slogans in favour of China | | | | |
| Ferozepur | .. | 6 | 5 for black-marketing and for not displaying price list | .. | .. | 6 | .. |

| Name of District | (a) | | (b) | | (c) | |
|------------------|-------------------------------|---|-------------------------------|---|------------------------------|---|
| | Total No. of persons arrested | Nature of charge | Total No. of persons released | Total No. of persons against whom cases filed in courts | Total No. of persons on bail | Total No. of persons in jail at present |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
| Amritsar .. | 55 | 54 for hoarding and profiteering and black-marketing 1 for making anti-Indian propaganda | 3 | 45 | 52 | .. |
| Gurdaspur .. | 29 | 29 for black-marketing, hoarding and profiteering | 2 acquitted 1 released | 17 | 26 | .. |
| Patiala .. | 27 | 26 for black marketing 1 for exciting people not to contribute towards N.D.F. | 5 acquitted | 9 | 24 | .. |
| Sangrur .. | 27 | 26 for profiteering and black-marketing 1 for propagating against Government | 5 | 18 | 22 | .. |
| Bhatinda .. | 13 | 1 for propagating in favour of China 12 for hoarding, profiteering and for not displaying price list | 2 | 4 | 11 | .. |
| Narnaul .. | 15 | 15 for not displaying price list and black-marketing. | .. | 14 | 15 | .. |
| Kapurthala .. | 11 | 2 for propagating against Government 9 for black-marketing and for not displaying price list | 2 | 4 | 9 | .. |

श्री मंगल सेन : होम मिनिस्टर साहिब ने जो इनफॉर्मेशन टेबल पर ले की है उस में आइटम 8 के आगे लिखा हुआ है एक केस विद्वड़ा किया गया । मैं पूछना चाहता हूँ कि इस का क्या कारण है ।

मन्त्री : इण्डिविजुअल केसिज की मेरे पास इस वक्त इनफॉर्मेशन नहीं है । आप सैंपरेट नोटिस दें ।

श्री मंगल सेन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि उन के पास रोहतक जिला का एक डैपुटेशन आया था और उन के नोटिस में यह बात लाई थी कि कुछ लोग पुलिस की ज्यादाती की वजह से पकड़े गए हैं तो उस पर वजीर साहिब ने उन्हें रिलीज करने का प्रोमिज किया था ।

मन्त्री : मने कोई प्रोमिज नहीं किया ।

श्री मंगल सेन : अगर अब सरकार के नोटिस में यह बात लाई जाए तो क्या उन बेगुनाह लोगों को रिलीज करने का आर्डर किया जाएगा ?

Mr. Speaker: It is a suggestion.

श्री मंगल सेन : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि चौधरी रिजक राम जी ने उन से मिल कर कुछ निर्दोश लोगों के बारे में रिक्वेस्ट की थी ?

मन्त्री : हां जी, वह मिल थे, उन्होंने कुछ लोगों को रिप्रजेंट किया था ।

श्री मंगल सेन : आप ने उस रिप्रजेंटेशन पर क्या हुकम फरमाया था ?

मन्त्री : हम ने रिपोर्ट मंगवाई है ।

PIPES PURCHASED BY TOWN COMMITTEE, NANGAL TOWNSHIP

*3666. Shri Surinder Nath Gautam : Will the Home Minister be pleased to state :—

(a) whether Government are aware of the fact that pipes for the supply of drinking water to Mohalla Raj Nagar of Nangal Township were purchased a few months ago by the Town Committee to remove the scarcity of water in the said area ;

(b) whether it is a fact that the pipes referred to in part (a) above have not yet been put to use by the said Committee, if so, the reasons therefor together with the time by which these are proposed to be utilised for the purpose ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) Yes. The scheme has not yet been finalised and Notified Area Committee, Nangal Township is pursuing the matter with the Irrigation Department for supply of water.

श्री सुरेन्द्र नाथ गौतम : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि उस नोटीफाइड एरिया कमेटी ने किस तारीख को पाइप खरीदे और उन की कीमत क्या थी ?

मन्त्री : आप नोटिस दें तो, मैं पता कर के बता दूंगा ।

श्री सुरेन्द्रनाथ गौतम : होम मिनिस्टर साहिब ने जवाब में बताया है कि अभी तक वह स्कीम फाइनलाइज नहीं हुई । मैं जानना चाहता हूँ कि आया पानी के बारे में इरिगेशन डिपार्टमेंट की मंजूरी लेने से पहले ही पाइप खरीद लिए गए थे ?

Mr. Speaker : The hon. Member may give a separate notice if he wants to know all these details.

श्री सुरेन्दर नाथ गौतम : क्या गृह मन्त्री साहिब बताएंगे कि पाइप खरीदने से पहले इरीगेशन डिपार्टमेंट की मंजूरी क्यों नहीं ली गई कि क्या वह पानी देंगे ?

मन्त्री : मेरे पास यह इनफॉर्मेशन है कि पाइप खरीदने से पहले उन्होंने ऐसी मंजूरी ली थी लेकिन बाद में इरीगेशन डिपार्टमेंट ने पानी देने से मजबूरी जाहिर की।

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि म्युनिसिपल कमेटी ने इस बात की पहले इन्क्वायरी नहीं की थी कि उन्हें पानी मिलेगा या नहीं मिलेगा ?

मन्त्री : मेरे पास सिर्फ इतनी इनफॉर्मेशन है कि पाइप खरीदे जाने के बाद इरीगेशन डिपार्टमेंट वालों ने पानी देने से मजबूरी का इजहार किया था। इस से ज्यादा उस नोटीफाइड एरिया कमेटी को पता होगा।

Mr. Speaker : It is not a question of an individual Minister giving the reply. Government have collective and joint responsibility in this connection.

Minister : It is not a question of responsibility, but it is a question relating to the administration of the Notified Area Committee.

Mr. Speaker : Do the Government exercise control over the affairs of the Committee ?

Minister : No, not in every administrative matter.

Shri Ram Kishan : Are the Members of the Notified Area Committee nominated by the Government ?

Mr. Speaker : How can the Honourable Minister give all these details ?

काबरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि उस नोटीफाइड एरिया कमेटी ने पाइप पर्वज करने से पहले इरीगेशन डिपार्टमेंट से पूछा था कि उन्हें पानी मिलेगा या नहीं ?

मन्त्री : इस का तो मैं पहले जवाब दे चुका हूँ।

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, हमारी इनफॉर्मेशन यह है कि उन्हें पता था कि पानी नहीं मिल रहा लेकिन एक कन्ट्रक्टर को आब्लाइज करने के लिये इन्होंने ऐसा किया था। इस लिये जब यह गवर्नमेंट के नोटिस में लाया जाता है कि वहां बेईमानी हुई है तो will 'they be prepared to take action against the person who is responsible for doing so ?

Minister : I would like to add for the information of the Honourable Members that the pipes in question were subsequently utilized by the Irrigation Department itself, and they have shown their willingness to pay the price of these pipes to the Notified Area Committee. This is all the information that I have with me.

श्री बलरामजी दास टण्डन : मैं तो स्पेसिफिक क्वैश्चन कर रहा हूँ। मैं जानना चाहता हूँ कि वहां पर जो स्कैंडल हुआ है क्या गवर्नमेंट उस के बारे में इन्क्वायरी करवाने के लिये तैयार है ?

मन्त्री: यह हाइपोथेटिकल क्वेश्चन है इस लिये इस का जवाब मेरी तरफ से जरूरी नहीं।

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल : की दलील साहिब समझते कि जिस पतपत्त लड़ी पाईपस धतीचे गटे उस पतपत्त लड़ी एसिमेमाल ना करवे नै दुजे पतपत्त लड़ी एसिमेमाल कीडे गटे उं ओसा करन लड़ी उनुं ने सरदार की मन्तवरी लड़ी मी कि उह दुजे पतपत्त लड़ी एसिमेमाल कर रहे रन ?

Mr. Speaker : It is an administrative matter and I don't think it is necessary for them to obtain permission in every matter.

बाबू बचन सिंह : क्या यह ठीक है कि उस नोटीफाइड एरिया कमेटी के चेयरमैन महकमा आबपाशी के एक अफसर हैं ?

मन्त्री: जहां तक मुझे जवानी याद है एक्स. ई. एन. उसके चेयरमैन हैं।

श्री अध्यक्ष : यह तो और भी ज्यादा अनफारचुनेट है कि उस कमेटी का चेयरमैन एक एक्स. ई. एन. था लेकिन उस ने बगैर एशोरेंस लिए कि पानी मिल जाएगा या नहीं पाइप खरीद लिए। Would the C.M. like to reply the question. ?

(This is all the more unfortunate that although the chairman of that committee was an X. E. N. yet he purchased the pipes without getting any assurance as to whether water would be available or not. Would the C. M. like to reply the question?)

Chief Minister : If somebody brings to the notice of the Government any complaint in this connection, we will look into the matter.

Mr. Speaker : Now, the matter should end.

श्री बलरामजी दास टण्डन : जब एक बात हाउस में आ गई है तो यह कम्प्लेंट ही हो गई है। अब और कौनसी कम्प्लेंट करेंगे और नई कम्प्लेंट की क्या जरूरत रह गई है ?

Mr. Speaker : He has assured you that he will look into the matter provided you send him a complaint. So please send him the complaint.

*ELUCIDATION OF REPLY TO STARRED QUESTION NO. 3752

कामरेड राम प्यारा : कल जो चीफ मिनिस्टर साहिब ने इतलाह दी थी उसके मुताबिक प्लैनिंग कमिशन ने यह स्कीम मंजूर कर ली है और तीसरे प्लान के चौथे साल में शामिल कर ली है। इस बारे में मैं यह पूछना चाहता हूं कि जिस फर्म के साथ कोलंबोरेशन की गई है वह कन्सल्टिंग इंजीनियर हैं, डिजाइन इंजीनियर हैं या मैनुफैक्चरर हैं ?

मुख्य मन्त्री : इतनी डिटेल् का मुझे पता नहीं। सट्रल गवर्नमेंट के पास यह चीज है और वह देख लेगी ; जिसको देना चाहेगी दे देगी। मुझे पता नहीं कि वह डिजाइनर हैं या मैनुफैक्चरर हैं।

*Starred Question No 3752 and reply there to appear in P.V.S Debates Vol, II. No. 6 dated 10th September, 1963.

श्री राम किशन: यह ठीक है कि यह चीज सेंट्रल गवर्नमेंट के पास है लेकिन जहां तक पंजाब गवर्नमेंट का ताल्लुक है उस ने क्या रिकमेंडेशन की है कि उस फर्म की क्या रैपुटेशन है ?

मुख्य मंत्री: क्योंकि अभी सेंट्रल गवर्नमेंट के साथ नेगोशिएशन हो रही है इस लिए अभी नहीं बताऊंगा कि किस फर्म के साथ है ताकि उन पर फर्म न पड़े।

कामरेड राम किशन: मुख्य मंत्री जी ने फरमाया है कि यह सेंट्रल गवर्नमेंट के जरे गौर है लेकिन दूसरी तरफ प्लानिंग कमिशन ने इसे तीसरे प्लान के चौथे साल में रख दिया है। तो उस के बाद सेंट्रल गवर्नमेंट की क्या नैगोशिएशन रह गई है जो हो रही है ?

मुख्य मंत्री : कोलैबोरेशन किस शकल में करनी है, कैसे करनी है वगैरा वगैरा यह सेंट्रल गवर्नमेंट ने करना है। सेंट्रल गवर्नमेंट नो भी कर सकती है। कमिशन का मंजूर किया हुआ सेंट्रल गवर्नमेंट के लिए फाइनल नहीं है। वह तो उन्होंने ने हां की है कि वैसे दे देंगे। That is all.

SUPPLEMENTARIES TO *STARRED QUESTION NO. 3758.

Mr. Speaker : The Honourable Member, Shri Baba Dayal Sharma, wanted to put some supplementary in regard to this question. But, since he is not present, let us take up the next Question.

INCREASE IN THE STAFF OF CIVIL HOSPITAL, HISSAR

*3850 Shri Jagan Nath : Will the Minister for Finance be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to increase the staff of Civil Hospital, Hissar, if so the details thereof and the time by which it is likely to be implemented ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : Yes, Sir. A proposal for the creation of the following additional posts of Class IV employees for the Civil Hospital Hissar, is under consideration :—

| | | |
|---------------|----|---|
| Sweepers | .. | 5 |
| Sweepresses | .. | 2 |
| Ward Servants | .. | 4 |
| Chowkidar | .. | 1 |
| Mali | .. | 1 |

The proposal has been referred to Finance Department for their concurrence. It shall be implemented as soon as possible.

श्री जगन्नाथ : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि आजकल हस्पतालों में डाक्टर दवाइयों की बजाए सिलाई की मशीनें दे रहे हैं, यह सिलसिला कब तक चलेगा ? (हंसी)

Mr. Speaker: No please. This is not a supplementary.

+ Starred Question No. 3758 along with its reply appears in P.V.S. Debate Vol III No. 6 dated 16th September, 1963.

FREE MEDICINES SUPPLIED TO INDOOR PATIENTS IN GOVERNMENT HOSPITALS

***3594. Dr Baldev Parkash :** Will the Minister for Finance be pleased to state --

(a) whether the State Government has fixed any criteria for giving free medicines to the indoor patients in the Government Hospitals in the State ; if so, what :

(b) the number of indoor patients given free medicines during the month of January, February, March, April and May, 1963 in the different wards of V.J. Hospital, Amritsar ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Patients whose income is below Rs 150 p.m. are supplied free medicines. Some routine mixtures are supplied free even to patients whose income is Rs 150 p.m. and above.

(b) No such record is maintained in the V.J. Hospital, Amritsar.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : इन्होंने बताया है कि जिसकी 150 रुपए या इस से कम आमदनी है उसको फ्री दवाइयां मिलती हैं। मैं पूछना चाहता हूं कि जो दवाइयां स्टॉक में होती हैं वही मिलती हैं या जो बीमारी के लिए जरूरी होती हैं वह सारी की सारी मिलती हैं ?

मुख्य मंत्री : इसका मुझे पूरा पता नहीं है। आप डाक्टर हैं इस लिये मुझे पूरी डिटेल्स दे दें मैं पता करके बता दूंगा।

(Interruptions by Shri Jagan Nath)

Mr. Speaker : Will Sardar Gurnam Singh kindly control this youngster (Shri Jagan Nath) ?

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मुख्य मंत्री जी बताएंगे कि यह जो दवाइयां फ्री स्पलाई की जाती हैं यह सारा साल बाकायदा मिलती रहती हैं ?

मुख्य मंत्री : मैंने पहले भी डाक्टर साहिब को कह दिया है कि वह मुझे सारी डिटेल्स बता दें मैं देख लूंगा। मैं चाहूंगा कि डाक्टर बलदेव प्रकाश मुझे सारी डिटेल्स लिख कर दें, मुझे इस वक्त इन सारी बातों का इल्म नहीं है कि जो दवाइयां स्टॉक में नहीं होती हैं वह खरीद कर देते हैं या नहीं ; सारा साल देते हैं या नहीं।

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या चीफ मिनिस्टर कल पता करके बता देंगे ? स्पीकर साहिब, आप यह सवाल कल तक मुलतवी कर दें। यह बहुत जरूरी सवाल है।

Mr. Speaker : He has assured you that he would let you know provided you send him the details.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, यह बहुत जरूरी सवाल है। हम चीफ मिनिस्टर साहिब की अटेंशन हाउस में इस बात की तरफ दिलाना चाहते हैं कि दवाइयां कैसी और कैसे मिलती हैं, कौन सी स्टॉक में होती हैं और कौन सी नहीं होती वगैरा वगैरा। इसलिए आप इस सवाल को कल के लिए रख दें और यह पता करके बताएं।

मुख्य मंत्री : मुझे पता नहीं है। अगर होता तो बता देता।

श्री बलरामजी दास टंडन : कल बता दें।

श्री अध्यक्ष : कल नहीं, तीन चार दिन के बाद बता देंगे। आप और डाक्टर बलदेव प्रकाश जी चीफ मिनिस्टर साहिब को सारी डिटेल्स दे दें (Not to-morrow but after three or four days he will tell the hon.

[Mr. Speaker]

member. He and Dr. Baldev Parkash may send all the details in this connection to the hon. Chief Minister.)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : क्या आप इस को पोस्टपोन कर रहे हैं ?

श्री अध्यक्ष : जी हां। चार पांच दिन के लिये पोस्टपोन कर रहा हूं। मैं इस सवाल को अगले मंड को रख दूंगा provided Dr. Baldev Parkash gives the requisite information to the Chief Minister. (Yes, I am postponing it for four or five days. I will place this question on next Monday list provided Dr. Baldev Parkash gives the requisite information to the Chief Minister.)

COMPENSATORY ALLOWANCE TO GOVERNMENT EMPLOYEES STATIONED AT CHANDIGARH

***3568. Shri Rup Singh Phul :** Will the Minister for Finance be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government at present for enhancing the rate of compensatory allowance given to Government employees stationed at Chandigarh in view of high cost of living ; if so, the time by which it is likely to be finalised ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : (a) Yes, Sir.

(b) It is difficult to give the specific time but it will be finalised as early as possible.

SCHEDULED CASTE OFFICERS IN THE POLICE DEPARTMENT

***3771. Chaudhri Ran Singh :** Will the Home Minister be pleased to state —

(a) the total number of officers rankwise above and including the rank of Assistant Sub-Inspectors at present in the Police Department of Punjab Government together with the number rank wise, of officers belonging to the Scheduled Castes among them ;

(b) whether Government is considering any proposal to make special recruitment of Harijan Officers in all ranks of the Police Department ?

Shri Mohan Lal : (a) A statement giving the requisite information is laid on the table of the House.

(b) No.

Statement showing the number of officers in the Police Department

| | RANK | | | | | | | |
|--|------|--------|------|--------|--------|-----------|-------|--------|
| | I.G. | D.I.G. | S.P. | A.S.P. | D.S.P. | Inspector | S.I. | A.S.I. |
| 1. Total number of officers at present in the Department | 2 | 8 | 55 | 10 | 115 | 301 | 1,243 | 2,013 |
| 2. Number of Scheduled Castes amongst them | .. | .. | 3 | 3 | 3 | 4 | 26 | 36 |

चौधरी रण सिंह : इस स्टेटमेंट में जो फैक्ट्स और फिगरज दिए गए हैं उनके मुताबिक क्या सरकार यह महसूस करती है कि पुलिस में हरिजनों की रिप्रिजेंटेशन बहुत कम है ?

मंत्री : सरकार इस बात को महसूस करती है कि सर्विसिज में हरिजनों की रिप्रिजेंटेशन कम है । लेकिन जहां तक प्रमोशन का सवाल है उस में कोई रिजर्वेशन का सवाल नहीं है । हाई रैंक्स में जितनी पुरानी भर्ती हुई है उस में तो सवाल पैदा नहीं होता । आगे के लिये इस बारे में अर्थात् हरिजनों की रिप्रिजेंटेशन की कमी को दूर करने के लिये बक्त लगेगा ।

बाबू अजीत कुमार : जैसा कि मंत्री जी ने स्टेटमेंट में बताया है कि 10 ए. एस. पी. में से 3 हरिजन हैं, आया यह रिजर्वेशन पब्लिक सर्विस कमिशन पूरी करता है ? अगर यह काम सरकार के हाथ में हो तो शायद इतनी जगहों भी हरिजनों को नहीं मिल सकेंगी ।

मंत्री : ए. एस. आई. इंस्पेक्टर और डी. एस. पी. की भर्ती पंजाब सरकार द्वारा होती है और आई. पी. एस. की भर्ती गवर्नमेंट आफ इंडिया द्वारा की जाती है । इसलिए ए. एस. पी. की एप्वाइंटमेंट का मामला पंजाब सरकार का नहीं है ।

श्री जगन्नाथ : क्या गृह मंत्री कृपया बताएं कि पोस्ट्स के एडवर्टिजमेंट के वक्त इंस्पेक्टर और डी. एस. पी. को पोस्ट्स में हरिजनों के लिये रिजर्वेशन दी जाती है तो इस के बावजूद उनको नियुक्त करने के वक्त जगहों नहीं मिलती, इस का क्या कारण है ?

Mr. Speaker : I am sorry, I gave the right to the hon. Member to put a supplementary question out of turn but he did not use it properly.

चौधरी रण सिंह : माननीय गृह मंत्री ने अभी बताया है कि आई. पी. एस. पोस्ट्स की भर्ती गवर्नमेंट आफ इंडिया करती है तो क्या स्टेट गवर्नमेंट, गवर्नमेंट आफ इंडिया को यह नहीं लिखती कि हमारी स्टेट के लिये कुल इतने आई. पी. एस. के आदमी भेज दें जिन में इतने हरिजन हों ?

मंत्री : इस के लिये अनरेबल मੈम्बर सैंपरेट नोटिस दें । पता कर के बताया जा सकता है ।

श्री अमर सिंह : क्या गृह मंत्री कृपया बताएंगे कि जैसा कि सरकार ने पिछले बजट सेशन में 21 प्रतिशत हरिजनों के लिये जगहें सुरक्षित रखने का आश्वासन दिया था क्या उस पर सरकार कोई कदम भी उठा रही है या केवल बर्बली ही आश्वासन दिया गया था ?

मंत्री : उस वक्त इतना ही कहा गया था कि आगे की रिक्तमैट के लिये पोस्ट्स रिजर्व की जायेगी। जहां तक कांस्टेबल, ए. एस. आई. इस्पैक्टर्ज और डी. एस. पी. की पोस्ट्स का ताल्लुक है सरकार ने जो कमिंटमैट की थी उस पर पूरी तरह से कायम है।

कामरेड भान सिंह भोरा : मनिस्टर साहिब ने दसिआ सी कि जद उक हरीजन कनसटेबलस दी 21% रिजर्वेशन पूरी नहीं हो जावेगी उस वकत उक हरीजन अप्रुआंशेंट कीते जाਣगे।

मंत्री : यही कहा गया था कि जब तक हरिजनों की कांस्टेबलस में 21 प्रतिशत रिजर्वेशन पूरी नहीं हो जाएगी तब तक 50 प्रतिशत रिक्तमैट इनकी होगी।

कामरेड भान सिंह भोरा : जिस उतां सडिउलड कासट लਈ हेंर औरगामी-नेशनल वासते कुआलीफिकेशनस विच रिलैक्सेशन है की सरकार हरीजन कनसटेबल कैंडीडेटस लਈ वी कुआलीफिकेशनस विच कुछ रिलैक्सेशन दे रही है ?

मंत्री : हरिजनों के लिये कुछ रियायतें दी हुई हैं, कद में एक इंच की रियायत दी है।
(Interruptions)

श्री अध्यक्ष : आप गृह मंत्री को जवाब तो देने नहीं देते। (The hon. Members do not let the Home Minister make the reply)

बाबू बचन सिंह : On a point of order, Sir, कांस्टेबलस के बारे में शैड्यूलड कास्ट्स के लिए 50 प्रतिशत रिजर्वेशन रखी गई है क्या सरकार ऊपर की पोस्ट्स के लिए भी 50 प्रतिशत रिजर्वेशन करने के लिए तैयार है ?

Mr. Speaker : It is a suggestion please.

श्री अमर सिंह : जैसा कि मंत्री जी ने कहा है कि जब तक हरिजनों की 21 प्रतिशत रिजर्वेशन पूरी नहीं होगी तब तक 50 प्रतिशत उन की रिक्तमैट होगी तो यह रिजर्वेशन कब तक पूरी हो जाएगी ?

श्री अध्यक्ष : उन्होंने कहा कि जो आगे वैकेंसीज होंगी वह हरिजनों को ही दी जाएंगी।
(The hon. Home Minister has stated that the vacancies occurring in future will be filled in by recruitment from amongst the Harijans.)

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहिब, वह स्कीम इम्प्लीमेंट नहीं हो रही है।

Mr. Speaker : The hon. Minister has stated that the recruitment was being made according to that assurance.

बाबू अजीत कुमार : डी. एस. पी. अंडे इंसपेक्टरस की रिक्तमैट ड्राइवैकट हुंदी है। उनुं विच सैडिउलड कासटस दे 3 नां 4 कैंडीडेटस ही लड़े गये हन। कानून एिह है कि पहिली पोस्ट सैडिउलड कासट लਈ अंडे 5 पोस्टस दूनियां जातीआं लਈ रथीआं जांदीआं हन पर फिर वी सैडिउलड कासटस दे लेंक नहीं लड़े जांदे हन, एिस दा की कारन है ?

ਮੰਤਰੀ: ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਰੁਲਜ਼ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(Interruptions by Babu Ajit Kumar)

Chief Minister : Mr. Speaker, I think the hon. Member should not make such allegations which have no basis.

Mr. Speaker : Can you, Mr. Ajit Kumar, substantiate the charge levelled against the Government ?

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਵਕਤ ਮੀਕਰਟ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ : क्या माननीय सदस्य ने जो कुछ कहा है उस की जिम्मेदारी ले सकते हैं?
(Is the hon. Member prepared to take responsibility of what he has stated ?)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਹਾਂ, ਜੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਨਾਥ : मैं भी डी. एस. पी. की पोस्ट के लिए एप्लीयर हुआ था लेकिन मुझे नहीं लिया था।

Mr. Speaker : It is very unfortunate. I will not allow an hon. Member to level allegations unless he substantiates them.

In this case the hon. Member has stated that there are certain 'secret instructions' issued by the Government. He will have to prove that there are any such instructions.

ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸਟੰਡਨ : आन ए प्वायंट आफ इन्फरमेशन, सर। क्या हाउस का कोई आनरेबल मੈम्बर प्रैस गैलरी में जाकर बैठ सकता है?

Mr. Speaker : No, he should not sit there.

(Interruptions by Babu Ajit Kumar)

Mr. Speaker : Would the hon. Member resume his seat ? Next question please.

STARRED QUESTION No. 3863

Comrade Ram Piara : Question No. 3863 Sir.

Home Minister : Extension has been applied for in this case.

Mr. Speaker : I have got a copy of the answer proposed to be given to this question.

(At this stage a copy of the answer was handed over to the hon. Minister.)

Home Minister : It appears that the proposed answer to this question has been sent to your Secretariat which is not in my papers. Anyway I will read it out.

Baboo Bachan Singh : It is the efficiency in administration.

Home Minister : of course there is a mistake somewhere in my office.

FERTILIZER CASES PENDING IN THE KARNAL DISTRICT

***3863. Comrade Ram Piara :** Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the number of enquiries still pending with the Karnal District Police, including the C.I.A./C.I.D. (Vigilance) in connection with the Fertilizer cases together with the names of those against whom such enquiries are pending and the period since when these are pending ;
- (b) whether it is a fact that a few enquiries are pending in which certain Municipal Commissioners, members of Block Samiti and Panchayat Samitis are involved ; if so, the names of those involved, the number of enquiries in which they are involved and the dates when these were started ;
- (c) whether any Government servants and employees of Municipal Committees are also involved in the said enquiries, if so, the names of those Government servants and employees of Municipal Committees and together with the date when each enquiry was started and the reasons, if any, for the delay in the disposal of these cases ;
- (d) whether it is a fact that in connection with some of the enquiries referred to above a few Municipal Commissioners/Municipal employees and members of the Panchayat/Block Samiti have been arrested ; if so, the names of those together with the reasons for not finalising the enquiries ?

Shri Mohan Lal. (a) Four. A list at Annexure 'A' of the persons involved is laid on the Table.

(b) Yes, there are two enquiries pending at present, in which a Municipal Commissioner Shri Kartar Singh, son of Nihal Singh of Karnal and Shri Banwari Lal, Vice-Chairman, Block Samiti, Nissing, are involved. These enquiries were started on 15th May, 1958 and April, 1962, respectively.

(c) Yes, the names are given in Annexure 'B' laid on the Table.

(d) No Municipal Commissioner, or member of Block Samiti, nor any employee of Municipal Committee has been arrested by the Police.

ANNEXURE 'A'

| Serial No. | Names of persons who are involved in the enquiry | Date since when the enquiries are pending |
|------------|--|---|
| 1 | 2 | 3 |
| 1 | Daulat Ram Ramni, son of Jawinda Mal, of Nilokheri | 4th March, 1963 |
| 2 | Sarvshri— Amar Singh, son of Banta Singh of Salaru Balkar Singh, son of Phula Singh of Mardan Khera Satnam Singh, son of Shingara Singh of Prem Nagar, Karnal Tara Singh, son of Ram Singh of Karnal Hukam Chand, Petition Writer, Karnal | 15th May, 1963 |

| Serial No. | Names of persons who are involved in the enquiry | Date since when the enquiries are pending |
|------------|--|---|
|------------|--|---|

2— *Sarvshri*—
concid—

Mohinder Singh, son of Bhagwan, Jat of Alipur Kahera
Kehar Singh, son of Wasawa Singh of Tharwa Majra
Kartar Singh, son of Ishar Singh, Head Clerk,
Agricultural College, Ludhiana
Kartar Singh, son of Ran Singh of Julmana
Kartar Singh, son of Nihal Singh, Municipal Commissioner,
Karnal

3 *Sarvshri*—

Kartar Singh, son of Lal Singh of Ramba
Kashmira Singh, son of Sadha Singh of Budha Khera
Sher Singh, son of Khushal Singh, employee, Municipal
Committee, Karnal
Gurbachan Lal, son of Radha Krishan, Karnal
Iqbal Singh, son of Khazan Singh of Jundla
Narain Singh, son of Harnam Singh of Karnal
Krishan Singh, son of Jagat Singh of Samana Bhau, 24th April, 1962
Liquor Contractor, Pehowa
Anokh Singh, son of Hira Singh, Jat Sikh of Dattar Singhwala,
district Sangrur
Surat Singh, son of Faqira of Gaggarpur
Sulakhan Singh, son of Wadhawa Singh of Sheikhpura
Manchuri
Balkar Singh, son of Waryam Singh, Jat of Chanar Heri
Rattan Singh, son of Wadhawa Singh, Jat Sikh of Budha
Khera
Darshan Singh, son of Nand Singh, Jat of Jundla
Jagdev Singh of Budha Khera
Buta Singh, son of Balka Singh of Mohabatpur (Patiala)
Fauja Singh, son of Sawal Singh, Jat of Sheikhpura
Manchuri
Banwari Lal, Vice-Chairman, Nissing
Kartar Singh, son of Labh Singh, and Kehar Singh, son of
Hazara Singh, resident of Sheikhpura Machuri
Manohar Lal, son of Kishan Chand, Model Town, Karnal

4 *Sarvshri*—

Fattu, son of Nathu, of Dechaur, Sada, son of Pisa, of
Dachaur
Surat Singh, son of Faqira of Nila Khera
Rattan Lal, son of Kartar Chand of Rajaund
Shingara Singh, son of Wadhawa Singh, Sulakhan Singh, 13th March, 1959
son of Wadhawa Singh and Jangir Singh, son of
Wadhawa Singh of Sheikhpura Manchuri

ANNEXURE 'B'

| Serial No. | Name of Government employees/employees of Municipal Committee | Date when the enquiry was started | Reasons for delay |
|------------|---|-----------------------------------|--|
| 1 | Shri Kartar Singh, Municipal Commissioner, Karnal | 15th May, 1958 | Delay has been caused in procuring the opinion of Hand-writing Expert and also for tracing the original accused. |

[Home Minister]

| Serial No. | Name of Government employees/employees of Municipal Committee | Date when the enquiry was started | Reasons for delay |
|------------|--|-----------------------------------|--|
| 1—concl'd— | | | |
| | Shri Kartar Singh, formerly Clerk, D.A.O., Karnal, now at Ludhiana | | |
| 2 | Shri Sher Singh, employee of Municipal Committee, Karnal | 24th April, 1962 | The result of Handwriting Expert is still awaited. |
| | Shri Banwari Lal, Vice-Chairman, Block Samiti, Nissing | | Verification on T.3 form is also to be got made from Shri Buta Singh |

(कामरेड राम प्यारा सवाल पूछने के लिये उठे।)

Mr. Speaker: Is not the hon. Member in heat today?

कामरेड राम प्यारा : मिनिस्टर साहिब ने तो इतनी गलती कर दी है कि वो कहते हैं कि मेरे पास जवाब ही नहीं है और आप ने उन को कुछ नहीं कहा, मुझे आप

श्री अध्यक्ष : मैंने सिर्फ यही कहा है कि आप ठंडे दिल से सवाल पूछें। (I have simply asked the hon. Member to ask the supplementary questions politely.)

कामरेड राम प्यारा : एनेक्चरबी में सीरियल नं. 1 के आगे मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि delay has been caused in procuring the opinion of handwriting expert and also for tracing the original accused. मैं पूछना चाहता हूं कि यह इन्क्वायरी 1958 में शुरू हुई थी तो क्या यह पांच साल सिर्फ हैंड राइटिंग एक्सपर्ट की राए लेने में ही लग गए ?

मंत्री : जो इतना मेरे पास है उस के मुताबिक तो यह देर हैंड राइटिंग एक्सपर्ट की राए लेने में ही लगी है।

Mr. Speaker: This enquiry has taken more than five years. It is not a very happy state of affairs. Justice delayed is justice denied.

बीधरी इन्द्र सिंह मलिक : स्पीकर साहिब, आप राम प्यारा जी को फरमाते हैं कि बह होट में आ जाते हैं क्या आप ने होट को मापने का कोई थर्मामीटर रखा हुआ है ?

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल : स्पीकर साहिब ने तो हाउस की तसल्ली के लिये यह अलफाज कहे कि इस इन्क्वायरी में पांच साल लग गए यह बात ठीक नहीं। चाहिये तो यह था कि इसी से मिनिस्टर साहिब अलर्ट हो जाते और हाउस की तसल्ली करवा देते लेकिन उन्होंने जवाब दिया है कि "मे बी"। क्या यह जवाब इस गवर्नमेंट को शोभा देता है ?

Mr. Speaker : I simply said that it was not a very happy state of affairs.

सरदार लखमन सिंह गिल : जनाब, जो जवाब उन्होंने दिया है वह बड़ा मुस्करा कर दिया है कि 'मे बी' । क्या ऐसी गवर्नमेंट से किसी अच्छे काम की उम्मीद रखी जा सकती है ?

Mr. Speaker : I have to accept what ever the hon. Minister says.

Sardar Gurcharan Singh : Sir, he has not denied it.

Mr. Speaker : If the hon. Minister has said that, I do not think he has added anything to his credit.

Home Minister : I did not say that.

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, he should be asked to state if he used the words 'may be'.

Home Minister : What ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, I have raised this objection. Sir, when you made certain observation in regard to such a long delay in one case, the Home Minister said 'may be' and the Chief Minister is now supporting him from his seat. The Chief Minister must take responsibility of the whole Government.

Chief Minister : When the Minister denies having used those words, it means that he had not used them. Anybody listening possibly with a mind to find out any thing in a particular way might take it that way. The Minister says that he has not said that.

Sardar Lachhman Singh Gill : Mr. Speaker, let the hon. Minister say that he did not use those words. It will satisfy us.

Mr. Speaker : The hon. Minister has stated that he did not use those words. It is on record.

Sardar Lachhman Singh Gill : The Government is making it a question of prestige without any reasons for that.

Mr. Speaker : There is no question of prestige involved in it. He has already stated that he did not say that.

Pandit Jee, would you kindly make an enquiry why such a long time has been taken for this purpose ?

Home Minister : This investigation in a particular case is going on at a particular place. This thing has come to my notice and I will look into it.

कामरेड राम प्यारा : इस से तो बात और भी सीरियस हो जाती है । क्या मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि इस दौरान में म्युनिसिपल कमिश्नर होम मिनिस्टर साहिब से कम से कम बीस दफा मिला है ?

Mr. Speaker : Please, please.

Comrade Ram Piara : Sir, I am in a position to prove that he visited him at least twenty times. Even the Home Minister took tea at his place.

Mr. Speaker : It is very unfair on the part of Comrade Ram Piara.

Comrade Ram Piara : Another supplementary, Sir.

Mr. Speaker : No more supplementary please. The hon. Member is wasting the time of the House. Did he accompany the hon. Minister there ?

Comrade Ram Piara : Sir, let the hon. Minister deny what I have stated.

Mr. Speaker : No, your question does not deserve to be replied.

श्री मंगल सेन : स्पीकर साहिब, यह हकीकत है कि पांच साल से इन्व्वायरी चल रही है । वह पैडिंग रही और सिर्फ इस बात के लिए कि दस्तखतों के बारे में

[श्री मंगल सेन]

पड़ताल होती रही और पांच साल लग गए। जब आप इन बँचों पर बँठा करते थे तो आप भी ऐसी बातों का नोटिस लिया करते थे

Mr. Speaker He has assured that he will look into this matter.

श्री मंगल सेन : मेरा सवाल पैदा होता है जी, इन को जवाब देने दीजिये।

Mr. Speaker : It does not arise out of the main question.

Chief Minister : Does this question arise out of the main question?

Mr. Speaker : I have already told that to the hon. Member.

कामरेड राम प्यारा : यह जो स्टेटमेंट दी गई है उस में लिखा है कि जो ओरिजिनल एक्ज्यूज्ड है उस को गवर्नमेंट इतने साल तक ट्रेन्स नहीं कर सकी। मैं होम मिनिस्टर साहिब से पूछना चाहता हूँ कि क्या यह इंडेटीफाइर है? क्या इस की इन्वॉयरी की गई कि ओरिजिनल एक्ज्यूज्ड कौन है?

मंत्री : मैं इन्डीविजुअल केस के बारे में डिटेल्स नहीं जानता। अगर पूछना चाहते हैं तो नोटिस दे दें।

कामरेड राम प्यारा : इन्होंने कहा है कि यह एक इन्डीविजुअल केस है; यह तो बड़ी लम्बी चौड़ी फहरिस्त है, 1958 से 1961, 1962 तक चलती रही है कि फरटेलाई-जुर के स्कैंडल में एक्ज्यूज्ड नहीं मिल रहे गवर्नमेंट उनको तलाश करने की कोशिश कर रही है।

मंत्री : प्रेस आऊट करने में जाते के मुताबिक जो जिम्मेदारी सरकार की है उस के मुताबिक वह काम कर रही है।

कामरेड बाघू सिंघ मासटर : की मनिस्टर साहिब दसठगे कि महिक्मे ने अक्सपर्ट दी राधे लैठ दासते कछे लिखिआ अते कछे अक्सपर्ट दी राधे आयी?

Mr. Speaker : How can the hon. Minister be expected to have all these details with him?

Next question please.

CASES REGISTERED IN CERTAIN POLICE STATIONS IN DISTRICT HISSAR

*3848. **Shri Jagan Nath :** Will the Home Minister be pleased to state the number of cases of all types registered in the police stations of Siwani, Tosham and Loharu of district Hissar during the last two years, separately?

Shri Mohan Lal : Requisite information is laid on the table of the House.

STATEMENT

| Name of the Police Station | Number of cases registered during | |
|----------------------------|-----------------------------------|------|
| | 1961 | 1962 |
| 1. Siwani | 40 | 41 |
| 2. Tosham | 46 | 72 |
| 3. Lohasu | 53 | 65 |

श्री जगन्नाथ : क्या गृह मन्त्री जी फरमायेंगे कि इस का क्या कारण है कि केसिज का सालाना नम्बर बढ़ता ही बढ़ता जा रहा है ?

मन्त्री : मैं मैम्बर साहिब की तसल्ली के लिये अर्ज कर दूँ कि प्रिवैटिव मैम्बर लेने की वजह से और खास तौर पर एक्साईज के केसिज में डीटेक्शन बढ़ने के कारण इन केसों का नम्बर बढ़ता जा रहा है ।

श्री जगन्नाथ : क्या गृह मन्त्री जी यह फरमायेंगे कि उन में से एक कारण यह नहीं है कि मिनिस्टर साहिब भी कुछ केसिज में हैल्प करते हैं ?

Mr. Speaker : I would request the Leader of the Opposition, Sardar Gurnam Singh, to ask the hon. Member not to lower the dignity of the House by putting such questions.

श्री अमर सिंह : क्या होम मिनिस्टर साहिब फरमाएंगे कि क्या यह अमर वाक्या नहीं है कि 107/151, सी. आर. पी. सी. के केसिज भी ज्यादा बढ़ रहे हैं ?

मन्त्री : वह भी प्रिवैटिव ऐक्शन में ही आते हैं । जैसा कि मैंने अर्ज किया एक्साईज ऐक्ट और आर्म्ज ऐक्ट के केसिज के साथ साथ ब्रीच आफ पीस के प्रिवैटिव केसिज की तरफ भी गवर्नमेंट ने ज्यादा तवज्जो दी है, यह ठीक है ।

HANDCUFFING OF LEGISLATORS

***3791. Comrade Shamsher Singh Josh (put by Comrade Babu Singh Master) :** Will the Home Minister be pleased to state whether the Punjab Police Rules have been amended in pursuance of and in accordance with the assurance given by the Chief Minister in the Vidhan Sabha during its last Session that in future no Legislator of the State would be hand-cuffed ; if so, a copy of the Rules so amended be placed on the Table ; if not, the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : No such assurance has been received by Government from the Vidhan Sabha Secretariat duly authenticated by the Committee on Government Assurances. Suitable action will be taken on receipt of the Assurance from the Vidhan Sabha Secretariat.

श्री अध्यक्ष : चीफ मिनिस्टर साहिब ने यहां पर यकीन दिलाया था कि किसी एम. एल. ए. को हथकड़ी नहीं लगाएंगे । (The Chief Minister had given an assurance on the floor of the House that no M.L.A. would be handcuffed.)

मन्त्री : जहां तक रूलज को अमैंड करने का सवाल है यह बात अलग है । जहां तक मुझे याद है इस सिलसिले में एग्जैक्टिव इंस्ट्रक्शन्ज जारी कर दी गई हैं ।

श्री बलराम जी दास टंडन : क्या जो इंस्ट्रक्शन्ज इस सम्बन्ध में जारी की हैं उन की एक कापी होम मिनिस्टर साहिब हाऊस की टेबल पर ले करने के लिए तैयार हैं ?

Mr. Speaker : This supplementary does not arise out of the main question.

श्री बलरामजी दास टंडन : यह मामला चूंकि एम. एल. एज के साथ सीधा सम्बन्ध रखता है इस लिये इस की एक कापी यहां पर ले की जानी चाहिये ।

श्री अध्यक्ष : उन्होंने बता दिया है कि एग्जीक्यूटिव आर्डर जारी कर दिए हैं कि ऐसे मौकों पर एम. एल. एज को हथकड़ी न लगाई जाए। (He has stated that executive instructions have been issued not to handcuff the M.L.A.s on such occasions.)

श्री बलरामजी दास टंडन : ठीक है। मैं इस बात को कंटेस्ट नहीं करता कि उन्होंने इंस्ट्रक्शंस जारी की हैं या नहीं, लेकिन मैं यह कह रहा हूँ कि चूंकि उन का सम्बन्ध हाऊस के सभी मੈम्बरान से है इस लिये उन की एक कापी यहां टेबल पर ले कर दी जाए।

Mr. Speaker : I cannot force him. If he wants, he can lay that on the Table of the House.

Sardar Gurnam Singh : Do the Government propose to convert the executive instructions into Rules ?

Minister : Sir, I have already stated that as soon as we receive duly authenticated information with regard to the assurance from the Vidhan Sabha Secretariat the Government will take action accordingly. We have to see the form and the details of the assurance that has been given and have to take action accordingly. So far we have not received authenticated information with regard to the assurance from the Vidhan Sabha Secretariat.

Mr. Speaker : You had given a categorical assurance that the legislators will not be handcuffed. There is nothing which my Secretariat can add to that.

Minister : Sir, so far as I know the procedure, the assurances that are given on the floor of the House are sent to us by the Vidhan Sabha Secretariat. Then they are implemented by the Departments concerned. But if any different procedure is to be followed we can decide that with the Vidhan Sabha Secretariat.

Sardar Gurnam Singh : Has the judgment of the Supreme Court, in which they said that the handcuffing of Comrade Tarsikka, M.L.A., rose out of malice, come to the notice of the Government ?

Minister : I have not seen that judgment of Supreme Court.

श्री अध्यक्ष : पंडितजी, सैक्रेटरी साहिब कह रहे हैं कि जो एशोरेस गवर्नमेंट खुद दे उस से ज्यादा हम आथैटिक क्या सप्लाई कर सकते हैं। (Addressing the Home Minister; The Secretary has informed me that the Vidhan Sabha Secretariat cannot supply a more authentic copy of the assurance than the one given by the Government.)

THEFT CASES IN VILLAGES BARODA AND MEHAM, TEHSIL GOHANA, DISTRICT ROHTAK

***3731. Shri Mangal Sein :** Will the Home Minister be pleased to state —

- (a) the total number of thefts committed in villages Baroda and Meham in Police Station Gohana, tehsil Gohana, district Rohtak during the years 1961, 1962 and 1963 (up to 31st July), separately, together with the dates on which these thefts were committed ;

(b) the total number of the thefts traced out together with the number of those which are still under investigation and since when ;

(c) the total number of convictions made in the theft cases referred to in part (a) above.

Shri Mohan Lal : (a) The requisite information is laid on the Table of the House.

(b) The requisite information is laid on the Table of the House.

(c) The requisite information is laid on the Table of the House.

No. of thefts.—

1961

(a) P.S. Baroda .. 8

P.S. Meham .. 11

1962

P.S. Baroda .. 11

P.S. Meham .. 12

1963

P.S. Baroda .. 5

P.S. Meham .. 12

Dates 1961

P.S. Baroda .. 5th January, 1961, 16th/17th February, 1961, 15th March, 1961, 13th/14th March, 1961, 22nd/23rd September, 1961, 29th/30th October, 1961, and 14th December, 1961

P.S. Meham .. 14th/15th February, 1961, 9th March, 1961, 30th April, 1961, 5th May, 1961, 25th/26th July, 1961, 29th August, 1961, 11th/12th September, 1961, 22nd September, 1961, 1st August, 1961, 2nd November, 1961 and 24th December, 1961

1962

P.S. Baroda .. 4th/5th December, 1961, 6th/7th January, 1962, 8th February, 1962, 28th March, 1962, 13th May, 1962, 6th June, 1962, 16th July, 1962, 2nd September, 1962, 13th November, 1962, 18th November, 1962 and 14th December, 1962

P.S. Meham .. 10th/11th February, 1962, 8th March, 1962, 7th April, 1962, 10th/11th May, 1962, 2nd July, 1962, 4th/5th July, 1962, 7th/8th August, 1962, 6th/7th September, 1962, 15th/16th September, 1962, 20th/21st October, 1962, 10th December, 1962 and 2nd December, 1962

1963

P.S. Baroda .. 17th January, 1963, 12th February, 1963, 20th February, 1963, 6th April, 1963, 28th July, 1963

P.S. Meham .. 22nd July, 1963, 30th/31st March, 1963, 5th April, 1963, 11th April, 1963, 8th April, 1963, 2nd/3rd May, 1963, 19th/20th June, 1963, 25th June, 1963, 25th/26th June, 1963, 20th July, 1963, 27th July, 1963, 29th July, 1963

[Home Minister]

| | (b) | 1961 | | 1962 | | 1963 |
|--------|--------|---------|--------|---------|--------|-------------------------|
| | | | | | | (Up to 31st July, 1963) |
| | Traced | Pending | Traced | Pending | Traced | Pending |
| Baroda | .. 7 | .. | 5 | .. | 1 | 2 |
| Meham | .. 6 | .. | 3 | .. | 2 | 9 |

Dates of pending cases

Baroda .. 6th April, 1963, and 28th July, 1963

Meham .. 9th, 22nd March, 1963, 21st March, 1963, 3rd April, 1963, 20th June, 1963, 25th June, 1963

28th June, 1963, 20th July, 1963, 27th July, 1963, 29th July, 1963

(c) Convictions 1961 9 (Baroda 5, Meham 4)

Do 1962 7 (Baroda 4, Meham 3)

Do 1963 2 (Baroda 1, Meham 1)

Up to 31st July, 1963

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੇਨ : ਜੋ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸੁਣੇ ਦੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸमें पुलिस स्टेशन बरोदा और मेहम के हलकों में 1961, 1962 और 1963 में जो चोरियों की वारदातें हुईं उन की गिनती और जो ट्रेस हुईं और जितनी कनविक्षंज हुईं उन की गिनती दी हुई है। क्या होम मिनिस्टर साहिब यह बताने की कृपा करेंगे कि इन के कम ट्रेस होने की क्या बज्जुहात हैं ?

Mr. Speaker : He has said that 50 to 60 per cent convictions have taken place. That compares quite well.

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੇਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਸੀ ਮਕਾਨ ਟੂਟ ਜਾਏਂ ਤੋਂ 50 ਜਾਨੀਂ ਦੇ ਜਾਨੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ

ਸਾਂਝੀ : ਜਦੋਂ ਤਕ ਇੰਡਿਵਿਜ਼ੁਅਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਦੇ ਸੁਟਾਲਿਕ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅਲਗ ਅਲਗ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਰਿਆਫਤ ਨ ਕਰ ਲਏਂ ਇਸ ਬਾਤ ਦਾ ਕੌਸੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੇਨ : ਟ੍ਰੇਸ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਸੈਂਟੇਜ਼ ਇਤਨੀ ਥੋੜੀ ਕੀ ਹੈ ?

ਸਾਂਝੀ : ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਰਸੈਂਟੇਜ਼ ਕਾਫੀ ਐਡੀਕਵੇਟ ਹੈ।

Mr Speaker : I feel it is quite reasonable.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਕਵਰ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਨਵਿਕਸ਼ਨਜ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫੀ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲੀ ਕੰਪੇਅਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(I have already stated that these compare quite reasonably)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਜੇ responsible Members of this House ਜਾਂ Members of the Cabinet ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚੋਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਅਧੀਆਂ ਹੀ ਲਭਣ ਤਾਂ will the Government feel satisfied over it ?

Mr. Speaker : It is a hypothetical question.

CRIMES COMMITTED IN DISTRICT KANGRA

*3730. Shri Mangal Sein : Will the Home Minister be pleased to state —

(a) the total number of crimes committed in district Kangra, Police Station wise during the years 1961-62 and 1963 up to 31st July, separately ;

(b) whether there was a gradual decrease or increase in the incidents of crime in the said district ?

Shri Mohan Lal : (a) A statement giving the required information is laid on the Table of the House.

(b) There has been gradual increase in the incidence of crime in this district during the period under reference.

STATEMENT

Stationwise Crime Statistics of Kangra District for the years 1961, 1962 and 1963 (Up to 31st July)

| Police Station | 1961 | 1962 | 1963 (Up to 31st July) |
|-------------------|------|-------|------------------------|
| Dharamsala | 100 | 128 | 84 |
| Shahpur | 45 | 57 | 36 |
| Kangra | 63 | 80 | 63 |
| Nurpur | 35 | 37 | 17 |
| Indaura | 54 | 93 | 72 |
| Haripur | 43 | 64 | 34 |
| Jawalamukhi | 70 | 78 | 54 |
| Hamirpur | 55 | 98 | 48 |
| Barsar | 56 | 56 | 36 |
| Sajanpur | 38 | 46 | 24 |
| Palampur | 111 | 130 | 84 |
| Kulu | 100 | 114 | 48 |
| Suraj | 45 | 71 | 35 |
| Manali | .. | 41 | 27 |
| Railway Pathankot | 8 | 4 | 3 |
| Total | 823 | 1,097 | 665 |

श्री मंगल सेन : जिला कांगड़ा पंजाब का एक अमन पसन्द जिला है। क्या मैं होम मिनिस्टर साहिब से यह डीफिनेटली पूछ सकता हूँ कि वहाँ पर वारदातें और क्राईमज़ बढ़ने के क्या कारण हैं ?

श्री जगन्नाथ : वहाँ ज्यादा कांग्रेसी चले गए हैं।

सन्त्री : ग्राम्ज एक्ट और एक्सार्ज एक्ट की वजह से गवर्नमेंट की तरफ से डिटेक्शन ज्यादा हुई है।

श्री मंगल सेन : क्या यह बात ठीक है कि वहाँ शराबी लोग कम रहते हैं क्योंकि वह पंडित अमर नाथ जी का डिस्ट्रिक्ट है

श्री अध्यक्ष : वह छोड़ आए हैं। (He has left that place.)

श्री मंगल सेन : बहिन सरला देवी तो वहीं हैं। क्या यह अमर वाक्या नहीं है कि वहाँ पर ला एंड आर्डर की स्थिति ठीक नहीं है और सरकार की अपनी गलतियों की वजह से वहाँ पर क्राईमज़ बढ़ गए हैं ?

Mr. Speaker : Please, please.

श्री मंगल सेन : क्या यह अमर वाक्या नहीं है कि सन् 1962 के बाद वहाँ पर जुमों की तादाद इस लिये भी बढ़ गई है क्योंकि कांग्रेस के लोग वहाँ पर वोट लेने के लिये गए थे वह उन लोगों को कह आए थे कि जो कुछ मर्जी करते रहो, हम कुछ नहीं करेंगे।

GRANT OF PENSION TO SHRI HAKAM SINGH, A.S.I.

*3759. **Sardar Gurcharan Singh** : Will the Home Minister be pleased to state whether it is a fact that Shri Hakam Singh, A.S.I., No. 618/FZR, retired from service with effect from 22nd June, 1962, but no pension or gratuity has so far been sanctioned to him ; if so, the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : Yes. The pension and gratuity has not been sanctioned to Shri Hakam Singh so far because his claim for arrears of pay and allowances as officiating A.S.I. for the period from 29th March, 1950 to 8th July, 1959 has not been admitted, till now by the Accountant-General, Punjab, Simla.

DEATH OF ONE SUNDER SINGH IN CIVIL HOSPITAL, BHATINDA

*3703. **Sardar Gurcharan Singh** : Will the Home Minister be pleased to state —

- (a) whether it is a fact that one Sunder Singh died in the Civil Hospital, Bhatinda, on the 25th May, 1963 ;
- (b) whether it is also a fact that a report was lodged in the Police Station concerned stating that he (deceased) had been given some poison by the Doctor and the Compounder ;
- (c) whether it is also stated in the report that the deceased was forcibly shut up in one room of the hospital where he died unattended ;
- (d) if the reply to the above parts be in the affirmative whether any action has been taken in the matter ; if so, what ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) Yes. A report was lodged by Sunder Singh, deceased, against a compounder of the Civil Hospital, Bhatinda, to the effect that the compounder gave him a doze of medicine saying that he would get sleep with this doze.

After taking the doze, he did not feel well and felt difficulty in breathing.

(c) The report lodged by Sunder Singh did not contain such an allegation. He was, however, in fact kept in a room under the directions of the Civil Surgeon, Bhatinda, for security and safety of other indoor patients in the wards as he was a suspected case of Hydrophobia.

(d) Case FIR No. 147, dated 26th May, 1963, under section 304-A, I.P.C. and 5(2) Prevention of Corruption Act, was registered at Police Station, Kotwali, Bhatinda, so as to make a thorough probe into all the allegations made by the relatives of the deceased. Viscera, blood from the heart, froth collected from the scene, vomit of the deceased preserved in Police Station, were sent to Chemical Examiner, Punjab, for examination as a result of which no poison was 'detected'. The Magistrate 1st Class, Bhatinda, also started an enquiry under section 176 Cr.P.C. so as to find out the cause of death of Sunder Singh which has not yet been finalised.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹਾਈਡਰੋਫੋਬੀਆ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਹਲਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਉਹ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਲਗਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਕਤ ਸਿਰ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੀ ਕੋਸਿਟ ਕੀਤਾ ਥਾ ਉਸਨੂੰ ਕੇਮੀਕਲ ਐਂਗਲਾਸੀਨੇਸ਼ਨ ਕੇ ਲਿਏ ਭੇਜਾ ਗਿਆ ਥਾ।

(He has told that vomit of the deceased was sent for chemical examination.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਕੰਪਲੇਂਟ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਬਾਡੀ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ? ਅਗਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੂਹਾਤ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੁਝ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਸਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : The enquiry is likely to suffer.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬਾਡੀ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਮ ਪਰੈਕਟਿਸ ਕੀ ਹੈ ?

ਸਕੱਤਰੀ : ਇਸ ਕੇ ਲਿਏ ਨੋਟਿਸ਼ ਦੇ ਦੋ। ਪੁੱਛ ਕਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Mr. Speaker : If the hon. Member has to put a supplementary question, he should put it in this form. Why a departure was in this case made from the previous practice ?

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂ ਜੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ?

Minister : I do not know about it. Please give a separate notice.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਏ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਆਫ ਹੈਂਡ ਕਿਸ ਢੰਗ ਬਤਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ? (He has told that he has no knowledge about it. How can he then tell about it off hand ?)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਡੈਥ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਛੇਤੀ ਇਸ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਾ ਦੇਣ। ਉਸ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ।

Mr. Speaker : This is the only answer which the hon. Chief Minister could give at the moment.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੇ ਬਤਾਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸੈਮਿਟ ਕੀਤਾ ਥਾ ਵਹੁ ਮੇਜਾ ਗਯਾ ਥਾ। (He has already told that the vomit of the deceased was sent for examination.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਲੱਡ ਜਾਂ ਵੋਮਿਟ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸ ਨੇ ਸੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ?

Chief Minister : How do we know all these things ?

ਸਰਕਾਰੀ : ਧਨ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੇ ਧਨ ਬਾਰ ਕਹੀ ਥੀ ਕਿ ਸੈਂਡੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਕਿਸੀ ਆਰ ਥੇ ਕਰਾਯਾ ਜਾਏ ਇਸ ਲਿਏ ਧਨ ਸਿਕਲ ਸਰਜਨ ਇਨਚਾਰਜ ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਥਾ ਆਰ ਧਨ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਥਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਪੁਆਇਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਹਾਈਡਰੋਫੋਬੀਆ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਵੀ ਕੁਝ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਉਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਸੀ ?

CASES AGAINST A LEGISLATOR OF KARNAL IN THE COURTS OF KAITHAL/ KARNAL

***3864. Comrade Ram Piara :** Will the Home Minister be pleased to state —

(a) whether any cases are pending against any of the legislators of Karnal District in the courts at Kaithal/Karnal ; if so,

the provisions of law under which and the date/dates on which the cases were filed in the court/courts and the dates fixed for hearing in each case, so far ;

- (b) whether it is a fact that the said legislator did not appear in the court and as a result thereof warrants were issued by the court/courts ; if so, the date when the warrants were issued together with the dates of hearing which were fixed before the issue of the said warrants ;
- (c) whether any dates for the legislator to appear personally in the court/courts, after the issue of the said warrants, have been fixed, if so, the number thereof and the dates when the said Legislator actually appeared in the said court/courts ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes. One private complaint each is pending in the Courts against Smt. Parsini Devi and Comrade Ram Piara, M.L.A.s. Requisite information is laid on the table of the House.

(b) Yes. Warrants were issued by the Court of R.M., Kaithal, on 21st November, 1962 against Smt. Parsini Devi only. The case was fixed for hearing on 10th September, 1962, 24th September, 1962, 28th September, 1962, 19th October, 1962, and 31st October, 1962, before issue of warrants.

(c) Yes. Five times. Appeared on 22nd April, 1963.

ANNEXURE TO (a)

(i) Shri Ram Chander of village Pai, police station Pundri, district Karnal, instituted a complaint under section 198/417, 193/197, 120-B, 418/465 and 468/471 I.P.C. against Shrimati Parsini Devi, M.L.A. and one Shankar Lal in the Court of R.M., Kaithal, on 5th July, 1962. The accused were summoned on 10th September, 1962. The case was transferred from the court of R.M., Kaithal to S.D.M., Kaithal, by D.M. Karnal by his orders dated 25th February, 1963.

Shrimati Parsini Devi, M.L.A., did not appear in the court of R.M., Kaithal, when the summons were issued to her for appearance in the court on 10th September, 1962, 24th September, 1962, 28th September, 1962, 19th October, 1962 and 31st October, 1962. On 21st November, 1962, the R.M., Kaithal, issued bailable warrants against her. Then the case was adjourned to 12th December, 1962, 3rd January, 1963, 21st January, 1963, 16th February, 1963 and 8th April, 1963 by the court but she did not appear. However, she sent two telegrams to the court on 22nd December, 1962 and 21st January, 1963 expressing her inability to attend the court. In fact she appeared in the court of S.D.M., Kaithal, on 22nd April, 1963 and filed the bail bonds, etc., on 7th May, 1963. The case is at present fixed for 12th September, 1963 and no prosecution witness has been examined so far.

(ii) As regards the case against Shri Ram Piara, M.L.A., Shri Sukhraj, Advocate, filed a complaint under section 500/501 I.P.C. against Shri Ram Piara, M.L.A. and two others on 31st July, 1963 in the court of Shri G.S. Aggarwal, M.I.C., Karnal, which was adjourned to 7th August, 1963 for the statement of complainant and preliminary evidence. On that day statements of the complainant and two witnesses were recorded and all the accused were summoned for 20th August, 1963. The accused appeared on that date, furnished bail and prosecution evidence was summoned for 31st August, 1963 on which date only one prosecution witness was examined and the cross-examination was deferred to 12th September, 1963 for want of time.

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिसटर साहिब बतलाएंगे कि जो सटेटमेंट मुझे दी गई है उस के मुताबिक केस 10-9-62 को शुरू हुआ था और आज 17-9-63 हो गया है यानी उस केस की शुरू हुए तकरीबन एक साल हो गया है और इस अर्सा में कोई कार्यवाई न किए जाने के क्या कारण है ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਕੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਇਤਨਾ ਪਰਿਵਿਲਿਜਡ ਹੈ, ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਉਪਰੋਂ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ

Mr. Speaker : No, please.

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਿਮਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹੇ ਬਗ਼ੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਕਿਤਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੇਸ 10 ਸਤੰਬਰ, 1962 ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

Minister : Sir, I may point out that the hon. Member is casting aspersions on a court of law. The Magistrate is conducting the proceedings of the case. It is for him to summon the person concerned or not. How does the Government come into the picture ?

Mr. Speaker : The Question Hour is over now. Supplementaries on this question will continue day after tomorrow.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

DEVELOPMENT OF HILLY AREAS IN THE STATE

1047. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

- (a) the amount set apart for the development of hilly areas in the State during the year 1960-61, 1961-62, 1962-63 and 1963-64 and the amount actually utilised yearwise, up-to-date ;
- (b) the details of important items on, and the places of development at which the expenses have been incurred ?

The answer to Assembly Question No. 1047 appearing in the list of Unstarred Questions on the 17th September, 1963 in the name of Comrade Ram Chandra, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.)

Planning and Development Minister.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 3550-HAV-63/812, Simla, dated the 16th September, 1963.

ESTABLISHMENT OF CEMENT AND NEWSPRINT FACTORIES IN THE STATE

1048. Comrade Ram Chandra : Will the Chief Minister be pleased to state the steps so far taken to set up Cement and News print Factories in Kangra District and the time by which these factories are expected to start functioning ?

Sardar Partap Singh Kairon : On 16th August, 1963, the Government of India issued a licence in favour of M/s Surrendra, (Overseas), Private Ltd.,

for the establishment of cement factory at Samloti in the Kangra District. According to the conditions of the licence, the firm is required to take effective steps for the establishment of this new industrial undertaking within six months and to start production within two years from the date of the issue of licence. The State Government have decided underwrite share capital of the proposed venture up to a limit of Rs 50 lakhs.

As regards the Newsprint Mill, the industrial licence was issued by the Government of India to M/s Shree Gopal Paper Mills, Calcutta. The Licencee firm in consultation with their foreign collaboration are investigating the best site for the project in the light of the various economic and technical factors that have a bearing on the matter. Final decision will depend on the conclusions of the technical and economic studies being undertaken to make the project most economical and successful. According to the conditions of the licence, the firm is required to take effective steps for the establishment of the Mill by December, 1963 and to start production by December, 1966. The State Government have decided underwrite share Capital of the proposed venture to the extent of Rs 2 crores.

2. The licencees are conducting necessary investigations in regard to availability of Raw-materials, selection of suitable locations, transport facilities and supply of power, etc. It is premature to say as to when the factories will start functioning.

JEEP BEARING NO. 1556 U.P.B.

1008. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) whether it is a fact that Shri Ajit Singh, S.I., Police Station Tarn Taran, took Jeep bearing No. 1556 U.P.B. in his possession as suspected stolen property on 20th December, 1961 and entered a report thereof in the Daily Diary, if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;
- (b) whether it is also a fact that the owner of the Jeep produced a purchase receipt of the said jeep during the investigation of the case ;
- (c) whether Government received any telegram or application from the owner of the said Jeep, if so, the details thereof ;
- (d) whether any summary investigation was made in this case ; if so, the details of the investigation and of the statements given by the witnesses during the investigation be laid on the Table of the House ?

Shri Mohan Lal : (a) No Jeep bearing No. UPB 1556 was taken into possession by S.I. Ajit Singh on 20th December, 1961.

(b), (c) and (d) Does not arise.

PRIVATE SCHOOLS AND COLLEGES

1099. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the number and names of private schools and private colleges in the State ;
- (b) whether Government have under consideration any proposal to pass Legislation to give security of service, etc., to the teachers employed in institutions referred to above ?

Sardar Partap Singh Kairon :

- (a) Schools .. 1,101 } The time and trouble involved in giving the names of private schools/colleges will not be commensurate with any possible benefit to be gained.
- Colleges .. 82 }
- (b) No.

CHARGES LEVELLED AGAINST THE EXECUTIVE OFFICER,
MUNICIPAL COMMITTEE, RUPAR

1106. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Home Minister be pleased to state —

- (a) the detail of the charges levelled against the Executive Officer, Municipal Committee, Rupar, in a memorandum submitted by a number of Municipal Commissioners to the Deputy Commissioner, Ambala, last year ;
- (b) whether any enquiry has been conducted into the said charges; if so, the details of the enquiry report ?

Shri Mohan Lal : (a) A copy of the letter sent by five members of the Municipal Committee, Rupar, to the Deputy Commissioner, Ambala, levelling charges against its Executive Officer is attached.

(b) Yes. The enquiry report is awaited from the Sub-Divisional Officer (Civil), Rupar.

Copy of letter No. Nil dated nil from Shri Baboo Ram Jain, President and others to the Deputy Commissioner, Ambala.

Subject.—Request for suspension of Shri Balraj Kapur, Executive Officer, Municipal Committee, Rupar, under section 10 of the Punjab Municipal (Executive Officer) Act, 1931.

We the following five members of the Municipal Committee, Rupar (Majority), lay down a few lines with a request to recommend the suspension of Shri Balraj Kapur, Executive Officer, Municipal Committee, Rupar, under section 10 of the Punjab Municipal (Executive Officer) Act, 1931 to the Deputy Commissioner, Ambala.

1. Shri Bal Raj Kapur is a dismissed Secretary of Market Committee, Batala.
2. He was dismissed by the Market Committee, Batala, on the direction of the Deputy Commissioner, Gurdaspur, on account of the following charges established against him by the Anti-Corruption Department.
3. The Commissioner, Jullundur Division, dismissed the appeal of Shri Balraj Kapur against the orders of the Market Committee. The Appeal was dismissed under section 41(5) of the Punjab Agriculture Produce Market Rules, 1940, on 1st June, 1941. (Appeal No. 94, 95 of 1958-59). The orders of the Commissioner under this section are final.

ALLEGATIONS ESTABLISHED BY THE ANTI-CORRUPTION
DEPARTMENT

(a) Shri Balraj Kapoor generally remained absent from office duty due to his engagement in his domestic affairs but he was never marked absent in the Attendance register.

(b) Shri Balraj Kapoor had taken up licence for doing Insurance in the name of his wife and under undue influence and threat of false prosecution had insured practically most of the Commission Agents, Batala Mandi, for very high amounts and thus devoured a good deal of commission amounting to thousands of rupees.

(c) Shri Balraj Kapoor was carrying on business at high scale in the Mandi in the name of his friend Roshan Lal Dutta.

(d) He appointed some undesirable persons just to favour the friends and for his Commissions.

(e) Shri Bal Raj Kapoor had got the printing work from his friend Shri Roshan Lal Dutta at a higher rates without calling the tenders for the work.

(f) Shri Kapoor purchased a bungalow and some land adjacent to it for Rs 22,000 which was beyond the means of the Secretary. It was said that the amount was collected through corrupt practices.

(g) He used good deal of manure of the Committee for his land and the carriage charges were also paid from the Committee's fund.

(h) Roads of Batala Mandi were constructed at the cost of more than Rs 25,000 and Shri Kapoor got good deal of commission from the Contractor with the result that the work was not checked honestly and roads became dilapidated within a short period.

(i) He drew many false T.A. from the Committee's fund.

(j) He was carrying on *Sitta* business either in his own name or in the name of his friend Shri Roshan Lal.

(k) He fraudulently misappropriated huge amount of public utility fund.

(l) The character of Shri Kapoor was bad.

4. It is said that Shri Kapoor is a Matriculate and he prepared a forged degree of B.A. and a case under section 420 I.P.C. was launched against him. Case No. 132/2A, dated 30th June, 1961, in the court of Shri A.D. Sapra, Magistrate, 1st Class, Pathankot.

5. Shri Bal Raj Kapoor joined Municipal Committee, Rupar, on 16th January, 1962 as Executive Officer. During this short period of 7 months he has created a most unhealthy atmosphere in Rupar and has committed many irregularities of serious nature amounting to a loss of Municipal Funds and Administration. He has created an acute party faction amongst the members of staff with the result that the administration is being deteriorated day by day. He has earned a bad reputation in Rupar and his undesirable activities are hindrance in promoting the welfare of the Town.

6. A few instances of irregularities of serious nature amounting to corruption are given below which is a repetition of his previous conduct explained above. More will come to light if regular enquiry is launched against him.

IRREGULARITIES OF SERIOUS NATURE

(a) He remained absent from office without the permission of the President. He also leaves station without the permission and in case permission is not granted he disobeys the orders. He left station on 23rd, 24th and 28th July, 1962 without the permission of the President. His absence was brought to the notice of the learned S.D.O., Rupar.

(b) Just to please his friend he purchased some forms from Batala on 17th July, 1962 (Voucher No. 38 of July) without calling tenders, at very high rates although these were available at Rupar at much lower rates.

(c) He purchased flood lights from Patiala and charged the T.A. unnecessarily in the following manner :—

On 21st June, 1962, he went to Ambala and obtained rates from different firms personally. One of the firm M/s Sehgal Electric Co., Ambala Cantt., quoted rates as Rs 70. Just to make the T.A. he did not purchase flood lights from Ambala and on 28th June, 1962 made a programme to go to Patiala and without obtaining quotations purchased flood lights from Patiala at Rs 74 each. Because the rates from Ambala Cantt. were Rs 70 which is quite evident from the record. Voucher No. 44, dated 28th June, 1962, refers flood lights have been purchased at a very high rate. This is a case of serious nature so record may be taken in your possession immediately.

[Home Minister]

(d) He also purchased time-pieces—This transaction also appears to be shadowy. Similarly so many other transactions made for his commission will come to light on thorough enquiry.

(e) He has drawn number of T.A. bills without the proper permission of the Committee. This requires looking into.

(f) Many constructions have been made without checking properly and honestly just to take benefit from the Contractor such as (1) construction of Telephone Exchange Road, (2) construction of Khokha at Headworks, (3) installation of pardhas in Municipal office etc. A minute enquiry will reveal how the Municipal Fund has been misappropriated.

(g) While compounding the octroi cases it is presumed that he takes benefit from the defaulter and charges less amount in the account of Municipal Fund. Case of squash, etc., refers. He fined Rs 100 to the defaulter and after three days he destroyed the papers and charged only Rs 5 as penalty. A truck of M/s Gujranwala Kirayana Store was seized without Octroi. The President ordered him to charge ten times penalty, but he charged only 3 times. He has agents in the Town through whom a huge amount of Octroi is being smuggled.

(h) Shri Kapoor has made some of appointments illegally simply to please his friends. Appointments of Octroi Peons refer.

(i) He has earned a bad reputation in Rupar. His character is doubtful.

(j) He paid high fees to the lawyers in many cases in order to please them for the personal gains.

(k) Contingencies expenditure incurred by the Executive Officer requires thorough looking into as it is understood that the same has not been spent properly.

(l) The finances and record of the Municipal Committee are not safe in his hands. Shri Kapoor sits in the office on holidays and late at night alone and takes away many files to his house without proper procedure laid down in Rule 2 of Executive Officer Rules.

(m) According to section 6(3) of the Punjab Municipal (Executive Officer) Act, 1931 every contract by the E.O. should be reported to the Committee within fifteen days of its being made. He never places such lists before the Committee simply to hide illegalities.

(n) He disobeys the orders of the President and the Committee which amounts to insubordination.

There are so many other allegations which can only come to light if regular enquiry is instituted against Shri Bal Raj Kapoor. In the circumstances explained above it is requested that in the best interests of the Committee and town as a whole Shri Balraj Kapoor, Executive Officer, may be forthwith suspended under section 10 of the Executive Act, 1931, and a Magistrate be appointed to hold independent enquiry.

This may kindly be treated as most urgent please.

MORINDA CO-OPERATIVE SUGAR MILL

1107. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total quantity of sugarcane crushed in the trial season of the Morinda Co-operative Sugar Mills in the year 1962-63 together with the total amount of profit made by or loss caused to the Mill during the said season;

(b) the present cane-crushing capacity of the said Mill ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) 21,008.75 quintals and loss of about Rs 20,000.

(b) 1,000—1,250 tons of cane per day.

CASES SENT UP FOR TRIAL IN COURTS IN HISSAR AND ROHTAK DISTRICTS

1127. Shri Amar Singh : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) the number of persons sent up for trial in the Law Courts under section 107/Cr. P.C. by the Police in Hissar and Rohtak Districts during the period from January, 1962 to-date ;
- (b) the number of persons convicted by the Courts in connection with the cases referred to in part (a) above during the said period ?

Shri Mohan Lal : (a) 20,223 persons.

(b) 2,826 persons were bound down.

TEACHERS TRAINING COURSE IN THE GOVERNMENT CRAFT TRAINING INSTITUTE FOR WOMEN, SECTOR 11, CHANDIGARH

1138. Comrade Babu Singh Master : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) whether the Principal, Government Craft Training Institute for Women, Sector 11, Chandigarh, has recently invited applications for teachers training course; if so, the total number of applications received ;
- (b) the total number of candidates out of those referred to in part (a) above who have done complete diploma course with distinction according to the merit list maintained at the State level ;
- (c) whether any criteria has been kept in view while making selection of the candidates for the training course referred to in part (a) above, if so, the details thereof ;
- (d) whether there is any proposal under the consideration of Government to start the said training course for male teachers; if so, the time by which it is likely to be implemented ;
- (e) whether at the time of selection for the Teachers Training Course any preference was given to those candidates who are already serving as teachresses/lady squad teachresses in the Education Department ;
- (f) whether any seats are reserved for the teachresses mentioned in part (c) above for teachers training course; if so, the number of seats so reserved ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Yes. 124.

(b) Seven.

(c) Yes. Strictly on the basis of marks received by the candidates out of 100 calculated as follows :—

| I. (1) <i>Academic</i> | | <i>Maximum Marks</i> |
|---|----|----------------------|
| Matriculation | .. | 30 |
| Intermediate | .. | 35 |
| B.A. | .. | 40 |
| (2) <i>Technical</i> | | <i>Maximum Marks</i> |
| Crafts Diploma | .. | 50 |
| Crafts Diploma with one additional Crafts Diploma | .. | 55 |
| Crafts Diploma with two or more additional Crafts Diploma | .. | 60 |

[Chief Minister]

II. Out of 30 seats, 17, are reserved for the following category of students. If sufficient number of Matric pass candidates are not available for reserved seats, Middle pass are also considered for admission on the basis of marks received in Diploma Examination :—

| Serial No. | Category | Percentage | Number of Seats |
|------------|--|------------|-----------------|
| 1 | Scheduled Castes/Tribes | 19 | 6 |
| 2 | Backward Classes | 2 | 1 |
| 3 | Backward Areas | 10 | 3 |
| 4 | Destitute, Widows, Orphans, Deserted and women whose husbands are physically incapable | 10 | 3 |
| 5 | Teachers in Service (At least two years of service) | 10 | 3 |
| 6 | Daughters/grand-daughters of Political Sufferers | 2 | 1 |
| | | | 17 |

(d) No.

(e) No.

(f) No.

ARRESTS MADE UNDER SATTI DARRA GAMBLING IN KARNAL

1143. Comrade Ram Piara : Will the Home Minister be pleased to state the names of persons raided upon/arrested in connection with the satta dara gambling by the Police, of the City Police Station, Karnal, during the period from 17th July, 1963 to-date stating the amount recovered from each of the said persons arrested together with the names of persons against whom cases have been put up in the Courts and with what result, in each case?

Shri Mohan Lal : Raids were carried on Hukam Chand *alias* Kuki, Krishan Lall, Kailash Chand, Dewan, Bhagwan, Raghu Nath *alias* Raghu, Ganesi, Ram Chit and Ram Kala, during the said period.

Raghu Nath *alias* Raghu, Hukam Chand *alias* Kuki and Parshotam were arrested. Rs 51, Rs 51 and Rs 17.50 respectively were recovered from them. Challan against them is pending in the Court.

SATTI DARRA GAMBLING IN THE STATE

1144. Comrade Ram Piara : Will the Home Minister be pleased to state—

- whether Government is aware of the fact that certain persons in the State have organised and encouraged Satta Darra in the State ; if so, since when, together with the names of those persons districtwise ;
- the steps, if any, taken by Government to eliminate the institution of Satta Darra and the action, if any, taken against the said delinquents ?

Shri Mohan Lal : (a) No.

(b) Stringent action against those individuals who indulge in Darra Satta Gambling is taken according to law.

UNION OF ROADMASTER INDUSTRIES, RAJPURA

1149. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether any Union of employees of Roadmaster Industries, Rajpura, was registered in the year 1963;

(b) if the reply to part (a) above is in the affirmative, the date of submission of application by the management thereof and the date of its registration ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) No application for the registration of the said union was submitted by the management.

LABOUR QUARTERS CONSTRUCTION AT PATIALA

1150. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Home Minister be pleased to state the details of the Scheme under which the labour quarters were constructed at Patiala ?

Shri Mohan Lal : Fifty labour quarters were constructed at Factory Area, Patiala, under the Five-Year Development Plan—Labour Housing Scheme, 1952—1957 of the erstwhile Pepsu State—The estimated cost of each quarter was Rs 3,000 and it consists of two rooms with varandha, kitchen, bath-room and latrine. Under the Government of India scheme the rent of quarters allotted to workers shall not exceed 2½ per cent of the total cost.

2. In view of the acute shortage of houses each quarter was allotted to two workers and it was considered to be equitable to realise rent at 10 per cent of the wages of two workers. Total rent thus collected does not exceed 2½ per cent of the Capital cost involved.

3. The allotment of these quarters is governed by the Housing Allotment Rules framed by the erstwhile Government of Pepsu. The work of allotment of these quarters has been entrusted to a Management Committee, constituted under Rule 3 of the above-noted rules consisting of six members to be nominated by the Labour Commissioner, Punjab.

ENQUIRY AGAINST CORRUPTION COMMITTED BY SARVSHRI RAMESHWAR DATT, TRIPUSUDAN AND BANT RAM VAID IN THE PURCHASE OF GOLD FOR MAKARDHAWAJ

1161. Comrade Babu Singh Master : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether any enquiry is pending at present with the Principal, Government Ayurvedic College, Patiala, against Shri Rameshwar Datt, Tripusudan, Superintendent, Central Ayurvedic Pharmacy, Patiala and Shri Bant Ram Vaid on the charge of corruption committed in the purchase of gold for the preparation of Makardhawaj medicine ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the latest stage of the enquiry ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : (a) Sarvshri Tripusudan and Rameshwar Dutt, Vaidyas of Government Central Pharmacy, Patiala, have lodged a complaint in which Shri S. L. Saxena, the Superintendent, Pharmacy and

(Dr. Gopi Chand Bhargava)

Stores has been charged of non-accounting the so-called Makardhawaj and keeping in his personal custody with some ulterior motive.

(b) The matter is under investigation of the Principal, Government Ayurvedic College, Patiala.

DIFFERENCE IN RATE OF LAND REVENUE IN THE STATE

1167 Pandit Amar Nath Sharma : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) whether there is any difference in the rates of Land Revenue charged from certain areas of district Kangra, Simla and tehsil Una; if so, what ;

(b) the difference, if any, between the Land Revenue in Nehri I in Kangra District and the land revenue of Nehri in plains ?

Sardar Ajmer Singh : (a) Yes. A statement is laid on the Table.

(b) *Kangra District*

Other Districts

Nehri I Rs 2-4-0 to 4-12-0

Nehri Rs 0-5-0 to 7-15-8.

Soil-wise land revenue rates in Kangra and Simla districts and Una tehsil of Hoshiarpur district

| | <i>Nehri</i> | <i>Nehri I</i> | <i>Nehri II</i> | <i>Double cropped</i> | <i>Single cropped</i> | <i>Behnd banjar</i> | <i>Barani</i> |
|---------------|----------------------|-----------------------|-----------------------|---------------------------|---------------------------|-------------------------|-----------------------|
| | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. |
| Kangra | 1-4-0 to 3-9-0 | 2-4-0 to 4-12-0 | 2-2-1 to 4-12-0 | 1-6-0 to 2-13-0 | 0-3-0 to 1-5-0 | 0-6-0 to 0-12-0 | 0-6-5 to 2-8-06 |
| | <i>Nad</i> | <i>Chahi</i> | <i>Banjar</i> | <i>Kharator</i> | | | |
| | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | | | |
| | 2-0-0 to 4-3-0 | 2-4-0 to 5-0-0 | 0-2-0 to .. | 0-1-0 to 0-2-0 | | | |
| | <i>Kohl II</i> | <i>Lehri I</i> | <i>Lehri II</i> | <i>Changar</i> | <i>Ghasni</i> | | |
| | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | | |
| Simla .. | 4-8-0 | 4-6-0 | 2-8-0 | 0-7-0 | 1-11-0 | | |
| | <i>Chahi</i> | <i>Nahri Abi</i> | <i>Do fasli</i> | <i>Ek fasli I II</i> | <i>Khark- hana</i> | <i>Behnd Banjar</i> | |
| | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | Rs A. P. | |
| Una tehsil | 5-4-0 to 5-8-0 | 3-4-0 to 4-0-0 | 1-13-0 to 3-2-0 | 0-12-0 to 1-8-0 | 0-6-0 to 0-14-0 | 0-4-0 to 0-6-0 | 0-3-0 |

QUESTION OF PRIVILEGE

Mr. Speaker : There is a privilege motion given notice of by Shri Kanhiya Lal Poswal, M.L.A., regarding the non-observance of decorum by Shri Jagan Nath, M.L.A., by tearing off an issue of 'The Daily Milap, on the Floor of the House on the 16th September, 1963 and thus lowering the prestige of the House.

It cannot form the subject matter of a privilege motion. I disallow it.

There is always something in the papers.

श्री कन्हैया लाल पोसवाल: जनाब, बात यह है कि जिस तरीके से इस हाउस में कल यहां पर अखबार फाड़ा गया वह इस हाउस की बेइज्जती है। (विघ्न)

श्री अध्यक्ष: प्लीज, इस तरह से न करें। वह आप पर कुछ कहें और आप उन पर कुछ कहें यह ठीक नहीं है। We must respect each other. (Please no interruption. It is not proper to have direct sallies at each other. We must respect each other.)

DISCUSSION ON THE STATEMENT REGARDING THE CASE OF
DR. PARTAP SINGH

Chaudhir Hardwari Lal : On a point of Order, Sir. My point of Order is regarding the matter about which I made a request yesterday. Sir, separate time may be allotted for discussion on the statement in the case of Dr. Partap Singh which was laid on the Table of the House by the hon. Home Minister. I have looked into the statement. It is not possible to discuss it within these two days. It is a very long statement which runs into seventeen pages. The statement, Sir, is very very challenging. It challenges the authority of the Supreme Court and common sense of all of us. It will shake the foundations of the judiciary. It is, Sir, a highly important matter. Therefore, we should get separate time for its discussion.

Sardar Gurnam Singh : Sir, it is not possible for us to discuss entirely all aspects of the statement made by the hon. Home Minister along with the discussion on the No-confidence motion. Sir, we must be allotted separate time to discuss this statement. It deals with constitutional issues. It deals with legal issues and many more issues where the State Government has come to sit over the judgement of the Supreme Court.

(At this stage, Sardar Gian Singh Rarewala rose to say something)

Mr. Speaker : There is a request for the allotment of separate time for discussing the statement laid by the Home Minister on the Table of the House yesterday. There should be no speeches on this.

डाक्टर बलदेव प्रकाश: जनाब स्पीकर साहिब, कल जब यहां पर यह बात चली थी तो इन्होंने यह कहा था कि क्योंकि इन पर व्हिप लगा हुआ है

श्री अध्यक्ष: पार्टी और व्हिप की बात मैं नहीं जानता। (I know nothing about the party's whip.)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : आप बात तो सुन लें। उन की ग्राउंड यह है कि क्योंकि वह डिसकशन में हिस्सा नहीं ले सकते इस लिये इन की जजमेंट बारे दी स्टेटमेंट पर डिसकशन के लिये अलग वक्त रखा जाए। यह तो ठीक ही है कि इस के लिये और वक्त मिलना चाहिये मगर मैं समझता हूँ कि चौधरी साहिब की बात तो तभी पूरी होगी जब पार्टी की तरफ से इन पर से व्हिप उठाया जायगा। और उस वक्त भी जारी न हो (विघ्न) वरना फिर वही सवाल खड़ा हो जायगा।

सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला (सरहिंद) : स्पीकर साहिब, इस में व्हिप जारी होने या न होने का तो सवाल ही नहीं है। आप देखिये हमें दो डाकुमेंट्स इशु किये गये हैं: एक तो है सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट और एक है होम मिनिस्टर साहिब की लैंग्थी स्टेटमेंट। जनाब, मैंने इस को बड़े गौर से पढ़ा है और मैं समझता हूँ कि इस में बहुत ही इम्पार्टेंट इशु इन्वाल्व्ड हैं। मैं तो यह महसूस करता हूँ कि होम मिनिस्टर साहिब सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट पर बतौर एक जज के बैठ गये हैं।

(आपोजीशन की तरफ से "शेम शेम".....)

These are, Sir, the findings of the Supreme Court based on the record available with them. और यह कहते हैं कि एंवीडेंस उनके सामने नहीं आई। और इसी बिना पर इन्होंने अपनी स्टेटमेंट के आखरी सैण्टेंस में कहा है —

".....the Chief Minister acted throughout in accordance with the correct and best principles of just administration."

हालांकि यह रियैलिटी से कम्पलीटली एट वैरियंस है। (विघ्न) सुप्रीम कोर्ट सारे शहरियों के हकूक की मुहाफज़ है।

Shri Harbans Lal : On a point of Order, Sir. My submission is that the hon. Member Sardar Gian Singh Rarewala has started discussing the statement. He should not have done it.

Voices from the Opposition Benches : No. No. (*Interruptions*)

Mr. Speaker : It is unfair. The hon. Members of the Opposition Benches can say whatever they want to say at the proper time. There should be no interruptions in the House.

Babu Ajit Kumar : Sir, he is a tout.

Mr. Speaker : Please withdraw the word 'tout'.

Babu Ajit Kumar : Sir, I withdraw.

Mr. Speaker : The hon. Members have requested for the allotment of separate time for the discussion of the Statement laid on the Table of the House by the hon. Home Minister yesterday. I will give my ruling on it.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Mr. Speaker, Sir, you were pleased to observe yesterday that we could very well discuss the Statement laid on the Table of the House by the Home Minister yesterday along with the discussion on the motion of No-confidence.

Mr. Speaker : Do you mean to say that there should be separate time for the discussion of this Statement ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Yes. But I would like to make a submission in this respect. As I have already submitted you were pleased to observe yesterday that we could very well discuss the judgement of the Supreme Court along with the statement which was made by the Home Minister yesterday while discussing the No-confidence motion which is before the House now. When the motion of no confidence is before the House and discussion is going on, whatever observations we make on this Statement cannot be separated from the general discussion made on the no-confidence motion. Rather it will be an inextricable position for us because we are debarred by the party discipline not to speak on the No-confidence motion. I really wonder how can we take up the discussion of the Statement along with the discussion on the No-confidence motion. I would, therefore, request you, Sir, to kindly allot some separate and sufficient time for the discussion of this statement.

श्री चांद राम : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, कल आप का यह फैसला हो चुका है कि जो बहस नो कन्फीडेंस मोशन पर होगी उस में ही इस बात को भी उठाया जायगा। (विघ्न) तो क्या इस तरह से इस बात को दोबारा उठाया जा सकता है ?

Home Minister : Sir, what I wish to point out is that the statement in the case of Dr. Partap Singh was laid on the table of the House yesterday in accordance with the understanding or the undertaking already arrived at in the House. Earlier, I had informed the House that the statement was going to be a lengthy one and a detailed one and it was for this reason that it was laid on the table of the House yesterday. It was decided that this statement shall be discussed along with the discussion on the No-confidence motion. Since we have already taken the decision, we should abide by it. There is no question of allotting a separate time for discussion of the statement. If a separate time is allotted, there will be double discussion on the same subject. What we find here is that the judgement of the Supreme Court has been referred to again and again in the discussion on the No-confidence motion. I would, therefore, submit that in order to avoid repetition and in order to abide by the decision already taken and understanding already arrived at amongst ourselves, no separate allotment of time for the discussion of this statement is called for.

श्री बलराम जी दास टंडन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब जो 17 सफे की स्टेटमेंट कल यहां पर पढ़ी गई मैं उस के बारे में यह क्लीयर करवाना चाहता हूं कि क्या इस को होम मिनिस्टर साहिब की तरफ से स्टेटमेंट समझा जाएगा या यह सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट पर एक और जजमेंट समझी जायगी। इस में कहा गया है कि इस तरह से नहीं ; इस तरह से होना चाहिए था, फलां मुल्क में यह कहा गया और फलां मुल्क के अन्दर यह कहा गया। सुप्रीम कोर्ट ने एक एवार्ड दिया तो क्या हम यह समझें कि सुप्रीम कोर्ट के ऊपर कोई और भी इन की सुप्रीम कोर्ट है जिस को इस तरह से स्टेटमेंट देने का अधिकार है ?

Mr. Speaker : The hon. Member should not make a speech. He should raise his point of Order.

इस सिलसिले में बिजनेस एडवाइजरी-कमेटी ने जिस में तमाम ग्रुप्स के नेमाइंड थे फैसला किया था कि पंडित जी जो स्टेटमेंट देंगे वह नो कन्फीडेंस मोशन पर बहस के साथ ही डिस्कस होगी। इस के लिये अलग वक्त नहीं दिया जाएगा। (विघ्न)

(The hon. Member should not make a speech. He should raise his point of Order. In this connection I

[Mr. Speaker]

would like to point out that the Business Advisory Committee including all the group representatives had decided at its last meeting that the statement of Panditji would be discussed along with the discussion on the no-confidence motion and no separate time would be allotted for its discussion (interruption)

चौधरी देवी लाल : यह स्टेटमेंट तो पहले देनी चाहिये थी ।

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to please resume his seat as I am on my legs. There should be no additional time for discussion of the Statement.

यह ठीक है कि यह स्टेटमेंट पहले देनी चाहिये थी लेकिन पंडित जी ने अपनी माजूरी जाहिर की थी कि यह लम्बी चौड़ी स्टेटमेंट है इस लिये मण्डे से पहले नहीं दे सकूंगा । अगर आप चाहते हैं तो आप ऐसा कर लें कि कुछ मोंबर जो इस स्टेटमेंट पर बोलना चाहें वह इसी टाइम में उस पर बोल लें No extra time can be given. (विघ्न) (I would request the hon. Member to please resume his seat as I am on my legs, There should be no additional time for discussion of the statement. I agree that the statement should have come earlier. But the hon. Home Minister showed his inability to place such a lengthy statement on the table of the House before Monday. Anyhow if some hon. Members want to speak on the Statement they may do so within the time allotted for discussion on the No confidence motion. No extra time can be given.) (interruption)

श्री बलराम जी दास टंडन : जनाब, हमारी रिक्वेस्ट है कि इस के लिये अलग वक्त दिया जाए ताकि स्टेटमेंट को डिस्कस किया जा सके ।

Mr. Speaker : I am sorry, I am bound by the Report of the Business Advisory Committee which has also been adopted by the House. If the hon. Members want to review the decision of the House and the Government is agreeable, I have no objection. But so far as I am concerned, and so long as the decision of the Business Advisory Committee stands, I am bound by it. If the hon. Members want any change and if they want to review the decision of the House, I have no objection to calling a meeting of the Business Advisory Committee. But as the things stand now, I am sorry, it will not be possible for me to allot any additional time. The statement of the Home Minister is very important and if some hon. Members want to make observations about it, half an hour or so from this very period shall be taken by them. The situation has been complicated by the speeches made by some of the hon. Members and I would request the hon. Members not to make it more complicated. I entirely agree with the hon. Members that the Government cannot sit in judgement over the judgement of the Supreme Court. But the Supreme Court is strong enough to take care of this. We need not worry about them.

PERSONAL EXPLANATION BY SARDAR HARCHARAN SINGH BRAR

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰੀਜ਼ੈਂਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੱਲ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਸਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀਨਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਬੀਬੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ : ਸ਼ਾਨ ਆਓਂਟ ਆਫ ਆਡਰ, ਸਰ। ਕੀ ਧਰਮ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਡਿਫੇਂਟ ਸੋ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਏ ?

Mr. Speaker : According to the Rules, anybody can rise any time on a point of personal explanation.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਲੇ ਰਨ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਜਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸਾਂ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

Sardar Gurcharan Singh : Sir, he has not followed what I have said.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ : ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵਕਤ ਸਿਰ ਆਪਣਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਲੇ ਮੈਨੇਜਡ ਫਾਰਮ ਬਣਵਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)।

ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹੀ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੇਚੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਤੇ ਕੇਵਲ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਦਾ ਅਸਟਾਮ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰੀ ਦਾ ਖਰਚ ਬਾਇਰ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੈਲਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਸਟਾਮ ਪੂਰਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬਾਇਰ ਦਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਲਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ। (ਵਿਘਨ)

Sardar Gurcharan Singh : It was managed with the buyer.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ : ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫਰਮਾਈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰੇਵੇਨਿਯੂ ਰੀਕਾਰਡ ਨਾਲ ਟੈਂਪਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੋ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਰੀਕਾਰਡ ਇਥੇ ਸੰਮਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਰੀਕਾਰਡ ਸੰਮਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਵੀ ਲੈਣਾ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Kindly confine yourself to the personal explanation only.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ : ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਲਿਸਟ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਲੈਣੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਸਪੈਕਟਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਬੀਬੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ : ਆਪ ਭਲੀ ਟਰਫ਼ ਤੋਂ ਹਰ ਏਕ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਫਾਇਲੋਂ ਖੁਲਕਾਰੇ ਹੋ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to confine himself to his personal explanation. He is categorically denying the allegations levelled against him by the hon. Member Sardar Gurcharan Singh.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ : ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਪਲਸ ਏਰੀਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਇਲਮੀ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਮੇਰਾ ਕੇਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਸਰਪਲਸ ਏਰੀਆ ਡੀਕਲੇਅਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕੈਟੇਗਾਰੀਕਲੀ ਡੀਨਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ANNOUNCEMENT BY THE SECRETARY REGARDING CERTAIN BILLS

Mr. Speaker : Now the Secretary will make some announcement.

Secretary : Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Punjab Appropriation (No. 3) Bill, 1963, and the Punjab Appropriation (No. 4) Bill, 1963, passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 13th September, 1963, and transmitted to the Punjab Legislative Council the same day, have been agreed to by the said Council without any recommendation on the 16th September, 1963.

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)*

Mr. Speaker : The Planning and Development Minister was in possession of the House at the time of interruption yesterday. He will now resume his speech and will speak for 12 minutes.

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੱਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸਜਨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਬਜੈਕਟ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਹਿਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਹਰ ਸਬਜੈਕਟ ਤੇ ਬੋਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜੋ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਚਾਰ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਇਹ ਹਨ :—

- (1) History is controlled by economic affairs.
- (2) Economic affairs should take the form of group struggle.
- (3) Struggle for Civil War.
- (4) Society by dictatorship of one party.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆ ਕੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਧੁਖਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਯੁਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੂਟਨਿਕ ਏਜ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਵਾਲੀ ਰਜਿਡਿਟੀ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋਗਰਾਫਿਕਲ ਚੇਂਜਿਜ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਐਕਨਾਮਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੀ ਏਜ ਹੈ। 1947 ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਏਜ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਕਨਾਮਿਕਲ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਹਿਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਹਿਸਾ ਸਾਨੂੰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਉਹ ਅਜ ਤੋਂ ਇਕ ਸਦੀ ਪਿਛੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਜ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਟੈਪ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਤਾਫਿਕਤ ਨਹੀਂ।

ਫਿਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਜ ਕਲ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹਨੇਰਾ ਖਾਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ

*Note : For previous discussion on the "No-Confidence Motion" please refer to P. V. S. Debate, Volume II, No. 6, dated 16th September, 1963.

ਲਗਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਰੋਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਦਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੂਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ 1947 ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਡਿਫਰੈਂਸ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਰਹਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆ ਵੀ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਸਰ ਤੋਂ ਲੋਕੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਜੋ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਇਧਰ ਆ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਜੋ ਰਿਫਿਊਜੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਟਲੀਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਐਡਜਸਟ ਹੋ ਸਕਣ। ਜਿਹੜੇ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਛੱਡ ਆਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਟਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਰੀਪੀਟਿਡਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ), ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਇਨੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੋ ਪਹਿਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਮੈਂ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਬਾਰਡਰ ਸਟੇਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਏਥੇ ਦੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧੀ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਸੀਂ ਅਨਾਜ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਿਆਬ ਹੋਏ ਹਾਂ ਬਲਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਮਿਆਬ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅਨਾਜ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹਰ ਸਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਅੱਜ ਅੰਕੜਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਪਲੈਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਆਇਲ ਸੀਡਜ਼ ਵਿਚ, 22.4 ਫੀ ਸਦੀ ਕਾਟਨ ਵਿਚ, 32 ਫੀ ਸਦੀ ਵੂਟ ਵਿਚ ਤੇ 66.5 ਫੀ ਸਦੀ ਰਾਈਸ ਵਿਚ ਅਗੇ ਵਧੇ ਹਾਂ। ਇਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦਾ ਹਲ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਠ ਸਕੀਏ। 50 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਅਸੀਂ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਅਸੀਂ ਕਨਸਾਲੀਡੇਸ਼ਨ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਤੀਸਰੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰ ਪਾਏ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੂਟ, ਰਾਈਸ ਅਤੇ ਫੂਡ ਗਰੇਨਜ਼ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਬਰਡ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਸ਼ਾਇਦ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਹਰ ਜਗਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਨਸ਼ਾਨਾ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਫਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਜੋ ਇਸ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : Mr. Tandon, every time everybody gets up. ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਦਫਾ ਇਸ ਤੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋ।

[Mr. Speaker]

This is not proper. (The hon. Member has raised point of order so many times. Every time every body gets up. This is not proper.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਜੀ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਇਸ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਗੇਟ ਤੇ ਵਾਚ ਐਂਡ ਵਾਰਡ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਹ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਚੋਧਰੀ ਦਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਡੀ. ਆਰ. ਓ. ਹਾਂ । ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । I wanted to bring this thing to your notice, Sir.

Mr. Speaker : I will ask my office to make enquiries about it.

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ 2,3 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਵੱਧੇ ਹਾਂ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਮੁਕਰਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਇਥੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਸ ਚਲਾ ਸਕਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੋ ਪਹਿਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਹੀ ਸਾਰੀ ਤਵੱਜੁਹ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਸੈਟ ਅਪ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਬਲਕਿ ਅਵਾਮ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਏਥੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਵੇਖੀ । ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ । ਪੰਚਾਇਤੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਸਾਡੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਮੁਢ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਮੁਸ਼ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ । 3½ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡੀਫੈਂਸ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੂਬਾ ਇਤਨਾ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਡੀਫੈਂਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ । ਉਹ ਵਾਲੈਂਟਰੀਲੀ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਵੰਡਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਚਲਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਏਥੇ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਬਲਕਿ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਆਕੁਪੈਂਸੀ ਟੈਨੈਂਟਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੇਖ ਲਓ ।

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਨਾ-ਜਾਇਜ਼ ਆਕੁਪੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲਿਸ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਭੇਜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਟੈਨੈਂਟਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗਲ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਣੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਹੱਦ ਬੰਦੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਸ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਫਾਲਤੂ ਰਕਬਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਲੈਣਾ ਹੈ; ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਹੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ 70,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਕ ਪਰਸਨਲ ਚੈਕ ਕੈਸ਼ ਕਰਵਾਇਆ। ਐਸੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲੀ। ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹਨ; ਜਦ ਚਾਹੁਣ ਆ ਕੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ।

Sardar Gurcharan Singh : That is what I have said ਕਿ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

Mr. Speaker : It is a very serious matter. I would like to tell the Honourable Member that it is not a forum for casting aspersions.

The hon. Minister should confirm it whether a cheque of Rs 70,000 has been credited to the accounts of the Congress Party.

ਯੋਜਨਾ ਤਥਾ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : यह अगर सरदार गुरचरन सिंह देखना चाहें तो मैं दिखा सकता हूँ।

Mr. Speaker : There are two points involved. Sarar Gurcharan Singh will have to establish that the cheque was issued and, if so, the other side will have to prove that the cheque was credited to the Congress Fund.

ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦਾ ਬੜਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ)

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਕੇਰਲ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗੋਰਮਿੰਟ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਥੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਉਖਾੜਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਕੇਰਲ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗੋਰਮਿੰਟ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਇਹ ਦੋਸਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਾਨ-ਕਮਿਊਨਲ ਹੈ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਗਮੈਟਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈਡਿਆਲਾਜੀਕਲੀ ਕਲੀਅਰ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਮੈਂਬਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਿਸ ਲੈਵਲ ਤੇ ਇਹ ਲੈ ਆਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਚਿਠਾ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਮ ਪ੍ਰਮਾ ਜੈਨ (ਕੈਬਲ) : माननीय स्पीकर साहिब, आज जो नोकानफिडेंस मोशन हाउस के सामने पेश है और उस पर जो आपोजीशन की तकरीरें हुई हैं उस से साफ़ ज़ाहिर है कि यह मोशन सरकार की नीति या प्रोग्राम के खिलाफ नहीं बल्कि एक इंडिविजुअल की नाज़ायज़ तौर पर बदनाम करने के लिये है। स्पीकर साहिब, जो बातें यह कहते हैं वह कोई नई नहीं हैं। उन की बार बार यहां दुहराया गया है और उनका कई बार जवाब भी दिया

[श्रीमती ओम प्रभा जैन]

जा चुका है। लेकिन खैर, बात जो भी हो इस मोशन का खास मकसद जाहिर हो चुका है। स्पीकर साहिब, पिछले चन्द सालों में पंजाब सरकार ने जो तरक्की की है अपने सूबे को बनाया है वह किसी से छिपा नहीं है। खास तौर पर एमरजेंसी के दिनों में यहां के लोगों ने जिस शान और दयानतदारी के साथ सरकार का साथ डिफेंस फंड में इकट्ठा करने में, होम गार्ड्स को तैयार करने में, डिफेंस मैजर्स को एक्सलरेट करने में किया है वह किसी से छिपा नहीं उसे कोई मना नहीं कर सकता। और इस कार्य को आगे बढ़ाने में, डिफेंस को तेज करने में हमारी लीडरशिप ने जो उत्साह दिखाया है उसे कौन मना कर सकेगा? मैं तो यह कहूंगी कि जो चीफ मिनिस्टर का उत्साह है, और जो इनीशिएटिव है अथवा जो ड्राइव है वह सुप्रीम कोर्ट की एक जजमेंट से धोया नहीं जा सकता।

आज जब हमारे देश के बार्डर पर चीन और पाकिस्तान की सेनाएं कन्सेंट्रेट हो रही हैं, जब दुश्मन हमारी सीमा पर चढ़ता आ रहा है उस वक़्त यह आपोजीशन, लोगों को बर्गला कर उनको गुमराह करना चाहती है और लोगों को डिफेंस के कामों से हटा कर अन-कंस्ट्रक्टिव कामों की तरफ ले जाना चाहती है। मैं कहना चाहती हूँ कि जनता के अन्दर बेचैनी पैदा करना और उन्हें गुमराह करना, इन गुनाहों की जिम्मेदारी ट्रेजरी बैचिज पर नहीं, बल्कि आपोजीशन बैचिज पर होगी (सरकारी बैचिज की तरफ से प्रशंसा)

श्री मंगल सैन : बस, डिप्टी स्पीकरी खरी हो गई।

Mr. Speaker : Please show Courtesy to the hon. Lady Member.

श्रीमती ओम प्रभा जैन : जनाब स्पीकर साहिब, अगर आपोजीशन सरकार के आर्थिक प्रोग्राम के खिलाफ कोई बात कहती तो मैं समझती हूँ कि आपोजीशन खास तौर पर कोई तजवीज़ हमारे सामने रखती लेकिन, स्पीकर साहिब, इन्हें देखकर लगता है कि या तो ये आपोजीशन पार्टीज़ एक दूसरे को धोखा दे रही हैं या पोलिटिकल अडलट्रेशन के जरिये जनता के अन्दर गंदा खून पैदा करना चाहती हैं। मोशन आपोजीशन का सांझा है लेकिन जहां तक आर्थिक मसलों पर उन की राय का सवाल है, वे बिल्कुल मुद्दतिलफ है। कम्युनिस्ट पार्टी कहती है कि कम्पलीट नैशनलाइजेशन आफ ट्रांसपोर्ट होना चाहिये, स्टेट ट्रेडिंग होना चाहिये, सीलिंग आन लैंड होलडिंग होना चाहिये। इस के साथ ही जन संघ, अकाली पार्टी, स्वतंत्र पार्टी क्या ख्याल रखती है, यह भी किसी से छिपी हुई बात नहीं है। (विधन)

श्री अध्यक्ष : अब सुनने की भी ताकत रखिए। (The hon. Member interrupting should now listen the hon. lady Member patiently.)

श्रीमती ओम प्रभा जैन : मैं, स्पीकर साहिब, यह बतलाना चाहती हूँ कि जनसंघ के मैनीफेस्टों में क्या लिखा है। उन्होंने लिखा है

'Encroachment upon the freedom of trade'.

कि जन संघ पार्टी की यह कोशिश होगी कि—

"The Government machinery is debarred from encroaching upon the necessary freedom of trade."

तो इन स्थानों को देखकर यह पता चलता है कि यह आपस में किस तरीके से सोचते हैं और जनता को किस तरह से गुमराह और कंफ्यूज करना चाहते हैं। जब इन के दिलकुल अलग अलग व्यूज हैं और इस तरह से इकट्ठे हो कर अविश्वास का प्रस्ताव लाते हैं तो इस को गुमराह करना नहीं कहेंगे तो क्या कहेंगे ?

इस के बाद यह कहना चाहूंगी कि इन्होंने इस मोशन के अन्दर यह हवाला दिया है कि टैक्स बहुत ज्यादा लगाए गए हैं। यह सब को पता है कि 1963 में जो टैक्स लगाए गए हैं वह किन हालात के तहत लगाए गए हैं। यह टैक्स उन हालात में लगाए गए जब कि एमरजेंसी में हमें 5 करोड़ से ज्यादा रुपये की जरूरत पड़ी, बार्डर पुलिस को मैनटेन करने के लिये, सिविल डिफेंस को मजबूत करने के लिये और डिसेम्बल सोल्जर्स की फैमिलीज को रिहेडिलीटेड और हैल्प करने के लिये और उनको लुकआफ्टर करने के लिये। इसके इलावा फलडज के लिये भी सरकार ने 8.2 करोड़ रुपये का बजट इस साल रखा है। यह सारे लोगों को पता है कि हमारी स्टेट एक वेलफेयर स्टेट है, पुलिस स्टेट नहीं है। इस लिए हमें सोशल सर्विसिज के ग्यार को बहुत ऊंचा करना है और यह हकीकत भी है कि पार्टीशन के वक्त के बाद से अब बहुत ज्यादा फर्क आया है। जो लोग यह जानते हैं कि जिस वक्त अंग्रेज गए उस वक्त हमारे समाज का क्या स्ट्रक्चर था और हमारी सोसाइटी का क्या स्टैंडर्ड था उन्हें अच्छी तरह से इस बात की जानकारी है कि आज हमारी कितनी उन्नति हुई है। और पंजाब ने चन्द सालों के अन्दर ही यह सब कर के दिखाया है।

मैं नेशनल वेलथ को सामने रख कर यह बताना चाहती हूँ कि पार्टीशन से पहले जो टैक्सिज की परसेंटेज थी वह 6-7 परसेंट थी और अब जब कि नेशनल वेलथ और परकेपिटा इनकम में काफी इजाफा हो चुका है तो आज टैक्सिज की परसेंटेज 8 या 10 परसेंट है। अगर हम दूसरे मुल्कों को देखें तो पता चलेगा कि बहुत से देशों में यह टैक्स की परसेंटेज नेशनल वेलथ की 15 से 20 प्रतिशत है। और स्विटजरलैंड में 25 प्रतिशत से भी ज्यादा आती है।

अब मैं इनकम टैक्स का हवाला देना चाहती हूँ। पार्टीशन से पहले टैक्स की एंजैम्पशन लिमिट पांच सौ रुपये थी, दूसरे मुल्कों में अब भी 2 हजार रुपया है लेकिन हमारे देश में 3,600 रुपया लिमिट है। मैं फरक से कह सकती हूँ कि एमरजेंसी के दिनों में भी हम ने जो इनकम वाले लोगों को टच नहीं किया। हमारी टैक्सेशन की पालिसी इन्टायरली प्रोग्रेसिव है। इस बात को कोई मानने से इन्कार नहीं कर सकता कि एक प्रोग्रेसिव सिस्टम ही सोशलिस्ट सरकार के लिये आदर्श होता है। मैं बताना चाहती हूँ कि जितने टैक्सिज पंजाब में लगे हैं वह प्लैनिंग कमिशन के कहने पर लगे हैं। यह जो प्लैनिंग है यह पंजाब सरकार नहीं बनाती बल्कि प्लैनिंग कमिशन बनाता है। उन का यह कहना था कि पंजाब का 231 करोड़ रुपये का जो प्लेन है उस में 100 करोड़ रुपया पंजाब को खुद इकट्ठा करना होगा। इस में से 40 करोड़ रुपया मजबूरन टैक्सिज के जरिए वसूल करना था। अभी तक जितने टैक्सिज लगे थे उन के जरिए सिर्फ 30 करोड़ रुपया पूरे प्लेन पीरियड में होता है और 10 करोड़ रुपये और बाकी रहते हैं। इस के साथ ही मैं यह भी बताना चाहती हूँ कि पंजाब में दो तीन और प्रान्लमज भी खड़ी हुईं, जैसे Civil Defence measures, P.A.P. Border Police और दीगर एमरजेंसी के जो काम थे उन पर पांच करोड़ रुपया खर्च हुआ और आठ करोड़

[श्रीमती ओम प्रभा जैन]

रुपए की रकम इस साल ऐंटी वाटर लांगिंग के लिए रखी है। इस के लिए भी रुपया निकालना था। अगर सरकार टैक्स न लगाती तो और कहां से रुपया आता। मैं इस बात को मानती हूं कि प्लैनिंग कमिशन ने टैक्स पंजाब पर लगाया वह दूसरे सूबों की निसबत कुछ ज्यादा था। लेकिन उस की वजह यह है कि पंजाब के लोगों की पर कैपिटल इन्कम दूसरे सूबों की पर कैपिटल इन्कम से 21 प्रतिशत ज्यादा है। हमारे सूबे के लोग खुशहाल हैं। स्पीकर साहिब, टैक्सिज के बारे में यहां पर जितने ऐतराज किये गये मैं सब को एक एक करके लेना चाहती हूं। कमर्शल क्रॉप्स पर जो लैवी लगी उस का यहां पर जिक्र आया। यह कोई नई चीज नहीं है। यह मार्च, 1962 में लगी थी और यह सिर्फ थर्ड फ़ुव-इयर प्लैन पीरियड के लिए ही है, मतलब है कि सिर्फ दो साल के लिये लगाई गई है। मैं यह बताना चाहती हूं कि यह दूसरे सूबों में भी लगाई गई है। महाराष्ट्र में अगर कोई इरीगेटिड एरिया में शूगरकेन बोता है तो उसे 25 रुपए एकड़ देने पड़ते हैं लेकिन पंजाब में सिर्फ चार रुपए देने पड़ते हैं। अनइरीगेटिड लैंड पर शूगरकेन बोया जाये तो वहां 15 रुपए एकड़ देना होता है जब कि पंजाब में सिर्फ दो रुपये कड़ पर। इसी तरह वहां काटन के लिये पांच रुपये देने पड़ते हैं जबकि पंजाब में सिर्फ चार रुपए लेते हैं। एक तरफ तो यह कम्युनिस्ट भाई कहते हैं कि कमर्शल क्रॉप्स पर टैक्सेशन क्यों की है और दूसरी तरफ कहते हैं कि ग्रेडिड टैक्सेशन आन एग्रीकल्चर इन्कम होनी चाहिये। यह खुद ही तो कण्ट्राडिक्ट्री बातें करते हैं। इस के इलावा जनरल सेल्ज टैक्स के बारे में यहां पर बहुत कुछ कहा गया। मैं यहां हाउस को बताना चाहती हूं कि पंजाब में यह टैक्स 5 प्रतिशत से 6 प्रतिशत किया गया है जब कि यू. पी. में यह टैक्स 6 प्रतिशत से 9 प्रतिशत तक वसूल किया जाता है। इसी तरह जम्मू और काश्मीर में 7 प्रतिशत लिया जाता है। इस के साथ ही मैं यह भी बताना चाहती हूं कि जो कम्युनिस्ट कंट्रीज हैं वहां पर 10 प्रतिशत of the revenue, purchase टैक्स के जरिए इकट्ठा किया जाता है और यह टैक्स सब से लिया जाता है irrespective of his status and income. हमारे हां इस बात का खास खयाल रखा जाता है कि जहां तक हो सके गरीब आदमी पर टैक्स का बोझ न पड़े। सन् 1958 में यहां फूड ग्रेन्ज पर टैक्स लगाया गया था जो कि 1963 में फिर बढ़ाया गया है। इस किस्म का टैक्स यू. पी. और राजस्थान में भी है। लेकिन मैं बताना चाहती हूं कि इस टैक्स का बोझ ग्रबन कन्ज्यूमर्ज पर ही पड़ता है और जो अपर क्लास के लोग हैं उन पर पड़ता है क्योंकि शहरों में गरीबों की सहुलत के लिये गवर्नमेंट ने फेअर प्राइस शाप्स खोल रखी हैं और जहां पर 20,000 की आबादी है वहां ऐसी फेअर प्राइस शाप्स खोली जाती हैं। इस लिये जो लो-इन्कम ग्रुप के लोग हैं, लेबर क्लास हैं उन पर इस टैक्स का बोझ नहीं पड़ेगा। स्पीकर साहिब, इस के इलावा उन के मोशन में बिदइल आफ फी कंसेशन की भी बात कही गई है। स्पीकर साहिब, इस मोशन पर सब अपोजीशन पार्टीज ने अपनी स्पोंट दी है। यहां तक कि सरदार गुरनाम सिंह जैसे रिटायर्ड जस्टिस आफ हाईकोर्ट की भी राय है लेकिन ताज्जुब होता है कि इन लोगों को यहां तक मालूम नहीं कि फी कंसेशन रेस्टोर हो चुका है। इनको यह मालूम नहीं कि इलेक्ट्रिसिटी ड्यूटी में काफी कंसेशन दिये जा चुके हैं। स्पीकर साहिब, यहां इस बात का भी जिक्र किया गया कि ट्रांसपोर्ट नैशनलाइज होनी चाहिये। इस के बारे

में पालिसी बाज़ेह हो चुकी है। सन् 1959 में इस का 50:50 का फैसला हुआ था और 1969 तक यहां पर कम्पलीट नैशनेलाइजेशन हो जाएगी लेकिन इसे इमिजिएटली नैशन-लाइज़ करना कोई आसान काम नहीं, क्योंकि उस के लिये बहुत वर्कशाप्स खोलनी पड़ेंगी और फिर बहुत सा स्टाफ रखना पड़ेगा, जिस के लिये बहुत रुपए की जरूरत पड़ेगी और एडमिनिस्ट्रेशन का वर्क बढ़ जायेगा। इस के इलावा जो आपरेटर्ज आलरेडी अपनी बसें चला रहे हैं उन्हें काफी रुपया कम्पेन्सेशन के तौर पर देना पड़ेगा। अगर उन भाइयों ने खर्च का अन्दाज़ा लगाया होता तो फिर यह ऐसी प्रोपोज़ल हाउस में न लाते। इन्होंने दूसरी बात कही कि ग्रेडिड टैक्सेशन आन एग्रीकल्चरल इन्कम होनी चाहिये। मैं निवेदन करना चाहती हूं कि सन् 1938 में लैंड रेविन्यू कमेटी बैठी थी। उस के बाद सन् 1953-54 में टैक्सेशन इन्क्वायरी कमेटी बैठी, लेकिन उन्होंने इस तरह के टैक्स को अपोज़ किया। उन्होंने कहा कि हम ने लोगों को आमदनी बढ़ानी है और एग्रीकल्चरल प्रोडक्शन को बढ़ाना है इस लिए इस तरह का टैक्स एग्रीकल्चरल इन्कम पर नहीं लगाना चाहिए। अब बात यह है कि जो टैक्सज़ लगाए जाते हैं सरकार को देखना चाहिए कि उन की इवेज़न न हो और न उसमें वेस्टेज हो। अगर इस सम्बन्ध में आपोजीशन वाले साहिबान कोई सुझाव देते तो मैं समझत कि यह कोई अच्छी बात कह रहे हैं लेकिन वह तो सिवाए नुक्ताचीनी के और कुछ कहना ही नहीं जानते। स्पीकर साहिब, सन् 1955-56 में डिवैल्पमेंट पर 16 करोड़ रुपये खर्च हुआ था लेकिन आज 43 करोड़ रुपया खर्च हो रहा है। हम ने पहले की निस्वत कोई खास टैक्स नहीं लगाए और न हमें प्लैनिंग कमीशन की तरफ से और कोई रियायत मिली है। लेकिन उस के बावजूद भी हमारी डिवैल्पमेंट सब तरफ से हुई है। यह एक खास सबूत है इस बात का कि पंजाब एक मोस्ट बैल एडमिनिस्टर्ड स्टेट है। आप का शुक्रिया।

Mr. Speaker : Before Sardar Gurnam Singh starts his speech, I would like to know from him as to how much time he will take?

Sardar Gurnam Singh : I will need sufficient time as I have to deal with the Judgement of the Supreme Court delivered on the writ petition of Dr. Partap Singh and the seventeen pages statement of the Home Minister in that connection.

Mr. Speaker : Will the hon. Leader of the Opposition deal with that judgment alone ?

Sardar Gurnam Singh : I will mainly deal with that judgment. Of course, I will in a passing way refer to certain other important matters.

Mr. Speaker : All right, you may make your speech.

Sardar Gurnam Singh (Raikot) : Mr. Speaker, Sir, I heard the two ex-Ministers speaking yesterday and it pained me very much. I will not go into the matters in which they indulged, and will like to keep the discussion above that level.

I rise to support this motion of non-confidence with full sense of responsibility. As you were pleased to remark the other day, the occasion is both solemn and serious one. It calls upon us to consider the matter coolly, calmly and dispassionately and give our verdict honestly, conscientiously without fear or favour and without illwill and malice. I assure you, Sir, that I will try to put the case of the Opposition in that manner.

Sir, it has been stated by the speakers from the treasury benches again and again that the Opposition parties having different ideologies have combined together to bring this motion of no-confidence. I fully agree

[Sardar Gurnam Singh]

that there are different ideologies. But, if I am permitted to say, the persons observing the same ideologies are fighting everyday on loaves and fishes. Further what does it matter if the Opposition combines to oppose those persons. I will illustrate the position of the Opposition parties like this. A village is having two factions, very serious factions where even murders have been committed on account of the faction. The dacoits raid that village and want to loot it. Well the village people combine and stop the dacoits from looting, arrest them or turn them out of the village. (*Cheers*). It is in this manner, Mr. Speaker, that the Opposition parties have combined together with a view to turning this Government out of office because the cup is full to the brim, the patience of the hon. Members of this House, the patience of the general public in the State has been exhausted and completely exhausted.

Sir, before taking up the Judgment of the Supreme Court, I would like to say something about Sardar Darbara Singh, the Minister for Development and Planning. I appreciate his speech. He made an inspiring speech. But he quoted certain statistics. He forgot that there are three types of lies—lies, damned lies and statistics. The statistics cannot cover the lapses or faults of the Government. May I know what the state of affairs is in the State ? This is apparent. In fact I ask, have the people become rich ; are they well fed ; are they properly clothed ? What has happened ? Are we still not importing wheat and other necessities of life from other countries ? What should I do with these statistics ? They are meaningless. The hon. Minister wanted to show that the people are well fed and Government have increased production. But it is not a fact. Has the fate of the landless labourers improved ? Has the fate of the workers improved ? Has the fate of the peasant with small holding improved ? Well the Government have destroyed, they have destroyed, Sir, the backbone of this country—the middle class people. Have they improved ? No. Has unemployment decreased ? No. Then what have the Government done ? What do they boast of. I cannot go into the details on account of time-limit but I want to ask them, through you, what have they done ? They have done nothing to improve the lot of the people. Whose lot is improved ? This is the next question ? Somebody's lot must have been improved. It is the lot of the politicians in office that has improved. Also the lot of some officials and businessmen who work hand in glove with these politicians have improved.

Voices from the Opposition Benches : Shame, shame.

Mr. Speaker : Will that help anyone in any way ?

Sardar Gurnam Singh : So, Sir, it is the lot of politicians in office that has improved and it is the lot of some Government officials who work hand in glove with these politicians and certain industrialists who go with them, that has improved. So, Sir, these are the three classes whose lot has improved, otherwise it is quite apparent that other people's condition has not improved. In fact the price line is rising and the Government is unable to control it. I will not go into the minor details. What have they done ? Have they been able to supply sugar to the people ? No sugar is available in the villages. No sugar is available in the towns. But sugar is available with their favourites in the black-market. There is no scarcity of sugar. It is available in the State. I can take the Home Minister in-cognito and will show him that it is available in the towns. It is being sold at Rs 2.00 nP. and Rs 2.50 nP per kilogramme. So, Mr. Speaker, you will find that this

Government has done nothing to improve the lot of the common man, It is the lot of the three categories of persons, which I have mentioned earlier, that has improved. I will not go to accuse any particular man for all this. I will not go into these details. I do not want to accuse any particular individual for corruption, but I say that it is the joint responsibility of the Cabinet, and when we find that there are charges of corrupt practices and charges of that type, what is the remedy? Well, Sir, I am reminded of one thing. When Dr. Gopi Chand Bhargava was the Chief Minister of Punjab, he appointed an Anti-corruption Committee and Sardar Partap Singh Kairon, the present Chief Minister was made the Chairman of that Committee with the Chief Secretary and the Inspector-General of Police as its members. The Chairman, i.e., Sardar Partap Singh Kairon then observed—

“It was not enough to be honest. It was more important that the people should consider us to be honest.”

I entirely agree with these observations, (Interruptions) and in deed this is universally accepted principle. Do the people consider him honest? Let him answer it. When so many people are levelling charges, he must clear his position. He should read his own words and he must look to be honest. Sir, these are the words which the Chief Minister himself said and this is the fundamental principle recognized by every one. Now, Mr. Speaker, the Chief Minister, the Council of Ministers have been charge-sheeted.—I will not go into those individual charges—they have been charge-sheeted by the Congress men, have been charge-sheeted by Members in the Opposition and have been charge-sheeted by unattached public men. There is a cry in the State that corruption is going on. It is rampant. In these circumstances, what is the remedy? They must clear their position and appoint a Supreme Court Judge who should go into the charges once for all. He will either hold them guilty of corruption and other charges or he will clear their position. If he absolves them of these charges, there will be no voice raised in this House in future. It is, therefore, in their own interest to get their position cleared. I would humbly request the Council of Ministers, who have joint responsibility, because even if there is a good man in the Cabinet, on account of joint responsibility his name is also dragged in by those who are raising their voice against them, to clear their position. If they want to get a clearance certificate, they should appoint a Judge of the Supreme Court to go into the charges made against them. It is not that the charges are made here alone. They were made here, they were made outside this House and they were published in the press. If the Ministers or the Chief Minister thought that those allegations were baseless, I expected him (Chief Minister) to have gone to the Law Court and prosecuted those people for levelling those malicious charges. But none from amongst the Ministers had done that. Therefore, I presume that there is something hanky panky for which he or they would not follow the remedy given to the Chief Minister or his Council of Ministers by law. It seems to me that it is for these reasons that they are not prepared to have an enquiry made against them. With these remarks, I will proceed with the judgement of the Supreme Court.

Sir, it is a sound convention that normally the judgement of the Court is not discussed in this House. In the British Parliament also it is a convention that the Judges are not discussed. In this Country Art. 211 of the Constitution bars any such discussion. But unfortunately for us, the Home Minister has laid on the Table a 17 pages Statement. This statement is a miserable statement and has been printed on a miserable paper

Mr. Speaker : The paper is very good.

Sardar Gurnam Singh : Is it ? If you say so, I accept it.

The statement has been printed in some miserable press and discloses miserable state of affairs. That is the statement which has been made by the Home Minister who is also the Minister for Justice in this State. I will quote a few lines from this statement.....

Mr. Speaker : If you think they have done wrong, you should not repeat it because two wrongs will not make one right. If you discuss it [they will also reply. That will not help in achieving the real object.

श्री बलराम जी दास टंडन . स्पीकर साहिब इस रिपोर्ट पर जरूर बहस होनी चाहिए क्योंकि हाउस की टेबल पर रखी गई है।

Mr. speaker : It was distributed in the Hostel and then was laid on the Table of the House. It bears no name of printing press or seal of the State . Would it be worthwhile to discuss it ? If you say something about it then they will also try to justify their action.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Sir, you were pleased to remark earlier this morning that the Members could discuss the statement. I don't think there is any bar to discussing that.

Mr. Speaker : I wanted to leave that to your good sense.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I will not go into the details of this statement. I will put forward one or two points which, to my mind, are very important. Sir, the Home Minister has said in the statement—

"It is respectfully submitted that the reference to 'Sardar Sahib'-(probably he means Sardar Partap Singh Kairon) in tape-records was hearsay evidence and should not have been relied on for arriving at this finding. Further, it is not clear as to what probabilities the majority had in mind...."

Sir, the Home Minister is sitting as a Judge on the admissibility of the evidence against the findings of Supreme Court. He further says—

"It is submitted with respect that the view point of the minority appears to be more convincing...."

This is indeed an atrocious statement.

(Voices from the Opposition : Shame, shame).

Further he has said—

"The next finding which concerns the Chief Minister is that if he was obliged by Dr. Partap Singh for providing board and lodging to Kirpa Singh, it would not be a violent inference to draw that the Chief Minister was angry with Dr. Partap Singh for having sent Kirpa Singh out...."

Home Minister says that such inference does not follow. In support of his arguments he again places reliance on the minority Judgement unheard of things.

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to quote the page number also so that the references may be easily located.

Sardar Gurnam Singh : Sir, the first reference that I made appears at page 11, second at page 12 and the third at page 13 of the statement laid on the Table.

Sir, I will not read the Minority judgement because that is not a judgement of the Court . That is an expression of opinion of the Hon'able judges in minority.

Sir, the Home Minister has further said—

"With great respect it is submitted that such an inference does not follow from this circumstance. The minority has held on this point as follows"

Again relies on the minority opinion in support of his contention.

Sir, at the end he has stated—

"In conclusion it is submitted that it is true that there is a division of opinion between the Judges, the final order follows the judgement of the majority. Any one who

is not bound to act upon the order, but is called upon to exercise his own judgement, is not only entitled but ought to look at the minority opinion, in this case two as against three"

Sir, here the Home Minister, I am sorry to say, has the audacity to flout the finding of the Hon'ble Court. I need not go into this any further

I was submitting Sir, that the Home Minister has made this statement, he was advised to make this astounding statement, in the Civil Surgeon's case. I wish he was not advised to make this statement. None, how so ever high he is can be permitted to ridicule the findings of the highest Court of justice.

Sir, the Supreme Court is the highest court in this country and demands the utmost respect from the citizens of India including the Home Minister who is also the Minister of justice in this State. I expected much better from him. It is depressing to note that he has made a serious attempt to sit on the judgement of the Supreme Court and give his own verdict, his own judgement contrary to that of the Supreme Court. Sir, if you read the statement carefully, it will be clear that the Home Minister in this statement has made an attempt, a very serious attempt to give judgement of his own contrary to the judgement of the Supreme Court. Sir still more objectionable is his futile attempt to reduce the judgement. That is the feeling which I get from the reading of his statement. This is indeed unheard of. But, Sir, Punjab is a land of surprises and strange innovations. In the words of the Prime Minister, it leads other States. Because it leads other States, there is nothing surprising if the Punjab Government also leads in over-ruling the judgement of the Supreme Court. There is nothing strange. We always lead and we are leading the country in over-ruling the Supreme Court. (voices from the Opposition: shame, shame.) Mr. Speaker, would it not be better for this party to get the Constitution amended....

Mr. Speaker : By raising the voice of shame, shame after every minute, the hon. Members are lowering the dignity of the House. They should listen to the speech attentively.

Sardar Gurnam Singh : Would it not be better for this party which boasts of so many things to get the Constitution scrapped and thus legally bring about a 'Police State' here.

Mr. Speaker : The party can not get the Constitution amended. It is for the Government to do that.

Sardar Gurnam Singh : Sir, this party which is the ruling party should get the Constitution amended. There is already a 'Police State' in this State. They should now bring about the 'Police State' legally. I wish the Home Minister had read Article 141 of the Constitution and had understood its simple meaning and the spirit behind it. He has made a reference to this Article in his statement also. This Article reads as under—

“ The law declared by the Supreme Court shall be binding on all courts, within the territory of India.

Sir, according to the statement of the Home Minister, it may be binding on the courts but it is not binding on this Executive which has created a 'Police State' and terror in this State. In this connection, Sir, I would refer you to the judgment of the Bombay High Court contained in A.I.R. Bombay, 1955, page 22. The Bench consisting of the hon. Chief Justice Chagla and the Hon. Justice Shah held—

“Any considered opinion by the Supreme Court even on a point which does not directly arise for decision must be accepted by the High Courts as a statement of Law.

[Sardar Gurnam Singh]

It seems all-powerful Government of the Punjab is unable to accept this position.

But the Home Minister has said that the judgement of the Supreme Court is *obiter dicta*. Sir, '*obiter dicta*' is an expression of opinion on a matter of law, given by a Judge in a Court, but not essential to his decision and, therefore, not of binding authority. In the present case the allegations of *mala fide* intention and corruption were directly an issue and the Lordships dealt with them in that manner. It does not now lie in the mouth of the Home Minister to say that the judgment of the Supreme Court was *obiter dicta*. I feel, Sir, that the statement laid on the Table of the House by the Home Minister tantamounts to a contempt of the Supreme Court. *(Cheers from the Opposition)*.

But, Sir, you were pleased to remark, "I will leave the matter to the Supreme Court to be dealt with by them." I would at any rate ask the Prime Minister of India, I would also ask the Parliament of India to take serious note of this statement and deal with it suitably. In this statement, Sir, serious efforts have been made by the hon. Home Minister to prove that enquiry had been started earlier against the Civil Surgeon. It was in the notice of the Government for many years that he was a corrupt man. I would request you, Sir, to take note of this. It is very important. But the Government allowed the matter to linger on till the end of 1960 and had chosen to suspend him in June, 1961. While transferring the Civil Surgeon from Jullundur to Amritsar, the Chief Minister Sardar Partap Singh Kairon said, "He is a good man. He must be given a good station". This happened in 1960. The Government, according to the statement had material against the Civil Surgeon since 1957. Now I will request the hon. Members to consider this matter in that light.

Mr. Speaker : Where is it said that he is a good man ?

Voices from the Opposition Benches : At page 4 of the statement.

(Noise and interruptions)

Sardar Gurnam Singh : The Government had such material, the Chief Minister had also material in his view and possession all this time. It is held by the Supreme Court and it is proved to the hilt that the Chief Minister and his family were good friends of the Civil Surgeon. So, material was available with the Government since 1957 or 1956. The Government, however, took four years to act in the matter. Sir, may I ask a question ? I expect the hon. Chief Minister and the hon. Home Minister to answer it. Why it took them four years to take action against this corrupt officer ? I am not here to defend the Civil Surgeon. But I would like to know from the Government why did they take four years to take action against him ? The only inescapable inference is that the Chief Minister was at friendly terms with him till they fell out and that is why no action was taken against him. Mr. Speaker, is this not a serious charge against the Government ? They did not take any action against him.

(Interruption by Shri Mangal Sein)

Mr. Speaker : The hon. Member is not to sit in judgement. I do not know how to deal with this hon. Member.

Sardar Gurnam Singh : There is, Sir, a fresh statement of charges (statement laid on the Table) against the Civil Surgeon. A good deal of the statement has been covered by the Police reports. Sir, are we required to give verdict against the Civil Surgeon ? This statement has been considered by the High Court and the Supreme Court and they have come to a

definite conclusion. The Government cannot hoodwink the people and they cannot hoodwink the hon. Members of this House by incorporating police reports in the statement of the Home Minister and they cannot ask us, now, to condemn the Civil Surgeon unheard, *ex parte*.

Mr. Speaker, Sir, I want to take the hon. Members of this House into confidence. Hon. Members must note what the Supreme Court has said. I have got a copy of the judgement with me. Sir, six allegations were made against the Chief Minister and his family by the Civil Surgeon. The first allegation relates to the incident connected with the operation on the Chief Minister's son Surinder Singh. The second allegation relates to the request made by the Chief Minister himself and the Members of his family for undue favours to be shown to certain patients who were recommended for medical certificates or for special treatment by the Civil Surgeon at the Hospital. These requests were complied with, but when subsequently the appellant refused to comply with further requests, the Chief Minister turned hostile. The third allegation is that the Chief Minister's wife had been asking for medicines to be sent to her by the appellant for the use of herself and her relations from the Hospital stores at Jullundur.

Mr. Speaker : The hon. Member should please avoid this.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I am stating what has been mentioned in the judgement of the Supreme Court.

Voices from the Opposition Benches : It is stated at page 7 of the judgement.

Mr. Speaker : I would request the Leader of the Opposition to avoid this.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I have nothing to say against any person.

Mr. Speaker : I would like the ladies not to be mentioned here.

Sardar Gurnam Singh : But, Sir, it is in the judgement itself. However, I stop mentioning it, as desired by you.

The fourth item of source of hostility is that the Civil Surgeon sent out of his house Kirpa Singh, the Manager of an automobile concern of the Chief Minister's son S. Surinder Singh Kairon, after permitting him (Kirpa Singh) to stay there for 7 months. This was a cause for the irritation and anger for the Chief Minister. For seven months, Dr. Partap Singh kept Kirpa Singh at his expense, but when he turned Kirpa Singh out of his house, the Chief Minister became hostile. The next item of hostility is the article in the 'Blitz' sponsored by the Civil Surgeon on 15th January, 1961. These are, Mr. Speaker, some of the allegations which were made by the Civil Surgeon in his Writ Petition. Mr. Speaker, the Government, in the statement laid by the Home Minister on the Table of the House, relies on the judgement of the High Court which has been overruled by the Supreme Court.

[Deputy Speaker in the Chair.]

Now, Madam, I will come to the findings of the Court. Madam, it has been stated in the judgement—

"In the absence of such evidence they could be disapproved only by the party against whom the allegations were made denying the same on oath. In the present case there were serious allegations made against the Chief Minister and there were several matters of which he alone could have personal knowledge and therefore which he alone could deny....."

I have quoted this because shelter had been taken in the statement by the Home Minister that the Chief Minister and his family had no opportunity to defend themselves or place the facts before the Supreme Court. But

[Sardar Gurnam Singh]

the finding of the Supreme Court conclusively shows that the Chief Minister and his family had the fullest opportunity to repudiate the charges against them and this is conclusively proved from the record. Madam, in the present case, there were serious allegations made against the Chief Minister and there were other matters of which he had personal knowledge. But the judgment says—

“.... but what was, however, placed before the Court in answer to the charges made against the Chief Minister was an affidavit by the Secretary to Government in the Medical Department who could only speak from official records and obviously not from personal knowledge about the several matters which were alleged against the Chief Minister. In these circumstances we do not think it would be proper to brush aside the allegations made by the appellant, particularly in respect of those matters where they are supported by some evidence of a documentary nature seeing that there is no contradiction by those persons who alone could have contradicted them. In making this observation we have in mind the Chief Minister as well as Mrs. Kairon against whom allegations have been made but who have not chosen to state on the oath the true facts according to them.”

So, Madam, it is not a case of the type as has been made out by the Home Minister in his statement because full opportunity was available to the State or for that matter to the Chief Minister and his family. In fact Chief Minister's son S. Surinder Singh, had availed of it.

I will again quote from the judgment—

“..Before the written statement of the State was filed the respondent-State made an application to the court on August 23, 1961, in which they averred.”

“The respondents are not in a position to give a complete and full reply to the assertions made by the petitioner without inspecting the original records and without knowing and (Since) renderings of the so-called tape-recordings mentioned by the petitioner in his aforesaid petition.....

The applicant, therefore, prays that the petitioner may be ordered to place on record the renderings of the so-called tape-records.”

On November 3, 1961 the Court passed an order in which it recorded :

“As regards the renderings of the tape-records, on which the petitioner relies, learned Counsel for the petitioner..... undertakes to play the tape-recorder before the respondent within a fortnight from the date of the putting in of the above renderings on a date suitable to both the sides.

Again on December 14, 1961 the State made an application to the Court to modify the order, dated November 3, 1961 by directing the appellant to play the tape-records in the office of the Counsel for the State and allow the State to re-tape-record the tape-recordings produced by the appellant, so that a correct copy of the tape-records was available to the respondent-State before filing the written statement. In the applications made by the respondents to the Court for Directions regarding the inspection of the tape-records produced by the appellant, and seeking the facility for re-recordings it was explicitly stated that this was for the purpose of the state satisfying itself whether the voices of the persons whose talks were purported to have been tape-recorded were truly the voices of those persons. The Court passed an order on January 5, 1962 directing the appellant to file the original tape-records into Court to be sealed in the presence of both the parties and kept in custody of the Registrar of the Court, but this was to be after the records were played before the respondent on January 11, 1962 in the office of the Registrar of the Court. This order was given effect to and the state had the re-recorded copies in their possession to verify the authenticity and correctness of the original. The written statement of the State was filed in February, 1962 only after they had thus their own copies of the tape-records..... In the counter-affidavit filed by the State there was not

any denial of the genuineness of the tape-records, no assertion that the voices of the persons which were recorded in the tape-records were not those which they purport to be or that any portion of the conversation which would have given a different colour to it had been cut off. We should, however, add that there was a vague statement regarding the tape-records of the talk between the Vigilance Inspector and the appellant with which we shall deal later....."

So, Madam, the State of Punjab, was fully represented in the Court and was aware of the allegations. This writ petition, I may mention straight-away, was meant against the Health Ministry which is in overall charge of the Health Minister. Of course, according to the Constitution, all orders of Government are passed in the name of the Governor.....

Deputy Speaker : Will the Member please wind up ?

Sardar Gurnam Singh : Madam, I will resume my seat when you will ask me to do so. But, as the Leader of the Opposition, I am entitled to have as much time as the Leader of the House.

Deputy Speaker : I was just reminding you to please wind up.

Shri Babu Dayal Sharma : On a point of Order, Madam.....

Deputy Speaker : I will request the Leader of the House to advise the hon. Member not to interrupt like this.

Shri Babu Dayal Sharma : I rise on a Point of Order, Madam....

उपाध्यक्षा : बाबू दयाल जी, यह प्वायंट ऑफ आर्डर रेज करने का वक़्त नहीं है। मैं प्राय से रिक्वेस्ट करूंगी कि आप बैठ जाइए। जब तक बोलने वाले न बैठें तब तक आप खड़े नहीं हो सकते। (I would point out to hon. Member Pandit Babu Dayal Sharma that it is not the time to raise point of order. I would request him to please resume his seat. He cannot rise unless the hon. Member in possession of the House gives way.)

Sardar Gurnam Singh : I do not give way. Madam, I have quoted the judgment of the Supreme Court *in extenso* to show that the State was sued not in the personal capacity of Sardar Partap Singh, but as representing the Health Ministry of which the Chief Minister was incharge. So he was a party to the suit, and the Supreme Court considered all these facts from all points of view and from all aspects before they came to a definite decision.

Now, I will take up the allegations one by one and will read to you briefly the findings on these allegations. The first allegation relates to the incident connected with the operation of the Chief Minister's son Surinder Singh. His operation was necessitated by the nature of the disease which Surinder had contracted and for this reason the Chief Minister desired the operation to be performed in secret. After stating these facts, the Supreme Court gave the finding—

"If the State could get Surinder to file an affidavit in regard to the tape-recorded talk, we do not appreciate why no affidavit from Mrs. Kairon was filed to give her version as to whether she really talked with the appellant as recorded, and if she did so in what respects the record was wrong. In the absence of any such affidavit or statement by her on oath that the voice recorded in the several talks and in particular in talks 2 & 6 was not hers or that the record had been manipulated, we cannot but hold that the records are genuine and that conversations took place as recorded".

[Sardar Gu nam Singh]

The question that next falls to be considered is whether the operation^{or} was entrusted to the appellant by the Chief Minister or not, and whether the operation was performed by the Civil Surgeon himself. In their finding, the Hon'ble Judges of the Supreme Court have stated :

"In the circumstances, we have no hesitation in holding that it was at the instance of the Chief Minister that the appellant undertook the operation on the Chief Minister's son."

The judgment further says :

"The next allegation relates to the requests made by the Chief Minister himself and the members of his family for undue favours to be shown to certain patients who were recommended for medical certificates or for special treatment by the appellant at the hospital. This allegation was denied by the State, but as stated earlier, the denial has little force because the only persons who were in a position to contradict the appellant have not come forward to state anything on oath. The allegation has, therefore, to be considered with reference to the documentary evidence on which reliance was placed. They are exs. B-a to B-19 which are recommendations by either the Chief Minister's, his sons, his brother and his sister-introducing certain patients and suggesting that they should be attended to properly or their requests granted."

The next item, Madam, is in regard to the supply of medicines to the family of the Chief Minister at the request of Mrs. Kairon, by Dr. Partap Singh, which he either purchased, or gave them from the stores of the Hospital, and the supply of two Singer Sewing machines to Mrs. Kairon. As regards the supply of medicines, the judgment of the Supreme Court says :

"In the face of the support afforded by the documentary evidence and the tape-recorded talks, coupled with the absence of any denial or explanation of these matters by the persons who alone could deny them, we feel unable to attach any value to the affidavit of Surinder denying that any medicines were called for or supplied".

उपाध्यक्षा : सरदार साहिब, आप ने पहिले ही 41 मिनट बोल लिया है । मैं आप से पूछना चाहती हूँ कि आप कितना वक्त और लेना चाहेंगे? (The Leader of the Opposition has already spoken for 41 minutes. I would enquire of him as to how much more time will he require to wind up.)

सरदार गुरनाम सिंह : मैं जजमेंट को प्वाइंट्स खत्म करके बैठ जाऊंगा ।

उपाध्यक्षा : टाईम बहुत लिमिटेड है और बोलने वाले काफी ज्यादा हैं । दूसरों का भी खयाल रखना है । (The time is very limited and quite a large number of Members want to take part in the debate. They have also to be Kept in mind.)

Revenue Minister (Sardar Ajmer Singh) : I may submit that both sides have already agreed in regard to the time to be allowed to them.

Deputy Speaker : How much time will the hon. Member take to finish ?

Sardar Gurnam Singh : Only 15 minutes, Madam.

Deputy Speaker : No, please, will you please wind up within five minutes ?

Sardar Gurnam Singh : No, this will not suffice, Madam.

Deputy Speaker : All right, you can take seven minutes more.

Sardar Gurnam Singh : Madam, as regards the supply of sewing machines, all the five Hon'ble Judges have agreed in their judgment. The judgment says—

“We consider that this portion of the appellant's case has been established beyond reasonable doubt by exs. C-7 to C-10 which all have been referred to by Dayal, J. in his judgment and we entirely concur with him in holding that this allegation has been completely proved”.

Then, Madam, there is the case of Kirpa Singh, who was kept for seven months at the house of Dr. Partap Singh at Civil Surgeon's expenses at the instance of the Chief Minister. The appellant had alleged that he incurred the hostility of the Chief Minister when Kirpa Singh was turned out of his house. In regard to the affidavits filed by Surinder Singh and Kirpa Singh in this connection, the Hon'ble Judges have used the words “most disingenuous and least frank”.

This was the Judgment. Then there is the case of Blitz in which an article was sponsored by the Civil Surgeon making these allegations followed by a communication from his wife. But I need not go into the details. I shall come to the conclusion arrived at by the Hon'ble Judges on the basis of the material before them and on the basis of the arguments of Dr. Partap Singh and the State Counsel. It reads—

“In the circumstances we are satisfied that the dominant motive which induced Government to take action against the appellant was not to take disciplinary proceedings against him for misconduct which it bona fide believed he had committed, but to wreak vengeance on him for incurring his wrath and for the discredit that he had brought on the Chief Minister by the allegations that he had made in the articles which appeared in the Blitz in its issue, dated January 15, 1961 followed by the communication to the same newspapers by the appellant's wife, in which these allegations were affirmed and which in large part we have found to be true. We, therefore, hold that the impugned orders were vitiated by *mala fide* in that they were motivated by an improper purpose which was outside that for which the power or discretion was conferred on Government and the said orders should therefore be set aside.”

I have finished with the Judgment.

Now, it has been argued by the hon. Members from the Treasury Benches one after the other, that the Chief Minister is a very strong man. He had subdued the Akali agitation. He had subdued the Hindi agitation. He has put the people in the corner. He is such a strong man. Then do I understand from these arguments that licence for corruption and high handedness is given to him, licence is given to his Ministry for *mala fide* action because he is good at suppressing agitations. (*Hear, hear*). May I suggest, if ruthlessness is the only criterion of a good administrator bring Mann Singh dacoit, who is very firm and ruthless as Chief Minister of this State and he will ruthlessly deal with them and with us.

It has been said that they have brought about so much progress in the State and that the administration of Punjab is the top most. May I ask if a licence has been given to this administration for high-handedness, corruption and for so many other ills of this State which at present exist. It is said that the progress is entirely due to the Chief Minister. May I humbly submit, Madam, that it is not due to the Chief Minister, but it is entirely due to the initiative of the Punjabis. They have shown it here.

[Sardar Gurnam Singh]

They have shown it abroad. They have shown their initiative in other States in the country. They have been praised by the Prime Minister himself several times for their initiative. On account of the initiative of the hardy peasant we had the granary of India in Layallpur, Montgomery and in Sargodha, when this Chief Minister's leadership did not exist. On account of their initiative they have settled themselves after the partition of the country. They have rehabilitated themselves in Delhi. Most of them are prosperous businessmen. So, it is not on account of the Chief Minister, but it is on account of the initiative of the Punjabis that they are ahead of others. I say without any fear of contradiction that if we had a beneficent Chief Minister; if we had a beneficent Government and if we had a good team of Council of Ministers our State would have gone much higher than it is now. We should look at it from this point of view. We are not looking at it from this point of view.

Then we know, and people know that so many things were said by my hon. Friends from Treasury Benches yesterday. They said something which was a bit personal. I wish they had not said so, and hesitate to say so. Mr. Yash, who was a Minister in Sardar Partap Singh Kairon's Ministry made some observations that Sardar Partap Singh Kairon is the Chief Minister because Janta wants him. I do not want to go into the merits of the election petition. But I can boldly say that Janta did not want him as is clear from his last election result. They themselves know, the people know that he was defeated. But let us assume that he succeeded and that too with a margin of 34 votes only. This is what the Janta showed and this is what the Janta demonstrated in Amritsar.

Deputy Speaker : Will the hon. Leader of the Opposition please wind up.

Sardar Gurnam Singh : One or two minutes more, and I will resume my seat.

I want to reply to what was stated by Shri Harbans Lal yesterday. I have great respect for him. But unfortunately he said something which was not desirable. He said something against the Sikhs. He said something against the Akalis. Well it is very unfortunate that he said that Akalis were taking favours from the British Government when these people were fighting for the freedom of the country. Well he should know and understand it once for all and I am glad that Mr. Speaker contradicted him at that very time, that about a hundred persons were executed during national struggle for freedom and out of them more than ninety were Sikhs. I hope he remembers the name 'Babar Akalis'. Let him be rest assured that the Sikhs were not getting favours from that Government. I may tell him that it is the Sikhs who defended this country. It were the Sikhs who brought nationalism to this country when these people were lying low. It were the Sikhs who were defending this country and they will defend it now and the persons of the hon. Member's type, will not be available during the times of Emergency. I want to tell him once for all because every day he and some of his friends start talking in that strain. I want to tell him because he talks so much of communalism, I want to tell him today the communalism of the Congress Party. In order to get into power in Kerala, the Congress party got into alliance with the Muslim League, a communal party.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਫਰਮਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਸ ਦਾ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਲੁਕ ਹੈ ? (How is it relevant with the motion ?) (Interruptions). Order please.

Sardar Gurnam Singh : I will wind up. It appears that the Deputy Speaker does not like it because of the Congress.

Chief Minister : Leader of the Opposition should not cast aspersions on the Chair.

Sardar Gurnam Singh : I do not intend any aspersions.

[Mr. Speaker in the Chair.]

Mr. Speaker : Would you kindly wind up ? The hon. Member has already taken 48 minutes.

Sardar Gurnam Singh : I will just wind up.

I was answering the charge of communalism against us, and was saying that in order to get into power the Congress Party got into alliance with the Muslim League in Kerala.

Again with a view to gain power in the Gurdwaras, the Congress Party fought the Gurdwara elections. This is their secularism. They fought the Gurdwara elections and out of 140 seats, they could secure only four. It was said in British Press that the Sikhs have rightly punished their traitors. This is their position, the position of their secularism. I have a good deal of material to show their secularism, but I do not want to refer to all that. Lastly, I would like to refer to what Maulana Azad has stated in his book "India Wins Freedom" about the secularism of this party in power.

Mr. Speaker : What has that to do with the motion before the House ?

Sardar Gurnam Singh : All right, Sir, I will not read that. I was referring that in reply to the charge of communalism made against the Opposition parties particularly against the Akali Party.

Mr. Speaker : Two wrongs do not make one right.

Sardar Gurnam Singh : A Parsi, i.e., a man of the minority community was not allowed to be elected as the President by this party. This has been stated on page 15 of this book.

Now, Sir, before I sit down I want to say something to the hon. Members sitting on the Treasury Benches. I concede and I am convinced that there are many hon. Friends sitting on that side who are honest and who are patriots. I have no doubt about their patriotism. I may appeal to those honest patriot congressmen to assert themselves. If they want to save this State and save their party they will have to assert and tell the Ministers, "You have been given ample opportunity, you have failed, you have brought anarchy and if you want to give a good name to the Congress Party you should quit and quit at once."

Sir, If they do not say this I will assume that they are not what they profess to be. Sir, an honest Congressman and a patriot has said in the House that a whip has been issued to them and they cannot put forward their points of view. Is that taking us anywhere ? Those Members have always been wanting to do that good deed and I give them a warning that if they do not do it now, the present generation will not forgive them. The future generation will disdain them. If we want to give good Government to this State we should say what we feel conscientiously and in a just manner. Sir, before I conclude, I would like to read the warning which Mahatma Gandhi gave to the Congress Party not long before his death. He said—

"It took a great deal of selfless service and sacrifice for the Congress to win the confidence of the people, but if Congressmen betray the people and become their masters, then, whether I live or not, I can from my long experience warn them that the country will be aflame in revolt against the wearers of the white cap".

[Sardar Gurnam Singh]

This is, Sir, what Mahatma Gandhi said. I want to refresh their memory and say that if they do not act now somebody else will act and then it will be too late for them to save their party.

With these remarks, I thank you, Mr. Speaker, for the indulgence you have shown to me. *(Cheers from the Opposition.)*

PERSONAL EXPLANATION BY SHRI HARBANS LAL

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਨਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਲਈਆਂ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ.....

Mr. Speaker : The hon. Member did not say that.

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਮੈਨੂੰ, ਜਨਾਬ, ਸਿਰਫ ਦੋ ਮਿੰਟ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਸਿਖਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਬਾਕੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਨਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਲਈਆਂ। (ਵਿਘਨ) ਬਾਕੀ ਅਗਰ ਮੇਰੇ ਇਹ ਸਾਖੀ ਇਹ ਸਮਝਣ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਖ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : I say that the hon. Member did not say that. But, he should not make a speech on personal explanation.

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਜਨਾਬ, ਮੇਰੀ ਦੂਸਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਬਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਠੀਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ.....

Mr. Speaker : He should not have said that.

ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਜਨਾਬ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸਟ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸਟ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਾਸਟ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈਲੇਂਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਦ ਵੀ ਕਦੇ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਅਗੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ। (ਤਾੜੀਆਂ)

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਨਾਥ ਜ਼ਾਰੀ (ਕਾਂਗੜਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਟੀ ਨੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ (ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਦਾ ਸਰੋਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਧਰਮ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਧਰਮ ਲੋਗ ਕਹਾਂ ਕਹਾਂ ਸੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਕਰ ਅਪਣੀ ਅਸਲੀ ਬਾਤ ਪਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ ਕਿ 'ਕੜੀਂ ਕੀ ਈਟ ਅਤੇ ਕੜੀਂ ਕੀ ਰੋੜਾ, ਮਾਨੁਸ਼ਿ ਨੇ ਕੁਨਬਾ ਜੋੜਾ' (ਤਾਲਿਧਾਂ)।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦਰਅਸਲ ਬਾਤ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਨ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਅਸੂਲ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਬੇਅਸੂਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕਰ ਮੋਲੀ ਮਾਲੀ ਯਤਨਾਂ ਕੀ ਮੂਲ ਮੁਲੰਘੀ ਸੇ ਭਾਲਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧਰਮ ਕਿਸੀ ਲੈਬਲ ਪਰ ਨਹੀਂ ਬਾਤ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਸੇ ਹਮਾਰਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਆ। ਅਗਰ ਧਰਮ ਬਾਤ ਆ

तो यह मोशन और इस पर यह सारी बातें कैसे सामने आई । दरअसल बात यह है कि इन का तो आपस में भी मेल नहीं है । अगर वह कहते कि कांग्रेस में यह कमी है, इसने प्राइसिज को काबू में नहीं रखा या कोई और बात है जो कि इस की पालिसीज के खिलाफ जाती है और इस वजह से कांग्रेस को क्विट करना चाहिए तब तो हम कुछ इन की बात समझ सकते । मगर वह कहते क्या जब कि पंजाब हर पहलू से तरक्की की तरफ जा रहा है—क्या इन्डस्ट्रियल तौर पर, क्या तालीमी तौर पर और क्या जरई तौर पर । इस सब तरक्की के होते, इन की तरफ से यह कहना कि कांग्रेस की पालिसीज पर अमल नहीं हो रहा, सिवाए अपने दिल के गुबार को निकालने के और कुछ नहीं है, जो कि यह हाउस के बाहर स्टेज पर नहीं कर सकते । इस लिये आप की प्रोटेक्शन लेकर अपने दिल को यहां पर हलका करते हैं ।

श्री अध्यक्ष : मेरी प्रोटेक्शन तो आप की भी है । (The hon. Member too has my protection.)

श्री अमर नाथ शर्मा : हाउस की प्रोटेक्शन लेते हैं । स्पीकर साहिब, इस मोशन में एक जगह यह कहा गया है कि सरकार कीमतों पर कंट्रोल नहीं रख सकी और ब्लैक मार्केट को रोक नहीं सकी । स्पीकर साहिब, प्रस्तावक महोदय तो यह कहते हैं कि कीमतें इतनी गिरा दीं कि हलवाह यानी किसान को अपनी पैदावार की पूरी कीमत भी नहीं मिलती । मगर इन्हीं की तरफ से और इस मोशन का समर्थन करने वाले जनसंघ के लीडरने यह कहा कि कीमतें इतनी चढ़ा दी हैं कि आम आदमी खरीद ही नहीं सकता । (विघ्न)

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, यह जो कुछ कह रहे हैं यह फैक्ट नहीं है । किसी को कहते हैं कि उसने कहा कि कीमतें चढ़ा दी हैं और किसी को कहते हैं कि कीमतें कम कर दी हैं । यह ठीक नहीं है ।

श्री अध्यक्ष : आप ने यह अपनी स्पीच में कह लेना । (The hon. Member may please refer to it during his speech.)

श्री अमर नाथ शर्मा : स्पीकर साहिब, भाई जोगा सिंह जी ने यह लफ्ज कहे थे . . .

Mr. Speaker : Please name him properly. He is Comrade Jangir Singh Joga.

श्री अमर नाथ शर्मा : हां जी, सरदार जंगीर सिंह जोगा ने कहा था कि कीमतें कम कर दी गई हैं और डा० बलदेव प्रकाश जी ने कहा था कि कीमतें चढ़ा दी गई हैं । वयू लगे रहते हैं, फिर भी लोगों को चीजें नहीं मिलती । स्पीकर साहिब, देश आजाद हुआ । कांग्रेस ने इस का राज सम्भाला और इस को सुधारने में लग गई । एक समाजवादी ढांचा बनाने लग गई । लेकिन जब तक मजदूर को मजदूरी न मिलती, प्रोड्यूसर को अपनी पैदावार की पूरी कीमत न मिलती तो भला ऐसा समाजवादी ढांचा किस नींव पर खड़ा किया जा सकता था? इस लिये सरकार इस तरफ लग गई । आप मर्दम शुमारी की रिपोर्ट पढ़ें जो नई शाया हुई है । उस में लिखा हुआ है कि पंजाब सारे देश में, सारे प्रदेशों से हर लिहाज से—क्या सन्नधती तौर पर क्या जरई तौर पर—आगे बढ़ा हुआ है (तालियां) फिर यह बात मैं ही नहीं कहता, हमारे प्यारे नेता, इस देश के प्राइम मिनिस्टर जो कि सारे संसार में माने हुए मुद्दबबर हैं उन्होंने बार बार यह कहा है कि पंजाब वह प्रदेश है जिसने तरक्की के मामले में सब से बाजी मारी है । (विघ्न) इस सूबे में कीमतें उस लैवल पर रही हैं कि जिस से किसान को तो पूरी कीमत मिले

[श्री अमर नाथ शर्मा]

मगर जो आम आदमी है उस पर भी ज्यादा भार न पड़े, उस की परचेजिंग कंपैसिटी के बाहर न हो जाएं (विघ्न) स्पीकर साहिब, सारे देश की इकानामी जब ऊपर नीचे होगी तो लाजमी तौर पर उस का असर पंजाब की आर्थिक स्थिति पर भी पड़ेगा क्योंकि यह भी तो हिन्दोस्तान का ही हिस्सा है ।

स्पीकर साहिब, 20 अक्टूबर को चीन ने हसला कर दिया और हमारी और इस सरकार की सारी तवज्जो, देश की सारी तवज्जो अपने बाडरज को मजबूत करने की ओर लग गई । यहां ही बस नहीं, इस के साथ ही साथ आसमानी आफत भी पलङ्ग के रूप में हमारे सामने आई और फसलों को बहुत नुकसान पहुंचा । ख्याल यह था कि कीमतें बढ़ जाएंगी और पैदावार कम हो जाएगी लेकिन, स्पीकर साहिब, अगर आप इजाजत दें तो मैं वह आंकड़े पढ़ दूँ जो हमारे पास बेसिक स्टैटिस्टिक्स के पेज 19 पर दर्ज हैं । इस में साफ दर्ज है कि बावजूद पलङ्ग के हमारी जरई पैदावार बढ़ी है, और कितनी बढ़ी है आप बेसिक स्टैटिस्टिक्स के पेज 19 को देखें । इस में दर्ज है कि जरई पैदावार कितनी बढ़ी है:—

1955-56 में 44,000 टन

1960-61 में 61,000 टन

और 1962-63 में 66,350 टन

आप इस से अंदाजा लगाए कि पंजाब के सूबा में फूड ग्रेन्ज किस तरह से बढ़ा है और यह कहना मुनासिब नहीं कि कीमतें बढ़ी हैं ।

फिर यहां पर खांड का बहुत शोर किया गया । इस का जिक्र इस हाउस में भी और बाहर भी किया गया लेकिन यह जानने की कोशिश नहीं की गई कि खांड की कीमतें क्यों बढ़ी हैं । इस का जिक्र, स्पीकर साहिब, पहले भी आटम सेशन में आया था । आपको याद होगा कि केन्द्रीय सरकार ने कहा था कि डिफेंस की एफर्ट्स को पूरी तरह कंट्रोल करने के लिये 500 लाख टन खांड बाहर भेजी गई ताकि इस से फारेन एक्सचेंज कमाया जा सके । (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : यह फिर्ज तो गलत है, पण्डित जी, यहां पर पढ़े लिखे आदमी बैठे हैं । (विघ्न), (शोर) (These figures are not correct. (Addressing Shri Amar Nath Sharma.) The hon. Members are educated enough to know about the exact figures in this respect.) (Interruption) (Noise)

श्री अमर नाथ शर्मा : जनाब, मैं इसे दहस्त कर देता हूँ । पांच लाख टन चीनी बाहर के मुल्कों को, फारेन एक्सचेंज हासिल करने के लिए और अपना फारेन एक्सचेंज मजबूत करने के लिए, भेजी गई । फिर भी हमारी सरकार को दाव देनी चाहिए कि पलवल से लेकर लाहौल और स्पित्त तक 1 रुपया 18 नये पैसे की किलोग्राम का एक जैसा ही निरख चला आ रहा है । (प्रशंसा) इस सरकार ने इस निखर को बढ़ने नहीं दिया ।

फिर अब मैं चावल का जिक्र करूँ । लैवी प्रोक्वायरमेंट स्कीम के अधीन हमारी सरकार ने केन्द्रीय सरकार के कहने के मुताबिक जो परसेंटेज मुकरर थी उससे कहीं ज्यादा लिया है । 'पंजाब आनंदी मार्च' के सका 127 पर अगर आप मुलाहजा फरमाएं तो 60 से 66½ परसेंट ज्यादा लैवी का शेयर बना है (प्रशंसा) । पंजाब सरकार ने बासमती चावल की कीमत 1 रुपया 15 नये पैसे की किलोग्राम कर दी और कमाल कर दिया कि इस की कीमत को बढ़ने न दिया । जब सूबे में चावल का भाव बढ़ने लगा तो सरकार ने सूबे में 45 डिपों खोल दिए ताकि कीमतों को रोका जा सके और कीमतें 75 नये पैसे और 56 नये पैसे कम कर दीं ।

इस पर यह लोग जो उन बैचों पर बैठे हैं न माने तो इनके डिप्टी कौन्सल कर दिए गए । और फिर यह हाईकोर्ट ने गए । तो मैं यह कह रहा था कि कीमतें बढ़ा नहीं दीं, सरकार ने कम कर दी हैं ।

इस से आगे मैं अर्ज करूँ कि लोग कहते हैं कि गंदम की कीमतें बढ़ीं लेकिन, स्पीकर साहिब, आप देखें कि 1962 में गंदम की कीमत 13-14 रुपए मन थी । और इस से हलवाहक को लाभ पहुंचाने के लिए जमींदार को कीमत पूरी अदा करने के लिए हमारी सरकार ने हिम्मत की, कांग्रेस सरकार ने हिम्मत की कि गंदम की कीमतों को बढ़ने नहीं दिया । मैं यह इस लिए आपके गोशुज्जार करना चाहता हूँ कि यह कांग्रेस सरकार कीमतों को कम करने में कहाँ तक सफल हुई है । और इस पर यह आरोप लगाना ठीक नहीं । अब मैं अमृतसर मण्डी का जिक्र करता हूँ कि फरवरी, 1963 में वहाँ गंदम का भाव 48.87 रुपए फी क्विंटल था और मार्च में 40.62 रुपए और अब अगस्त में जब कि नई गंदम मार्किट में नहीं आई 39.00 रुपए फी क्विंटल का भाव है । (प्रशंसा) अगर कोई शक हो तो मैं डाक्टर बलदेव प्रकाश से कहूँगा कि वह मार्किट कमेटी में जा कर पूछ सकते हैं । मैं यह समझता हूँ कि यहाँ पर आरोप लगाना कि कांग्रेस सरकार ने यह नहीं किया, गलत बात है । कांग्रेस सरकार ने तो जनता की बेहतरी के लिए खाद्य पदार्थों की कीमतों को एक लाइन पर रखने के लिए ऐसे कदम उठाये और कीमतों को चढ़ने से रोक दिया ता कि प्राइयूसर का भी भला हो और यह सरकार इस लिए कायम है क्योंकि यह वह कदम उठाती है जिस से सब का भला हो और सब का कल्याण हो । (प्रशंसा)

फिर यह फरमाते हैं कि इस सरकार ने चोर बाजारी को क्यों नहीं रोका । मैं अर्ज करूँ कि इस के बारे में पूछा गया था कि कितने ब्लैक मार्किट के केस पकड़े गए तो सरकार की

| |
|------------|
| 12.00 noon |
|------------|

तरफ से जवाब आया था कि सरकार ने 114 केसिज पेश किए जिन में से 84 तो डिफेंस आफ इण्डिया रूलज के अधीन थे और 34 एसेंशल कमोडिटीज ऐक्ट के अधीन । इस में भी इन्हीं लोगों का हाथ था जिन्होंने ने एतराज उठाया । जो चोर बाजारी करते थे उनके डिप्टी कौन्सल किए गए और इस तरह इस सरकार ने चोर बाजारी को कंट्रोल किया ।

हमने डिप्टी कमिश्नर को यह अधिकार दे दिया है कि वह यह देखें कि अगर किसी के पास भी किसी तरह की होडिंग है, जो बड़े बड़े ज़मींदार जिन्स रखते हैं अगर वह इतलाह नहीं देंगे होडिंग करेंगे तो डी.सी. को यह पावर दे दी गई है कि वह इस जिन्स को मार्किट में लाकर फरोस्त कर सकता है । मैं समझता हूँ कि यह एक बहुत ही क्लीयर बात है और इस सम्बन्ध में किसी को बुरा भला कहना, यह कहना कि यह किसी नेक आदमी का काम नहीं, यह कोई पालिसी नहीं है, कोई असूल नहीं है, उनका यह ख्याल गलत है । यह सरकार नहीं जायेगी बल्कि यह सरकार बरकरार रहेगी । (तालियाँ)

श्री चान्द राम (सालूहवास) : स्पीकर साहिब, इस सदन में बहुत सी बातें कही गई हैं मगर मैं जो बातें कहूँगा वह अपनी पूरी जिम्मेदारी से कहूँगा । आप जरा इस बात का ही अन्दाज़ा लगायें कि जो यह अविश्वास का प्रस्ताव जिस ग्रुप की तरफ से लाया गया है, उस ग्रुप के एक सदस्य की बावत मैं यहाँ पर यह अर्ज कर देना चाहता हूँ कि जिस ग्रुप से वह ताल्लुक

[श्री चान्द राम]

रखते हैं अब का क्या प्रोग्राम है, उन का पुलिटिकल कैरेक्टर क्या है और इस राज्य को तरक्की देने के लिये वह किस पालिसी पर यकीन रखते हैं। मैं आज यह बात यहां पर वाजह करना चाहता हूँ कि एक तरफ तो यह भाई कहते हैं कि हम देहातियों को रिप्रैजेंट करते हैं, मगर वह आये शहरों से है उनका तमाम शहरी कैरेक्टर है। मगर यह देहातियों के नाम पर जो काम करते हैं उस से हमारे उद्देश्य की पूर्ति नहीं होती। वह किसी बात में भी इस मुद्दे की तरक्की में कोई अज़ाफा नहीं करते। यह तो देहातियों में से आये कहते हैं। मगर इन को मालूम होना चाहिये कि जब देहाती इकट्ठे हो जाते हैं तो उनकी जिस की कीमतों के अंदाजे करने में ब्लैक मारकेट की कार्रवाई करने में और मारपीट के झगड़ों में इमदाद करने में यह लोग हाथ बटाते हैं।

श्री अध्यक्ष : आप देहाती और शहरी तबका कहने की बजाये अपना प्वायंट कहें।
(The hon. Member may please mention his own point clearly instead of referring to rural and urban people.)

श्री चान्द राम : स्पीकर साहिब, मैं और कुछ नहीं कह रहा, मैं तो उन लोगों की बातें करता हूँ जो शहरों वोटर्ज की नुमायंदगी करते हैं और अपने आप को देहाती तबका से ताल्लुक रखने वाले कहते हैं। यह लोग देहातियों या शहरियों के नाम पर हर तरक्की के काम में रुकावट डाल रहे हैं। इसकी एक मिसाल मैं यहां पर देना वाजब समझता हूँ। वह यह है कि रोहतक शहर के चन्द आदमी हमारी सरकार ने ब्लैक मार्केट के केसिज में गिरावतार किये। मगर यही भाई जो अपने आप को रोहतक की जनता का नुमायंदा बता रहे हैं उस मौका पर इन ब्लैक करने वालों की छुड़ाने की गर्ज से शहर वालों से गवर्नमेंट के खिलाफ जलूस निकालने और नारे लगाने की बातें कर रहे थे। मैं जो बात यहां कहूंगा बड़ी जिम्मेवारी से कहूंगा। (विघ्न) अगर इस तरह से मुझे उकसाया गया तो याद रखिये मेरी जवान बड़ी लम्बी है, ऊंची है। मैं यह अर्ज करने लगा हूँ कि जिस पार्टी की तरफ से इस हाउस में नोकान्फीडेंस का मोशन आया है उन में से, एक मैम्बर साहिब, जो अपने आप को रोहतक के लोगों का नुमायंदा समझते हैं, बर्मी सुप्रीम कोर्ट का फैसला है। मुहतरिम स्पीकर साहिब, मैं ने वह फैसला पढ़ा है जिसमें इस पार्टी के मैम्बर के खिलाफ उन्होंने ने कहा है

"He is a cheat, he is a liar, he is a rogue No. 1 and he is a scoundrel."

स्पीकर साहिब, मैं बड़े आदर के साथ कहना चाहता हूँ...

(श्री मंगल सैन की ओर से विघ्न)

Mr. Speaker : I will give time to the hon. Member for personal explanation. Let Shri Chand Ram first complete his speech. To say that a certain High Court has passed strictures of cheat or scoundrel against an hon. Member is tantamount to calling names which is not proper.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : आन एम्पाइंट आफ आर्डर सर स्पीकर साहिब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर है कि अगर कोई मैम्बर इस हाउस के मैम्बर के लिए चीट और स्काउंड्रल के शब्द गलत इस्तेमाल करे तो उस पर आप क्या एक्शन लेंगे ? Is it on the record of all India Reporter ?

श्री अध्यक्ष : मैक्सिमम जो मैं रूल के मुताबिक कर सकता हूँ वह करूँगा।

(I will do the maximum according to the rules.)

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं ने जो कुछ भी कहा है यह कोई वैसे नहीं, यह हकीकत है। मैं ने इसे पढ़ा है। इस फैसले का लाना कोई आसान बात तो नहीं है, मगर मैं कोशिश करूँगा कि इसे किसी तरह से हासल करके पेश किया जाये।

Mr. Speaker : Since the hon. Member has stated that it was written in the judgement that 'he is cheat' etc, the onus is upon him (Chaudhri Chand Ram) to produce a copy of that judgement and show it to me otherwise I will feel that he had made an irresponsible statement.

श्री बलराम जी दास टंडन : ऐसी जजमेंट कोई नहीं है, यह बिल्कुल गलत है।

श्री चांद राम : मैं ने पहले भी कहा है कि जो बात मैं कहूँगा वह पूरी जिम्मेदारी से कहूँगा।

Mr. Speaker : The hon. Member cannot get away so easily after saying all that. Now it is his responsibility to show me the judgment.

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, यह लफ्ज मैं नहीं कह रहा, यह तो सुप्रीम कोर्ट के लफ्ज हैं।

(At this stage Shri Mangal Sein rose to speak.)

Mr. Speaker : If you behave like this, it will show that you have a very weak case. Therefore, let the hon. Member proceed with his speech. I assure the hon. Members that I will not permit anybody to make any insinuation without any basis.

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं कोई बच्चा नहीं हूँ। मैं बी.ए.एल.बी. पास हूँ। मैं पूरी जिम्मेदारी से कहता हूँ। यह फैसला यहां का नहीं बर्मा सरकार का है। इस बात का फल आज इस हाउस को है या उस जनता को है या इस डेमोक्रेसी को है कि उनके नुमायंदे किस तरह के हैं जो आज इस तरह से उनको इस हाउस में नुमायंदगी करने का मौका मिला है।

श्री अध्यक्ष : चांद राम जी, गवर्नमेंट की डिवलमेंट की प्लान के बारे में भी बोलिए।
(Shri Chand Ram may now speak on the development plans of the Government.)

श्री चांद राम : जनाब स्पीकर साहिब, अगर उनकी तरफ से इंटरप्शन न होती तो मैं उनके बारे में न कहता और इस बात का सबूत है कि आज तक मैंने इस तरह से नहीं कहा। मगर जब उन्होंने यहां पर यह बातें कहीं तो मुझे भी यह कहना पड़ा उस पार्टी का यह कैरेक्टर है जिसको यह बिलिंग करते हैं।

श्री अध्यक्ष : अब आप सारी पार्टी को जनरलाइज करेंगे तो मेरे लिए यह बड़ा मुश्किल हो जाएगा जब फिर आपोजीशन वाले भी पार्टी का नाम ले ले कर बहुत कुछ कहने लगेंगे।
(If the hon. Member starts making insinuations by generalising a particular party it would become difficult for me to check the Opposition when they also begin to hurt charges against the party in powers.)

श्री चांद राम : जनाब, इन लोगों की तो कोई एक पार्टी ही नहीं है। हम सब का सोशल या इकनामिक प्रोग्राम अलग अलग है। कहीं कोई मेल नहीं खाता ? क्या इनका इस तरह से इकट्ठे होना यह जाहिर नहीं करता कि इनका सरासर यह मतलब है कि वह गवर्नमेंट पेंल हो और यह दूसरी गवर्नमेंट बना लें, लेकिन मैं बतलाना चाहता हूँ और यह कहना चाहता हूँ कि अगर यह नो कानफिडेंस मोशन पास हो जाए तो क्या यह आपोजीशन अपनी गवर्नमेंट बना लेगी ? कभी नहीं। जनाब, मैं जो बात कह रहा हूँ मुझे पता नहीं कि आप वह समझ पाएंगे या नहीं।

श्री अध्यक्ष : अगर अक्ल की बात होगी तो समझ जाऊंगा। (If it has got some sense I will understand it.)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : क्या किसी मੈम्बर को इस बात की इजाजत है कि वह चेयर के खिलाफ एस्पेशन कर सके ?

श्री अध्यक्ष : यह जो कुछ कहा है It is absolutely uncalled for (whatever the hon. Member has said, is absolutely uncalled for.)

श्री चांद राम : जनाब, हमारे यहां की बोली तो ऐसी है कि जिसको न समझने की दृष्टि से हमारी स्पीचिंग भी सही रिकार्ड नहीं हो पाती क्योंकि डाइलैबट के कई ऐसे शब्द होते हैं जो आम समझ में नहीं आ सकते। मैं, जनाब, जिक्र करना चाहता हूँ कि हमारे यहां बाजरे का बाज्र होता है जो मेरे इलाके में बहुत खाया जाता है। यहां खाया ही नहीं जाता। तो उन बाज्र की खिचड़ी में अगर दूध मिला दिया जाए तो वह बाजरा और दूध अलग अलग हो जाता है लेकिन अगर उसी में शीत मिला दिया जाए तो वह गुथ जाता है। यानी इकट्ठा हो जाता है। इसी तरह से यह आपोजीशन की यह खिचड़ी है। इसमें शीत कहीं नहीं है। यह तो ऊखल में कुटे हुए हैं और एक बिलौनी में बिलोए हुए हैं। जनाब, यह तो सारे के सारे पिसे हुए हैं (शोर) कोई हिन्दो ऐजीटेशन में पिसा हुआ है, तो कोई बैटरमेंट लैवी में पिसा हुआ है, कोई भाषाई ऐजीटेशन में पिसा हुआ है और कोई सूबाई ऐजीटेशन में, गर्जों कि यह सारे के सारे दुःखी हैं और इस लिए इकट्ठे हुए हैं। असली बात यह है कि जब इन्होंने धर्म के नाम पर, भाषा के नाम पर, सूबा के नाम पर लोगों को भड़काना चाहा तो सरदार प्रताप सिंह कैरों ने सब को दबा दिया और इन लोगों की एक नहीं चलने दी। उन्होंने ठीक किया क्योंकि जिस दिन से यह गवर्नमेंट बनी है इन्होंने इस बात की बहुत कोशिश की कि यहां पर अनलाफुल ऐक्टिविटीज चलें। जब इनकी एक नहीं चल सकी तो इन्होंने जजमेंट का एक सहारा ले कर अदमएतमाद का प्रस्ताव पेश किया जिसके जरिए यह चाहते हैं कि प्रताप सिंह और उनकी सरकार इस्तीफा दे। मैं उन्हें बताना चाहता हूँ कि अगर इन्हें इस सरकार की प्रगति का सबूत चाहिए तो वह सारे देश के सामने है। और वह हमारे देश के प्रिय नेता और सारी मानवता के लीडर पंडित जवाहर लाल के शब्दों में आपको मिलेगा। जिन्होंने कहा है कि पंजाब में तरकी हुई है और दूसरे सूबों के मुकाबले में काफी तरक्की हुई है। मैं समझता हूँ कि यह सरकार के कार्यों का सही जजमेंट है (विधन)।

मैं जनाब आपके जरिए प्रोटेशन चाहता हूँ।

श्री अध्यक्ष : आपका टाइम हो गया।
(The time of the hon. Member is over.)

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, मैं एक और बात कहना चाहता हूँ कि यहाँ नेशनल काउंसिल आफ इम्प्लाइड रिसर्च ने पंजाब की टैक्नो-इकनामिक सर्वे की है, और उससे पता चलता है कि पंजाब ने कितनी तरक्की की है। उन्होंने ने कहा है :

"Punjab has a strong economic base. The per capita income of the State in 1956 was Rs 296 as against the All India figure of Rs 261."

यह क्रेडिट इस सरकार को है और सरदार प्रताप सिंह कैरों को है। आप अंदाज़ा लगाइए कि 1956 में आल इंडिया फिगर पर कैपिटा इनकम 261 रुपए थी और पंजाब की 296 रुपए।

और अब? अब का भी अगर आपको बताऊं तो वह 401 रुपए पर कैपिटा इनकम है (प्रशंसा) आगे कहा है :

"Compared to other States, Punjab has progressed rather quickly in the provision of irrigational facilities, improved seeds and fertilizers...."

Again it is stated—

"Death rate in Punjab is low i.e. 18.2 as against 27 in the country...."

इससे आगे लिखा है :

".....per capita net output in Punjab agriculture is higher (Rs 260) than in All-India (Rs 195) as also the per capita expenditure in the rural areas which is Rs 32 in Punjab and Rs 36 in Pepsu as against Rs 21 in All India...."

"Further it is seen that the importance of industries in the structure of the economy has increased while that of agriculture has declined...."

यह एक इंडीकेशन है कि ऐग्रीकल्चर कम इम्पार्टेंट होती जा रही है और इंडस्ट्री ज्यादा इम्पार्टेंट होती जा रही है। मैं और बातों में नहीं जाना चाहता जो पहले ही हमारे दूसरे साथी कह चुके हैं। मैं सिर्फ एक दो बातें हरिजनों के बारे में कहना चाहता हूँ।

स्पीकर साहिब, यह अपोजीशन वाले हरिजनों के लिए मगरमछ के आसू बहाते हैं। आप जानते हैं कि अपोजीशन बैचिज पर कई वैस्टिड इंट्रस्ट के लोग बैठे हुए हैं, लैड लार्डज हैं और रीएक्शनरीज हैं। उन लोगों से पंजाब के हरिजनों को क्या उम्मीद हो सकती है। हरिजन लोग तीन जनरल इलैक्शनों में उन के झांसों में नहीं आए, वह कांग्रेस पर विश्वास करके इस के हक में वोट दे रहे हैं। यह कहते हैं कि सुप्रीम कोर्ट के एक जजमेंट पर ही गवर्नमेंट को बदल दिया जाए। यह बात कैसे मानी जा सकती है। मैं कहता हूँ कि जो जनता की कोर्ट है असल में तो वह सब से बड़ी है। इस हकूमत को बनाना या बिगाड़ना जनता के हाथों में है। हरिजन इन को इनसान बनता हुआ, गुलामी और बेगार से आजाद होता हुआ पसंद नहीं आता। हमारी सरकार ने पिछली दफा जब हरिजनों के भले के लिए सरचार्ज लगाया था तो यह सामने वाले लोग वाक आउट करके चले गए थे जिन में कुछ हरिजन भी शामिल थे। इससे साफ जाहिर है कि इन्हें हरिजनों को ऊपर उठाना पसंद नहीं है। डाक्टर रामबेदकर ने एक किताब लिखी थी "अन्टचेबल्ज" उस में उन्होंने ने बड़ी खोज की कि शूदर वब से बने, लेकिन वह यह नहीं बता सके कि वह कितनी सेंचरीज के हैं। इतनी देर के दबे हुए हरिजनों को यह ऊपर उठता हुआ देखना नहीं चाहते। मैं समझता हूँ कि हरिजन स्पून फीडिंग से ऊपर नहीं उठ सकते बल्कि वह सैल्फ हैल्प की स्पिरिट से, विश्वास से तरक्की कर सकते हैं। कांग्रेस सरकार ने चाहे उन के लिए थोड़ा काम किया है या ज्यादा बिना है

[श्री चांद राम]

मैं इसमें नहीं जाना चाहता, लेकिन इतना जरूर कहता हूँ कि उन को इन्सान बना दिया है और इक्वालिटी हासिल करने के लिए उन को अन्दर विश्वास पैदा कर दिया है। बस मैं इतना कह कर आप का शुक्रिया अदा करता हूँ।

PERSONAL EXPLANATION BY SHRI MANGAL SEIN

श्री मंगल सेन : On a point of personal explanation, Sir. स्पीकर साहिब, श्री चांद राम जी ने मेरे बारे में यह कहा था कि बर्मा हाई कोर्ट ने मुझे चीट और स्काउंड्रल कहा था।

(At this stage electricity failed in the House) यह बात बिल्कुल गलत है, मैं इसे डिनाई करता हूँ और चैलेंज करता हूँ कि अगर वह इस बात को रिकार्ड पर साबत कर दें तो मैं रिज़ाईन कर दूंगा और नहीं तो उन से बड़ आफ आनर ले लिया जाए कि अगर यह बात झूठ साबत हुई तो उन्हें अस्तीफा दे कर जाना पड़ेगा।

(Interruptions by Sardar Gurmit Singh)

Mr. Speaker : The hon. Member, Sardar Gurmit Singh is a responsible man. He should not disturb the proceedings of the House.

आप ने पर्सनल एक्सप्लानेशन दे दिया है। आप की बड़ी स्पोर्टिंग आफर है। अगर श्री चांद राम जी ने मुझे इस बारे में कन्विन्स न करवाया तो मैं उन्हें निकाल तो नहीं सकता लेकिन all that I can say is that he will be unworthy of being a Member of this House. (The hon. Member, Sardar Gurmit Singh, is a responsible man. He should not disturb the proceedings of the House. The hon. Member Shri Mangal Sein has made a very sporting offer while giving his personal explanation. In case Shri Chand Ram is not able to convince me on this point, I know it is not within my power to compel him to resign but all that I can say is that he will be unworthy of being a Member of this House.)

श्री चांद राम : आप, स्पीकर साहिब, पहले ही कैसे हर बात का फैसला दे देते हैं।

Mr. Speaker : Order please, Comrade Ram Piara will speak now.

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

कामरेड राम पਿਆरा (करनाल) : सपीकर साहिब, मैनु पਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੋ ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨਹੀਂ ਟੁਟਣ ਲਗੀ ਲੇਕਿਨ ਜਿਤਨੀ ਇਹ ਗੋਰਮੈਂਟ ਕਰੱਪਟ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਤਨੀ ਇਨਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਅਤੇ ਮੈਲ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ੈਕਟੋਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਨੋਟਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਥੇ ਦਸਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਇਵੇਜ਼ਨ ਆਫ ਟੈਕਸਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਸ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਦੱਸੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਸੀ ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਨਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker: Please be respectful.

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : I will obey, Sir. ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਚਿਠੀ ਚੀਫ ਸੈਕਰਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫਾਰ ਹੋਮ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :—

'A copy of the representation was forwarded by the Chief Minister to the Chief Secretary to Government Punjab for necessary action. But the aforesaid copy of your representation was neither received in the Home Department which is concerned with the subject matter of your representation nor there is any clue of the copy of the said representation in the diary register maintained in the office of the Chief Secretary to Government, Punjab.'

ਇਹ ਹੈ, ਜਨਾਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਚੀਫ ਸੈਕਰਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਏਥੇ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੁਰੱਪਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਰ ਜਨਵਰੀ, 1963 ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੰਪਲੇਂਟ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਡੀ. ਓ. ਨੰਬਰ /442-CM, 1963 ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਵਾਬ ਡੀ. ਓ. ਨੰਬਰ 4202-IPM-1963 ਮਿਲਿਆ। ਮਗਰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਔਰ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਅਗਸਤ ਦੇ ਅਖੀਰੀ ਹਫਤੇ ਉਥੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਮੈਂ ਕੰਪਲੇਂਟ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਿਡ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ।

[Deputy Speaker in the Chair]

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮੈਂਟ 8 ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕਰਨਾਲ ਤਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੀ ਉਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੁਰੱਪਟ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੈਲਟਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫੇਵਰਟਿਜ਼ਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 7 ਫਰਵਰੀ, 1963 ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਵਰਟਿਜ਼ਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਫਿਕਰਾ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਇਹ ਹੈ :—

"Only a telephone from the Chief Minister's residence made a loss of more than Rs. 1 lakh in an appeal in respect of a firm or factory in Hissar District."

ਧੰਨ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਏਕਨਾਲਿਜਮੈਂਟ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 4 ਫਰਵਰੀ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸੇ ਕੰਟ੍ਰਾਡਿਕਟ ਕਰਨੇ ਕੀ ਯਕੂਰਤ ਇਨਕੋ ਆਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਧੰਨ ਮੈਂ ਨੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਮੀ ਮੇਜੀ ਥੀ ਐਂਡ ਸੈਂਟ੍ਰ ਕੋ ਮੀ ਮੇਜੀ ਥੀ ਕਿ ਇਸ ਮੈਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਾ ਪੈਨੇ ਦੋ ਲਾਖ ਰੁਪਯਾ...

ਤਪਾਧਯਕਸ਼ਾ : ਜਹਾਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ ਆਪ ਨੇ ਯਕਾਨ ਅਚਲੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ, ਬਾਕੀ ਆਪ ਅਪਨੀ ਬਾਤ ਕਰੋ (ਗੌਰ) (The hon. Member may please have his say, but he should use the happy tone.) (noise)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਮੈਂ ਧੰਨ ਅਜ਼ ਕਰ ਰਹਾ ਥਾ ਕਿ ਧੰਨ ਬਾਤ ਇਨਕੀ ਤਰਫ ਸੇ ਕੰਟ੍ਰਾਡਿਕਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਗੱਲ ਗਵਾਰ ਫੈਕਟਰੀ ਕੋ 1,94,000 ਰੁਪਯੇ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਲਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀ ਐਂਡ ਉਨਕੀ ਅਪੀਲ ਡਿਪਟੀ ਏਕਸਾਇਜ਼ ਐਂਡ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਰਿਜੈਕਟ ਕਰ ਦੀ ਐਂਡ ਫਿਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੀ ਰਿਜੈਕਟ ਕਰ ਦੀ। ਉਸਕੇ ਬਾਦ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਕੋਠੀ ਸੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਗਯਾ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਨੇ ਉਸਕੋ ਸੰਜੂਰ ਕਰ ਦਿਯਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 119 ਦਿਨ ਕੇ ਬਾਦ ਅਪੀਲ ਕੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਪਰ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਥੀ ਲੇਕਿਨ ਬਹੁ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਏਕਸਾਇਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲੀ। ਅਗਰ ਧੰਨ ਗਲਤ ਹੈ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਕੋ ਖਿਲਾਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਜਾਏ ਐਂਡ

[ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਘਾਂਸਾ]

ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਏਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਏ। ਮੈਂ ਨੇ ਪਹਲੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜ ਮੈਂ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਮੈਡਲ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮੈਂ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਥੋੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਰ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਮੁੜੇ ਤੀਨ ਦਿਨ ਚਾਹਿਓਂ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਪਣੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਵਾਂ। ਇਸ ਕੁਝ ਹਾਲਤ ਮੈਂ ਜਦ ਮੁੜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਰਜਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਤੀਨ ਮਿੰਟ ਬਾਦ ਜਦ ਮੈਂ ਕੁਰੀ ਹਾਲਤ ਮੈਂ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੀ ਕਾ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੁੜੇ ਚੁੱਕ ਕਰ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਕਲਕ ਮੈਂ ਜਾਕਰ ਤਾੜਾ ਖੇਲਵਾਂਗਾ (ਬੇਬ, ਬੇਬ ਕੀ ਆਵਾਜ਼)।

ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਮੈਂ-ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਰਵਾਂਗਾ, ਉਸਦੀ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਏਕ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਵਾਂ। ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕੁਝ ਏਸੇ ਮੈਂ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਤੋਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦ ਅਦਾਲਤ ਮੈਂ ਏ ਦੋਨੋਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੀਨ ਦਿਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਸ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਤੋਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਮੈਂ ਏਕ ਹੀ ਲਫਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ "ਕਿ ਇਕ ਸਾਡਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ" ਬਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਨੀ ਹੀ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਅੱਜ ਇਥੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਵਕੀਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਦੇ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਾ ਕਾਂਗਰਸ ਭਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਨਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਹੀ ਵਾਹਦ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕੈਂਡੀਡੇਟ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਵਰਿੰਗ ਕੈਂਡੀਡੇਟ ਤੇ ਸਕਰੂਟਨੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਵਾਏ (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਇਹ ਚੀਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਜ਼ਾ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟ੍ਰਸਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਫ਼ਾਇਨ ਦਿੱਤੀ (ਸ਼ੇਰ)। ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੁਨਬੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਮਲੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਰੀਏ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ (ਸ਼ੇਰ)। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪੈਟਰਨ ਆਫ਼ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਨੂੰ ਸੈਬੋਟੇਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਪਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਰਤੀ ਦਿਉ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਸ਼ੇਰ) ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ? ਉਹ ਹੁਣ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਏ, ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਸਰਮਾਏ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪਿਛੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਿਚ ਨਫ਼ਾ ਖਟਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਸਪਲਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਫ਼ਾ ਦਾਅਵਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਣਾ

ਨੀ (ਸੋਰ) । ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਪੈਸੇ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰੈਡਿਟ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਲੇਕਿਨ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੈਰੋਂ ਫੈਮਲੀ ਨੇ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜੋ ਲਿਸਟ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ ਫੈਮਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲਭਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰਿਕਾਰਡ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫੈਮਲੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਚੰਦ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲਖਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦਿਉ, ਗਰੀਬ ਚਪੜਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਭੰਗੀਆਂ ਤਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦਿਉ, ਹਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਏ ਕਟੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਆਮਦਨੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੋ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਦਿਉ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਪ ਕੁਝ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਆਪ ਖਾਲੀ ਲੈਕਚਰ ਹੀ ਦਿਤੇ ਹਨ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਵਾਈਡ ਅਪ ਕਰੋ..... (ਸੋਰ)

(The hon. Member should please wind up now....(Noise)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਮੈਂ ਅਜੇ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਹੀ ਲਏ ਹਨ, ਥੋੜਾ ਵਕਤ ਹੋਰ ਦਿਉ । ਇਕ ਚੀਜ਼ ਇਥੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਹੋਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਜਾਪਾਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਗ੍ਰੈਡਜ਼, ਸਰਜੀਕਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਤੇ ਸਾਈਕਲ ਪਾਰਟਸ ਬਾਹਰ ਭੇਜਦਾ ਸੀ । ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਉਪਜ ਵਧਾਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਸੋਰ) । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਆਪਣੀ ਹਿਮਤ ਨਾਲ ਸੈਟਲ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਸੈਟਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਹਨ । ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਹੀ ਘਰ ਭਰਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖੀ ਬਿੰਦੀ ਤੇ ਪਾਓਡਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਬਗੈਰ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਇਸ ਲਈ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਬਾਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਖਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਇਹ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ? ਇਹ ਸਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹਿਮਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰੈਡਿਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਮੇਰਾ ਆਖਰੀ ਪੁਆਇੰਟ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਇਵੇਜ਼ਨ ਬਾਰੇ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੀਲਮ ਸਿਨਮੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਸਿਨਮੇ ਦਾ ਜੋ ਪਲਾਟ ਹੈ.....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਵਕਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵਾਈਡ ਅਪ ਕਰੋ । (ਸੋਰ)
(The time of the hon. Member is over. He should please wind up now) (Noise)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਮੈਨੂੰ ਥੋੜਾ ਵਕਤ ਹੋਰ ਦਿਓ । ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਲਾਟਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੈਪੀਟਲ ਪਰੋਜੈਕਟ ਐਕਟ 1952 ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਲਾਟ ਹੋਲਡਰ ਪਲਾਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਪਲਾਟ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੀਨਲ ਵਿੰਟਰੈਸਟ ਚਾਰਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਨੀਲਮ ਸਿਨਮੇ ਦੇ ਪਲਾਟ

ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ 3 ਸਾਲ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਨੰ. 945 ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ 1960 ਵਿਚ, ਨਾ 1961 ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ 1962 ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1963 ਵਿਚ 83 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਸ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਲਾਟ ਹੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲੱਗਿਆ ਹੈ (ਘੰਟੀ) (ਸ਼ੋਰ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਨੌ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੌਸਮ ਇਸ ਲਈ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕੁਰੱਪਟ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਾਕਈ ਕੁਰੱਪਟ ਹਨ..... (ਸ਼ੋਰ).....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਵਾਈਡ ਅਪ ਕਰੋ..... (ਸ਼ੋਰ)..... (The hon. Member should wind up now). (noise)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਮੈਂ ਕੋਈ ਗਲ ਵੀ ਇਰਰੇਲੇਵੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ.....

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਕਤ ਦਿਉ। ਸਾਡਾ ਵਕਤ ਵੀ ਦੇ ਦਿਉ (ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 3 ਸਾਲ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਲਾਟ ਹੋਲਡਰਜ਼ ਕੋਲੋਂ ਪੀਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਨੇਰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੀਪਰੈਜੈਂਟ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਪੀਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ 42 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਘਾਲਾ ਮਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ, 1960 ਵਿਚ ਇਕ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਵਧਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਐਕਟ 29 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ 29 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਰੇਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਚੂੰਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਰਖ ਛਡਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਅਪਰੈਲ, 1963 ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 29 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਰੇਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਿਛਲਾ ਰੇਟ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਐਲ. ਆਰ. ਨੇ ਇਹ ਐਡਵਾਈਸ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਐਫ. ਸੀ. ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਰੇਟ ਹੀ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਿਕਟੇਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਐਡਵਾਈਸ ਓਵਰਲੂਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ 36 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ (ਘੰਟੀ)..... (ਸ਼ੋਰ).....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਰਡਰ, ਆਰਡਰ। ਕਾਮਰੇਡ ਜੀ ਹੁਣ ਤਹਾਡਾ ਵਕਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਬੈਠ ਜਾਉ..... (ਸ਼ੋਰ).....

(Order, order. The hon. Member, Comrade Ram Piara, should please resume his seat as his time is over)

(At this stage the Deputy Speaker called upon the Home Minister to make his speech,

(Comrade Ram Piara did not resume his seat).

Deputy Speaker : Please take your seat I have called upon the hon. Home Minister to start his speech.

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल : आन-ए-प्वायंट आफ आर्डर, मैडम,—(विघ्न) (शोर)

उपाध्यक्षा : मैं ने पण्डित मोहन लाल जो को बोलने के लिए काल अपील कर दिया है (विघ्न) (शोर) आर्डर प्लीज । नो नायज प्लीज । [I have called upon the hon. Home Minister to speak (interruption) (noise) order please, no noise please.]

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल : आन-ए-प्वायंट आफ आर्डर, मैडम । बिजनेस एडवाइजरी कमेटी में यह फैसला हुआ था कि एक सदस्य आपोजीशन की तरफ से बोलेगा और एक सदस्य गवर्नमेंट की तरफ से बोलेगा । कल तक यही होता रहा कि एक एक सदस्य दोनों ओर से बोले । इस तरह से हाउस का काम चला लेकिन आज कांग्रेस बेंचों की तरफ से ही बोलने की इजाजत दी जा रही है (विघ्न) (शोबारा विघ्न) (शोर)

उपाध्यक्षा : सरदार लक्ष्मण सिंह जी, मैं ने रिकार्ड देखा है । सरदार गुरनाम सिंह ने अपनी स्पीच 50 मिनट में खतम की । इसी दौरान मैं ने भी चेयर सम्भाली । लेकिन यहां पर आपोजीशन की तरफ से कहा जा रहा कि हमें वक्त नहीं मिल रहा है । मैं कहना चाहती हूं कि जब आपोजीशन की तरफ से बोलते हैं तो वह टाइम की कोई परवाह नहीं करते । एक ही आदमी काफी देर तक बोलता रहता है और दूसरों ने भी बोलना है इस की बिल्कुल परवाह नहीं करता । अगर ऐसी बात हो तो मैं कैसे टाइम दे सकती हूं (इंट्रप्शन, रिपीटिड इंट्रप्शन) (शोर) मुझे हाउस में कुछ भी नहीं सुनाई दे रहा है (uproar) I may tell the hon. Member that according to the record, which I have seen Sardar Gurnam Singh took 50 minutes to finish his speech. In the meantime I occupied the Chair. But the opposition says that they are not being given time to speak. I want to say that when the hon. Members from the opposition speak they pay no heed to the time ; one member goes on speaking without caring that others have also to speak. How can I give time to them under such circumstances ? (Interruption) (Repeated Interruption) (Noise) I do not hear anything here due to noise.)

(At this stage Shri Balramji Dass Tandon rose to speak.)

Deputy Speaker : It is not fair on the part of the opposition member to interrupt (Noise) (Interruptions) (Again Shri Balramji Dass Tandon rose to speak.)

Deputy Speaker : It is not proper for the hon. Member to rise when I am on my legs. The hon. Member should resume his seat.

मैं कह रही थी कि गवर्नमेंट की तरफ से पण्डित अमर नाथ शर्मा और चौधरी चान्द राम जी बोले (विघ्न) (शोर)

(Pandit Amar Nath Sharma and Shri Chand Ram have spoken from the Treasury Benches)

अपोजीशन की तरफ से आवाजें : नहीं जी, कांग्रेस की तरफ से 4 मੈम्बर बोले हैं।

(विघ्न) (शोर)

चौधरी इन्द्र सिंह मलिक : डिप्टी स्पीकर साहिब, श्रीमती ओम प्रभा जैन भी बोली हैं (विघ्न) (शोर)

सरदार लछमण सिंह गिल : आन-ए-पवायंट आफ आर्डर, मैडम, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि गवर्नमेंट की तरफ से पण्डित अमर नाथ शर्मा और चौधरी चान्द राम जी ने डिबेट में भाग लिया है। इस के साथ ही श्रीमती ओम प्रभा जैन भी बोलीं। अब आप ने होम मिनिस्टर को काल अपौन कर दिया है। यह ठीक नहीं है। (विघ्न) (शोर)

Deputy Speaker : Please let me say. The hon. Member should not interrupt and make noise.

I can reply to one point of order at a time.

सरदार लछमण सिंह गिल : आप क्यों चीख रहे हैं। आप आराम से बात कहें। (शोर) (विघ्न)

Khan Abdul Gaffar Khan : It is an aspersion on the Chair.

पण्डित भागीरथ लाल : सरदार लछमण सिंह ने जो लफ्ज कहे हैं वह हाउस को शोभा नहीं देते हैं। आप उसे कहें कि वह लफ्ज वापिस ले।

Deputy Speaker : Yes Please withdraw it.

सरदार लछमण सिंह गिल : अच्छा जी मैं वह लफ्ज वापिस लेता हूँ। मेरा कहने का मतलब यह है कि वह शान्ति से बोलें (शोर) (विघ्न)

Deputy Speaker : There is a great noise and interruptions in the House. Therefore the hon. Members compel me to shout. I have called the Home Minister and I request him to start his speech.

(At this stage the Home Minister rose to speak.)

Voices from opposition Benches : No, no please.

सरदार लछमण सिंह गिल : डिप्टी स्पीकर साहिब, अगर आप हमारी बात नहीं सुनेंगी तो आप हमें और कोई स्टैंप उठाने के लिए मजबूर करेंगी। (विघ्न) (शोर)

(At this stage Doctor Baldev Parkash rose to speak).

उपाध्यक्षा : सरदार लछमण सिंह गिल जी, मैं आप को बैठे-बैठे बोलने की इजाजत नहीं दूंगी। I will not allow Sardar Lachhman Singh Gill to speak while sitting)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : आन-ए-पवायंट आफ आर्डर, मैडम। मेरा प्वायंट यह है कि अभी कामरेड राम प्यारा अपनी स्पीच कर रहे थे और आप ने गृह मन्त्री को बोलने के लिए काल अपौन कर दिया है। जब हाउस में एक मੈम्बर बोल रहा हो तो क्या दूसरे मੈम्बर को काल अपौन किया जा सकता है। इस के बारे में मैं आप की रूलिंग चाहता हूँ।

उपाध्यक्षा : डाक्टर बलदेव प्रकाश जी यह सब आनरेबल स्पीकर साहिब के अरेंजमेंट्स थे। उन्होंने कामरेड राम प्यारा को बोलने के लिए 10 मिण्ट दिये थे। उस के बाद मैं ने गृह मन्त्री को काल अपौन कर दिया है। इस से पहले मैं ने कामरेड राम प्यारा को वाइंड अप करने

के लिए 2, 4 बार कहा था । (विघ्न) (शोर)

(I may tell the hon. Member Doctor Baldev Parkash that all this arrangement was made by the hon. Speaker who allowed Comrade Ram Piara to speak for ten minutes. After that I have called upon the hon. Home Minister to speak. Before doing so I had asked Comrade Ram Piara three or four times to wind up his speech (Interruptions) (Noise)

उपाध्यक्ष : अगर हाउस में इसी तरह से इंटरप्शन होती रही और शोर रहा, एक दूसरे की बात सुनने का यत्न न किया तो हाउस के बिजनेस की किस तरह से डिस्पोजल होगी । इस लिए इंटरप्ट न करें । (If interruptions are made like this, there is noise in the House and whatever is said is not cared to be heard, the business before the House cannot be disposed of. Therefore, the hon. Members should not interrupt.)

(Mr. Speaker in the Chair.)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : आन-ए-प्वायंट आ फ आर्डर सर । मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि अभी कामरेड राम प्यारा बोल रहे थे और डिप्टी स्पीकर साहिबाने पण्डित मोहन लाल को काल अपान कर दिया है । मैं पूछना चाहता हूँ कि सदन में जब मेम्बर स्पीच कर रहा हो तो क्या दूसरे मेम्बर को काल अपान किया जा सकता है ? अगर ऐसा नहीं हो सकता तो आनरेबल मन्त्री को बोलने की इजाजत क्यों दी गई ?

श्री अध्यक्ष : जब एक सदस्य बोल रहे हों तो दूसरे को काल अपान नहीं कर सकते । I am sorry that so much heat has been generated. अगर एक सदस्य को 4, 5 बार वाइंड अप करने के लिए कहा जाए तब भी वह अपनी स्पीच वाइंड अप न करे तो फिर उस का क्या इलाज है ? (विघ्न) (When an hon. Member is speaking another hon. Member cannot be called upon to speak. I am sorry that so much heat has been generated. If an hon. Member is asked four or five times to wind up his speech and he does not do so, then what is the remedy?) (Interruptions.)

(At this stage Dr. Baldev Parkash rose to speak.)

अपोजेशन की तरफ से आवाजें : उन को ऐसा नहीं कहा गया ।

श्री अध्यक्ष : डाक्टर बलदेव प्रकाश जी, आप क्या कहना चाहते हैं ?

(What does the hon. Member Dr. Baldev Parkash want to say?)

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, मैं चाहता हूँ कि कामरेड राम प्यारा को स्पीच करने के लिए 2 मिनट और दिए जाएं ।

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, I shall submit that Comrade Ram Piara was still on his legs when the hon. Deputy Speaker called upon the Home Minister to speak. Another difficulty, Sir, is that three hon. Members from the Treasury Benches have spoken.

Voices from the Treasury Benches : No, No.

Voices from the Opposition Benches : Comrade Ram Piara is also a member of the Treasury Benches.

Mr. Speaker : He is not a member of the Treasury Benches.

Sardar Lachhman Singh Gill : He is also not a member of the Opposition.

Mr. Speaker : He is in between the two.

Sardar Gurnam Singh : Two hon. Members have consecutively spoken from the Treasury Benches. Mr. Speaker, it is only fair if the third hon. Member to speak should be from the Opposition Benches. After an hon. Member from this side has spoken, the hon. Home Minister may be allowed to speak.

There is ample time for the Home Minister to speak. Let an hon. Member from this side speak first.

श्री अध्यक्ष : इस बारे में मैंने कल की रिपोर्ट देखी है। कामरेड जंगीर सिंह जोगा 35 मिनट बोले थे, श्री हरबंस लाल 24 मिनट बोले थे, डाक्टर बलदेव प्रकाश 26 मिनट बोले, श्री यशपाल 28 मिनट बोले थे, सरदार गुरमीत सिंह 19 मिनट बोले, बाबू बचन सिंह 26 मिनट बोले थे और सरदार गुरचरन सिंह 15 मिनट बोले। सरदार दरबारा सिंह बोल रहे थे जब कि हाउस उठ गया। आप के कैबुले के मुताबिक पांच घंटे अपोजीशन को और साढ़े सात घंटे गवर्नमेंट को टाइम मिलना चाहिये। मैं आप को विश्वास दिलाता हूँ कि अपोजीशन को सवा पांच घंटे टाइम तो मिल जाएगा लेकिन पौने पांच घंटे नहीं मिलेंगे (विघ्न) क्या आप चाहते हैं कि राम प्यारा जी दो चार मिनट और बोल लें? (विघ्न) (आवाजें) (शोर) मैंने डिप्टी स्पीकर साहिबा कहा था कि जब राम प्यारा जी दस मिनट बोल लें तो फिर पण्डित मोहन लाल जी बोलेंगे।

(I have looked into the record of proceedings of yesterday. The time taken by the various hon. Members mentioned below is indicated against them :—

| | |
|---------------------------|------------|
| Comrade Jangir Singh Joga | 35 Minutes |
| Shri Harbans Lal | 24 minutes |
| Dr. Baldev Parkash | 26 minutes |
| Shri Yash Pal | 28 minutes |
| Sardar Gurmit Singh | 19 minutes |
| Babu Bachan Singh | 26 minutes |
| Sardar Gurcharan Singh | 15 minutes |

Sardar Darbara Singh was still on his legs when the House adjourned yesterday. As decided by the House the Opposition and the Treasury Benches should get 5 hours and 7½ hours respectively. I can assure the Opposition that they may get 5½ hours instead of 5 hours which is their due but not less than this. (Interruptions) Do the hon. Members want that Comrade Ram Piara should be given a little more time to speak? (Noise) (Interruptions) I had categorically told the Deputy Speaker that Pandit Mohan Lal may be called upon to speak when Comrade Ram Piara has spoken for 10 minutes)

श्रीमती शशो देवी : आनएप्वायंट आफ आर्डर । मुझे अफसोस से कहना पड़ता है आप को हाजरी में यह लोग इतनी जुरअत करते हैं (अपोजीशन की तरफ से शोर) (आवाजें) ।

आवाजें : हाउस का वक्त जाया किया जा रहा है ।

श्री अध्यक्ष : आप उन को सुन लें । (The hon. Members should listen to her.)

श्रीमती शशो देवी : मैं आप से सिर्फ यही कहना चाहती हूँ कि आप के आफिस ने मुझे कहा कि श्री राम प्यारा को स्पीकर साहिब दस मिनट अलाट कर गए हैं और साढ़े बारह बजे पण्डित मोहन लाल जी ने बोलना है । अब अगर हमारी आपस में कोआर्डीनेशन न हो, आप की बात मैं न मानूँ और मेरी बात आप न मानें तो हाउस का काम नहीं चल सकता । इन की तरफ से यह कहा जा रहा है कि अभी राम प्यारा जी खड़े हुए थे और मैं ने पण्डित मोहन लाल जी को काल अपीन कर दिया । आप रिपोर्ट मंगवा कर देख लें मैं ने इन को वाइंड अप करने के लिये कई बार रिक्वेस्ट की । आखिर में मैं ने यह कहा कि अगर किसी सदस्य ने इस बात की कस्म ही खाई हुई है कि चेयर की बात को नहीं मानना तो मेरे पास कोई इलाज नहीं है । (विघ्न) (शोर)

Sardar Gurnam Singh : Sir, I request that before the hon. Home Minister is allowed to speak, an hon. Member from this side of the House may be allowed. Three Members from the other side have already spoken.

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, मेरी बेनती यह है कि मैं अभी चार मिनट ही बोला था कि डिप्टी स्पीकर साहिब ने कह दिया कि वाइंड अप कर दें । मैं ने आप को यह बात प्वायंट आउट की है आप रिकार्ड देख लें । (अपोजीशन की तरफ से विघ्न) स्पीकर साहिब, हाउस का इतना वक्त जाया हो गया है, इतने में मैंने थोड़ा सा बोल लेना था ।

श्री अध्यक्ष : मैं ने रिकार्ड कन्सल्ट किया है आप दस मिनट की जगह पर तेरह मिनट बोले हैं । आप इन्टरप्शन के इलावा इतना बोले हैं । (I have consulted the official record. The hon. Member has spoken for 13 minutes instead of 10 minutes allotted to him. He has taken 13 minutes in addition to the time wasted due to interruptions.)

कामरेड राम प्यारा : जनाब, इन्टरप्शन तो चार मिनट के बाद शुरू हो गई थी और वह भी डिप्टी स्पीकर साहिब ने की है । आपने जिस को आधा घंटा समय दिया वह पौना घंटा बोला है, जिस को आप ने बीस मिनट दिये वह तीस मिनट बोला है; फिर यह पाबंदी मुझ पर ही क्यों लगाई जा रही है? (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : यहां पर सारे मैम्बरान बराबर हैं । कामरेड राम प्यारा दस मिनट की जगह तेरह मिनट बोले हैं । यह रिकार्ड बना तो नहीं लिया गया । (विघ्न) मैं अर्ज करता हूँ कि आप को पूरा मौका दिया जाएगा । अगर ऊपर से दो मेम्बर इकट्ठे बोले हैं तो आप

[श्री अध्यक्ष]

को भी टाईम दिया जाएगा (All the hon. Members are treated alike in the house. Comrade Ram Piara has spoken for 13 minutes instead of 10 minutes allotted to him. This record has not been fabricated. (Interruption.) I say that the hon. Members will be given full opportunity to speak if two hon. Members from the Treasury Benches have spoken one after the other today the hon. Members from the opposition will also be given the same concession tomorrow.

श्री अजीत कुमार : हमारी रिकुएस्ट यह है कि होम मिनिस्टर साहिब से पहले एक मेम्बर को हमारी तरफ से बोलने की इजाजत मिलनी चाहिये ।

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, we are a party in Opposition and you are aware that only one hon. Member from this side spoke yesterday. I have spoken to-day. Is it not desirable that another hon. Member from this side should be allowed to speak when three Members from the other side have spoken?

श्री अध्यक्ष : आप सुनिये । मेरी अर्ज है कि अगर आज कांग्रेस पार्टी के दो मेम्बर इक्ठो बोलें है तो मैं देखूंगा कि कल आप की तरफ से दो मेम्बर बोल लें ।
(The hon. Members should please listen. If two hon. Members from the Congress Party have spoken one after the other today I will see that two hon. Members from the Opposition party are also permitted to speak one after the other tomorrow.) (विघ्न)

सरदार लछमण सिंह गिल : मेरी अर्ज है कि अगर कोई गलती हो गई हो तो उस को उसी वक्त ठीक कर लेना चाहिए ।

श्री अध्यक्ष : मुझे आप एम्बेरेसिंग पोजीशन में न डालें; जो कुछ हो गया है वह मेरी गलती है । I will see that the amends are made. I now call upon the Home Minister to speak. (I would request the hon. Members not to put me in an embarrassing position. The hon. Deputy Speaker has already called upon the Home Minister to speak at my instance. I will see that the amends are made. I now call upon the Home Minister to speak).

चौधरी देवी लाल : आन ए. प्वायंट आफ आर्डर सर । मैं रिसपेक्टफुली अर्ज करना चाहता हूं कि इधर से दो एतराज उठाए गए हैं । एक तो यह कि जब कामरेड राम प्यारा बोल रहे थे तो बीच में ही होम मिनिस्टर को बोलने के लिये कह दिया गया । और दूसरी बात यह है कि उधर से सरदार दरबारा सिंह बोल चुके हैं, श्रीमती ओम प्रभा जैन बोली हैं, पण्डित अमर नाथ जी बोले और श्री चांद राम भी बोल चुके हैं । लेकिन इधर से

Mr. Speaker : As I have already stated I will make amends and they will get time. What else do they want?

चौधरी देवी लाल : लेकिन अब हमारी तरफ से कोई मेम्बर बोलना चाहिये ।
(विघ्न)

Sardar Gurnam Singh : May I know whether the duration of the sitting to-day is being extended?

Chief Minister : No.

Mr. Speaker : I would request the Leader of the Opposition not to oppose this. He will have no cause of grievance. The matter may be left to me. The hon. Members will see how I manage it.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਹ : ਆਨ ਆਰ ਫਾਥਰ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਜਨਾਬ, ਫੈਸਲਾ ਧਰੁ ਹੁਆ ਥਾ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਟਰਫ ਕੇ ਲਿਯੇ ਮੁਨਸਿਫਾਨਾ ਸਲੂਕ ਹੋਗਾ। ਹਮਾਰੀ ਟਰਫ ਸੇ ਆਜ ਸਿਫ ਏਕ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਧਰ ਸੇ ਪਾਂਚ ਮੈਂਬਰਾਨ ਬੋਲ ਚਕੇ ਹੈ। ਧਰੁ ਜੋ ਸਲੂਕ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ. . .

Mr. Speaker : I have already observed that amends will be made.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਹ ਗਿੱਲ : ਹਮਾਰੀ ਸਾਡੇ ਸੇ ਸਿਫ ਲੀਡਰ ਆਫ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਬੋਲੇ ਹੈ ਐਂਡ ਉਧਰ ਸੇ ਪਾਂਚ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਚੁਕੇ ਹੈ.

Mr. Speaker : I say you leave the matter to me.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਹ ਗਿੱਲ : ਅਗਰ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਦ ਮੇਂ ਬੋਲ ਲੇ ਜੋ ਫਿਰ ਕਯਾ ਹੁੰਗਾ ?

Mr. Speaker : The hon. Member should please depend upon me. I have already said that I will make amends. No injustice will be done to the Members of the Opposition.

(At this stage, Comrade Babu Singh Master rose to speak).

Mr. Speaker : The Opposition will get more time. If today, they have got less time, they will be equally compensated tomorrow.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕਲ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਈਆਂ ਐਂਗਲਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਕਿਨੇ ਐਂਗਲਜ਼ ਤੋਂ ਬੋਲ ਲੈਣਾ। ਆਪ ਨੇ ਵਕਤ ਹੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ? (You may speak from any number of angles your point is only to get time. Any more complaint.)

Chaudhri Inder Singh Malik : On a Point of Order, Sir.....

Mr. Speaker : No, I will not permit you to raise the same Point of Order again and again. Please resume your seat. ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਆਦਮੀ ਹੋ। ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਹਰ ਗਲ ਤੇ Point of order raise ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੰਨਾ ਵਕਤ ਜਾਇਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਐਨੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਇਕ ਪੂਰੀ ਸਪੀਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। (No. I will not permit you to raise the same point of order. All of you are quite well read persons. It does not look proper to raise point of order on every account. The time wasted could have well been utilised for one full speech.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਵਕਤ ਜਾਇਆ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

Mr. Speaker : Babuji it is not good.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਅਸੀਂ ਨਾਇਨਸਾਫੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਦੇ ਵੀ ਝੁਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਜ਼ਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? (ਵਿਘਨ) (Have you got any respect for the Chair) ? (Interruptions)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਾਡੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਟੈਪ ਲਈਏ ਜਿਹੜਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ..... (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please sit down. I do not bother about what you say. You cannot threaten me like this. However, as I have already stated, the Opposition will get time.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅਨਪਲੈਜੈਂਟਨੈਸ ਕਰੀਏਟ ਨਾ ਹੋਵੇ । (Interruption)

(At this stage quite a number of hon. Members from the Opposition rose in their seats).

Mr. Speaker I have already said a number of times that I will give sufficient time to the Opposition. I am sure, there will be no cause of complaint. (Interruptions) (Noise)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ । ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਮੈਂਬਰ । ਜੇ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਗਲਤ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਹ ਨਾ ਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤੇ ਆਪ ਕੀ ਧਕੀਨ ਦਿਲਾਯਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਕੀ ਕਾਫੀ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਜਿੰਨਾ ਆਪ ਸੇ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਸੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । (I have assured the Opposition to give them sufficient time. They will get more time than what I have promised).

WALK OUT BY THE OPPOSITION

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੁਰੈਕਟ ਕਰ ਲਓ । ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਿਉਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਹੀ ਬੋਲੇ । ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਰੈਸਟੀਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਾ ਬਣਾਓ । ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹੋ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਕ ਆਉਟ ਕਰਦੀ ਹੈ । (At this stage all the Members of the Opposition staged a walk out.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਮੈਂ ਦੋ ਲਫਜ਼ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੋ ਦਫਾ, ਤਿੰਨ ਦਫਾ—ਗਲਬਨ ਦੋ ਦੋ ਮਿੰਟ ਦੇ ਵਕਫੇ ਨਾਲ ਦੋ ਦਫਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਈਡ ਅਪ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ; ਉਹ ਟਾਈਮ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਐਟੀਚਿਊਡ ਬੜਾ ਗਲਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਖਰਾਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਆ ਕੇ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾ ਲਵਾਂਗੇ ਉਂਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ।

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ (ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਟਾਈਮ ਨੇ ਫ਼ਾਜ਼ਲ ਦੀ ਤੀ ਮੈਂ ਫ਼ਨ ਰਸਮੀ ਵਾਤਾਂਤਾ ਜਿਥੇ ਕਰਨਗਾ ਜਿਨ ਕਾ ਮੇਰੇ ਸਹਕਸ਼ੀ ਕੇ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਜੀ ਸਕ ਸੇ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਲਾਹ ਹੈ, ਜਿਸਕੀ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਐਂਡ ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਭੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਿਸਕਾ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੁਆ...ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਯਮੰਟ ਕਾ...ਸਭ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੈਂ ਫ਼ਸੀ ਕੇ ਸੁਫਾਲਿਕ ਕੁਝ ਮਤ ਕਰਨਾ ਸੁਫਾਲਿਕ ਸਮਝਾਂਗਾ ।

सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट के दो पहलू हैं। उसका एक हिस्सा वह है जिसको हम आ-परेटिव पार्ट कहते हैं, जिसपर कि अमल करना होता है, जो कि लाजमी है, जिसके लिए गर्बन-नैट पाबन्द है और सुप्रीम कोर्ट के फैसले का वह हिस्सा डाक्टर प्रताप सिंह की बहाली आदि से सम्बन्ध रखता है। डाक्टर प्रताप सिंह रिटायरेशन में यह बात लेकर गया था..

Mr. Speaker : I would like to make it clear that I will not permit you to cast any aspersions on the judgment of the Supreme Court.

गृह मंत्री : मैं जो कुछ कहूँगा उतनी हद तक ही कहूँगा जितना कि मुझे कहने का हक हासिल है।

Mr. Speaker : It is for me to decide what is relevant and what is not. My ruling cannot be contested.

गृह मंत्री : किसी जजमेंट के मुताल्लिक जितना मैं समझता हूँ कि कहने का मुझ हक हासिल है, उतना कहूँगा।

श्री अध्यक्ष : इस बात का अन्दाज़ा लगाना मेरा काम है। (It is for me to judge that.)

गृह मंत्री : जब आप मुझे रोकेंगे उस वक्त मैं रुक जाऊँगा लेकिन जितना हक मैं समझता हूँ कि मुझे बोलने का है उस हद तक जाने की कोशिश मैं करूँगा।

तो मैं अर्ज कर रहा था कि रिटपैटीशन में डाक्टर प्रताप सिंह यह बात लेकर गया था कि उसे छुट्टी से वापिस बुलाकर, उसकी जो छुट्टी बाकी थी उसको कैसल करके, उसको सस्पेंड किया गया और उसकी जो इन्क्वायरी की गई उसका हुकम ठीक नहीं था। उसकी मन्सूखी के लिए उसने रिट पैटीशन की। जहां तक इस बात का ताल्लुक है, इस से कोई इन्कार नहीं कर सकता और मैं सरकार की तरफ से इस बात को मानता हूँ कि डाक्टर प्रताप सिंह के मुताल्लिक अदालत का हुकम काबले पाबन्दी है, काबले एहताराम है। मैं उसका पूरा एहताराम करता हूँ, मानता हूँ और उस हुकम की एक एक बात पर हम अमल करेंगे।

जजमेंट का जो दूसरा पहलू है वह यह है जो कि चीफ मिनिस्टर साहिब के साथ ताल्लुक रखता है जिसमें सुप्रीम कोर्ट ने यह बात कही कि वह हुकम डाक्टर प्रताप सिंह के खिलाफ क्यों हुआ। उन्होंने यह होल्ड किया कि वह इसलिए जारी किया गया क्योंकि चीफ मिनिस्टर को उसके खिलाफ गुस्सा था गिला था, इसलिए उन्होंने बदनीयती से ऐसा हुकम किया। स्पीकर साहिब, जो स्टेटमेंट मैंने कल दिया और इसे हाउस की मेज पर रखा, उसमें साफ तौर पर मैंने यह बात वाजेह कर दी थी कि मुझे हक है, इस हाउस के हरेक मन्बर को हक है कि जहां तक उस बात का सम्बन्ध है उसे चैलेंज करे और मैंने उसको चैलेंज किया है और कानूनी तौर पर अपनी पोजीशन को समझते हुए, पूरी जिम्मेदारी के साथ उसको चैलेंज किया है। (Cheers from the Members of the treasury Benchs.)

मैं आप के सामने यह कहना चाहूँगा कि यह एक बहुत गम्भीर मसला है, बड़ा संजीदा मसला है।

* * *
किसी ऐसे केस की जजमेंट की बिना पर, जिसमें वह पार्टी न हो। यह एक सिद्धान्त का सवाल है, एक असूल का सवाल है सिर्फ पंजाब के चीफ मिनिस्टर का सवाल नहीं है। इसमें किसी

*Note 1. expunged as ordered by the Chair.

2. Hon. Speaker's Ruling on the subject appears in P. V. S. debates Vol. II No. 15 dated 30th September, 1963.

[गृह मन्त्री]

खास व्यक्ति का सवाल नहीं आइन्दा होने वाले..

[Deputy Speaker in the Chair]

Comrade Ram Chandra : On a point of order, Madam. Is this not a contempt of Court?

Chief Minister : No.

गृह मन्त्री : मैं समझता हूँ कि कन्टैण्ट आफ कोर्ट क्या होता है। इस बात का मुझे बड़ी अच्छी तरह से पता है।

उपाध्यक्षा : प्वाइंट आफ आर्डर का जवाब तो मुझे देना चाहिए था। (It was my business to give reply to the point of order.)

गृह मन्त्री : आप दे दीजिए।

उपाध्यक्षा : कोई नहीं, ठीक है। अब आप कहिए जो कह रहे हैं। (It is all right now. Please carry on with your speech.)

गृह मन्त्री : तो मैं यह अर्ज कर रहा था कि इसकी अहमियत इस बक्त इसलिये भी है क्योंकि हमारा मुल्क लोकराज का पाबन्द है। लोकराज की अपनी रवायत है। लोकराज में जनता के अपने अधिकार होते हैं। लोकराज में जनता के नुमाइन्दों के कुछ अधिकार होते हैं, उन पार्टीज के कुछ अधिकार होते हैं जिनको इलैक्शन में बहुमत प्राप्त हुआ है। लोकराज अधिकार देता है लोगों को अपने नुमाइन्दे चुनने का, नुमाइन्दों को अधिकार देता है अपना लीडर चुनने का और उसे गवर्नमेंट बनाने का।

[* * * *]

मैं कहूँगा कि अगर ऐसा असूल किसी वक्त भी तस्लीम कर लिया गया तो मैं यह कहने की हिम्मत रखता हूँ कि डैमोक्रेसी के लिए वह दिन बहुत बुरा दिन होगा। जब मैं जज या मैजिस्ट्रेट की बात करता हूँ तो मेरे सामने सुप्रीम कोर्ट की यह जजमेंट नहीं है। मैं आप का ध्यान इस बात की तरफ दिलाना चाहता हूँ कि कोई जज, कोई मैजिस्ट्रेट कोई भी अख्तियार रखता हो अगर उसका फैसला अपील में न जाए और वह आखिरी फैसला हो जाए उसकी वही हैसियत होती है जो किसी बड़ी अदालत के फैसले की होती है।

इसलिए हमें यह फैसला करना होगा कि क्या कोई ऐसा फैसला किसी पुलिटीकल व्यक्ति के, उस के राजनीतिक कांडक्ट के, और उस की पुलिटीकल जिन्दगी पर असर न्दाज हो सकता है। जहां तक पुलिटीकल लाइफ का ताल्लुक है मैं कहता हूँ कि नहीं हो सकता। यह इस पार्टी को हक हासिल है जिसका बहुमत हो। यह जनता का दिया हुआ हक है और इसे इस हक को इस्तेमाल करने का भी हक है। अब जो कुछ कहा गया है जजमेंट

*Note 1. Expunged as ordered by the Chair.

2. Hon. Speakers Ruling on the subject appears in P. V. S. debate Vol. II No-15 dated 30th September, 1963.

मैं, चीफ मिनिस्टर के मुताल्लिक मैं उस पर कहूंगा कि वह इस केस में पार्टी नहीं थे। यह हक इस हाउस को हासिल है, वाक्यात में जाने का और देखने का। यहां पर आपोजीशन के लीडर ~~नहीं~~ नहीं हैं, उन्होंने अपनी स्पीच में यह बात जताई थी कि सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट पर कोई एतराज कर सकता है या नहीं लेकिन खुद उन्होंने अपनी स्पीच में कह दिया और खुद वह ऐसी बातें कह गए थे उस इलैक्शन पटीशन के मुताल्लिक जो चीफ मिनिस्टर के खिलाफ अभी चल रही है। उस के मुताल्लिक उन्होंने यह कह दिया कि चीफ मिनिस्टर साहिब जनता की कचहरी में हार चुके थे लेकिन जिस जजमेंट के मुताल्लिक मैं कहने लगा हूं वह जजमेंट हो चुकी है। इस लिए मुझे हक हासिल है इस बात में जाने का। चुनावि मैं इस पर बहस करूंगा और इस का सम्बन्ध केवल जजमेंट के उस हिस्सा से होगा जितना चीफ मिनिस्टर से सम्बन्ध रखता है। इस के अलावा जितना औपरेटिव पार्टी है जो डाक्टर प्रताप सिंह से सम्बन्ध रखता है उस पर हम पाबन्द हैं और उस पर हम अमल करेंगे और अब इस समय मैं खास तौर पर इस बात पर चर्चा करूंगा कि हम इस बारे में उतनी बातें कह सकते हैं जितनी बातें कहने का इस लैजिसलेशन के एक लैजिसलेटर को हक पहुंचता है। लेकिन मैं अपने आप को जजमेंट के उस भाग तक महदूद रखूंगा जो चीफ मिनिस्टर से ताल्लुक रखता होगा। वैसे तो हम सारी बात पर विचार कर सकते हैं लेकिन मैं सारी बातों में जाना नहीं चाहता क्योंकि हमारे सामने जो इस दस्त रुवाल है वह सिर्फ यह है कि इस में चीफ मिनिस्टर साहिब फरीके मुकद्दमा नहीं थे लेकिन फिर भी सुप्रीम कोर्ट ने अपनी फाईंडिंग दी है जिन के साथ इन का सीधा सम्बन्ध है। आप आसानी से समझ सकते हैं कि एक्स पार्टी केस में क्या कुछ नहीं हो सकता। इस सिलसिले में मैं आपके सामने एक मिसाल रखता हूं। कोई 'ए' किसी 'बी' के खिलाफ दावा कर देता है और फिर दोनों मिलकर कोल्यूनन कर लेते हैं और वह किसी मिनिस्टर के मुताल्लिक या चीफ मिनिस्टर के मुताल्लिक कोर्ट में शहादत दे देते हैं और उस केस की जजमेंट में ऐसी बात आ जाती है जिस से किसी मिनिस्टर के खिलाफ या चीफ मिनिस्टर के खिलाफ स्ट्रिक्चर पास हो जाते हैं तो क्या हम उस शकल में उस मिनिस्टर का काण्डकट जज करने के पाबन्द होंगे? यह सिर्फ चीफ मिनिस्टर की ही बात नहीं है। दूसरे जो जनता के चुने हुए नुमायन्दे हैं उन के खिलाफ भी ऐसा हो सकता है। इसलिए मैं अर्ज करूंगा कि कोई ऐसा फैसला जिसमें कोई राजनीतिक व्यक्ति उस के खिलाफ राजनीतिक क्षेत्र में फरीक न हो कैसे इस्तेमाल हो सकता है जैसा कि मैंने साक्षी ने कहा था कि मैं जो दलील दे रहा हूं यह जनता की कचहरी में दे रहा हूं क्योंकि यह जनता के नुमायन्दों के चुने हुए नुमायन्दे के कांडकट का सवाल है। यह उनकी कचहरी में ऐसा सवाल करने के लिए कोई भी मसाल नहीं और नहीं वह सारा मसाला इस केस से सम्बन्धित कचहरी में गया और अगर जाता तो शायद सुप्रीम कोर्ट का फैसला कुछ और का और होता। इस लिए मैं पहले अर्ज करूंगा कि डाक्टर प्रताप सिंह ने हाई कोर्ट में दरखास्त दी, चीफ मिनिस्टर को पार्टी बनाने की और जो उस ने दरखास्त दी उस के अल्फाज बड़े अहम हैं इसलिए वह पढ़कर सुनाना जरूरी समझता हूं। उस दरखास्त के पैरा नं० 4 में डाक्टर प्रताप सिंह ने यह बात कही :

"For the fair and impartial trial of the petition it is necessary that the personal affidavits of the persons concerned should be before this Honourable Court and until and unless the person concerned is a party to the petition, he is not under any legal obligation to put on the statement."

[गृह मंत्री]

डिप्टी रैपीकर साहिबा, यह है इकबाल जो खुदपैटीशनर ने किया और अपनी उस दरखास्त में हाई कोर्ट के सामने किया और कहा कि जब तक चीफ मिनिस्टर साहब पार्टी नहीं बनते उस पर कोई पाबन्दी नहीं और न उन से कोई तवक्को की जा सकती है कि वह कोई ब्यान हटिफिया या सटेटमेंट या और कोई ऐसी चीज दें। यह चीज पैटीशनर ने खुद तसलीम की है। क्योंकि इस बात की चर्चा हुई है इसी लिए मैं प्वायंटिडली यह अल्फाज आप के सामने रख रहा हूं कि जब तक दूसरा व्यक्ति पार्टी नहीं बनता तब तक कोई जिम्मेदारी स्टेटमेंट देन की या एफीडैविट की उस पर नहीं आती। चीफ मिनिस्टर साहब को एडवोकेट जनरल ने एडवाइस दी थी कि आप कोई एफीडैविट न दें। इसी लिए उन्होंने कोई एफीडैविट नहीं दिया था। फिर भी सुप्रीम कोर्ट को यह कामल हक हासल था कि वह किसी वक्त भी उन्हें हुक्म देती कि अपना एफीडैविट दीजिए और अगर वह फिर भी न देते तो चीफ मिनिस्टर गुनाहगार होते। लेकिन जब यह दरखास्त हाई कोर्ट में आई तो वह पैटीशन डिसमिस हुई और मैं मिस्टर जस्टिस पंडित के वह अल्फाज पढ़ कर सुनाना जरूरी समझता हूं जो उन्होंने वह फैसला देते वक्त लिखे थे।

"The learned counsel for the petitioner, Dr. Partap Singh, concedes that Sardar Partap Singh Kairon is not a necessary party to this petition and no relief has been claimed against him."

ऐसा लिख कर वह पैटीशन को डिसमिस करते हैं। उस के बाद डाक्टर प्रताप सिंह ने लैटरपेटेंट पैटीशन की और हाई कोर्ट में वह भी खारज हो गई और पंजाब के चीफ मिनिस्टर को उस में पार्टी नहीं बनाया गया। इस से यह बात वाजिह और साफ है कि उनकी ज्ञात के सम्बन्ध में एकस पार्टी परोसीडिग्स हुई हैं और उस के बाद अगर उन्होंने कोई ब्यान नहीं दिया तो इस के लिए मैं जनता की कचहरी में प्रार्थना करूंगा कि इस से कोई एडवर्स इन्फरेंस नहीं निकालना चाहिए। मैं जानता हूं क्योंकि मैंने सारा केस पढ़ा है कि अगर चीफ मिनिस्टर साहब इस केस में पार्टी होते और वह तमाम वाक्यात सुप्रीम कोर्ट और हाई कोर्ट में अपनी तरफ से रखते तो जजमेंट यह न होती जो इस वक्त चीफ मिनिस्टर के मुताल्लिक हुई है और वह जजमेंट इस से मुस्तलिफ होती। मैं आप को बतलाऊंगा कि क्यों ऐसा है। अब दो विशेष बातें हैं जिन को सुप्रीम कोर्ट ने अपनी जजमेंट में चीफ मिनिस्टर के खिलाफ अपनी फाईंडिंग में बड़ी अहमीयत दी है। एक तो है बिलिट्ज का आर्टिकल जो 14 जनवरी, 1961 के इशू में छपा था जिस में इन्हीं वाक्यात के मुताल्लिका ऐलीगेशन का जिक्र था। उस की बिना पर सुप्रीम कोर्ट के जज साहिबान ने यह फरमाया कि यह स्टारटिंग प्वायंट है।

चीफ मिनिस्टर साहिब को यहां से खास दुख हुआ और 13 तरीख से उन का जजबाए इन्तकाम भड़का। इस लिये 14 तरीख को आर्टिकल निकलता है बिलिट्ज में। मगर 23 जनवरी को विजीलैस का इन्स्पैक्टर इस बात पर लगाया गया कि वह डाक्टर प्रताप सिंह की जवाब तलबी करे। यह एक बहुत बड़ा वाक्या है जो कि इस कार्यवाही पर असर अन्दाज हुआ। वहां पर सारे वाक्यात नहीं आए। असल बात यह है कि 14 जनवरी को नहीं, 13 जनवरी को भी नहीं यह डाक्टर के खिलाफ कार्यवाही तो बहुत पहले शुरू हो चुकी थी यानी जुलाई, 1960 में यह कार्यवाही शुरू हो चुकी थी। मैं जनाब आप को सही तारीखें और

वाक्यात देता हूँ। डा० प्रताप सिंह 1956 में जालन्धर में तैयनात हुआ। उस के बाद 1958-59 में उस के खिलाफ प्रैस में कई आर्टिकल निकले मगर कोई ठोस पैटीशन नहीं थी। पहली पैटीशन जो एक नाम पर आई वह 11 जुलाई, 1960 को आई थी और उस की तारीख 6 जुलाई, 1960 थी। और आप देखें कि यह पैटीशन नान आफीशल विजीलेंस कमेटी के सैक्रेटरी की तरफ से विजीलेंस डिपार्टमेंट के सैक्रेटरी को आई। उस वक्त नान आफीशल विजीलेंस कमेटी के चेयरमैन पंडित श्री राम शर्मा की तरफ से सरकार को जाती है, 11 जुलाई को और 20 जुलाई, 1960 को विजीलेंस डिपार्टमेंट का सैक्रेटरी हेल्थ डिपार्टमेंट को फारवर्ड करता है इस के अलावा एक और बात हुई। 23 जुलाई, 1960 को दो कम्प्लेंट्स आई। यह थीं श्री डी० डी० सोंधी, आई० ई० एस० रिटायर्ड की तरफ से। यह डायरेक्टर हेल्थ सर्विसिज को थी और इस की कापी चीफ सैक्रेटरी को भेजी गई थी। अब आप देखें कि यह सोंधी साहिब कितने जिम्मेदार व्यक्ति हैं। वह कम्प्लेंट्स श्री बी० एस० ग्रेवाल आई० सी० एस०, सैक्रेटरी हेल्थ डिपार्टमेंट डिप्टी कमिश्नर, जालन्धर को इन्क्वायरी के लिये 27 जुलाई को भेजता है और डिप्टी कमिश्नर जालन्धर यह एस० पी० के सपुर्द 28 जुलाई को करता है। 11 जुलाई वाली पहली गोपाल सिंह जी वाली कम्प्लेंट 29 अक्टूबर को रजिस्टर होती है। 6 नवम्बर, 1960 को एस० पी० जालन्धर ने अपनी रिपोर्ट डी० आई० जी० जालन्धर को भेजता है। यह बहुत जरूरी है और इस के चन्द लफज मैं आप को पढ़ कर सुनाता हूँ :

"Everyone who has been contacted and the public in general has a word of condemnation for the callous and rude behaviour of Dr. Partap Singh and the staff working under him.....corruption is prevailing on a mass scale in the local hospital under the patronage of Dr. Partap Singh. Medico legal cases are started intentionally to meet their corrupt ends. Fees are charged from every employee who comes to the hospital to get a fitness certificate. Those who cannot pay are harassed and cajoled into by bribe money. The plight of the patients who are unable to grease the palm of the doctor is miserable etc., etc."

यह रिपोर्ट एस० पी० ने 6 नवम्बर, 1960 को डी० आई० जी० जालन्धर को भेजी और 7 नवम्बर को चीफ सैक्रेटरी को यह डिप्टी कमिश्नर ने भेजी कमिश्नर साहिब की मारफत। कमिश्नर साहिब ने भी इस पर रिमार्क्स दिए, एंडोर्स किया। इस के बाद 11 नवम्बर, 1960 को डी० आई० जी० विजीलेंस ने गवर्नमेंट को—जिस तरह कि तरीका है—भेजी कि अब इस पर रैगुलर इन्क्वायरी की जाए। 18 नवम्बर, 1960 को उस वक्त के चीफ सैक्रेटरी श्री मंगत राण ने उस रिपोर्ट को चीफ मिनिस्टर के साथ डिस्कस करने के लिये ले कर उन के पास आए। उस रिपोर्ट में यह लिखा था कि डाक्टर प्रताप सिंह का जालन्धर से तबादला कर देना चाहिए और तब उस की इन्क्वायरी हो। चीफ सैक्रेटरी इस को चीफ मिनिस्टर, साहिब से डिस्कस करते हैं और चीफ मिनिस्टर साहिब इस बात को तब एप्रूव करते हैं मगर साथ ही इतना रजैशन देते हैं कि उस डाक्टर को कोई अच्छा स्टेशन दिया जाए। 7 नवम्बर, 1960 को एस० पी० विजीलेंस वह रिपोर्ट डी० आई० जी० विजीलेंस को भेजता है। यह भी बड़ी इन्टरेस्टिंग रिपोर्ट है उस के भी थोड़े से लफज मैं आप के मुलाहजे के लिए आप को पढ़ कर सुनाता हूँ। यह भी बड़ी जरूरी है और यह है वह फाईंडिंग्स उस रिपोर्ट में :

"(i) That Dr. Partap Singh, Civil Surgeon, Jullundur, has been admitting patients in the Private Ward of the hospital by hook or by crook although their official position did not warrant their admission in the Private Ward

[गृह मंत्री]

- (ii) That this admission was out of corrupt motives in order to place money out of the unfortunate patients,
- (iii) That the fees charged by him were beyond the schedule fixed by Government;
- (iv) With a view to avoid Income Tax Authorities, he would not issue the receipts for the sums actually received by him from the unfortunate patients."

तो मैं इस लिए यह अर्ज कर रहा हूँ कि यह तीसरी रिपोर्ट है, ऐस० पी० विजिलेंस की और 16 दिसम्बर, 1960 को डी. आई. जी. विजिलेंस सैक्रेटरी विजिलेंस को फार्वर्ड करता है। 30 दिसम्बर को सैक्रेटरी विजिलेंस डी० आई० जी० से फुल एंडेड फाइनल रिपोर्ट मांगता है। 7 जनवरी, 1961 की यह बात है कि जब चीफ मिनिस्टर उस की लीव प्रैपरेटरी टु रिटायरमेंट की अर्जी मंजूर करते हैं। नौ जनवरी को ऐस० पी० विजिलेंस डी० ऐस० पी० को हिदायत करता है कि आप इन्क्वायरी कम्पलीट करिये। 11 जनवरी, 1961 को इन्क्वायरी पूरी हो कर रजिस्टर होकर आती है। मैंने यह आप का थोड़ा सा वक्त इन डिटेल्स के देने में इस लिये लिया ताकि आप पर यह पूरी तरह से वाजोह कर सकूँ कि यह इन्क्वायरी 11 जुलाई, 1960 की कम्प्लेंट की बिना पर शुरू हुई।

Deputy Speaker : Will the hon. Home Minister be able to finish his speech today?

Home Minister : I will need at least 30 minutes more. If the sitting is extending by about half-an-hour, I may be able to finish it to-day.

Deputy Speaker : All right, the hon. Minister may continue his speech tomorrow.

Sardar Gian Singh Rarewala : Madam, I have been listening very carefully to the speech being made by the Home Minister. But so far he has not brought out any new points. He is only stating what is given in the Statement that was laid on the Table of the House yesterday, relating to Dr. Partap Singh's case judgment. I would request him to kindly add some thing to that statement, if he has anything. Otherwise, copies of this statement had been circulated and I have very carefully read that statement.

Home Minister : Please have your seat. It is my outlook as to what to say before the House. तो लीजिये अब नई बात भी। यह चीज शायद आप ने काउंट नहीं की है इस की तरफ मैं आप का ध्यान दिलाता हूँ कि यह इन्क्वायरी कितने हाथों में से गुजरी है: सैक्रेटरी नान आफिशियल विजिलेंस, सैक्रेटरी विजिलेंस डिपार्टमेंट ...

उपाध्यक्ष : सदन कल नौ बजे फिर मोट करेगा। (The House Stands adjourned till 9.00 a.m. to morrow.)

1.39 P.M.

(The Sabha then adjourned till 9.00 a.m. on wednesday, the 18th September, 1963..)

22804 PLC-386-26-12-63 C. P., and S., P. Chandigarh.

Punjab Vidhan Sabha Debates

18th September, 1963

Vol. II—No. 8

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Wednesday, the 18th September, 1963

| | PAGE |
|--|-------|
| Question Hour (Dispensed with) .. | (8)1 |
| Questions of Privilege .. | (8)1 |
| Motion regarding Expunction of a matter from the proceedings | (8)2 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (8)13 |
| Personal Explanation by the Planning and Development Minister .. | (8)17 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (8)18 |
| Personal Explanation(s) by— | |
| Home Minister .. | (8)31 |
| Shri Harbans Lal .. | (8)32 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) .. | (8)32 |
| Personal Explanation(s) by— | |
| Sardar Lachhman Singh Gill .. | (8)36 |
| Home Minister .. | (8)36 |

[P.T.O.]

Price: Rs. 4.30 nP

| | | |
|--|----|----------|
| Personal Explanations (contd.) | | |
| Giani Zail Singh | .. | (8)37 |
| Comrade Ram Piara | .. | (8)37 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) | .. | (8)37 |
| Personal Explanation(s) by— | | |
| Home Minister | .. | (8)44 |
| Sardar Prem Singh Prem | .. | (8)45 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) | .. | (8)45 |
| Personal Explanation(s) by— | | |
| Agriculture and Welfare Minister | .. | (8)56 |
| Shri Yash Paul | .. | (8)56 |
| Sardar Trilochan Singh Riasti | .. | (8)56 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) | .. | (8)56 |
| Personal Explanation(s) by— | | |
| Chaudhri Devi Lal | .. | (8)58 |
| Dr. Baldev Parkash | .. | (8)59 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) | .. | (8)59 |
| Walk -out | .. | (8)62 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion) | .. | (8)63 |
| Walk-out | .. | (8)64 |
| No-Confidence Motion (Resumption of Discussion)(concl'd) | .. | (8)64—79 |

ERRATA
To
PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES VOL. II,
No. 8, DATED THE 18TH SEPTEMBER, 1963.

| <i>Read</i> | <i>For</i> | <i>Page</i> | <i>Line</i> |
|--------------------------------|------------------|-------------|--------------------|
| juege | juege | (8)4 | 4 from below |
| foresee | fo see | (8)6 | 10 |
| judgement | j dgements | (8)7 | 7 |
| he | her | (8)7 | 27 |
| इम्पोटेंट | इम्पॉटेंट | (8)9 | 6 from below |
| कोर्ट | कोटे | (8)9 | 2 from below |
| सीचिज़ | स्टीचज़ | (8)10 | 32 |
| three | theree | (8)10 | 7 from below |
| दूसरा | सरा | (8)11 | 14 |
| इन्तज़ाम | इन्ताज़ाम | (8)17 | 16 |
| Add the word after the word | ‘में’ “पंजाब” | (8)17 | 17 |
| चैक | चक | (8)17 | 4 from below |
| लेकिन | लकिन | (8)18, 20 | 11 & 10 from below |
| दे | द | (8)19 | 4 from below |
| कैरैक्टर | कैरेक्टर | (8)25 | 9 from below |
| कं | क | (8)25 | 5 from below |
| मनिस्टरां | मनस्टरां | (8)26 | 3 |
| सिंसर | सिंसर | (8)26 | 17 |
| अैडवाਈस | अैडवाਈ | (8)26 | last |
| ਖੰਡ | ਖਡ | (8)28 | 11 |
| ਪੈਟਰਨ | ਪਟਰਨ | (8)29 | 6 from below |
| ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ | ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ | (8)32 | 15 |
| ਕਹਿੰਦੇ | ਕਹਿਦੇ | (8)35 | 5 |
| ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ | ਐਕਪਲੇਨੇਸ਼ਨ | (8)36 | 9 from below |
| opposition | apposition | (8)41 | 7 from below |
| मागो | मांगो | (8)42 | 6 |
| accepted | acceeped | (8)48 | 10 |
| ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ | ਮਾਲ ਮੰਰੀ | (8)50 | 1 |
| ਕੋਈ | ਕਈ | (8)50 | 24 |
| ? | Bold | (8)50 | 18 |
| ਟੈਂ ਟੈਂ | ਟੈਂ ਕੇ | (8)53 | 13 |
| जिस | इस | (8)53 | 21 |
| हमें | हम | (8)54 | 12 |
| ਸਿੰਘ | ਸਿਘ | (8)75 | 2 |
| ਮੇਰਾ | ਮਰਾ | (8)75 | 7 |
| ਵੈਸਲੇ | ਵੈਸਲੇ | (8)78 | 22 |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Wednesday, the 18th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 a.m. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

QUESTION HOUR (DISPENSED WITH)

Mr. Speaker : In pursuance of the decision of the Business Advisory Committee the Question Hour is dispensed with.

QUESTIONS OF PRIVILEGE

Mr. Speaker : There is a Privilege Motion by Dr. Baldev Parkash.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : मैं यह Privilege Motion हाउस के सामने लाना चाहता हूँ कि इस हाउस के अन्दर कल चौधरी चांद राम ने अपनी तकरीर करते हुए इसी हाउस के दूसरे मेम्बर डाक्टर मंगल सैन के बारे में कहा था कि सुप्रीम कोर्ट और हाई कोर्ट फर्मा ने यह फैसला दिया था कि यह चीट और स्काउंड्रल है। यह फैसला सुप्रीम कोर्ट ने फेर हुआ जब इलैक्शन पेटिशन पेश हुई शन्नो देवी वर्सिज डाक्टर मंगल सैन। इस बात को हाउस में गर्मा गर्मी भी पैदा हुई भी। डाक्टर साहिब ने रिफ्यूट किया था कि यह गलत है। मैं आल इंडिया रिपोर्टर लाया हूँ जिस में सारा फैसला छपा है। On page 58 in case of Shanno Devi vs Dr. Mangal Sain इस में कोई ऐसी बात नहीं थी। इस में किताब है कि बर्मा की सुप्रीम कोर्ट के पास डाक्टर मंगल सैन ने जनशिव के लिए एप्लॉई किया था और उसे डिज्जलाओ कर दिया था

Mr. Speaker : I am not concerned with the judgement of the Burmese High Court. The point is that the hon. Member, Shri Chand Ram, asserted that the words cheat and scoundrel were mentioned in the Judgement. I at that time also objected that nothing should be said against an Hon. Member. Even if these words were there, he should not have referred to them. I asked him yesterday that he would have to satisfy me about it. I am writing to him in this connection and if he does not satisfy me I will take whatever action I can take against him under the rules.

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, मेरा एक प्रिविलेज मोशन है कि होम स्ट्रॉर ने जो स्टेटमेंट दिया है इस स्टेटमेंट की कापियां, इससे पहले कि वह हाउस की परखी जातीं, मेम्बरों में तकसीम कर दी गई हैं।

This is a serious matter and it should be referred to the Privileges Committee for suitable action.

Mr. Speaker : No breach of privilege is involved in it. This was done as a result of an arrangement which was arrived at, that the moment a statement is received, it would be distributed amongst the Members. I think you were not present when this arrangement was made. As a matter

[Mr. Speaker]

of fact, I suggested this arrangement. The statement in question was received on Friday and since the Members were not expected to stay here on Saturday and Sunday, this was distributed amongst the Members. No breach of privilege is involved in it.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Sir, I want to know whether these copies were meant for the distribution amongst the Members or to the outsiders as well ?

Mr. Speaker : I gave a word that these should be distributed amongst the Members and not to any outsider.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : But it did not bear any seal of the Government ?

Mr. Speaker : It is for the Government to take action about it. It is not for the House to decide it.

MOTION REGARDING EXPUNCTION OF A MATTER FROM THE PROCEEDINGS

Comrade Ram Chandra (Nurpur) : Sir, on two occasions the Punjab Government have given astounding statements in this House. One was when the Supreme Court gave judgement in the Grewal case. The second occasion is when the Supreme Court has given judgement in the case known as Dr. Partap Singh *versus* the Punjab State. On both the occasions the Home Minister, who was previously Industries Minister, took the opportunity to discuss the conduct of the courts. I think this is *ultra-vires* of the Constitution and whatever has been said in this House in this connection is unlawful and should not have been said in this House. Sir, in this connection I would like to bring to your notice the relevant provisions of the Constitution. There are two articles which relate to the Privileges of the Members in regard to discussion. Article 105 lays down —

Subject to the provisions of this constitution and to the rules and standing orders regulating the procedure of Parliament there shall be freedom of speech in Parliament.....”

This is, Sir, about the Parliament. I now come to the Assembly. Article 194 lays down —

“Subject to the provisions of this Constitution and to the rules and standing orders regulating the procedure of the Legislature there shall be freedom of speech in the Legislature of every State.....”

There is, Sir, definitely a freedom of speech, but it is subject to certain provisions of the Constitution. Now, Sir, I will invite your attention to Article 121 of the Constitution which says —

“No discussion shall take place in Parliament with respect to the conduct of any Judge of the Supreme Court or of a High Court in the discharge of his duties except upon a motion for presenting an address to the President praying for the removal of the Judge as hereinafter provided.....”

So, Sir, even in Parliament there cannot be any discussion on the conduct of any Judge unless there is a motion for the removal of that particular Judge.

Then Sir, Article 211 which relates to the state Legislature reads clearly and vividly as follows —

“No discussion shall take place in the Legislature of a State with respect to the conduct of any Judge of the Supreme Court or of a High Court in the discharge of his duties”.

Sir, no discussion in this connection should have been allowed.

A question arises as to what is the conduct of a Judge. In this connection I will, Mr. Speaker, refer to what is written in Commentary on the Constitution of India by Basu (Third Edition) about which Viscount Jowitt, Former Lord Chancellor, of Great Britain has observed "It is a work of great learning". In this book at page 709, under the caption—Restriction on Discussion relating to Judges—it is written —

"This Article makes the Judges of the Supreme Court and High Courts immune from any discussion in Parliament with respect to their official conduct except upon a motion for their removal under Article 124(4).

It is thus clear that in India, the official conduct of a Judge of the Supreme Court or a High Court cannot be discussed in any debate or commented upon collaterally by way of a motion for adjournment or by embodying such a statement in any notice or question.....".

as has been done here by the distribution of the Home Minister's statement and his yesterday's speech..... Further it is written —

"The only mode of discussing the conduct of a Judge in the discharge of his duties is upon a motion for his removal. Even a substantive motion to question the conduct of such a Judge other than a motion under Article 124(4) would not lie in India....."

Further he writes —

"The object of this stringent provision is to secure the independence of the Judges not only from the Executive but also from the Legislature. Thus if in the discharge of his judicial duties such a Judge comes to an erroneous finding or makes adverse comments upon high dignitaries the only courses open are to appeal against that decision if appeal lies or to bring a motion in the Legislature for the removal of such a Judge.

It is also to be noted that the word 'duties' in the present Article are not qualified by the word 'Judicial'. The immunity is not therefore restricted only to judicial duties of a Judge. It will extend to acts performed by such a Judge in the discharge of any duties imposed upon him by law....."

Sir, whatever the Judges have said in the judgement, they have said it in the discharge of their duties. Further here it is written —

"..... It would also follow from the language used that the mala fides of the Judge would not alter the position. The only test for the application of this Article is whether the act in question was performed in the discharge of his duties. If in the discharge of his duties the Judge exceeded his jurisdiction or acted mala fide nevertheless his conduct cannot be questioned except on a motion for removal....."

What I mean to say is that whatever the Judges did, they did so in the discharge of their duties. The Home Minister had no right to comment adversely and disrespectfully in the manner he has done it here. Sir, an example of the House of Commons has been given here. It reads —

"Such an incident happened recently in the House of Commons when an Under-Secretary of State in the course of his reply to a debate stated that the observations of the Chief Justice of Seychelles commenting upon the character of an Attorney General who had appeared as a witness before the Supreme Court, were not justified....."

Our Home Minister has said that the observations made by the Hon. Judges of the Supreme Court are not justified. He cannot say so.

Mr. Speaker : I don't think he has used the word 'unjustified'. Did he use this word ?

Comrade Ram Chandra : What I have quoted was said by the Under-Secretary of State in England. Further it is stated —

“In reply to a question in the House of Lords the Lord Chancellor answered that the Judges of the Supreme Court of Seychellys were as independent as the Judges of Superior Courts in England in the matter of their judicial duties and accordingly their judicial findings could not be commented upon in the Legislature...

Sir, we take our cue from the mother of Parliament and the remarks that I have just quoted were made there.

So, Sir, my motion is that the statement that has been made by the Home Minister as also his yesterday's speech, I consider, are virtually contempt of Court and are very disrespectful to the Judges of the Supreme Court. They should, therefore, be expunged from the proceedings of the House.

Mr. Speaker : The issue involved is very important and I would like to hear two or three hon. Members in this connection.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I have given a Call Attention Notice requesting you to expunge the observations made and criticism made of the Supreme Court Judges by the Home Minister. I will not take much time of the House in view of the fact that the hon. Member who has preceded me has quoted all the Articles of the Constitution which exclude criticism of the Judges from anybody in this country.....

Mr. Speaker : There is a word 'conduct of Judges'. The emphasis is on the 'conduct'.

Sardar Gurnam Singh : Sir, the intention of the Judges has been questioned by the Home Minister in this case when he is convinced by the Minority Judgement. It means that he has criticized the judgement that has been given by the Majority of the Judges. I will quote the relevant portion from his statement.

“It is submitted with respect that the view point of the minority appears to be more convincing..

Mr. Speaker : This is according to him.

Sardar Gurnam Singh : Sir, we are talking about him. He is under discussion. Sir, in view of the constitutional position of the Supreme Court, in this country, we cannot permit any disparaging remarks or criticism of the Supreme Court Judges. Even the privilege of freedom of speech is excluded so far as Judges of the Supreme Court or of High Courts are concerned.

Sir, I would like to read out a few lines from the 'Statesman', dated the 18th September, 1963, The Home Minister said in our absence.....

Mr. Speaker : I cannot take notice of what appears in the Papers. I have asked for an official record of his speech.

Sardar Gurnam Singh : Sir, you can verify this from the official record. In the Paper it is written —

Mr. Mohan Lal thought it was absurd that a politician who had been elected by the people should be left at the mercy of “a magistrate or a judge.., even though he was not a party to a case. Political leaders were elected by the people and this right could not be “snatched away by a magistrate or Judges remarks” he said.

Here, Sir, he is obviously referring to the Judges of the Supreme Court. He is referring to Sardar Partap Singh Kairon, who was not a party to the proceedings of the Court. Therefore, I would humbly submit that it is better if the Government reflects upon it and it will be wiser for them to retrace their step. If they do not do so, I want to make it clear that we will not permit him to speak and criticize the Judges. He is arrogating to himself too much power.....

Captain Rattan Singh : Sir, can an hon. Member threaten another hon. Member that they will not allow him to speak ?

Mr. Speaker : Nobody can do that.

Sardar Gurnam Singh : He does not understand English.

डाक्टर बलदेव प्रकाश (अमृतसर शहर पूर्व) : स्पीकर साहिब, यह जो मुआमला हाउस में आया है इस के मुताल्लिक मुझे दुख से कहता पड़ता है कि ट्रैजरी बैचिज के और भी सदस्य हैं जिन्होंने इस जजमेंट के ऊपर बोलते हुए कई ऐसी बातें कही हैं। इस के लिये मैं यह कह देना चाहता हूँ कि यह जजमेंट की तौहीन ही नहीं बल्कि यह जनता की तौहीन है। श्री यश ने भी यहां पर कहा है कि यह सुप्रीम कोर्ट जनता से ऊपर नहीं है, जनता के फैसले से ऊपर सुप्रीम कोर्ट के फैसले को कोई तरजीह नहीं दी जा सकती। जनता फाइनल है। मैं पूछना चाहता हूँ कि जनता ने जो पावर सुप्रीम कोर्ट को दी है क्या वह जनता की पावर नहीं है। अगर सुप्रीम कोर्ट की कांस्टीट्यूशनल पावर कम है तो इलैक्शन ट्रिब्यूनल और सुप्रीम कोर्ट किस कैटेग्री में आते हैं क्या वह कांस्टीट्यूशनल पावर उन में नहीं आती। वह इस पावर से कैसे इनकार कर सकते हैं ?

और उसके बाद यहां पर रिमार्क्स आए कि वह कौन होते हैं ? यह तो जनता का दरबार है, और इसलिए सब से बड़ा दरबार है। और यही नहीं स्पीकर साहिब, कल तो यहां यह भी कहा गया कि this issue should be decided once for all कि सुप्रीम कोर्ट की पावर्ज बड़ी है या जनता की। जनाब, इन के कहने के मुताबिक तो अगर कोई आदमी एक बार इलैक्ट होकर आ गया तो वह हमेशा सुप्रीम कोर्ट के जज से ऊपर रहेगा। जनाब, इन्होंने अपने स्टेटमेंट में किस तरह से एस्पर्शन की है। वह पेज 11 पर कहते हैं, जिसे मैं आपके सामने रखना चाहता हूँ.....

"It is respectfully submitted that the reference to 'Sardar Saheb, in tape-records was hearsay evidence and should not have been relied on for arriving at this finding....."

यानी यह सुप्रीम कोर्ट के जजिज के जजमेंट के बारे में अपनी राय देते हैं कि उन्होंने जो राय दी वह हियरसे पर मबनी थी। और उनको चाहिए था कि वह ऐसे एवीडेंस पर विश्वास न करते। इसके आगे आता है...

"Therefore, while ruling out the evidence as hearsay, the majority has in fact treated it as evidence.."

Mr. Speaker : The hon. Member should please wind up.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : स्पीकर साहिब, यह जजिज के कंडक्ट पर और इन डिस्टर्बेंस आफ दियर ड्यूटीज पर एस्पर्शन नहीं तो और क्या है ? यह कहना कि उनको ऐसा नहीं करना चाहिए था क्या इस का यह मतलब नहीं कि जजिज ने, सुप्रीम कोर्ट के जजिज ने, गलती की है यानी they have erred in giving the judgement. मैं समझता हूँ कि यह सिर्फ पंजाब के लिए ही नहीं बल्कि

[डाक्टर बलदेव प्रकाश]

सारे देश के लिए अनफारचुनेट ट्रेंड है कि यहां का एक होम मिनिस्टर सुप्रीम कोर्ट के जजिज से ऊपर उठकर और वह आदमी जो तहसील में भी प्रैक्टिस न कर सका हो, यह कहें कि सुप्रीम कोर्ट के जजिज को यह करना चाहिए और यह नहीं करना चाहिए।

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Mr. Speaker, Sir, the statement which has been laid by the hon. Home Minister on the Table of this House is a very unfortunate episode in the history of this legislature. In my opinion, he has not done justice to the Supreme Court. I must say as his well-wisher that he has done injustice not only to the Supreme Court but a great injustice to his ownself because we do see a great future for him. Mr. Speaker, it is true that we the Members of the House enjoy immunity for whatever we say or do on the floor of the House. But we must also keep in mind that Article 211 of the Constitution of India has granted liberty and immunity to the Judges for anything done by them in the discharge of their official duties. Article 211 has provided full protection to the Judges so far as their conduct in the discharge of their official duties is concerned. My hon. Friend, Comrade Ram Chandra has also quoted the decision of the Lord Chancellor of England in which he has illustrated this 'term' as the conduct. Mr. Speaker, we cannot question the decision of any judge. We cannot say that it is erroneous and is based on wrong data and wrong facts. We also cannot say that the decision should not have been arrived at in this or that manner. In the statement of the hon. Home Minister throughout there are comments which directly or indirectly suggest that the majority judgement should have been like this and not like that. I was really shocked when this statement came from such a responsible, sane and sagacious person like Pandit Mohan Lal. Mr. Speaker, believe me, I have the deepest regards for him. I also met another hon. Friend, namely, Sardar Ajmer Singh, who is also a lawyer.

Voices : Lawyer or liar ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : He is an honest lawyer. Mr. Speaker, the statement of the hon. Home Minister is in substance a suggestion that the conclusions arrived at in the majority judgement of the Supreme Court are erroneous. Mr. Speaker, minority judgements of the various courts were not allowed to be discussed in this House. I can quote quite a number of such precedents in this respect. Had it been permissible to discuss the minority judgement, the case of Sardar Hazara Singh Gill ought to have been allowed to be discussed. In view of this, I fail to understand how can the minority judgement in the case of Dr. Partap Singh could be referred ? I do not know why and how this minority judgement is being appreciated by my hon. Friend. The minority judgement should not have been brought. References are always allowed to be made to the judgement, which in this case is the majority judgement. No body should refer to the minority judgement. This is my view.

(At this stage the hon. Home Minister rose to speak).

Mr. Speaker : Will the hon. Home Minister speak on the motion now before the House or he is going to resume his speech of yesterday ?

Home Minister : For the time being, I will speak on the motion now before the House.

Mr. Speaker : Then let Sardar Gian Singh Rarewala speak for 2-3 minutes.

(Interruptions)

Sardar Gian Singh Rarewala : Mr. Speaker, Sir, the motion moved by my hon. Friend on my left deserves a very serious consideration by the House. What does this motion say? It says that the Supreme Court, the judges of the Supreme Court and the judgements pronounced by that hon. Court cannot be made the subject of discussion in the Legislature. Sir, the conduct of the judges cannot be commented upon. Whatever it was, we are ignoring the fact that the Supreme Court is the custodian of the Constitution of India which is considered to be very sacred. The Supreme Court, Sir, is the head of the judicial system in India. Here in this House, the Home Minister has the audacity, he has the guts to rise and criticise the Supreme Court which I have already said is the head of the judicial system of the country. The Home Minister has no business to discuss the conduct of the Judges who have delivered the judgement in question. Sir, we dissociate ourselves from this.

Voice from the Opposition Benches: Certainly.

Sardar Gian Singh Rarewala: We will not be a party to this sort of criticism which is being levelled. Mr. Speaker, Sir Alladi Krishnaswami Aiyar who was one of the main architects of the Constitution of India during the course of the debate in the Constituent Assembly said —

“The future evolution of the Indian Constitution will depend to a large extent upon the work by the Supreme Court and the protection given to it by that Court...”

Here a situation has arisen where the Home Minister of the State has stood up and challenged the findings of the Supreme Court. What does he say in the statement which had been laid on the Table of the House? He says—

“...the Chief Minister acted throughout in accordance with the correct and best principles of just administration”.

He has said this as if he was sitting over the judgement of the Supreme Court. He is dissenting from the decisions and the findings of the Supreme Court. There was a course open to the Government. If they were somehow or other offended by the Court, they could have gone to that Court. The Chief Minister who is known to be a very strong man, should have the guts and courage to approach the court for the expunction of that remark. The best course open to the Government was to approach the Supreme Court but they are afraid of that Court. The Home Minister wants to be an authority on the statement which had been laid by him on the Table of the House the other day. Copies of this statement have also been distributed outside this House. I would earnestly request the Chair to admit this motion and let a full discussion take place in the House. *(Cheers from the Opposition Benches)*.

गृह मन्त्री: स्पीकरसाहिब, इस डिस्कशन में आपक सामन तीन इशू आए हैं। पहला इशू कामरेड राम चन्द्र ने यह उठाया है कि किसी हाई कोर्ट या सुप्रीम कोर्ट के जज का कंडक्ट इस हाउस में डिस्कस नहीं हो सकता। मैं इस बात को तसलीम करता हूँ और मैं यह मेनटन करता हूँ कि यहां पर किसी जज का कंडक्ट न डिस्कस हुआ है और न ही होगा। (विघ्न और शोर) शोर डालने वाले इस बात को नहीं जानते कि कंडक्ट और जजमेंट में फर्क हुआ करता है। (शोर)

Chief Minister : I would request the Chair to ask the hon. Members to hear this side also. We have heard them patiently.

Sardar Gurnam Singh: It is the fourth speaker from that side. The Chief Minister should understand that.

Mr. Speaker (Addressing the Chief Minister): May I understand that Sardar Gurdial Singh Dhillon and Sardar Gian Singh Rarewala are on this side or on that side?

Chief Minister: What I mean to say, Sir, is that some of the hon. Members have placed their view points before the House. We have heard them patiently. I would, Sir, request you to ask the hon. Members to listen to the Home Minister as well.

(Interruptions)

Mr. Speaker: I would request the hon. Members to hear the Home Minister patiently. It is in the fitness of things that he should be heard.

गृह मन्त्री: मैं अर्ज कर रहा था कि जो मैंने यहां पर स्टेटमेंट दिया और डिस्कशन की वह जजमेंट पर थी जो सुप्रीम कोर्ट ने दी है। मैंने किसी जज के कण्ठकट के बारे में कुछ नहीं कहा और नहीं कहूंगा। (विघ्न)

Sardar Lachhman Singh Gill : What is the meaning of "conduct" ?

गृह मन्त्री: मैं अर्ज कर रहा था कि मैंने जो स्टेटमेंट दी है वह सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट के मुतालिक दी है जिसमें यह चीफ मिनिस्टर साहिब पार्टी नहीं थे। मैं फिर उस बात पर स्टिक करता हूँ कि हमें अख्तियार है यहां पर उस जजमेंट को डिस्कस करने का जिस में कि चीफ मिनिस्टर साहिब पार्टी नहीं थे। मैंने जो स्टेटमेंट दिया था उसकी मैं पूरी जिम्मेदारी लेता हूँ और मैं यह बताना चाहता हूँ कि मैंने वह लाइट हार्टिडली नहीं दिया। इस के साथ ही मैं यह भी बताना चाहता हूँ कि वह स्टेटमेंट मैंने आफर नहीं किया था बल्कि वह इन्वाइट किया गया था। आप जानते हैं कि कितने एडजर्नमेंट मोशनज और काल अटेंशन नोटिस दिए गए थे और मुझे मांग की गई थी कि गवर्नमेंट की पोजीशन वाजेह की जाए। जब मैं स्टेटमेंट देता हूँ, गवर्नमेंट की तरफ से, तो मुझे सचाई कहनी ही होगी। मैंने यहां पर स्टेटमेंट अच्छा कहलाने के लिए नहीं दिया था। मैं स्टेटमेंट देते हुए स्टेट गवर्नमेंट की जमीर को दबा नहीं सकता। कुछ मੈम्बर साहिबान ने यह कहा था कि स्टेटमेंट बहुत एस्टाउंडिंग है, जिम्मेदारी से नहीं दिया गया। उन की राय कुछ भी हो सकती है, मेरा उन से कोई झगड़ा नहीं। वह अपनी राय रखें लेकिन मैं आप की वाकफियत के लिए बताना चाहता हूँ कि मैंने जो स्टेटमेंट दी है वह हाइएस्ट लीगल अथारिटी की ओपीनियन ले कर दी है। (अपोजीशन बैचिज की तरफ से विघ्न) वह मੈम्बर साहिबान जो किसी के लीगल नालेज को क्विस्टाइन करते हैं मैं उन के मुतालिक कुछ नहीं कहना चाहता। मैं फिर दोहरा कर कहता हूँ कि मैंने हाइएस्ट लीगल अथारिटी की ओपीनियन ले कर वह स्टेटमेंट यहां पर पूरी जिम्मेदारी के साथ पढ़ी है। मैं फिर इस बात को दोहराता हूँ कि हमें हक हासिल है हर उस जजमेंट को डिस्कस करने का खास तौर पर उस वक्त जब कि कोई मिनिस्टर या और अफसर उस में फरीक मुकद्मा न हो। मैं कहता हूँ कि जो नतीजे उस जजमेंट के निकाले गए हैं वह सही नहीं हैं। अगर तमाम वाक्यात सुप्रीम कोर्ट के सामने आए होते तो मैं वसूक से कह सकता हूँ कि उन का जजमेंट कुछ और होता। मुझे हक हासिल है माइनारिटी जजमेंट का भी सहारा लेने का।

जहाँ तक डा० प्रताप सिंह के बारे में इस जजमेंट का ताल्लुक है मैं उस के बारे में कुछ नहीं कहता लेकिन चीफ मिनिस्टर चूँकि पार्टी नहीं था इस लिए हमें हक हासिल है यह कहने का कि इस जजमेंट में चीफ मिनिस्टर के खिलाफ जो नतीजे निकाले गए हैं वह सही नहीं है। अगर सारे वाक्यात सुप्रीम कोर्ट के सामने आए होते तो उन का जजमेंट वह होता जो माइ-नारिटी का है। जहाँ तक कामरेड राम चन्द्र के मोशन का ताल्लुक है वह यहाँ पर डिस्प्यूट में नहीं है। मैंने किसी जज का कन्डक्ट डिस्कस नहीं किया। I would be the last person to say a word about the conduct of any Judge. I have imputed no motives to any Judge of the Supreme Court. I have not said anything in regard to their conduct. I have only referred to the conclusions arrived at in the judgement which, I still maintain, we in this House have the right to do. Therefore, the motion moved by Comrade Ram Chandra is absolutely out of order. That is what I have to say, Sir.

श्री बलरामजी दास टंडन: श्री ए प्वायट आफ आर्डर। होम मिनिस्टर साहिब ने यहाँ पर फरमाया है कि उसने जजिज का जो कंडक्ट है उस को डिस्कस नहीं किया है जैसा कि बिधान की धारा 211 के अन्दर लिखा हुआ है कि

The Conduct of the Supreme Court or the High Court Judges in discharge of their official duty.

मैं आप से यह जानना चाहता हूँ और आप का रूलिंग चाहता हूँ कि इस धारा के मुतालिक जब वह अपनी आफिशल ड्यूटी परफार्म करते हुए किसी केस पर जजमेंट दे तो उस जजमेंट पर नुक्ताचीनी की जाए तो क्या यह उनके कन्डक्ट पर नुक्ताचीनी है या नहीं? क्या जजिज के फैसले करने के अलावा और जजमेंट्स देने के अलावा और भी कोई आफिशल ड्यूटी है?

गृह मन्त्री: अगर आप इजाजत दें तो एक साइटेशन आपकी इत्तलाह के लिए अर्ज कर दूँ।

It is a citation from 'Practice and Procedure of Indian Parliament' by S.S. More, with introduction by Dr. S. Radhakrishnan (page 322). It is stated:

"On a much later occasion when a Minister repeatedly said that the Supreme Courts' interpretation of Article 31 was wrong, a point of order was raised that the Minister was out of order. The chair ruled it is open to anybody to make a criticism, legitimate and *bona fide* of any judgement or interpretation."

श्री बलरामजी दास टंडन: यह कौन से कोर्ट की जजमेंट है।

गृह मन्त्री: यह लोक सभा में स्पीकर की रूलिंग है।

श्री अध्यक्ष: यहाँ हाउस में काफी इम्पीटेंट इशूज आए हैं और इन पर फैसला देने से पहले काफी गौर करने की जरूरत है। मैं समझता हूँ कि यह गैर मुनासिब होगा कि हम यह फैसला बगैर अच्छी तरह सोचे समझे कर दें कि हमारे क्या राइट्स हैं और क्या हम जजमेंट्स को इस तरह डिस्कस कर सकते हैं या नहीं। राइट्स के अलावा प्रोपरायटी का भी सवाल होता है कि जो हाइट कोर्ट आफ जस्टिस है उसकी जजमेंट्स के बारे में क्या कहना चाहिए और क्या कहा जा सकता है। मैंने कल भी कहा था कि I will not permit

[श्री अध्यक्ष]

any reflection on the judgement of the Supreme Court. तो उन्होंने कहा था कि मैं अपने हक को जानता हूँ and I will try to remain within limits. कुछ बातें जो कही गई हैं उनसे बजातौर पर कुछ दोस्तों को इखलाफ हो सकता है लेकिन मैं समझता हूँ कि यह इतना अहम मामला है कि जब तक मैं इसकी पूरी छानबीन न कर लूँ मैं अपना रुलिंग नहीं देना चाहता।

(Certain very important issues have been raised on the floor of the House and a very careful thought is required to be given over these matters before I give my ruling on them. I think it would not be proper if we decide this issue without giving careful thought as to what are our rights in this connection and whether we can discuss the judgement in this way. Besides the rights, there is the question of propriety also that as to what should be said and what can possibly be said about the judgements of the highest court of justice. Yesterday also I had said that I will not permit any reflection on the judgement of the Supreme Court. At this he (the Home Minister) said that he knew his rights and he would try to remain within limits. Some hon. friends can have reasonable differences on what has been said, but I think it is such an important matter that I do not want to give my ruling unless I examine the matter thoroughly).

Chief Minister: I would request the House to hear the Advocate General also. He has been sent for.

Mr. Speaker : I reserve my ruling on this motion. The House will hear the Advocate-General either today, if possible, or tomorrow. Till then, I would request the House to speak in a very restrained manner without referring to the judgment in question. The judgment of the majority is the judgment of the whole Bench. There is no question of minority or majority judgment.

Chief Minister : The Advocate-General will explain the whole position.

श्री अध्यक्ष : मैं समझता हूँ कि लीडर आफ दी हाउस भी मुझ से मुतफिक होंगे कि पंडित जी दो चार मिनट में वाईड अप कर दें और इस मामला में और कुछ न कहें क्यों कि जिस इश्यू के बारे में फैसला नहीं हुआ उसके बारे में स्टीचज और काउन्टर स्पीचज होंगी और कल को अगर यह फैसला हो कि इन प्रोसिडिंगज को एक्सपंज किया जाए then it will be the wasting of the time of the House. इस लिए होम मिनिस्टर साहिब दो चार मिनट में और बातों का जबाब दे लें और अगर एडवोकेट जनरल ने यह राय दी कि डिस्कशन हो सकती है then he will get another opportunity to speak:

(I think the Leader of the House will agree with me that the Home Minister should wind up within two or three minutes and should not say anything more on this matter, otherwise there will be speeches and counter speeches and if it is decided tomorrow that these proceedings should be expunged then it would be wasting the time of the House. Therefore, the Home Minister may give reply to other points within two or three minutes. If the Advocate-General gives his opinion that this matter can be discussed then he will get another opportunity to speak).

श्री बलरामजी दास टण्डन : मैंने भी इस बारे में जो प्वायंट उठाया है उसके बारे आप की क्या रूलिंग है ? मैंने डिस्कशन मांगी हुई है ?

श्री अध्यक्ष : यह सारे इश्यूज इन्टरलिंकड हैं, एडवोकेट-जनरल को सुनने के बाद रूलिंग दूंगा। (All these issues are inter-linked. I will give my ruling after hearing the Advocate-General.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : डिस्कशन के बारे में ?

श्री अध्यक्ष : जी हां सारी बातों के बारे में। (Yes, in respect of all the matters.)

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक : स्पीकर साहिब, अर्ज यह है कि राड़ेवाला साहिब ने जिक्र किया कि अल्लादीन जो कन्स्टीच्युएंट असैम्बली के मैम्बर थे उन के इस बारे में यह कमेंट्स थे और उन्होंने जजिज के कंडक्ट के बारे में यह कुछ कहा। मैं अर्ज करता हूँ कि इस हाउस के एक मैम्बर बहाउद्दीन भी उस वक़्त कांस्टीच्युएंट असैम्बली के मैम्बर थे। अच्छा होता अगर वह भी अपने कमेंट्स बता देते और हम सुन लेते।

सिवाई तथा विद्युत मन्त्री : जैसा कि माननीय सदस्य ने मेरा नाम सरा रख कर बात कही है उनकी सूचना के लिए मैं इतना ही कहना चाहता हूँ...

Mr. Speaker : He has not referred to you. He is talking about some Baha-ud-Din or Allahdin.

सिवाई तथा विद्युत मन्त्री : वह मुझे ही रैफर कर रहे थे और मेरा नाम इधर उधर करके, नाम बदल कर बात कर रहे थे.... (शोर..... हंसी) मुझे भी जबाब देने की आज्ञा होनी चाहिए, मैं भी इस सदन का सदस्य हूँ..... (शोर)

Mr. Speaker : Did the honourable Member refer to the Irrigation and Power Minister, Chaudhri Ranbir Singh?

Chaudhri Mukhtiar Singh Malik : No. I referred to Baha-ud-Din, a Member of the Constituent Assembly.

सिवाई तथा विद्युत मन्त्री : मैं कांस्टीच्युएंट असैम्बली का मैम्बर था लेकिन जिस मैम्बर का नाम माननीय सदस्य ने लेकर बात कही उस नाम का वहां कोई सदस्य नहीं था। उन्होंने जो बात कही है वह मेरी तरफ इशारा करके कही है.... (शोर) मैं उनकी इत्तलाह के लिए अर्ज करता हूँ कि राड़ेवाला साहिब का कहना सही नहीं है। कांस्टीच्युशन को अमैंड करने का एक खास तरीका रखा हुआ है.... (शोर) सुप्रीम कोर्ट को इसे अमैंड करने का अधिकार नहीं है। उसका अल्टिमा प्रोसीजर है। जो सुप्रीम कोर्ट और हाई कोर्ट की जजमेंट होती है उन के नतीजे के तौर पर कई दफा कन्स्टीच्युशन अमैंड करना पड़ा है, लेकिन उसे अमैंड पार्लियामेंट ने और विधान सभाओं ने किया है। वह मुझ से पूछने के लिए बहुत तावले हों तो उनको बाताना चाहता हूँ कि सुप्रीम कोर्ट व हाई कोर्ट को कांस्टीच्युशन व कानूनों को इन्टरप्रेट करने का अधिकार है, उसे अमैंड करने का या पास करने का अधिकार नहीं है, ... (अधिक शोर)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Sir, the honourable Minister has been a Member of the Constituent Assembly. He is a learned man and has eclipsed all our opinions

Mr. Speaker : Leave him alone please. As regards the Advocate General, I have been informed that he is not here . We will have to wait till he comes back.

श्री बलरामजी दास टण्डन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर । मैं यह कहना चाहता हूँ कि जब एक मੈम्बर जिन का नाम सब जानते हैं चौधरी रणबीर सिंह है और उनको रैफर भी नहीं किया गया तो क्या वह किसी दूसरे नाम अपने साथ लगा सकते हैं ? (हंसी) दूसरी बात यह कि क्या उनका नाम बहाउद्दीन भी है ? (हंसी)

Mr. Speaker : The honourable Member, I think, is referring to Baha-ud-Din, who has been a Member of the Constituent Assembly.

सिचाई तथा विद्युत मन्त्री : आन-ए-प्वायंट आफ पर्सनल एक्सप्लेनेशन, सर .

श्री अध्यक्ष : चौधरी साहिब, आप जाने दीजिए । (Addressing Irrigation and Power Minister. Chaudhri Sahib, leave it.)

सिचाई तथा विद्युत मन्त्री : आन ए प्वायंट आफ पर्सनल एक्सप्लेनेशन, सर । इस सदन के अन्दर 4 सदस्य हैं जो किसी न किसी वक्त कांस्टीच्युएंट असैम्बली के मेम्बर रहे हैं । जहां तक मेरी इस वक्त जानकारी है, हमारे मुख्य मन्त्री सरदार प्रताप सिंह कैरों, डाक्टर गोपी चन्द भागवत, ज़ाजी करतार सिंह और मैं उस सदन के मेम्बर रहे हैं । लेकिन माननीय सदस्य ने उन की तरफ कोई इशारा नहीं किया बल्कि मेरी ही तरफ इशारा किया है । इस लिये मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि जो कुछ चौधरी मुख्तियार सिंह ने कहा है वह गलत है और बेबुनियाद है ।

चौधरी देवी लाल : आन-ए-प्वायंट आफ आर्डर, सर । लोक सभा में जब वोट आफ नो कान्फीडेंस पर डिस्कशन हुई थी उस वक्त सब गैलरीज़ भरी हुई थीं और लोग बाहिर भी खड़े थे । उस वक्त वहां पर भीड़ को देख कर उन को अन्दर बिठाने की कोशिश की गई थी ।

Mr. Speaker : I have provided one hundred more chairs as there was not enough room in the Visitors Gallery.

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब, आप भी वहां पर मौजूद थे । आप ने देखा होगा कि लोगों को पीढ़ियों में बिठाने के लिये भी वहां पर प्रबन्ध किया गया था ।

Mr. Speaker : I will see to it.

डाक्टर बलदेव प्रकाश : आन-ए-प्वायंट आफ आर्डर, सर । आप अपोजीशन के सदस्यों को बोलने के लिये समय निश्चित कर दें । अगर एक सदस्य को 15 मिनट बोलने के लिये देंगे तो अपोजीशन के 20 आदमियों को बोलने का समय मिलेगा । अगर आप 20 मिनट तक बोलने की इजाज़त देंगे तो 15 सदस्य डिबेट में हिस्सा ले सकेंगे । इसी तरह अगर एक सदस्य को आध घंटा बोलने की इजाज़त देंगे तो 6 आदमी इस बहस में भाग ले सकेंगे । इस लिये मैं चाहता हूँ कि आप हर सदस्य के लिये समय निश्चित कर दें ।

श्री अध्यक्ष : मैं ने रिकार्ड मंगवा कर देखा है । उस में 180 मिनट गवर्नमेंट ने लिये और 152 मिनट अपोजीशन ने लिये । 25 मिनट इंट्रप्शन में जाया गये 18 मिनट पर्सनल एक्सप्लेनेशन में लगे । मैं चाहता हूँ कि 15 मिनट गवर्नमेंट की ओर से काटे जाएं और 10 मिनट अपोजीशन की तरफ से काटे जाएं । (सरदार लछमन सिंह गिल की ओर से विधन)

क्या आप चाहते हैं कि इंट्रान्ज का सारा टाइम गवर्नमेंट की तरफ से काटा जाए (I have consulted the record according to which 180 minutes have been taken by the Treasury Benches and 152 minutes by the Opposition 8 minutes were spent on personal explanation and 25 minutes were wasted in interruptions for which I want that 15 minutes be deducted from the time allotted to the Treasury Benches and 10 minutes from that of the Opposition (Interruption by Sardar Lachhman Singh Gill) Does the hon. Member want that the entire time spent for interruptions should be deducted from the time allotted to the Government Benches?

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

Mr. Speaker : Now the House will proceed with the discussion of the No-Confidence Motion * Yesterday when the House adjourned, the Home Minister was in possession of it. He may please resume his speech.

गृह मंत्री (श्री मोहन लाल) : स्पीकर साहिब, टाइम की कमी होने के कारण आप ने जो कुछ कहा है, मैं उस का एहतराम करता हूँ। मैं कोशिश करूंगा कि मैं हाउस का कम से कम समय लूँ। मैं आज उस जजमेंट के मुताल्लिक ज्यादा कुछ कहना नहीं चाहता। मैं हाउस के सामने यही बात रखना चाहता हूँ कि 11 जुलाई, 1960 से लेकर 2 जून, 1961 तक कार्यवाही होती रही है। यह केस 10, 12 स्टेजिज से गुजरा और मुख्तलिफ अफसरान के पास से होता हुआ यह मामला चीफ मिनिस्टर साहिब के पास पहुंचा था जिनमें 2 आई० सी० एस० आफिसर, 5, 6 आई० पी० एस० आफिसर और आई० ए० एस० आफिसर और बाकी डी० एस० पी० वगैरा, वगैरा थे। समय की कमी के कारण मैं डी० आई० जी० की रिपोर्ट पढ़ कर नहीं सुना सकता लेकिन उसने अपनी रिपोर्ट में डाक्टर के कंडक्ट के बारे में बहुत डैमेजिंग रिमार्क्स दिये हैं। मैं इसके साथ यह भी अर्ज करना चाहता हूँ कि मैंने इस बारे में अपनी स्टेटमेंट में विस्तार पूर्वक बयान किया है, मेम्बर साहिबान वह अपनी जानकारी के लिये पढ़ लें। ला डिपार्टमेंट ने उसके बखिलाफ चार्जिज को वेट किया। ला डिपार्टमेंट ने अपनी ओपीनियन दी उसने कहा कि डाक्टर साहिब की छुट्टी मंसूख की जाए और उस को सस्पेंड कर के चार्ज-शीट किया जाये। जब यह केस फाइनल शेष में आ गया तो उस केस पर चीफ मिनिस्टर साहिब ने आर्डर किये। मैं मेम्बर साहिबान के सामने अर्ज करना चाहता हूँ कि 10, 12 आफिसरों के डील करने के बाद यह केस चीफ मिनिस्टर साहिब के पास पहुंचा। इन सारे अफसरों की डाक्टर के मुताल्लिक जो फाइंडिंग्ज थीं, अर्थात् सैक्रेटरी विजिलेंस, ला डिपार्टमेंट और डी० आई० जी० की जो फाइंडिंग्ज थीं उसमें डाक्टर के बखिलाफ कुरप्शन के, मिस-कंडक्ट के सीरियस चार्जिज हैं और यह केस पूरी तरह से डील हो कर चीफ मिनिस्टर साहिब के सामने आया। और उन्होंने चीफ मिनिस्टर साहिब को रिक्मेंड किया कि डाक्टर को सस्पेंड किया जाये, उस की छुट्टी मंसूख की जाये और उस के बखिलाफ इक्वायरी करने के लिये आर्डर किये जाये। मैं

*Note.—For previous discussion on the “No-Confidence Motion please refer to P.V.S. debates Volume. II No. 6 dated 16th September, 1963 and Volume II No. 7, dated 17th November, 63.

[गृह मन्त्री]

कहना चाहता हूँ कि नीचे से केस इस तरह से डील हो कर आए तो किसी भी चीफ मिनिस्टर को उन के साथ इतिफाक करना ही पड़ेगा । मैं कहना चाहता हूँ कि चीफ मिनिस्टर कौन से और आर्डर करता । फिर क्या चीफ मिनिस्टर साहिब उन के साथ इतिफाक न करते कि उस डाक्टर की छुट्टी मंसूख की जाये, उसे सस्पेंड किया जाये और उस के विरुद्ध इक्वायरी की जाये । मैं मेम्बर साहिबान की जानकारी के लिये कहना चाहता हूँ कि चीफ मिनिस्टर साहिब की इस केस में मैला फाइड इन्टैन्शन कहाँ है ? उन्हें तो डाक्टर के बखिलाफ नार्मल कोर्स में आर्डर किए हैं (विघ्न)

Mr. Speaker : Pandit Ji, how do you reconcile your statement ? The honourable Chief Minister is reported to have recommended that Dr. Partap Singh should be given a good station.

गृह मन्त्री : स्पीकर साहिब, मैं वही अर्ज करना चाहता हूँ कि चीफ मिनिस्टर साहिब के कहने के मुताबिक डाक्टर साहिब को अच्छा स्टेशन दिया गया । यह नवम्बर, 1960 की बात है । अगर चीफ मिनिस्टर साहिब को डाक्टर के बखिलाफ रंजिश और गुस्सा होता तो क्या वह उस को अच्छा स्टेशन देने के लिए रिकमैण्ड करते ? (विघ्न) मैं दूसरी बात यह अर्ज करना चाहता हूँ कि नवम्बर, 1960 में उस के बखिलाफ जो इक्वायरी चल रही थी वह फाइनल शक्ल में नहीं पहुँची थी और इक्वायरी पेडिंग थी । उस वक्त बिजिलैस डिपार्टमेंट ने भी मांग की थी (विघ्न) । यह मैं कह रहा था कि उस इक्वायरी की क्या फाइनल शक्ल होगी उस के बारे में कहा नहीं जा सकता था लेकिन उस वक्त के हालात के मुताबिक वह केस प्राइमाफेशाई बन चुका था । उस की छुट्टी मंसूख करने, सस्पेंड करने और उस के बखिलाफ इक्वायरी के आर्डर बाद में हुए । मैं कहना चाहता हूँ कि अगर उस वक्त नवम्बर, 1960 में चीफ मिनिस्टर साहिब के मन में डाक्टर के विरुद्ध गुस्सा होता, रंजिश होती तो क्या उस को अच्छा स्टेशन देने के लिए रिकमैण्ड न करते ? उस को अमृतसर का स्टेशन दिया गया, जालंधर के मुकाबले में अमृतसर शहर बुरा शहर नहीं है । डाक्टर के प्वाइंट आफ व्यू में भले ही हो । मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि अप्रैल के महीने तक चीफ मिनिस्टर साहिब के मन में कोई रंजिश नहीं थी । जनवरी के महीने में उस को लीव प्रैपरेटरी टू रिटायरमेंट की सेक्शन दी गई । चीफ मिनिस्टर साहिब ने इस बात के साथ एग्री किया कि डाक्टर को लीव प्रैपरेटरी टू रिटायरमेंट दी जाए । अगर चीफ मिनिस्टर साहिब के मन में रंजिश होती तो क्या वह डाक्टर साहिब को इतनी रियायतें देते ? मैं कहूंगा कि कभी भी रियायतें न देते । इस से साफ जाहिर होता है कि चीफ मिनिस्टर साहिब के मन में कोई रंजिश नहीं थी । इसलिए मैं आप से प्रार्थना करूंगा कि जहां तक चीफ मिनिस्टर साहिब का सम्बन्ध है वह पार्टी के रूप में किसी भी स्टेज पर नहीं आए ।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि जहां तक पोलिटिकल लीडरशिप का सम्बन्ध है हमारे संविधान ने हमें हक दिया हुआ है । हम उस हक का एहताराम करते हैं और हमें करना भी चाहिए । जनता उसी संविधान के द्वारा अपने नुमायंदे चुन कर भेजती है और उन्हें कुछ हक देती है । उसी हक के मुताबिक हाउस में जिस पार्टी का बहुमत होगा उस की सरकार बनेगी । जनता के द्वारा इस हाउस में भेजी गई बहुमत वाली पार्टी ने सरदार प्रताप सिंह कैरों

को अपना लीडर चुना । मैं आज भी कहता हूँ और पूरे भरोसे से कहता हूँ, अपनी पार्टी को जानते हुए, उन के दिलों दिमाग के कंफियत को जानते हुए यह बात कहता हूँ कि आज भी सारी कांग्रेस लैजिस्लेचर पार्टी सरदार प्रताप सिंह को अपना लीडर मानती है . . . (अपोजीशन पार्टी की तरफ से शेम शेम की आवाजें और कांग्रेस पार्टी की तरफ से थगिंग ।)

मैं आज भी कहता हूँ सरदार प्रताप सिंह उन का वाहद लीडर है । कांग्रेस लैजिस्लेचर पार्टी सरदार प्रताप सिंह को अपना लीडर रखना चाहती है और चीफ मिनिस्टर रखना चाहती है । यह हमारा वह हक है जो कि हमें संविधान ने दिया है, कन्स्टीच्यूशन ने दिया है और इस हक से हम अपने आप को महरूम करने के लिए तैयार नहीं हैं । जजमेंट जिस में चीफ मिनिस्टर साहिब पार्टी न हों उन के कान्डक्ट के मुताल्लिक उस में आबजर्बेशन है, उस के बारे में मैंने अर्ज की है कि वाक्यात के मुताबिक बिल्कुल ठीक नहीं बैठता । उस की बिना पर मैं आप से प्रार्थना करना चाहता हूँ कि यह पार्टी यहां पर बैठी हुई अपने हक से अपने आप को महरूम नहीं करना चाहती । अपोजीशन वालों की बात समझ में आ सकती है । हम समझते हैं वे चाहते हैं कि इस स्टेट में कांग्रेस कमजोर हो । यह उनकी कुदरती खाहिश है । यह कोई अनहोनी बात नहीं है । अपोजीशन की यह खाहिश किस लिये है कि अपोजीशन पार्टियां यह जानती हैं कि जब तक सरदार प्रताप सिंह कैरों के हाथ में यहां की लीडरशिप है, जब तक उन के हाथों में यहां की हकूमत है वे कांग्रेस पार्टी को यहां पर कमजोर नहीं होने देंगे । इसी लिए एक साजिश चल रही है, मिली हुई, सोची समझी हुई, यहां भी और बाहर भी, कांग्रेस पार्टी को कमजोर करने के लिये सरदार प्रताप सिंह पर गलत इल्जाम लगा कर, झूठे इल्जाम लगा कर बार बार उन को दोहरा कर, प्रेस में अपेगण्डा कर के वे एक ऐसा वायुमण्डल पैदा करना चाहते हैं जिस से कांग्रेस की लीडरशिप को कमजोर किया जा सके । यह उनकी कमजोरी है, एक गिरावट है

बाबू अजीत कुमार : आन ए प्वायंट ऑफ आर्डर, सर । होम मिनिस्टर साहिब ने कहा है कि कांग्रेस को कमजोर करने के लिये एक साजिश चल रही है । क्या मैं पूछ सकता हूँ कि सुप्रीम कोर्ट के जज भी इस साजिश में शामिल हैं (विधन)

गृह मंत्री : मैं अर्ज कर रहा था कि यहां पर पुलिटिकल साजिश चल रही है । मैं दोहराता हूँ और इस को मानता हूँ । यह एक हकीकत है कि पुलिटिकल पार्टियां की साजिश है, उन की मिली भगत है और वे जान बूझ कर गलत इल्जामात बार बार लगा लगा कर उन को प्रेस में दोहराते हैं ताकि कांग्रेस की लीडरशिप कमजोर की जाए । हम बहुत मोहतात हैं, हम जानते हैं कि यह गलत बात है और हम ऐसी बातों में आने वाले नहीं हैं । इस लिए मैं आप से अर्ज करना चाहता हूँ (कामरेड राम प्यारा की तरफ से विधन)

Mr. Speaker : Comrade Jee, it is very unfortunate that you get up and start saying something.

Comrade Ram Piara : Sir, my submission is that

Mr. Speaker : No, please. I would request that hon. Member not to say anything till I permit him to speak. He just gets up and starts speaking. He should get permission from the Chair before saying any thing .

गृह मन्त्री : इस लिये मैं अपोजीशन की पार्टियों को भी अर्ज करना चाहता हूँ कि उन को ऊपर उठना चाहिये और अपने सामने इस प्रान्त का, पंजाब का हित क्या है इस बात को सामने रखना चाहिये । आज वह सब एक महदूद सा मकसद सामने रख कर और एक साझा महाज्र बना कर जम्हूरियत के सब बुनियादी असूलों को भुला कर सिर्फ मुखालिफत की खातिर इकट्ठे हुए हैं । मैं उन से नम्रतापूर्वक प्रार्थना करना चाहता हूँ कि क्या यही डैमोक्रेसी की स्पिरिट है कि सब बुनियादी असूलों को छोड़ कर मुखालिफत के लिये इकट्ठे होना? क्या यही उन का बी आल एंड एंड आल है ? (विघ्न) कुछ विरोधी दल के मेम्बर साहिबान कहते थे कि अगर ऐसा न हुआ तो उन की आवाज़ गली गली और कूचे कूचे में जाएगी, वे गली गली में जाएंगे और कूचे कूचे में घूम घूम कर यह आवाज़ लगाएंगे । मैं यह बात वाज्हे करना चाहता हूँ कि अगर सरदार प्रताप सिंह की यह हकूमत न होती तो इन्हीं गलियों और कूचों में जिन में घूमने की धमकी दी जाती है आज आप की फिरकादाराना पार्टियां मुस्तलिफ रंग रूप लिए हुए आपस में एक दूसरे के सिर काटतीं । (कांग्रेस पार्टी की ओर से थापिंग) (अपोजीशन की तरफ से आवाज़ें) मैं यही कहूंगा कि अगर आज यहां पर कांग्रेस की हकूमत न होती और इस हकूमत की बागडोर सरदार प्रताप सिंह के हाथों में न होती और वे एक मजबूत दीवार बन कर इनके दरम्यान न खड़े हुए होते तो आज भी यह पार्टियां गली गली और कूचे कूचे में एक दूसरे के खून की होली खेलती हुई दिखाई देतीं । इस लिये अपोजीशन पार्टियों को यह बात अपने सामने रखनी चाहिये । (विघ्न)

Mr. Speaker : Order please. There should be no interruptions.

गृह मन्त्री : स्पीकर साहिब, आप की इजाजत से मैं उन दो चार बातों का जवाब देना चाहता हूँ जो कि मेरे महकमे के बारे में कहीं गई हैं । मोशन में सेल्ज टैक्स पर एतराज किया गया है कि यह फूड ग्रेन्ज पर क्यों लगाया गया है । उस के बारे में लम्बी चौड़ी बात तो नहीं कहना चाहता लेकिन मेम्बर साहिबान की वाकफियत के लिए यह कह देना जरूरी समझता हूँ कि हमारा पंजाब एज सरप्लस स्टेट है जिस से दस बारह लाख टन अनाज हर साल हम एक्सपोर्ट करते हैं । एक्सपोर्ट किये हुए अनाज पर हमें सेल्ज टैक्स लेने का हक होना चाहिए । लेकिन जब तक हम अपनी अन्दरूनी कन्जम्पशन पर सेल्ज टैक्स न ले उस वक्त तक जो अनाज एक्सपोर्ट होता है उस पर भी नहीं ले सकते । इस टैक्स के द्वारा रेविन्यू भी अच्छी तादाद में आता है और हमें वह जरूर हासिल करना चाहिए । कम्युनिस्ट मेबर साहिब की तरफ से जो एतराज आया, मेरा विचार है कि उस के सामने पूरे वाक्यात नहीं थे, इसी लिये उन्होंने ऐसा कहा है । वरना अगर उन्होंने अपने सामने रिसोर्सिज की जरूरत को रखा होता तो वे इस बात पर एतराज न करते । उत्तर प्रदेश और राजस्थान में भी ऐसा टैक्स है । उन्होंने फूड ग्रेन्ज की स्टेट ट्रेडिंग के बारे में भी एतराजात उठाए कि जहां तक फूड ग्रेन्ज की स्टेट ट्रेडिंग का सम्बन्ध है अगर उन का मकसद यही है कि रिटेल स्टेज पर भी हम स्टेट ट्रेडिंग करें तो वह बहुत बड़ा काम होगा । ऐसा काम करने वाले लाखों दुकानदार इस की ज़द में आएंगे । फिर मेरे दोस्तों को एंजीटेशन करने का मौका मिलेगा । उस बात को उछालेंगे । इस लिये ऐसा नहीं हो सकता । जहां तक होल सेल ट्रेडिंग का ताल्लुक है वह

हम करते थे लेकिन गवर्नमेंट आफ इंडिया को फैसले की वजह से हमें छोड़ना पड़ा। जहां तक चावलों का ताल्लुक है उसमें कुछ हद तक स्टेट ट्रेडिंग है। सेलर्ज से जितने चावल निकलते हैं उन का दो तिहाई हम गवर्नमेंट आफ इंडिया के लिए प्रोक्योर कर लेते हैं, मैंने एक और बहुत जरूरी बात प्राइस लाइन को काबू में रखने के बारे में कहनी है: सही तौर पर कुछ मेम्बर साहिबान ने हाउस का ध्यान इस तरफ दिलाया है। इस बारे में जितने स्टेट गवर्नमेंट ने लिये उन की स्टेटमेंट मेरी तरफ से कुछ दिन पहले इस हाउस की मेज पर रखी गई थी। मैं मेम्बर साहिबान का ध्यान उस तरफ दिलाऊंगा। लेकिन जो मोटी मोटी बात है फिर दुहरा कर उनकी वाकफियत के लिए अर्ज करूँ कि पंजाब पहली स्टेट थी जिसने प्राइस मार्किंग और डिस्प्ले आर्डर जारी किया था। कि हर दुकानदार अपने रेट्स की लिस्ट दुकान के बाहर लटकाए। फेयर प्राइस शाप्स, कन्ज्यूमर कोओपरेटिव स्टोर्स, गवर्नमेंट की अपनी बनाई हुई फेयर प्राइस शाप्स जारी की और इसी तरह दूसरी भी की जाएंगी और एजेंसीज लैबर कमिशनर की मार्फत दुकानात जारी की जाएंगी। बलेक मार्किट के सम्बन्ध में चार सौ से ज्यादा कैसिज पंजाब में हुए और अब हम एक और नया काम्प्री-हेंसिव आर्डर जारी कर रहे हैं जो कि गवर्नमेंट आफ इंडिया की मंजूरी से किया जाएगा। इसमें बहुत बसीह अख्तियारात, हालात के मुताबिक जितने जरूरी दिखाई देंगे, हासिल किए जाएंगे और मुनासिब इन्ताजाम किया जाएगा। चंडीगढ़ में फेयर प्राइस शाप्स जारी हैं पंजाब के ट्रेडर्स के नुमाइंदों की कान्फ्रेंसिज की गई जिन में उनसे अर्ज किया गया कि सारे पंजाब जितनी चीजें इम्पोर्ट होती हैं उन के सारे होलसेलर्ज और रिटेलर्ज बैठकर कमिशन का मार्जिन मकर्रर कर लें ताकि लोगों के सामने बाकायदा तौर पर उसका रेट दुकानों के बाहर लटकता हुआ दिखाई दे। अगर पंजाब के अन्दर यह कदम उठाया जा सका तो यह एक बहुत बड़ा कदम होगा। इसी तरह के और भी बहुत से स्टैप्स हैं जो कि गवर्नमेंट लै रही है लेकिन उन को यहां तक सील में बताने के लिए आप का ज्यादा टाइम नहीं लेना चाहता। चाहता तो था कि मैं कुछ कुर्रेशन के सम्बन्ध में भी कहता जिसकी बाबत यहां पर इतना शोर किया गया। चाहता था कि इस सम्बन्ध में कितने कदम उठाए गए हैं लेकिन अगर मैंने उस प्वाइंट को लेना है तो बहुत बक्त लगेगा। जीकि उचित नहीं होगा। इस लिए मैं आप का बहुत बहुत धन्यवाद करके बैठ जाता हूं।

PERSONAL EXPLANATION BY THE PLANNING AND DEVELOPMENT MINISTER

योजना तथा विकास मन्त्री (सरदार दरबारा सिंह) : आन ए प्वायंट आफ पर्सनल एक्सप्लेनशन सर। यहां पर सरदार गुरचरण सिंह ने अज्ञाम लगाया था कि 70,000 रुपए का एक चक मिनिस्टर साहिब, सरदार प्रताप सिंह कैरों, ने लिया और कहीं नहीं दिखाया। मैं उन की वाकफियत के लिए अर्ज करना चाहता हूं कि बैंक नम्बर 829951 डेटिड 5 अगस्त, 1961 जो कि 70,000 रुपए का था पी.पी.सी.सी. की रिसीट नम्बर 1644, डेटिड 29 अगस्त, 1961 के जरिए इलैक्शन फंड में जमा करवाया गया।

[योजना तथा विकास मन्त्री]

इसी तरह चैक नम्बर 829952, डेटिड 5 सितम्बर, 1961 जो 30,000 रुपए का था और जो सरदार प्रताप सिंह जी को दिया गया था, मुझे अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि वह डिशोनर हुआ और a draft, No. 1/62-157720 for Rs. 10,000 on the United Commercial Bank favouring the provincial Congress Committee was received in lieu of that dishonoured cheque.

सरदार गुरचरन सिंह : सपीकर साहिब, जद में आपनी उक्तीर विंच दँसिआ कि डलाने नंबर दा चैक डलानी तारीख नुं सरदार परताप सिंह होंग नुं दिँता गिआ तां उम वेलं सरदार परताप सिंह होंग ने इस नुं डीनाही कीता कि मैनुं केंदी चैक नही मिलिआ। इस तें बाअद सरदार दरबार सिंह ने वी आपनी कल दी उक्तीर विंच एह गॉल नही मँनी। उमीं परेसीडिंग्स कइवा के देष लए। उनुं किहा कि सानुं कसे वी केंदी पैसा जं चैक सरदार परताप होंग ने नही दिँता।

Planning and Development Minister: No, I did not say that.

Mr. Speaker : Sardar Gurcharan Singh, unfortunately you made reflection upon the hon. Chief Minister without being sure about that.

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक (सोनीपत) : स्पीकर साहिब...

श्री अध्यक्ष: चौधरी साहिब, पांच सात मिनट में खत्म कर दीजिए।

(Please wind up within five to seven minutes.)

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक : स्पीकर साहिब, पंद्रह मिनट से कम तो लग नहीं सकेंगे। तो मैं अर्ज करता हूँ...

दुनिया में किसी उनवान से भी इन्सां को पनाहें मिल न सकीं।

दामन हरम भी देख लिया, आगोशें सनम भी देख लिया।

स्पीकर साहिब, पंजाब की अवाम की आवाज इधर उधर भटकती फिरती है। अपोजीशन वाले प्रैजीडेंट के पास गए, पंडित जवाहरलाल नेहरू के पास गए लेकिन किसी ने आवाज नहीं सुनी।

Mr. Speaker : No reflection on the President or the Central Ministers please.

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक : मैं यह बताना चाहता हूँ कि अपोजीशन यह अदमे एहतमाद की तहरीक किस लिए लाई है? जैसा मुझे यकीन है, अगर यह अदमे एहतमाद की तहरीक कामयाब हो गई तो इस देश के लोगों को मौका मिलेगा कि वह पंजाब में यौमे निजात मनाएंगे। पंजाब के लोगों को निजात मिलेगी इस मिनिस्टरी से, जो कि कुर्रेशन का नमूना हमारे सामने बैठे हुए है। कौन नहीं जानता, स्पीकर साहिब, कि पंजाब के अन्दर स्यासी जिन्दगी और एडमिनिस्ट्रेशन के अन्दर, कुर्रेशन खतरे के निशान को भी अबूर कर चुकी है। मुझे इस बात का यकीन है कि जो हमारा नजरिया है, उसके साथ खुद सामने बैठे हुए

दोस्तों की भी एक भारी तादाद मुतफिक है। स्पीकर साहिब, एक कांग्रेसी दोस्त मुझ से बात कर रहे थे। बातचीत के दौरान डाक्टर प्रताप सिंह वाले सुप्रीम कोर्ट के फैसले का जिक्र आ गया। वह कहने लगे कि वह तो पंजाब की ऐडमिनिस्ट्रेशन के अन्दर सबसे ज्यादा कुर्रुप्ट आदमी था। इसपर मैंने उन से जिक्र किया कि हमारे देहात के अन्दर दो आदमी बातें कर रहे थे जिनकी माताएं आपसमें बहुत ही मित्र थीं। एक ने दूसरे से कहा कि तेरी मां बहुत ही बदमाश है...

Mr. Speaker : No such remarks please.

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: स्पीकर साहिब, यकीन रखिए मैं कोई ऐसी बात नहीं कहूंगा जो अच्छी लगने वाली न हो। तो जैसा कि मैं अज्ञ कर रहा था, जब एक ने कहा कि तेरी मां बहुत बदमाश है तो दूसरे ने उससे पुछा कि किसने देखा है। पहिले ने जवाब दिया कि उसकी अपनी मां ने उसे देखा है। इसपर दूसरे ने कहा कि तुम्हारी मां तो फिर बड़ी शरीफ है जो उसके पीछे २ भागी फिरती है। यह बात सुनाने का मेरा मतलब यह था कि अगर आप समझते हैं कि वाकई डाक्टर प्रताप सिंह ऐडमिनिस्ट्रेशन में बहुत बदनाम था, बड़ा गन्दा था तो जाहिर है कि आपकी दोस्ती ऐसे ही आदमियों से होती है। इस पर उसने यह शेर कहा:

करीने मसलिहत ऐसा भी होता है जमाने में,
कि रहजन को अमीरे कारवां कहना ही पड़ता है।

स्पीकर साहिब, कौन नहीं जानता कि पंजाब में विक्टिमाइजेशन, रिप्रेशन और टिरेनी का बोलबाला है? इसलिए हमने यह अदम एहमाद की तहरीक लाकर इन की पार्टी से ऐसे मेम्बरान को मौका दिया, जो अन्दर ही अन्दर इनकी बातों को पसन्द नहीं करते और हमारे मुतफिक है, कि आओ दोस्तो! बहती गंगा है, हाथ धो लो, गोता लगा लो अपने मन वचन और कर्म से, इस मौके का फायदा उठा लो जो कि हमने आप को आज दिया है।

अगर यह इस रास्ते पर चलने के लिए तैयार नहीं हैं तो फिर एक और रास्ता है, वह भी मैं उन को बताता हूं। स्पीकर साहिब, सोनीपत के पास खरखौदा नाम का एक कसबा है। वहां पर नवाब रहा करते थे। जिस वक्त उन में से कोई आदमी मर जाता तो उस की कब्र खुदवाने का काम वहां के हिन्दु महाजनों को करना पड़ता था। उन के लिए बहुत मुश्किल होती थी। सभ्त जमीन पर उन की कस्ती भी नहीं बनती थी, जेठ और आसाढ़ के महीनों में उन के लिए बहुत मुश्किल पड़ती थी। जब बरसात का मौसम हुआ तो वह नवाबों के नवाब साहिबान पूछने लगे कि क्या बात है? वह कहने लगे कि साहिब! बरसात हो गई है, इसलिए आप हमें सारे कुनबे के नाप द दो क्योंकि इस मौसम में जमीन भी हलकी सी है ताकि हम सब की कब्रें पहिले से ही तैयार रखें। (विघ्न) शोर। इसलिए मैं जानने बैठने वाले दोस्तों से कहूंगा कि या तो मेरी पहिले वाली बात मान लो वरना अपने नाम दे दो। (विघ्न)।

[चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक]

स्पीकर साहिब, इस मोशन पर बोलते हुए सामने के एक मेम्बर साहिब ने अपनी तकरीर में फरमाया कि क्या सौ लंगड़े इकट्ठे होकर एक साबत आदमी बना सकते हैं? उन्हीं साहिब से मैं यह पूछना चाहता हूँ कि क्या सौ चोर इकट्ठे होकर एक ईमानदार आदमी पैदा कर सकते हैं?

Mr. Speaker: The hon. Member should try to wind up. He will have two minutes more.

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: स्पीकर साहिब, मेरे समझ में नहीं आता उधर तो कुछ और कहते हैं—उस दिन श्री हरबंस लाल ने कहा कि इस गवर्नमैंट ने रेड टैपिज्म खत्म कर दी है लेकिन हम देखते हैं कि इन के टैप रिपोर्ट बजते फिरते हैं और उन का ढिण्डौरा सारे पंजाब के अन्दर पीटा जा रहा है। छाज तो बोलें छाननी क्या बोलें...

श्री अध्यक्ष: जनरल बातें न करें। अगर कोई खास बात आप ने कहनी है तो कह लें। (The hon. Member should avoid saying general things. He may say something particular if he has to say any thing.)

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: स्पीकर साहिब, यह हमारी आपोजीशन का पिगलवाड़ा कहते हैं।

श्री अध्यक्ष: इसको छोड़ दें कि इन्होंने क्या कहा और वह बात करें जो आप ने करनी हों। (He should leave aside what has been said by the Treasury Benches. He may say only what he has to say.)

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: स्पीकर साहिब हम नहीं जानते कि यह क्या नाम आपोजीशन को देते हैं। यह ठीक है कि यहां पर आपोजीशन के अन्दर बहुत सी पार्टियाँ हैं लेकिन मैं इन से पूछना चाहता हूँ कि क्या कांग्रेस लजिसलेचर पार्टी मिस-कैरिज और अबाइजेंट पार्टी नहीं है?

Mr. Speaker: The hon. Member, Dr. Baldev Parkash, recommended his name to me. He may please ask him to put forward something definite.

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों: स्पीकर साहिब, इन्होंने ने चोर भी कह दिया है और भी बहुत कुछ कह दिया है। यह सभी को एक रास्ते पर डाल रहे हैं। यह बहुत बुरी बात है।

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: स्पीकर साहिब, मेरे पास कई इन्सटेंसिज हैं, वह मैं आप के

श्री अध्यक्ष: दो मिनट आप और बोल सकते हैं।

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: स्पीकर साहिब, हमारे चीफ मिनिस्टर को एक बीमारी है। जब यह हरियाना में जाते हैं तो वहां से कलूरे ले आते हैं और कलूरे भी वह ले आते हैं जो फंयूस होते हैं। मैं आप को इन की ईमानदारी की बात बताता हूँ। तहसील सोनीमत में एक मछोला गांव है। वहां पर एक डकैती पड़ी और डिस्ट्रिक्ट पुलिस ने उस

डकैती को अनट्रस्ट करार दिया। वहां पर उस डकैती के बाद सिंचाई मंत्री का पी. ए. चौधरी रघवीर सिंह वहां गया और वहां यह कह कर के कि वह डकैत पकड़वा देगा वहां से चार हजार रुपये ले कर आया। (*interruption*)

Mr. Speaker : Order please.

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: वह तो चार हजार रुपया ले आया और उस के बाद सब-इन्स्पेक्टर ने एक हजार रुपया वहां ले लिया। जिस वक्त चौधरी रिजक राम जो कांग्रेस पार्टी के जनरल सेक्रेटरी हैं वहां गए तो उन्हें वहां पता चला। उन्होंने वहां कहा कि वह उन्हें वह रुपये वापिस दिलायेंगे। सो उन्होंने पांच हजार रुपये में से सिंचाई मंत्री और उन की धर्म पत्नी को कह कर चौधरी रघवीर सिंह से 2,200 रुपया वापिस दिलाया और बाकी 2,800 रुपया रह गया। बाकी 2,800 रुपया के लिए जब वह आदमी इन के और इनकी धर्म पत्नी के पास जाते हैं और रुपया वापिस दिलाने को कहते हैं तो इन्होंने आखिर में कह दिया कि उस रुपए का जिक्र न करो और कोई काम कराना होता करवा लो। तो मैं अर्ज करता हूं कि जिस तरह सोनीपत का वकील फीस ले कर वापिस नहीं करता इसी तरह से वह 2,800 रुपया वापिस नहीं किया जा रहा। अब यह लोग कहते हैं कि एक तो डकैती पहल उन के घर पर पड़ी और वह लुट गये थे दूसरे डकैती 2,800 रुपये की और पड़ गई है।

Mr. Speaker : Does the hon. Member possess any documentary proof for his allegations.

Chaudhri Mukhtiar Singh : Sir, I place it on the Table of the House.

Mr. Speaker : Do not place it on the Table. Give it to me and I will see that myself.

(*At this stage the relevant papers were passed on to the Hon. Speaker.*)

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: स्पीकर साहिब, मेरे कहने का मतलब यह है कि इन चीजों को देख कर हम इन की ईमानदारी पर शक न करें तो और क्या करें। आज से पांच छः महीने पहले बजट सेशन में चौधरी रिजक राम ने जो कांग्रेस पार्टी के जनरल सेक्रेटरी हैं ने इन्हे बार बार कहा तो भी बाकी के रुपये न दिए गए तब यह बात साफ हो गई और रघवीर सिंह ने इन के और इन की धर्मपत्नी के सामने माना था। इस से इन की ईमानदारी का आप भली प्रकार अंदाजा लगा सकते हैं।

Mr. Speaker: Please do not bring in the wife of a Minister. What had she to do with the P.A. ?

चौधरी मुख्तियार सिंह मलिक: बस जी मैं वाइंडअप करने लगा हूं। मैं एक बात और अर्ज करना चाहता हूं कि चार पांच साल की बात है कि रोहतक के चौधरी हरि राम एडवोकेट जो राष्ट्र पति बनने का ख्वाब देखते हैं की कोठी पर रात को गोली चली और पुलिस ने सिंचाई मंत्री के भाई डाक्टर बलबीर सिंह को और एक मैया राम का चालान किया। उस पंडित मैया राम का पहले कई मुकदमों में चालान हो चुका है और वह सजा याफत भी है उस को इन्होंने होम मिनिस्टर साहिब को मिल कर बन्दूक का लाइसेंस दिलाया जिस पर डिप्टी कमिश्नर ने प्राटेस्ट भी किया कि अगर ऐसे आदमी को बन्दूक का लाइसेंस दिया गया तो जिला में ला एण्ड आर्डर नहीं रह सकेगा। तो चीफ मिनिस्टर साहिब ने पर्सनल लेबल

[ਬੀਬੀ ਸੁਖਿਯਾਰ ਸਿੰਹ ਸਲਿਕ]

ਪਰ ਕੁਝ ਲਾਈਸੈਂਸ ਕੈਨਸਲ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਏ. ਐ. ਲ. ਐ. ਨੇ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸੇ ਮਿਲ ਕਰ ਪੁੱਛਾ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਏਕ ਏਸੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕੀ ਕੀ ਕੰਡਕ ਕਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਦਿਲਾਓ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਏਹ ਸੁਭੇ ਏਕ ਕਜ਼ੀਰ ਭਾਈ ਕੇ ਕਹਨੇ ਪਰ ਕਰਨਾ ਪੜਾ ਥਾ। ਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਕਹਨੇ ਕਾ ਸਤਲਬ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇ ਕਾਮ ਏਹ ਮਿਨਿਸਟਰਸ ਆਪਸ ਮੇਂ ਮਿਲ ਕਰ ਕੀਓ ਕਰਨੇ ਹੈਂ ਤੇ ਏਸੀ ਹਾਲਤ ਮੇਂ ਲਾ ਏਂਡ ਆਰਡਰ ਕੀ ਕੀਓ ਹਾਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : Kindly wind up. Your time is over. You have already exceeded your time.

ਬੀਬੀ ਸੁਖਿਯਾਰ ਸਿੰਹ ਸਲਿਕ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਤਨੀ ਚਿਠੀਆਂ ਲੋਗਾਂ ਦੀ ਆਈ ਹੁਈ ਹੈਂ ਇਨ ਕਾ ਕੀਓ ਹੋਗਾ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਹ ਫਿਲੌਂ ਆਪ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਏ ਇਨ ਕੋ ਦੇ ਦੇਂ।
(Sardar Gurdial Singh Dhillon is sitting with the hon. Member. He may pass these on to him.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਹ ਫਿਲੌਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਏਹ ਮੈਂ ਲੈ ਲੂੰ ਤੇ ਇਨਕਾ ਕੁਝ ਬਨੇਗਾ ਭੀ?

ਬੀਬੀ ਸੁਖਿਯਾਰ ਸਿੰਹ ਸਲਿਕ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਫਿਲੌਂ ਸਾਹਿਬ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸੈਲਰੀ ਪਰ ਬੋਲ ਰਹੇ ਥੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤਨ ਕੀ ਕਿਸੀ ਕਾਤ ਕੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੈਲੇਂਜ ਕੀਓ ਤੇ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹੇ ਆਂਕੇ ਦਿਤਾਏ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ ਏਹ ਜਦੋਂ ਮਿਥੀਆਂ ਖਾਲੀ ਖਾਫਾ ਭਰਾ ਕਰਨੇ ਥੇ। ਅਬ ਕੁਝ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਬ ਏਕ ਤਰਫ ਆਨੇਸਟ ਕਾਂਗਰੇਸੀ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਇਸ ਆਨੇਸਟ ਕਾਂਗਰੇਸੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ (ਜਗਰਾਉਂ) : ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਅਦਮਾ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਹੈ ਔਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁਖਤਲਿਫ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮੁਖਤਲਿਫ ਆਈਡਿਆਲੋਜੀ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਡਿਸਕ੍ਰੈਡਿਟ ਗੇਰਮਿਟ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਖਤਲਿਫ ਖਿਆਲਾਤ ਰਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਦਮਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁੱਜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਕਾਨ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਾਜ ਇਥੇ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। 1947 ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇਸ ਲਈ ਲਈ ਸੀ ਔਰ ਸਾਡਾ ਇਹੋ ਮਕਸਦ ਸੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀ ਜਨਤਾ ਇਕੱਠੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਇਥੇ ਕੌਮਨ-ਮੈਨ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ 1947 ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਲਿਆਂਦਾ ਔਰ 1947 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਜ ਸੌਂਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਈਡਿਆਲੋਜੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਰਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮੁਸਾਵੀ ਮੁਸਾਵੀ ਵਧ ਸਕਣ ਔਰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਫਲ ਚਖ ਸਕਣ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਐਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਹਾਂ ਹਾਂ।

ਖਾਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਆਈਡੀਆਲੋਜੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁਕਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਚਖਣ ਵਾਲੇ ਹਥ ਵਿੱਚ ਬਾਗਡੋਰ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭੂਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 100 ਵਿੱਚੋਂ 85 ਬੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਦੇ ਸਦਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁਕਾਗਾ ਤਾਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਸਹੀ ਨਕਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹੀ ਇਕਰਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ। ਮਗਰ ਉਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਰਹੀ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨ ਬੇਸਿਕ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੋਂ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਕਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਾਪੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਥੇ ਖੜੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਿਨ ਬੇਸਿਕ ਗੱਲਾਂ ਹਨ (i) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ, (ii) ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ (iii) ਸਪਲਾਈਜ਼। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕਰਾਰ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ ਬਲਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਹੀ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਆਏ ਹਾਂ।

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਕਮੀ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੋ ਦਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ, ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਥੇ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਝੀਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਘੁਮ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਥੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਫੇਵਰਿਟਿਜ਼ਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਉਲਟੇ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਖੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਨ ਮੈਨ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਹੁਣ ਵਿੱਦਿਆ ਵਲ ਆਉ। ਤਾਲੀਮ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁਣਿਆ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਮਗਰ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਬਲਕਿ ਉਸ ਮੈਟਰੀਅਲ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਖਲਾਕ ਦਾ ਅੱਜ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ 'ਮਾਰਲ' ਉੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਗੋਂ ਗਿਰੇ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸਹੀ ਲੀਡ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਸਿਵਿਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਵਲ ਆਉ। ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਪੜਾ, ਖੰਡ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਅਗਰ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ]

ਸਰਕਾਰ ਦਿਲਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਇਹ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਖਰਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਚੰਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਲਬੋਤੇ ਤੇ ਅਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਇਹ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸਟੇਟ ਅਖਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹਨ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਭੁਲਾ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕੀ ਹਕੂਮਤ ਚੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵੀ, ਦਰਅਸਲ ਆਮ ਜਨਤਾ ਅਗੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਾਂ, ਚੰਦ ਲੋਕਾਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੋਕੀਦਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਚੋਕੀਦਾਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਆਮ ਦਰਬਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸ਼ਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਪਾਵਰ ਤੋਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ—ਮਤਲਬ ਹਰ ਕੰਮ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਚੋਕੀਦਾਰ ਦੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ ਇਹ ਹਦ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਸ ਦਾ ਮਾਲਕ 6 ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਹਿਸਾਬ ਪੁਛਦਾ ਹੈ—ਕੰਮ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਭਰਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ—ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਹਾਲਤ ਦੱਸੇ ਮਗਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਥੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਡਿਫੈਂਸ ਠੀਕ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਿਫੈਂਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਹਿਮਕ ਦੋਸਤ ਕਹਾਂਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਇਆ?

The hon. Member was proceeding all right. What made him change his tone ?)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਹਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਅਮਾਨਤ ਚੋਕੀਦਾਰ ਪਾਸ ਹੈ ਉਹ ਸਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮਗਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਐਂਰ ਮੈਨੂੰ ਚੋਕੀਦਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਪਛਿੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਅਗੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਹੀ ਹਕ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੈ'। ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਯਸ਼ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਟੈਕਨੀਕਲ ਸਾਈਡ ਤੇ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਐਂਰ ਹੋਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਚੋਕੀਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਜੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਂਡਕਟ, ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਡਿਪਟੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਨ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਾਤਲ ਅਤੇ 10 ਨੰਬਰ ਦੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤੇ 302 ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਫਿਰਾਂਦੇ ਰਹੇ। (ਵਿਘਨ) ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਦੇਖ ਸਕਣ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਹਨ। ਪੁਲਸ ਵੀ ਇਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਉਸ

ਨੂੰ ਹਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਅਗਰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਕ ਮਿਲਦਾ। ਮਗਰ ਜੋ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਨੌਕਰ ਹਨ ਉਹ ਡਰ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਫਿਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੋਣਾ ਤਾਂ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ.....

Mr. Speaker : If the hon. Member thinks that he is a man of conviction, he should give the same credit to others that whatever they have said, they have said according to their conviction.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਅਤੇ ਯਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਣ ਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਫਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਡੀਫੈਂਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਿੱਲੀਗਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇਖਤਿਆਰ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੁਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please address the Chair.

Sardar Lachhman Singh Gill : Sorry, Sir; I will address the Chair.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਸਕਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰਖ ਸਕੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਇਥੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਖਬਾਰਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਥੇ ਆਈਆਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਨਾਮ ਲਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਲ 50/60 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਕਸੀਦਾ ਕਰਨ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਕਾਂਡਕਟ ਹੈ ਜਾਂ ਕੈਂਕਟਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਦੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇਕ-ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਕਿ ਇਹ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ! ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਾਹ ਉਠਾਣਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿਵਾਂਦੇ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰੈਕਟ ਕਰ ਦਿਉ।

ਮੈਂ ਹੁਣ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਜਿਜਰ ਗਵਪ ਦਾ। ਜਿੰਜਰ ਡਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਦਰਜ਼ਮੀ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ]

ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਸਟੇਟ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮਨਸਟਰਾਂ ਨੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੰਜਰ ਗਰੁਪ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਦ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਗਰੁਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਨੇਕ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਪਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਕਾਗਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਫਾਇਲਾਂ ਵਿਖਾ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੱਜ ਜਦ ਕਿ ਜਨਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਅਮਨੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ? ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਇਖਲਾਕ ਬਲੰਦ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਜਿੰਜਰ ਗਰੁਪ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੁਣ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਾਣ ਲਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੱਪਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ ਅਤੇ ਸਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੇਰੀ ਨੇਕ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਗਵਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੰਨੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਚੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਬਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਦਿਵਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਣ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਨੇਕਨੀਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਫਰਾਸ਼ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕਰੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਅਰ ਰਾਏ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਇਕ ਭਾਰੀ ਵਰਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮਕ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲ ਐਡਵਾਈਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸੋਚਣ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਰਾਏ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹੋ ਹੀ ਗੁਣ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੇਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਰੇ ਹੋਏ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣ। ਤੁਹਾਡੀ ਗਲਤ ਐਡਵਾਈ

ਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹੀ ਭਾਏ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਭਰੇ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਇੰਨੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸ਼ਨ ਨਾ ਲਗਾਣ।

ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਹਾ ਉਹ ਸਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਜੇਕਰ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤੇ ਇਸ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਨਾਂ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਅਲਜ਼ਾਮ ਠੀਕ ਸਨ। ਫਿਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਕਾਰਖਾਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇੰਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਵੇ ਉਹ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲੋਂ 200 ਰੁਪਏ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਲੈਂਦਾ ਫਿਰੇ।

ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੁਸ਼ਾਮਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਏ, ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਆਦਮੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਭਰੀ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹਿ ਕੇ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਟ੍ਰਿਕਚਰ ਪਾਸ ਕਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਜੋ ਸਿਖ ਨਾਨ-ਸਿਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਜੋ ਦਿਹਾਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਕਦੇ ਵੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਕੋਈ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੇਜ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਫਿਟ ਸਮਝੇ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਗੱਦੀ ਤੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੇ ਆਪਣੇ ਕੈਰੇਕਟਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੈਕ ਕਰ ਲਵੇ। ਕਿਥੋਂ ਇਸ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕੜ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਟਚ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ਰਾ ਡੀਸੈਂਟ ਲੈਂਗੁਏਜ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ! (The hon. Member should use a decent language.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ 300 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੇ 10 ਰੁਪਏ ਰੱਜ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਦ ਉਹ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਜ਼ਸਤ ਵੋਟਰ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਗਹਿਣੇ ਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਮਕਾਨ ਗਹਿਣੇ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਬਣ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਪੈਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਰਹਿਣ ਰਖਦਾ ਫਿਰੇ। ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਕੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਮੇਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਾ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ]

ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਘੁੰਡ ਕਰਕੇ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਵਿਰੋਧੀ ਪਖ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੋਈ ਡੈਫੀਨਿਟ ਇਨਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਦਿਉ। (Please quote definite instances.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : I am coming to that, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਲੋਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਕਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ ਪਰ ਇਥੇ ਇਸ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਖੰਡ ਦੀ ਕਮੀ ਜਾਂ ਖੰਡ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਦਾ ਗਲਤ ਕਾਇਦਾ ਹੈ। ਖੰਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਆਪ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕੋ ਹੀ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਮਗਾ ਕੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਹਾਲਤ ਰਹੀ ਤਾਂ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਵੇਖੋ ਕਿ ਦਿਹਾਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ 250 ਗਰਾਮ ਚੀਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ 1,000 ਗਰਾਮ ਚੀਨੀ ਅਤੇ ਰੀਜ਼ਨ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਹਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਚੀਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਹਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਦਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨੇਫਾ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਜੰਗ ਲਗੀ ਤਾਂ ਦਿਹਾਤੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ਼ਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਵੱਧ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮੇਰੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਦੀਵਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਦਿਹਾਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ! ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੇ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਜਨਤਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਜੋ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਗੰਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ 60 ਲਖ ਵੋਟਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਹਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਫਸਰ ਹਨ ਅਤੇ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਹਨ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਅਫਸਰ ਹਨ ਉਹ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਦਬਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਅਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋ ਚਾਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਏ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦਸ ਸਕਣ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੁਰਪਟ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਣਗੇ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨਗੇ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਵਾਂਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਫਿਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੌਲੇ ਅਤੇ ਸੀਮੈਂਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦੇ ਭਠਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਭਠਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਛੇ ਛੇ ਸਤ ਸਤ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਫਸਰ ਮਿਸਟਰ ਡਾਵਰ ਹੈ।

Mr. Speaker : The officers cannot defend themselves in this House, therefore, they should not be referred to here. The conduct of the Ministers is under discussion here.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ੁਰਅਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੱਠੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਇਤਨੇ ਇਤਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇਓ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਭਠੇ ਚਾਲੂ ਰਖਣੇ ਹਨ। ਬਗੈਰ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਦਖਲ ਦੇ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਭਲਾ ਐਸੀ ਦਲੇਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਭਠਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਕੌਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਿਨਿਮਿਆ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕਦੇ ਕਾਮਿਆਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

Mr. Speaker . Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿਟ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਏ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਲਬੋਤੇ ਤੇ ਨਾਜ਼ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਹ ਕੋਈ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਤਨੇ ਆਦਮੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਹਦ ਤੰਗ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 15—20 ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੁਧ ਨੇ ਜ਼ਬਾਨ ਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿ ਅਜ ਮੌਕਾ ਹੈ ਨਿਤਰਨ ਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰਤ ਦਾ ਮਾਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧੱਕਾ ਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਨਾਦਰ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਬੜਾ ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਪਾਲੇਟੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਗਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਏਧਰਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਤੇ ਕਿਉਂ ਸ਼ਕ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਏਧਰਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਤੇ ਕਿਉਂ ਪਰਦਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਏਥੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਟਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਚਲੇ, ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਦੇ ਬਲਬੋਤੇ ਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਬੇਹਦ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਕੁਰਪਟ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜੋ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਾਂਗੇ ? ਹੁਣੇ ਏਥੇ ਮੌਹਣ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ 1947 ਤੋਂ 1960 ਤੱਕ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿ ਉਹ ਬੇਇਮਾਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੌਰਮਿਟ ਦੀ ਇਸ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੋਭਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਕੁਰਪਟ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਅਜੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਵੇ ਜੋ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਕੁਰਪਟ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਇਤਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਦਾ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਦੀ ਇਹ ਹੱਦ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਟੇਪਰੀਕਾਰਡ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਦਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਤੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟਪਲੇ ਦੇਓ ਅਤੇ ਉਂਜ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਲਾਈ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜੋ... । (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker: I have given you all this latitude and you have spoken for twenty-five minutes. Please resume your seat now.

Sardar Lachhman Singh Gill : Sir, I will wind up within two minutes. (Interruptions)

ਅਕ ਆਪ ਆਰਾਮ ਸੇਜ਼ੁਨੋਂ। ਜਬ ਆਪ ਬੋਲਤੇ ਬੇਤੀ ਮੈਂ ਭੀ ਆਰਾਮ ਸੇਹੀ ਸੁਨਤਾ ਰਹਾ ਹੂੰ। ਮੇਰਾ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਹੀ ਫ਼ਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਥਾ। ਸਗਰ ਆਪ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਹੀ ਕੁਝ ਏਸੀ ਬਾਤੋਂ ਕੀ ਹੂੰ ਕਿ ਜਿਨ ਕਾ ਸੁਝੋ ਜਵਾਬ ਦੇਨਾ ਪੜਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਕ ਭੀ ਧਹ ਕਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਆਪ ਅਪਨੀ ਤਾਕਤ ਕੇ ਬਲਬੋਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਆਰ ਯਾਦਾ ਤਲਜ਼ਨੋਂ ਮੋਂਡਾਲਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨ ਕਰੋਂ। ਧਹ ਫ਼ਸ ਸੁਲਕ ਕਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਆਪਕੇ ਸਾਥਿਯੋਂ ਆ ਆਪਕੇ ਘਰ ਕਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Kindly wind up now.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕਸ ਜੀ ਕਾਫ਼ੰਡ ਅਪ ਹੀ ਕਰਨੇ ਲਗਾ ਹੂੰ। ਮੈਂ ਕਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਆਪ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਕਿਸਮਤ ਕੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨ ਬਨੋਂ। ਆਪ ਅਕ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਛੋਡ ਦੇਂ ਆਰ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਕਾ ਸ਼ੀਕਾ ਦੇਂ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਹੋ ਜਾਯੋਂ, ਸ਼ਾਯਦ ਏਸਾ ਕਕਤ ਆ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਕੀਦਾਰ ਕਜਾਤੇ ਖ਼ੁਦ ਸਜ਼ਬੂਤ ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਫ਼ਸ ਘਰ ਕੇ ਸਰ ਪਰ ਕੈਠਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿਰ ਫਿਰ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਇਹ ਕਾਫ਼ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਇਖਲਾਕ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਗਲ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੇਦਾਰੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਾਹਮਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਆਪਣੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਿਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੱਲ ਵੀ ਇਸ ਲਹਿਜ਼ੇ ਨਾਲ ਕਰੇ "ਮੈਂ ਕਹਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ"। ਅਜ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਖਾ ਮਖਾਹ ਦਾ ਰੋਹਬ ਝਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਮਤੇ ਖਿਆਲ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਕੋਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਜਾਂ ਜਨਸੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਕ ਕਾਮਨ ਰਾਜ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਜਨਤਾ ਦਾ ਰਾਜ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸਦਾ ਕਰਾਰ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰੀਏ।

ਹਾਂ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਉਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁੰਝਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ ਔਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ਅਸਲੂਬੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੈ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੀ। ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਹੁਣੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਧੜੇ ਬਾਜ਼ੀ, ਹੋਰ ਫਿਰਕਾਪਰਸਤੀ ਦੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬੂਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਫਟਕਣੇ ਵੀ ਡਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਖੁਦ ਕਮਿਊਨਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਲ ਦਸਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕਾਮਿਆਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ। ਬਸ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂਜਾਰਿਟੀ ਦੇ ਬਲਬੋਤੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਰਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸਤਾਨੀ ਦੇ ਬਰਖਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਉਠਾਉਂਗੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਨੈਸਟਲੀ ਐਡਵਾਈਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕਦਮ ਉਠਾਵਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ।

PERSONAL EXPLANATION BY THE HOME MINISTER

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : Mr. Speaker, Sir, I would like to say a few words by way of personal explanation. ਮੇਰੀ ਅਦਮ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ, ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਜਿਸ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਭੇਜ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਮੇਰਾ 10—11 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਕ ਪਲਾਟ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜੱਦੀ ਦੁਕਾਨ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਇਸ ਤੋਂ ਝੂਠੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਏਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਸਿਰਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਬਲਕਿ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਤੋਂ ਵੀ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਤੁਹਾਡੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। 18 ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ 2 ਕਨਾਲ ਦਾ ਪਲਾਟ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ 11 ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਬਣਾਉਣ ਲਗੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜੱਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਐਨਸੇਸਟਰਲ ਥਾਂ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੇ ਮੇਰੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਤੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)।

ਸਰਦਾਰ ਲਫਲਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਜੀ, ਜੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਇਸ ਡਰਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਓ, ਕਿਸੇ ਟ੍ਰੀਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਬੁਕ ਕਿਲਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗਲ ਕਹੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਸਾਡੇ ਹੈਡ ਆਫ ਦਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ... ..

Sardar Lachhman Singh Gill: With your approval.

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਜਿੰਨੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਟਰੈਂਗਥ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰਦੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ, ਔਰ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ।

PERSONAL EXPLANATION BY SHRI HARBANS LAL

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਹ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਪ ਵਿਚ ਲਈ ਫਿਰਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਤਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਦਸ ਨੰਬਰ ਦਾ ਬਦਮਾਸ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ...

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ।

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਭੂਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਕਤਲ ਦੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਡਾਊਟ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਉਤੇ ਝੂਠਾ ਮੁਕਦਮਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰ ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਜਦ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਰਦੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਫਿਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦੀ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤਰਦੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

NO CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ (ਫਰੀਦਕੋਟ) : ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਇਸ ਬਹਿਸ ਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਜੇ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਲੇਕਿਨ ਬਹਿਸ ਦਾ ਜੋ ਰੁਖ ਹੈ ਉਹ ਪਾਲਿਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕੁਛ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਦਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦਾ। ਇਹ ਰੁਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾਇਆ ਹੈ—

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਪਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਰੁਖ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਵੀ 800 ਰੁਪਿਆ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੌਲ ਰਖੋਗੇ।

ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 100 ਵਿਚੋਂ 51 ਵੋਟਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਈ

ਹੈ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਖੁਦ ਬੇ ਪਰਤੀਤੀ ਹਨ ਔਰ ਜਨਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1952 ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇ ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਰਾਇਆ, ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜਿਤਾਇਆ। ਫਿਰ ਸੰਨ 1957 ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਨੇ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜਿਤਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1962 ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਥੇ ਡਿਸਕਸ ਹੋਣਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਫਿਰ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਟਾਈਮ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਗਿਆਨੀ ਜੀ... (ਹਾਸਾ)
(Then Gyani Ji, should the time for discussion be increased for another two days ?) (Lugther)

ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਇਕ ਨਿਆਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 2 ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਦ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਤੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਨਫਿਡੈਂਸ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਤਨੀ ਸਟਰੋਂਗ ਹੈ। ਜਦ ਹਿੰਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਸਮਿਤੀ ਦੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਲੰਟੀਅਰਜ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਝੁਕੀ, ਅਕਾਲੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰ 26 ਹਜ਼ਾਰ ਗਿਰਫਤਾਰ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਦਾਮਨੀ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਗਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਮਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਵਿਚ ਕਾਮਿਆਬ ਰਹੀ (ਸ਼ੋਰ)।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤਸਤਾਨੀ ਹੈ, ਬਦਾਮਨੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਕਹਿਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਬਦਾਮਨੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਥੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਐਗ੍ਰੀਕਲਚਰ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਲਾਐਂਡ ਆਰਡਰ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਗਰਜ਼ੇ ਕਿ ਇਥੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਵਧੀ ਸਗੋਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਨਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਉਨਤੀ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਡਿਸਕ੍ਰੈਡਿਟ ਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਦ ਮਾਲ ਇਥੋਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵੀ ਅਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਇਕ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਇਕ ਸਨ-ਇਨ-ਲਾ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿਚੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਰੀਲੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਮਰ-ਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ 34 ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਏਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਜੇ ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੇ ਯਤੀਮ ਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧੱਕੇ ਖਾਣੇ। ਅੱਜ ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਖਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਪੈਸੇ

[ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ]

ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ। (ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ੌਰ) ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਹਥ ਰਖ ਕੇ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਕੋਈ ਸਰਵਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਅੱਜ ਉਹ ਆਦਮੀ, ਜਿਹੜੇ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਫ਼ੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਕਰੋੜਾਂ ਪਤੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਹਨ ?

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਛਾਤੀ ਤੇ ਹਥ ਰਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਕਮਾਏ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ ਮਗਰ ਹੁਣ ਇਧਰ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਮਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਮਗਰ ਈਮਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ।

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਆਦਮੀ ਗਰੀਬਾਂ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਅਮੀਰ ਸਨ ਉਹ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਜੇ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਸਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਗਲਤ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ ਇਕ ਅਤੇ ਦੋ ਦੇ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਬੰਗਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਹ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 4 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਨੰਦਨ ਸਿਨਮੇ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਨਮੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹਨ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਬੀਬੀ ਕੁਸੁਮ ਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਬੀਵੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ? ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨੌਕਰ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਖਤ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਛੁਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਵੀ ਤੇਰੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਤੇ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਏਥੇ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਇਤਬਾਰ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਬੀਵੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਾਬੂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਲਵੀ ਅਬਦੁਲਗਨੀ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੌਰਮਿਟ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੋਟ ਬਾਬੂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਦੇਣਾ।

Mr. Speaker : No such aspersions please.

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਬੇਟੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 20, 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਵੇ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਸਿਨਮੇ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ

ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਚਾਈ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? (ਸ਼ੋਰ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਇਕ ਫਾਰਮ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਏਸ ਨਾਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਫੌਬੀਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਗਲ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਾਰਮ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਢਿਲੋਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੁੱਕਿ ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੋਤ ਢਿਲੋਂ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਨਾਮ ਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਫਾਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਫਾਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਲੈ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਚਾਰਜਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਤੇ ਗਲਤ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰੈਂਡਜ਼ ਹਾਊਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਅਤੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 11 ਦੇ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਬਰਿਕਕਿਲਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਭਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਆਈਟਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਸੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਭੁੱਲੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅੰਗ ਉਹ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਾਜਾਮ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਸੇਲਜ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਇਕੱਠ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਤਨੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਸੇਲਜ ਟੈਕਸ ਵਗੈਰਾ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜਾਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੈਨਡੇਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ। (ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ : ਆਨ ਦੇ ਪਾਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਾਈਲਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਪਾਸ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਐਫ: ਜੀ: ਨੇ ਭੇਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਟਰਾਡਿਕਟ ਕਰਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹੋਕੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਨਾਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਗੰਦਲੇ ਖਿਆਲਾਤ ਸਾਫ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਖਿਆਲਾਤ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ (ਹਾਸਾ)।

ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਖਿਆਲਾਤ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਈਆਂ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 14 ਹੈ... (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਵਕਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਈਟਮ ਗਲਤ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਖਤਮ ਕਰੋ । (Giani Zail Singh has taken his time . He has stated that all the items of charges are baseless. He should now wind up please.)

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਹੁਤ ਘਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਵਧ ਵਕਤ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਵਕਤ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਡੀਫੈਂਸ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ (ਹਾਸਾ) । (I could give him more time but the thing is that he is not giving his defence properly) (Laughter)

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਜੋ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗਲਤ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਹਨ । ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸਹੀ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਸਿਨਮੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਮਾਲਿਕ ਹਨ (ਸ਼ੋਰ) ਠੀਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹਨ । ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਜੋ ਮੁਕਟ ਹਾਊਸ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚਾਰ ਲਖ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦਾ ਢੁਈ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਮਾਹਵਾਰ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜੋ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਤਨ ਦੇਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਬਾਕਾਇਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਿਰਾਇਦਾਰ ਇਹ ਮਾਲਿਕ ਬਣਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਮਕਾਨ ਲੈਣਾ ਵੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । (Cheers)

Mr. Speaker: Please wind up. Your time is over now.

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ : ਬਸ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਫੇਰ ਇਥੇ ਮੈਂ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 16 ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ... ਸ਼ੋਰ... ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਜਾਂ ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਕੋਸ਼ੀ ਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਸ਼ੋਰ... ..

Mr. Speaker: Please resume your seat now.

PERSONAL EXPLANATIONS

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ । ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਐਨੇ ਆਦਮੀ ਕੈਦ ਕਰਾਏ । ਮੈਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਖਬਾਰ ਖਾਲਸਾ ਸੇਵਕ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਸਨੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰ ਸਕੇ । (ਸ਼ੋਰ)... ..

ਗੁਰੂ ਸਨੜੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ । ਏਕ ਬਾਤ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸੋ, ਮੁਛੇ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੌ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਅਫ.ਯ. ਸੇਰਵੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਗਾ । ਯਹਾਂ ਪਰ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਕਖਾਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ਾ ਕਰਦੁੰਗਾ । ਯਹ ਬਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਬੇਬੁਨਿਆਦ, ਆਰ ਗਲਤ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਅਨੁਦਰ ਨ ਕਖੀ ਕਮਯੂਨਲਿਜ਼ਮ ਆਯਾ ਹੈ ਨ ਆਯਾ ਆਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਨ ਕਖੀ ਆਏ ।

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ: ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਵਕਤ ਖਾਲਸਾ ਸੇਵਕ ਨੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ... ..

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹੋ (ਹਾਸ)। (Most of the hon. Members may not have heard this thing but why should the hon. Member make it known to every body now?) (Laughter)

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਧਾਈ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਧਾਈ ਹੈ... (ਸ਼ੋਰ)... ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ: ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਵਧੀ ਹੈ। ਮੈਂ 1938 ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਇੰਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਮੇਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ: ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਮਾਦ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਕਤ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚ ਜਾਓ ਲੇਕਿਨ ਆਪਣਾ ਜੋ ਦਾਮਾਦ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ..... (ਸ਼ੋਰ)

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਚੀਫਰੀ ਫੋਕੀ ਲਾਲ (ਫਤੇਹਬਾਦ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਤੋਂ ਜੋ ਅਦਮੇ-ਏ-ਤਮਾਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹੀਕ ਆਈ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਤਾਇਦ ਕੇ ਲਿਏ ਖੜਾ ਹੁਆ ਹੂੰ। (cheers from Opposition) ਮੇਰਾ ਬੋਲਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਖੜਾ ਹੋਨੇ ਕਾ ਕਾਰਨ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਅਖੀ ਫਰਮਾਯਾ ਕਿ ਅਗਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਬਾਤ ਦੀ ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਯਾ ਜਾਤਾ। ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਬਤਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਖੜਾ ਹੁਆ ਹੂੰ, ਕਿ ਇਸਨੇ ਅਪਨੀ ਯਹ ਪਾਲਿਸੀ ਬਨਾ ਰਖੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਐਂਡ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਖੂਬ ਕਰੋ। ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕਾ ਜਹਾਂ ਤਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਵਹ ਕਿਸੀ ਸੇ ਚੁਪੀ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੇਂ ਹੀ ਉਸਦਾ ਡੰਕਾ ਬਜ ਰਹਾ ਹੈ। ਇਨ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਂਗਰੇਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਤੋਂ ਹੀ 1958 ਮੇਂ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਗਈ ਥੀ, ਫਿਰ 1960 ਮੇਂ ਦੀ ਗਈ, 13 ਜੁਲਾਈ, 1963 ਕੋ ਸਾਰੀ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਐਂਡ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਬਾਦ ਡਿਸੀਡੈਂਟਸ ਜਿਨਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਂਗਰੇਸੀ ਹੈਂ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਅਗਸਤ ਕੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇਂ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੀ। ਉਸਦੇ ਬਾਦ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਜਿਸਦਾ ਖਾਮਿਯਾਜ਼ਾ ਵਹ ਪਟ੍ਰਿਯਾਂ ਬਾਂਧੇ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹੈ। ਇਨ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟਾਂ ਦੀ ਤਲਸੀਲ ਮੇਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਕਯੋਂਕਿ ਇਨਕੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ ਐਂਡ ਯਹ ਚੀਜ਼ ਆਜ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੇਂ ਚਰਚਾ ਕਾ ਮੀਯੂ ਬਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਜੋ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਹਮਨੇ ਦੀ ਥੀ ਉਸਮੇਂ 32 ਆਇਟਮੇਂ ਥੇ ਲੇਕਿਨ

[चौधरी देवी लाल]

अब हमें पता लगा है कि जो फँहरिस्त ज्ञानी जी ने पढ़ कर सुनाई है उसके मुताबिक दो आइटम्स का और इजाफा हो गया है । एक यह कि इनका न्यूयार्क में होटल बन रहा है जिसमें 91 फीसदी हिस्सा सुरेन्द्र सिंह कैरों का है और तीन फीसदी हिस्सा जिसकी मारफत वह होटल बन रहा है मेरा मतलब श्री. पी. एन. साहनी से है उसका है. (शोर) उनकी मारफत यह हो रहा है और इसी लिए अफ्रीका के दौरे लग रहे हैं. (शोर)

Mr. Speaker : An official who cannot defend himself should not be referred to here on the floor of the House by name.

चौधरी देवी लाल : जिस अफसर की मारफत यह सारी चीज हो रही है उसका जिकर तो मैं कर सकता हूँ.

Mr. Speaker : Whatever the hon. Member says here he should take responsibility for that he will have to substantiate that.

चौधरी देवी लाल : मैं अर्ज कर रहा था कि यह तो कुरप्शन हुई 33 item की और उसके बाद दूसरा आइटम मनी माजरा में जो इनका सिनेमा बन रहा है. (शोर) .. अब मैं इस कुरप्शन को छोड़ कर पुलिटिकल कुरप्शन की तरफ आता हूँ । जितने अलजाम अपोजीशन की तरफ से लगाए गए हैं इन सामने के बँचों में से किसी एम. एल. ए. ने उनका जवाब नहीं दिया, इधर उधर की बातें होती रही हैं । हैरानी की बात है कि दरअसल इन बँचों में से कोई एम. एल. ए. बोला ही नहीं है ।

श्री अध्यक्ष : ज्ञानी जी अभी बोल कर हटे हैं और भी एम. एल. ए. बोले हैं ।

(Giani Zail Singh has spoken just now and there are other hon. Members who have taken part in the Debate.)

चौधरी देवी लाल : मैं यह कहना चाहता हूँ कि इनकी तरफ से ऐक्स मिनिस्टर ही बोले हैं और इस उम्मीद में बोले हैं कि शायद फिर मिनिस्ट्री में हाथ पड़ जाए । ज्ञानी जी के अखबार का भी चर्चा हुआ है और ढिल्लों साहिब ने अभी बताया है कि उनका दिमाग भी उन्होंने ने ही ऐसा बनाया था और मैं अर्ज करता हूँ कि एक तरफ यह कहते रहे और दूसरी तरफ यह ज्ञानी जी और सरदार प्रेमसिंह कैरों साहिब के कान भरते रहे कि ढिल्लों साहिब चीफ मिनिस्ट्री के उमीदवार हैं । (शोर) वहाँ जा कर यह कहते थे और दूसरी तरफ यह प्रचार करते थे. (शोर) ... तो जहाँ तक इस बात का ताल्लुक है मैं इस को यहाँ पर ही छोड़ता हूँ ।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि चीफ मिनिस्टर साहिब ने तो पुलिटिकल लाइफ भी कुरप्ट कर दी है । इस का सबूत इसी सदन में माननीय सदस्यों ने कल दिया था । मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इस के बारे में तारीफ के पुल बांधे जाते हैं । मुझे भी कई लोगों ने पूछा कि आप भी उन की मदद किया करते थे । मैं समझता हूँ कि मैं भी इस बारे में कुछ गुनाहगार हूँ । लेकिन मैं बता देना चाहता हूँ कि जिन दिनों मैं ने सरदार प्रतापसिंह कैरों की मदद की उस वक्त उन के फटे हुए जूते और फटा हुआ खेस था । मुझे उस वक्त इन पर रहम आ गया । उस वक्त वह किसानों के हक में कहा करते थे । मैं ने सोचा

कि वह किसानों की भलाई के लिए काम करेंगे लेकिन आज मैं देखता हूँ कि उन की कोठी पर अमीर आदमियों की कारें खड़ी रहती हैं। जितने बड़े बड़े ब्लैक मार्केटियर और सम्मलर और अफसर हैं वह वहाँ पर खड़े रहते हैं। आज वह सरदार प्रताप सिंह कैरों नहीं जो उस वक्त था। उस की जमीन पाँच एकड़ थी जो कि 15 बीघे के बराबर होती है लेकिन आज वह करोड़ों रुपए का मालिक बन गया है। आखिर यह रुपया कहां से आया? स्पीकर साहिब, असेम्बली के एक सवाल में मुझे बत या गया है कि सरदार सुरेन्द्र कैरों और गुरेन्द्र कैरों के सात सिनेमें हैं। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इन्होंने करोड़ों की जायदाद बनाई है। वह कैसे बनाई है?

श्री अध्यक्ष : क्या जायदाद बनाना बुरी बात है ? (Is it a crime to make property ?)

श्री धरि देवी लाल : मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि जायदाद बनाना कोई गुनाह नहीं है। लेकिन किस तरीके से जायदाद बनाई गई है सवाल तो यह है कि आखिर 15 बीघे का मालिक को 50, 60 लाख रुपए की जायदाद बनाने के लिए कर्जा कहां से मिला? मुझे ज्यादा तफसील में जाने की जरूरत नहीं लेकिन आप जी. टी. रोड पर जाएं, आप देखेंगे कि वहाँ पर पहाड़ों के पहाड़ कुरप्शन के हैं। कहीं सिनेमा है, कहीं पर कोल्ड स्टोरेज हैं, और कहीं पर फियेट, डीज एंजिनी की बिल्डिंग हैं। आप को यह सब चीजें नज़र आएंगी। मैं कहना चाहता हूँ कि मेरी 2,500 बीघे जमीन है। मैं उस में से 800 बीघे जमीन बेच कर काम चला रहा हूँ। मुझे अफसोस यह है कि जो 5 एकड़ जमीन का मालिक है उसे 60, 70 लाख रुपए की जायदाद बनाने के लिए कर्जा मिल रहा है और जिस के 25,000 बीघे जमीन है उसे कर्जा भी नहीं मिल रहा है। यह तो सब चीफ मिनिस्टरी के करिषमें हैं। मैं अर्ज कर रहा था कि उन के सात आठ सिनेमे हैं। उन को सिनेमों के लाइसेंस दिए गए हैं जब कि दूसरे लोगों को लाइसेंस नहीं मिलते। इस का क्या कारण है? यह भी चीफ मिनिस्टरी की ही बदौलत हो रहा है। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि सिनेमे के लाइसेंस श्री प्रेम सुखदास और दूसरे सेठ हासिल करने के लिए कोशिश करते हैं लेकिन उनको नहीं मिलते।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि हम ने चीफ मिनिस्टर साहिब के बरखिलाफ एलीगेशन लगाई थी और मांग की थी कि उनकी इन्क्वायरी सुप्रीम कोर्ट के जज से करवायी जाए। लेकिन इसी दौरान में सुप्रीम कोर्ट के फुल बैच ने इस के बरखिलाफ फैसला दिया। गजब की बात तो यह है कि टेपरिकार्ड में जो बात हुई उस को भी इन्कार करते हैं जो कि सरदार सुरेन्द्र सिंह कैरों, उस की माता और डाक्टर प्रताप सिंह के दरमियान बात हुई है। इसके साथ मैं यह भी अर्ज करना चाहता हूँ कि सरदार किरपाल सिंह ने पार्लियामेंट सट्रीट में 7 हजार रुपए से एक बिल्डिंग किराए पर ले रखी है। मैं पूछता हूँ कि आखिर यह रुपया कहां से आया? अगर इस चीज की इन्क्वायरी की जाए तो बड़े सनसनी खेज इन्क्वाफ नज़र आएंगे। मैं कहना चाहता हूँ कि कुरप्शन की तो इतना हो चुकी है जिस का सबूत देने की जरूरत नहीं है।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि अदालत में सरदार सुरेन्द्र सिंह कैरों ने एक एंफीडेविट दिया है जिस में कहा है कि मेरी, मेरी माता और सिविल सर्जन प्रताप सिंह की

[चौधरी देवी लाल]

आवाज नहीं है । मैं चाहता हूँ कि आप टेप रिकार्ड चलाने की इजाजत दें जिससे इनकी आपस में हुई बात की आवाज पहचानी जा सके ।

श्री अध्यक्ष : नहीं जी । आप और बात करें ।

(No please. The hon. Member should talk about something else.)

चौधरी देवी लाल : मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि मेरा डाक्टर प्रताप सिंह के साथ कोई वास्ता नहीं है । अगर वह कुरप्ट है तो सरदार किरपाल सिंह को वहाँ पर क्यों रखा गया । उस के साथ इतने ताल्लुक क्यों रखे गए । मैं तो चाहता हूँ कि आप टेप रिकार्ड चलाने की इजाजत दें ।

श्री अध्यक्ष : चौधरी साहिब आप दूसरी बात करें । यह तो उन्होंने ने भी सुना है । (Chaudhri Sahib should talk of something else. He must have heard the tape-record.)

सरदार गुरदियाल सिंह ढिलों : जब मैं ने आप को टेप रिकार्ड बजाने की इजाजत नहीं दी तो आप उस वक्त मेरे साथ नाराज हुए थे लेकिन आप ने भी टेप रिकार्ड बजाने की इजाजत नहीं दी ।

श्री अध्यक्ष : मैं तो आप के नक्शे कदम पर चल रहा हूँ । (I am proceeding on your foot-prints.)

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि एक आदमी को नीलम सिनेमा में चाए की दुकान दी हुई है जिस में 1,250 रुपए किराया लिया जाता है । उसी आदमी को कम्पेंसेट करने के लिए पंजाब रोडवेज का ऊपर का रैस्टोरेंट सस्ता अलाट किया गया है । उस से 50 वां हिस्सा वाली चाय की दुकान 2,050 रुपए में नीलामी में दी गई है । यह सब चीफ मिनिस्टर की वजह से कुरप्शन चल रही है ।

श्री अध्यक्ष : क्या 2,050 रुपए महीने पर दी गई है ? (Has this shop been given on a monthly rent of Rs. 2050.)

चौधरी देवी लाल : मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि जब प्रताप सिंह कैरो शिमला में डिवल्पमेंट मिनिस्टर थे तो उस वक्त उनकी क्या हालत थी? एक दफा का जिक्र है कि उन्होंने अपने साथी चौधरी लहरी सिंह से 500 रुपए उधार मांगे । उस ने कहा कि इस वक्त मेरे पास पैसे नहीं हैं और उस ने सैक्रेटेरियट की एक सुपरिटेंडेंट से 500 रुपए उधार ले कर इन्हें दिए जो कि इस ने कुछ महीनों के बाद वापिस कर दिए । लेकिन आज हालत यह है कि वह करोड़पति हो गए हैं । इस की क्या वजह है? इस के साथ मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इन का लड़का 200 रुपए की प्रोफैसरी के लिए दौड़ा फिरता था लेकिन आज वह करोड़पति हो गया है । अगर उस वक्त का मुकाबला इनकी आज के हालात से किया जाय तो साफ जाहर होता है कि इन्होंने ने नाजायज तरीके से पैसा कमाया है । आज इन्होंने 60, 70 लाख की जायदाद किस तरह से बना ली है ।

Mr. Speaker: The hon. Member will have to substantiate the charges. May I know whether he has got the proof of what he is saying?

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब मैं, गृह मन्त्री के बारे में ही अर्ज कर देता हूं । पण्डित मोहन लाल का लड़का जोकि बी. ए. थर्ड डिवीजन पास हुआ था उसको पी. सी. एस. बनाया गया और दूसरा लड़के को फरीदाबाद में किसी फैक्टरी में लगाया गया । इस के अलावा इन के श्री अर्मी चन्द प्यारे लाल और आर. के. सानी की फर्म के साथ शेयर हैं (विघ्न)

Mr. Speaker : Can you substantiate these Charges?

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब, जो बातें मैं ने खुद आंखों से देखी हैं उनका सबूत देने की क्या जरूरत है । एक दफा की बात है चौधरी सुरज राम से 10,000 रुपए चीफ मिनिस्टर साहिब ने उधार लिए । यह बात अखबारों में भी छपी । उसको जवाब देने के लिए चौधरी सुरज राम को मेरी मार्फत लिखवाया गया कि मुझ से रुपए नहीं लिए । भला ऐसी बातों का सबूत मिलना मुश्किल है ? (विघ्न) (शोर)

स्पीकर साहिब, इन्होंने हरि राम पहलवान से 25 हजार रुपए नकद आफिस में लिया । (विघ्न) (आवाजें) रेस्ट हाउस में 50,000 रुपया नकद लिया

Mr. Speaker : But how can the hon. Member prove all these things?

चौधरी देवी लाल : जब यह चीफ मिनिस्टर से हटेंगे तो यह सारी चीजें सामने आएंगी । हम ने जो चार्जशीट इन के खिलाफ प्रेजिडेंट को भेजा है उसमें लिखा है कि अगर उन इल्जामात में से एक भी गलत साबित हो जाए तो हम उस के लिये जिम्मेदार हैं । 35 लैजिस्लेटर्स ने आपोजीशन की तरफ से दस्तखत करके दिये हैं पण्डित मोहन लाल जी कह सकते हैं उनका इसमें कोई हाथ नहीं है । उनके बारे में मैं यह अर्ज करना चाहता हूं His son is a third class graduate but is in the P.C.S.

Mr. Speaker : I know that he was appointed to that Cadre through the Public Service Commission.

चौधरी देवी लाल : हर पांचवें सातवें दिन यह मोता मल चमन लाल के पास गुरदासपुर में जाते हैं । माधोपुर रेस्ट हाउस में जाते हैं वहां इन का क्या वास्ता है? इन्होंने 15 हजार रुपया लुधियाना से पिछले इलेक्शन में लिया । आठ लाख रुपया बटाले के इंडस्ट्रियलिस्ट से लिया । उसमें से इन्होंने सरदार प्रताप सिंह को कुछ नहीं दिया और यही वजह है कि इन से इंडस्ट्री का पोर्टफोलियो ले लिया गया (आपोजीशन की तरफ से थपिंग)

श्री अध्यक्ष : आप आपोजीशन के लीडर रहे हैं । आप किस तरह के इल्जामात लगा रहे हैं । (The hon. Member has been the leader of the apposition party. What a wild allegations he is levelling ?)

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब, यह बातें लोग कहते हैं (विघ्न) फिर इन्होंने कोअप्रेटिव सोसाइटियों से या बैंकों से कर्ज लिये . . . इसी वजह से यह पोर्टफोलियो सरदार सरदारा सिंह से ले लिया गया ताकि कर्ज वापस न करने पड़े । मैं ने पिछले बजट में कहा था कि पहले जो पंचायत कन्ट्रोलर थे उनको इंडस्ट्री के डायरेक्टर बनाया जा रहा है मेरी तकरीर के सात दिन बाद उनको इंडस्ट्री के डायरेक्टर बना दिया गया । पुलिटिकल लाइफ को कुरूप किया जा रहा है, पोलिटिशियन को कुरूप किया जा रहा है और अफसरों को भी कुरूप

[चौधरी देवी लाल]

किया जा रहा है। यहां पर एक एक्सपोर्ट कारपोरेशन बनाई गई है। उस के एडवाइजर राविन्द्र नाथ मुकरंर किये गए हैं जिन की तनखाह एक रुपया महीना मुकरंर की गई है। उन को एक कोठी दी गई है और कार दी गई है। अपने मुखालिफों को नुक्सान पहुंचाने के लिए अफसरों को तरक्कियां दी जा रही हैं। राओ बीरेन्द्र सिंह को नुक्सान पहुंचाने के लिये मांगों को तरक्की दी गई। किसी से कपूर को मरवाया गया। आज उन अफसरों के मुआविजे दिये जा रहे हैं। वे लोग अमरीका और दूसरे देशों की सैर कर रहे हैं और उन को मार्फत बेनामी तजारत चल रही है। (विघ्न)

Mr. Speaker : How does the hon. Member know all these things?

चौधरी देवी लाल : मुझे इल्म है। मैं उन के साथ रहा हूं (विघ्न) मेरे पांव में दर्द है मैं इसी बात का ख म्याजा भुगत रहा हूं। मैं जानता हूं कि अफसरों को नाजायज तरक्की दी जाती है। आप ने सुना ही है कि यहां पर सरदार रणजीत सिंह का नाम लिया गया है। पी. एन. साहनी का जिक्र किया गया था। बलदेव कपूर, मांगो, मेहतानी सब

Mr. Speaker : The hon. Member should not say anything against the officers who are not here to defend themselves.

चौधरी देवी लाल : जिन्होंने इन को मर्जी के मुताबिक काम नहीं किया यह कहा कि रूल्ज इस बात की इजाजत नहीं देते (विघ्न) गौतम ने इन को कहा कि रूल्ज किसी काम की इजाजत नहीं देते तो उस को कहा गया "तू बड़ा रूल्ज नू जाणदा है" उस को ओ. एस. डी. लगा दिया गया

Mr. Speaker : Is the hon. Member doing a favour or disfavour to Mr. Gautam by mentioning his name here ?

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब, मैं न किसी का दोस्त हूं न किसी का दुश्मन हूं। मैं तो मंजाब कामित्र हूं। इन्होंने सारे एडमिनिस्ट्रेशन को कुरप्ट कर दिया है। मैंने पोलिटिशियन की मिसाल दी है। निजी कुरप्शन का जिक्र किया। यह चीज पंजाब में अजीब हो रही है। अब मैं कुछ बातें डिप्लेमेंट के बारे में कहना चाहता हूं। रोहतक, गुड़गांव और हांसी के इलाके को तो वैसे ही पानी ने मार दिया है। लेकिन अब लिसाड़ा ड्रेन जिस की कपैसिटी चार हजार क्यूसेक्स थी अब उस में दस हजार क्यूसेक्स पानी डाल दिया है। लुफ यह है कि अभी घग्गर दरिया के बारे में राजस्थान सरकार से फैसला नहीं हुआ (विघ्न) नतीजा यह होगा कि बाकी के इलाके में फलटु आएगा।

जहां तक वार ऐफर्ट का ताल्लुक है उस का बड़ा ढोंग रचा गया है। इन्होंने कहा है कि पांच करोड़ साठ लाख रुपया इकट्ठा कर के दिया गया है। इस में से तीन करोड़ सत्तर लाख रुपया मुस्तलिफ सैमी गवर्नमेंट बाडीज से, म्युनिसिपल कमेटियों से, कोऑपरेटिव सोसाइटीज से और मार्किट सोसाइटीज से इकट्ठा किया गया और बाहर जा कर किस किस का इम्पेशन दिया गया है। यह तो देश के साथ चीटिंग है। और चीटिंग हो भी क्यों न। जब यह अमरीका गया था तो इन के फादर ने कहा था

Mr. Speaker : No please. I will not permit it.

चौधरी देवी लाल : अच्छा जी, मैं इस बात को छोड़ देता हूं। जहां तक फौजी भरती का सम्बन्ध है कहा यह जाता है कि लोगों में उत्साह को बढ़ाया गया है। मैं कहता हूं कि सरदार प्रताप सिंह ने फौजा भरती के लिये लोगों के उत्साह को घटाया है। यह कहते हैं कि बीस लाख जवान फौज के लिये देंगे। मैं पूछता हूं कि जिस को बटने से लोग वोट नहीं देते उस क कहने से

छाती में गोली कौन खाएगा (आपोजीशन की ओर से थपिंग) क्या इन के असरी रसूल का अंदाज़ा पिछले इलैक्शन से नहीं लगाया गया । आप देख ले कि आपोजीशन के तमाम मेम्बर दस, दस और पन्द्रह पन्द्रह हजार वोटों की मजारिटी से आए हैं । वे लोगो की रिप्रिजेंट करते हैं । (विघ्न) वार ऐक्ट्स के साथ साथ मैं एक अर्ज करना चाहता हूँ । जब इन को इलैक्शन में कामयाबी नहीं हुई तो इन्होंने अफ़रों को डोमारेलाइज करना शुरू कर दिया । एक सर्कुलर किया गया । जिन मास्टर्स के बारे में इन का ख्याल था कि उन्होंने इन को मुखालिफत की है या मदद नहीं की तो उन के खिलाफ ऐक्शन लेने के लिये सोचा गया । बी. डी. ओज़. के खिलाफ भी ऐक्शन लिया गया । 293 टीचरों के खिलाफ ऐक्शन लिया गया जिन में से 192 अमृतसर के रहने वाले थे । उन को सज़ा इस लिये दी गई क्योंकि इन का ख्याल था कि उन्होंने इन की चुनावों में मदद नहीं की । मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि इस वक्त न सिर्फ पंजाब के लोगों की ही बल्कि सारे हिन्दुस्तान के लोगों की निगाह इन की तरफ लगी हुई है कि क्या यह अष्टाचारों और कुरष्ट चौक मिनिस्टर यहां से जाए (आपोजीशन की तरफ से थपिंग) आप के पास सुप्रीम कोर्ट का फैसला आया है । आप अंदाज़ा लगा सकते हैं कि इन के लोगल एडवाइज़र होम मिनिस्टर जो हैं उन के हाथ में इन्होंने ला एंड आर्डर देखा है । उन के बारे में भी सुन लीजिये । पण्डित मोहन लाल जो फतह गढ़ चूड़ियां के रहने वाले हैं । वहां पर वकालत किया करते थे । इन की दो चार हपया फीस हुआ करती थी (विघ्न)

गृह मन्त्री : मैं एक अनरेबल प्रोक्लेशन करता था, स्मगलिंग नहीं करता था ।

चौधरी देवी लाल : वहां पर दीवान दिलबाग़ राए मैजिस्ट्रेट होते थे । यह उन के पीछे फिरते थे । इन की बगल में एक बोरी होती थी । (विघ्न) एक दिन कुदरती तौर पर इन की कोई फीस न मिली । उन दिनों बस तो चलती नहीं थी । यह तांगे पर आया जाया करते थे । इन के पास पैसे नहीं थे, इन्होंने वह बोरी छः आने में रहन रखी और तांगे का किराया खर्च कर के घर वापस लौटे । मैं आप के सामने वह बोरी रख रहा हूँ । यह इन की औकात है । (विघ्न)

Mr. Speaker: This is too much.

चौधरी देवी लाल : अगर यह बटाले में हों आते थे तो सम्झते थे कि लाहौर हाई कोर्ट में से हो आए हैं (विघ्न)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : I have all respect for the ex-Leader of the Opposition. It is very unfortunate that such sort of thing should happen. He has levelled a number of charges against the Home Minister. I think they are wrong. Unless he has concrete proof, he should not have done that. The 'Bori' business referred to by him is most unfortunate.

चौधरी देवी लाल : श्रीकर साहिब, मैं इस दौर में की जाने वाली इन्टरफ़िरेंस की बहुत सी मिसालें आप के सामने पेश कर सकता हूँ । यह मेरे पास सरदार गुरिन्द्र सिंह कैरों के एक लैटर की कापी है जो कि उसने डाक्टर प्रताप सिंह को लिखा । उस में किसी आदमी की बाबत लिखा है कि : He is our own man . Please do this. 1.

श्री अध्यक्ष : ऐसे तो कई सर्टिफिकेट्स मैं भी दे देता हूँ । what is wrong in it? (I myself issue many such certificates what is wrong in it.)

श्री चौधरी देवी लाल : आप तो स्पीकर हैं, लेकिन यहां पर राज कैरों फैमिली का चल रहा है । (विघ्न) मैं आप का बहुत ज्यादा वक्त नहीं लेना चाहता ।

श्री मंगल सेन : चौधरी साहिब, इस बोरी को भी टेबल पर रख दो । (Interruptions)

Mr. Speaker : The hon. Member should wind up within a minute. His time is over.

श्री चौधरी देवी लाल : आखिर में मैं थोड़ा सा पुलिटिकल विक्टिमाइजेशन के मुताल्लिक भी कहना चाहता हूँ । पंजाब के अन्दर पुलिटिकल विक्टिमाइजेशन इस हद तक पहुंच चुकी है कि लोगों का बरदाश्त का मादा बिल्कुल खत्म हो चुका है । एक मिसाल जिसका जिक्र आपने भी किया था, कामरेड राम प्यारा की है । इस पर आप ने अफसोस का इजहार करते हुए कहा था कि आप भी प्रोटेशन नहीं दे सकते । जब इस हाउस के अन्दर किसी बात के लिए प्रोटेशन न ली जा सके, हासिल न की जा सके और इन हालात के बावजूद यह चीफ मिनिस्टर रहें तो लोग बरदाश्त नहीं कर सकेंगे । हालात इस कदर खराब हो चुके हैं कि जब तक सरदार प्रताप सिंह यहां चीफ मिनिस्टर रहें और अगर चीफ मिनिस्टर न रहते हुए भी उन की 'से' यहां के कामों में चलती रहे, काम उनकी मरजी से होते रहें तो पंजाब ही नहीं तमाम हिन्दुस्तान इतना तंग आ चुका हुआ है कि हमें लड़ाई यहीं तक, अदमे एहतमाद की तहरीक तक, ही महदूद नहीं करनी पड़ेगी बल्कि आखिर तक हम इस लड़ाई को ले जाएंगे । आज सारा पंजाब इन से इस वास्ते तंग आ चुका है कि यह कुर्रप्शन और बद इन्तजामी का मजसमा है । इनको जब तक हम खत्म न कर लें उस वक्त तक पंजाब में शान्ति नहीं हो सकती । इसलिए मैं इस मोशन की तार्द करने के लिए खड़ा हुआ हूँ ताकि पंजाब को ऐसे मुख्य मन्त्री से निजात मिले ।

PERSONAL EXPLANATIONS

गृह मन्त्री (श्री मोहन लाल) : आन-ए-प्वायंट आफ पर्सनल एक्सप्लेनेशन, सर । स्पीकर साहिब, गो इतनी गैर ज़िम्मेदारी से कहीं हुई बातों के मुताल्लिक मैं यह महसूस तो नहीं करता था कि पर्सनल एक्सप्लेनेशन पर खड़ा होऊँ लेकिन चार पांच बातें बिल्कुल गलत, बेबुनियाद, इस से ज्यादा सख्त अल्फाज मैं इस्तेमाल नहीं कर सकता—कही गई हैं जो कि पार्लियामेंटरी डेकोरम को गिराने का काम करने वाली हैं । जहां तक मेरे लड़के का हवाला दिया गया है, मैं साफ तौर पर बता दूँ कि वह बाकायदा तौर पर कम्पीट करके पी. सी. एस. में आया था । जहां तक सवाल है उन दो तीन फर्मों का, अमीचन्द प्यारेलाल और आर. के सोनी का, यह भी बिल्कुल बेबुनियाद, और अगर इस से भी सख्त लफ्ज इस्तेमाल किया जा सकता है तो वह है मेरा किसी किस्म का कोई सम्बन्ध इन फर्मों से नहीं है और न ही कोई ऐसी बात है । यह बिल्कुल झूठ है सफेद झूठ । इसके अलावा यह कहा गया कि इलैक्शन के वक्त लुधियाना और बटाला वगैरा से मैंने आठ लाख और 15 लाख रुपया इकट्ठा किया । यह बात भी बिल्कुल झूठ, बेबुनियाद और गलत है । अगर कोई शस्त्र विला वजह वगैर किसी सबूत के कोई बातें कहता जाये वगैर सोचे समझे गैर ज़िम्मेदारी के साथ सफेद झूठ कहता चला जाए तो इसके लिए और कुछ नहीं कहा जा सकता सिवाय इसके कि उसे कन्टेंट से देखा जाए ।

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲਾਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕੋਲ ਚੁਗਲੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਅਲਜ਼ਾਮ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਲਾਈਫ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸਾਂ ਕਿਉਂ ਤਕਲੀਫ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਚੁਗਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਚਲਦੇ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਘਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਡਿਤ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਗਲਤ ਬਧਾਨੀ ਸੇ ਕਾਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਰਨਾਲ ਸੇ ਫਲੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਕੇ ਕਰਨ ਇਨ੍ਹੋਨੇ ਕਸ ਸੇ ਕਸ ਲਾਖੋਂ ਰਪਏ ਲਿਏ ਹੁ।
(Interruptions) (Noise)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਘਰ ਕੋ ਆਗ ਲਗ ਗਈ ਘਰ ਕੇ ਚਿਰਾਗ ਸੇ।

Chaudhri Mukhtiar Singh Malik : Sir, I rise on a point of Order. My point of order is that the hon. Member Chaudhri Devi Lal has made a confession that he has been manoeuvring false affidavit for the defence of the Chief Minister. Could you kindly ask him whether he is prepared to face a trial alongwith the Chief Minister?

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ) : ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਸਾਡੇ ਜ਼ੋਰੇ ਬਹਿਸ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਅਦਮ ਇਹਤਮਾਦੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਵਿਚਾਰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਲੈਵਲ ਤੇ ਇਸ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇ ਮੈਂ ਉਸੇ ਉਤੇ ਕੁਝ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਬਦਮਜ਼ਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲਗੇ।

(*Sardar Gurnam Singh a Member of the Panel of Chairmen in the Chair*)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਬੇ ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਜੋ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਮੌਜ਼ਨ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਔਰ ਕਿਸ ਹਦ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇਕ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਹ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਇਕ **last word** ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

ਇਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਆਲਾ ਜਜ਼ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਵੀ 29/30 ਸਾਲ ਕੋਰਟਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਇਥੇ **conclusions** ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਇਥੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਉਤੇ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

This ruling was not brought to the notice of the Judge. If that had been brought to his notice, his view would have been different?

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਗਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਪਰੋਡਿਊਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਮਾਈਨਾਰਿਟੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਵੀ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.....

Mr. Chairman : But minority judgement is not the judgement of the Court.

Revenue Minister : If I say anything wrong, I will be guided by you.

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਰੇਟਿਵ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਦੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਮਾਈਨਾਰਿਟੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਦਾ ਵਿਊ ਵੀ ਮਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਮਾਈਨਾਰਿਟੀ ਦੇ ਵਿਊ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਮਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੋ ਫਾਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਦੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੰਡਕਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਲਾਫਾਈਡੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। **I do not dispute that.** ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਹੜਾ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਕੰਸਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਾਪਰ ਪਰਸਪੈਕਟਿਵ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੋਅ ਕੀ ਸੀ ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਅਫੇਕਟ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਿਟ ਫਾਈਲ ਕੀਤੀ ਔਰ ਉਸ ਵਿਚ ਦੋ ਉਜ਼ਰ ਕੀਤੇ। ਇਕ ਉਜ਼ਰ ਤਾਂ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਅਗੇਸਟ ਫੁਟੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਫੁਟੀ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਔਰ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇੰਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਈਆਂ। ਦੂਜਾ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਉਜ਼ਰ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚੀਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਿਲੇ ਸਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਲਿਆਂ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਇਹ ਆਰਡਰ ਦਿਤੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਮਾਈਨਾਰਿਟੀ ਔਰ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਮੁਤਾਬਕ ਹਨ।

Sardar Gurdial Singh Dhillon : On a point of Order, Sir. This morning a motion was moved by an hon. Member of the House and the hon. Speaker was pleased to observe that until and unless he has made up his mind and has given his ruling, the hon. Members should avoid making references to the judgement.

Mr. Chairman : So far, he was in defence and not offensive

NO CONFIDENCE MOTION

Revenue Minister : I know where we stand. I will not, Sir, say anything contradictory or derogatory to the honour of the Judges of the Supreme court. The judgement says—

“The relevant rules on the topic as well as their interpretation have all been dealt in the judgement of Dayal J. and we agree in the main with his conclusion that the orders impugned were not beyond the power of the Government.”

ਹੁਣ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਆਈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਆਖਿਆ? ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਨੇ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਆਖੀਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਖੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਹਸਬ ਮਨਸ਼ਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਖਿਆ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਖਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਮੇਰੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਲਗ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ।

ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਨੇਜਰ ਸੀ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਚਲਾ ਜਾ।

ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਬਲਿਟਜ਼ ਵਿਚ 13 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਨੂੰ ਨਿਕਲਿਆ ਇਕ ਆਰਟੀਕਲ ਸੀ। ਉਸ ਆਰਟੀਕਲ ਨਿਕਲਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ 14 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਵੀ ਜਜਮੈਂਟ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਦਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਉਸ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 13 ਜਨਵਰੀ, 1961 ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਨਾਵਾਂਗਾ।

ਚੌਥਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਨੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ ਦਵਾਈਆਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦਵਾਈਆਂ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਨੇ, ਕਿਤਨੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ **how do they weigh the evidence before them**, ਇਹ ਮੈਂ ਦਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਜਜਮੈਂਟ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦਵਾਈਆਂ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੀਤੀਆਂ। ਲੇਕਿਨ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰੋਜ਼ਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਹੌਲਡ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦਾ ਆਰਡਰ ਸਮੇਸ਼ ਹੋਵੇ। ਆਪ ਨੂੰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਿਮੀਨਲ ਕੋਰਟਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟਸ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਰਿਮੀਨਲ ਕੋਰਟਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗਾ—

The conclusion is that the orders impugned were not beyond the power of the Government.

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

ਦੋਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਐਵੀਡੈਂਸ ਪੂਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਜਜ਼ਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਡੈਫੀ-ਨਿਟਲੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕੁਝ ਐਵੀਡੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮਿਸਿਜ਼ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ.....

'The judges said that the evidence before them was such that they had to accept and they accepted and decided in favour of the petitioner.'

ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਦੇ ਇਹ ਐਵੀਡੈਂਸ ਇਥੇ ਆ ਜਾਂਦੀ the Supreme Court would not have taken this view. They would have certainly taken into consideration the statement of the Chief Minister—A very respectable gentleman of the State. No body was subjected to cross-examination. There were certain pieces of evidence and statements on oath and on them they took a certain view. Sir, I will read before you some pieces of the judgement which will make abundantly clear the mind of the judges so far as this issue was concerned. The judgement says—

"We shall first take up for consideration the several allegations that have been made and see whether they have been satisfactorily made out. Before proceeding further it is necessary to state that allegations of a personal character having been made against the Chief Minister, there could only be two ways in which they could be repelled. First, if the allegations were wholly irrelevant, and even if true, would not afford a basis upon which the appellant would be entitled to any relief. They need not have been answered and the appellant could derive no benefit from the respondents not answering them. We have already dealt with this matter and have made it clear that if they were true and made out by acceptable evidence, they could not be ignored as irrelevant.

(2) If they (allegations) were relevant, in the absence of their intrinsic improbability the allegations could be countered by documentary or affidavit evidence which would show their falsity. In the absence of such evidence they could be disproved only by the party against whom the allegations were denying the same on oath. In the present case there were serious allegations made against the Chief Minister and there were several matters of which he alone could have personal knowledge and therefore which he alone could deny, but what was, however, placed before the Court in answer to the charges made against the Chief Minister was an affidavit by the Secretary to Government in the Medical Department who could only speak from official records and obviously not from personal knowledge about the several matters which were alleged against the Chief Minister....."

Now, Sir, I would invite your particular attention to what I am going to read—

"In these circumstances-emphasis is laid on the words in these circumstances we do not think it would be proper to brush aside the allegations made by the appellant, particularly in respect of those matters where they are supported by some evidence of documentary nature seeing that there is no contradiction by those persons who alone could have contradicted them. In making this observation we have in mind the Chief Minister as well as Mrs. Kairon against whom allegations have been made but who have not chosen to state on oath the true facts according to them."

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿਜ਼ਯੂਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਐਵੀਡੈਂਸ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਡੀਫੈਂਸ ਨਾ ਦੇਈਏ..

Mr. Chairman : But that opinion was not acceptable to the court. You can have the highest legal opinion but you are bound by the opinion of the court.

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਡਵਾਈਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਚਾਰਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਹੀ ਕੋਈ ਐਵੀਡੈਂਸ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ **and the matter would have ended there.** ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਰੀਲਾਈ ਕੀਤਾ **and this advice was correct so far as the minority judgement was concerned.**

Mr. Chairman : I would request the hon. Minister not to make references to the minority judgement.

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਵੀਡੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰਜਜ਼ ਵੇਗ ਹਨ, ਇਨਡੈਫੀਨੀਟ, ਇਨਕਨਕਲੂਸਿਵ ਹਨ...

Mr. Chairman : The hon. Revenue Minister is again referring to the minority judgement.

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਕਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਡੀਫੈਂਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਰੀਲਾਈ ਕੀਤਾ। ਅਗਰ ਉਹ ਡੀਫੈਂਸ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਕਸੀਡ ਕਰ ਜਾਂਦਾ। ਖੈਰ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਜਮੈਂਟ ਹੋ ਗਈ। **Chief Minister was not a party, he was not a witness** ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਐਵੀਡੈਂਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ **the basic principle of law is that no body can be condemned in his absence.** ਆਪ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵੈਂਟ ਤੇ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਈਟ ਆਫ ਡੀਫੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਇਸ ਜਜਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਫੈਕਟ ਫਾਈਨਲ ਹੈ ਬਿਟਵੀਨ ਦੀ ਪਾਰਟੀਜ਼। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰੀਮਾਰਕਸ ਦੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਜਾਂ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਅਤੇ ਲੀਗਲ ਇਫੈਕਟਸ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੋ ਐਵੀਡੈਂਸ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਗਰ ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੁਕਦਮਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਿਟਵੀਨ ਦੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਐਂਡ ਡਾ: ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ.....

[*Mr. Speaker in the Chair*]

Mr. Speaker : It was decided this morning that there will be no discussion on the judgement and statement of the Home Minister pending the advice of the Advocate General.

ਮਾਲ ਮੰਗੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਜਿਸ ਹਦ ਤਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਐਵੀਡੈਂਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚਾਰ ਸੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ 40 ਤੋਂ 43 ਤਕ । ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਜ਼ਮੈਂਟਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ : (i) **Judgement in Rem** (ii) **Judgement in Personam**. ਪਹਿਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਬਾਈਂਡਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਮੁਨੀਰ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

“A Judgement, not inter parties, is conclusive evidence against strangers of its existence date and legal consequences as distinguished from its truth..... The law attributes unerring verity to the substantive as opposed to the judicial portions of the record. All judgments are conclusive of their existence as distinguished from their truth so every judgement is conclusive evidence for or against all persons, whether parties, privies or strangers, of its own existence, date and legal effect as distinguished from the accuracy of the decision rendered....”

ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਕੋਈ ਆਦਮ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜੋ ਟ੍ਰਥ ਹੈ **that was not proved there because I was not a party**. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਕਤ ਲਵਾਂਗਾ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵਾਂ ।

Findings of fact, Statements or recitals of facts, and observations contained in Judgments not inter parties, whether relevant. **Bold The Privy Council ruled that findings of fact arrived at on the evidence before the court in one case are not evidence of that fact in another case not inter parties, and there are cases both before and after this Privy Council decision to the same effect. A statement of a fact, or a recital of a fact in a judgment not inter parties is not relevant as proof of the existence of that fact.....**

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਵਾਜ਼ਿਆ ਪ੍ਰਾਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਆਫ ਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਈ ਵੀ ਰੀਮਾਰਕਸ ਜਾਂ ਸਟਰਿਕਚਰਜ਼ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਐਬਸੈਂਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹੋਣ for the purpose of that case it may be so good. But to have an effect of it not only legal but administrative and political we say he has not been able to produce his defence.

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਆਫ ਲਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਗੰਜਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜੇਗਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਡੀਫੈਂਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕਾਰ ਕਰਦਗੀ ਮਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਕਿ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ, ਟੱਬਰਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਰਹੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਰਕਾਰ ਕਰੇਗੀ । ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ । ਇਹ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਉ । ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ

ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਜੋਗਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਇਥੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੈਸ ਹਵੇ, ਡਿਫੈਂਸ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ। **They wish it but what do they work for ?** ਅਸੀਂ ਜੇ ਡਿਫੈਂਸ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਚੰਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਸਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕੁਲੈਕਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡਿਫੈਂਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਲੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸੀ. ਡੀ. ਐਸ. ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਧੱਕਾ ਹੈ, ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਮਸਲਾ, ਟੈਕਸ ਵਧ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਮਸਲਾ, ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਸਲਾ, ਫਿਰ ਗੋਲਡ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਗਲ, ਫਿਰ ਫਲੱਡਜ਼ ਵਿਚ ਰੀਲੀਫ ਠੀਕ ਨਾ ਵੰਡਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਸ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੇ ਲਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਰਹਦਾਂ ਤੇ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਤੇ। ਅਤੇ ਜੋ ਕੰਮ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਲੋਂ ਡਿਫੈਂਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੱਖ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਸਾਡਾ ਫੌਜੀ ਦਿਲਜੋੜਕੇ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਆਕੇ ਅਪਸੈਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਗਲਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਗੱਲਾਂ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਗੋਂ ਜੋ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ ਕਿ **where we stand and where the opposition parties stand.** ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਰੋਲ ਪਲੇ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ (ਵਿਘਨ)।

You want to change this Government not for corruption or any ills, but on account of something else.

Voices : (From the Opposition) We want to remove this corrupt ministry.

Revenue Minister : All right, you will form the Government. But, what will happen to it after its formation by people like you?

(Interruptions)

Voices : We will see to it.

Revenue Minister : Should these things be left to you? If so, what will the State expect from you? You are also the representatives of the people and there is nothing against all of you. You have also done something during the present Emergency.

Mr. Speaker : Kindly wind up.

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇ, ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਆਇਡੀਆ ਲੋਜੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ (ਘੰਟੀ) ਕੁਝ ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਪੂਲੈਰਿਟੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ। ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਪਾਪੂਲੈਰਿਟੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਪੀਲ (ਵਿਘਨ) ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

[Revenue Minister]

Who does not know, Sir, that Communists have sympathies for Russia or China? They are for communism, but I am sorry to note that this no-confidence motion has been supported by other parties which do not see eye to eye with them. My submission is that they have not done any service either to the people or the State. The Government will, of course, take strict action against any communal party as and when an occasion arises. That is all, Mr. Speaker. Thank you very much for the time given to me.

श्री बलरामजी दास टण्डन (अमृतसर शहर पश्चिम) : स्पीकर साहिब, इस हाऊस के अन्दर दो दिन से नो-कानफीडेंस मोशन पर बहस चल रही है। मुझे बहुत सी तकरीरों को सुनने का मौका मिला है। कुछ बातें ट्रेंजरी बैंचों की ओर से कही गईं और वह सिवाय एक आध बात को लेकर जो कोई भी स्पीकर था उसने रैपिडीशन की है और कोई नई बात नहीं की। उन्होंने यही कहा है कि उन्हें इस बात का अफसोस है कि अपोजीशन इकट्ठी क्यों हुई है। इन्हें इस बात का अफसोस हो रहा है। लेकिन मैं समझता हूँ कि उन्हें अफसोस है उस ताकत के चल जाने का जिस ताकत को वह चुम्बक मानते हैं और जिनके साथ उनकी अपनी जिन्दगी मिली हुई है। अगर वह चुम्बक खत्म हो जाए तो इन्हें जो ताकत उससे मिलती है वह खत्म हो जाती है। सब लोग इधर उधर हो जाने वाले हैं। उस चुम्बक को कायम रखने के लिए यह अफसोस जाहिर करते हैं कि हम इकट्ठे क्यों हुए हैं। और उन्हें जुदा करने की कोशिश जो आपोजीशन की तरफ से होगी उस से बचने के लिए यह रवैया इस्तिहार किया है।

स्पीकर साहिब, आज यह इस बात का ताअना देते हैं कि इन पार्टियों ने क्या देख कर इकट्ठा होना मान लिया। दूसरी बात उन्होंने यह कही कि सब लोग अलग अलग विचारों के हैं और फिर कैसे इकट्ठे हो गए। क्या मैं इन से पूछ सकता हूँ कि सन् 1952 के चुनावों में जब श्री यश ने कांग्रेस पार्टी के टिकट के लिए ऐप्लाई किया और वह न मिला तो जन संघ के लीडरों के पीछे पीछे फिरते रहे लेकिन वहां से भी टिकट न मिला, लेकिन आज वह अपने आप को कांग्रेस के दावेदार समझते हैं। (आपोजीशन की तरफ से शेम शेम)

स्पीकर साहिब, एक ही नहीं सारे मन्त्रिमण्डल में एक भी ऐसा नहीं जिसकी पार्टी ऐफिलि-एशनज सच्ची हों। यहां पर सब से पहले चीफ मिनिस्टर साहिब हैं जो आज से कुछ वर्ष पहले अकाली पार्टी के जनरल सैक्रेटरी थे और जो कामा गाटा मारू अम्रीका की लहर में देश की आजादी के लिए लड़ते रहे, उनकी विरोधता करते रहे आज यह क्या ताअना देंगे अकाली पार्टी को।

फिर दूसरे नम्बर में डाक्टर गोपी चन्द भार्गव हैं जो... (interruption)

Mr. Speaker : Please leave him.

श्री बलरामजी दास टण्डन : यह हमें क्या ताहना देंगे। मास्टर गुरबंता सिंह तो वही हैं जिन्होंने 1947 के अन्दर जब पार्टीशन हुई तो मुस्लिम लीग के फ्लैग लेकर जगह जगह फिरत रहे। (Voices from Opposition : Shame shame.)

Mr. Speaker : Tandon ji, it is absolutely wrong.

श्री बलरामजी दास टण्डन : और फिर 1956 के अन्दर सरदार अजमेर सिंह अकाली पार्टी की एजीडेशन में हिस्सा लेकर ग्रिफतारियां नहीं देते रहे ? आज यह हमें ताहने देने लगे हैं । इस का एक ही कारण है और वह यह कि जिस ताकत के बल बोते पर वह खड़े हैं वह आज उन्हें खिसकती नजर आ रही है और फिर जिधर को आया मुंह उठा कर जाना पड़ेगा ।

फिर पण्डित मोहन लाल की तो क्या बात करनी है जिसने सुप्रीम कोर्ट की जजमेंट पर भी स्ट्रक्चर पास करने की कोशिश की है । हम भी जनता के नुमाइंदे हैं, एक लाख तीस हजार वोटर हैं जिनकी नुमाइंदगी करते हैं और यह डीमांड करते हैं कि होम मिनिस्टर जो मिनिस्टर आफ जस्टिस भी हैं उन्होंने सुप्रीम कोर्ट के जज के बारे में जो कुछ कहा है वह मुनासिब नहीं था । यह खुद फंसला करने बैठ गए और जजों पर रिपलैक्शन करने लग गए । इन्हें शायद पता होगा कि किसी जज को हटाने के लिए यह खुद ही काफी नहीं । एक बाकायदा प्रोसीजर है कि पार्लियामेंट जिस में 60 या 70 फीसदी कांग्रेस पार्टी है वहां भी 3/4 मैजोरिटी से वोट पास हो तो कुछ किया जा सकता है; इस से पहले उन पर हाथ नहीं उठाया जा सकता और उन्हें हटाया नहीं जा सकता । लेकिन इस होम मिनिस्टर ने तो सब कुछ अपने हाथ में लेना चाहा । कहां टैंके और कहां गंगा राम । यह वही है जो सन् 1952 से पहले सन् 1940-45 में अंग्रेजों की गोद के अन्दर बैठा करते थे और सन् 1952 के अन्दर कांग्रेस के मेम्बर बन गए और हमें आज उपदेश देने जा रहे हैं । सो ताहना देने से पहले वह अपने आप को तो देख लें ।

स्पीकर साहिब, इस से पहले कि मैं किसी और बात की तरफ हाऊस की तबज्जुह दिलाने की कोशिश करूं मैं यह अर्ज कर देना चाहता हूं कि यहां पर कहा गया है कि जो चांजिज लगाये गये हैं, उनमें इनका कोई हाथ नहीं है और जो डींगें मारी जा रही हैं, यह सब जनता की भलाई के लिए ही की जा रही है । इस ढंग से यहां पर काम होता है । मगर मैं अर्ज करूं कि जिस ढंग से इस स्टेट में काम होता है और इस ढंग से चीफ मिनिस्टर के लड़के, इस सूबे में कारगुजारियां करते हैं, जो बाक्यात आये दिन अमृतसर में होते हैं, इन्हें कौन नहीं जानता । अमृतसर में एक कंस्ट्रक्शन कोऑपरेटिव बनी हुई है जिस का नाम है K. Qase । ज्ञानी जी ने तो कह दिया कि हर कोई अपना रोजगार चलाने के लिये किसी भी ढंग से कारोबार में पड़ सकता है । मगर जिस फर्म को इंजिनियरिंग डीपार्टमेंट की, चेयरमैन इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट की खिदमात हासिल हों उनके एक इशारे पर काम ने अपने आप ही हो जाना हो । इन्तज्जाम तो किसी का है मगर सरदार गुरेंदर सिंह कैरों तो सिर्फ कैश वसूल करने वाला एक मैनेजर की हैसियत से ही काम कर रहे हैं । बाहर लोगों से तो यह कहा जाता है कि वह तो एक बेचारे नौकर की हैसियत से काम कर रहा है, उस की कोई मल्कीयत नहीं है, मैनेजर है वह तो । मगर जब एक पैसे की वसूली का सवाल होगा तो वह लेगा मैनेजर, चैक वसूल करेगा मैनेजर । पिछले दिनों यहां पर बार फंड के वसूल करने का सवाल आया था तो ऐसे लोगों से, स्पीकर साहिब, बहुत कुछ देने की उम्मीद की जा सकती थी मगर देने की बजाए यहीं पर तो इधर-उधर से हासिल करने की कोशिश की जाती है, सरकारी taxes की चोरी की जाती है । पिछले दिनों के नंदन थियेटर के कुछ वाक्यात आप के नोटिस में आए होंगे । अगर कोल्ड स्टोरेज की चैक किया जाए तो यहां पर आप को चुंगी की चोरी मिलेगी । स्पीकर साहिब,

[श्री बलरामजी दास टण्डन]

कोई एक चीज की चोरी होती है ? यहां पर बजरी की चोरी, रूट परमिट्स की चोरी
(विघ्न) ।

Mr. Speaker: No repetition please. The hon. Member should say something new.

श्री बलरामजी दास टण्डन: मैं स्पीकर साहिब, नई बातें ही कह रहा हूं। यहां पर स्पीकर साहिब, बिजली तक की चोरी और इन्कम टैक्स की चोरी और सेल्व टैक्स की चोरी के वाक्यात हमारे सामने इस स्टेट में देखने को आते हैं। किसी को रूट परमिट नहीं मिलते, किसी को ड्रक का लाईसेंस नहीं मिलता जब तक कि वह क्लियरेंस ना करे। अगर कोई पकड़ा भी जाता है तो इस के छुड़ाने के लिए जीप में आदमी आता है और उस को छुड़ा ले जाता है यह कह कर कि यह तो फलां साहिब के आदमी हैं। इस तरह की बातें आज इस डेमोक्रेसी के नाम पर होती हैं कि यहां पर कहते हुए शर्म आती है। मगर यहां पर आकर हम व्याख्यान किये जाते हैं कि चीफ मिनिस्टर यह कहते हैं, प्राईम मिनिस्टर यह कहते हैं; मगर बाहर उनकी इस तरह की बात पकड़ी जाए उन को शर्म आनी चाहिए। (interruption)

Mr. Speaker: Now you have only four minutes to speak.

श्री बलरामजी दास टण्डन: ऐसी बात आज तक कभी नहीं हुई कि चोरी तो किसी ने की हो मगर पकड़ा कोई और ही जाए। मैं अर्ज करूँ कि बाहर की बातों को तो छोड़िये यहां पर होता क्या है कि खुद चीफ मिनिस्टर की धर्म पत्नी 3-4 साल की तनखाह घर बैठी लेती रही है।

Mr. Speaker: You can level charges but all you say must be couched in decent language.

श्री बलरामजी दास टण्डन: मैं अर्ज करूँ कि जिन की धर्म पत्नी 3-4 साल की घर बैठी तनखाह ले रही है क्या इन्होंने इन पर कोई ऐक्शन लिया ? क्या कोई कानून इजाजत नहीं देता कि घर के मुआमलों पर कोई ऐक्शन लिया जाये ?

जहां तक अफसरों की कुरपशन का सवाल है मैं अर्ज करूँ कि एक तो यह कैबिनेट है जो मन्त्रियों की है और दूसरी शैडो कैबिनेट है जो उनकी अपनी घर की बनाई हुई है जिस के हैड साहनी साहिब हैं। उनकी हर बात मानी जाती है, जो भी वह कान में डाल दे वह सही है।

खैर, मैं इस को छोड़ता हुआ अब इनके इखलाक पर आता हूं। अगर कोई 'छाबड़ा' काम नहीं करता तो क्या यह इखलाक है कि यह कहा जाए कि अब ओ छाबड़े तू ने छाबड़ी लगानी है। हर बड़े से बड़े अफसर को बिगाड़ कर कहना, क्या यही इन की शान का इखलाक है "भल्लिया तै भल्ले वेचने ने।" या कहना "तू नौकरी करनी है जां जमीन खोदनी है"।

Mr. Speaker: You cannot refer to these officials who cannot defend themselves.

श्री बलरामजी दास टण्डन: मेरा अर्ज करने का मतलब यह है कि यह अपने अफसरों से इस किस्म का सलूक करते हैं जो कि गुलामों से भी बदतर है। मैं अर्ज करूँ कि प्यार

के शब्दों से कोई अच्छा असर पड़ सकता है या कड़वे शब्दों के इस्तेमाल करने से ही यह शान बनाना चाहते हैं। अगर उनको कड़वे शब्द कहने से लज्जा नहीं आती तो मैं कहूंगा कि आज उनको कड़वे शब्द सुनने पर भी शर्म नहीं आनी चाहिए।

स्पीकर साहिब, ट्रांसपोर्ट के मुतल्लिक अर्ज करूं कि आज लोगों की हालत ऐसी है कि फारगा या डाज गाड़ियां खरीदने वाला हमारे ट्रांसपोर्ट में काम करने वालों में से नहीं मिलेगा। मगर मेरी सरकार बैठे बैठे सारी की सारी फर्न का सौदा कर देती है। गड़ियों के पार्ट्स तो तब्दील होते सुने थे मगर अब डीजल बसिज के इंजन तक तब्दील कर दिए जाते हैं। स्पीकर साहिब, स्टेट के मुख्य मन्त्री के ऐसे ऐसे कारनामे देख कर हमें मजबूरन आप के दरबार में हाजिर होना पड़ा और यह तहरीक पेश करनी पड़ी। इस 17 साल काग्रेस की हकूमत के अन्दर हमारे चीफ मिनिस्टर साहिब 7 साल से इस स्टेट के अन्दर हकूमत करते चले आ रहे हैं। ला एण्ड आर्डर की क्या बात है, धज्जियां उड़ाई जा रही हैं। हर जगह कुरप्शन किस हद तक चल रही है यह भी हर आदमी जानता है। चीफ मिनिस्टर और उसके दरबारी एक से एक लायक हैं ! और जब इस हाउस में आप बात करते हैं तो कहते हैं कि मैं सुप्रीम कोर्ट के जज को कहता हूँ कि वह इन्क्वायरी करे। इस तरह की बातें क्या उनको कहनी चाहिए यहां पर—यह चीज गलत है, वह भी गलत है। क्या वही इमानदार हैं जिनके पास आपके ही सर्टिफिकेट हैं। इस 7 साल की हकूमत में करोड़ों हा रुपयों का ग़बन हुआ है, आप माने या न माने मगर वह क़त्त दूर नहीं जबकि जजों के फैसले पर आपको सरे खम तसलीम करना पड़ेगा।

श्री अध्यक्ष : कोई नई बात कहें आप। (The hon. Member should say something new.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, फिर यह लोगों की हैल्थ की और उन के वेलफेयर की बात करते हैं मगर आज इन के राज्य में हैल्थ पर 23 नये पैसे पर कैपिटल खर्च किया जाता है। मैं नहीं समझता कि यह जनता की हैल्थ की, उनके वेलफेयर की कहां तक मुहाफिज है। यहां पर प्रोहिबिशन के मुतल्लिक भी टाप लैवल की बातें की गई, मगर हालत यह है कि 48-49 के अन्दर देसी शराब 2 लाख गैलन की बजाए 1962-63 के अन्दर 28 लाख गैलन तक पहुंच जाती है। बीयर 1948-49 में जो 30 हजार गैलन निकलती थी वह 1962-63 में 2½ लाख हो जाती है।

Mr. Speaker : Please wind up.

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, मैं एक मिनट के अन्दर ही वाइंड अप कर दूंगा। जनाब, मैं कहता हूँ कि 1948-49 में गवर्नमेंट को शराब के ठेकों से जो पैसा आया वह 69 लाख रुपया था। इसके बाद इन्होंने कहा कि हम शराब बन्द कर रहे हैं और हमने बन्द कर दी है लेकिन मैं अब की फिगर कोट करना चाहता हूँ अब शराब से 3 करोड़ 32 लाख रुपया आ रहा है। इनकी बातों में हर जगह कंट्राडिक्शन है। अगर यह प्रोहिबिशन करना नहीं चाहते तो साफ बयों नहीं कहते ?

श्री बलरामजी दास टण्डन

स्पीकर साहिब, इनको गुमान है कि जनता हमारे साथ है लेकिन मैं कहना चाहता हूँ कि अगर लोगों से रिफरेंडम करवाया जाए तो पता चल जाएगा कि जनता किसके साथ है और मैं तो यहां तक कह सकता हूँ कि यह अपनी जमानत भी सेफ नहीं रख सकेंगे।

PERSONAL EXPLANATIONS

कृषि तथा कल्याण मन्त्री : जनाब, स्पीकर साहिब, मेरा पर्सनल ऐक्सप्लेनेशन है। मैं उस वक्त इंडिपेंडेंट मेम्बर के तौर पर चुनकर आया था। अगर मैं उस वक्त गलती कर जाता और मुस्लिम लीग के साथ होता तो आज जो टण्डन यहां बैठा है वह यहां पंजाब में नहीं यू०पी० के किसी कोने में होता। (शोर)

श्री यशपाल (जालन्धर शहर, दक्षिण-पश्चिम) : आन ए प्वायंट आफ पर्सनल ऐक्सप्लेनेशन, सर। मैं गुज़ारिश करना चाहता हूँ कि जनसंघ के दो मेम्बर साहिबान ने बड़ी खूबी के साथ दो झूठी बातें कहीं, मैं उनकी तरदीद करना चाहता हूँ। एक तो उन्होंने कहा कि यश जो जनसंघ के दरवाजे पर मारे-मारे फिरते रहे और टिकट लेने की कोशिश की। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि मैंने टिकट लेने की दरखास्त देना तो दूर, कभी स्वप्न में भी यह बात दिमाग में नहीं लाई कि जनसंघ की तरफ से इलैक्शन लड़ा जाए। हां, इनकी तरफ से जो बात हुई वह भी मैं बयान किए देता हूँ। सन् 1952 में जब मुझे कांग्रेस का टिकट नहीं मिला था तब धर्मवीरजी एम०ए०, जो इनकी पार्टी के एक बड़े नेता हैं, मेरे पास आए थे, और उन्होंने मुझ से कहा था कि मैं जनसंघ के टिकट पर लड़ूँ। लेकिन मैंने उन्हें यह जवाब दिया कि बिना टिकट रहना पसन्द करूंगा लेकिन जनसंघ के प्लैटफार्म से कभी इलैक्शन नहीं लड़ूंगा।

डा० बलदेव प्रकाश ने यह कहा कि यश जी ने सुप्रीम कोर्ट के बारे में कुछ ऐसे अलफाज कहे जो डैरोगेटरी थे। मेरे पास अब रिपोर्ट आ गई है और मैं बलदेव प्रकाश को बतलाना चाहता हूँ कि जनता का दरबार (*Interruptions*)

Mr. Speaker : Order, please resume your seat.

सरदार त्रिलोचन सिंह रियास्ती (जींद) : आन ए प्वायंट आफ पर्सनल ऐक्सप्लेनेशन, सर। जनाब स्पीकर साहिब, नो-कॉन्फिडेंस मोशन की बहस के दौरान कुछ मेरे बारे में भी जिक्र आया था। लेकिन मेरे ऊपर विह्वल लागू है। अगर यह टूट जाता तो मुझे भी बोलने का मौका मिल जाता। एक मेम्बर साहब ने कहा था कि मेरे कहने पर पुलिस बुलाई गई। लेकिन यह गलत है। मैं 3 टायर विह्वल की बात नहीं कहता क्योंकि मैं इससे तो बच सकता हूँ मगर मेरे ऊपर मेरे इलाके में 5 टायर विह्वल लगा हुआ है और लोग मुझे कत्ल करने के लिए फिर रहे हैं। मैंने पुलिस थाना जतो में एफ० आइ० आर० लिखाई है जिसकी नकल मैं हाउस की टेबल पर रखता हूँ और स्पीकर साहिब, मैं आपकी और सारे हाउस की प्रोटेक्शन चाहता हूँ। (आपोजीशन की तरफ से शेम, शेम,)

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

श्री भगवत दयाल (झंझर) : अध्यक्ष महोदय, कम्युनिस्ट पार्टी ने सरकार के खिलाफ प्रस्ताव पेश किया और अविश्वास प्रस्ताव पेश किया जिसका समर्थन जनसंघ पार्टी ने और अकाली

पार्टी ने भी किया। मैंने सोचा था कि शायद यह सरकार की खामियों को बताएंगे लेकिन इनकी तकरीरों से और इनके कारनामों से पता चलता है कि इन्होंने यानी सभी पार्टियों ने एक कैरेक्टर ऐसैसिनेशन की मुहिम चलाई हुई है और इन पार्टियों को आज विश्वास हो गया है कि जहां तक कांग्रेस पार्टी के पुलिटिकल प्रोग्राम की बात है उसको यह बीट नहीं कर सकती। मुझे समझ नहीं आती कि किस तरह से आज यह मिलकर यहां बातें करते हैं। एक तरफ तो हिन्दू फासिस्ट, और दूसरी तरफ विदेशी एजेंट और तीसरी तरफ रीजनल एजेंट इकट्ठे हुए हैं। इनके पास अपने कोई प्रोग्राम नहीं और जैसा कि मैंने अभी अर्ज किया सिर्फ एक कैरेक्टर ऐसैसिनेशन का प्रोग्राम इनके सामने है। (कांग्रेस की तरफ से प्रशंसा)

अभी, जनाब, कम्युनिस्टों ने दिल्ली में एक प्रोसेशन निकाला। उसके बारे में जनसंघ पार्टी के एक बड़े लीडर श्री बलराज मधोकने यह ऐलान किया कि कम्युनिस्ट मुजाहिदे का बाइकाट किया जाए। उन्होंने यह भी कहा कि कम्युनिस्टों के इस जलूस पर जो रुपया खर्च हुआ वह 20 लाख से ज्यादा खर्च हुआ और वह सब विदेशी मनी है। जनाब, एक ओर तो जनसंघ वाले कम्युनिस्टों को विदेशी मानते हैं, और दूसरी ओर इस तरह से यहां बैठ कर नेशनलिस्ट फोर्स के खिलाफ गठजोड़ करते हैं। इन कम्युनिस्टों की बात भी मैं यह कह दूँ। जब नेफा और लद्दाख के अन्दर चीनी फौजों के साथ हिन्दुस्तान की फौजें लड़ रही थीं तो आसाम के अन्दर कम्युनिस्ट पार्टी ने राशन कार्ड बांटे कि जब चीन यहां आएगा (कम्युनिस्ट सदस्यों की ओर से शोर) तो वह हमारे साथी होंगे। यही नहीं, आज भी जब हिन्दुस्तान के अन्दर प्राइव्क्शन की बहुत ज्यादा जरूरत है तब यह कम्युनिस्ट लोग कारखानों में जा जा कर मजदूरों को मना करते हैं कि काम न करो। यह देश के साथ वक्त बे वक्त गद्दारी करें और कांग्रेस पार्टी को कमजोर करें फिर इनके साथ और दूसरे लोग सांठ गांठ करें, मुझे, स्पीकर साहब, सख्त अफसोस होता है। इन्होंने अपने इन्वैक्शन मैनिफेस्टो में कहा था—

Attacks on the minority community on the slightest pretext is becoming a common phenomenon in several areas. Organisations like the Jana Singh, Hindu Mahasabha, the R.S.S. the Muslim League, the Jamaat-e-Islam and the Akali Party have become more active than before.

आज उन्होंने फासिस्ट ऑर्गेनाइजेशन के साथ, उन्हीं जनसंघियों के साथ, जिन्होंने नंगी औरतों को परेड करवाई थी, मासूम बच्चों के खून की होली खेली, देश के साथ गद्दारी की, यह कम्युनिस्ट पार्टी वाले गठजोड़ कर रहे हैं। स्पीकर साहब, यह दोनों की तीनों पार्टियां नान एलाइनमेंट की पालिसी के साथ इत्तफाक नहीं करतीं। आज यह जो तीनों इकट्ठे हुए हैं उस का एक ही कारण है और वह यह है कि सरदार प्रताप सिंह ने इन तीनों को ठोका है। (विघ्न)

बहुत सी अवाजें : सुप्रीम कोर्ट ने दूध का दूध और पानी का पानी कर दिया है। आप को शर्म आनी चाहिए।

श्री भगवत दयाल : स्पीकर साहिब, चौधरी देवी लाल ने पुलिटिकल कुरप्शन का इलजाम लगाया था । यह इलजाम वह इस लिए लगाते हैं क्योंकि 1962 में उन को कांग्रेस की टिकट नहीं दी गई थी and he betrayed the party. (noise) इन्होंने उस पार्टी को 'बीट्रे' किया जिसने इन की जान बचाई थी और जिन बुरे कामों में यह फंसे हुए थे उन से इनको रोका । स्पीकर साहिब, जीप नम्बर बी. एम. डब्ल्यू. 9158 जो कि इन्हें डिस्ट्रिक्ट कांग्रेस कमेटी को आर्गेनाइज करने के लिए मिली थी वह आज तक इन्होंने रिटर्न नहीं की है (एक आवाज : यह गलत बात है) इसके इलावा इन्होंने यहां टेक्सों की चोरी का झूठा इलजाम लगाया ।

Mr. Speaker : The hon'ble member should not use the word "Jhuth".

श्री भगवत दयाल : पंजाब में जो तरक्की हुई है इन्होंने उस का जिक्र नहीं किया । उन्होंने यह नहीं बताया कि आज पंजाब में 39 हजार किलोवाट बिजली पैदा की जा रही है और जहां पहले 300 फैक्ट्रियां थीं वह कैरों साहिब की मेहनत से 41 हजार हो गई हैं । इसी तरह ऐजुकेशन में 20 गुना तरक्की हुई है । जब पार्टीशन हुई उस वक्त पंजाब का 13 करोड़ रुपये का बजट था लेकिन आज 10 गुना बढ़ गया है । यह इसी हकूमत की मेहनत का नतीजा है जिसने जनता की ताकत को ठीक तरह से चैनेलाइज करके पंजाब की इतनी तरक्की की है । यही वजह है कि आज सारा हिन्दुस्तान पंजाब की प्रशंसा करता है । यह कम्युनिस्ट पार्टी जिसके माथे पर एमरजेंसी में कलंक का धब्बा लगा हुआ है उसे धोने के लिए यहां पर यह तो-कान्फीडेंस मोशन लाई है और फासिस्ट आर्गेनाइजेशन जो उन के साथ मिली हुई है वह हमारी पालिसी को फेल करना चाहते हैं । मैं समझता हूं कि यह उन के लिए ऐसै सीनेशन आफ कैरैक्टर है । कुछ मेम्बरों ने यहां कोल्ड स्टोरेज की बातें की हैं । वह जिन कोल्ड स्टोरो का नाम लेते हैं हम उन में उन को ही बन्द करके रखेंगे ताकि यह महफूज रहें ।

PERSONAL EXPLANATIONS

चौधरी देवी लाल : आन ए प्वायंट आफ पर्सनल एक्सप्लेनेशन (फतेहाबाद) सर । स्पीकर साहिब, श्री भगवत दयाल ने यहां पर कहा कि मुझे कांग्रेस टिकट नहीं मिली थी इस लिए मैं ने 'बीट्रे' किया । मैं यहां पर बताना चाहता हूं कि श्री लाल बहादुर शास्त्री ने मुझे बुलाया और सरदार प्रताप सिंह ने मुझे बुलाया कि टिकट ले लो, इस के बाद 10 हजार आदमियों को एड्रेस करते हुए श्री लाल बहादुर शास्त्री ने लेक्चर देते हुए कहा कि अगर चौधरी देवी लाल कहें तो मैं उन को टिकट देने के लिए तैयार हूं । लेकिन मैं ने खुद इन्कार किया था । फिर यहां जीप की बात कही गई । मैं अर्ज करना चाहता हूं कि जिन दिनों सरदार प्रताप सिंह टूटी हुई जूती और फटी हुई खेसी कंधे पर लिए फिरा करते थे उन दिनों मैं कांग्रेस का जनरल सैक्रेटरी था । हमारे हरियाने वालों ने फैसला किया था कि हरियाने के अपने लीडरों को हम अपने पास से एक एक जीप लेकर दें । चुनावि एक जीप बहिन सुमित्रा को मिली और एक जीप मुझे दी गई । कांग्रेस का उस पर एक पैसा भी खर्च नहीं हुआ । वह जीप मेरे पास खड़ी है । मैं सरदार प्रताप सिंह की तरह नहीं हूं । अगर तुम्हें उस की जरूरत है तो ले सकते हो ।

ਡਾਕਟਰ ਕਲਵੇਰ ਸ਼ਕੀਸ਼ (ਅਮਰੀਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰਭੂ) : ਆਨ-ਏ-ਫਾਥਰ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਆਰਜ਼ਿਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਰੀ ਮਹਾਨ ਦਫਤਰ ਨੇ ਕੁਝੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੇ ਗਲਤ ਕਧਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਜਨ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਰੀਤੀ ਦੇ ਜਲੂਸ ਨਿਕਾਲੇ ਆਰੀ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਸ਼ਕਤ ਨਹੀਂ ਦਿਯਾ। ਮੈਂ ਇਨ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨਸਾ ਮੈਂ ਕਧਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਾ ਆਸ.ਏ.ਓ. ਨੇ ਨਹੀਂ ਆਰੀਤ ਕਾ ਜਲੂਸ ਨਿਕਾਲਾ ਥਾ। ਧਰ ਗਲਤ ਹੀ ਸਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਤਸਲੀਸ ਕੀ ਹੈ।

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਏਸ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਏਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਦਿਆਲ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਉਲ ਜਲੂਲ ਬਾਤਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਵਾਮ ਵਿਚ ਕਾਰਡ ਵੰਡੇ ਕਿ ਚੀਨੀ ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜੇ ਇਕ ਵੀ ਐਸਾ ਕਾਰਡ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲੋਕਨ ਜੇ ਏਥੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ 1962 ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਆਵਰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਦਿਆਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਦੇਪੁਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚੀਨੀ ਹਮਲੇ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਆਈ. ਐਨ. ਟੀ. ਯੂ. ਸੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ ਸੀ ਉਦੋਂ ਇਹ ਕਿਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਕੀ ਉਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪਰਵਾਨਿਤ ਨੀਤੀਆਂ, ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਤੇ ਅਮਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਮੈਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਗੱਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਦਿਆਲ ਪਿਛੇ-ਖਿਚੂ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮੋਹਰੇ ਗੱਦਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 3 ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਿੱਗਰ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਯਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਸੀ ਪੈਸਿਜਰ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਗਾਓ ਸਗੋਂ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਓ, ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਵਧ ਟੈਕਸ ਲਗਾਓ, ਫੁਡ ਗਰੇਨਜ਼ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਟਰੇਡ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਓ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ 15 ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਟੈਕਸ ਗਰੇਡਿਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਓ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਗਰ ਗਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸਾਡੀਆਂ ਨਿੱਗਰ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮੱਤੇ ਤੇ ਕੇਵਲ ਡੈਟੀਨ੍ਰਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ.....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ 5 ਮਿੰਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਕਰੋ। (You have been given only five minutes therefore please wind-up.)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਮੈਂ ਬੰਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਚੰਡੋਰਚੀ ਇਕੱਠੇ

ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਹੀ ਗੁਣ ਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਤਬਲਬਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਵੀ ਕਦੀ ਦੰਦੀ ਵਢ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਿਤਨਾ ਨਸਲਦਾਰ ਕੁੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ (ਹਾਸ)। ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਅਛਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਚੀਅਰਜ਼)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਹੁਣ ਬੈਠ ਜਾਓ। (Please wind up now.)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਬਸ ਜੀ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਈ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਦੀ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੋਟਰਜ਼ ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਫਰਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਪਾਰ ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 1959 ਦੇ ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੈਮਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਪਰ 1959 ਵਿਚ ਉਸ ਫਰਮ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦਾ ਇਕ ਲੱਖ 38 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਫਰਮ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਫਰਮ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਕੇਵਲ 18 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰਮ ਜ਼ਿੰਮੇ ਬਕਾਇਆ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। 1959 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਹ ਫਰਮ ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੈਮਲੀ ਦੀ ਹੈ..... (ਸ਼ੋਰ).....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਮਿੰਟ ਖਤਮ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਮਿੰਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ (The hon. Member had asked to give him one minute more but he has taken two minutes more after that.)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਮੈਂ, ਜਨਾਬ, ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੋਟਰਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੇਲ ਟੈਕਸ ਬਕਾਇਆ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫਰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੜਮ-ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਫਰਮ ਹੈ..... (ਸ਼ੋਰ)..... ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਫਰਮ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਕਈ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਰਕਮ ਬਕਾਇਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਭਿਲੇ-ਭੋਲੇ ਦੀ ਫਰਮ ਹੈ..... (ਸ਼ੋਰ).....

Mr. Speaker: Order, Order, please sit down.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ: ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜੇ ਟਬਰ ਪਾਲ ਤੇ ਕੁਰਪਟ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਹੈ.....

Mr. Speaker: No please. I have called upon Shri Net Ram to speak.

ਚੌਧਰੀ ਨੇਤ ਰਾਮ (ਹਿਸਾਰ ਸਦਰ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਕੁਝ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਿਨ ਸੋ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਪਰ ਬੋਲਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਖੜਾ ਹੁਆ ਹੂੰ। ਦੋਨੋਂ ਤਰਫ ਸੋ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਨ ਨੇ ਅਪਨੇ 2 ਵਿਚਾਰ ਪਹਾਂ ਪਰ ਰਖੇ ਹੈਂ ਐਂਦਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਪਰ ਆਪੋਯੋਜੀਯਨ ਦੀ ਤਰਫ ਸੋ ਸਕੂਤ ਦੇ ਦੇ ਕਰ ਇਸ ਆਪਣਾ ਚਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣਾ ਚਾਰ ਬਤਾਏ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨਕੋਂ ਦੋਹਰਾ ਕਰ ਬਥਰਤ ਜਾਯਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਯੋਂਕਿ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਹਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਕ ਮੈਂ ਇਨਕੋਂ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪੈਟਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚੋਂ ਦੀ ਤਰਫ ਸੋ

बड़े जोर शोर से कहा गया है कि हमने बहुत तरक्की की है और लोगों को खुशहाल कर दिया गया है। इन्होंने जो तरक्की की है वह मैं इनके आंकड़े बता कर ही अर्ज करता हूँ कि तरक्की नहीं हुई है बल्कि इन्होंने गरीबों को तो रसातल तक पहुंचा दिया है। आज पंजाब का गरीब भूखों मर रहा है और यह लोग रंग रलियां मना रहे हैं। इन लोगों ने जो सामने बैठे हैं व्यापारियों के साथ नापाक गठ जोड़ किया हुआ है और किसानों को दोनों हाथों से लूटा जा रहा है और कारों पर कारें घुमाई जा रही हैं। लेकिन पंजाब की जनता गुरबत से तंग आकर रिकशा चलाने पर मजबूर हो रही है और गांव से भाग कर शहरों में इन अमीरों के, कारों कोठियों वालों के बरतन मांज रही है। गरीब तो भूखे मर रहे हैं लेकिन दूसरी तरफ यह कारें घुमा रहे हैं और कोठियों पर कोठियां खड़ी करते जा रहे हैं। मैं आपके सामने इस सरकार के अपने आंकड़ों ही रखूंगा जिन से पता लगेगा कि इन के राज में इनसानी ज़िन्दगी की कितनी कदर है और इनसान किस तरह मक्खियों की तरह मर रहा है। मैं अर्ज करता हूँ कि मेरे हिसार ज़िला में 56 सुब्बा मील इलाके में सिर्फ एक हस्पताल है और 8 हजार इन्सानों के लिए सिर्फ एक डाक्टर है। लेकिन यह चीफ मिनिस्टर एलान करते फिरते हैं कि मैं किसान का बेटा हूँ और किसानों को ऊंचा उठा दूंगा। मैं भी किसान का बेटा हूँ और मुझे इस बात का फखर है और मैं किसान का बेटा होते हुए चीफ मिनिस्टर को कहता हूँ कि वह कभी किसान के बेटे होंगे लेकिन अब वह किसान नहीं हैं, बल्कि अमीर हैं, दौलत से मालामाल हैं। इसी लिए अब किसानों से नफरत करते हैं और उनको रसातल की तरफ ले जा रहे हैं। किसानों के बच्चे भूख और बीमारियों से मर रहे हैं लेकिन उनका कोई इन्तज़ाम नहीं है। फिर महंगाई दिन ब दिन बढ़ती जा रही है। इनके अपने आंकड़ों के हिसाब से आमदनी पिछले दस सालों में 9 फीसदी बढ़ी है लेकिन महंगाई 51 फीसदी बढ़ गई है। मैं कहता हूँ इस आमदनी बढ़ने का किस को फायदा हुआ है। छोटे छोटे मुलाज़मों का बहुत बुरा हाल है। जिस वक़्त किसी मुलाज़म को 18 रुपए मिलते थे उस वक़्त उस का अच्छा गुज़ारा होता था लेकिन आज 100 रुपए वाला भूखा मरता है। आप अंदाज़ा लगाएं कि जिनको सिर्फ 60 रुपए मिलते हैं उनका क्या हाल है। यह कहते हैं कि पुलिस के सिपाही की तनखाह 90 रुपए कर दी है। लेकिन मैं कहता हूँ कि जब महंगाई 51 फीसदी बढ़ी है तो इस तनखाह से कैसे गुज़ारा हो सकता है। इनका फर्ज बनता था कि जिस हिसाब से महंगाई बढ़ी है उस हिसाब से ही तनखाह बढ़ाते। मैं कहता हूँ कि गरीब जनता से टैक्स वसूल करके यह बड़े 2 सरमाएदारों के घर भर रहे हैं और साथ मिल कर अपने घर भर रहे हैं। टैक्स लगाने का तरीका भी बहुत गलत है। एक बस वाला अगर बस में बैठता है तो उस से किराया वसूल किया जाता है लेकिन इनकी पालिसी यह है कि किराया नहीं कीमत वसूल करनी है। यह जो भाखड़ा डैम बना है उस में यह अपनी इस पालिसी का सबूत दे रहे हैं। किसानों से भाखड़ा डैम की कीमत वसूल की जा रही है। पानी देने में भी कुरूपशन हो रही है। किसानों की पूरा पानी नहीं मिलता है। सरकार उनकी कमाई को लूटे जा रही है।

Mr. Speaker : Please wind up now.

चौधरी नेत राम : 1950 में 38 फीसदी पानी लगता था मगर अब 13 साल बाद 41 फीसदी लगता है यानी तीन फीसदी की तरक्की इन्होंने की है...

Mr. Speaker : Please resume your seat now.

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, since the matter is of a very serious nature, would it not be better if the time of the sitting is extended today?

(Voices from the Treasury Benches : No, No.)

चौधरी नेत राम : स्पीकर साहिब, मैं इस प्रस्ताव से सहयोग रखता हूँ और आप के द्वारा सरकार से प्रार्थना करना चाहता हूँ कि वह बराए मेहरबानी मिनिस्टरी से अलग हो जाए क्योंकि इन्होंने देश की तरक्की के लिए कुछ नहीं किया है।

Mr. Speaker : Please wind up.

चौधरी नेत राम : अच्छा जी, मैं एक ही मिनट में बैठ जाऊँगा। स्पीकर साहिब, मैं अर्ज कर रहा था कि अगर किसी गांव में बदकिस्मती से आग लग जाए तो वहाँ पर रहने वाले हर व्यक्ति का कर्त्तव्य है कि आग बुझाने में सहायता करें। इसी तरह से मैं गवर्नमेंट बैंचों पर बैठने वाले सदस्यों से प्रार्थना करना चाहता हूँ कि आप भी हमारे साथ सहयोग करें ताकि भ्रष्टाचार फैलाने वाली सरकार को बर्खास्त कर सकें। अन्त में मैं, स्पीकर साहिब, आप का धन्यवाद करता हूँ कि आप ने मुझे बोलने का अवसर दिया है।

WALK-OUT

(Babu Ajit Kumar and Chaudhri Ram Singh rose to speak, Chaudhri Ram Singh was called upon to speak)

बाबू अजीत कुमार : स्पीकर साहिब, मेरी गुजारिश है.

Mr. Speaker : I refuse to listen to what you say, please do not waste the time of the House.

[* * * * *]

Mr. Speaker : You can come to my Chamber.

[* * * * *]

Mr. Speaker : I can give my remark. I would request the Leader of the Opposition to ask the hon. Member not to make a noise in the House.

बाबू अजीत कुमार : जनाब, मैं उस कम्युनिटी को रिप्रेजेंट करता हूँ जिस के बारे में ट्रेंजरी बैंचिज से काफी कुछ कहा गया, मैं उनका जवाब देना चाहता हूँ।

Mr. Speaker : No. I will not allow you to speak.

बाबू अजीत कुमार : मैं कहना चाहता हूँ कि गवर्नमेंट न शैड्यूलड कास्ट्स के बारे में कुछ भी नहीं किया बल्कि गलत ही बातें कहते हैं, इसलिए मुझे अपनी बात बिलेयर करने के लिए मौका दिया जाए।

Mr. Speaker : The hon. Member cannot plead the cause of the Scheduled Castes by making a noise in the House.

बाबू अजीत कुमार : स्पीकर साहिब, मैं वाक आऊट करता हूँ।

Mr. Speaker : You can do whatever you like.

(Babu Ajit Kumar staged a walk out)

Mr. Speaker : Whatever the hon. Member has said will not form part of the debate.

*Note.—Expunged as ordered by the Chair.

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

• चौधरी राम सिंह (जीन्द) : स्पीकर साहिब, वैसे तो मैं इस मोशन से पूरी तरह सहमत नहीं हूँ फिर भी थोड़े समय में अपने विचार सदन में रखूंगा। पंजाब सरकार के विरुद्ध सुप्रीम कोर्ट ने एक स्ट्रिकचर पास की है। उस को सामने रखते हुए पंजाब सरकार को अस्तीफा दे देना चाहिए था लेकिन अभी तक वह उसी तरह से डटी हुई है। हमारे संविधान के आर्टिकल नम्बर 1 में लिखा हुआ है कि इण्डिया अर्थात् भारत और मैं कहता हूँ अर्थात् यू.पी. क्योंकि इस वक्त यू० पी० चल कर रही है। जहाँ तक पंजाब का ताल्लुक है यहाँ पर सरदार प्रतापसिंह कैरों, अर्थात् सरदार सुरिन्द्र सिंह कैरों क्योंकि यहाँ सुरेन्द्र सरकार चल कर रही है। मैं दूसरे मिनिस्टर्स के बारे में कुछ भी नहीं कहना चाहता क्योंकि वह सब इन के पपेट्स हैं, उन का कोई कसूर नहीं समझता हूँ। इस के बारे में एक मिसाल देना चाहता हूँ। कुछ महीने हुए इंग्लैंड में एक किस्सा हुआ। उस के बारे में आप ने भी पढ़ा है। दूसरे मुल्कों की प्रेसों में और हिन्दुस्तान के अखबारों में भी चर्चा हुआ था। वहाँ परमिस कीलर का स्कैंडल हुआ। उस में मैकमिलन की सरकार को अपनी गद्दी रखने के लिए भरसक प्रयत्न करना पड़ा। उस केस में डाक्टर वार्ड ने सब एक्ट प्ले किया। मैं कहना चाहता हूँ कि मिस कीलर चन्द दिनों में ही करोड़पति हो गई। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि उस को करोड़पति बनाने वाले डाक्टर वार्ड थे। मैं कहना चाहता हूँ कि मिस कीलर जैसे बाक्यात हिन्दुस्तान में भी बहुत हैं। मिस कीलर की दुर्घटना ने मैकमिलन की गद्दी खतरे में डाल दी थी और कैरों साहिब के ऐन्टी पब्लिक और ऐन्टी डेमोक्रेटिक कारनामे श्री नहर की सरकार को हिला देंगे।

Mr. Speaker : Do not bring in Keeler episode here. It is not in good taste.

चौधरी राम सिंह : यह कौन सी शर्म की बात है जबकि यह बात सारी अखबारों में छपी है।

श्री अध्यक्ष : यहाँ पर ऐसी बातों का कोई सम्बन्ध नहीं है। (Such things have no relevancy here.)

चौधरी राम सिंह : स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि पंजाब में हम मिस कीलर और डाक्टर वार्ड जैसे व्यक्तियों को बर्दाश्त नहीं करेंगे भले ही इंग्लैंड वालों ने बर्दाश्त कर लिया है। मैं कहना चाहता हूँ कि वहाँ पर एक मिनिस्टर को रिजाईन करना पड़ा। लेकिन जहाँ पर 50 एम. एल. एज. और पंजाब की 90 प्रतिशत जनता कह रही है कि यह सरकार अपना अस्तीफा दें। (विघ्न)। हमारे प्रस्ताव के पीछे पंजाब की 90% जनता खड़ी है। मैं कहना चाहता हूँ कि डाक्टर वार्ड ने, जब उस की बुराइयाँ पब्लिक हो गई तो शर्म के मारे जहर खालिया और मर गया लेकिन यह सरकार जनता के कहने पर भी अपना अस्तीफा नहीं दे रही है।

स्पीकर साहिब, मैं दूसरी बात यह अर्ज करना चाहता हूँ कि इस मिनिस्टरी में बिजली तथा सिचाई के ऐसे नाअहल मंत्री लगाए गए हैं जिनको इस बारे में कुछ भी पता नहीं। उन्होंने ने भिवाती में जो 3, 4 छोटी क्लास की मिलें चल रही हैं उनको फायदा पहुँचाने के लिए यत्न किया क्योंकि किसी ने चौधरी रणबीर सिंह को 19,000 रुपए रिश्वत के तौर पर उस

की कोठी में दियें। इस के उल्ट हुरियाणा प्रान्त के झझर के इलाके की और संगरूर जिला की तहसील जीन्द को पानी से महरूम कर दिया। वहां पर नहरों में पानी पीने के लिए नहीं मिला। पशु भी प्यास से मरे।

Mr. Speaker : It is too much.

Shri Ram Singh : It may be too much for them. But it is not for me.

Mr. Speaker : Can you substantiate it?

Shri Ram Singh : Yes, Sir.

Mr. Speaker : Please wind up now.

चौधरी राम सिंह : स्पीकर साहिब, मैं जल्दी ही अपनी स्पीच बाइंड अप कर दूंगा। मैं अर्ज करना चाहता हूं कि हमारे विजली तथा सिंचाई मंत्री के हम जुल्फ एक एस. डी. ओ. हैं जिस के पास वह हर हफ्ते जाते हैं। उसने चौधरी साहिब के रिश्तेदार को ठेका दिया और उस ठेकेदार के पास एस. डी. ओ. के अधीन काम करने वाले कर्मचारियों से काम लिया गया। मैं चाहता हूं कि इस की इन्क्वायरी करवाई जाए।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूं कि हिन्दुस्तान की डेली मिलाप और कम्युनिस्टों की पेट्रियट अखबार के सिवा सब अखबारों ने इस जजमेंट के बारे में छापा और मांग की कि यह मिनिस्ट्री रीजाइन करे लेकिन फिर भी यह अभी तक डटी हुई है। मैं चाहता हूं कि अगर सरकार अपनी गद्दी पर डटी रही तो इन के लिए बायसे शर्म बात है। स्पीकर साहिब, मैं आप का शुक्रिया अदा करता हूं कि आप ने मुझे बोलने का समय दिया।

WALK-OUT

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, the Chief Minister has been found guilty of serious charges by the Supreme Court and we expected him to resign because he has violated the oath he has taken under the Constitution. We do not want to hear him and without any disrespect to the Chair and the House we withdraw and record our constitutional protest.

(When the Chief Minister rose to speak all the Members of the Opposition and Comrade Ram Piara staged a walk out raising slogans of shame, shame).

Mr. Speaker : The hon. Member should walk out quietly if they must.

NO-CONFIDENCE MOTION (RESUMPTION OF DISCUSSION)

मुख मंत्री : (सरदार पूतार सिंह कैरो) : सपीकर साहिब, अज सिਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਕ ਆਉਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਰੀਹਰਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ ਸੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ।

(Probably they were feeling hungry that is why they have walked out.)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 30 ਆਦਮੀ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਲਈ 35 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨੌ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਉਪਰ ਵੋਟਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 30 ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ, ਖੜੀ ਮਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਵਾਬ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵਾਂ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਗਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਉਤਰ ਵੀ ਗਿਰ ਕੇ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਗਿਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੂਠ ਉਹ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੈਰੈਕਟਰ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਸ਼ੁੰਨ ਤਾਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਗਾਲੀ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਲੜ ਵੀ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਐਨਾਂ ਬੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿੰਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕੈਰੈਕਟਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ। ਜਿਨੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਮਤਾ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਬੂਠੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਉਗੇ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਇਕ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਖਾ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਅਤੇ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਮੈਂ ਖਾ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗਾ। ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਕੈਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਡਿਸਆਨਰ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਡਾਰਾਫਟ ਭੇਜਿਆ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਟੈਡਨ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕਢਵਾ ਦਿਉ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜਜ਼ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਦਿਉ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ 10 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਕੋਰਟਸ ਵਿਚ ਭਜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਰਹਾਂ। ਹਰ ਇਕ ਚਾਰਜ ਦੇ ਲਈ ਜੇ ਕਰ ਮੈਂ ਗਿਲਟੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਉ, ਜੇਕਰ ਮੁੰਡੇ ਗਿਲਟੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਉ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ 25 ਆਦਮੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਕੋਲ ਗਏ ਹਨ, ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਆਈਟਮ ਦੇ ਪਿਛੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (Thumping from the Treasury Benches) ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਪਰ ਗੋਲਡ ਸਮਗਲਿੰਗ ਦਾ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਸੋਸਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਕ ਚੁਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਕਰਵਾਈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੌਣੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਉਤੇ ਵੀ 1½ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ 9 ਮਹੀਨੇ ਕੇਸ ਰਿਹਾ। ਅਜੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਟਰਵੀਨਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਾਂ ਜਾਂ ਸੂਬੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰੇ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜਜ਼ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਲੈਣ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਆਈਟਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰਖ ਲਈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਨੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਐਧਰ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਾਦ ਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਭਜਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਚੁੰਕਿ ਸਰਦਾਰਨੀ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਨਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਝੇਪ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਗਲਤ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਿਛੋਂ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣਗੇ ਵੀ ਕਿ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਅਸੀਂ ਚੁੰਕਿ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲਾਂ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹੀ ਹੋਈਆਂ। ਸਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਇਖਲਾਕੀ ਮਿਆਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਦਾਵੇ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿਲਾਵਾਂਗਾ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਾਵਾਂਗਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਉਹ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ, ਥਾਪੀ ਦਿੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜੇ ਕਰ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਰਗੜਨ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਾਵਾਂਗਾ। ਲੋਕੀ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਚਾਰਜਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਉਹ ਭੁਲ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਡਾਕਟਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ। ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਹਰ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਮੌਲੈਸਟ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਹੋਰ ਫੌਜੀ ਲੈ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਾ ਕੁਟਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦੁਸ਼ਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਗਾ ਦੇਵਤਾ ਸਰੂਪ ਆਦਮੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰੇ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਬਲਰਾਮ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਜਨ ਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਖੜਕਾ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਟਿਕ ਸਕਣ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਗਲਾਂ ਹਨ। ਰੋਜ਼ ਨਵਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਾ ਛਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨੱਸ ਜਾਵਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਅਜ 33—34 ਸਾਲ ਹੋਏ ਹਨ ਪੌਲਿਟਿਕਸ ਵਿਚ ਪਿਆਂ। ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਉ। ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਤਾਂ ਪਵੇਗਾ ਹੀ। ਲੋਕ ਗਲਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੋਬਲਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਬਲਜ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਜੰਮੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਮਰਡਰਰ ਹੈ, ਸਮੱਗਲਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮਨੀ ਐਕਸਟਰੈਕਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਚਾਰਜਜ਼ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਜੀ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਭਜਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਔਗਣ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿੰਨੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ 25 ਹਜ਼ਾਰ, 30 ਹਜ਼ਾਰ, 10 ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸਭ ਝੂਠ ਝੂਠ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਕੋਰੈਕਟਰ ਅਸੈਸੀਨੇਸ਼ਨ ਆਖੇ ਤਾਂ ਬੇਜ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਲੋਕ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡਾ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਗਲ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਵੇਖੋ। ਜੱਜੀ ਛੱਡੀ ਤੇ ਪਬਲਕ ਲਾਈਵ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾ ਲਭੀ, ਜੇ ਸੁਝੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਆਖਿਆ। ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ; ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਓਥੇ ਦੀ ਵਾਇਲੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਉਸਨੂੰ ਇਥੇ ਵੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਕਿੰਨੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗਲ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੁਝ ਆਖਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਕਰ ਕੱਟੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਾਫਟ ਕਾਰਨਰ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਾਫਟ ਕਾਰਨਰ ਹੈ, ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੜਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖਾ ਲਏ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਪੀ. ਦੀ ਮਲੋਟ ਵਿਚ ਜੋ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਸਾਲਸ ਬਣਕੇ ਸਾਰੀ ਪਰਾਪਰਟੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਝੂਠ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦਸਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਬੱਚੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਨੇ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਸ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਰਾਬ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਝਗੜਾ ਹੈ ਉਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਰਸੀਦ ਹੈ, ਮੈਂ ਵਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਵਾਂ ਪਰ ਚੁੱਕਿ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀ ਕਰਤੂਤ ਕੀਤੀ। ਸਰਦਾਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਾਰਟਨਰ ਸਨ ਉਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਭਿੜ ਪਏ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਲਾਲਾ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਆਹੂਜਾ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੜਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾ ਦੇ। ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਕੈਪੀਟਲ ਜਿਹੜਾ ਲੈ ਲਵੇ ਉਹ ਲੈ ਲਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੈਪੀਟਲ ਨਾਲ 92 ਸ਼ੇਅਰ 24,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਗਏ। ਉਸ ਰਸੀਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਇਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਰਸੀਦ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਰ ਤਕ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਆ ਗਈ। ਇਕ ਇਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਸਤੀ ਵਿਚ ਆਕੇ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰ ਗਿਆ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੇ ਦਾਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰਜ਼ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਨੇ ਐਨਾ ਰੋਣਾ ਰੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਆਪ ਹੈ। ਉਹ ਰਸੀਦ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਵਖਾਈ ਗਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਕਹਿਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਿੱਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ 2,000 ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ। ਖੁਦ ਇਸ ਨੇ 92 ਸ਼ੇਅਰਜ਼ ਜਦ ਉਸ ਵੇਲੇ 2,000 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਨਵੇਂ ਸ਼ੇਅਰਜ਼ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ? ਸੋ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁਕਿਆ, 55 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ 44,000 ਰੁਪਿਆ, 11

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਅਤੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਮਰ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਹੋਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਇਹ ਹਨ ਅਤੇ ਉਲਟਾ ਅਲਜ਼ਾਮ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਦੇ ਚਲਨ ਦਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ? ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੁਝ ਕਰਾਂ ਲੇਕਿਨ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਫੀਮ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਦੇ ਚਾਰਜ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਕਾਬੂ ਆਇਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਫਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਬਦਨਾਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਪਣੀ ਸਰਕਾਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਯਕੀਨ ਦਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਭਲੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਜੋ ਜਾਇਜ਼ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬੁਰਾ ਅਫਸਰ ਹੋਵੇ, ਮਾੜਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਣੋਂ ਪਕੜੋ, ਸਿਰੋਂ ਪਕੜੋ। ਆਖਰ ਜਿਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਮੈਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਹੀਂ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਵਖਰੀ ਗਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਨੀਵੀਂ ਪਧਰ ਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ? ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ? ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਖਰੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਅਜ ਤਕ ਦਸਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਕਢੀ, ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਦੀ ਗਲ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਕਢੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਢਾਂ। ਬਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦਸਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਸਾਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦਿਆਂ ਕਰਦਾ ਫਿਰਾਂ? ਅਜ ਤਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਾਈਫ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੀ ਲਾਅਨਤਮੁਲਾਮਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਅਗੇ ਖਲ੍ਹੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਿਰੁਧ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਲਗਾਏ ਜਾਣ। ਜੇ ਕੰਟਰਾਡਿਕਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਦਲਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ। ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ, ਪਰ ਗਲ ਇਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਰ ਚਾਰਜਜ਼ ਲਗਾਏ ਪਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਉ ਪਰ ਇਕ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲਗ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਇਕ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਕੇਸ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰਜ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਲਓ ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਭਜਣ ਦਿੰਦਾ। ਜੇ ਕੁਝ ਕਢਣ ਲਗੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਓ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲੀ ਛੱਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਲੈ ਆਓ ਜੋ ਲਿਆਉਣਾ ਜੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਪੀ. ਏ. ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੁਝ ਦੂਸ਼ਨ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੇਰੇ ਨਾਉਂ ਵੀ ਲਿਆ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੋਈ ਨੀਵੀਂ ਪਧਰ ਦੀ ਗਲ ਕਢਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਪਏ ਕਰਨ ਪਰ ਵਡੇ ਵਡੇ ਲੀਡਰ ਵੇਖੋ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਦੋ ਵਹੁਟੀਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਤੀਜੀ ਦੇ ਮਗਰ ਪਏ ਭਜੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।

(Voices of shame, sham:) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਐਸੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮਰਡਰਰਜ਼ ਵੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਔਬਡਕਟਰਜ਼ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਮਗਲਰ ਨੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ? ਕੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ? ਜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਉਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੀ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿਸੇ ਜਗਾਹ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਜਾਂ ਮੋਹ ਹੈ? ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੂਬੇ ਲਈ, ਦੇਸ਼ ਲਈ, ਜਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਲਈ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਸਟੈਂਡਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਇਕ ਬੋਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਚੋਟਾਲਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸਮਗਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸੇ ਬੋਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਇਹ ਕੈਰੈਕਟਰ ਹੋਵੇ, ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਹਰਬੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਸੈਕੰਡ ਇਨ ਕਮਾਂਡ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਸੈਕੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਐਨੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਹ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਥੱਲੇ ਸੋਟਾ ਫੇਰ ਕੇ ਤੇ ਵੇਖਣ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੇ ਕਹਾਂਗਾ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਕਰਕੇ ਵਖਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ। ਮੇਰੀ 34 ਸਾਲ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਹੈ। 29 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸਾਂ ਤੇ ਹੁਣ 63 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 34 ਸਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਘਸਾ ਕੇ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਜ ਵੀ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਤਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਲੈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਲੈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਖੇਤ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾ ਸਕਾਂ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਦੂਸ਼ਨ ਆਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਕੜਾਂਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛਡਾਂਗਾ। ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਇਹ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕੁਰੱਪਟ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਹੜੇ ਸਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾੜੇ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਸਮ ਵੀ ਚੁਕਵਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਗਲ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਡਾਂਗਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀ ਲਈ ਇਕ ਸਾਲ ਸਜ਼ਾ ਬਣਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚਾਰ ਸਾਲ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਲਕਿ 10 ਸਾਲ ਤਕ ਦਿਵਾਵਾਂਗਾ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਮੇਰੇ ਅਫਸਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ 90 ਫੀ ਸਦੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੇਂਜੀਸ਼ਨ ਹੋਰ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਕਦਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਚੰਗੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰਲੇ ਅਫਸਰ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਹਾਂ ਬਲੇ ਕੁਝ ਗੜਬੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਕੀਤੀ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਮਾਰਾਂਗਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੱਪ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਕੜ ਪਕੜ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਸੱਪ ਮਾਰਦਿਆਂ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ, ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ, ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਛੁਟੀ ਦੇ ਦੇਣ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਡਿਬੇਟ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ, ਪਰਸੋਂ ਤੇ ਅਜ ਦੀ ਡਿਬੇਟ ਦੀ ਕੀ ਕੋਈ ਪੌਲੀਟੀਕਲ ਪਰੋਪਰਾਇਟੀ ਸੀ; ਕੀ ਕੋਈ ਕਨਸੀਟੀਚੂਸ਼ਨਲ ਪਰੋਪਰਾਇਟੀ ਸੀ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਸਨਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਮਕਸਦ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਲੀਡਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੇੜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਹੀ ਮੰਤਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ 33, 34 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੌਢੇ ਨਾਲ ਮੌਢਾ ਲਾ ਕੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਮੌਢਾ ਲਾਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਵੀ ਲਗੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਰਖਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਰੁਲ ਬਣਾ ਦੇਣ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ 33 ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲੀ ਭਰਾ ਤੇ ਜਨਸੰਘੀ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਈਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਅਕਾਲੀ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਸੰਘੀ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿਆਂਗੇ ਜਾਂ ਉਹ ਹੁਣ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨੌ ਟੈਕਸ ਕੈਂਪੇਨ ਚਲਾਵਾਂਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਨੌ ਟੈਕਸ ਕੈਂਪੇਨ ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਮੁੜ ਆਣ ਲਈ ਫਿਰ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਖੜ੍ਹਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ

ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਚੰਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ... (ਹਾਸ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਧਰੀ ਰਾਮਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਦਾ। ਜਿਸ ਜਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਜਨ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸਣਾ। ਜੇ ਦਸ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਪੈਰ ਅਪ੍ਰੇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਤਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਗਾਈ ਦੇ ਦਾਣੇ ਜਿਤਨੀ ਕੋਈ ਗਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਪਹਾੜ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕੇਸ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜਿਹੜੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ, ਸਾਰੇ ਫੈਕਟਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਰਖਕੇ ਕਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਬਿਲਕੁਲ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਪਏ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਦਮੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਮਤਲਬ ਲਈ ਇਹ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪ੍ਰੇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਰਮਿੰਟ ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਸੰਸਾ ਕਰੇ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਤਕੜਾ ਹੈ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਤਕੜਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਰੈਡਿਟ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਇਹ ਖਰੌਡਿਟ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਈਡੀਆਲੋਜੀ ਨੂੰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਰੈਡਿਟ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜੋ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਮੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾ ਕੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੰਸ਼ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਈਕਾਨੋਮੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 26 ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਭੇਜੇ ਤੇ ਤੀਜਿਆਂ ਨੇ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਭੇਜੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਟ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ। ਇਹ ਕਰੈਡਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਰੈਡਿਟ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ।

ਫਿਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਆਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾ ਇਨਕਮ ਬੜੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਦਸਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਇਨਜਾਏ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਇਨਫਰਾਦ ਦੀ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾ ਇਨਕਮ ਪਹਿਲੇ ਕਿਤਨੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਤਨੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਰਖਦਾ ਹਾਂ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 1952-53 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਕਾਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਬਣੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਹਕੂਮਤ ਬਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾ ਇਨਕਮ 321 ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਦੀ 256 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ 65 ਰੁਪਏ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ 1955-56 ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾ ਇਨਕਮ 330 ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਦੀ 255 ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਸਾਰੇ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲੋਂ 65 ਰੁਪਏ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਫਿਰ 75 ਰੁਪਏ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਯਾਨੀ ਇਹ ਫਰਕ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ। 1961-62 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾ ਇਨਕਮ 401 ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਦੀ 293 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਫਰਕ 108 ਰੁਪਏ ਜੀ ਪਰਤੀ ਹੋ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਗਿਆ (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਐਨਰਜੀ ਨੂੰ ਚੈਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਮੀਨਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੜਕਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਅਜ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਿਜਲੀ ਪਹਿਲਾਂ 1947-48 ਵਿਚ 50 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਹ 43,00 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਤਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਣਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਔਰਤਾਂ ਬੇਵਾ, ਬਚੇ ਯਤੀਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲ ਹੋਵੇ ਸਰਦਾਰਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋੜੀ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰਨੀ ਘਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰਨੀ ਹੈ, ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰਨੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਬਚਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਦੋਸਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ। ਅਗਰ ਬੱਚੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੇਰੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮਾੜੀ ਮੱਟੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਮੁੰਡੇ ਟਲਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਹੈ, ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਬਾਰੇ, ਸੇਲ ਟੈਕਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਲਾਉ ਰਗੜਾ। ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ।

ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 1951 ਵਿਚ ਕੁਲ 553 ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ ਵਧਕੇ 684 ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ 51 ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ 403 ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ 9,000 ਬੈਡਜ਼ ਤੋਂ ਵਧਕੇ 13,785 ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਟੈਕਨੀਕਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਡਤ ਮੌਹਨ ਲਾਲ ਤੋਂ ਮਹਿਕਮਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਕਟੇ ਹਨ। ਵਾਈ ਸਾਲ ਮੈਂ ਫੌਰਡ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਇਕ ਆਮ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਕਰੈਂਕ ਸ਼ਿਫਟ ਤੇ ਮੋਟਰਾਂ ਧੱਕ ਧੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੋਟਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕਨ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦਾ ਵਿਜ਼ਨ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਿਕਮਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਆਖੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੇਂਡੂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਈ ਜੋਸ਼ ਹੈ, ਸੂਝ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਪੰਡਤ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਉਧਾਰ ਲੈ ਲਿਆ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਚਲਣ ਦਿਉ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਲੈ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਐਡਵਾਂਟੇਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਵ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਕਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਕੋਟੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬੂਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਹਿਕਮਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰੇ, ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਦੇਵੇ, ਨੁਕਸ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਹਿਕਮਾ ਕਾਹਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ 1,600, 1,700 ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਐਕਸਪਰਟਸ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗਾਈਡ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਲੈਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਬਾਰੇ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ

ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਦੇਕੇ ਰਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਬਾਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ 45,000 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਨੀ ਕੁ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਲਈ ਪਿਛੇ ਛੱਡਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਮਾ ਲਿਆ ਸੋ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੇ ਦੇ, ਮੁਲਕ ਤੇਨੂੰ ਸੀਸਾਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਸੂਬੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਐਕਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਇਮਪੋਰਟ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਲੜਕੇ ਨੇ ਹੌਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਮ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਡੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਇਹ ਇੰਡਸਟਰੀ ਖਾਸੀ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਰਾਬ ਮਾਲ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਗਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੇ ਇਸ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਰ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ 15 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਰਡਰ ਰੂਸ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 15 ਲਖ ਦਾ ਆਰਡਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਈਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਈਕਲ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੈਲੇ ਵਗੈਰਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੀ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਮੰਡੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਈਕਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਗਏ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ 30,000 ਸਾਈਕਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣੇ ਹਨ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ, ਜਨਾਬ, ਬਟਾਲੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਫਾਉਂਡਰੀ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਹੈ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਾਨੂੰ 4,000 ਟਨ ਪਿਗ ਆਇਰਨ ਦਾ ਕੋਟਾ ਲਗਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਈਪਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਭੇਜਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਬਾਹਰੋਂ ਬਟਾਲੇ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਖਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਮਨੂ ਭਾਈ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਪੜ੍ਹੋ। ਫਿਰ ਸਾਹਨੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੇ ਸਿਰਫ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਸੇ ਇਤਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਟੇਕ ਆਫ ਸਟੇਜ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਕਲੈਬੋਰੇਸ਼ਨ ਲੈਕੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਣਪ, ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਐਕਯੂਮਨ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਫੌਰਨ ਕਲੈਬੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ 50 ਕਰੋੜ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋ ਗੁਲ ਖਿਲੇਗਾ ਉਹ ਆਪ ਦੇਖੇਗੇ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਨਿਯੁ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਹੋਟਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬੁਧੂ ਨੂੰ (ਹਾਸਾ) ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਨਿਯੁ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਤਾਂ 10 ਬਿਰਲੇ ਰਲ ਕੇ ਵੀ ਹੋਟਲ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛਜ਼ੂਲ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਿਨੇਮਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਚਾਰਜ ਹੁਣ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਧ ਨਾ ਲੈਣ। ਇਹ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਥੇ ਗਲਾਂ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕਿਨੀ ਕੁ ਸਚਾਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਆਏ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਟਾਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪਾਰਟਨਰ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਮਾਰਤ ਅਧੂਰੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਦੇ ਬਹਿਨੋਈ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ। ਫਿਰ ਇਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਥ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦ ਬਿਲਡਿੰਗ ਲਈ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਬਿਲਡਿੰਗ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਉ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿਨਮਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਂ ਤਾਂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਫਿਰ ਇਥੇ ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਮੈਂਬਰ ਰੋਦਾਂ ਸੀ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਵੜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਇਹ ਗਲ ਸੁਣੀ। ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿਨਮਾ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ। ਉਹ ਸਿਨਮਾ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਐਗਜ਼ੇਬਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਹਿਸੇਦਾਰ ਹੈ, ਓਨਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ, ਜਦ ਤਕ ਸੋਧ ਨਾ ਲਓ, ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਫਿਰ ਭਦੋੜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਲ ਆਖੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਮਨੀਮਾਜ਼ਰੇ ਬਾਰੇ ਗਲ ਕਹੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਝੂਠੇ ਸਚੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਕੋਈ ਤਾਂ ਮੰਨੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਬਾਰੇ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀਫੇਂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਡੀਫੇਂਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਜਜ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਲੈ ਦਿਉ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਗਲਤ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਲਾਫਾਇਡ ਇਟੈਂਸ਼ਨ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਹ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਰਜ ਲਗਾਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਲੀਗਲੀ ਲਗਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਮਾਰਲੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਲੀਗਲ ਪਖ ਤੋਂ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਮਾਰਲ ਪਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਗਲ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਇਕ ਉਘੀ ਲੇਡੀ ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡਾਕਟਰ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਨਈਅਰ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਕਿ ਇਕ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਕਰ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਡੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਇਕਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਲੈਸਟ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਇਕ ਜਨਰਲ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗਵਾਰ ਸਾਥੀ ਡਾਕਟਰ ਗੋਪੀ ਚੰਦ, ਜੋ ਅਜ 79 ਸਾਲ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਟੈਗਰਿਟੀ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਤੇ ਕੋਈ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰਾ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲਗਾ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣੀ। ਮੈਂ 15 ਫਰਵਰੀ, 1960 ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਨਰਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਸਰਟਿਫਿਕੇਟ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ, ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਲੇਡੀ ਨਰਸ ਜਾਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੀ ਕੋਈ ਲੇਡੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਥੇ ਘੁਰਿਆ। ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ

ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖੇ, ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਇਸ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਖੀ। ਉਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਢਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ। ਹੋਰ ਕੀ ਕੁਝ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਸ ਡਾਕਟਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਝਦਾ, ਫਿਰ ਜਦ ਕਿ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੋਵੇ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਨਈਅਰ ਦੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਵੇ ਇਕ ਲੋਡੀ ਸੋਸਲ ਵਰਕਰ ਦੀ ਜਾਲੰਧਰ ਤੋਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਗ ਬਗੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ 7 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਆਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮਾਰਲੀ ਜੋ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਝੇਪ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਨਗੇ।

ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਅਜ ਕਲ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਗਮਗੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਹਸਦਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਥੇ ਤੇ ਹਥ ਮਾਰ ਕੇ ਪਰਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

ਫਿਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਮੇਰੇ ਤੇ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਚੰਗਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸਦਾ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਾਧੂ ਵੀ ਕੁਝ ਮਾਗੇ ਤਾਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਫਸਰ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋ ਮਗਦਾ ਹੈ ਦੇ ਦਿਉ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘੁਰਦਾ ਹੈ, ਭੱਲਾ ਤੇ ਛਾਬੜਾ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਝੂਠ ਬੋਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਆਲਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਝੂਠ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਮੂੰਹ ਚੌੜਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਾਧੂ ਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ (ਹਾਸਾ)।

ਫਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜ ਵੀ ਜੇਕਰ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਲਖ ਦੇ ਲਖ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਸਜਮਾ ਇੱਕਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਛ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾੜ ਕਢਦੇ ਹਨ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਗਲ ਕੀਤੀ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਧਨ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਧਨ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜ਼ਿਲੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਧਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਧਨ ਜ਼ਿਲਿਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਪੈਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਧਨ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਂਗਰਸ ਆਰਗੇਨਾਇਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੜਬੜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਦ ਤਕ ਮੇਰਾ ਆਦਰਸ਼ ਕਾਇਮ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ 34 ਸਾਲ ਤਕ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੀ ਅਜ ਉਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਤੇ ਜੇਕਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਛਡੇਗਾ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਕਿੰਨੀ ਸੋਭਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਮਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਪਾਵਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਪਾਵਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਨੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ। ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਦੋ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਚੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ। ਸਗੋਂ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਟਰਿਕਚਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂਜਸਟੀਰੀਅਲ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਾਉ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਕ ਕਤਲ ਦਾ ਮੁਕਦਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਫਸਰ ਉਸ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਕਾਤਲ ਨਾਲ ਲਭ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਫਸਰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਇਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਚਾ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਉ, ਬਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗ।

ਫਿਰ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਕਿ ਮੁਲਕੀ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ; ਪਰ ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜ਼ਰਾ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 16 ਸੂਬੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਲਾਕੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਗਨੀਜ਼ਬਲ ਕਰਾਈਮ ਕਿੰਨੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਦਰਵੇਂ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ 14 ਹੋਰ ਮਾੜੇ ਵੀ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਨੰਬਰ ਪੰਦਰਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਵੈਰਾਇਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਇਕ ਲਖ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਗਨੀਜ਼ਬਲ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਨਿਸ਼ਬਤ ਕਢੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹਾਂ, ਦੋ ਨੰਬਰ ਹੋਰ ਪਿਛੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮਰਡਰ ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੋ ਪਲਾਂਗਾਂ ਹੋਰ ਪੂਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵੈਰਾਇਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗ ਲਗਾਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਝੂਠੀਆਂ ਤੋਹਮਤਾਂ ਲਗਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਡੈਂਡ ਅਸਮਾਨ ਪਾੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਡੈਂਡ ਪਾੜਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿਉਂਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀ ਇਹ ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਇਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ? ਪਰ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਡਕੈਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਦਰ੍ਹਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪੰਦਰ੍ਹਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਬਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਬਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜ ਚਾਰ ਕੇਸਿਜ਼ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਜਾਂ ਏਧਰੋਂ ਓਧਰੋਂ ਆਕੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਹੋਣ ਨਾ ਦਿਆਂ। ਕਿਡਨੈਪਿੰਗ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡਾ ਨੰਬਰ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬੀਬੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਕੇਸਿਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਕਿਡਨੈਪਿੰਗ ਗਰਲਜ਼ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਂ ਲਭ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਈਏ ਜੇ ਏਥੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ ਜੇ ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਫੇਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ

ਅਸੀਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਜੇ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਮਦਾਦ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਇਮਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਣ ਵਿਚ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿਚ ਜੇ ਅੰਕੜੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਾਣ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਪੌਲਟਰੀ ਦੀ ਵੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਅਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੌਲਟਰੀ ਚਾਲੂ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਨੰਬਰ ਲੈ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵਧਾਂਗੇ ਅਤੇ ਪੂਰਪੀਅਨ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਨਕਮ ਦਾ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾ 401 ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਾਗਰੇਸ ਰਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੀਸਰੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਇਦ ਇਹ 1000 ਤੱਕ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ। (ਤਾੜੀਆਂ)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਮਹਿਕਮੇ ਏਧਰ ਉਧਰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾਂ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਮਹਿਕਮੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਛੱਡ ਕੇ 2, 3 ਨਵੇਂ ਹੋਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਹੋਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਟੈਕਨੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਤਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 18,500 ਲੜਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 12,000 ਲੜਕੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਵਿਚ ਟੈਕਨੀਕਲੀ ਟਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਪਲੈਨ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤਕ 18,500 ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ 40 ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਜੀ-ਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਅਜਾਜ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਖਿਆਲ ਕਰੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 840 ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥਾਪਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਿਜ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਚਾਇਤ ਘਰ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵਧਾ ਦੇਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੋਸਟਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਗਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਮੇਰਾ ਮਨਸ਼ਾ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਰਟੇਰੀਏਟ ਦੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮੈਂ ਅਜੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਸੀ ਮਗਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲੋਂ ਵਾਂਈਂਡ ਆਪ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਵੀ ਕਦੇ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਏਥੇ ਵਾਜ਼ਿਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝੋ। ਜੋਗਾ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣਾ ਵੋਟ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਨੌਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰੋਗੇ ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਡੀਜ਼ਰਵ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਰੁਸਤ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਇਹ ਡੀਮਾਡ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੁਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਏਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਰੋੜਤਾ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਹਾਮੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਏਥੇ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹੀ ਹੈ। ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਇਖਤਲਾਫ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਮੁਖਾਲਿਫ ਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਅਜ ਕੁਚਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਪਰ 10 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਵਕਤ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਕ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਈ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਅੱਜ ਇਹ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸਿਜ਼ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਤਜਾਰਤ ਨੂੰ ਹਥ ਵਿਚ ਲਵੇ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਉਤੇ ਅੱਜ ਨਿਤ ਨਵਾਂ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕ ਮਸਲਾ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦਾ। ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਜੇ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੇ. ਡੀ. ਮਾਲਵੀਆ ਨੇ ਇਕ ਜੱਜ ਦੇ ਸੈਲੇ ਤੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਜ਼ਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਆਉਣ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਗੱਦੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਮੜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਅਤੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪੰਡਿਤ, ਪੰਡਿਤ ਭਗਵਤ ਦਿਆਲ ਜੀ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਜਾਂ ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ? ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਰੇਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੀਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਭਗਵਤ ਦਿਆਲ ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟੀਰਜ਼, ਅਤੇ ਜੰਗੀਰ ਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜ ਰੋਹਤਕ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮੁਜ਼ਾਰਿਆ ਨੂੰ ਆਊਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਦੇ ਨਾਲੇਜ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਾਖੇ ਬਣਨ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਥੇ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਵੇਜ਼ਹਿਦ

ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
 ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ
 ਕੀਤੀ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਕਾਮਰੇਡ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤਰਸਿੱਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
 ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਤਖਰੀਬੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ
 ਕੋਈ ਪਰੂਫ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਸ਼ੌਰ) (ਘੰਟੀ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਖੋਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ
 ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰਜਜ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਰੋਰਮਿੰਟ
 ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Question is

That this House-expresses its want of confidence in the Ministry
 as a whole.

The motion was lost. ✓

Mr. Speaker : The House stands adjourned till 1.00 p.m. on Thursday
 the 19th September, 1963.

(The Sabha then adjourned till 1.00 p. m. on Thursday, the 19th
 September, 1963)

Punjab Vidhan Sabha Debates

19th September, 1963

Vol. II No. 9

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

| | PAGE |
|--|------------|
| <i>Thursday the 19th September, 1963</i> | |
| Starred Questions and Answers .. | (9)1 |
| Unstarred Questions and Answers .. | (9)26 |
| Personal Explanations .. | (9)77 |
| Adjournment Motions .. | (9)80 |
| Question of Privilege .. | (9)84 |
| Call Attention Notices .. | (9)87 |
| Announcement by the Secretary regarding certain Bills .. | (9)89 |
| Papers laid on the Table .. | (9)89 |
| Motion regarding Expunction of certain material from the Proceedings of the House .. | (9)89 |
| Bill(s) (Introduced)— The Punjab Labour Welfare Fund—, 1963 .. | (9)93 |
| Sitting of the Assembly .. | (9)94 |
| Resolution(s) re : Closing of Post-Graduate Research and Medical Institute, Chandigarh, for the duration of Emergency (Re- sumption of Discussion) (concl'd) .. | (9)95 |
| Transport Facilities in the Hilly Areas of the State Appendix .. | (9)119—121 |

Price: Rs. 7.45 nP.

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES, VOL. II No. 9, DATED THE
19TH SEPTEMBER, 1963.

| Read | for | page | line |
|----------------------|-------------------------|--------|---------------|
| Shri Prabodh Chandra | Shri Prabodh Chandigarh | (9)1 | 4 |
| Baboo Ram | Baboo m | (9)5 | 5 from below |
| Pritam Singh | Prit Singh | (9)5 | 4 from below |
| जानना | जनाना | (9)8 | 16 |
| मास स्केल पर | मास पर स्केल | (9)8 | 22 |
| और | ौर | (9)9 | 16 |
| ORGANISATION | ORGNISATION | (9)10 | 2 |
| Chief Minister | Cheif Minister | (9)14 | 12, 15 |
| रेम | रम | (9)15 | last |
| रैजीडेंस | रैजीडेंट | (9)16 | 11 from below |
| 'है' after 'रहे' | | (9)16 | 8 from below |
| में | मैं | (9)17 | 16 |
| release | rel ase | (9)17 | 9 from below |
| Amritsar | Aritsar | (9)24 | last |
| Tehsil | T hsil | (9)27 | 1 |
| OF | o | (9)27 | 19 |
| therefor | therefore | (9)27 | 29 |
| गुत्तरुन मिय | गुत्तरुन मिय | (9)79 | 1 |
| ले | ल | (9)81 | 7 |
| डिरेक्चर | डिरेक्चर | (9)83 | 12 from below |
| delete 'ज' | | (9)83 | 2 from below |
| रहे | र | (9)85 | 20 |
| आपोजीशन | आमोजीशन | (9)85 | 10 from below |
| बलरामजी | बलरामगी | (9)88 | 17 from below |
| importance | importancer | (9)88 | 9 from below |
| Member | Memb | (9)94 | 15 from below |
| Regrettable | Regretetable | (9)97 | |
| गलत | गरात | (9)108 | 6 |

P. T. O.

| <i>Read</i> | <i>for</i> | <i>Page</i> | <i>Line</i> |
|--|--|-------------|--------------|
| तरक्की | तरक्की | (9)103 | 2 from below |
| प्रस्ताव | प्रस्ताव | (9)112 | 18 |
| RESOLUTION <i>re</i> CLOSING OF POST GRADUATE RESEARCH AND MEDICAL INSTITUTE CHANDIGARH FOR THE DURATION OF EMERGENCY | UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS | (9)117 | Heading |
| Add 'Re' between the words 'Resolution' and 'Transport' | | (9)121 | Heading |
| (9)121 | (9)12 | (9)121 | do |

PUNJAB VIDHAN SABHA

Thursday, the 19th September, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh at 1.00 P. M. of the Clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

*SUPPLEMENTARIES TO STARRED QUESTION No. 3864

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, श्रीमती प्रसन्नी देवी, एम. एल. ए., जिन के खिलाफ जेर दफा, 198, 417, 193/197, 120बी, 418/465 और 418/471 आई. पी. सी. कम्प्लेंट्स दर्ज हैं, के मुताल्लिक क्या यह फंक्ट है कि जिस मैजिस्ट्रेट ने उनके खिलाफ वारंट जारी किये उसको इस बिना पर तब्दील कर दिया गया कि उसने वारंट क्यों जारी किये?

गृह मंत्री : मुझे ट्रांसफर के मुताल्लिक कोई पता नहीं है ।
I need notice because it is not dealt with by the Home Department.

Mr. Speaker : I would request the hon. Member to avoid bringing in the name of the hon. Members in this manner.

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, यह इस हाउस का एम. एल. ए. है, श्रीमती प्रसन्नी देवी । (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : देखिये आप नाम न लें । बेहतर तो यही होगा कि आप एक दूसरे पर कीचड़ मत उछालें । (The hon. Member should not name the hon. Lady Member. It would be better if it is avoided to level allegation against each other.)

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब यह बात बतायेंगे कि जब केस मैजिस्ट्रेट से रैजिस्टर्ड मैजिस्ट्रेट को ट्रांसफर किया तो श्रीमती प्रसन्नी देवी ने जो एफीडेविट दिया क्या वह गलत था?

Mr. Speaker : This supplementary does not arise out of the main question. How can he be expected to carry all the details with him?

कामरेड राम प्यारा : क्या होम मिनिस्टर साहिब बतायेंगे कि 12 दफा नोटिस जारी होने पर भी वह हाज़र अदालत क्यों नहीं हुई और वारंट भी क्यों नहीं इशू किये गये ?

श्री अध्यक्ष : जब केस अदालत में है तो गवर्नमेंट इस के मुताल्लिक क्या कर सकती है ?
It is for the magistrate to see what to do.

कामरेड राम प्यारा : मैं तो होम मिनिस्टर साहिब से यह पूछता हूँ कि इतनी दफा अदालत में बुलाये जाने पर वह हाज़र नहीं हुई, इस के क्या कारण हैं कि वारंट इशू नहीं हुये ?

*Note : — Starred Question No. 3864 along with its reply appears in P. V. S. Debates Vol. II No. 7 dated the 17th September, 1963.

ਸੰਤਰੀ : ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਿਸੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਕਾਰੰਕਾਈ ਸੇਂ ਦਫ਼ਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਤੀ । ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸਜ਼ੀ ਹੈ ਕਹ ਜੈਸਾ ਚਾਹੇ ਕਰੇ ।

ਕਾਸਰੇਡ ਰਾਮ ਧਾਰਾ : The judiciary is under the executive. ਕਥਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕਨਸਪਰੰਡ ਕੋ 12 ਦਫ਼ਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਨੇ ਪਰ ਹਾਜ਼ਰ ਅਦਾਲਤ ਨ ਹੋਨੇ ਦੀ ਕਥਾ ਸੇ ਤਸੇ ਵਾਰੰਟ ਡਿਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹਿਓ ਥੇ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਤਨਹੀਂ ਕਹ ਜੋ ਦਿਯਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੋਟਿਸ ਦੇਵੋ, ਪੂਰ ਕਰ ਬਤਾਯਾ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ ।

(The hon. Home Minister has already stated that he requires a separate notice to answer it after enquiring.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਇਕ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਫ਼ਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕੀ ਇਹ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਾਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

BETTER CLASS FOR ex-LEGISLATORS AND ex-M.P's IN PUNJAB JAILS

*3790. Comrade Shamsher Singh Josh (put by Comrade Babu Singh Master) : Will the Home Minister be pleased to state whether changes in the Punjab Detenus Rules, 1950, as amended up-to-date and the Punjab Jail Manual have been made in pursuance of and in accordance with the assurance given by the Chief Minister on the floor of the Punjab Vidhan Sabha in the last Session that the aforementioned Rules would be so amended as to entitle ex-Legislators and ex-M.Ps to a better class in the Punjab Jails ?

Shri Mohan Lal : No such assurance has been received by Government from the Vidhan Sabha Secretariat duly authenticated by the Committee on Government Assurances. The necessary action will be taken on receipt of the Assurance from Vidhan Sabha Secretariat.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਟਰ ਕਲਾਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਟੇਲਜ਼ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਤਾਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਕੋਈ ਰੈਗੂਲਰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਹਨ ।

Mr. Speaker : Pandit Jee, I have checked up from my Secretariat that these letters were received and sent to the Government in accordance with the statement of the Chief Minister made here, for an appropriate action.

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ,

As regards further information I will find out, Sir.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਇਹੋ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬੈਟਰ ਕਲਾਸ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਇਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਉਹ ਵਾਇਓਲੇਟ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

Mr. Speaker : It is a suggestion for action.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਜੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਇਓਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵੇਗੀ ?

Mr. Speaker : The Ex. M.L.As have been given inferior class treatment. Though the rules do not make it obligatory on the Government to give a better-class treatment to the ex-M.L.As., yet because they had been Members of the House, I think the Government should consider their requests sympathetically.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਐਡਵਾਈਸ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਰਕੁਲਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਹਥਕੜੀ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੇ ਡੈਟਿਨਿਊਜ਼ ਸਬੰਧੀ ਰੂਲਜ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਕੰਸਿਡਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ. ਪੀਜ਼. ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੁਝ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਹ ਸਿਰਫ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਹੈ ਐਕਸ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਜਾਂ ਐਕਸ ਐਮ. ਪੀਜ਼. ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਲਮ ਨਹੀਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਖ਼ਬਰ ਛਪੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੈਟ੍ਰਕੁਲੇਟ ਡੈਟਿਨਿਊਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਟਰ ਕਲਾਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੀ ਇਹ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿ ਬੈਟਰ ਕਲਾਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸਫਰਰਜ਼ ਸੰਬੰਧੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹਨ ਕਿ ਬੈਟਰ ਕਲਾਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੇ ਇਲਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਟ੍ਰਕੁਲੇਟ ਹੋਵੇ, ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸਫਰਰ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀ ਕਲਾਸ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ।

ਐਕਸਕਲਰਸਿਜ਼ ਫਾਸਟਨੈਡ : ਕਥਾ ਹੋਸ ਸਿਨਿਸਟਰਸਾਹੁਕ ਬਜਾਯੋਂਗੇ ਕਿ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਸਫਰਰ ਸੇ ਤਨਕਾ ਸਤਲਕ ਸਿਫ ਰਿਕਗਨਾਫ੍ਰਡ ਸਫਰਰ ਸੇਹੀ ਹੈ ਧਾਕਿ ਐਰ ਕਿਸੀ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਸੇ ਗਾਲਕੁਕ ਰਖਨੇ ਬਾਲੇ ਸੇ ਸੀ ?

ਸੰਤੀ : ਧਹ ਕੌੜ ਕਫਾ ਕਤਲਾ ਦਿਧਾ ਗਧਾ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਡੈਟਿਨਿਊਜ਼ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਟ੍ਰਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਬੀ ਕਲਾਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ; ਬਾਕੀ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਇਲਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

**EXPENSES INCURRED ON COMMANDERS/OFFICERS OF HOME GUARDS AND
BHARTIYA DAL**

***3613. Comrade Ram Chandra :** Will the Home Minister be pleased to lay on the Table of the House the following statement :—

- (i) the names of the Commanders and top officers of the Volunteer Organisations, i.e., the Home Guards and the Bhartiya Raksha Dal, separately ;
- (ii) the amount of salaries paid to the Commanders of the Home Guards and the Raksha Dal at the State level and District level, separately, upto date ;
- (iii) the expenses incurred on uniforms and rallies of each organisation, monthwise, from the dates of their inception and the name under which these rallies were held ;
- (iv) the names of officers other than those referred to in part (i) above, of these organisations in the various districts of the State along with the salary paid or any other privileges allowed to them ?

Shri Mohan Lal : (i) to (iv) The statement is laid on the Table of the House

STATEMENT

(i) The requisite information is given below :—

(a) *Home Guards—Unit I—*

- (1) Shri Gurdial Singh, I.G.P., Commandant General, Home Guards.
- (2) Shri Ranjit Singh, Deputy Commandant General, Home Guards.
- (3) Col. Sultan Singh, Commandant, Home Guards.
- (4) Tikka Harminder Singh, Special Officer, Civil Defence.

(b) *Home Guards—Unit II (Gram Raksha Dal)—*

- (1) General Mohan Singh, M.P., Gram Raksha Dal Chief.
- (2) Captain Rattan Singh, M.L.A., Chief Organiser.
- (3) Col. Dilsukhman, Director, Training.

There is no separate organisation of Bhartiya Raksha Dal.

(ii) The requisite information is given below :—

Home Guard Unit I

| Name and Designation | Amount of salary allowance per mensem |
|--|--|
| <i>State Level</i> | |
| 1. Shri Gurdial Singh, Inspector-General, Police | He is holding additional charge of the post of Commandant General, Home Guards and nothing additional is paid to him |
| 2. Shri Ranjit Singh, Deputy Commandant General, Home Guards | Rs 1,600 per mensem |
| 3. Shri J.C. Vachher, Deputy Director, Civil Defence | Rs 1,800 per mensem |

4. Col. Sultan Singh, Commandant, Home Guards Rs 675 per mensem
5. Tikka Harmohinder Singh, Special Officer, Civil Defence Token salary of Re 1 per mensem

District Level

- | | | |
|---|---|--|
| 1. Major Hira Singh, Bn. Commander | } | Consolidated pay at Rs 450 per mensem each |
| 2. Shri Baboo Singh, Bn. Commander | | |
| 3. Brigadier Gurbachan Singh | | |
| 4. Major Mohinder Singh, 2nd-in-Command | } | Consolidated pay at Rs 250 per mensem each |
| 5. Captain Pritam Singh, 2nd-in-Command | | |
| 6. Major Kulwant Singh, 2nd-in-Command | | |

The expenditure on account of pay of officers from November, 1962 to July, 1963, is as under :—

State Level .. Rs 19,699

District Level .. Rs 49,672

Total .. Rs 69,371

*Home Guards Unit II (Gram Raksha Dal)**(State Level)*

1. General Mohan Singh, Gram Raksha Dal, Chief Nil. Honorary
2. Captain Rattan Singh, Chief Organiser .. Nil. Honorary
3. Col. Dilsukhman, Director, Training, Honorary . Maintenance allowance of Rs 300 per month

*District Level**(Rs per mensem)*

- | | |
|--|-----|
| 1. Captain Chanan Singh, Zonal Organiser | 350 |
| 2. Captain Tejinder Singh, Zonal Organiser | 350 |
| 3. Major S.S. Lather, Zonal Organiser | 350 |
| 4. Captain B.S. Shanghai, District Organiser | 300 |
| 5. Captain Gurdial Singh, District Organiser | 300 |
| 6. Major Baboo Ram, District Organiser | 300 |
| 7. Captain Pritam Singh, District Organiser | 300 |
| 8. Captain Assa Singh, District Organiser | 300 |
| 9. Captain Harbhajan Singh, District Organiser | 300 |
| 10. Captain Nachhattar Singh, District Organiser | 300 |

[Home Minister]

| | |
|--|-----|
| 11. Captain Chattar Singh, District Organiser | 300 |
| 12. Lt.-Col. Gurcharan Singh, District Organiser | 300 |
| 13. Captain Dharam Singh, District Organiser | 300 |
| 14. <i>Post Vacant</i> | |
| 15. Major Chander Bhan, District Organiser .. | 300 |
| 16. Captain G.S. Chicha, District Organiser .. | 300 |
| 17. Captain Gurdial Singh, District Organiser | 300 |
| 18. S.M. Ram Chander, District Organiser .. | 300 |
| 19. Captain Fateh Singh, District Organiser .. | 300 |

The expenditure on account of allowances from November, 1962 to July, 1963, is as under :—

| | |
|----------------|------------------------|
| State Level | .. Rs 8,112.79 |
| District Level | .. Rs 23,250.00 |
| Total | .. <u>Rs 31,362.79</u> |

(iii) The requisite information is as under :—

Home Guards Unit I.—No expenditure was incurred on rallies, etc. The expenditure incurred on uniforms of Home Guards from the date of inception in 1960 upto 31st July, 1963 amounts to Rs 7,19,242.53 nP. As the uniforms are got prepared in bulk and are supplied to the members as and when required, the break up of the expenditure monthwise cannot be given.

Home Guards Unit II (Gram Raksha Dal). Two rallies were held by the organisation as given below :—

| <i>Month</i> | <i>Expenditure incurred</i> |
|---------------|-----------------------------|
| January, 1963 | .. Rs 567.10 nP. |
| March, 1963 | .. Rs 6,277.99 nP. |

Expenditure incurred on uniforms amounts to Rs 1,08,100. The question of break up of the expenditure monthwise cannot be given as stated above.

(iv) Home Guards Unit I—

(a) *Honorary Regional Commandants*

1. Shri S.L. Sharma.
2. Shri Yash Pal, M.L.A.
3. Shri Zail Singh, M.L.A.

(b) *Staff Officer (Communication)*

1. Shri Gian Singh.

(c) Honorary Battalion Commanders

1. Shri Nand Lal Verma.
2. Shri Mithan Lal.
3. Shri Jagjit Singh.
4. Shri Baldev Raj.
5. Shri G.S. Balina.
6. Shri Amar Nath.
7. Shri Harbans Singh.
8. Shri Bhagwant Dass.
9. Shri R.S. Gill.
10. Shri Harnam Singh.
11. Shri R.A. Boga.
12. Shri Parmhans Nath.

(d) Honorary Lady Battalion Staff Officer

1. Shrimati Sneha Lata.
2. Miss J. Garg.
3. Kumari Krishana.
4. Miss S. Kaura.
5. Miss R. Vermani.
6. Shrimati Dev Parbha.

(e) Honorary Battalion Medical Officer

1. Shri S.R. Issar.
2. Shri Gora Lal.
3. Dr. Jagat Singh.
4. Shri R.C. Sondhi.
5. Major K.S. Bedi.

(f) Honorary Battalion Engineer Officer

1. Shri Bachan Singh.
2. D.D. Ghay.
3. J.S. Bawa.
4. H.L. Dhamm.

(g) Battalion 2nd-in-Command (Staff Officer Stores)

2. H.S. Nayyar, Chandigarh.
3. H. S. Dhillon, Chandigarh.

They are paid a consolidated salary of Rs 400 per mensem each.

[Home Minister]

The Officers at (a) to (f) above are Honorary Officers and no salary is being paid to them. They are however, entitled to T.A./D.A. only while travelling on Punjab Home Guards duty. The Honorary Regional Commandants are entitled to free furnished house, vehicles and an orderly in addition to T.A./D.A. The officials at (a) 2 and 3 have not, however, applied for these concessions.

Home Guards Unit (Gram Raksha Dal).—Nil.

कामरेड राम चन्द्र : मुझे जो स्टेटमेंट दिया गया है उसमें लिखा है कि श्री रणजीत सिंह जो होम गार्ड को डिप्टी कमांडेंट जनरल हैं, को 1600 रुपया माहवार दिया जाता है, मैं जानना चाहता हूँ कि क्या यह वही श्री रणजीत सिंह है जो सीनियर सुपरिन्डेंट पुलिस थे?

मंत्री : वही है ।

कामरेड राम चन्द्र : इसकी क्या वजह है कि उनको यहां 1600 रुपया माहवार दिया जाता है ?

मंत्री : जो जिस तनखाह के लिए एंटाइटल्ड है, उसे उतनी दी जाती है ।

श्री बलराम जी दास टंडन : जहां तक रक्षादल का होमगार्ड में मर्ज करने का सवाल है, मैं उस सम्बन्ध में यह जानना चाहता हूँ कि रक्षादल के वे सब अफसर या मुलाजिम जो होम गार्ड में तब्दील कर दिये गए, क्या वह उन्हीं कंडीशन्ज के तहत किए, जिनके तहत कि होमगार्ड के अफसर लिए जाते हैं?

मंत्री : पिछला सैट अप जिस डंग का था, उस को उसी डंग से मर्ज कर दिया और उसे होम गार्ड का विंग बना दिया ।

श्री बलराम जी दास टंडन : जब होमगार्ड की भरती का एक सैट तरीका है तो मैं पूछना चाहता हूँ कि जो लोग किसी भी स्टेट्स के अन्दर काम नहीं कर रहे थे उनको मास पर स्कूल किस तरह तबदील किया गया ?

मंत्री : पंजाब रक्षादल ने काम किया है और उसका काम काफी अच्छा था । इसलिए उसको उसी डंग से, जिस डंग से चल रहा था, होम गार्ड में मिला कर एक विंग बना दिया ।

श्री बलराम जी दास टंडन : पंजाब रक्षा दल में जो एम. पी. ज. या एम. एल. ए. ज. काम कर रहे थे उनको निकाल दिया गया या कि उनको रंगुलर सर्विस के तौर पर रख लिया गया?

मंत्री : मैं फालो नहीं कर सका लेकिन जो अर्गनाइजेशन उस वक्त थी उसमें सिर्फ जनरल मोहन सिंह थे और कैप्टन रत्न सिंह थे और कोई एम. पी. वगैरह नहीं था । अब जो होम गार्ड का विंग बनाया गया उसमें आनरेरी डिब्रीजन मुकर्रर किया है जो कि रक्षादल में भी था, वह वैसे का वैसे ही है ।

चौधरी राम सिंह : क्या वजीर साहिब बतलाएंगे कि रक्षादल में जो इस तरह की भरती की थी उनका कोई भी मैडिकल एग्जामिनेशन होमगार्ड में तब्दील करते हुए हुआ? और क्या यह ठीक है कि होमगार्ड में 80 फी सदी आदमियों को 20 फुट से ज्यादा दिखाई नहीं देता?

मंत्री : मैडिकल की बात तो नहीं जानता लेकिन जो मैम्बर साहब प्रज्यूम कर रहे हैं वह गलत है ।

कामरेड राम चन्द्र : क्या मैं जान सकता हूँ कि होमगार्ड यूनिट नम्बर 2 में जनरल मोहन सिंह और कैप्टन रत्न सिंह जोकि ग्राम रक्षा दल चीफ और चीफ आर्गनाइजर हैं, उनको कोई टी.ए.। डी. ए., बंगला और कनवेयंस नहीं दिया जाता?

मंत्री : उनको आनरेरियम कोई नहीं मिलता। लेकिन आफिस है, टैलीफोन है और कनवेयंस है।

कामरेड राम प्यारा : क्या मैडिकल टैस्ट का जो प्रैस्क्राइब्ड रूल है उसके अलावा और कोई क्राइटेरिया रखा हुआ है?

मंत्री : चूंकि रक्षा दल एक वालंटरी आर्गनाइजेशन है इसलिए उसके इन्स्पेक्टोरियल स्टाफ के लिए यह जरूरी नहीं कि उनका मैडिकल किया जाए।

कामरेड राम चन्द्र : होम मिनिस्टर साहिब ने जो स्टेटमेंट सप्लाई किया है उसमें यह लिखा है कि होमगार्ड यूनिट नम्बर 1 जिस पर कि 7 लाख 19 हजार रुपया खर्च हुआ है और यूनिट नम्बर 2 पर 1 लाख 8 हजार हुआ है। तो मैं पूछना चाहता हूँ कि होमगार्ड यूनिट नम्बर 2 की तो स्टेटवाइड रैली हुई, लेकिन होमगार्ड यूनिट नम्बर 1, जिस पर ज्यादा रुपया खर्च हुआ है उसकी रैली क्यों नहीं हुई?

मंत्री : यह ठीक है कि उस यूनिट की स्टेट वाइड रैली नहीं हुई लेकिन वह बाकायदा मीट करते रहे। इस विंग का जो उद्देश्य है वह सिर्फ ट्रेनिंग देने का है। और रक्षादल की रैली इसलिए हुई कि उनका आर्गैजेंट पब्लिक मीटिंग यूजिज्म पैदा करने का था।

Mr. Speaker : I find that Colonel, as courtesy title has been used for Dilsukhman. May I know whether it is a Military rank or he is Colonel of I.N.A? Mr. Mohan Singh is still addressed as 'General Mohan Singh, instead of 'General Mohan Singh of I.N.A.'.

मंत्री : मेरा ख्याल है कि I. N. A. के हैं।

श्री अध्यक्ष : क्या कैप्टन रत्न सिंह भी आई. एन. ए. के ही हैं?

(May I know whether Capt. Rattan Singh is also of the I.N.A?)

मंत्री : हां जी।

Mr. Speaker : What other facilities are given to the honorary Divisional Organiser?

मंत्री : जहां तक मेरा ख्याल है उनको रैंजीडेंस मिली हुई है।

श्री बलरामजी दास टंडन : यह जो अब मर्ज करन के बाद आपने होमगार्ड बनाई है इससे पहली जो होमगार्ड थी, क्या उसमें भी आनरेरी पोस्ट्स थीं?

मंत्री : जी हां थीं। हमने कुछ डिवीजनल आर्गनाइजर्स मुकर्रर किए हुए हैं।

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या मैं जान सकता हूँ कि पहले भी कमांडेंट वगैरह थे?

मंत्री : मैं बता चुका हूँ कि तीन डिवीजनल आर्गनाइजर्स मुकर्रर किए थे, वह आनरेरी थे।

EXPENDITURE INCURRED ON HOME GUARDS/CIVIL DEFENCE
ORGANISATION IN THE STATE

***3601. Shri Balramji Dass Tandon :** Will the Home Minister be pleased state the strength of the Home Guards and the Civil Defence Organisation in the State, districtwise as at present together with the expenditure incurred thereon since the promulgation of the Emergency upto the 31st of July, 1963, monthwise and districtwise ?

Shri Mohan Lal : The statement is laid on the Table of the House.

Strength of the Home Guards and Civil Defence Organisations in State, District-wise as on 31st July, 1963

| Serial No. | Name of the District | Strength as on 31st July, 1963 |
|------------|----------------------|--------------------------------|
| | | Rs |
| 1 | Amritsar | 77,471 |
| 2 | Ferozepur | 23,454 |
| 3 | Gurdaspur | 38,484 |
| 4 | Ambala | 13,124 |
| 5 | Hoshiarpur | 23,899 |
| 6 | Gurgaon | 5,607 |
| 7 | Jullundur | 16,858 |
| 8 | Ludhiana | 36,727 |
| 9 | Bhatinda | 12,076 |
| 10 | Hissar | 12,881 |
| 11 | Kangra | 121 |
| 12 | Karnal | 7,164 |
| 13 | Kapurthala | 1,926 |
| 14 | Mohindergarh | 9,564 |
| 15 | Patiala | 15,260 |
| 16 | Rohtak | 32,573 |
| 17 | Sangrur | 13,802 |
| 18 | Simla | 1,098 |

Expenditure Monthwise

| Serial No. | Month | Expenditure | |
|------------|----------------|-------------|--------------|
| | | Rs nP. | |
| 1 | November, 1962 | .. | 72,877.00 |
| 2 | December, 1962 | .. | 1,71,602.00 |
| 3 | January, 1963 | .. | 4,00,202.00 |
| 4 | February, 1963 | .. | 2,81,030.67 |
| 5 | March, 1963 | .. | 8,78,398.24 |
| 6 | April, 1963 | .. | 2,79,836.48 |
| 7 | May, 1963 | .. | 3,13,597.09 |
| 8 | June, 1963 | .. | 3,27,510.23 |
| 9 | July, 1963 | .. | 3,36,359.54 |
| Total | | .. | 30,61,431.35 |

Note.—It is not possible to give expenditure districtwise as the accounts are not maintained districtwise.

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जिला अमृतसर की 77/471 आदमियों की होम गार्ड्स और दूसरी सिविल डिफेंस की एलाइड ब्रांचिज में तादाद किस बेसिज पर दिखाई गई है?

मंत्री : जो लोग हमारे पंजाब रक्षा दल के ट्रेड किए हुए हैं वह यूनिट नम्बर 2 में शामिल हुए हैं। उसकी वजह से यह तादाद ज्यादा है।

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, मैं ने यह पूछा था strength of Civil Defence Organisation and Home Guards as on 31st July 1963. तब तक वह एमेलगेमट नहीं हुए थे।

मंत्री : 31 जुलाई को होम गार्ड की जो स्ट्रेंथ थी जिस में दोनों यूनिट शामिल थे मैं ने उस की तादाद बताई है।

श्री बलरामजी दास टंडन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि जिला कांगड़ा जो कि चीन के बार्डर के ज्यादा नजदीक है वहां तो होम गार्ड की स्ट्रेंथ सिर्फ 121 है; इसी तरह दूसरे जिलों में भी कम है, अमृतसर में इतनी ज्यादा तादाद होने की क्या वजह है?

Minister : It is not in public interest to disclose this information.

Chief Minister : The hon. Member should not ask such questions.

Home Minister : Sir, if the hon. Member wants this information privately I will give him. But it is not in public interest to give this information.

MERGER OF VOLUNTEER ORGANISATIONS WITH HOME GUARDS

***3612. Comrade Ram Chandra :** Will the Home Minister be pleased to state whether the directive of the Union Government to organise only one force of the citizens of the country under the uniform name of Home Guards and to merge all mushroom organisations created in the States with the Home Guards has been complied with by the State Government; if so, the names of the different volunteer organisations formed in Punjab and later merged with the Home Guards along with the dates when this merger took place ?

Shri Mohan Lal : Suggestions to reorganise Home Guards were received from the Government of India, Ministry of Home Affairs, New Delhi and the same have been implemented. There were two other organisations, viz. Punjab Raksha Dal and the Rifle Training Scheme, which have since been merged with the Home Guards. The process of merger which has been a gradual and methodical one was completed on 4th September, 1963, when the amended Home Guard Rules came into force.

कामरेड राम चंद्र : मुझे बताया गया है कि उन को मर्ज कर दिया गया है। लेकिन अभी इस से पहले एक सवाल के जवाब में बताया गया था कि पहले जो होम गार्ड था उस का नाम होम गार्ड यूनिट नम्बर 1 रखा है और जो ग्राम रक्षा दल था उसको यूनिट नम्बर 2 कहते हैं लेकिन उस का नाम ग्राम रक्षा दल है। मैं पूछना चाहता हूँ कि क्या गवर्नमेंट आफ इण्डिया की यह हिदायत नहीं थी कि होम गार्ड को एक ही नाम से आर्गनाइज किया जाए?

मंत्री : जो रूलज हमने गजट किए हैं वह गवर्नमेंट आफ इण्डिया की हिदायत के मुताबिक हैं और जो सेंट्रल ऐक्ट है उस के मुताबिक हैं।

श्री बलराम जी दास टंडन : क्या होम मिनिस्टर साहिब, बताएंगे कि क्या पंजाब सरकार ने सेंट्रल गवर्नमेंट को वजूहात लिख कर भेजी थीं जिन की बिना पर नाम अलग रखे हैं?

मंत्री : मैं ने अर्ज किया था कि बाकायदा गजट नोटिफिकेशन हुई थी और उस की क़ापी गवर्नमेंट आफ इण्डिया को भेजी हुई है।

Sardar Gurnam Singh : May I know from the hon. Minister whether the Act under which they are acting, permits different rules, different uniforms and different names for the same organisation ?

Minister : I have already replied that everything that has been done whether in regard to the name of Unit, uniform or allowances, etc., is in conformity with the Central legislation and the instructions of the Central Government.

श्री बलराम जी दास टंडन : क्या होम मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि क्या ऐक्ट के अन्दर ऐसा प्रोवीज न है जिस के तहत अलग अलग नाम और यूनिफार्म दी जा सकती है ?

मंत्री : हां, जी, जो रूलज अर्माइ हुए हैं वह ऐक्ट के मुताबिक हुए हैं। सेंट्रल गवर्नमेंट ने उन पर कोई एतराज नहीं किया।

FUNCTIONS AND REMUNERATION OF DEFENCE ADVISER

***3800 Chaudhri Hardwari Lal (put by Shri Rup Lal Mehta) :** Will the Home Minister be pleased to state —

(a) the duties and functions of the recently appointed Defence Adviser, Rao Birendra Singh ;

(b) the remuneration to be paid and the amenities and facilities to be provided to the said Adviser ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) Rao Birendra Singh has been appointed Honorary Adviser Defence Efforts and a member of State Soldiers

Sailors and Airmen's Board, to advise regarding various welfare measures for Defence Service personnel, and furtherance of Defence Efforts. He would also be looking into the working of District Soldiers Sailors and Airmen's Boards in the districts organising special efforts, rallies, recruiting melas, etc.

(b) No remuneration, Travelling Allowance or Dearness Allowance is to be paid. He would be doing all this work in honorary capacity. However, certain facilities, viz. office with telephone in the Secretariat, with requisite staff, vehicle or going on long tours on official work and accommodation in Guest House during the period of his official visit, as Member of the State Defence Committee will be provided to him in order to carry on the work.

श्रीरूप लाल मेहता: क्या वजीर साहिब बताएंगे कि रात्रो बीरेन्द्र सिंह को किन क्वालिफिकेशन्स की बिना पर एडवाइजर मुकर्रर किया गया है?

मुख्य मन्त्री: वह साबिक फौजी अफसर है, कैप्टन है और लैजिस्लेटर है।

श्री कन्हैया लाल पोस बाल: क्या यह वही रात्रो बीरेन्द्र सिंह है जिनको वज्जारत से डिसमिस किया गया था?

मुख्य मन्त्री: जी हां वही हैं। वार एफर्ट्स में तो कौन क्या था और कौन क्या है यह सब बातें चली गई हैं।

श्री कन्हैया लाल पोस बाल: क्या डिसमिस शुदा आदमी पर पब्लिक एम्प्लायमेंट्स में पाबन्दी नहीं होती है?

मुख्य मन्त्री: बिल्कुल नहीं। अगर मिनिस्ट्री बनानी हो और अगर किसी ने उसे मिनिस्टर बनाना है तो बना सकता है। पुलिटिकल आदमियों पर एक बात सारी उमर भर लागू नहीं रहती है।

श्रीरूप लाल मेहता: क्या यह ठीक नहीं है कि रात्रो बीरेन्द्र सिंह को tyranny, misuse of power और oppression की बिना पर डिसमिस किया है और क्या ऐसा शरूस् गवर्नमेंट का एडवाइजर हो सकता है?

मुख्य मन्त्री: बिल्कुल हो सकता है। जो भी काम किया है वह सोच समझ कर जो हो सकता था वही किया है।

श्री अध्यक्ष: यह tyranny oppression वगैरह के अल्फाज आप कहां से कोट कर रहे हैं। (Where from is the hon. Member quoting the expressions tyranny, oppression etc.?)

श्रीरूप लाल मेहता: अखबारों में से।

श्री अध्यक्ष: यही बात मैंने कल श्री चांद राम को कही थी कि अखबारों की बातें न करें। उन्होंने एक मੈम्बर के खिलाफ बहुत सख्त अल्फाज इस्तेमाल किये थे लेकिन अब इस पुजीशन में नहीं हैं कि वह जजमेंट दिखा सकें। मैं अखबारों में निकली हुई हर बात मानने के लिए तैयार नहीं। अगर उनकी dismissal के यह basis official गजट में है only then you can quote them. (I told Shri Chand Ram this very thing yesterday that he should not quote the newspapers. He had used very objectionable words against a Member but now he is not in a position to show the judgement. I am not going to believe each and every thing published in

[श्री अध्यक्ष]

the newspapers. If the grounds of his dismissal were published in the official gazette only then those can be quoted.)

श्री रूप लाल मेहता : हमें पता है कि उन बातों की बिना पर डिसमिस हुए थे

Mr. Speaker : I requested the hon. Member to keep the Gurgaon politics there and not to bring it in the House.

Shri Roop Lal Mehta : Sir, this is an open secret. We represented to the Central Government and the Governor of Punjab in this connection.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Will the Chief Minister kindly state whether the Governor intimated to him the grounds on which Rao Birendra Singh was dismissed ?

Chief Minister : Yes.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : May I know the grounds on which he was dismissed from the Cabinet ?

Chief Minister : Sir, whatever information was asked for in the question, I have supplied that. I require a notice to supply this information.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Sir, a colleague of his was dismissed from the Cabinet. Should I presume that he does not know the grounds of the dismissal of Rao Birendra Singh ?

Chief Minister : I was told about the Governor's decision which found place in the gazette. At this moment I know nothing really.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : May I presume that the Governor dismissed him without taking into confidence the Chief Minister ?

Mr. Speaker : The Hon. Chief Minister has said that at the moment he does not know. Give him a separate notice for it.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Was he such an insignificant member of his Cabinet that he was dismissed and the Chief Minister does not know the ground on which he was dismissed ?

श्री मंगल सेन : क्या जिन आधार पर उनको डिसमिस किया गया था वह आधार उन्होंने बदल लिए हैं और उनके बारे में मुख्य मंत्री महोदय को पूरी सैटिस्फैक्शन हो गई है ?

मुख्य मंत्री : कोई ऐसी चीज नहीं आती जहां वार एफेंट का सवाल हो और सोलज-जरजर एयरमैन etc को मजबूत करने का और उन को सहूलतें देने की बात हो ।

श्री जगन्नाथ : मुख्य मंत्री जी को एडवाइजर रखने का बहुत शौक है । क्या मैं पूछ सकता हूं कि उनका भी वही हाल होगा जो चौधरी राम नारायण का हुआ है (हंसी) ।

कामरेड बाबू सिंघ मास्टर : की चीफ मनिस्टर साहिब दॅसटगे कि एिह जॅ ओपआइंटमेन्ट होई है एिह जॅ एिह नुं उिह नुं वलॅं रिसैपसन् मिली सी उिस तॅं बाअद होई है जॅदॅं कि ओमरजॅंसी दे कਈ महीने गुजर चुके सन अडे की जॅदॅं राँ साहिब ने उिह नुं दे गल विँच हार पाये सी उिस तॅं बाअद होई है ?

कामरेड राम पिआरा : की मुँख मंत्री जी दॅसटगे कि जिस वजुहात दी बिना ते उिह नुं डिसमिस कीता गिआ सी उिह नुं वजुहात विँच राँ साहिब ने आपने आपनूँ अमेँड कर लिआ है अडे हन उिह नुं यकीन हो गिआ है कि उिह काबले इतबार हो गये हन ?

**M.L.As. AS HEADS OF DISTRICT CITIZENS' COUNCILS, HOME
GUARDS AND RAKSHA DAL**

***3614. Comrade Ram Chandra :** Will the Home Minister be pleased to state the names of M.L. As. who have been appointed as Heads of the District Citizens' Councils or the Home Guards or the Raksha Dal along with the privileges of Travel, office, etc. if any allowed to them ?

Shri Mohan Lal : (a) *District Citizens Councils.*—A list of M.L.As. who are Chairmen of the District Citizens' Councils in the State is laid on the Table of the House. The appointment of M.L.As as Chairmen of district citizens council does not provide them with any privileges i.e. emoluments, Travelling allowances and Dearness Allowances, etc.

(b) *Home Guards*—(i) Unit I.

(1) Shri Yash Paul, M.L.A., Honorary Regional Commandant, Punjab Home Gaurds, Jullundur.

(2) Giani Zail Singh, M.L.A., Honorary Regional Commandant, Punjab Home Gaurds, Patiala.

They are entitled to Travelling Allowance /Dearness allowance when travelling on Home Guard duty. They are also entitled to have free uniform and free furnished residence; Government vehicles and an orderly at the discretion of the Government, but they have not availed of these facilities so far.

(ii) Unit II. Captain Rattan Singh, M.L.A., Chief Organiser Gram Raksha Dal. He is provided with free transport and free office and residential facilities at Chandigarh.

Names of M.L.As. appointed by the state citizens' Council as Chairmen of District Citizens Councils in the Punjab.

| Serial No. | District Citizens' Council | Name of the Chairman |
|---------------|----------------------------|------------------------------|
| 1 | Ambala | Shri Niranjana Singh Talib. |
| 2 | Bhatinda | Gyani Zail Singh. |
| 3 | Ferozepore | Shri H.S. Brar. |
| 4 | Gurdaspur | Pt. Mohan Lal, Home Minister |
| 5 | Gurgaon | Shri K.L. Poswal |
| 6 | Karnal | Shrimati Om Prabha Jain |
| 7 | Kangra | Bakshi Partap Singh |
| 8 | Ludhiana | Capt. Rattan Singh |
| 9 | Patiala | S. Harchand Singh |

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕਮਾਂਡਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰਸ ਦੇ ਹਨ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਲਟਰੀ ਮੈਟਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਟੈਕਟ ਰਖਣ ਲਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਨ ਲਈ ਆਨਰੇਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਡਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਫੈਂਸ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਹ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮੁਖਾਲਫ ਹਨ ਉਹ ਡਿਫੈਂਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। (ਹਾਸਾ)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਰੂਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਇਸਦਾ ਅਫਸਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੇ ਯਸ਼ ਜੀ ਕੋਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਧਨਧਾਲ : ਮੈਂ ਨੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵੈਸੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੱਲੁਕ ਹੈ ਇਹ ਆਨਰੇਰੀ ਕਪੈਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਚਲੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਠੀਕ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਬਲਿਕ ਮੈਨ ਜਿਹੜੇ ਰਿਸਪੈਕਟੇਬਲ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦੀ ਸਲੂਟ ਲੈਣ ਲਈ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਕਿਤਨੀ ਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਲ ਸੇਨ : ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੇ ਜਵਾਬ ਮੇਂ ਬਾਤਯਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਰਣਜਿਤ ਸਿੰਘ ਕੋ ਰੈਜੀਡੈਂਟ ਕੀ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦੇ ਰਖੀ ਹੈ। ਜਬ ਕਮੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕੇ ਕਾਮ ਕੇ ਲਿਏ ਡਿਊਟੀ ਪਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤੋ ਉਸ ਕਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਮੈਂ ਸਨ੍ਰੀ ਸਹੋਦਯ ਸੇ ਪੂਭਨਾ ਚਾਹੁਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਆਜ ਕਲ ਕਹ ਕਿਆਨ ਸਭਾ ਕਾ ਸੈਸ਼ਨ ਆਟੈਂਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ ਤੋ ਕ੍ਯਾ ਕਹ ਤਨ੍ਹੀਂ ਬੰਗਲੋਂ ਮੇਂ ਰਿਜਾਇਡ ਕਰ ਰਹੇ ਯਾ ਹੋਸਟਲ ਮੇਂ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ?

ਸਨ੍ਰੀ : ਮੈਂ ਨੇ ਏਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰੈਜੀਡੈਂਸ ਤਨ ਕੋ ਕਿਸ ਦਿਨ ਕੇ ਲਿਏ ਦੇ ਰਖਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਕਹ ਆਨਰੇਰੀ ਕਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਕਹ ਸਾਰਾ ਟਾਈਮ ਗ੍ਰਾਮ ਰਖਾ ਫਲ ਮੇਂ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਕਹ ਅਪਨੀ ਸਾਰੀ ਤਕਜ਼ੁਹ ਇਸੀ ਕਾਮ ਮੇਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਹਮ ਤੋ ਤਨ ਕੇ ਸਫ਼ਕੂਰ ਹੈਂ ਕਿ ਇਤਨਾ ਟਾਈਮ, ਇਤਨੀ ਐਫਟ੍ਰੇਂਸ ਇਸੀ ਤਰਫ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੈਂ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਕੁਝ ਸਮਧ ਪਹਲੇ ਅਖਬਾਰੀਂ ਮੇਂ ਮੁਖਧ ਸਨ੍ਰੀ ਕੀ ਫੋਟੋ ਚਪੀ ਥੀ ਜਿਸ ਮੇਂ ਤਨ੍ਹੀਂ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕੀ ਕਦੀਂ ਪਹਨੀ ਹੁੰਦੀ ਥੀ। ਮੈਂ ਸਨ੍ਰੀ ਜੀ ਸੇ ਪੂਭਨਾ ਚਾਹੁਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਤਨ ਕੇ ਪਾਸ ਮੀ ਕੋਈ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਕੀ ਕਮਾਂਡ ਹੈ ਯਾ ਕੈਸੇ ਹੀ ਕਦੀਂ ਪਹਨੀ ਥੀ ?

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों: क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि हाउस में जो दूसरे फौजी सदस्य हैं। क्या उन की सरकार सेवा लेने के लिए तैयार है। मैं पुराना कमिश्नर आफिसर रह चुका हूँ। मैं खुद ही अपनी वर्दी बनवा लूंगा, कार मेरे पास है और मैं सरकार से और फैसिलिटीज नहीं मांगूंगा तो क्या सरकार मेरी सेवा लेने के लिए तैयार है?

मंत्री: जिस दिन माननीय सदस्य सेवा देने के लिए तैयार होंगे, उसी दिन सेवा ले लेंगे, लेकिन हम तो दिल साफ होने पर सेवा लेंगे।

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों: मैं तो अभी सेवा देने के लिए तैयार हूँ। आप मुझे कैप्टन रत्न सिंह के साथ पैरेड करवा लें। उन की मेरे साथ दौड़ लगवा लें, जो फस्ट निकलेगा उस को वहाँ पर रख लिया जाए।

मुख्य मंत्री: मुझे पता है कि आप हर मामले में जवान हैं (हंसी)।

श्री अध्यक्ष: पंडित जी, आप ने कैप्टन रत्न सिंह को जो फैसिलिटीज दे रखी हैं उन पर सरकार का महीने में कितना खर्च आ जाता है? (May I know from Pandit Mohan Lal the amount of expenditure incurred on the facilities provided to Captain Rattan Singh.)

गृह मंत्री: इस बारे में कैप्टन साहिब को ही पता होगा। मुझे तो इस वक्त पता नहीं है। अगर नोटिस दें तो पता करके बताया जा सकता है।

श्री जगन्नाथ: क्या मंत्री महोदय कृपया बताएंगे कि श्री यशपाल जी जिन्होंने ऐनक लगा रखी है क्या वह राइफल का ठीक निशाना लगा सकते हैं?

WITHDRAWAL OF CASES AGAINST SARDAR HAZARA SINGH GILL

*3603. **Shri Balramji Dass Tandon :** Will the Home Minister be pleased to state—

(a) whether all the cases against Sardar Hazara Singh Gill have been withdrawn; if so, the reasons therefor;

(b) the cases under which he was undergoing imprisonment together with the total punishment awarded to and undergone by him in each case?

Shri Mohan Lal : (a) Yes. It has been done for promoting an atmosphere of good-will and amity.

(b) Requisite information is laid on the table of the House.

Statement showing the number, of cases, total imprisonment awarded to and undergone by Sardar Hazara Singh Gill, M.L.A.

| Serial. No. | Particulars of cases | Total imprison-ment awarded | Imprisonment undergone | Date of release |
|-------------|--|-----------------------------|-----------------------------|-------------------|
| 1 | FIR No. 15/61 under section 19/11/78 Arms Act, police station Valtola, District Amritsar | 2 years | 1 year, 3 months and 9 days | 8th August, 1963. |
| 2 | Case State Vs. Hazara Singh Gill, under section 52 of Prisons Act | 6 months | Nil | |

श्री बलरामजी दास टण्डन : क्या मंत्री महोदय कृपया बताएंगे कि सरदार हजारा सिंह गिल के विरुद्ध जो केस चल रहा था क्या वही अभी वापिस लिया गया जो कि सुप्रीम कोर्ट ने दूसरी स्टेट में भेज दिया था।

श्री अध्यक्ष : आप जाने दीजिए। (Please leave this matter.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, यह बहुत जल्दरी सप्लीमेंटरी है। सरकार के विरुद्ध पहले ही सुप्रीम कोर्ट की सट्रिक्चर पास हो चुकी थी क्या इसी डर के मारे सरकार ने वह केस विदड्रा कर लिया था ?

श्री अध्यक्ष : वह तो कोई जवाब नहीं दे रहे, आप जाने दीजिए।
(The hon. Minister is not inclined to give reply to this question. Please do not pursue this matter.)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : May I know, Sir, whether the cases against Sardar Hazara Singh Gill were withdrawn on political grounds ?

Minister : No, there was nothing political. The idea was to create an atmosphere of amity and goodwill.

Sardar Gurdial Singh Dhillon ; Sardar Hazara Singh Gill was prosecuted for being in possession of unlicensed arms. Do you propose to compromise with those who are in possession of such arms ? Is it a fact that fire-arms are planted on political persons ?

Minister : I have not been able to pick-up the question.

COMPLAINT AGAINST SUGAR SYNDICATES

***3662. Sardar Gurdial Singh Dhillon :** Will the Home Minister be pleased to state :—

(a) whether he received any reports to the effect that certain Sugar Syndicates were disposing of their quotas in a clandestine manner ;

(b) whether it is a fact that the quotas of sugar which were to be lifted from the Mills in UP were disposed of there and then ; if so, the steps taken to stop this malpractice ?

Shri Mohan Lal : (a) Yes.

(b) No.

सरदार गुरदरल सिंह : की होम मनिस्टर साहिब दॅसटगे कि उनुं अखबारों दे घरबलाड बेछी औक्सन सरकार ने लिया है जिस ने एह गलत खबर डायी सी ?

Minister : No.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Is the Hon. Home Minister aware that a news item appeared in the local Press that certain quotas of sugar were lifted from U.P. mills and the same were distributed there and then ? This was in the 'Daily Tribune'. Was it correct or not ?

Minister : It is a fact that the news item did appear in the Press. As a result of the enquiries made into it, it was found to be entirely incorrect, because the quotas lifted from those mills were duly received in Punjab and distributed.

कामरेड रास प्यारा : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि सरकार ने लोगों की गलत फहमी को दूर करने के लिए कोई प्रेस नोटिफिकेशन जारी की थी कि जो कुछ अखबारों में छपा, गलत है, क्योंकि मन्त्री जी ने बताया है कि इस बारे में इन्कवायरी की गई और पता चला कि यू०पी० में खांड बेची नहीं गई ?

मन्त्री : मैं आफ हैड नहीं बता सकता, माननीय सदस्य अलग नोटिस दें।

Sardar Gurdial Singh Dhillon : In part (a) of my question I had asked whether the distribution of sugar was done in a clandestine manner. What I meant was that though the distribution of sugar was entrusted to Co-operative Societies, none of them actually distributed it and, in fact, they entrusted this work to local shopkeepers or salesmen without having any control over them.

Minister : Certain such cases came to the notice of Government. As far as I orally remember, some cases have been registered and challaned in this connection.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : May I know if any instructions have been issued by you to the Co-operative Societies for the proper distribution of sugar by them in future ?

Minister : The Co-operative Department have issued the necessary instructions in this respect.

DRINKING WATER SUPPLY SCHEME FOR VILLAGES IN KARNAL DISTRICT

***3857. Sardar Piara Singh :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether Government have recently finalised any scheme for the supply of drinking water to villages of district Karnal; if so, the names of the villages, if any, where the work in this connection has since started ?

Sardar Darbara Singh : Water Supply Schemes in villages Dooban, Kurukshetra fair area, District Karnal are in progress. Another Scheme for village Durana has been sent to the Panchayat Department for obtaining acceptance of the Panchayat and administrative approval of the Sanitary Board.

DRINKING WATER SUPPLY SCHEME FOR VILLAGES IN GAGRET AND AMB BLOCK IN HOSHIARPUR DISTRICT

***3643 Pandit Mohan Lal Datta :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether Government is considering any drinking water supply schemes under National Water Supply scheme for the villages in Gagret and Amb-Blocks of Hoshiarpur District; if so, the details thereof stating the stage at which such schemes are at present and probable time within which these are likely to be implemented and completed ?

Sardar Darbara Singh : Two schemes covering 11 villages of Gagret Block have been prepared for sending to the Panchayat Department for obtaining their acceptance and administrative approval of the Sanitary Board. These schemes will be completed in 1½ years after the funds are allocated.

The preparation of other schemes is also in progress.

CONSTRUCTION OF GOHANA-LAKHAN MAJRA ROAD, DISTRICT ROHTAK

***3677. Shri Ram Dhari Balmiki (put by Shri Mangal Sein) :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether it is a fact that work on the construction of Gohana-Lakhan Majra Road was started long ago but at present the work is at a stand still; if so, the reasons therefor together with the approximate date when the Government intends to restart the work and complete the construction of the said road ?

Sardar Darbara Singh : Part I.—Yes. The work was started in December, 1960 and had to be suspended in 1962 on account of National Emergency and consequent drastic cut in the allotment of funds.

Part II.—The work on this road is being taken in hand and is likely to be completed by March, 1966 subject to availability of funds.

श्री मंगल सैन: क्या विकास मन्त्री साहिब बताएंगे कि यह काम सड़क बनाने का 1960 में शुरू किया गया था अब तक कितने मील लम्बी सड़क तैयार हो चुकी है?

Planning and Development Minister : I may state that the progress as under has been achieved in this connection by the end of June, 1963:

| | |
|--|--|
| 1. Total length of the road | .. 14.45 miles |
| 2. Earth work | .. Completed in entire length except a gap of about 6 furlongs in mile No. 9 |
| 3. New Bridges and culverts | .. Completed upto mile 0—7 |
| 4. Collection of soling coat | .. Completed upto 0—3 miles |
| 5. Collection of stone metal | .. Done in 11 miles |
| 6. Consolidation of soling and wearing coats | .. Completed upto 2 miles |
| 7. Collection of bajri 1st coat | .. 0—2 miles |
| 8. Collection of binder | .. Completed in full length |
| 9. Surfacing 1st coat | .. Completed 0—2 miles |

The work will be restarted shortly and is likely to be completed by March, 1966 subject to availability of funds.

श्री मंगल सैन: मिनिस्टर साहिब ने इस के बारे में कुछ डीटेल्स बताई हैं। मैं जानना चाहता हूँ कि जिन ठेकेदारों ने काम शुरू किया था उन्होंने पैमेंट ले ली है या कि नहीं?

Mr. Speaker : How does this Supplementary arise ?

श्री मंगल सैन: आप देखिये कि 1960 में यह काम शुरू किया गया था....

Mr. Speaker : I say how can he reply this Supplementary question off-hand ?

श्री मंगल सैन: विकास मन्त्री साहिब ने बताया है कि 1966 में काम मुकम्मल हो जाएगा वह भी तब अगर फंड्स अवेलेबल होंगे। अगर न हुए तो क्या काम नहीं होगा ..

CONSTRUCTION OF ROADS IN DISTRICT KANGRA

***3569. Shri Rup Singh Phul :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state the total amount allocated for the construction of roads in district Kangra during the current financial year together with the extent of cut applied thereto due to Emergency?

Sardar Darbara Singh : On the originally proposed allocation of Rs 40.85 lacs for this district during the current financial year 'cut' of Rs 17.47 lacs was applied as a result of emergency.

ਸ਼੍ਰੀ ਛਾਹ ਸਿੰਘ ਫੂਲ : ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 40.85 ਲਾਖ ਤੋਂ 17.47 ਲਾਖ ਦੀ ਕਟ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਾਂਗੜਾ ਦੀ ਨਾਮੁਫਤਾਬੇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਟ ਫਿਰ ਸੇਂ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਲਾਨ ਸੇਂ 1963-64 ਕੇ ਲਿਏ 264 ਲਾਖ ਰੁਪਯਾ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਮਿਲਾ ਥਾ ਤਸ ਸੇਂ 40.85 ਕਾਂਗੜਾ ਜ਼ਿਲੇ ਕੇ ਲਿਏ ਥਾ। ਲੇਕਿਨ ਏਮਰਜੈਂਸੀ ਆਨੇ ਦੀ ਵਜਹ ਸੇਂ ਕਟ ਲਗਾਨੀ ਪਈ। ਅਬ ਰੁਪਯਾ ਆਰ ਮਿਲਨੇ ਦੀ ਵਜਹ ਸੇਂ ਬੱਢਾ ਦੇਂਗੇ ਅਬ 23.38 ਲਾਖ ਰੁਪਯਾ ਵਹਾਂ ਪਰ ਖਰਚ ਕੀਯਾ ਜਾਏਗਾ।

**SARPANCH OF VILLAGE PANCHAYAT, DAROLI BHAI
BLOCK, MOGA II, DISTRICT FEROZEPUR**

***3723. Sardar Gurcharan Singh :** Will the Minister for Planning and Development be pleased to state —

- (a) whether it is a fact that the Sarpanch of village Panchayat Daroli Bhai in Block Moga II district Ferozepur is keeping a large amount belonging to the Panchayat with him and has not deposited the same in any bank, if so, the exact amount ;
- (b) whether it is also a fact that the Director of Panchayats, ordered the Block Development Officer of the aforesaid Block to recover the said amount and deposit the same in the Bank.
- (c) if the reply to part (b) be in the affirmative, whether the amount has now been deposited in the Bank, if not, the reasons therefor?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes, within the range of Rs 1,020.40 to Rs 5,559.23 from 31st March, 1962 to 31st July, 1963. Cash in his hands on 31st August, 1963 was nil.

(b) No, but the Sarpanch has been placed under suspension for not showing the records and for apprehension of misappropriating Gram Funds.

(c) Question does not arise in view of (a) above.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਚਾਰਜ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਚੈਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?

ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ : ਜੀ, ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਕਰ ਰੀਕਾਰਡ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲੇਰਿੰਗ ਮਿਸਟੇਕਸ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਉਸ ਨੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ? 24, 24 ਸੈਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦੋ ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ entry ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ: ਜ਼ਿੰਨਾਰੂਪਿਆ ਸਰਪੰਚ ਵਲ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ action under way ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ 2,400 ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਆਈਟਮਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣ ਖੁਭ ਕੇ ਛੱਡੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਤੁਸਾਂ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਸੀਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਂਗੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਭਾਗ ਦੋ ਦਾ ਜਵਾਬ No. " ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਹ ਦਸ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਪਰ ਕੋਈ ਰਿਪ੍ਰਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬੀ. ਡੀ. ਓ. ਵਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਈ ਹੈ। ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਫਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਵਿਖਾਉ। ਡੀ. ਡੀ. ਪੀ. ਓ. ਵੀ ਉਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਡਰ ਸਸਪੈਂਸ਼ਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। 31 ਮਾਰਚ, 1962 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 31 ਅਗਸਤ, 1963 ਤਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਸਸਪੈਂਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹਟਾਈ ਗਈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਵਾਂਗੇ ਜੇ ਕਰ ਸਬੂਤ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਸੁਕਰੀਆ।

CINEMA MACHINE IN UNA BLOCK, DISTRICT HOSHIARPUR

*3669. Shri Surinder Nath Gautam : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether it is a fact that the Cinema Machine in Una Block, District Hoshiarpur has been lying idle for the last one year, if so, the reasons therefor and the steps taken or proposed to be taken by the Government to put the machine to use?

Sardar Darbara Singh : (a) Yes. Since 26th October, 1962.

(b) Being transferred where it could be well-utilized.

ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਗੌਤਮ: ਕਥਾ ਧਰੁ ਹੁਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਕਹੁ ਸ਼ੀਨ ਫ਼ਸ ਕਯਹੁ ਸੇ ਕਹਾਂ ਪੜੀ ਹੁਏ ਖੀ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਫ਼ਸਤੰਮਾਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਐਰ ਅਬ ਏਸਜ਼ੌਂਸੀ ਕੀ ਕਯਹੁ ਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਪਨੀ ਤਹਕੀਲ ਮੇਂ ਲੇ ਲੀ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ: ਜੋ ਆਦਮੀ ਸਪੈਂਡ ਥਾ ਤਸ ਕੋ ਕਹਾ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਧਰੀ ਯਾਏਗਾ ਐਰ ਸ਼ੀਨ ਕਹਾਂ ਪਰ ਹੀ ਰਹੇਗੀ।

CONSTRUCTION OF HOUSES FOR HARIJANS

***3829. Sardar Amar Singh :** Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state the total number of houses constructed for Harijans by the Harijan Welfare Department in the State, districtwise, from January, 1957 to date with the total amount spent thereon.

Sardar Gurbanta Singh : A copy of the statement showing the requisite information is laid on the table of the House.

Statement showing District wise and Yearwise number of Houses constructed for Harijens

| Name of District | 1957-58 | | 1958-59 | | 1959-60 | |
|----------------------|---------------------------|----------------------|---------------------------|---------------------|---------------------------|---------------------|
| | No. of houses constructed | Amount spent at 600 | No. of houses constructed | Amount spent at 600 | No. of houses constructed | Amount spent at 750 |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
| | | Rs | | Rs | | Rs |
| 1. Amritsar .. | 51 | 30,600 | 46 | 27,600 | 44 | 33,000 |
| 2. Ambala .. | 27 | 16,200 | 34 | 20,400 | 23 | 17,250 |
| 3. Bhatinda .. | 41 | 24,600 | 48 50 | 28,800 52,600** | 37 | 27,750 |
| 4. Ferozepur .. | 49 | 29,400 | 55 | 33,000 | 42 | 31,500 |
| 5. Gurdaspur .. | 26 | 15,600 | 30 | 18,600 | 16 | 12,600 |
| 6. Gurgaon .. | 25 | 15,000 | 25 | 15,000 | 24 | 18,000 |
| 7. Hoshiarpur .. | 38 | 22,800 | 43 | 25,800 | 30 | 22,500 |
| 8. Hissar .. | 45 | 27,000 | 57 | 34,200 | 20 | 15,000 |
| 9. Jullundur .. | 45 | 27,000 | 56 | 33,600 | 19 | 14,250 |
| 10. Kangra .. | 25 | 15,000 | 42 | 25,200 | 53 | 39,750 |
| 11. Kapurthala | 19 | 11,400 | 22 | 13,200 | 14 | 10,500 |
| 12. Karnal .. | 47 | 28,200 | 56 | 33,600 | 46 | 34,500 |
| 13. Ludhiana .. | 33 | 19,800 | 37 | 22,200 | 27 | 20,250 |
| 14. Mohindergarh | 29 40 | 17,400 30,755*** | 43 | 25,800 | 14 | 10,500 |
| 15. Patiala .. | 41 109 | 24,600 81,750**** | 17 | 10,200 | 36 | 27,000 |
| 16. Rohtak .. | 32 | 19,200 | 38 | 22,800 | 28 | 21,000 |
| 17. Sangrur .. | 38 65 | 22,800 49,978**** | 46 | 27,600 | 37 | 27,750 |
| 18. Simla .. | Nil | Nil | Nil | Nil | 13 | 9,750 |
| 19. Lahaul and Spiti | Nil | Nil | Nil | Nil | Nil | Nil |
| Total .. | 825 | 5,29,083 | 746 | 4,70,200 | 523 | 3,92,250 |

***This amount was granted under the Centrally-sponsored Housing Scheme for erstwhile Pepsu area at village Laharwala, tehsil Dadri for 40 houses which have been completed.

*This amount was placed at the disposal of Housing Department for construction of 107 tenements at Amritsar under their Slum Clearance Scheme.

From 1957-58 to date with amount of subsidy spent on them

| 1960-61 | | 1961-62 | | 1962-63 | | 1963-64 | |
|---------------------------|---------------------|---------------------------|---------------------|---------------------------|---------------|-----------------------|---------------|
| No. of houses constructed | Amount spent at 750 | No. of houses constructed | Amount spent at 750 | No. of houses constructed | Amount spent. | Total No. constructed | Amount spent. |
| 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |
| | Rs | | Rs | | Rs | | Rs |
| 32 | 24,000 | 34 107 | 25,500 49,490* | Nil | Nil | 314 | 1,90,190 |
| 25 | 18,750 | 8 | 6,000 | Nil | Nil | 117 | 78,600 |
| 37 | 27,750 | 26 | 19,500 | 6 | 4,500 | 245 | 1,85,500 |
| 37 | 27,750 | 40 | 30,000 | 3 | 2,250 | 226 | 1,53,900 |
| 21 | 19,500 | 5 | 3,750 | 1 | 750 | 105 | 70,200 |
| 18 | 13,500 | 27 | 20,250 | 15 | 11,250 | 134 | 93,000 |
| 18 | 13,500 | 24 | 18,000 | 3 | 2,250 | 156 | 104,850 |
| 31 | 23,250 | 28 | 21,000 | Nil | Nil | 181 | 1,20,450 |
| 5 | 3,750 | 14 | 10,500 | 1 | 750 | 140 | 89,850 |
| 70 | 52,500 | 37 | 27,750 | 9 | 6,750 | 236 | 1,66,950 |
| 4 | 3,000 | 6 | 4,500 | 8 | 6,000 | 73 | 48,600 |
| 51 | 38,250 | 34 | 25,500 | 1 | 750 | 235 | 1,60,800 |
| 27 | 20,250 | 22 | 16,500 | 11 | 8,250 | 157 | 1,07,250 |
| 68 | 51,000 | 2 | 1,500 | 5 | 3,750 | 201 | 1,40,705 |
| 36 | 27,000 | 27 | 20,250 | 5 | 3,750 | 271 | 1,94,550 |
| 46 | 34,500 | Nil | Nil | 1 | 750 | 145 | 98,250 |
| 25 | 18,750 | Nil | Nil | Nil | Nil | 211 | 1,46,878 |
| 13 | 9,750 | Nil | Nil | Nil | Nil | 26 | 19,500 |
| Nil | Nil | Nil | Nil | Nil | Nil | Nil | Nil |
| 569 | 4,26,750 | 411 | 2,99,990 | 69 | 51,750 | 3,173 | 21,70,625 |

**This amount was also sanctioned under the Centrally-sponsored Housing Scheme for erstwhile Pepsu area for construction of 50 houses at Mansa.

***These amounts were sanctioned under the Centrally-sponsored Housing Schemes for erstwhile Pepsu area for villages Ghaga and Rajgarh, district Patiala and Kalsiana and Jind district Sangrur.

Note.—The information from the 1st January to 31st March, 1957 is not available as the Housing Scheme is implemented from the financial year and not the Calendar year.

श्री अमर सिंह: जो स्टेटमेंट दी गई है इस में हरिजनों के मकान बनाने की तफसील दे रखी है। टैम्पोरेरी टैक्सेशन बिल 1962 में लागू किया गया था। हिसार के बारे में देखा है कि 1957-58 में 45 मकान बनाए गए थे, 1958-59 में 57 मकानात बनाए गए थे, 1959-60 में 20 और 1962-63 में निल। क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि अब सब हरिजनों के लिए पक्के मकानात बन गये हैं?

मन्त्री: अब मैं इस बात का जवाब क्या दूँ जी?

श्री अमर सिंह: क्या वजीर साहिब फरमाएंगे कि इस बात के पशे नज़र कि हरिजन वेलफेयर की दोनों स्कीमें यानी हाउसिंग स्कीम और ज़मीन देने की स्कीम फेल हो चुकी है तो उस तीन करोड़ रुपए को जो कि टैम्पोरेरी टैक्स के ज़रिए सरकार ने हरिजनों के लिए इकट्ठा किया था, उसको किस काम पर लगाने का विचार किया जा रहा है?

मन्त्री: हाउसिंग की स्कीम फेल बिल्कुल नहीं हुई। फिगर्ज दी गई है कि किस किस जिले में हाउसिंग बनाये हैं। जो दूसरा पैसा है उस के सिलसिले में पहिले ही जवाब दे चुका हूँ कि अभी कंसिडर कर रहे हैं और उसका फैसला जल्दी ही कर देंगे।

श्री अध्यक्ष: Question Hour is over। बाकी सप्लीमेंटरीज इस पर कल होंगी।
(The Question Hour is over. Further supplementaries will be put to morrow.)

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

KACHA AND PUCCA ROAD; BUILT IN KANGRA DISTRICT

1049. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state the length of (i) Kacha and (ii) Pucca roads built, tehsilwise, in Kangra District after the setting up of a special department for the development of Hilly Areas in the State?

Sardar Darbara Singh : The requisite information is as under:—

| Name of Tahsil | Kacha roads improved from bridge to jeepable and truckable standard (miles) | Pucca roads (miles) |
|----------------|---|---------------------|
| Dera Gopipur | .. | 6.26 |
| Palampur | .. | 5.25 |
| Hamirpur | .. | 6.37 |
| Kulu | 18.87 | 1.25 |
| Total | 18.87 | 19.13 |

Note.—This does not include the roads improved or built by the Zila Parishad, Kangra. Information for Kulu has been included, as it was not a separate District during the period to which the information relates.

WATERLOGGED LAND IN KANDRORI AREA OF TEHSIL
NURPUR

1050. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) whether Government are aware of the waterlogged area of land in Kandrori area (Indora police station, tehsil Nurpur); if so, what action has been taken by the Government to improve this land ;
- (b) whether Government maintain any record about the waterlogged areas and whether the area mentioned in part (a) is included in the said record ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Yes. A scheme of training Chaunch Khad upstream of Kandrori village to its outfall into River Beas upstream Mirthal Bridge is under consideration. No final decision has so far been taken.

(b) Yes. The Sub-soil water depths are maintained in respect of the Canal Irrigation tracts. The area mentioned at (a) above is not included in the said record.

PAYMENT OF COMPENSATION OF LAND ACQUIRED FOR
THE CONSTRUCTION OF BHAKRA CANALS

1109. Comrade Shamsheer Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the names of the landowners of Rupar tehsil whose lands were acquired by Government stating the area of land acquired, person-wise, for the construction of the Bhakra Canals;
- (b) whether compensation for the acquired land has been paid to all the landowners referred to in part (a) above, if not, the number of cases in which it has not been paid so far and the reasons therefore in each case, together with the time by which it is likely to be paid?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Collection of the information involves lot of time and labour which is not considered commensurate with the benefit to be derived therefrom.

(b) Payment of compensation has been made in majority of cases. About 603 persons have not received the payment which is lying with the Land Acquisition Officer, Ambala, and can be had by them on any working day during working hours. Efforts are being made to contact such persons and to pay the compensation.

DISTRIBUTION OF WHEAT IN VILLAGE KOT KHERA
TEHSIL AMRITSAR

1128. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

- (a) whether any wheat was distributed in village Kot Khera, tehsil Amritsar, during the year 1961, as relief to the flood-affected inhabitants of the said village ;
- (b) the list of the persons with parentage to whom the wheat referred to in part (a) above was given, together with the quantity given in each case?

Sardar Ajmer Singh : (a) Yes.

(b) Two statements showing the names and parentage of the persons together with the quantity of wheat given to them for food and seed, are enclosed.

[Minister for Revenue]

Statement showing the names and quantity of seed wheat distributed to the flood-suffers due to floods heavy rains of 1961 (For Seed) Village Kot Khera.

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|---|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | Sarvshri— | Mds. Srs. Cht. | |
| 1 | Bishan Singh, son of Bhan Singh | 0 0 0 | Absent |
| 2 | Sadhu Singh, son of Karan Singh | 0 8 0 | |
| 3 | Isher Singh, son of Inder Singh | 0 37 8 | |
| 4 | Waryam Singh, son of Isher Singh | 0 3 8 | |
| 5 | Waryam Singh, son of Harnam Singh | 0 10 8 | |
| 6 | Hazara Singh, son of Pal Singh | 0 8 0 | |
| 7 | Pritam Singh, son of Hazara Singh | 0 3 0 | |
| 8 | Harnam Singh, son of Isher Singh | 0 8 0 | |
| 9 | Harnam Singh son of Isher Singh | 0 7 0 | |
| 10 | Harnam Singh, son of Isher Singh | 0 3 0 | |
| 11 | Sadhu Singh, son of Munsha Singh | 0 8 0 | |
| 12 | Waryam Singh, son of Isher Singh | 0 3 0 | |
| 13 | Boota Singh, son of Santa Singh | 0 8 0 | |
| 14 | Sadhu Singh, son of Karan Singh | 0 30 0 | |
| 15 | Pal Singh, son of Sadhu Singh | 0 8 0 | |
| 16 | Gyan Singh, son of Boota Singh | 0 9 0 | |
| 17 | Harnam Singh, son of Main Singh | 0 18 0 | |
| 18 | Ujagar Singh and Brothers, sons of Narain Singh | 3 12 12 | |
| 19 | Amar Singh, son of Atma Singh | 0 12 9 | |
| 20 | Bakshish Singh, son of Darbara Singh | 1 24 14 | |
| 21 | Amar Singh, son of Hari Singh | 0 5 0 | |
| 22 | Chaida Singh, son of Charan Singh | 1 30 0 | |
| 23 | Hira Singh, son of Charan Singh | 0 17 0 | |
| 24 | Harnam Singh, son of Narain Singh | 0 17 9 | |
| 25 | Bakshish, son of Darbara Singh | 0 31 8 | |
| 26 | Amar Singh, son of Chaida Singh | 0 19 0 | |
| 27 | Amar Singh, son of Charan Singh | 10 15 0 | |
| 28 | Darshan Singh, son of Narain Singh | 0 19 14 | |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|-------------------------------------|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | Sarvshri— | Mds. Srs. Chht. | |
| 29 | Ghaneya Singh, son of Hira Singh | 0 30 0 | |
| 30 | Jagir Singh, son of Mahesha Singh | .. | |
| 31 | Sudagar Singh, son of Makan Singh | 3 8 0 | |
| 32 | Bakshish, son of Darbara Singh | 0 9 0 | |
| 33 | Mit Singh, son of Udham Singh | 0 2 0 | |
| 34 | Amar Singh, son of Chain Singh | 0 6 0 | |
| 35 | Bakshish | 0 2 11 | |
| 36 | Daya Singh, son of Bhagwan Singh | 0 19 11 | |
| 37 | Hem Singh, son of Khajan Singh | 0 22 12 | |
| 38 | Gavar Singh, son of Thakar Singh | 3 7 10 | |
| 39 | Bachan Singh, son of Santa Singh | 0 37 0 | |
| 40 | Roor Singh, son of Khara Singh | 4 0 0 | |
| 41 | Ganda, son of Nehal Singh | 2 12 9 | |
| 42 | Bachan Singh, son of Santa Singh | 0 17 0 | |
| 43 | Sudagar Singh, son of Surani Singh | 0 4 0 | |
| 44 | Gurmukh Singh, son of Ganda Singh | 0 24 0 | |
| 45 | Nantu Singh, son of Dial Singh | 0 39 0 | |
| 46 | Tarlok Singh, son of Narain Singh | 0 10 9 | |
| 47 | Guzar Singh, son of Thakar Singh | 0 10 12 | |
| 48 | Lakh Singh, son of Gian Singh | 0 19 14 | |
| 49 | Wasan Singh, son of Achhar Singh | 0 10 0 | |
| 50 | Ganda Singh, son of Nehal Singh | 0 19 0 | |
| 51 | Banta Singh, son of Dial Singh | 0 34 9 | |
| 52 | Amar Singh, son of Santa Singh | 0 22 12 | |
| 53 | Kandan Singh, son of Ujagar Singh | 0 8 14 | |
| 54 | Bachan Singh, son of Santa Singh | 0 16 9 | |
| 55 | Bachan Singh, son of Mohinder Singh | 0 6 0 | |
| 56 | Banta Singh, son of Wasakha Singh | 0 24 14 | |
| 57 | Santa Singh, son of Dial Singh | 0 8 0 | |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed REMARKS |
|------------|-------------------------------------|--|
| Sarvshri— | | Mts. Srs. Chht. |
| | | |
| 58 | Basanta Singh, son of Wasakha Singh | 2 7 0 |
| 59 | Santa Singh, son of Suran Singh | 3 4 0 |
| 60 | Pal Singh, son of Nand Singh | 2 28 0 |
| 61 | Maghar Singh, son of Hardit Singh | 1 9 12 |
| 62 | Basant Singh, son of Wasakha Singh | 0 10 15 |
| 63 | Vazar Singh, son of Thakur Singh | 0 9 0 |
| 64 | Kundan Singh, son of Ujagar Singh | 0 35 12 |
| 65 | Guzar Singh, son of Boota Singh | 0 10 9 |
| 66 | Guzar Singh, son of Thakur Singh | 0 15 9 |
| 67 | Dalip Singh, son of Gian Singh | 0 1 14 |
| 68 | Khem Singh, son of Khazan Singh | 0 20 11 |
| 69 | Jagir Singh, son of Banta Singh | 0 27 0 |
| 70 | Ajit Singh, son of Tarlok Singh | 1 12 0 |
| 71 | Amar Singh, son of Santa Singh | 0 4 0 |
| 72 | Daya Singh, son of Bhagwant Singh | 0 17 13 |
| 73 | Maharaj Singh, son of Daya Singh | 1 0 10 |
| 74 | Tehal Singh, son of Daya Singh | 0 33 2 |
| 75 | Maharaj Singh, son of Tehal Singh | 0 14 8 |
| 76 | Bachan Singh, son of Prem Singh | 0 12 0 |
| 77 | Daya Singh, son of Bhagwan Singh | 0 18 8 |
| 78 | Amrik Singh, son of Khem Singh | 0 20 11 |
| 79 | Bachan Singh, son of Prem Singh | 1 1 0 |
| 80 | Amrik Singh, son of Khem Singh | 1 1 0 |
| 81 | Fauja Singh, son of Surain Singh | 2 7 0 |
| 82 | Ghaneya Singh, son of Hira Singh | 0 24 0 |
| 83 | Bachan Singh, son of Prem Singh | 0 15 12 |
| 84 | Amrik Singh, son of Khem Singh | 0 35 0 |
| 85 | Isher Singh, son of Inder Singh | 0 12 0 |
| 86 | Teja Singh, son of Santa Singh | 0 8 0 |
| 87 | Chet Singh, son of Kartar Singh | 1 11 11 |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|--|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | Sarvshri— | Mds. Srs - Chht | |
| 88 | Bhan Singh, son of Tarlok Singh .. | 1 0 0 | |
| 89 | Assa Singh and Guzar Singh, sons of Boota Singh .. | 0 33 0 | |
| 90 | Guzar Singh, son of Boota Singh .. | 0 30 0 | |
| 91 | Uttam Singh, son of Amar Singh .. | 0 15 0 | |
| 92 | Guzar Singh, son of Boota Singh .. | 0 35 0 | |
| 93 | Guzar Singh, son of Boota Singh .. | 0 16 9 | |
| 94 | Guzar Singh, son of Shangara Singh .. | 1 8 0 | |
| 95 | Banta Singh, son of Teja Singh .. | 0 14 11 | |
| 96 | Bhagat Singh, son of Sangat Singh .. | 1 31 10 | |
| 97 | Bhagat Singh, son of Sangat Singh .. | 2 9 11 | |
| 98 | Bota Singh, son of Man Singh .. | 1 27 0 | |
| 99 | Hakam Singh, son of Sunder Singh .. | 0 18 0 | |
| 100 | Hazara Singh, son of Hakam Singh .. | 0 16 9 | |
| 101 | Sucha Singh, son of Hazara Singh .. | 0 8 0 | |
| 102 | Gurdit Singh, son of Sunder Singh .. | 0 7 0 | |
| 103 | Beant Singh, son of Kehar Singh .. | 0 9 8 | |
| 104 | Gurdit Singh, son of Sunder Singh .. | 0 15 0 | |
| 105 | Beant Singh, son of Kehar Singh .. | 0 2 0 | |
| 106 | Gujar Singh, son of Boota Singh .. | 0 17 9 | |
| 107 | Banta Singh, son of Kehar Singh .. | 0 11 0 | |
| 108 | Vir Singh, son of Kahan Singh .. | 0 12 0 | |
| 109 | Guzar Singh, son of Boota Singh .. | 0 14 15 | |
| 110 | Vir Singh, son of Kehar Singh .. | 0 22 0 | |
| 111 | Beant Singh, son of Kehar Singh .. | 0 21 15 | |
| 112 | Isher Singh, son of Surain Singh .. | 0 18 0 | |
| 113 | Uttam Singh, son of Jawand Singh .. | 0 16 0 | |
| 114 | Uttam Singh, son of Jawand Singh .. | 1 16 0 | |
| 115 | Sucha Singh, son of Amar Singh .. | 0 6 0 | |
| 116 | Sodagar Singh, son of Hukam Singh .. | 0 11 9 | |
| 117 | Sucha Singh, son of Amar Singh .. | 0 16 9 | |
| 118 | Bhan Singh, son of Narain Singh .. | 0 37 15 | |
| 119 | Fauja Singh, son of Surain Singh .. | 0 17 0 | |
| 120 | Bhagat Singh, son of Sangat Singh .. | 0 37 0 | |
| 121 | Vir Singh, son of Kehar Singh .. | 0 22 0 | |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|------------------------------------|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Mds. Srs. Chk. | |
| | Sarvshri— | | |
| 122 | Gurdit Singh, son of Sunder Singh | 0 19 4 | |
| 123 | Waryam Singh, son of Jawala Singh | 0 14 4 | |
| 124 | Balwant Singh, son of Waryam Singh | 0 16 12 | |
| 125 | Maharaj Singh, son of Fauja Singh | 0 2 11 | |
| 126 | Buta Singh, son of Man Singh | 1 0 12 | |
| 127 | Khem Singh, son of Khajan Singh | 0 23 12 | |
| 128 | Bachan Singh, son of Prem Singh | 0 14 8 | |
| 129 | Prem Singh, son of Jowala Singh | 1 1 0 | |
| 130 | Assa Singh, son of Sunder Singh | 0 10 15 | |
| 131 | Basant Singh, son of Kehar Singh | 0 6 0 | |
| 132 | Lachman Singh, son of Hira Singh | 0 20 11 | |
| 133 | Banta Singh, son of Mohan Singh | 0 9 0 | |
| 134 | Basant Singh, son of Kehar Singh | 1 17 0 | |
| 135 | Isher Singh, son of Wasakha Singh | 0 8 14 | |
| 136 | Harnam Singh, son of Isher Singh | 0 9 14 | |
| 137 | Sudha Singh, son of Banta Singh | 0 22 9 | |
| 138 | Gurbax Singh, son of Chet Singh | 0 14 0 | |
| 139 | Tarlok Singh, son of Narain Singh | 0 22 0 | |
| 140 | Gurbax Singh, son of Chet Singh | 0 19 11 | |
| 141 | Basant Singh, son of Teja Singh | 0 16 0 | |
| 142 | Gurdit Singh, son of Sunder Singh | 0 39 9 | |
| 143 | Boota Singh, son of Sant Singh | 0 6 0 | |
| 144 | Sadha Singh, son of Sant Singh | 0 6 0 | |
| 145 | Hira Singh, son of Jowala Singh | 1 31 0 | |
| 146 | Uttam Singh, son of Jiwan Singh | 2 13 0 | |
| 147 | Isher Singh, son of Inder Singh | 0 28 0 | |
| 148 | Suba Singh, son of Joga Singh | 0 33 0 | |
| 149 | Asa Singh, son of Santa Singh | 3 30 0 | |
| 150 | Ghasita Singh, son of Bachan Singh | 0 21 0 | |
| 151 | Tara Singh, son of Rattan Singh | 0 23 13 | |
| 152 | Bahadur Singh, son of Inder Singh | 0 22 15 | |
| 153 | Hira Singh, son of Nihal Singh | 1 4 12 | |
| 154 | Tara Singh, son of Rattan Singh | 0 5 0 | |
| 155 | Bahadur Singh, son of Inder Singh | 2 27 0 | |
| 156 | Tara Singh, son of Nehal Singh | 0 23 0 | |
| 157 | Teja Singh, son of Wasakha Singh | 0 29 0 | |
| 158 | Bhagat Singh, son of Kahla Singh | 0 14 0 | |
| 159 | Bachan Singh, son of Santa Singh | 0 39 0 | |
| 160 | Harnam Singh, son of Narain Singh | 1 37 0 | |
| 161 | Bachan Singh, son of Santa Singh | 0 18 0 | |
| 162 | Amar Singh, son of Charan Singh | 0 18 0 | |
| 163 | Isher Singh, son of Inder Singh | 0 23 0 | |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|--------------------------------------|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | Sarvshri— | Mds. Srs. Chk. | |
| 164 | Moola Singh, son of Waryam Singh | .. 0 33 0 | |
| 165 | Boor Singh, son of Waryam Singh | .. 0 30 0 | |
| 166 | Banta Singh, son of Teja Singh | .. 0 24 0 | |
| 167 | Bachan Singh, son of Nishan Singh | .. 1 0 0 | |
| 168 | Harnam Singh, son of Narain Singh | .. 0 4 0 | |
| 169 | Lachman Singh, son of Hira Singh | .. 0 3 0 | |
| 170 | Sadha Singh, son of Santa Singh | .. 0 10 0 | |
| 171 | Bhagat Singh, son of Sangat Singh | .. 0 16 0 | |
| 172 | Assa Singh, son of Santa Singh | .. 0 11 0 | |
| 173 | Ghasita Singh, son of Bachan Singh | .. 0 9 0 | |
| 174 | Tarra Singh, son of Bachan Singh | .. 0 18 0 | |
| 175 | Bahadur Singh, son of Roor Singh | .. 0 5 0 | |
| 176 | Moola Singh, son of Waryam Singh | .. 0 17 0 | |
| 177 | Bhagat Singh, son of Waryam Singh | .. 0 3 0 | |
| 178 | Uttam Singh, son of Roor Singh | .. 0 8 0 | |
| 179 | Pritam Singh | .. 0 4 0 | |
| 180 | Ujagar Singh, son of Darshan Singh | .. 0 21 0 | |
| 181 | Bakshish Singh, son of Darbara Singh | .. 0 13 0 | |
| 182 | Amar Singh, son of Atma Singh | .. 0 24 0 | |
| 183 | Amar Singh, son of Charan Singh | .. 0 12 0 | |
| 184 | Ganda Singh, son of Nehal Singh | .. 1 27 0 | |
| 185 | Hakam Singh, son of Kajan Singh | .. 0 24 0 | |
| 186 | Khem Singh, son of Khazan Singh | .. 0 2 0 | |
| 187 | Khem Singh, son of Khazan Singh | .. 0 11 0 | |
| 188 | Bachan Singh, son of Prem Singh | .. 0 15 0 | |
| 189 | Amar Singh, son of Santa Singh | .. 0 15 0 | |
| 190 | Ajaib Singh, son of Sunder Singh | .. 0 16 10 | |
| 191 | Banta Singh, son of Wasakha Singh | .. 0 18 0 | |
| 192 | Ajit Singh, son of Tarlok Singh | .. 0 16 0 | |
| 193 | Maharaj Singh, son of Daya Singh | .. 0 16 0 | |
| 194 | Tahal Singh, son of Daya Singh | .. 0 16 0 | |
| 195 | Teja Singh, son of Bhag Singh | .. 0 30 0 | |
| 196 | Hem Singh, son of Khazan Singh | .. 2 15 0 | |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|------------------------------------|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | Mds. Srs. Chk. | |
| | Sarvshri— | | |
| 197 | Bachan Singh, son of Prem Singh | .. 10 19 0 | |
| 198 | Ghaneya Singh, son of Hira Singh | .. 0 7 0 | |
| 199 | Bachan Singh, son of Santa Singh | .. 0 15 0 | |
| 200 | Bhag Singh, son of Dewa Singh | .. 0 3 0 | |
| 201 | Bishan Singh, son of Hira Singh | .. 0 18 0 | |
| 202 | Gurbax Singh, son of Chanda Singh | .. 0 14 0 | |
| 203 | Suba Singh, son of Amar Singh | .. 0 8 0 | |
| 204 | Hira Singh, son of Jowala Singh | .. 0 3 0 | |
| 205 | Isher Singh, son of Inder Singh | .. 0 19 0 | |
| 206 | Suba Singh, son of Jowala Singh | .. 0 12 0 | |
| 207 | Makhan Singh, son of Bhagat Singh | .. 0 18 0 | |
| 208 | Bhagat Singh, son of Isher Singh | .. 0 4 0 | |
| 209 | Assa Singh, son of Santa Singh | .. 0 3 0 | |
| 210 | Bachan Singh, son of Roor Singh | .. 0 3 0 | |
| 211 | Sant Singh, son of Wasakha Singh | .. 0 16 0 | |
| 212 | Bachan Singh, son of Santa Singh | .. 0 14 0 | |
| 213 | Dara Singh, son of Waryam Singh | .. 0 39 0 | |
| 214 | Bhagat Singh, son of Vir Singh | .. 0 16 0 | |
| 215 | Chanan Singh, son of Sunder Singh | .. 0 16 0 | |
| 216 | Bahadur Singh, son of Chandu Singh | .. 0 4 0 | |
| 217 | Bahadur Singh, son of Chand Singh | .. 0 5 0 | |
| 218 | Bhader Singh, son of Chanda Singh | .. 1 8 0 | |
| 219 | Mian Singh, son of Hira Singh | .. 0 8 0 | |
| 220 | Kundan Singh, son of Ujagar Singh | .. 0 16 0 | |
| 221 | Hakam Singh, son of Waryam Singh | .. 0 9 0 | |
| 2 2 | Tara Singh, son of Hakam Singh | .. 0 16 0 | |
| 223 | Ganda Singh, son of Kapur Singh | .. 0 8 0 | |
| 224 | Miran Singh, son of Hira Singh | .. 0 15 0 | |
| 225 | Beant Singh, son of Teja Singh | .. 0 14 0 | |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|------------------------------------|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | Sarvshri— | Mds Srs. Chk. | |
| 226 | Bahadar Singh, son of Chanda Singh | .. 0 12 0 | |
| 227 | Hakam Singh, son of Waryam Singh | .. 0 15 0 | |
| 228 | Sohan Singh, son of Santekh Singh | .. 0 5 0 | |
| 229 | Makhan Singh, son of Sohan Singh | .. 0 10 0 | |
| 230 | Sadha Singh, son of Narain Singh | .. 0 25 0 | |
| 231 | Harnam Singh, son of Narain Singh | .. 0 37 0 | |
| 232 | Karnail Singh, son of Daya Singh | .. 0 18 0 | |
| 233 | Ajaib Singh, son of Gurdit Singh | .. 0 11 0 | |
| 234 | Amar Singh, son of Atma Singh | .. 0 8 0 | |
| 235 | Moola Singh, son of Waryam Singh | .. 0 10 0 | |
| 236 | Dalip Singh, son of Hazara Singh | .. 0 31 0 | |
| 237 | Amar Singh, son of Atma Singh | .. 0 20 0 | |
| 238 | Bachan Singh, son of Santa Singh | .. 0 8 0 | |
| 239 | Roor Singh, son of Amar Singh | .. 0 17 0 | |
| 240 | Sardara Singh, son of Surain Singh | .. 0 8 0 | |
| 241 | Narain Singh, son of Gurdit Singh | .. 0 36 0 | |
| 242 | Bahadur Singh, son of Gurdit Singh | .. 0 35 0 | |
| 243 | Narain Singh, son of Gurdit Singh | .. 0 16 0 | |
| 244 | Nazar Singh, son of Gurdit Singh | .. 1 20 0 | |
| 245 | Jarnail Singh, son of Surain Singh | .. 1 16 0 | |
| 246 | Banta Singh, son of Teja Singh | .. 0 16 0 | |
| 247 | Amar Singh, son of Santa Singh | .. 0 11 0 | |
| 248 | Beant Singh, son of Amar Singh | .. 0 17 0 | |
| 249 | Harnam Singh, son of Narain Singh | .. 0 12 0 | |
| 250 | Isher Singh, son of Bachan Singh | .. 0 19 0 | |
| 251 | Sadha Singh, son of Bachitar Singh | .. 0 10 0 | |
| 252 | Amar Singh, son of Hari Singh | .. 0 16 0 | |
| 253 | Pal Singh, son of Chet Singh | .. 0 12 0 | |
| 254 | Gopal Singh, son of Hakam Singh | .. 1 32 0 | |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|------------------------------------|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | Sarvshri-- | Mds. Srs. Chk. | |
| 255 | Pal Singh, son of Chet Singh | .. 1 29 0 | |
| 256 | Gopal Singh, son of Hakam Singh | .. 2 24 0 | |
| 257 | Beant Singh, son of Amar Singh | .. 0 36 0 | |
| 258 | Balwant Singh, son of Isher Singh | .. 0 9 0 | |
| 259 | Gehal Singh, son of Hakam Singh | .. 0 22 0 | |
| 260 | Dalip Singh, son of Gehal Singh | .. 0 30 0 | |
| 261 | Gehal Singh, son of Hakam Singh | .. 7 0 0 | |
| 262 | Pal Singh, son of Chet Singh | .. 0 16 0 | |
| 263 | Gujar Singh, son of Buta Singh | .. 0 2 0 | |
| 264 | Chanan Singh, son of Chet Singh | .. 0 9 0 | |
| 265 | Suba Singh, son of Jowala Singh | .. 0 32 0 | |
| 266 | Daya Singh, son of Bhagwan Singh | .. 0 19 0 | |
| 267 | Santokh Singh, son of Isher Singh | .. 1 15 0 | |
| 268 | Sardara Singh, son of Surain Singh | .. 0 25 0 | |
| 269 | Pal Singh, son of Chet Singh | .. 0 16 0 | |
| 270 | Chanan Singh, son of Chet Singh | .. 0 14 0 | |
| 271 | Pal Singh, son of Chanan Singh | .. 1 12 0 | |
| 272 | Bhagat Singh, son of Raja Singh | .. 0 27 0 | |
| 273 | Kulwant Singh, son of Bhajan Singh | .. 0 27 0 | |
| 274 | Sardara Singh, son of Surain Singh | .. 1 39 0 | |
| 275 | Swaran Singh, son of Dalip Singh | .. 0 15 0 | |
| 276 | Amar Singh, son of Atma Singh | .. 0 15 0 | |
| 277 | Pal Singh, son of Chet Singh | .. 0 4 0 | |
| 278 | Chanan Singh, son of Chet Singh | .. 0 16 0 | |
| 279 | Sardara Singh, son of Surain Singh | .. 0 23 0 | |
| 280 | Fauja Singh, son of Surain Singh | .. 1 14 0 | |
| 281 | Gurdit Singh, son of Sunder Singh | .. 0 14 0 | |
| 282 | Dalip Singh, son of Roor Singh | .. 0 31 0 | |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for seed | REMARKS |
|------------|------------------------------------|----------------------------------|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | Sarvshri— | Mds. Srs. Chk. | |
| 283 | Sadha Singh, son of Swaran Singh | 0 37 0 | |
| 284 | Garib Singh, son of Nikka Singh | 1 3 0 | |
| 285 | Wadhawa Singh | 1 14 0 | |
| 286 | Surjan Singh, son of Roor Singh | 0 16 0 | |
| 287 | Sadhu Singh, son of Santa Singh | 0 24 0 | |
| 288 | Sant Singh, son of Teja Singh | 0 17 0 | |
| 289 | Surat Singh, son of Daya Singh | 0 7 0 | |
| 290 | Balwant Singh, son of Teja Singh | 0 15 0 | |
| 291 | Chet Singh, son of Ganda Singh | 0 2 0 | |
| 292 | Beant Singh, son of Amar Singh | 0 15 0 | |
| 293 | Pal Singh, son of Chet Singh | 0 18 0 | |
| 294 | Gopal Singh, son of Hakam Singh | 0 10 0 | |
| 295 | Pal Singh, son of Chet Singh | 0 21 0 | |
| 296 | Gopal Singh, son of Hakam Singh | 1 30 0 | |
| 297 | Harbhajan Singh, son of Hira Singh | 2 3 0 | |
| 298 | Polhla Singh, son of Narain Singh | 0 12 0 | |
| 299 | Tirlok Singh, son of Narain Singh | 1 24 0 | |
| 300 | Teja Singh, son of Santa Singh | 0 22 0 | |
| 301 | Charan Singh, son of Mian Singh | 1 1 0 | |
| 302 | Dalip Singh, son of Roor Singh | 0 23 0 | |
| 303 | Uttam Singh, son of Jowand Singh | 0 23 0 | |
| 304 | Bhan Singh, son of Surain Singh | 0 2 0 | |
| 305 | Santa Singh, son of Dayal Singh | 0 12 0 | |
| 306 | Dalip Singh, son of Roor Singh | 0 18 0 | |
| 307 | Hazara Singh, son of Hakam Singh | 0 30 0 | |
| 308 | Hazara Singh, son of Hakam Singh | 2 20 0 | |
| 309 | Sucha Singh, son of Bir Singh | 0 18 0 | |
| 310 | Waryam Singh, son of Jawala Singh | 0 10 0 | |
| 311 | Dalip Singh, son of Roor Singh | 1 16 0 | |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for food |
|------------|-----------------------------------|----------------------------------|
| 312 | Hazara Singh, son of Karam Singh | 5 4 0 |
| 313 | Hira Singh, son of Nihal Singh | 1 18 0 |
| 314 | Ajit Singh, son of Kartar Singh | 0 13 0 |
| 315 | Piara Singh, son of Bhajan Singh | 0 32 0 |
| 316 | Bhagat Singh, son of Sanga Singh | 0 8 0 |
| 317 | Boota Singh, son of Santa Singh | 0 12 0 |
| 318 | Fauja Singh, son of Sardoor Singh | 2 0 0 |
| 319 | Sat Pal, son of Anant Ram | 1 26 0 |
| 320 | Bhan Singh, son of Lai Singh | 0 12 0 |
| 321 | Jito, daughter of Ghasita Singh | 0 12 0 |
| 322 | Isher Singh, son of Bachan Singh | 0 13 0 |
| 323 | Sucha Singh | 0 8 0 |
| 324 | Hazara Singh, son of Hakam Singh | 3 9 0 |
| 325 | Kulwant Singh, son of Amar Singh | 0 14 0 |
| 326 | Dalip Singh, son of Roor Singh | 0 21 0 |
| 327 | Hazara Singh, son of Hakam Singh | 1 20 0 |
| 328 | Harnam Singh, son of Narain Singh | 0 12 0 |
| 329 | Lal Singh, son of Jhanda Singh | 0 10 0 |
| | Total | 221 26 0 |

Statement showing the names of grantees and quantity of wheat which was given to them as a flood relief to village Kot Khara Due to flood/heavy rains of 1961.

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for food |
|----------------|----------------------------------|----------------------------------|
| WHEAT FOR FOOD | | |
| Sarvshri— | | |
| 1 | Rakha Ram, son of Dulo Ram | 3 0 0 |
| 2 | Narain Singh, son of Sawan Singh | 4 0 0 |
| 3 | Vir Singh, son of Sher Singh | 4 0 0 |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for food |
|------------|---------------------------------------|----------------------------------|
| 4 | Pritam Singh, son of Boota Singh | 4 20 0 |
| 5 | Faqir Singh, son of Khushal Singh | 4 20 0 |
| 6 | Sudagar Singh, son of Ala Singh | 3 0 0 |
| 7 | Sarup Chand, son of Polo Ram | 3 0 0 |
| 8 | Dalip Singh, son of Natha Singh | 3 0 0 |
| 9 | Gora Singh, son of Sawan Singh | 2 0 0 |
| 10 | Mohinder Singh, son of Nand Singh | 3 20 0 |
| 11 | Kirpa Singh, son of Wasawa Singh | 0 20 0 |
| 12 | Darshan Singh, son of Budha Singh | 3 20 0 |
| 13 | Bahadur Singh son of Sher Singh | 2 20 0 |
| 14 | Ganga Singh son of Mala Singh | 3 20 0 |
| 15 | Wasan Singh, son of Kishan Singh | 1 0 0 |
| 16 | Surjan Singh, son of Sher Singh | 3 0 0 |
| 17 | Bhan Singh, son of Bela Singh | 3 20 0 |
| 18 | Piara Singh, son of Surain Singh | 2 20 0 |
| 19 | Gura Singh, son of Surain Singh | 1 20 0 |
| 20 | Ajit Singh, son of Hazara Singh | 1 0 0 |
| 21 | Bachan Singh, son of Mela Singh | 1 20 0 |
| 22 | Budh Singh, son of Jhanda Singh | 3 20 0 |
| 23 | Gian Singh, son of Surain Singh | 2 0 0 |
| 24 | Sajan Singh, son of Kesar Singh | 3 20 0 |
| 25 | Bachan Singh, son of Kapur Singh | 4 20 0 |
| 26 | Hari Singh, son of Mangal Singh | 3 0 0 |
| 27 | Hazara Singh, son of Jawala Singh | 2 20 0 |
| 28 | Dar Singh, son of Nehalu | 4 0 0 |
| 29 | Mohinder Kaur, widow of Mukhtar Singh | 2 0 0 |
| 30 | Sarta Singh, son of Surain Singh | 3 20 0 |
| 31 | Dalip Singh, son of Nihal Singh | 5 0 0 |
| 32 | Isher Singh, son of Maghar Singh | 3 0 0 |
| 33 | Harbans Singh, son of Mangal Singh | 1 20 0 |
| 34 | Karnail son of Harnam Singh | 5 20 0 |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for food |
|------------|-------------------------------------|----------------------------------|
| Sarvshri— | | |
| 35 | Kehar Singh son of Nehal Singh | 1 0 0 |
| 36 | Dhano, widow of Sudagar Singh | 3 20 0 |
| 37 | Harnama, son of Sunder | 4 0 0 |
| 38 | Piara Singh, son of Lachhman Singh | 4 0 0 |
| 39 | Tej Kaur, w/o Sohan Singh | 1 20 0 |
| 40 | Mota Singh, son of Inder Singh | 3 20 0 |
| 41 | Fauja Singh, son of Natha Singh | 3 20 0 |
| 42 | Lachhman Singh, son of Maghar Singh | 1 20 0 |
| 43 | Hukam Singh, son of Mangal Singh | 2 20 0 |
| 44 | Kanshi Ram son of Katha Singh | 0 20 0 |
| 45 | Jagat Ram, son of Wishan Dass | 3 0 0 |
| 46 | Dalip Singh, son of Jhanda Singh | 5 0 0 |
| 47 | Makhan Singh, son of Jagat Singh | 4 0 0 |
| 48 | Mehnga Singh, son of Ghasita Dass | 2 0 0 |
| 49 | Sant Ram, son of Ghasita Dass | 1 20 0 |
| 50 | Piara Singh, son of Sant Ram | 3 0 0 |
| 51 | Bhan Singh, son of Achhar Singh | 4 0 0 |
| 52 | Sohan Singh, son of Achhar Singh | 3 0 0 |
| 53 | Boota Singh, son of Sadha Singh | 5 0 0 |
| 54 | Sohan Singh, son of Ghasita Dass | 5 0 0 |
| 55 | Boota Singh, son of Ishar Singh | 3 20 0 |
| 56 | Bachan Singh, son of Sunder Singh | 5 20 0 |
| 57 | Naranjan Singh, son of Budha Singh | 0 20 0 |
| 58 | Kehar Singh, son of Gurbax Singh | 3 20 0 |
| 59 | Bachan Singh, son of Tara Singh | 1 0 0 |
| 60 | Niranjan Singh, son of Gurdit Singh | 3 0 0 |
| 61 | Mohan Singh | 0 20 0 |
| 62 | Mohan Singh, son of Achhar Singh | 4 0 0 |
| 63 | Harnam Kaur, w/o Mangal Singh | 1 0 0 |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for food |
|------------------|---------------------------------------|----------------------------------|
| Sarvshri— | | |
| 64 | Dalbīr Kaur, w/o Ajit Singh | .. 2 20 0 |
| 65 | Ajit Singh, son of Achhar Singh | .. 2 20 0 |
| 66 | Tirath Ram, son of Sita Ram | .. 7 0 0 |
| 67 | Chet Ram, son of Sita Ram | .. 3 0 0 |
| 68 | Achhu Ram, son of Sita Ram | .. 7 20 0 |
| 69 | Jagat Ram, son of Witi Ram | .. 4 20 0 |
| 70 | Boran Devi, daughter of Dudha Ram | .. 3 20 0 |
| 71 | Surjit Kaur, w/o Jarnail Singh | .. 2 20 0 |
| 72 | Gurdit Singh, son of Sunder Singh | .. 3 20 0 |
| 73 | Vir Singh, son of Ishar Singh | .. 3 0 0 |
| 74 | Jagat Singh, son of Mian Singh | .. 1 20 0 |
| 75 | Nand Singh, son of Ganda Singh | .. 5 20 0 |
| 76 | Mohana, son of Jagat Ram | .. 1 0 0 |
| 77 | Sucha Singh, son of Mela Singh | .. 1 0 0 |
| 78 | Bhoota Singh son of Santa Singh | .. 2 20 0 |
| 79 | Harnam Singh, son of Narain Singh | .. 7 0 0 |
| 80 | Ujagar Singh, son of Narain Singh | .. 1 20 0 |
| 81 | Raj Kumar, son of Mela Ram | .. 3 0 0 |
| 82 | Gazan Singh, son of Boota Singh | .. 3 0 0 |
| 83 | Amar Singh, son of Atma Singh | .. 6 0 0 |
| 84 | Bakhshish Singh, son of Darbara Singh | .. 4 0 0 |
| 85 | Madho Singh, son of Banta Singh | .. 3 0 0 |
| 86 | Sukha Singh, son of Amar Singh | .. 3 20 0 |
| 87 | Jagir Singh, son of Banta Singh | .. 2 20 0 |
| 88 | Roshan Singh, son of Hukam Singh | .. 6 0 0 |
| 89 | Tehal Singh, son of Teja Singh | .. 3 20 0 |
| 90 | Hem Singh, son of Khazan Singh | .. 1 0 0 |
| 91 | Khem Singh son of Khazan Singh | .. 1 20 0 |
| 92 | Bachan Singh, son of Prem Singh | .. 3 20 0 |
| 93 | Ujagar Singh, son of Guzar Singh | .. 3 0 0 |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for food |
|------------|------------------------------------|----------------------------------|
| | Sarvshri— | |
| 94 | Bachan Singh, son of Santa Singh | 6 0 0 |
| 95 | Roor Singh, son of Natha Singh | 1 0 0 |
| 96 | Sudagar Singh, son of Surjan Singh | 3 0 0 |
| 97 | Tarlok Singh, son of Narain Singh | 3 0 0 |
| 98 | Deva Singh, son of Sukha Singh | 6 20 0 |
| 99 | Bachan Singh, son of Sunder Singh | 3 0 0 |
| 100 | Banta Singh, son of Wasakha Singh | 3 0 0 |
| 101 | Pal Singh, son of Nand Singh | 3 0 0 |
| 102 | Maharaj Singh, son of Daya Singh | 7 0 0 |
| 103 | Khem Singh, son of Gurnam Singh | 3 20 0 |
| 104 | Amrik Singh, son of Khem Singh | 1 20 0 |
| 105 | Banta Singh, son of Hukam Singh | 2 0 0 |
| 106 | Udham Singh, son of Amar Singh | 2 0 0 |
| 107 | Teja Singh, son of Santa Singh | 4 27 0 |
| 108 | Asa Singh, son of Sundar Singh | 1 0 0 |
| 109 | Banta Singh, son of Teja Singh | 1 20 0 |
| 110 | Pritam Singh, son of Bhagat Singh | 4 20 0 |
| 111 | Hazara Singh, son of Hukam Singh | 6 0 0 |
| 112 | Uttam Singh, son of Jowand Singh | 3 0 0 |
| 113 | Sucha Singh, son of Amar Singh | 4 0 0 |
| 114 | Fauja Singh, son of Surain Singh | 5 0 0 |
| 115 | Balwant Singh, son of Amar Singh | 6 0 0 |
| 116 | Lachhman Singh, son of Hira Singh | 3 20 0 |
| 117 | Harnam Singh, son of Ishar Singh | 4 20 0 |
| 118 | Gurbax Singh, son of Chet Singh | 1 20 0 |
| 119 | Dara Singh, son of Waryam Singh | 2 0 0 |
| 120 | Suba Singh, son of Jowala Singh | 8 20 0 |
| 121 | Assa Singh, son of Santa Singh | 5 20 0 |
| 122 | Mula Singh, son of Waryam Singh | 0 20 0 |

| Serial No. | Name of grantee with parentage | Quantity of wheat given for food |
|------------|-------------------------------------|----------------------------------|
| Sarvshri— | | |
| 123 | Mohinder Singh, son of Tara Singh | 3 20 0 |
| 124 | Kulwant Singh, son of Sajan Singh | 2 20 0 |
| 125 | Nar Singh Dass, son of Nehal Chand | 11 20 0 |
| 126 | Sadha Singh, son of Karam Singh | 2 20 0 |
| 127 | Bhagat Singh, son of Kala Singh | 5 20 0 |
| 128 | Ajit Singh, son of Ishar Singh | 5 0 0 |
| 129 | Pritam Singh, son of Hazara Singh | 3 20 0 |
| 130 | Gurmukh Singh, son of Ganda Singh | 6 0 0 |
| 131 | Santa Singh, son of Dial Singh | 4 0 0 |
| 132 | Sadha Singh, son of Santa Singh | 4 20 0 |
| 133 | Hira Singh, son of Nihal Singh | 3 20 0 |
| 134 | Ajit Singh, son of Ujagar Singh | 6 0 0 |
| 135 | Makhan Singh, son of Ujagar Singh | 6 0 0 |
| 136 | Swarn Singh, son of Dula Singh | 10 20 0 |
| 137 | Lakha Singh, son of Mela Singh | 3 0 0 |
| 138 | Chanchal Singh, son of Udham Singh | 3 20 0 |
| 139 | Gulzar Singh, son of Nazar Singh | 5 20 0 |
| 140 | Gurmit Kaur, w/o Shangara Singh | 1 20 0 |
| 141 | Raghu Nath, son of Babu Ram | 6 20 0 |
| 142 | Ajit Singh, son of Roor Singh | 4 0 0 |
| 143 | Teja Singh, son of Bhagwan Singh | 2 0 0 |
| 144 | Pritam Singh, son of Lachhman Singh | 32 0 0 |
| 145 | Mewa Singh, son of Chanda Singh | 3 20 0 |
| 146 | Charan Singh, son of Maya Singh | 3 0 0 |
| 147 | Harbhajan Singh, son of Ganda Singh | 3 0 0 |
| 148 | Tara Singh, son of Hakam Singh | 7 0 0 |
| 149 | Makhan Singh, son of Sohan Singh | 4 0 0 |
| 150 | Makhan Singh, son of Narain Singh | 10 0 0 |
| 151 | Bahadur Singh, son of Gurdit Singh | 1 20 0 |
| 152 | Pal Singh, son of Chet Singh | 4 20 0 |

[Minister for Revenue]

| Serial No. | Name of grantees with parentage | Quantity of wheat given for food |
|------------|---|----------------------------------|
| 153 | Sarvshri— Mangal Singh, son of Hukam Singh | 3 0 0 |
| 154 | Dalip Singh, son of Mangal Singh | 4 20 0 |
| 155 | Chain Singh, son of Chet Singh | 2 20 0 |
| 156 | Suba Singh, son of Wadhawa Singh | 3 20 0 |
| 157 | Dalip Singh, son of Roor Singh | 3 0 0 |
| 158 | Sat Paul, son of Slammat Ram | 4 0 0 |
| 159 | Fauja Singh, son of Gurdit Singh | 4 0 0 |
| 160 | Girdhari Lal, son of Radha Kishan | 9 0 0 |
| 161 | Joginder Singh, son of Ghasita Singh | 2 20 0 |
| 162 | Dalip Singh, son of Santa Singh | 4 0 0 |
| 163 | Bhagat Singh, son of Waryam Singh | 2 0 0 |
| 164 | Hardit Singh, son of Mohinder Singh | 6 0 0 |
| 165 | Bhagat Singh, son of Santa Singh | 2 0 0 |
| 166 | Dalip Singh, son of Jowala Singh | 3 0 0 |
| 167 | Amar Singh, son of Gurdit Singh | 3 20 0 |
| 168 | Ajaib Singh, son of Sunder Singh | 4 0 0 |
| 169 | Jagat Singh, son of Mohar Singh | 4 0 0 |
| 170 | Hazara Singh, son of Mohan Singh | 1 0 0 |
| | Total | 609 20 0 |

**DISTRIBUTION OF LOANS UNDER THE PUNJAB AID TO INDUSTRIES
SCHEME IN THE STATE**

1129. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the amount disbursed in the State in the form of loans of less than Rs 25,000 each under the Punjab State Aid to Industries Act, during the years 1960-61, 1961-62 and 1962-63 together with the names and addresses of the persons who were granted the said loans ;

(b) the names and addresses of the parties who received subsidies under the Punjab State Aid to Industries Act, with the amount received by each during the period referred to in part (a) above ?

Sard ar Partap Singh Kairon : (a) Loan—

| <i>Year</i> | <i>No. of units</i> | <i>Amount disbursed</i> | 18 |
|-------------|---------------------|-------------------------|----|
| | | <i>Rs</i> | |
| 1960-61 | .. 2,548 | 35,99,850 | |
| 1961-62 | .. 2,410 | 32,99,225 | |
| 1962-63 | .. 2,039 | 33,99,705 | |

It is not in public interest to disclose the names of the parties.

(b) *Subsidy*.—It is not in public interest to disclose the names of the party.

STATEMENTS ISSUED BY THE HOME MINISTER AND THE DEPUTY COMMISSIONER, KARNAL IN CONNECTION WITH THE MURDEROUS
ATTACK ON COMRADE RAM PIARA, M.L.A.

1145. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to state whether any statement was made by Home Minister and the Deputy Commissioner, Karnal, during the month of July, 1963 in connection with the assault on Comrade Ram Piara, M.L.A., if so, a copy each of the statements be laid on the table of the House ?

Shri Mohan Lal : Yes. The statements made by the Home Minister and the Deputy Commissioner, Karnal, appeared in some daily news paper and the hon'ble member may, if so desire, peruse those newspapers.

'C' FORMS STOLEN FROM THE OFFICE OF THE EXCISE AND TAXATION OFFICER, KARNAL

1146. Comrade Ram Piara : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state—

(a) whether copies of forms "C" (forms of Central Sales Tax) recently stolen from the office of the Excise and Taxation Officer, Karnal, have since been recovered, if so, when ;

(b) whether Government has detected any misuse of the stolen forms ; if so, the details thereof ?

Shri Ram Saran Chand Mital : (a) No, the matter is still under investigation of the police .

(b) An interim report received from the police indicates that on ly one form was used by a firm of Panipat and given to a Delhi firm who regularly paid the Central sales tax due on it.

CONTRIBUTION OF EMPLOYER AND EMPLOYEES UNDER EMPLOYEES STATE INSURANCE SCHEME AT CERTAIN PLACES

1151. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Home Minister be pleased to state—

(a) the contribution of the employers and employees separately under the Employees State Insurance Scheme at Patiala, Rajpura and Gobindgarh during the year 1962-63 ;

(b) the total expenditure incurred at each said centre under the above mentioned scheme during the period mentioned in part (a) above ?

Shri Mohan Lal : (a) The information is given below :—

| Serial No. | Place | Employers' special contribution during the year 1962-63 | | Employees contribution during the year 1962-63 | |
|------------|------------|---|-----------|--|--|
| | | Rs | nP. | Rs | nP. |
| 1 | Gobindgarh | .. | 42,235.48 | 40,226.89 | |
| 2 | Rajpura | .. | 14,121.38 | 6,332.67 | |
| 3 | Patiala | .. | 19,687.99 | 3,431.36 | |
| (b) 1 | Gobindgarh | .. | .. | 31,394.00 | These figures represent expenditure on medical care only |
| 2 | Rajpura | .. | .. | 33,828.00 | |
| 3 | Patiala | .. | .. | 30,213.00 | |

Other benefits such as Sickness, Disablement, Dependant and Maternity are administered by the Employees' State Insurance Corporation and expenditure thereon is wholly met by the Employees' State Insurance Corporation. The expenditure figures in respect of these benefits are not readily available.

**TRIPARTITE COMMITTEE CONSTITUTED BY GOVERNMENT TO DISCUSS
COMMON DEMANDS OF EMPLOYEES OF TRANSPORT
UNDERTAKINGS**

1152. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Home Minister be pleased to state—

- (a) whether any Tripartite Committee of the representatives employers and the employees in the Transport Undertakings in the State was constituted by the State Government some time ago to discuss the common demands of the employees ;
- (b) if the reply to part (a) above is in the affirmative, whether the decisions of the said committee have been implemented, if not, the reasons therefor ?

Shri Mohan Lal : (a) No such Committee was notified by the Government. However, the representatives of the employers and employees in the Transport Industry were called by the Government to sit in conference to find out some solution for an amicable settlement of the common demands of the workers.

(b) The decisions taken in this conference have been given a shape of settlement under the provisions of the Industrial Disputes Act, 1947, between the employer and employees of individual concerns. Some of the Transport Companies have signed such agreements while the others are being persuaded to do so.

**PEPSU AYURVEDIC AND UNANI PRACTITIONERS BOARD,
PATIALA**

1162. Comrade Babu Singh Master : Will the Minister for Finance be pleased to state whether it is a fact that the Pepsu Ayurvedic and Unani Practitioners Board, Patiala, a private institution is accommodated in a Government building without paying any rent since its formation, if so, the reasons therefor ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : Yes, Sir. In the erstwhile Pepsu State the income of the Board was deposited in the Government Treasury and its budget was controlled and passed by the then Government. It was, therefore, considered a part and parcel of the Ayurvedic Directorate and the question of the rent of the Government building occupied by the Board did not arise. The Board has since been declared a corporate Body. Therefore, the Executive Engineer, B. & R. Branch, Patiala, has since been addressed for assessment of the rent and as soon as the same is done rent will be charged.

The Registrar of the Board has given an undertaking that the rent will be paid as and when assessed by the P.W.D. authorities.

INDUSTRIAL AREA, PATIALA

1163. Comrade Babu Singh Master : Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that in the Industrial Area, Patiala, the plot owners have built residential houses if so the reasons therefor and the action proposed to be taken against them ?

Sardar Partap Singh Kairon : Some Industrialists have constructed residential accommodation in addition to factory buildings on the plots allotted to them in the Factory Area, Patiala, but there is no allottee who has constructed the building solely for residential purposes.

The plots in industrial areas are obviously primarily meant for the building of industrial premises, but if a part of the area is used for residential purposes by the industrialist concerned and the construction is made in accordance with the approved plans, no objection is raised.

JHAJJAR-CHHUCHHAKWAS ROAD

1187. Comrade Harnam Singh Chamak : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

(a) whether it is fact that the metalling of the road from Jhajjar to Chhuchhakwas via Gawalisan was included in the schemes incorporated in the Second Five Year Plan ;

(b) if the answer to para (a) above be in the affirmative whether the said road has been metalled ; if not, the time by which it is expected to be metalled ?

Sardar Darbara Singh : (a) No.

(b) Question does not arise.

EXTENSION OF TAIL OF KADODHA MINOR IN TEHSIL JHAJJAR

1188. Comrade Harnam Singh Chamak : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether any representations in connection with the further extension of the tail of Kadodha Minor (tehsil Jhajjar) were received by Government from the residents of Kheri, Hoshiarpur and Kadodha villages during the period from 1950 to date ; if so, the number thereof and the action taken thereon ?

Chaudhri Ranbir Singh : The exact number of petitions received since 1950 cannot be given. However, the scheme was examined and rejected by Chief Engineer in 1958 as it was technically unsound.

LEGAL ASSISTANCE TO MEMBERS OF SCHEDULED CASTES AND BACKWARD
CLASSES INCLUDING TENANTS

1058. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state the amount set apart as also the amount actually utilised for providing legal assistance to members of the Scheduled Castes and Backward Classes including tenants, districtwise, during the years 1960-61, 1961-62, 1962-63 and 1963-64 separately ?

Shri Gurbanta Singh : The requisite information is given in the enclosed statement.

Statement showing districtwise amount allocated and actually spent for providing legal assistance to Scheduled Castes during the years 1960-61, 1961-62, 1962-63 and 1963-64

| Serial No. | District | 1960-61 | | 1961-62 | | 1962-63 | | 1963-64 | |
|------------|--------------|------------------|--------------|------------------|--------------|------------------|--------------|------------------|--------------|
| | | Amount allocated | Amount spent | Amount allocated | Amount spent | Amount allocated | Amount spent | Amount allocated | Amount spent |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
| 1 | Amritsar | 3,000 | 220 | 1,800 | 2,265.00 | 2,000 | 1,870.00 | 1,000 | .. |
| 2 | Ambala | 2,250 | 340 | 2,000 | 100.00 | 1,300 | 428.00 | 900 | .. |
| 3 | Bhatinda | 2,000 | .. | 1,200 | 550.66 | 400 | 490.00 | 500 | .. |
| 4 | Ferozepur | 3,000 | 1,552 | 2,000 | 650.00 | 3,000 | 2,135.28 | 1,200 | 408.75 |
| 5 | Gurdaspur | 2,000 | .. | 1,800 | 340.00 | 900 | 560.00 | 600 | .. |
| 6 | Gurgaon | 2,000 | .. | 1,200 | 640.00 | 1,100 | .. | 500 | .. |
| 7 | Hoshiarpur | 3,000 | 900 | 2,200 | 400.00 | 1,700 | 1,765.00 | 1,100 | 385.00 |
| 8 | Hissar | 3,000 | 900 | 1,200 | 1,830.00 | 1,300 | 1,319.00 | 1,000 | .. |
| 9 | Jullundur | 3,000 | .. | 1,800 | 100.00 | 1,800 | 220.00 | 1,700 | .. |
| 10 | Kapurthala | 1,000 | .. | 600 | 100.00 | 600 | .. | 300 | .. |
| 11 | Kangra | 2,000 | .. | 1,200 | 100.00 | 800 | .. | 800 | .. |
| 12 | Karnal | 2,000 | .. | 1,200 | 886.00 | 900 | 152.00 | 1,000 | 52.00 |
| 13 | Ludhiana | 2,000 | 80 | 1,200 | 447.00 | 1,100 | .. | 800 | .. |
| 14 | Mohindergarh | 1,000 | .. | 1,200 | 100.00 | 500 | 77.00 | 300 | .. |
| 15 | Patiala | 2,500 | 1,268 | 1,200 | 1,191.34 | 1,100 | 1,043.08 | 600 | 80.00 |
| 16 | Rohtak | 3,000 | .. | 1,200 | 100.00 | 1,300 | 575.16 | 600 | 12.00 |
| 17 | Sangrur | 3,000 | 240 | 1,800 | 100.00 | .. | .. | 1,000 | .. |
| 18 | Simla | 250 | .. | 200 | 100.00 | 200 | 365.00 | 100 | .. |
| Total | | 40,000 | 5,500 | 25,000 | 10,000.00 | 20,000 | 10,999.52 | 14,000 | 937.75 |

LAND SELECTION COMMITTEES

1059. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

- (a) the names of members of Land Selection Committee, who advised the District Welfare Officers in selecting land and the amount of subsidy paid by the Government in the years 1960-61, 1961-62, 1962-63 and 1963-64, separately ;
- (b) whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) & (b). The information is given in the enclosed statement.

Statement

| Serial No. | District | Year | Names of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid/ allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|------------|------------|---|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| 1 | Kapurthala | .. 1960-61 | (1) Ch. Sunder Singh, Deputy Commissioner. (2) Shri Arjan Dass, D.A.O. (3) Shri Dhanak Bir Singh, A.R./C.S. (4) Shri Harbhajan Singh, R.A. (5) Shri R.C. Sharma, D.W.O. | Rs 10,000 | Yes |
| | Do | .. 1961-62 | No land was purchased | 18,000 | Question does not arise |
| | Do | .. 1962-63 | No land was purchased | 38,360 | Ditto |
| | Do | .. 1963-64 | No land was purchased | 10,000 | Ditto |
| 2 | Karnal | .. 1960-61 | (1) Ch. Bhim Singh, Deputy Commissioner (2) Shri K. K. Kalia R.A. (3) Shri Mohinder Singh, A.R.C/S. (4) Shri Jage Ram Dhaya, D.A.O. (5) Shri S. C. Malhotra, D.W.O. | 1,00,000 | Yes |
| | Do | .. 1961-62 | No land was purchased | 40,000 | Question does not arise. |
| | Do | .. 1962-63 | No land was purchased | 38,000 | Ditto |
| | Do | .. 1963-64 | No land was purchased | 36,000 | Ditto |
| 3 | Ferozepur | .. 1960-61 | (1) Ch. Bhim Singh, Deputy Commissioner (2) S. Avtar Singh Sandhu, S.D.M. Mukatsar. (3) Shri R. D. Joshi for Tehsil Fazilka. (4) S. Gurbachan Singh Deepak, D.A.O. (5) S. Hardial Singh Brar, A.R.C/S. (6) Shri Tek Singh, D.W.O. (7) Shri Jagjit Singh of P.L.M.B. | 84,000 | Yes |

[Minister for Agriculture and Welfare]

| Serial No. | District | Year | Name of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|-----------|------------|--|---|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| 3 | Ferozepur | .. 1961-62 | (1) Ch. Bhim Singh, D.C. (2) S. Avtar Singh Sandhu, S.D.M., Mukatsar (3) S. Hardial Singh Brar, A.R.C.S (4) S. Harbhajan Singh, D.A.O (5) Shri Tek Singh, D.W.O. (6) S. Jagjit Singh of P.L.M.B | Rs 50,000 | Yes |
| | Do | .. 1962-63 | (1) Ch. Bhim Singh, D.C. (2) Shri R. D. Joshi, S.D.M., Fazilka (3) Shri Randhir Singh, R.A. (4) Shri Harbhajan Singh, D.A.O. (5) Shri Tek Singh, D.W.O. (6) One representative of P.L.M.B. | 54,000 | Yes |
| | Do | .. 1963-64 | (1) Deputy Commissioner (2) Revenue Assistant (3) Director Primary Land Mortgage Bank (4) District Welfare Officer | 42,000 | Yes |

| | | | | | | | |
|---|---------|----|---------|--|----|--------|-------------------------|
| 4 | Rohtak | .. | 1960-61 | (1) I. E. N. Chohan, D.C. | .. | 48,000 | Yes |
| | | | | (2) Shri B. D. Thapar, R. A. | | | |
| | | | | (3) Shri Wazir Singh, D.A.O. | | | |
| | | | | (4) Shri Shib Dev, A.R.C.S | | | |
| | | | | (5) Shri Umrao Singh of P.L.M.B. | | | |
| | | | | (6) Shri Krishan Gopal, D.W.O. | | | |
| | Do | .. | 1961-62 | No land was purchased | .. | 40,000 | Question does not arise |
| | Do | .. | 1962-63 | (1) I. E. N. Chohan, Deputy Commissioner | .. | 48,000 | Yes |
| | | | | (2) Shri Banwari Lal | | | |
| | | | | (3) Shri B. D. Thapar Shri Ram Parshad } R.A. | | | |
| | | | | (4) Shri Wazir Singh, D. A. O | | | |
| | | | | (5) Shri Umrao Singh of Primary Land Mortgage Bank | | | |
| | | | | (6) Shri Krishan Gopal District Welfare Officer | | | |
| | Do | .. | 1963-64 | (1) D. C. Rohtak | .. | 32,000 | Yes |
| | | | | (2) District Agricultural Officer Rohtak | | | |
| | | | | (3) Director P.L.M.B. | | | |
| | | | | (4) Revenue Assisiant | | | |
| | | | | (5) District Welfare Officer | | | |
| 5 | Patiala | .. | 1960-61 | (1) Shri P. N. Bhalla D.C. | .. | 78,000 | Yes |
| | | | | (2) Shri Babu Lal Bhargawa R.A. | | | |

[Minister for Agriculture and Welfare]

| Serial No. | District | Year | Name of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid/ allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|----------|---------|--|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| | | | (3) Shri Kuldip Singh Vindra, D.A.O. | | |
| | | | (4) Shri Sukh Dev Singh, A.R. | | |
| | | | (5) Shri Hari Singh, D.W.O. | | |
| Do | .. | 1961-62 | (1) Shri S. N. Bhanot, D.C. | .. 34 000 | Yes |
| | | | (2) Shri Babu Lal, R.A. | | |
| | | | (3) Shri Kuldip Singh Shri Avtar Singh | D.A.O. | |
| | | | (4) Shri Sukh Dev Singh Shri Amarjit Singh | A.R. | |
| | | | 5) Shri Avtar Singh, D.W.O. | | |
| Do | .. | 1962-63 | 1) Shri R. S. Bhatnagar, A.D.C. | .. 44 000 | Yes |
| | | | (2) Shri S. K. Gill, S D.O. (C) | | |
| | | | (3) Shri Avtar Singh, D.A.O. | | |
| | | | (4) Shri Amarjit Singh, A.R. | | |
| | | | (5) Shri J. S. Mangat, P.L.M.B. | | |
| | | | (6) Shri Avtar Singh, D.W.O. | | |

| | | | | | |
|----------------|----|---------|--|--------|-------------------------|
| Do | .. | 1963-64 | (1) Shri R. S. Bhatnagar, A. C. (2) Shri L. D. Kataria, S.D.O. (C) (3) Shri Avtar Singh, D.A.O. (4) Shri Amarjit Singh, A.R. (5) Shri J. B. Mangat, P.L M B. (6) Shri Avtar Singh, D W.O. | 28,009 | Yes |
| 6 Hissar | .. | 1960-61 | No land was purchased | 64,000 | Question does not arise |
| Do | .. | 1961-62 | No land was purchased | 42,000 | Ditto |
| Do | .. | 1962-63 | (1) Shri Iqbal Singh, D.C. (2) Shri Des Raj, R.A. (3) Shri Baldev Singh Bakshi, D.A.O. (4) Shri Jai Singh, D.A.O. (5) Shri Sultan Singh, P.L.M.B. (6) Shri Kidar Nath, D.W.O. | 48,000 | Yes |
| Do | .. | 1963-64 | No land was purchased | 38,000 | Question does not arise |
| 7 Mohindergarh | .. | 1960-61 | No land was purchased | 32,000 | Question does not arise |
| Do | .. | 1961-62 | No land was purchased | 14,000 | Ditto |
| Do | .. | 1962-63 | (1) G. L. Bailure, D.C. (2) Shri Vijai Singh, A.R. (3) Shri J. P. Nagpal, R.A. (4) Shri J. R. Dahiya, D.A.O. (5) Shri Lal Singh, P.L.M.B. | 18,000 | Yes |

[Minister for Agriculture and Welfare]

| Serial No. | District | Year | Name of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid/ allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|--------------|------------|--|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| | | | | Rs | |
| | Mohindurgarh | .. 1963-64 | (6) Shri Mohan Singh, D.W.O. No land was purchased | .. 10,000 | Question does not arise |
| 8 | Jullundur | .. 1960-61 | (1) Shri Rapduman Singh, R.A. (2) Shri Shivkaran Singh, A.R. (3) Shri Harbhajan Singh Gill, D.A.O. (4) Shri R. C. Sharma, D.W.O. | .. 92,000 | Yes |
| | Do | .. 1961-62 | (1) Shri Rapduman Singh, R.A. (2) Shri Harbhajan Singh, D.A.O. (3) Shri Amar Singh, P.L.M.B. (4) Shri R. C. Sharma, D.W.O. | .. 58,000 | Yes |
| | Do | .. 1962-63 | (1) Deputy Commissioner (2) Revenue Assistant (3) District Agricultural Officer (4) Manager, Primary Land Mortgage Bank (5) District Welfare Officer | .. 66,000 | Yes |

| | | | | | | |
|------------|-----|---------|--|-----|--------|-------------------------|
| Do | .. | 1963-64 | (1) Deputy Commissioner (2) Revenue Assistant (3) District Agriculture Officer (4) Manager, P.L.M.B. (5) District Welfare Officer | — | 48,000 | Yes |
| 9 Gurgaon | ... | 1960-61 | (1) Shri Brijinder Singh, R.A. (2) Shri B. L. Tanwar, A.R. (3) Shri Daryao Singh, D.A.O. (4) Shri Harnam Singh, D.W.O. | ... | 54,000 | Yes |
| Do | .. | 1961-62 | (1) Shri Balbir Singh, D.C. (2) Shri K. C. Grover, Revenue Assistant (3) Shri Daryao Singh, D.A.O. (4) Shri Rao Lal Singh, P.L.M.B. (5) Shri Rattan Singh, D.W.O. | .. | 34,000 | Yes |
| | .. | 1962-63 | No land was purchased | .. | 44,000 | Question does not arise |
| Do | .. | 1963-64 | (1) Shri Rao Lal Singh P.L.M.B. (2) Shri Jugal Kishore, Tehsildar (3) Shri Jugal Kishore Singh Tehsildar (4) Shri Rattan Singh, D. W. O. (5) Shri Daryao Singh, D. A. O. | .. | 24,000 | Yes |
| 10 Sangrur | .. | 1960-61 | No land was purchased | .. | 44,000 | Question does not arise |
| Do | .. | 1961-62 | No land was purchased | ... | 52,000 | Ditto |

[Minister for Agriculture and Welfare]

| Serial No. | District | Year | Names of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid/ allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|------------|---------|---|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| | | | | Rs | |
| | Sangrur | 1962-63 | (1) Shri Kanwar Mohinder Singh Bedi, Deputy Commissioner (2) Shri K. C. Mahajan R. A. (3) Shri Harbhajan Singh D. A. O. (4) Shri Kartar Singh Kler (5) Shri Harhinder Singh Kohli | 64,000 | Yes |
| | | | } D. W. O. | | |
| | | 1963-64 | No land was purchased | 36,000 | Question does not arise |
| 11 | Hoshiarpur | 1960-61 | No land was purchased | 70,000 | Ditto |
| | Do | 1961-62 | (1) Shri Hoshier Singh, D. C. (2) Shri Balwant Singh Mali, R. A. (3) Shri U. S. Bajwa, D. A. O. (4) Shri Mohinder Singh, A. R. (5) Shri Om Parkash Shukla, D. W. O. | 68,000 | Yes |
| | Do | 1962-63 | No land was purchased | 66,000 | Question does not arise |

| | | | | | | |
|--------------|----|---------|-------------------------------------|----|--------|-------------------------|
| Do | -- | 1963-64 | (1) Shri Raghubir Singh, R. A. | -- | 44,000 | Yes |
| | | | (2) Shri C. B. Gaur, D. A. O. | | | |
| | | | (3) Shri H. L. Sabharwal, D. W. O. | | | |
| | | | (4) Representative of P. L. M. B. | | | |
| 12 Kangra | -- | 1960-61 | No land was purchased | -- | 40,000 | Question does not arise |
| Do | -- | 1961-62 | No land was purchased | -- | 38,000 | Ditto |
| Do | -- | 1962-63 | (1) Shri P. K. Kathpalia, D. C. | -- | 44,000 | Yes |
| | | | (2) Shri Mohan Singh, R. A. | | | |
| | | | (3) Shri H. S. Grewal, D. A. O. | | | |
| | | | (4) Shri Kartar Singh, D. W. O. | | | |
| | | | (5) Representative of P. L. M. B. | | | |
| Do | -- | 1963-64 | (1) Shri S. C. Jain, D. C. | -- | 32,000 | Do |
| | | | (2) Shri Prem Nath Bhatnagar, R. A. | | | |
| | | | (3) Shri J. R. Dalal, D. A. O. | | | |
| | | | (4) Representative of P. L. M. B. | | | |
| | | | (5) Shri Harwant Singh, D. W. O. | | | |
| 13 Gurdaspur | -- | 1960-61 | (1) Shri K. C. Pandey, D. C. | -- | 48,000 | Do |
| | | | (2) Shri L. D. Sharma, D. A. O. | | | |
| | | | (3) Shri Anokh Singh, S. D. O. (C) | | | |
| | | | (4) Shri Amrik Singh, A. R. | | | |
| | | | (5) Shri Sohan Singh, D. W. O. | | | |

| Serial No. | District | Year | Names of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid/ allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|-----------|-----------|--|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| | Gurdaspur | - 1961-62 | (1) Shri Karta Krishan, Addl. D. M. (2) Shri L. D. Sharma, D. A. O. (3) Sub-Divisional Officer (C) (4) Shri Amrik Singh, A. R. (5) Shri Surat Singh, P. L. M. B. (6) Shri Sohan Singh, D. W. O. | - Rs 32,000 | Yes |
| | Do | - 1962-63 | (1) Additional District Magistrate (2) District Agriculture Officer (3) Sub-Divisional Officer (4) Assistant Registrar (5) Manager, Primary Land Mortgage Bank (6) District Welfare Officer | - 36,000 | Do |
| | Do | - 1963-64 | No land was purchased | - 26,000 | Question does not arise. |
| 14 | Simla | - 1960-61 | Ditto | - 4,000 | Ditto |
| | Do | - 1961-62 | Ditto | - 4,000 | Ditto |

| | | | | | | |
|-------------|---|---------|--|---|--------|--------------------------|
| Do | - | 1962-63 | (1) Shri P. S. Multani, D. C. | - | 10,000 | Yes |
| | | | (2) M. M. Sahai Siriastawa, Sub-Divisional Officer, Kandaghat | | | |
| | | | (3) Shri Joginder Singh Garewal, D. A. O. | | | |
| | | | (4) Manager, P. L. M. B. | | | |
| | | | (5) Shri Harwant Singh, District Welfare Officer | - | | |
| Do | - | 1963-64 | No land was purchased | - | 6,000 | Question does not arise. |
| 15 Ludhiana | - | 1960-61 | Ditto | - | 48,000 | Ditto |
| Do | - | 1961-62 | (1) Shri Atma Singh, R. A. | - | 32,000 | Yes |
| | | | (2) Assistant Registrar, C. S. | | | |
| | | | (3) District Agriculture Officer | | | |
| | | | (4) Shri Mohan Singh, D. W. O. | | | |
| Do | - | 1962-63 | (1) Revenue Assistant | - | 44,000 | Do |
| | | | (2) Representative of P. L. M. B. | | | |
| | | | (3) District Agriculture Officer | | | |
| | | | (4) District Welfare Officer | | | |
| Do | - | 1963-64 | As above | - | 32,000 | Do |
| 16 Bhatinda | - | 1960-61 | (1) Bhai Sher Jang Singh, D. C. | - | 24,000 | Do |
| | | | (2) Shri Gurdev Singh, R. A. | | | |
| | | | (3) Shri Ravinder Garewal, A. R. | | | |
| | | | (4) Shri Puran Singh of P. L. M. B. | | | |
| | | | (5) Shri Kartar Singh, D. W. O. | | | |

| Serial No. | District | Year | Names of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid/ allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|----------|---------|--|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| Bhatinda | -- | 1961-62 | (1) Bhai Sher Jang Singh, D. C. (2) Shri Gurdev Singh, R. A. (3) Shri Shaminder Singh, A. R. (4) Shri Puran Singh of P. L. M. B. (5) Shri Anant Ram, D. W. O. | -- Rs 30,000 | Yes |
| Do | -- | 1962-63 | (1) Bhai Sher Jang Singh, D. C. (2) Shri Gurdev Singh, R. A. (3) Shri Shaminder Singh, A. R. (4) Shri Puran Singh of P. L. M. B. (5) Shri Hazara Singh (6) Shri Manphool Singh } D. W. O. | -- 38,000 | Do |
| Do | -- | 1963-64 | (1) Shri K. D. Vasudeva, D. C. (2) Shri Gurdev Singh, R. A. (3) Shri Ishwar Singh of P. L. M. B. (4) District Agricultural Officer | -- 36,000 | Do |

| | | | | | |
|----|--------|------------|--|-----------|---|
| | | | (5) Shri Manphool Singh, D. W. O. | | |
| 17 | Ambala | .. 1960-61 | (1) Shri Prit Mohinder Singh, Deputy Commissioner | 58,000 | |
| | | | (2) Shri Anant Ram Ahluwalia, Revenue Assistant | | |
| | | | (3) Shri Darshan Singh, Assistant Registrar, Co-operative Societies | | |
| | | | (4) Shri Hardial Singh, Representative of District Agriculture Officer | | |
| | | | (5) Shri L. D. Bajaj, District Welfare Officer | .. | |
| Do | .. | 1961-62 | (1) Shri Prit Mohinder Singh, D. C. | .. 56,000 | Yes |
| | | | (2) Shri Jaswant Singh Bhutani, R. A. | .. | |
| | | | (3) Shri Darshan Singh, A. R. | | |
| | | | (4) Shri Hardial Singh, Inspector | | |
| | | | (5) Representative of D. A. O. | | |
| | | | (6) Shri L. D. Bajaj, D. W. O. | | |
| Do | .. | 1962-63 | (1) Shri S. S. Bedi, Deputy Commissioner | .. 52,000 | The land at village Khanpur purchased under the orders of Deputy Minister, Harijan Welfare. |
| | | | (2) Shri Bishan Dass Bohra, R. A. | | |
| | | | (3) Shri Jagjit Singh, D. A. O. | | |
| | | | (4) Shri B. S. Bhular, A. R. | | |
| | | | (5) Shri Om Parkash, D. W. O. | | |
| Do | .. | 1963-64 | (1) Shri Surinder Singh Bedi, D. C. | .. 40,000 | Yes |
| | | | (2) Shri Sardar Singh, S. D. O. | | |
| | | | (3) Shri Jagjit Singh, D. A. O. | | |

The land at village Khanpur purchased under the orders of Deputy Minister, Harijan Welfare.

(9)64

[Minister for Agriculture and Welfare]

PUNJAB VIDHAN SABHA

[19TH SEPTEMBER, 1963]

| Serial No. | District | Year | Names of members of District Land Selection Committee | Amount of subsidy paid/ allocated in 1963-64 | Whether the said land was purchased with their advice and consent in all cases |
|------------|----------|------------|---|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| | Ambala | | | Rs | |
| | | | (4) Shri Darshan Singh, A. R. | | |
| | | | (5) Shri O. P. Shukla, | | |
| | | | (6) Shri S. C. Malhotra, D.W.O. | | |
| 18 | Amritsar | .. 1960-61 | No land was purchased | .. 76,000 | Question does not arise |
| | Do | .. 1961-62 | (1) Shri Sunder Singh, Deputy Commissioner | .. 50 000 | Yes |
| | | | (2) Shri Joginder Singh, D. A. O. | | |
| | | | (3) Shri Gurdial Singh, A. R. C /S. | | |
| | | | (4) Shri Hari Singh, Tuli, District Welfare Officer | | |
| | | | (5) Revenue Assistant | | |
| | Do | .. 1962-63 | (1) Shri Sunder Singh, Deputy Commissioner | .. 58,000 | Yes |
| | | | (2) Shri Joginder Singh, D. A. O. | | |
| | | | (3) Shri Sant Singh, Revenue Assistant | | |
| | | | (4) Shri Hari Singh Tuli, District Welfare Officer | | |
| | | | (5) Assistant Registrar C/S | | |

| | | |
|-------|---|------------|
| | (6) Representative of P. L. M. B. | |
| Do .. | 1963-64 (1) Deputy Commissioner, Amritsar | 42,000 Yes |
| | (2) Revenue Assistant, Amritsar | |
| | (3) District Agriculture Officer | |
| | (4) District Welfare Officer | |
| | (5) Manager, Primary Land Mortgage Bank | |

N. B.—(1) Two representatives of the land beneficiaries also constitute members of the District Land Selection and Purchase Committee.

(2) For purchase of land in individual cases the following are the members of the Committee:—

- (1) Deputy Commissioner/S. D. O.
 - (2) Tehsildar.
 - (3) Representative of the Primary Land Mortgage Bank.
 - (4) District Welfare Officer.
 - (5) Beneficiary.
-

**PATIALA-KI-RAO AND JANTA-KI-RAO SCHEMES IN TAHSIL
KHARAR AND RUPAR**

1110. Comrade Shamsheer Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether any compensation has been paid to all the land-owners of Rupar and Kharar Tahsils of Ambala District whose lands were acquired for the Patiala-Ki-Rao and Janta-Ki-Rao Schemes in the said tahsils; if not, the number of cases in which it has not been paid together with the reasons therefor in each case and the time by which it is likely to be paid ?

Chaudhri Ranbir Singh : Compensation amounting to Rs. 6.87 lacs has been paid to the land owners of three villages in Rupar Tahsil and twelve villages in Kharar Tahsil, district Ambala. Compensation to land-owners of 14 villages in Kharar Tahsil and 18 villages in Rupar Tahsil amounting to Rs. 1.5 lacs has not yet been paid and this amount will be paid in about six months.

Special attention is being paid to expedite the action as early as possible.

ANTI-FLOOD MEASURES IN TAHSIL RUPAR

1111. Comrade Shamsheer Singh Josh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the anti-flood measures adopted by Government in Rupar Tahsil on the basis of Schemes, if any, submitted to Government by the Deputy Commissioner, Ambala and a list showing the said Schemes be laid on the table of the House.

(b) whether any of the said schemes have been approved and implemented; if so, their names ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) No proposal for flood control and drainage schemes so far as Rupar Tehsil is concerned has been submitted by the Deputy Commissioner, Ambala.

(b) In view of (a) above the question does not arise.

**FINANCIAL ASSISTANCE UNDER THE TEXTILE ORGANISATION
AND CESS FUND SCHEME IN THE STATE**

1130. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state the total amount disbursed in the State as financial assistance under the Textile Organisation and Cess Fund Schemes during the years 1960-61, 1961-62 and 1962-63 together with the names and addresses of those who have been given such assistance and the amount in each case?

Sardar Partap Singh Kairon : The requisite information pertaining to the amount disbursed as financial assistance is as under :—

**Amount disbursed as financial assistance to Handloom Weavers
Co-operative Societies.**

(Rs. in Lakhs.)

(a) Cess Fund Schemes—
1960-61
1961-62
1962-63

| | |
|----|------|
| .. | 4.54 |
| .. | 6.99 |
| .. | 6.66 |

| (b) Textile Organisation— | Rs. in lakhs |
|---------------------------|--------------|
| 1960-61 | 0.04 |
| 1961-62 | 0.02 |
| 1962-63 | 0.02 |

It is not in public interest to disclose the names etc., of those to whom this assistance was given.

LAND UNDER FORESTS IN THE STATE

1131. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state:—

- (a) the total area of land under forests in the State, district-wise, under different heads ;
- (b) the steps, if any, so far taken to improve the forests in the State or proposed to be taken under the Third Five-Year Plan;
- (c) the anti-erosion measures, if any, so far taken in the State, district-wise, under the above referred to Plan period ?

Sardar Gurbanta Singh : (a), (b) and (c) Two statements Annexure ' A ' and ' B ' are given below.

STATEMENT SHOWING DISTRICT AND DIVISION-

| Name of District | Division | Reserved Forests | PROTECTED FORESTS | | |
|---------------------|-----------------|---------------------|-------------------|--------|-----------|
| | | | Birs | Strips | Total |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| 1. Kangra | .. Pathankot .. | 10,245 | 78,710 | 130 | 78,840 |
| | .. Kangra .. | 6,222 | 471,281 | 750 | 472,031 |
| | Kulu .. | 20,088 | 846,329 | .. | 846,329 |
| | Seraj .. | 19,578 | 429,437 | .. | 429,437 |
| | Beas .. | 1,992 | 129,158 | 258 | 129,416 |
| Total Kangra | .. | 58,125 | 1,954,915 | 1,138 | 1,956,053 |
| 2. Lahaul and Spiti | .. Lahaul .. | 2,660 | 13,426 | .. | 13,426 |
| 3. Gurdaspur | .. Pathankot .. | .. | 28,003 | .. | 28,003 |
| | Amritsar .. | 306 | .. | 9,052 | 9,052 |
| Total Gurdaspur | .. | 306 | 28,003 | 9,052 | 37,055 |
| 4. Hoshiarpur | .. Beas .. | .. | .. | 872 | 872 |
| | Hoshiarpur .. | 17,419 | 1,813 | 4,866 | 6,679 |
| Total Hoshiarpur | .. | 17,419 | 1,813 | 5,738 | 7,551 |
| 5. Simla | .. Simla .. | 15,025 | 18,385 | .. | 18,385 |
| 6. Ambala | .. Rupar .. | .. | 25,293 | 2,919 | 28,212 |
| | Chandigarh | 28,046 | 5,235 | 935 | 6,170 |
| | Ambala .. | 11,715 | 14,046 | 5,770 | 19,816 |
| Total Ambala | .. | 39,761 | 44,574 | 9,624 | 54,198 |
| 7. Patiala | .. Ambala .. | .. | .. | .. | .. |
| | Patiala .. | .. | 15,074 | 6,433 | 21,507 |
| | Ludhiana .. | .. | .. | 1,310 | 1,310 |
| Total Patiala | .. | .. | 15,074 | 7,743 | 22,817 |

WISE FOREST AREA IN PUNJAB AS ON 31-3-1963
(Acres)

| Unclassed Forests | Under Section 38 IFA | Under Land Preserva- tion Act | Village common waste ¹ land and managed under civil agreement | Canton- ment Forests and Muni- cipal Forests | TOTAL FOREST AREA | |
|----------------------|----------------------------|--|--|---|----------------------|-----------------|
| | | | | | Acres | Square miles |
| 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 |
| 21,938 | 826 | .. | .. | .. | 111,849 | 174.77 |
| 91,376 | 1,983 | .. | .. | .. | 571,612 | 893.15 |
| .. | .. | .. | .. | .. | 866,417 | 1,353.73 |
| .. | .. | .. | .. | .. | 449,015 | 701.62 |
| 8,271 | 38 | .. | .. | .. | 139,717 | 218.31 |
| 121,585 | 2,847 | .. | .. | .. | 2,138,610 | 3,341.58 |
| .. | .. | .. | .. | .. | 16,086 | 85.14 |
| .. | .. | .. | .. | .. | 28,003 | 43.75 |
| .. | 1,045 | .. | .. | .. | 10,408 | 16.25 |
| .. | 1,045 | .. | .. | .. | 38,406 | 60.00 |
| .. | 2,177 | 11,586 | .. | .. | 14,635 | 22.87 |
| .. | 45,506 | 308,548 | .. | .. | 378,652 | 590.86 |
| .. | 47,683 | 320,134 | .. | .. | 392,787 | 613.73 |
| .. | 1,828 | .. | .. | 3,192 | 38,430 | 60.06 |
| 24 | 2,631 | 19,744 | .. | .. | 50,611 | 79.08 |
| .. | 4,711 | 106,619 | .. | .. | 145,546 | 227.41 |
| .. | 13,780 | 38,074 | .. | .. | 83,385 | 130.29 |
| 24 | 21,122 | 164,437 | .. | .. | 279,542 | 436.78 |
| 1,450 | .. | .. | .. | .. | 1,450 | 2.26 |
| 2,167 | 548 | .. | .. | .. | 24,222 | 37.85 |
| .. | .. | .. | .. | .. | 1,310 | 2.05 |
| 3,617 | 548 | .. | .. | .. | 26,982 | 42.16 |

| Name of District | Division | Reserved Forests | PROTECTED FORESTS | | |
|---------------------------|--------------------------------|---------------------|-------------------|---------|-----------|
| | | | Birs | Strips | Total |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 |
| 8. Sangrur | .. Patiala .. | .. | .. | 2,692 | 2,692 |
| | Bhatinda .. | .. | 1,155 | 16,505 | 17,660 |
| | Karnal ... | .. | .. | 5,574 | 5,574 |
| Total Sangrur .. | .. | .. | 1,155 | 24,771 | 25,926 |
| 9. Karnal | .. Karnal .. | 4,482 | 9,662 | 13,238 | 22,900 |
| 10. Hissar | .. Hissar .. | 384 | .. | 17,600 | 18,600 |
| 11. Mohindergarh | .. Mohindergarh .. | .. | .. | 1,156 | 1,156 |
| 12. Gurgaon | .. Gurgaon and Mohindergarh | 1,542 | 233 | 4,202 | 4,435 |
| 13. Rohtak | .. Ditto | 424 | .. | 16,168 | 16,168 |
| 14. Bhatinda | .. Bhatinda .. | .. | 465 | 12,759 | 13,224 |
| Do | .. Faridkot .. | .. | .. | 1,157 | 1,157 |
| Total Bhatinda.. | .. | .. | 465 | 13,916 | 14,381 |
| 15. Ferozepur | .. Faridkot .. | .. | .. | 19,050 | 19,050 |
| 16. Amritsar | .. Amritsar .. | 2,382 | .. | 13,469 | 13,469 |
| 17. Jullundur | .. Ludhiana .. | 220 | .. | 6,308 | 6,308 |
| 18. Ludhiana | .. Do .. | 197 | .. | 5,780 | 5,780 |
| 19. Kapurthala | .. Do | .. | .. | 1,801 | 1,801 |
| Total Forest Area 1962-63 | | 142,927 | 2,087,705 | 171,754 | 2,259,459 |

| Unclassed Forests | Under Section 38 I.F.A. | Under Land Preserva- tion Act | village common waste land and managed under civil agreement | Canton- ment Forests and Muni- cipal Forests | TOTAL FOREST AREA | |
|----------------------|-------------------------------|---|---|---|----------------------|-----------------|
| | | | | | Acres | Square miles |
| 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 |
| .. | 190 | .. | .. | .. | 2,882 | 4.50 |
| .. | 154 | .. | .. | .. | 17,814 | 27.84 |
| 1,116 | .. | .. | .. | .. | 6,690 | 10.45 |
| 1,116 | 344 | .. | .. | .. | 27,386 | 42.79 |
| 134 | 299 | .. | .. | .. | 27,815 | 43.46 |
| 1,899 | 893 | .. | .. | .. | 21,776 | 34.03 |
| 2,777 | 4,360 | 711 | .. | .. | 9,004 | 14.07 |
| .. | 16,433 | 10,382 | 747 | .. | 33,539 | 52.40 |
| .. | 413 | 3,664 | .. | .. | 20,669 | 32.30 |
| .. | .. | .. | .. | .. | 13,224 | 20.66 |
| .. | 4,702 | .. | .. | .. | 5,859 | 9.15 |
| .. | 4,702 | .. | .. | .. | 19,083 | 29.81 |
| 1,088 | .. | .. | .. | .. | 20,138 | 31.46 |
| .. | 3,672 | .. | .. | .. | 19,523 | 30.51 |
| .. | .. | .. | .. | .. | 6,528 | 10.20 |
| .. | .. | .. | 2,902 | .. | 8,879 | 13.87 |
| 1,078 | 230 | .. | .. | .. | 3,109 | 4.86 |
| 133,318 | 106,419 | 499,328 | 3,649 | 3,192 | 3,148,292 | 4,919.21 |

[Minister for Agriculture and Welfare]

ANNEXURE 'B'

With a view to increase and to develop the forest resources, 22 schemes under State sector at a total cost of Rs. 278 lakhs, 2 schemes under Centrally sponsored Programme at a cost of Rs. 10.32 lakhs, and 2 schemes at a cost of Rs. 6.40 lakhs for the development of Border areas of Lahaul and Spiti have been included in the Third Five-Year Plan.

During the first two years of the plan, 1961—63, these schemes were implemented at a cost of Rs. 81.08 lakhs, and following works were completed :—

| | State Schemes | Centrally sponsored | Border Areas |
|---|----------------|---------------------|--------------|
| (i) Sowing and planting .. | 8,324 acres | 604 acres | 149½ acres |
| (ii) Plantation along canal road and Railway strips | 4,607 R. Miles | .. | .. |
| (iii) Acquisition of land for plantation and afforestation, etc. | 51,879 acres | .. | .. |
| (iv) Demarcation .. | 10,066 acres | .. | .. |
| (v) Working Plans and Schemes .. | 22 Nos. | .. | .. |
| (vi) Conversion and extraction of timber | 364,539 C. ft. | .. | .. |
| (vii) Construction of logging extraction inspection roads and paths | 96 miles | .. | .. |
| (viii) Supply of cutting for planting in Lahaul and Spiti | .. | .. | 42,840 Nos. |
| (ix) Prizes for planting in Lahaul Spiti | .. | .. | 34 Nos. |

For the year, 1963-64, a sum of Rs. 45.05 lakhs has been sanctioned for carrying out following operations:—

| Particulars | State Sector | Centrally sponsored | Border area |
|---|----------------|---------------------|-------------|
| Sowing and Planting .. | 2,380 acres | 1,200 acres | 40 acres |
| Planting along canals, roads and railway strips | 1,610 R. miles | .. | .. |
| Demarcation .. | 15,000 acres | .. | .. |
| Working Plans .. | 10 Nos. | .. | .. |
| Construction of Logging extraction inspection roads and paths | 57 miles | .. | .. |
| Supply of cutting .. | .. | .. | 600 Nos. |
| Prizes for planting .. | .. | .. | 36 Nos. |

In order to check soil erosion in the catchment of River Valley Projects and undertake research and other soil Conservation practices, 9 schemes at a cost of Rs 73 lakhs under State sector, 6 schemes at a cost of Rs. 15 lakhs under Centrally sponsored Programme and 2 schemes at a cost of Rs. 0.60 lakhs for the development of Border Areas of Lahaul and Spiti have been included in the Third Five-Year Plan

These schemes were implemented at an expenditure of Rs. 66.31 lakhs and following operations were completed :—

| | State Sector | Centrally sponsored | Border Area |
|---|--------------|---------------------|-------------|
| (i) Treatment of Agriculture land .. | 380 acres | 3,610 acres | .. |
| (ii) Treatment of Forest lands .. | 3,127 acres | 8,303 acres | 280 acres |
| (iii) Treatment of Grass lands .. | 491 acres | 7,172 acres | 24½ acres |
| (iv) Treatment of seriously eroded lands .. | .. | 662 acres | .. |
| (v) Conversion of Agriculture lands to Horticulture lands .. | .. | 77 acres | .. |
| (vi) Raising of shelter belts and wind breaks in desert areas | 332 R. Miles | .. | .. |
| (vii) Check daming .. | 12,702 Nos. | .. | .. |
| (viii) Treatment of Chos (Streams) .. | 55 miles | .. | .. |

For the year 1963-64, a sum of Rs. 43.47 lakhs has been sanctioned for carrying out following operations :—

| Particulars | State Sector | Centrally sponsored | Border Area |
|--|--------------|---------------------|-------------|
| (i) Treatment of agriculture lands .. | 155 acres | 1,450 acres | 60 acres |
| (ii) Treatment of Forest lands .. | 1,340 acres | 3,870 acres | .. |
| (iii) Treatment of Grass lands .. | 130 acres | 3,600 acres | 12 acres |
| (iv) Treatment of seriously eroded land .. | .. | 300 acres | .. |
| (v) Conversion of Agriculture lands to Horticulture lands .. | .. | 155 acres | .. |
| (vi) Raising of shelter belts and wind breaks | 110 R. miles | .. | .. |
| (vii) Check daming .. | .. | .. | .. |
| (viii) Treatment of Chos .. | 22 miles | .. | .. |

[Minister for Agriculture and Welfare]

Districtwise break up of the expenditure incurred during first two years is indicated below :—

| | <i>Rs. in lakhs</i> |
|--------------------------|---------------------|
| Kangra District .. | 30.28 |
| Ambala District .. | 13.01 |
| Simla District .. | 8.86 |
| Hoshiarpur District .. | 72.76 |
| Hissar District .. | 0.71 |
| Rohtak District .. | 0.19 |
| Ferozepore District .. | 0.56 |
| Bhatinda District .. | 0.27 |
| Gurgaon District .. | 1.11 |
| Mohindergarh District .. | 2.23 |
| Karnal District .. | 0.42 |
| Whole State .. | 5.91 |
| Total .. | 66.31 |

TIMINGS ON THE BUS ROUTES IN THE STATE

***1164. Comrade Babu Singh Master :** Will the Chief Minister be pleased to state the criteria kept in view to fix the timings of the arrival and departure of buses on various routes in the State :

Sardar Partap Singh Kairon : The criteria to fix the timings of the arrival and departure of buses on various routes in the State is :—

- (1) Co-ordination between road-rail services.
- (2) Provision of link services on connected routes with a view to provide direct bus service and to avoid inconvenience to passengers at halting/terminus stations.
- (3) Provision of suitable timings for the benefit of persons attending Courts/Government offices, institutions, etc.
- (4) Provision of adequate transport to clear the traffic emanating from District/Sub-Divisions Headquarters after office/Court hours.
- (5) Elimination of over-lapping.
- (6) Trend, frequency, peak hours, etc., of the traffic available at various stations.
- (7) Road condition
- (8) Speed limit fixed under the Motor Vehicles Act and Rules made thereunder

TRADE UNIONS REGISTERED IN PATIALA DISTRICT

1168. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Home Minister be pleased to supply the list of Trade Unions registered from 1st April, 1963, to-date in the Patiala District ?

Shri Mohan Lal : The following Trade Unions were registered in the Patiala District from the 1st April, 1963 to date :—

- (1) State Bank of Patiala Employees Welfare Organisation, c/o The State Bank of Patiala Building, The Mall, Patiala.
- (2) Roadmaster Workers Union, Industrial Area, Rajpura.
- (3) Kisan Goods Transport Union, Mandi Shetrana, post office Shetrana, district Patiala.
- (4) Bee Gee's Workers Union, Factory Area, Patiala.
- (5) District General Labour Union, c/o I.N.T.U.C. Branch Office, Patiala.
- (6) Doodhi Union, c/o Khem Raj Gulshan Jindel Book Stores, Lahori Gate, Patiala.
- (7) P.R.T.C. Employees Union, c/o District General Labour Council, Lahori Gate, Patiala.

AMOUNT RECEIVED UNDER FACTORIES ACT, ETC.

1169. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Home Minister be pleased to state the amount received under the following items during the years 1961-62 and 1962-63 :—

Fines and registration under the Factories Act, Indian Trade Union Act, the Industrial Housing Scheme and the Employees State Insurance Scheme separately ?

Shri Mohan Lal The requisite information is given below :—

| Serial No. | Name of the Act/Scheme | Year | Amount received | |
|--------------------------------|--------------------------------------|---------|---------------------|-------------|
| | | | Registration fee | Fines |
| | | | Rs nP. | Rs nP. |
| 1 | The Factories Act | 1961-62 | 4,08,950.00 | 25,654.25* |
| | | 1962-63 | 4,26,364.00 | 40,402.00** |
| Registration and Amendment fee | | | | |
| 2 | The Indian Trade Union Act | 1961-62 | 490.00 | Nil |
| | | 1962-63 | 676.00 | Nil |
| Registration | | | | |
| 3 | The Industrial Housing Scheme | 1961-62 | Nil | Nil |
| | | 1962-63 | Nil | Nil |
| Registration | | | | |
| 4 | The Employees State Insurance Scheme | 1961-62 | Nil | 447.00 |
| | | 1962-63 | Nil | 290.00 |

*This figure is for calendar year 1961.

**This figure is for calendar year 1962.

**LOANS GRANTED UNDER LOW INCOME/MIDDLE INCOME GROUP
HOUSING SCHEMES**

1183. Shri Mangal Sein : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state the total amount of loans disbursed during the year 1963-64 (to date) under the Low-Income Group Housing Scheme and Middle Income Group Housing Scheme together with the amount disbursed in each district and the names of the loanees ?

Sardar Darbara Singh : No amount has been disbursed so far during the year 1963, under the Low Income Group Housing Scheme in the State except in Spiti Sub-Division information in respect of which is still awaited. As regards Middle Income Group Housing Scheme a sum of Rs. 1,21,600 has been disbursed in the Amritsar District only during the period 1st April, 1963 to 11th September, 1963. Names of loanees and amount disbursed individually is as under :—

| <i>Serial No.</i> | <i>Name of loanee</i> | <i>Amount disbursed</i> <i>Rs.</i> |
|-----------------------|-------------------------|---|
| 1. | Shri Gurbachan Singh | 3,600.00 |
| 2. | Shri Ram Parkash Grover | 12,800.00 |
| 3. | Shri Dharam Pal | 3,600.00 |
| 4. | Shri Sita Ram | 8,000.00 |
| 5. | Shri Lakshmi Narain | 4,800.00 |
| 6. | Smt. Krishna Rani | 12,800.00 |
| 7. | Shri Kartar Singh Bal | 16,000.00 |
| 8. | Shri Gurdial Singh | 20,000.00 |
| 9. | Shri Manohar Singh | 12,000.00 |
| 10. | Shri Sardari Lal | 12,000.00 |
| 11. | Shri Dharam Dev | 16,000.00 |
| Total | | 1,21,600.00 |

ELECTRIFICATION OF VILLAGES IN TEHSIL JHAJJAR

1189. Comrade Harnam Singh Chamak : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) the names of the villages of tehsil Jhajjar, which were proposed to be electrified under any scheme during the 2nd Five-year plan ;

(b) the number of villages, if any, referred to in part (a) which have so far been supplied electricity ?

Chaudhri Ranbir Singh (a) Target for the 2nd Plan were fixed in term of number of villages to be electrified in each District. The information regarding names of villages in Jhajjar Tehsil which were proposed to be electrified during the 2nd Plan, is, therefore, not available.

(b) 22 villages were electrified during the 2nd Plan period in tehsil Jhajjar.

CO-OPERATIVE SOCIETIES

1190. Comrade Harnam Singh Chamak : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the number of Co-operative Societies in the State at present districtwise, together with the category of each ;

- (b) the number of Co-operative Societies referred to in part (a) above which are defaulters, categorywise and districtwise, and the number of those which are running in loss together with the steps, if any, proposed to be taken by the Government for their development ?

Sardar Partap Singh Kairon : The time and labour involved in collecting the desired information is not commensurate with the benefit likely to be derived.

PERSONAL EXPLANATIONS

2.00 P.M. *(At this stage Sardar Gurnam Singh rose in his seat)*

Mr. Speaker : Does the hon. Leader of the Opposition want to say something ? Is he rising on a point of Personal Explanation ?

Sardar Gurnam Singh : Yes, Sir; I rise on a point of Personal Explanation. Yesterday in our absence while speaking on the no-confidence motion, Partap Singh said.....

Mr. Speaker : I wish the Leader of the Opposition at least had the courtesy.....

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, I wish when he spoke in this manner yesterday, you had also checked him.....

Mr. Speaker : I did check him.

Sardar Gurnam Singh : No, you did not check him. You will find in my speeches that I have always addressed him as 'honourable' but yesterday he used the language 'Gurnam Singh' and you, Mr. Speaker, did not check him.

Mr. Speaker : I am sorry. Perhaps it escaped my notice.

Sardar Gurnam Singh : In that case I am also sorry, and I will not do it now. I only wanted to show to him that if he behaved in that rough manner, he can certainly be retaliated and can also be treated like that.

Mr. Speaker : Sardar Partap Singh Kairon, in his speech yesterday, made an offer.....

Mr. Speaker : Is this the personal explanation ?

Sardar Gurnam Singh : It is a personal explanation because we were asked whether or not we accept the offer. Now I am accepting that offer for an enquiry by a Supreme Court Judge. We have read with interest the statement made by Sardar Partap Singh Kairon, Chief Minister, Punjab.

Mr. Speaker : It is not a personal explanation. The Rules do not permit of a joint personal explanation. Moreover, the statement, that the Leader of the Opposition wants to make here, could be given to the Press.

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, he made a statement on the floor of the House, and we want to.....

Mr. Speaker : I am sorry, I would have permitted the Leader of the Opposition to make a statement here, but unfortunately the Rules do not permit that.

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, Sardar Partap Singh Kairon said something and wanted us to accept that. So we want to tell him whether or not we accept his offer, and that means a personal explanation.

Mr. Speaker : But the Rules do not permit a joint explanation. Therefore, I cannot permit the hon. Leader of the Opposition to make a joint statement rising on a point of Personal Explanation.

Sardar Gurnam Singh : All right, I will use the word 'I' instead of 'we'.

Mr. Speaker : I think the Rules do not permit of a joint explanation being given by an hon. Member on behalf of others. The hon. Leader of the Opposition may say that he accepts the challenge.

Sardar Gurnam Singh : All right. Here is the statement by all of us with me. We accept the challenge and we ask him to resign his office and let there be the President's Rule during the period of enquiry. I also assure Sardar Partap Singh Kairon that we will submit the charges of corruption, etc., against him within a fortnight of the appointment of Enquiry Commission.

Shri Balramji Dass Tandon : We accept the challenge and are ready to undergo the punishment.

Mr. Speaker : Sardar Gurnam Singh Jee, the best occasion for this statement was when he made the statement which you could not hear. Unfortunately the Rules do not permit for any joint explanation. The Rules as they stand today do not permit throwing or accepting of any challenge jointly either by the Opposition or by a Group, rising on a point of Personal Explanation. You can say whatever you want to say, through the Press.

Sardar Gurnam Singh : I have accepted the challenge of Sardar Partap Singh Kairon. Let there be the President's Rule in our State and let a Judge of the Supreme Court be appointed as the Enquiry Commission.

कामरेड राम प्यारा : on a point of personal explanation sir, स्पीकर साहिब, मैं उनमें से हूँ जिन्होंने...

श्री अध्यक्ष : वह तो सब को पता है कि आप उनमें से हैं (Everybody knows that you are from amongst them)

कामरेड राम प्यारा : कल जो कुछ चीफ मिनिस्टर साहिब ने कहा..

श्री अध्यक्ष : लीडर ऑफ दी ओपोजीशन ने पहले ही इस सिलसिले में पोजीशन बयान कर दी है। (The leader of Opposition has already explained the position).

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, मैं अपनी तरफ से पर्सनल ऐक्सप्लेनेशन के तौर पर अर्ज करना चाहता हूँ। मैं अर्ज...

श्री अध्यक्ष : उन्होंने आप की बाबत जाती तौर पर कुछ नहीं कहा था। (The Chief Minister did not make any personal attack on the hon. Member.)

कामरेड राम प्यारा : चीफ मिनिस्टर साहिब ने यह कहा था कि राम प्यारा ने एक दो चिट्ठियों के अलावा, बाकी जो कुछ कहा सब झूठ कहा है। पहली बात तो यह है कि he should be asked to withdraw the word "Jhoot" और अगर he is not prepared to withdraw it, then I can retaliate and say

कि वह झूठ है, बहुत झूठ बोलते हैं। स्पीकर साहिब, मेरा प्वाइंट यह है कि मैंने कुरप्शन की ऐलैगेशनज लगाईं। मैं इन्हें यह नहीं कहता कि यह चीफ मिनिस्टरी से अस्तीफा दें, मैं यही मांग करता हूँ कि बेशक यह चीफ मिनिस्टर रहें लेकिन यह मामला सुप्रीम कोर्ट के हवाले कर दें। मैं उन सभी चार्जिज को सबस्टांशिएट करने के लिए तैयार हूँ। अगली बात इन्होंने यह कही कि शिकायत करने वाले के लिए भी सजा मुर्करर की जाए। मैं आप के सामने खड़ा हो कर यह आफर करता हूँ कि अगर मैं उन अल्जामात को साबत न कर सकूँ तो न सिर्फ मैं असम्बली से रिटायर हो जाऊंगा बल्कि जो सजा चीफ मिनिस्टर साहिब कहेंगे उसे भुगतने के लिए तैयार हूँ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : On a point of personal explanation, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਵਲੋਂ ਮੇਰੀ ਜ਼ਾਤ ਤੇ ਬੜਾ ਸਖਤ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : I have heard the hon. Member. I will also go through the speech made by the hon. Chief Minister. The hon. Member, if he so desires, can come to my Chamber and say anything that he likes in support of what he has now stated.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਕਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੁਤੱਲਿਕ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਤਿੰਨ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਪਣੀ ਪਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਜ਼ੇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਲੋਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ।

Mr. Speaker : If the hon. Member convinces me

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਅੱਧੇ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਲੋਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਥੇ ਕੀ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਇੰਟਰੈਸਟ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਸਭ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਤਿਲ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਸੱਚਰ ਸਾਹਿਬ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਉਤੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ; ਮੈਨੂੰ ਖਾਮਖਾਹ ਇਨਵਾਲਿਡ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਚੂੰਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਬੰਬ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਨਵਾਲਿਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਖੁਦ ਥਾਣੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੰਬ ਪਕੜਵਾਏ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਥਾਣਾ ਸਸਪੈਂਡ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਮੈਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਨੂੰ ਸਮਗਲਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਖ ਲਓ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੈਰੀਅਰ ਵਿੱਚ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬੈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਬੈਂਕ ਬੈਲੈਂਸ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਗਲਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਡੀ. ਸੀ. ਵਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮੀਨੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਲਜ਼ਾਮ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਫੀਸ਼ਲ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਉਂ ਐਂਸੀਐਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। (Interruptions)

Mr. Speaker : The hon. Member is going too far. Even it was said yesterday in the House that I had a soft corner for an hon. Member. I do not have a particular soft corner for any hon. Member. To me all the hon. Members are alike.

ਚੋਖਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ : ਆਨ ਏ ਪ੍ਰਾਈਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਏਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਲ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਬਹੁਤ ਸੇ ਅਲਜ਼ਾਮਾਤ ਲਗਾਏ। ਵਜਾਏ ਇਸ ਕੇ ਕਿ ਉਨ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਏਲੀਮੇਸ਼ਨਜ਼ ਥੇ ਉਨ ਕਾ ਜਵਾਬ ਦੇਤੇ, ਕਾਓਂਟਰ ਏਲੀਮੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਏ ਆਰ ਵਹ ਏਲੀਮੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਤੇ ਹੁਏ ਮੁੜਕੀ ਸਮਗਲਰ, ਡੈਕਾਏਟ, ਕਿਡਨੈਪਰ ਆਰ ਤਰਹ ਤਰਹ ਕੇ ਅਲਜ਼ਾਮਾਤ ਕਹਿ ਗਏ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਯਹ ਬਾਤ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਅਗਰ ਵਾਕੈ ਮੈਂ ਸਮਗਲਰ ਹੂੰ, ਅਗਰ ਮੈਂ ਡਾਕੂ ਹੂੰ, ਅਗਰ ਕਿਡਨੈਪਰ ਹੂੰ ਤੋ ਸਬ ਸੇ ਵਡੀ ਨਾਲਾਯਕੀ ਹਮਾਰੇ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਥੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹੀਨੇ ਮੁੜੇ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਯਾ, ਕਥੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਪਰਮੁਕਤ ਕਰਵਾਯਾ? ਅਗਰ ਮੈਂ ਕਿਡਨੈਪਰ ਥਾ, ਸਮਗਲਰ ਥਾ, ਡਾਕੂ ਥਾ ਤੋ ਇਸਕਾ ਸਾਫ ਸਤਲਾਏ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਵਹ ਮੁੜੇ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟ ਕਰਤੇ ਰਹੇ। ਆਰ ਯਹੀ ਹਮ ਕਹ ਰਹੇ ਹੂੰ ਕਿ ਸਮਗਲਰਜ਼ ਕੋ ਆਰ ਡਕੈਤੀ ਕੋ ਯਹ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਮੇਂ ਇਸ ਵਕਤ ਏਲਾਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਕੋਈ ਜਜ ਬੈਠਾ ਦਿਯਾ ਜਾਏ ਆਰ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕਤਲ, ਕੋਈ ਸਮਗਲੀਗੇ, ਕੋਈ ਡਕੈਤੀ ਯਾ ਕਿਡਨੈਪਿੰਗ ਕਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਏ ਯਾ ਅਗਰ ਕਥੀ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਮੈਂ ਰਿਪੋਰਟ ਹੁੰਦੀ ਹੋ ਤੋ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਏਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਕਹੁਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਯਹਾਂ ਕਾ ਸਬ ਸੇ ਵਡਾ ਸਮਗਲਰ, ਡਕੈਤ ਇਨ ਕਾ ਲੜਕਾ ਸੁਰੇਂਦਰ ਸਿੰਹ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ.

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਆਪ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਾ ਗਯਾ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਜਵਾਬ ਆਪ ਬੇਸ਼ਕ ਦੇਂ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਤੋ ਅਬ ਕਾਓਂਟਰ ਚਾਰਜਜ਼ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੂੰ। ਇਸ ਕੀ ਮੈਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਤਾ। (I had permitted the hon. Member to give his personal explanation but he has started levelling counter charges which I will not permit,

ADJOURNMENT MOTIONS

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਹ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਏਕ ਏਡਜਨ ਮੈਂਟ ਮੰਸ਼ਨ ਹੈ।

Mr. Speaker : I am taking up that.

ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਂਦ ਰਾਮ : —ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਐਕ ਆਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਥੀ।

Mr. Speaker : The hon. Members may please resume their seats. I am going to take them all one by one.

There is an adjournment motion given notice of by Sarvshri Ajit Kumar, Jagan Nath, Om Prakash Agnihotri, Mohan Lal Datta and Net Ram about the defiance of an order issued under section 144, Cr. P. C., by the hon. Chief Minister yesterday. According to our Rules, promulgation of an Order under section 144 or its defiance cannot form the subject-matter of an adjournment motion.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਫਾ 144 ਲਗਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਹਟਾਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਦਫਾ 144 ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਜਲੂਸ ਕਢਿਆ ਅਤੇ ਦਫਾ 144 ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਫਾ 144 ਦੀ ਖਿਲਾਫ ਵਰਜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

श्री अध्यक्ष : मैं ने यह कहा है कि दफा 144 का लगाना या तोड़ना that can not be the subject matter of an adjournment motion. (I have stated in my ruling that the promulgation or defiance of an Order under Section 144 Cr. P.C. cannot form the subject matter of an adjournment motion.) (Interruption.) (Order please, no interruptions.) यह तो एडमिनिस्ट्रेशन का काम है कि जो दफा 144 तोड़े उस के खिलाफ कोई ऐक्शन ले या न ले I have nothing to do with it. (Order please, no interruptions.) (It is the job of Administration to take or not to take some action against a person, who defies section 144 Cr. P.C. I have nothing to do with it.)

श्री अजीत कुमार : स्पीकर साहिब, ज़िन्हें आदमी अपटे लगाए रहे कांठन ਦੀ ਆਪ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਵਰਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਡੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨਗੇ ?

Mr. Speaker : No speech, please. Mr. Ajit Kumar, unfortunately the House cannot take notice of it.

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, हमारा सवाल तो यह है कि जब यहां पर दफा 144 लगी हुई थी और चीफ मिनिस्टर साहिब ने उसको डिफाई किया तो उन के खिलाफ कोई ऐक्शन क्यों नहीं लिया गया। उन का प्रोसेशन निकाला गया लेकिन कोई ऐक्शन नहीं लिया गया.

Mr. Speaker: I am not going into its merits and demerits दो चीज़ें हैं। एक तो आपने ऐलिंगेशन लगाई है कि दफा 144 को डिफाई किया गया है। ठीक है। लेकिन मेरा इस बात से कोई ताल्लुक नहीं कि कोई ऐक्शन लिया गया है कि नहीं। मेरा काम तो इतना है कि आया रुल्ज़ के मुताबिक दफा 144 की खिलाफवर्ज़ी का किया जाना एडजर्नमेंट मोशन का सबजेक्ट बन सकता है कि नहीं बन सकता और इस बारे में मैं ने पहले कह दिया है कि this cannot be the subject matter of an adjournment motion. That is why I have disallowed it. इस बारे में कोई ऐक्शन लिया जाना चाहिए या नहीं लिया जाना चाहिए या होम मिनिस्टर ने ऐक्शन क्यों नहीं लिया इस बारे में मैं ने कोई राय नहीं देनी and this is not my concern. (I am not going into its merits and demerits. There are two aspects of the matter. The first is that the hon. Members have alleged that section 144 had been defied. They may be right in it, but I have no concern to see whether or not some action has been taken on it. My job is to see whether or not the defiance of section 144 can form the subject-matter of an adjournment motion and I have already given my ruling in this respect that this cannot be the subject matter of an adjournment motion. That is why I have disallowed it. I am not required to see and give my ruling whether or not some action is necessary or why the Home Minister has not taken any action; this is not my concern).

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब, सवाल यह है कि जब गवर्नमेंट ने यहां पर दफा 144 लगाई हुई थी तो चीफ मिनिस्टर साहिब ने खुद उसकी खिलाफवर्ज़ी की, यहां इस हाउस के बाहर अम्बाला बस सिण्डिकेट की दो बसें न० 5143 पी.एन.ई. और 5162 पी.एन.ई.

[चौधरी देवी लाल]

आदमियों से भर कर आई और यहां बाहर उन आदमियों ने चीफ मिनिस्टर का जमूस निकाला। इस तरह से इन्होंने खुद दफा 144 का उल्लंघन किया लेकिन इनके खिलाफ कोई ऐक्शन नहीं लिया गया।

श्री अध्यक्ष : आप बैठिए। आप इस को ला एण्ड आर्डर की सिचुएशन के बारे में कोई मोशन ला कर डिस्कस कर सकते हैं और आप कह सकते हैं कि यहां पर दफा 144 लगी हुई थी जिस को इन्होंने खुद तोड़ा है लेकिन कोई ऐक्शन नहीं लिया गया। मैंने तो यह रूलिंग दे दी है कि दफा 144 की डिफायंस होना और उस का नोटिस न लिया जाना that cannot form the subject matter of an adjournment motion.

(The hon. Member should please resume his seat. This matter can be discussed by giving notice of a motion regarding the Law and Order situation in the State. During that discussion he can say that an order promulgated under section 144 Cr. P. C. has been violated and no action has been taken against any body. On this adjournment motion I have already given my ruling that the defiance of an order issued under section 144, Cr. P.C. cannot form the subject matter of an adjournment motion.)

Sardar Gurnam Singh : Mr. Speaker, whether or not the Rules permit this subject to form the basis of an adjournment motion, we submit and bow to your ruling. But it has come to your notice and it is a question of great importance that the Government is guilty of breaking the law itself. Therefore, we request you to kindly give us time for discussion on this point in the House. If they are guilty of breaking the law we must protest against that.

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, मेरी भी एक काल एटेंशन मोशन है।

श्री अध्यक्ष : आप बैठ जाएं। बहुत सी काल एटेंशन मोशन्ज हैं। बारी बारी सब आ जाएंगी। (The hon Member should please resume his seat. There are a number of Call Attention notices and I shall take up all one by one.)

श्री बलरामजी दास टण्डन : स्पीकर साहिब, इस मोशन का और मेरी काल एटेंशन मोशन का प्वायंट एक ही है।

श्री अध्यक्ष : सबजैकट चाहे कुछ भी हो, है तो काल एटेंशन मोशन और वह काल एटेंशन मोशन्ज के वक्त आएंगी। (If the subject is the same, it does not make any difference. It will be taken up when I take up other call attention notices.)

मरदाठ वुलघीठ मिथ : मेरी ही एव ओडनरनमेंट मेमठ है।

श्री अध्यक्ष : सरदार कुलबीर सिंह की मोशन में यह कहा गया है कि सरसा में एक आदमी और उस के दो लड़कों को थाने में ले जा कर मारा गया और उन के मुंह काले कर के उन का जलूस निकाला गया। The hon. Home Minister may please make a statement in this regard later. (It has been alleged in the adjournment

motion given notice of by Sardar Kulbir Singh that at Sirsa one man along with his two sons were taken to the Police Station. There they were beaten, their faces were blacened and then they were taken out in a procession. The hon. Home Minister may please make a statement in this regard.)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 26 ਅਗਸਤ, 1963 ਨੂੰ, ਇਕ ਨਗਰਮਲ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਸੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਲੂਸ ਕਢਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਤੇ ਸੱਟਾ ਖੇਲਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਕ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਗਪਾਲ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ।

Mr. Speaker : I have asked the Home Minister kindly to make a statement whenever convenient to him.

Home Minister : Sir, I have not got a copy of this motion even up till now.

Mr. Speaker : Sardar Kulbir Singh Jee, according to the Rules of Procedure, it is the duty of the hon. Member giving notice to send one copy thereof to the Government and one copy to my office. Therefore, please send a copy of your motion to the hon. Home Minister and he will make a statement at the proper time.

There is another adjournment motion given notice of by Sarvshri Kulbir Singh and Satya Dev regarding death due to the police torture of Kaku, son of Bulanda, Harijan of Mallanwala, district Ferozepore.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮਲਾਂਵਾਲਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕਾਕੂ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਖ ਕੇ ਟਾਰਚਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਜਿਸਮ ਤੇ ਇਤਨੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। 16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਇਤਨੀ ਸਖਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਮਾਰ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਕਿਥੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ.....

Mr. Speaker : In this case also, the hon. Member has not supplied a copy of the notice to the Government. He may please supply a copy of the notice to the Home Minister, and after studying the motion the latter will make a statement.

There is an adjournment motion given notice of by Sarvshri Mangal Sein and Tek Ram, regarding Shri Gopal Paper Mills, Jamuna Nagar.

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੈਨ : ਅਧਿਕਤਮ ਮਹਾਦਯ, ਜਸਨਾ ਨਗਰ ਮੈਂਗੋਪਾਲ ਪੇਪਰ ਮਿਲ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਲੇਬਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਕਮੰਚਾਰਿਓਂ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਤਨ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਭੀ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਓਨ ਦੇ ਕਾਮਾਂ ਮੌ ਹਿਸ਼ਸਾ ਲੇ ਰਹੇ ਥੇ ਕਿਥੇ ਮਾਇਜ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਖਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਧਾਂ ਸੇ ਨਿਕਾਲੇ ਕਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਨ ਲੋਗਾਂ ਦੀ ਚਾਜ਼ ਸ਼ੀਟ ਦਿਯਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : You have said what you wanted to say. (Interruption)

श्री मंगल सैन: पंडित भगवत दयाल उन के बड़े ठेकेदार बनते फिरते हैं। इस बारे में इन का स्टेटमेंट जरूर होना चाहिए।

Mr. Speaker No insinuation please. He can make a statement if he so desires. I have disallowed it.

There is another adjournment motion given notice of by Dr. Baldev Parkash and Shri Balramji Dass Tandon.

श्री बलरामजी दास टण्डन: यह भी इसी बारे में है जो हरिजन पुलिस कस्टडी में मारा गया है।

Mr. Speaker : The same is the case here. Rules require that the Member who moves an adjournment motion or a calling attention motion should supply a copy thereof to the Minister concerned or Chief Parliamentary Secretary.

श्री बलरामजी दास टण्डन: स्पीकर साहिब, आज तक तो यही होता रहा है कि हम असैम्बली सैक्रेटेरियेट को देते रहे हैं और आगे असैम्बली सैक्रेटेरियेट गवर्नमेंट को देती रही है।

श्री अध्यक्ष: हम उनको भेजने की कोशिश करते हैं लेकिन जब कोई चीज सेशन शुरू होने से तीन मिनट पहले दी जाए then You cannot expect my office to take necessary steps (We try to send them on to the Government, but when a notice is handed in only three minutes before the commencement of the sitting of the Sabha then you cannot expect my office to take necessary steps).

श्री बलरामजी दास टण्डन: हमने 10½ बजे भेजी है।

श्री अध्यक्ष : Normally मिल जाए तो कोशिश करते हैं। However, the duty is that of the hon. Member and not of my office. (Normally we try to send intimation to the Government, however the duty is that of the hon. Member and not of my office.)

QUESTION OF PRIVILEGE

Mr. Speaker: Then there is a notice of a Privilege Motion by Shri Chand Ram.

श्री चांद राम: स्पीकर साहिब, आज का जो हिन्द समाचार है उस में छपा है और उस ने आप की तरफ से लिखा है कि आप ने कहा है कि अगर मैं बरमीज कोर्ट का डिसीयन पेश न कर सका तो सख्त से सख्त सजा दी जायेगी। जहां तक मेरा खयाल है—मैं तो उस वक्त यहां था नहीं—मुझे मालूम हुआ है आप के यह लफ्ज थे “I will take whatever action I can.” और फिर यह उसी पेपर की ही बात नहीं है बल्कि प्रदीप ने भी लिखा है कि ‘सख्त से सख्त सजा दी जायेगी’।

अब यह देखना है कि यह कहाँ तक सही है। दूसरी बात यह है कि मैं ने इस बारे में जो रूलज हैं वह पढ़े हैं और मुझे मालूम है कि रूलज के मुताबिक स्पीकर साहिब एक मੈम्बर को क्या सजा दे सकते हैं। तो मैं आप की ऐडवाइस चाहता हूँ.....

श्री अध्यक्ष: ऐडवाइस तो मैं आप को देता हूँ। (I always give advice to the hon. Member.)

श्री चांद राम: हाउस तो मुझे सजा दे सकता है।

Mr. Speaker : No speech please. I have looked up the record. I had said "I am writing to him in this connection and if he does not satisfy me I will take whatever action I can take against him under the rules".

I have written to him asking him to supply me a copy of the Judgment of that Court.

श्री चांद राम : स्पीकर साहिब, आप को याद होगा कि डा० बलदेव प्रकाश ने उस वक्त कहा था कि हम जजमेंट पेश करेंगे। मैं ने कहा था कि बरमीज ऐम्बैसी की मारफत वह जजमेंट मिल सकती है। (विघ्न) अगर उन के पास जजमेंट है तो देख ली जाए। फिर आप जो ऐक्शन लेना चाहें ले लें। हाउस जो चाहे मुझे सजा दे। हाउस तो मुझे सजा दे सकता है। मैं भी डिप्टी प्रीजाइडिंग अफसर रहा हूँ। (विघ्न)

श्री अध्यक्ष: जिस बात की इजाजत मुझे रूलज देते होंगे वही करूंगा। उस जजमेंट की कापी मुझे देने का ओनस आप पर है। आप ने चार्जिज लगाए और कहा कि आप यह पूरी जिम्मेदारी से कर रहे हैं और कि आप उस जजमेंट की कापी देंगे। इस की जिम्मेदारी आप पर है—डा० बलदेव प्रकाश या श्री टंडन पर नहीं है। (विघ्न)

(I will act according to the rules. The onus of supplying me the copy of the judgment lies on the hon. Member. He levelled the charges and claimed to do so with full responsibility; he undertook to supply a copy of the judgement. So the responsibility for supplying the same to me is his and not that of Dr. Baldev Parkash or Shri Balramji Dass Tandon.)

श्री चांद राम: मैं ने अर्ज किया था कि जजमेंट की कापी हासिल करने की कोशिश करूंगा। (विघ्न)

अमोक्षीशन की तरफ से आवाजें : नो, नो।

श्री अध्यक्ष : कोशिश नहीं कहा। (He had not said that he would try.)

श्री चांद राम: उसके लिए मुझे टाइम चाहिये।

श्री अध्यक्ष: हां, टाइम आप को मिलेगा। (Yes he will get time for the same).

श्री चांद राम: अगर उस की कापी इन के पास है तो यह पेश कर दें, क्या हर्ज है। (विघ्न) तो, जनाब, यह जो आप ने कहा है "I will take whatever action I can under the rules" क्या इस का यह मतलब है कि आप 'सख्त से सख्त सजा देंगे.....'

श्री अध्यक्ष : मैं ने कहा है कि यह उन्होंने ने गलत छापा है। He has exceeded what I said. जैसे मैं ने आप से कहा भी है, मेरा इस बारे में यहां आवश्यकेशन कर देना ही काफी है। अगर छोटी २ बातों और एक २ लफ्ज पर कण्ट्राडिक्शन डिमांड करते फिरें या प्रिविलेज मोशन आ जाए, then it does not look nice and there will be no end to it. (I have already

said that he has not reported correctly He has exceeded what I said. As I have told the hon. Member, my observations in this regard will serve the purpose. If contradictions were to be asked for and notices of Privilege Motions start coming on each word, then it does not look nice and there will be no end to it.)

श्री चांद राम: जनाब, मेरी अर्ज यह है कि इस तरह से तो प्रेस को एक लाइसेंस मिल जायगा कि यहां की कार्यवाही को जिस तरह चाहें मिसरिप्रिजेंट करे; कोई कार्यवाही हुई भी न हो, स्पीकर साहिब की तरफ से कोई इस किस्म के लफ्ज कहे भी न गए हों कि किसी मैम्बर को एक मुल्जम की तरह सजा देनी है और वह ऐसा छाप दे.

श्री अध्यक्ष: आप बैठिये। मैं ने कह दिया है कि रिपोर्टिंग प्रापर नहीं हुई है।

He exceeded what I had said. (The hon. Member should resume his seat. I have said that he has not reported properly. He exceeded what I had said.)

श्री चांद राम: तो क्या मैं समझूं कि प्रेस वाले इस को कण्ट्राडिक्ट करेंगे?

Mr. Speaker: I will take up the matter with the Press Gallery Committee and ask them to tell their member to be more discreet in reporting.

डाक्टर बलदेव प्रकाश: इस प्रिविलेज मोशन के सिलसिले में आप ने जो चिट्ठी उन को लिखी है क्या इस में कोई टाइम लिमिट भी रखी गई है?

Mr. Speaker: As early as possible. I will remind him after ten days.

श्री चांद राम: मेरे पास चिट्ठी नहीं पहुंची।

Mr. Speaker: The hon. Member will receive it.

The Press Gallery Committee should ask their Members to be more discreet in reporting. There is misreporting so far as this matter is concerned. They should ask their Members to be more careful while reporting the proceedings of the House.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: ਜਨਾਬ, ਸਾਡੀ ਇਕ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਮੋਸ਼ਨ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਲਵਾਂਗਾ; ਉਹ ਕਦੋਂ ਤਕ ਆ ਰਹੀ ਹੈ?

Mr. Speaker: I have not been able to discuss the matter with him so far.

श्री जगन्नाथ: जनाब, स्पीकर साहिब, एक प्रिविलेज मोशन मिलाप अखबार के बारे में थी। उसके बारे में आप ने कहा था कि रूलिंग देंगे.....

Mr. Speaker : I am taking that up at my personal level.

CALL ATTENTION NOTICES

Shri Balramji Dass Tandon : Sir, I have given notice of a Call Attention motion which reads as under:—

"I ask for leave of the House to draw the attention of the Hon. Home Minister, Punjab Government to the failure of the Chandigarh Police in taking action against the breach of section 144 promulgated in a radius of one mile around the Punjab Vidhan Sabha."

Mr. Speaker : This is just the same. I have already given my ruling.

श्री बलरामजी दास टंडन : जनाब, वह रूलिंग तो ऐडजर्नमेंट मोशन के बारे में है। यहां पर तो ला ऐंड आर्डर की मिट्टी प्लीड हो रही है। चीफ मिनिस्टर साहिब और होम मिनिस्टर साहिब यहां पर कहा करते हैं कि कोई चीज हमारे नोटिस में लाओ। मगर जब वह खुद ही ऐसी बातों में शामिल हों, खुद ही दफा 144 तोड़ें तो.....

Mr. Speaker : No Speech, please. I will take up the matter with the Chief Minister.

श्री बलरामजी दास टंडन : वह उस में शामिल थे। अभी जवाब दें।

श्री अध्यक्ष : आप ने यह उन को भेजी नहीं ; वह इस का जवाब इन्क्वायरी कर के देना चाहें तो?.....(The hon. Member has not sent a copy of it to the Government. Perhaps they may like to make an enquiry before giving a reply).

श्री बलरामजी दास टंडन : इस में इन्क्वायरी की क्या बात है ; वह बताएं कि वह इस बारे में क्या कार्यवाही कर रहे हैं। (विघ्न)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਜਨਾਬ, ਦੋ ਬਸਾਂ ਭਰ ਕੇ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬਸਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Would the Hon. Home Minister like to say something about it ?

Home Minister : Not at present, Sir. I have received the notice just now.

Mr. Speaker : Would you be able to say something about it on Monday ?

Home Minister : Sir, I would not like to make any statement in this connection at present.

Chaudhri Inder Singh Malik : Sir, he has refused to make any statement.

Mr. Speaker : He has said that he cannot make any statement at present.

Sardar Gurnam Singh : Sir, he has refused to make any statement.

Mr. Speaker : Would the Hon. Home Minister be able to make a statement in this connection on Monday ?

Home Minister : Sir, as already stated I have received the notice just now. I have not yet been able to make up my mind about it. Unless you desire me positively to make a statement I will have to examine it. I cannot make any statement off hand.

Sardar Gurnam Singh : Sir, what has he to examine ?

Home Minister : I have to see whether it is a fit subject-matter on which call attention motion is permissible and I am called upon to make a statement thereon. The matter is of individual instance. Such matters

[Home Minister]

are brought before the House everyday by way of call attention motions. I have, therefore, to see whether call attention motion is admissible on such a subject.

Mr. Speaker: A charge of defiance of an order promulgated under section 144, Cr.P.C., in a radius of one mile around the Punjab Vidhan Sabha building has been levelled against the Chief Minister of the State.

I would like the Government to give their views on the subject on Monday.

Mr. Speaker : There is another call attention motion by Shri Balramji Dass Tandon regarding arrest of a person named Harbans Singh instead of Harbans Lal in an excise case at Amritsar.

I have disallowed it. I cannot take notice of what appears in the papers.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਜਨਾਬ, ਇਸਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਖੁਦ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਕੇ ਸਾਥ ਕਟਿੰਗ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : The hon. Member may bring a certified copy of the statement which the police has made in the court in this connection. Without that I cannot take any action.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਜਨਾਬ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਹਮ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਟਿੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਮੈਂ ਨੇ ਸਾਥ ਲਗਾਇ ਹੈ ਸਭ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਥਾ ਲੇਕਿਨ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਇਸ ਲਿਯੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : I cannot force the Government to make a statement.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਜਨਾਬ, ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਕਾਲ ਅਟੈਂਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਉਹ ਇਸੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰੇ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। (ਵਿਧਨ)

Mr. Speaker : They may give or may not give a statement. I cannot force them.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ ਥਾ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹਾਊਸ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੀ ਕਾਮਨੀਜ਼ੈਂਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੋ ਆਦਮੀ ਪਕੜਾ ਗਿਆ ਉਹ ਰਾਮ ਥਾ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਥਾ ?

Mr. Speaker (Addressing Shri Balramji Dass Tandon): I have brought it to the notice of the Government.

There is another call attention motion by Sarvshri Babu Singh, Gurbakhsh Singh and Bhan Singh Bhaura.

Comrade Gurbakhsh Singh Dhaliwal : Sir, our motion reads —
“We ask for leave of the House to discuss a matter of urgent public importance namely, the damage and destruction of both the transformers of Moga Grid Station.”

Mr. Speaker : I have not admitted it because it is not a matter which can be raised by a Call Attention Motion.

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਨਗਹਿਲੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਮੌਰੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪੁਜੇ ਸਨ ਪਰ ਲਗੇ ਨਹੀਂ; ਪੁਰਾਣੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੜਤਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Babu Ajit Kumar : Sir, I ask for leave of the House to discuss a matter of urgent public importance namely, the improper arrests etc. of the political workers in the State. False cases are being made against them and tactics of official pressure are being adopted.

Mr. Speaker : This is of a general nature.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਜਨਾਬ, 16 ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਸਰਦਾਰ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੁਟਵਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰੈਸਟ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਅਜੇ ਤਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਅਰੈਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਲਈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਡੀਮੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੀਰੀਅਸ ਮੈਟਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਉਸ ਵਿੱਚ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Mr. Speaker : I would request the hon. Home Minister to look into it.

Home Minister : Sir, I will look into the matter.

ANNOUNCEMENT BY THE SECRETARY RE. CERTAIN BILLS

Mr. Speaker : The Secretary will now make some announcement.

Secretary : Under rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Punjab Khadi and Village Industries Board (Amendment) Bill, 1963, passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 13th September, 1963, and transmitted to the Punjab Legislative Council the same day, has been agreed to by the said Council without any amendment on the 17th September, 1963.

I have also to inform the House that the Punjab State Faculty of Ayurvedic and Unani Systems of Medicine Bill, 1963, passed by the Punjab Legislative Council on the 18th September, 1963, has been received. I also lay a copy of the said Bill on the Table of the House.

PAPERS LAID ON THE TABLE

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Sir, I beg to lay on the Table the Administration Report of the Pepsu Road Transport Corporation, Patiala, for the year 1961-62, as required under sub-section (3) of section 35 of the Road Transport Corporations Act, 1950.

MOTION REGARDING EXPUNCTION OF CERTAIN MATERIAL FROM THE PROCEEDINGS OF THE HOUSE

Mr. Speaker : The hon. Member Comrade Ram Chandra and seven* other hon. Members had given notice of the following motion yesterday:—

"That it being apparent on the face of it that the statement placed on the Table of the House by the Home Minister on Monday, the 16th September, 1963, on the judgment of the Supreme Court in Re: Dr. Partap Singh *versus* the State of Punjab and the speech made by him on the floor of this House today involves a discussion with respect to the conduct of the Judges of the Supreme Court in the discharge of their duties which is prohibited by Article 211 of the Constitution and is an abuse of the procedure of this House :

This House disassociates itself from the same and resolves to expunge the said statement as also the speech containing the references to the same from the proceedings of this House."

We decided yesterday to have the views of the learned Advocate General on the subject.

*Note:—1. Sardar Gurdial Singh Dhillon.

2. Sardar Darshan Singh

3. Sardar Piara Singh

4. Shri Trilochan Singh Riasti

5. Shri Khurshed Ahmad,

6. Shri Hardwari Lal

7. Sardar Gian Singh Rarewala

[Mr. Speaker]

I would now request the Advocate General to give his views to the House.

Advocate General : Mr. Speaker, Sir, I understood that you were pleased to ask me to give my views on two points—

1. Whether this House is debarred by Article 211 of the Constitution from discussing a Judgment of the Supreme Court, and
2. Whether it is contempt of Court to make comments on a Judgment of the Supreme Court.

I am giving my views, Sir, on general points involved and not on the particular case concerned. In discussing the first point it is important to bear in mind two fundamental principles. The first principle is that the independence of the Judiciary is the corner-stone of our Constitution. Without it the Rule of Law would cease to exist and indeed our great Republic would founder. The second principle is, as Lord Atkin said in *A.P.T. Ambard vs. Attorney-General of Trinidad and Tobago* (1936 P.C. 141)—

“Justice is not a cloistered virtue: She must be allowed to suffer the scrutiny and respectful, even though outspoken comments of ordinary men.”

Bearing in mind these two principles what then is the true interpretation of Article 211.

Article 211 reads as follows :—

“No discussion shall take place in the Legislature of a State with respect to the conduct of any judge of the Supreme Court or a High Court in the discharge of his duties.”

It seems to me that when one discusses a Judgment it cannot be said that one is discussing the conduct of the Judge who delivered the Judgment. The word “conduct” means according to the shorter Oxford Dictionary in its leading sense “Manner of conducting oneself or one’s life; behaviour”. Therefore, the conduct of a Judge would include the manner in which he conducts proceedings, his behaviour while conducting proceedings but not a Judgment.

Sir, you will notice that Article 211 covers both Judicial and other duties of a Judge. It is well known that Judges are requested to undertake various other duties. You will remember, that two Chief Justices were members of the Law Commission which was set up to suggest reforms in our Judicial system. Chief Justice Chagla, as he then was was asked to look into the dealings of Mr. Mundra with the Life Insurance Corporation.

If the word “Conduct” in Article 211 includes Judgments, it must also include the reports made by the Judges in the discharge of their other duties. The prohibition regarding discussion would then also apply to such reports. Surely this could not have been the intention of our Constitution makers. Further many a time Judges suggest—and their suggestions are very valuable—alterations of the law in a particular matter in their Judgments. If the word ‘Conduct’ includes Judgments, this House would not be able to discuss these suggestions.

Sir, I have pointed out these consequences to show that there is good reason for construing the word 'conduct' in its ordinary meaning, i.e., manner of conducting proceedings, behaviour.

Therefore, in my humble opinion this House has the right to discuss a Judgment of the Supreme Court. It need hardly be said that this House will do so with great respect and deference.

Coming now to the second question Article 194(2) reads thus :—

"No member of the Legislature of a State shall be liable to any proceedings in any Court in respect of any thing said or any vote given by him in the Legislature or any committee thereof, and no person shall be so liable in respect of the publication by or under the authority of a House of such a Legislature of any report, paper, votes or proceedings."

Sir, you will notice that by virtue of Article 194(2) this question cannot arise in respect of anything said by a member in this House.

But in spite of Article 194(2) every member of the House would like to preserve the dignity of the Judges and not impair the due administration of justice. Each member of the House has the same rights as any member of the public. The Privy Council in the case of *Andra Paul Ambard Vs. Attorney-General* describe the rights of a member of the public thus :—

"But whether the authority and position of an individual judge or the due administration of justice is concerned no wrong is committed by any member of the public who exercises the ordinary rights of criticising in good faith in private or public the public act done in the seat of justice".

The Supreme Court puts the point in the following words in *Brahma Parkash VS. State of U.P.* (A.I.R. 1954 S.C. 10): —

"In the first place the reflection on the Conduct or Character of the Judge in reference to the discharge of his duties would not be contempt of Court if such reflection is made in the exercise of the right of fair and reasonable criticism which every citizen possesses in respect of the public acts done in the seat of justice. It is not by stifling criticism that confidence in Courts can be created."

The Supreme Court then quotes Lord Atkin in the case already mentioned :—

"The path of criticism is a public way. The wrong headed are permitted to err therein provided that members of the public abstain from imparting improper motives to those taking part in the administration of justice and are genuinely exercising a right of criticism and not acting in malice or attempting to impair the administration of justice."

Accordingly, in my humble opinion, it is not Contempt of Court to make fair comments in the sense pointed out by the Supreme Court.

I shall be happy to explain any other point which arises out of my statement.

Sardar Gurnam Singh : According to the statement made by the Advocate General, it is a question of fact whether it is a discussion of the judgment or criticism of the Judges. That we will see ourselves.

Mr. Speaker : I will not be able to give my final ruling before we can show the Advocate-General the statement laid on the Table and a copy of the speech made by the Home Minister. The Advocate-General has given his advice that the judgment can be discussed. In what terms can it be discussed? That does not mean that anybody can say anything that he likes. He has added the words "with utmost respect and regard". Therefore, the other point that is before me is whether the speech as well as the statement that was made by the Home Minister, was made in the spirit in which he is entitled to make. I feel it would be a little too much to expect the learned Advocate-General

[Mr. Speaker]

to give his views about the statement and the speech that the Home Minister was pleased to make in support of that statement. I will discuss the statement as well as the speech made by the Home Minister with the Advocate General, and I hope you will permit me to keep my ruling pending for sometime more because it is an important matter. It will be better if we take more time and I give my ruling or my views, which are in keeping with the dignity of the House. So, I keep my ruling pending till I discuss thoroughly the details of the statement and the speech with the Advocate General.

Chief Minister : My only request is that if anything objectionable is noticed in the speech or the statement of the Home Minister, we should also be called upon to discuss the matter. Of course, you will be there, but we should be informed before you give your ruling.

Mr. Speaker : Definitely.

Sardar Gurnam Singh : You may discuss the matter with the Advocate General. We should also be given time to consider the statement. The matter is very serious and we should be given an opportunity to discuss it here.

Mr. Speaker : Before a final ruling is given, we can fix time convenient to the Advocate General and the representative of the Government. We can sit together and discuss the statement as well as the speech. Then, I will take the House into confidence. Before we arrive at a decision, I will hear your viewpoint also.

Advocate General : May I explain what I said? This House has the right to discuss the judgment of the Supreme Court and I added one rider — "It need hardly be said that this House will do so with great respect and deference". Now that is expected of every good citizen. But, there is no limitation provided in the Constitution itself about the manner in which we can discuss the judgment. It is a matter of good sense, good common sense. While doing so, one has to show due respect to our highest judiciary, i. e., eminent Judges of the Supreme Court. I do not know whether it would be necessary to go into the question whether there is a breach of this good conduct which I have quoted. But, any way, it is for the Speaker to decide this point.

Mr. Speaker : I may point out that the Speaker has been requested to expunge the statement and the speech or parts thereof. I felt that before I take a decision I should consult the Advocate General. I have no hesitation in admitting that I am not a legal expert and consequently I cannot interpret the Constitution and the Rules in as best a way as the Advocate General can. So, before taking a decision, I would like to have the guidance of the Advocate General.

Chaudhri Mukhtiar Singh Malik : Mr. Speaker, I want to invite your attention to the statement made by the Home Minister during the course of discussion on the no-confidence motion. He said that he was making the statement after consulting the Advocate General.....

Home Minister : Not at all.

Chaudhri Mukhtiar Singh Malik : He made that statement.

Home Minister : Not at all.

Mr. Speaker : What he said was that he had consulted the 'highest legal authority.'

Home Minister : What I said was that I had consulted or I had the advice of the legal authority, but I did not mention the name of anybody.

Mr. Speaker : I will look into the speech of the Home Minister to make it sure.

Sardar Gurnam Singh : Sir, I would request you to get the copies of the statement made by the Advocate General supplied to the Members of this House.

Dr. Baldev Parkash : Sir, it is very necessary that the copies of the statement made by the Advocate General be supplied to us.

Mr. Speaker : Yes, I am asking my office to do that.

Now we will take up the next item on the agenda.

BILL (INTRODUCED)

THE PUNJAB LABOUR WELFARE FUND BILL, 1963

Shri Sagar Ram Gupta : Sir, I beg to move —

That leave be granted to introduce the Punjab Labour Welfare Fund Bill.

Mr. Speaker : Motion moved —

That leave be granted to introduce the Punjab Labour Welfare Fund Bill.

Mr. Speaker : Question is—

That leave be granted to introduce the Punjab Labour Welfare Fund Bill.

The leave was granted.

Shri Sagar Ram Gupta : Sir, I introduce the Punjab Labour Welfare Fund Bill.

***RESOLUTION RE : CLOSING OF POST GRADUATE RE-
SEARCH AND MEDICAL INSTITUTE CHANDIGARH
FOR THE DURATION OF EMERGENCY (RESUMPTION
OF DISCUSSION.)**

श्री अमर सिंह (नारनौद) : जनाब, स्पीकर साहिब, मैं इस प्रस्ताव की सपोर्ट करने के लिये खड़ा हुआ हूँ क्योंकि मुझे अच्छी तरह पता है कि रूरल एरिया में कोई मैडिकल एड नहीं दी जा रही है। और दवाइयों की हेराफेरी हो रही है। मैं डाक्टर साहब का ध्यान इस ओर दिलाना चाहता हूँ। वे एक त्यागी पुरुष हैं और मुलझे हुए पालिटिशियन हैं। इनके पास हैल्थ डिपार्टमेंट है और इनकी हैल्थ भी अच्छी है। 26 तारीख के ट्रिब्यून में एडिटोरियल छपा था ; उसमें लिखा था :

“However, facts tell a different tale, Many hospitals lack not only in doctors and dispensers but also in basic material essentials. Dr. Bhargava himself noticed that there were cases of regular hospital buildings having little or nothing inside them.”

उसके साथ साथ मैं यह कहना चाहता हूँ कि हमारे यहां हांसी में चार पांच लाख की पापुलेशन है लेकिन सिविल हस्पताल एक ही है और उसमें भी डेढ़ साल तक न तो कोई डाक्टर रहा और न कोई कम्पाउंडर ही रहा। कम्पाउंडर तो अब भी नहीं है। उस हास्पिटल में दवाईयां भी नहीं हैं। डाक्टर साहब लिख देते हैं कि बाजार से दवाई ले आओ, लेकिन जब तक मरीज बाजार से दवा लाता है तब तक मरीज का काम तमाम हो जाता है। मैं यह नहीं कहता कि मैडिकल इंस्टीच्यूट बने या न बने लेकिन इतना जरूर कहता हूँ कि अगर देहातों में दवाई नहीं मिलती और डाक्टर नहीं पहुंचते तो चाहे यह इंस्टीच्यूट चण्डीगढ़ में बने, चाहे और कहीं बने उसका लोगों को फायदा नहीं है।

***Note :** The following resolution was moved by Shri Chiranjil Lal Sharma, on the 12th September, 1963 :—

“This Assembly recommends to the Government that the Post Graduate Research and Medical Institute, Chandigarh, be closed for the duration of the Emergency.”

सौकर साहब, जहां तक हैल्थ डिपार्टमेंट का ताल्लुक है, मैं जानता हूं कि इसके अन्दर बहुत गड़बड़ चल रही है। मेरे पास एक चिट्ठी आई है। एक लेडी हैल्थ विजिटर खांडाखेड़ी हस्पताल में लगी है; वहां प्राइमरी हैल्थ यूनिट है। उसके ताल्लुकात वहां के हैडमास्टर से कुछ ऐसे हैं जो इस चिट्ठी में जाहिर होता है कि बड़े गहरे हैं। वह लेडी हैल्थ विजिटर वहां की दाई पर जोर डालती है और कहती है कि वह हैडमास्टर के कपड़े धोए। बड़े अफसोस की बात है, डाक्टर साहब, कि एक लेडी हैल्थ विजिटर जिसके ताल्लुकात एक हैडमास्टर के साथ बड़े गहरे हैं।

श्री अध्यक्ष : अमर सिंह जी, बस, आप ने काफी कह लिया। (The hon. Member may please wind up now.)

श्री अमर सिंह : जनाब, मैं सिर्फ इतना कहना चाहता हूं कि किसी के ताल्लुकात किसी के साथ भले हो हों लेकिन वह वहां की दाई को, जो उसके नीचे काम करती है, क्यों कहती है कि वह हैडमास्टर के कपड़े धोए। यही नहीं, यह धमकी भी देती है कि जैसे पहली दाई का सिर फोड़ दिया था वैसे ही अगर इसने कपड़े न धोए तो इसका भी सिर फोड़ दिया जाएगा। तो हैल्थ डिपार्टमेंट में ऐसी ऐसी हरकतें हो रही हैं। मैं डाक्टर साहब से गुजारािश करना चाहता हूं कि या तो उस हैल्थ विजिटर को वहां से ट्रांसफर किया जाए या फिर उस हैडमास्टर को वहां से हटाया जाए। डाक्टर साहब, जहां इन्स्टीच्यूट बना रहे हैं वहां हैल्थ डिपार्टमेंट को भी साथ ही सुधारने की कोशिश करें; यही मेरी प्रार्थना है। आखीर में इतना कह कर बैठता हूं :

दौलत मिली तो और भी नादार हो गए,

सेहत हुई नसीब तो बीमार हो गए।

उतरा जो बार तो और गिरा बार हो गए,

आजाद यों हुए कि गिरफ्तार हो गए।

SITTING OF THE ASSEMBLY

Mr. Speaker : Before I call upon another Honourable Member to speak, I have to state that some Honourable Members have approached me saying that as they are feeling tired and exhausted, Friday next may be declared as off-day. I hope nobody has any objection to Friday being treated as holiday.

Voices : No objection ; let us have a holiday.

Mr. Speaker : So it is the unanimous wish of the House that Friday 20th September, 1963 should be observed as a holiday. Consequently, the house will not meet on Friday and will reassemble on Monday, the 23rd at 2 P. M.

I have also to announce that His Excellency Dr. Clovis Makso ud, Chief Representative of the league of Arab States in Asia, who happens to be in Chandigarh today, will address the Members of the Legislature, at about 5.30 P. M. in the Lounge of the Legislature Building. Honourable Members are requested to make it a point to be present there.

RESOLUTION REGARDING CLOSING OF POST -GRADUATE RESEARCH AND MEDICAL INSTITUTE, CHANDIGARH, FOR THE DURATION OF EMERGENCY (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅੱਜ ਇਹ ਮਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਰਿਸਰਚ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਬੜੀ ਰਿਸਰਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕ ਸਪੁਤਨਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਐਡਵਾਂਸਡ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਚੰਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦ ਇੰਨੀ ਬੜੀ ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਏਜ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਗੱਡਿਆਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਰ ਤਰੱਕੀ ਪਸੰਦ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3-00 P.M.

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਿਕਮਤ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਇਤਨਾ ਉੱਚਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ੀ ਲਗਾਤਾਰ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਿਕਮਤ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਜੋ ਇਹ ਮੇਰੇ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਭਰਾ ਸੌਚ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਏਸ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਸਰਚ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਗਲਤ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਸਰਚ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਛੇ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੰਪਲੀਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਬਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੰਪਲੀਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਅਤੇ ਫਖਰ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੋਰ ਕੀਹੋਂ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਇਸ ਰਿਸਰਚ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੇਨ ਆਬਜੈਕਟ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਟਰੇਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਟੀਚਿੰਗ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੋਡਾਕਟਰੀ ਦੇ ਟੀਚਰ ਪੈਂਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਿਸਰਚ ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਏਥੇ ਅਛੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਟੈਟਿਸਟਿਕਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ 4 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਡਾਕਟਰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ 50 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਹਰ ਸਾਲ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

[Deputy Speaker in the Chair]

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੋਰਿਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਕਟਰ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮੇਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੈਟਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਹਲਾ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਲਾਭ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ

[ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

ਬਰੇਨ, ਹਾਰਟ ਅਤੇ ਲਿਵਰ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਦਫਾ ਇਕ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਿਵਰ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਟੇਬਲ ਤੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਅਜ ਉਸ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਇਕ ਤਾਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਆਦਮੀ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਏਥੇ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਰੀਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਮਾਕਤ ਵਾਲੀ ਗਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਟੈਕਸਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਚੀਨ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦਾ ਵੀ ਉਹੋ ਹੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਤਕ ਬਾਹਰ ਦੇ ਆਈਡੀਆਜ਼ ਅਤੇ ਫੋਰਿਨ ਦਵਾਈਆਂ ਦਰਅਮਦ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬੋਹਵਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੁਭਾਉ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਕਵਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਈਫੈਕਟਿਵਲੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਸ ਰੀਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਡਿਸਕਵਰ ਕਰਕੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਖਰਚ ਵਲ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਟੇ ਬਜਟ ਦਾ ਕੁਲ 17 ਫੀਸਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕੀਏ। ਕਈ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਘਟ ਖਰਚਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਕੰਮ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਜਵਾਨ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣਾ ਬਲਕਿ ਏਥੇ ਹੀ ਰੀਸਰਚ ਕਰਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਮੁਹਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ 17 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਬਜਾਏ 30 ਫੀਸਦੀ ਬਜਟ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਈਡ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੋ ਦੋ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਮੁਰਗੀਆਂ ਰਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਨ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਚੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਚੇਦਰੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੌਰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਬੜੀ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨਾ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ੇਰੇ ਬਹਿਸ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਏਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(It is very regrettable that the member of the treasury benches are absent when such an important matter is under discussion.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲਭ ਲਭ ਕੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੈਸਟ ਤੋਂ ਬੈਸਟ ਡਾਕਟਰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਐਸੇ ਡਾਕਟਰ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਰ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਦਿਉ ਉਥੇ ਹੀ ਲੋਕ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ ਮੌਟਰਾਂ ਚਲਣ ਲਗ ਪੈਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਇਤਨੇ ਆਹਲਾ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਰਜਨ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਭੇਜ ਦਿਉ ਉਥੇ ਹੀ ਲੋਕ ਸਰਜਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਡਾਕਟਰ ਏਥੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਤਾਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਸਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੀਸਰਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਰੀਸਰਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌਬਲ ਪਰਾਈਜ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫਖਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇੰਡੀਅਨ ਸਾਇੰਟਿਸਟ ਸ਼੍ਰੀ ਰਮਨ ਨੇ ਨੋਬਲ ਪਰਾਈਜ਼ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦਾ ਖਰਚ ਘਟਾ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਫੈਸਿਲੀਟੀਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ ਹਨ ਬਲਕਿ ਕਈ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਮਗਰ ਅਜ ਉਥੇ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਥੇ 40 ਸਾਲ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹਸਪਤਾਲ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਨਾ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਹੈ। ਧਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਹੋਣਗੇ ਜਿਥੇ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਹੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿਹਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਬਣਾ ਦੇਣ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੋਂ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਉਠ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਟੀਚ ਕਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਲਈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿਸਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹਈਆ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਚ ਨਾ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿੱਤ

[ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਣਗੇ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਵਧਾਏ ਜਾਣ ਤਾਕਿ ਉਹ ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤੇ ਅਜੇ 1½ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਉਤੇ 6.6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਲੋਕ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਦੀ ਸਟੱਡੀ ਕਰ ਸਕਣ, ਰਿਸਰਚ ਕਰ ਸਕਣ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹਾਇਰ ਸਟੱਡੀ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਸਟੱਡੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਹੋਰ ਸਬਜੈਕਟਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੀਲਿਊਸ਼ਨ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੈਨ (ਰੋਹਤਕ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਪੱਤਾਹੁ ਅੰਤਰ ਵਿਵਾਦ ਹੁਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਏਕ ਮਾਨਨੀਯ ਸਕਸ਼ ਥ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਦ ਮੈਂ ਜਾਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਾਹਿਰ ਦੇ ਲੋਗ ਮਾਸੂਮ ਨਜ਼ਰ ਆਂਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਦੇਖਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਏਸਾ ਖ਼ਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕਿਤਨੇ ਭਯੰਕਰ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਫ਼ਾਰਾ ਯਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਂਗ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਮੇਂ ਇਸ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਦੇ ਅਤੇ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਦੇ ਮਾਨਨੀਯ ਸਦਸ਼੍ਰੀਓਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਟ ਕੀਏ। ਮੈਂ ਨੇ ਉਨ ਵਿਚਾਰੀਓਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਪੱਤਾਹੁ ਅਤੇ ਅੱਜ ਅਜੇ ਵੀ ਬੜੇ ਗੈਰ ਦੇ ਸੁਨਾ ਅਤੇ ਉਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰੀਓਂ ਦੀ ਸੁਨ ਕਰ ਮੁਝੇ ਇਸ ਬਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਮਨੇ ਅਪਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਾਂ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹਮਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਏਕ ਅਹਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੈ। ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹਮਾਰੀ ਕੈਲਿਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਪਾਰਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਡਾਕਟਰ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਗੰਬ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਲੇ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਥੇ ਤਦ ਕਹਾ ਕਰਦੇ ਥੇ ਅਤੇ ਇਤਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੌਰਾਹੀਓਂ ਮੇਂ ਖੜੇ ਹੋ ਕਰ ਸਮੇਲਨੀਓਂ ਮੇਂ ਕਹਾ ਕਰਦੇ ਥੇ ਕਿ ਜਦ ਹਮਾਰੀ ਅਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਯੀ ਤਾਂ ਹਮ ਲੋਗੀਓਂ ਦੀ ਅੱਛਾ ਅਤੇ ਸਸ਼ਟਾ ਇੰਸਾਫ਼ ਦੇਂਗੇ, ਲੋਗੀਓਂ ਦੇ ਖਾਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਅੱਛਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਂਗੇ, ਰਹਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਮਕਾਨ ਦੇਂਗੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ, ਬੀਮਾਰੀਓਂ ਦੀ ਮੁਫਤ ਦਵਾਇਤਾਂ ਦੇਂਗੇ। ਯਹ ਸਰਕਾਰ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਡੰਗ ਦਾ ਸਮਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨੇ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਹਾਲਤ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਗੀਓਂ ਦੀ ਯਹ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਗੰਬ ਜਿਨ ਦੀ ਆਯੁ ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ ਦੀ ਸੇਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਝ ਵੱਡੀ ਮੇਹਨਤ ਦੇ ਕਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਗੰਬ ਨੇ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨ ਪੂਰ ਕਹਾ ਥਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ 600 ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਓਂ ਮੇਂ ਡਾਕਟਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਹੀਂ ਡਾਕਟਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਹੀਂ ਪਰ ਦਵਾਇਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਵਾਮ ਦੀ ਸੇਹਤ ਦੀ ਠੀਕ ਰਖਨੇ ਦੇ ਲਿਏ, ਉਨ ਬੀਮਾਰੀਓਂ ਦੀ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਓਂ ਮੇਂ ਡਾਕਟਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਏਸੀ ਹਾਲਤ ਮੇਂ ਅਗਰ ਕਹੀਂ ਐਪੀਡੈਮਿਕ ਫੈਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਲੋਗ ਅਪਨੇ ਆਪ ਦੀ ਬਚਾਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਕਹਾ ਜਾਏ : ਮੈਂ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਵਾਇਤਾਂ ਮੁਹੱਯਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹਿਏ ਜਿਨ ਦੇ ਗਾਂਬੀ ਦੇ ਲੋਗ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਅਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਹਾ ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਦਵਾਇਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਅਜੇ ਵੀ ਕਹੀਂ ਪਰ ਅਜੇ

डाक्टर अपना नुस्खा बना कर देते हैं और यह कह देते हैं कि फलां फलां जगह से यह दवाईयां मिलेंगी । लोग वहां पर से एक दर्जन या जितना प्रेस्क्राइब किया जाए ले आते हैं लेकिन अफसोस से कहना पड़ता है कि उस में कुछ ही टीके लगा कर कह दिया जाता है कि अब इनकी जरूरत नहीं है । वह उन टीकों को उसी दुकान में वापिस करता है और इसी तरह से फिर दूसरा आदमी वही दवाई खरीदता है । इस तरह से यह घटनाचक्र चल रहा है ।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, रोहतक में पहले एक सिविल हस्पताल था लेकिन अब वहां पर मैडिकल कालिज बनाया गया है । जिस डंग से वह कालिज चल रहा है वह आप को भी पता है क्यों कि आप भी वहां पर रह आई हैं । मैं प्रार्थना करना चाहता हूं कि वहां पर अभी तक मुकम्मल तौर पर काम नहीं चल रहा । वहां पर डपलेबाजी से अभी काम हो रहा है । अगर वहां पर किसी व्यक्ति का एक्सीडेंट हो जाए तो भी डाक्टर बाहिर से ही दवाई मंगवाते हैं । इस तरह से वहां पर बहुत कुर्रप्शन हो रही है । हमने यह मामला वहां के सिविल सर्जन के सामने लाया लेकिन उस ने कहा कि हमारी सरकार ही ऐसी है । यह महकमा ही ऐसा है । इस का हमारे पास कोई इलाज नहीं है । मैं कहना चाहता हूं कि ऐसे हस्तपताल खोलने का क्या फायदा जिन में न दवाईयां हों और न डाक्टर । मैं चाहता हूं कि सरकार को इस और जरूर ध्यान देना चाहिए ।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, एक माननीय सदस्य ने कहा कि चण्डीगढ़ में यह एक बे मिसाल कालिज तथा इंस्टीच्यूट खोला जा रहा है । अब लोगों को अमरीका और लंडन जाने की जरूरत नहीं है, उन्हें यहां पर ही मैडिकल ट्रेनिंग मिल जाया करेगी । मैं कहना चाहता हूं कि उसने यहां तक कहा है कि यहां पर हार्ट का, किडनी का, और ब्रेन का ऑपरेशन होता है । बड़े बड़े सिवाने डाक्टर यहां पर लाए गए हैं । मैं कहता हूं कि यह बहुत ही अच्छी बात है । मैडिकल की रिसर्च होनी चाहिए । चाहे वह किसी सबजेक्ट की हो, किसी आर्ट की हो, रिसर्च होनी चाहिए । इस में कोई बुरी बात नहीं है । इस के साथ ही उस ने कहा था कि अमीरों के लड़के ट्रेनिंग लेने के लिए बाहिर चले जाते हैं और वहां पर मेम से शादी कर लेते हैं और वहीं रहना पसंद करते हैं । मैं कहना चाहता हूं कि अगर वह हिन्दुस्तान में आने की परवाह नहीं करते तो हम उन को कैसे रोक सकते हैं ।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं यह निवेदन करना चाहता हूं कि रिसर्च का काम जरूर होना चाहिये । मैं तो यह चाहता हूं कि इस वक्त जनता का रुपया बर्बाद न किया जाए । 6 करोड़ और कुछ लाख रुपए की इस की बिल्डिंग बनेगी । इस पर एक करोड़ रुपया सालाना खर्च किया जाएगा । वहां पर कितने स्टूडेंट्स तैयार होंगे । उसके बारे में मैं कहना चाहता हूं कि वहां पर 300 डाक्टर ट्रेनिंग ले सकेंगे । उन को पढ़ाने के लिए 300 डाक्टर रखे जाएंगे । इस के साथ जनता को दवाईयां देने के लिए अढ़ाई करोड़ रुपए सेहत का खयाल रखने के लिए खर्च किए जाएंगे । एक मैडिकल इंस्टीच्यूट खोलने के लिए एक करोड़ रुपया सालाना खर्च रखा गया है और अढ़ाई करोड़ रुपया दवाईयों के लिए खर्च करना है । मैं चाहता हूं कि ऐसा नहीं होना चाहिए । हम किसी मामले को अपोज भी करते हैं और उस के साथ ही प्रोपोजल भी देते हैं । आप चंडीगढ़ की बिल्डिंग को ही देखिए । किस किस के मॉडल तैयार किए गए हैं । मैं तो कहना चाहता हूं कि चोर को मकानों में घुसने के लिए कोई ज्यादा कोशिश

[श्री मंगल सैन]

नहीं करनी पड़ती। लेकिन सरकार इस मॉडल पर फल करती है। मैं कहना चाहता हूँ कि ऐसी इमारतें सरकार को नहीं बनानी चाहिए। मैं अर्ज कर रहा था कि इस इन्टीच्यूट को चलाने के लिए कितना खर्च करना पड़ रहा है। मैं चाहता हूँ पंजाब में रोहतक, पटियाला और अमृतसर में कालिज मौजूद हैं, वहाँ पर यह क्लासों चलायी जा सकती है। अगर वहाँ पर स्पेस की कमी है उस को बढ़ाया जा सकता है और उस को एक्सटेंड किया जा सकता है। वहाँ पर थोड़ी सी लागत से सरकार का यह पपर्ज हल हो सकता है। मैं चाहता हूँ इस समय इकानोमी की जाए। आप सड़कें बन्द करेंगे। 60 लाख रुपए गुड़ गांव नहर पर खर्च कर के अधूरी छोड़ दी है। सरकार को इन्टीच्यूट की बजाए इस को मुकम्मल करने के लिए ध्यान देना चाहिए था। उस पर तो लाखों रुपए खर्च कर के मिट्टी का ढेर कर दिया है।

डिप्टी स्पीकर साहिब, आप ने टोहाना से महेन्द्रगढ़ तक सफर किया होगा। आप जानते होंगे कि अगर किसी का हाजमा खराब हो तो वह भी मिट्टी से ठीक हो जाता है। अगर किसी का इंजर पिजर ठीक न हो तो वह भी सीधा हो जाता है। लेकिन सरकार सड़क नहीं बना रही। हम यह नहीं कहते कि डिवलपमेंट के कामों को रोक दो, हम नहीं चाहते कि रिसर्च का काम रोक दिया जाए। लेकिन हम यह जरूर चाहते हैं कि करोड़ों रुपया फ्रूक कर लोगों को उलटी शिक्षा न दी जाए। हम चाहते हैं कि इकानोमी करो, अक्ल से काम लो, सूझ बूझ से काम करो यह नहीं कि वन फाईन मारनिंग किसी के दिल में खाल आया और वैसे ही करना शुरू कर दिया। हम कहते हैं कि अस्पतालों में दवाइयां नहीं मिलती। भगवान की दया माने या बुरी बात मानें कि कामरेड को चोटें लगीं तो सदमा मुख्य मन्त्री जी को हुआ। रेशाब करने लगे तो भगवान के पास जाते जाते रह गए। कहते हैं कि टीका लगने से अलर्जी हो गई, कहते हैं कि इस का एंटी डोट तैयार रहना चाहिये। अगर आज इन को तकलीफ हो जाए तो एंटी डोट तैयार रहना चाहिए लेकिन मैं पूछता हूँ कि पब्लिक के लिए क्यों नहीं तैयार रहना चाहिए? इन के बेटे जो जी आए करते फिरें, अपने हाथ रंगते फिरें। यह कहते हैं कि हमने तो कुछ नहीं किया। हाथ मुंह काले हों और फिर कहते फिरों कि हम बड़े उजले हैं। मैं कहता हूँ कि यह मामला सोचने वाला है, विचार करने वाला है। इस प्रस्ताव के मूवर साहिब बड़े समझदार व्यक्ति हैं, डबल ग्रेजुएट हैं, एडवोकेट हैं। वे जानते हैं कि वे क्या लिख कर दै रहे हैं। इस के पीछे कारण है। लेकिन मुश्किल तो यह है कि सरकार की प्लानिंग ही गलत है। ये पहले काम शुरू कर देते हैं बाद में कहते हैं कि यह नहीं होना चाहिए। पहले कहते हैं कि हम अवश्य करेंगे और बाद में वही वापिस ले लेते हैं। मैं इन से निवेदन करता हूँ कि अगर एक्सपेरीमेंट ही करना हो तो लेबारेटरी में जा कर करो, जनता के साथ यह एक्सपेरीमेंट मत करो। उन के गाढ़े खून पसीने की कमाई से एक्सपेरीमेंट मत करो। अपने ऊपर एसिड डाल लो और ऐसी दवाई डाल लो जिस से आपको चाहे सांस आए या न आए लेकिन जनता के पैसों के साथ मुख्य मन्त्री जी को ऐसा नहीं करना चाहिए। हमारी बात में बड़ा भारी वजन है। (विधन) डिप्टी स्पीकर साहिब, मुझे जिस वक्त समय मिलना चाहिए था उस वक्त तो मिला नहीं है। बेवक्त बात करने का लुत्फ नहीं आता

मैं अर्ज कर रहा था कि मामला ऐसा हो चुका है कि डाक्टर सुशीला नायर जो हमारी केंद्रीय सरकार में हेल्थ मिनिस्टर हैं उन्होंने भी बिलिडिंग को देख कर कानों को हाथ लगाए। वह कहने लगीं कि भले आदमी रुपये को बुरी तरह से बरबाद करने लगे हो। उन्होंने भी इन को मश्वरा दिया कि ऐसा मत करो। जिन डिस्पेंसरियों में दवाइयां नहीं मिलतीं वहां पर दवाइयां पहुंचाओ। आप जानती हैं कि हमारे इलाके की क्या हालत है। रोहतक जिले को तो इन्होंने जान बूझ कर डूबी दिया है। हम इन को बार बार वार्न करते हैं, सावधान करते हैं कि यह इलाका डूबेगा। लेकिन ये करनाल का सारा पानी इकट्ठा करके रोहतक में जा डालते हैं। वे समझते हैं कि रोहतक का जिला है (विध्वन) डिप्टी स्पीकर साहब मैं रैनेजेंट हूं। मैं इसी चीज की तरफ आ रहा हूं। बाढ़ के कारण बीमारी पैदा हो गई है। मैं दाएं बाएं नहीं जा रहा। मैं समझता हूं कि मेरी रेलवेसी कहां पर है। मैं अपनी कांस्टीच्युएँसी का टूर कर के आया हूं। आप ने भी 1957 में उस इलाके का टूर किया था। मकड़ोली, डामड़, मदड़ोत और चुमारियां वगैरह सब गांव पानी में डूबे हुए हैं। गोहाना से ले कर जहाजगढ़ तक चार सौ गांव पानी से तबाह हो गए हैं। अगर डाक्टर गोपी चन्द जी बांध जाएं, शायद उन को वहां जाने की डाक्टर लोग सलाह न दें क्योंकि हालात उन के माफक नहीं हैं, लेकिन अगर वह जाएं तो देखेंगे कि लोग वहां छतों पर चढ़ कर बैठे हैं। वहां पर मोटा मोटा मच्छर पैदा हो गया है। मच्छरों की वजह से बूढ़े, जवान, बच्चे और औरतें सब बीमार पड़ गए हैं। लोगों के शरीर पर बड़े बड़े घाव बन गए हैं। मैं ने उन से पूछा कि क्या हेल्थ डीपार्टमेंट वाले यहां नहीं आए। वे कहने लगे “हम ने तो कोई न दीक्के”। रोहतक में दवाइयां बांटी जा रही हैं। मालूम नहीं कि कहां से वहां पहुंच जाती हैं। मैं अपने हेल्थ मिनिस्टर-कम वित्त मंत्री महोदय से कहना चाहता हूं कि जो रुपये वह दवाइयों के लिये मंजूर करते हैं वह सब ज़ाया हो रहा है। जहां पर दवाइयां पहुंचनी चाहियें वहां नहीं पहुंच रही। कारण यह है कि मशीनरी कुरप्ट है। ऐडमिनिस्ट्रेशन में कुरप्शन की लानत होने की वजह से इस स्टेट का कामन सिटीजन, टैक्स पेयर सफर करता है। मैं उन के नोटिस में लाना चाहता हूं कि इस भारी खर्च को बंद करें और इस रुपये को बचा कर कामन मैन की दवाइयों के सिलसिले में सहायता करें। हम यह नहीं चाहते कि रिसर्च का काम रुके। ना मालूम मेरी बात डाक्टर साहिब सुन भी पा रहे हैं कि नहीं। हमारी यह बड़ी प्रैसिंग डीमांड है। इस संस्था के खर्च को बंद कर के यह रुपया बाहर के अस्पतालों में दवाइयां सप्लाई करने में खर्च होना चाहिये ताकि गांव के लोगों को दवाइयां मिल सकें। इस से ज्यादा कहना मैं ठीक नहीं समझता फिर कभी मौका मिला तो अर्ज करूंगा। आप का धन्यवाद।

मरदान गुरचरन सिंह: आठ ऐपुआइंट आठ आउटर मैडम। मेरी अरज एह है कि हाउस विच एह अठाऊँस होइआ सी कि कल दी हूँटी है अउ मेसन ठीकी होइगा। मनुं बडे अडमोस ठाल बहिटा पैँचा है कि नेबर बांग्रेस मनिस्टरी धउम हो रही है अउ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ]

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਨਵੈਸਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਲੀ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਪਿਆ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰਨ, ਹਾਊਸ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਸ਼ਕ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਛੁਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਬਸਾਂ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਛੁਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਚੌਥਰੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਹ ਮਲਿਕ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਤ ਸੀ ਫੀ ਸਦੀ ਠੀਕ ਕਹੀ ਹੈ। ਹਾਊਸ ਦਾ ਕਾਮ ਚਲਨਾ ਚਾਹਿਏ ਆਰ ਛੁਟੀ ਕੈਂਸਲ ਹੋਨੀ ਚਾਹਿਏ। ਯਹ ਫਾਟ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਬਸੇਂ ਮੰਗਵਾ ਲੀ ਗਈ ਹੈ।

उपाध्यक्षा : मैं बड़े अदब से हाउस को दरखास्त करूंगी कि अब इस बात पर जोर न दें। जब इस बात का फैसला हुआ था कि कल मीटिंग नहीं होगी तो उसी वक़्त आप को चाहिए था कि स्पीकर साहिब को कहते। उस वक़्त अगर मैं भी हाउस में हाज़िर होती तो शायद मैं भी यही कहती कि हाउस का काम चलना चाहिए। लेकिन जब स्पीकर साहिब एक फैसला कर गए हैं तो उसके बाद मेरे पास कोई ताकत नहीं रह जाती कि मैं उस फैसले को बदल सकूँ। (I would very respectfully request the House not to press for it. You should have raised this point before the hon. Speaker when the decision not to have a sitting tomorrow was taken. If I were present in the House at that time, I too would have favoured the idea that the business of the House should be carried on. But when a decision has already been taken by the hon. Speaker, it is beyond my power to change it)

ਚੌਥਰੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਹ ਮਲਿਕ : ਸ਼ਾਯਦ ਵਹ ਆਪਕੋ ਨਹੀਂ ਲੇ ਜਾਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਥੇ।

उपाध्यक्षा : मैं किसी को ले जाने से नहीं जाती। जब जाती हूँ खुद जाती हूँ। मैं आप के ध्यान में बात लाना चाहती हूँ कि मैं तो बिजनੈस एडवाइज़री कमेटी में हूँ नहीं लेकिन मैं उस कमेटी को भी एक नोट भेजा था कि हाउस का समय बढ़ना चाहिए, लोगों की बोलने का मौका मिलना चाहिए, कम समय नहीं रहना चाहिए क्योंकि प्रीज़ाइडिंग ऑफिसर को बड़ी मुश्किल हो जाती है। लेकिन बिजनੈस एडवाइज़री कमेटी में यह नहीं, कुछ और कहा गया। खैर, इस वक़्त मैं यही कहूंगी कि मेरे पास कोई ऐसी ताकत नहीं है कि मैं स्पीकर साहिब के फैसले को बदल सकूँ। (I never go there at anybody's instance. Whenever I go, I go at my own sweetwill. I would like to invite the attention of the House towards the fact that although I am not a member of Business Advisory Committee, I sent a note to the effect that the duration of the session should be extended and sufficient time should be given to the hon. Members and the time should not be too short because it puts the presiding officer in a very embarrassing position. But some thing else and not this was said there. Anyhow, I would say only this much here that I have no power to change the decision which has already been taken by the hon. Speaker.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਉਥੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜੀ ਔਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭਨਾ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਲਈ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ । ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਟਾਈਮ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਬੁੱਕਿਸਾਰੀ ਲੀਗਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਹੁਣ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸਾਂ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਅੱਜ ਜਾਂ ਕਲ੍ਹ ਫੇਰ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਵੇਖਾਂਗੇ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

उपाध्यक्ष : मैं तो खुद यह बात पसन्द नहीं करती कि इस तरह दीढ़ा दीढ़ी में काम किया जाए । इस बात को मैं कई बार कह चुकी हूँ और आज भी मैं इसी राय की हूँ कि मेम्बर साहिबान को काफी वक़्त मिलना चाहिए । और जब तक मैं मेम्बर रहूंगी मेरी यही राय बनी रहेगी । लेकिन स्पीकर साहिब के फैसले को बदलना मेरे लिए मुश्किल है ।
(Personally speaking I do not like that the business of the House be rushed through like this. I have pointed out this thing a number of times and I hold this view even now and will continue to be of the view till I remain a Member of the House that each and every Member should be given adequate time to take part in the deliberations of the House. But it is difficult for me to change the decision of the hon. Speaker.)

ज्ञान अम्बुल गणकार खां (अम्बाला शहर) : मुहतरिमा डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह जो प्रस्ताव पेश हुआ है कि इस मैडिकल और रिसर्च इंस्टीच्यूट को बन्द कर दिया जाए मैं इसकी मुखालफत करने के लिए आप की खिदमत में खड़ा हुआ हूँ ।

आपोजीशन की तरफ से बोलने वाले तमाम दोस्तों की तरफ से इस चीज़ पर जोर दिया गया है कि चूँकि एमरजेंसी का ज़माना है, ऐसे ज़माने में इस किसम की फज़ूल खर्ची या कोई ऐसी बात नहीं करनी चाहिए बल्कि निहायत कफायतशुआरी से अपना खर्च करना चाहिए । मुझे इस बात से बिल्कुल इत्तफाक है । लेकिन सवाल यह है कि एमरजेंसी के ज़माने में भी बाज़ ऐसी बातें होती हैं जिनपर खर्च करना ही पड़ता है । आज एमरजेंसी की वजह से ऐसे इंस्टीच्यूट की निहायत लाज़मी तौर पर ज़रूरत पड़ गई है । आप ने मुलाहिज़ा फरमाया होगा कि पिछली जो दो आलमगीर जंगें हुईं, उस एमरजेंसी के ज़माने में भी जब कि रुपए की इतनी ज़रूरत पेश आती थी, गवर्नमेंट लैबारेटरीज़ ऐस्टैब्लिश करती थी और इस बात पर खर्च करती थी ताकि बीमारों और जखिमयों के लिए और दूसरों के फायदा के लिए कोई नई इन्वेनशन कर सके और कोई नई दवाई निकल सके जो मुफीद हो । चुनाँचि उस एमरजेंसी की बदौलत पैनिसलिन और दूसरी दवाइयाँ निकलीं जो आज भी इस्तेमाल हो रही हैं ताकि लोगों को फायदा पहुँचे । इस एमरजेंसी के ज़माने में हमारे सामने चीन का सवाल है, पाकिस्तान

[खान अब्दुल गफार खां]

का सवाल है। अगर कल खुदानखास्ता ऐसी बात पेश आ जाए, खुदा न करे, मैं, नहीं समझता कि हम पीछे रहेंगे उसका मुकाबिला करने में लेकिन हमारे लिए जरूरी है कि हम पहिले से ऐसी चीजें मुहैया कर लें जिन में हम नई दवाइयां निकाल सकें, अच्छी दवाइयां मालूम कर सकें और उनमें नई सूझ और नई बातें पैदा कर सकें। अगर हम नई बातें पैदा कर सकेंगे तो खुदानखास्ता कभी जरूरत पड़े तो हम उन दवाइयों को जखमियों के लिए या दूसरों के लिए अमन के जमाने में भी और लड़ाई में भी इस्तेमाल कर सकेंगे।

आप ने देखा कि जितनी दवाइयां आप के सामने आई हैं जो मुफीद समझी गई हैं और फौरी तौर पर मुफीद समझी गई हैं वह तमाम ऐमरजेंसी के जमाने में ईजाद की गई। दोनों जंगों के जमाने में जो नई दवाइयां निकलीं उन के पेशेनजर आप अब्दाजा लगा लीजिए कि आज हमें इस किस्म की इंस्टीच्यूट की जरूरत है या नहीं।

अब यह इंस्टीच्यूट कायम किया गया। वह इसलिए कि यहां पर खोज हो और रिसर्च करके ऐसी दवाइयां निकाली जाएं। नई नई ईजादें की जाएं जिन से आम पब्लिक को फायदा हो और अगर खुदानखास्ता बुरा वक्त आए तो उस वक्त भी काम में आए और हम दुनियां को बता सकें कि हम भी नई ईजादात कर सकते हैं।

मुझे ताज्जुब हुआ कि ऐसी मुफीद चीज की भी मुखालफत की जाती है और मिसाले क्या दी जाती है कि जनाब यह देखिए, वहां पर इस तरह से बड़ा बड़ा मच्छर पैदा हो गया, उसके काटने की वजह से डाक्टर साहिब इतने मोटे हो गए, उस से सूज गए। उस मच्छर की वजह से उन को जो तकलीफ हुई है मुझे उन के साथ हमदर्दी है। मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि इस मुफीद चीज को हटाने से, बन्द करने से हमें कोई फायदा नहीं होगा, बल्कि नुकसान ही होगा। यह जो मैडिकल साइंस है जो कि एक बड़ा नोबल प्रोफेशन है और जिसको हमारे हिन्दुस्तान में फन्ने शरीफ कहा जाता है, इसके लिए जितना भी ज्यादा खर्च किया जाए थोड़ा है। मैं तो यह महसूस करता हूं कि यह जो छ करोड़ रुपया खर्च किया जाएगा या जितना खर्च किया जा चुका है, अगर इस से भी ज्यादा हम कर सकते हैं तो लाजमी तौर पर करना चाहिए।

हां, मैं यह जरूर कहूंगा कि इस इंस्टीच्यूट को बनाते वक्त यह नहीं होना चाहिए कि हम दूसरे हेल्थ सेंटरों को भूल जाएं और यही चीज थी जिसकी तरफ डाक्टर साहिब ने इशारा किया है... डाक्टर का लफ्ज इन के साथ इस्तेमाल होता है, मुझे नहीं पता कि वह होम्योपैथिक है, ऐलोपैथिक है, हकीम है या वैद्य है यानि क्या चीज है। चूंकि इन्होंने इन चीजों की रिसर्च नहीं की इसलिए इनको बुरा मालूम होता है। अब रिसर्च होनी शुरू हो जाएगी और इनको मच्छर के काटने से जो तकलीफ हुई है, जो सूजन पैदा हुई है उसके लिए कोई न कोई मुफीद दवाई निकल आएगी तो फिर इनको कोई शिकायत नहीं रहेगी। तो मैं अर्ज करूं कि इस इंस्टीच्यूट में, जैसा कि बताया जाता है, तीन सौ डाक्टर लिए जाएंगे। जब तमाम दुनिया के बड़े बड़े डाक्टर यहां पढ़ाएंगे तो पहिले बैच में तीन सौ डाक्टर निकलेगे। जब वह बैच निकलेगा तो तीन सौ नए आदमियों को सिखा पाएंगे और इस तरह सिलसिला चलता रहेगा। इस तरह से हम एक बहुत बड़ी फौज उन लोगों की तैयार कर देंगे जो अपने काम में एक्सपर्ट होंगे और अच्छे से अच्छा मैडिकल दिमाग लेकर लोगों का फायदा करेंगे।

यहां पर एक ही चीज नहीं है । इस में आप को कई चीजें करनी पड़ेंगी । मैं यहां पर डाक्टरों की तारीफ करने के लिए नहीं खड़ा हुआ । हमारे डाक्टर बड़े काबल हैं, बड़े लायक हैं । यहां पर जितनी भी बातें कही गईं वह किसी न किसी तरीका से इन्हीं बातों पर बही गई । या तो वह चीफ मिनिस्टर के दामाद को बीच में ले आए या कुरप्शन पर आ गए । जैसे हमारे यहां एक कहावत है कि कहीं पर जावो रास्ता गाजरों में से, यही बात वह करते रहे हैं । मैं कहता हूं कि आप इस इंस्टीच्यूट को चाहते हैं या नहीं चाहते हम इसे चाहते हैं और हर समझदार आदमी चाहता है और समझता है कि अगर इस पर अमल न किया तो it would be very ridiculous and nonsense on our part.

तो मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि यहां पर तीन सौ डाक्टरों की बात की गई है । मैं इन से पूछता हूं कि हमारे जो डाक्टर आज तक इंगलैंड जाते रहे हैं, अमेरिका जाते रहे हैं, जर्मनी जाते रहे हैं और आस्टेरिया जाते रहे हैं, जहां जहां भी मैडीकल लाईन की मशहूर युनिवर्सिटियां हैं वहां वहां हमारे डाक्टर जाते रहे हैं और इस तरह हमारे देश का बहुत रुपया बाहर जाता रहा है । अगर हम यही चीजें यहां बना दें तो हमारे डाक्टरों को दूसरे मुल्कों में सर्वशलाइजेशन के लिए बाहर ना जाना पड़े । हम तो चाहते हैं कि यहां इतनी बड़ी इंस्टीच्यूशन बन जाए जितनी कि सारे हिन्दुस्तान में ही नहीं बल्कि सारे एशिया में भी ऐसी न हो । अगर ऐसा करने में हम कामयाब हो जाएं तो हमारा सारे देश में बल्कि सारे एशिया में नाम होगा और हमारी जो कमी है वह भी पूरी हो जाएगी और हम समझेंगे कि हम भी हिन्दुस्तान में कोई चीज रखते हैं । सरदार बलवंत सिंह ने ठीक कहा है कि पहले वक्तों में हिन्दुस्तान के बारे में दुनिया कहती थी कि यह देश इस मामले में सबसे आगे है और इस की वजह यह थी कि उस वक्त की जो यहां सरकारें थीं वह इस काम में मदद देती थीं और उन लोगों की पब्लिक भी ज्यादा से ज्यादा मदद करती थी जो लोग रिसर्च का काम करते थे । यही वजह है कि यहां हम देखते हैं कि वैदिक और युनानी सिस्टम बड़े कामयाब रहे हैं । आप को मालूम ही है कि हकीम अजमल खां कितने मशहूर हकीम हुए हैं । वह सिर्फ हिन्दुस्तान में ही मशहूर नहीं थे बल्कि योरप में भी काफी मशहूर थे और इस की वजह यही थी कि वह रिसर्च का भी काम किया करते थे और उन्होंने तिबिया कालिज में एक रिसर्च का डिपार्टमेंट खोला हुआ था । लेकिन हम यहां पर देखते हैं कि ऐसे लोग भी हैं जो कहते हैं कि इस रिसर्च इंस्टीच्यूट को बन्द कर दो । बहरहाल मैं यह समझता हूं कि दिल तो इन का यह मानता है कि यह रहनी चाहिए । यह चीज नहीं है कि इन का दिल न मानता हो लेकिन इन के दिल के कूजा में किसी के खिलाफ कदूरत भरी हुई है जिसके लिए यह कमर कस के आए हुए हैं । यह चीज सिर्फ इस लिए कह रहे हैं क्योंकि इन्होंने वह गुबार निकालना है । लेकिन मैं इन से कह देना चाहता हूं कि इन की यह चीज कामयाब नहीं होगी । इन की हर बात में या तो चीफ मिनिस्टर आ जाते हैं या कुरप्शन आ जाती है । अब इस डिपार्टमेंट की कुरप्शन आ गई है । मैं कहता हूं कि हमी लोग कुरप्शन में कुरप्ट आदमियों की इमदाद करते हैं । हम सब यह चाहते हैं कि दवाइयां वहां से मुफ्त ले आएँ और अगर नहीं मिलती तो हम शिकायत करते हैं ।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, आखर में यह बात कह कर बैठ जाता हूं कि इस इंस्टीच्यूशन

[**ਕਾਨ ਅਬਦੁਲ ਗਫਾਰ ਖਾਂ**]

ਕੀ ਤਰਕਕੀ ਕੇ ਲਿਏ ਹੁਮੇਂ ਝਧਾਦਾ ਸੇ ਝਧਾਦਾ ਰੁਪਧਾ ਖਚੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਏ ਕਹਾਂ ਪਰ ਕਝੇ ਕਝੇ ਲਾਧਕ ਡਾਕਟਰ ਸੀਯੂਦ ਹੁੰ ਜਿਨ ਪਰ ਹੁਮੇਂ ਫਲਕਰ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਕਹਾਂ ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਸਨਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਡਾਕਟਰ ਗੁਲਜੀ ਦਾਸ ਅਰਿ ਡਾਕਟਰ ਚੂਟਾਨੀ ਜੈਸੇ ਕਾਕਲ ਡਾਕਟਰ ਹੁੰ ਜਿਨ ਸੇ ਹੁਮਾਰੇ ਕਚਕੀਂ ਕੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਮਿਲੇਗੀ ਜੀ ਡਾਕਟਰ ਕਨ ਕਰ ਕਹਾਂ ਆਗੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲੈਂਗੇ । ਇਨ ਅਲਫਾਜ਼ ਕੇ ਸਾਥ ਮੈਂ ਕਾਮ ਕਰਤਾ ਹੁੰ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ (ਫੂਲ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 6.6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਖਰਚ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਮੌਕਾ ਹੈ ਅਰਿ ਬਿਲਕੁਲ ਮੌਜੂ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਵ ਹੈ ਉਹ ਬੜਾ ਨੇਕ ਹੈ ਅਰਿ ਹਰ ਆਦਮੀ ਇਸੇ ਖਿਆਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ 154 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰੀਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟਸ ਨਾ ਹੋਣ । ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਕਢਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ, ਹਰ ਇਕ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਿਸਰਚ ਲੈਬਰੇਟ-ਰੀਜ਼ ਇਥੇ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਰਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨਾਹਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਜਿਸਮ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਭਣ ਦਾ ਅਰਿ ਇਲਾਜ ਲਭਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਵੇ ਤਾਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਸਿਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਰਿ ਬਨੀ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ । ਪਰ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਰਿ ਖਰਚ ਵਿਚ ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਲਾਸ ਫੋਰ ਐਮਪਲਾਈਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਟ੍ਰੇਂਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਤਨੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਉਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ...

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਕੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਦ ਗਾਂਧੀ ਭਗਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ ਨੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋ ? (There is no use referring to what Mahatma Gandhi said when his followers have forgotten his teachings.)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਚੰਗੀ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣ ਲਗਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ : Go to the remotest places.

ਯਾਨੀ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਓ । ਇਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ 6.6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਨਕੈਲੈਂਸਡ ਐਕਸਪੈਂਡੀਚਰ ਹੈ ਅਰਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਖਰਚ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਅਗੇ ਹੀ ਬੜਾ ਭਾਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਫਿਰ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 600 ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਈ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਪੋਡਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਰਿ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੈਲਥ ਵਿਜ਼ਿਟਰਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ 85 ਫੀ ਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ । ਉਥੇ ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਰਿ ਜੇਕਰ ਹੋਵੇ ਵੀ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰਿ ਜੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਡਾਕਟਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ

ਦਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ 6.6 ਕਰੋੜ ਦੇ ਖਰਚ ਦੀ ਬਚਤ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਦਵਾਈਆਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ, ਜਿਥੇ ਆਮ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਮਿਲ ਸਕਣ। ਇਸ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹੈਲਥ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜੋ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਚੰਗਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਭਰਾ ਸਰਹਦਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰਾਂ ਲਈ 2½ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਇਕੱਲੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਲਈ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਹਰ ਸਾਲ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਫੇਦ ਹਾਥੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬਾਕੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਜੋ ਮਕਸਦ ਹੈ ਇਹ ਨੇਕ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਝਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 4 ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਲੈਬਾਰੇਟਰੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 5,5 ਜਾਂ 10,10 ਰੀਸਰਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੈਬਾਰੇਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਵੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਦੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਨੂੰ ਬੱਚਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਕਿਲੋ ਵੀ ਖੰਡ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਨੀਫਾ ਅਤੇ ਲਦਾਖ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਿਕਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰੋ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਲਸੀ ਰੀਵਾਈਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਗਲ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਦੁਕਦੀ।

(The hon. Member is quite correct but this point is irrelevant here.)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ, ਜੀ, ਪੇਂਡੂਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ 85 0/0 ਆਬਾਦੀ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜੰਗ ਲਈ ਸਿਪਾਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ 24 ਘੰਟੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਭੇਜਣੇ ਚਾਹੀਦੇ

[कामरेड बाबू सिंघ मासटर]

हन्। इस वेलें 600 हस्पताल बिना डाक्टरों तें पड़े हन्। जे एह 300 डाक्टर इस इंस्टीच्यूट विच ला दितें तें बिना डाक्टरों तें हस्पतालें दी गिण्टी 900 जे ज़ावेगी। मैं कहिंदा हं कि रीसरच द पब्लिकेशन चलाउ मगर जिस उतुं मैं मुझाउ दितुं हूं उस उतुं चलाउ। आप द पंथवाए।

कामरेड राम चन्द्र (नूरपुर) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं भी जहां कोई रकत बात होती है तो अपनी सरकार के नुक्ताचीनों में होता हूं और उस की कीमत भी अदा करता हूं लेकिन मैं समझता हूं कि हर मामले पर उस की अलग हैसियत में गौर करना चाहिए खास तौर पर पालीथियन्ज, फिलासफर्ज और सायंटिस्ट्स को सारी चीजों को तारसुब के बगैर देखना चाहिए। तो जब हम इस विषय को इस कसौटी पर देखें तो हम इस नतीजे पर पहुंचते हैं कि पंजाब में पोस्ट ग्रेजुएट ट्रेनिंग इंस्टीच्यूट जो खोला जा रहा है वह स्टेट के लिये निहायत ही लाभ की चीज है। (तालियां) आप इस बात को जानते हैं कि जिस वक्त पंजाब तकसीम हुआ था तो हमारे पास सिर्फ अमृतसर का मैडीकल कालिज था लेकिन आज 4 कालिज हो गए हैं और इन कालिजों में से हर साल कोई तीन सौ या चार सौ डाक्टर निकला करेंगे। इस से मुझे यह आशा है कि दो चार सालों में ही हमारे डाक्टरों से खाली हस्पताल भर जाएंगे। इस के साथ ही जिस ऐक्स्पर्ट ऐडवाइस की हमें जरूरत होगी वह हमें इस इंस्टीच्यूट के जरिये मिल जाया करेगी। हम हर साल तीन सौ के करीब डाक्टर तो पैदा करेंगे मगर उन में से कोई ऐक्स्पर्ट नहीं सारे के सारे ही ग्रेजुएट्स हों तो मैडीकल सायंस का पूरा फायदा न हो सकेगा। इस लिये मेरी यह राय है कि इस इंस्टीच्यूट को चलाना चाहिये और फिर अब तो बहुत दिन चढ़ गया है। आज के जमाने में यह कहना कि इंस्टीच्यूट न खोले जाएं एक बेमायनी सी बात है। मेरे दोस्तों ने यह बताया है कि इस इंस्टीच्यूट के लिये 6.60 करोड़ रुपये के खर्च का अन्दाजा लगाया गया है और इस में से दो करोड़ 19 लाख रुपया खर्च हो चुका है। एक करोड़ के करीब रुपया ऐसा है जो इस वक्त खर्च हो रहा है। तो इतना खर्च होने के बाद अगर इस इंस्टीच्यूट को दमियान में छोड़ दिया जाए तो यह हमारी कम जरूरी होगी। जैसा कि कुछ दूसरे दोस्तों ने भी कहा है कि हमें अपने नौजवानों को हायर ट्रेनिंग दिलाने के लिये विलायत भेजना पड़ता है। मैं जब इंग्लैंड में था तो मुझे कितने ही यहां के लड़के वहां पर मिले जो कि एफ. आर. सी. एस. की ट्रेनिंग के लिये वहां पर गए हुए थे। आप अन्दाजा लगाएं कि उन को कितना खर्च अदा करना पड़ता होगा और अगर उन को हम यहां पर ही तालीम दे सकें तो मुक्त की काफी ऐक्सचेंज की बचत हो जायगी।

इस के अलावा यह मैडीकल इंस्टीच्यूट एक ऐसी जगह पर रखा गया है जहां पर युनिवर्सिटी कैम्पस है, लेबोरेटरीज की फैसिलिटीज हैं अपनी भी और एक लेबोरेटरी जो कि अम्बाला में है वह भी यहां आ रही है, गवर्नमेंट आफ इंडिया की जो कसौली में लेबोरेटरीज हैं वह भी यहां आ रही हैं। ऐसी सुरत में जब इतना काम यहां पर होने लगेगा तो यह कहना कि इस इंस्टीच्यूट को बीच में ही छोड़ दिया जाए कोई अच्छी बात नहीं है। इस अदारे से न सिर्फ ऐक्स्पर्ट ऐडवाइस मिलेगी, रिसर्च में फायदा होगा बल्कि और अमली फायदा भी होगा। अगर हमारी रिसर्च को तरक्की करने का मौका मिले तो जो चीजें आज हम दूसरे मुल्कों से इम्पोर्ट करते हैं वह हम यहां पर ही पैदा कर सकेंगे। इस लिये जिस तरीके से इस इंस्टीच्यूट

को बनाया जा रहा है, जितना रुपया और मेहनत इस पर सरफ हो चुकी है, जिस तरीके से सारे हनुदुस्तान से लायक तरीन डाक्टर यहां जमा करने की कोशिश की गई है --मुझे पता है मद्रास से, बंगाल से, यू. पी. से डाक्टर लाए गए हैं--मैं समझता हूं कि इस का फायदा हर कसो-बेकस को होगा । और जब इतना कुछ किया जा चुका है, तैयारी हो चुकी है, बिल्डिंग तैयार हो गई है, प्रोफेसर जमा हो गए हैं तो अब यह कहना कि इस इंस्टीच्यूट को बन्द कर दिया जाए यह एक इम्पैक्टिकल सी प्रापोजीशन है ।

इस रैजोल्यूशन को जो मुहरंक हैं, मेरे दिल में उन की बड़ी इज्जत है वह विद्वान हैं, योग्य हैं, सारी बात है, लेकिन मैं समझता हूं कि उन को इस इंस्टीच्यूट के काम के मुताबिक पूरी इत्तला नहीं मिली अगर उन को पूरी इत्तला होती तो वह इस रैजोल्यूशन को पेश न करते । इस लिये डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस रैजोल्यूशन के बारे में ज्यादा न कहता हुआ मैं सिर्फ यही कहूंगा कि मैडिकल कालिजों से अगली जो रिसर्च है उसके लिए यहां पर मैडिकल इंस्टीच्यूट का कायम होना जरूरी था ।

4-00 p.m

चौधरी इन्वर सिंह मलिक (स्कीदों) : जनाब डिप्टी स्पीकर साहिबा, इस रैजोल्यूशन में कहीं भी इस बात का जिक्र नहीं किया गया कि इस इंस्टीच्यूट को बिल्कुल बन्द कर दिया जाए बल्कि इस में लिखा हुआ है कि :

“This Assembly recommends to the Government that the Post-Graduate Research and Medical Institute, Chandigarh, be closed for the duration of the Emergency.”

जब कि एक एक पैसे को हमारे देश के नेता इकट्ठा करने में लगे हैं और ऐमरजेंसी के नाम पर हर जगह कट लगा रहे हैं, खर्चों को घटा रहे हैं कम कर रहे हैं तो इस वक्त ऐसे हालात में एक बिल्डिंग पर 6.6 करोड़ रुपए खर्च करना ठीक नहीं । हमने तो इस रैजोल्यूशन में यह मांग की है कि ऐमरजेंसी की ड्यूरेशन तक के लिए इसे बन्द कर दिया जाए ।

जब एस्टीमेट कमेटी की मीटिंग हुई तो उनकी जो रिपोर्ट हमारे सामने आई है उस में दर्ज है कि 308 ऐसे हस्पताल हैं जिनके अन्दर डाक्टर नहीं हैं । और 700 हस्पताल खाली पड़े हैं फिर कई हस्पतालों में डाक्टर नहीं हैं, कहीं पर अगर डाक्टर हैं तो दवाइयां नहीं हैं और अगर डाक्टर और दवाइयां दोनों हैं तो बुनियादी जरूरियात का सामान नहीं है । मैटर्निटी के लिए कोई प्रबन्ध नहीं है । जंचगी का कोई इन्तजाम नहीं है । टी. बी. का कोई इन्तजाम नहीं, एक्सरे प्लांट नहीं हैं, आज 80 और 85 प्रति शत आबादी दिहात के अन्दर रहती है लेकिन दिहातियों के लिए दवाइयां नहीं हैं और दूसरी तरफ एक ही बिल्डिंग पर 6.6 करोड़ रुपए खर्च किए जा रहे हैं । इस लिए यह प्रस्ताव लाया गया है कि ऐमरजेंसी के दौरान इस की कंस्ट्रक्शन को पोस्टपोन कर दिया जाए । आज ऐमरजेंसी के नाम पर डिबैल्पमेंट के काम को रोक दिया गया है सड़कों की कंस्ट्रक्शन बंद कर दी गई है । दूसरे हस्पतालों को रोक दिया गया है । बी. डी. ओज के दफ्तरों को रोक दिया गया है कोई ऐसी चीज नहीं कि जिसमें कट न की गई हो और दूसरी तरफ इस पर 6.6 करोड़ और एक करोड़ रिकरिंग एक्सपेंडिचर किया जा रहा है । यह बिल्कुल बंद होना चाहिए ।

[चौधरी ईन्द्र सिंह मलिक]

जहां तक रिसर्च का सवाल है पंजाब में चार मैडिकल कालिज हैं, पटियाला में बैस्ट मैडिकल कालिज है। अमृतसर में है, रोहतक में बन रहा है और लुधियाना में है। वहां पर अच्छी तरह से मज्जद ट्रेनिंग हासिल की जा सकती है। और इस इंस्टीच्यूट को जब तक एमरजेंसी है बंद किया जा सकता है। इन कालिजों में भी वेल इक्विपड लैबोरेटोरियां हैं तो वहां पर रिसर्च भी की जा सकती है। यहां पर आज हाइली पेड डाक्टर रखे जा रहे हैं ताकि रिसर्च की जाए और मेरा यह कहना है कि 300 डाक्टरों की तो पहले ही हस्पतालों में कमी है और आज दिहात के अन्दर यह हालत है कि कोई डाक्टर जाना नहीं चाहता और दूसरी तरफ 300 डाक्टर रखे जा रहे हैं 300 स्टूडेंट्स के लिए। और यह भी सिर्फ चण्डीगढ़ की इंस्टीच्यूट के लिए। कितने अफसोस की बात है कि एक तरफ तो 300 डाक्टर 300 ट्रेनोज के लिए रखे जाएं और दूसरी तरफ दिहात में जमींदार को, गरीब को, मजदूर को और हरिजन को जरूरी दवाई और इलाज से महरूम रखा जाए। यह 300 डाक्टरों की कमी को कैसे पूरा करेंगे इन्हें बाहर से तो डाक्टर मिल नहीं सकते और फिर यह दूसरे हस्पतालों से डाक्टरों को शिफ्ट करेंगे और उन्हें यहां पर इस इंस्टीच्यूट में ले आएंगे। तो इस का असर और भी बुरा होगा कि दिहाती इलाज नहीं करवा सकेंगे। यहां पर वह आ नहीं सकते। फिर आज टी.बी. के मरीज इतने हैं कि उन्हें जगह नहीं मिलती, दाखला नहीं मिलता ताकि वह इलाज करवा सकें। दरखास्तें पेंडिंग पड़ी हैं। इसलिए मेरा यह सुझाव है कि इस इंस्टीच्यूट को बंद करके इन डाक्टरों को दिहात में उन हस्पतालों में लगाया जाय जहां कि डाक्टर नहीं हैं, ताकि दिहातियों की हालत बेहतर हो सके।

अब पलड हर जगह आए हैं और मेरे हलका स्फीदों में 50 में से पचास दिहात बरबाद हो गए हैं। स्फीदों मण्डी के अन्दर 6 फुट पानी भरा था। मैंने दिहात में जा कर देखा कि कुएं पानी से भरे पड़े हैं। आस पास का तमाम गंदा पानी इन कुओं में भर गया है और कोई पीने का पानी भी इस्तेमाल नहीं कर सकता। मच्छर बहुत हो जाने के कारण लोग बीमार हैं लेकिन मैडिकल फैसिलिटीज अभी तक इन्हें नहीं मिल पाई। मैंने मलेरिया वालों को लिखा और दूसरे इंस्टीच्यूट के डाक्टर साहिबान को लिखा कि इन के लिये दवाइयां फौरन भेजी जाएं लेकिन आज यह हालत है कि पानी सड़ा पड़ा है और लोग बहुत तंग हैं।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, एस्टीमेट कमेटी ने अपनी रिपोर्ट्स में लिखा है कि दिहात के अन्दर बहुत से हस्पतालों में 1953 से डाक्टर नहीं हैं। और जहां डाक्टर हैं वह कुरप्ट हैं। कई जगहों के बारे में तो मैं मिनिस्टर साहिब के नोटिस में लाया हूं कि डाक्टर दवाइयां बेचते हैं।

उपाध्यक्षा : बेहतर हो अगर आप ऐसे केसिज मिनिस्टर साहिब के नोटिस में ले आएंगे।
(It would be better if such cases are brought to the notice of the hon. Minister.)

चौधरी ईन्द्र सिंह मलिक : मैं इन को कई मिसालें दे सकता हूं कि वह खुद दवाइयां बेचते हैं और फिर दूसरे मैडिकल प्रेक्टीशनर्स से मिल कर कमिशन पर बेचते हैं। कैमिस्ट्स और ड्रगिस्ट्स से मिल जाते हैं। फिर एक और दिक्कत है कि दवाइयां जो हों वह अफसरों को मिलती हैं। अफसरों के बच्चों को मिलती हैं। और रसूख वालों को मिलती हैं।

और जिमींदार बिचारों को कहा जाता है कि 10 पैसे पर्ची के डालो और इस पर भी उसे एकुआ प्योरा के सिवाए कुछ नहीं मिलता।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, जो पैसे इस इंस्टीच्यूट पर लगाए जा रहे हैं उनको किसी और जगह लगाया जा सकता है। जो रिसर्च के स्टूडेंट्स हैं वह पटियाला के अन्दर लाए जा सकते हैं लुधियाना के अन्दर लाए जा सकते हैं और इनकी ट्रेनिंग का इन्तजाम किया जा सकता है। इस इंस्टीच्यूट पर जो खर्च है १६ भारी-भरकम खर्च है और यह इंस्टीच्यूट सफेद हाथी की तरह है और इस का कोई फायदा नहीं क्योंकि यहां पर इंस्टीच्यूट होने से दूर दराज से गरीब आदमी इलाज के लिए नहीं आ सकते। इसलिए मैं डिप्टी स्पीकर साहिबा, आपकी विसातत से आनरेबल मिनिस्टर से गुजारिश करूंगा कि इन दिहातों की हालत देखें जहां पर मैडिकल फैसिलिटीज नहीं है और 80 प्रतिशत आबादी वहां पर रहती है। देश के प्रेजीडेंट ने भी कहा था कि हमारा देश तो सही रूप से दिहात में आबाद है। किसान ही वहां पर काम करता है। और मैं यह कहूंगा कि किसान ही ऐसा है जिसको हम ने ऊपर उठाना है। इसलिए उसकी तरफ ध्यान देने की जरूरत है।

इन लफ्जों के साथ मैं आपके नोटिस में यह लाना चाहता था कि जितनी कोशिश हो सके इस की कंस्ट्रक्शन को पोस्टपोन किया जाए।

आज जब देश भर में एमरजेंसी है और हर आदमी मुकाबले के लिए जुड़ा हुआ है तो हमें चाहिए कि एक ही निशाने के ऊपर सब को इकट्ठा कर लें। अगर हम ने आजादी को बरकरार रखना है और इस बात का ख्याल रखना है कि चीनी हमें दबा न लें या पाकिस्तानी कोई फायदा न उठा सके तो हमें हर तरीके से बचत करनी चाहिए। इस मैडिकल इंस्टीच्यूट की मद पर दो करोड़ का बजट है और इन हालात के अन्दर जब सारे पंजाब में 2 1/2 करोड़ का बजट मैडिकल का हो तो एक ही इंस्टीच्यूट पर 7 करोड़ की रकम 6 करोड़ नान रिकरिंग और एक करोड़ रिकरिंग खर्च किसी भी सूरत में नहीं करना चाहिए। इस लिए मैं आनरेबल मिनिस्टर से कहूंगा कि वह इसको पोस्टपोन कर दें। इस इंस्टीच्यूट को बन्द कर दें एमरजेंसी के बाद इस पर गौर फिर किया जा सकता है। इस इंस्टीच्यूट के बिना भी आज ट्रेनिंग दी जा सकती है और काम चलाया जा सकता है।

Shri Gian Chand : Madam, the next Resolution on the agenda paper is very important, and since this is the the second day of discussion on this Resolution, I beg to move —

That the question be now put.

उपाध्यक्षा : मुझे अफसोस से कहना पड़ता है कि हाउस से तो यह कह कर छुट्टी मांगी जाती है कि हम तीन दिन लगातार नो कान्फीडेंस मोशन पर बोलने के बाद थके हुए हैं मगर अब जब कि वक्त की कमी है तो हर कोई कहता है कि हमें इस रैजोल्यूशन पर बोलने का मौका दिया जाए।

(I am constrained to say that the hon. Members have been insisting to have an off day to-morrow on the plea that they are feeling tired after the discussion on the

[उपाध्यक्षा]

No-confidence Motion for three consecutive days but at the same time the hon. Members are keen to speak on this resolution and the time at our disposal is very short.)

श्री अमर नाथ शर्मा (कांगडा): डिप्टी स्पीकर साहिबा, पंडित चिरंजी लाल जी ने यह प्रस्ताव पेश किया है कि एमरजेंसी के कारण पोस्ट ग्रेजुएट रिसर्च इंस्टीच्यूट जसी संस्था को जो कि देश की भलाई के लिए खोली गई है बंद किया जाए। वह एक ऐसा इंस्टीच्यूट बनने लगा है जिस में सूबे के लोगों की भलाई के काम होंगे, गरीबों और अमीरों सब की भलाई होगी। यह बात मेरी समझ में नहीं आई कि इतने भलाई के काम के बारे में वह किस प्रकार कह रहे हैं कि इसे बन्द कर दिया जाए। जब 1963-64 में सदन के सामने एक करोड़ और कुछ लाख की डिमांड आई थी तो आज यह प्रस्ताव सदन में लाने वाले इस डिमांड का समर्थन कर रहे थे। आज यह ख्याल करना कि देश में एमरजेंसी है और महज 6 महीने के असे के बाद अपने विचारों में परिवर्तन अभिव्यक्त करना बहुत बेमायनी सी बात प्रतीत होती है। अगर सिर्फ इस एमरजेंसी को ही सामने रखा जाए और यह कहा जाए कि हमें यह नैसा दुश्मन की फौज का मुकाबला करने के लिये लड़ाकू जवानों के लिये चाहिए तो जहां जवानों की जरूरत होगी वहां यह बात भी भुलाई नहीं जा सकती कि जख्मी जवानों को तन्दुरुस्त करने के लिये न सिर्फ एम. बी. बी. एस डाक्टरों की जरूरत होगी बल्कि इन के लिए तजुबेकार और हाइली क्वालीफाईड डाक्टरों की जरूरत होगी जोकि इसी संस्था की बंदीत मिल सकते हैं। दूसरी तरफ इस प्रस्ताव के मूवर यह भी कहते हैं कि हमारे हां स्पेशलिस्ट्स की कमी है, बिमारियों का इलाज यहां पर नहीं होता, जब कोई बीमारी आती है तो कभी अमृतसर जाना पड़ता है और कभी पटियाला दौड़ना पड़ता है। इस के साथ ही यह भी मानते हैं कि पंजाब में कोई अच्छा हस्पताल नहीं है। आज अगर पंजाब सरकार यह फैसला करती है कि यहां पर एक निहायत ही अच्छा अदारा बना दिया जाए जहां से बड़े बड़े तजुबेकार डाक्टर बन कर निकलें तो यह उस की मुखालफत करते हैं। शुरू शुरू में तकलीफात जरूर होती हैं। यह बात तो हर हालत में हमें माननी ही पड़ेगी मगर जब हम ने उस के लिए गरांट दे दी है और रकम निश्चित कर दी है तो अब कौनसी मुशिकल बाकी रह गई है जो इस एमरजेंसी के मौका पर हम संभाल नहीं सकते। अगर एमरजेंसी को देखते हुए हम वक्त पर डाक्टरों का बैच इनको मौका पर देंगे तो इस से बड़ी और कौनसी मुल्क की सेवा हो सकती है। यह तो पढ़े लिखे सज्जन हैं और भली प्रकार जानते हैं कि अगर कहीं कोई मामूली कालिज ही खोलना हो तो हमें कितने पढ़े लिखे प्रोफेसरों की जरूरत होगी। अमृतसर कालिज को ही ले लीजिए; वहां पर कितने प्रोफेसर हैं, आज कल वहां तकरीबन 142 प्रोफेसर काम कर रहे हैं। आपके जो कालिज है यहां पर भी 350—400 के करीब प्रोफेसर काम कर रहे हैं। यह तो मैं पंजाब की खुश किस्मती समझता हूं कि पार्टीशन के बाद आज हमें कम अज कम एक इंस्टीच्यूट तो मिला जहां से इतने तजुबेकार डाक्टर मिलेंगे जो इस सूबे के लोगों का बहुत कुछ भला करने के योग्य हो सकेंगे। चौथी पांच साला प्लान के अन्दर हम चाहते हैं कि दो मैडीकल कालिज खोले आयें। हम चाहते हैं कि जब तक यह कालिज तैयार हों उस वक्त तक यह इंस्टीच्यूट उतने ही डाक्टर देने के योग्य हो जाएगा जो बच्चों को आला से आला तालीम दे सकते हैं। मगर आज यह हालत है कि अगर किसी के कोई

बीमार हो जाता है तो वह कभी अम्बाला दौड़ता है और कभी किसी और जगह। मैं कहता हूँ कि आज एमरजेंसी में भी जहाँ कहीं हमारे होम मिनिस्टर श्री गुलजारी लाल नन्दा जी को कोई मिलता है तो वह हवेशा यही कहते हैं कि फौज में काबल इंजीनियर भरती करो, अच्छे जवान भरती करो, अच्छे डाक्टर और टेक्नीशियन भरती करो। तो अगर यह जिम्मेदारी पंजाब पर आ पड़ती है तो हमारा फर्ज हो जाता है कि हम अच्छे स्पेशलिस्ट्स पैदा करें और अच्छे रिसर्च स्कालर पैदा करें। जबकि इस सरकार का यह फैसला है कि हमारी सरहदें मजबूत हों लेकिन अगर यह डिबैल्पमेंट के काम यहां पर बन्द कर दिए जाएं और इस तरह के इंस्टीच्यूट खत्म कर दें तो अच्छे स्पेशलिस्ट कहां से हासिल कर पायेंगे। मैं आनरेबल मੈम्बर से इतनी ही अर्ज करना चाहता हूँ कि मैडिकल कालिज एक निहायत ही जरूरी अदारा है और ऐसे अदारों को ठीक ढंग से चलाने के लिए हमें रिसर्च इंस्टीच्यूट का कायम रखना भी जरूरी है। अच्छे डाक्टर को पीछे हमें अपना इलाज कराने के लिये चाहे वह कहीं भी हो दौड़ भागे जाना पड़ता है। आंखों के इलाज के लिए डाक्टर तुलसी दास के पास लोग जाते रहे हैं इसी तरह डाक्टर के.एल.विग के पास लोग पहुंचते हैं। हम चाहते हैं कि इस तरह के ऐक्सपर्ट नासिर्फ बड़े-बड़े शहरों में ही हों बल्कि यह तो हर जिला है डक्काटर तक पहुंचने चाहिये इसी लिए यह इंस्टीच्यूट भी इन्ही हालात को मद्देनजर रखते हुए जारी किया गया है। 1960 में हम ने इस इंस्टीच्यूट को खोलने के लिये एक प्लान बनाई थी। प्लानिंग कमिशन की मंजूरी से यह रिसर्च इंस्टीच्यूट खोला गया था और सब एस्टीमेट लगा कर 3,60,00,000 रुपये प्रोवाइड किए गए थे। 1963-64 में इस रकम को पास भी कर दिया मगर आज 6 महीने के बाद पता नहीं क्यों बन्द करवाने का ख्याल आ गया। दरअसल बात यह है कि मेरे साथी अपने दिल का गुबार निकालने के लिये कोई न कोई रास्ता निकाल ही लेते हैं। मैं आप से पंजाब की सही हालत पेश करूँ तो वह यह है कि इस वक्त हमें पंजाब के लिये कुल 1292 डाक्टर दरकार हैं मगर हमारे पास इस वक्त सिर्फ 832 हैं। इस कमी को पूरा करने के लिए भी जरूरी है कि कोई इस तरह का इंस्टीच्यूट हो। इस देश को डिबैल्प करने के लिये यह जरूरी है कि सिर्फ चंडीगढ़ में ही नहीं बल्कि हर जगह इस तरह के अदारे खोले जायें। आज इस मादावाद युग में हर इन्सान अपनी जिन्दगी अच्छे से अच्छे ढंग से गुजारना चाहता है। पंजाब सरकार आज यह चाहती है कि जूँही कालिजों से बच्चे निकलें उनको अच्छी से अच्छी मैडिकल या टेक्नीकल तालीम देकर हम देहातों की खिदमत के लिये भेजें। आज हमें फौरी तौर पर 342 डाक्टरों की जरूरत है देहातियों का इलाज करने के लिए। आज हमें टी.बी को खत्म करने वाले और इस तरह के सभी रोगों को खत्म करने वाले अच्छे से अच्छे स्पेशलिस्टों की जरूरत है। इस जरूरत को अगर कोई चीज पूरा कर सकती है तो यह रिसर्च इंस्टीच्यूट ही है। आज हमारी सरकार इस तरह की चीजों पर पैसा खर्च कर रही है जिस से हमारा पंजाब ऊँचा उठता जा रहा है। इन शब्दों के साथ मैं इस प्रस्ताव की मुखालफित करता हूँ और प्रस्ताविक महीदय से यह अपील करूँगा कि वजाए इस के कि यह मेजारिटी वीटस से रह किया जाये आप इसे वापिस ही ले लें। अगर नहीं लेते तो मैं इसे रद्द करने की दरखास्त करूँगा।

चौधरी टेक राम (हांसी) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं इस प्रस्ताव पर जो श्री चिरंजीलाल ने यहां हाउस में रखा है बोलने के लिए खड़ा हुआ हूँ। यह प्रस्ताव इसलिए आया कि चंडीगढ़ में जो पोस्ट ग्रेजुएट मैडीकल रिसर्च इंस्टीच्यूट है उसको बन्द किया जाए क्योंकि एमरजेंसी का वक्त है। इस पर खर्च ज्यादा हुआ है, हो रहा है और होता चला जाए गा।

मैं कहना चाहता हूँ कि हमारे यहां 600 देहात के अन्दर डाक्टर नहीं हैं और उनको लाने के लिए सरकार ने एक पैसा भी खर्च नहीं किया और न ही डाक्टर बुलाए। लेकिन इस पर 6 करोड़ 6 लाख रुपया लगा दिया है। और हर साल इसी तरह से करोड़ों रुपया खर्च होता जाएगा। यह सरकार इधर उधर के और खर्च तो करती है लेकिन जो बीमारियों को दूर करने के लिए देहाती क्षेत्रों में उपाए करने चाहिए उनकी तरफ ध्यान नहीं देती। यह जो इंस्टीच्यूट बन रहा है अगर बनानी थी तो पटियाला में या रोहतक में बनाई जाती ताकि उस एरिया के लोगों को ज्यादा फायदा पहुंचता। डिप्टी स्पीकर साहिबा, देहात में किसान जो रात दिन मेहनत करता है उसके लिए यह सरकार ध्यान नहीं देती। आज कल वर्षा के कारण हमारे हांसी के इलाके में बहुत भारी फलडज आए हुए हैं लेकिन चौधरी रणवीर सिंह ने उस तरफ कोई खास ध्यान नहीं दिया। इन्हीं फलडज की वजह से वहां पर बीमारी भी फैल रही है लेकिन हमारे हेल्थ मिनिस्टर साहिब का ध्यान उस तरफ नहीं गया।

उपाध्यक्ष : चौधरी टेकराम जी, आज आप पहली बार बोल रहे हैं इसलिए मैं नहीं रोका। आपको जो कुछ कहना है वह प्रस्ताव के मुतअल्लिक कहिए।
(Chaudhri Tekram ji, I have not checked you because it is your maiden speech. But whatever you have to say should be in relation to the resolution.)

चौधरी टेक राम : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मेरा यही मतलब है कि अगर देहात में बीमारी फैलती रही, हस्पतालों में वहां डाक्टर न हुए और दवाइयों का कोई साधन न हुआ तो इतनी बड़ी इंस्टीच्यूट बनाने का क्या फायदा है। इसलिए मैं इस प्रस्ताव के साथ सहमत हूँ।

श्री राम किशन (जालंधर सिटी-उत्तर-पूर्व) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं उस प्रस्ताव को मुखालिफत करने के लिए खड़ा हुआ हूँ जो श्री चिरंजी लाल ने पेश किया है। उनके आर्गुमेंट्स और दूसरे आर्गोजीशन के आनरेवल मैम्बर साहिबान की तरफ से जो दलायल दिए गए हैं उन से साबित होता है कि मैडीकल रिसर्च इंस्टीच्यूट का बनाया जाना कितना जरूरी है।

सन् 1959 के अन्दर एक हेल्थ सर्वे हुआ और कमेटी ने अपनी रिपोर्ट सबमिट की तो उसमें यह यह कहा गया कि पोस्ट ग्रेजुएट इंस्टीच्यूट बननी चाहिए। चुनावि जब थर्ड फाइव-इयर प्लैन का वजट बना तो उसके अन्दर इस पोस्ट ग्रेजुएट रिसर्च इंस्टीच्यूट का प्रोजीजन किया गया। आप देखिए कि हमारे यहां इंजीनियरिंग इंस्टीच्यूट खोले गए लेकिन लैक्चरर्स की कमी रही। तो इससे यह नतीजा निकला कि पहले लैक्चरर्स का होना जरूरी है। इसी तरह से अगर हमें डाक्टर चाहिए तो पहले लैक्चरर्स का होना जरूरी है। इसलिए इस इंस्टीच्यूट को

यहां बनाया गया कि रिसर्च के अलावा लैक्चरर्स पैदा किए जाएं। डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह इंस्टीच्यूट हिन्दुस्तान में खुलने वाली 6 रिसर्च इंस्टीच्यूट्स में से पहली है। और सेंटर ने हमारी जरूरत को देख कर पूरे नार्दन भारत के लिए यह इंस्टीच्यूट दी गई है। यहां के रहने वाले सभी लोगों को पता है कि पूरे अढ़ाई साल तक यहां के अखबारों में और दिल्ली के अखबारों के अन्दर एडवरटाइजमेंट दिया जाता रहा कि हमें डाक्टर्स चाहिए लेकिन आप हैरान होंगे, डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह जान कर कि हमारे देश के अन्दर डाक्टरों की कितनी कमी है कि पूरे अढ़ाई साल तक हमें डाक्टर नहीं मिले। हमें सिर्फ 400 डाक्टरों की जरूरत थी। और आपोजीशन वाले यह कहते हैं कि हमें हर गांव के लिए डाक्टर चाहिए। अगर हम डाक्टर यहां पर ट्रेन नहीं करेंगे तो फिर आप ही सोच लीजिए कि डाक्टर आएंगे कहां से। इसलिए हमारे यहां हिन्दुस्तान की सबसे बड़ी इंस्टीच्यूट बनी जहां पर डाक्टरों को ट्रेनिंग देने के अलावा 1,000 के करीब ब्रेड्ज होंगे। और हम उम्मीद करते हैं जैसा कि फाइव-इयर प्लान में हमारे ऐक्सपर्ट्स ने व्यू किया है कि हम 250 आदमी के पीछे एक डाक्टर दे सकेंगे।

अगर आप विदेशों में हो रही तरक्की को देखें तो आप को पता चलेगा कि यू० एस० एस० आर० अमेरिका और इंग्लैंड ने कितनी तरक्की की है। इंग्लैंड के अन्दर जितने सरकारी अस्पताल हैं उनमें एक डाक्टर को 40 से ज्यादा मरीज देखने की इजाजत नहीं है। हमारा देश अभी अनडिबैल्पड देश है इसलिए यह हालत है कि साढ़े आठ सौ के पीछे एक डाक्टर भी बड़ी मुश्किल से मिलता है। अब हमारे यहां एमरजेंसी लागू हो गई जिसके कारण और जरूरत बढ़ गई है। पहली बड़ी जंग में और दूसरी बड़ी जंग में ज्यादा से ज्यादा मैडीकल साइंस की और दवाइयों की रिसर्च हुई। डिप्टी स्पीकर साहिबा, पैन्सलीन की ईजाद 1928 में हुई थी लेकिन 1940 तक इसे इस्तेमाल में नहीं लाया गया था। उतनी देर तक अमरीकनों ने इस पर रिसर्च की। इस तरह और भी बहुत सी दवाइयां हैं जिन की कि जंग के वक्त में रिसर्च की गई क्योंकि उस वक्त जरूरत महसूस हुई और जरूरत ईजाद की मांग है। मैं अर्ज करना चाहता हूं कि हमारे देश के अन्दर बहुत से इन्जीनियरिंग इंस्टीच्यूट्स चल रहे हैं लेकिन उन के बावजूद भी कानपुर और खड़गपुर में पोस्ट ग्रेजुएट टेक्नोलॉजिकल इंस्टीच्यूट खोले गए क्योंकि बिना रिसर्च के हम आगे बढ़ नहीं सकते। इसलिए मैं कहता हूं कि यह जो इंस्टीच्यूट यहां मैडीकल रिसर्च का बना है यह निहायत जरूरी था। पार्टिशन से पहले यहां मैडिकल कालिज दूसरी जगहों पर भी थे लेकिन दूसरे मैडीकल कालिजों के स्टूडेंट्स वहां से पढ़ने के बाद लाहौर के मैडिकल कालिज में ट्रेनिंग लेने जाया करते थे और लाहौर वाला मेडिकल कालिज सारे उत्तरी भारत की सेवा करता था। हमें इस बात की खुशी है कि यह जो मैडिकल रिसर्च इंस्टीच्यूट, चण्डीगढ़ में बना है यह न सिर्फ पंजाब की सेवा करेगा बल्कि तमाम उत्तरी भारत के जितने मैडिकल कालिज हैं उन सब की मांगों को पूरा करेगा। सारे देश में इस वक्त 77 मैडिकल कालिज हैं। तीसरे प्लैन के अखिर तक 100 मैडिकल कालिजों का टार्गेट था। अब इन कालिजों में पढ़ाने के लिए स्टाफ कहां से आएगा। वह तब मिल सकेगा अगर डाक्टरों को ट्रेनिंग दी जाएगी। यह जो मैडिकल रिसर्च इंस्टीच्यूट बना है इस में डाक्टरों को ट्रेन किया जाएगा। डिप्टी स्पीकर साहिब, इन सब बातों को मद्देनजर रखते हुए

[श्री राम किशन]

यह जरूरी हो जाता है कि यह जो इंस्टीच्यूट है इस के लिए जितना बजट पहले मंजूर हुआ है उस से भी ज्यादा मिले। हम तीसरी पांच-साला योजना के चौथे साल में दाखिल होने वाले हैं। इस स्टेज पर अगर इस मैडिकल रिसर्च इंस्टीच्यूट को बंद कर दिया जाए तो इस का मतलब होगा कि हम करोड़ों रुपए की नाकामी जाहिर करेंगे। यह हरगिज नहीं हो सकता। इसलिए मैं कहता हूं कि इस रैजोल्यूशन को इत्तफाक राए से रिजेक्ट किया जाए और आयंदा के लिए इस मैडिकल रिसर्च इंस्टीच्यूट को ज्यादा से ज्यादा रुपया दिया जाए।

स्वास्थ्य मन्त्री (डाक्टर गोपी चन्द भार्गव): डिप्टी स्पीकर साहिब, इस रैजोल्यूशन पर डिबेट शुरू इन अल्फाज के साथ हुआ था कि ट्रिब्यून अखबार में मेरे नाम पर एक एडिटोरियल छपा कि हस्पतालों की हालत अच्छी नहीं है और चूंकि हस्पतालों की हालत अच्छी नहीं है इसलिए इस मैडिकल रिसर्च इंस्टीच्यूट को बन्द कर देना चाहिए। मैं अर्ज करना चाहता हूं कि मैं सब हस्पतालों में नहीं फिरा था, सिर्फ थोड़े से हस्पताल देखे थे और न ही मैंने किसी ट्रिब्यून के नुमायंदे के साथ बात की थी। फिर भी यह बात अखबार में छप गई। मेरी आदत नहीं है किसी कंट्रोवर्सी में पड़ने की इसलिए मैंने उस का जवाब नहीं दिया। फिर बाद में कहा गया कि एमरजेंसी है इसलिए मैडिकल रिसर्च इंस्टीच्यूट पर रुपया क्यों खर्च किया जाता है वह रुपया और कामों पर खर्च होना चाहिए। फिर कहा गया कि वह रुपया हस्पतालों पर खर्च कर दिया जाए और जो डाक्टर मैडिकल इंस्टीच्यूट में लगे हुए हैं उन को हस्पतालों में भेज दिया जाए। मैं हैरान हूं कि एक सायंस के मजमून को इस तरीके से डील किया जा रहा है। डाक्टरों से एक बड़ी भारी सायंस है जिस ने दुनिया में बहुत तरक्की की है, जो लोग पढ़ते हैं वह जानते हैं। सर्जरी यहां तक पहुंच गई है कि खोपड़ी का काट कर दिमाग खोल कर उस में से द्यूमर को निकाल दिया जाता है। इस के अलावा दिल को, जिस के बगैर आदमी जिन्दा नहीं रह सकता, निकाल कर, उसकी जगह मस्नूई दिल रख कर के असली दिल को ठीक करके सूराख वगैरा बन्द कर के लगा दिया जाता है। हमारे हिसार के सिवल सर्जन थे जिने को दिल की बीमारी थी जिस का इलाज यहां नहीं था। इसलिए वह अमरीका गए और वहां तीन घण्टे के आपरेशन के बाद उन्हें ठीक कर दिया गया और अब उन को कोई तकलीफ नहीं रही। इतनी तरक्की सायंस ने की है। इस की तरक्की कभी बन्द नहीं होनी चाहिए। आपको डाक्टरों की जरूरत है, मैं भी जानता हूं इस बात को, मैं तादाद भी जानता हूं कि कितने डाक्टरों की हमें जरूरत है। यहां पर यह कहा गया कि जब सरकार ने तीन मैडिकल कालिज खोले हुए हैं और चौथा क्रिश्चन मैडिकल कालिज है तो फिर वह डाक्टरों की जरूरत को क्यों पूरा नहीं कर पाएंगे। लेकिन आप सुन कर हैरान होंगे कि उन तीन मैडिकल कालिजों में जो डाक्टर चाहिए उन में 146 डाक्टरों की कमी है जो कि ब्रतौर प्रोफैसरो के, एसोसियेट प्रोफैसरो के और असिस्टेंट प्रोफैसरो के चाहिए। असिस्टेंट प्रोफैसर वह आदमी बन सकता है जिस के पास पोस्ट-ग्रेजुएट की डिग्री हो और उस के साथ ही टीचिंग एक्सपीरियंस भी हो। इस क्वालिफिकेशन के आदमी निकालने के लिए हम रिसर्च इंस्टीच्यूट में ट्रेनिंग देंगे। यहां कहा गया कि पटियाला में, अमृतसर में या रोहतक में जो मैडिकल कालिज हैं वहां पर पोस्ट-ग्रेजुएट टीचिंग का इन्तजाम क्यों नहीं

कर देते। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि वहाँ पर भी है और उस का खर्चा भी इसी इंस्टीच्यूट के खर्चों से ही दिया जाता है लेकिन वहाँ बहुत थोड़ी तादाद में डाक्टर निकाले जा सकते हैं क्योंकि पढ़ाने के लिए न तो इतना ज्यादा स्टाफ मिल सकता है और न ही उन की ट्रेनिंग के लिए इतना सामान मिल सकता है। इस वास्ते इस मैडीकल रिसर्च इंस्टीच्यूट में ट्रेनिंग देने की जरूरत महसूस हुई है। तीसरी प्लैन शुरू होने से पहले अबोहर कमेटी और मुडेलियार कमेटी बैठी थी। उन्होंने यह रिपोर्ट दी थी कि ऐसे इंस्टीच्यूट खोलने के बगैर काम नहीं चल सकता। उस फैसले के बाद हमने गवर्नमेंट आफ इंडिया को एप्रोच किया कि ऐसा एक इंस्टीच्यूट पंजाब की राजधानी चंडीगढ़ में खोलना चाहिए। उन्होंने हमारी रिक्वेस्ट को मान लिया।

मैं कहना चाहता हूँ कि इस इंस्टीच्यूट पर हमारी सरकार खर्च नहीं कर रही है बल्कि इस के लिए केन्द्रीय सरकार खर्च कर रही है। हम इसको बन्द करने के लिए तैयार नहीं हैं। हम तो पंजाब में और इंस्टीच्यूट खोलने चाहते हैं। कुछ माननीय सदस्यों ने सदन में कहा है कि इस इंस्टीच्यूट में बहुत प्रोफेसर लगाए गए हैं। मुझे सदन को बताते हुए इस बात की खुशी होती है कि यहाँ पहले डाक्टरों की बहुत कमी थी। पंजाब हिन्दुस्तान में किसी तरह से आगे नहीं था। सरकार के पास तजुर्बे वाले आदमी नहीं थे। लोगों को डाक्टरों की हायर स्टडी के लिए दूसरे मुल्कों में जाना पड़ता था। लेकिन हमें आज वर्ल्ड हैल्थ आर्गनाइजेशन मदद करती है। उस संस्था के अधिकारी यहाँ पर आए, उन्होंने इन का काम देखा और बहुत खुश हुए। हमारे डाक्टर संतोख सिंह मैडीकल कालिज में प्रोफेसर बने। वह कर्नल नट के बाद हर छुट्टियों में आधी छुट्टियाँ दूसरे मुल्कों में जा कर व्यतीत करते हैं। वहाँ पर जा कर और तजुर्बे हासल करते हैं। मैं कहना चाहता हूँ कि वह दुनिया के बेस्ट डाक्टरों में से एक डाक्टर हैं। (ट्रेजरी बैचों की तरफ से प्रशंसा) उन्हें यहाँ पर लाया गया ताकि वह दूसरों को ट्रेनिंग दें और टीच करें। कालिजों के लिए प्रोफेसर तैयार करें और हस्पतालों के लिए डाक्टर तैयार कर सकें। लेकिन उस से ज्यादा जरूरी रिसर्च का काम है। जो आदमी साइंस की रिसर्च नहीं करता, आगे नहीं बढ़ता, रोज नई चीजें निकलती हैं, उन पर रिसर्च नहीं करता तो वह देश आगे तरक्की नहीं कर सकता। इस लिए बहुत अच्छा हुआ कि हमारे यहाँ पर डाक्टरों की तरक्की हो रही है क्योंकि यहाँ पर प्रोफेसर रिसर्च का काम करेंगे।

बाबू बचन सिंह: यह काम तो गवर्नमेंट आफ इंडिया का है।

डाक्टर गोपी चन्द भगवत: जी हाँ, यह काम केन्द्रीय सरकार का है। व केन्द्रीय सरकार हमें इस बारे में इंस्टीच्यूट खोलने के लिए प्रोत्साहन कर रही है तो आप इसे बन्द करने के लिए क्यों कहते हैं। मैं आप को इस बारे में फिर्मा कर सुनोता हूँ। यहाँ पर निम्न लिखित कैलास शुरू हो गई हैं।

पोस्ट ग्रेजुएट इंस्टीच्यूट, पंजाब, चंडीगढ़ में जो सबजैक्ट्स चालू किए गए हैं वह निम्नलिखित हैं :—

- M. D. Medicine
- M. D. in obstetrics & Gynaecology
- M. D. Radiology
- M. S. Surgery

[डाक्टर गोरीचंद भार्गव]
M. S. Ophthalmology
M. S. E. N. T.
M. S. Anaesthesia
Ph. D. Biochemistry

जो इंस्टीच्यूट में चालू किए जाएंगे वह निम्नलिखित हैं :—

M. D. Bacteriology
M. D. Pathology
M. S. Thoracic Surgery
M. S. Neuro Surgery

इस के साथ ही पी० एच० डी और डी० एस० सी० के कोर्सिज चालू किए जाएंगे ।

आपने दो चीजें सुनी होंगी । सिर्फ डाक्टर ही नहीं बल्कि नर्सिंग के स्पेशलिस्ट भी तैयार करने हैं । डिप्लोमा इन लेबरटरी टेक्नोलोजी के आदमी तैयार करने हैं । आप को सुन कर खुशी होगी कि हमें यहां पर ब्लड बैंक की जरूरत थी । उस के लिए सारा इंतजाम मैडिकल इंस्टीच्यूट ने अपने हाथ में लिया है और उस ने अपने बजट में से 7 लाख रुपया ब्लड ट्रांसफ्यूजन के लिए रखा है । पब्लिक हेल्थ का डिप्लोमा भी रखा है । जब भारत 1947 में आजाद हुआ था उस वक़्त हमारे पास मैडिकल आफिसर आफ हेल्थ हर जिले के लिए थे लेकिन बाद में वह कम हो गए । मैं कहना चाहता हूँ कि हर एक चीज़ के लिए मैडिकल आफिसर आफ हेल्थ की जरूरत है । मलेरिया लोजी में इतने बढ़े हैं कि पंजाब में से मलेरिया को बिल्कुल निकाल दिया है । प्लेग और कोलरा को निकाल दिया है । स्माल पोक्स को निकालने के लिए लगे हुए हैं । दो सालों में टी०बी० को निकाल देंगे । यही नहीं, यहां पर टी०बी० का इलाज हो रहा है । टरकोमा का भी इलाज हो रहा है ।

मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि पहले पब्लिक हेल्थ और मैडिकल डिपार्टमेंट अलहदा थे और बाद में दोनों दफ़्तर इकट्ठे कर दिए गए थे लेकिन अब इस पर फिर गौर किया गया है । और स्कीम बन गई है । अब फिर डायरेक्टर आफ हेल्थ सर्विसिज और डिप्टी डायरेक्टर आफ मैडिकल लगेए जा रहे हैं । इसी तरह से इस काम की डिस्ट्रिक्ट लेवल पर भी co-ordination हो जाएगी । इसके अलावा फेमिली प्लानिंग का काम होता है । चाइल्ड मैटरनिटी वेलफेयर का काम होता है । यहां पर हर एक चीज़ का काम होता है लेकिन हर काम के लिए स्पेशलिस्ट रखने पड़ते हैं । हर एक के लिए ट्रेनिंग देनी पड़ती है । मैडिकल आफिसर आफ हेल्थ नहीं मिलते । कलकत्ता हाइजीन इंस्टीच्यूट में 2,3 ही लड़के पंजाब से लिए जाते हैं, हम किस तरह से इस मांग को पूरा कर सकते हैं । यह तभी हो सकता है कि यहां पर इंस्टीच्यूट खोले जाए । डिप्लोमा आफ हेल्थ के आदमी तैयार करें । हेल्थ साइड को पूरा करेंगे । यहां पर माननीय सदस्यों ने कहा कि नैशनल एमर्जेंसी के दौरान इस इंस्टीच्यूट को बन्द कर दिया जाए । मैं कहना चाहता हूँ कि इस के लिए अलहदा बजट है । हेल्थ का और मेडिकल का अलहदा बजट है । बजट का 75 प्रतिशत भाग हेल्थ पर खर्च होता है और 25 प्रतिशत भाग मैडिकल एजुकेशन पर खर्च होता है । मैं कह रहा हूँ कि एजुकेशन पर ज्यादा खर्च होता है । एजुकेशन बढ़ा दी गई है । उस के लिए हमें प्रोफेसरों की जरूरत है । इसके विपरीत हमें डाक्टर मिल नहीं रहे हैं । कई शिकायतें आती हैं कि स्टेंट में

कुछ डाक्टर खराब हैं। डाक्टर मिलते नहीं इसलिए हम खराब डाक्टरों को बाहिर निकाल नहीं सकते। जब हम डाक्टर ट्रेनिंग दे कर तैयार कर लेंगे तो हम निश्चय ही उन खराब डाक्टरों को निकाल देंगे। ट्रेनिंग दूसरे कालिजों में भी दी जा रही है लेकिन लड़ाई के वक्त तो इन की और भी ज्यादा जरूरत महसूस होती है। हमें इस वक्त 145 डाक्टरों की जरूरत थी। इस के साथ ही साथ 100 डाक्टर मिनिस्टरी आफ डिफेंस में नैशनल एमर्जेंसी के वक्त चले गए। हमें डाक्टरों की और कमी हो गई है। कुछ समय के बाद लड़कों का इम्तिहान होगा, फिर बाद में उन को नियुक्त किया जाएगा। इसी तरह से इस इंस्टीच्यूट में और लड़के पढ़ने के लिए आएंगे तब काफी समय के पश्चात इस कमी को पूरा कर सकेंगे।

मैं अर्ज कर रहा था कि जब डाक्टर सुशीला नायर इस इंस्टीच्यूट का उद्घाटन करने के लिए आई तो उन्होंने कहा कि आप और इंस्टीच्यूट खोलें और साथ ही कालिज खोलने के लिए कहा था। उस ने साथ ही यह भी कहा कि इस काम के लिए गवर्नमेंट आफ इंडिया भी ग्रांट्स देगी। जब केन्द्रीय सरकार ग्रांट देने के लिए तैयार है तो हमें और कालिज और इंस्टीच्यूट खोलने चाहिए। मैं कहना चाहता हूं इन इंस्टीच्यूट्स का भी पंजाब सरकार के ऊपर भार नहीं पड़ेगा। इस समय हमें केन्द्रीय सरकार से 46 लाख रुपए की ग्रांट मिलती है। मैं चाहता हूं कि हम केन्द्रीय सरकार को प्रैस करें कि हमें 46 लाख रुपए की बजाए 69 लाख रुपया दिया जाए। इतना ही नहीं, हमारी ग्रांट आज की निसबत दुगनी कर दी जाए। यह तभी हो सकता है कि हम और इंस्टीच्यूट खोलें। इसके साथ और कालिज खोलने का भी प्रबन्ध करें। लेकिन मुझे बड़े अफसोस से कहना पड़ता है कि आपोजीशन की तरफ से इस प्रकार का रैजोल्यूशन लाया गया जो कि पंजाब की जनता के लिए हितकर नहीं है। हमें एक तरफ केन्द्रीय सरकार को ज्यादा ग्रांट के लिए प्रैस करने जा रहे हैं और दूसरी ओर इस प्रकार सदन में रैजोल्यूशन आए, यह मुनासिब नहीं है। इसलिए मैं चाहता हूं कि यह रैजोल्यूशन पास न किया जाए।

Deputy Speaker : Question is.—

That this Assembly recommends to the Government that the Post Graduate Research and Medical Institute, Chandigarh, be closed for the duration of the Emergency.

The motion was lost.

RESOLUTION REGARDING TRANSPORT FACILITIES IN THE HILLY AREAS OF THE STATE

Shri Rup Singh Phul (Hamir Pur): Madam, I beg to move.—

That this Assembly recommends to the Government that with a view to providing the far-flung places in the State with transport facilities, which will make the implementation of development plans easier, the road construction work in the Hilly Area of the State be taken up on a top priority basis without making any cut in the allocations provided in the Third Five Year Plan for this purpose.

नायब सदरे मोहतरिमा, जहां तक इस प्रस्ताव का ताल्लुक है कौन नहीं जानता कि इस देश में जो जो भी इलाकें हैं हमारे संविधान के आदेशानुसार उन को तरक्की के बराबर मौके पहुंचाने चाहिए। लेकिन जब हम पहाड़ी इलाकों की हालत

[Shri Rup Singh Phol]

देखो हैं और वहां पर जो तरक्की हो रही है उस का मुकाबला मैदानी इलाकों में हुई तरक्की के साथ करते हैं तो हमें यह मालूम होता है कि अभी कई फाइव-इयर प्लान गुजर जाने पर भी पहाड़ी इलाकों की तरक्की मैदानी इलाकों की तरक्की के हम पल्ला नहीं होगी। अब जब कि...

In this age, when man is proposing flights to Moon and Mars even the motor transport facilities are not provided in the areas which are known as hilly areas.

अगर वहां के बसने वाले शिकवा करें, शिकायत करें तो बजा है क्योंकि कई ऐसे भी इलाके वहां पर हैं जिनमें बसने वालों को मोटरबल रोड के टर्मिनस से पैदल चल कर कई दिन अपने घर में पहुंचने के लिये लग जाते हैं। फिर रास्ते में कई नदी नाले पड़ते हैं, कई खड्डें पड़ती हैं उन को अबूर करके अपने घरों में पहुंचना पड़ता है। फिर बरसात के मौसम में अगर उन नदी नालों में बाढ़ आजाए तो उन को कितने दिन और कितनी रातें वहां पर गुजारनी पड़ती हैं। उन फौजी नौजवानों को बहुत मुश्किल होती है जो साल या दो साल के बाद कैम्प अल लीव ले कर अपने गांव में जाना चाहते हैं। अगर उन को रूखस्त मौसम बरसात में मिले तो उन की हालत बह होती है जिस का वर्णन नहीं किया जा सकता क्योंकि एक तरफ तो उन को घर में पहुंचने का खयाल होता है और दूसरी तरफ उन के घर वालों को उन का इन्तजार होता है मगर मुकूर रह वक्त पर नहीं पहुंचते। अगर इस गु में भी जब कि हमारी अपनी सरकार है, फौजी नौजवानों को यह सहुलत बहम नहीं पहुंचाई जा सकती तो यह बड़े दुख का मकाम है। हम पहाड़ी लोग ज्यादा कुछ नहीं कह सकते। हम वफादारे सरकार हैं। मगर इस का मतलब यह नहीं कि आवाज उठाना नहीं जानते। यह भी एक शिकवा है कि हमें पूछा भी नहीं जाता। हम से सुलाह नहीं ली जाती। इस का यह मतलब नहीं है कि जो लोग वफादार सरकार हों उन के मुतालवात की तरफ कम ध्यान दिया जाए। पहाड़ी इलाकों की डिवैलपमेंट के पेशे नजर सरकार ने एक हिल एरियाज कमिशनर मुकूर कर दिया है जिस का काम ही यही है कि हिलरी एरियाज की तरक्की के लिये स्कीमें बनाए और उन को अमली जमा पहनाए। दो या डेढ़ साल से वह कमिशनर काम कर रहे हैं। उन का दफतर भी कायम हो चुका है। लेकिन अब भी अगर मुकाबला किया जाए कि उस इलाके की कहां तक तरक्की हुई है तो मैं समझता हूं कि अभी एक या दो फीसदी भी तरक्की नहीं हुई है। मौजूदा प्लान जो चल रही है, उस के अन्दर जो कुछ उन पहाड़ी इलाकों को दिया जाना है उस का अभी पांचवा या दसवां हिस्सा भी पूरा नहीं हुआ। खैर यह बड़े लम्बा चौड़ा मौजू है। मैं सिर्फ ट्रांसपोर्ट फैसिलिटीज की तरफ आता हूं। जहां तक इस इलाके का ताल्लुक है सारा पहाड़ी इलाका ही नहीं सिर्फ जिला कांगड़ा, तहसील ऊना, जिला शिमला, नालागढ़ और जिला गुरदासपुर को दुनेरा ब्लाक और अम्बोला की तहसील नारायण गढ़ के रकबे को ही लिया जाए तो यह पंजाब के निस्फ से ज्यादा नहीं तो निस्फ के बराबर जरूर है। अगर इसी लिहाज से अन्दाजा लगाया जाए तो तरक्की का म्यारन सिर्फ आबादी के खयाल से ही होना चाहिए बल्कि एरिया को भी मद्देनजर रखना चाहिए। अगर मैदानी इलाकों में रहने वालों को मुख्तलिफ़ अकसाम की सहुलियात बहम पहुंचाई जा रही है तो उसी स्टेट में बसने वाले पहाड़ी

लोगों को क्यों न पहुँचाई जाए। वहाँ पर भी तो इंसान रहते हैं उन की भी वो वैसे ही जरूरियात है जिन को दूसरे इलाके के लोग मुताल्लबा करते हैं। जिला कांगड़ा हिमाचल प्रदेश के साथ लगा हुआ है। कई ऐसे मकामात हैं जो कि एक दूसरे के इलाके में घिरे हुए हैं। हिमाचल प्रदेश में आज से 15 साल पहले यह हालत थी कि शायद कालको-शिमला रोड के बिना वहाँ पर और कोई पुख्ता सड़क ही नहीं थी मगर जिला कांगड़ा में कांगड़ा और कुल्लू रोड पुख्ता थी। अब अगर मुकाबिला किया जाए हिमाचल प्रदेश और जिला कांगड़ा का तो हिमाचल प्रदेश जिला कांगड़ा के आबादी और रकबा में बराबर है लेकिन वहाँ पर चार गुना ज्यादा सड़कों कांगड़ा की निस्वत बन चुकी हैं। जब हिमाचल प्रदेश और जिला कांगड़ा के रहने वाले नजदीकी गांव के लोग आपस में मिलते हैं और आपस में मुकाबला करते हैं तो जिला कांगड़ा के लोग इन की सिनियारिटी कम्पलैक्स से सफर करते हैं।

सरदार गुरदियाल सिंह ढिल्लों: आन ए प्वायंट ऑफ़ ऑर्डर मैडम। इस प्रस्ताव का जवाब देने के लिए सरदार दरबारा सिंह नोट ले रहे हैं। यह उन की जिम्मेदारी नहीं है हम चाहते हैं कि चीफ मिनिस्टर साहिब नोट लें और इस का जवाब दें।

जेम्स मंडरी: एच कॅमरे प्लेज। कांगड़ा जिल्ला की जिल्ला डिवेलपमेंट है एच डिवेलपमेंट कमिशनर द्वारा चिल्ली ऐरीअर के अंडर है।

सरदार गुरदियाल सिंह ढिल्लों: वैसे मैं परोपेक्ष कर रहा हूँ कि तुमों रुके ही ऐसे जाके बैठ जाओ।

डिप्टी स्प्रीकर: उगाड़ी परोपेक्षल ठाल किसने करणा है? (Who would do that on your proposal?) (Interruptions)

श्री हनु सिंह फूल: डिप्टी स्पीकर साहिब:

हम भी मूह में जबां रखते हैं,

काश! पूछो कि मुद्दा क्या है।

मैं एक निहायत गरीब इलाके की बाबत अर्ज कर रहा था कि हिमाचल प्रदेश और जिला कांगड़ा के साथ लगेते गांवों में लोगों की हालत क्या है। एक जमाना था जब कि हिमाचल प्रदेश वाले महसूस करते थे कि कांगड़ा ने बहुत तरक्की कर ली है। वह अंग्रेजों का जमाना था। लेकिन, मुहतरिमा डिप्टी स्टीकर साहिब, अब हिमाचल प्रदेश वाले हमें मजाक करते हैं और फरकियां उड़ाते हैं कि जिस जिला कांगड़ा को किसी जमाने में तुम तरक्की याफता कहते थे अब बताओ कि हमारे मुकाबले में उसकी क्या हालत है। जब हमसे वह लोग यह सवाल पूछते हैं तो हम जवाब नहीं दे पाते क्योंकि बाज आकांत...

उपाध्यक्ष: हाउस सोमवार 23 सितम्बर, 1963 को दो बजे मिलेगा। (The House stands adjourned till 2-00 P.M. on Monday the 23rd September, 1963.)

5.00 P.M.

(The Sabha then adjourned till 2.00 P.M. on Monday, the 23rd September, 1963)

SH. 1

AT THE DISTRICT

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

SH. 1

APPENDIX

SENIORITY LIST OF THE AYURVEDIC DEPARTMENT ETC.

1173. Comrade Babu Singh Master : Will the Minister for Finance be pleased to supply a copy of the seniority list of employees serving in the Ayurvedic Department Punjab and a copy of the rules of recruitment relating to the former Ayurvedic Department of erstwhile Punjab ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : A copy of the seniority list of the employees of the Ayurvedic Department, Punjab, duly approved and published in the Gazette as follows.

There was no Ayurvedic Department in erstwhile Punjab. However, the copy of draft recruitment rules being followed in the Ayurvedic Department of erstwhile Pepsu is as follows.

GOVERNMENT OF PATIALA AND EAST PUNJAB STATES UNION EDUCATION AND HEALTH DEPARTMENT

Subject.—Rules for recruitment to Ayurvedic services.

No. 4064, Dated 8th February, 1952/ 14th August, 1953

Rajya Vaidya,

I am directed to inform you that the draft rules for recruitment to Ayurvedic services may be followed till finalization of the rules on the subject.

Under Secretary to Government.

Pepsu Government Ayurvedic Department Service Rules

1. *Short Title.*—These rules may be called the Pepsu Government Ayurvedic Department Service Rules, 1951.

They shall come in to force on _____ (Date of sanction will be filled in).

2. *Definition.*—In these rules unless there is any thing repugnant in the subject or context :—

(a) "The Rajya Vaidya" means the Head of the Ayurvedic Department.

(b) 'Recognized Institution or University' means any Institution or University incorporated by Law in Pepsu or any other Institution or University which may be declared by the Rajya Vaidya to be recognized one for the purpose of these rules.

(c) 'The service' means the Pepsu Government Ayurvedic Department Service.

(d) Government means Pepsu Government.

(e) Commission means Pepsu Public Service Commission.

3. *Number and character of the posts.*—The service shall consist of the cadres and comprise the posts shown in appendix 'A' provided that nothing in this rule shall affect the inherent right of Government to make additions or reduction in the cadre of the service either permanently or temporarily.

4. *Authorities by whom appointments to be made.*— Appointments to posts in the different cadres of the service shall be made by:—

- (a) Rajya Vaidya (who is also the Honorary Principal of the Pepsu Government Ayurvedic Vidyala) in case of posts of Up-Vaidya, Junior Clerks, Peons, Khalasi, Kahars and Sweepers ;
- (b) Government in case of Rajya Vaidya, Up-Rajya Vaidya, Senior Clerks and Vaidyas.

5. *Qualifications.*—No person shall be appointed to any cadre of the service unless:

- (a) He possesses qualifications mentioned in Appendix 'A' Column No. 5 ;
- (b) He is not more than 25 and below 18 years of age ; provided that Government may in special circumstances, appoint a person exceeding 25 years of age.
- (c) He produces a certificate or certificates of character from the principal academic officer of the University or College or Institution if any and also from 2 respectable persons, not being his relatives, who are well acquainted with him in private life and unconnected with his University or College or Institution, if any.
- (d) He produces a certificate that he is not a dismissed hand, that he was never convicted of any criminal offence and that he had never resigned before from any of the Pepsu Government Departments or other sister State Government of India ; Provided that :
 - (i) In special circumstances to be recorded in writing any person who does not possess the qualifications herein prescribed may be appointed to any post in the service with the sanction of Government.
 - (ii) The residents of the Pepsu will be given preference. For this purpose residence will be deemed to mean five years ordinarily and 2 years in the case of refugees from Pakistan ;
 - (iii) A medical certificate of physical fitness of the following will be required at the time of permanent appointment of a new entrant into the service ;
 - (i) Rajya Vaidya in case of non-gazetted service members ;
 - (ii) Medical Board including the Rajya Vaidya in case of Gazetted Officers of the service.

6. *Recruitment.*—Posts in the service shall be filled as follows:—

- (a) In the case of Rajya Vaidya ; By promotion from the post of Deputy Rajya Vaidya in consultation with the Commission provided he fulfils the qualifications mentioned in Appendix 'A' otherwise by direct recruitment through the Commission ;
- (b) In the case of Deputy Director, Ayurvedic : By direct recruitment through Commission ;
- (c) In the case of Vaidyas: 50 per cent by departmental promotion from amongst the Up-Vaidyas, and 50 per cent by direct recruitment ;
- (d) In the case of up-vaidyas:—Direct recruitment ;
- (e) In the case of Head-Assistant.—By direct recruitment through the Commission or by promotion of the senior clerk provided he is a matriculate and has at least seven years' experience as a routine clerk ;
- (f) In the case of Senior Clerk.—By direct recruitment or by promotion from the post of junior clerk provided the incumbent has more than three years service to his credit as a junior clerk ;
- (g) In the case of junior clerks.—By direct recruitment.

(iii)

7. (i) Members of the service who are recruited direct against permanent vacancies shall be on probation in the first instance for one year. The rule will be relaxable in the case of deserving candidates.

(ii) *Approved officiating*: Service shall be reckoned as period spent on probation, but no member who has officiated in any appointment for one year may claim to be confirmed until he is appointed against a permanent vacancy.

(iii) On the completion of the period of probation of any member, the appointing authority prescribed by rule 4 may confirm such member in his appointment, or if his work or conduct during the period of probation has been in the opinion of the appointing authority prescribed in rule 4 not satisfactory, such appointing authority may disperse with his services, or may extend his period of probation to such period as it may think fit, or revert him to his former post if he has been recruited otherwise than by direct appointment.

8. *Seniority*.—The seniority of members in the various cadres of the service shall be determined by the date of confirmation in such cadre, which for the purpose of this rule shall be the day following the expiry of the period of probation; Provided that:

- (i) a new comer will rank senior to all State servants who in the new office are in grades lower than his own grade;
- (ii) in respect of those State servants in the new office who are in the same grade as his own the new comer will rank senior to those who were confirmed in the same grade later;
- (iii) in case more than one person was confirmed in the same grade from the same date, seniority will be determined according to the length of service;
- (iv) when all things are equal, seniority will be taken in the order in which names are placed by the officer making appointment;
- (v) a reduced hand who is re-employed in a Department on a post or grade less than that he enjoyed before reduction on account of no fault of his will be considered senior to all men in that lower grade in the new office who joined that lower grade on a date later than the reduced hand;

Provided further that if any officer is granted special personal pay on first appointment or promotion, he shall not become senior in his cadre unless special rank and precedence is specifically conferred upon him.

9. A member of the service shall, from the date of joining his appointment, be entitled to pay as shown in appendix 'A'; nothing in these rules, however, shall affect the inherent right of Government to increase or reduce the scales of pay prescribed in Appendix 'A' either permanently or temporarily for future entrants to the service.

10. *Authorities empowered to impose penalties*.—Subject to the provisions of the classification control and Appeal Rules (yet to be introduced) the authorities specified in column 3 of appendix 'B' shall be empowered to impose upon the members of the service mentioned in column 1 the penalties specified in column 2.

11. *Authorities empowered to entertain appeals and revision applications*.—Members of the Service upon whom any penalties specified in column 2 of appendix 'B' have been imposed by any authority specified in column 3 of that appendix shall be entitled to appeal to the superior authority specified in each case in column 4 of that appendix and to submit an application for revision if such an application is allowed by the classification, control and Appeal Rules.

Provided that if an appellate authority, specified in column 4 of the appendix, increase the penalty imposed by a subordinate authority, the member of the service upon whom the increased penalty is imposed may submit a further appeal to the authority specified in each case in column 5 of the appendix.

(iv)

12. *Right of revision.*—After an appeal or the second appeal provided for in rule 11 has been rejected, members of the service may appeal for revision to the authority specified, in column 5 of appendix 'B' if such an application is allowed by rules of the Pepsu Subordinate Service (Punishment and Appeal) Rules, 1951.

13. *Leave, pension, T.A., gratuity, compenstion, general provident fund rules etc.*—Members of the service shall be governed by the Pepsu Government leave, pension, T.A. Gratuity, Compensation, G.P. Fund Rules etc. as amended from time to time.

Attested True Copy

Sd.

Gazetted Superintendent,

Education and Health Department (Pepsu) Patiala.

APPENDIX 'A'
STATEMENT OF POSTS AND THEIR QUALIFICATIONS FOR EMPLOYMENT.

| Serial No. | Designation of Post | Grade | Appointing Authority | Qualifications of recruitment |
|---|---------------------|-------------------------------|----------------------|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| A. Gazetted (Technical) Class I—Rs 500—25—750 | | | | |
| 1 | Rajya Vaidya | | Government | <ol style="list-style-type: none"> 1. Ayurvedacharya or Vaidya Shastri from a recognised Institution. 2. Must have undergone a special training in Philosophy or Ayurved. 3. Post Graduate Studies for two years or more in Allopathy in some Government Institute. 4. Must have worked in organisational capacity in some Government or other Ayurvedic Institution of repute. 5. Must have conducted original research in Ayurvedic therapy 6. Must have teaching experience in Ayurveda. 7. Must have worked as an Ayurvedic Physician for at least 15 years. |
| B. Gazetted (Technical) Class II—Up-Rajya Vaidya | | | | |
| | | 250—20—330 -20 440 -20—550 | Ditto | <ol style="list-style-type: none"> 1. Vaidya Shastri or Ayurvedacharya from a recognised Institution with teaching experience (2) At least matriculate. |
| Non-Gazetted (Technical) Class III | | | | |
| | | 60—4—120 -EB—6— 150 | Do | <ol style="list-style-type: none"> 1. Ayurvedacharya, Vaidya, Shastri Government Ayurveda Vibhag, Vidyala, Patiala. 2. Ayurvedacharya, All India Ay. Congress, Delhi. 3. Ayurvedacharya, S.D. College, (Lahore) Delhi. |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|----------------|---------------------|--------------|---|
| | | | | 4. Ayurvedacharya, Rishikul, Hardwar |
| | | | | 5. Vaidyalankar, Gurukul, Kangri |
| | | | | 6. Ayurvedacharya, Dhanwantri, Tibbia College, Delhi |
| | | | | 7. Ayurvedacharya Banaras Hindu University |
| | | | | 8. L.I.M. and A.L.I.M. Government Indian Medical College Madras |
| | | | | 9. Ayurvedacharya, Maharaja College, Jaipur (Rajasthan) |
| 2 | Head Assistant | .. Rs 80—5—120 | Rajya Vaidya | Graduates for direct recruitment or Matric with 7 years all round office experience |
| 3 | Senior Clerk | .. Rs 60—4—100 | Ditto | Atleast Matric |
| 4 | Junior Clerk | .. Rs 40—2—60 | Ditto | Atleast Matric |
| 5 | Up-Vaidya | .. Rs 30—2—60 | | Vaidya, Vaidya Visharad, Vaidya, Kaviraj, Vaidya Bhishak of the above noted institutions are eligible for the post of Up-Vaidya |
| | | | Ditto | |
| | D. Class IV— | | | |
| 1 | Peon | .. Rs 20—1—25 | Ditto | |
| 2 | Khalasies | .. Rs 20 per mensem | Ditto | |
| 3 | Kahar | .. Rs 14 per mensem | Ditto | |
| 4 | Sweepers | .. Rs 14 per mensem | Ditto | |

(14)

APPENDIX 'B'

| Serial No. | Designation | Nature of penalty | Punishing authority | Appellate authority | Authority empowered to entertain revision application |
|------------|--------------|--|---|---------------------|---|
| 1 | Rajya Vaidya | (a) Censure | Same as appointing authority as in Appendix (A) | Government | His Highness The Rajpramukh |
| 2 | Up-Vaidya | (b) Withholding of increments or promotion stoppage at an efficiency bar ; | | | |
| 3 | Vaidya | (c) Reduction to a lower post or time scale ; to a lower stage in a time scale or by some places in a grade | | | |
| 4 | Senior Clerk | (d) recovery from pay of the whole or part of any pecuniary loss caused to Government by negligence or breach of orders or | | | |
| 5 | Junior Clerk | | | | |
| 6 | Up-Vaidya | | | | |
| 7 | Peons | (e) Suspension, or (f) Removal, or (g) Dismissal | | | |
| 8 | Khalasies | | | | |
| 9 | Kahars | | | | |
| 10 | Sweepers | | | | |

(vii)

[Extract from PUNJAB GOVERNMENT GAZETTE, dated the 8th February, 1963]

INTEGRATION DEPARTMENT

NOTIFICATION

The 21st January, 1963.

No. 592-Integ/62-58.—In Exercise of the powers conferred by the proviso to Article 309 of the Constitution and in accordance with the decisions of the Government of India under the provisions of section 115(5) of the States Reorganisation Act, 1956 (Central Act 37 of 1956), the Governor of Punjab is pleased to published the final gradation list of the Ayurveda Department, which shall be in force retrospectively from the first November, 1956 :—

EQUATION STATEMENT

| Serial No. | Name of Pepsu service/post with scale and class | Name of Punjab Service/post equated with scale and class | REMARKS |
|------------|--|--|---------|
| 1 | Vaidyas and Hakims Rs 80—5—105/5—135/7—170 | Vaidyas and Hakims, Rs 80—5—105/5—135/7—170 | |
| 2 | Ayurvedic and Unani Compounders (Up-Vaidyas), Rs 55—90 | Ayurvedic and Unani Compounders (Up-Vaidyas), Rs 39½—1—49½ | |

JOINT SENIORITY LIST OF HAKIMS

| Serial No. | Name | Date of birth | Parent State | Equated service and rank in parent State on 31st October, 1956 | Date of entry into service and rank as per Col. 5 | Whether he is in the service and rank mentioned at Col. 5 in permanent capacity or otherwise | Date of entry into the lowest equated service and rank in the group of services | Equated service and rank in which he entered service as per Col. 8 | REMARKS |
|------------|------------------------|---------------|--------------|--|---|--|---|--|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
| 1 | Shri Gian Chand | ... | 14-7-20 | Pepsu | Hakim | 10-6-44 | Substantive permanent | 10-6-44 | Hakim |
| 2 | Shri Amar Nath | ... | 24-11-21 | Do | Do | 25-5-46 | Ditto | 25-5-46 | Do |
| 3 | Shri Nijya Nand Singh | ... | 2-3-15 | Punjab | Do | 2-3-53 | Temporary | 2-3-53 | Do |
| 4 | Shri Hari Lal Aggarwal | ... | 27-12-16 | Do | Do | 2-3-53 | Do | 2-3-53 | Do |
| 5 | Shri Sunder Lal Mago | ... | 15-11-18 | Do | Do | 3-3-53 | Do | 3-3-53 | Do |

(viii)

| | | | | | | | | | |
|----|----------------------------|-----|----------|----|----|----------|----|----------|----|
| 6 | Shri Gajjan Singh | ... | 4-5-25 | Do | Do | 4-3-53 | Do | 4-3-53 | Do |
| 7 | Shri Hari Singh | ... | 20-10-22 | Do | Do | 5-3-53 | Do | 5-3-53 | Do |
| 8 | Shri Arjan Dass | ... | 5-1-13 | Do | Do | 27-3-53 | Do | 27-3-53 | Do |
| 9 | Shri Ram Kishan Sharma | ... | 27-2-17 | Do | Do | 4-4-53 | Do | 4-4-53 | Do |
| 10 | Shri Trilochan Singh | ... | 22-8-27 | Do | Do | 16-4-53 | Do | 16-4-53 | Do |
| 11 | Shri Attar Chand | ... | 18-10-16 | Do | Do | 22-4-53 | Do | 22-4-53 | Do |
| 12 | Shri Sadhu Ram | ... | 30-3-27 | Do | Do | 10-3-55 | Do | 10-3-55 | Do |
| 13 | Shri Jagdish Rai Mehta | ... | 15-7-28 | Do | Do | 11-3-55 | Do | 11-3-55 | Do |
| 14 | Shri Khazan Singh | ... | 19-7-19 | Do | Do | 11-3-55 | Do | 11-3-55 | Do |
| 15 | Shri Om Parkash Batta | ... | 15-7-30 | Do | Do | (A.N.) | | (A.N.) | |
| 16 | Shri Nawal Singh Sharma | ... | 1-2-24 | Do | Do | 11-3-55 | Do | 11-3-55 | Do |
| 17 | Shri Sohan Lal | ... | 8-1-23 | Do | Do | (A.N.) | | (A.N.) | |
| 18 | Shri Bhagwan Dass | ... | 11-5-21 | Do | Do | 12-3-55 | Do | 12-3-55 | Do |
| 19 | Shri Ram Parshad Prabhakar | ... | 4-2-14 | Do | Do | 27-3-55 | Do | 27-3-55 | Do |
| 20 | Shri Arjan Dass Batra | ... | 24-7-22 | Do | Do | 19-9-55 | Do | 19-9-55 | Do |
| 21 | Shri Mastan Chand | ... | 6-9-24 | Do | Do | (A.N.) | | (A.N.) | |
| 22 | Shri Paras Ram Jain | ... | 20-12-24 | Do | Do | 19-11-55 | Do | 19-11-55 | Do |
| 23 | Shri Ram Chand | ... | 6-8-27 | Do | Do | (A.N.) | | (A.N.) | |
| 24 | Shri Amar Nath Gupta | ... | 15-2-20 | Do | Do | 10-2-56 | Do | 10-2-56 | Do |
| 25 | Shri Ram Lal Thakar | ... | 24-12-21 | Do | Do | (A.N.) | | (A.N.) | |
| 26 | Shri Bishan Dev Joshi | ... | 24-3-26 | Do | Do | 11-2-56 | Do | 11-2-56 | Do |
| 27 | Shri Sharwan Kumar | ... | 5-1-22 | Do | Do | (A.N.) | | (A.N.) | |
| 28 | Shri Gurbachan Singh Shad | ... | 11-5-15 | Do | Do | 13-2-56 | Do | 13-2-56 | Do |
| | | | | | | 13-2-56 | Do | 13-2-56 | Do |
| | | | | | | 3-3-56 | Do | 13-3-56 | Do |
| | | | | | | 9-3-56 | Do | 9-3-56 | Do |
| | | | | | | 21-3-56 | Do | 21-3-56 | Do |
| | | | | | | 5-5-56 | Do | 5-5-56 | Do |
| | | | | | | 23-6-56 | Do | 23-6-56 | Do |

(ix)

INCLUDED IN THE ABOVE JOINT SENIORITY LIST WHO HAVE SINCE RETIRED OR RESIGNED OR
WH THE STATE GOVERNMENT HAVE BEEN TERMINATED

| Name of persons | Serial No. in the joint seniority list | | | REMARKS |
|-----------------|--|----------|--|---------|
| .. | 10 | Resigned | | |
| .. | 16 | Do | | |
| .. | 25 | Died | | |

JOINT SENIORITY LIST OF UNANI COMPOUNDERS

| Name of persons | Date of birth | Parent State | Equated service and rank in parent State on 31st October, 1956 | Date of entry into service and rank as per Col. 5 | Whether he is in the service and rank mentioned at Col. 5 in permanent capacity or otherwise | Date of entry into the lowest equated rank in the group of services | Equated service and rank in which he entered service as per Col. 8 | REMARKS |
|-----------------|---------------|--------------|--|---|--|---|--|---------|
| | | | | | | | | |
| .. | 29-3-32 | Punjab | Unani Compound-der | 23-4-53 | Temporary | 23-4-53 | Unani Compound-der | |
| .. | 14-9-25 | Do | Ditto | 24-4-53 | Do | 24-4-53 | Ditto | |
| .. | 15-10-29 | Do | Ditto | 25-4-53 | Do | 25-4-53 | Ditto | |
| .. | 18-4-33 | Do | Ditto | 28-5-53 | Do | 28-5-53 | Ditto | |
| .. | 1-10-26 | Do | Ditto | 29-5-53 | Do | 29-5-53 | Ditto | |
| .. | 18-10-30 | Do | Ditto | 30-5-53 | Do | 30-5-53 | Ditto | |
| .. | 13-3-33 | Do | Ditto | 1-6-53 | Do | 1-6-53 | Ditto | |
| .. | 1-3-30 | Do | Ditto | 11-8-53 | Do | 11-8-53 | Ditto | |
| .. | 19-7-18 | Do | Ditto | 15-9-54 | Do | 15-9-54 | Ditto | |
| .. | 23-9-23 | Do | Ditto | 7-4-55 | Do | 7-4-55 | Ditto | |
| .. | 6-12-27 | Do | Ditto | 15-4-55 | Do | 15-4-55 | Ditto | |
| .. | 7-7-35 | Do | Ditto | 7-2-56 | Do | 7-2-56 | Ditto | |
| .. | 17-1-22 | Do | Ditto | 13-3-56 | Do | 13-3-56 | Ditto | |
| .. | 21-1-23 | Do | Ditto | 13-3-56 (A.N.) | Do | 13-3-56 (A.N.) | Ditto | |
| .. | 1-10-32 | Do | Ditto | 7-7-56 | Do | 7-7-56 | Ditto | |
| .. | 16-2-28 | Do | Ditto | 21-9-56 | Do | 21-9-56 | Ditto | |
| .. | 1-6-23 | Do | Ditto | 6-10-56 (A.N.) | Do | 6-10-56 (A.N.) | Ditto | |

(x)

PERSONS INCLUDED IN THE ABOVE JOINT SENIORITY LIST WHO HAVE RETIRED OR RESIGNED OR WHOSE LIENS WITH THE STATE GOVERNMENT HAVE BEEN TERMINATED

| Persons | Serial | No. in the joint seniority list | REMARKS |
|--------------|--------|---------------------------------|----------|
| in Chaudhary | 1 | 1 | Resigned |
| | 12 | 12 | Do |
| | 16 | 16 | Do |
| | 17 | 17 | Do |

CLERICAL ESTABLISHMENT OF MAIN OFFICE OF THE DIRECTOR OF AYURVEDA GOVERNMENT AYURVEDIC COLLEGE AND AYURVEDIC HOSPITAL

| Name | Date of birth | Parent State | Equated service and rank in parent State on 31 st October, 1956 | Date of entry into service and rank as per Col. 5 | Whether he is in the service and rank mentioned at Col. 5 in permanent capacity or otherwise | Date of entry into lowest equated rank in the group of services | Equated service and rank in which he entered service as per Col. 8 | REMARKS |
|------|---------------|--------------|--|---|--|---|--|---|
| 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
| h | 12-1-16 | Pepsu | Head Assistant | 15-11-51 | Substantive Permanent | 15-11-51 9-11-51 | Head Assistant | Direct recruitment assumed date |
| gh | 16-11-10 | Do | Accountant | 10-11-51 | Officiating | 10-11-51 | Accountant | Lien exists against a permanent post of a Clerk |
| | 3-11-26 | Do | Clerk | 1-3-52 | Sub-Permanent | 1-3-52 | Clerk | |
| | 9-12-19 | Do | Do | 25-8-54 | Quasi-Permanent | 25-8-54 | Do | |
| | | | | | Substantive | | | |

| 1 | 2 | | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|-----------------------------|-----|----------|-------|--------------|----------|-----------------|----------|--------------|--|
| 5 | Shri Om Parkash Seth | ... | 25-2-34 | Pepsu | Clerk | 28-6-50 | Permanent | 28-6-50 | Do | |
| 6 | Shri Om Parkash Jain | .. | 25-10-28 | Do | Do | 16-10-54 | Do | 16-10-54 | Do | |
| 7 | Shri Shiam Lal | .. | 27-9-33 | Do | Do | 4-12-50 | Do | 4-12-50 | Do | |
| 8 | Shri Chhajju Ram | .. | 15-4-32 | Do | Steno-typist | 28-3-56 | Quasi-Permanent | 28-3-56 | Steno-typist | |
| 9 | Shri Satya Parkash Malhotra | ... | 28-12-33 | Do | Clerk | 15-7-53 | Temporary | 15-7-53 | Clerk | |
| 10 | Shri Satwant Singh | ... | 10-6-32 | Do | Do | 13-11-54 | Do | 13-11-54 | Do | |
| 11 | Shri Shiv Charan Singh | ... | 9-12-39 | Do | Do | 4-8-56 | Do | 4-8-56 | Do | |
| 12 | Shri Raj Bahadur | ... | 1-1-37 | Do | Do | 4-8-56 | Do | 4-8-56 | Do | Lien exists against a post of Museum Assistant |

(xii)

NAMES OF PERSONS INCLUDED IN THE ABOVE JOINT SENIORITY LIST WHO HAVE SINCE RETIRED OR RESIGNED OR WHOSE LIENS WITH THE STATE GOVERNMENT HAVE BEEN TERMINATED

| Names of persons | Serial No. in the joint seniority list | REMARKS |
|--------------------------------|---|----------|
| 1. Shri Bhagwant Singh | 2 | Died |
| 2. Shri Satya Parkash Malhotra | 9 | Resigned |

JOINT SENIORITY LIST OF VAIDYAS

| Serial No. | Name | Date of birth | Parent State | Equated service and rank in parent State on 31st October, 1956 | Date of entry into service and rank as per Col. 5 | Whether he is in the service and rank mentioned at Col. 5 in permanent capacity or otherwise | Date of entry into the lowest equated service and rank in the group of services | Equated service and rank in which he entered service as per col. 8 | REMARKS |
|---------------|--------------------|---------------------|-----------------|--|---|---|--|---|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
| 1 | Shri Vasu Dev | ... | 27-10-04 | Pepsu | Vaidya | 19-10-25 | Substantive permanent | 19-10-25 | Vaidya |
| 2 | Shri Mam Chand | ... | 22-5-19 | Do | Do | 8-6-48 | Ditto | 8-6-48 | Do |
| 3 | Shri Jagdish Chand | - | 8-1-14 | Do | Do | 20-11-36 | Ditto | 20-11-36 | Do |

(iii)

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|---------------------------|-----|----------|-------|--------|------------------|-----------------------------------|------------------|-------------------------------------|
| 4 | Shri Dharam Datt | ... | 11-2-23 | Pepsu | Vaidya | 18-5-48 | Substantive Permanent | 18-5-48 | Vaidya |
| 5 | Shri Kesho Ram | ... | 20-8-05 | Do | Do | 27-2-30 | Ditto | 27-2-30 | Do |
| 6 | Shri Mast Ram | ... | 7-2-05 | Do | Do | 20-5-30 | Ditto | 25-5-30 | Do |
| 7 | Shri Balak Ram | ... | 4-5-08 | Do | Do | 4-8-40 | Ditto | 4-8-40 | Do |
| 8 | Shri Hans Raj | ... | 12-10-03 | Do | Do | 22-6-43 | Ditto | 22-6-43 | Do |
| 9 | Shri Radha Krishan | ... | 17-5-08 | Do | Do | 22-1-47 | Ditto | 22-1-47 | Do |
| 10 | Shri Sarjit Singh | ... | 14-12-26 | Do | Do | 26-2-48 | Ditto | 26-2-48 | Do |
| 11 | Shri Parbrahm | ... | 7-10-04 | Do | Do | 16-7-48 | Ditto | 16-7-48 | Do |
| 12 | Shri Kul Pati | ... | 1-10-24 | Do | Do | 29-9-48 | Ditto | 29-9-48 | Do |
| 13 | Shri Bhagat Ram | ... | 4-5-15 | Do | Do | 29-9-48 | Ditto | 29-9-48 | Do |
| 14 | Shri Sadhu Ram | ... | 28-5-15 | Do | Do | 29-9-48 | Ditto | 29-9-48 | Do |
| 15 | Shri Bant Ram | ... | 9-8-18 | Do | Do | 7-12-49 | Ditto | 7-12-49 | Do |
| 16 | Shri Anand Parkash Gautum | ... | 31-5-24 | Do | Do | 24-12-49 | Ditto | 24-12-49 | Do |
| 17 | Shri Ram Sarup I | ... | 22-2-19 | Do | Do | 18-12-49 | Ditto | 18-12-49 | Do |
| 18 | Shri Ram Sarup III | ... | 19-5-26 | Do | Do | 5-2-50 | Ditto | 5-2-50 | Do |
| 19 | Shri Shiv Ram | ... | 19-7-13 | Do | Do | 5-2-50 | Ditto | 5-2-50 | Do |
| 20 | Shri Jagan Nath | ... | 3-11-10 | Do | Do | 6-2-50 | Ditto | 6-2-50 | Do |
| 21 | Shri Som Parkash Singh | ... | 13-11-28 | Do | Do | 8-1-50 7-2-50 | Officiating Substantive Permanent | 8-1-50 7-2-50 | (Officiating) Substantive Permanent |
| 22 | Shri Chetna Nana | ... | 10-7-09 | Do | Do | 9-2-50 | Substantive Permanent | 9-2-50 | Vaidya |
| 23 | Shri Sansar Chand | ... | 28-10-06 | Do | Do | 23-2-50 | Ditto | 23-2-50 | Do |

(AIX)

| | | | | | | | | | |
|----|----------------------|----|----------|-------|--------|---------|-----------------------|---------|--------|
| 24 | Shri Bhawani Shanker | .. | 27-10-26 | Pepsu | Vaidya | 15-3-50 | Substantive permanent | 15-3-50 | Vaidya |
| 25 | Shri Ved Brat | .. | 24-11-24 | Do | Do | 5-2-51 | Ditto | 5-2-51 | Do |
| 26 | Shri Piara Lal I | .. | 10-7-27 | Do | Do | 5-2-51 | Ditto | 5-2-51 | Do |
| 27 | Shri Yadukul Bhushan | .. | 31-10-24 | Do | Do | 6-2-51 | Ditto | 6-2-51 | Do |
| 28 | Shri Shiam Sunder | .. | 16-11-18 | Do | Do | 6-2-51 | Ditto | 6-2-51 | Do |
| 29 | Shri Jai Krishan | .. | 8-1-15 | Do | Do | 7-2-51 | Ditto | 7-2-51 | Do |
| 30 | Shri Satya Paul | .. | 29-12-27 | Do | Do | 7-2-51 | Ditto | 7-2-51 | Do |
| 31 | Shri Piara Lal Nanda | .. | 2-6-14 | Do | Do | 8-2-51 | Ditto | 8-2-51 | Do |
| 32 | Shri Piara Lal Datt | .. | 4-8-17 | Do | Do | 8-2-51 | Ditto | 8-2-51 | Do |
| 33 | Shri Makhan Datt | .. | 51-5-23 | Do | Do | 8-2-51 | Ditto | 8-2-51 | Do |
| 34 | Shri Parkash Chand | .. | 7-9-20 | Do | Do | 9-2-51 | Ditto | 9-2-51 | Do |
| 35 | Shri Madan Lal | .. | 5-11-20 | Do | Do | 9-2-51 | Ditto | 9-2-51 | Do |
| 36 | Shri Mahadev Prashad | .. | 10-12-17 | Do | Do | 9-2-51 | Ditto | 9-2-51 | Do |
| 37 | Shri Kedar Nath | .. | 15-10-25 | Do | Do | 9-2-51 | Ditto | 9-2-51 | Do |
| 38 | Shri Jaswant Singh | .. | 11-3-11 | Do | Do | 9-2-51 | Ditto | 9-2-51 | Do |
| 39 | Shri Kashi Nath | .. | 4-3-17 | Do | Do | 13-2-51 | Ditt | 13-2-51 | Do |
| 40 | Shri Chet Singh | | 13-3-08 | Do | Do | 16-2-51 | Ditto | 16-2-51 | Do |

(XV)

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|---------------------------|----|----------|--------|--------|----------|--------------------------|----------|----|
| 41 | Shri Prithivi Raj | .. | 26-7-27 | Pepsu | Vaidya | 22-2-51 | Ditto | 22-2-51 | Do |
| 42 | Shri Baburam Singh | .. | 10-1-18 | Do | Do | 27-2-51 | Ditto | 27-2-51 | Do |
| 43 | Shri Dhurjati | .. | 28-12-10 | Do | Do | 23-5-51 | Ditto | 23-5-51 | Do |
| 44 | Shri Hargopal Shastri | .. | 27-1-21 | Do | Do | 23-7-51 | Ditto | 23-7-51 | Do |
| 45 | Shri Madhav Datt | .. | 10-11-17 | Do | Do | 24-12-51 | Ditto | 24-12-51 | Do |
| 46 | Shri Om Parkash Agnihotri | .. | 1-10-21 | Do | Do | 26-3-52 | Ditto | 26-3-52 | Do |
| 47 | Shri Gokal Chand | .. | 10-5-27 | Do | Do | 1-10-52 | Ditto | 1-10-52 | Do |
| 48 | Shri Kishore Chandra | .. | 6-3-07 | Do | Do | 27-11-52 | Temporary | 27-11-52 | Do |
| 49 | Shri Om Parkash Bhardwaj | .. | 25-9-15 | Punjab | Do | 28-2-53 | Do | 28-2-53 | Do |
| 50 | Shri Krishan Murti | .. | 30-8-24 | Do | Do | 2-3-53 | Do | 2-3-53 | Do |
| 51 | Shri Milkhi Ram | .. | 18-8-05 | Do | Do | 3-3-53 | Do | 3-3-53 | Do |
| 52 | Shri Vasu Dev | .. | 1-1-20 | Do | Do | 3-3-53 | Do | 3-3-53 | Do |
| 53 | Shri Madan Gopal Sharma | .. | 10-1-13 | Do | Do | 4-3-53 | Do | 4-3-53 | Do |
| 54 | Shri Jivan Dass Batra | .. | 16-3-16 | Do | Do | 19-3-53 | Do | 19-3-53 | Do |
| 55 | Shri Nanak Chand | .. | 1-1-20 | Do | Do | 30-3-53 | Do | 30-3-53 | Do |
| 56 | Shri Balbir Singh | .. | 5-11-07 | Do | Do | 27-5-53 | Do | 27-5-53 | Do |
| 57 | Shri Dwarka Dass Sehgal | .. | 27-1-17 | Do | Do | 4-7-53 | Do | 4-7-53 | Do |
| 58 | Shri Harbans Lal | .. | 15-3-25 | Pepsu | Do | 7-10-53 | Substantive Permanent | 7-10-53 | Do |

(xvi)

| | | | | | | | | | |
|----|---------------------------|----|----------|--------|--------|---------|--------------------------|---------|--------|
| 59 | Shri Banwari Lal | .. | 25-10-30 | Pepsu | Vaidya | 3-11-53 | Substantive Permanent | 3-11-53 | Vaidya |
| 60 | Shri Om Parkash Gupta | .. | 18-8-28 | Do | Do | 23-1-54 | Ditto | 23-1-54 | Do |
| 61 | Shri Kishori Lal | .. | 24-12-17 | Do | Do | 1-7-54 | / Ditto | 1-7-54 | Do |
| 62 | Shri Lekh Raj Bowry | .. | 16-10-20 | Punjab | Do | 21-8-54 | Temporary | 21-8-54 | Do |
| 63 | Shri Jai Bhagwan | .. | 1-11-29 | Pepsu | Do | 23-9-54 | Substantive Permanent | 23-9-54 | Do |
| 64 | Shri Prabhati Prakash | .. | 11-1-32 | Do | Do | 27-9-54 | Temporary | 27-9-54 | Do |
| 65 | Shri Shiv Narain | .. | 19-11-25 | Do | Do | 2-12-54 | Substantive Permanent | 2-12-54 | Do |
| 66 | Shri Hari Ram | .. | 15-12-30 | Do | Do | 10-2-55 | Temporary | 10-2-55 | Do |
| 67 | Shri Gobind Ram Satyarthi | .. | 26-4-19 | Punjab | Do | 7-3-55 | Do | 7-3-55 | Do |
| 68 | Shri Vishnu Datt | .. | 3-9-19 | Do | Do | 8-3-55 | Do | 8-3-55 | Do |
| 69 | Shri S. P. Kanojia | .. | 4-11-35 | Do | Do | 10-3-55 | Do | 10-3-55 | Do |
| 70 | Shri Naresh Chandra | .. | 28-12-31 | Do | Do | 11-3-55 | Do | 11-3-55 | Do |
| 71 | Shri Som Vir Singh | .. | 12-4-32 | Do | Do | 13-3-55 | Do | 13-3-55 | Do |
| 72 | Shri Yogdev Sharma | .. | 1-10-26 | Do | Do | 14-3-55 | Do | 14-3-55 | Do |
| 73 | Shri Krishan Lal Sharma | .. | 10-2-27 | Do | Do | 14-3-55 | Do | 14-3-55 | Do |
| 74 | Shri Hari Narain Shastri | .. | 21-1-20 | Do | Do | 14-4-55 | Do | 14-4-55 | Do |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|---------------------------|----|----------------|--------|-------------------|-----------|-------------------|--------|----|
| 75 | Shri Raj Kumar Sharma | .. | 7-8-27 Punjab | Vaidya | 10-6-55 | Temporary | 10-6-55 | Vaidya | |
| 76 | Shri Kishore Sharma | .. | 12-10-24 Pepsu | Do | 1-7-55 | Do | 1-7-55 | Do | |
| 77 | Shri Yaswant Rai | .. | 5-12-26 Do | Do | 2-7-55 | Do | 2-7-55 | Do | |
| 78 | Shri Moti Lal Jain | .. | 21-9-33 Do | Do | 5-7-55 | Do | 5-7-55 | Do | |
| 79 | Shri Des Raj | .. | 30-3-28 Do | Do | 5-7-55 | Do | 5-7-55 | Do | |
| 80 | Shri M.R. Chowdry | .. | 1-10-27 Punjab | Do | 7-7-55 | Do | 7-7-55 | Do | |
| 81 | Shri Ved Parkash | .. | 17-6-29 Do | Do | 20-7-55 | Do | 20-7-55 | Do | |
| 82 | Shri Ram Gopal | .. | 15-10-32 Pepsu | Do | 26-7-55 | Do | 26-7-55 | Do | |
| 83 | Shri Ram Avtar | .. | 13-4-29 Do | Do | 30-7-55 | Do | 30-7-55 | Do | |
| 84 | Shri Prem Parkash Sharma | .. | 6-10-28 Punjab | Do | 4-8-55 | Do | 4-8-55 | Do | |
| 85 | Shri Mehar Chand | .. | 10-7-34 Pepsu | Do | 20-12-55 | Do | 20-12-55 | Do | |
| 86 | Shri Ram Murti Sharma | .. | 14-9-22 Punjab | Do | 7-1-56 (A.N.) | Do | 7-1-56 (A.N.) | Do | |
| 87 | Shri Tripar Sudan Sharma | .. | 24-10-24 Do | Do | 23-1-56 (A.N.) | Do | 23-1-56 (A.N.) | Do | |
| 88 | Shri Om Parkash Sharma | .. | 27-4-22 Do | Do | 10-2-56 (A.N.) | Do | 10-2-56 (A.N.) | Do | |
| 89 | Shri Upendra Dutt Sharma | .. | 17-4-22 Do | Do | 11-2-56 | Do | 11-2-56 | Do | |
| 90 | Shri Sant Ram Sharma | .. | 25-2-27 Do | Do | 13-2-56 | Do | 13-2-56 | Do | |
| 91 | Shri Madan Mohan y Sharma | .. | 29-10-26 Do | Do | 14-2-56 | Do | 14-2-56 | Do | |
| 92 | Shri Bhardwaj Sharma | .. | 7-12-32 Do | Do | 17-2-56 | Do | 17-2-56 | Do | |
| 93 | Shri Narain Datt | .. | 20-3-28 Pepsu | Do | 18-2-56 | Do | 18-2-56 | Do | |
| 94 | Shri Ram Kishan Gautam | .. | 28-5-26 Punjab | Do | 20-2-56 (A.N.) | Do | 20-2-56 (A.N.) | Do | |

| | | | | | | | | | |
|-----|-----------------------------|----|----------|--------|--------|----------|----|----------|----|
| 95 | Shri Vijaya Paul | .. | 20-1-20 | Punjab | Vaidya | 24-2-56 | Do | 24-2-56 | Do |
| 96 | Shri Roshan Lal Sharma | .. | 26-9-23 | Do | Do | 24-2-56 | Do | 24-2-56 | Do |
| 97 | Shri Ram Chander Monga | .. | 22-3-27 | Do | Do | 24-2-56 | Do | 24-2-56 | Do |
| 98 | Shri Hira Lal Sharma | .. | 15-8-23 | Do | Do | 2-3-56 | Do | 2-3-56 | Do |
| 99 | Shri Amrit Sagar Punni | .. | 7-8-25 | Do | Do | 5-3-56 | Do | 5-3-56 | Do |
| 100 | Shri Madan Lal Bhatia | .. | 13-1-25 | Pepsu | Do | 8-3-56 | Do | 8-3-56 | Do |
| 101 | Shri Chet Ram Goswami | .. | 1-2-20 | Punjab | Do | 9-3-56 | Do | 9-3-56 | Do |
| 102 | Shri Manohar Lal | .. | 2-11-14 | Pepsu | Do | 1-4-56 | Do | 1-4-56 | Do |
| 103 | Shri Krishan Chander | .. | 5-9-21 | Punjab | Do | 1-5-56 | Do | 1-5-56 | Do |
| 104 | Shri Ralla Ram | .. | 15-10-20 | Pepsu | Do | 21-5-56 | Do | 21-5-56 | Do |
| 105 | Shri Shiam Sunder | .. | 1-8-28 | Do | Do | 23-8-56 | Do | 23-8-56 | Do |
| 106 | Shri Ram Lubhaya Dhanwantri | .. | 15-7-26 | Punjab | Do | 13-9-56 | Do | 13-9-56 | Do |
| 107 | Shri Ravi Nandan | .. | 14-8-30 | Pepsu | Do | 16-10-56 | Do | 16-10-56 | Do |
| 108 | Shri Harcharan Singh | .. | 18-6-12 | Do | Do | 27-10-56 | Do | 27-10-56 | Do |
| 109 | Shri Girdhar Sharma | .. | 4-4-28 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 110 | Shri Rameshwar Datt | .. | 24-5-15 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 111 | Shri Dwarka Parshad Mathani | .. | 25-8-32 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|-----|------------------------|----|----------|-------|--------|----------|----|----------|----|
| 112 | Shri Om Parkash Suman | .. | 13-3-33 | Pepsu | Vaidya | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 113 | Shri Gopal Sharma | .. | 10-11-35 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 114 | Shri Rama Nand | .. | 14-4-30 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 115 | Shri Dhirinder Verma | .. | 7-6-28 | Do | Do | 30-10-56 | Do | 30-10-56 | Do |
| 116 | Shri Kishori Lal | .. | 7-8-28 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do |
| 117 | Shri Prem Chand | .. | 30-6-23 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do |
| 118 | Shri Vijay Kumar Suhag | .. | 23-2-32 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do |
| 119 | Shri Ram Sarup Sharma | .. | 4-7-29 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do |

(xx)

**NAME OF PERSONS INCLUDED IN THE ABOVE JOINT SENIORITY LIST WHO HAVE SINCE RETIRED OR RESIGNED OR
WHOSE LIENS WITH THE STATE GOVERNMENT HAVE BEEN TERMINATED**

| Names of Persons | Serial number in the joint seniority list | REMARKS |
|-----------------------------|--|----------|
| 1. Shri Vasu Dev | .. 1 | Retired |
| 2. Shri Kesho Ram | .. 5 | Do |
| 3. Shri Mast Ram | .. 6 | Do |
| 4. Shri Hans Raj | .. 8 | Do |
| 5. Shri Parbrahm | .. 11 | Do |
| 6. Shri Jagan Nath | .. 20 | Resigned |
| 7. Shri Kishore Chandra | .. 48 | Retired |
| 8. Shri Om Parkash Bhardwaj | .. 49 | Resigned |
| 9. Shri Krishan Murti | .. 50 | Do |
| 10. Shri Milkhi Ram | .. 51 | Retired |
| 11. Shri Balbir Singh | .. 56 | Do |
| 12. Shri Naresh Chandra | .. 70 | Resigned |
| 13. Shri Ravi Nandan | .. 107 | Do |
| 14. Shri Vijay Kumar Suhag | .. 118 | Do |

(ixi)

JOINT SENIORITY LIST OF UP-VAIDYAS AND AYURVEDIC COMPOUNDERS

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|---------------------|-------------|-------|-----------|----------|-----------------------|----------|-----------|--|
| 1 | Shri Ram Gopal | .. 25-10-21 | Pepsu | Up-Vaidya | 6-8-49 | Substantive Permanent | 6-8-49 | Up-Vaidya | Promoted as Masseur in 50-Bedded Government Ayurvedic Hospital |
| 2 | Shri Baldev Krishan | .. 24-5-26 | Do | Do | 16-8-48 | Ditto | 16-8-48 | Do | |
| 3 | Shri Shadi Singh | .. 10-1-06 | Do | Do | 16-11-47 | Ditto | 16-11-47 | Do | |
| 4 | Shri Atma Ram I | .. 24-10-07 | Do | Do | 3-2-44 | Ditto | 3-2-44 | Do | |
| 5 | Shri Kirnori Lal II | .. 1-1-30 | Do | Do | 1-6-48 | Ditto | 1-6-48 | Do | |
| 6 | Shri Rikhi Ram | .. 28-1-28 | Do | Do | 21-6-44 | Ditto | 21-6-44 | Do | |
| 7 | Shri Tulsi Dass | .. 10-12-29 | Do | Do | 22-7-48 | Ditto | 22-7-48 | Do | |
| 8 | Shri Bharat Singh | .. 9-8-23 | Do | Do | 16-6-48 | Ditto | 16-6-48 | Do | |
| 9 | Shri Som Datt | .. 16-3-20 | Do | Do | 1-7-48 | Ditto | 1-7-48 | Do | |
| 10 | Shri Suraj Bhan | .. 4-7-08 | Do | Do | 1-9-48 | Ditto | 1-9-48 | Do | |
| 11 | Shri Sadhu Ram II | .. 4-12-16 | Do | Do | 5-10-48 | Ditto | 5-10-48 | Do | |
| 12 | Shri Budhi Parkash | .. 19-6-24 | Do | Do | 9-10-48 | Ditto | 9-10-48 | Do | |
| 13 | Shri Lakha Singh | .. 1-6-02 | Do | Do | 31-8-48 | Ditto | 31-8-48 | Do | |
| 14 | Shri Kartar Singh | .. 27-1-13 | Do | Do | 25-10-48 | Ditto | 25-10-48 | Do | |

(ixxi)

| | | | | | | | | | | |
|----|-----------------------------|----|----------|-------|-----------|----------|--------------------------|----------|----|--|
| 15 | Shri Dev Raj | .. | 29-6-29 | Pepsu | Up-Vaidya | 6-11-49 | Ditto | 6-11-49 | Do | Promoted as Vaidya, lien exists |
| 16 | Shri Ralla Ram | .. | 15-10-20 | Do | Do | 30-11-49 | Ditto | 30-11-49 | Do | |
| 17 | Shri Jang Bahadur Singh | .. | 22-5-27 | Do | Do | 30-11-49 | Ditto | 30-11-49 | Do | |
| 18 | Shri Amar Nath | .. | 15-4-31 | Do | Do | 30-11-49 | Ditto | 30-11-49 | Do | (xxii) |
| 19 | Shri Madan Lal | .. | 5-4-30 | Do | Do | 5-12-49 | Ditto | 5-12-49 | Do | |
| 20 | Shri Som Nath | .. | 20-10-30 | Do | Do | 18-12-49 | Ditto | 18-12-49 | Do | |
| 21 | Shri Din Dayal | .. | 4-5-28 | Do | Do | 5-2-50 | Ditto | 5-2-50 | Do | |
| 22 | Shri Shiv Lal | .. | 14-9-31 | Do | Do | 6-2-50 | Ditto | 6-2-50 | Do | |
| 23 | Shri Satya Parkash | .. | 5-2-18 | Do | Do | 8-2-50 | Ditto | 8-2-50 | Do | |
| 24 | Shri Shamsher Bahadur Singh | .. | 20-8-28 | Do | Do | 8-2-50 | Ditto | 8-2-50 | Do | |
| 25 | Shri Atma Ram II | .. | 11-2-20 | Do | Do | 28-2-50 | Ditto | 28-2-50 | Do | |
| 26 | Shri Vidhi Chand | .. | 2-4-18 | Do | Do | 9-9-50 | Ditto | 9-9-50 | Do | |
| 27 | Shri Vir Bhan | .. | 1-1-21 | Do | Do | 1-1-51 | Ditto | 1-1-51 | Do | |
| 28 | Shri Khem Raj | .. | 18-10-30 | Do | Do | 25-1-51 | Ditto | 25-1-51 | Do | |
| 29 | Shri Shri Krishan | .. | 19-3-30 | Do | Do | 25-1-51 | Ditto | 25-1-51 | Do | |
| 30 | Shri Shiv Parkash | .. | 1-12-29 | Do | Do | 27-1-51 | Ditto | 27-1-51 | Do | |
| 31 | Shri Girdhari Lal | .. | 25-7-13 | Do | Do | 31-1-51 | Temporary | 31-1-51 | Do | |
| 32 | Shri Himmat Singh | .. | 4-7-04 | Do | Do | 1-2-51 | Do | 1-2-51 | Do | |
| 33 | Shri Kishori Lal III | .. | 7-8-28 | Do | Do | 2-2-51 | Substantive Permanent | 2-2-51 | Do | Promoted as Vaidya, lien exists |

(xxii)

| | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|---------------------|----|----------|-------|-----------|----------|--------------------------|----------|-----------|
| 34 | Shri Vashist Dev | .. | 5-10-16 | Pepsu | Up-vaidya | 8-2-51 | Substantive Permanent | 8-2-51 | Up-vaidya |
| 35 | Shri Om Parkash | .. | 12-1-25 | Do | Do | 18-2-51 | Ditto | 18-2-51 | Do |
| 36 | Shri Mohinder Singh | .. | 10-2-30 | Do | Do | 24-2-51 | Ditto | 24-2-51 | Do |
| 37 | Shri Balmukand | .. | 17-6-06 | Do | Do | 15-3-51 | Ditto | 15-3-51 | Do |
| 38 | Shri Nand Lal | .. | 18-6-06 | Do | Do | 16-4-51 | Ditto | 16-4-51 | Do |
| 39 | Shri Rishi Ram II | .. | 5-10-27 | Do | Do | 4-5-51 | Ditto | 4-5-51 | Do |
| 40 | Shri Bhanu Datt | .. | 12-7-15 | Do | Do | 11-5-51 | Ditto | 11-5-51 | Do |
| 41 | Shri Jagan Nath | .. | 21-6-34 | Do | Do | 20-5-51 | Ditto | 20-5-51 | Do |
| 42 | Shri Sawaran Dutt | .. | 22-4-28 | Do | Do | 21-5-51 | Ditto | 21-5-51 | Do |
| 43 | Shri Ram Swarup | .. | 12-12-24 | Do | Do | 22-5-51 | Ditto | 22-5-51 | Do |
| 44 | Shri Tri Bhawan | .. | 28-2-25 | Do | Do | 22-5-51 | Ditto | 22-5-51 | Do |
| 45 | Shri Hari Mohan | .. | 23-11-27 | Do | Do | 3-6-51 | Ditto | 3-6-51 | Do |
| 46 | Shri Tara Chand | .. | 24-7-27 | Do | Do | 22-6-51 | Ditto | 22-6-51 | Do |
| 47 | Shri Girdhar Sharma | .. | 4-4-28 | Do | Do | 19-11-51 | Ditto | 19-11-51 | Do |

Promoted
as Vaidya,
lien
exists

(xiv)

| | | | | | | | | | | |
|----|-----------------------|-----|----------|--------|----------------------|----------|-----------------------|----------|----------------------|---------------------------------|
| 48 | Shri Rameshwar Datt | ... | 24-5-15 | Pepsu | Up-Vaidya | 7-6-52 | Substantive Permanent | 7-6-52 | Up-Vaidya | Promoted as Vaidya, Lien exists |
| 49 | Shri Surender Kumar | ... | 14-11-27 | Do | Do | 23-8-52 | Ditto | 23-8-52 | Do | |
| 50 | Shri Hari Krishan | ... | 2-11-27 | Do | Do | 5-10-52 | Ditto | 5-10-52 | Do | |
| 51 | Shri Garish Kumar | ... | 1-3-30 | Punjab | Ayurvedic Compounder | 21-4-53 | Temporary | 21-4-53 | Ayurvedic Compounder | |
| 52 | Shri Nihal Chand | ... | 15-6-24 | Do | Ditto | 23-4-53 | Do | 23-4-53 | Ditto | |
| 53 | Shri Madan Lal | ... | 2-12-27 | Do | Ditto | 23-4-53 | Do | 23-4-53 | Ditto | |
| 54 | Shri Bhoj Dutt Sharma | ... | 14-9-21 | Do | Ditto | 26-4-53 | Do | 26-4-53 | Ditto | |
| 55 | Shri Mulkh Raj | ... | 16-4-27 | Do | Ditto | 1-5-53 | Do | 1-5-53 | Ditto | |
| 56 | Shri Kura Ram | ... | 6-5-29 | Do | Ditto | 8-5-53 | Do | 8-5-53 | Ditto | |
| 57 | Shri Harbans Lal | ... | 5-9-33 | Do | Ditto | 28-5-53 | Do | 28-5-53 | Ditto | |
| 58 | Shri Thakar Datt | ... | 25-6-21 | Do | Ditto | 2-6-53 | Do | 2-6-53 | Ditto | |
| 59 | Shri Inderjit | ... | 3-2-29 | Pepsu | Up-vaidya | 24-9-53 | Substantive Permanent | 24-9-53 | Up-Vaidya | |
| 60 | Shri Hukam Chand | ... | 10-10-29 | Do | Do | 14-10-53 | Ditto | 14-10-53 | Do | |
| 61 | Shri Parkash Chand | ... | 10-10-27 | Punjab | Ayurvedic Compounder | 10-11-53 | Temporary | 10-11-53 | Ayurvedic Compounder | |
| 62 | Shri Prem Chand Goel | ... | 25-11-32 | Do | Ditto | 28-11-53 | Do | 28-11-53 | Ditto | |
| 63 | Shri Ram Lal | ... | 17-9-29 | Pepsu | Up-Vaidya | 28-12-53 | Substantive Permanent | 28-12-53 | Up-Vaidya | |
| 64 | Shri Jagdish Chand | ... | 9-6-35 | Do | Do | 4-1-54 | Ditto | 4-1-54 | Do | |
| 65 | Shri Sardha Ram | ... | 13-4-32 | Do | Do | 27-2-54 | Ditto | 27-2-54 | Do | |

(xxx)

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|--------------------------|-----|----------|--------|-------------------------------|------------------|--------------------------|-----------------|-------------------------------|
| 66 | Shrimati Hema Devi | ... | 10-7-23 | Pepsu | Up-Vaidya | 1-4-54 | Substantive Permanent | 1-4-54 | Up-Vaidya |
| 67 | Shri Sham Lal Prasher | ... | 2-7-31 | Do | Do | 1-7-54 | Ditto | 1-7-54 | Do |
| 68 | Shri Jarnail Singh | ... | 20-12-29 | Do | Do | 24-7-54 | Ditto | 24-7-54 | Do |
| 69 | Shri Naranjan Lal Sharma | ... | 1-1-17 | Do | Do | 8-1-55 (A.N.) | Temporary | 8-1-55 A. N. | Do |
| 70 | Shri Om Parkash Sharma | ... | 27-8-35 | Do | Do | 21-2-55 | Substantive Permanent | 21-2-55 | Do |
| 71 | Shri H.K. Mukerji | ... | 15-3-32 | Punjab | Ayurvedic Compound- der | 1-4-55 | Temporary | 1-4-55 | Ayurvedic Compound- der |
| 72 | Shri Mangat Ram Sharma | ... | 20-4-34 | Do | Ditto | 6-4-55 | Do | 6-4-55 | Ditto |
| 73 | Shri Sada Rang | ... | 15-1-19 | Do | Dito | 7-4-55 | Do | 7-4-55 | Ditto |
| 74 | Shri Nand Kishore | ... | 15-6-12 | Do | Ditto | 9-4-55 | Do | 9-4-55 | Ditto |
| 75 | Shri Kanshi Nath Sharma | ... | 23-11-23 | Do | Ditto | 9-4-55 | Do | 9-4-55 | Ditto |
| 76 | Shri Naraian Singh | ... | 1-3-31 | Do | Ditto | 20-4-55 | Do | 20-4-55 | Ditto |
| 77 | Shri Krishan Gopal Mohan | ... | 10-6-34 | Do | Ditto | 23-4-55 | Do | 23-4-55 | Ditto |
| 78 | Shri Ram Kumar | ... | 10-11-36 | Pepsu | Up-Vaidya | 1-6-55 | Substantive Permanent | 1-6-55 | Ditto |
| 79 | Shri Hans Raj | ... | 5-12-31 | Do | Do | 2-7-55 | Ditto | 2-7-55 | Ditto |

(147)

| | | | | | | | | | |
|----|--------------------------|-----|----------|--------|-------------------------------|------------------|-----------|------------------|-------------------------------|
| 80 | Shri Des Raj | ... | 17-6-35 | Pepsu | Up-Vaidya | 3-7-55 | Ditto | 3-7-55 | Ditto |
| 81 | Shri Ravinder Singh | ... | 21-7-37 | Do | Do | 4-7-55 | Temporary | 4-7-55 | Ditto |
| 82 | Shri Lal Chand Kalia | ... | 23-11-23 | Punjab | Ayurvedic Compound- der | 22-7-55 | Do | 22-7-55 | Ditto |
| 83 | Shri Lajja Ram | .. | 25-8-35 | Pepsu | Up-Vaidya | 23-7-55 | Do | 23-7-55 | Up-Vaidya |
| 84 | Shri Vidya Parkash | ... | 15-8-25 | Do | Do | 24-7-55 | Do | 24-7-55 | Do |
| 85 | Shri Madan Mohan | .. | 19-1-30 | Pepsu | Do | 3-8-55 | Do | 3-8-55 | Do |
| 86 | Shri Ram Lall II | .. | 2-5-31 | Do | Do | 15-9-55 | Do | 15-9-55 | Do |
| 87 | Shri Sukhdev | ... | 15-7-35 | Do | Do | 15-10-55 | Do | 15-10-55 | Do |
| 88 | Shri Om Parkash Garg | | 15-6-29 | Do | Do | 15-11-55 | Do | 15-11-55 | Do |
| 89 | Shri Bhim Singh | ... | 4-9-25 | Punjab | Ayurvedic Compound- der | 3-12-55 | Do | 3-12-55 | Ayurvedic Compound- der |
| 90 | Shri Dwarka Nath Sharma | .. | 18-12-24 | Do | Ditto | 10-1-56 | Do | 10-1-56 | Ditto |
| 91 | Shri Dewan Chand | .. | 20-5-24 | Do | Ditto | 31-1-56 | Do | 31-1-56 | Ditto |
| 92 | Shri Prem Nath Lakhanpal | .. | 15-5-19 | Do | Ditto | 1-2-56 | Do | 1-2-56 | Ditto |
| 93 | Shri Brij Bhushan | .. | 17-4-35 | Pepsu | Up-Vaidya | 14-3-56 | Do | 14-3-56 | Up-Vaidya |
| 94 | Shri Kishori Lal | .. | 5-2-30 | Do | Do | 9-3-56 | Do | 9-3-56 | Do |
| 95 | Shri Balmukand | | 25-6-36 | Do | Do | 10-3-56 | Do | 10-3-56 | Do |
| 96 | Shri Uttam Chand | .. | 17-4-21 | Punjab | Ayurvedic Compound- der | 14-3-56 A. N. | Do | 14-3-56 A. N. | Ayurvedic Compound- der |
| 97 | Shri Ravinder Nath | .. | 6-9-36 | Pepsu | Up-Vaidya | 1-4-56 | Do | 1-4-56 | Up-Vaidya |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|-----|-------------------------|-----|----------|--------|------------------------------|-----------------------------|-----------|-----------------------------|------------------------------|
| 98 | Shri Manohar Lal Gupta | ... | 14-7-20 | Punjab | Ayurvedic Compoun- der | 7-4-56 (after- noon) | Temporary | 7-4-56 (after- noon) | Ayurvedic Compoun- der |
| 99 | Shri Lachhman Dass | ... | 24-10-34 | Pepsu | Up-vaidya | 20-4-56 | Do | 20-4-56 | Up-vaidya |
| 100 | Shri Jamna Dass | .. | 2-6-38 | Do | Do | 4-5-56 | Do | 4-5-56 | Do |
| 101 | Shri Rajwant Singh | .. | 2-8-37 | Do | Do | 6-5-56 | Do | 6-5-56 | Do |
| 102 | Shrimati Kanta Devi | .. | 26-8-31 | Do | Do | 25-5-56 | Do | 25-5-56 | Do |
| 103 | Shri Kewal Ram Nandwani | .. | 4-4-32 | Punjab | Ayurvedic Compoun- der | 11-6-56 | Do | 11-6-56 | Ayurvedic Compoun- der |
| 104 | Shri Goverdhan Dass | .. | 3-8-23 | Do | Ditto | 19-6-56 | Do | 19-6-56 | Ditto |
| 105 | Shri Lachhman Dass | ... | 16-7-25 | Do | Ditto | 20-6-56 | Do | 20-6-56 | Ditto |
| 106 | Shri Puran Chand | .. | 20-11-19 | Do | Ditto | 25-6-56 | Do | 25-6-56 | Ditto |
| 107 | Shri Sohan Lal | .. | 3-8-34 | Pepsu | Up-vaidya | 31-7-56 (after- noon) | Do | 31-7-56 (after- noon) | Up-vaidya |
| 108 | Shri Bishnu Datt Joshi | .. | 10-7-37 | Punjab | Ayurvedic Compounder | 22-9-56 | Do | 22-9-56 | Ayurvedic Compounder |

| | | | | | | | | | |
|-----|------------------------------|-----|-------------------|--------|-------------------------|--------------------|------|--------------------|-----------|
| 109 | Shri Tirloki Nath Sharma | ... | 2-10-37 | Punjab | Ayurvedic Compounder | 2-10-56 | - Do | 2-10-56 | Ditto |
| 110 | Shri Ved Parkash Rapal | ... | 24-8-30 | Do | Ditto | 3-10-56 | Do | 3-10-56 | Ditto |
| 111 | Shri Satya Pal Sharma | ... | 9-2-35 | Pepsu | Up-vaidya | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Up-vaidya |
| 112 | Shri Partap Singh | ... | 5-2-35 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 113 | Shrimati Raj Dulari | .. | 18-6-33 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 114 | Shri Sukhdev Sharma Kaushak | ... | 29-8-1994 B.K. | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 115 | Shri Sanatan Kumar Pathak | ... | 20-7-35 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 116 | Shrimati Saroj Kumari Sharma | ... | 15-4-36 | Do | Do | 29-10-56 (A.N.) | Do | 29-10-56 (A.N.) | Do |
| 117 | Shri Bhola Ram | ... | 1-10-34 | Do | Do | 29-10-56 | Do | 29-10-56 | Do |
| 118 | Shri Ram Vilas Sharma | ... | 30-1-36 | Do | Do | 30-10-56 | Do | 30-10-56 | Do |
| 119 | Shri Brahma Nand | ... | 1-5-19 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do |
| 120 | Shri Bhoj Raj | ... | .. | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do |
| 121 | Shri Jagdish Chand | ... | 26-11-35 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do |

**NAME OF PERSONS INCLUDED IN THE ABOVE JOINT SENIORITY LIST WHO HAVE SINCE RETIRED OR RESIGNED OR
WHOSE LIENS WITH THE STATE GOVERNMENT HAVE BEEN TERMINATED**

| Names of persons | Serial No. in the joint seniority list | REMARKS |
|------------------------------|---|---------------------|
| 1. Shri Shadi Singh | 3 | Retired |
| 2. Shri Atma Ram I | 4 | Do |
| 3. Shri Bharat Singh | 8 | Resigned |
| 4. Shri Sadhu Ram II | 10 | Died |
| 5. Shri Lakha Singh | 12 | Retired |
| 6. Shri Himmat Singh | 31 | Do |
| 7. Shri Balmukand | 36 | Do |
| 8. Shri Nand Lal | 37 | Do |
| 9. Shri Kura Ram | 56 | Resigned |
| 10. Shri H.K. Mukerji | 71 | Do |
| 11. Shri Narain Singh | 76 | Services terminated |
| 12. Shri Krishan Gopal Mohan | 77 | Resigned |
| 13. Shri Rajwant Singh | 101 | Do |
| 14. Shri Tirloki Nath Sharma | 109 | Do |

(xxx)

| Serial No. | Name | Date of birth | Parent State | Equated service and rank in parent State on 31st October, 1956 | Date of entry into service and rank as per Col. 5 | Whether he is in the service and rank mentioned at Col. 5 in permanent capacity or otherwise | Date of entry into the lowest equated service and rank in the group of services | Equated service and rank in which he entered service as per column 8 | REMARKS |
|------------|------|---------------|--------------|--|---|--|---|--|---------|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |

SENIORITY LIST OF PEONS

| | | | | | | | | | | |
|---|----------------------|----|----------|-------|------|----------|-----------------------|----------|------|------------------------------------|
| 1 | Shri Jagir Singh | .. | 4-1-22 | Pepsu | Peon | 4-6-51 | Substantive Permanent | 4-6-51 | Peon | |
| 2 | Shri Arjan Singh | .. | 1-4-22 | Do | Do | 20-8-51 | Ditto | 20-8-51 | Do | |
| 3 | Shri Vidya Parkash | .. | 15-8-25 | Do | Do | 28-8-52 | Ditto | 28-8-52 | Do | Promoted as Up-vaidya, lien exists |
| 4 | Shri Ajudhia Parshad | .. | 25-12-30 | Do | Do | 12-11-55 | Temporary Officiating | 12-11-55 | Do | |

JOINT SENIORITY LIST OF DAIS

| | | | | | | | | | | |
|---|--------------------------------------|----|---------|--------|-----|----------|-----------|----------|-----|--|
| 1 | Shrimati Isher Kaur | .. | 15-2-12 | Pepsu | Dai | 1-4-55 | Temporary | 1-4-55 | Dai | |
| 2 | Shrimati Manjit Kaur | .. | 4-7-32 | Do | Do | 7-5-55 | Do | 7-5-55 | Do | |
| 3 | Shrimati Gurmail Kaur | .. | 2-11-19 | Do | Do | 7-7-55 | Do | 7-7-55 | Do | |
| 4 | Shrimati Kamla Vati | .. | 30-8-31 | Do | Do | 15-10-55 | Do | 15-10-55 | Do | |
| 5 | Shrimati Shiv Devi | .. | 10-7-22 | Punjab | Do | 5-1-56 | Do | 5-1-56 | Do | |
| 6 | Shrimati Amar Kaur alias Raksha Devi | .. | 4-10-38 | Do | Do | 12-1-56 | Do | 12-1-56 | Do | |

(xxx)

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|--------------------------|------------------------|--------|-----|---------|-----------|---------|-----|----|
| 7 | Shrimati Bimla Devi | .. 21-12-30 | Punjab | Dai | 13-1-56 | Temporary | 13-1-56 | Dai | |
| 8 | Shrimati Rajeshwari Devi | .. 8-3-28 | Do | Do | 16-1-56 | Do | 16-1-56 | Do | |
| 9 | Shrimati Lajwanti Devi | .. 3-11-27 | Pepsu | Do | 24-1-56 | Do | 24-1-56 | Do | |
| 10 | Shrimati Pushpa Devi | .. 9-9-34 | Punjab | Do | 26-1-56 | Do | 26-1-56 | Do | |
| 11 | Shrimati Bhagwan Devi | | Do | Do | 1-2-56 | Do | 1-2-56 | Do | |
| 12 | Shrimati Sushila Devi | .. 29-12-20 | Do | Do | 1-2-56 | Do | 1-2-56 | Do | |
| 13 | Shrimati Kaushalya Devi | .. 14-4-23 | Do | Do | 1-2-56 | Do | 1-2-56 | Do | |
| 14 | Shrimati Resham Kaur | .. 28-2-28 | Do | Do | 1-2-56 | Do | 1-2-56 | Do | |
| 15 | Shrimati Balwant Kaur | .. Not yet verified | Do | Do | 1-2-56 | Do | 1-2-56 | Do | |
| 16 | Shrimati Nanki Devi | .. 6-12-15 | Do | Do | 7-2-56 | Do | 7-2-56 | Do | |
| 17 | Shrimati Pushpa Kanta | .. Not yet verified | Do | Do | 17-2-56 | Do | 17-2-56 | Do | |
| 18 | Shrimati Pushpa Vati | .. 25-12-30 | Do | Do | 12-3-56 | Do | 12-3-56 | Do | |
| 19 | Shrimati Kamla Devi | .. 1-7-36 | Do | Do | 15-3-56 | Do | 15-3-56 | Do | |
| 20 | Shrimati Savitri Devi | .. 4-8-32 | Do | Do | 15-3-56 | Do | 15-3-56 | Do | |
| 21 | Shrimati Lajwanti | | Do | Do | 19-3-56 | Do | 19-3-56 | Do | |
| 22 | Shrimati Kulwanti Devi | .. 2-5-15 | Pepsu | Do | 28-3-56 | Do | 28-3-56 | Do | |
| 23 | Shrimati Dhano Devi | .. 14-3-28 | Punjab | Do | 5-4-56 | Do | 5-4-56 | Do | |

| | | | | | | | | | |
|----|-------------------------------------|----|----------|--------|-----|------------------------|----|------------------------|----|
| 24 | Shrimati Daya Wanti | .. | 4-5-18 | Punjab | Dai | 5-4-56 | Do | 5-4-56 | Do |
| 25 | Shrimati Phula Rani | .. | 8-7-21 | Do | Do | 11-4-56 | Do | 11-4-56 | Do |
| 26 | Shrimati Bhagwan Kaur | | 15-10-16 | Do | Do | 11-4-56 | Do | 11-4-56 | Do |
| 27 | Shrimati Bhagwanti Devi | .. | 1-7-24 | Pepsu | Do | 12-4-56 (afternoon) | Do | 12-4-56 (afternoon) | Do |
| 28 | Shrimati Ram Bai | .. | 20-10-19 | Punjab | Do | 17-4-56 | Do | 17-4-56 | Do |
| 29 | Shrimati Leela Vati | .. | 22-1-26 | Do | Do | 27-4-56 (afternoon) | Do | 27-4-56 (afternoon) | Do |
| 30 | Shrimati Khem Bai | | 28-12-28 | Do | Do | 3-5-56 | Do | 3-5-56 | Do |
| 31 | Shrimati Sarwani | | 13-3-30 | Pepsu | Do | 4-5-56 | Do | 4-5-56 | Do |
| 32 | Shrimati Umra Vati | .. | 16-7-31 | Do | Do | 5-5-56 | Do | 5-5-56 | Do |
| 33 | Shrimati Bhagwant Kaur | .. | 19-4-12 | Punjab | Do | 9-5-56 | Do | 9-5-56 | Do |
| 34 | Shrimati Shanti Devi | .. | 5-10-21 | Do | Do | 11-5-56 | Do | 11-5-56 | Do |
| 35 | Shrimati Kanshi Devi | .. | 3-6-30 | Do | Do | 11-5-56 | Do | 11-5-56 | Do |
| 36 | Shrimati Harbans Kumari | .. | 5-10-21 | Do | Do | 15-5-56 | Do | 15-5-56 | Do |
| 37 | Shrimati Inder Kaur | | 30-7-25 | Pepsu | Do | 29-5-56 (forenoon) | Do | 29-5-56 (forenoon) | Do |
| 38 | Shrimati Ganga Devi | .. | 15-1-28 | Punjab | Do | 19-6-56 | Do | 19-6-56 | Do |
| 39 | Shrimati Kirpal Kaur II | .. | 15-8-30 | Do | Do | 6-7-56 | Do | 6-7-56 | Do |
| 40 | Shrimati Maya Wanti | .. | 28-3-26 | Pepsu | Do | 10-7-56 | Do | 10-7-56 | Do |
| 41 | Shrimati Nanki Devi II | .. | 15-10-28 | Punjab | Do | 20-7-56 | Do | 20-7-56 | Do |
| 42 | Shrimati Dewari Bai alias Dewan Bai | | 4-7-11 | Do | Do | 21-7-56 | Do | 21-7-56 | Do |
| 43 | Shrimati Amarjit Kaur | .. | 5-9-34 | Do | Do | 21-7-56 | Do | 21-7-56 | Do |
| 44 | Shrimati Saroop Devi | .. | 2-3-24 | Do | Do | 1-8-56 | Do | 1-8-56 | Do |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
|----|--------------------------|------------------------|--------|-----|----------|-----------|----------|-----|----|
| 45 | Shrimati Chander Kanta | .. 22-1-22 | Punjab | Dai | 1-8-56 | Temporary | 1-8-56 | Dai | |
| 46 | Shrimati Premshwari Devi | .. 12-7-09 | Do | Do | 1-8-56 | Do | 1-8-56 | Do | |
| 47 | Shrimati Veeran Devi | .. 2-11-16 | Do | Do | 1-8-56 | Do | 1-8-56 | Do | |
| 48 | Shrimati Roop Kaur | .. 31-3-25 | Pepsu | Do | 12-9-56 | Do | 12-9-56 | Do | |
| 49 | Shrimati Amrit Kaur | .. 20-2-25 | Punjab | Do | 27-8-56 | Do | 27-8-56 | Do | |
| 50 | Shrimati Sobha Devi | .. 15-7-25 | Do | Do | 1-10-56 | Do | 1-10-56 | Do | |
| 51 | Shrimati Kaushalya Devi | .. 4-10-26 | Pepsu | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do | |
| 52 | Shrimati Bachni | .. 15-1-33 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do | |
| 53 | Shrimati Savitri Devi | .. 20-10-33 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do | |
| 54 | Shrimati Gurdial Kaur | .. Not yet verified | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do | |
| 55 | Shrimati Ujjal Kaur | .. 1-7-30 | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do | |
| 56 | Shrimati Satwant Kaur | .. Not yet verified | Do | Do | 31-10-56 | Do | 31-10-56 | Do | |

**NAMES OF PERSONS INCLUDED IN THE ABOVE JOINT SENIORITY LIST WHO HAVE SINCE RETIRED OR
RESIGNED OR WHOSE LIENS WITH THE STATE GOVERNMENT HAVE BEEN TERMINATED**

| Names of persons | Serial No. in the joint seniority list | REMARKS |
|-----------------------------|---|---------------------|
| 1. Shrimati Kamla Vati | 4 | Resigned |
| 2. Shrimati Shiv Devi | 5 | Services terminated |
| 3. Shrimati Sushila Devi | 12 | Resigned |
| 4. Shrimati Kaushalya Devi | 13 | Do |
| 5. Shrimati Pushpa Vati | 18 | Services terminated |
| 6. Shrimati Savitri Devi | 20 | Ditto |
| 7. Shrimati Lajwanti | 21 | Ditto |
| 8. Shrimati Kulwanti Devi | 22 | Ditto |
| 9. Shrimati Bhagwanti Devi | 27 | Ditto |
| 10. Shrimati Umra Vati | 32 | Died |
| 11. Shrimati Kanshi Devi | 35 | Services terminated |
| 12. Shrimati Ganga Devi | 38 | Resigned |
| 13. Shrimati Kirpal Kaur II | 39 | Services terminated |
| 14. Shrimati Amarjit Kaur | 43 | Resigned |
| 15. Shrimati Saroop Devi | 44 | Do |
| 16. Shrimati Roop Kaur | 48 | Do |
| 17. Shrimati Savitri Devi | 53 | Do |
| 18. Shrimati Gurdial Kaur | 54 | Services terminated |
| 19. Shrimati Satwant Kaur | 56 | Ditto |

(XXXV)

Punjab Vidhan Sabha Debates

23rd September, 1963

Vol. II No. 10

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Monday, the 23rd September, 1963

| | PAGE |
|---|-----------|
| Absence of the Speaker | ..(10)1 |
| Starred Questions and Answers | ..(10)1 |
| Unstarred Questions and Answers | ..(10)13 |
| Short Notice Questions and Answers | ..(10)34 |
| Adjournment Motions | .. (10)36 |
| Questions of Privilege | .. (10)39 |
| Call Attention Notices | .. (10)40 |
| Leave of Absence | .. (10)47 |
| Statements by the Home Minister | ..(10)48 |
| Presentation of Reports | ..(10)52 |
| Bill(s)— | |
| The Payment of Wages (Punjab Amendment),—1963 | ..(10)54 |
| The Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development,—1963 | (10)60-83 |
| Appendix | |

Price : Rs. 4.50 nP.

ERRATA
to
PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES Vol. II, No. 10, DATED
23RD SEPTEMBER, 1963

| <i>Read</i> | <i>for</i> | <i>on Page</i> | <i>Line</i> |
|---|-------------|----------------|---------------|
| ਰੈਜ਼ਕੋਸ਼ਨ | ਰੇਜ਼ਕੋਸ਼ਨ | (10)3 | 17 |
| ਰੁਕੀਆਂ | ਰਕੀਆਂ | (10)3 | 30 |
| ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ | ਪੋਡਿਊਸ | (10)7 | 16 |
| OF | OE | (10)9 | 15 |
| ਜਾਲਨਥਰ | ਜਿਲਨਥਰ | (10)11 | 5 |
| credited | creditd | (10)16 | 14 |
| Service | Service | (10)19 | 8 |
| उपाध्यक्षा | उपाअध्यक्षा | (10)41 | 11 |
| ਪੁਆਇੰਟ | ਪੁਆਇਟ | (10)41 | 10 from below |
| ਸਿੰਘ | ਸਿਘ | (10)41 | 8 „ „ |
| Add the word 'आक' before the word 'आडर' | | (10)41 | 4 „ „ |
| साहब | साहबि | (10)42 | 7 |
| ਸਿੰਘ | ਸਿਘ | (10)42 | 35 |
| पूरा | पूर | (10)43 | 30 |
| VIDHAN | VIDAHN | (10)44 | Heading |
| ਦਿੰਦਾ | ਦਿਦਾ | (10)48 | 21 |
| ਸਿੰਘ | ਸਿਘ | (10)49 | 4 and 20 |
| ਟੋਢੀ | ਟਫੀ | (10)58 | 22 |
| ਪਾਬੰਦੀਆਂ | ਪਾਬਦੀਆਂ | (10)67 | 28 |
| ਸਿੰਘ | ਸਿਘ | (10)70 | 11 |
| ਹੁੰਦੀ | ਹੁਦੀ | (10)71 | 4 |
| ਸ਼ਹਿਰ | ਸ਼ਹਿਸ | (10)78 | 18 from below |
| ਪਲੈਨਿੰਗ | ਪਲੈਪਿੰਗ | (10)78 | 3 from below |
| ਖੁਦ | ਦ | (10)79 | 18 |
| आदमी | आदम | (10)80 | 2 |
| कामरेड | कामरे ड | (10)81 | 14 |
| speech | speech | (10)83 | 13 |

$\frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx = \frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx$

2.

4 2 1

1.

• • •

13.

1

4

5

2

•

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 23rd September, 1963

*The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh,
at 2.00 p. m. of the Clock*

ABSENCE OF THE SPEAKER

Secretary : I have to inform the House that Mr. Speaker is unavoidably absent and the Deputy Speaker will, therefore, take the Chair.

(At this stage, the Deputy Speaker occupied the Chair)

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

SUPPLEMENTARIES TO *STARRED QUESTION NO. 3829

श्री अमर सिंह : क्या मंत्री महोदय फरमाएंगे कि जिन एरियाज़ में इस साल फलडूज़ आए हैं और हरिजनों के मकान गिर गए हैं क्या सरकार उन मकानों को बनवाने का प्रयत्न करेगी?

मन्त्री : गो इस सवाल से यह प्रश्न ताल्लुक नहीं रखता फिर भी मैं जवाब दे देता हूँ । जहाँ फलडूज़ आए हैं वहाँ जिन के मकान गिर गए हैं, उन को सरकार फलडू रिलीफ फण्ड में से रिलीफ देगी और दे रही है ।

श्री अमर सिंह : सवाल के जवाब में जो स्टेटमेंट मुझे दी गई है उस में दिया हुआ है कि जिला हिसार में हरिजनों के—

1957-58 में 58 मकान बनाए गए

1958-59 में 59 मकान बनाए गए

1959-60 में 20 मकान बनाए गए

1960-61 में 31 मकान बनाए गए

1961-62 में 28 मकान बनाए गए

1962-63 में कोई मकान नहीं बनाया गया

और 1963-64 में भी कोई मकान नहीं बनाया ।

तो क्या मन्त्री साहिब बताएंगे कि जिला हिसार में सारे हरिजनों के मकान पक्के कब तक बन जाएंगे?

मन्त्री : मकानों के लिए हरिजनों की आबादी के लिहाज़ से हर जिले को हर साल पैसे दिए जाते हैं । अगर एक साल कहीं मकान हरिजनों के लिए नहीं बनाया जा सकता तो अगले साल वहाँ के लिए पैसे दे दिए जाते हैं । कई बार पैसे नहीं भी होते क्योंकि इस काम में कई मुश्किलें आ जाती हैं, कई जगह ज़मीन नहीं मिलती । वैसे आबादी के लिहाज़ से इस मतलब के लिए पैसे अलाट किए जाते हैं ।

श्री अमर सिंह : वज़ीर साहिब ने दिसाया है कि हर जिले लड़ी हरीजनਾਂ ਦੀ आबादी ਦੇ लਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਕਿਤਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ?

*Note.—Starred question No. 3829 and reply thereto appear in P. V. S. Debates, Vol II, No. 9, dated 19th September, 1963.

ਮੰਤਰੀ : ਸਾਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਪੱਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਖਰਾਬ ਹਨ, ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਸਿਰਕੀਆਂ ਹੇਠ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਕਲਿਆਨ ਟੈਕਸ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਫਾਈਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸੱਤ ਸੌ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਰਕਮ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਇਸ ਰਕਮ ਨਾਲ ਇਕ ਕਾਬਲੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪੱਕਾ ਮਕਾਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰੀਜਨ ਲੇਬਰ ਆਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਯਾਗਨਾਥ : ਕਥਾ ਕੜੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਯੋਗ 750 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੈ, ਕਥਾ ਧਰਮ ਯੋਗ ਸਾਰੀ ਸੇਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇਵੀ ਹੈ ਯਾ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇਵੀ ਹੈ ?

ਸਰਕਾਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਲਿਏ ਆਪ ਆਪਣਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਵੋ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਆਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਮੈਡਮ, ਚੌਧਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ 750 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਸੈਂਟਰਲ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਝੀਲੀ ਚਾਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇਆ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਿਧਾ ਤਾਲੁਕ ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਾਲ ਹੈ।

Deputy Speaker : The point of order should be very brief.

The Minister for Agriculture may please give the reply to the supplementary, if he is in a position to do so.

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਤਾਲੁਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ।

RESERVATION OF POSTS FOR SCHEDULED CASTES AT THE TIME OF PROMOTION

*3820. **Chaudhri Ram Singh :** Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

- whether Government recently received any directive from the Union Government regarding reservation of some posts for members of the Scheduled Castes and other Backward Classes at the time of promotion in services ; if so, when ;
- whether Government have taken any decision in view of the said directive ;

(c) if the reply to part (b) above be in the affirmative, whether the said decision has been implemented, if not, the time by which it is likely to be implemented ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) No.

(b) and (c) No. However, the Government, at their own initiative, have decided that except in the case of All-India Services, 10 per cent of the higher posts to be filled by promotion should be reserved for the members of Scheduled Castes/Tribes and other Backward Classes. Necessary instructions for the implementation of this decision have since been issued to all concerned.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 12 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਇਸ਼ੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ; ਇਹ ਲੇਟ ਇਸ਼ੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਪਰੋਸੀਜਰ ਐਡਾਪਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਦੇਰ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਲਾਗੂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਰਣ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਸੰਤੀ ਸਹੀਦਯ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਧਰਮ 10 ਪੀਸਦੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰਨਾ ਕਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਆ ਗਯਾ ਥਾ ਧਰਮ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਤਾਰੀਖ ਕੋ ਕਿਆ ਗਯਾ ਥਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਐਗਜ਼ੈਕਟ ਡੇਟ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੁਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 12 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ।

ਬੀਬੀ ਰਣ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁੱਛਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਕੋ ਕੀਨ ਜੀ ਤਾਰੀਖ ਸੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 12 ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਇਸ਼ੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਵੈਲਫੇਅਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 12 ਤਰੀਖ ਨੂੰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਇਸ਼ੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਸਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਨੂੰ ਫਾਲੋ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਰਕੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਗੌਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹੀ ਹੁਣ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਅਜੇ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਸਾਨੂੰ ਕਨਵੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਰਣ ਸਿੰਘ : ਕਥਾ ਬਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਤਾਏਗੇ ਕਿ ਜੈਸਾ ਕਿ ਤਾਹੀਂ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 12 ਸਿਤੰਬਰ ਕੋ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਥਾ ਧਰਮ ਫੈਸਲਾ 12 ਸਿਤੰਬਰ ਸੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਆ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕੇਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਵੇਗਾ ਉਹ ਪੋਸਟ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਇੰਸਟ੍ਰਕ-

[ਖੇਤੀ ਬਾਡੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ]

ਸਨਜ਼ ਸਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਨੈਕਸਟ ਪੋਸਟ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਕੈਬਨੇਟ ਦੀ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਜ਼ਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਗਫ਼ਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕੀ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੀਕੰਸਿਡਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਕਿ ਚਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਕੋਈ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਐਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਅਡਾਪਟ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਮਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਲ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹੁਣ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਇਹ ਪਹਿਲੀਆਂ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਲੇਟੈਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਲੇਟੈਸਟ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇੰਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸ ਦਾ ਅਤੇ 9 ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੇ ਲਏ ਜਾਣਗੇ।

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਪੋਸਟ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਆਦਮੀ ਰਖਣੇ ਹੋਣਗੇ ਉਥੇ ਹਰੀਜਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਆਦਿ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਦਿਵਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੈਬਨੇਟ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਅਪਲਿਫਟ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਗ ਗਏ ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਅਡਾਪਟ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਰੂਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

* * * * *

*Note : Expunged as ordered by the Chair.

श्री जगन्नाथ : क्या हरिजन कल्याण मन्त्री बताएंगे कि जो प्रमोशन में रिजर्वेशन की गई है इस में किन किन बातों का खयाल रखा जाएगा और काइटे रिया क्या होगा?

STARRED QUESTION NO. 3713 (Postponed)

Deputy Speaker : This question is postponed.
(Interruptions)

श्री अजीत कुमार : जनाब, यह सवाल, एक लम्बे असें से पोस्टपोन होता चला आ रहा है ।

Deputy Speaker : There must be some limit. I would solicit the help of the hon. Leader of the Opposition to keep the Members of the Opposition under control.

Sardar Gurnam Singh : Madam, the question is that this question is being postponed for a long time and naturally the Harijan Members are agitated over it. It is, therefore, better if the question is answered by the Government or they should refuse to answer it.

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम । जनाब, इस सवाल को पोस्टपोन करने की कोई वजह नहीं बताई गई । यहां पर तो लैजिस्लेटर्ज की नुमाइन्दगी के बारे में सवाल था ।

उपाध्यक्ष : तो मैं कैसे इन को कह सकती हूं कि सवाल का जवाब अभी दो । (How can I compel the Government to give a reply to this question at this stage).

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : जनाब, यह तो क्वेश्चन आफ पालिसी है और यह जान बूझ कर इसे पोस्टपोन कर रहे हैं ।

उपाध्यक्ष : क्या आप ने मुझे ऐसी कोई ताकत दी हुई है कि मैं इन से रिप्लाइ मंगवा सकूं । (Has the House given me any power to compel them for giving a reply ?)

आवाजें : जी हां, आप इन्हें मजबूर कर सकती हैं कि यह जवाब दें ।

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : जनाब, पिछले सेशन में इसका जवाब आया था और आज इसे पोस्टपोन किया गया है ।

POSTPONEMENT OF ELECTIONS TO THE MARKETING COMMITTEE, PHAGWARA

*3737. Shri Om Parkash Agnihotri : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state the circumstances under which the elections to the Marketing Committee, Phagwara, have been postponed and the date when these are likely to be held ?

Sardar Gurbanta Singh : The notified market area of the Market Committee Phagwara, requires certain changes, but the Punjab Agricultural Produce Markets Act, 1961, does not authorise the State Government to exclude or include the villages. To provide such enabling provision in the Act *ibid*, an amending bill is being introduced in the ensuing Session of the Punjab Vidhan Sabha. Elections to Market Committee, Phagwara, shall be conducted as soon as the notified market area of the said committee is redefined.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਡੀਮਾਰਕੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਮਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਿਨਹੋਤਰੀ : ਕੀ ਕੋਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਮੀ ਮਨਤੀ ਜੀ ਕੋ ਮਿਲਾ ਹੈ ?

ਉਪਾਧਿਕਾ : ਆਪ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਸਵਾਲ ਕਰੋ। (The hon. Member should please ask supplementary question arising out of the main question.)

ਜ਼ੈਦੁਲ ਹਕੀਮ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਨਗਰਸ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਖਨੌਰੀ, ਪਾਤਰਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ਼ ਏਸੀ ਮੰਡੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪਰ ਮਾਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਲਾਖਾਂ ਰੁਪਏ ਕਾ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਤਰਫ਼, ਜਿਥੇ ਪਰ ਕਿ ਲਾਖਾਂ ਰੁਪਏ ਕਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਪਏ ਕਾ ਗੁਬਨ ਹੈ, ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਮੀ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਉਪਾਧਿਕਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।
(The hon. Member is giving information as also asking supplementary question)

ਜ਼ੈਦੁਲ ਹਕੀਮ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਨਾਬ, ਇਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਮੈਂ ਲਾਨੇ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।

ਮਤਰੀ : ਬੜੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਜੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਗਵਾੜੇ ਵਾਸਤੇ ਪੋਸਟਪੋਨਮੈਂਟ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ?

ਮਤਰੀ : ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਹਲਕੇ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਉਥੇ ਉਥੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈਆਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਥਾਈਂ ਹਲਕੇ ਚੋਣ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹਨ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਲਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਚੋਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਹ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ, ਜਿਥੋਂ ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਦਫਰਾ ਕਰੋ ਫੇਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(The hon. Member should please withdraw the latter part of his supplementary which carries no meaning and then reply to his supplementary would be given.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਅੱਛਾ ਜੀ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਲਫਜ਼ ਵਿਦਫਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਆਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਲਕੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਵਾਏ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕੇ ਹਲਕੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬੁਠ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : 'ਬੁਠ' ਸ਼ਬਦ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਾਪਸ ਲਉ।

(The word "jhooth" is unparliamentary. The hon. Member should please withdraw this word first.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਜਦੋਂ ਸਰਾਸਤ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਇਸ ਹਾਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ 'ਬਕਵਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ' ਕਹਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਗੋਤਸ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੈਂ 'ਬਕਵਾਸ' ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਯਕੀਨ ਆਪਣੀ ਲਫਜ਼ ਬਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਅੱਛਾ ਜੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਠੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੀ, ਕਿ ਹਲਕੇ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਕੀ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੋਡਿਊਸ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਉਹ ਹਲਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਲਕੇ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਉਥੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਕਸ਼ੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

SHOP SITES IN THE MARKETS OF VILLAGES CHUK AND PEHOWA, DISTRICT KARNAL

***3855. Sardar Piara Singh :** Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

- whether it is a fact that sites for shops in the markets of villages Chuk and Pehowa, district Karnal, have recently been auctioned ;
- if the reply to part (a) be in the affirmative, whether the possession of the said sites has been given to the purchasers ; if not, the reasons therefor ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) Auctions were last held in Cheeka (Guhla) and Pehowa mandis on 6th December, 1961 and 5th December, 1961, respectively. Two booth plots and 6 shop plots were sold in mandi Cheeka. No plot could be sold in mandi Pehowa.

(b) Possession of plots sold in mandi Cheeka (Guhla) was taken by the purchasers on 11th April, 1963.

ਸਰਦਾਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਾਈਂ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਗੋਰਮਿੰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਜੀ :

उपाध्यक्ष : आप दरियाफत करके आया करें। (The hon. Member should come after having verified the facts.)

COMPLAINT AGAINST INCHARGE, MILK SUPPLY BOOTH No. 32, HALL BAZAR, AMRITSAR

*3595 Dr. Baldev Parkash (Put by Shri Mangal Sein) : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state whether any complaint in regard to some irregularity or corruption alleged to have been committed by the Booth Incharge of Booth No. 32, Hall Bazar, Amritsar (Milk Supply Scheme) was received by the General Manager, Milk Composite Plant, Verka, Amritsar, in the month of July, 1963; if so, the action if any, taken in the matter.

Sardar Gurbanta Singh : No, there is no Milk Booth at Amritsar, bearing No. 32.

श्री मंगल सैन : क्या ऐग्रीकल्चर मिनिस्टर साहब बताएंगे.....

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਅੱਭ ਏਗ੍ਰੀਕਲਚਰ ਵਜ਼ੀਰ ਯਹ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ।

श्री मंगल सैन : हां, इनका तो आज पत्ता ही कट गया । अब तो यह सैरीकल्चर रह गए हैं? मैं पूछना चाहता हूँ कि.....

मुख्य मन्त्री : नहीं; महकमा, इन्हीं के पास रहेगा । खबर ठीक नहीं है । हो सकता है बूथ का नम्बर कुछ और हो— क्या वज़ीर साहिब को वहाँ से कोई कम्प्लेण्ट मिली है?

मन्त्री : मिली है, दूध के बारे में । और वहाँ से मैनेजर को तब्दील कर दिया गया है ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਜਿਹੜੀ ਕੰਪਲੇਂਟ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਨੇਚਰ ਕੀ ਹੈ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਨੇਚਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇਖ ਲਓ ਜੀ, ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?

श्री मंगल सैन : वह दरखास्त किसने दी थी, क्या लिखा था?

मन्त्री : एक चिट्ठी गुमनाम आई थी । दूधवाली बस का ड्राइवर एक दिन 20 बोतलों का बाक्स ज़्यादा रख गया था । उस लड़की ने बाद में उस बाक्स को वापस डेयरी में पहुँचा दिया । इसलिए उस पर कोई चार्ज नहीं था, लेकिन फिर उसे इस लिए ट्रांसफर कर दिया कि उस लड़की के खिलाफ फिर और कोई शिकायत न कर दे ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਟੇਬਲ ਤੇ ਉਹ ਦਰਖਾਸਤ ਰਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ ।

ਬੀਬੀ ਕੇ. ਲਾਲ : ਜਨਾਬ, ਇਨ੍ਹोंने गुमनाम चिट्ठी की बिना पर उसे ट्रांसफर कर दिया लेकिन जब 25, 25 लैजिस्लेटर्ज शिकायत करते हैं तो उस पर कोई अमल नहीं होता । इसका क्या कारण है?

(कोई उत्तर नहीं दिया गया ।)

श्रीमंगल सैन : उसने जब बोतलें लौटा दी थीं और उस पर कोई चार्ज नहीं था, तो क्या उसे ईमानदारी की बिना पर ट्रांसफर किया गया ?

मंडरी : इस लਈ ਕਿ ਉਹ ਲੜਕੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਫੇਰ ਕੋਈ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਲੱਭ ਲਵੇ ।

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : डिप्टी स्पीकर साहिबा, कुछ समझ नहीं आया कौन सा जवाब ठीक समझा जाए । इन्होंने कहा कि शिकायत कोई नहीं आई; फिर कहा—गुमनाम आई है; फिर बूझ की शिकायत बतलाई । इसके बाद यह कहा कि मैनेजर को बदल दिया । फिर कहा कि वह लड़की है और उस के खिलाफ कोई शिकायत न करदे इस लिए ट्रांसफर कर दिया; कौन सा वरशन ठीक समझा जाए ?

मन्त्री : यह बाद में आए जी । मैंने ठीक कहा है कि शिकायत है ।

SUPPLY OF MEX-CONE WHEAT-SEED IN THE STATE

*3774. Shri Babu Dayal Sharma : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

(a) whether Government is aware of the fact that the Mex-cone wheat seed, produces three times more crop than any other quality of seed ;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, whether Government is making any arrangements to supply the seed of the said quality to cultivators in the State for the ensuing Rabi crops ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) The variety has not yet been tried in Punjab.

(b) The question does not arise.

ਉਂਝ ਇਸ ਗੇਦਮ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 3 ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ।

श्री जगन्नाथ : इन्होंने कहा है कि इस गंदम की पैदावार तीन गुणा ज्यादा है, मैं पूछना चाहता हूँ कि इसी गंदम की तरह क्या इन्होंने ऐसे भी कोई बीज मंगा रखे जिनको बीजने से यहां कुरप्शन की पैदावार कई गुना बढ़ गई?

उपाध्यक्षा : बैठ जाओ । (Please resume your seat).

श्री बाबू दयाल शर्मा : उन्होंने अपने जवाब में बतलाया कि अभी तक यह गंदम ट्राई नहीं की गई तो क्या मैं पूछ सकता हूँ कि इसका क्या कारण है?

ਮੰਤਰੀ : ਚਾਰ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਸਾਡੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਇਕ ਐਸੀ ਵੈਰੀਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਝਾੜ ਤੁਹਾਡੇ ਠਾਲੇਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਬੀਜ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਬੀਜ ਆ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਜਰਬਾ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਮਰੀਕਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਕਣਕ ਦਾ ਬੀਜ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਅੰਦਰ ਹਣ ਤਕ

[ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤੋਂ ਕਿਤਾਬਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਬੀਜ ਜਲਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਦਾ ਮੌਸਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਮੀਦ ਹੈ ਉਹ ਬੀਜ ਭੇਜ ਦੇਣਗੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਬੀਜ ਕੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਉਸ ਅਮਰੀਕਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਔਰ ਉਹ ਅਮਰੀਕਨ ਇਥੇ ਕਿਸ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ? ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਰਸਨਲ ਕਪੈਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ? ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗੈਰਮਿੰਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਟੇਕ ਅਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਕਈ ਅਮਰੀਕਨ ਅਸੀਂ ਐਂਪਲਾਏ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਉਥੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਕੂ ਵਧਾਲ ਸ਼ਰਮਾ : ਇਤਨਾ ਸਮਝ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਜੇ ਤਕ ਬੀਜ ਕੀਏ ਨਹੀਂ ਧਰਤੀ ਪਹੁੰਚਾ ? ਅਕ ਤੋਂ ਫਸਲ ਕੀ ਬਿਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ ਕਾਲੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਬਾਤ ਧਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਨਕਾ ਕੀ ਬੀਜ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਸੋਂ ਭਰਵੀਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਸਧਾਕ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਿਏ ਇਨ ਬਾਤਾਂ ਕਾ ਜੋ ਕੀ ਗਈ ਹੈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਕ ਬੀਜ ਆਏਗਾ ਤੋਂ ਹਮ ਉਸ ਕੋ ਏਕ ਪਲਾਟ ਸੋਂ ਟ੍ਰਾਈ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋਂਗੇ ਆਧਾ ਕਹ ਕਾਸਧਾਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਧਾ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਕੂ ਵਧਾਲ ਸ਼ਰਮਾ : ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੁਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਕੀ ਗੈਰ ਉਸ ਬੀਜ ਕੋ ਟ੍ਰਾਈ ਕਰਨੇ ਕੇ ਕੌਸੇ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਤੀ ਜਾਨਕਾਲ ਲਿਆ ਕਿ ਕਹ ਬੀਜ ਧਰਤੀ ਕਾਸਧਾਕ ਨਹੀਂ ਹੋਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਨੇ ਤੋ ਧਰਤੀ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਕ ਬੀਜ ਆਏਗਾ ਤੋਂ ਹਮ ਟ੍ਰਾਈ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਅਜੀਬ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਸਮ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਬੀਜ ਆ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਬੀਜ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬੀਜ ਮੰਗਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਬੀਜ ਭੇਜੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਜੀਬ ਜਵਾਬ ਹਨ। ਦਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਸਮਝੀਏ।

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਆਦਮੀ ਮੈਕਸੀਕੋ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਕਣਕ ਦਾ ਬੀਜ ਭੇਜਾਂਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਝਾੜ 3 ਗੁਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

SALES TAX PAID BY NATIONAL MOTORS, LTD.

*3777. **Sardar Gian Singh Rarewala** : Will the Minister for Excise, Taxation and Capital be pleased to state—

(a) the total amount of sales tax assessed on the sales of National Motors Ltd. Punjab, during 1961-62 and 1962-63 ;

(b) the total amount of sales tax realised from the said National Motors Ltd. during 1961-62 and 1962-63 ?

Shri Ram Saran Chand Mittal : (a) It is very difficult to locate the firm unless the name of the district or other particulars of the firm are indicated. Even if the firm had been located, it would not have been possible to disclose the required information, in public interest, in view of the prohi-

bition laid down in section 26 of the Punjab General Sales Tax Act, 1948.

(b) Does not arise.

डाक्टर मंगल सेन : हमारे कर मन्त्री साहिब इस बात को जानते ही हैं कि वह जो नैशनल मोटर्स लि., जालन्धर वाली फर्म है वह हमारे चीफ मिनिस्टर के फरज़ंद की फर्म है। मैं पूछना चाहता हूँ कि वह कौन सा ऐसा खतरा है जो पब्लिक इंट्रस्ट के खिलाफ जाएगा, अगर आप यहां पर बता देंगे कि उन से इतना सेल्ज टैक्स वसूल किया गया है।

Minister : Madam, in the first place I object to the insinuations made by the hon. Member. Further you will kindly see from the question itself that the name of the place where the firm is located is not given.

Sardar Gian Singh Rarewala : Does the hon. Minister know that there is only one firm with this name in the whole of Punjab ? What is the difficulty in collecting this information ?

Minister : I do not know whether there is only one firm with this name or more. The information has to be collected from the Districts and unless it is known where the firm is located, the information cannot be collected, because all the information is not available at the State Headquarters.

कामरेड राम प्यारा : क्या एक्साइज मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि किसी एम. एल. ए. की तरफ से उन को कोई रेप्रिजेंटेशन मिला है कि नैशनल मोटर्स लि., जालन्धर के जिम्मे सेल्ज टैक्स के बहुत से एरियर्स डियू हैं उन को रिकवर किया जाए।

मन्त्री : उस के लिए सैंपरेट नोटिस दें।

महोदय गुरचरण सिंह : वी एच गॉल मिनिस्टर साहिब से नोटिस दिंच है कि वी वरम चीफ मिनिस्टर साहिब से लड़कियां दी है ?

Chief Minister : This is a wrong allegation.

Sardar Gurnam Singh : Is the hon. Minister, being Excise and Taxation Minister, aware that every body cannot start a firm for the sale of motor cars in the State ? If information about the location of the firm—it is located at Jullundur—is given, is he prepared to answer the question ?

Minister : In the first place, Madam, one is not supposed to know under the provisions of the General Sales Tax Act, whether or not everybody can start a firm for the sale of motor cars. Any one can apply for registration and the firm can be registered.

चौधरी देवी लाल : वज़ीर साहिब ने फरमाया है कि यह चीज बतलाना पब्लिक इंट्रस्ट में नहीं है। मैं यह पूछना चाहता हूँ कि इन नैशनल मोटर्स की बाबत तीन चार चार्ज शीट्स जा चुकी हैं, राष्ट्रपति की जा चुकी हैं और काफी हायर लेवल पर जा चुकी हैं, तो अब भी उनको पता नहीं है कि इस नाम की कोई फर्म पंजाब में है ?

उपाध्यक्षा : यह सप्लीमेंट्री नहीं है। उनको कैसे पता हो सकता है कि हायर लेवल पर जा चुकी हैं। (This is not a supplementary. How does the Minister know whether or not a thing has gone to the higher level).

चौधरी देवी लाल : इस फर्म से कितना सेल्ज टैक्स वसूल हुआ है और कितना बाकी है इस को बताने में कौन सा पब्लिक इंट्रस्ट है।

Sardar Gurnam Singh : Madam, this is the firm which has been dealt with at length by the Supreme Court in the Judgment delivered in the case of Dr. Paritap Singh, in which the Punjab Government was also a party. The Government have also mentioned something about this firm in their seventeen pages statement on this case. I am sorry to say, specially when Mr. Mittal is the incharge of this subject, for whom I have great regard, that he has said that the location of the firm has not been mentioned. It is ridiculing the House. With a view to make the matters rather easier, is the hon. Minister prepared to clearly answer this question or does he still insist that he did not know any such firm or its location ?

Minister : It is really regrettable.....

चौधरी देवी लाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर ।

Deputy Speaker : Let him reply the supplementary first.

चौधरी देवी लाल : यह प्वायंट पहले उठाने वाला है । इस सवाल के सम्बंध में मित्तल साहिब जब कभी भी बोले हैं, अंग्रेजी में बोले हैं, लेकिन पहले हिन्दुस्तानी में बोला करते थे । मैं पूछता हूँ कि वह अंग्रेजी में बोल कर क्यों बात को छुपाने की कोशिश कर रहे हैं ।

Minister : The hon. Member ought to have objected when Sardar Gurnam Singh was speaking in English. But he did not object at that time. He has asked the question in English. Shall I now reply in English or Hindi ?

Sardar Gurnam Singh : The hon. Minister may reply in any language and I will be satisfied.

चौधरी देवी लाल : मैंने तो सवाल हिन्दुस्तानी में किया था ।

Deputy Speaker : The hon. Minister may please reply to the question and not enter into arguments with the hon. Member.

Minister : Madam, it is really regrettable that Sardar Gurnam Singh has cast aspersion that as I am in charge of this subject, I should have known the location of this firm. I know nothing about it. As a matter of fact I have not read the Judgment referred to by him.

Again under Section 26 of the Punjab General Sales Tax Act, there is a legal obligation upon the taxation authority not to disclose certain things regarding the return, etc. filed by any firm, etc. Now, if I disclose the quantum of sales tax deposited by or otherwise assessed upon a firm, that will give an idea about the quantum of business done by a particular firm. It is for this reason that I had stated that it was not in public interest to disclose it. This is not the position in the case of this firm alone. Let the hon. Member ask this information in respect of any other firm the reply will be the same.

कामरेड राम प्यारा : मेरी अर्ज यह है कि इस इशू के बारे में चीफ मिनिस्टर साहिब, मिनिस्टर साहिब और फिनांस सैक्रेटरी को चिट्ठियां लिखी गई हैं और मेरे पास इनका जवाब मौजूद है । उस फर्म के ज़िम्मे लाखों रुपए के एरियर्ज हैं लेकिन सरकार उन से वसूल करने में नाकामयाब हुई है । और अब यह बात को छिपा रहे हैं । एक बात जो एक्साइज ऐंड टैक्सेशन कमिश्नर ने लिखी है वह मैं आपको पढ़ कर सुनाता हूँ

उपाध्यक्ष : मैं पढ़ने की इजाजत नहीं दूंगी आप लिख कर भेज दें । (I will not allow him to read out this letter. He may send it in writing to me.)

कामरेड राम प्यारा : क्या वजीर साहिब बताएंगे कि इस फर्म के एरियर्ज के बारे में एक्साइज एंड टेक्सेशन कमिशनर ने उनको और सैक्रेट्री को कई शिकायतें भेजी हैं कि उनके खिलाफ लाखों के एरियर्ज हैं ?

मन्त्री : मुझे अफसोस है कि यह उस फर्म के बारे में पूछ रहे हैं जिसकी लोकेशन का ही पता नहीं है और बगैर पूरी इतलाह के पूछ रहे हैं कि फलां अफसर ने यहाँ लिखा और फलां ने यह लिखा । यह हाउस का वक्त वेस्ट करने वाली बात है ।

कामरेड राम प्यारा : यह फर्म वाले जनता का, सरकार का लाखों रुपया हज़ूम किए बैठे हैं यह रिकवर करना पड़ेगा.....

उपाध्यक्ष : आप बैठ जाएं । आप मुझे और कोई ऐक्शन लेने के लिए कम्पैल करेंगे ।
(The hon. Member should resume his seat. He is compelling me to take some other action against him).

कामरेड राम प्यारा : मैं तो यही कह रहा हूँ कि यह जो रुपया खाए बैठे हैं रिकवर करना होगा....(बोर).....

उपाध्यक्ष : मुझे आप के बारे में कुछ न कुछ सोचना पड़ेगा । आप मेरी बात सुनते ही नहीं । (I will have to think about some other action against the hon. Member. He does not listen to me).

श्री जगन्नाथ : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम । आप ने कामरेड राम प्यारा के बारे में कहा है कि मुझे ऐक्शन लेना पड़ेगा । आप चीफ मिनिस्टर के विरुद्ध ऐक्शन क्यों नहीं लेते ताकि इतनी गड़बड़ ही न हो?

उपाध्यक्ष : आप इस ऑगस्ट हाउस के मेम्बर हैं, आप जो कुछ कहते हैं पहले सोच लिया करें? You must maintain the dignity of the House. (The hon. Member is a member of this August House, he should think before he speaks. He must maintain the dignity of the House.)

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ELECTIONS TO MARKET COMMITTEES OF RUPAR, MORINDA, KURALI, ETC. IN DISTRICT AMBALA

1112. Comrade Shamsher Singh Josh :—Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

- (a) the reasons, if any, for not holding so far the elections to the Market Committees of Rupar, Morinda, Kurali, Kharar and Manimajra, district Ambala ;
- (b) the details of the constituencies and composition of each of the said Market Committees together with the probable time by which elections to the said Market Committees are likely to be held ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) and (b) The notified market areas of the market Committees in district Ambala require certain changes but the Punjab Agricultural Produce Markets Act, 1961, does not authorise the State Government to exclude or include the villages. For such enabling provision in the Act, an amending Bill is being introduced in the current Session of the Punjab Vidhan Sabha. Elections to Market Committees

in Ambala District shall be conducted as soon as the notified market areas of the Committees are redefined.

INSTITUTIONS FOR PROVIDING TECHNICAL EDUCATION
TO GIRLS OF ALL AGES IN THE STATE

1118. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state —

- (a) the details of various schemes, at present in force or that have been formulated for imparting technical education to girls of all ages ;
- (b) the names of present institutions which are imparting technical education to girls of all ages in the State, the scope of admission to each such institution and the details of financial, lodging and other facilities that are being provided to the said girls ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) (i) 35 Girls Industrial Schools and one Central Craft Institute are being run by the Government all over the State for imparting instructions in crafts like tailoring, all types of embroidery, fancy leather work, toy making, etc. In a few central, towns facilities also exist for the training of crafts teachers for Educational and Industrial Schools of the State. 36 Private schools have also been recognised all over the State for imparting similar crafts education.

(ii) A Polytechnic for Women has been opened during 1962-63 for imparting Technical Education to Matric-pass students. The courses are of 2-3 years duration. The following trades have been/are to be introduced :—

During 1962-63.—

1. Secretarial Practice (2 years). 2. Architectural Draftsmanship (2 years).

During 1963-64.—

1. Interior Decoration (2 years). 2. Architectural Assistants (3 years course).

During 1964-65.—

1. Electronics and Radio Technology (2 years).
2. Instruments Technology (2 years).

(iii) There are also 15 Women Home Crafts Centres being run by the Department in the Community Development Blocks imparting crafts education to rural women.

(iv) A scheme for the opening of 4 Junior Technical Schools for Girls has been submitted to Government of India for approval.

(b) (i) Government Industrial Schools for Girls, are located at Amritsar, Jullundur, Ludhiana, Ambala, Panipat, Rohtak, Ferozepur, Patiala, Nabha, Narnaul, Dharamsala, Pathankot, Barnala, Phagwara, Sonapat, Hoshiarpur, Hissar, Bhatinda, Nalagarh, Gurgaon, Gurdaspur, Karnal, Kasauli, Jind, Kulu, Simla, Jandiala Guru, Hamirpur, Fatehgarh Churian, Bahadurgarh, Gidderbaha, Kalayat, Moga, Nangal and Bhiwani.

There is also a Government Central Crafts Institute for Women at Chandigarh.

Admissions to the Girls Industrial Schools are open to all girls/women above 14 years of age who can read or write in Hindi or Gurmukhi. No fees are charged from such students ; but scholarships of the value of Rs 20/- and stipends of the value of Rs 15 p.m. are awarded to 10 per cent and 20 per cent, respectively, of the students in each school. There are no lodging facilities.

in any of the schools at present. Efforts are being made to open the hostel at Chandigarh from 1964-65 to a limited number of students.

(ii) The Government Polytechnic for Women at Chandigarh admits students who are above 17 years of age and have passed the Matriculation. No fees are also charged from the students of this institution and stipends of Rs. 50 per mensem is paid to 33% of the students. There is limited hostel accommodation at the Polytechnic. Government supplies all raw materials for training, free of cost, at the institution.

(iii) Women Home Craft Centres are of a peripetatic nature. There is no restriction on admissions of trainees to these centres. The courses are of 6 months duration. No fees are charged from the students in all the schools but the students have to provide all the raw material for training.

AUDITING OF ACCOUNTS OF MARKETING COMMITTEES OF AMRITSAR, RAYYA AND GEHRI MANDI IN DISTRICT AMRITSAR

1132. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state whether the accounts of Market Committee Amritsar and Market Committee of Rayya and Gehri Mandi in district Amritsar for the years 1961-62 and 1962-63 were audited ; if so, the details of irregularities, if any, detected during the course of audit ?

Sardar Gurbanta Singh : Yes for the year 1961-62 only. Annexure I II and III containing details of irregularities detected by the Audit are given below :—

ANNEXURE I

Audit and Inspection Note on the accounts of Market Committee, Amritsar.

1. **Audit fee:**—Fee for the audit of the accounts at 2½ per cent of the net expenditure of Rs 50,449.66 nP. after excluding Rs 50,000.00 invested during the year 1961-62 worked out to Rs 1261.24. The Chairman was requested *vide* Senior Auditor's requisition, dated the 28th August, 1962 to credit the amount to Government under advice to this office.

2. **Arrears:**—The position of arrears of ground rent is as under. The arrears are very heavy and may please be recovered even by taking legal action lest these should become time barred.

| | |
|---------------------------|--------------|
| | Rs |
| Arrears on 1st April 61 | .. 4,198.00 |
| Current demand | .. 5,963.00 |
| Total demand | .. 10,161.00 |
| Recovery | .. 4,816.49 |
| Arrears on 31st April, 62 | 5,344.51 |

3. **Temporary advances:**—Rs 110.00 were advanced to Shri Harbans Singh Gujral, Advocate, Chandigarh during the year 1950-51 on account of his approximate dues and other charges for appearing as counsel on behalf of the committee. Neither had he rendered adjustment account nor he had refunded unspent balance, if any, he may be asked to render the account at an early date. Similarly, unspent balance of Rs 7.31 out of advance of Rs 100.00 given on 4th June, 1958 to Shri Attar Singh B.A.L.L.B. legal advisor to the Committee had not so far been got refunded. This may please be done now. Timely condition of adjustment accounts and refund of unspent balance of temporary advance may also please be ensured in future.

4. **Market Fee:**—Market fee was charged at 10 nP. per quintal of the articles sold or purchased although the fee should be charged on *advalorem* basis as required under section 23 of the Punjab Agricultural Produce Act, 1961. The steps may therefore, be taken to levy the fee on *advalorem* basis by getting the bye laws amended.

[Minister for Agriculture and Welfare]

5 *Interest on investments* —(a) Interest on the investment of Rs. 3,870.07 with the market committee. Theft and Credit Society was not allowed after 30th June, 1960. Similarly interest was not allowed by the Post Office on investment of Rs 41,000.00 for the years 1960-61 and 1961-62. The interest may please be claimed now and got credited to the respective accounts.

(b) Interest on the investment of Rs 20,000.00 at Rs. 3.75 nP. for the half year ending 30th November, 1961 worked out to Rs. 375.00 against which Rs 350.00 were allowed and credited into the market fund on 14th February, 1962. Rs. 25/- short allowed may please be claimed from the Bank now and credited into the market fund.

6. *Grant not claimed*:—Fine imposed by the court during the year 1961-62 amounted to Rs 1,115.00 but grant equivalent to such had not so far been claimed from the Government as required under section 39(3) of the Punjab Agricultural Produce Markets Act, 1961. The amounts may please be claimed now and credited into the Market fund.

7. *Irregular or Excessive Expenditure*:—(a) Charcoal was used from 1st December, 1961 to 3rd February, 1962 although according to Government Instructions charcoal could be used from the 16th December, to 13th February. Rs 16.80 on account of cost of 48 kilograms of charcoal used from 1st to 15th December, 1961 at Rs 14/- 40 kilograms may please be made good

(b) The tyres of office cycle were purchased on 10th August, 1961 and one tyre was again purchased on 23rd December, 1961 for Rs. 6.00. To purchase tyre after a short period of four months does not appear to be justifiable. Even in Government Offices the minimum life of a tyre has been fixed as one year *vide* Punjab Government notification No. 282-60B-60/1625, dated 29th January, 1960. The purchase may either please be justified or cost thereof be made good.

In order to exercise check on the repair and maintenance charges of office cycle it is also suggested that a separate stock register of cycle should be maintained on the lines set forth in Annexure 'A' to Chapter 13 of the Punjab Financial Rules, Vol. I as invited *vide* Punjab Government Notification mentioned above.

8. *Irregular appointments* —The Committee *vide* its Resolution No. 21, dated the 12th December, 1961 created ten posts of Mohrrirs for verifying at the time of export, that Market fee had been paid on the agricultural produce. Previous approval of the Chairman, State Marketing Board as required *vide* section 20(2) of the Punjab Agricultural Produce Markets Act 1961 For this purpose ten persons were appointed at an all inclusive wage of Rs 70.00 per mensem from 4th December, 1961 to 6th February, 1962. The Committee has got two inspectors and other staff for supervising that there is no leakage of Market fee. As such the appointment of the Mohrrir is not only irregular but also appears to be excessive. This is brought to the notice of the State Marketing Board for necessary action.

9. *Irregular Increments* —(a) Shri Baldev Raj, officiating Accountant was allowed annual increment of Rs 7.00 raising his pay to Rs 127.00 per mensem in the pay scale of 75—120/7—190 with effect from 22nd August, 1961 but orders of the Committee allowing him to cross efficiency bar were not obtained. This should be done now.

(b) Shri Pritam Singh who worked as Chaukidar at a fixed pay of Rs 30.00 p.m. was appointed as a peon in the pay scale of Rs 25-2-45 with effect from 15th November, 1959 and his pay was fixed at Rs 31.00 on 15th November, 1959. As the post of a peon and Chaukidar involve responsibilities of the same nature it was irregular to have fixed the pay of the official under rule 4.4(a)(i) of the Punjab Civil Services Rules No. I, part I. In the absence of a specific declaration by the committee in this behalf the peon was entitled to Rs 29.00 plus personal pay of Rs 1.00 under rule 4.4(a) (ii) *ibid*. The case may please be referred to the Committee to decide whether the post of the peon involves higher responsibilities than that of Chaukidar failing which amount allowed in excess may please be recovered from the official after refixing his pay under rule 4.4(a) (ii).

10. *Licences*:—The following persons who were holding licences under section 4(2)/6(3) of the Punjab Agricultural Produce Market Act, 1939/1961 did not get their licences renewed after the date of expiry of their original licences as noted against each although they continued to practice the profession. As such they committed an offence and are liable for prosecution under section 30 of the Punjab Agricultural Produce Markets Act, 1961.

The Committee may take the necessary action now.

| Serial No. in the Register | Name of the Licensee | Date of expiry |
|----------------------------|------------------------------|----------------|
| 6044 | .. Shri Joginder Pal | .. 24-9-61 |
| 6069 | .. M/s Dula Ram Girdhari Lal | .. 27-10-61 |

| | | |
|--------|--------------------------------------|------------|
| 6075 | .. M/s Harbans Singh-Tarlochan Singh | .. 3-11-61 |
| 6097] | .. Shri Hardwari Lal | .. 9-12-61 |
| 6225 | .. Shri Thakur Singh, Bahadur Singh | .. 7-11-61 |

ANNEXURE II

Audit and Inspection note on the accounts of Market Committee Rayya, district Amritsar.

1. *Audit Fee.*—Fee for the audit of the accounts for April, 1961 to March, 1962 works out to Rs 197.54 @ 2½ per cent on the net expenditure of Rs 7,902.71. The Chairman was requested in Senior Auditors requisition No. ISPL, dated 14th June, 1962 to credit this amount to Government under intimation to this office.

2. *Irregular Payment.*—Rs 342 were paid as T.A. for 114 visits from 1st January, 1957 to 31st March, 1960 *vide* voucher No. 15 of June 1960 for Rs 532.78 to the ex-Chairman, whose village Wazir is within a radius of 5 miles from Rayya. As no T.A. is admissible for such journeys the amount paid should be got refunded.

3. *Short Recovery.*—Rs 16.65 on account of market fee were short recovered as per details in item No. 1 of the objection statement, due to miscellaneous short recovery should be made good.

4. Application for the sale, by auction, of Agricultural Produce were not being obtained from the sellers in Form F, *vide* Rule 28(1) of the Punjab Agricultural Produce Markets Rules, 1940. Needful should always be done in future.

5. The market fee was being levied in all the 85 items of Agricultural Produce detailed in Schedule to Section 2(a) and Section 32 of the Punjab Agricultural Produce Markets Act, 1961. This Schedule may be notified under section 5 of the said act so that there may be no legal flaw left, if any, in the enforcement of this schedule.

6. Market Fee was being charged on the sliding scale in Metric System *vide* proviso I of rule 29 of the Punjab Agricultural Produce Market Rules, 1940, as amended, *vide* Punjab Government notification No. 1342-MC-60/2759, dated 30th September, 1960 and as further advised in Memo No. 18070, dated 21st December, 1960 from the Secretary, Marketing Board, Punjab, Patiala, read with Punjab Government Memo No. 1833-MC60/24-35, dated 5th June, 1961. The bye-laws were not got amended by the Government (now Marketing Board) for the change-over from 5 nP. per maund to the sliding scale in Metric System. Necessary approval may now be obtained to regularize the matter.

7. Under section 23 of the Punjab Agricultural Produce Market Act, 1961, the Market fee is leviable on *ad valorem* basis. The levy of the fee on maundage basis being inconsistent with the new Act, is not in order. Early steps may be taken to levy the fee in *ad valorem* basis by getting the rates prescribed for the purposes.

8. According to Rule 6(b) of the Punjab Agricultural Produce Markets Rules, which is not inconsistent with section 10 of the Punjab Agricultural Produce Market Act, 1961, so far as amount of levy of fee is concerned a court fee adhesive stamp of value of Rs.10 on account of license fee is to be affixed to the applications in Form 'A' but it was observed that fee was being credited to the Market Fund under the orders of the State Marketing Board, conveyed *vide* Circular letter No. 8776-8861, dated the 23-6-61. So long as the rule is not amended fees are to be credited to Government.

9. The statement of assets and liabilities with a balance-sheet was not being furnished at the close of each year and before the 30th April, following, as required *vide* Rule 36(2) of the Punjab Agricultural Produce Market Rules, 1940. The needful should be done in future.

10 Monthly totals of register in Form PFI-A, were not struck nor were the same reconciled with the balance in the Post Office. Needful should be done now and always in future.

(b) Rs. 187.46 nP. were drawn from the Post Office on 27th March, 1962 for payment to Shri Paran Singh, Fee Collector, who resigned from service. The amount drawn was

[Minister for Agriculture and welfare]

paid direct to him instead of first taking it as income in the cash book and then drawn and paid *vide* rule 7 (ii) of the Provident Fund Rules for Market Committees. This should be noted for future.

(c) The registers in Forms P. F. I. and P. F. I. A, has not been written from 4/62 onward. These should be completed forthwith and written regularly in future.

(d) Interest due to Provident Fund to scribers for the year 1961-62 had not been worked out and credited to their accounts. The needful should be done without further delay.

(e) Shri Puran Singh joined Market Committee, Service on 1st August, 1957 and resigned from service on 20th May, 1961. He had been in service, for less than 5 years. He was paid total amount of Provident Fund including Committee's Contributions *vide* Resolution No. 44, dated 11th November, 1961, without considering whether any deduction from Committee's Contributions under proviso to rule 4 of the Provident Fund Rules for Market Committees, was to be made or not. This is brought to the notice of the Committee.

(f) Registers in form P. F. I. and P. F. VI had not been written from April, 1962, onward. The delay should be explained and needful done now and always regularly in future.

ANNEXURE III

Audit and Inspection Note on the Accounts of Market Committee, Gehri (Jandiala), District Amritsar.

1. **Audit Fee.**—Fee for the audit of the accounts at 2½ per cent of the net expenditure of Rs. 10,495.11 nP worked out to Rs. 262.38 nP. The Chairman was requested *vide* Senior Auditor's requisition No. 15, SPL, dated 12th June, 1962 to credit this amount to Government under advice to this office.

2. **Irregular and Excessive Payments.**—(i) Shri Shingara Singh Peon was granted a cycle allowance at the rate of Rs. 5 per month from September, 1961 instead of Rs. 4.50 nP. per month ordinarily admissible from September, 1961 to Government servants. Excess payment made on this account should be recovered and the allowance reduced to Rs 4-50 nP. per month henceforth.

(ii) Rs 9.30 nP. as detailed in the margin were paid as telephone charges.

Voucher No.
67 of March, 1962

Rs nP. Amount.
8.30

68 of March, 1962 1.00 for trunkcalls to Delhi, Amritsar and Ajnala. The purpose of calls was not given in the telephone register, in the absence of which it could not be verified if these calls were made in the interest of Market Committee. The amount paid should be made good.

3. **Late Payment of Market Fee.**—The licensed dealers detailed in item No. 1 of the objection Statement failed to submit the returns in Form H. A. to pay the market fee in time as required *vide* rule 30(1) and 29 (3) of the Punjab Agricultural Produce Markets Rules, 1940, and no action was taken against the defaulters. Necessary action should be taken now and always in future.

4. **Sanction wanting.**—Shri Bachan Singh Secretary cum Inspector was given the grade of Rs 140-8-200-10-270 with effect from 1st April, 1961 *vide* Committees' resolution No. 142, dated 3rd October, 1961. Since the promulgation of new Agricultural Produce Market Act, 1961 viz 26th May, 1961 the Secretaries are the employees of the State Marketing Board. The scale revised by the Committee after this date is irregular. The same may therefore, be withdrawn and each payment already made recovered or sanctioned by the Board obtained.

(ii) Rs 499 as detailed in the margin were paid to Panchayats for the construction of roads but sanction of the State Marketing Board under section 28 (XVII) of the Punjab Agricultural Produce Markets Act, was not obtained. It should be obtained now.

| Voucher No. | Amount | Name of Panchayat |
|--------------------|--------------|-------------------|
| 67 of March, 1962 | Rs. 9,900.00 | Gehri |
| Nil of April, 1961 | Rs. 200.00 | |
| Nil of April, 1961 | Rs. 200.00 | Jabbowal |

5. *Miscellaneous* :— (i) *Record Wanting*.—The following record was not put up during audit. It should be produced at the next audit positively:—

1. Budget for 1961-62.
2. Service Book of Shri Bachan Singh, Secretary.
3. Investment Register.

(ii) Rs. 200 were paid to Gram Panchayat at Jabbowal, on 24th November, 1961, but the receipt in form No. IX was not obtained which may be obtained now.

AUDITING OF ACCOUNTS OF WHEAT DISTRIBUTION FOR THE YEAR 1961 IN DISTRICT AMRITSAR

1133. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Revenue be pleased to state whether the accounts for wheat distributed in district Amritsar, during the year 1961, have since been audited; if so, the details of irregularities, if any, detected during the course of audit ?

Subject.—Assembly Question No. 1133 (Unstarred) asked by Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A., regarding auditing of accounts of Wheat distribution for the year 1961 in district Amritsar.

The answer to Assembly Question No. 1133 (Unstarred) appearing in the list of Unstarred Questions on the 20th September, 1963, in the name of Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

(Sd.) AJMER SINGH,
Revenue Minister.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha.

U.O. No. 8548-FR-II-63/4674, Chandigarh, dated the 18th September, 1963.

CONSTRUCTION OF HOSPITALS AT PATIALA, GOBINDGARH AND RAJPURA

1170. Comrade Bhan Singh Bhaura : Will the Minister for Finance be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to set up more Hospitals at Patiala, Gobindgarh and Rajpura; if so, the number of Hospitals to be constructed at each place and the time by which these are proposed to be constructed ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : No, Sir.

PENALISATION OF EMPLOYEES OF THE PEPSU ROAD TRANSPORT CORPORATION, PATIALA

1174. 'Comrade Babu Singh Master : Will the Chief Minister be pleased to lay on the Table of the House a copy of the rules governing the terms and conditions of services of the employees of the Pepsu Road Transport Corporation ?

Sardar Partap Singh Kairon : The Regulations governing the terms and conditions of service of the employees of the Pepsu Road Transport Corporation are still under finalisation. Pending their finalisation, the provisions of the Civil Service Regulations are being followed.

SEALING OF CERTAIN MEDICINES BY THE SUPERINTENDENT,
CENTRAL AYURVEDIC PHARMACY, PATIALA

1175. Comrade Babu Singh Master : Will the Minister for Finance be pleased to state whether it is a fact that the Superintendent, Government Central Ayurvedic Pharmacy and Stores, Patiala, has recently sealed the medicine called Sitparpati and Katphalnas mixed together by Rameshwar Datt Shahanshan, Vaid; if so, the reasons therefor ?

Dr. Gopi Chand Bhargava : Yes, Sir. The necessity for this action arose as Vaidya Rameshwar Datt deposited Sitparpati prepared by him with Store II alleging it to be Katphalnas. Therefore, this Medicine was mixed with the Katphalnas already lying in the store. As a result, medicines amounting to Rs 526.16 nP. have become unserviceable. The matter is being looked into by the Director, Research and Medical Education, Punjab, Chandigarh.

ELECTRIFICATION OF VILLAGES

1178. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

- (a) the number of villages electrified in the State during the period from 1959 to 1963 (to date), tehsil-wise and year-wise ;
- (b) the number of villages proposed to be electrified, tehsil-wise, during the year 1963-64 ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) Information is kept only district-wise and not tehsil-wise. District-wise information is given in the annexure.

- (b) The district-wise programme is under finalization.

ANNEXURE

Number of towns and villages electrified during

| Serial No. | District | 1959-60 | 1960-61 | 1961-62 | 1962-63 | 1963-64 (up to June, 1963) |
|------------|------------|---------|---------|---------|---------|-------------------------------------|
| 1 | Amritsar | 88 | 54 | 52 | 47 | 11 |
| 2 | Gurdaspur | 21 | 46 | 85 | 95 | 1 |
| 3 | Kangra | 10 | 52 | 58 | 34 | 7 |
| 4 | Ludhiana | 28 | 36 | 57 | 39 | 2 |
| 5 | Jullundur | 13 | 27 | 57 | 29 | 2 |
| 6 | Hoshiarpur | 13 | 13 | 72 | 61 | 6 |
| 7 | Ferozepur | 27 | 37 | 70 | 40 | 2 |

| Serial No. | District | 1959-60 | 1960-61 | 1961-62 | 1962-63 | 1963-64 (up to June, 1963) | |
|------------|--------------|---------|---------|---------|---------|-------------------------------------|----|
| 8 | Ambala | .. | 13 | 23 | 48 | 67 | 5 |
| 9 | Karnal | .. | 17 | 30 | 35 | 23 | 6 |
| 10 | Rohtak | .. | 23 | 15 | 11 | 77 | 4 |
| 11 | Hissar | .. | 18 | 15 | 43 | 36 | 2 |
| 12 | Gurgaon | .. | 16 | 20 | 39 | 49 | .. |
| 13 | Simla | .. | 3 | 4 | 46 | 37 | 1 |
| 14 | Patiala | .. | 4 | 14 | 87 | 76 | .. |
| 15 | Sangrur | .. | 7 | 10 | 21 | 41 | 2 |
| 16 | Bhatinda | .. | 1 | 6 | 18 | 26 | 5 |
| 17 | Kapurthala | .. | 6 | 3 | 13 | 17 | 1 |
| 18 | Mohindergarh | .. | 9 | 9 | 13 | 21 | .. |
| Total | | .. | 317 | 414 | 825 | 815 | 56 |

EXCESS BY POLICE CONSTABLE ON A SUSPECT AT BATALA

1179. Comrade Ram Chandra : Will the Home Minister be pleased to state—

- whether it is a fact that certain Police Constable in Batala used third degree methods in the course of an enquiry and broke the legs of a suspect during the year 1963 ;
- if the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of the case and action; if any, taken by the Government against the said offender ?

Shri Mohan Lal : (a) No.

(b) Does not arise.

COMMUNITY DEVELOPMENT BLOCKS IN ROHTAK DISTRICT

1191. Comrade Harnam Singh Chamak : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state—

- the number of Community Development Blocks in District Rohtak at present ;
- whether any Agricultural Inspector is posted in any of the said blocks ; if so, their names ?

Sardar Darbara Singh : (a) Fifteen.

(b) Yes. The names of Agricultural Inspectors are given below :—

| Serial No. | Name of the Agricultural Inspector | Name of the block |
|------------|------------------------------------|-------------------|
| 1 | Shri Satpal Singh | .. Rohtak |
| 2 | Shri Krishan Gopal | .. Kalanaur |
| 3 | Shri Kali Charan Singh | .. Meham |
| 4 | Shri Romesh Chander | .. Kathura |
| 5 | Shri Raj Singh | .. Mundlana |
| 6 | Shri Brij Raj Singh | .. Gohana |
| 7 | Shri Pryag Dutt | .. Sonapat |
| 8 | Shri Jagat Singh | .. Ganaur |
| 9 | Shri Sita Ram | .. Rai |
| 10 | Shri Vikram Singh | .. Kharkhauda |
| 11 | Shri Ramji Singh | .. Bahadurgarh |
| 12 | Shri Sukhpal Singh | .. Jhajjar |
| 13 | Shri Moon Harold Thoas | .. Beri |
| 14 | Shri Rampal Singh | .. Salhawas |
| 15 | Shri Ashwani Kumar | .. Nahar |

UPGRADING PRIMARY SCHOOLS IN DISTRICT ROHTAK

1192. **Comrade Harnam Singh Chamak** : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the names of those primary schools in district Rohtak which are proposed to be up-graded to the Middle Standard during the Third Five-Year Plan period in each of the Community Development Blocks, together with the criteria to be kept in view for doing so ;
- (b) the names of those schools which are likely to be upgraded during the year 1963-64 in each of the Community Development Blocks in the said district ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) (i) The target in the Third Five-Year Plan for the upgrading of primary schools for Rohtak District is 23. Out of this number, the following schools have been upgraded so far:—

Rohtak District

1. Machhrauli (Jhajjar Block).
2. Chimney (Jhajjar Block).
3. Pilana (Sohana Block).
4. Shazadpur (Sonapat Block).
5. Barhi (Bahadurgarh Block).
6. Gandhanana (Kalanaur Block).
7. Kharkhoda (Kharkhoda Block).
8. Bhainswal Kalan (Gohana Block).
9. Khanda (Kharkhoda Block).
10. Dipalpur (Rajee Block).
11. Sankhaul (Bahadurgarh Block).

12. Rurki (Rohtak Block).
13. Peepli Khera (Kharkhoda Block).
14. Madan Kalan (Jhajjar Block).
15. Khatiwas (Sahnewas Block).

(ii) Schools are upgraded on merit from each District as a whole and not Block-wise.

(iii) Criteria for selection of schools is as under :—

- (1) Educational needs of the Ilaga.
- (2) Distance from the nearest Middle/High School.
- (3) Enrolment.
- (4) Backwardness of area.
- (5) Availability of building and land.
- (6) Public Co-operation.
- (7) Quantum of defence effort by the Community.

- (b) (1) Khanda.
- (2) Dipalpur.
- (3) Sankhaul.
- (4) Rurki.
- (5) Pipli Khera.
- (6) Madan Kalan.
- (7) Khatiwas.

DEVELOPMENT OF HORTICULTURE AND SERICULTURE IN THE STATE

1114. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state—

- (a) the details of the steps Government is taking for the development of Horticulture and Sericulture in the State ;
- (b) the details of the facilities given to the land owners interested therein ?

Sardar Gurbanta Singh : (a) A statement (Annexure I) is attached.

(b) A statement (Annexure II) is attached.

ANNEXURE I

(Statement showing the steps taken by the Government for the development of Horticulture in the State)

A scheme for the Development of Horticulture is already in operation in the Punjab under which long-term loans are being advanced to the fruit growers interested in planting new orchards at the rate of Rs 300 per acre in Plains and at the rate of Rs 500 per acre in the Hilly areas of the State. During the Second Five-Year Plan, a sum of Rs 35,59,820 was advanced as loans to the fruit growers and an additional area of 11,866 acres was brought under fruit orchards. During the years 1961-62 and 1962-63, a sum of Rs 12,73,275 was advanced as loans to the fruit growers in the plains and a sum of Rs 8,75,175 was advanced in hilly areas during the years 1960-61, 1961-62 and 1962-63 and an area of 1,750 acres was brought under fruit orchards.

Moreover, subsidies are also granted on fruit plants, tools and implements, insecticides and pesticides, seeds including vegetable seeds and fertilizers in the hilly areas in order to provide incentive to fruit growers for the development of horticulture in the State.

(Statement showing the Steps taken by the Government for the development of Sericulture in the State)

2. With a view to increasing the mulberry strength of the State, providing disease free silk seed to the rearers and bringing about improvement in rearing and reeling techniques, the following Sericulture schemes are being implemented by the State Sericulture Organisation :—

| Serial No. | Name of the Scheme | Location |
|------------|---|---|
| 1 | Silk Cocoon Reeling Demonstration Party .. | State-wide Scheme |
| 2 | Continuation of temporary posts under the Sericulture Organisation for Development of Sericulture in Patiala Division | Kalyan and Fateh Garh Sahib (District Patiala) |
| 3 | Establishment of Plantation-cum-Demonstration Farm at Nagrota | Nagrota (District Kangra) |
| 4 | Establishment of a Demonstration-cum-Reeling Unit with two basins of improved type | Dinanagar (Gurdaspur) |
| 5 | Establishment of Plantation-cum-Demonstration Farms at Mangwal and Rupar | Mangwal (District Kangra) and Rupar (District Ambala) |
| 6 | Rearing of Chowki Worms on Co-operative basis (1st Scheme) | } Districts Gurdaspur, Kangra, Hoshiarpur, and Amritsar |
| 7 | Rearing of Chowki Worms on Co-operative basis (2nd Scheme) | |
| 8 | Mulberry Nursery for supply of saplings to the Agriculturists | } Sujampur (District Gurdaspur) |
| 9 | Basic Nursery for the preparation of Japanese Mulberry Grafts | |
| 10 | Conducting of experiments for raising second crop of cocoons | State-wide |
| 11 | Establishment of Developmental owned mulberry Panipat (Bush and Tree) Plantation | (District Karnal) |
| 12 | Establishment of Chowki Rearing Centres on Japanese Lines | Sujanpur (District Gurdaspur) |
| 13 | Sericulture Farms at Nalagarh and Doraha .. | Doraha (District Patiala) |
| 14 | Organising Farmers Day in Scheduled Area of Punjab | State-wide |
| 15 | Ministerial Staff for Sericulture Organisation | Staff Scheme |
| 16 | Establishment of Silk Seed Foreign Race Station for rearing univoline races in Hot regions | Nagrota (District Kangra) |
| 17 | Establishment of Model Co-operative Society for Rearing Silk Worms and sale of cocoons | Azizpur Khadaur (District Gurdaspur) |
| 18 | Additional Staff for Sericulture on top level .. | Staff Scheme |
| 19 | A-5-4(18) Scheme for provision of Irrigation and other improvement in the existing farms | State-wide Scheme |

| Serial No. | Name of the Scheme | Location |
|------------|--|----------------------------|
| 20 | A-5-4(18) Establishment of Basic Mulberry Nursery-cum-Demonstration Farm at Nadaun | Nadaun (District Kangra) |
| 21 | A-5-4(19) Propagation of Mulberry Plantation in the Punjab | State-wide |
| 22 | A-5-4(20) Sericulture Plantation-cum-Demonstration Farm in Kulu Manali Area | Kulu (District Kangra) |
| 23 | A-5-4(21) Chowki Rearing Centre in Nurpur Tehsil | Nurpur (District Kangra) |
| 24 | A-5-4(23) Central Field Organisation of Central-ly Sericulture Scheme | Staff Scheme—State wide |
| 25 | A-5-4(26) Production and Distribution of disease-free silk seed | Palampur (District Kangra) |
| 26 | A-5-4(27) Applied Sericulture Laboratory in the Punjab | Chandigarh |
| 27 | A-5-4(28) Establishment of Six Chowki Rearing Centres in the Punjab | State-wide |
| 28 | Sericulture Permanent | State-wide |

ANNEXURE II

(Statement showing the details of facilities given to the land owners for the development of horticulture in the State)

1. Plant material of reliable parentage and guaranteed performance is being supplied to the fruit growers by the Department of Agriculture from the Government or Private approved nurseries. Technical assistance in the selection of suitable sites for starting fruit orchards, their layout and maintenance of orchards is being rendered free of charge by the Horticultural Extension Staff of the Agriculture Department.

(Statement showing the details of facilities given to the landowners for the Development of Sericulture in the State)

2. All encouragement is being given to the landowners to bring more area under mulberry cultivation by supplying them mulberry saplings and grafts of improved quality/variety at nominal rates of Rs 0.50 nP and Rs 6.25 nP per hundred, respectively. F.O.R. railway station nearest to destination. Besides, the interested landowners can also avail of financial assistance under the State Aid to Industries Act, 1935.

SANCTIONING OF INDUSTRIAL LOANS

1115. Comrade Shamsher Singh Josh : Will the Chief Minister be pleased to state the names of various schemes for advancing industrial loans being implemented at present and the procedure followed for sanctioning the said loans and a list showing the names of parties to whom such loans were sanctioned by the Industries Department during the years 1962 and 1963 be laid on the Table of the House ?

Sardar Partap Singh Kairon : A statement giving the names of various schemes and the procedure followed for sanctioning loans thereunder is laid on the Table of the House. It is, however, not in public interest to disclose the names of the parties to whom such loans were sanctioned during the years 1962 and 1963.

STATEMENT

Names of the Schemes—

1. Credit facilities for the Development of Small Scale Industries including Industrial Co-operatives under the Punjab State Aid to Industries Act, 1935 and rules made thereunder.

2. Setting up of Cottage Industries in Refugee/Township Colonies launched by the Government of India.

3. Interest-free loan to the Co-operative Societies of Scheduled and Backward Classes.

4. *Cess Fund Schemes.—*

(a) Loans to purchase shares to primary societies.

(b) Supply of improved appliances.

(c) Setting up of Weavers Colonies/Sheds for export sorts.

(d) Setting up of experimental centre as part of housing colonies.

(e) Construction of sheds for wool weavers.

5. *Industrial Co-operatives.*—Credit facilities for the development of small scale Industries—Credit to Industrial Co-operative financing agencies for routing Government funds.

6. *Development of Tea Industry.*—Schemes for the setting up of Common Facility Centre for Tea in Kangra (Bir Co-operative Factory).

PROCEDURE

1. Applications for loans under the State Aid to Industries Act have to be made in form 'A' prescribed under the rules. In case of co-operatives these applications have to be submitted through Assistant Registrars, Co-operative Societies, who after examination and with their recommendations forward the same to the District Industries Officers if they are for loans upto Rs 2,000. For amounts above Rs 2,000 the applications are forwarded by them to the Director of Industries through the Registrar, Co-operative Societies/Joint Registrar, Co-operative Societies (Industrial). In all other cases applications are required to be made to the District Industries Officers where they are examined and investigated through their inspectorate staff or through Block Development Officers/Block Level Extension Officers in case these are from block areas. Applications up to Rs 2,000 are retained by them for further action in consultation with the Loans Advisory Committee, and the remaining applications are forwarded by them to the Director of Industries with their recommendations.

Applications for dairy farming, poultry farming and piggery industries are received through the District Animal Husbandry Officer, Technical Expert, Poultry, Chandigarh and the Director of Animal Husbandry. For bee-keeping, the applications are received through the Entomologist, Department of Agriculture, Punjab.

For loans between Rs 25,000 to Rs 50,000 under agency agreement, the applications have to be submitted to the Punjab Financial Corporation through the District Industries Officer/Assistant District Industries Officer concerned on the form prescribed by corporation.

The following types of loans are advanced under the State Aid to Industries Act, by Agency/Authority noted against each :—

(i) Loans up to Rs 1,000 are granted against the personal bond of the applicant where the credit worthiness is certified by Sub-Registrar concerned or Revenue Assistant where there is no Sub-Registrar.

(ii) Loans up to Rs 5,000 are sanctioned against personal security of two solvent sureties who own property worth double the amount of loan applied

for and against the security of tangible assets owned by the loanees or his sureties.

- (iii) Loans up to Rs 2,000 are sanctioned at district level by District Industries Officers on the advice of the District Loan Advisory Committee whereas the concurrent powers to sanction the loan up to Rs 5,000 are enjoyed by the D.I./J.D. (SI)/J.D.(VI).
- (iv) Loans beyond Rs 5,000 and up to Rs 20,000 are sanctioned to the Industrialists outside the purview of Industrial Areas by the Government on the recommendation of the Board of Industries constituted for the purpose under the Punjab State Aid to Industries Act, 1935.
- (v) The limit of Rs 20,000 is raised to Rs 25,000 in case of loans granted for setting up of or expansion of existing units in the industrial area. Such loans are granted up to 75 per cent of the proposed investment against the security of assets created or to be created by the loanees with the aid of loan.

2. The Government of India launched a scheme for the setting up of Small Cottage Industries in Refugee Township Colonies, etc., through the State Government. The scheme envisages the grant of Loans to the displaced industrialists for the development of various Industries and thereby creating more employment for displaced persons. For examining the scheme submitted for availing of the Financial assistance, the Government constituted Technical Committee consisting of 13 members (official and non-official). This Committee had been empowered to sanction schemes of Cottage Industries costing up to Rs 5,000 and of Small Scale Industries up to Rs 10,000. During the year 1962-63 a sum of Rs 2,500 was sanctioned and disbursed in favour of one party. No new applications are entertained under this scheme but only pending cases are being finalised. The above Committee does not exist now.

3. Financial assistance as loan is given to a member of a Co-operative Society as under :—

| | Rs |
|---|-------|
| (1) For the construction of Poultry house | 250 |
| (2) For the purchase of equipment | 150 |
| (3) For the purchase of chicks | 250 |
| (4) For feeding charges | 400 |
| Total | 1,050 |

Note.—This assistance is meant only for Harijans, Scheduled and Backward Classes.

To begin with financial assistance for 25 members have been provided. On the receipt of resolution by the society this amount would be deposited in the Local branch of the Central Co-operative Bank in the name of the society with strict instructions to the bank that the amount would only be drawn on the receipt of certificate of recommendations from the poultry extension officer.

4. The loans under schemes are advanced to the Handloom Weavers Co-operative Societies. The applications are received by the Joint Registrar, Industrial Co-operative Societies, for sanction through the District Industrial Assistant Registrar, Co-operative Societies. In case of Schemes at S. No. C to E, building plans and cost estimates duly approved by P.W.D. authorities are required to be submitted with the applications.

The funds are drawn from the Government Treasury by the Textile Officers (Marketing) or Development and disbursed to the Societies through the Assistant Registrar of the District.

5. All applications for the grant of loan shall be received by the concerned Co-operative Financing Agency through the concerned Assistant Registrar, Co-operative Societies. These applications shall be registered according to the date of receipt thereof by them and will be considered in the same order or priority. However, preference shall be given to the applications received from Industrial Societies established in rural and backward areas.

Applications for loans up to Rupees Five thousand each shall be entertained by the Co-operative Financing Agency, if these have been jointly recommended by the Assistant Registrar, Co-operative Societies and the District Industries Officer of the concerned area.

Applications for loans exceeding Rupees Five thousand each but not exceeding Rupees Ten thousand each shall be entertained, if these have been recommended by the Deputy Registrar, Co-operative Societies of the Division concerned.

Applications for loans exceeding Rupees Ten thousand each but not exceeding Rupees Twenty-five thousand each shall be entertained if these have been recommended by the Joint Registrar-cum-Joint Director of Village Industries, Punjab.

Applications for loans exceeding Rupees Twenty-five thousand each but not exceeding Rupees Fifty thousand recommended by the Joint Registrar, Co-operative Societies, Punjab, and the Joint Director of Industries, Punjab.

Applications for loans exceeding Rupees fifty thousand each shall be entertained, if these have been jointly recommended by the Registrar, Co-operative Societies, Punjab and, the Director of Industries, Punjab.

6. Rupees Four lacs advanced during 1962-63 on the recommendations of the Government of India. It was proposed to set up a common facility centre for Tea in Kangra District, for this purpose a Co-operative Society at Village Bir was organized and loan of Rs 4 lacs was advanced to it for setting up the above centre.

— — — — —
AUDITING OF ACCOUNTS OF CO-OPERATIVE MARKETING SOCIETIES IN
DISTRICT AMRITSAR

1134. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Chief Minister be pleased to state whether the accounts of Co-operative Marketing Society, Gehri Mandi, Co-operative Marketing Society, Ajnala, Co-operative Marketing Society, Patti and Co-operative Marketing Society, Tarn Taran, in district Amritsar for the last two years have been audited; if so, the details of irregularities, if any, detected during the course of audit ?

Sardar Partap Singh Kairon : Statement containing the required information is given below:—

STATEMENT

| Srl. No. | Name of Co-operative Society | Whether the accounts for the last 2 years have been audited or not | Details of irregularities, if any, detected during the course of audit. |
|----------|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| 1 | Co-operative Marketing Society, Ltd., Gehri Mandi | Yes. The audit for the year ending June, 1962, has been done but the audit for the year ending June, 1963, has been allotted to staff | (i) The file board and register of members were incomplete (ii) Applications for membership from the new entrants were not being obtained. (iii) Security as required according to the bye-laws and rules of the Society had not been obtained from the Manager & Staff. (iv) Balance Books were not introduced. (v) Loan was advanced to members without any pledge of goods and without the security bonds. |

| Serial No. | Name of Co-operative Society | Whether the accounts for the last 2 years have been audited or not | Details of irregularities, if any, detected during the course of audit |
|------------|--|--|--|
| 1 | 2 | 3 | 4 |
| | | | <p>(vi) Register of "Ajnas" Store parchies stock and furniture and establishment had not been introduced.</p> <p>(vii) Clear loans had been advanced more than the permissible limit.</p> <p>(viii) The loan and interest instalments were not regularly paid by the Society.</p> <p>(ix) The expenses incurred by the Society were not got sanctioned by the Managing Committee ; some of these were unwarranted.</p> <p>(x) Interest account of loan due from members was not kept properly. Calculations of interest were generally wrong.</p> <p>(xi) No cash limit had been fixed.</p> <p>(xii) The accounts and record had not been properly kept. The condition of record was unsatisfactory.</p> <p>(xiii) One of the members of the Committee had never attended the meeting.</p> <p>(xiv) There is contravention in Act, Rules & Bye-laws.</p> |
| 2 | Co-operative Marketing Society, Ltd., Ajnala | Yes. The audit for the year ending June, 1962, has been done but the audit for the year ending June, 1963, has been allotted to staff | Reply will be sent as soon as the audit report is received from the auditors. |
| 3 | Co-operative Marketing Society, Patti | No | Question does not arise. |
| 4 | Co-operative Marketing Society, Tarn Taran | Yes. The Audit for the year ending June, 1962, has been done but the audit for the year ending June, 1963, will be completed during the current Co-operative year. | <p>(i) The committee election was held on 10th June, 1960. Since then no such election has been held.</p> <p>(ii) On 30th June, 1962, Rs 78,458.56 were outstanding against producers but at present Rs 19,873 only are due from them.</p> |

ACQUISITION OF SURPLUS LAND IN DISTRICT AMRITSAR

1135. Comrade Makhan Singh Tarsikka : Will the Minister for Revenue be pleased to state :—

(a) the total area of surplus land acquired by Government in Amritsar District, tehsil-wise, from the land-holders who owned in excess of thirty standard acres, together with the names and parentage of such land-holders along with the area of land they held in excess ;

(b) the names and parentage of those to whom the acquired land referred to in part (a) above was distributed, tehsil-wise, together with the criteria kept in view while distributing it ?

*Subject :—*Unstarred Assembly Question No. 1135 asked by Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A. regarding acquisition of surplus land in district Amritsar.

The answer to unstarred assembly Question No. 1135, appearing in the list of unstarred questions on the 23rd September, 1963 in the name of Comrade Makhan Singh Tarsikka, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected from the Deputy Commissioner, Amritsar.

Sd/—

Revenue Minister,

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O. No. 7760-ARII(IV)-63/2818, Chandigarh, dated the 20th September, 1963.

CHARGING OF HOUSE-RENT FROM THE EMPLOYEES OF THE
GOVERNMENT AYURVEDIC HOSPITAL

@1176. Comrade Babu Singh Master: Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether it is a fact that house-rent is not being charged from some of the employees of the Government Ayurvedic Hospital, Patiala residing in the Government allotted quarters at Patiala ; if so, the reasons therefor ?

*Subject :—*Unstarred Assembly Question No. 1176 —Charging of house Rent from the Employees of the Government Ayurvedic Hospital, Patiala.

The answer to Assembly Question No. 1176 appearing in the list of Unstarred Questions on the 23rd September, 1963, in the name of Comrade Babu Singh Master, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/—

Planning and Development Minister.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O. No. 7713-BRII(2)-63, dated Chandigarh the 21st September, 1963.

INSTITUTIONS RECOGNISED UNDER THE PEPSU AYURVEDIC AND UNANI
PRACTITIONERS ACT, 2008 B.R.

1177. Comrade Babu Singh Master : Will the Minister for Finance be pleased to state whether the names of the institutions recognised for

@ Note: For final reply to Unstarred Question No. 1176 received late from the Government please see Appendix.

purposes of registration of Vaidis and Hakims under the Pepsu Ayurvedic and Unani Practitioners Act, 2008 B.K. were notified in the official Gazette as required under the said Act, if not, the reason therefor ?

The answer to Assembly Question No. 1177 appearing in the list of Unstarred Questions on the 23rd September, 1963, in the name of Comrade Babu Singh, M.L.A., is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/—

To

Finance Minister, Punjab.

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

U.O.No. 8698-3HBII-63, dated Chandigarh, the 21st /23rd September, 1963.

ELECTRIC WIRE STOLEN FROM GOVERNMENT STORES

1180. Comrade Ram Chandra : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:

(a) the length and the weight of electric wire cut from the electric lines or stolen from Government stores, during the period from 1st January, 1962 to date ;

(b) whether any enquiries were held or undertaken to trace out the culprits responsible for such unsocial acts ?

Chaudhri Ranbir Singh : (a) The information is given in the Annexure.

(b) Yes.

ANNEXURE

The length and the weight of electric wire cut from the Electric lines or stolen from Government stores, during the period from 1st January, 1962 to date.

| Serial No. | Conductor | Length approximately. | Weight approximately. | | | | |
|------------|--------------------------|-----------------------|-----------------------|-------------------------|------|-----|----------|
| | | | Yards. | Feet | Ton. | Cwt | Qr. Lbs. |
| 1 | Copper of various sizes. | 16141 | 0 | 3 | 15 | 1 | 17 |
| | | 63143 | 2 | 4 | 6 | 0 | 19½ |
| | | 79284 | 2 | 8 | 1 | 2 | 8½ |
| 2 | A.C.S.R. | 122 | 0 | 0 | 0 | 2 | 17 |
| 3 | G.S.L. | 8476 | 1 | 1 | 6 | 3 | 18 |
| | | 11416 | 2 | 1 | 3 | 2 | 1 |
| 4 | Cable | 19893 | 0 | 2 | 10 | 1 | 19 |
| | | 128 | 0 | Cable not taken in Lbs. | | | |

TAXES DUE TO MUNICIPALITIES

1181. Comrade Ram Chandra : Will the Home Minister be pleased to state whether any amount on account of Municipal Taxes is still outstanding against the officers who are in the service of respective Municipal Committees or who have been transferred from these Committees; if so, the details thereof ?

*Subject:—*Unstarred Vidhan Sabha Question No. 1181 to be asked by Comrade Ram Chandra, M.L.A. regarding taxes due to municipalities.

The answer to Assembly Question No. 1181 appearing in the list of Unstarred Question on the 23rd September, 1963, in the name of Comrade Ram Chandra, M.L.A. is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/—

(Mohan Lal)

Home Minister, Punjab.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha, Chandigarh.

U.O. No. 9286-Pol-63, dated Chandigarh, the 21st September, 1963.

PUBLIC FUNCTIONS HELD DURING THE TOUR OF DEPUTY COMMISSIONER ,
KARNAL

1184. Comrade Ram Piara : Will the Chief Minister be pleased to state—

- (a) the number of public functions held in district Karnal since the present Deputy Commissioner took over charge of Karnal District ;
- (b) whether any funds were collected from the public at the above-mentioned public functions; if so, the number of such functions and the amount so collected at each function ;
- (c) the items on which the amount referred to in part (b) was spent;
- (d) whether any amount was spent under the Head 'Miscellaneous, at each of the said functions; if so, how much in each case;
- (e) the agency which collected the funds mentioned in part (b) above;
- (f) whether any receipts were issued for the funds collected; and if not issued, the reasons therefor ?

The answer to Assembly Question No. 1184 asked by Comrade Ram Piara, M.L.A. appearing in the list of Unstarred Questions on the 23rd September, 1963, in the name of the Chief Minister is not ready. The reply will be submitted as soon as the relevant information has been collected.

Sd/—

(Partap Singh)
Chief Minister.

To

The Secretary,
Punjab Vidhan Sabha.

U.O.No.PR(F-I)-63/17098, dated Chandigarh, the 21st September, 1963.

GRANT-IN-AID GIVEN BY THE SOCIAL WELFARE DEPARTMENT
IN 1961-62.

1185. Shri Gian Chand : Will the Minister for Agriculture and Welfare be pleased to state the names of the persons who were given grants-in-aid in the year 1961-62 by the Social Welfare Department in respect of the following together with the amount of grant and the purpose for which it was given in each case :—

(i) Simla Mazdoors Society.

(ii) Y.M.C.A., Simla.

Sardar Gurbanta Singh : A statement is given below :—
STATEMENT

| Name | Amount | Purpose |
|--|--------|--|
| (i) Dr. Mrs. K. Sharma, Honorary Secretary, Simla Mazdoor Welfare Society, 31 Regent House, The Mall, Simla | 1,000 | For providing vocational training, accommodation, pull-overs, and clothing and proper education to mazdoors. |
| (ii) C.S. Sohan Lal, Secretary, Y.M.C.A., Simla. | 3000 | For camping programme, camping and games equipment, Film shows and Community Development. |

PUBLIC CARRIER PERMITS ISSUED BY THE ERSTWHILE PEPSU STATE AND
BY THE PUNJAB GOVERNMENT ON KALKA-SIMLA ROAD

1186. Shri Gian Chand : Will the Chief Minister be pleased to state :

- the names of the holders, at present, of public carrier permits for the Kalka-Simla route issued by the Erstwhile Pepsu Government ;
- the names of the holders at present, of the public carrier permits for the said route issued by the Punjab Government ;
- whether it is a fact that the permits referred to in part (a) above have been converted into temporary ones while those referred to in part (b) above continue to be permanent ; if so, the reasons for the difference ?

Sardar Partap Singh Kairon : (a) & (b) Lists are placed on the table of the House.

(c) No. The relevant policy for issue of public carrier permits for Kalka-Simla road is identical for both the Regions.

List of public carrier permits (Kalka-Simla route) issued by the Erstwhile Pepsu Government

1. Amar Nath, son of Shri Pagoo Ram, Saproon.
2. Shri Mahesh Dutt, Taksal.
3. Shri Attar Singh, Kalka.
4. M/s. Surrindera Transport & Engineering Co., Kalka now transferred in the name of Ravel Singh, son of Mansa Singh, Kalka.
5. Shri Siri Ram Bansal, Nalagarh.

[Chief Minister]

6. Shri Partap Singh, Kumar Hatti.
7. Shri Amar Nath, Pinjore.
8. Shri Bikerma Nand, Chail.
9. Shri Chheru Ram and Sons, Kandaghat.
10. M/s. Banwari Lal and Brothers, Dharamsala.
11. M/s. Gurcharan Singh, Sehan Singh, Sanjoli.
12. M/s. Hargopal Nath, Amar Nath, Dharampur.
13. M/s. Surrindera Transport & Engineering Co., Kalka, now transferred in the name of Gurdial Singh, son of Mansa Singh, Kalka.
14. Shri Roshan Lal, Sanawar.

List of Public Carrier Permits (Kalka-Simla route) issued by Punjab Government before Integration

1. Shri Hari Chand, son of Shri Harbans Lal, Rupar.
2. Shri Parkash Chand, son of Shri Raghu Nath Singh, Dalo.
3. Shri Basdev Sharma, son of Shri Ram Krishan, Simla.
4. Shri Harbans Lal, son of Shri Nanak Chand, Solan.
5. M/s. Northern India Goods Transport Co., Ambala.
6. Shri Harnam Singh, son of Shri Ganda Singh, Simla.
7. Shri Beni Parshad, son of Shri Paras Ram.
8. Shri I.D. Khanna, Simla.
9. Shri Munsha Singh, son of Shri Jiwan Singh, Kalka.
10. Shri Uttar Singh, son of Shri Jai Ram, Simla.
11. Shri Mansa Singh, son of Shri Sawan Singh, Kalka.
12. Shri Amar Singh, son of Shri Hari Singh, Simla.
13. Shri Mela Ram Sud, son of Shri Bhola Ram, Simla.
14. Shri Sarmukh Singh, son of Shri Mansa Singh, Kalka.
15. Ambala Ex-Servicemen Co-operative Transport, Society, Limited, Ambala.
16. Ambala Ex-Servicemen Cooperative, Transport, Society, Limited, Ambala.
17. Ambala Ex-Servicemen Co-operative, Transport, Society, Limited, Ambala.

3.00 P. M.

SHORT NOTICE QUESTION AND ANSWER

REHABILITATION OF GOLDSMITHS IN THE STATE

***4091. Shri Ram Kishan :** Will the Home Minister be pleased to state whether the State Government has received any specific instructions and some amount from the Union Government for the rehabilitation of goldsmiths and allied artisans in the State who have become unemployed due to the enforcement of the Gold Control Order of the Government of India; if so, the details of the action taken by the State Government in this connection ?

Sardar Partap Singh Kairon : Yes, for the rehabilitation of goldsmiths only. A note indicating details of the steps taken for the relief of displaced goldsmiths is given below :—

MEASURES TAKEN FOR THE REHABILITATION OF THE DISPLACED GOLDSMITHS AS A RESULT OF THE ENFORCEMENT OF THE GOLD CONTROL RULES

I. Concessions for the education of children and wholly dependents of displaced goldsmiths

Free text-books up to Higher Secondary/J.B.T. Standard up to a maximum limit of Rs. 200 per annum family will be supplied to sons, daughters and wholly dependent brothers and sisters of displaced goldsmiths whose income is less than Rs 100 per month.

II. Training Facilities

Arrangements have been made for free training in Technical and Industrial Schools and Training Centres of Industries Department. Orders have been issued to give preference to displaced goldsmiths, their sons, daughters and wholly dependent brothers and sisters in the matter of admissions to Industrial Training Institutes and also to allow relaxation in age limit and educational qualifications in suitable cases.

III. Facilities for employment of displaced Goldsmiths

(a) The displaced goldsmiths will be given preference for employment on class III and Class IV posts under the State Government. The prescribed age-limit for entry into Government service for these posts will also be relaxed up to 40 years.

(b) The Employment Exchanges in the State have been asked to give preference to unemployed goldsmiths in the matter of submissions of names of persons registered by them to the employers who notify their vacancies to them. Action has also been taken to request Industrial Associations throughout the State to give preference to displaced goldsmiths for employment on suitable jobs.

IV. Grant of licences for coal depots, brick-kilns and retail depots of controlled commodities.

Co-operative Societies and Associations of Goldsmiths will be given preference in the matter of grant of licences for coal depots, brick-kilns and retail depots of controlled commodities by relaxing the condition or previous experience of the trade, where necessary.

V. Loans and Subsidies for new industries.

(a) The displaced goldsmiths are eligible for taking advantage of the existing facilities for the grant of loans and subsidies under the State Aid to Industries Act, 1935 for starting industries both in the case of individuals and industrial co-operatives which are adequate. The Industries Department has been asked to give preference and special consideration to cases of displaced goldsmiths and their co-operatives.

(b) Loans will be advanced for the purchase of sewing machines/Ambar Charkha with an additional loan of Rs 300 for ancillary equipment.

(c) Loan up to Rs 1,000 repayable with interest for a period of 5 years for starting petty business or trading establishment will be advanced. A sum of Rs 10 lacs has been sanctioned by the Government of India for this purpose.

Shri Ram Kishan : Will the hon. Chief Minister be pleased to state the amount which the State Government has received from the Union Government for this very purpose ?

मुख्य मंत्री : मेरे ख्याल में लिखा होगा, शायद रह गया होगा। इस के लिए 10 लाख रुपए की प्रोवीजन की है।

श्री राम किशन : स्टेटमेंट में 10 लाख रुपए बताए गए हैं क्या वह केन्द्रीय सरकार देगी या स्टेट गवर्नमेंट देगी ।

मुख्य मंत्री : यह रुपए सेंट्रल गवर्नमेंट देगी ?

श्री राम किशन : आप ने जवाब में लिखा है कि यह स्टेट गवर्नमेंट देगी ।

मुख्य मंत्री : मेरा ख्याल है कि यह कर्जा पहले पंजाब सरकार देगी और बाद में केन्द्रीय सरकार से लिया जाएगा ।

श्री राम किशन : क्या मंत्री सहोदय बताने की कृपा करेंगे कि जो लोन और फैसिलिटीज देने के लिए जवाब में बताया है वह कितनी दी जाएगी और किस हद तक सारी इंस्ट्रक्शन्ज इम्प्लीमेंट होंगी ?

मुख्य मंत्री : इस के लिए आप सैंपरेट नोटिस दें, पूछ कर बताया जाएगा ।

श्री राम किशन : यूनियन फाईनान्स मिनिस्टर ने इस बारे में पार्लियामेंट में एक बयान दिया है । उसमें कुछ हिदायतें स्टेट गवर्नमेंट्स से सम्बन्ध रखती हैं । क्या हमारी सरकार के पास वह हिदायतें पहुंची हैं और सरकार क्या ऐक्शन लेने का विचार रखती है?

मुख्य मंत्री : मुझे ठीक याद नहीं है । शायद अखबारों में पढ़ा है या किसी केस में पढ़ा है उस को एग्जामिन किया जाए तब पता लगेगा ।

श्री मंगल सेन : जैसा कि मुख्य मंत्री सहोदय ने बताया है कि 10 लाख रुपया सुनारों को दिया जाएगा मैं पूछना चाहता हूं कि बेकार सुनारों में किस तरीके से बांटा जाएगा ।

(No Reply)

सरदार लडमण सिंह गिल : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਵੇਲੇ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਡਿਸਟੀਬਿਊਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵਚਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰੇਗੀ ਫੇਰ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

श्री राम किशन : जैसा कि केन्द्रीय वित्त मंत्री ने पार्लियामेंट में बयान दिया है, उस को सामने रखते हुए क्या सरकार उन को रीहैबिलीटेट करने के मामले में जारी की गई इंस्ट्रक्शन्ज को विद्वड़ा तो नहीं करेगी?

मुख्य मंत्री : पहले बयान तो पढ़ने दें एग्जामिन करने के बाद देखा जाएगा ।

ADJOURNMENT MOTIONS

Babu Ajit Kumar : I beg to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, day to day deteriorating condition of Law and Order in the State.....".

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਵਿੱਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 30, 35 ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਭੀ 13 ਕਤਲ ਹੋਏ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਵੋ ਤਾਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਾਜ਼ੇਹ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਚੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਡਕੈਤੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ।

उपाध्यक्ष : पिछले सप्ताह तीन दिन तो कान्फिडेंस मोशन पर बहिस हो चुकी है इस लिए मैं इस को डिस्अलाऊ करती हूँ ।
(No Confidence Motion has been discussed for three days during the last week. I, therefore, disallow it.)

बाबू अजीत कुमार : जहाँ तक नो-कान्फिडेंस मोशन का ताल्लुक है उस का इस बारे में कोई ताल्लुक नहीं है । यह बहुत अहिंस मसला है, इस पर डिस्कशन करने की इजाजत दी जाए.....

उपाध्यक्ष : मैंने इस के मुतालिक रूलिंग दे दी है, उस के बाद आप कुछ न कहें ।
Please resume your seat. (I have given my ruling and the hon. Member should not say anything now. He should please resume his seat.)

बाबू अजीत कुमार : डिपटी सपीकर साहिब, मैं कुछ अखबारों ਦੀਆਂ ਕਟਿੰਗਜ਼ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਹਾਊਸ ਦੀ *ਟੇਬਲ ਉਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ)

Deputy Speaker : I have already given my ruling. Please take your seat.

बाबू अजीत कुमार : मेरा दूसरा अडਜर्नमेंट मोशन है। मैं यह अरज करना चाहूँदा हूँ।

Deputy Speaker : Let the hon. Member read out his adjournment motion.

Shri Ajit Kumar : I beg to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the refusal of the Khanna City Police to register a dacoity case of Municipal Octroi Barrier, Khanna, District Ludhiana, on the 20th night. It is stated that one of the dacoits was captured and overpowered by the villagers of Kukar Majra, district Patiala, on the next day. Khanna Police on the intervention of the higher authorities next day registered the case.

उपाध्यक्ष : इस में म्युनिसिपैल्टी का सम्बन्ध है। वह म्युनिसिपैल्टी सोई हुई नहीं है। वह केस को सिविल कोर्ट में ले जा सकती है। इस लिए मैं इस को डिस्अलाऊ करती हूँ ।
(It concerns the municipality which is not sleeping. It can take the case to a civil court. I, therefore, disallow it.)

बाबू अजीत कुमार : डिपटी सपीकर साहिब, यह पुलिस का मैटर है। कुछ दिन पहिलां चार आदमीਆਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੁਹਰੌਰ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੈਸ ਲੈ ਕੇ ਨੱਠ ਗਏ, ਖੰਨੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਇਕ ਥਾਨੇਦਾਰ ਅਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ.....

उपाध्यक्ष : होम मिनिस्टर साहिब ने स्टेटमेंट देनी है । (The hon. Home Minister would make a statement). (Interruption)

बाबू अजीत कुमार : अगर होम मनिस्टर ने स्टेटमेंट देनी है तो कीं उह इस बारे में स्टेटमेंट विੱਚ ਦੱਸਣਗੇ ? (ਵਿਘਨ)

*Note : Placed in the Library.

Deputy Speaker : I have already given my ruling. Please take your seat. (*Interruption*)

(At this stage Babu Ajit Kumar again rose to speak)

Deputy Speaker (*Addressing the Leader of the Opposition*). I am sorry the hon. Member is not behaving properly. He should listen to the Chair and should not get up again and again like this.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੇਰੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਿਊਨਿਸਪੈਲਟੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ..... (ਵਿਘਨ) ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਡਾਕਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਕੜਿਆ। ਲੋਕੀਂ ਆਪ ਪਕੜ ਕੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਰੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਥੋਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾ-ਅਹਿਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੇਣ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

उपाध्यक्षा : पहले ही उन के तीन चार बयान पੈडिंग पड़े हुए हैं, वह तो पहले आ जान दो । अगर इस तरह से छोटी छोटी बात पर आप उन का बयान मांगेंगे तो हाउस का काम कैसे चलेगा? (*The hon. Home Minister has yet to make three or four statements. Let those statements first be made. If the statements were to be made on such minor issues the House would not be in a position to transact other business.*)

(*ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫਿਲੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲਨੇ ਦੇ ਲਿਯੇ ਕਹਾ । ਇਸ ਸਮਯ ਚੀਥਰੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਬੋਲਨੇ ਦੇ ਲਿਯੇ ਉਠ ਖੜੇ ਹੁਏ*)

उपाध्यक्षा : अगर आप इस तरह करेंगे तो हाउस का डिकोरम किस तरह से रहेगा । हिन्दुस्तान में कितनी तबदीलियां आ चुकी हैं । एक बहन को यू. पी. का चीफ मिनिस्टर बना दिया गया है । अगर मैं इस चेयर पर बैठी हूं तो कम से कम आप को मेरी बात तो माननी चाहिए। (*If the hon. Member Chaudhri Inder Singh Malik behaves like that the decorum of the House cannot be maintained. Many changes have taken place in the independent India. Now a lady is going to become the Chief Minister of Uttar Pradesh. If the hon. Members have chosen me to preside over the deliberations of the House it is incumbent upon them to co-operate with me.*)

Sardar Gurcharan Singh : Madam, Deputy Speaker, I have given notice of an adjournment motion on this subject. Madam, I beg to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the situation arising out of the statement issued by the Chief Parliamentary Secretary, S. Gulab Singh at Ferozepore on 21st instant. 'It is unfortunate that the judiciary is trying to dominate politics in the country' wherein he has threa-

tened the judiciary and has abused the power conferred upon judiciary by our sacred Constitution of India.

(सरदार गुरचरण सिंह बोलने की कोशिश कर रहे थे ।)

उपाध्यक्ष : मैं बोलने की इजाजत नहीं दूंगी । (I would not permit the hon. Member to make a speech on this point.)

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल : ਬਾਹਰ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਐਂਰ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦਿਉ । ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਤੁਸਾਂ ਕੁਮੈਂਟ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ । (Let him first give a reply. The hon. Member has started making anticipatory comments.)

QUESTION OF PRIVILEGE

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Madam, Deputy Speaker, I beg to ask for leave of the House to raise a question* involving a breach of privilege of the House, namely, the adjournment of the House on the 19th instant requesting you (I am sorry, at that time, Mr. Speaker was in the Chair) to declare 20th September as off-day on the plea that the Members were tired. It is regretted that the motive behind this suggestion was to organise deputation of a group of congressmen to wait on the Prime Minister on Friday. The Prime Minister had given appointment at 12.30 noon which coincided with the sitting of the House and this off-day was utilized by a group of Congressmen to approach the Prime Minister with the representation in favour of certain individuals in power and also utilise the opportunity to discredit another group of the Congress Party and create misgivings in his mind to attempt to poison him against certain individuals.

This adjournment of the House was utilised to assassinate the character of certain Congressmen by Shri Bhagwat Dayal, M.L.A., President of the State Congress who in a press statement stated all sorts of things against them.

The plea of the adjournment of the House was for giving rest to the Members whereas the whole evening and night of 19th September was wasted by certain Ministers, the Members of the Chief Minister's family in using all sorts of coercion and pressure on the Members forcing them to accompany them to Delhi thereby exercising their influence in favour of the Chief Minister and also inducing them to speak against the so-called dissidents in the Congress Party.

Madam, Deputy Speaker.....

उपाध्यक्ष : एक मिनट के लिये मुझे सुन लीजिये । आप ने खुद ही फरमाया है कि पहले वक्त मैं हाउस में नहीं थी । जब मैं यहां आई और मुझे मालूम हुआ कि हाउस सोमवार तक के लिये ऐडजर्न हो रहा है तो मुझे ताज्जुब हुआ । सरदार गुरचरण सिंह ने प्वायंट आफ ऑर्डर रेज किया कि हाउस क्यों ऐडजर्न हो रहा है । सरदार लक्ष्मण सिंह ने कहा कि जिस दिन बिजिनेस ऐडवाइज़री कमेटी की लास्ट मीटिंग हो रही थी तो मैं चेयर में थी । मैं ने फैसले की ताईद नहीं की मैं ने बोट भेजा कि असैम्बली का इजलास बढ़ा दिया जाए क्योंकि काम ज्यादा होता है और बोलने वाले मेम्बर साहिबान भी ज्यादा होते हैं लेकिन वक्त थोड़ा होने के कारण

*Note—A Similar notice of Privilege Motion was given by Sardar Kulbir Singh.

[उपाध्यक्षा]

प्रीजार्डिंग आफिसर के लिये मुश्किल बनती है । सरदार लछमन सिंह ने वहां पर यह बात कही कि डिप्टी स्पीकर ने यह बात लिख कर भेजी है । मैं छुट्टियों के हक में नहीं हूँ । आप खुद स्थाने आदमी हैं । कल स्पीकर साहिब आ जायेंगे उन की मौजूदगी में यह बात साफ हो जाएगी । वे कल आ जायेंगे तो आप उन से यह बात पूछ सकते हैं । इस को पैडिंग रहने दीजिये ।

I have no knowledge about it.

(I would request the hon. Member to hear me just for a minute. As he himself has observed I was not in the Chair when it was decided that there would be no sitting of the Assembly on Friday the 20th September. When I came to the House I was surprised to know this. The hon. Member Sardar Gurcharan Singh raised a point of order as to why the sitting of the House on the 20th September was being cancelled. Sardar Lachhman Singh Gill, however, pointed out that when the meeting of the Business Advisory Committee was on I was here in the Chair. I sent a note requesting the Committee to extend the duration of the Session keeping in view the business before the House and the desire of the hon. Members to participate in the discussion. When the time is not adequate the position of the Presiding Officer becomes rather difficult. This thing was also pointed out by Sardar Lachhman Singh Gill in the meeting of the Business Advisory Committee. I am not in favour of holidays. I would request the hon. Learned Member Sardar Gurdial Singh Dhillon to let this matter remain pending till tomorrow when the Speaker would be in the Chair. I have no knowledge about this matter.)

CALL ATTENTION NOTICES

Sardar Gurdial Singh Dhillon : Madam, Deputy Speaker, I beg to ask for leave to call the attention of the Government to a matter of urgent public importance, namely, the statement made by the Chief Parliamentary Secretary in 'Tribune', dated the 23rd September, 1963, saying that "It is unfortunate that the judiciary is trying to dominate politics in this country" thereby reflecting on the whole judicial system of India. I request that these remarks may be discussed in the House. मैडम, यह मामला आज की ट्रिब्यून में आया है जो कि मेरे दोस्त सरदार गुलाब सिंह के नाम से मन्सूब है । यह बात अखबार के फ्रंट पेज पर ही छपी है । उस के बाद कहते हैं कि इन्होंने डाक्टर प्रताप सिंह का भी जिक्र कर दिया कि वह बड़ा कुरूप था

उपाध्यक्षा : मेरे पास इस का जवाब आया हुआ है । (**I have received a reply from the Chief parliamentary Secretary.**)

सरदार गुरदयाल सिंह किल्लों : मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि सरदार गुलाब सिंह से ज्यादा शायद ही इस हाउस में किसी की कुर्बानी हो । इस लिये मेरे दिल में इन की बहुत ज्यादा इज्जत है । जब मैं ने इन के यह रिमार्क्स पढ़े तो मैं यह मोशन कनडेम्नशन या सेनशोर करने के ख्याल से नहीं लाया । बल्कि मैं ने इस लिये यह नोटिस दिया है कि इन की तरफ से यह बात कही गई है कि जुडिशियरी पौलिटिक्स को डोमिनेट करती है तो यह बहुत बड़ी बात इन्होंने कही है । अगर वाकई यह बात है तो हाउस को भी बताएं हम भी इस बात का नोटिस लेंगे । मेरी उनसे दरखास्त है कि वह इस बात पर रौशनी डालें ।

Shri Mangal Sein : Madam I ask for leave of the House to discuss a matter of urgent public importance, namely, a news item which has appeared

in the 'Tribune' of yesterday wherein Shri Gulab Singh, Chief Parliamentary Secretary, under the heading "Judiciary trying to dominate Politics" has said that "It is unfortunate that judiciary is trying to dominate Politics in our Country".

उपाध्यक्ष : यह भी उसी मज़मून पर है । (This also is on the same subject.)

श्री मंगल सैन : और आगे चलकर एक बात बड़ी मज़ेदार लिख दी—"This remark was made by Mr. Gulam Singh, Chief Parliamentary Secretary." नाम तो बिल्कुल ठीक है—काम के मुताबिक, लेकिन अर्ज़ करना चाहता हूँ

उपाध्यक्ष : मैं बोलने की इजाज़त नहीं दूंगी । (I will not permit the hon. Member to speak on it.)

श्री मंगल सैन : बोलने की बात नहीं । मैं यही कहना चाहता हूँ कि यह एक बहुत सीरियस बात है, इस पर ज़रूर डिस्कशन होनी चाहिए । सभा को पता लगना चाहिए कि जुडीशरी ने ऐसी कौन सी बात की है । आप के द्वारा मेरी हम्बल सबमिशन है

मुख्य मन्त्री : आन-ए-प्यायंट आफ आर्डर, मैडम, डिप्टी स्पीकर साहिब, हमारे हाउस का यह रिवाज रहा है कि जब कोई चीज़ अखबार में निकले तो उसकी बिना पर कोई एडजर्नमेंट मोशन या काल अटैशन मोशन एण्टरटेन नहीं करते ।

कुछ माननीय सदस्य : होती रही है ।

मुख्य मन्त्री : जब हाउस का यह रिवाज रहा है तो मैं समझता हूँ कि सिर्फ अखबार में छप जाने से यह चीज़ न तो एडजर्नमेंट मोशन का बेसिस बननी चाहिए और न ही काल अटैशन मोशन का बेसिस बननी चाहिए । इस चीज़ की असलियत को जानने के लिए एक आध दिन देख लिया करें और बैरीफाई कर लें कि उसकी कन्ट्राडिक्शन होती है या नहीं ।

सरदार लडमण सिंह गिल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम, वुटे किसे मैम्बर ने

Chief Minister : Madam, you have not given your ruling on my point of Order. There is a convention about it.

सरदार लडमण सिंह गिल : अँन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम । मैं एिह बरि रिहा सी कि वुटे किसे आनरेबल मैम्बर साहिब ने अैडजर्नमेंट मोशन दिँदे हँदे किहा सी कि "सरदार गुलाम सिंह, चीफ पारलीमेंटरी सैक्रेटरी". की मैं ज़ाह सक्दा हां कि पੰजाब गैरमिंट विँच बँधी गुलाम सिंह चीफ पारलीमेंटरी सैक्रेटरी वी है ?

डिप्टी स्पीकर : मज़ाक दी गल ठुँ डडें नी । (The hon. Member should leave talking in a lighter mood.)

चौधरी बेबी लाल : आन ए प्वायंट आर्डर, मैडम । आनरेबल चीफ मिनिस्टर साहिब ने कहा है कि हमारा यह रिवाज चला आ रहा है कि अखबारी खबरों की बिना पर कोई एडजर्नमेंट मोशन वगैरा नहीं आनी चाहिये । यहां सरदार लच्छमन सिंह जी ने कहा था कि एप्रीकलचर के महकमे की बाबत मैं एप्रीकलचर मिनिस्टर से ही सवाल पूछूंगा तो उस

[चौधरी देवी लाल]

वक्त जो बात चीफ मिनिस्टर साहिब ने कण्ट्राडिक्ट की थी वही बात आज की अखबार में निकली है यानि कि ऐग्रीकल्चर और पंचायत के महकमों को चीफ मिनिस्टर खुद अपने हाथ में ले रहे हैं। जब तक वह इस खबर को कण्ट्राडिक्ट नहीं करते हमें उस पर बीबीव करना ही पड़ता है।

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों: आन ए प्वायंट ऑफ आर्डर, मैडम। चीफ मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है कि अखबार की खबर के मुताबिक यहां पर कोई मोशन नहीं आ सकती। मैं उन की राय का एहतसाम करता हूं लेकिन इस के बावजूद ऐसी मोशनज इस हाउस में आती रही हैं न्यूज आइटम्ज की बिना पर एडजर्नमेंट मोशंज और दूसरी मोशंज आती रही हैं। यह बिल्कुल एक नावाजब सी बात है कि इस सौके पर इस प्ली को लिया जाए। अगर खबर की कण्ट्राडिक्शन के लिये एक हफ्ता तक इंतजार करते रहे तो उसके बाद काल अटैशन मोशन लाने के कोई मायने ही नहीं रहते।

उपाध्यक्षा: जैसा आपको अपनी राय जाहिर करने का हक है वैसे ही चीफ मिनिस्टर साहिब को और सभी मेम्बर साहिबान को हक है कि अपनी 2 राय का इजहार करें।
(Just as the hon. Member has a right to express his opinion the Chief Minister as well as other Members are also equally entitled to give their opinion).

चीफ पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी: डिप्टी सीकर साहिब, जब सुबह मैंने अखबारों को देखा और पढ़ा तो उसी वक्त मैंने इस खबर को कण्ट्राडिक्ट कर दिया था। मैं पहले भी, जैसा कि आप को बताया, इस बात को कण्ट्राडिक्ट कर चुका हूं कि यह खबर बिल्कुल गलत है। ऐसा कोई ब्यान मैंने नहीं दिया।

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों: अगर यह इस खबर को कण्ट्राडिक्ट करते हैं तो मैं अपनी मोशन को वापिस लेता हूं।

महोदय लक्ष्मण सिंह गिल: ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਧਿਵਾਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਵਿਧਾਨ)

Sardar Gurdial Singh Dhillon: Madam, this is just a Call Attention Notice, and not an Adjournment Motion.

उपाध्यक्षा: आप को और मुझे भी इस बात का काफी तज़रबा है कि जो बातें अखबारों में निकलती हैं मैं किसी पर कोई एसपर्शन नहीं करती—काफी बड़ा चढ़ा कर दी जाती हैं। आप जैसे रिस्पॉन्सिबल मैम्बर्स को गलत बातों पर विश्वास नहीं करना चाहिये। (I as well as the hon. Member, have sufficient experience that the things which are published in news paper I do not cast aspersion on any one—are based on exaggeration. The responsible members like him should not believe such things.)

महोदय लक्ष्मण सिंह गिल: ਹੁਣ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਲ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਗਲ ਹੈ ?

Comrade Gurbakhsh Singh Dhaliwal: Madam, I beg to ask for leave to move a Call Attention Motion to discuss a matter of urgent public importance,

viz., the unlawful arrest of the whole of the Panchayat of village "Maur", Barnala Tehsil of district Sangrur made by the S. H. O., Sehna.

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਹਿਸੀਲ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਮੌੜ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਸਹਿਨਾ ਪੁਲਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਈ। ਉਥੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੇ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪੰਚਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਚਾਇਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਜਮਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤ ਸੁਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ? ਸਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤ ਪਕੜੀ ਗਈ ਔਰ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਕਿਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। (Was the entire Panchayat sleeping over it during the Panchayat Raj ? It is surprising that the entire Panchayat is arrested and there is no report to that effect.)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਸਾਰੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਹੈ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਕੇ ਮਿਲੇ ਹਨ. ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈ. ਜੀ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਘਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਗੇ, ਸਾਰੀ ਗਲ ਬਾਤ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿਉ। (The hon. Member need not press for the motion in view of the statement given by the Chief Minister.)

Shri Ajit Kumar : Madam, I beg to ask for leave of the House to call the attention of the Minister to an urgent matter of public importance, namely, non-payment of stipends in time by the Education Department to the students belonging to Scheduled Castes and Backward Classes in the State causing great hardship to the students to carry on their studies. Thousands of students have left the Schools and Colleges due to this irregularity and unnecessary delay on the part of the Government.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਹਿਬਾ ਆਮ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦੋ ਢਾਈ ਢਾਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਟਿਪੈਂਡ ਮਿਲਦੇ ਹਨ

उपाध्यक्षा : मैं आप के साथ इसका कहती हूँ कि यह मामला बड़ा महत्वपूर्ण है। मैं सम्बन्धित मिनिस्टर साहिब से दरखास्त करूँगी कि इस मामले पर खास तौर से तबज़ु दे और एक पूरा ब्यान यहां पर दें। (I agree that this is a very important matter. I would request the Minister concerned to give special attention to this matter and make a comprehensive statement on the floor of the House.)

बाबू अजीत कुमार : यह महकमा तो चीफ मिनिस्टर साहिब का है।

उपाध्यक्षा : क्या मैं इतना भी नहीं जानती कि किस का महकमा है ? मैंने तो पहिले ही यह कहा कि मैं सम्बन्धित मिनिस्टर साहिब से दरखास्त करती हूँ कि वह इस सिलसिले में यहां पर एक ब्यान दें। (Do not I know whose department this is ? I have already requested the Minister concerned to make a statement

[Deputy Speaker]

on the floor of the House in this regard.)

Shri Jagan Nath : Madam, I beg leave to call the attention of the Minister to a matter of urgent public importance, namely, harassment and high handedness of civil authorities to force the innocent people of the village to settle the cases of tenancy which are the subject-matter of the Civil Courts.

डिप्टी स्पीकर साहिब, 13 तारीख को हिसार के ए. डी. सी., एस. डी. ओ. सिविल, भिवानी, बी. डी. ओ. और चेयरमैन ब्लाक समिति तीशाम ईशरवाल गांव के अन्दर जाते हैं। वहां पर श्री राम स्वरूप को बुलाते हैं

उपाध्यक्षा : क्या आप को इस वाक्या का ज्ञाती इल्म है ? (Has the hon. Member got personal knowledge of this case?)

श्री जगन्नाथ : जी हां, मैं उसी गांव का रहने वाला हूं। तो यह चारों बड़े बड़े अफसर वहां ईशरवाल गांव में जाकर चौधरी राम स्वरूप को कहते हैं कि तू अपनी जमीन को छोड़ दे वरना तुम्हारे खिलाफ झूठा केस बनाया जाएगा, तुम्हें गिरफ्तार किया जाएगा।

उपाध्यक्षा : यह छोटी छोटी बातें ऐसी हैं जिनका सम्बन्ध आम सरकारी कामों से है। (Such small matters concern the routine administrative affairs.)

श्री जगन्नाथ : ठीक है कि यह छोटी सी बात है लेकिन इसी बात के लिए सरकार के चार बड़े बड़े अफसर इकट्ठे होकर वहां पर पहुंचे।

उपाध्यक्षा : आप मेरी पूरी बात को सुनते ही नहीं और पहिले ही अपनी बात कहनी शुरू कर देते हैं। मैंने कहा है कि गो यह छोटा सा मामला है और आम सरकारी काम से ताल्लुक रखता है। यदि इसी के ऊपर चलते जाएंगे तो और काम नहीं चलेगा इन्होंने ने आप की फीलिंगज सुन ली हैं। यह इस का मुनासिब इंतजाम कर लेंगे। The hon. Member has started making comment without first listening to me. I have said that although this is a routine administrative matter if the House goes on discussing this very thing, then we would not be able to carry on the other business before it. The Minister concerned has heard the feelings of the hon. Members he would make necessary arrangements about it.

(Interruptions by Babu Ajit Kumar).

Deputy Speaker : Will the hon. Member take his seat? I have already given my ruling.

श्री जगन्नाथ : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं इस सिलसिले में सिर्फ इतनी अर्ज करना चाहता हूं कि उस के तीन लड़के फौज में मुलाजिम हैं और चीफ मिनिस्टर साहिब कहा करते हैं कि जो लोग फौज में मुलाजिम हैं उन की फैमिलीज का वह खास तौर पर ध्यान रखते हैं। इस लिये मैं अर्ज करता हूं कि उन फौजियों के बाप के पास 4 बड़े अफसर गए और उससे किसी कागज पर दस्तखत करवा लिए गए और उसे बताया भी नहीं गया कि उस में क्या लिखा हुआ है

उपाध्यक्षा : मैं इस को नामंजूर करती हूँ। (I dis allow it.)

श्री जगन्नाथ : डिप्टी स्पीकर साहिब, यह बड़ा अहम मामला है....

Deputy Speaker : No please. I have given my ruling.

सरदार कुलबीर सिंह की मोशन सरदार गुरदयाल सिंह डिल्लों की मोशन जैसी ही है। दोनों में एक ही बात है.....

No please I have given ruling (Sardar Kulbir Singh's notice for Privilege Motion is also to the same effect as that of Sardar Gurdial Singh Dhillon.)

सरदार कुलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, इस बात से इन्कार नहीं किया जा सकता कि हाउस को एडजर्न किया गया था . . .

उपाध्यक्षा : आप इन्सिस्ट क्यों करते हैं कि इस पर मैं अभी रूलिंग दूँ। मैं इस पर अपनी रूलिंग पोस्टपोन करती हूँ क्योंकि मुझे पता ही नहीं कि छुट्टी किस ने दी थी। (Why is the hon. Member insisting to have my ruling just now when I have postponed it? I am not aware of the actual position as to how the House was adjourned on that day.)

सरदार लड्डमन सिंह गिल : डिप्टी सपीकर साहिब, जेकर तिसीं इजाजत दिउं तं में इस घाटे कुछ सभमिसन करां। एह मामला बड़ा अहम है और इस उते काढी देर बैठ के विचार होइआ है जिस उरुं कि श्री जगन नाथ ने जिकर कीता है.....

डिप्टी सपीकर : सरदार जी, तिसीं बड़े सिआटे मै'बर हों, तिसीं किस उरुं बोल रहे हों। (I fail to understand how the hon. Member has stood up to speak.)

सरदार लड्डमन सिंह गिल : मैं तुहाड़ी इजाजत नाल बोल रिहा हों।

डिप्टी सपीकर : पर मैं तं तुहाड़ुं बोलन दी इजाजत नहीं दिती, तिसीं तं परे नाल धड़ुं हो गये हों। (I have not permitted the hon. Member to speak and he has started speaking without my permission.)

सरदार लड्डमन सिंह गिल : हुन बोलन दी इजाजत है कि नहीं ?

डिप्टी सपीकर : नहीं। (No please.)

श्री जगन्नाथ : डिप्टी स्पीकर साहिब, चार अफसर वहां जाते हैं और सारे आदमी कहते हैं तो . . .

उपाध्यक्षा : अगर आप की परसनल नालिज की बात है तो आप लिख कर दे दें। मैं मिनिस्टर साहिब से कह दूंगी कि वह देख लें। (I would request the hon. Member to give it in writing if he is saying so on his personal knowledge. I would request the Minister concerned to examine it.)

Babu Ajit Kumar : Madam, I beg leave to call the attention of the Minister to a *matter of urgent public importance, namely, the use of Public Relations Wagon No. P.N.E. 7829 to carry the Congress Legislators to see Pandit Jawahar Lal Nehru, who is investigating the charges of corruption against the so-called boldest Chief Minister, Punjab, to make a request not to remove Sardar Partap Singh Kairon.

*Note.—Similar call Attention Notices were given by Sarvshri Babu Singh and Gurbaksh Singh

(Babu Ajit Kumar)

Two officers of the State Government arranged the Press Conference for the Punjab Congress Chief at Delhi. Government has not taken any action against the officers mentioned above and officer incharge of the Public Relations Department with whose consent the Wagon No. PNE 7829 was used for private pilgrimage.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਹ ਖਾਤਰਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਔਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਡੀ ਲੈ ਗਏ . . .

उपाध्यक्षा : आप ने जो पढ़ दिया है वह काफी है। मैं सरदार गुलाब सिंह से कहूंगी कि क्योंकि यह उन का मामला है, इस लिये वह इस बारे में कुछ हाऊस को बता दें।

(The hon. Member has read out his motion. It is sufficient. I would request the Chief Parliamentary Secretary to inform the House about it as this matter concerns his party.)

(ਸਰਦਾਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ) ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ : ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਜਿਸ ਗੱਡੀ ਦਾ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਪਰਮਾਨੈਂਟਲੀ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਦਿੱਲੀ ਸਟਾਫ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਈ।

Comrade Bhan Singh Bhaura : Madam, I beg to ask for leave to move a call attention motion to discuss a matter of urgent public importance namely, the situation arising out of the social boycott of Harijans of village Khatiwas in Tehsil Dadri of Mohindergarh District by the Panchayat of the same village.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਨਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ 'ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਟਿਕਰਾ ਵੀ ਇਹ ਹੈ-

"Untouchability still persists in District Mohinder Garh".

ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਕਰੋ। ਕੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ ? (I would request the hon. Member to bring Call Attention Motions after giving due consideration to them. Is this a subject for a Call Attention Motion)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਹੀ ਦੇ ਦੇਣ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮੈਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਆਪ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਾਰਟ ਨੋਟਿਸ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਪੁਛ ਲਉ। (I disallow it. The hon. Member can have information in this connection by giving notice of a short notice question?)

Shri Mangal Sein : Madam, I beg to ask for leave of the House to discuss a matter of urgent public importance, namely, the Government has by a notification under the Gur Control Order laid down a condition for every person dealing in Gur, Sugar or any article manufactured from Sugarcane, that only those beoparies will be issued licences who will deal in Gur, Shakkar or Sugar to the extent of fifty quintals daily. As a result of this order those beoparies who deal in 20 or 25 maunds of Gur daily will be rendered jobless. Therefore, I wish to draw the attention of the Punjab Government to this problem.

माननीय उपाध्यक्षा, मैं सिर्फ एक ही फिकरा कहना चाहता हूँ कि इस आर्डर से जो छोटे व्यापारी हैं वह अफैक्ट होंगे और बेकार हो जाएंगे। इस लिये मैं कृषि मन्त्री से और मुख्य मन्त्री साहिब से रीक्वेस्ट करूँगा कि इस तरफ ध्यान दें। उन के नोटिस में भी शायद यह बात पहले आ चुकी होगी क्योंकि उन के पास डेपुटेशन भी आया था। मालूम नहीं कि इन्होंने उन से क्या बात कही है। अगर वह बयान देंगे तो वही चीज़ हाउस में भी आ जाएगी। मेरी तो इतनी सबमिशन है कि 50 क्विंटल से ज्यादा गुड़ का व्यापार करने वाले सरमाएदार ही व्यापारी हो सकते हैं लेकिन छोटे व्यापारियों को भी अपनी रोज़ी कमाने का हक हासिल है। इस लिये मैं आशा करता हूँ कि मन्त्री सहोदय इस बारे में स्टेटमेंट दे देंगे।

उपाध्यक्षा : आप की बात बड़ी वाजिब है। मैं मिनिस्टर कन्सन्ड से कहूँगी कि वह कुछ कह दें तो बेहतर होगा। (The thing which the hon. Member has said is quite reasonable. I would request the Minister concerned to express his views in this regard.)

गृह मन्त्री (श्री मोहन लाल) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मिनिस्टर कन्सन्ड तो मैं हूँ। यह नोटिफिकेशन बड़ी देर की जारी हुई है। मुझे मालूम नहीं कि मੈਂबर साहिब ने यह नोटिफिकेशन देखी भी है कि नहीं देखी। (श्री मंगल सेन : मैंने देखी है।) यह काफी अर्ली से जारी हुई है। यह सही बात है कि गवर्नमेंट के पास कई रीप्रेजेंटेशनज भी आई हैं और डेपुटेशन भी आया था। मैंने आर्डर कर दिया है कि डिपार्टमेंट इस बारे में रिवाइज्ड नोटिफिकेशन जारी कर दें। मैंने यह रिड्यूस कर दिया है।

श्री मंगल सेन : यह बड़ी अच्छी बात है जो इन्होंने यह कदम उठाया है। मैं जानना चाहता हूँ कि यह किस हद तक रिड्यूस किया गया है ?

बाबू अजीत कुमार : डिप्टी स्पीकर साहिब, जितना दरबतस नू अरेस्ट कर लिया गਿਆ मी उस घाते रंग मलिसटर साहिब ठे स्टेटमेंट देली है। मੈਂ दिग जाद टिलाईट वासते बरि रिगं रां।

डिप्टी स्पीकर : ਜਦੋਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। (It will be seen when the statement is given.)

LEAVE OF ABSENCE

Deputy Speaker : I have to make an announcement. I have received the following letter separately, from Sarvshri Hardit Singh Bhathal and Harnam Singh Chamak, M.L.As :—

"Respectfully I beg to state that as you are aware I have been kept under detention by the Government for the last several months as a result of which I am unable to attend the meetings of the Vidhan Sabha. Therefore, I hereby beg to request that so long as I am under detention I may kindly be granted leave of absence from the meetings of the Punjab Vidhan Sabha."

Deputy Speaker : Have the hon. Members the leave of absence asked for ?

Voices : Yes.

The leave was granted.

STATEMENT BY THE HOME MINISTER

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਜਨਾਬ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਦਿਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੰਨੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਰਕਰ ਦੀ ਗਿਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅੱਜ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਫਾ 144 ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਜ ਵਾਸਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਹਦਾਇਤ ਸੀ।

Deputy Speaker: The hon. Member should please resume his seat. He should not start speaking without the permission of the Chair.

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਥੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੌਜੂਦ ਆਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਆਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤਿੰਨ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਹਨ ਜੇਕਰ ਆਪ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦੇਵਾਂ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇਕਰ ਇਹ ਲੰਬੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਨ ਦੀ ਟੇਬਲ ਲੇ ਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ? (Will it not be better if these statements are laid on the Table of the House in case they are very lengthy?)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਗੁਰਿ ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਇੰਨੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਨਹੀਂ; ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।
(ਵਿਘਨ)

1. REGARDING THE ALLEGED DEFIANCE OF PROHIBITORY ORDER UNDER SECTION 144 CR. P.C.

Home Minister : I have been called upon to make a statement regarding the alleged defiance of prohibitory order under Section *144 Cr. P.C. on the 18th September in Chandigarh outside the Vidhan Sabha. The facts are that during the Vidhan Sabha Session, a fairly large number of spectators generally collect outside the Vidhan Sabha building, and keep on waiting outside till the conclusion of each sitting. Similarly, on the 18th of September, 1963, when the motion for no-confidence was being discussed, quite a large number of spectators had collected individually outside the Vidhan Sabha building. On coming to know about the failure of no-confidence motion, some of them expressed their feelings. When Chief Minister came out of the House, after the conclusion of the debate in the Vidhan Sabha a number of visitors wanting to see him in connection with their complaints followed him to his office in the Secretariat. There was no demonstration, nor was any procession taken out (*Interruptions*). As such the Prohibitory Order passed by the District Magistrate, Ambala, under Section 144 Cr. P.C. was not violated in any way. (*Interruptions*)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਕੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਭਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ, ਜਨਾਬ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਕਿ ਨਾਹਰੇ ਲਗਾਏ ਗਏ। (ਵਿਘਨ)

***Note.** For reference please see P.V.S. Debate Volume II, No. 9, dated 19th September, 1963.

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਨੱਠ ਗਏ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਫਿਰ ਇਹ ਬੜੀ ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੱਠ ਗਏ ਸੀ । (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ : ਐਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਮੈਡਮ । ਹੁਣੇ ਹੀ ਜ਼ਰਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰੋ ਇਸ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਨੱਠ ਗਏ ਸੀ । ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਵਾਕ ਆਉਟ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇਹ ਨੱਠ ਗਏ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਅਤੇ ਕੀ ਵਾਕ-ਆਉਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਾ 144 ਤੋੜਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਤਰਫ਼ ਦਿਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਬਿਜਨੈਸ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਤੋਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੀ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕੁਆਪਰੇਟ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (Addressing Sardar Gurnam Singh) Do you approve of it ? (I would like to draw the attention of the hon. Members to the fact that we have to cover a heavy agenda of Legislative Business today and at the same time you want to hear the statements of the hon. Home Minister. I would request you all to co-operate so that we may be able to transact the business for today. (Addressing Sardar Gurnam Singh) Do you approve of it ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ, ਇਹ ਐਜੀਟੇਟਿਡ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਇਹ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) !

II. REGARDING ARREST OF A WRONG PERSON IN AN EXCISE CASE AT AMRITSAR

Home Minister : Madam, the second statement is in regard to the call attention notice of Shri Balramji Dass Tandon. It is—

No. person with the name of *Harbans Singh was arrested in place of Harbans Lal in any excise case at Amritsar. No statement was also made in Court that Police was incompetent to arrest Harbans Lal as he was connected with a big political family of the State. One Sohan Lal of Abadi Kot Mit Singh, Amritsar, was however, challaned in an Excise case. A warrant of his arrest was issued from the court of Shri T.S. Ghuman, MIC, Amritsar, as he was absconding. The warrant of arrest was sent for execution to Police Station Sadar, Amritsar. The Constable deputed for service, arrested one Sohan who was also resident of Abadi Kot Mit Singh, Amritsar. Shri Sohan represented to court that he was not the person wanted in the Excise case. He was got discharged on 9th September, 1963, as it was a case of mistaken identity.

III. REGARDING DEATH DUE TO ALLEGED POLICE TORTURE OF A HARIJAN OF MALLANWALA DISTRICT FEROZEPUR

Madam, the third statement is in regard to the *adjournment motion of Sardar Kulbir Singh. One Sardara, son of Shri Bulanda, brother of Kakoo,

*For previous reference please see P.V.S. Debate Volume II No. 9, dated 19th September, 1963.

[Home Minister]

complained on the 17th of September, 1963, regarding the maltreatment meted out to his brother at the hands of Local Police of Police Station, Mallanwala. Since the allegations made constituted a criminal offence on the part of Sub-Inspector, Sujan Singh, Station House Officer, Mallanwala, in connection with his official relations with the public, immediate information was sent by the Senior Superintendent of Police, Ferozepore, to the District Magistrate, Ferozepore on 18th September, 1963, who ordered that investigation should be conducted by a Gazetted Police Officer on the same day. Consequently, the enquiry was entrusted to Shri S.S. Brar, Assistant Superintendent of Police. However, Kakoo died at 10.17 p.m. on 18th September, 1963, in the Civil Hospital, Ferozepore and after the holding of the inquest under section 174 Cr. P.C. by the City Inspector, Ferozepore a case under section 304/342 Indian Penal Code, was registered, as the death of Kakoo was found due to "coma caused by the compression of the brain by subdural and extra dural haemorrhage as a result of injury on the head". The injuries were stated to be ante-mortem, and caused with some blunt weapon.

The investigation of this case was entrusted to the Assistant Superintendent of Police after transferring the Sub-Inspector immediately to the Lines and keeping in abeyance the orders of his promotion as Inspector and transfer to P.A.P.,

It may also be added here that since the injuries of the deceased Kakoo are alleged to have been caused while in Police custody, the District Magistrate, Ferozepore, has deputed the Additional District Magistrate for holding the inquest and the Additional District Magistrate, Ferozepore, has since taken up the inquest.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨਕੁਐਸਟਰ ਠੀਕ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਾਇਮ ਨਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤੇ ਕੁਐਸਚਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕਦੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਗਲ ਕਰ ਲਵੋ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ। (I would request the hon. Member Sardar Kulbir Singh to see the Home Minister in this connection and he will get the information he wants.)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਹਾਰ ਪਵਾਏ ਅਤੇ ਕੀ ਜਲੂਸ ਨਹੀਂ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ? ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਸੈਕੰਡ ਹੈਂਡ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਆਪ ਉਨ ਕੇ ਡੀਨਾਈ ਕਰਨ ਜੇਕਰ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਪਵਾਏ।

ਤਥਾਪਕਸ਼ਾ : ਆਪ ਇਸ ਕੇ ਬਾਰੇ ਸੋ ਗਾਰਟ ਨੋਟਿਸ ਕਵੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋ, ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। (The hon. Member may table a short notice question and he will get the reply.) (Interruption)

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਜਾਥ: ਜਨਾਬ, ਹਾਰੇ ਫੁੱਟ ਕਧਾ ਹਾਰ ਡਲਵਾਏਂਗੇ

ਤਥਾਧਿਕਸ਼ਾ: ਆਪ ਧਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਕਿਢੜਾ ਕਰੋ। (The hon. Member should withdraw these words.)

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਜਾਥ: ਅਗਰ "ਹਾਰ ਡਲਵਾਨਾ" ਅਨਧਾਲਿਯਾਸ਼ੈਟ੍ਰੀ ਕਡੰਝ ਹੈ ਤੋ ਸੈਂ ਕਿਢੜਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਇਕ ਆਪਣੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ ਨਾਗਰ ਮਲ ਦੇ ਮੁੱਤਲਿਕ। ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਲਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਦਮੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਤੁਹਾਡੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਠੀਕ ਟਾਈਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। (The adjournment motion of the hon'ble Member did not reach well in time. The decision taken by the Chair will be announced tomorrow.)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਬੜਾ ਹੀ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ.....

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਬਗੈਰ ਦੇਖੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਫੇਰ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (It is not proper to say anything without going through the motion. A reply would be given after due consideration.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਦਿਵਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਇਕ ਵਰਕਰ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤਥਾਧਿਕਸ਼ਾ: ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੀ, ਆਪ ਭਨ ਸੇ ਸਿਲ ਕਰ ਪੂਛ ਲੋ। (The hon. Member should please see the Home Minister personally in this respect.)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ 3 ਵਜੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਤਥਾਧਿਕਸ਼ਾ: ਅਗਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀਸਾਰੀ ਕੀ ਕਯਹੁ ਸੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਤੇ ਤੋ ਇਸ ਕਾ ਕਧਾ ਕਧਾ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ? (What can be done now if the hon. Speaker has not come due to illness.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਤਲਾਹ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (What can be done at this stage when the hon. Speaker has been taken ill ? In this respect I have asked for information from the office and a reply would be given as soon as it is received.)

PRESENTATION OF REPORTS

ਚੇਅਰਮੈਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ (ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਲਾ ਰਾਮ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ ਮਾਰਕਿਟ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

Agriculture and Welfare Minister (Sardar Gurbanta Singh) : Madam, I beg to move—

That the time fixed for presenting the Report by the *Hindi Regional Committee on the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill be extended up to 25th September, 1963.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the time fixed for presenting the Report by the *Hindi Regional Committee on the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill be extended up to 25th September, 1963.

Deputy Speaker : Question is—

That the time fixed for presenting the Report by the *Hindi Regional Committee on the Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill be extended up to 25th September, 1963.

The motion was carried.

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਜਗਾਹ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੌਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਮੌਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋਈ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੌਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜਾਬੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਇਹ ਦਰੁਸਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (When the motion was moved by the hon. Minister, the report of the Punjabi Regional Committee was lying before me. In haste for the word 'Hindi' the word 'Punjabi' was used. It has now been corrected.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੋਜ਼ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ

*While stating and putting the motion to the vote of the House, the words "Punjabi Regional Committee" instead of "Hindi Regional Committee" were used. But in view of observations made later, the words "Hindi Regional Committee" have been used.

ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਵੀ ਕਿ ਹੈ ਕਿਹਾ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਇਹ ਫੇਰ ਅਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਅਵਾਇਡ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਸਰਸਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਆਪਦਾ ਗੁਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਤਨੀ ਬਾਰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਿਉਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਅਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਬੋਲੇ। (I am sorry to say that most of the Members speak English. I am of the view that nobody should speak in English.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਵੱਜੋ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਐਖ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਏਥੇ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ। ਫੇਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਮੁਆਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਕਨਸਲਟ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (The reply to it would be given after consulting the office.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਆਖਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

4.00 p.m.

ਤਥਾਧਿਕਾ : ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਹ ਜੀ, ਆਪ ਕੇ ਪ੍ਰਾਯੰਟ ਆਫ ਆਡੇਰ ਕੇ ਕਰਕੇ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਹ ਜੀ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਇਸਲਿਓਂ ਮੈਂ ਤਸਕਾ ਜਕਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ। ਹਿੰਦੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੀਂ ਨੇ ਟਾਈਮ ਏਕਸਟੈਂਡ ਕਰਵਾਏ ਹੈ, ਬਾਓ ਸਿਸਟੇਕ ਮੇਰੇ ਸੁੰਹੁ ਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀ ਨਿਕਲ ਗਏ। (When Babu Bachan Singh raised his point of order, Sardar Lachhman Singh rose to speak and I could not give my reply. The Hindi Regional Committee has requested for extension of time. By mistake I uttered the words "Punjabi Regional Committee.")

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਹ : ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੀ।

ਸਰਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਐਜੋਰੈਂਸ ਦੇਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸਦਾ ਤਾਅਲੁਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

डिप्टी स्पीकर : ठीक है, ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਆਫਿਸ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਰਖਣਗੇ।

However, I am proud that the work done in Hindi and Punjabi in this Vidhan Sabha has got no comparison anywhere.) (thumping)

(Yes, This issue concerns my office. I have instructed my office that in future the report of the Punjabi Regional Committee should be printed in Punjabi and that of the Hindi Regional Committee should be printed in Hindi. However, I am proud that the work done in Hindi and Punjabi in this Vidhan Sabha has got no comparison anywhere.) (thumping)

THE PAYMENT OF WAGES (PUNJAB AMENDMENT) BILL, 1963.

Home Minister : (Shri Mohan Lal) : Madam, I beg to move—

That the Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

Deputy Speaker : Motion moved—

That the Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

श्री मंगल सैन (रोहतक) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं इस बिल के बारे में इतना ही कहना चाहता हूँ कि जब हमारे नए काइनेस मिनिस्टर श्री टी. टी. कृष्णमचारी ने पालियामेंट में कम्पलसरी डिपोजिट स्कीम के बारे में अनाउंस कर दिया तो फिर इस बिल का पास करना बेमानी है।

मैं इस सरकार और इस के ला डिपार्टमेंट के बारे में यह अर्ज करना चाहता हूँ कि यह कैसे तो जनता और मजदूरों की बड़ी हमायती बनती है लेकिन पिछले साल इस ने मजदूर-दुश्मन कानून यहां ला कर पास किया और इस के सैक्शन 6 के अन्दर यह बात रखी थी कि जिस मजदूर को, सरमाएदार और कारखानेदार की हर प्रकार की हेराफेरी करने के बाद यानी बड़ी-बड़ी रकमों पाटी और चन्दों की शक्ल में देने के बाद जो कुछ रुपया बच जाए, तो उसे एक बोनस मिलता है, उस बोनस में से इस सैक्शन के जरिए उसको आधा नक़द दिया जाएगा और आधा से विंग सर्टिफिकेट के रूप में दिया जाएगा और यह बात कम्पलसरी होगी। अब मैं समझता हूँ कि जब सेंटर में ही वह स्कीम नहीं रही तो यहां भी इसकी आवश्यकता नहीं। अब यह इनफरक्चुअस है, प्रभावहीन है। यह हमारे होम मिनिस्टर साहिब जो सुप्रीम कोर्ट की धज्जियां उड़ाते रहे हैं वह इस बात का जवाब दें कि

उपाध्यक्षा : मंगल सैन जी, पालियामेंट्री ज़बान इस्तेमाल करें। (The hon. Member should use parliamentary language.)

श्री मंगल सैन : अच्छा जी, मैं होम मिनिस्टर साहिब से जानना चाहता हूँ कि क्या अब भी इसकी कोई आवश्यकता है ?

गृह मंत्री : आप क्या चाहते हैं ?

श्री मंगल सैन : मैं चाहता हूँ कि विदड़ा करें।

डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं समझ गया कि यह सरकार जिस ने सन् 1962 के अन्दर गलती की थी और मजदूरों के साथ ज्यादती की थी-उस ने यह रियालाइज़ किया है कि इस की लेबर पालिसी ग़लत थी। मैं समझता हूँ कि देर आयद दुस्त आयद। अगर गलती को महसूस करते हुए, वह इस चीज़ को ओमिट करते हैं तो मैं इसका स्वागत करता हूँ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਗਰ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ (ਭਿਵਾਨੀ): ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਧਰੁ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਪੇਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਵੇਜਿਜ਼ (ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ) ਬਿਲ, 1963 ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਸੇ ਰਖਾ ਗਯਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤਸਕਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਫਰਅਸਲ ਹਾਤਸ ਕੋ ਅਚਲੀ ਤਰਹ ਸੇ ਯਾਦ ਹੋਗਾ ਕਿ ਧਰੁ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਜਿਸ ਵਕਤ ਧਰੁ ਹਾਤਸ ਮੋਂ ਰਖਾ ਗਯਾ ਤਸ ਵਕਤ ਮੈਂਨੇ ਸਜ਼ਦੂਰੋਂ ਦੀ ਨੁਮਾਂਇੰਦਗੀ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਧਰੁ ਅਜ਼ ਕਿਆ ਥਾ ਕਿ ਵਹੁ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਪਾਸ ਨ ਕੀ ਜਾਏ ਕਯੋਂਕਿ ਅਸੂਲਨ ਹਮ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਗਲਤ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਸਜ਼ਦੂਰੋਂ ਕੋ ਤਪਰ ਕੰਪਲਸਰੀ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਕੀ ਕੋਈ ਸਕੀਸ ਡਾਲੀ ਜਾਏ। ਅਬ ਜਬ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਨਮੈਂਟ ਕੋ ਸਜ਼ਦੂਰੋਂ ਕੋ ਕੰਪਲਸਰੀ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਸਕੀਸ ਸੇ ਬਰੀ ਕਰਨੇ ਕੋ ਲਿਏ ਫੈਸਲਾ ਕਿਆ ਹੈ ਤੋ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕੋ ਰਿਪੀਲ ਕਰਨਾ ਕੰਪਲਸ਼ਨ ਕੋ ਹਟਾਨੇ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਕਦਮ ਹੈ।

ਅਸਲੀ ਬਾਤ ਧਰੁ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਦੂਰੋਂ ਕੋ ਜੋ ਬੋਨਸ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਐਰ ਜੋ ਕੁਝ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਭੀ ਬਡੀ ਲਡਾਈ ਐਰ ਸੰਬਰਥ ਕੇ ਬਾਦ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਤਸ ਵਕਤ ਮੈਂਨੇ ਧਰੁ ਅਜ਼ ਕਿਆ ਥਾ ਕਿ ਇਨ ਪਰ ਕੰਪਲਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਡਾਲਨੀ ਚਾਹਿਏ ਐਰ ਅਗਰ ਡਾਲਨੀ ਹੈ ਤੋ ਜਿਤਨਾ ਰਪਯਾ ਸਜ਼ਦੂਰ ਸੇ ਲਿਆ ਜਾਏ ਤਤਨਾ ਹੀ ਇੰਪਲਾਯਰ ਸੇ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਕਰਵਾਯਾ ਜਾਏ ਤੋ ਸਜ਼ਦੂਰੋਂ ਕੋ ਹਾਲਾਤ ਕੋ ਬੇਹਤਰ ਬਨਾਨੇ ਕੋ ਲਿਏ ਜ਼ਯਾਦਾ ਦੁਰੁਸਤ ਹੋਗਾ। ਏਮਰਜੈਂਸੀ ਕੋ ਵਕਤ ਮੈਂ ਹਮਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਤਸਲੀਸ ਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਦੂਰੋਂ ਨੇ ਕੋਲੰਟੈਰਿਲੀ ਕੰਟਰੀਬਯੂਸ਼ਨ ਵਹੁਤ ਦਿਆ ਹੈ ਐਰ ਵਹੁ ਧਨੀ ਲੋਗੋਂ ਸੇ ਪੀਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਂ ਹੈਂ। ਇਸ ਸੇ ਸਾਫ਼ ਯਾਹਿਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਨ ਕੋ ਅਨਦਰ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਸ ਵਹੁਤ ਹੈ ਐਰ ਵਹੁ ਖੁਦ ਹੀ, ਜਬ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਸੰਕਟ ਮੈਂ ਸਹਾਯਤਾ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ, ਅਸੀਰੋਂ ਸੇ ਪੀਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਂ। ਇਸ ਲਿਏ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਤਨ ਸੇ ਕੰਪਲਸ਼ਨ ਲਗਾ ਕਰ ਪੈਸਾ ਜਮਾ ਕਰਵਾਨੇ ਵਾਲੀ ਜੋ ਬਾਤ ਹੈ ਵਹੁ ਤਨ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਸ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕੋ ਕਮ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਏ ਪਿਛਲੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕੋ ਰਿਪੀਲ ਕਰਨੇ ਕੋ ਲਿਏ ਧਰੁ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਧਰੁ ਏਕ ਅਚਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਕੇ ਫ਼ਾਰਾ ਹਾਤਸ ਕੋ ਧਰੁ ਧਕੀਨ ਦਿਲਾਨਾ ਚਾਹੁਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਜਬ ਭੀ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਕਿਸੀ ਸੈਂਕੇ ਪਰ ਤਰਕਕੀ ਕੋ ਲਿਏ ਡਿਫੈਂਸ ਕੋ ਲਿਏ ਪੈਂਸੇ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਗੀ ਤੋ ਸਜ਼ਦੂਰ ਕਿਸੀ ਸੇ ਪੀਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਂ ਗੇ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ): ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ "ਹਾਏ ਉਸ ਜੂਦ ਪਸ਼ੇਮਾਂ ਕਾ ਪਸ਼ੇਮਾਂ ਹੋਨਾ", ਬਿਲਕੁਲ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਾਦਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਵੇਜਿਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਐਰ ਇਸ ਬਿਨਾ ਤੇ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਕਸਰ ਆਦਮੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਐਰ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਲਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਐਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂਯਰ ਚਾਹੇ ਅਛਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੁਰਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਐਰ ਉਹ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਬੈਰਖਾਹੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੀ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਰਮੀਮ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੇਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 125 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਬਰੀ ਬੱਚਤ ਦੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇਂ ਵਰਗਾ ਸੰਤ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 125 ਰੁਪਏ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਾਂ ਕਲਰਕਾਂ ਤੇ ਇਹ ਜਬਰੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਗ੍ਰਹ ਸਕੱਤਰ : ਆਨ ਐਂਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸੰਡਸ । ਸੈਂਸਰ ਸਾਹਿਕ ਸੈਂਟਰ ਕੇ ਸੈਂਟਰ ਕੋ ਧਨਾਂ ਫਿਲਕਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਸ ਬਿਲ ਦੇ ਅਗਰਾਜ਼ੋ ਮਕਾਸਦ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਪਲਸਰੀ ਡੀਪੋਜ਼ਿਟ ਸਕੀਮ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੈਕਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਅਸੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੀਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਤੇ ਕਮੈਂਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਐਕਟ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਜਬਰੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਸੰਤ ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ 125 ਰੁਪਏ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਔਰ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏਸ ਗਲ ਨੂੰ ਤਸਲੀਮ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਾਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਹੜੇ ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਹਦ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਮਗਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੁੰਭਕਰਨ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਕਿਆਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੀ ਬਲਕਿ ਜੋ ਸੌ ਜਾਂ ਦੋ ਦੋਸ਼ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੈਂਟਰਡੇ ਤਕ ਤਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਕੁਝ ਮਤਲਬ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਸੈਂਟਰਡੇ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਮੁਤਲਕਾ ਨੇ ਜਬਰੀ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਰਾਜ਼ੋ ਮਕਾਸਦ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਲਿਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਚੂੰਕਿ ਜਬਰੀ ਸਕੀਮ ਦਾ ਐਕਟ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੀ ਦਫ਼ਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਨਸੂਖ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਬਜੈਕਟ ਤਾਂ ਹੁਣ ਅਦਮ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਂਟਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਵਜ੍ਹਾ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ ਔਰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਤਨੀਆਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਮਫਹਿਮੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜ਼ਾਇਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਣੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਤੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਹ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਆਂਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਜਿਤਨਾ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੋਨਸ ਦਾ 50 ਫੀਸਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਖਰੀਦਣ ਤੇ ਲਾਉਣ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਏਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਉਦੋਂ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਔਰ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਰੀਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣੀ । ਅੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਕਰਨ ਲਈ ਫੇਰ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਵਾਧੇ ਦੀ । ਪਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਫਲ ਗਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ । ਉਹ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਸੂਬੇ ਦੀ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲੇ INTUC ਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਦੇਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਉਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਰਜੀਹ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਵਾਪਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕੰਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਟੇਢਾ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਨਾ ਪਾਉ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਉਸ ਗਲ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਬੋਝ ਪੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੰਪੈਨਸੇਟਰੀ ਅਲਾਊਂਸ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਬਾਜ਼ ਨਾ ਆਏ। ਮਗਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਅੱਧਾ ਕੰਪੈਨਸੇਟਰੀ ਅਲਾਊਂਸ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਅਗੇ ਇਕ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਚਲਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀ ਕੀਤਾ ਇਕ ਗਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਗਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜੇਕਰ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਓ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲਤੀ ਦੇ ਵਾਪਸ ਹੋਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਐਨੀ ਗਲ ਕਹਿ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ (ਪੰਡਿਤ ਸੋਹਨ ਲਾਲ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੀਨ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਿਆ ਜਿਸ ਮੈਂ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਉਨ ਸਭ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖੈਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਆਰਜ਼ੈਕਟਸ ਆਂਡ ਰੀਜ਼ਰਵ ਉਨ ਦੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮੁੱਢ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਕਿ ਕੜਾ ਕੜਾ ਕਿਸ ਬਾਤ ਪਰ ਕਰ ਰਹੇ ਥੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਬਾਤ ਕਹੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਉਨ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਤ ਜੋ ਹਾਊਸ ਦੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੜਾ ਕੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫਲਸਫੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਕਮੇਟੀ ਅਚਲਾ ਫਲਸਫੇ ਕੀਤਾ। ਬਾਤ ਸੀ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਏਕ ਬਿਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਏਕ ਏਕਟ ਦੀ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਿਓ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਮਾਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਸਹੀ ਕਦਮ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮਾਨ ਯੋਗੀ ਕਿ ਗਲਤੀ ਦੀ ਠੀਕ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ : ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਤ ਮੈਂ ਜਾਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੜਾ ਫਿਰ ਉਸ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਦੀ ਵੀ ਹਰਾਧਾ ਜਾਏ ਜੋ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਿਲ ਦੇ ਆਰਜ਼ੈਕਟਸ ਆਂਡ ਰੀਜ਼ਰਵ ਥੇ। ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਸ ਪਰ ਕਾਫੀ ਕੜਾ ਕੜਾ ਕੜਾ ਅਤੇ ਅਗਰ ਮੈਂ ਉਸ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਮੈਂ ਜਾਨਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੀ ਉਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕਮੇਟੀ ਜਾਨਾ ਕਰਨੇ ਦਾ ਮੁਜਰਿਮ ਹੁੰਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਬਾਤ ਪਰ ਧਰਮ ਫਰਮਾਏ ਕਿ ਧਰਮ ਬਿਲ 26 ਅਗਸਟ ਦੀ ਗੜਟ ਹੁੰਗਾ ਥਾ ਜੋ ਕਿ ਸੀ. ਡੀ. ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਧਰਮ ਬਿਲ ਹੈ। ਨ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਬਿਲ ਧਰਮ ਬਿਲ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਮੈਂ ਪਾਸ ਹੋ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਧਰਮ ਬਾਤ ਜ਼ਰਾ ਮਾਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਅਗਵਤ ਦਫਾਲ ਜੀ ਜੋ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ

[गृह मन्त्री]

INTUC के भी प्रधान हैं उन्होंने यह मसला सरकार के सामने रखा था कि अब जब सी. डी. स्कीम सरकार ने चालू कर दी है तो इस कानून से सख्ती होती है क्योंकि इस का भी वही आर्जेंट था जो सी. डी. स्कीम का था। हम उन के मशकूर हैं जो INTUC की तरफ से यह बात उन्होंने हमारे सामने रखी। फिर हम ने इस पर विचार किया और कैबिनेट ने फैसला किया कि जो हम ने कानून पास किया था उसे मन्सूख कर दें। तो फैसले के मुताबिक यह बिल लाया गया जिसे अपर हाउस पास भी कर चुका है। उसके बाद अब यह बिल यहां आया है। तो यह बात कहना गलत है कि सी. डी. स्कीम खत्म ही हो गई इसलिये यह बिल लाए हैं। अब जब हम एक बात का फैसला कर दें तो उस बात से लोगों की उमीदें बंध जाती हैं इसलिये उस बात से पीछे जाना ठीक नहीं है। वह रीज़न्स जो उस वक्त हमारे सामने थे जिस वक्त हमने बिल बनाया वह रीज़न्स हमारे सामने नहीं हैं लेकिन सरकार इस बात को समझती है कि जिस बात पर एक दफा कैबिनेट ने फैसला ले लिया कि इसे हम वापिस ले लें और लोगों में, जो अफैक्टिड थे, उमीदें बंध गई, INTUC को वायदा दे दिया और उस वायदे की बिना पर दूसरे हाउस से बिल पास हो कर भी आ गया तो इस वक्त हम कैसे उस बात से पीछे चले जाएं। इस बात से तो यह भी इत्फाक करते हैं कि यह जो उमीद बांधी गई है उसे पूरा करना चाहिए और यह एक नए बिल है

बाबू बचन सिंह : अपनी गलती को मान लो।

गृह मन्त्री : कोई गलती नहीं है। गलती तो तब होती अगर यह बात हमारे सामने न होती। उस वक्त यही बात थी कि अब यह फैसला लोगों के सामने आ गया है और INTUC को वायदा कर दिया कि वह क्लॉज वापस ले लेंगे। हम उस फैसले से वापिस नहीं जाना चाहते और नही अपोजीशन वाले यह चाहते हैं कि हम वापिस जाएं। यह कहते हैं कि बिल तो ठीक है जरा इस की टांग टेढ़ी है। (हंसी) दरअसल इस में कोई टेढ़ी टांग नहीं है। इस बिल से सारा हाउस इत्फाक करता है इस लिये यह जल्दी पास कर दिया जाए।

Deputy Speaker : Question is:—

That the Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

The motion was carried.

Deputy Speaker : The House will now proceed to consider the Bill clause by clause.

Sub-clause (2) of clause 1

Deputy Speaker: Question is—

That sub-clause (2) of clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 2.

Deputy Speaker : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Sub-clause (1) of clause 1

Deputy Speaker : Question is—

That Sub-clause (1) of clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Deputy Speaker : Question is:—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Home Minister (Shri Mohan Lal) : Madam, I beg to move—

That the Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be passed.

Deputy Speaker : Motion moved —

That the Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be passed.

श्री मंगल सैन (रोहतक) : मै, डिप्टी स्पीकर साहिबा, आप के द्वारा गृह मंत्री जी से यह निवेदन करना चाहता हूँ कि हमने जिस बात पर एतराज किया था उसका उन्होंने जवाब नहीं दिया है और हमारी बातों को नज़रअंदाज करके एक खास आदमी को सारा श्रेय देने की कोशिश की है। ठीक है श्रेय देना भी चाहिए था क्योंकि वह कांग्रेस के प्रधान हैं और उनसे कई मतलब निकल सकते हैं। खैर, मै इस बात को छोड़ता हूँ क्योंकि यह इनके अपने घर का मामला है। मै उन से यही कहना चाहता हूँ कि ठीक है पुलीटीकली हमारी विचार-धारा आपसे भिन्न है लेकिन अगर कोई बात जो अपोजीशन की तरफ से कही जाए, मगर उस वक्त न मानी जाए, ज़िद की जाए कि अपोजीशन की सही बात भी नहीं माननी है लेकिन अगर बाद में मान ली जाए तो उस का श्रेय दूसरों को या अपने को देने की बजाए अपोजीशन को ही देना चाहिए। इस में कोई बुरी बात नहीं है बल्कि स्पोर्ट्समैन स्प्रिट जाहिर होती है। हमने ही उस वक्त यह बात कही थी जिसे अब करके उसका श्रेय पंडित भगवत दयाल जी को दिया जा रहा है। हम तो कहते हैं कि यह बिल अच्छा है कि चलो देर आयद दरुस्त आयद कि जो गलती की थी दरुस्त कर दी है। उस वक्त भी अपोजीशन की तरफ से कहा गया था कि सरमायदारों को माफ कर रहे हो, जगाधरी की थापर फर्म को लाखों-करोड़ों रुपया माफ करके उनको खुली छुट्टी दे दी कि मजदूरों को तंग किया जाए। तो यह सब बातें हम ने उस वक्त कहीं थीं लेकिन श्रेय उन को दे रहे हैं। मै मन्त्री महोदय से कहूँगा कि अगर वह इतना untouchable बन कर चलेंगे तो बात नहीं बनेगी। हकीकत से आंखें नहीं मूंदनी चाहिए। इस का सारा श्रेय अपोजीशन को जाता है जिसने मजदूरों के मुफाद की रहनुमाई करते हुए यह बात कही थी कि ऐसा मत करो। लेकिन यह सारा क्रेडिट INTUC का नाम ले कर पंडित भगवत दयाल जी को दे रहे हैं।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, अगर फिर मौका मिला तो आप की सेवा में कहूँगा कि किस तरह से हवाई जहाज़ के द्वारा लोगों को पचे फेंके गए। यह तो अमीर लोग ही ऐसा प्रबन्ध कर सकते हैं। माननीय सदस्य हमारे ज़िले ही से चुने गए हैं। मुझे उन के विषय में जानकारी है।

[श्री मंगल सैन]

मैं तो केवल इतना ही कहना चाहता हूँ कि यह बिल बहुत अच्छा है। सरकार को तो अपनी गलती मान लेनी चाहिए थी। इसी तरह से सरकार ने और गलतियाँ की हुई हैं। अगर वह गलतियाँ मान ले तो बहुत ही अच्छा होगा। लोग भी सोचेंगे कि सरकार ने अपोजीशन की बात मान ली है कि जनता की भलाई की है। मुझे तो इन की मंटैलिटी पर बहुत अफ़सोस आता है कि किस तरह से ठीक बात को छुपाते हैं। डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं इतना कह कर अपनी जगह लेता हूँ।

उपाध्यक्ष: पंडित जी क्या आप कुछ कहना चाहते हैं? (Has the hon. Home Minister got to say any thing ?)

गृह मंत्री (पंडित मोहन लाल): डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं इस वक़्त कुछ नहीं कहना चाहता क्योंकि हाउस का टाईम बहुत कीमती है। मैं इस बारे में इतनी ही अर्ज करना चाहता हूँ कि इस का क्रेडिट पंडित भगवत दयाल जी को जाता है जो कि इंडियन नैशनल ट्रेड युनियन कांग्रेस के प्रधान हैं। उन्होंने यह मामला हमारे सामने लाया था। उन्होंने कहा था कि जब केन्द्रीय सरकार की ओर से कम्पलसरी डिपोजिट स्कीम लागू हो गई है, इस लिए मजदूरों पर डबल डिपोजिट की स्कीम चालू नहीं रहनी चाहिए। इस तरह से सरकार का ध्यान पंडित जी ने दिलाया और सरकार ने उस पर गौर किया और उनकी बात को मान लिया है। इस लिए मुझे कहने में रत्ती भर शिश्क नहीं कि यह सारा श्रेय पंडित जी को जाता है और अपोजीशन का इस में तिनका भर भी हाथ नहीं है। मैं आप से प्रार्थना करना चाहता हूँ कि यह बिल पास कर दिया जाए।

Deputy Speaker : Question is—

That the Payment of Wages (Punjab Amendment) Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL, 1963

Excise, Taxation and Capital Minister (Shri Ram Saran Chand Mittal):
Madam, I beg to move:—

That the Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

माननीय उपाध्यक्ष महोदया, यह जो बिल इस सदन के सामने आया है मैं समझता हूँ कि देश भर में पंजाब सरकार ने सबसे पहिले लाने का प्रयत्न किया है। डिप्टी स्पीकर साहिब, इस बिल के दो मुख्य हिस्से हैं। एक रोडज के मुतालिक है और दूसरा कंट्रोल एरियाज के मुतालिक है।

इस बिल के शिड्यूल में कुछ रोडज दी गई हैं जो कि बहुत इम्पोर्टेंट सड़कें हैं। इस में जी. टी. रोड और दूसरी मेन रोडज हैं जिन पर ट्रैफिक ज्यादा है। इस बिल का यह मंशा है कि सड़क के दोनों तरफ 30 मीटर के अन्दर म्युनिसिपल एरियाज को निकाल कर बाकी हिस्से में जदीद तामीर न हो। आजादी के बाद तरक्की का काम तेजी से चल रहा है पंच-वर्षीय योजनाएं चालू हैं। रोजमर्रा इंडस्ट्रीज अग्रीकल्चर के साथ ही साथ रोडज का

ट्रैफिक जसा कि ट्रक, मोटरों, कारों बढ़ने से सड़कों पर ट्रैफिक बढ़ने लगा है। आप ने देखा होगा कि जब देहली से चंडीगढ़ आते हैं तो रास्ते में करनाल आता है। पहले वहां पर बाई पास नहीं था। और शहर के अन्दर से सब बसें, ट्रक और कारें आदि पास करती थीं। इस कारण से वहां पर बहुत कंजेशन हो गया था।

उपाध्यक्षा: करनाल में अभी तक कंजेशन है और बसों का अड्डा वहीं पर मौजूद है। (There is still congestion at Karnal and the Bus Stand is still there.)

एक्ससाइज, टैक्सेशन तथा राजधानी मंत्री: मैं अर्ज कर रहा था कि अब ट्रक शहर के बाहिर से होकर जाते हैं। और कंजेशन कम हो गई है। उपाध्यक्षा महोदया, मैं अर्ज करना चाहता हूं कि लुधियाना, जालंधर और अमृतसर में आप ने देखा होगा कि शहरों में ट्रैफिक बढ़ता जा रहा है। उस को देते हुए बाई पास बनाए जाते हैं। आप ने देखा होगा कि बाई पास होते हुए भी लोग उन बाई पास की सड़कों के नजदीक मकान बना लेते हैं। अगर आप देहली से मथरा जाएं आप ने बीच में पंजाब का इलाका देखा होगा, बदरपुर से बल्लबगढ़ तक, उस के साथ ही लोगों ने दोनों ओर मकान बना लिए हैं। फरीदाबाद में लोगों ने सड़कों के साथ फक्टरियां लगा ली हैं और बनाते जा रहे हैं अब तो बल्लबगढ़ कसबा सा बन गया है। जिन माननीय सदस्यों ने साऊथ, दक्षिण में ट्रीबैंडरम से कन्या कुमारी के इलाका का भ्रमण किया होगा, उन को पता होगा सड़क के दोनों तरफ शहर और कसबे बने हुए हैं। मैं कहना चाहता हूं कि इस तरह से अच्छी डिवलपमेंट नहीं होती है। वाटर कुनेक्शन और सीवरेज और उन को कई अन्य चीजों की दिक्कतें होती हैं। इसी तरह से फरीदाबाद में सड़कों के दोनों तरफ लोग फक्टरियां बनाते हैं और तैयार भी हो गई हैं। वहां पर लोग ट्रक लाएंगे और काफी देर तक सड़कों पर खड़े रहते हैं। इस तरह से कंजेशन बढ़ती जाएगी। आप ने ठीक ही फरमाया है कि करनाल में ट्रैफिक बढ़ जाने से कंजेशन बहुत है। लेकिन इस बिल के जरिए से वह दिक्कत दूर नहीं की जा सकती क्योंकि यह बिल म्युनिसिपल एरिया को डील नहीं करता। यह तो उस इलाके को डील करता है जो कि म्युनिसिपल एरिया से बाहिर है। हमने इस बिल के जरिए यह रिस्ट्रिक्शन लगाई है कि सड़क के दोनों तरफ 30 मीटर इधर-उधर कोई जदीद तामीर न की जाए। पहले मकान जो बने हुए हैं उन को सरकार का ढाने का मन्शा नहीं है। अगर उस में कोई रिपेयर करना चाहता हो करा सकता है। अगर उस में कोई चेंज कराना चाहता हो तो आर्कीटेक्ट की इजाजत से करा सकता है। वहां मालिक वदस्तूर रहेंगे। लेकिन आगे के लिए कोई जदीद तामीर नहीं कर सकते। अगर कोई आदमी खेती करना चाहता हो कर सकता है। हम उस में कोई रुकावट नहीं डालेंगे।

उपाध्यक्षा महोदय, मैं अब कंट्रोल्ड एरिया के मुतालिक मैम्बर साहिबा न की वाक्फियत के लिए अर्ज करना चाहता हूं। आप देखते हैं कि लोग फैक्टरीज बनाते हैं, पब्लिक इन्स्टीच्यूशन बनाते हैं। इस तरह से किसी वजह से मकान बनाने शुरू हो जाते हैं। इस लिए हम ने उस विल में प्रोबीजन की है कि यहां पर यह कंट्रोल्ड एरिया डिक्लेयर किया जा सकता है वह उस कसबे के 8 किलो मीटर तक डिक्लेयर किया जा सकता है। अगर वहां पर कोई हिस्टोरिकल चीज हो,

[एक्साइज, टेक्सेशन तथा राजधानी मंत्री]

पब्लिक इंस्टीच्यूशन हो, कोई ऐसी फैक्टरीज हों तो 2 किलोमीटर तक कंट्रोल एरिया डिकलेयर किया जा सकता है। जहां पर कंट्रोल एरिया डिकलेयर नहीं वहां यह बिल लागू नहीं होता। इसमें प्रोबीजन रखी गई है कि डायरेक्टर प्लान बनाए। वह प्लान पास होने के बाद वहां पर प्लान के मुताबिक दिलडिंग्ज तैयार होंगी इसलिए मैं सदन के सामने प्रार्थना करूंगा कि यह बिल बड़े गौर से तैयार किया गया है और इसको लैजिस्लेटिव कौंसिल ने पास कर दिया है। इसलिए मैं प्रार्थना करता हूँ कि इस बिल को जल्दी ही पास कर दिया जाए।

Deputy Speaker : Motion moved:—

That the Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill, as passed by the Punjab Legislative Council, be taken into consideration.

श्री मंगल सैन (रोहतक) : हमारे टेक्सेशन मिनिस्टर साहिब ने यह बिल हाउस के सामने पेश किया है और क्लेम यह किया है कि हिन्दुस्तान भर में हमारी स्टेट पटर्ली स्टेट है यहां पर यह मैयर लाया गया है। मैं इस बिल का तो जरूर स्वागत करता हूँ, यह इसलिए करता हूँ कि इसकी आवश्यकता बहुत ज्यादा थी। आप कहेंगे कि अपोजीशन की खातिर अपोजीशन वालों ने तो जरूर कोई बात करनी है लेकिन मैं समझता हूँ कि इस बिल को देर से लाया गया है, इससे बहुत ज्यादा नुकसान भी हो गया है। हमारे टेक्सेशन मिनिस्टर साहिब कहते हैं कि पंजाब के अन्दर बटवारे के बाद आबादी शहरों में या शहरों के साथ के इलाकों में ज्यादा बढ़ गई और उन लोगों ने जो सड़कों के साथ तामीर करनी शुरू कर दी है और हाई-वेज और नेशनल हाई-वेज का बुरी तरह से इस्तेमाल हो रहा है, उनको कंट्रोल किया जाए। वे इलाके म्यूनिसिपल लिमिट्स में भी नहीं हैं। नक्शे बगैर बनाने के लिये भी उन पर कोई पाबन्दी नहीं है। उन्होंने बल्लभगढ़ की मिसाल दी है। अगर दिल्ली से बदरपुर होते हुए बल्लभगढ़ जाएं तो एसे लगता है कि बीस मील तक एक ही शहर बसा हुआ है। कारण क्या हुआ? फरीदाबाद में इन लोगों ने कारखाने शुरू कर दिए। लोग रहने वाले दिल्ली के थे लेकिन वहां पर जाकर कारखानों के ढांचे बना दिये, कोटे लेते रहे इस मिनिस्टरी से। इन्सपेक्टरों से मिल मिलकर लिखवा दिया कि फैक्टरी चलती है। कोटे ले लिए और बैंक में बिकवा दिये। लोगों के लिए उन्होंने बड़ी भारी अट्रैक्शन पैदा की। (विश्र) कमी रूम अंश करने के लिए मिनिस्टर साहिब इन्सपेक्टर के साथ तशरीफ ले गए, खाना बुरी की और वापिस आ गए। मैं मिनिस्टर साहिब से यह कहना चाहता हूँ कि यह जो हैपेज्ड ग्रोथ हुई है यह इसलिए हुई है कि उन्होंने लोगों में खुद उत्सुकता पैदा की, लालसा पैदा की इसलिए यह तामीर बढ़ गई है। हमारे भारत वर्ष में बाहिर से किसी न किसी देश का प्रधान मन्त्री तो आया ही रहता है, वी.आई.पी. आते हैं, डिगनेटरीज आते हैं। जो लोग यहां पर आते हैं वे आगरे का ताज महल देखने के लिए जरूर जाते हैं। अगर वह सड़क चौड़ी नहीं हो सकेगी तो भारी मुश्किल पैदा हो जाएगी। इन के बर्थ कंट्रोल के प्रयत्न करने के बावजूद भी भगवान की दया से आबादी बढ़ रही है, और बढ़ेगी, सड़कों पर आना जाना भी ज्यादा हो जाएगा। यह जो अनप्लान्ड डिवेलपमेन्ट है यह बहुत बुरी है। इसे चैक करना चाहिए। इसी तरह से शहरों में कोलोनाईजर्ज ने कोलोनीज बसानी शुरू कर दीं

हैं। प्लाट ले लिये, म्युनिसिपैलटीज से बाहिर चले गए। डीमार्केशन करनी शुरू कर दी, थोड़े से खर्च कर लैंड ली और ज्यादा परबंच दी। हमारे पंजाबम इस तरह से कई लोग मंडियों में माला माल हो गए हैं। उन्होंने सैनीटेशन का कोई बन्दोबस्त नहीं किया, ड्रेनेज का बन्दोबस्त नहीं किया, पानी का भी नहीं और बिजली का भी प्रबन्ध नहीं किया। ऐसी कालोनीज में जो लोग रहने हैं वे बड़े परेशान हैं। इसलिए सरकार का यह विचार बड़ा अच्छा है। शेड्यूल में कुछ इलाकों का जिक्र भी किया गया है। मेरे नोटिस में कुछ बातें ऐसी भी आई हैं जिन का कहना मैं जरूरी समझता हूँ। सबसे पहले जो बात मैंने महसूस की है वह यह है कि इन्होंने क्लॉज पांच में यह कहा है:

“(5) Any person may, within thirty days from the date of publication of the notification under sub-section (4), send to the Director his objection.....”

अगर उस को कोई एतराज हो तो तीस दिन की यह मर्याद रखी है यह बहुत थोड़ी है। यह साठ दिन होनी चाहिए। फिर दावा करते समय 90 दिन होने चाहिए क्योंकि कई आदमियों को जल्दी पता नहीं लगता। फिर म्युनिसिपलटी को छूट दे दी है कि जब भी रीज़नेबल अपरचूनिटी समझे डायरेक्टर साहिब को अपनी रीपोर्ट दे दे। इसी तरह से अगर कोई कानून की खिलाफ वर्जी करेगा, अगर कोई आफेंस करेगा तो उस को दस हजार रुपया फाईन करेगा। मुल्क यह कि पांच सौ रुपया उस को रोज का फाईन हो सकेगा। अगर फाईन नहीं दिया जाएगा तो वह लैंड रेवीन्यू के तौर पर कुलैक्ट किया जा सकेगा। मैं समझता हूँ कि पनिसमेंट बहुत ज्यादा है। फिर यह भी प्रोविजन रखी गई है कि अगर सरकार चाहे तो किसी भी कारपोरेशन या एसोसिएशन को एग्जेम्प्ट कर सकती है। उस को छूट भी दी जा सकती है। यह प्रोविजन खास तौर पर बड़ा खतरनाक है। अगर इन के हाथ में डील दे दी जाए तो यह अपने हवारीयों को, अपने आगे पीछे फिरने वालों को, हां में हों मिलाने वालों को और जो इन को तबियत के लोग होंगे, उन को स्पॉट करना शुरू कर देते हैं। इस लिये यह छूट इन को नहीं देनी चाहिये। इस का यह कदम-कदम पर मिस्यूज करते हैं। फिर यह प्रोवाईड किया गया है कि कोर्ट में नहीं जा सकते। कोर्ट आफ ला का दरवाजा बंद कर दिया है। डेमोक्रेटिक कंट्रोल में जुडीशियरी इन्डीपेंडेंट है। इन्होंने कोशिश की है उस को भी क्रिटिसाईज करने की, उन का प्रेसटीज भी डेमेज करने की कोशिश की है। जो कोई छुट भैया उठता है जो मुंह में आता है वह कह देता है।

उपाध्याय : छुट भैया का क्या मतलब होता है ? (What does the hon. Member mean by the word “Chhut Bhayya” ?)

श्री मंगल सैन : डिप्टी स्पीकर साहिब, जो लोग साधारण हों, जिन को कुछ अक्ल न हो, आगे पीछे की बात का कुछ पता न हो, जब वे बड़ी बात करनी शुरू कर दें तो उन को छुट भैया कहा जाता है। इस बात के बारे में पहले बहुत कुछ कहा गया है। मैं उस को दोहराना नहीं चाहता। मैं चाहता यह हूँ कि कोर्ट में जाने की रेमिडी को बन्द नहीं करना चाहिए। इस हैपहेजर्ड ग्रोथ को रोकने की तो इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट वालों के साथ भी बड़ी भारी प्राबलम बनी रही है। उस का पर्यज था स्लम एरियाज को रोकना, तामीरात को रेगुलेट करना, बिजली

[श्री मंगल सैन]

का बंदोबस्त करना, पानी का बंदोबस्त करना और मैनीटेशन का प्रबन्ध करना, वे भी बेचारे मजबूर हो गए। इन्फ्रामेंट ट्रस्ट तो बाबा आदम के वक्त के बने हुए थे। पंडित मोहन लाल जी मिथिल स्पलाई के मिनिस्टर हैं, परमिटों के मिनिस्टर हैं। आप जानते हैं कि किस तरह से काम चलता है। कभी बनाते हैं कभी ट्रस्ट तोड़ते हैं। किसी के विहम पर बनते हैं और विहम पर टूटते हैं। यह इन्फ्रामेंट ट्रस्ट सरीकास्ट करने चाहिए और इनको नये हालात के मुताबिक बनाना चाहिए। हमारी हर बात शायद इन को चुभती होगी क्योंकि अपोजीशन की तरफ से कही जाती है। लेकिन उन को मालूम होना चाहिए कि डेमोक्रेसी में अपोजीशन के बिना लुत्फ नहीं आता। अगर अपोजीशन एक्सपोज न करे, प्रोपोज न करे, नुक्स प्वायंट आउट न करे तो डेमोक्रेसी ठीक तरह से नहीं चल सकती।

तो, डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं अर्ज कर रहा था कि वैसे तो यह बिल बहुत अच्छा है लेकिन इस के कुछ प्रोविजन हैं जो ठीक नहीं हैं। इन की बाबत मिनिस्टर साहिब हमें सैटिसफाई कर दें और हो सकता है कि हम भी उन के दिमाग की तरह सोचना शुरू कर दें क्योंकि कभी कभी जिन्दगी में गुड मैस प्रिवेल हो ही जाती है। यह बहुत अच्छा मैजर है लेकिन मैं सुझाव दूंगा कि इस के साथ साथ जो एलाईड मैजर्स हैं वह भी लाएं। अभी तो इन्फ्रामेंट ट्रस्ट्स को सरीकास्ट करने की बात है, म्यूनिसिपल बिल भी हमारे सामने आने वाला है। जिस वक्त वह आएगा तो उस पर मैं अपने विचार आप के सामने रखूंगा। अंत में मैं अपने टैक्सेशन मिनिस्टर साहिब से कहूंगा कि उन्होंने आम जनता का टैक्सों से कचूमड़ निकाल दिया है। और आखिर में आज यह एक अच्छा बिल लाए हैं। इतना कह कर मैं आप का धन्यवाद करता हूँ।

श्री बाबू दयाल शर्मा (पटौदी) : उपाध्यक्ष महोदय, मैं इस बिल का समर्थन करने के लिए खड़ा हुआ हूँ और इस सम्बन्ध में मैं सम्बन्धित वजीर साहिब को मुबारकवाद पेश करता हूँ अर्थात् बात यह है कि बिल बहुत देर के बाद लाया गया। सन् 1953 में जब कि ट्रैफिक वर्गों का रश शुरू हुआ तो असम्बन्धी के अन्दर इस बात का मुतालबा किया गया था कि बाहरों के बाई पास बनाए जाएं। एक तरफ से ट्रैफिक आया करे और दूसरी तरफ से जाया करे और सड़क शहर के बाहर हों। इस बात को सामने रखते हुए पटौदी, घोड़ा कलां वगैरा जगहों के लिए बाई पास का मुतालबा किया गया था। मैंने उस वक्त अपनी तकरीर में गवर्नमेंट से कहा था कि हमारी गवर्नमेंट कई बार ऐसे काम बाद में करती है जो पहिले करने चाहिए और जो काम बाद में करने चाहिए उनको पहिले करती है। मिसाल के तौर पर यही बात ले ली जाए। यह बिल सब से पहिले आना चाहिए था।

उपाध्यक्ष : अब आप को गवर्नमेंट में लिया जाएगा। (The hon. Member will now be taken in the Government).

श्री बाबू दयाल शर्मा : गवर्नमेंट में लिया जाऊं या न लिया जाऊं, यह बात नहीं है सवाल तो यह है कि जो बात ठीक है वह कहनी ही है। और मैं यह तो समझता हूँ कि मिनिस्टरों का और गवर्नमेंट का सितारा एक अच्छे घर में आ गया है जो अपोजीशन ने भी इस बिल की हिमायत की है। अपोजीशन वाले भाइयों ने दो बातें कही हैं, मैं उन को बाद में लूंगा।

मेरी गुजारिश यह है कि यह बिल निहायत अच्छा है, बड़े अच्छे तरीके से लाए हैं और पांचवीं क्लाज में इन्होंने जो प्रोजेक्ट किया है कि आठ किलोमीटर होना चाहिए, गो यह ठीक है लेकिन मैं कहूंगा कि इसको एक आध किलोमीटर और बढ़ा देना चाहिए। अगर यह किया जाए तो अच्छा है। एक बात इन्होंने कही है कि तीस दिनों के अन्दर लोग अपने अपने ओवर्जेशन कर दें। इसपर मेरे अपोजीशन के दोस्तों ने यह प्रोजेक्ट किया है कि तीस दिन की बजाय साठ दिन का समय होना चाहिए। एक तरफ तो एक महीने की जगह पर दो महीने की मांग करते हैं और साथ ही यह कहते हैं कि सरकार की तरफ से जल्दी से जल्दी यानी स्पीडी डिसिजन होने चाहिए। क्या इन की यह बात रैंड टेपिजम के हक में नहीं जाती? इन के दिमाग में तो एक ही चीज है। वह यह कि गवर्नमेंट की हर बात में मुखालफत करनी है हालांकि यह बात ठीक है कि डेमोक्रेसी में अपोजीशन मज़बूत तभी हो सकती है अगर वह कंसट्रक्टिव सुझाव दे। यह इनकी अपनी मर्जी है कि यह ऐक्सपोजीशन करें... (विघ्न)

बाबु अजीत कुमार : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम। जिस तरीके से बाबू दयाल जी बोल रहे हैं अगर आप इनको नहीं रोकेंगे तो हमें भी हक है कि हम इन को इसी तरह की बातें सुनाएं।

Deputy Speaker : Will you, Mr. Ajit Kumar, take your seat please ?

Babu Ajit Kumar : I am rising on a point of Order.

मेरे ख्याल में इन को बीमारी है कि... (विघ्न)

श्री बाबू दयाल शर्मा : अपोजीशन करना इन का काम है लेकिन इस तरीके की बातें... (विघ्न) (शोर)।

Deputy Speaker : (Order, Order please.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : मैं आप से अर्ज कर रहा था...

बाबु अजीत कुमार : डिप्टी स्पीकर साहिब, अगर यह इस तरह से हमें लगा लगा कर बातें कहेंगे तो हम भी इन को इसी तरह से जवाब देंगे।

उपाध्यक्षा : बाबू अजीत कुमार जी, मुझे यह बात बिल्कुल पसन्द नहीं है कि आप किसी न किसी बहाने से इन्ट्रूट करने की कोशिश करते हैं। (I would like to point out to Babu Ajit Kumar that I do not like this attitude to interruption one pretext or the other.) (Interruptions) (Noise).

बाबु अजीत कुमार : मैं प्वायंट आफ आर्डर पर खड़ा हुआ हूँ।

उपाध्यक्षा : मुझे पता है कि आप का प्वायंट आफ आर्डर क्या है। (I know what his point of order is.)

बाबू अजीत कुमार : बगैर सुने ही आप कैसे रूलिंग दे सकती हैं और कैसे कह सकती हैं कि आप को मेरे प्वायंट आफ आर्डर का पता है। मुझे इन्ट्रूट करने की बिल्कुल आदत नहीं। जो गलत बात उस तरफ से कही जा रही है उसी की बाबत मैंने प्वायंट आफ आर्डर रोज किया है।

[बाबू अजीत कुमार]

अगर आप उन को चैक नहीं करेंगी तो लाजमी तौर पर हमें भी उन बातों का वैसे ही जवाब देना पड़ेगा।

Deputy Speaker Is the hon. Member super Speaker ?

बाबू अजीत कुमार : मैंने जो बातें उस तरफ से कही जा रही हैं उन की तरफ आपकी अट्रेंशन डरा की है। जो मैम्बर उस तरफ से बोल रहे हैं उन्होंने कहा कि अपोजीशन का तरीका ही यही है कि आपोजीशन की जाए... .

उपाध्यक्षा : क्या आप यह समझते हैं कि मैं यहां पर बेध्यान हो कर बैठी हूं ? यह देखना मेरा काम है कि कौन क्या कह रहा है। श्री बाबू दयाल जी, मैं आपको फिर कहती हूं कि आप उन बातों को मत छोड़ें जो मिनिस्टर साहिब ने कहनी हैं। अपनी बात कहें। (Does the hon. Member think that I am sitting here unattentively? This is for me to see what the hon. Members are saying. I would request the hon. Member in possession of the House not to refer to those points which are to be replied by the Minister. He should advance his own views.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : इस वक्त मैं यह कहना चाहता था कि शायद भूले भटके. .

उपाध्यक्षा : आप “भूले भटके” शब्द को वापिस लें। (The hon. Member should withdraw the word “Bhoole Bhat (Key)”.

श्री बाबू दयाल शर्मा : मैं इन शब्दों को वापिस लेता हूं। (विघ्न)।

उपाध्यक्षा : मैं मैम्बर साहिबान से निवेदन करूंगी कि आप सयाने आदमियों की तरह बातें करें। (I would request the hon. Members to maintain the dignity of the House.)

श्री बाबू दयाल शर्मा : इसके अलावा वायोलेटर की बात कहते हैं। वायोलेटर वही है जो कानून को तोड़ता है। तो मेरी समझ में नहीं आया कि उनको एतराज क्यों हुआ। जहां बाई-पास बनेंगे उनको फायदा होगा। आप पहले ही यह पास कर रहे हैं कि उस हद के अन्दर २ कोई मकान नहीं बनाएगा ताकि आमदोरफत में रुकावट न हो। तो मैं समझता हूं कि यह एक निहायत अच्छा कदम है। इसके लिए मैं आप के द्वारा अपने आनरेबल मिनिस्टर साहिब को मुबारिकबाद देता हूं और साथ ही अपोजीशन के दोस्तों से दरखास्त करता हूं कि वह मेहरबानी करके सुने, देखें। भगवान ने दी कान दिए हैं, एक जबान दी है।

सरदार लक्ष्मन सिंह गिल : तुम्हारी तो जबानें भी कई होंगी।

उपाध्यक्षा : मैंने एक अनाउंसमेंट करनी है। बिजनैस ऐडवाइजरी कमेटी की मीटिंग जो आज चार बजे होनी थी वह नहीं हो सकी। वह कल साढ़े ग्यारह बजे होगी। (I have to make an announcement. The meeting of the Business Advisory Committee scheduled to be held at 4.00 p.m. today, could not be held. It will now be held at 11.30 a.m. tomorrow.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ): ਮੈਡਮ, ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਹੜਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਬਿਲ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸਹਾਉਸ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਜਿਹੜਾ ਅਪੌਜੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹੋ ਲਫਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਜਲਦੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਮਾੜਾ ਜਾਂ ਚੰਗਾ, ਆ ਤਾਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੈਰਿਟਸ ਡੀਮੈਰਿਟਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰੋ। Why do you waste your time in repeating the same thing again and again (I fail to understand why each Member from the Opposition starts his speech with a patent observation that this Bill ought to have been introduced earlier. What is the fun in repeating it ? Good or bad, it has been brought forward now to discuss its merits and demerits. Why do you waste your time in repeating the same thing again and again ?)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਬਗੈਰ ਰੀਫਲੈਕਸ਼ਨ ਕਾਸਟ ਕਰਨ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਉਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਦ ਵੀ ਔਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਦ ਵੀ ਇਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉਣ ਕਿ ਇਹ ਉਮਿਸ਼ਨ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ। ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਨਾ ਪਾਈਏ ਤਦ ਤਕ ਬੋਲਣ ਦੇ ਕੋਈ ਮਾਅਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

ਸੋ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ, ਮੈਡਮ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੇ ਹਨ। ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਔਰ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਆਬਾਦੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਔਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਆਬਾਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਕੰਜੈਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਬਾਈ ਪਾਸ ਕਢੇ। ਬਾਈ ਪਾਸ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਮਕਸਦ ਸੀ ਔਰ ਉਹ ਮਕਸਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਜੈਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਟਰੈਫਿਕ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਬਾਈ ਪਾਸ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤਾਕਿ ਉਥੇ ਟਰੈਫਿਕ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪਵੇ, ਤਾਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਬਾਹਰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਚਲਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਈ ਪਾਸ ਵਾਲੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਆਬਾਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਬਾਈ ਪਾਸ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਹ ਬਿਲ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਉਥੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਕੁਝ ਰਿਸਟਰਿਕਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਕਿ ਉਥੇ ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਇਹ ਇਹ ਪਾਬਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਨੇ ਬਾਈ ਪਾਸ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਪਰ ਬਾਈ ਪਾਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੈਪਰਜ਼ਰਡ ਅਬਾਦੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਔਰ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਅਬਾਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਹੜਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਸਣ ਲਈ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਸ਼ੈਡੂਲ ਨੂੰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੰਟਰੋਲਡ ਏਰੀਆਜ਼ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਦਿਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਲੁਧਿਆਣੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਕਨੈਕਟ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਸੜਕ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਸਮਰਾਲੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬੜੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਸੜਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ... ..

ਏਕਸਪ੍ਰੈਸ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨਜ਼ ਨਥਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸਕ੍ਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਕੀ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਇਨ ਕੋ ਇੰਟਰਪ੍ਰਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਯਹ ਬਿਲ ਕੌਂਸਲ ਮੈਂ ਪੇਸ਼ ਥਾ ਤੋਂ ਵਹਾਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੜਕ ਕੋ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਆ ਗਿਆ ਥਾ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਸੜਕ ਕਾ ਨਾਮ ਇਸ ਮੈਂ ਇਨਕਲੂਡ ਕਰਨਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਥਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਯਹ ਕਥੋਂ ਓਮਿਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੈਸੇ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਸਮਰਾਲਾ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਕੋ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜੁਆ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰੋਡ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਹੁਣ ਬੜੀ ਵਡੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸੜਕ ਬੜੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਪਕੜ ਗਈ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਰੋਡ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਜੀਂਦ, ਰੋਹਤਕ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਬੜੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਲੈ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਰੋਡ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਏਰੀਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮਿਲਰ ਗੰਜ ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ ਹੈ ਅਰ ਉਥੇ ਦਾ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ ਬੜਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ੈਡੂਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਅੜੀ ਲਾ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਲੋੜ ਪਏਗੀ ਇਸ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਐਡੀਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਆਲਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਐਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਅਤੇ ਆਲਟਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਹੋਦੀਆਂ ਤਹਿਣ, ਉਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਰਦਾ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਹੈਪਰਜਰਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਅਬਾਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਥੇ ਹੈਪਰਜਰਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਲੰਧਰ ਵੀ ਇਕ ਬੜਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਟਾਊਨ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਤੇ ਆਈ ਹੈ ਅਰ ਜਲੰਧਰ-ਮੁਕੇਰੀਆਂ-ਪਠਾਨਕੋਟ ਰੋਡ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਕਈ ਵਡੀਆਂ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਸੜਕਾਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ-ਕਪੂਰਥਲੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲੰਧਰ-ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਰੋਡ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬੜੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਰੋਡ ਹੈ ਅਰ ਜਿਥੇ ਬੜੀ ਹੈਪਰਜਰਡ ਗਰੇਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਰ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਹਾਇਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਹੋ ਹੀ ਹਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਦੇ ਏਰੀਏ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜੰਡਿਆਲਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਭਿਖੀ-ਵਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਡੂਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ

ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈਪਰੈਜ਼ਰਡ ਗਰੇਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪਤਰਾ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੜਕ ਦੀ ਐਡੀ-ਸ਼ਨ ਜਾਂ ਆਲਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈਪਰੈਜ਼ਰਡ ਅਬਾਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖੁਦ ਐਕਸ ਪਰਟਸ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਟੱਡੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਜ ਤੋਂ 10 ਜਾਂ 12 ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਗਏ ਨੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭੱਠੇ ਬਣਾ ਲਏ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੋ ਲੈਵਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਰ ਗੰਜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਏਰੀਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 6 ਫੁਟ ਦੇ ਕਰੀਬ ਡੂੰਘਾ ਟੋਆ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਬਾਦੀ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਅਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਨਗਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਣ ਵਾਲੀ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਮਕਾਨ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹ ਸੜਕ ਨਾਲੋਂ 8, 8 ਫੁਟ ਨੀਵੇਂ ਲੈਵਲ ਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਰਾਬੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਦੇਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਬਾਦੀ ਲਈ ਈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰੀਟਰੋਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੁਝ ਰੈਸਟਰਿਕਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਈਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਿਕ ਕਿਲਨਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਵੀ ਡੈਫੀਨਿਟਲੀ ਕੁਝ ਰੈਸਟਰਿਕਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਇਤਨੇ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਭੱਠੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਟਿੱਬੇ ਟੋਏ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਅਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਸਰ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਹੜੇ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ, ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਵਜੋ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਤਕ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਪਰਸਨਲ ਵਾਕਫੀਅਤ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਅਧੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇ ਬਾਕੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਾਊਨ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦਾ ਅਮਲਾ ਤਾਂ ਸਾਲਹਾ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇਆ ਟਾਊਨ ਪਲੈਨਿੰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਬਣਾਉ ? ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਗਿਆ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਖਾਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹਾਸਲ ਕਰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਕਿਸ ਮਹਲੇ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਲੋਕੇਲਿਟੀ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕਿਤਨੀ ਅਬਾਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਕੀ ਕੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਰਸ਼ਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਕੀ ਕੀ ਹਨ ਉਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀਆਂ ਕੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ, ਆਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਯਾਇਆ ਤਕਮੀਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਸ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜ ਇਹ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈ ਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਠ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਰ ਕਿਸੇ ਬਰਿਕ ਕਿਲਨ ਦੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤਕ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਹਦ ਮੁਕਰਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵਧਣ ਲਈ ਇਮਕਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਮੀਲ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੱਠੇ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਾਧੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਬਰਿਕ ਕਿਲਨ ਬਣਨਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਲੈਮਜ਼ ਕਰੀਏਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਹ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਅਠ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਟ੍ਰੋਲਡ ਏਰੀਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦਰਖਾਸਤ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਕਿ ਇਥੇ ਬ੍ਰਿਕ ਕਿਲਨ ਬਣਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਦ ਕਿਥੇ ਤਕ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ? (At what distance the hon. Member wants the limit to be fixed ?)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮਾਫ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਜਿਸ ਹਦ ਨੂੰ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਤਕ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਹਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਬ੍ਰਿਕ ਕਿਲਨ ਬਣਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਰੀਫਲੈਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਦ ਕਿਥੇ ਤਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਉ। (The hon. Member has cast a reflection on the Chair by saying that I was not attentive. I wanted to seek information from him about the distance at which he wants the limits to be fixed. The hon. Member should withdraw these words.)

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਭੱਠੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਵੀ ਲਗਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਬਾਦੀ ਤੇ ਡੀਪੈਂਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਵਿਚ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਅਸੂਲ ਹੋਰ, ਜਿਥੇ ਆਬਾਦੀ 3 ਲਖ ਜਾਂ 5 ਲਖ ਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਅਸੂਲ ਬਣਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਭੱਠੇ ਲਗਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਇਮਕਾਨ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸਟੈਗਨੈਂਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਹਦ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਕ ਕਿਲਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 5 ਮੀਲ ਜਾਂ 8 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਦੀ ਹਦ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿਸੇ ਅਸੂਲ ਤੇ ਬੇਸਡ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਿਕ ਕਿਲਨ ਲਗਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਹਦ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਫਲਾਂ ਹਦ ਤਕ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਧ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਪਰੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਭੱਟੇ ਦੇ ਲਗਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਲੰਮਜ਼ ਕਰੀਏਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਦੂਜਰੀ ਅਰਜ਼ ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਗਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਆਪ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੈਜ਼ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕੀਂ ਦੇਖਾਂ ਦੇਖੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਡਮ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਗੋਰ ਨਾਲ ਸੜਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨੀਮ ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੇ ਸੜਕ ਰੋਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨਕਰੋਚਮੈਂਟ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਥੜੇ ਥੜੇ ਅਫਸਰ ਡਾਕ ਬੰਗਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੋ ਦੌਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਥਾਣਿਆਂ, ਵਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਇਹ ਆਪ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਮੁਜਰਮ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ! ਹਰ ਕੋਈ ਰੀਸੋ ਗੇਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਰਖੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਰਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਚਹਿਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਜੋਗਾਵਰ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਕਦੇ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਆਇਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੇਕ ਨਾਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੀਕ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਦੀ ਚੰਘਿਆੜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਪਰ ਕੀੜੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਤੰਤਰ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਇਸ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਸੈਟ ਆਪ ਵਿਚ, ਗਰੀਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਡੈਫ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀਆਂ ਦਫਤਰ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਮੁਨਾਸਿਬ ਵਕਤ ਤੇ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰ ਇਕ ਅਸੂਲ ਦੀ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਪ੍ਰੋਮਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਹੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਗਰੀਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਪਹੁੰਚ, ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਪੈਰਵੀ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਗੰਜਾਂ ਕਿਸ ਪਾਸ ਹਨ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਜੋਗਾਵਰ ਪਾਸ

[ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ]

ਹੀ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪਾਸ ਨਾ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਨਾ ਪੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਰਵਰ ਨੂੰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਕਿ 500 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਪ੍ਰੋਮਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਈਨ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਛਿਆਨੀ ਭਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੈਦ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗਰੀਬ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਤੇ ਕੈਦ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪਾਸ ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ।

Deputy Speaker : Wind up please.

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਮਕਸਦ ਛੋੜ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਪੈਰਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ। ਇਥੇ, ਮੈਡਮ, ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਲਈ 30 ਮੀਟਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਅਊਟਰ ਬਉਂਡਰੀ ਤੋਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ੁਲੂ ਰੋਡ ਲਈ ਰਖੀ ਗਈ ਜਮੀਨ ਦੀ ਅਊਟਰ ਬਉਂਡਰੀ ਤੋਂ 30 ਮੀਟਰ ਤਕ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਖੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ, ਮੈਡਮ, ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟ੍ਰਸਟ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਡੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਫਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਉਂਡਰੀ ਵਾਲ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਹੈਜ਼ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਕੋਠੜੀ ਪਾ ਲਈ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਗਿਰਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਖਾਹਸ਼ਮੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਰੈਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਕੂਲ ਕੰਪੈਨੇਸ਼ਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਬਨਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਇਰੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਜ਼ਮ ਨਸ਼ਕ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਹਤਰ ਬਨਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਐਨਸ਼ੋਅਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਕਨਸਟਰਕਸ਼ਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੜਕ ਤੇ ਐਨਕਰੋਚਮੈਂਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸ ਬਿਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਪਿਛੋਂ ਬਣਨ; ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਦ ਪੰਜਮੀਲ ਜਾਂ 8 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਨਹੀਂ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਗਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੜਕ ਤੋਂ 30 ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਰੈਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪੇਂਡੂ ਆਬਾਦੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਅਜੇ ਆਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਤਸਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਰਿਆਇਤ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਉਤਨੀ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਤਿਉਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ 30 ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ। 30 ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ

ਚਾਹੀਦੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਸਖਤ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ ਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪਰਪਜ਼ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਲੋਕ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਮਿਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜਿਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸਕੈਂਡਲਸ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਆਇਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਟੋਰੇਜ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪਰਪਜ਼ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ 30 ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬਿਲ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਕਸਦ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰੁਸਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੈਪਰਜਰਡ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਿਮਿਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਮਕਸਦ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਫ਼ੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ (ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਉਤਰ-ਪੂਰਬ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਖੜਾ ਹੁਆ ਹੂੰ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਇਕ ਏਸੇ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਕਿ ਧਰ੍ਵ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਡਾਕਟਰ ਸੰਗਲ ਸੈਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਾ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੇ ਲਿਏ ਧਰ੍ਵ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਆਏ। ਅਸੀਂ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ, ਮੈਂ ਮਾਨਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਾਮ ਹੁਆ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸਰਵਿਸ ਰੋਡਜ਼ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਇਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੁਈ ਜਿਤਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲੂ ਹਨ ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ। ਏਕਾਂਤੋ ਸੇਡਯੂਲਡ ਰੋਡਜ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਏਰਿਯਾਜ਼। ਜਹਾਂ ਤਕ ਅੱਜ ਦੀ ਬੜੀ ਹੁਈ ਪਾਬੁਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਲਕੁਲ ਹੈ ਧਰ੍ਵ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ ਬੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਖਾਸ ਖਾਸ ਏਰਿਯਾਜ਼ ਮੇਂ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਏ। ਤੇ ਹਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਮਾਰੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੋ ਧਰ੍ਵ ਦੇਖਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ ਇਨਕੋ ਪਲੈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਕਿ ਹਮਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ ਹੋ ਸਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਮੇਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਏਕਾਂਤ ਨ ਆਏ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਬੜੀ ਹਨ। ਅਰਬਨ ਏਰਿਯਾਜ਼ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾ ਡਾਇਮੈਸ਼ਨ ਬੜੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਕੈਨਿਕਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਕਹ ਸਕਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਏਗੀ। ਇਸਲਿਏ ਧਰ੍ਵ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਕਾਂਤ ਲਾਏ ਜਾਏ। ਲੇਕਿਨ ਏਕਾਂਤ ਬਨਾਨੇ ਦੇ ਸਾਥ ਸਾਥ ਹਮੇਂ ਦੇਖਨਾ ਧਰ੍ਵ ਹੋਗਾ ਕਿ ਇਨ ਏਕਾਂਤਾਂ ਕੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ ਬਨਾਏ ਕਿ ਉਨਕਾ ਅਸਰ 10 ਥਾ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਦ ਅਚਾ ਹੋ। ਹਮਾਰੀ ਜੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਚਲ ਰਿਹੀ ਹੈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਸਟਰ ਪਲੈਨ ਬਨ ਰਿਹੀ ਹੈ, ਉਨਕੋ ਸਾਮਨੇ ਰਖਤੇ ਹੁਏ ਧਰ੍ਵ ਦੇਖਨਾ ਹੋਗਾ ਕਿ ਉਨਕਾ ਕੀ ਅਸਰ ਪੜੇਗਾ।

[श्री राम किशन]

मैं, डिप्टी स्पीकर साहिबा, आप की मार्फत हाउस को यह बतलाना चाहता हूँ कि जितने भी दुनिया के बड़े बड़े इंडस्ट्रियलाइज्ड मुल्क हैं उन्होंने इस बात का ख्याल रखा है कि इंडस्ट्री के साथ उनके शहरों की डिवलपमेंट किस तरह से हो, कहां पर स्कूल हों, कहां पर पापुलेशन हों, कहां पर कैसी बिलडिंगज हों और कौन सी सड़कें कहां पर बनाई जाएं जो न सिर्फ प्लैन करते वक्त ही फिट हों बल्कि सैकड़ों सालों के बाद भी उनका बनाया जाना जरूरी फाइट हो। इंग्लैंड के अन्दर हावर्ड ने गार्डन सिटी की कंसट्रक्शन की प्लैन दी और उसके अन्दर 50,000 की आबादी का ऐस्टीमेट बनाया। और उसकी प्लैन करते वक्त यह बात बतलाई कि किस प्रकार सैनाडेशन हो, किस तरह की ड्रेनेज हो, कौन सी सड़कें हों। उसी तरह हमें भी देखना पड़ेगा कि इंडस्ट्री आने के बाद हमारी रूरल पापुलेशन कहां होनी चाहिए और अरबन एरिया कहां पर होना चाहिए। आज के शहर जो दिखाई देते हैं उनसे जाहिर है कि वह इस तरह से बने हुए हैं कि कभी इस बात का ख्याल नहीं किया गया कि अगर पापुलेशन बढ़ी और इंडस्ट्री ने तरक्की की तो इनका हाल क्या होगा। हमारे सामने वह सरासर एक रांग और डिफैक्टिव प्लैनिंग का नमूना पेश करते हैं। आज कल स्लम्ज बड़े हुए दिखाई देते हैं। जमीन थोड़ी है और मकानों पर मकान उठते जाते हैं। नतीजा यह होता है कि जमीन महंगी होती जाती है और इंडस्ट्री के लगाने में भी कई एक इम्पैडीमेंट खड़ी होती जा रही है। इस चीज को इम्प्रूव करने के लिए म्युनिसिपल कमेटियां बनाई गई हैं, लेकिन वह भी इसको दूर नहीं कर सकी हैं।

अब जो पंचायत समितियां और जिला परिषद और म्युनिसिपल बोर्ड लाज बने हैं इन से हम काफी हद तक कंट्रोल कर पाएंगे। और इस दिशा में यह रूल्ज काफी मदद करेंगे लेकिन जब हमें प्लैनिंग करनी है और जब हमें सारे राजाब का नया ढांचा बनाना है तो इस बात का ख्याल रखना पड़ेगा कि किस जगह कौन सा बाजार बनाया जाए, कहां स्कूल बनाया जाए, किस जगह किस तरह की पापुलेशन बसाई जाए। गर्ज यह कि पूरी प्लैनिंग करनी पड़ेगी।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, मुझे खुशी है कि यह पहला राज्य है जहां की सरकार इस तरह का बिल ला रही है और यह हिन्दुस्तान की दूसरी स्टेट्स के लिए गाइड बन सकता है। इसलिए हमें और भी काशस रहना चाहिए और रूल्ज बनाने वक्त यह देखना चाहिए कि वह इतने आदर्श हों कि उन्हें अपना करसमो सूत्र लाभ उठा सकें। इसलिए मैं सरकार को रिक्वेस्ट करना चाहता हूँ कि इस सम्बन्ध में एक ऐक्सपर्ट कमेटी बनाई जाए जिसमें इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट के चेयरमैन को और टाउन प्लेनर को तथा इस महकमें के डाइरेक्टर को और 3 आदमी और जो इसमें ऐक्सपर्ट हों और अच्छी तरह सोच समझ कर रूल बनाने में मदद कर सकें, उन्हें रखना चाहिए।

इसके अन्दर एक दफ्ता है जिसके नहत 1,000 रुपया प्लैनिंग को इंटरप्ट करने वाले पर जुर्माना हो सकता है जो मजिस्ट्रेट फर्स्ट क्लास कर सकता है और 500 रुपया जुर्माना भी हो सकता है जो सैकंड क्लास मजिस्ट्रेट कर सकता है लेकिन इसमें सिविल कोर्ट को दखल नहीं होगा। इसलिए, डिप्टी स्पीकर साहिबा, और भी जरूरी हो जाता है कि हमारे रूल्स और रेगुलेशन इस तरह से बने कि जिन्हें कोई क्वेश्चन न कर सकें।

मैं, डिप्टी स्पीकर साहिबा, हाउस का ध्यान ला कमीशन की तरफ दिलाना चाहता हूँ जो कि गवर्नमेंट आफ इंडिया ने, फाइनैस मिनिस्टर ने बिठाया था। उसने अपनी रिपोर्ट

में यह जिक्र किया है कि डिले को रोकने के लिए गवर्नमेंट को कोशिश करनी चाहिए ताकि सड़कें बनाने में, डिवेलपमेंट करने में, विल्डिंग्स की कंस्ट्रक्शन करने में कोई डिले न होने पाए। मैं उसकी रिपोर्ट को डिटेल् में नहीं जाना चाहता लेकिन कुछ फिकरे आपके सामने हाउस के पेशेनज़र करना चाहता हूँ। जब सड़कों पर और डिवेलपमेंट के इन कामों में सिविल कोर्ट दखल नहीं दे सकता और लॉग बार बार अड्जुटने डाले और सरकार कोई इंटरिम ऐक्शन न ले तो उन्होंने तो यानी कमिशन ने अपनी रिपोर्ट में लिखा है...

".....Experience has shown that inordinate delay occurs in acquisition proceedings. The main complaint of the Governments is that they are greatly handicapped in carrying out large projects in and outside the Development Plans as well as other works of public utility, as the machinery provided and the procedure laid down in the Act lead to great delays in obtaining possession of the land sought to be acquired. For the smooth and speedy attainment of the ideal of a Welfare State, it is imperative that the Government should be able to obtain possession of the lands needed for their projects with the least possible delay. On the other hand, the complaint from the public is that there are unconscionable delays in the determination of compensation and its payment to the owners of properties. The Finance Ministry has given four instances in which the carrying out of projects has been delayed because they could not obtain possession of the land in time and it has been stated that acquisition proceedings commenced as early as 1943 are still pending."

उसके अन्दर लिखा है कि फाइनेंस मिनिस्टर ने लिखा है कि हमारे चार बड़े बड़े प्राजक्ट्स हैं जो इस वक्त तक चल नहीं रहे हैं। और वह 1939 से रेंडिंग चले आ रहे हैं।

मैं कमिशन की एक बात की तरफ और ध्यान दिलाना चाहता हूँ। उन्होंने लिखा है कि जब किसी की ज़मीन ऐक्वायर की जाए तो उसको जो कीमत दी जाए वह उस दिन की प्राइस ही ना चाहिए जिस दिन ऐक्वायर की जाए। आगें पीछें की कीमत का भाव देख कर न दी जाए। और जहां तक कम्पेंसेशन का सम्बन्ध है उसे भी इतनी जल्दी अदा किया जाना चाहिए जितनी जल्दी हो सके। साथ ही जिनकी ज़मीनें ली जाएं उन्हें इस बात की तरजीह दी जाए कि वह रिहायश की ज़मीन उसी ज़मीन को तज़दीक ले सकें।

डिप्टी स्पीकर साहिबा, इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट ने कई जगह 15-20 साल पहले स्कीमें पास की थीं लेकिन उन पर अमल दरामद नहीं हुआ क्योंकि कोई म्युनिसिपैलिटी, डिस्ट्रिक्ट बोर्ड वगैरह की तरफ से कोई न कोई रोड़ा अटका दिया जाता है। इस तरफ सरकार की तबज़ुह जानी चाहिए।

जहां तक शहरों के बढ़ने का ताल्लुक है, मैं बतलाना चाहता हूँ कि ज्यों ज्यों इंडस्ट्री बढ़ेगी तो शहरों की वृद्धि होती ही चली जाएगी। मैं दुनियां के सबसे बड़े मुल्क, इंडस्ट्रियली एडवांस्ड अमेरिका का जिक्र करना चाहता हूँ कि वहां 1840 के अन्दर जब पहली बार इंडस्ट्री जारी हुई तो उस वक्त वहां सिर्फ 181 टाउन थे लेकिन 100 साल के बाद यानी 1940 में उनकी संख्या इतनी बढ़ गई कि 3464 शहर बन गए। और पंजाब में जब हम एग्री-इंडस्ट्रियल इकानामी बनाना चाहते हैं तो निश्चय है कि गांव से हट कर लोग शहरों की तरफ आएंगे या गांवों की ही शक्ल शहरों की हो जाएगी। इसलिए हमें चाहिए कि इस तरह से प्लैनिंग की जाए कि आने वाले 50 साल में पंजाब में शहरों की क्या हालत होगी, क्या

[कामरेड राम किशन]

अक़शा होगा और उसके लिए किस तरह से सड़कें, बिल्डिंग्स और शहर की डिवलपमेंट की जाए कि वह 50 साल के बाद भी प्लैनिंग के ढांचे में फिट इन कर सके। अगर हम इस तरह से नहीं करेंगे और प्लैनिंग में कौताही हो जाएगी तो बाद में पछताना पड़ेगा। योरूप के अन्दर भी प्लैनिंग के लिए इस तरह से बड़े बड़े कमीशन बिठाए गए थे जिनमें काउंटी के ऐक्सपर्ट्स थे, ऐडमिनिस्ट्रेटर थे, इक नामिस्ट थे और प्लैनिंग में माहिर बड़े बड़े प्रोफ़ेसर थे। उनका मट्रिपोलिटन कमीशन या प्लैनिंग कमीशन बनाने का और इतने अच्छे ऐक्सपर्ट्स रखने का एक ही उद्देश्य था कि वह अपने शहरों को अच्छा शेप दे सकें मैं आशा करता हूँ कि मिनिस्टर साहिब इस तरफ़ तवज्जो देंगे ताकि सारा सिलसिला कामयाबी के साथ चल सके। इस में सेशन 5/7 ऐसे हैं। जिन की डिफ़ाइन करने की ज़रूरत है। सेशन 3 (b) और सेशन 4 जो हैं उन में यह सब कुछ क्लियर करने की ज़रूरत है कि किस तरह पेपर फ़ाइल होने चाहिए, किस तरह अपील होगी और कहां उस की सुणवाई होगी। उस में डायरेक्टर प्लैनिंग को अख्तियार दिया गया है कि वह आफ़ीसर मुक़र्रर कर सकता है लेकिन कौन सा आफ़ीसर मुक़र्रर किया जाएगा यह डिफ़ाइन नहीं किया गया।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਐਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਮੈਡਮ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਖੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ।

Deputy Speaker : No side talks please.

श्री राम किशन : मेडम, सेशन 5 का जो (f) part है उसके अन्दर भी क्लियर नहीं है कि किस तरह प्लान बनेगी, उस पर किस तरह ऑब्जर्वेशन्स होंगे, वह किस तरह फ़ाईन लाईज होगी। इसके अन्दर जैसे मैं पहले बता चुका हूँ कि एक सेशन आता है जिस के तहत डायरेक्टर, टाउन प्लैनिंग को अख्तियार दिया गया है कि वह अपनी जगह किसी आफ़ीसर को अधिकार देगा, लेकिन वह आफ़ीसर डिफ़ाइन नहीं किया हुआ। मैं गुज़ारिश करूंगा कि हमारे पास जो अच्छे टेक्निकल हैंड और हाईली क्वालीफ़ाईड आफ़ीसर्स हैं उन को एम्प्लॉय किया जाना चाहिए ताकि काम अच्छी तरह से हो सके। इस बिल को ऐक्ट बनाने से पहले सब आसौक़ट्स पर गौर करके जिन चीज़ों की डिफ़ाइन करने की ज़रूरत है उन्हें क्लियर कर के पास करना चाहिए ताकि यह काम जो हम करने जा रहे हैं उस में कामयाब हों। आखिर में सेशन (4) की क्लोज़ नं : (21) के बारे में कहा गया है जब कोई प्लैन बनाया जाएगा तो वह दो अखबारों में पब्लिश किया जाएगा। हम ने देहली के पास फ़रीदाबाद, बल्लभगढ़, और सोनीपत को, 40/45 मील के इलाक़े को मास्टर प्लान के मुताबिक इंडस्ट्रियलाइज़ करना है। इस लिए जब प्लैन को स्कोम हो वह एक दो पेपर्स तक महदूद न रखी जाए बल्कि वह ज्यादा पेपर्स में शायद होनी चाहिए और ऐसे पेपर्स को इतिहासत दिए जाने चाहिए जिन की सर्कुलेशन ज्यादा हो। देहली के ज्यादा से ज्यादा पेपर्स में उन को पब्लिश करना चाहिए ताकि लोगों तक वह चीज़ पहुंच सके। मैं उम्मीद करता हूँ कि जहां जहां इस में खामियां हैं उन को दूर करके इस बिल को पास किया जाएगा और पंजाब की एक प्लैन्ड तरीके से तरक्की होगी और जो प्रोग्रेंस हो रही है उस का पूरा नक्शा हमारे सामने आएगा। इन अल्फ़ाज़ के साथ मैं आप का शुक्रिया अदा करता हूँ।

उपाध्यक्ष : मैं चाहती हूँ कि थर्डरीडिंग स्टेज पर मैम्बर साहिबान न बोलें, इसी वक्त सारी बहस हो जाए क्योंकि बिल आज ही पास करना है। (I want that the hon. Members should say whatever they have to say at this stage and there should be no discussion at the third reading stage because the Bill is to be passed to-day.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਇਹ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਬਿਲ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਅਜ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੁਕਰਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਜਾਉ।

Deputy Speaker : Sardar Lachhman Singh to speak now.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਗਰਾਉਂ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਹੜਾ ਪਲੈਨਿੰਗ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜਨਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਧਾ ਪੁੰਦ ਜੋ ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ, ਡਰੇਨੇਜ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੈਪਰਜ਼ਰਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਪਲੈਂਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਬਾਦੀ ਵਧੇ। ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

उपाध्यक्ष : बिजनैस ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂ ਆਪਨੇ ੨੦ ਤਾਰੀਖ਼ ਕੋ ਤੀਨੀਂ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਕਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਆ ਥਾ। ੨੦ ਕੋ ਕਥੌਂਕਿ sitting ਨਹੀਂ ਥੀ ਇਸ ਲਿਏ ਆਜ਼ ੨੩ ਕੋ ਪਾਸ ਹੋਨੇ ਚਾਹਿਏਂ। (It was decided in the meeting of the Business Advisory Committee that these three Bills will be passed on the 20th of September. Since there was no sitting of the House on the 20th it is understood that the business should be finished to-day the 23rd September, 1963.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਜ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਨਥਰੋਪਾਈਜ਼ਡ ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਨਾ ਦਿੰਦੀ ਔਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਬਾਈ ਲਾਜ਼ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਪੈਰ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਮੇਰਾ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਬਿਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਾਮਨ ਮੈਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬਿਲ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਐਰਿਸਟੋਕਰੈਟ ਟਾਈਪ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਚੰਗਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਖਤਲਿਫ ਵੀ ਹੈ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦੋ ਤਿੰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਐਸੀਆਂ ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ 3 ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ। ਇਕ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਪਰਾਣੇ ਵਕਤਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਐਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ ਜੋ ਅਜੇ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਡਿਵੈਲਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼ ਫਿਕਸ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਇਕ ਜੈਸੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸਝਾਉ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਡਿਵੈਲਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਨਿਸ਼ੈਸਟੀਜ਼ ਆਫ ਲਾਈਫ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਸ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਸੜਕਾਂ, ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਪਾਰਕਸ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਲੋਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਪਲੇਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਲੈਨਿੰਗ ਇਕ ਐਸਾ ਸਬਜੈਕਟ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਘਰ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਜੇਕਰ ਘਰ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਘਰ ਵਾਲੀ ਘਰ ਦੀ ਠੀਕ ਪਲੈਨਿੰਗ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕੌਮ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਵਸਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪਲੈਨਿੰਗ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਐਰਿਸਟੋਕਰੈਟਿਕ ਸ਼ਹਿਰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਐਸੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਇਕ ਘਰ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕੋਈ ਗਲੀ ਮੁਹੱਲਾ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਲਭ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਟੈਕਸੀ, ਟਾਂਗੇ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 5 ਸਾਲ ਤਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਜਿਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਤਕ ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਵੈਲਪ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਗਲਤ ਗਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਹਿਲਾ ਸਕੇਗਾ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਦਗੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਇਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਣ। ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਨਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਾਬਲ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੜੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਏਬਲ ਆਦਮੀ ਸਮਝਦਾ

ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡਿਵੈਲਪ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਬਾਈ ਪਾਸ ਨਿਕਲਣੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਹੋਣੇ ਹਨ ਉਥੇ ਜੋ ਕੀਮਤੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਇਕ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਪਰਾਈ-ਵੇਟ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਮੁਨਾਫਾ ਖੱਟੋ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਖੁਦ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਹ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉਂਦਿਆਂ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮਥਰਾ ਰੋਡ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਪਰਦਾ ਹਟਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਇਕ ਟਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਿਲ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਸਤੇ ਮੁਲ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ, ਬਲਕਿ ਖੋਹ ਲਈਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ 500 ਰੁਪਏ ਵਿਧਾ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਅਜ 10-15 ਹਜ਼ਾਰ ਫੀ ਵਿਧਾ ਵੇਚੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਟਕੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਚੰਦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲਖਾਂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਥੇ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਿਉਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਦ ਵੀ ਲੁਟ ਮਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਲੁੱਟ ਖਸੂਟ ਵਿਚੋਂ ਹਿਸਾ ਦੇਣ। ਮੈਂ ਮਿੱਤਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਣ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਗਲ ਕਰਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇਗਲੈਂਡ, ਰੂਸ ਵਗੈਰਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਰਾਹੀਂ ਪਲੈਨਿੰਗ ਤੇ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਮਨ ਮੈਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਲੈਣ ਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਖਟਣ। ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦਾ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਬਣਾਉ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਸੜਕਾਂ ਵਗੈਰਾ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਓ, ਫੇਰ ਪੂਲ ਕਰਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਕੇ ਉਥੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਾ ਦਿਉ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਾਲੀਮ, ਸਿਹਤ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਉਥੇ ਵਸ ਸਕਣ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ ਤੇ ਉਥੇ ਵਸਾ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਣ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕਣ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਾਰਮਲ ਰੇਟਸ ਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਲਵੇ। ਉਹ 30-40 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਵਰਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਾਮਨ ਮੈਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਥੇ ਅਰਿਸਟੋਕਰੇਸੀ ਅਤੇ ਬਿਜ਼ੂਰੋਕਰੇਸੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਕਾਮਨ ਮੈਨ ਦੇ ਹੱਕ ਛੀਨੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੌਕਾ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਚੰਦ ਆਦਮ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ 5 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨਗੇ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਹਨ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਯਾਰਡ ਦੇ 5 ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਕਰੇਗਾ? ਅਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲਿਵਿੰਗ ਕਾਸਟਲੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਾਰ-ਮਲ ਰੇਟ ਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਕਲਕਤੇ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਫਰਲਾਂਗ, ਫਰਲਾਂਗ ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਥੇ 5 ਮੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਸਟੈਂਡਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਉਹ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਸਕਣ। ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਰੀਕਵਰ ਕਰੇ। ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਬਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੋਲੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ, ਭੋਲੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਪਰ ਇਹ ਬਿਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਾਲਿਮ ਹੈ, ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਬਿਉ-ਰੋਕਰੇਸੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਗੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰ-ਬਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਗੰਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਗੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

Deputy Speaker: Do not be personal.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਤਾ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਰਾਦਰੀ ਹਾਲਾਂਵੀ ਬਹੁਤ ਗੰਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਸਕੂਲ ਬਣਾਏ ਜਾਣ, ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤਾਕਿ ਲੋਕ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਬਿਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

उपाध्यक्ष : पेशतर इसको कि मैं किसी सेम्बर को बोलने के लिए कहूँ मैं हाउस को सामने बिजनेस एडवाइजरी कमेटी की रिपोर्ट के बारे में कहना चाहती हूँ। कैसे तो वह

रिपोर्ट हाउस के सामने आ चुकी है। उस कमेटी में निम्नलिखित सदस्य मौजूद थे और उन्होंने जो फैसला किया था वह आप के सामने रखती हूँ। उस में कहा था कि उस दिन 3 बिल पास किए जाएंगे।

1. श्री अध्यक्ष ;
2. पंडित मोहन लाल ;
3. सरदार गुलाब सिंह ;
4. चौधरी देवी लाल ;
5. सरदार गुरनाम सिंह ;
6. कामरेड बाबू सिंह मास्टर ;
7. बाबू बचन सिंह ;
8. डाक्टर बलदेव प्रकाश,
9. चौधरी हरद्वारी लाल ;
10. सरदार लछ्मन सिंह गिल, और
11. कामरेड जंगीर सिंह।

मैं यह कहना चाहती हूँ कि वहाँ पर जो फैसला किया जाता है उस को यहाँ पर लागू नहीं किया जाता। मैंने बिजनैस एडवाइजरी कमेटी को लिखा था कि हाउस के सामने बिजनैस बहुत होता है और इतने समय में सारा बिजनैस निकलना नामुम्किन है। इसलिए और सिटिंग्स बढ़ानी चाहिए। मैं कहना चाहती हूँ कि वहाँ पर मान जाते हैं और यहाँ पर बोलने के लिए मजबूर करते हैं। मैंने उस फैसले पर अमल करना होता है और मैं चाहती हूँ कि आज का बिजनैस खत्म हो जाए। इसलिए मैं आनरेबल मिनिस्टर साहिब को काल अपौन करती हूँ।
Before I call upon any hon. Member to speak I would like to express my views about the report of the Business Advisory Committee. However, that report has come before the House. The following Members were present in the meeting of the said committee and I would place before the House the decision taken by it. It was stated in the report that three bills would be passed on that day. -

- 1 The Speaker.
2. Pandit Mohan Lal.
3. Sardar Gulab Singh.
4. Chaudhri Devi Lal.
5. Sardar Gurnam Singh.
6. Comrade Babu Singh Master.
7. Babu Bachan Singh.
8. Dr. Baldev Parkash.
9. Chaudhri Hardwari Lal.
10. Sardar Lachhman Singh Gill, and
11. Comrade Jangir Singh.

I would say that the decision taken by the Business Advisory Committee is not followed in the House. I had written to this Committee that the business before the House was too much and it was impossible to dispose

[Deputy Speaker]

of the whole business within the time. Therefore, the sittings of the Sabha should be extended. I would say that there the hon. Members agree and here they insist on speaking. I have to act according to that decision and I want that the business before the House for to day should be disposed of. Therefore, I call upon the hon. Minister to speak.)

कामरेड राम प्यारा : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम, जो आप ने विजन स एंडवाइजरी कमेटी का फैसला बताया है वह तो पिछले शुक्रवार के बारे में था। शुक्रवार को कैसे छुट्टी कर दी थी ?

उपाध्यक्षा : यह सवाल आनरेबल स्पीकर साहिब से करें क्योंकि उन्होंने ने शुक्रवार की छुट्टी डिक्लेयर की थी। (This question may be asked from the hon. Speaker as he had declared Friday as off-day.)

कामरेड राम प्यारा : नहीं जी, हम तो चेयर से इस बारे में रूलिंग चाहते हैं।

उपाध्यक्षा : मैं कहना चाहती हूँ कि शुक्रवार को असम्बली की मीटिंग नहीं हुई थी। इस लिए वह आज लागू होता है। (I would say that as no meeting of the Vidhan Sabha was held on Friday that decision is to be followed to-day.)

बाबू बचन सिंह : आन-ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम। एंडवाइजरी कमेटी की मीटिंग जो पिछले हफ्ते हुई थी उस में मैं स्पेशल इनवाइटी के तौर पर शामिल हुआ था। उस कमेटी में जो फैसला हुआ था वह पिछले हफ्ते के बारे में था। उस में इस हफ्ते के बारे में कुछ फैसला नहीं हुआ था। आप सैक्रेटरी से या दूसरे अफसर से जो वहाँ पर मौजूद था, पता कर सकती हैं। मैं कहना चाहता हूँ कि आपने जो रूलिंग दी है वह नहीं।

उपाध्यक्षा : मैं पूछना चाहती हूँ कि इस बारे में हाउस की क्या राय है। अगर हाउस के सदस्य और बोलना चाहते हैं तो बोलें। मैं उन को बोलने से रोक नहीं सकती।

(I would like to know the sense of the House in this regard, If the hon. Members want to have more discussion they may speak. I cannot check them from speaking.)

कैप्टन रतन सिंह (गढ़शंकर) : आन ए प्वायंट आफ आर्डर मैडम मेरी सबमिशन यह है कि यह बहुत अहम बिल है। इस पर हमें किसी को भी बोलने का मौका नहीं मिला। हम चाहते हैं कि हमें भी इस पर बोलने का मौका दिया जाय क्योंकि हम ने भी इस के मुतालिक कुछ सुझाव देने हैं क्योंकि हो सकता है कि काफी चीजें ऐसी हों जिन से हमारे मेंबर साहिबान भी मुताफिक न हों। इस लिए मैं अपना फर्ज समझता हूँ और मिनिस्टर साहिब से अर्ज करता हूँ कि हम सब की बातें सुन कर अगर कोई अमैडमेंट ला सकते हों तो लाएं। यह बहुत लम्बा चौड़ा बिल है और इस के जरिए कई तरह की ज्यादतियाँ हो सकती हैं। खास तौर पर तीस-तीस मीटर मेटल्ड रोड के दोनों तरफ जगह छोड़ने की जो प्रोविजन है उस से छोटे-छोटे ज़िमीदारों के साथ बड़ा धक्का होगा। जब शहर नज़दीक होते जाते हैं तो वे सपने खेते हैं कि हम अमीर हो जाएंगे

लेकिन इस बिल के द्वारा उन के वे सपने धरे के धरे रह जाएंगे। जमीन कोई और ले जाएगा। अगर और कुछ नहीं तो तीस तीस मीटर लैंड छोड़ने की जो प्रोविजन है उस को उड़ा देना चाहिए (विघ्न)।

श्री रूप लाल गेहता : ग्रान्ट-ए-पवायंट आफ आर्डर, मैडम मेरी गुजारिश यह है कि इस बिल से काफी मुश्किलें पैदा होंगी। मेरे जिला गुडगावां में तीन रोडज इनवालव्ड हैं, उन की वजह से हजारों एकड़ जमीन पर असर पड़ेगा। इस बिल पर काफी वक्त गौर करना चाहिये और आधे घंटे में इस को पास नहीं करना चाहिए। समय ज्यादा मिलना चाहिये और हमें इस पर बहस करने का मौका मिलना चाहिये। हजारों एकड़ जमीन इनवालव्ड होने का आदेश है। इस लिये इस पर और डिस्कशन होनी चाहिए।

चौधरी नेत राम : डिप्टी स्पीकर साहिब।

उपाध्यक्षा : आप प्वायंट आफ आर्डर पर बोलना चाहते हैं या कि बिल पर बोलना चाहते हैं ? (Does the hon. Member want to speak on a point of order or he wants to make a speech on the Bill ?)

चौधरी नेत राम : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं तो अराम से बैठा रहता हूं मुझे तो अब बिल पर बोलने का वक्त मिलना चाहिए।

उपाध्यक्षा : आप चाहते हैं कि इस बिल को डिस्कस करने के लिये और वक्त दिया जाना चाहिए ? (Does the hon. Member want that some more time should be given for the discussion of this Bill ?)

चौधरी नेत राम : हां जी।

उपाध्यक्षा : हाउस की क्या मर्जी है कि इस बिल को डिस्कस करने के लिये और वक्त दिया जाए या कि अभी पास किया जाए। (What is the sense of the House, Does the House want that the Bill should be passed just now or some more time should be given for its discussion?)

आवाजें : और वक्त मिलना चाहिए जी। इस को अभी न पास किया जाए।

उपाध्यक्षा : यह बड़ा अफसोस का विषय है कि श्रीमती कपूर सिंह का देहान्त हो गया है। मैं हाउस को कल नौ बजे तक के लिये ऐडजर्न करती हूं। (It is a matter of great sorrow that Mrs. Kapur Singh has passed away. I, therefore, adjourn the House till 9-00 a.m. tomorrow.)

6. 15 p. m.

The Sabha then adjourned till 900-a.m. on Tuesday the 24th September, 1963.

APPENDIX

(Please see page (10)30 of this Debate)

CHARGING OF HOUSE RENT FROM THE EMPLOYEES OF THE GOVERNMENT AYURVEDIC HOSPITAL

1176. Comrade Bahu Singh Master : Will the Minister for Planning and Development be pleased to state whether it is a fact that house rent is not being charged from some of the employees of the Government Ayurvedic Hospital, Patiala, residing in the Government allotted quarters at Patiala, if so, the reasons therefor ?

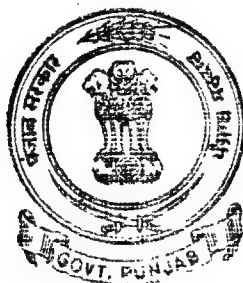
Dr. Gopi Chand Bhargava : Yes, Sir. The staff is required to remain within the hospital premises to attend to emergent cases at all times.

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

24th September, 1963

(Vol. II—No. 11)

OFFICIAL REPORT



CONTENTS

Tuesday, the 24th September, 1963

| | PAGE |
|---|-----------|
| Question Hour (Dispensed with) .. | 11(1) |
| Adjournment Motions .. | (11)1 |
| Call Attention Notices .. | (11)3 |
| Questions of Privilege .. | (11)4 |
| Announcement by the Secretary regarding a Bill .. | (11)14 |
| Statement by the Home Minister regarding improper arrests of political workers in the State .. | (11)14 |
| Bill(s)— | |
| The Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development—, 1963 (Resumption of Discussion) .. | (11)17—58 |

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh

Price : Rs

3.35 n

ERRATA

to

Punjab Vidhan Sabha Debates Vol. II, No. 11
dated the 24th September, 1963

| Read | For | Page | Line |
|--|---------------|---------|---------------|
| regarding | r g rding | Title | 12 |
| Privilege | Privelege | (11) 6 | 5 from below |
| follow | follows | (11) 17 | 18 |
| Scheduled Roads | Scheduld Road | (11) 17 | 21 |
| Unregulated | Unregulateds | (11) 17 | 22 |
| line | llne | (11) 26 | 6 |
| ਕਿਸੇ ਦਾ | ਦਾ ਕਿਸੇ | (11) 26 | 22 |
| ਕੀਏਟ | ਕੀਰਏਟ | (11) 31 | Last |
| ਤੋ ਛੋਡ | ਛੋਤੋ | (11) 33 | last but one |
| delete 'ਡ' after 'ਸੇ' | | (11) 33 | last line |
| ਫਰਕ | ਫਕ | (11) 36 | 14 |
| ਦੰਗ | ਦਗ | (11) 38 | 3 |
| Delete the word शहर before the word मोहतरमा | | (11) 40 | 9 from below |
| ਮੁੜੇ | ਮੜੇ | (11) 40 | last |
| ਕਲਾਸ | ਕਲਾਸ | (11) 45 | 10 from below |
| ਚਾਹੁਣ | ਹੁਣ | (11) 45 | 8 from below |
| ਤਾਂ | ਟਾਂ | (11) 45 | last but one |
| ਖੁਕਣਗੇ | ਪੁਕਣਗੇ | (11) 46 | 5 |
| ਮਹਸੂਸ | ਮਪਸੂਸ | (11) 52 | 9 |

ANNEXURE

or

The Punjab Government
and the Punjab Legislative Assembly

| Sl. No. | Name of the Bill | Author | Subject |
|---------|--|----------------|--------------|
| 1 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 2 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 3 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 4 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 5 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 6 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 7 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 8 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 9 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 10 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 11 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 12 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 13 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 14 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 15 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 16 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 17 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 18 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 19 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |
| 20 | The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1957 | Mr. J. S. Grew | Land Revenue |

The Punjab Government
and the Punjab Legislative Assembly

PUNJAB VIDHAN SABHA

TUESDAY, THE 24 TH SEPTEMBER, 1963

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh at 12.00 Noon of the clock. Mr. Speaker (Shri Prabodh Chandra) in the Chair.

QUESTION HOUR (DISPENSED WITH)

Mr. Speaker : The Question Hour has been dispensed with today.

ADJOURNMENT MOTIONS

Mr. Speaker : There is an Adjournment Motion by Comrade Ram Piara.

Comrade Ram Piara : Sir, I beg to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a definite matter of urgent public importance, namely, the beating of police staff at Nilokheri at about 11 p.m. on 22nd September, 1963 at the hands of some miscreants at a mass gathering on the occasion of Ram Lila celebration at Nilokheri. These miscreants were molesting some ladies at the show, where they were intercepted by Police. This attack on Police by Goondas has created panic in the town.

Mr. Speaker : Such cases of beating and quarrels happen daily. This is an administrative matter of day-to-day occurrence and cannot, therefore, form subject matter of an adjournment motion.

कामरेड राम प्यारा : आप मेरी सबमिशन तो सुन लीजिए ।

श्री अध्यक्ष : मैंने अपनी रूलिंग दे दी है और इस पर बहस नहीं हो सकती ।
(I have already given my ruling and no discussion can be raised on it.)

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, लोगों को नहीं बल्कि पुलिस को मारा गया है । पुलिस पिटकर आई है । सारा थाना आया । उन्होंने गूंडे को देखा लेकिन फिर भी कुछ न कर सके क्योंकि उस गूंडे के हां चीफ़ मनिस्टर साहिब रोज़ाना जाते हैं ।

श्री अध्यक्ष : यह निहायत डिप्लोरेबल बात है कि आप कभी किसी को कभी किसी को बीच में लाकर छोटे छोटे मामलात पर एडजर्नमेंट मोशनज़ वगैरह ले आते हैं । आखिर हर छोटी बात एडजर्नमेंट मोशन का सबजैक्ट नहीं बन सकती । कोई बहुत सीरियस बात हो तो उसपर एडजर्नमेंट मोशन हो सकती है ।

[श्री अध्यक्ष]

There are other remedies available for this. The business of the House cannot be adjourned for discussing individual cases, howsoever, serious they may be. (It is really deplorable that the hon. Member gives notices of Adjournment Motions etc. on trifling matters implicating one person or the other. After all every small matter cannot form the subject of an Adjournment Motion. An adjournment Motion can only be made on a serious matter.

There are other remedies available for this. The business of the House cannot be adjourned for discussing individual cases, howsoever, serious they may be.)

कामरेड राम प्यारा : स्पीकर साहिब, पुलिस वाले हस्पताल में दाखिल हैं लेकिन इस सिलसिले में कहीं पर कोई रिपोर्ट दर्ज नहीं हुई ।

Mr. Speaker : I am sorry I cannot admit this Adjournment Motion. The hon. Home Minister may, however, like to say something about it.

Home Minister : I received this adjournment Motion only a few hours ago. I have not got the facts with me at present. However, I have called for a report and I will take the House into confidence if it is found that the facts are of sufficient importance.

श्री बलरामजी दास टंडन : स्पीकर साहिब, बात यह है कि यह मामला तो बहुत सीरियस है । अगर इस बारे में होम मिनिस्टर साहिब कोई स्टेटमेंट दे दें तो मुनासिब रहेगा ।

श्री अध्यक्ष : अगर वह कोई स्टेटमेंट देना चाहें तो मुझे क्या एतराज हो सकता है ? (How can I have any objection if the Home Minister is inclined to make a statement?)

Mr. Speaker : There is an adjournment motion given notice of by Sarvshri Amar Singh and Faqiria. This has been received at 11.55 a.m. So I have not been able to look to it.

श्री अमर सिंह : स्पीकर साहिब, बड़ा अहम मसला है ।

Mr. Speaker : The matter might be important but I have to be guided by the Rules. You are making the Adjournment Motions and the Points of Order too cheap. Please refer to the relevant rule which lays down that "Notice of an Adjournment Motion shall be given in writing not less than one and a half hours before the commencement of the sitting...." Your motion is time-barred. If you want to bring it in the House, then you should give due notice for it tomorrow, so that I may also have time to examine it.

CALL-ATTENTION NOTICE

श्री अध्यक्ष : अब देखिए, एक काल-अटेंशन मोशन 11 बज कर 56 मिनट पर आई है। यह कैसे मुमकिन हो सकता है कि इतने थोड़े से वक्त में दफतर इसको टाईप करवाए, देखे और उस पर मैं अपना माइंड बनाऊं। मैं चाहता हूं कि रूलज़ के अन्दर जो टाईम लिमिट रखी गई है उस पर अमल किया जाए और ऐसी मोशन को मैम्बर साहिबान कम से कम सिटिंग शुरू होने के एक घंटा पहिले भेज दिया करें ताकि मुझे इन चीज़ों पर सोचने के लिए वक्त मिल सके। (Now, there is a Call-Attention Motion which was received in the office at 11.56 a.m. It is not possible for my Secretariat to get it typed out and examine its admissibility and then put up to me to apply my mind to it at such a shorter notice. The hon. Members should adhere to the time limit prescribed under the rules and the notices of such motions should be given at least one hour before the commencement of a sitting so as to afford me time to apply my mind on such matters.)

(Interruptions)

श्री अध्यक्ष : पंडित मोहन लाल दत्त जी ने जो काल-अटेंशन नोटिस दिया था वह 12 बज कर 10 मिनट पर मेरे पास आया है। इस का जवाब कल दिया जाएगा। (I have received a call attention motion given notice of by Pandit Mohan Lal Datta at 12-10 p.m. It will be taken up tomorrow.)

श्री बलरामजी दास टंडन : मैंने और डाक्टर बलदेव प्रकाश जी ने एक काल-अटेंशन नोटिस दिया है कि हरिजन बैलफेयर के नाम पर श्री नंद लाल एम. एल. सी. ने नवां शहर में एक कालिज खोला हुआ है, जिस के पैसे वह खुद खा गये हैं। इस के मुताबिक अखबारों में भी बड़ी चर्चा चली है.....

Mr. Speaker : I have not seen that. I will check it up and if there is a motion, that will be taken up tomorrow.

Comrade Bhan Singh Bhaura : I have given notice of a call-attention motion, which reads—

“to ask for leave of the House to discuss a matter of urgent public importance.....”

Mr. Speaker : The hon. Member cannot read his motion without the permission of the Chair.

कामरेड भान सिंह भौरा : यह, स्पीकर साहिब, हम ने 12 बजे के बाद दिया है।

Mr. Speaker : I have received it just now. It will be taken up tomorrow.

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਨਨਾਥ : ਮੇਰਾ ਭੀ ਏਕ ਕਹੁਤ ਹੀ ਜਰੂਰੀ, ਡੇਲੀ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਜਾਲੰਧਰ ਦੇ ਸੁਤਾਲਿਕ, ਕਾਲ-ਅਟੇਂਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਥਾ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਤੀਨ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਰਹੁ ਗਏ ਹੈਂ ਮਗਰ ਅਜੀਂ ਤਕ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਗਯਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਆਪਕਾ ਸਾਮਲਾ ਤੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬਡਾ ਅਹੁਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਡੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਬਾਦ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿਆ ਜਾਏਗਾ। (ਹੰਸੀ) (Since the issue raised by the hon. Member is always very important, it will be taken up after a very thorough consideration.) (Laughter)

QUESTIONS OF PRIVILEGE

Mr. Speaker : There is a Privilege Motion given notice of by Shri Ajit Kumar regarding "a wrong statement" made by the Chief Parliamentary Secretary on the Call-Attention Notice.* given by him concerning the alleged use of Public Relations Department Van for Congress work and organisation of Press Conference by two State Government Officers at Delhi for Pradesh Congress Chief on September 19.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਟੇਟ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕੀਤੀ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੀ. ਆਰ. ਓ. ਸ੍ਰੀ ਮੁਲਖ ਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੇ ਐਡਰੈਸ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡੀਨਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਦਾ ਬਰੀਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

Mr. Speaker : I have to accept what the Chief Parliamentary Secretary has stated in this connection. I cannot force him to accept the position as stated by the hon. Member. As regards organisation of a Press Conference by any political party at Delhi, Government officials cannot be utilized for arranging such a conference if it were to be addressed by a non-official, howsoever, big he may be.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਫਸਰ ਉਥੇ ਹੀ ਸਨ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਡੀਨਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦੀ ਕਾਪੀ ਕਢਵਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਹੋਇਆ ਉਹ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ। **You please look up the proceedings.**

*Note.—The Call-Attention Notice by Babu Ajit Kumar regarding alleged misuse of a Government vehicle appears in Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II, No. 10, dated 23rd September, 1963.

Mr. Speaker : There is a Privilege Motion given notice of by Chaudhri Devi Lal.

Chaudhri Devi Lal : Sir, I beg to ask for leave of the House to raise a question involving a breach of privilege of the House under rule 268. It is submitted that the Chief Minister while speaking on the vote of no-confidence motion made a wrong statement on 18th instant that his son Shri Surinder Singh Kairon was not one of the owners of 'Elite' Cinema, Hissar, but was only an exhibitor. In the list of members of the East Punjab Motion Pictures Association, Jullundur City as on 9th April, 1962, Shri Surinder Singh Kairon has been shown as one of the proprietors of 'Elite' Cinema, Hissar.

In view of the fact stated above this is clear that the Chief Minister has made a wrong statement in the House which amounts to a breach of its privilege.

Mr. Speaker : The hon. Member may please see me in my Chamber and show me the papers. I will then check up the same with the statement made by the Chief Minister before I can make up my mind about it.

चौधरी देवी लाल : मेरे पास, जनाब मैम्बरों की लिस्ट मौजूद है।

Mr. Speaker : I have already advised the hon. Member to see me in my Chamber. I will compare the facts with the statement made by the Honourable Chief Minister so as to arrive at a definite decision in the matter.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜੋ ਮੇਰੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸੀ ਉਹ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ let him show that to me.

Mr. Speaker : I will pass on the information to the hon. Chief Minister.

Chief Minister : Let me see that. ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸੀ ਮੈਂ ਉਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਡੀਡ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਓਨਰਸ਼ਿਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਵੇਖੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

चौधरी देवी लाल : मेरे पास लिस्ट मौजूद है। यह जो कुछ कह रहे हैं बिल्कुल गलत है। हम ने सरदार कृपा सिंह और सुरिन्दर सिंह को कंस्ट्रक्शन के दौरान वहां पर देखा है।

मुख्य मंत्री : कंस्ट्रक्शन के दौरान वहां देखने से ही ओनरशिप तो नहीं बन जाती।

Mr. Speaker : I have already requested the hon. Member to come to my Chamber. I will also have the Chief Minister's version before me to see what can be done about it.

Mr. Speaker : There was a *Privilege Motion given notice of yesterday by Sardar Gurdial Singh Dhillon about the use of all sorts of coercion and pressure on Members by certain Ministers and members of the Chief Minister's family, to wait on the Prime Minister of India at Delhi on the 20th September. This is a matter which happened outside the House. So the House is not concerned with it.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਕਿਉਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣ। ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Mr. Speaker : The Hon. Member should confine himself to the motion and should not make a speech.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਬਿਗਾੜ ਸਕੋ ਤੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਬਿਗਾੜ ਸਕੋ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ। ਅਫਸੋਸ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਸਹੀ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ। ਸਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਐਂਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕੋਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਤਾਂ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕੋਲੋਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰੈਸਟ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਰੈਸਟ ਲਈ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਨਾ ਸੁੱਤੇ ਤੇ ਨਾ ਸੌਣ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਡੇਢ ਵਜੇ ਤੱਕ ਬਿਸਤਰੇ ਬੰਨ ਕੇ ਬੈਠੇ ਵੇਖੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਆਨਸਟਲੀ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਕੁਝ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ I am not concerned with that. ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪੰਜ ਸਤ ਸਾਲ ਸਪੀਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਪਰਿਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬਕਾਵਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 20 ਤਾਰੀਖ ਲਈ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਬਕਾਵਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਕਿ ਹਾਊਸ ਸਹਿਮਤ ਸੀ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਚੈਕ ਅਪ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਰੀਜ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਹੀ ਰੀਜ਼ਨ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਲਗੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਲਓ।

(I am not concerned with what happens outside this House and the hon. Member has himself been Speaker for quite a number of years, and he would bear me out when I say so. In connection with this Privilege Motion, I want to take the House into confidence about the circumstances under

Note : The question of Privilege raised by S. Gurdial Singh Dhillon appears in the Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. II, No. 10, dated 23rd September, 1963.

which the House was adjourned that day. The hon. Finance Minister called at me and told me that since everybody was feeling tired, 20th September may be observed as an off-day. I was also of the view that the debate during these four days had put a great strain. So with this thing in view, I put that motion before the House to which it gave its consent. I have again verified from the hon. Finance Minister and he is still of this view that that was the only reason for which he had approached me for the adjournment of the House and at that time he had no knowledge of any other reason as he seldom attends meetings of the Executive Committee of the Congress Legislature Party. Now the House may hear what the hon. Finance Minister has to say in this matter.)

वित्त मन्त्री (डाक्टर गोपी चन्द भार्गव) : स्पीकर साहिब, अगर मुझे किसी और वजह से हाउस एडजर्न कराना था तो मुझे आप के सामने झूठ बोलने की कोई जरूरत नहीं थी। मैं देखता था कि पिछले चार दिनों में काफी थकावट हो गई थी क्योंकि तीन दिन तो हाउस में पूरी हाज़री रखी गई और मीटिंग का टाइम भी बढ़ाया गया था। इस वजह से थकावट मालूम होती थी। यही मैं ने आप से अर्ज़ की थी और कौंसिल के चेयरमैन साहिब से भी मैं ने यही अर्ज़ की थी और उन्होंने ने भी वह हाउस एडजर्न कर दिया था और उन्होंने ने भी यही रीज़न मान कर मीटिंग को एडजर्न किया था। जो कुछ मुझे इल्म था वह मैं ने अर्ज़ कर दिया था।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮਾਸੂਮ ਜਿਹੀ ਗਾਂ ਅਗੇ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰੈਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : I have disallowed it.

चौधरी देवी लाल : स्पीकर साहिब, ग़लत स्टेटमेंट की बिना पर अगर मैं ने प्रिविलेज मोशन रखी थी तो उस की आप ने अभी इजाज़त नहीं दी। इसी तरह से ग़लत स्टेटमेंट की बिना पर यह प्रिविलेज मोशन लाई गई थी जिस को आप डिस-एलाओ कर रहे हैं। इन की बात तो बिल्कुल ग़लत थी क्योंकि अगर आराम की खातर एडजर्न कराते तो सारे के सारे मੈम्बर यहीं रहते। यह तो फ़ैक्ट है कि वे दिल्ली चले गए थे और कारों और बसों में बैठ कर गए थे। वहां पर इन को लंच भी नहीं खाने दिया। अगर हाउस को किसी ऐसे रीज़न की बिना पर एडजर्न कराना था तो वह रीज़न तो न दिया होता जो डाक्टर साहब कह रहे थे।

Mr. Speaker : The House had unanimously agreed to 20th September being observed as an off-day. Not a single voice was raised against it. How does the question of breach of privilege arise then ?

Sardar Gurdial Singh Dhillon : May I know, Sir, the grounds on which you have disallowed my Privilege Motion ?

Mr. Speaker : No breach of privilege is involved. That is why, I have disallowed it.

Sardar Gurdial Singh Dhillon : You have observed, Sir, that not a single dissenting voice was raised on that day. We have full faith in the Deputy Leader of the House. Whatever he said that day, we accepted it without any reservation. Later on, however, we came to know that the day was utilized by some Congress M. L. As, to meet the Prime Minister and to plead for the retention of Shri Kairon as Chief Minister, and also to condemn the so-called dissidents before the Prime Minister. Besides while addressing a Press Conference, they issued threatening statements which I think we hardly deserved. So the basic fundamental point involved is whether a few individuals with the object of fulfilling another engagement can waste the time of the House in this way.

श्री अध्यक्ष : वैसे तो मैं समझता हूँ कि इस केस में जिन फार्मिलिटीज को पूरा करना जरूरी था उन को पूरा कर लिया गया था। इस के अलावा भी अगर कोई दूसरी पार्टी कहती कि उन्हें कोई बहुत जरूरी काम है तो I would have requested the Government to accommodate them. In this particular case, I can assure the House that neither Dr. Gopi Chand Bhargava nor I had the least idea of the Members going to Delhi. (In my opinion all the formalities for observing the 20th September, as off-day had been fulfilled. Besides, if any other party had approached me that they had to attend to some urgent engagement. I would have requested the Government to accommodate them. In this particular case, I can assure the House that neither Dr. Gopi Chand Bhargava nor I had the least idea of the Members going to Delhi.)

Sardar Gurdial Singh Dhillon : You have been good enough to observe, Sir, that you could accommodate any other party also if such a request had been made by them. I may submit that if a decision to this effect was taken by the Executive Committee of the Congress Legislature Party, possibly, as disciplined Members, all would have joined. But, for that purpose the time of the House should not have been wasted. The objectionable thing is that a certain group of people went to Delhi by misleading you by stating that everybody wanted to have a rest. At least, I did not feel tired. If there had been any such decision, I assure you, Sir, then nobody would have objected to it.

Sardar Gurnam Singh : There may have been a comedy of errors, Sir.

Mr. Speaker : It has rather been a tragedy of errors.

Sardar Gurnam Singh : The hon. Speaker was right in accepting the request for declaring 20th September as off-day. Perhaps, Dr. Gopi Chand Bhargava, the Finance Minister, who had made the request to the Speaker, was led to believe that the Members were tired and needed rest. But, the fact is that this was done only to fulfil the engagement which some Congress M. L. As, had

made with the Prime Minister. The Opposition had no objection to any deputation being led to the Prime Minister by Congress Members. But, the time of the House should not have been wasted for that purpose.

Mr. Speaker : There should be mutual accommodation by all the parties and groups in the House in case of urgent party business. I had no information that the Congress Members were due to go to Delhi on September 20. Even Doctor Sahib (the Finance Minister) did not know it.

श्री बलरामजी दास टंडन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। स्पीकर साहिब, बात यह है कि पिछले पांच सात साल के अन्दर हम ने देखा है कि कभी भी असेम्बली की सिटिंग को इस तरीके से एडजर्न नहीं किया गया। और यहां तक कि अगर 6-30 या 1-30 पर हाउस ने एडजर्न करना हो तो पांच मिट पहले एडजर्न नहीं किया जाता। चाहे कोई भी रिक्वेस्ट क्यों न करे। तो आज इस तरह की नई रवायत डालना अन-कैल्कुलेटिड और अनकालड फार है और ऐसा असेम्बली के इतिहास के अन्दर कभी नहीं हुआ। तो मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि अगर इस हाउस की सिटिंग को एडजर्न किया जाना था तो इस के बारे में एक बिज़िनेस एडवाइजरी कमेटी बनी हुई है जिस में कि टाइम अलाट किया जाता है और इस में सब ग्रुपों के मेम्बरज़ शामिल होते हैं तो यह बात वहां पर आ सकती थी। स्पीकर साहब, मैं यह पूछना चाहता हूं कि अगर यह राज़ की बात नहीं थी तो फिर सही बात सामने न लाने की वजह क्या है ? *It is very strange.* मैं आप का रूलिंग चाहता हूं कि जब बिज़िनेस एडवाइजरी कमेटी बनी हुई है तो यह बात वहां पर क्यों नहीं लाई गई। यह बात छुपाने की ज़रूरत न थी। दूसरे सब लोगों को पता था कि उन्होंने ने दिल्ली जाना है और मीट करना है। तो इस के साथ एक और बात है कि शनिवार और एतवार को छुट्टी थी और अगर वे उन दिनों में मिल लेते तो हाउस का एक दिन जाया न जाता।

कामरेड राम पिआरा : सपीकर साहिब, आप ने जिस उर्गुं किहा है असीं मनठ नुं ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਜੋ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਮੁਤਫਿਕਾ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਸਿਰਫ ਇਤਨੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਇਸ ਵੇਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਿਟਰੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਇੰਦਾ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੇਨਾਫਾਈਡਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਸਿਰਫ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਹਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਟਰੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਟਾਈਮ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਫਰਾਈਡੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਪਰ ਇਥੇ ਫਰਾਈਡੇ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਮਕਸਦ ਵਸਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਕਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਥੱਕ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਥਕ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹੀ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਸਿਆਣੇ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਜਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਨ; ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਥਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਏ ਹਾਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਥੱਕੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਚਾਰ ਪੰਜ ਹੀ ਥੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਥਕ ਵੀ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਤਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਥਕਿਆ ਤੇ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਥਕਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪੰਜ ਦਿਨ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਇਕ ਮੁਲਕਗੀਰ ਬਹਿਸ ਸੀ। ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾ ਥਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਜਾਇਆ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਰਿਵਾਇਤ ਬਣਾ ਲੈਣੀ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਫਰਾਈਡੇ ਵਿਕਸ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੰਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੀ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਇਤਬਾਰ ਹੀ ਖੋ ਬੈਠਣਗੇ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰੇਜਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨੀ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਨੂੰ ਡਿਸ-ਅਲਾਉ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਫੈਕਟਸ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰ ਲਓ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬੀਬੀ ਜੀ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਸਗੋਂ ਜਾਣ ਕੇ ਲੁਕ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਹਾਜ਼ ਪਿਆਜ਼ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਮੰਨਣੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਰਾਤ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਰੈਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਯਸ਼ ਜੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੌਜੂਦਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ this is a motion for misleading the Chair to arrive at a certain conclusion.

वित्त मन्त्री (डाक्टर गोपी चन्द भार्गव) : जनाब स्पीकर साहिब, मुझे बड़ा दुःख हुआ इन की बातों को सुन कर। जब मैं ने हाउस को फाईडे के लिए एडजर्न करने को कहा था तो मैं ने अर्ज किया था कि सारा हाउस यह चाहता है कि मेम्बरान थके हुए हैं इस लिये ऐसे किया जाए। और यहां पर जो बात चलती है वह हाउस की मर्जी से चलती है। और मैं ने जब अर्ज किया था तो यह सही बात थी कि वह थके हुए थे और मैं खुद भी ऐसा ही महसूस करता था। अब अगर कुछ मेम्बरान इस बात पर शुबह करते हैं तो मुझे जरूर रीटार्ट करना पड़ता है कि उनकी हमेशा से ही इस तरह की थिंकिंग रही है। वह और किसी ढंग में सोच ही नहीं सकते।

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल : पर हाउस नुं किहड़ी बकावट सी ? ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੁਹਿਲਿਆਂ ਫੇਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ?

वित्त मन्त्री : कितने दुःख की बात है कि इस तरह की बातें करें। मैं समझता हूं कि जब मैं ने कह दिया कि यह थकावट की वजह थी तो इन्हें मान लेना चाहिए था। लेकिन इन्होंने ने तो यहां तक कह दिया कि अपर हाउस को मेरे जैसे पुराने और तजरबेकार आदमी ने धोखा दिया। मुझे अपर हाउस को और इस हाउस को धोखा देने की जरूरत न थी। मैं हाउस में सूब कर सकता था कि हाउस फराईडे को मीट नहीं करेगा। और अगर कोई वजह होती तो बताई जा सकती थी। मुझे हाउस में सही बात बताने से हिचकिचाहट न थी। लेकिन यह बात थी ही नहीं तो कैसे कह सकता था कि हम इस लिए आप से फराईडे की छुट्टी मांगते हैं।

दूसरी अर्ज यह है कि छुट्टी लेने के बाद किसी मेम्बर पर कोई बाइंडिंग नहीं रह जाती कि वह और कोई काम नहीं कर सकता, फिर आगे शनिवार था वह जिस तरह चाहें इस्तेमाल करें। मुझे अफसोस है कि इन मेम्बर साहिबान का जो नज़रिया है और जिस ढंग से चीजों को देखते हैं उसी ढंग से उसे समझ लेते हैं।

कामरेड बाबू सिंह मास्टर : ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਇੰਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਹਾਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦੇ।

Mr. Speaker : I must believe what Doctor Sahib has said. As I have already said no breach of privilege is involved because finally the permission of the House had been taken.

Even if Dr. Sahib had said that they (Congress Legislature Party) wanted to hold their meeting or something like that and for that reason they wanted the adjournment of the House for that day, I would have requested the Members of the other side to please accommodate them and next time they could accommodate the Opposition. However, if it was in their notice or in the notice

[Mr. Speaker]

of the Government, that the Members were going to Delhi, they should have taken me into confidence. In future I will be a little more discreet in what they say.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਧਨ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਤ 'ਤੇ ਏਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਨਸੈਂਟ ਕੀਤੀ ਯਾ ਕੌਸੇ ਦੀ। ਧਨ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ ਅਰਿ ਹਮਾਰਾ ਡਿਸਪ੍ਰੂਟ ਤੋਂ ਧਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਬਸਿਸ 'ਤੇ ਧਨ ਕਨਸੈਂਟ ਲੀ ਗਈ। ਅਗਰ ਰੇਸਟ ਕੇ ਲਿਏ ਚਾਹਿਏ ਥੀ ਤੋਂ ਬੁਧਵਾਰ ਕੋ ਲੇਂਦੇ ਯਾ ਫਿਰ ਵੀਰਵਾਰ ਕੋ ਲੇਂਦੇ ਜਬ ਕਿ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਥੀ।

Mr. Speaker : I assure the hon. Members that if in future any such request is received, I will take the Business Advisory Committee as well as the House into confidence. I will be a little more discreet about such a request. I had not the least doubt about what the Finance Minister had told me. He informed me about this in good faith and I accepted it accordingly.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਲਾਊਂਜ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾਵਾਜਬ ਲਫਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਰੁਲਿੰਗ ਦਿਆਂਗਾ।

Mr. Speaker : I have discussed that matter with the hon. Chief Minister. I also had a talk with the hon. Home Minister on that subject. There appears to be a genuine mistake somewhere. I would request the hon. Members to treat that chapter closed, because I am involved in that.

(At this stage Babu Ajit Kumar rose to speak.)

ਸ੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਕਾਕੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੀ, ਅਗਰ ਆਪ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਕੋ ਓਡਹੀ ਦੇਂ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰ ਹੋਂਗਾ; ਧਨ ਮੇਰੀ ਪਰਸ਼ਨਲ ਰਿਕਵੈਸਟ ਹੈ। (I request the hon. Member to better leave this matter here. It is my personal request).

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ.... (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ; ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਖੱਪ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਖਿਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਤਾਂ ਰੱਖਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਹਿਸਟਰੀ ਲੈ ਲਓ ਕਿ ਅਗੇ ਕਿਤਨੀਆਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਆਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਇਕ ਦੋ ਸਾਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਤਨੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸਜ਼ ਸਾਰੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਜਿਤਨੇ ਹੁਣ ਆਏ ਹਨ।

(We daily read in the papers about a furore in the House. After all the hon. Members should maintain the dignity of the House. The hon. Members can well imagine by taking stock of last five years figures of this House as to how many adjournment motions and call attention notices use to be moved in the House. At the most one or two such motions used to be moved during the whole session. But now there is no end to them. The call-attention notices received during this session have outnumbered all the previous sessions).

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਕ ਅਜੋਰੈਂਸ ਇਹ ਵੀ ਦਿਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਕੂਕ ਸੇਫਗਾਰਡ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ.....।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦਸਣਗੇ ।
(The hon. Home Minister has stated that he would inform the House after making its enquiry.)

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਮੁਆਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਨਾਗਰ ਮਲ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਕਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਲ ਵੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਦਰਕਾਰ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਖੰਨਾ ਪੁਲਸ ਦਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ . . . ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜਵਾਬ ਆਉਣਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਬਣਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਖੰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਪਾਸ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਹੈ । ਹੁਣ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ । (A list regarding all the adjournment motions and call-attention notices, on which statements are still awaited, will be prepared and sent to the Government. The statement regarding the Khanna case is ready and hon. Home Minister will shortly make it).

ANNOUNCEMENT BY THE SECRETARY REGARDING
A BILL

Secretary : Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that the Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners Bill, 1963, passed by the Punjab Legislative Council on the 23rd September, 1963, has been received. I also lay a copy of the said Bill on the Table of the House.

STATEMENT BY THE HOME MINISTER REGARDING *IMPROPER
ARRESTS OF POLITICAL WORKERS IN THE STATE

Home Minister (Shri Mohan Lal) : The Superintendent of Police, Ludhiana made personal enquiries at Khanna on 21st September, 1963 and found that —

Shri Hardev Singh, s/o Shri Sunder Singh, an Akali worker, was arrested by A. S. I. Balwant Singh, Incharge, City Police Post, Khanna, u/ss 107/151, Cr. P. C. for the reason that Hardev Singh, while under the influence of liquor, quarrelled with Shri Mangat Ram, s/o Shri Des Raj, who was eating sweets at the hotel of Shri Gurcharan Singh—notorious opium-smuggler of Khanna. Shri Mangat Ram is also having none too good a record at the Police Station. Shri Hardev Singh was out and out the aggressor and was creating rowdyism at the hotel. There was an imminent danger of breach of the peace from him. He was, therefore, arrested by A. S. I. Balwant Singh. He was got medically examined. The Doctor reported that he was under the influence of liquor. The action taken by the A. S. I. was bonafide and essential to maintain law and order. Hardev Singh was neither beaten nor he was arrested on political or personal grounds.

Shri Hardev Singh has a shady past. He created disturbance at the time when the Hon. Prime Minister of India visited Fatehgarh Sahib. In 1962, he was arrested u/ss 107/151, Cr. P. C., for fighting in a local cinema. He is said to have also been arrested in Delhi in 1960 during the Akali agitation. He is ill-reputed for goondaism in Khanna town. He is now a suspect in a case u/ss 380/457, I. P. C. and was arrested on 17th September, 1963. This case is under investigation. He is reported to have been arrested previously at P. S. Sabzimandi, Delhi, in a theft case. This is, however, being checked up.

The allegations that the political workers are being harassed and threatened by the Police are baseless. Shri Hardev Singh was not beaten by the A.S.I. but he received some bruises during the scuffle with Shri Mangat Ram for

**Note.*—Call-Attention Notice by Sarvshri Ajit Kumar and Jagan Nath appears in P.V.S. Debates, Vol. II, No. 9, dated 19th September, 1963.

STATEMENT BY THE HOME MINISTER REGARDING IMPROPER (11) 15
ARRESTS OF POLITICAL WORKERS IN THE STATE

which he was got medically examined. The medical report is on record. In fact the A. S. I. was publicly abused and insulted by Shri Hardev Singh on 16th September, 1963, but the A. S. I. kept himself under perfect control and restraint. He was clearly told of the offence under which he had been arrested. The arrest was made in the heart of the town and in the presence of a large gathering.

Shri Hardev Singh earns about Rs 5 per day and takes liquor daily. He is an opium-smuggler and associates with notorious opium-smugglers of the town. He is being supported by smugglers.

Quite a number of complaints had been received against A.S.I. Balwant Singh which were enquired into through senior officers but were found to be false and frivolous having been inspired by the opiums-mugglers of Khanna against the local police.

The allegations levelled in the notice have not been substantiated.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਉਹ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਬੜਾ ਕਰੱਪਟ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਅਤੇ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਸ. ਆਈ. ਤੋਂ ਡਿਮੋਟ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਗਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਡਿਫੈਂਡ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਬਜ਼ਾਤੇ ਖੁਦ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : There can be no discussion on the statement made by the hon. Minister. If you have facts contrary to what has been stated, please let me know the same so that I may take up the matter with the Government.

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਇਹ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਹੈ। 'ਉਹ ਆਦਮੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਖਰਾਬ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ ਹੈ ?' ਇਹ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਫਖਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੈਦ ਕੱਟੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਡੀ ਗੈਰਤ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

Mr. Speaker : I am bound by the Rules. Even if I feel convinced that the facts stated by the Hon. Minister are not correct, I cannot raise a voice against it. I would, therefore, request the hon. Member not to use abusive language, but should convince me about the correct position to enable me to take up the matter with the Minister.

[Mr. Speaker]

(If the hon. Member is in possession of such facts in view of which he feels that the statement made by the Home Minister is contrary to the facts then he can see the Chief Minister and the Home Minister)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਫੈਕਟਸ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਐਂਗਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਬੰਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਇਥੋਂ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.....।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਮੈਂ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਜੋ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਫਲਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਗਿਰਫਤਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਕਨਵਿਕਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸੇ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਲੀਮੇਨਟ ਬਿਲਕੁਲ ਵੇਗ ਹੈ, ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਫੈਕਟਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਮਨੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਆਪ ਚਾਰ-ਪਾਚ ਮੈਂਬਰ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲੈਂ ਅਤੇ ਬਾਦ ਮੇਂ ਮੁੜੇ ਅਤੇ ਬਤਾ ਦੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਹਾ।
(Some of the hon. Members may see the Chief Minister and [the Home Minister and apprise them with the real facts. They may inform me also what the Chief Minister and the Home Minister say.)

ਗੁਰੂ ਸਨੜੀ : ਅਗਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਇਸਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲੈ ਆਓ, ਮੈਂ ਦੇਖੂੰਗਾ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਅਗਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਚੀਟ ਜਾਂ ਚੋਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਤਾਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸਦੀ ਕੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ ? ਇਸਲਿਯੇ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਆਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ।

Mr. Speaker : There should be some basis on which we can work in the interest of better administration in the Province. I can assure that there may be 101 cases in which the Government are not interested. I would, therefore, request the hon. Member to see the Home Minister. He is open to conviction. I am firmly of this view that the whole problem would be solved if the hon. Members furnish the information available with them to the Home Minister.

As a matter of fact I feel that some sort of committee should be formed consisting of four or five leaders, including some persons from the Government side to probe into such cases.

To say that it is no use sitting together is a kind of perverted thinking. I think, if the hon. Members put the facts before the

Government with open mind I am sure, genuine grievances can easily be redressed.

चौधरी देवी लाल : जनाब स्पीकर साहिब, इनका हर आदमी के ऊपर जनरल ऐलिगेशन लगाना ठीक नहीं है। जो इन्होंने स्टेटमेंट दिया उस से तो यह मालूम होता है कि वह पोलिटीकल वर्कर है और उस को स्मगलर कह के बदनाम किया गया है। मुझे भी स्मगलर कहा गया था और जब मैं चीफ मिनिस्टर साहिब को मिला तो मुझे स्टेट कांग्रेस का प्रेजीडेंट बना दिया गया था। तो इस तरह से मिलने से तो स्मगलर की तरक्की होती है जो कि मैं नहीं चाहता। हम लोग तो चाहते हैं कि डैक्वायट, स्मगलर और कातिलों को सजा हो, न कि तरक्की। इसलिए यह मिलने वाली बात कुछ ठीक नहीं जंचती क्योंकि इस में तो स्मगलर की तरक्की होने के ज्यादा चांसिज हैं।

Mr. Speaker : The matter will have to be discussed with the Chief Minister.

सरदार गुरदयाल सिंह ढिल्लों : स्पीकर साहिब, आप ने बड़ा अच्छा मशिवरा दिया है कि आप एक मीटिंग करेंगे जेनरल एडमनिस्ट्रेशन की। मैं गुज़ारिश करना चाहता हूं कि यह न तो प्रेक्टिकेबल है और न ही होने वाली बात है। आप को भी पता है और मुझे भी पता है कि स्पीकर की कितनी लिमीटेशनज़ होती हैं। बात दरअसल यह है कि **why should not a due course of legal process follows** कन्विकशन तो उस की हुई नहीं। अगर वह गुण्डा है तो दूसरी बात है। लेकिन लीगल कोर्स आफ ला जो है वह चलना चाहिए।

BILL(S)

THE PUNJAB SCHEDULED ROAD AND CONTROLLED AREAS RESTRICTION OF UNREGULATEDS DEVELOPMENT BILL,* 1963. (RESUMPTION OF DISCUSSION)

गृह मन्त्री : स्पीकर साहिब, दो बजे कौंसिल की मीटिंग है इस लिए बिज़नेस एडवाइज़री कमेटी की मीटिंग 3 बजे रख ली जाए तो बेहतर होगा।

Mr. Speaker : The Business Advisory Committee will meet today in my Chamber at 2.00 p.m. The Members of the Committee are requested to attend the same.

Home Minister : As I have to go to the Legislative Council also, the Business Advisory Committee may meet at 3.00 p.m. if possible.

Mr. Speaker : All right, let us meet at 3.00 p. m.

चौधरी नेत राम (हिसार सदर) : स्पीकर साहिब, यह जो बिल सड़कों को डिवैलप करने के लिए उन के दोनों तरफ के अनअथोराइज़्ड मकान गिराने की इजाज़त देने के लिए और उन के लिए नई कालोनीज़ बनाने का बिल पेश हुआ है मैं इस के

*Note.—For previous discussion please refer P.V.S. Debates, Vol. II. No. 10. dated 23rd September, 1963.

[चौधरी नेत राम]

बारे में अपने विचार पेश करने के लिए खड़ा हुआ हूँ। डिवलपमेंट का जहाँ तक ताल्लुक है यह असूली तौर पर अच्छी चीज़ है मैं तरक्की की बातों के खिलाफ नहीं हूँ। लेकिन, स्पीकर साहिब, इस किस्म की डिवलपमेंट पर उस वक्त पैसा खर्च करना चाहिए जब देहातों की जो 80 % आबादी है उन में खुशहाली आ गई हो। इस वक्त तो हालत यह है कि वह लोग सारा दिन मेहनत करने के बावजूद भी दोनों वक्त पेट भर के खाना नहीं खा सकते और इन के ऊपर टैक्सज़ पर टैक्सज़ लगाए हुए हैं। अगर हमारी सरकार उन का खून पसीने की कमाई का दिया हुआ रूपया अमीरों की कारों की आमदोरफत के लिए सड़कों के मोड़ काटने में जाया करेगी तो यह देहाती जनता के साथ मौजूदा हालात में बेइतसाफी होगी। यह रूपया पहले देहातों की डिवलपमेंट के लिए खर्च किया जाना चाहिए। जो किसान अनाज पैदा करता है, जिस पर इनसानी जीवन का इनहसार है, उन के बच्चों की तालीम के लिए स्कूल खोलने चाहिए, उन्हें अच्छी किस्म के बीज दिए जाएं, फिर छोटे छोटे ट्रैक्टर्स दिए जाएं, इस के इलावा गावों में काटेज इन्डस्ट्री चलाई जाए ताकि उन गरीब किसानों का स्टैंडर्ड आफ लिविंग कुछ ऊंचा उठ सके और पंजाब के किसान अपनी एग्रीकलचरल प्रोड्यूस बढ़ा सकें। सरकार के अपने आंकड़ों के मुताबिक इस किसान की एवरेज होल्डिंग 3 एकड़ है और एवरेज प्रोड्यूस दो मन फी एकड़ बताई है जिस से किसान अपना पेट नहीं पाल सकते। लेकिन उन से फिर भी टैक्स कई तरह के लिए जाते हैं। अगर वह पैसा अमीरों के लिए कारों पर चढ़ के सड़कों पर सैर करने के लिए खर्च किया जाना है जैसे कि यह सरकार रोज करती आ रही है तो हम उस के सख्त खिलाफ हैं। चण्डीगढ़ में इन्हो ने 22 गांव उजाड़े हैं और उन गरीब किसानों को जो अपनी थोड़ी-थोड़ी ज़मीन की ममता में फंसे हुए थे उन्हें घोड़ सवारों से मरवा के उजाड़ा गया और वह बेचारे मारे मारे फिर रहे हैं। क्या इसी का नाम डिवलपमेंट है जो आप अमीरों की कारें दौड़ाने के लिए कर रहे हैं। जो भूखे, नंगे किसान हैं जिन की 80 % आबादी है जिन में 21 % हरिजन लोग हैं जो कि जंगलों में रहते हैं उन की डिवलपमेंट के लिए सरकार की सोचना चाहिए और ऐसा बिल तब आना चाहिए जब सूबे के ज्यादा लोग सुखी हों और वह भी कारें खरीद कर सड़कों पर घूमने के काबिल बन जाएं। यहां पर यह मिसाल अमरीका की देते हैं। वह तो 18 मन फी एकड़ अनाज पैदा करते हैं लेकिन हमारे हां कई टिब्बे हैं जहां पर दो मन फी एकड़ भी अनाज पैदा नहीं होता जैसे भिवानी का इलाका है। वहां पर कहत पड़ते हैं। उन का मुस्तकिल इलाज नहीं किया जाता। जहां फलड्रज़ आते हैं उन लोगों की डिवलपमेंट के लिए क्यों नहीं खर्च करते? इस से साफ जाहिर है कि सरकार गरीब से टैक्स वसूल कर के अमीरों के सुख के लिए खर्च करना चाहती है। मैं गुज़ारिश करूंगा कि सरकार पहले देहाती लोगों की डिवलपमेंट के लिए खर्च करे और जब वह भी खुशहाल हो जाएं तब इस तरह का बिल लाया जावे। इस वक्त मैं हाउस से अपील करूंगा कि यह बिल रिजैक्ट कर दिया जाए।

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਇਸ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਿਲ ਦੀ ਦਫਾ 12 ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ 500 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਜੇਕਰ ਕੰਟਰਾਵੇਨਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪੈਨਲਟੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਫਾ 14 ਦੇ ਹੇਠ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਇਕ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਫਾ 20 ਅਤੇ 21 ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

“20 (1) No suit, prosecution or other legal proceeding shall lie against any person in respect of anything which is in good faith done or intended to be done in pursuance of this Act or the rules made thereunder.

Again in clause 21, it is written—

“21. No civil court shall have any jurisdiction to entertain or decide any question relating to matters falling under this Act or the rules made thereunder.

ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਹਨ ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੰਮ ਇਨ ਗੁਡ ਫੇਥ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੈਲੰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੁਡ ਫੇਥ ਕੌਣ ਡਿਸਾਈਡ ਕਰੇਗਾ? ਇਹ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਉਹੋ ਡਿਸਾਈਡ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਡਿਸਾਈਡ ਕਰੇ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਇਨ ਗੁਡ ਫੇਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੰਮ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਵਾਕਈਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਇਨ ਗੁਡ ਫੇਥ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੈਨਲਟੀ ਤੇ 500 ਰੁਪਿਆ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਵਧੇਗੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਲੋਕ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਡੀਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਡਿਫਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਆਰਬੀਟਰੇਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੈਲੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਤਨੀਆਂ ਆਰਬੀਟਰੇਰੀ ਪਾਵਰਜ਼ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸੇ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਦੀਆਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰ ਸਕਣ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਇਤਨੇ ਬੜੇ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵੀ ਵਿਰੁਧ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਕੰਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ.....।

Mr. Speaker : This is repetition. The hon. Member has already said that he is against these powers being given to the Government officers.

ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਹੋ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਠੀਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਇਨ ਗੁਡ ਫੇਥ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪਾਵਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪਾਰਾ (ਕਰਨਾਲ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, यह बिल काफी अच्छा है क्योंकि इस में डिਵैलपमेंट की मन्शा जाहिर की गई है और मैं समझता हूँ कि डिਵैलपमेंट होगी भी जरूर। लेकिन कुछ बुनियादी असूल हैं जिन को नज़र अंदाज़ कर दिया गया है। मिसाल के तौर पर जो सड़कें शैड्यूल में दी गई हैं उन में कुछ ऐसी भी हैं जो शहरों के बीच से गुज़रती हैं और कुछ उन सड़कों का हिस्सा भी है जो कमेटियों की हद्द के अन्दर आती हैं। जो सड़कें पी. डब्ल्यू. डी. की रहेंगी उन पर यह कानून लागू नहीं होता है। तो ऐसी सड़कें न तो यह कमेटियों के हवाले करते हैं और न अपने ज़िम्मे लेते हैं। इस से नुकसान हो रहा है। इस लिए मैं तजवीज़ करता हूँ कि जिस सड़क का हिस्सा कमेटी की हद्द में से गुज़रता है वह कमेटी को दे दो ताकि किसी न किसी का उस पर कंट्रोल हो। आज यह हालत है कि कमेटी वालों से पूछते हैं तो वह कहते हैं कि यह तो पी० डब्ल्यू० डी० की है और अगर उनको कहते हैं तो वह कहते हैं कि यह हमारी नहीं कमेटी की है। दोनों में से किसी का कंट्रोल नहीं है। लेकिन उन पर हकूमत दोनों रखना चाहते हैं। इस बारे में जरूर सोचना चाहिये। दूसरी अर्ज़ यह है कि इस बिल के मुताबिक कुछ एरियाज़ आबाद होंगे और खूबसूरत और पलैण्ड तरीके से मकान और दुकानें बनेंगी। तो इस बारे में यह अर्ज़ करता हूँ कि हमारा नज़रिया यह नहीं होना चाहिये कि हम ने मकानों या दुकानों की ही डिवैलपमेंट करनी है बल्कि हमारा नज़रिया यह होना चाहिये कि उन मकानों या दुकानों में जो रहने वाले हैं उनकी डिवैलपमेंट करनी है। अब उन्होंने ने ज़मीनें छोड़ाने के लिए कह दिया कि दोनों तरफ 30 मीटर छोड़नी होगी लेकिन जिन लोगों की ज़मीनें ली जानी हैं जो उनको छोड़ेंगे उन के लिए इस बिल में कोई प्रोविज़न नहीं रखा गया है। इस में यह जरूरी था कि जिन से ज़मीनें ली जानी हैं उनको अगर वह खेती का काम उन ज़मीनों पर करते हैं उनको आल्टरनेटिव ज़मीनें दी जाएं ताकि उनका रोज़गार खत्म न हो और अगर उस ज़मीन पर कारोबार करने वाले हैं तो उस ज़मीन के डिवैलप होने के बाद उस दुकान या मकान को लेने का पहले हक उस के मालिक को जिस से पहले वह जगह ली थी मिलना चाहिए। अब यहां पंजाब में इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट्स बने हुए हैं और गरीब लोगों से साइट्स ले ली जाती हैं और थोड़ा बहुत मुआवज़ा दे दिया जाता है बाद में डिवैलप करके दूसरे लोगों को दे दी जाती हैं। लेकिन मालिकों को न तो वह दुकाने ही मिलती हैं और न कोई और दूसरी जगह दी जाती है। एरिया तो डिवैलप होता है लेकिन गरीब लोग उजड़ जाते हैं। जब जगह

THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 21
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL

डिवैलप हो जाती है तो सरमायेदार लोग या जो चहेते होते हैं वह ख़रीद लेते हैं या लीज़ पर ले लेते हैं मगर जो असली मालिक होते हैं वह मारे मारे फिरते हैं। इन्होंने कलाज़ 5 में लिखा है :

5 (2) (a) "the division of any site into plots for the erection or re-erection of any building and the manner in which such plots may be transferred to intending purchasers or lessees;"

यह लीज़ का लफज़ इस लिए रखा गया है ताकि कुछ अपने आदमियों को अकामोडेट कर दिया जाए। मैं यह चाहता हूँ कि जब डिवैलप करने के बाद उन ज़मीनों को नीलाम किया जाए तो पहला हक लेने का उनको दिया जाए जो वहाँ पहले बैठे हुए हैं। लेकिन ऐसा नहीं होता है। लीज़ के बारे में ऐसा होता है जैसा चंडीगढ़ में हुआ है कि बस सटैंड पर जो नीचे छोटे छोटे बूथ हैं उनको तो हज़ारों रूपए में नीलाम कर दिया लेकिन ऊपर जो बड़ा भारी रैस्टोरेंट है उसे बाइ नैगोशीएशन 300 रूपए किराए पर दे दिया हालांकि अगर उसे नीलाम किया जाए तो अढ़ाई हज़ार रुपया माहवार आ सकता है। लेकिन किसी को किसी लिहाज़ से देना था या कम्पैन्सेट करना था इस लिए तीन सौ रूपए पर दे दिया। फिर लिखा है कि गार्डन्ज़ की जगह छोड़ेंगे। बहुत अच्छा है) जगह छोड़नी चाहिए....

Mr. Speaker: The hon. Member should speak on the principle of the Bill. He has given notice for sufficient number of amendments and he can speak on clauses of the Bill while moving those amendments.

कामरेड राम प्यारा : जिन ने तरमीमें न दी हों उन को भी तो बोलने का हक होता है। जब मैं इरेलेवेण्ट हूंगा तो आप कह देना.....

Mr. Speaker : Now you please wind up. You will get opportunity when you move your amendments to the relevant clauses.

कामरेड राम प्यारा : मैं तो अब बेसिक चीज़ों पर ही बोल रहा हूँ। तो इस में गार्डन्ज़ का भी ज़िकर है। मैं अर्ज करता हूँ कि गार्डन्ज़ इन को अलाट करने चाहिए। लेकिन इन्होंने ने लुधियाना में ऐसा किया कि जो गार्डन्ज़ इन्डस्ट्रीअल एरिया में रखे थे उनके लिए पहले कुछ आदमियों ने एपरोच किया तो पहले एक हिस्सा दे दिया और फिर दूसरा हिस्सा दे दिया। हम चाहते हैं कि अगर कुछ एमेनेटीज़ कामन-मैन के लिए रखी हैं तो उनका मिसयूज़ नहीं होना चाहिए। एक ही असूल होना चाहिए।

स्पीकर साहिब, मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि सब के लिए एक जैसा कानून बनाया जाए। अगर भला होता है तो सब का होना चाहिए अगर नुकसान होता है तो सब का नुकसान होना चाहिए (घंटी) ।

स्पीकर साहिब, इस बिल में सड़कों के शैड्यूल दिए हैं, सरकार ने यह अच्छी बात की है। सरकार की इस बारे में सराहना करनी चाहिए। लेकिन बाद में लोग

[कामरेड राम प्यारा]

सस्ती जमीनें खरीदेंगे और सरकार को इन्फ्लूएंसियल आदमी एप्रोच करेंगे और उस इलाके को कंट्रोल्ड शैड्यूल्ड एरिया डिक्लेयर कराने के लिए मजबूर करेंगे इस लिए मैं चाहता हूं कि इस बारे में सरकार यकीन दिलाए कि अगर सरकार ने कुछ करना है तो पहले एलान करेगी और बाद में वह स्कीमें इम्प्लीमेंट की जाएंगी। मैं अर्ज करना चाहता हूं कि पहले सरकार ने हॉरिजनों को जमीनें देने के लिए बगैर नोटीफिकेशन जारी किए रूलज़ में एमेंडमेंट की। इस बात का न कमेटी के मैम्बरों को कुछ पता होता है और न ही पब्लिक को पता लगता है। इसलिए सरकार को ऐसे कदम उठाने से पहले गज़ट नोटीफिकेशन करानी चाहिए और प्रैस में नोटीफिकेशन प्रकाशित करानी चाहिए। अगर सरकार ने अपना मकसद पहले ही हल कर लिया तो इस से आम जनता को कोई लाभ नहीं होगा। (घंटी) मैं अर्ज करना चाहता हूं कि सरकार ने रूलज़ में कोई एमेंडमेंट करनी हो तो भी नोटीफिकेशन के जरिए करे जैसा कि बिल में है। स्पीकर साहिब, मैं आप का धन्यवाद करता हूं कि आप ने मुझे बोलने का मौका दिया है।

एक्साइज, टेक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री (श्री राम सरन चन्द मित्तल) : स्पीकर साहिब, माननीय सदस्यों को इस बिल के बारे में ग़लत फहमी हो गई है उस के बारे में एक दो बातें अर्ज करना चाहता हूं।

स्पीकर साहिब, कुछ सदस्यों ने इस सदन में कहा है कि इस बिल के जरिए सरकार मकानों को गिराना चाहती है। कल सरदार लछमण सिंह गिल ने नुक्ताचीनी की थी। आखिर में वह मान गए कि मैं ने इस बिल को पढ़ा नहीं है और उन्होंने ने नुक्ताचीनी बगैर पढ़े हुए की है। अगर माननीय सदस्य ने उस बिल को पढ़ने का यत्न नहीं किया तो इस के बारे में मेरे पास कोई इलाज नहीं है। मैं आशा रखता हूं कि अन्य माननीय सदस्यों ने इस बिल को पढ़ा होगा और इस के बारे में पूरी जानकारी रखते होंगे। मैं अर्ज करना चाहता हूं कि जहां तक मकान गिराने का सम्बन्ध है वह तो इस बिल में सवाल पैदा नहीं होता। हम ने तो यह प्रोवीज़न की है कि सड़कों के दोनों तरफ 30 मीटर के अन्दर अगर किसी व्यक्ति के मकान बने हुए हैं तो वह गिराए नहीं जायेंगे, अगर कोई तबदीली करनी हो तो उस के लिए प्लैन तैयार करे और उस को डायरेक्टर से मंजूरी ले कर मकान तैयार करना पड़ेगा। अगर पहले मकान तैयार होगा, उस को गिराया नहीं जाएगा, वह कायम रहेगा। अगर किसी ने मुरम्मत करानी हो वह करा सकता है। लेकिन अज़ सरे नौ अपना मकान नहीं बना सकता। सरकार उस जगह पर कब्ज़ा नहीं करना चाहती। उस ज़मीन को एक्वायर नहीं करना चाहती। ज़मीन उन की बदस्तूर रहेगी। उन का ही कब्ज़ा रहेगा। मैं फिर अर्ज करना चाहता हूं कि 30 मीटर के अन्दर वह नया मकान नहीं बना सकते हैं। अगर कोई व्यक्ति वहां पर खेती करना चाहता है तो वह खेती कर सकता है। इस बारे में सरकार कोई रुकावट डालना नहीं चाहती है। यहां पर कुछ माननीय सदस्यों ने कहा है कि सरकार वहां पर ज़मीनें एक्वायर करेगी और लोगों को कम्पैन्सेशन बहुत कम देगी।

**THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 23
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL**

गरीबों की जगहें लेते वक्त उन को बहुत नुकसान उठाना पड़ेगा। मैं अर्ज करना चाहता हूं कि ज़मीने एक्वायर करने का सवाल पैदा नहीं होता है। आप ने देखा होगा कि इस बिल की कलाज़ 5 में लिखा हुआ है कि

5 (1). ".....prepare plans in the prescribed manner showing the controlled area and signifying therein the nature of restrictions and conditions proposed to be made applicable to the controlled area and submit the plans to the Government."

हम तो इस बिल के द्वारा कंट्रोल एरिया डिक्लयर करेंगे। कम्पेन्सेशन का सवाल इस बिल में कहीं नहीं आता है। वहां पर सारी चीज़ें सिस्टेमैटीकली की जाएंगी। डायरेक्टर प्लान तैयार करेगा। ओबजैक्शन इनवाइट किए जाएंगे और उन को दूर करने की कोशिश की जाएगी। वहां पर प्लेन के मुताबिक नए मकान तैयार किए जाएंगे। इस बिल में कोई ऐसी बात नहीं है जिस के बारे में माननीय सदस्यों को एतराज़ हो। हम तो सिस्टेमैटीकली डिवैल्पमेंट करना चाहते हैं। हम किसी की ज़मीन नहीं लेना चाहते। इस बिल में कम्पैन्सेशन के लिए प्रोवीज़न ही नहीं है। उन को वहां से उठाने का सरकार का कोई मंशा नहीं है। वह तो उस ज़मीन के बदसतूर मालिक रहेंगे।

स्पीकर साहिब, एक माननीय सदस्य ने कहा है कि डायरेक्टर को बहुत ज्यादा इख्तियारात दिए जा रहे हैं। वह 10 हजार का फाइन कर सकता है। मैं कहना चाहता हूं कि सरकार तो किसी को इतने इख्तियारात नहीं देना चाहती। डायरेक्टर खुद फाइन नहीं कर सकता। गुड फेथ का फैसला कोर्ट्स करती हैं। सिविल सूट इस लिए नहीं रखा गया कि लोग काफी देर तक झगड़ों में फंसे रहते और डिवैल्पमेंट रुकी रहती है। मैं कहना चाहता हूं कि सरकार अपने पास कोई अधिकार नहीं लेना चाहती है। अगर किसी ने डायरेक्टर के विरुद्ध अपील करनी हो तो वह कमिश्नर को अपील कर सकता है। और वह उस का फैसला करेगा। वह अपील सरकार के पास आने का सवाल ही पैदा नहीं होता। इस बिल के ज़रिए तो हैप हैज़र्डली ग्रोथ को चेक करना है। सिस्टेमैटीक डिवैल्पमेंट करनी है और प्लेन के मुताबिक नए मकान तैयार करने हैं। हम केवल आज की डिवैल्पमेंट का इतना ख्याल नहीं रखते बल्कि आगे की 50, 60 सालों की डिवैल्पमेंट का भी हमें बहुत ख्याल है। इस लिए हम ने यह बिल सदन के सामने रखा है। यह बिल बहुत सीधा सा है। इस के द्वारा सरकार सिस्टेमैटीक ढंग से डिवैल्पमेंट कराना चाहती है। मैं माननीय सदस्यों से नम्र निवेदन करूंगा कि यह बिल जल्दी ही पास कर दिया जाए।

Mr. Speaker : Question is—

That the Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill, as passed by the Punjab Legislative Council be taken into consideration.

After ascertaining the votes of the Members present by voices, Mr. Speaker gave an opinion. The opinion was challenged. The bells were sounded. The question was put again and carried by a voice vote.

The motion was declared carried.

SUB-CLAUSE (2) OF CLAUSE 1.

Mr. Speaker : Question is—

That Sub-clause (2) of Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 2

Comrade Ram Piara : (Karnal) Sir, I beg to move—

In sub-clause (10), line 7, between “ authority ” and “ ; ” insert “ and the same portion situated in the limits of a local body be transferred to the local bodies in cases where this portion vests in Punjab Government ”.

स्पीकर साहिब, कुछ एरिया ऐसा है कि जो वैसे तो म्यूनिसीपल एरिया में पड़ता है लेकिन उस की मलकियत पी. डब्ल्यू. डी. की है लेकिन न तो पी. डब्ल्यू. डी. ही कंट्रोल कर सकता है और न ही म्यूनिसीपल कमेटी कंट्रोल कर सकती है। वहां पर खोखे पड़े हैं, कई तरह की इरेक्शन हो चुकी है। जब उन को गिराया जाता है तो सिविल कोर्ट में दावा कर देते हैं वहां से वे इंजंक्शन ले आते हैं और पड़े रहते हैं। किराया वहां का म्यूनिसीपल कमेटी वाले ले रहे हैं हालांकि मलकियत उन की नहीं है। मेरी प्रार्थना गवर्नमेंट से यह है कि जब पी. डब्ल्यू. डी. उस एरिया को कंट्रोल नहीं कर सकती तो क्यों न वह म्यूनिसीपल कमेटी के पास ट्रांसफर कर दिया जाए। इस से गवर्नमेंट भी रोज की खजालत से बच जाएगी और म्यूनिसीपल कमेटी उसको कंट्रोल भी कर लेगी।

Mr. Speaker : Motion moved—

In sub-clause (10), line 7, between “ authority ” and “ ; ” insert “ and the same portion situated in the limits of a local body be transferred to the local bodies in cases where this portion vests in Punjab Government ”.

एकसाइज, टेक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री (श्री राम सरन चन्द मित्तल) : हम ने म्यूनिसीपल एक्ट रिजिनल कमेटियों के सुपुर्द किया हुआ है वह हाऊस के सामने आ जाएगा। अगर मेम्बर साहिब को कोई ऐसा इतराज है तो वह उस वक्त करें। इस वक्त तो उस को टच नहीं करना चाहिये। इस लिये मैं इस संशोधन के फेवर में नहीं हूँ।

Mr. Speaker : Question is—

In sub-clause (10), line 7, between “ authority ” and “ ; ” insert “ and the same portion situated in the limits of a local body be transferred to the local bodies in cases where this portion vests in Punjab Government ”.

The motion was lost.

Mr Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 3

Comrade Ram Piara (Karnal) : Sir, I beg to move —

In line 2, for “ thirty ” substitute “ fifteen ”.

स्पीकर साहिब, इन्हों ने तीस तीस मीटर जगह सड़क के दोनों तरफ छोड़ने के लिये कहा है। इस का मतलब यह हुआ कि सौ सौ फुट के करीब सड़क के दोनों तरफ छोड़ दी जाएगी। मालिक के ऊपर गवर्नमेंट की तरफ से पाबंदी लग जाएगी। मैं ने सिर्फ यह प्रार्थना की है कि 30 मीटर की जगह पर पन्द्रह मीटर जगह छोड़ने की प्रोविजन रखें तो भी काफी जगह छूट जाएगी। अगर सड़क के दोनों तरफ से 50, 50 फुट जगह खाली रहेगी तो खूबसूरत लगेगी। वरना जिन लोगों का गुजारा ऐग्रीकलचर पर है वे लोग मुसीबत में रहेंगे। कोई न कोई डंडा हकूमत का उन पर चलता रहेगा। मेरी तजवीज से इन का मतलब भी हल हो जाएगा और उन को भी तकलीफ नहीं होगी।

Mr Speaker : Motion moved—

In line 2, for “ thlrty ” substitute “ fifteen ”.

बाबू बचन सिंह (लुधियाना उत्तर) : अर्ज यह है कि पंजाब में चार प्रकार की सड़कें हैं। एक तो 210 फुट चौड़ी हैं, दूसरी 120 फुट चौड़ी, तीसरी किस्म की 80 फुट चौड़ी हैं और चौथी किस्म की 50, 60 फुट चौड़ी सड़कें हैं। लेकिन हमारी गवर्नमेंट ने सब के लिए एक ही किस्म का रंदा घड़ लिया है। जो 210 फुट चौड़ी हैं उनके इर्द गिर्द भी सौ सौ फुट चौड़ी ज़मीन छोड़ी जाएगी और जो दूसरी हैं उन के दोनों तरफ भी सौ सौ फुट ज़मीन छोड़ी जाएगी। इस लिए मेरी सज़ेशन यह है कि इन्हें चाहिये कि खुद ही कोई ऐसा तरीका निकाल लें कि सड़क की चौड़ाई के मुताबिक उस के दोनों तरफ जगह छोड़ी जाए। सब प्रकार की सड़कों के दोनों तरफ एक ही जैसी ज़मीन छोड़नी ठीक नहीं है। यह खुद ही कोई तबदीली ले आए तो अच्छा है।

एकसाइज, टेकसेशन तथा राजधानी मन्त्री (श्री राम सरन चन्द मित्तल) : हम ने इसी लिये बहुत कम सड़कें शिड्यूल में रखी हैं जितनी कि बहुत ज़रूरी हैं। इस बात पर बहुत विचार किया गया है। इस से लोगों की खेती में रुकावट नहीं पड़ेगी, वे खेती कर सकेंगे। सिर्फ नई तामीर नहीं करवा सकेंगे। जो पुरानी तामीर है वह भी रहेगी। अगर वह गिर जाए तो इजाज़त ले कर फिर कर सकते हैं लेकिन नई तामीर नहीं कर सकेंगे। यह बात बिल्कुल ठीक है; इस को मान लेना चाहिये।

Mr. Speaker : Question is —

In line 2, for “ thirty ” substitute “ fifteen ”.

The motion was lost.

Mr. Speaker : Question is —

That Clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 4

Comrade Ram Piara (Karnal): Sir, I beg to move—

In sub-clause (1) (a), line 1, for "eight" substitute "fifteen."

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੋ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਸਦਕ ਕੇ ਲਿਯੇ ਯਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਾਯਾ ਹੂੰ। ਅਗਰ ਇਨ ਕਾ ਆਈਡੀਯਾ ਵਾਕਫ਼ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੇ ਲਿਯੇ ਹੈ ਤੋ ਆਠ ਮੀਟਰ ਸੇ ਬਢਾ ਕਰ ਪਨ੍ਦਰਹ ਮੀਟਰ ਕਰ ਦੇਂ। ਸ਼ਹਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਸੇ ਫੈਲ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਜਹਾਂ ਪਰ ਪਹਲੇ ਆਬਾਦੀ 20, 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਥੀ ਬਟਵਾਰੇ ਕੇ ਬਾਦ ਵਹਾਂ ਪਰ 50, 60 ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਬ ਦੇਹਾਤ ਸੇ ਲੋਗਾਂ ਕੋ ਸ਼ਹਰਾਂ ਮੇਂ ਲਾਨਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਸੇ ਬੋਝ ਬਟ ਕਰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਪਰ ਪਛੇ ਤੋ ਹਮੇਂ ਸ਼ਹਰਾਂ ਕੇ ਏਰਿਯਾਜ਼ ਕੋ ਏਕਸਟੈਂਡ ਕਰਨਾ ਹੋਗਾ, ਆਰਿ ਮਿਊਨਿਸੀਪਲ ਲਿਮਿਟਸ ਪਹਲੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਬਢ ਚੁਕੀ ਹੈਂ। ਵਹ ਏਰੀਯਾ ਤੋ ਪਹਲੇ ਹੀ ਕਬਡ ਹੈਂ। ਅਗਰ ਆਠ ਮੀਟਰ ਦੀ ਜਗਹ ਪਰ ਪਨ੍ਦਰਹ ਮੀਟਰ ਕਰ ਦੇਂ ਤੋ ਜ਼ਯਾਦਾ ਏਰਿਯਾ ਪਰ ਕਨਟਰੋਲ ਹੋਗਾ ਆਰਿ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਭੀ ਜ਼ਯਾਦਾ ਹੋਗੀ।

Mr. Speaker : Motion moved —

In sub-clause (1) (a), line 1, for "eight" substitute "fifteen".

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ (ਜਗਰਾਉਂ) : ਜਿਥੋਂ ਤਕ 15 ਮੀਟਰ ਦਾ ਤਾਲੁਕ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 8 ਮੀਟਰ ਵੀ ਫਾਸਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਤਾਂ ਬਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਕੇ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਠੀਕ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਂਦੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਖੋਹੰਦੇ ਹਨ। ਦਾ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕਟ ਪਰਾਈਸ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਫੀ ਵਿਘਾ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀਵੈਲਪ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀਵੈਲਪ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਅੱਠ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਨੌਂ ਨੌਂ ਹਜ਼ਾਰ ਫੀ ਵਿਘਾ ਵੇਚਿਆ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੈਸੇ ਘਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਮੀਨਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕਟ ਪਰਾਈਸ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ) : ਮੈਂ ਇਕ ਖਾਸ ਗੱਲ ਵਲ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਜਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਬੜੀਆਂ ਇੰਮਪੋਰਟੈਂਟ ਹਨ। ਵਡੇ ਵਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ 8 ਮੀਟਰ ਦੀ ਰੈਸਟਰਿਕਸ਼ਨ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਤਕ ਬੜੀ ਹੈਫੇਜ਼ਰਡ ਗਰੇਬ ਹੋ

ਗਈ ਹੈ । ਸਾਹਨੇ ਵਾਲ ਟਾਊਨ, ਦੋਰਾਹਾ ਜੋ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ 13 ਮੀਲ ਹੈ, 26 ਮੀਲ ਖੰਨਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਟਾਊਨ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ, ਅਤੇ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੀ ਹੈਪਰੈਜਰਡ ਗਰੇਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਜੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਜ਼ ਹਨ, ਮੋਸਟ ਇੰਮਪੋਰਟੈਂਟ ਰੋਡਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਰੈਸਟਰਿਕਸ਼ਨ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਉਪਰ ਨਾ ਲਗਾਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਪਰੈਜਰਡ ਗ੍ਰੇਬ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੈਡੁਲਡ ਰੋਡਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਰੈਸਟਰਿਕਸ਼ਨ ਲਗਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਦਿਲੀ ਮਥੁਰਾ ਰੋਡ ਉਪਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਪਰੈਜਰਡ ਗਰੇਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਵੀ ਕਈ ਇੰਮਪੋਰਟੈਂਟ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬਰਬਨ ਟਾਊਨਜ਼ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਪਰੈਜਰਡ ਗਰੇਬ ਹੋ ਜਾਏਗੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਹੈਪਰੈਜਰਡ ਗਰੇਬ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ।

एकसाइज़, टेक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री (श्री राम सरन चन्द मित्तल) : इतना ही निवेदन करूंगा कि आठ किलोमीटर बिल्कुल वाजिब है । अगर पंद्रह किलोमीटर का फासला है तो आठ उधर से और सात इधर से ली जा सकती है । मैं नहीं समझता कि जहां टाऊन बन गया उस के आठ किलोमीटर आगे नहीं जा सकते । ऐसी कोई रुकावट नहीं होगी । इसलिए यह बिल्कुल वाजब चीज़ है और इसको मान लेना चाहिए ।

Mr. Speaker: Question is —

In sub-clause (1) (a), line for “ eight ” substitute “ fifteen ”

The motion was lost.

Mr. Speaker: Question is

That Clause 4 stand part of the Bill.

The motion was carried

CLAUSE 5

Comrade Ram Piara (Karnal) : Sir, I beg to move —

In sub-clause (2) (a), line 3, delete “ or lessees ”

मैं समझता हूं कि यह जो प्रोविज़न रखा गया है किसी खास आदमियों को फायदा पहुंचाने के लिये या किसी को पैट्रनाईज़ करने के लिए है । जैसा मन में आए वैसे डील को बदल दिया जाता है । जब मर्जी आए आक्शन किया जाता है, और जब किसी को पैट्रनाईज़ करना हो तो लीज़ किया जाता है । आप चंडीगढ़ के सिनेमा की मिसाल ले लें । यहां पर किसी को आक्शन में नहीं दिया और बाद में वही प्लॉट बाई नैगोशीएशनज़ किसी एक पार्टी को दे दिया क्योंकि उस को खुश करना था और वह एक बहुत बड़े आदमी का लड़का था । स्पीकर साहिब, यह बात कहते हुए मेरा ध्यान बिल्कुल आप की

[कामरेड राम प्यारा]

ही तरफ था कि आप मुझ को रोकेंगे। मैंने चीफ मिनिस्टर साहिब का नाम नहीं लिया। मैंने उन के लड़के का जिक्र नहीं किया।

एकसाइज, टेक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री : मेरे लिए कह सकते हैं।

कामरेड राम प्यारा : बगैर किसी प्रोसीजर के सारी बात होती है। एक जैसा सलूक नहीं किया जाता। इस से एक को आक्शन में होगी, दूसरे को अलाटमेंट होगी, किसी को लीज़। यह नहीं होना चाहिए। सब के साथ एक जैसा सलूक किया जाना चाहिए। लेकिन इस चीज़ को लाकर एक खतरा खड़ा कर दिया गया है कि अगर कोई इतने ज्यादा पैसे नहीं खर्च सकेगा तो उस के लिए बाई आक्शन हो जाएगा और जो पैसे खर्च कर सकता है उसे लीज़ पर दी जाती है। करनाल ज़िले की मिसाल आप के सामने है। वहां पर किस कदर ज़मीन लीज़ पर दी गई और किस किस को दी गई। इस प्रोविज़न का निहायत बुरी तरह से मिसयूज़ किया जाता है। रोहतक कोआप्रेटिव सोसाइटी बनाकर अलग अलग नाम दिखाए गए हालांकि हकीकत यह है कि एक ही आदमी की है। चार सौ एकड़ ज़मीन है। यह हमारे अपने ही बनाए हुए असूल के खिलाफ है। इस से सोशलिस्टिक पैटर्न आफ सोसाइटी का मकसद ही खत्म हो जाता है। जिस के पास 50 एकड़ ज़मीन है उस से तो गवर्नमेंट बीस एकड़ एक्वायर कर लेती है लेकिन उस के बाद एक ही आदमी को सारी की सारी ज़मीन लीज़ पर दी जाती है। इसलिए मैं समझता हूं कि लैसी वाली शिकायत निहायत जायज़ है और मनिस्टर साहिब इस पर गौर करेंगे।

Mr. Speaker: Motion moved —

In sub-clause (2) (a), line 3, delete "or lessees".

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (ਸਿਧਵਾਂ ਬੇਟਾ—ਐਸ. ਸੀ.) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦਵਾ 5 ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਗੁਬਰੂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ਼ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਐਕਟ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਅਪਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਮਿਤਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਖੇ। ਅਪੀਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੇ ਅਪਣੀ ਰਿਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੋਲ ਫਾਰ ਐਪਰੂਵਲ ਭੇਜਣੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਯੂਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਵਿਕਟੇਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਬੰਦਿਆਂ ਉਤੇ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਦਾ ਰਜ ਕੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ, ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ; ਸਿਆਸੀ ਬੰਦਿਆਂ ਤੇ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਔਰ ਅਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਲੁਧਿਆਨਾ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਦੀ ਇਕ ਸਕੀਮ ਘੰਟਾਘਰ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਲੇਕਿਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਔਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਂ ਈਸ਼ਾਰਾ ਹੋਇਆ ਔਰ ਇਕ ਖਾਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭਦੋੜ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖਾਲੀ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਗੁੰਡੇ ਲੈ ਜਾਕੇ ਖਾਲੀ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਲੁਧਿਆਨਾ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਨੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਚੁੰਕਿ ਵਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਸਿਨੇਮਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ।

Mr. Speaker: The hon. Member should avoid bringing in the names.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: ਮੈਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜੀ। ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁੰਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਸਿਨੇਮਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਥੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਕੀਮ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਸ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਢਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ, ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚੋਂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਖੂਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲੋਨੀ ਬਣਾਈ (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਰੀਬ ਬੰਦਿਆਂ ਸਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਸ, ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਏ ਗਜ਼ ਸੀ ਉਸਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਛੇ ਜਾਂ ਦਸ ਆਨੇ ਗਜ਼ ਕਮਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਫਾਰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਔਰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ.....(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਬਿਲ ਤੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰੋ। (The hon. Member should confine himself to the Bill).

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ: ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਈਟੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਕੀਮਤ ਘਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੇਕਿਨ ਬਾਈ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਸ਼ਨ ਮਿੱਤਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਆਕੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਘਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅੱਗੇ ਇਨਡਸਟਰੀ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਸੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲੋਂ 20,000 ਰੁਪਿਆ ਔਰ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲੋਂ 10,000 ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ, ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 50 ਰੁਪਏ ਗਜ਼ ਸੀ 7 ਰੁਪਏ ਗਜ਼ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਚਾਰਜ ਨੂੰ ਸਬਸਟੇਂਸੀਏਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ)। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਅਵਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਅਖਤਿਆਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਕਦਰ ਮਿਸਜੂਜ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਯਾਫਤਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਨੀਆਂ ਵਾਸਟ ਪਾਵਰਜ਼ ਦੇਣਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਦਾ ਮਿਸਜੂਜ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬੇਸ਼ਕ ਖੁਦ ਬੜੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਨਲ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਅਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਏਕਸਾਇਜ਼, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਤਥਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਸਰਨ ਚੰਦ ਸਿੱਤਲ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਇਸ ਬਿਲ ਮੇਂ ਸੇ ਦਫਾ 5 ਕੋ ਨਿਕਾਲ ਦਿਆ ਜਾਏ, ਡੀਲੀਟ ਕਰ ਦਿਆ ਜਾਏ ਤੋ ਮੈਂ ਸਮਝਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਇਸ ਕਾ ਮਕਸਦ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਆਲਟਰਨੇਟਿਵ ਦੇਤੇ ਤੋ ਸਮਝ ਮੇਂ ਆ ਸਕਤਾ ਥਾ ਲੇਕਿਨ ਧਹ ਕਹਨਾ ਕਿ ਕਲਾਜ਼ ਕੋ ਤੜਾ ਦਿਆ ਜਾਏ ਕਯੋਂਕਿ ਧਹ ਗਲਤ ਪ੍ਰੋਵਿਯਨ ਹੈ, ਮੁਨਾਸਿਬ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਯਕਸ਼ : ਉਨ੍ਹੋਂਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਲੈਸੀ' ਕਾ ਲਫਜ਼ ਕਾਟ ਦਿਆ ਜਾਏ। (He has asked for the deletion of the word 'lessee')

ਮੰਤਰੀ : ਵਹ ਤੋ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਪ੍ਧਾਰਾ ਕੀ ਅਮੈਂਡਮੇਂਟ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਯਕਸ਼ : ਇਨ ਕੀ 50 ਰੁਪਏ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਕਾ ਆਪ ਕਯਾ ਜਵਾਬ ਦੇਂਗੇ ? ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਅਗਰ ਵਹ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪ ਕੋ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤੋ ਆਪ ਕਯਾ ਦੇਂਗੇ ? (What would the hon. Minister say about the land which was said to have been sold at Rs 50 per yard ? What would Babu Ajit Kumar offer if that land were to be given to him?)

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਹਮ ਤੋ 15 ਰੁਪਏ ਐਂਦਰ 20 ਰੁਪਏ ਗਜ਼ ਤਕ ਭੀ ਦੇਨੇ ਕੋ ਤੈਧਾਰ ਹੈਂ।

ਮੰਤਰੀ : ਲੁਧਿਆਨਾ ਕੀ ਬਾਬਤ ਮੁਝੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੌਨ ਸਾ ਕਿਸਸਾ ਬਤਾ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਏਸਾ ਮਹਕਮਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੇ ਲੁਧਿਆਨੇ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਬਗੈਰਾ ਕੀ ਬਾਤ ਕੀ ਹੋ।

ਬਾਬੂ ਬਰਨ ਸਿੰਹ : ਧਹ ਇੰਡਸਟ੍ਰਿਯਲ ਏਰਿਯਾ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਿਲ ਪਰ ਬੋਲਤੇ ਹੁਏ ਜੋ ਲੁਧਿਆਨਾ ਕੀ ਬਾਬਤ ਕ੍ਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਕਿਆ ਗਯਾ ਧਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗੈਰ ਮੁਤਾਲਿਕਾ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਕੇ ਸਾਥ ਲੁਧਿਆਨਾ ਮੇਂ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਏਕਵਾਧਰ ਕਰਨੇ ਕਾ, ਖਰੀਦਨੇ ਕਾ, ਨੈਗੋਏਸ਼ਿਯੇਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਂਦਰ ਇਸ ਕੀ ਬਾਬਤ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਤਾ।

**THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 31
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL**

अब जो कहा गया उसकी बाबत मैं अर्ज करूँ कि यह एक जनरल सवाल होगा, इस में किसी इन्डीविजुअल का सवाल नहीं है कि फलां को दिया जाए और फलां को न दिया जाए, गवर्नमेंट इस में नहीं आती। सैक्शन 6 में लिखा हुआ है :

“Except as provided hereinafter, no person shall erect or re-erect any building or make or extend any excavation or lay out any means of access to a road in a controlled area save in accordance with the plans.....”

तो इसके अन्दर जो पावर्ज दी गई है वह गवर्नमेंट को नहीं हैं। गवर्नमेंट का हाथ तो यहीं तक है कि वह जनरल स्कीम को मंजूर करे, मोडीफाई करे। यहीं तक गवर्नमेंट की रैस्पॉसिबिलिटी है और वह उसकी इम्प्लीमेंटेशन में नहीं आती।

रहा सवाल लीज़ का। लीज़ का प्रोविजन हटा दिया जाए, यह गलत चीज़ होगी क्योंकि इस से किसी भी आदमी को मुश्किल हो सकती है। किसी खास केस में लीज़ ठीक होता है या नहीं, यह अलग बात है लेकिन इस से लीज़ के लफज़ को ही डिलीट कर दिया जाए, इस से बड़ी हार्डीशिप पैदा हो सकती है। पता नहीं कब किस वक्त किन हालात में इस की ज़रूरत पड़ जाए। जो भी लोग प्लाट्स लेते हैं वह कई बार पार्ट पेमेंट करते हैं, कभी नहीं करते, प्लाट रिस्कुम हो जाता है। यह सभी बातें डिटेल्ज़ की हैं। लेकिन लीज़ का जो प्रोविजन है वह निहायत ज़रूरी है। हां जहां तक प्रोसीजर की बाबत शिकायत है, मैं इस बात को मानता हूँ कि वह पूरी ईमानदारी के साथ होना चाहिए और मैं आप के ज़ारेफ़ हाऊस को यकीन दिलाता हूँ कि इस को ठीक तरीके से इम्प्लीमेंट किया जाएगा।

Mr. Speaker : Question is—

In sub-clause (2) (a), line 3, delete “or lessees”.

The motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 5 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 6

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 6 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 7

ਸਰਦਾਰ ਲਫਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਗਰਾਉਂ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸਲਮਨ ਕਰੀਏਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੀਰਏਟ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਮਿਤਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਸ 7 ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣ । ਇਸ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸਲਮਜ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਲਮਜ਼ ਕਰੀਏਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਸਲਮਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸਲਮਜ਼ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਕੋਲ ਕਿਲਨ, ਪਾਟਰੀ ਕਿਲਨ, ਲਾਈਮ ਕਿਲਨ ਤੇ ਬਰਿਕ ਕਿਲਨ ਕੰਟਰੋਲਡ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਲਗਾਣ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕੇਗਾ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਲਾਸ ਦੀ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਲੋਕ ਹੀ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਟਰੋਨਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕਲਾਸ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਛੱਡਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਮੁਜ਼ਿਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਲੱਮਜ਼ ਦੂਰ ਹੋਣ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਕਲਾਸ ਨਾਲ ਉਥੇ ਸਲਮਜ਼ ਕਰੀਏਟ ਹੋਣਗੇ । ਅਸੀਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਚਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਹਿਰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਹੋਣ । ਇਸ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਟੇ ਮੈਂਟੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਬਿਜਨੈਸ ਮੈਨ ਹਨ, ਡਾਇਟਾ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

[Deputy Speaker in the Chair]

ਏਕਸਾਇਜ਼, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਤਥਾ ਰਾਜਥਾਨੀ ਸੰਗ੍ਰਹੀ: (ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਰਨ ਚੰਦ ਮਿੱਤਲ) :
ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਮਾਰਾ ਕੋਰ੍ਹੇ ਫ਼ਰਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਰ੍ਹੇ ਕਿਸੀ ਟਰੇਡ ਦੀ ਪੈਟਰੋਨੇਜ ਲਾਈ ਜਾਏ । ਆਪ ਦੇਖੋ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ 8 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਤਕ ਕੰਟਰੋਲਡ ਏਰੀਆ ਹਮ ਡਿਕਲੇਏਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਕਾਨ ਬਣਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਫ਼ੈਟਿੰਗ ਬੰਨੇ ਹਨ । 8 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਹਾਂ ਆਬਾਦੀ ਨੇ ਬਣਨਾ ਹੈ ਜਹਾਂ ਪਰ ਹੀ ਹਮ ਇਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਂਗੇ ਜਹਾਂ ਹਮ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝੇਂਗੇ । ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਤੌਰੇ 'ਤੇ ਏਕ ਆਥ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਦੂਰ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਹੀ ਇਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਣਨੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਜਾਣਗੇ ਆਰ ਕਥਾ 8 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਪਰ ਥੋੜੀ ਦੀ ਜਾਣਗੇ । ਇਸ ਲਿਓ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੰਟਰੋਲਡ ਏਰੀਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਣਾਓ ।

ਏਕਸਾਇਜ਼, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਤਥਾ ਰਾਜਥਾਨੀ ਸੰਗ੍ਰਹੀ: ਹਮ ਨੇ ਤੋ ਦੇਖਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਅਨਹੈਲਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨ ਹੋ ਜਾਏ । ਕੰਟਰੋਲਡ ਏਰੀਆ 8 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਕਾਫੀ ਲੰਬਾ ਫਾਸਲਾ ਰਖਾ ਹੈ ।

THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 33
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL

जब यह काम कराना है तो किसी न किसी पर तो विश्वास करना ही पड़ेगा। अगर इन को हर जगह पर विश्वास न हो तो कैसे बात बन सकती है। यहां तो विश्वास की बात है।

Deputy Speaker: Question is—

That Clause 7 stand part of the Bill.

After ascertaining the votes of the Members present by voices, Deputy Speaker gave an opinion. The opinion was challenged. The bells were sounded. The question was put again and carried by a voice vote.

The motion was declared carried.

CLAUSE 8

Deputy Speaker: Question is—

That Clause 8 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 9

Deputy Speaker: Now Clause 9 is before the House.

श्री मंगल सेन (रोहतक) : डिप्टी स्पीकर साहिबा, यह इस क्लॉज के जरिए यह मंजूर कराना चाहते हैं कि इन का जो भी डाइरेक्टर होगा वह किसी बिल्डिंग में या किसी भी जमीन के अन्दर जा सकेगा, घुस सकेगा।

इस में दर्ज है कि वह किसी जगह एंटर करेगा तो किसी असिस्टेंट के साथ जा सकेगा और असिस्टेंट के बगैर जा सकेगा। कितने तुअज्जुब की बात है, डिप्टी स्पीकर साहिबा, कि वह असिस्टेंट के बगैर क्या करेगा। अगर उस ने लैवलिंग देखाना हो या सर्वे कराना हो तो वह कैसे काम करेगा और इसी तरह मकानों के सिलसिले में उसे टैक्नीकल हैंड की जरूरत हो सकती है। मुझे इस बात पर आपत्ति है और मैं ने एक एमेंडमेंट भी दिया हुआ है कि वह असिस्टेंट के बगैर न जाए। अगर वह सर्वे कराना चाहता है तो किसी टैक्नीकल असिस्टेंट के साथ वहां पर जाए ताकि वह सही तरीके से इन्क्वायरी बगैर कर सके।

दूसरी बात जो इस में है वह पावर्ज दी जा रही है। इस में लिखा है :—

“Provided that no entry shall be made except between the hours of sunrise and sunset and without giving twenty-four hours notice to the occupier or owner of such land or building.”

शुक्र है भगवान का कि इन्होंने ने सूर्य के उदय और अस्त होने का समय छोटो दिया है अगर इस भी रख लिया जाता कि सूर्य अस्त होने से ३ सूर्य उदय होने तक

[श्री मंगल सेन]

पता नहीं क्या कुछ होता। कोई अफसर जब चाहता किसी के घर के अन्दर घुस जाता और पूछना शुरू कर देता कि किस रंग के किस रूप के और किस सैक्स के वहां पर लोग बस्ते हैं। और फिर एक तरह का झगड़ा शुरू हो जाता। इस मैं आगे चल कर 24 घण्टे का नोटिस दिए जाने का प्रोवियन है। मैं समझता हूं कि यह नोटिस थोड़ा है। कम से कम एक हफ्ते का नोटिस देना चाहिए। हम इस तरह की लैजिसलेशन कर रहे हैं। मित्तल साहिब को मैं कहना चाहता हूं कि एक फाइन मोरनिंग को वह हाऊस को कह देंगे कि हम यह एमैंडमेंट लाना चाहते हैं। क्यों कि इनकी तालीर और तबियत है कि हाऊस में एमैंडमेंट ले आएंगे और इस तरह की नीति से हाऊस का वक्त जाया नहीं करना चाहिए। और यह अकल और समझ की बात को मान लें और मेरी एमैंडमेंट को मान लें।

सरदार लक्ष्मण सिंह गिल (जगराँ) : डिपटी सपीकर साहिब, मैं उगाड़ी मारफ़त मित्रल साहिब नुं एह कहांगा कि जिधे किसे लैंड उे एिस अफसर ने ज़ां डाइरेक्टर ने ज़ां होवे उिधे उिस दे नाल मरिक्मा माल दे अफसर ज़ां च़ांये हन ज़िनुं नुं ज़मीन बरें पुरी उरुं व़ाक़ीअत होवे पर उ़ीं ज़िं उरुं दी एिसविच प़ावर देन ल़गे हें कि डाइरेक्टर किसे नुं वी भेज सकदा है ज़ांवे उिध सभ एिनस्पेक्टर ही होवे ज़ां च़पज़ांसी ही होवे ज़ां क़ेही रैड क़ानसटेबल ही होवे उ़ां उ़िस द़ा क़ेही व़ाएिद़ा नहीं हें सकन ल़गा। बिज़ द़ा मक़सद उ़ां एिह सी कि उिह आप ज़ां के व़ेधे ज़ांकिसे अजिहो अफसर नुं भेजे ज़िहज़ा उ़िस क़ेम दी व़ाक़ीअत ऱख़दा होवे अउे उ़िस क़ेम नुं ज़ांनद़ा होवे, लैंड रैवेनिज़ु दे क़ेम उ़े पुरी उरुं ज़ांनू होवे नहीं उ़ां ज़िं बिज़ नुं अज उ़ीं अ़ैक्ट ब़नाउिठा च़ांये हें एिस ऱाहीं ज़े नतीजे उ़ीं व़ेख़ा च़ांये हें उिह नहीं व़ेख़ सकेंगे। एिसे उरुं मेरी ब़ेनती एिह है कि जिधे मक़ानं द़ा उअल्लूक़ है क़ेही एिंजनीअर अउे टैक्नीकल आदमी नाल होन च़ांये है। ज़ेकर हन एिस नुं उ़ीं एिस विच़ श़ामिल नहीं कर सकदे उ़ां क़ेम अज क़ेम रूलज़ ब़नाउिठ सभे एिस ग़ल्ल व़ल पिआन देन च़ांये है अउे मैं एिह रीक़ुअैस्ट क़रांगा कि एिस ग़ल्ल ल़एी व़ज़ीर साहिब हाउस विच़ विज़व़ाज़ दिव़ाउिठ, नहीं उ़ां एिस बिज़ द़ा मक़सद क़ुड़ नहीं ऱहि ज़ांन।

एक्साइज़ , टेक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री (श्री राम सरन चन्द मित्तल) : ज़नाब जो ख़तरे इन्हों ने ब़ताए हैं उन में से कोई नहीं होगा क्योंकि सुफ़ैद ज़मीन पर जो पटवारी या क़ानूनगो जाएगा उसे पता होगा, बाकी ग़िल साहिब की जो तज़वीज़ है वह माकूल है कि ज़हां पर लैवलिंग को देखना हो या और कोई इस तरह का काम हो तो व़हां पर इंजिनियरज़ पुट किए जाएं। मैं हाऊस को इस बात पर एश्योर करता हूं कि पी. डब्ल्यू. डी. या कंट्री एंड टाऊन प्लैनिंग वाले इस बात का ख़्याल रखेंगे। फिर यह क़हा गया कि जो अफसर जाए वह नोटिस देकर जाए। मैं यह अज़ क़रूं कि वह बोनाफ़ाईड काम के लिए ही जाएंगे अगर वैसे जाए तो टरैसपास हो जाता है। अगर

ਉਨ੍ਹੋਂ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਨ ਹੋ ਤੋ ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ ਪਰਪੋਜ਼ ਦੇ ਲਿਓਂ ਜਾਏ। ਐਂਡ ਆਗਰ ਡਾਈ ਫੋਰਸ਼ ਜਾਏਂ ਤੋ ਆਫੀਸ ਬਨ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਿਓਂ ਹੈਰੇਸਮੈਂਟ ਕਰਨੇ ਕਾ ਮਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਂਡ ਨ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟ੍ਰਸਪਾਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਸੋਅਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਅਕੀਦਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ)। ਇਸ ਲਈ ਬਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਤਰਮੀਮ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਉ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਦ ਇਕ ਗੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਐਸੋਅਰ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਮੋਦਬਾਨਾ ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸਟਿਜ਼ ਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਉ।

ਏਕਸਾਇਜ਼, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਤਥਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਸੁਝਾਵ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਸੇ ਆਯਾ ਹੈ, ਯਹ ਅਚਛਾ ਸੁਝਾਵ ਹੈ ਢੁਲ੍ਹਾ ਬਨਾਤੇ ਸਮਯ ਇਸ ਕੋ ਧਿਆਨ ਮੇਂ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਡਾਕਟਰ ਮੰਗਲ ਸੇਨ (ਰੋਹਤਕ) : ਯਹ ਬਾਤ ਤੋ ਸਮਝ ਮੇਂ ਆ ਗਈ ਜੋ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਬ ਡਾਏਰੈਕਟਰ ਕੀ ਬੋਨਾਫਾਇਡ ਇਨਟੈਂਸ਼ਨ ਹੋ ਗਈ ਤੋ ਜਾਏਗਾ ਐਂਡ ਜਬ ਵਹ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਯਹ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਯਹ ਭੀ ਤੋ ਮਾਨ ਲੀਜ਼ਿਓ ਕਿ ਵਹ ਬਿਦ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਐਂਡ ਵਰਕਮੈਨ ਕੇ ਜਾਏਗਾ ਉਸ ਕੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ।

ਮੰਤਰੀ : ਵਹਾਂ ਪਰ ਡਾਏਰੈਕਟਰ ਕੇ ਜਾਨੇ ਕਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਵਹ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਕੋ ਧਕੀਨ ਦਿਲਾਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਢੁਲ੍ਹਾ ਬਨਾਤੇ ਵਕਤ ਇਨ ਬਾਤਾਂ ਕੋ ਧਿਆਨ ਮੇਂ ਰਖਾ ਜਾਏਗਾ।

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 9 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 10

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 10 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 11

(Babu Ajit Kumar Rose to speak.)

उपध्यक्षा : आपकी एमैंडमेंट लेट आई है इस लिए मैंने डिसएलौ कर दी है ।
(Since the notice of amendment given by the hon. Member was received late I have, therefore, disallowed the same).

श्री मंगल सेन : जनाब मेरा प्वाएंट आफ आर्डर है कि कल 23-9-63 को दिन के चार बजे मैंने एमैंडमेंट दी थी तो उसे आप ने डिसएलौ कर दिया है और कामरेड राम प्यारा ने उसे आज 24-9-63 को सुबह 9-50 पर दिया और उसे आपने सरक्यूलेट कर दिया है और ऐडमिट भी कर लिया है ।

Deputy Speaker. I will enquire from my office about it and then let you know.

Deputy Speaker: Question is—

That Clause 11 stand part of the Bill.

The motion was carried.

श्री मंगल सेन : कामरेड राम प्यारा ने बाद में एमैंडमेंट दी वह हाउस में अब सर्कुलेट हो रही है मगर एक दिन पहले जो आई वह एलौ नहीं हुई । इस फक की क्या वजह है ?

CLAUSE 12

Shri Ajit Kumar: (Sidhwan Bet 'S.C.') Madam, I beg to move—

- (1) In sub-clause (1), line 9, for "ten thousand" substitute "five hundred".
- (2) In sub-clause (1), line 11, for "five hundred" substitute "five".

मेरी एमैंडमेंट ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰੀਫ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 10,000 ਰੁਪਏ ਤਕ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਾਈਨ 11 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰੇ ਗਲਤੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨਾ 500 ਰੁਪਏ ਰੱਜਾਨਾ ਤੱਕ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਅੱਜ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਏਥੇ ਆਏ ਹਾਂ । ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ, ਇਹ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿਧਰਲਾ ਢੰਗ ਹੈ ਕਿ 10,000/- ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਹਬ ਪਾਕੇ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਾਂ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ? (Is the hon. Member speaking on both of his amendments) ?

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮੈਂ ਦੋਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹਦ ਨਹੀਂ । ਸਰਾਬੰਦੀ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ

ਕਾਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਡਾਇਰੈਕਟ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਜੇ ਜੁਰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ 500 ਰੁਪਿਆ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਪਾ ਦੇਣਾ ਇਹ ਕੋਈ ਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਦੇਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਏਥੇ ਲਿਆਉਣਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਰਾ ਸਰਾ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਏਥੇ ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ 10,000 ਰੁਪਿਆ ਜੁਰਮਾਨਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਉਥੇ 500 ਰੁਪਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ 500 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ 5 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਵੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਬੜੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਤੱਕ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਜੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਹੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬੂ ਦਯਾਲ ਸ਼ਰਮਾ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ! ਆਖਿਰ ਹਮਾਰਾ ਕਧਾ ਕਸੂਰ ਹੈ, ਹੁਸੇਂ ਭੀ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਸੌਕਾ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹਿਏ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਬਹੁਤ ਦਫਾ ਖੜਾ ਹੁਆ ਹੂੰ, ਸਗਰ ਆਪ ਨੇ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਸੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿਯਾ।

ਤਪਾਧਯਕਸ਼ਾ : ਬਾਬੂ ਦਯਾਲ ਜੀ, ਆਪ ਬੈਠ ਜਾਯੋਂ, ਆਪਕੋ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਸੌਕਾ ਦਿਯਾ ਜਾਯੇਗਾ। (The hon. Member Shri Babu Dyal should please resume his seat. He will be given time to have his say.)

Deputy Speaker : Motions moved—

- (1) In sub-clause (1), line 9, for "ten thousand" substitute "five hundred".
- (2) In sub-clause (1), line 11, for "five hundred" substitute "five".

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : (ਜਗਰਾਉਂ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਇਤਨੀ ਰਿਜ਼ਡ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤੇ ਅਮਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਾਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਅਜੀਬ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 10,000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਫੇਰ ਜੁਰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ 500 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੱਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਕਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਐਸੀਆਂ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਆਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

[ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ]

ਆਖਿਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲਿਮਿਟ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨਿਊ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਸਖਤ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਢਗ ਹੈ। ਆਖਿਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮੁਆਮਲਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਕਸ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਏਰੀਅਰਜ਼ ਵਸੂਲ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘਟ ਵਧ ਵਸੂਲੀ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਇਨਸਾਫ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਏਥੇ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਨਿਹਾਇਤ ਹੀ ਰਿਜ਼ਡ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਰਮੀਮ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬੂ ਦਯਾਲ ਸ਼ਰਮਾ : ਉਪਾਧਿਕਸ਼ਾ ਸਹੋਦਯਾ, ਯਹ ਜੋ ਐਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਯਹ ਐਮੈਂਡਮੈਂਟ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਮੇਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾਵਾਜ਼ਿਬ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਆਜ਼ ਹਮਾਰੇ ਮੁਲਕ ਮੇਂ ਕੁਝ ਏਸਾ ਅਨਸਰ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਜੋ ਯਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਨ ਕਿਸੀ ਫੰਗ ਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਏ। ਬੇਸ਼ਕ ਹਮ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ ਮਗਰ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਕੀ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਲਾਮੀ ਕੀ ਕਜ਼ਹ ਸੇ ਹਮਾਰੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ। ਜਿਤਨੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਤੀ ਹੈ ਉਸਕਾ ਲੋਗ ਨਾਜਾਯਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਏ ਹੈ। ਮੁੜੇ ਇਨ ਲੋਗੋਂ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਆਤਾ ਹੈ ਜੋ ਯਹ ਕਹੁੰਦੇ ਹੈਂ ਕਿ ਗਰੀਬੋਂ ਪਰ ਜੁਮਨਾ ਹੋਗਾ। ਆਰੇ, ਇਨਕੇ ਦਿਮਾਗ ਮੇਂ ਯਹ ਬਾਤ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਆਤੀ ਕਿ ਸੜਕੋਂ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬਨਾ ਸਕਦੇ। ਯਹ ਜੁਮਨਾ ਤੋ ਉਨ ਸੇ ਤਾਲਲੁਕ ਰਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਲਾਖੀਂ ਰੁਪਯੋਂ ਕਾ ਬਿਜਨੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਜੋ ਸੜਕੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਸਕਾਨ ਬਨਾਏਂਗੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪ ਦੇਖੋ ਕਿ ਯਹ ਜੋ ਰੁਪਯਾ ਹੈ ਉਸਕਾ ਮੁਲ੍ਯ ਭੀ ਕਿਤਨਾ ਹੈ। ਆਜ਼ ਕੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ ਰੁਪਯੇ ਕੀ ਕੀਮਤ ਏਕ ਪੈਸੇ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ.....

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕਯਾ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਯਹ ਸਚ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਯੇ ਕੀ ਕੀਮਤ ਏਕ ਪੈਸੇ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ?

Deputy Speaker : The hon. Member should please resume his seat.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬੂ ਦਯਾਲ ਸ਼ਰਮਾ : ਠੀਕ ਹੈ, ਰੁਪਯੇ ਕੀ ਕੀਮਤ ਇਤਨੀ ਹੈ। ਪਹਲੇ ਜਬ ਏਕ ਯਾ ਡੇਢ ਰੁਪਯੇ ਕਾ ਮਨ ਭਰ ਗੇਹੂੰ ਮਿਲਤਾ ਥਾ ਅਤੇ ਅਬ 20 ਰੁਪਯੇ ਕਾ ਮਨ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਤੋ ਕਯਾ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸਕੀ ਕੀਮਤ ਕਹੀ ਹੈ? (ਵਿਧਨ) ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ, ਯਹ ਕਹੁੰਦੇ ਹੈਂ ਕਿ ਰੁਪਯਾ ਲੈਂਡ ਰੇਵੇਨਿਊ ਕੀ ਤਰਹ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਯਾ ਜਾਨਾ ਚਾਹਿਏ। ਇਨਕੀ ਬਾਤੋਂ ਕੋ ਜ਼ਰਾ ਗ਼ੈਰ ਸੇ ਸੁਨਿਏ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਅਤੇ ਇਵੇਡ ਕਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੋ ਕਹੁੰਦੇ ਹੈਂ ਟੈਕਸ ਕੋ ਲੈਂਡ ਰੇਵੇਨਿਊ ਕੀ ਤਰਹ ਸਰਕਾਰ ਕਯੋਂ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਤੀ। ਜਨਾਬ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬਾ ਇਨਕੀ ਦੋ ਤਰਹ ਕੀ ਬਾਤੋਂ ਹੈ। ਇਨਕੋ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਮਾਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਕਿਸ ਫੰਗ ਸੇ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਆਗੇ ਲੇ ਜਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਾਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਅਤੇ ਜ਼ਯਾਦਾ ਸੇ ਜ਼ਯਾਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੋ ਯਹਾਂ ਤਕ ਕਹੂੰਗਾ ਕਿ ਇਸ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਜਿਤਨੀ ਸਹੂਲਤੋਂ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ ਉਤਨੀ ਕਿਸੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਈ। (ਬੰਟੀ)

उपाध्यक्ष : आप मज़मून पर बोलिए। (The hon. Member should please confine himself to the matter under discussion).

श्री बाबू दयाल शर्मा : अच्छा जी। ज़रा इन के दिमाग ठीक कर लूँ जो कुछ समझते ही नहीं। तो मैं कहना चाहता हूँ कि (विधन) जो करोड़ों में आदमी हैं वह मकान वहाँ पर बनाएँगे तो उन के लिए 10,000 रुपए क्या मानी रखता है? यहाँ तो ऐसे ऐसे लोग पड़े हुए हैं कि जिन्होंने कई केसिज़ में मैजिस्ट्रेट को ब्लैक चैक्स दे दिए कि जितनी मर्जी ज़मानत लिख लो (विधन) यह लोग गवर्नमेंट को सिर्फ़ बदनाम करना चाहते हैं। (घंटी)

बाबू अजीत कुमार : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैंने, इतना टाਈम किछुं नहीं दिੱता ग़िआ ज़ितना कि मी बाबू दिआल जी नुँ दिँता ग़िआ हाज़कि मेरी अमैडमेंट सी। अउ इह घंटा उगाडे रोक़ ठे वी बाज़ नही आउँदा। की इस घंटे नुँ हास्पिटल बिच नही भेजना चाहीदा ?

उपाध्यक्ष : हास्पिटल लफ़्ज़ वापस लो। (The hon. Member should withdraw the word "Hospital.")

बाबू अजीत कुमार : मैंने मेटल हास्पिटल नहीं कहा।

उपाध्यक्ष : बाबू दयाल जी आप बैठ जाइए। आप काफी बोल चुके। चौधरी इंदर सिंह जी, आप बोलिए। (The hon. Member Shri Babu Dyal should please resume his seat now; he has taken enough of time. I call upon Chaudhri Inder Singh to speak now.)

चौधरी इंदर सिंह मलिक (सफीदों) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मित्तल साहिब ने श्री बाबू दयाल जी को खड़ा कर दिया। मैं पूछना चाहता हूँ कि क्या चमचे से छुरी का काम लिया जा सकता है?

उपाध्यक्ष : आपको इस के लिये खड़ा नहीं किया। अपनी बात कहिए। (The hon. Member has not been given time for this purpose. He should speak on the matter under discussion.)

चौधरी इंदर सिंह मलिक : मैं डिप्टी स्पीकर साहिब, बाबू अजीत कुमार की एमैडमेंट की ताईद करने के लिए खड़ा हुआ हूँ। यह बहुत ज़रूरी है क्योंकि सैक्शन 12 के अन्दर लिखा हुआ है—

“12. (1) Any person who—

(a) erects or re-erects any building or makes or extends any excavation or lays out any means of access to a road in contravention of the provisions of section 3 or section 6 or in contravention of any conditions imposed by an order under section 8 or section 10.....”.

[चौधरी इन्दर सिंह मलिक]

मतलब यह कि सिर्फ सैक्शन 12 की नहीं बल्कि अगर कोई सैक्शन 3, सैक्शन 8, सैक्शन 10 इन सब की कंट्रॉवर्शन करता है तो उस पर 10,000 रुपए जुर्माना किया जाएगा। और अगर कोई कंटिन्यूसली कंट्रॉवर्शन करे तो उस पर 500 रुपए रोज़। मैं समझता हूँ कि एक किसान जिसको खल के बारे में कुछ पता नहीं है और फिर इनका पब्लिसिटी डिपार्टमेंट जो ऐफीशिएंट नहीं है उन को कुछ नहीं बताता तो यह उन लोगों के साथ बड़ी भारी ज्यादती होगी। इसलिए मैं चाहता हूँ कि यह जुर्माना 10 रुपया या एक रुपया डेली होना चाहिए। इस के इलावा सैक्शन 12 (ii) में एक और पेनलटी रखी हुई है वह यह है कि अगर कोई भाई कंस्ट्रक्शन कर लेता है उसे जब गिरवाया जाएगा तो उस के गिराने की कास्ट भी लैंड रेवेन्यू के तौर पर उसी आदमी से ही ली जाएगी। मैं समझता हूँ कि उस से ज्यादा अहमकाना चीज़ और क्या हो सकती है।

उपाध्यक्ष : अहमक का लफ़्ज़ आप वापिस लें। (The Hon'ble Member should withdraw the word "Ahmak".)

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : अच्छा जी, वापिस लेता हूँ। इन का ला डिपार्टमेंट जो बिल ड्राफ्ट करता है वह इन्तहा दर्जे का नाअहल है। वह कभी भी कोई बिल सोच विचार कर नहीं बनाते। मुझे पता है कि अगले सेशन में यह इस के अन्दर फिर एमैंडमेंट लाएंगे। इस लिए मैं इन से गुज़ारिश करूंगा कि यह हमारी तरफ़ीम अभी एकसैट कर लें और अगर नहीं एकसैट करनी तो इस बिल को सीलैक्ट कमेटी के पास भेजा जाए और उस पर सोच विचार कर के बाद में पास किया जाए। इन अलफ़ाज़ के साथ मैं आप का शुक्रिया अदा करता हूँ। (At this stage Khan Abdul Ghuffar Khan rose to speak.)

कामरेड डान सिंघ डेरा : ਆਠ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਮੈਡਮ, ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

Deputy Speaker : The speaker may allow him to speak.

खान अब्दुल गफ़ार खां (अम्बाला शहर) : शहर मोहतरमा डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं इस तरफ़ीम के हक में बोलने के लिए खड़ा नहीं हुआ हूँ बल्कि मैं जुरमाने और सज़ा की मुख़ालफ़त करने के लिए खड़ा हुआ हूँ।

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : हमारी एमैंडमेंट भी तो यही है। इस लिए सीधी बात क्यों नहीं कहते।

खान अब्दुलगफ़ार खां : डिप्टी स्पीकर साहिबा, मैं अदब के साथ आप की खिदमत में अर्ज़ करता हूँ के जब कोई दूसरा बोल रहा हो तो किसी भी मैम्बर साहिब को उस में शोर मचान की इजाज़त न दी जाए। अगर मैं कोई इररैलेवैंट बात कहूँ तो आप को पूरा हक है मझे रोकने का लेकिन यह कौन है दखल देने वाले।

**THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 41
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL**

खैर मैं अर्ज कर रहा था कि यह जो जुर्माना और सजा रखी गई है मैं इस की मुखालिफत करने के लिए खड़ा हुआ हूं मैं यह नहीं कहता कि बिलकुल जुर्माना और सजा रखी हो न जाए बल्कि मैं यह कहना चाहता हूं कि संगीन सजाएं और जुर्माने न रखे जाएं। जो गरीब किसान हैं वे सड़क के करीब कच्चे कोठे बना सकते हैं तो उन को भी आप ने शदीद सजा देनी है इस वक्त मैं अगर यहां पर आवाज न उठाऊं तो मैं अपने कान्सीच्यूएंटस के साथ इनसाफ नहीं करूंगा। और यह मेरे फरायज में कोताही हीगी। इस लिए मैं यह अर्ज करता हूं कि जो 10 हजार रुपया जुर्माना और मकान गिराने का खर्चा भी लैंड रेवेन्यू के तौर पर वसूल करने की बात है यह बहुत सख्ती है। यह शदीद सजा इनप्रपोरशन नहीं है। बल्कि बहुत ज्यादाती की गई है। किसान बेचारे सीधे साधे होते हैं। अगर कोई अपने खेत में कोठा बना लेता है तो डायरेक्टर बगैरा उसे जुर्माना कर देता है उसकी न कहीं अपील है और न ही दलील है। जिस ने कच्चा कोठा बना लिया हो अगर उसे 5 हजार रुपया जुर्माना हो जाए तो वह गरीब कहां से देगा। वह तो अपनी सारी ज़मीन बेच कर भी उसे अदा नहीं कर पाएगा। एक तरफ तो आप कहते हैं कि मुल्क में अनाज की ज्यादा से ज्यादा पैदावार हो और दूसरी तरफ आप इतने शदीद जुर्माने रख कर ज़मींदारों को ज़मीन से महरूम करना चाहते हैं तो यह कैसे मुमकिन होगा कि मुल्क की पैदावार बढ़े। मैं चाहता हूं कि वज़ीर साहिब खड़े हो कर एशोरेंस दे देंगे कि अन्धा धुंध जुर्माना नहीं किया जाएगा लेकिन उस से बात नहीं बनती इस लिए मैं गुज़ारिश करूंगा कि इस बिल के अन्दर अपील करने के लिए प्रोवीज़न होना चाहिए और जो जुर्माना और सजा रखी है इसको कम से कम करना चाहिए और आफिसरज़ को इस बात की इज़ाजत न दी जाए कि वे उन गरीब ज़मींदारों को हरास करें जिन को पता नहीं कि क्या करना है। अगर कोई ज़मींदार अपने खेतों की हिफाज़त करने के लिए कुल्ली बना लेगा तो आप के अफसर कहेंगे कि उस ने नाजायज़ कोठा बना लिया है। इस लिए उसे जुर्माना किया जाए इस तरह की ज्यादाती काबले बर्दाशत नहीं हो सकती।

एकसाइज, टैक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री (श्री राम सरन चंद मित्तल) : कुछ मैम्बर साहिबान ने खदशा जाहिर किया है कि कहीं यह 10 हजार और 500 रुपए वाली पावर मिसयूज़ न हो जाए और बहुत ज्यादा पनिशमेंट न दे दी जाए। दूसरी बात यह कही गई है कि अपील नहीं हो सकती। अगर कोई कानून को न जानने वाला ऐसी बात कहता तब तो समझ में आ सकती थी लेकिन हैरानी इस बात की है कि कानून को जानने वाले साहिब ने भी यही बात कह दी हालांकि वह जानते हैं कि जूडीशियल डिस्मिज़न जो होगा उसकी अपील होगी और सी० आर० पी० सी० के तहत होगी ही तो इस में और क्या प्रोवीज़न करने की ज़रूरत रह गई थी

खान अब्दुल गफ़ार खां : आन ए प्वायंट आफ इन्फर्मेशन। मिनिस्टर साहिब ने फरमाया है..... आप, जनाब, देखिए फिर एक मैम्बर साहिब वज़ीर साहिब के कान के पास आकर कानाफूसी करने लग गए हैं।

उपाध्यक्ष : आप भी तो बैठ जाते हैं और बातें कर लेते हैं । (The hon. Member also sometimes takes his seat near the Minister and talks to him.)

खान अब्दुल गफ्फार खां : मैं अर्ज करता हूँ कि आप ऐसे जनरल रिमार्क्स न कर दिया कीजिए। मैं कभी ऐसी काना फूसी नहीं करता.. ..

उपाध्यक्ष : खान साहिब, आप यह अलफाज़ वापिस लें। (Addressing Khan Abdul Ghuffar Khan. The hon. Member should withdraw his words).

खान अब्दुल गफ्फार खां : मैं अर्ज करता हूँ कि मैं कभी इस तरह कानाफूसी नहीं करता कि जिस वज़ीर साहिब के महकमा पर बात हो रही हो उसी से जाकर बात करूं.....

बाबू बचन सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर मैडम, आप ने हुकुम दिया है कि वह उन अलफाज़ को वापिस लें लेकिन उन्होंने ने अभी तक वापिस नहीं लिए हैं।

उपाध्यक्ष : क्या करें वह बुजुर्ग आदमी हैं । (Please do not take it seriously . He is an old man.)

खान अब्दुल गफ्फार खां : आप ने जो इरशाद फरमाया है मैं उसकी हुकुम अदुली नहीं करता। मैं तो उन लोगों में से हूँ जो चेयर की इस कदर इज़्जत चाहते हैं कि उस के सामने कोई दम न मार सके। मैं आप के इर्शाद के मुताबिक वह लफ्ज़ वापिस लेता हूँ और न सिर्फ अलफाज़ वापिस लेता हूँ बल्कि इज़हारे अफसोस भी करता हूँ लेकिन आईदा के लिए गुज़ारिश करता हूँ कि ऐसे जनरल रिमार्क्स न किया कीजिए कि सब को एक साथ मिला दें। हां तो मेरा प्वायंट आफ इन्फरमेशन यह है कि वज़ीर साहिब ने फर्माया है कि अपील हो सकती है मैं पूछता हूँ कि फर्ज कीजिए कि किसी को पांच या सात हजार रुपए जुर्माना हो जाता है तो उस गरीब को अपने कच्चे कोठे के लिए भाग दौड़ तो करनी पड़ेगी मैं कहता हूँ कि यह तो तितर के मुंह में लक्ष्मी आ गई है। इस लिए जो चाहते हैं कह सकते हैं। मैं कहता हूँ कि गरीब जुर्माना भी दे और साथ साथ परेशान भी हो यह कहां का इन्साफ है।

एक्साइज, टैक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री : तो मैं अर्ज कर रहा था कि यह तो कहीं नहीं लिखा कि ज़रूर 10 हजार रुपए जुर्माना होगा। इस में तो यह है कि यह 10 हजार तक ज़्यादा से ज़्यादा हो सकता है। कम तो 100 रुपए भी हो सकता है, पचास भी हो सकता है। 10 हजार तो इस लिए रखा है कि अगर कोई ऐसा केस आ जाए कि कोई अमीर आदमी फैंकट्री बना लेता है तो उस के लिए यह बात रखी है, क्योंकि उस के लिए 500 रुपया जुर्माना देना तो मामूली बात होगी गरीबों के लिए तो 10 हजार जर्माना नहीं होगा।

THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 43
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL

चौधरी इन्दर सिंह मलिक : ग्रान ए प्वाइंट आफ आर्डर। उन्होंने ने कहा है कि अपील हो सकती है लेकिन इस बिल में कोई क्लॉज बता दें जिस में अपील की बात लिखी हो। दूसरे उन्होंने ने कहा है कि 10 हजार की सज़ा अमीर फैक्ट्री वालों के लिए है गरीबों के लिए नहीं है। लेकिन इस बिल में कहाँ यह बात लिखी है कि गरीबों पर यह लागू नहीं होगा और अमीरों पर ही होगा ?

एक्साइज़, टैक्सेशन तथा राजधानी मन्त्री : मुझे अफसोस है कि मलिक साहिब ऐसी बात कर रहे हैं। मैं कहता हूँ कि अपील का प्रोविज़न वैसे ही मौजूद है और ओफ़ेंस के तौर पर सी० आर० पी० सी० के तहत हो सकती है। एक वकील को ऐसा एतराज़ करना शोभा नहीं देता। बाकी सज़ा के बारे में हमेशा कोर्ट्स पर यकीन करना चाहिए। 10 हजार रुपए इसलिए रखे हैं कि अगर कोई अमीर आदमी फैक्ट्री लगा दे तो उसे 500 रुपए जुर्माना देना मामूली बात है जालंधर की तरफ जो बाई पास बना हुआ है उस पर भी लोगों ने मकान बना लिए हैं। यह जो प्रोविज़न रखा है ठीक रखा है। अगर कोई छोटी किसम का ओफ़ेंस करता है तो उस पर 10 हजार रुपए जुर्माना नहीं होता है यह बड़ी ओफ़ेंस के लिए है ताकि अगर बड़े बड़े आदमी हों तो उनको ओफ़ेंस के मुताबिक सज़ा दी जा सके। इस से लोगों को डर रहे गा। इस लिए यह कहना कि सज़ा बहुत रख दी है ठीक नहीं। यह सज़ा हरेक के लिए नहीं है ओफ़ेंस के मुताबिक सज़ा कमोबेश होगी।

Deputy Speaker: Question is—

In sub-clause (1), line 9, for "ten thousand" substitute "five hundred".

After ascertaining the votes of the Members present by voices, Deputy Speaker gave an opinion. The opinion was challenged. The bells were sounded. The question was put again and lost by a voice vote.

The motion was declared lost.

Deputy Speaker: Question is—

In sub-clause (1), line 11, for "five hundred" substitute "five".

After ascertainning the votes of the Members present by voices, Deputy Speaker gave an opinion. The opinion was challenged. The bells were sounded. The question was put again and lost by a voice vote.

The motion was declared lost.

Deputy Speaker: Question is—

That Clause 12 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 13

श्री मंगल सैन (रोहतक) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप के द्वारा सरकार का ध्यान इस क्लॉज की ओर दिलाना चाहता हूँ। इस क्लॉज में लिखा है कि ;

[श्री मंगल सैन]

“Provided that nothing contained in this sub-section shall render any such person liable to any punishment if he proves that the offence was committed without his knowledge or that he exercised all due diligence to prevent the commission of such offence.”

मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि सरदार सुरेन्द्र सिंह की स्पन्न पाइप कम्पनी फरीदाबाद में चल रही है। अगर वह चंडीगढ़ में बैठा हो और उन की एसोसिएशन और कार्पोरेशन के आदमी वहाँ पर बैठे हों और इस कानून की किसी तरह से वाइलेशन हो जाए, अगर कह दें कि हमें इस बारे में जानकारी नहीं थी तो उस को मुआफ कर दिया जाएगा। लेकिन इस बिल में यह भी प्रोवीजन की गई है कि अगर कोई व्यक्ति बगैर इजाजत से मकान बना ले तो उस को 10 हजार रुपया जुर्माना होगा और साथ ही 500 रुपए रोज़ जुर्माना होगा। मिनिस्टर साहिब ने कहा कि इस जुर्माना की तो अमीर लोगों के हथकंडों से बचने के लिए प्रोवीजन की गई है। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि जिन अमीर लोगों ने सेलज़ टैक्स देना होता है, पैसेंजर टैक्स देना होता है और भट्ठों के बारे में टैक्स देना होता है वह तो देते नहीं हैं। लेकिन इस क्लॉज़ के ज़रिए तो कहा जाता है कि उन को इस कानून का पता नहीं है इसलिए मुआफ कर दिया जाएगा। मैं अर्ज करना चाहता हूँ कि यह जो प्रोवीजन इसमें की गई है, नामुनासिब है। इस को कभी बर्दाश्त नहीं किया जा सकता। मैं तो कहना चाहता हूँ कि यह सरकार तो अमीरों को ही पनाह दे रही है। गरीबों को तो कुचल रही है। मैं यह अर्ज करना चाहता हूँ कि आगे वाली जेनरेशन हमारे बारे में क्या सोचेगी। वह कहेंगे कि हाऊस के सदस्यों को कोई समझ नहीं थी। मैं पूछना चाहता हूँ कि यह क्या साज़िश है? मैं आप के द्वारा मन्त्री जी को प्रार्थना करना चाहता हूँ कि इस क्लॉज़ को डिलीट किया जाए।

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 13 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 14

बाबू अजीत कुमार : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं ने क्लॉज़ 14 के बारे में एमैंडमेंट दी है। मैं इस के बारे में बोलना चाहता हूँ।

उपाध्यक्षा : बाबू अजीत कुमार जी, अगर आप ने बोलना है तो आप इस बिल की थर्ड रीडिंग पर बोल लें। (The hon. Member, Babu Ajit Kumar may speak on this Bill at its Third Reading stage.)

बाबू अजीत कुमार : अच्छा जी, मैं आप की रूलिंग मानता हूँ और बिल की थर्ड रीडिंग पर ही बोलूंगा। (विघ्न)

श्री बलरामजी दास टंडन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, मैडम । जब बिल की क्लॉज़ पर बहस हो रही हो और माननीय सदस्य ने एमंडमेंट दी हुई हो तो क्या उस मैम्बर को अपने विचार रखने की इजाज़त नहीं देनी चाहिए ?

उपाध्यक्ष : अगर आप की बात को वह दस्त समझते हों तो आप जरूर बोलें । (If the Government considers the point of view expressed by the hon. Member as correct then he must speak)

श्री बलरामजी दास टंडन : जो कुछ हम कहते हैं अगर सरकार उस को दस्त नहीं समझती तो कोई बात नहीं । हम तो सरकार के सामने दुरुस्त बात रखते हैं । मैं तो यही बात पूछना चाहता हूं कि किसी सदस्य को क्लॉज़ पर बोलने की इजाज़त होनी चाहिए ।

उपाध्यक्ष : आप बाबू अजीत कुमार को कहें । अगर वह बोलने के लिए तैयार हैं तो मैं उस को बोलने के लिये काल अपॉइन करूंगी । (You may ask Babu Ajit Kumar. If he intends to speak then I may call upon him to do so.)

बाबू अजीत कुमार : (सिपवां घे, ਐਸ.ਸੀ.) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ **Director or any person authorised by Director**, ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਇਖਤਿਆਰ ਕਿਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਐਕਟ ਦੇਖੋ, ਹੋਰ ਵੀ ਐਕਟ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਕਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਕਲਾਸ 14 ਇਕ ਐਸੀ ਦਫ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਇਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਗੇ । ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਕਰਨਗੇ, ਅਗਰ ਉਤੋਂ ਕੋਈ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ । ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਖਾ ਜਾਣਗੇ । ਹੋਰ ਫੇਰੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ ।

ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿਵਲ ਸੁਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ । ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਇੰਟਰੈਸਟਿਡ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 100 ਰੁਪਏ, 200 ਰੁਪਏ, 500 ਰੁਪਏ ਤਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਕਰਾ

[ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ]

ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਧੂੜ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਧੁਕਣਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਖੁਰਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਨੂੰ ਡੀਲੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਗਰਾਉਂ) : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਰੈਕਸ਼ਨ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 10,000 ਰੁਪਿਆ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਨਵਿਨਸ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਕੋਈ ਫੈਕਟਰੀ ਲਗਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੱਠਾ ਲੱਗਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ..... (ਵਿਘਨ)।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਰਡਰ ਪਲੀਜ਼। (Order please)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਨਗੇ। ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਲੋਕਨ ਜੇ ਕਰ ਕਿਸੇ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਇਰੈਕਸ਼ਨ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਪਰੋਮਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੀ ਹੈ? ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਐਂਬਜੈਕਸ਼ਨ ਬਦਸਤੂਰ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਤਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਭੱਠਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਬਾਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਫ਼ਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ)।

Deputy Speaker : Sardar Lachhman Singh is given enough time to speak. He should not, therefore, unnecessarily waste the time of the House.

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 14 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 15

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 15 stand part of the Bill.

The motion was carried

CLAUSE 16

Deputy Speaker : Question is—

That Clause 16 stand part of the Bill.

The motion was carried.

THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 47
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL

CLAUSE 17

Deputy Speaker: Question is—

That Clause 17 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 18

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (ਸਿਧਵਾਂ ਬੇਟ, ਐਸ.ਸੀ.) : ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਈਟਮਜ਼ ਕਢ ਲੈਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਨਕਲੂਡ ਕਰ ਲੈਣ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 19 ਸੜਕਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਇਕ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਪਰੋਡਿਊਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਵਿਚ 123 ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਈਟਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਈਟਮਾਂ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਪਰੋਡਿਊਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਲੁਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਇਹ ਲੈ ਲਏ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਆਈਟਮ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਰੱਖ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਕਢ ਦੇਵੇਗੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕੀਂ ਐਪਰੋਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨਵੀਆਂ ਆਈਟਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਢਦੀ ਰਹੀ। ਆਖਰ ਵਿਚ 71-72 ਆਈਟਮਜ਼ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਇਸ ਵਿਚ 19 ਆਈਟਮਜ਼ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਖਤਿਆਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਐਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਉਪਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਇਕ ਛਾਪਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਹੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੜਕ ਇਹ ਪਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸੜਕ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦੇਣ। ਮੇਰੀ ਅਸੈਂਡਮੈਂਟ ਇਹ ਹੈ—

For Clause 18 substitute the following :—

“18. The Government may, by notification, add to Schedule to this Act any other road not specified therein or omit therefrom any road specified therein and shall take the approval of the Legislators within time and after the approval of the Legislators the schedule be deemed to be amended accordingly.”

ਪਹਿਲੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਕੋਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਹਾਊਸ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਸੜਕ ਕੋਈ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਵਿਚ ਪਾਵੇ ਜੋ ਚਾਹੇ ਤੇ ਨਾਂ ਪਾਵੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਿਨੇਮੇ ਆ ਜਾਣ, ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਆ ਜਾਣ ਜਾਂ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਕਾਲੋਨੀਜ਼ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ.....(*Interruptions.*)

Deputy Speaker: Babu Ajit Kumar is an intelligent member of this House. He should not repeat the words, “Cinemas and Cold Storages”.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਮਨਾਰੇ ਬਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਅਕਬਰ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਮਨਾਰੇ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।
(ਵਿਘਨ)

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨੇਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ.....

Deputy Speaker: Order please.

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ : ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸੜਕ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਕਢ ਸਕਣ ।

(Mr. Speaker in the Chair)

ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Mr. Speaker: Motion moved.

For clause 18 *substitute the following* :—

“18. The Government may, by notification, add to Schedule to this Act any other road not specified therein or omit therefrom any road specified therein and shall take the approval of the Legislators within time and after the approval of the Legislators the schedule be deemed to be amended accordingly.”

Mr. Speaker: Question is—

For clause 18 *substitute the following* :—

“18. The Government may, by notification, add to Schedule to this Act any other road not specified therein or omit therefrom any road specified therein and shall take the approval of the Legislators within time and after the approval of the Legislators the schedule be deemed to be amended accordingly.”

The motion was lost.

Mr. Speaker: Question is—

That Clause 18 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 19

Mr. Speaker: Question is—

That Clause 19 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 20

Mr. Speaker: Question is—

That Clause 20 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 21

Babu Ajit Kumar (Sidhwan Bet, S.C.): Sir I beg to move—

Delete the clause.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਝਗੜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਝਗੜੇ ਐਨੇ ਲੰਮੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਰੁਕ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਟੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਵੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਦਭਰਾ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਐਗਰੀਵਡ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਨਸਾਫ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਅਜਿਹੀ ਅਨਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਕਲਾਜ਼ ਬਿਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

3.00 p. m.

Mr. Speaker: Motion moved—

Delete the clause.

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੈਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਪਰ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਧਿਕਸ਼ : ਤੀ ਅਬ ਬੋਲ ਲੇਂ। ਅਬ ਕਲਾਜ਼ ਆਪ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਹੈ। ਤਸ ਪਰ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹੇਂ ਤੀ ਬੋਲ ਲੇਂ। (He can speak now. The clause is now before the House. He can speak on it if he so desires.)

ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸੈਨ (ਰੋਹਤਕ) : ਮੈਂ ਤੀ ਆਪ ਕੇ ਫ਼ਾਰਾ ਮਨ੍ਹੀ ਮਹੋਦਯ ਕੀ ਯਹੀ ਬਾਤ ਕਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੂੰ ਕਿ ਜੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੀ ਸੇਕਰੇਡ ਕਾਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਨੇ ਹਮੇਂ ਦਿਆ ਹੁਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਬਿਅਕਤਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੇ ਕਿਸੀ ਏਕਸ਼ਨ ਸੇ ਏਗਰੀਵਡ ਹੋਤਾ ਹੈ ਵਹ ਜੂਡੀਸ਼ਰੀ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੀ ਯਾਕਰ ਖਟਖਟਾ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਤਸੇ ਨਹੀਂ ਈਨਨਾ ਚਾਹਿਏ। ਹਰ ਕਦਮ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਰਵੈਯਾ ਦੇਖਾ ਹੈ ਯਹਾਂ ਤਕ ਕਿ ਏਂਜੈਕਟਿਵ ਆਫਿਸਰਜ਼ ਕੇ ਸਾਥ ਕਾਨੂਨ ਸ਼ਿਕਨੀ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਲੋਗ ਕੋਰਟਸ ਮੇਂ ਗਏ ਆਰ ਵਹਾਂ ਪਰ ਤਨ ਕੀ ਰਿਲੀਫ ਮਿਲਾ, ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਆਰ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਕੀ ਵਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਮਿਲਾ। ਦੇਖਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਾ ਹਰ ਕਦਮ ਵਿਧਾਨ ਕੀ ਸਪਿਰਿਟ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ ਇਸਲਿਏ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਮੇਂ ਯਹ ਬਾਤ ਕਹੂੰਗਾ ਕਿ ਯਹ ਅਧਿਕਾਰ ਈਨਨਾ ਬਹੁਤ ਅਨੁਚਿਤ, ਨਾਵਾਜਿਬ ਬਾਤ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਕੀ ਸ਼ੌਯੂਦਗੀ ਮੇਂ ਤੀ ਮੈਂ ਆਸ਼ਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਯਹ ਹਮਾਰੀ ਇਸ ਜਾਯਜ਼ ਬਾਤ ਕੀ ਮਾਨ ਲੇਂਗੇ ਆਰ ਏਗਰੀਵਡ ਪਾਰਟੀ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਮੇਂ ਜਾਨੇ ਕਾ ਸੌਕਾ ਦੇਂਗੇ।

Mr. Speaker : Question is—

Delete the Clause.

The motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 21 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 22

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 22 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 23

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 23 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 24

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 24 stand part of the Bill.

The motion was carried.

CLAUSE 25

Mr. Speaker : Question is—

That Clause 25 stand part of the Bill.

The motion was carried.

SCHEDULE

Babu Ajit Kumar (Sidhwan Bet—S. C.): Sir, I beg to move—

At the end of the Schedule, *add* the following :—

“(20) Ludhiana-Ferozepore Road.”

ਇਹ ਜਿਹੜੀ 19 ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਡੂਲ ਰਖੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਨਾ-ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸੜਕ ਵੀ ਰਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਸੜਕ ਹੈ ਜਿਥੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਲਵਾੜਾ ਏਅਰਪੋਰਟ ਹੈ। ਮੋਗੇ ਦਾ ਕਾਫੀ ਡਿਵੈਲਪਿੰਗ ਟਾਊਨ ਹੈ। ਜਗਰਾਓਂ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਫੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਵਗੈਰਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਸ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਕਾਫੀ ਰਿਚ ਹੈ, ਵਿਲੇਜ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟਸ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਕਿਉਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ

THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11) 51
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL

ਲੁਧਿਆਣਾ-ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰੋਡ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਸੜਕ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਏਰੀਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਹਦੂਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਫਾਰਮਾਂ ਬਣਨੀਆਂ ਹਨ ਐਂਡ ਹੋਰ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Motion moved—

At the end of the Schedule, add the following :—

“(20) Ludhiana-Ferozepore Road.”

Mr. Speaker : Question is—

At the end of the Schedule, *add* the following :—

“(20) Ludhiana-Ferozepore Road.”

The motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That the Schedule be the Schedule of the Bill.

The motion was carried.

SUB-CLAUSE (1) OF CLAUSE 1.

Mr. Speaker : Question is—

That Sub-Clause (1) of Clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

TITLE

Mr. Speaker : Question is—

That the Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

Minister for Excise, Taxation and Capital (Shri Ram Saran Chand Mittal) : Sir, I beg to move—

That the Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill be passed.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill be passed.

श्री मंगल सैन (रोहतक) : स्पीकर साहिब, हमने इस बिल की दो रीडिंग्स कर ली हैं और अब तीसरी रीडिंग के समय बिल पर विचार किया जाना है। दोनों रीडिंग्स के दौरान मैंने आनरेबल मनिस्टर साहिब के विचारों को बड़े गौर से सुना है। कुछ बातें ऐसी कहीं गई हैं कि जिन पर मैं उन के साथ इत्फाक नहीं रखता। वैसे प्रिंसिपल्स पर बोलते हुए मैंने इस बिल का स्वागत किया था और कहा था कि यह

[श्री मंगल सैन]

बहुत अच्छा बिल है और इसे इस से भी जल्दी आना चाहिए था क्योंकि बटवारे के बाद पंजाब राज्य की आबादी बढ़ जाने के कारण, लोगों का अर्बनाईट माईंड हो जाने के कारण शहरों में आबादी बढ़ गई है। म्यूनिसिपल लिमिट्स के अन्दर कोई जगह नहीं रही। कारखाने बनाने के लिए, रहने के लिए लोगों ने म्यूनिसिपल लिमिट्स के बाहर भी जगह को काफी घेर लिया और इसका परिणाम यह हुआ है कि वहां पर पीने के पानी का बन्दोबस्त न होने के कारण, बिजली का इन्तज़ाम न होने के कारण, सफाई का बन्दोबस्त न होने के कारण वह कालोनीज़ गवर्नमेंट के लिए भी एक प्रकार से न्यूसैस बन गई हैं, प्राबलम बन गई है। गवर्नमेंट वाजिब तौर पर इस बात को मपसूस करते हुए यह बिल लाई।

इस पर मेरी सब से बड़ी आपत्ति यह है कि इस बिल को म्यूनिसिपल लिमिट्स के ऊपर भी लागू करना चाहिए। जहां म्यूनिसिपल लिमिट्स के बाहर हैपहैज़र्ड ग्रोथ हो रही है वहां म्यूनिसिपल लिमिट्स के अन्दर भी हो रही है। इन की तरफ से बेशक यह कहा जाएगा कि म्यूनिसिपल कमेटी की लिमिट्स के अन्दर तो म्यूनिसिपल ऐक्ट लागू होता है। वहां पर सरकार कार्यवाही कर सकती है, रोक सकती है। इस बिल के द्वारा, स्पीकर साहिब, गवर्नमेंट ने हाऊस से यह अधिकार मांगा है कि यदि कोई व्यक्ति डाइरेक्टर की मंजूरी के बिना कोई आल्टरेशन या एडिशन करता है तो उसपर पैनल्टी की जाएगी। यह पैनल्टी दस हजार रुपए की होगी और उसके बाद अगर वह कोई गलती करता है तो पांच सौ रुपयां रोज़ाना उसको और जुर्माना देना पड़ेगा। स्पीकर साहिब, मेरी पहली मांग यह है कि यह बात शहरों में भी लागू करनी चाहिए क्योंकि हम देख रहे हैं कि इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट्स बहुत डिफैक्टिव साबित हुए हैं। यह बाबा आदम के वक्त का कानून बना हुआ है। यह सन् 1920 या इस के आसपास अंग्रेजों के वक्त की बनी हुई हैं और उन्होंने इनको किसी और ही मकसद के लिए बनाया था। आज आज़ाद माहौल के अन्दर, स्वतन्त्रता के वायुमंडल में इस में मूल रूप से तब्दीली की आवश्यकता है। बहर हाल इस अवसर पर मैं आप के द्वारा मन्त्री महोदय को यह सुझाव दूंगा और उन से मांग करूंगा कि इस बिल को म्यूनिसिपल लिमिट्स के अन्दर भी लागू किया जाए।

दूसरी बात यह है कि इसमें यह व्यवस्था की गई है कि किसी भी एग्रीव्ड पार्टी को तीस दिन के अन्दर अपना एतराज़ फाईल करना होगा। मैं ने यह मांग की थी कि तीस दिन की बजाय इस अवधि को साठ दिन कर दिया जाए। इस के अलावा यह कहा गया कि अगर कारपोरेशन या म्यूनिसिपल कमेटी को किसी प्रकार की आपत्ति होगी तो वह रीज़नेबल टाइम के अन्दर अपनी तरफ से रीप्रिज़ेंटेशन दे सकती है। मैं चाहूंगा कि उन को किसी प्रकार से पाबन्द किया जाना चाहिए। उन को कहना चाहिए, हर हालत में मज़बूर करना चाहिए कि इतने समय के अन्दर अन्दर वह सारा कुछ कर देना चाहिए।

**THE PUNJAB SCHEDULED ROADS AND CONTROLLED AREAS (11)53
RESTRICTION OF UNREGULATED DEVELOPMENT BILL**

स्पीकर साहिब, मैं निवेदन करना चाहता हूँ कि जो पनिश्मेंट दी गई है वह बहुत ज्यादा है। खेतों का मालिक गरीब जमींदार होता है। उस के पास आमदनी का और कोई जरिया नहीं होता सिवाय खेती के और खेती बाड़ी का हाल यह है कि हमारे इलाके में हर साल बाढ़ों से जमीन तबाह हो गई है। उन लोगों की आर्थिक हालत आगे से बहुत खराब हो चुकी है। अगर किसी ने गलती से कोठा बना लिया है तो उसको दस हजार रुपया जुर्माना होगा। किसी बहुत बड़े आदमी के लिए तो दस हजार रुपए की रकम मामूली रकम हो सकती है लेकिन इस क्लॉज में जो कमी है, फला है मैं उसकी तरफ आप के द्वारा मन्त्री महोदय का ध्यान दिलाना चाहता हूँ। इस में यह लिखा है कि कम्पाऊंड भी किया जा सकता है। लेकिन स्पीकर साहिब, देखा गया है कि बेचारे जमींदारों के केसिज़ में कम्पाऊंड बहुत कम हुआ करते हैं। आप भी स्वीकार करते हैं कि आजकल की मैलएडेमिनिस्ट्रेशन में, कुरप्ट ऐडमिनिस्ट्रेशन.....

श्री अध्यक्ष: मैं बिल्कुल नहीं स्वीकार करता। आप अपनी बात करें।
(I do not agree at all. The hon. Member should give his own views.)

श्री मंगस सैन: अच्छा जी, मैं अपनी बात ही करता हूँ, आप की बात नहीं करता। मैं ईमानदारी के साथ मानता हूँ कि कुछ लोग बहुत गड़बड़ी करते हैं। कितने दुःख की बात है कि यह उन्हें बजट के अन्दर लोडज़ देने की प्रोवीज़न करते हैं। और जो बहुत बड़े आदमी हैं उन को तो ग्रांट्स दी जाती हैं। जगाधरी शूगर मिल को 20 लाख रुपये ग्रांट के तौर पर दिए गए थे। फरीदा बाद में स्पन्त पाईप्स वालों को दो लाख रुपया लोन में दिया गया। इसी तरह से ज़िला गुड़गावां में एक आदमी को मुर्गी-खाने के लिए दो लाख रुपया लोन के तौर पर दिया गया है। स्पीकर साहिब, पता नहीं कि डैमोक्रेसी में यह एक बेसिक डीफैक्ट है कि पैसे के बिना चुनाव लड़े नहीं जा सकते और जब तक इन बड़े बड़े आदमियों से पैसे यह न ले लें उस वक्त तक यह चुनाव नहीं लड़ सकते। जब इन से चुनाव लड़ने के लिए पैसे लिए जाते हैं तो उन्हें फायदा पहुंचाने के लिये यह इस क्लॉज के जरिए उन के केसिज़ को कम्पाऊंड करने का अख्तियार ले रहे हैं। बड़े बड़े आदमियों के केसिज़ तो कम्पाऊंड हो जाया करेंगे लेकिन छोटे आदमियों के या जो छोटे छोटे जमींदार लोग हैं उन के केस कहां कम्पाऊंड होंगे। उन्हें तो सज़ा दी जाएगी। इसी लिए हम तो चाहते हैं कि हर पोजीशन वाले आदमियों के लिए अलग अलग सज़ा मुक़रर कर दी जाए। जो सरमायेदार हैं वे तो जुर्माना दे देंगे। जैसे सोनीपत की एटलस फैक्टरी है। उन.....

श्री अध्यक्ष: इस में एटलस फैक्टरी कैसे आ गई? क्या आप की उन के साथ कोई दुश्मनी है? (How is the reference to Atlas Factory relevant with this clause? It seems that the hon. Member does not have good relations with the management of that firm.)

श्री मंगल सैन : स्पीकर साहिब, मुझे उन से कोई नाराज़गी नहीं है और न ही उन्होंने मेरे घर की धरती में कोई कारखाना लगाया है। फिर वह मेरी कन्स्टी-चूएँसी से भी बहुत दूर हैं। मैं तो अर्ज़ कर रहा हूँ कि जो सरमाएदार लोग हैं उन को तो सज़ाए कैद होनी चाहिए क्योंकि वह दस हजार जुर्माना बड़ी आसानी से दे सकते हैं। इसी तरह जो किसान हैं, जो छोटे ज़मींदार हैं उन्हें कैद की जगह जुर्माना होना चाहिए क्योंकि उन लोगों को जेल की जो मोटी और बड़ी बड़ी रोटियां होती हैं, जिन्हें स्पीकर साहिब आप ने भी खाया होगा और शायद उन को खाने का मौका मुझे भी मिला है, खाने में कोई मुश्किल नहीं होती क्योंकि घर पर भी वे वैसी ही खाते रहते हैं। स्पीकर साहिब, हम ने जो इतने वैल्यूएबल सुझाव इस बिल में तब्दीली लाने के लिए दिए थे, यदि सरकार उन्हें मान जाती तो इस में जो खामियां हैं वह दूर हो सकती थी।

फिर स्पीकर साहिब, इस बिल में एक ऐसी क्लॉज़ लाई गई है जिस के द्वारा इसे फिर इस सदन में आने के लिए भी दरवाज़े बन्द कर दिए हैं। यह क्लॉज़ अनकांस्टी-चूशनल है, अल्टरा वायरीज़ है और अनवारंटिड है। पंजाब की एसेम्बली के अन्दर जहां इतने सयाने और समझदार लोग बैठे हैं उन के पास भी इस बिल के शैड्यूल में कोई तब्दीली लाने के लिए अब इसे नहीं लाया जाएगा बल्कि यह अख्तियार डाइरेक्टर को दिया गया है कि वह खुद इस में कोई एडिशन या आलटरेशन कर सकेगा। हम जानते हैं कि जो लोग कालोनाईज़रज़ होते हैं वह बड़े समझदार और चालाक होते हैं, वे सरकारी टोले के साथ मिले होते हैं—

Mr. Speaker : Would the hon. Member please tell me how this all is relevant to the Bill under discussion ?

Shri Mangal Sein : It is relevant, Sir.

तो मैं अर्ज़ कर रहा था कि डाइरेक्टर को शैड्यूल में तब्दीली लाने का हक नहीं रहना चाहिए। जैसा कि मेरे साथी श्री अजीत कुमार ने कहा है कि इस शैड्यूल में कोई नई सड़क इन्क्लूड करनी हो तो यह काम यह सदन ही कर सके।

इतने शब्द कह कर स्पीकर साहिब मैं अर्ज़ करता हूँ कि इस बिल की जो स्पिरिट है उस को मैं स्पॉर्ट करता हूँ और इस में कुछ जो प्रोवीयन्ज़ हैं उन को स्टरांग ली अपोज़ करता हूँ। मुझे आशा है कि मिनिस्टर साहिब स्पोर्ट्समैनशिप का सबूत देते हुए हमारी बातें मान जाएंगे और पुरानी रट को छोड़ देंगे—जिस तरह से ला डिपार्लमेंट ने बिल बना कर भेज दिया, उसी पर अंगूठा चप दिया वाली बात को अब छोड़ देंगे।

ਬਾਬੂ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (ਸਿਪਹਾਂ ਬੇਟ ਐਸ. ਸੀ.): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਕਸਦ ਹੈ ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੰਮੀਆ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਿਲ ਦੀ ਫਸਟ ਰੀਡਿੰਗ ਤੇ ਵੀ ਤੇ ਕਲਾਜ਼ ਬਾਟੀ ਕਲਾਜ਼ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਇਕ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ।

ਫਿਰ ਵੀ ਜੋ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗੇ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲ ਵੀ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਜ਼ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਦਫਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਫਰਮਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਕਰਵਾ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਖਿਲਾਫਵਰਜ਼ੀ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਕਰਵਾ ਸਕਣਗੇ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਸਿਰਫ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਉਹ ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਬਾਜ਼ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦਾ 500 ਰੁਪਿਆ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਮੈਡਮੈਂਟ ਵੀ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਐਸੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਕੇਸਿਜ਼ ਕੰਪਾਊਂਡ ਕਰਨਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਆਪਣਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਕਲ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕੰਪਾਊਂਡ ਕਰਨਗੇ। ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਦੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਣ ਜਾਏ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣ ਔਰ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਐਡ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਂ ਕਢਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਔਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਵਰ ਨਾ ਦੇਣ।

ਇਸ ਦੇ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਨਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਸੜਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਸ਼ੈਡੂਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਣ।

ਚੌਥਰੀ ਭੁਨਦਰ ਸਿੰਘ ਸਲਿਕ (ਸਫੀਦੀ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਧੰਨ ਬਿਲ ਜੋ ਲਾਧਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਥੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਨਵੇਂ ਸਥਾਨਾਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਸੜਕਾਂ ਪਰ ਇਤਨੀ ਅਨਾਥੋਰਾਇਜ਼ਡ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਹੋ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਚਲਣੇ ਦਾ ਰਾਸਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਾ। ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਧੰਨ ਬਾਤ ਸੁਣੇ ਕਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਮੇਂ ਜੋ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋੜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਫ਼ਰਸ਼ਾ ਦੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਕਾਬਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ

[चौधरी इन्दर सिंह मलिक]

इस बिल को हेस्टली पास न करे और इस बिल को ला डिपार्टमेंट ने जिस शब्द में भेज दिया है, इसे उसी तरह से पास न करें क्योंकि ला डिपार्टमेंट इन पर ठीक तरह से गौर नहीं करता जिस की वजह से एक ऐक्ट में कई कई बार यहां एमेंडमेंट करने के लिए लाया जाता है। इस की वजह यह है कि ला डिपार्टमेंट इन के पास जिस शक्ल में कोई बिल भेजता है, यह उस को उसी तरह पास करा देते हैं और किसी की कोई जायज़ बात मानने को तैयार नहीं होते। अंग्रेजों के वक्त के जो कानून बने हुए हैं यानी आई० पी० सी० और क्रिमिनल प्रोसीजर कोड इन को बने हुए कई साल हो गए हैं लेकिन उन में आज तक कोई एमेंडमेंट नहीं लाई गई।

इस बिल की क्लॉज 12 में दिया हुआ है कि जो आदमी इस बिल की सेक्शन 3 या 6 या सेक्शन 8 या 10 को कण्ट्रावीन करेगा उसे दस हजार रुपए जर्माना किया जाएगा। यानी अगर एक आदमी नकशा नहीं लेता, या बनवाता नहीं या टाईम पर नहीं बनवाता तो उस को इतनी सज़ा दी जाएगी। मैं अर्ज करता हूं कि अगर एक ज़मींदार वहां कोई कमरा बनवा लेता है या एक कूआं खुदवा लेता है और उसे इस कानून का पता भी नहीं होता तो उस बेचारे को इतना ज़्यादा जुर्माना कर दिया जाएगा। यह तो ठीक है कि *ignorance of law is no excuse*. लेकिन एक देहात के आदमी को इन चीज़ों का कैसे इल्म हो सकता है और जब वह ऐसी चीज़ कानून की नावाकफियत से कर देगा तो उसे इतना भारी जुर्माना अदा करना पड़ेगा। किसानों के लिए यह जुर्माने की रकम कम होनी चाहिए। जैसा कि पंचायत ऐक्ट में जुर्माना एक रुपया रखा गया है, इस तरह से इस में भी कम रकम रखी जानी चाहिए। सरमाएदार तो यह जुर्माना दे सकते हैं जिन की करोड़ों रुपये की फैक्टरियां होती हैं।

वह तो दस हजार को मामूली चीज़ समझते हैं लेकिन दूसरी तरफ एक छोटा ज़मींदार है जिस के पास चार पांच बिघे ज़मीन है या 30 स्टैंडर्ड एकड़ ज़मीन है तो वह इतनी भारी रकम नहीं दे सकता और इतना भारी जुर्माना तो सारी जायदाद बेच कर भी नहीं पूरा हो सकता। इस की तरफ ध्यान देना बहुत ज़रूरी है।

इस के साथ ही दस हजार रुपया जुर्माना और 500 रुपया रोज़ का प्रोवीयन क्लॉज 2 में है और यह भी है कि जो इस तरीके से बिल्डिंग बनी हो उस को गिराया जा सकता है। तीन महीने के अन्दर सारे के सारे इखराजात वसूल किए जा सकते हैं। यह एक बहुत भारी ज़्यादती है।

फिर इन्होंने ने फैक्टरी ओनर को मुस्तस्ना करार दिया हुआ है। क्लॉज 13 के अनुसार जो कोई भी जुर्म करता है—वह फैक्टरी ओनर के ईमा पर करता है—तो नौकर या मुलाज़म तो प्रासीक्यूट हो जाएगा लेकिन फैक्टरी ओनर को कुछ नहीं कहा जाएगा हालांकि उस के कहने पर मुलाज़म ने कोई गलत बात की होगी। इस लिए फैक्टरी ओनर को मुस्तस्ना नहीं किया जाना चाहिए।

आप जानते हैं कि काम तो ऊपर के टैलीफोन से और इशारे से किए जाते हैं। और किस तरह किसी पर झूठे मुकद्दमें बनाए जाते हैं फिर बिदड़ा और वापस किए जाते हैं इस लिए यह जो कम्पाऊंड करने वाली बात है यह मुनासिब नहीं थी— किसी पर दस हजार रुपया जुर्माना हो और वह जगह का नाजाइज इस्तेमाल कर रहा हो उस पर दाहवा किया जाए और हजारों रुपए फीस के भरे जाएं। इसी तरह आपने देखा है कि इन्होंने ने स्टेट का लाखों रुपया बरबाद किया है। तो यह कम्पाऊंड नहीं किए जाने चाहिए। आपने देखा है कि आज इनकी क्या हालत है। मुकद्दमें होते हैं और इन के खिलाफ स्ट्रिक्चर पास होते हैं और मुकद्दमें यहां से ट्रान्सफर होते हैं सहरनपुर में और आज कल तो सहरनपुर पंजाब का मक्का बना हुआ है। सुप्रीम कोर्ट में केस जाते हैं और केस ट्रान्सफर होते हैं और यू० पी० को मक्का बना रखा है क्योंकि यहां पर तो इनसाफ नहीं मिलता और जो हशर होता है वह आप जानते ही हैं। साफ ज़ाहिर है कि किस तरीके से ताकत का नाजाइज इस्तेमाल करते हैं। इसी तरह इस क्लॉज के अन्दर यह प्रोवीयन है जिस से गरीबों को पीसा जाए और सरमाएदारों से राजीनामा किया जाए। इस लिए मैं गुज़ारिश कर रहा था कि राजीनामे का प्रावोयन नहीं रखा जाना चाहिए। फिर क्लॉज 13 के आधीन यह लिखा गया है:—

(Proviso to Clause 13)

“Provided that nothing contained in this sub-section shall render any such person liable to any punishment if he proves that the offence was committed without his knowledge or that he exercised all due diligence to prevent the commission of such offence.”

फिर यह अख्तियार ले रहे हैं कि नोटिफिकेशन के तहत यह जिस सड़क को चाहें काट दें, निकाल लें। तो इस के लिए मेरी यह गुज़ारिश है कि यह बात हाऊस में आनी चाहिए या हाऊस की एक कमेटी बना दी जाए जिस में कुछ एम० एल० एज० शामिल हों ताकि वह इस कमेटी में बैठ कर किसी सड़क का फैसला कर सकें। (घंटी) जनाब मैं एक आध मिनट में खत्म करूंगा। कमेटी जरूर बननी चाहिए। फिर आगे जा कर सिवल कोर्ट्स के अधिकार यह आप ऐज्यूम करना चाहते हैं। ऐग्रीव्ड पार्टी चाहे कोई भी हो, आप हों या मैं हूं इन पर कोई बार नहीं होना चाहिए कि वह अदालतों में न जा सकें। फिर यह तो जा सकें और दूसरी पार्टी न जा सके, यह ठीक नहीं। या तो जो बार है यह दोनों पार्टियों पर, बाईंडिंग हो या यह बार विलकुल न हो ताकि ऐग्रीव्ड पार्टी अदालतों में जा सके।

फिर शड्यूल की बात है जो रोड अमृतसर से दिल्ली जाती है इसी के बराबर रोड है पटियाला, समाणा, जींद, पातरा की और इसकी यूटिलिटी बहुत है। ऐसी सड़कों को शड्यूल में से क्यों छोड़ दिया गया है? इन को भी शामिल करना चाहिए। इस तरह की खामियां जो मैं ने ब्यान की हैं उन को दूर कर के इस बिल को पेश करना चाहिए; हेस्टिली इसे पास नहीं करना चाहिए। या तो इसे सीलैक्ट कमेटी के समुर्द कर दें या इस बिल को वापस ले लें।

Mr. Speaker: Question is—

That the Punjab Scheduled Roads and Controlled Areas Restriction of Unregulated Development Bill be passed.

After ascertaining the votes of the House by voices, Mr. Speaker said 'I think Ayes have it'. This opinion was challenged. The Speaker again ascertained the vote of the House by voices and thereafter declared that the motion was carried.

The motion was declared carried.

Mr. Speaker: The House stands adjourned till 9.00 tomorrow, the 25th instant.

3.30 p. m.

(The Sabha then adjourned till 9.00 a. m. on Wednesday, the 25th September, 1963).

Chief Reporter
Punjab Vidhan Sabha
Chandigarh

909 PVS—386—20-1-64—C., P. & S., Pb., Patiala.

क

